

ספר

תוספות נזיר

עם פירוש

ארזי הלבנון

אשר בו יבואו בעה"ת דברי רבותינו התוספות ז"ל
עמ"ס נזיר מוגהים ומתוקנים משיבושים הרבים
המצויים בהם כידוע

וכמו כן פירוש מקיף על דרך הפשט לבאר במקומות
הצריכים, כמפורט הכל בהקדמה.

אשר ערכתי והכנתי בחמלת החונן לאדם דעת

ארז סלע

לזכרון עולם ולעילוי נשמת

האשה היקרה מרת **טויבא (מגדה) ז"ל**

בת הר"ר **אהרן שטיינר ז"ל**

נלבע אור לר"ח טבת התש"ם

ת.נ.צ.ב.ה.

כל הזכויות שמורות למחבר

מלפון: 058-612766

אלון בכות

עם גמר ההדפסה לקינו בהלקח מאיתנו בלא עת
האברך המופלא אשר יגע ועמל בתורה
וקיום מצוותיה פרטיה ודקדוקיה
לא מחזיק טיבותא לנפשיה ירא א' וחרד על דברו.
מאיר פניו לכל, משמח א' ואנשים.
הרב ישראל בהר"ר יחזקאל זל"ה
טויב

ביום רביעי לסדר "כי בא השמש"
ד' כסליו תשנ"א
אשר בנועם דברו ובמתק שפתותיו שמחני וחזקני
בעבודתי בספר זה.
תהא מהדורה זו לזכותו
ולעילוי נשמתו הטהורה לאור באור החיים
ת.נ.צ.ב.ה.

ב"ה צ"ו אלול, ה'ת"ש

ארחי הרב הרב משה ז"ל
ברוך ואלו יחדיו

היה שמוע בזה קבלת הספר החשוב תוספות נזיר עם פירוש ארזי הלבנון
גמ"ס נזיר כולל ביאורים והערות מהרבה ספרים וש"ת המפיעים אור יקרות
כולל ביאורים והערות מהרבה ספרים וש"ת המפיעים אור יקרות
המכונים שם יקרות שם תלמידי אור פתחיה הגדול
שכידוע רבו בה השמות והמשפחות. הנהגתם
יחידה היתה שכלל בכתבם תלמידי אור ואלו
בשמות ושלמות ביאור

רב אורי וצאצאיו יצאנו שם הקדוש במיוחד
תלמידי שם שם מוקדם רבה אלהים שם
בית נזיר וכתב נזיר שם נזיר כקולו
נזירי אלהים מן אלהים מורה אלהים
אלהים

... הריני מאשר בזה קבלת הספר החשוב תוספות נזיר עם פירוש ארזי הלבנון
עמ"ס נזיר כולל ביאורים והערות מהרבה ספרים וש"ת המפיעים אור יקרות
עמ"ס הנ"ל ועל דבורי התוספות שכידוע רבו בה השיבושים וחילופי הגירסאות,
ועוד הוסיף מדילי בפירושו הנ"ל להעיר ולבאר במקומות הטעונים ביאור.

רב עמלו וגודל גיעתו אשר השקיע בחיבור הנ"ל יביא אי"ה תועלת רבה ללומדי
מס' זו.

ברכתי נתונה לכת"ר נ"י שיראה ברכה בעמלו ויפוצו מעינותיו חוצה להגדיל
תורה ולהאדירה.

ישיבת הגאון מטשעבין. כוב מיעקב. יחשלים

הסכמת מרן ראש הישיבה שליט"א

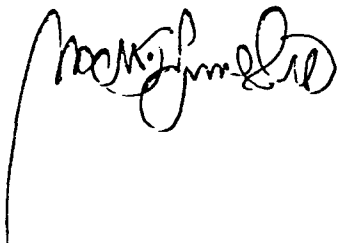
י"ד כסלו תש"ן

כבוד הרב הנעלה מופלא ומופלג בתורה ויר"ש מוה"ד ארז סלע שליט"א מחשובי חברי הכולל שבישיבתנו הק' בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה וכמאמרם ז"ל (במס' ע"ז י"ט.) שבתחלה היא נקראת תורת ה' ומשעמל בה היא נקראת תורתו, ואמנם עמל רב השקיע "בתורתו" זו המובאת לפנינו ערוכה ומסודרת בליבון ובירור דברי התוס' במס' נזיר לאוקמי גירסא ולהאיר דבריהם ולהעיר בהם לזקקם כצרוף הכסף כאשר יראה הרואה ובודאי ברכת רבים עליו תבא.

ויה"ד ויקוים בו סיפא דקרא והי' כעץ שתול על פלגי מים אשר פרוי יתן בעתו וכל אשר יעשה יצליח

הכ"ד לכבוד התורה ולומדיה

ברוך שמעון שניאורסון

SHMUEL HALEVI WOSNER
RABBI OF
ZICHRON-MEIR, BNEI-BRAK

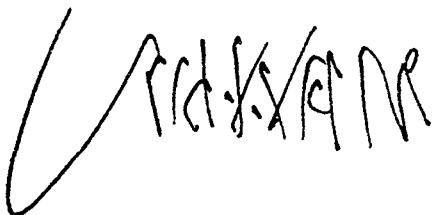
שמואל הלוי ואזנר
רב אבד ודי
זכרון-מאיר, בני-ברק

ב"ה יום ה' כסליו תש"צ

הן הובא לפני הספר החשוב והנכבד אשר מיוסד לברר וללבן את דברי רבותינו בעלי התוספות במסכת נזיר, להגיהם ולזקקם מכל סיג ופגם. וזר זהב סביב להם, פירוש "ארזי הלבנון", והוא מכיל לקט ביאורים והערות המאירים את דברי התוספות באור בהיר וצח מעשי ידיו של האברך כמדרשו הרב הנעלה והמפואר מוה"ד ארז סלע שליט"א, אשר נגה עליו אור התורה במדה גדושה ומבין ריסי עיניו ניכרים גודל יגיעתו ועמלו בתורת ה'.

כן יזכה עוד כהנה וכהנה להפיץ ולהזרים ממעינות תורתו ולהאדירה.

ועל זה באתי על החתום
מצפה לרחמי ה'

הנה זכיתי וניאות מרן הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א להעביר עיונו על הספר.

ונתכבדתי ממנו בכמה הערות קצרות אשר אלו הם:

(א) בד"ה מ"ט הערה י"ד. כונת התו' פשוט דלהכי תני נזיר בנשים שגם הוא נבדק ושייך למיתני נזיר. וענין סוטה הוא ענין נשים, לכך הוא שייך בנשים.

(ב) ג' א' מה בין נזיר עולם כו' הע' ס"ח תמה על התי"ט מנ"ל דמעשה תלייתו היה סמוך לגילוחו. כוונת התי"ט פשוטה דהא בסוגיין ג' ב' (ע"ש תד"ה את) מבואר דמש"כ ואשלמה את נדרי היינו שהלך להתגלח כי הגיע זמן גילוחו ומיד אח"ז הי' המרד ונלחם ונתלה כמפורש בפסוקים, א"כ הי' סמוך לגילוחו. ועי' סנהדרין ס"ט ב'. זו כוונת התי"ט, אמנם בירושלמי ר"ה פ"א ה"א מבואר דששה חדשים ברח דוד מפני אבשלום.

(ג) בהערה ק' הביא בשום תורת הנזיר דהמוכר שער ראשו לחברו ואח"כ קיבל עליו נזירות אין שער ראשו נאסר שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. וזה צ"ע דהא קי"ל הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שעבוד, ונזירות קדושת הגוף היא כהקדש.*

(ד) בהערה קכ"ו הקשה דהלא אם עומד סמוך לקצה העולם. ולק"מ דתנא בא"י קאי דאי בחו"ל מאי נ"מ בלא"ה לא יוכל לגמור נזירותו שא"א להביא קרבן. ואם יבוא לא"י להביא קרבן יצטרך להתחיל נזירותו מתחילה עי' לקמן י"ט ב'. [מיהו יש ליישב קצת] גם בלא"ה אין ראוי לנזור בחו"ל כדלקמן שם.

(*) [א"ה, עמש"כ דהוי שעבוד שאלתי שהרי התורת נזיר מכר גמור קאמר. וזה אשר השיב לי מרן]:

אי אפשר למכור שער ראשו דהוי כמוכר אבר מגופו אבל מוכר כדי לגוזזו ולהשתמש בו א"כ כל זמן שמחובר בראשו אין לו עליו אלא שעבוד. ואפילו אם רשאי להשתמש בו גם בעודו בראשו אין זה אלא שעבוד כמו שדה לפירות כי עתה זה גופו. וגם י"ל דהקדש מפקיע גם מכר כי גם שעבוד מכר הוא אלא שאין מציאות שיקדיש דבר מכור שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו, אבל בנזירות שע"כ חל עליו ממילא חל גם על שערו. ואם נימא ששערו לא נאסר א"כ לא חל עליו נזירות כלל כיון שמוכרח לגלח כשהלוקח ירצה הוי כאומר הריני נזיר חוץ מתגלחת ואין נזיר עד שיזיר מכולן.

לזכרון עולם ולעלוי נשמת

אמי מורתי
מרת רחל בת ר' אריה ז"ל
נלב"ע ו' ניסן התשמ"ח
ת.נ.צ.ב.ה.

לעלוי נשמת

הרב החסיד רבי רפאל צבי מאיר בן הגאון ר' אברהם בנימין זצ"ל
זילברברג אב"ד פיטסבורג.
נלב"ע י"ט טבת התש"ך.
ת.נ.צ.ב.ה.

לזכרון עולם בהיכלי התורה ולעלוי נשמת

ר' אהרן ב"ר מרדכי ז"ל נפטר כ"א אלול התש"מ: * מרת רחל בת ר' משה ז"ל הי"ד:
* ר' נתן ב"ר אהרן ז"ל יום היא"צ כ"ג טבת: * משה ב"ר אהרן ז"ל: * מרת גולדה
בת ר' ישראל ז"ל הי"ד: * ר' אריה ב"ר מרדכי ז"ל: * מרת חנה בת ר' בן ציון
ז"ל הי"ד: * שרה בת ר' אריה ז"ל * אהרן שלום ב"ר אריה ז"ל הי"ד: *
ביילא לאה בת ר' אריה ז"ל הי"ד: * מרדכי ב"ר אריה ז"ל הי"ד: * בן ציון
ב"ר אריה ז"ל: * מרים בת ר' אריה ז"ל: * ר' אהרן דוד ב"ר פרידל ז"ל
נפטר בשיבה טובה כ"ב מר חשון התשמ"ה: * מרת עטיה אסתר בת ר' ברוך
ז"ל נפטרה ר"ה א' תשרי התשל"ז: * ר' נקדימון ב"ר יצחק זאב ז"ל נפטר כ"ח טבת
התש"מ: * מרת חי' בת ר' דוד ז"ל נפטרה א' כסלו התשל"ו: * ר' בנימין בן ר'
נקדימון ז"ל נלב"ע י"ח חשון התשמ"ב: * ר' ישראל יעקב ב"ר ישעי' הערשל
ז"ל נלב"ע י"ב מנחם אב התשמ"א * ר' ברוך ב"ר צבי ז"ל נפטר ד' כסלו התש"ש:
* ר' פרידל ב"ר אהרן ז"ל נפטר ז' אלול התרצ"ה: * מרת חי' בת ר' אהרן דוד ז"ל
נפטרה י"ז כסלו התש"ז: * ר' אברהם הלוי ז"ל נפטר כ"ב אדר התשל"ד: * מרת
רבקה בת ר' שמואל יצחק ז"ל נפטרה י"ב אדר ב' התשמ"ט: * ר' נפתלי צבי
בהר"ר אברהם הלוי ז"ל יום היא"צ י"ט תמוז:

ת.נ.צ.ב.ה.

הקדמה

חסדי ד' אזכיר, תהלות ד', על כל אשר גמלני רב טוב כרחמיו וכרב חסדיו. ברוך שהחייני וקיימני ולזה הזמן הגיעני, ומיושבי בית המדרש שמני, וזיכני ברחמיו לרוב, את אשר רחש לבי דבר טוב.

הנה כבר ידוע דבר ריבוי השיבושים והטעיות, יתר, חסר וחילוף, אשר לוקה בהם מסכתא נזיר. כי על כן קמו רבותינו ז"ל האורח מישור והברכת ראש ועוד כמה וכמה ספרים וחיבורים אשר עיקר עסקם וענינם ביישוב הגירסאות ותיקון השיבושים, והגיהו בה הגהות נכונות והי אור ליהודים.

אך גם זאת כבר נודע כי עבודת החפוש בספרים כי רבה ורוב עמל ויגיעה נצרך עדיין ליישב הגהות הנ"ל בהנוסחא שלפנינו כדי שיגיע אל תכלית הנרצה. זאת ועוד כי גם רוב גדולי המפרשים ז"ל המפורסמים, ראשונים ואחרונים, לא השאירו אחריהם פרי עין עיונם עליה לפרשה לנו על דרך שעשו כן בשאר מסכתות הש"ס. ואשר על הנ"ל נמצא כי יקשה בה העיון עד מאד, ובפרט בדורותינו האחרונים שנתמעטו הלבבות.

את כל זה ראיתי ונתון אל לבי גודל נחיצות הענין להדפיס מחדש דברי התוספות על זו המסכתא, מתוקנים ומוגהים עפ"י המפרשים ז"ל זיע"א אשר מפיהם אנו חיים*) ובד בבד יבואו בו הערות ופירושים סובבים על דברי התוס'

*) ספרים אשר נסתייעתי בהם לצורך ההגהה (לבד מהאזכור והביר ושאר מפרשים הנדפסים בש"ס).

[א] הגהות ר' בצלאל אשכנזי עמ"ס נזיר. בהוצאת הגר"מ בלוי ניו יורק תשל"ד.

[ב] ברית יעקב (ר' יעקב פייטוסי), ליקוטי הגאונים והגהות עמ"ס נזיר. כת"י אנגליה 4302. [וכבר נדפס בליוורנו תקס"ה אך נמצא חסר מרובה על העומד באופן שרובא דרובא מהגהות עהות"ס הושמטו בדפוס ונמצאו תלי"ת בכת"י הנ"ל.

[ג] כתר תורה (ר' שמואל די אבילה), הגהות עמ"ס נזיר. אמשטרדם תפ"ה.

[ד] תורת נזיר (ר' אברהם מוטאל), חדושים עמ"ס נזיר ובסופו קונטרס הגהות. ירושלים תקפ"א.

[ה] שלמי נזיר (ר' שלום שכנא הכהן), הגהות וחי' עמ"ס נזיר. קראקא תקפ"א.

[ו] באר משה (ר' משה כרייף), שיטה עמ"ס נזיר. ליוורנו תרי"ב.

[ז] ידי דוד (ר' דוד מועטי), חידושים עמ"ס נזיר. אלג'יר תרי"ד.

[ח] תפארת ציון (ר' יצחק זאב יאדלער) חי' והגהות עמ"ס נזיר. נדפס לראשונה ירושלים תשמ"ט.

[ט] תם דרך (ר' צבי אליעזר קאמענשציק) הגהות וחי' עמ"ס נזיר. וארשא תרס"ג.

[י] מאורי אור (ר' אהרן ב"ר אבלי ווירמש), חידושים והגהות וכו' ועמ"ס נזיר.

[יא] בית אהרן (ר' אהרן פולד), הגהות הש"ס.

כמו כן השויתי הנוסחאות לדפוס ראשון ונציה רפ"ג, ולפי' הרא"ש ז"ל ושאר ראשונים הנדפסים. כן נסתייעתי בהעתקת המשל"מ (ושאר מפרשי הרמב"ם) את דברי התוס'. גם בפי' המלאכת שלמה נמצא מגיה לפעמים בדבריהם הק'. ועוד כהנה וכהנה כאשר יחזה המעיין.

בפירוש הגמרא. אשר לצורך זה יגעתי וחיפשתי ואספתי בחמלת ד' הטוב עלי ספרים הרבה, גם ליקטתי מהרבה ספרי שו"ת וספרים אחרים [כמאתיים במספר] דמיירי מעניינא דמכילתין. ועוד כהנה וכהנה כאשר תחזינה עיני המעיין בפנים.

ולב יודע מרת נפשי מך ערכי ומיעוטי, אך עכ"ז לא מנעתי עצמי מלהעיר ולעורר סביב דברי המפרשים ז"ל במקומות שנלע"ד כתלמיד הדן בקרקע. גם בכמה דוכתי כתבתי לבאר הדברים מעצמי לפי מיעוט שכלי, ואיחל כי ימצאו כמה דברים טובים בס"ד אשר יצילו על כל הספר כולו.

וקראתי שם הפירוש "ארזי הלבנון" כי על כן מיוסד הוא מדברי רבותינו ז"ל מנוחי נפש המה הצדיקים אדירי התורה ארזי הלבנון אשר נטע ד'. גם כי שמי מרומז שם כמקובל. ויהא רעוא שיתקבל באהבה בקרב הלומדים בס"ד.

וכאן מקום אתי להודות על הטובה, לשיבתנו הק' ישיבת "כוכב מיעקב" מיסודו של רשכבה"ג הגאון מטשעבין זיע"א, אשר נמנה אני בין תלמידיה ובאי שעריה, ולהעומד בראשה מרן הגאון רבי ברוך שמעון שניאורסון שליט"א דמחזיקנא ליה טיבותא רבה על כי קרבני הלום.

לישיבת "אור שמח" אשר האירה לי ראשית דרכי ואשר אין לתאר גודל המסירות נפש של כל צוות המנהלים והרמ"ם אשר משקיעים כל אונם וכל מחשבותיהם תמיד בקירוב לבבות אחינו בנ"י התועים אל אביהם שבשמים. כן השקיעו בי, וגם עתה המה מן המסייעים במלאכת הקודש והשתתפו בסכום נכבד מהוצאות ההדפסה. יתברכו מן השמים ממיטב הברכות, כן ירבו וכן יוסיפו להתגדל כבוד שם שמים על ידיהם.

ברכות והודאות להמוסד הק' "קהל מחזיקי הדת" שע"י מוסדות "בעלזא" בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א. אשר כבר נודע בשער בת רבים גודל פעלם בגמ"ח ומע"ט. ואף המה מן מזכי הרבים במוסדותיהם המפוארים "תורה ואמונה" ו"נעשה ונשמע" למען השיב לבבות אחינו התועים אל חיק אמונתם. ויד כי רב להם אשר תמכו ביד רחבה ונפש נדיבה בהוצאת ספרא דא. ברך ד' חילם ופועל ידיהם תרצה.

תודה מיוחדת לרה"ג רבי יהודה רבינוביץ שליט"א שהעמיד לרשותי כתב יד ספר הנפלא "תפארת ציון" עמ"ס נזיר, לזקנו להגאון מוהר"ר יצחק זאב יאדלער זצ"ל זיע"א (בעהמ"ס תפארת ציון על המדרש רבה), אשר נסתייעתי בו רבות בהבנת הפשט ובהגהותיו הנכונות. בימים אלו יצא ספר הנ"ל לראשונה לאור עולם, יהגו בו הלומדים ויאوتו לאורו.

על הטוב תיזכר רעייתי שותפתי בשמת תח"י מנשים באהל תבורך, אשר יד רב לה מאד בחיבורי זה ובכל אשר אני עמל תחת השמש. יח"ר שתזכה לשנים טובות ארוכות ונעימות, ונראה נחת מבנינו ובנותינו היקרים שיח', ימלא השי"ת משאלות לבה אך לטוב כל הימים.

תודה לכל המסייעים בגשם וברוח בעצה ותושיה, ברכת ד' עליהם יחיו, שלום רב לאוחבי תורתך ואין למו מכשול.

ואני טרם אכלה לדבר, אכפול בברכת ההודאה לחשי"ת הגומל לחייבים טובות שגמלני כל טוב והגיעני עד הלום, הוא יזכני ברחמיו לחבר עוד ספרים, ויפתח לבנו בתורתו לעבדו ולעשות רצונו בלבב שלום. ויושיע את עמו את שארית ישראל ויבנה בהמ"ק במהרה בימינו אמן.

יום א' לסדר "והיה ברכה" ז' מרחשון שנת נדר נזיר להזיר לפ"ק

ארז ב"ר צבי יהודה שליט"א סלע

לזכרון עולם

הרה"ג מוה"ר שמעון פרענקל תאומים ז"ל הי"ד

אבר"ק סקאוין

י"נ בטהרה במחנה השמדה י"ד טבת תש"ה

כמה דברים לתועלת המעיין

[א] הנה כמו כן השויתי נוסחת הספרים שלנו להנוסחא בדפוס ראשון (ונציה רפ"ג) ומצאתי כמה וכמה שינויים מועילים בס"ד. שינויים הללו יבואו בפנים מצויינים בכוכב כזה *

[ב] שאר כל ההגהות ושינויי הנוסחאות יבואו בסוגריים עגולות לצורך (השמטה) ובסוגריים מרובעות לצורך [תוספת] כמקובל.

[ג] מקורות ההגהות לא ראינו לנכון לצייןם בפנים מחמת כי רבים המה ועשוי להכביד על המעיין במרוצת הלימוד. אמנם בסוף הספר הבאנו מקור כל הגהה והגהה מסודר היטב על סדר הדפים אשר בקל יוכל שם למצוא מקור מים חיים.

[ד] באיזה מקומות נמנעתי מלציין הגהות הב"ח והאורח מישור הנדפסות בש"ס שלנו על הגליון, שעל כן כפי הנראה אין הגהותיהם סובבות על נוסחא שלפנינו. ודוגמא לזה עי' בהגהות הב"ח ריש מכילתין אות ה' אשר אין מובן רצ"ב, אך הענין כי בדפו"י (וכ"ה בדפו"נ הנ"ל) חסר תיבת תני, ועל זה סובבת הגהת הב"ח שם. ויש עוד דוגמאות לזה עי' בפנים בציונים פרק ב' ציון כ"ב ובפרק ד' ציון ט' וציון ט"ל ועוד.

[ה] רשימת ראשי תיבות:

או"ש — אור שמח: בה"ל — ביאור הלכה: ב"מ — באר משה: ב"ר — ברכת ראש: גבו"א — גבורות ארי, גלה"ש — גליון הש"ס: דו"ל — דורש לציון: חו"י — חוות יאיר: חז"א — חזון איש: חר"פ, או חיר"פ או חי' רפ [לפעמים יבוא תר"פ או תור"פ] — חי' רבינו פרץ: טו"א — טורי אבן: יד"ד — ידי דוד: כ"ת — כתר תורה: כנה"ג — כנסת הגדולה: מנ"ח — מנחת חינוך: מחנ"א — מחנה אפרים: נוב"י — נודע ביהודה: נובי"ת — נודע ביהודה תנינא: פר"ח — פרי חדש: פרמ"ג — פרי מגדים: צ"צ — צמח צדק: צפע"ח — צפנת פענח: קר"א — קרן אורה: קצה"ח — קצות החושן: קה"י — קהלות יעקב: קוב"ש — קובץ שיעורים: שפי"א — שפת אמת: שד"ח — שדי חמד: שו"ל — שושנים לדוד: שעה"מ — שער המלך: ש"ש — שב שמעתתא: תפא"צ — תפארת ציון: תו"נ — תורת נזיר: תוה"נ — תורת הנזיר (הוטנער): תרעק"א — תוס' רעק"א: תור"פ, או תר"פ — עי' חר"פ: תור"ט — תוס' רבינו טודרוס.

פרק ראשון

[דף ב' ע"א] כ"ב כינוי נזירות כנזירות. כל דבר שאינו עיקר שמו כן נקרא כינוי לחול עליו נזירות לכל דבר כאילו אמר בשם העיקר דהיינו אהא נזיר, ומהי למיהוי נזיר כי אמר הכנויין אהא נזיק או נזית או פזית כמו בשם העיקר והם נקראין כנויין:

האומר אהא הרי זה נזיר. ובגמרא מפרש דליכא הוכחה כמו"א שניז עובר לפניו וזה נקרא ידות נזירות שלא גמר דבורו ומהי לחול עליו כל דיני נזירות כאילו גמר דיבורו כאדם האוחז ציטת יד של כלי ומגביהו בכך כאילו אוחז בכלי:

א אהא נאה. גם זה נקרא ידות נזירות ובגמרא^ב (מפרש) [אפרש] אמאי לא ערבינהו למיתניניהו לצבא אחת וליתני הכי האומר אהא או אהא נאה הרי זה נזיר:

נזיר נזיק נזית פזית הרי זה נזיר. לפי שרצה לפרש כל הכנויין פתח ואומר נזירי וכו' כלומר נזיר הוא עיקר השם הכתוב בתורה שעל ידי לשון זה חל עליו שם נזירות וה"ה אם אמר בלשון הכנויין כמו נזיק נזית פזית. ורישא דמתניתין אחא לפרושי דקתני כל כינויי נזירות כנזירות:

ובכינויין נחלקו אמוראים צפ"ק דנדרים (דף י.) ר' יוחנן אומר לשון אומות הם פירוש שלש לשונות אלו משצעים לשונות הם. ואם תאמר ולרבי יוחנן מאי איריא הנך ג' לשונות בכל ע' לשונות נמי אם קבל עליו נזירות בלאחד מהנך הלשונות חייל עליה הנזירות. וי"ל דאה"נ דגם בשאר לשונות אם מכירם ומצינם ומתכוין

פירוש ארזי הלבנון

א. האי "כמו" פירושו כגון. וכן ברוב מקומות כזו המסכתא משתמש בלשון כמו במקום חיצת כגון

ועפ"י נחא נמי מה שדקדק הגר"ה קאלישער

בהגהותיו למשניות עמש"כ הפוס' לקמן ע"כ ד"ה

אמר שמואל דהא דלא חייל אהא נאה עם אהא

משום דחלוקים צטעמם. והקשה הגאון ז"ל דלמה

חייל אהא נאה עם נזיר נזיק שזה כינוי חיה

יד ויותר היה ראוי לכלול הידות יחד. וכאמור

להגירסא שהבאנו נחא דחינת נזיר קמא מפסיק

ודאי צין כנויים לידות ולק"מ.

(ספ דרך).

ב. לקמן עמוד ב' ד"ה אמר שמואל.

ג. הקשו המפרשים דלכאורה צפשוט י"ל דחינת

נזיר קאי אדלעיל מיניה דהיינו אם אמר אהא

נאה הרי זה נזיר. וכן פירש"י והרא"ש והמאירי,

וכן מוכחא פסקת הגמרא צעמ' ב' עי"ש. ויש

לישב על כון צט"ד עפ"י גירסת המלאכת שלמה

יעו"ש דגריס ב' פעמים חיצת נזיר צמתני' היינו

לקבל עליו נזירות הוא אצל מהני לישני דמתניתין כי אמר נזיר באחד מן שלש לשונות הללו חיל עליה נזירות (נהי) נמי כי אין מתכוין משום דדמי טפי ללשון תורה מלשונות אחרים.

ור"ל פליג ההם ואמר לשון שצדו חכמים מלצם. והתם פריך אמאי צדינהו ותקינהו רבנן לשון כנויין והשיב דוימנין דצעי למימר לה' קרבן ואמר לה' גרידא ומפיק שם שמים לצטלה ולכן תקנו כנויין שלא הורגל הלשון לומר לה' קונס. וא"ת ולר"ל איך יצא קרבן על

פירוש ארזי הלבנון

ג"כ צהשאלה שם מואר לדין נזיר האמור צמורה [וכפרש"י פר' נשא: נדר נזיר, אין נזירה בכל מקום אלא פרישה אף כאן שפירש מן היין עכ"ל]. וגראה פשוט דעיקר לשון מואר נזיר האמור צמורה שיך בלה"ק דוקא ואין עניינו לשאר לשונות העמים דהא לא שייכא צמורה מילתא דנזירות כלל. וכן מסתבר כיון דאין לשונות הללו אלא מצד הסכמת אומה ואומה מהיכי חיתי דיסכימו על שם מואר נזיר האמור צמורה [והוא הדין נמי בשאר שמות מואר המושאלים דדיני המורה כגון תרומה ומעשר וכל כיו"צ מסתברא דלית להו שם מיוחד צהק לשונות]. והלכך לשון נזירות בלשונות הללו אין משמעו רק ענין פרישות גרידא כנו"ל. ולכן כד מקבל עליה נזירות בשאר לשונות הוא כאומר הריני מופרש, דאין צמשמעו קבלת מואר נזיר ומש"ה לא מהני אלא"כ אמר בלבו ג"כ להיות נזיר. משא"כ בלשון תורה כי אמר הריני נזיר ודאי משמעות לשונו מורה דמקבל עליו מואר נזיר והלכך מכריע פיו את מחשבת לבו. והוא הדין והוא הטעם צהק לשונות דמתניתין דדמו ללשון תורה, דלא מיציעא למש"כ הר"ן ריש נדרים דהק' לשונות לשון הקדש הם אלא שנשמע, א"כ היינו הך ממש. אלא גם בל"ז י"ל ודאי דלא בכדי דמו ללשון תורה שע"כ הסכימו אומות הללו

ד. החי"ט תמה על זה דהא בלא כוונת הלכ' אין כאן נזירות דבעינן שיהו פיו ולבו שוין. ועי' אור"מ שהאר"ך לקיים דברי החס' דס"ל דבעוה דציבור דוקא הדין כן דאינו נדר, היינו דאחזיק מילוליה והוציא מפיו את שלא היה בלבו להוציא דהו כנדרי שגבות. אצל לבי הוציא מפיו כמו שהיה בלבו הגם שלא היה בלבו להיות כן דצרו קיימים דמה שבלבו דברים שבלב המה ואינם דברים עכ"ל ועי"ש א"ל.

אלא דאכתי צ"ב מה חילוק יש בין לשונות דמתניתין לשאר לשונות. ואפילו חיתי למש"כ המפרשים ו"ל לחלק בין לשון הקדש שהוא לשון בעלם לבין לשונות העמים דאינם אלא הסכמת אומה ואומה [ועי' ביאור הלכה ריש סי' ס"ב]. לכאורה אינו טעם מספיק לכאן דהגם דאינו לשון בעלם מ"מ כיון דיועד ומבין הלשון אלא דבלבו אינו מתכוין לנזירות שפיר הוא נזיר דמאי שגא. ועי' שירי קרבן לירושלמי ריש מביאין, ובזכרת ראש כאן, ובחלקת יואב מהד"ת סי' א', ובמשאש משה נדרים סי' ו', ובתש' אגרות משה אור"ח סי' ל"ב ענף ד' מש"כ לנאזר. ואפשר עוד דהנה לשון נזירות בין בלה"ק בין בשאר לשונות העמים עיקר עניינו הי' לשון פרישות בעלמא אלא דמשמש

צינונים

[א]. ולענין אי מהני דברים שבלב לבטל הנדר עי' בתש' רשב"א ח"ד סי' ק"ט ובכ"מ פ"ב מהל' שבעות ה"י מש"כ בדעת הרמב"ם והראב"ד. ועי' בקה"י ללאן סי' א' לענין ידים מוכיחות הצעת השיטות בזה. ועי' לקמן דף י"א ע"א מש"כ שם צה"ק נ"ד וצה"ק נ"ז בענין זה. והנה בירושלמי ריש מביאין משמע להדיא כהח"ט דאחרין שם גבי הק' כינויים מה נ קיימין אי צמתכון ליזור אפילו אמר כשאזכיר פת אהא נזיר, נזיר. אי בשאינו מתכוין ליזור אע"ג שהוציא נזירות מפיו לא יהא נזיר ע"כ. ויש לדחות דהירושלמי מיידי דרך שיחה בעלמא ובקורא צמורה (קרי"א) והיינו דזיכר כן מאמירתו דלאו לנזירות איכיון ולכן לא היו דברים שבלב אלא דא"כ קשה אמאי לא מסיק הירושלמי דמיידי באומר סתמא וכפשטא דמתניתין וצ"ע. ובתוה"י (פ"א ה"ח) פ"י דאין לא קיי"ל כהירושלמי בזה [וכדמשמע ממה שלא הביאיו הפוסקים] אלא קיי"ל כש"ם דילן בנדרים (כ"ח ע"א) דבאומר יאסרו פירות עלי סתמא ותמשב בלבו היום, הי' דברים שבלב אלמלא האונס עי"ש. ומש"כ היכא דמתשבתו סוחרת לגמרי למה שהוציא מפיו ע"כ.

ידי לשון שצדו חכמים הא קמייתי חולין בעורה^ה. ויש לומר כיון דמתכוין לנדור צנויר ויודע שלשון זה צדו חכמים לנדור צנויר קבלה גמורה היא כאלו אמר שלשון הכתוב בתורה^ה. והר"ר יחיאל פירש דר"ל לאו לענין קרבן קאמר אלא לענין מלקות דלקי' אס עבר על נזירותו שקבל שלשון שצדו חכמים^ה:

פירוש אר"י הלבנון

א. יש לבאר כוונתם על דרך שכתב הר"ן ריש נדרים דכל לשונות העמים אינן אלא הסכמת אומה ואומה ולא גרעה הסכמת חכמים ז"ל מהסכמתם והלכך הוו להו דאורייתא. אמנם לשון התוס' לא משמע הכי. ויותר נראה דסבירא להו דלא דמי הסכמת האומות להסכמת חכמים, דבשלמא אי הוה תקנת חז"ל לדבר שלשונות הללו אז היה דומה הסכמתם להסכמת כל אומה ואומה ולשונה אבל צאמת אטו תקנת חז"ל לדבר תמיד שלשון כזה, הם תקנו רק שהצא לנדור יאמר כן אבל גוף השלשון שבין אדם לחבירו הו' שלשון אחר וא"כ אינו דומה ללשון האומות שהסכימו לדבר תמיד כזה השלשון. ותירצו דכיון דעתה צא לנדור צו א"כ כיון שעתה רוצה לדבר שלשון הזה ומתחיל לדבר כן נעשה לו כלשון ממש ונזירות מהני בכל לשון ולכך הו' נזיר מה"ת. (עפ"י נדרי ורזין ריש נדרים).

ג. משמע דר"ל מלקות מדרות מדרבנן. ותמה צחי הגר"ז איך יהיה נזיר, הלא תגלחת בלא קרבן ליכא וכי לעולם יהיה נזיר^ג והנה הצ"ח והלפ"ח (פ"א מה"נ ה"ה) פירשו כוונת התוס' דהק' כינויים הוו כעין נדר שלא לשמות יין ולגלח ל' יום ואסור בלא יחל דברו ויכלול בשם נדרים. ולזה מתיישב ק"ת תמיהת הגר"ז ז"ל.

ח. ולפי' הר' יחיאל צריך לומר דהא דאמר לקמן בגמרא תנא כי מתחיל בעיקר קרבן, קאי דוקא לר' יוחנן, וסמך ביישוב ר"ל על סוגיא דנדרים (ג' ע"א) דבאמת לריש לקיש חסר בתחילת המשנה ידות (מרומי שדה).

מאיזה טעם שיהיה^ב שם מיוחד ע"ש תואר נזיר האמור בתורה, כנ"ל ועד"ז יש ליישב ג"כ כינויי נדרים וקרבן ודו"ק.

ה. דבריהם ז"ע דהא לקמן בגמ' (דף כ"ט ע"א) אמרין דלריש לקיש חולין בעורה לאו דאורייתא ומייתי קרבן אף על נזירות קטן בלא חילול אלא מדרבנן.

ותירץ הש"ק דמסיפא דמתני' דפליג ר' מאיר ואמר הרי זה נזיר, משמע דברישא מודה. ואי ס"ד דרישא דמתני' לא אחיא אלא למ"ד חולין בעורה לאו דאורייתא א"כ הו"ל לאפלוגי ברישא נמי דהא ר' מאיר אית ליה צהדיא חולין בעורה דאורייתא כמפורש בפסחים (כ"ב ע"א) ע"כ.

ובס' תורת הנזיר להגר"י הוטנר (פ"א ה"ח) כתב ליישב עפ"י המחבר מדרבי התוס' לקמן (שם ד"ה קסבר) דלענין זריקת הדם כו"ע ס"ל חולין בעורה דאורייתא ולכן כתבו שם צחק דקטן דיזרוק הדם לשם מים עיי"ש. ואחי שפיר דדוקא גבי קטן דבאמת אינו נתפס על הדין שם נזיר אלא דאצו מחנכו בהנהגת הנזירות ומש"ה לא אכפת לן מה שהזריקה היא לשם מים כיון דמעשה הזריקה אינה משנית משאר הזריקות. אבל הכא גבי כינוין דמדרבנן נזיר מעליא הו' וכל איסורי הנזירות עליו ובעי זריקת אחד מן הדמים להחירו, וכיון דדבר שאי אפשר הוא שיעשה זריקה כזו שתחשב דאורייתא לשם מים ודברבנן לשם זריקת קדשים, ממילא נמצא דאין לו תקנה ושפיר הקשו התוס' עכ"ד^ב].

צינונים

[ב]. וכגון צחק אומות המצויים עם ישראל ומשתתפין עמהם. והיו משבשים לשון נזיר על דג שינוי לשונם (ע"ד שפי הרמב"ם גפי' המשנה). [ב*]. וכ"כ בספר הלכה למשה. וע"ע צ"ח ומהר"ן חיות ובשואל ומשיב ח"ב מה"ג סי' י"ד מש"כ ליישב באופן אחר. [ג]. הנה צ"ח תוה"נ (פ"ד ה"ג) כתב בפרק האסור לאחר מלאת דילפינן מקראי לקמן י"ד ע"ב דכל זמן שלא הביא קרבנותיו עדיין נזירותו עליו, דאין איסור זה נובע אלא מחיוב הקרבנות דרמי עליה להביא ולזה גלי קרא דכל זמן שלא נפטר מחיוב זה תורת נזיר עליו לכל דבר. אבל באופן דליכא חיוב קרבנות [וכגון בעכו"ם לפום מאי דבעינן מימר לקמן ס"א ע"ב] ממילא גם איסורא לאחר מלאת ליכא. (עיי"ש באריכות דבריו הנפלאים). ועל דרך זה לכא' ה"נ י"ל דחכמים לא חיקו נזירות אלא במה דבידם לחקן ולהכי חיקו נזירות בלא קרבן וכיון

האומר הריני כזה. בגמרא מוקי לה דנזיר עובר לפניו. ולגופיה לא אינטריך דהא מרישא שמעינן אפילו כי לא אמר אלא אהא ונזיר עובר לפניו דהו נזיר אלא לדיקא אינטריך טעמא דאמר כזה הא האומר הריני אפילו נזיר עובר לפניו לא מהני דטפי משמע אהא כזה מן הריני כי לא סיים כזה:

הריני מסלק הריני מכלכל. הני לאו ידות נזירות נינהו דאם כן ליתנינהו לעיל צהדי ידות אלא כיון דגמר דבורו אלא שלא פירש להדיא נזירות, (ו)אנן הוא דמפרשין דיצוריה [ד]משמע דנזירות צא לומר כי אמר הני לשונות ותפסם בשעריה דמפרש בגמרא:

במאי טעמא חני נזיר. פירוש בצדר נשים, [ד]בצדר קדשים הוה ליה למיתנייה שהוא הלכות קרבות". ומשני תנא אקרא קאי והיה אם וגו' מי גרס לה לעצירה יין כלומר מי גרס לה שזינתה יין הלכך חני אותה מסכתא בצדר נשים: וקאמר כל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין. סיוס הדבר שאמר תחלה"ב מי גרס לעצירה יין כלומר ונכון הוא שתשמר עצמה מן היין אבל לא צדד. ושם מוסיף לומר שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין כנזיר"י ולכך שנה נזיר בנשים שגם הוא הוצעל נדק"י כדאיתא בסוטה (דף כו:) שהוצעל נדק כמו הנצנעל.

פירוש ארזי הלבנון

טעם מספיק לשנות נזיר בנשים דהוא רק דרך אזהרה שתשומר עצמה מן היין ואין כ"כ ראייה לנזור נדר כנזיר. ולכך מיייתי הגמ' הך דרבי דכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין צדד כנזיר (עפ"י ב"ר). ולפי"ז מה דהוצרך הגמרא לאחויי רישא דמי גרס לה וכו' היינו משום דכל כוחו וטעמו דרבי צחק מילתא אינו אלא משום כן דין גרס לה לעצירה. וזה גם כוונתם במש"כ סיוס הדבר שאמר תחילה.

ד. זה ענין בפנ"ע שצאו לישב לישנא דכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר וכו' [דנקטיה צלשן זכר] דלכאורה לא שייך פחד קלקול זה אלא בנשים. לזה כתבו דשייך אף בנשים שגם הוא הוצעל נדק (שלמי נזיר) [ה] ולפי"ז מש"כ לכך שנה נזיר בנשים לכאורה אין לו מובן, ויש לדחוק דקאי אדלעיל מייניה. והברכת ראש פירש כוונתם בע"א עיי"ש.

צינונים

דקרק ליכא, ממילא גם איסורא דאחר מלאת דחלי ביה ליכא. אבל היומר נראה דגם הגר"ז ז"ל מודה ביקוד הג"ל אלא דהו אינו קבא דתקון רבנן נזירות כזאת בלא חיוב קרק דודאי אופן התקנה היה נזירות סתם כדנייה וענין דאורייתא, ומה דלא מציא הקרבנות זה אינו מכלל התקנה אלא דאי אפשר לו להצילם מחמת איסור דאדי. ושפיר הקשה דכנה"ג הא עומד לעולם באיסורא דאחר מלאת וכי לעולם יהיה נזיר. [ד]. ועי' בספר הישר (ס"י ס"ה) שהצא משם רש"י ז"ל דמסיק מכת קושיא זו דטעמא הגמ' כאן משבשחא. [ה]. וכ"כ הב"מ והח"מ ועי' באר שבע ריש סוטה ד"ה לומר.

ובנדרים לא צעי מ"ט תנא צנשים משום דעיקר פרשת נדרים צפרשת אשה כתיב ולא הוה מנ"ל טעמא דקאמר צריש סוטה (דף ג.) כדפריך [התם] מכדי תנא מנוזיר קסליק מאי שנא דקתני סוטה ומשני התם אידי דתנא צכחוצות פרק המדיר את אשתו (דף ע.) תנא נמי נדרים ואידי דתנא נדרים תנא נמי נוזיר דדמי ליה א"כ ה"נ לישיני הכא דלכך שנאן צסדר נשים. וי"ל משום דלא מיסתצר ליה דאגב נדרים ליצצק לסדר קדשים שכולו קרצנות וראוי נוזיר לשנות התם טפי ואדרצה אגציה ה"ל למיתני נדרים התם לכך ז"ל טעמא דתנא אקרא קאי.

וקשה דלמה לו להאריך [צ]לשונו ולומר כל הרואה סוטה כו' ומה ענין זה לזה? לכן נ"ל דמאי דקאמר תנא אקרא קאי אינו ר"ל אקרא דכתיב צפרשה אלא ר"ל אקרא קאי (דכתיב) [דהציא] צסוף המגרש צמסכת גיטין (דף ז.) דכתיב והיה אם וגו'. ועמה ניחא שפיר מאי דכתיב נוזיר צסדר נשים דמי גרס לעצירה יין וכו' אבל מ"מ קשה אמאי תנא נוזירות אלל סוטה היה לו לצחצו אחר גיטין ומשום הכי קאמר דכל הרואה סוטה צקלקולה יזיר וכו' וגס"ר זה עצירה. וצטעמא דהכא לחוד לא סגי דא"כ ליחני סוטה צרישא והדר נוזיר צסדר הפרשה לכך צריך טעמא דהתם דאגב המדיר תנא נדרים ואגב נדרים תנא נוזיר והדר חוזר לסוטה שהוא עיקר מסדר נשים:

אלא לעולם תני הכי והכי. וצכולהו איכא טעמא. התם דאיסורא דנפשיה פ"י התלויה צאדם עצמו כגון הדלקה והטמנה וצמה אשה יולאה מפרש איסורו צרישא וגצי צהמה דאיסור דצהמה מפרש היתר צרישא:

[דף ב' ע"ב] **אלא** [הכא] לפרוש כנוי צרישא. כלומר צמתניתין צמאי דפתח, [ד]צין הכנויין וצין הידות איסורא דנפשיה הוא:

ידות הואיל ואחיינ מדרשא צציצא ליה. דדרשינן צפרק קמא דנדרים (דף ג.) נוזיר להזיר לה' לעשות ידות נוזירות כנוזירות:

בעיקר קרצן. דהיינו הכנויין שאינן צריכין לדרשה, דקצלת נוזירות גמור הוא אלל שאמר צלשון כנוי:

פירוש ארזי הלבנון

טו. דיצור זה הוא אחיה גליון צצחוספות כמאזי הרבה צמסכתא וזו [1]. וגראה דהוקשה להו הך דהצאנו לעיל הע' י"ג עי"ש, רק תירצו צעניין אחר ור"ל דצאמת טעמא דמי גרס לה אינו טעם מספיק לשנות נוזיר צנשים רק כוונת התרצן צה

ציונים

[1]. צ"ר, ועי' שם ציאורו לגליון שפ"י ע"ד אחר.

לימא קסבר שמואל ידיס שאינן מוכיחות לא הויין ידיס. פי' דאי סבירא ליה דהויין ידיס למה לי' לשמואל לאוקמי מתני' בגזיר עובר לפניו אפי' אין נזיר עובר לפניו נמיטין, דכשאמר אהא יד מיהא הוי דטפי משמעו אקבלת נזירות דראוי לחול לאלתר [ד]אפי' אכל ושתה ציין כל היום מחלי היום ואילך יכול להיות נזיר מקבלת תענית דאם אכל כבר לא יוכל להתענות עד למחר" ולישנא דאהא משמע דאהא (נזיר) לאלתר הלכך יד הוי ואי לא צעי שמואל ידיס מוכיחות אפילו אין נזיר עובר לפניו נמי:

ד"ג אמרי אין בזמן שהנזיר וכו'. כלומר אין ודאי שמואל סבירא ליה ידיס שאינן מוכיחות לא הויין ידיס ובגזיר עובר לפניו ליכא לספוקי דהויין ידיס מוכיחות אכל אין נזיר עובר לפניו דלמא אהא בתענית קאמר כלומר ולא הויין ידיס מוכיחות.

יש ספרים דגרסי אמרי לא [עובר לפניו הויין ידיס אכל] בזמן שאין הנזיר עובר לפניו [לא הויין ידיס]. והכי פירשו לעולם שמואל לא צעי ידיס מוכיחות ובזמן שניזיר עובר לפניו ליכא לספוקי דיד מיהא הוי, [אכל] אין נזיר עובר לפניו דלמא אהא בתענית קאמר פירוש ואפילו יד לא הוי"י. ולגירסא זו מסיק הכא דשמואל לא

פירוש ארזי הלבנון

לקבל אפילו תענית שעות. אכל לפי דעת הרא"ש שם וכו"ה דעת התוס' במס' ע"ו (דף ל"ד בד"ה מתענין) דגם תענית שעות נריך לקבל מאתמול ניחא הסוגיא בפשיטות יותר. אמנם על שיטת הרמב"ם (פ"א מהל' תענית הי"ג) דס"ל דגם צאכל מקודם יכול להתענות וגם ס"ל דלא צעי קבלה מאתמול בתענית שעות, קשה אמאי חשיבא יד לנזירות (בית הלוי ח"א סי' מ"א, ועיי"ש מש"כ ב"ש) דעת הרמב"ם בזה.

יח. וז"ל דהלל כתבו התוס' לעיל דיד מיהא הוי דמשמע טפי אנזירות דחוי לאלתר. ובפשוט י"ל דבהא גופא פליג התרנן וס"ל דלא מהני הך טופיינא אפילו למשי יד שאינו מוכיח. ובספר תפארת שאלו כתב דבהא פליגי דהמקשן ס"ל דאם אכל ושתה כבר שוב לא יוכל להתענות למחר ולכך פריך לימא קסבר שמואל וכו' וכדפי' תוס' לעיל. אכל התרנן ס"ל כשיטת הרמב"ם וז"ל דאף אם אכל קודם התענית ג"כ הוי תענית שעות ולכך קאמר דבזין נזיר עובר לפניו אפילו יד שאינו מוכיח לא הוי דהא תענית נמי חוי לקטולי לאלתר. וארווחא בזה דלא חיקשי אשיטת הרמב"ם וז"ל (וכדבע' שלפניו) בצופה) דשפיר מיתוקם כמסקנת הגמרא. ומעתה גם התוס' וז"ל יש לומר דלא פליגי להלכה על שיטת הרמב"ם בזה.

טו. יש לדקדק דלכתחילה פריך הגמ' דלמא אהא בתענית קאמר ואמר שמואל בשניזיר עובר לפניו, והדר פריך הגמ' איפכא למה לי נזיר עובר לפניו, א"כ מעיקרא מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר. ונראה דשמואל עצמו פריך זו הקושיא ומשני חיורא, ופריך שפיר הגמ' מי דחקו לשנויי הכי. וכמש"כ התוס' ב"מ כ"א ע"א ד"ה וכמה עיי"ש [א"ה וכו' התוס' לקמן ל' ע"א ד"ה פשיטא]

(תפארת שאלו. ועי' בתוס' אה"ע סי' פ' וסי' ק' שחיק צאופן אחר).

יז. לכאורה קשה דלמה דחקו לומר דבתענית אי אפשר לחול מיד צאכל מקודם, והא גם צלא אכל מקודם הא אי אפשר לקבל תענית על היום שיחול חיקף. דהא בתענית (י"ג ע"א) קאמר שמואל כל תענית שלא קבלו עליו מצעד יום לא שמה תענית וא"כ גם צלא אכל אי אפשר לו לקבלו על היום רק על למחר ומש"ה הוי יד לנזירות. וי"ל דהתוס' אולי בשיטתו של הרמב"ם שהציא הרא"ש במס' תענית (פ"א סי' י"ב) דמתענין לשעות אפילו צלא קיבל עליו מאתמול דכיון דהקבלה הוי קודם שעות של התענית הוי כקיבל עליו מאתמול ומהני. ומש"ה צלא אכל לא הוי יד כלל ד"ל דכוונתו על תענית שעות והוכרחו לומר צאם אכל שלא יוכל

צעי ידיס מוכיחות. (והתם דקאמר) [וקשה מפ"ק דקידושין (דף ה:) דהתם קאמר שמואל] הרי את מקודשת אע"ג דלא אמר לי הרי היא מקודשת לו ופריך למימר דסבר שמואל ידיס שאין מוכיחות הויין ידיס והא תנן האומר אהא הרי זה נזיר ומוקי לה שמואל בשנזיר עובר לפניו הא אין נזיר עובר לפניו לא אלמא קסבר שמואל ידיס שאין מוכיחות לא הויין ידיס. ומשני התם אלא באומר מקודשת לי. אלמא מסיק התם לשמואל מהכא דידים שאין מוכיחות לא הויין ידיס. להכי גרסינן אמרי אין. והשתא האי לימא אינו כשאר לימא שבגמרא שכן הוא עומד ודכוותה איכא לקמן (דף כט:) לימא הני תנאי כי הני תנאי ועומד כן (וכדמפרש) [וכדאפרש]:

ודלמא לפוטרו מקרבנותיו. המוטלין עליו להציא כשישלים נזירותו ולא נטכוון כלל לקבל (עליו) על עצמו נזירות:

דקאמר בלבו. להיות נזיר. ומ"מ צעינא נמי דנזיר עובר לפניו דקבלה שבלב אינו כלום דגצי נזיר כתיב כי יפילא שיפרש צפיו"ש אצל כי נזיר עובר לפניו ופירש בשפתי אהא ובלבו חשך להיות נזיר מחשבת הלז מהניא כאילו אמר צפיו אהא נזיר כזה שעובר לפניו:

בדור דתימא צעינא פיו ולבו שוין קמ"ל. הכי גרסי' ולא גרסינן דלא צעינא דהוי משמע דלא צעינן פיו ולבו שוין וזה אינו דכל נדר בטעות לאו נדר הוא דאם נטכוון לומר מעשר ואמר תרומה או איפכא על פירות שלפניו לא אמר כלום. ועוד קשה למה לי [נזיר] עובר לפניו הא הוי נזיר כיון דחשך בלבו ולא צעינן פיו ולבו שוין. אלא ה"פ מהו דתימא צעינן פיו ולבו שוין והכא כי לא הוציא צפיו אהא נזיר צפירוש אע"ג דנזיר עובר לפניו ואמר בלבו נזיר (ד) אין זה פיו ולבו שוין קמ"ל דמחשבת הלז מגליא אדיבורו דאהא כי נזיר עובר לפניו דאהא נזיר קאמר וכהאי גוונא הוי שפיר פיו ולבו שוין:

פירוש ארזי הלבנון

יט. לכאורה בלאו הכי נמי פשיטא דקבלה שבלב אינה כלום דהא קי"ל דברים שבלב אינם דברים^[1]. גם מדבריהם שכתבו דגצי נזיר כתיב כי יפילא, משמע דדין מיוחד הוא גבי נזירות בלבד דקבלה שבלב אינה כלום, וזה אינו וכמבואר בשבועות כ"ו ע"ב דצעינן ציטו שפתיים עיי"ש. וי"ל דהוצרכו לזה דלא תימא דכי היכי דיליף, נזירות מהקדש לענין שאלה (לקמן ט' ע"א עיי"ש תד"ה

אין) הכי נמי יליף לענין קבלה שבלב דכמו דמהני קבלה בלבד גבי הקדש (שבועות שס) ה"ג מהני בנזירות. לזה כתבו דגצי נזיר כתיב כי יפילא עד שיפרש צפיו^[2].

כ. ואכתי צ"ב מאי שנא דבלא נזיר עובר לפניו לענין השש דילמא אהא בתענית קאמר לא מהני הא דאמר בלבו, ולגבי איך חששא דילמא לפוטרו מקרבנותיו מהני אומר בלבו. וי"ל דבמה

ציונים

[1]. ועל דברי הרשב"א בקידושין נ"ט ע"ב שכתב דבכ"ג לא מקרי דברים שבלב ע"י שער המשפט צ"ח סק"א ובאשעור ח"ב פ"י י"ט, ג. [2]. למדתי מדברי הב"מ להדיבור שאח"י.

ודלמא אהא נאה לפניו במזות. בשאר מזות כדחמי' כו' ומנלן למימר דקיבל עליו מירות:

אמר שמואל שתפוס בשערו. כלומר אהא נאה במזותיה התלויה בשעריה כגון מירות. והכא ליכא לשנוי בלא תפס בשערו ובזיר עובר לפניו דהכא דבור שלם קאמר אהא נאה. ואי לא תפס בשערו אפי' כי נזיר עובר לפניו משתמע שפיר אהא נאה בשאר מזות כמו אנירות. ולעיל נמי דפריך ודילמא אהא בתענית ליכא לשנוי בשתפס בשערו בלא נזיר עובר לפניו לעולם משתמע שפיר אהא בתענית כי אין נזיר עובר לפניו לע"ג דתפס בשערו. והשתא אחי שפיר דמתניתין פלגינהו בתרי צדיב האומר אהא הרי זה נזיר או

פירוש ארזי הלבנון

ז"ל דף כ"ט. ונמ"ש לישב הא דשמעון הדקיק י"ט לישב ג"כ פירש"י דהא.

בב. נראה כוונתם דבשלמא באומר "אהא" דלא עבדי איניש הכי דמסגר דיטורו כ"כ באופן דלא משתמע מידי מש"ה אמרינן דודאי כוון לתלות דיטורו במידי דמסתבר טפי, דהשתא משתמע דיטורו דהכי קאמר אהא אותו דבר הידוע (דהיינו נזיר, בשנויר עובר לפניו). אבל באומר אהא נאה דהוי דיבור שלם בעל משמעות גמורה היינו דמקבל עליו להחנאות הא שפיר עבדי איניש דמשמע הכי והוי דרך דיבור נכון והלכך הגם דלא פרט בדבריו במה יתנאה אס במזות מירות אס בשאר מזות אפי' אין לתלות במידי דמסתבר דדילמא איהו אמילתא דפחות מסתברא כוון. [דדוקא באומר אהא מן ההכרח הוא לומר דכוון לתלות דיטורו דמסתבר טפי שאל"כ לא הוי דיבורו דיבור כלל]. אמנם בתופס בשערו שפיר מהני אף בדיבור שלם כיון דעושה מעשה לאפוקי ולהראות שכונתו למירות דוקא. כנ"ל.

בב. הקשה הרב צימין מלמד י"ו שהרי במתניתין אח"כ כוללת האומר הריני כזה עם החלוקות הבאות אח"כ שכולם לשון נזירות גרוע הם כמ"ש המפרשים. ובגמ' מוקי שמואל צהריני כזה בשנויר עובר לפניו, ושאר החלוקות בשתפוס בשערו וא"כ כיון שטעם הריני כזה אינו כשאר החלוקות הו"ל למתניתין למיפלגינהו. ואפשר לישב במה שכתבו התוס' לעיל ד"ה הריני כזה דהריני כזה לגופיה

ציונים

[ט]. וכ"כ התור"ט כאן בקיבור וכע"ז רמזו התוס' בשטעמא כ"ו ע"כ סד"ה גמר עיי"ש. ובקוב"ש לקידושין ס' כ"ט לא נחת לה עיי"ש.

אהא נאה אע"ג דתרויהו ידות מינהוב' משום דמפרשי בתרי טעמייה:

[ואמר אנהא] (ואמאי נאה) הא מילתא דעצירה היא ואמרי' ליה נאה. פירוש הנודר
בנזיר עושה עצירה וקרינן ליה נאה. וי"ג מלתא עבדא וכי מעשה הגון וכשר
לעשות כן הא עצירה היא. ומשני אפילו לר' אלעזר הקפר כו' דילמא אחי למיעזר על
נזירותו לשמות ציין כי ארכו לו הימים אבל טהור לא חוטא קרי ליה. וקשה דבעלמא
(לקמן יע.) אייתי לר' אלעזר אפילו אנזיר טהור על שם שציער עצמו מן היין קרי
ליה חוטא. וי"ל דטהור נמי קצת קרי ליה חוטא ומכל מקום המצוה רצה על החטא
ולכך קרי ליה נאה מידי דהוה [א]מתענה תענית חלוס בשבת דיש לו מצוה לבטל
החלוס וקצת עצירה עשה שהתענה בשבת שהרי צריך לישב בתענית למחרת השבת
לכפר על שהתענה בשבת^י. אבל נזיר טמא רחמנא קרייה חוטא לפי שהוא סותר את

פירוש ארזי הלבנון

דלגזירות איכון נמצא דיצורו שלם שכן הכוונה
לנזירות נכללת ממש בדבריו. כנ"ל [יג].

בה. כתב הב"ר דמדצריהם מוכח דס"ל דאמר בלבו
צריך בכולהו. ונראה שהצין כן ממה שכתבו

"והשתא אחי שפיר דמתניתין פלגיהו בתרי צדי
וכו' משום דמפרשי בתרי טעמי" דמשמע אי לאו
הנך תרי טעמי דתפוס בשערו ונזיר עו"ל אין שום
טעם אחר לחלק ביניהם. וכ"ה דעת הרמב"ם פ"א
ה"ו. אבל מהר"ש ותור"ט מוצא דס"ל בזהא
נאה דלא צעי שיאמר בלבו, וכן פי' הרש"ש בדעת
חוס' ע"א ד"ה נזיר עיי"ש. ועי' בית הלוי ח"א
סי' מ"א סק"ו.

כו. בס' גבו"א לתענית (דף י"א) הקשה ע"י: דכיון
דאי אפשר לנזירות אה"כ מאער עצמו מן היין
א"כ על כרחך כי דחי מנזירותו לאיסור זכר, אין כאן
שום חטא כלל ואין צריך כפרה. ודמי להא דקיי"ל
עשה דוחה ל"ת דהתם ודאי לאו חוטא מיקרי.
וכי תימא שאני עשה דדוחה ל"ת דבעל כרחו רמי
רחמנא העשה עליה ואי אפשר לו להיפטר מן
העשה בשום ענין אבל נזירות לא רמי חיוביהו
עליה בע"כ אלא ע"י צטוי שפתיים רמי עליה
ומש"ה חוטא אקרי הואיל ועי' מעשיו ונדרו מאער
עצמו. הא הרי סדין בצינ"א אע"ג דלא רמי רחמנא
עליה בע"כ לדחות הל"ת דהא אפשר שלא לעשות

לא אצטרך כו' יע"ש, וא"כ נמצא שאותו טעם
דמוקי צמ' בחלוקת הריני כזה בנזיר עובר לפניו,
חשוב כאילו אין כתוב זה אותו הטעם וכאילו טעמו
הוא משום דתפוס בשערו (תורת נזיר. וע"ע לעיל הע'
ג' בקושיא הגר"ה"ק על דבריהם כאן).

כו. לכאורה קשה דלמה בלמא לא יהא אהא נאה
מעיקר הנדר ולא יד כיון שהוא דיצור שלם
ואין אנו מוסיפים על דבריו רק מפרשים דלשון
אהא כשתפוס בשערו משמע דאהא נזיר קאמר
ובכה"ג כתבו חוס' לעיל (עמ' א') ד"ה הריני
מסלסל) דלאו ידות נזירות הווי"ל.

ונראה ליישב דלשון אהא נאה אף כי הוא לשון
שלם מצד עצמו, מ"מ גבי קבלת נזירות לא היה
שלם שכן הוא לשון כללי לכל דברים הנאים ולהכי
צעינן אחז בשערו לגלוי דלגזירות איכון. ובהא אף
לכשתפרש דלגזירות איכון מ"מ דבריו חסרים שהרי
אין הכוונה לנזירות כלולה בדבריו אלא מוספת היא
על דבריו ולהכי הוי ידות. משא"כ בהריני מסלסל
לשון גידול שער הוא [יא] והוא דיצור שלם אף לענין
קבלת נזירות למאי דקיי"ל נזיר מחד הוי נזיר
מכולהו [יב], רק משום דיש לפרש מלת סלסול גם
לענין עסק התורה לכן צעינן אחז בשערו לגלוי לן
דלגזירות איכון ולא משום דדבריו חסרים רק משום
דלא ידעינן מאי קאמר, אבל לבתר דאיגלאי מילתא

ציונים

[י]. וכן הקשה הגר"ה"ק במשניות והניח בקושיא. [יא]. כמו דאיתא בפי' הרא"ש לקמן ג' ע"א ובחוס' נדה כ"ב
ע"ב ב"ה עד עיי"ש. [יב]. ולפי"ז לר"ש דס"ל דאינו נזיר עד שיזור מכולן לא היה לשון נזירות ונמצא לדידיה הריני
מסלסל לא היה מעיקר הנדר, רק יד. ועי' הע' כ"ט. [יג]. ואפשר דהוה כוונת הרידצ"י לירושלמי ריש מילתין עיי"ש.

נזרו ונזיר לחזור לנזירותו וכדו בעיניו המעשה ותוהה על הראשונות ב:

[דף ג' ע"א] הריני כזה נהי נמי דתפיס בשערו הריני נזיר [לא אמר]. יש ספרים דכתיב בהן הריני כזה לא אמר. אכן טעות הוא שהרי צמחני תני בהדיא אמר הריני כזה. ושמה הסופר טעה צמחי דכתב צחר הכי [אמר] כ: אמר שמואל בשנוזר כו'. פי' דס"ד דאין נזיר עובר לפניו אלא דתפיס בשעריה דומיא דצמחני דלעיל אהא נאה דאוקמינן בתפיס בשעריה לחוד ולכן פריך הריני כזה לא משמע מידי דנזירות אף על גב דתפיס בשעריה ומשני שמואל הכא נמי כשנוזר עובר לפניו והשתא אין צריך לומר דתפיס בשעריה:

בבבאי דהדין סילקול שערא הוא. דלשון זה נופל אהפוך שיער דנימא נזירות קביל עליה ואימא תורה להפך צמורה:

הבא נמי תפוס בשעריה. דמשמע שפיר הריני מהפך צמורה התליה בשיער כ:

פירוש ארזי הלבנון

ואין לך צורך גדול מזה ומש"ה אין לקרותו חוטא. והשתא לק"מ דז"ק.

כו. קשה קצת דהא בגמרא אמר טעם אחר דילמא אחי למעבר על נזירותה, ועיין רש"ש.

ובתפס"ז כתב דכוותה התוס' לפרש מ"ש בגמרא דילמא אחי למעבר על נזירותו הוא מפני דכשהן מטמאין ורצין עליהם ימי הטומאה הם מתחרטין וע"י שהם מתחרטין הם עושין צה פתח לנדרם ומתחירין לעצמם באומרים דלדעתא דהכי לא נדרו ולא חל עליהם הנדר כלל ומוחר להם לשמות יין גם בלא התרה כמו צנדר טעות.

כז. ר"ל דלהגירסא ד"הריני נזיר לא אמר" אחי שפיר דהוא לשון תמיה מאי מהני צה להיות נזיר. אף ליהש ספרים דגרסי "הריני כזה כו" כתבו ד"ש צה ט"ס, וכוונתם דלפי"ו הגירסא הנכונה היא "הריני כזה לא" [פי' לא משמע מידי דנזירות] ועל זה משני הגמרא "אמר שמואל וכו'" והסופר טעה וכתב תיבת אמר ב' פעמים (א"מ, ב"ר).

כח. רזנס צה דאפילו לר' שמעון דלקמן (עמוד ב') דס"ל דאינו נזיר עד שיצר מכולן מודה הכא דהי נזיר, דאין כוונתו על גידול שער לנדר רק על התנזרות התליה צו והו"ל כמקבל סתם נזירות (ב"ר). [וכן אימא צפי' הרא"ש (דף ג' ע"ב) דר"ש מודה בזה. אבל בתוס' רבינו עזריה כתב דר"ש

צ"ת שטענו ללבוש של פשתן שיהיה חייב צניעות ולדחות הל"מ של כלאים ואפ"ה מאן דלגש סדין צניעות לאו חוטא מיקרי וכדאמרין בשבת (דף כ"ד) גבי ר"י בר אלעאי דמתעטף ויושב בסדינין המצויים דומה למלך ה' צבאות, אלמא שבויה משבח ליה וכ"ש דלא מיקרי חוטא. ולא דמי לתענית חלוס בשבת דהתם אין התענית מזהה בשבת אלא עברה שמצטל עונג שבת אלא שהתירו לו משום דיפה תענית לחלוס כאש לנעורת ומשום כפרה על ביטול עונג שבת צריך למיחב תענית לתעניתו, משא"כ הכא גבי נזירות דאם אימא דלית ביה דררא דמזהה ועברה כדברי התוס' מאן רבה על שכנגדו לנעול לגמרי אס העברה רבה אין כאן לתלות מזהה כלל ואם המזהה רבה אין כאן שום נדנד עברה כלל ואין לקרוא להו חוטא. עכ"פ והיית בקושיא ע"ש.

ונראה לישב דבאמת לא ס"ל להתוס' דמזהה להזיר, ואי משום מה שכתבו שהמזהה רבה על החטא, הא גבי תענית נמי כתבו ד"ש לו מזהה לנעול את החלוס וכמו דהתם אין כוונתם למזהה ממש אלא ר"ל שהוא צורך גדול, הכי נמי גבי נזיר אין כוונתם למזהה ממש רק ר"ל שהוא צורך גדול וכמש"כ התוס' לקמן (ד' ע"ב ד"ה עליך) דסתמא דמילתא נודרים העולם נזירות צעה זרה או על עברה שצדים כדי להטער ולכפר על עוונם,

שי"ל רצו הוא. לשון גידול כמו שלחך פרדס רמונים ואימא מידי דעצורי הוא שקיבל עלינו לגלח ולהעצור השיער לכשיגדל^א:

תנא פרע פרע יליף. לאו אחנא דמתני' קאילא אלא אחנא דסנהדרין (דף כז:). דקאמר כהן הדיוט צריך לגלח אחת לשלשים יום ויליף פרע לא ישלחו מנזיר דכתיב גדל פרע מה להלן שלשים יום כמנין יהיה אף צכהן הדיוט שלשים יום וקאמר לא ישלחו. והכא הכי פירושא חנא פרע פרע יליף צעלמא אלמא דשילוח [פרע]^ב הוא לשון גידול. ואם תאמר ולייתי מקרא דכתיב צכהן הדיוט ופרע לא ישלחו ואכתי ג"ש למה לי ונראה לי דמקרא דכהן הדיוט לא משמע דלא ישלחו הוא גידול [שלשים] דאפילו^ג תרי יומי [משמע]^ד וכיון דלא אמר בפירוש הריני נזיר תרי יומי אלא שילוח פרע אין כאן קבלת

פירוש ארזי הלבנון

זהו פרע פרע מכהן הדיוט [דכתיב ביה שילוח והו' לשון גידול אף האי שילוח דמתני' דקאמר הרי עלי לשלח פרע הוא לשון גידול], דהא לא שייך גז"ש צכה"ג כיון דאינו תחוב בפסוק כלל, ופשוט.

אמנם צפי' הרא"ש כתב דמיירי אחנא דידן עיי"ש ונראה דלא פליג על ע"ש דברי הסוס' בזה דודאי לא שייך גז"ש צכה"ג רק דנראה לו דוחק לפרש כהחוס' דמה שאמרו צגמ' חנא פרע פרע יליף אחנא דסנהדרין קאי דהא צגמ' אמר' כתיב הכא קדוש יהיה וכו' דמשמע דנזיר ילפינן מכהן הדיוט ולפירוש הסוס' הוא איפכא [טו]. ולכך פירש הוא דקאי אחנא דמתני' ומפרש דהך דקאמר פרע פרע יליף צאמת אין הכוונה גז"ש ממש אלא לומר כיון דמצינו צכהן הדיוט דשילוח לשון גידול, הוא הדין צמתני' דקאמר לשון שילוח דהו' לשון גידול, [ונראה דזהו גם כוונת הכלומר שכתב ר"ל דלא הו' גז"ש ממש]. ומה שמצינו הסוס' בזה י"ל משום דלשון פרע פרע יליף משמע גז"ש ממש וכמש"כ הסוס' צ"ק פ"ג ע"ב גבי מכה מכה עיי"ש.

ב. כן הגיה הב"ר ור"ל דאף דמצינו שילוח דהו' לשון העצרה, מ"מ "שילוח פרע" ילפינן מכהן הדיוט דהו' לשון גידול דוקא. ואזדא קושית האו"מ בזה.

ג. ר"ל דפשטיה דקרא דפרע לא ישלחו משמע דלא יגדלו שערם כלל ואפילו גידול דתרי יומי

פליג אמסלסל נמי. ומדברי הסוס' לקמן (כ"א ע"א ד"ה דאמר פי) משמע דס"ל כהרא"ש ז"ל עיי"ש. אמנם לרצון דס"ל צנור צחד מנהון הו' נזיר אין צריך לזה דהריני מסלסל צפשוט משמע גידול שער כדאיתא בפירוש הרא"ש כאן וכ"כ הסוס' צנדה ג"צ ע"ב ד"ה עד, (ועע"ש דמשמע מדצריהם דהו' להו' גי' אחרת צגמ'). ולהאמור נראה דהריני מסלסל לר' שמעון לא חשיב מעיקר הנדר אלא יד דוקא, וכן משמעות דברי הסוס' דף כ"א שס. [שו"מ דמבואר כן בתוס' איזורה לדף כ"א ע"ב] ועי' מש"כ ציונים אות י"ב.

ל. לכאורה קשה כיון דמפרשינן כוונתו לנצרים צעלמא א"כ צאהא וצהריני כזה נמי נימא דילמא הריני כזה צעושר וציופי קאמר [עי' פי' הרא"ש בדף זה]. אלא ודאי כיון דאמר "הריני" לא משמע אלא מידי דיש צקצלתו מנהו וכן מוכח כל המשך הסוגיא, וא"כ ה"נ פשיטא דלגידול שער דמנאות נזירות איכיון. מיהו לפי מה שכתבו תוס' לקמן ד"ה משקין צמירוסם הב' אחי ספיר דכוונת המקשן היא דאפילו אזוהו קרא דשלחך דילמא לשון העצרה הוא וליכא כלל לשון שילוח צקרא דהוא לשון ריבוי והלכך ודאי כיון דליכא לפרש לענין שום מנהו ע"כ למילתא צעלמא הוא דאכיון [יד]. ומ"מ למירוסם האי שם אכתי צריך עיון. ועע"ש מש"כ פ"ב הע' קס"ה ולהלן פ"ק הע' ס"ד.

לא. ר"ל דודאי אין לפרש דחנא דידן יליף גזרה

ציונים

[יד]. כל זה למדתי מדברי הרב ח"א הלוי ז"ל הרב המו"ל ונכד המהסר ספר תורת נזיר. [טו]. וכן הקשה על דברי הסוס' בזה עיי"ש.

נזירות^ל. אבל כי גמרינן כהן הדיוט מנזיר דשילוח הוא מלשון שלשים צג"ש וקאמר הרי [עלין] לשלח [הוא] כאילו אמר הרי עלי לשלח פרע שלשים יום ומשחמע שפיר דנזירות קביל עליה להבי מייתי ג"ש. ודווקא כי אמר הרי עלי לשלח פרע אבל אמר הרי עלי פרע צלא שילוח לא משמע מידי דפרע הוא לשון גילוי כמו ופרע ראש האשה (במדבר ה):

משקין ליה מיא לפרי ורבי. פירוש גדל הפרי. וקשה דאשכחן הרבה שילוח שאינו לשון גידול אלא לשון העברה כמו שלח תשלח (דברים כג), וישלח יעקב מלאכים (בראשית לב) ויש לומר דאי חותבי מהנך קראי הוא משני ליה כדלעיל חנא פרע פרע יליף ולא צא לפרש אלא למקרא דאותבינן מינייה ושולח מים. ודוחק דמשמע דהניח הג"ש מכל וכל ועתה אינו צריך לה כלל. לכן נ"ל דמתחילה לא היה חושש רק שימצא לו פסוק אחד דמשמע לשון רביה וקמיימי ליה מקרא דשלחך ודחי ליה הש"ס דלמא ההוא גופיה לשון העברה כמו ושולח מים וליכא אפילו חד קרא דלשחממא לשון רביה ואהא משני איבעית אימא האי שולח מים לשון רבי הוא ואיכא למילף מינייה או מקרא דשלחך פרדס ואע"ג דקראי טובא לשון העברה שפיר ילפינן מחד קרא דהו לשון רביה דמתצבא דעמו אנזירות הוא:

צפורים הסמוכין לשיער קיבל עליה. האמורין צפוקא אכל שער, כלומר אע"פ דאמר צפורים סתמא דהא מחני סתמא קאמר אפילו הכי סבירא ליה לריש לקיש דדעמיה דאיניש אנפורים הסמוכים לשיערה^ל. (והכי) [וליהי] משחמע ליה האומר הרי

פירוש ארזי הלבנון

לא, רק נריכים לגלגל שערס יום ציומו. ואע"ג דבכלל זה הוא נמי איסור גידול דומן מרובה, מ"מ כיון דשילוח דקרא עיקרו אמתא לאשמעינן איסור גידול דמרי יומי דהיינו איסור גידול מוחלט, הלכך ה"נ דקאמר הרי עלי שילוח פרע משמע דלגידול צ' ימים איכוון. ומיושב קושית האו"מ עיי"ש (וה ע"ד הד"ר ועיי"ש שהגיה דבריהם צ"א).

לד. ונהי דאם אמר צפירוש הריני נזיר יום אחד הוא נזיר שלשים כדאימת לקמן, מ"מ הכא כיון דלא אמר לשון נזיר מסתברא דלאו לשם נזירות אכיון (כ"ד).

לה. מסתימת דבריהם משמע דצפורים סתמא מהני לריש לקיש אף בשאין נזיר עובר לפניו. וקשה, דלקמן (עמ' צ') צעי הגמ' מאי צנייהו צין ר"ל לרי' יוחנן, ואמאי לא משני דאיכא צנייהו אומר צפירים סתמא דלר"ל הוא נזיר אף כי אין נזיר עובר לפניו. ועוד מלשון הגמ' דמסקין כגון דאמר צפירים הסמוכין לשער איכא צנייהו משמע דלריש

לקיש דוקא במפרש סמוכין לשער מהני צאין נזיר עו"ל אבל בצפירים סתמא לא, וכמו שמדקדק כל זה צפי' הרא"ש עיי"ש.

ואפשר לדבריהם דהה"נ אף למסקנת הגמ' לא צעי ר"ל נזיר עובר לפניו אפילו באומר צפירים סתמא, והא דנקט הגמ' בשינויאי צפירים הסמוכין לשער וכו' היינו לרבותא דר' יוחנן דאע"ג דפירש סמוכין לשער אפ"ה לא מהני. ואף דבצפירים סתמא היה משמיענו רבותא לר"ל, מ"מ כח דהחירא עדיף ליה לאשמעינן. וכן שיטת רבינו ברוך הוצא בתוס' רי"ד דלר"ל אף למסקנא לא צעי נזיר עו"ל בשום ענין. ויש ליישב שיטתו על דרך שכתבנו. ואמנם החור"ד ע"זנו דהא דא"כ מאי קאמר הגמ' מאי צנייהו דהא טובא איכא צנייהו דר' יוחנן צעי נע"ל ור"ל לא צעי. ועי' עוד במאירי.

אמנם הדרכ' היותר נראה דעמ' התוס' כאן הוא דמש"כ דלר"ל אפילו בצפירים סתמא הוא נזיר הוא דוקא להס"ד מעיקרא, וכמו דקס"ד במילתא

עלי נפורים הרי זה נוזר דכיון דנפורים סמוכין לשיער (קאמר) [בקרא] [יט] מסתמא ה"ק הרי עלי מנזה דשייכא ביה נפורין התלויה במנזות שיער דהיינו נוזר שאם נטמא נריך נפורין, וה"פ מנזה התלויה בנפורין. אכן אין לפרש משום סמיכות גרידא^ל כדמפרש הש"ס^ל דאם כן הרי עלי נשרין הל"ל^ל דהו נוזר דטפי סמיכי לשער^ל.

עד די שעריה כנשרין רצה וטפרוהי כלפרין. פסוק הוא דדניאל גבי נבוכדנצר:

פירוש ארזי הלבנון

לח. יש לנקדק דלכאורה גם בלא זה היכי מזניו לפרש משום סמוכין גרידא. דבשלמא למש"כ התוס' דנפרים דוקא קאמר אחי שפיר דליכא הפלגה ודיבור דנזירות דהו כאומר הרי עלי מנזה התלויה בנפרים, אבל לומר דבאומר נשרין או טופרין נמי יהי להיות נוזר משום דדעתו אשער דסמיך ליה הוא חימה דדיבור דנזירות אין כאן כלל רק קבלה בלבד והאיך יהי, מאי שנא מאומר אהא דלא מהני אף כי אומר בלבו אה"כ נוזר עו"ל. והנה בירושלמי ריש מילתין איתא דאם אמר כשאזכיר פת אהא נוזר הרי זה נוזר, הרי דחזין לשיטת הירושלמי דאפילו יחיד לעצמו יכול להתנות ולחדש הלשון [כדפי' הש"ס לטס]. וה"נ י"ל הגם שלא התנה בזהדיא לחדש הלשון מ"מ סתמא דמילתא הכי הוא דמתפס איניש צמידי דסמיך ליה והלכך לא גרע מההוא דירושלמי וגם א"ל דעדיף שכן שם י"ל בטלה דעתו אצל כל אדם.

ואמנם התוס' הוכיחו דלא מהני טעמא דסמוכין לבד וגראה הטעם כמש"כ הקר"א ריש נדרים דהש"ס דלין פליג על הירושלמי בזה דהא למ"ד לשון שצדו חכמים הם חיקנו הכי לכתחילה למימר בכוונה לשם נזירות ואפ"ה דוקא הני לישי דהוו מעין לשון תורה קתא. הרי דלשיטת הצבלי שוב אין כאן דיבור דנזירות ומש"ה לא מהני סמוכין גרידא. טל. ואין לומר דנקט נפרים לרבותא דלא מיבעיא נשרין דסמוכין טפי לשיער אלא אפילו נפרין דרשיקי נמי מתפס בזה. דאדרבה הו"ל למימר נשרין לרבותא דרצנן דכח דהתירא עדיף (ב"מ).

דר' יוחנן. וקושיית הגמ' ודלמא נפורי נדבה קיבל וכו' איכא למיפרך אריש לקיש נמי דאמאי מפרש לנפורים הסמוכין לשער אכיון דלמא לנפורי נדבה אכיון דכל כמה דליכא לפרושי דיצוריה ללאו לנזירות אכיון שפיר טפי [וכמש"כ תד"ה נפורין]. ומאי דמסיק הגמ' דמיירי בנזיר עובר לפניו קאי לתוך מילתא דריש לקיש נמי [ועי' הע' מ"ט]. והשתא שפיר מקשה מאי בינייהו דהא לנזירותיהו צעי נוזר עו"ל. והו גס כוונת הר"ר שנתאי שהביאו התוס' לקמן עמ' ב' סד"ה היכא, והיינו דמסיים שם שנתכוין להצין כמו שפירשתי בתחילה.

לו. קתא קשה כיון דלאו משום סמיכות גרידא א"כ היכי פריך לקמן מי איכא למ"ד לא מתפס וכו' ומשמע דלמ"ד מתפס נחא, והיכי נחא ליה שהרי גבי שצוה ליכא אלא סמיכות גרידא. ויש ליישב דהא"נ דהו"מ למימר ולטעמך (ב"מ). עוד נראה ליישב על נכון בס"ד עפמ"ש בזה' ל"מ. דהטעם דלא מהני סמוכין גרידא הוא משום דליכא הפלגה ודיבור דנזירות, והא לא שייך זה הטעם אלא בנזירות דצעי הפרשה דלא ניתנה נזירות אלא להפלגה. אבל בשצוה כד צירא לן מדיצוריה דלשצוה אכיון אף כי לא פירש צפיו רק הך דסמוכין מהני, דדיבור מיהא איכא^ל [ועי' שצוה כ"ו ע"ב בגמרא]. והלכך שפיר מהני טעמא דסמוכין בשצוה אפילו בסמוכין גרידא.

לו. ר"ל כדמשמע פשוט דצרי הש"ס.

צינונים

[טו]. כנ"ל והוא שנתחלפו סדר האותיות כמצי' בזהדפסה ומצד זה התחלפו אח"כ אות ב' באות מ' כי אות ב' אין לו מקום צמיגת קאמר (תם דרך). [יז]. ועי' אמרי בינה דיני נדרים סי' כ"ו ד"ה ולהלן שמחלק צענין זה. וכן מלאמי תל"מ בנשור' מהרש"ד סי' ע"ו שכתב בזה"ל אע"ג דלא קיי"ל כר"ט דקאמר לא ניתנה נזירות אלא להפלגה שצריך דיפרש בלא חנא, לפחות צענין שיפרש מה הוא, ומהו הטעם לא סגי לן שיאמר הריני כשמשון בן מנזות עד שיאמר אחד מן הכנויים עכ"ל.

[דף ג' ע"ב] **צפורי** נזיר טמא קיבל עליה. פירוש מצות נזירות דשייכא זהו צפורי נזיר טמא אם יטמא:

מבדי חיישין קאמר. ולא צפורי נזיר ודאי קאמר אלא חששא ודלמא צפורי נדבה (ד)קבל עליה להביא עולת העוף לנדבה ולא לנזירות, דכל כמה דאיכא לפרושי דיצוריה דלאו נזירות קיבל עליה אלא נדר אחר שפיר טפי דלא ניחא ליה לאיניש לקבולי עליה צפורי דנזירות דחמיר עליהם וטריחא ליהמא:

הרי עלי קן מיבעי ליה. דדרך נודבי נדבת עולת העוף לומר בלשון קן:

צפורי מצורע קאמר. כלומר להתחייב בקרבן מצורע ולהביא תחתיו צפורים (ולהצריכו) [הצריכות] לו לטהרתו ואפילו אין מצורע עובר לפניו דאי אפשר ליהא חד מצורע דטעון צפורים ולא נזירות^מ. וגם לצפורי שייכא שפיר גבי מצורע:

בגון שהיה נזיר עובר לפניו. והיה סבור אפילו נזיר טמא לפניו ולהכי פריך ודלמא צפורין דקאמר לפטור נזיר טמא העובר לפניו מקרבנותיו. ומשני כגון שזיר טהור עובר לפניו ויודע זה הנודר דטהור הוא וקאמר הרי עלי צפורים. ואכתי קשה נימא לצפורים דקאמר היינו דאם יטמא זה הנזיר העובר לפניו שייכא תחתיו צפורים. ופריך לדחות ולומר כגון דאמר בלבו להיות שייך למצות נזירות דשייכא ביה צפורים אם יטמא ולעיל כי פריך ודלמא צפורי מצורע קאמר לא מצי לשנויי כגון דאמר בלבו דיצוריה מישתמע (טפי) אצפורי מצורע טפי מנזירות משום דנזירות טריחא ליה וחמיר עליה לקבל ועוד בלשון צפורים כתובין אצל מצורע כדפרישית ולא אצל נזיר אלא תורים ואפי' קאמר בלבו אין כח במחשבת הלז להכריע דיצוריה לנזירות דאין זה פיו ולבו שוין אצל הכא אע"ג דנזירות חמיר עליה וטריחא ליה כיון דנזיר (שהוא) [טהור] עובר לפניו אין סבירא שיקבל עליו נזירות צפורים טמא^מ שדבר זה אינו בעולם עדיין והדבר שקול לכך מהניא מחשבת הלז לומר דנזירות קבל עליה וחשיב שפיר פיו ולבו שוין.

וכן לעיל כי אמר אהא טפי משמע הלשון אנזירות ולומר [אהא] כמוהו לאלתר אע"ג דטריחא ליה וחמיר עליה מלומר אהא תחתיו בקרבנותיו לאחר זמן כשישלים^מ, והדבר שקול

פירוש ארזי הלבנון

מ. ומש"כ לעיל ד"ה משקין [בפס"ד] דמתכפרת דעתו אנזירות, היינו דוקא היכא דליכא למיתלי בנדר אחר אלא דברים בעלמא אצל היכא דליכא למיתלי בנדר אחר תלינן, כיון דנזירות חמירא ליה (ב"מ, י"ד דוד).

מא. אין להקשות אמאי הוצרכו לכל זה ולא פירשו בפשוט דהכי פריך וניחוש נמי לצפורי נדבה ויתחייב בשניהם מספק גם בנזירות וגם יביא צפורי נדבה. דא"כ מאי משני הרי עלי קן מיבעי ליה

וכו' שהרי אי הוה אמר הכי לא משמע אלא צפורי נדבה לבד ולא נזירות וק"ל (ב"מ. ועי' פ"י הרא"ש מש"כ מה).

מב. תיבות "ולא נזירות" נמשך דלעיל היינו דלמא צפורי מצורע קאמר ולא נזירות [כלומר ולא

צפורי נזיר טמא] (כנ"ל. ועי' רש"י).

מג. נראה דל"ל צפורי נזיר טמא.

מד. מלשון התוס' מצואר דס"ל בצומר אהא דאם כשהנזיר עובר לפניו כבר השלים נזירותו א"כ

לכך מחשבת הלז מכרעת הדיבור לנזירות והרי פיו ולבו שוין^מ. וקשה דהספר לא הזכיר כאן כלל דקאמר בלבו לכן נראה למהר"ף (דאיהא תחתיו) [ד]אין סבא לומר דאם יטמא קאמר שיתחייב צנפורין הואיל והשתא טהור הוא ודבר זה לא בא לעולם כלל. וא"כ סבא לומר דנזירות קיבל עליה דדבר זה מצורר לפנינו ויש צידו לקבל לאלתר אע"ג דחמיר וטריחא ליה ולעיל כי פריך ממאורע התם נמי הדבר מצורר לפנינו דודאי יש מאורע בעולם הנריך פריס^מ:

במאי צנייהו. כלומר מאי צנייהו צפי דמתני' בין לר"ל בין לר' יוחנן אליבא דר"מ. וא"ת ולישני דאיכא צנייהו היכא דאמר נפורים סתמא (קביל עליה) דלר"ל אליבא דר"מ מהא לחוד לא הו נזיר אס לא הזכיר גם סמוכין לשיער כדפירש ר"ל צמילתיה נפורים סמוכין לשיער קביל עליה^מ, ולר' יוחנן דלא הזכיר צמילתיה סמוכין לשיער כשיקבל עליו נפורים סתמא בלא סמוכין לשיער הו נזיר^מ. ועוד היא גופה תיקשי לר"ל למה ליה סמוכין לשיער, נפורים סתמא לחוד סגי לר"מ למיהו נזיר שהרי מתניתין לר"מ לא הזכיר אלא צנפורין לחוד. לכ"נ לפרש דלר"ל אליבא דר"מ צנפורין סתמא הו נזיר כשנזיר עובר לפניו דוקא והא דנקט ר"ל צמילתיה סמוכין לשיער להשמיענו דכי אמר נפורים סמוכין לשיער דבלא נזיר עובר לפניו נמי הו נזיר בהכח^מ. וא"ת כיון דלר"ל כשיקבל נפורים סתמא לא הו נזיר אס לא כשנזיר עובר לפניו אליבא דר"מ הו ליה להש"ס להזכיר נזיר עובר לפניו צמילתיה דר"ל כמו צמילתיה דרבי יוחנן וי"ל דלכך הזכיר טפי צמילתיה דר' יוחנן צמילתיה דר"ל משום דר'

פירוש ארזי הלבנון

יותר יש לומר דלפוטרו מקרבנותיו קאמר ולא מהני דקאמר בלבו. והרמב"ם סתם בזה (ב"ר).

מה. וזה לא אחיא שפיר לפי גירסתם לעיל דאחא לחוד הו ידיס שאין מוכחות וע"כ משום דמסתבר טפי לנזירות מלתענית, ואפ"ה לא מהני מחשבת הלז אס לא כשנזיר עובר לפניו. וי"ל דדוקא התם דהו לשון קצר לגמרי הוא דלא מהני מחשבת הלז, אבל הכא דלשונו מצויר אלא דכוונתו אינה מצוירת הולכין בזה אחר מחשבת הלז כל ששניהם שקולין. ולדבריהם ו"ל היכא דאין נזיר עו"ל צריך להבא נפורי מאורע, וכבר כתבתי דמדברי הרמב"ם ו"ל לא משמע כן (ק"ר).

מו. ואף דה"נ הדבר מצורר דודאי יש נזיר טמא בעולם הנריך פריס, מ"מ כיון דנזיר טהור עובר לפניו סתמא לגביה אכין.

מו. דבור זה הוא הגה"ה מחכם אחד[ים] ולא ס"ל

יוחנן פסיקא ליה דאף כשאמר נפורים הסמוכין לשיער עלי לא הוה אלא כשנזיר עובר לפניו. והשתא נחא דפרין מאי צינייהו לכולהו אף בשלא הזכיר נפורים סמוכין לשיער אלא נפורים סתמא הוה נזיר כי נזיר עובר לפניו ואי אין נזיר עובר נפורים סתמא לחוד לא הוה נזיר לכולהו. והשתא נמי נחא דלר"ל נפורים סתמא לא מייחזי משום דסמוכין לשיער בקרא דא"כ ליחזי נמי כי אמר נשרין וטופרין דסמיכי טפי לשיער בקרא מנפורים^א. כך שיטת הר"ף נ"ע:

הגה"ה **דיבא** דאמר נפורים סמוכין לשיער (קביל עליה) [עלין]. ר"ל שקיבל עליו דבר הסמוך לנפורים דהיינו גידול שיער^ב. [משום דמשתמע שנדר דבר שיכול לבוא לידי חיוב נפורים דהיינו נזיר]. אבל כי אמר הרי עלי נפורים ולא אמר נפורים סמוכין לשיער חייב עליה נזירות (משום דמשתמע שנדר דבר שיכול לבא לידי חיוב נפורים

פירוש ארזי הלבנון

כלל וכמש"כ התוס' (ד"ה כגון) הטעם לזה משום דמסתמא אין דעתו אנזירות דחמירא עליה וטריחא ליה ועוד דלשון נפריס כתוב אצל מזרוע ולא אצל נזיר, ולכך הוזכר ר' יוחנן לאוקמי בשנזיר עו"ל. וכיון דנפריס סתמא אין במשמעותו קבלת נזירות א"כ הוה ממא כנשרין וטופרין, ומהשתא אי חמירא דריש לקיש מחייב נפריס סתמא ע"כ דה"ה ננשרין וטופרין נמי דמאי שנא. וכל זה ננפריס סתמא אבל במפרש נפריס הסמוכין לשיער כיון דאמר סמוכין לשיער הא ודאי למנוה דשייכא ציה נפריס התלויה במצות שער אכזין והלכך מהני אף בשאין נע"ל דשפיר איכא הפלאה ולשון נזירות.

והתוס' לעיל ד"ה נפריס שכתבו ננפריס סתמא דמהני ואפ"ה לאו מטעם סמיכות גרידא לא כתבו כן אלא למאי דסליק אדעתיה דגמ' שם דנפריס סתמא מהני דמשתמע נפריס נזירות וכמש"כ דהע' ל"ג (וכי"כ הבאר משה ענמו ציצור דברי חוס' הג"ל), אבל למאי דמסיק ומוקי נזיר עו"ל אה"י דחו לא משכחת דיועיל בסתמא אא"כ מטעם סמוכין גרידא וכנ"ל. [כך היה נראה ליישב אך עדיין ק"ק דהשתא תהדר קושין דהע' ל"ח לדוכתא דמאזיה טעם יהי סמוכין גרידא כיון דאין כאן הפלאה ודיבור דנזירות. ושם אין לומר כמש"כ שם דסתמא דמילתא הוה דמתפיק איניש בדסמין ליה והוה כמגלה דעתו להדיא, דא"כ ננפריס סתמא נמי נימא הכי ושפיר איכא לשון נזירות, וכעת נ"ע].

דלר"ל לא קשה מידי כיון דפריש סמוכין לשיער היינו נפריס דשייכ צמנוה התלויה בשער, וה"כ מאי דמשני הש"ס נזיר עו"ל לא קאי אלא לר' יוחנן. ולכן הקשו אמאי לא הזכיר נע"ל במילתיה דר"ל. אבל לשיטת התוס' לעיל ע"א ד"ה נפריס דפירכת הש"ס קאי אריש לקיש נמי (כמש"כ הע' ל"ה) אחי שפיר דבאמת הזכיר הש"ס נזיר עו"ל במילתיה דריש לקיש נמי (עפ"י ב"מ).

וא. מדנביהם נראה דאי הוה מחייב ריש לקיש ננפריס סתמא א"כ על כרחך דמטעם סמוכין גרידא הוה דקאמר וליכא לפרש משום טעם אחר. והקשה הבאר משה שהרי כי היכי דכי אמר נפריס הסמוכין לשיער דלא צעי נזיר עובר לפניו ואפ"ה לא קשיא מנשרין משום דאמרין דהכי קאמר דבר שיכול להביא לידי חיוב נפריס, הכי נמי כי אמר נפריס סתמא דאמרין דמסתמא דעתו אסמוכין לשער, היינו נמי דוקא כי אמר נפריס דצעינן נמי דבר שיכול להביא נפריס משא"כ נשרין. וכך הם דברייהם לעיל ד"ה נפריס שכתבו וז"ל ה"פ מנוה התלויה ננפריס כו' אכן אין לפרש משום סמיכות גרידא. ודברי התוס' הכא נ"ע (ע"כ נאר משה).

והיה נראה ליישב כל זה עפמש"כ לעיל הע' ל"ח דהטעם דלא מהני סמוכין גרידא ננשרין וטופרין משום דליכא הפלאה ודיבור דקבלת נזירות. והנה סוגיית הגמ' דפרין ודלמא נפריס נדבה כו' מוכח דנפריס סתמא לא משמע נפריס נזירות

דהיינו נזיר) כשנזיר עובר לפניו דוקא. ומשום הכי לא מהני הרי עלי נשרין דלישנא דנשרין לא משמע שום לשון נזירות כן נ"ל:

הגה"ה. והר"ר שכתבי כתב שטיה זאת מאי בינייהו כלומר מאי בינייהו בפירוש דמתני' דודאי נראה ליה דר"ל לא קאמר אליבא דרבי מאיר דנציפורים סתמא מתייבב נזיר דאיכא למיפרך כל הני פירי דפריך לעיל לר' יוחנן וע"כ יפרש המשנה כמו ר' יוחנן. דגם לא יוכל לפרש המשנה שאמר בפירוש נפורים הסמוכים לשיער עלי דהא מתני' סתמא קאמר נפורים עלי הילכך ע"כ כרבי יוחנן מפרש ונזיר עובר לפניו והוא טהור ועל כן פריך מאי בינייהו בפירוש דמתני'. ונראה שנתכוון להבין כמו שפירשתי בתחילה:

האומר ימין הרי זו שטעה. ימין שלא אוכל ככר זה וה"ה שמאל כלקמן:

[ובזרוע.] היינו שמאל, דעוזן פירוש התפילין. [אי נמי] מדהזכיר ימין תחילה:

בז' המרחקים ומן הזגים. או או קמני דמוכח בגמרא:

וב' דקדוקי נזירות עליו. משום דנזיר שמשון מותר ליטמא למחיס קאמר הכא וכל דקדוקי נזירות עליו:

עד שיזיר מכולן. או יאמר סתמא דמשמע כל מילי דנזירות קיבל עליה. ואם צא לפרש חרץ חג צריך לפרש כולם גם תגלחת וטומאה:

בב' אשר יעשה מגפן היין. אלמא דמכולהו צריך להזיר. וא"ת ואכתי תגלחת וטומאה לא שמעינן וי"ל כיון דגלי לן ציין ה"ה שצריך לקבל גם תגלחת וטומאה ונפקא לן מלישנא דקרא מכל:

ביין ושכר יזיר. משמע אפילו צמד הוי נזיר דהא כבר כתיב מכל אשר יעשה מגפן, למה לי למיכתב מיין ושכר אלא לאשמועי' דאפי' לא נדר כי אס צמד מהני דחייל נזירות עליו ואפילו כשצא לפרש דהכא חרץ חג לא כתיב:

פירוש ארזי הלבנון

גב. עי' לעיל הע' ל"ה פסקא המתחלת ואפשר. על נזירותו דצבר אחר אס לוקה ג"כ משום לאו והוא כוונת הר"ר שכתב כאן.

גה. היינו כהתוס' בעמ' א' ד"ה נפריס (צ"ר. ועי' הע' ל"ה).

גד. ראונו צה דע"כ צ"ל דגם צס"ד ידע דה"ה לאומר שמאל הרי זו שטעה דהא גם שמאל

סמוך לשטעה (צ"ר. ועי' או"מ מש"כ ע"ד הגמ' כאן).

גה. ועי' לקמן הע' קמ"ו שהבאנו מהמנ"ח להספק צאופן זה שזר מדבר אחד ועבר הכל (צ"ר).

לאסור יין מזה כיון הרשות. כלומר מקרא יתירא דמיין ושכר יזיר:

[דף ד' ע"א] **בזאי** היא קידושא ואבדלתא מושבע ועומד מהר סיני הוא. דקדוש היום דאורייתא ואיך תחול עליו נזירות. וקשה דאדרבה להכי אינטריך קרא מיותר לומר דחייל עליה נזירות^ב. ועוד קשה מאי משני בשר הכי כגון שנשבע לשמות וחזר ונדר נזיר דלחיא נזירות וחייל אשבעה מ"מ תקשי לו הרי מושבע ועומד מהר סיני כלומר דאין מושבע ועומד גדול מזה שנשבע לשמות. ועוד קשה דקדוש היום [על היין] לאו דאורייתא הוא דנהי נמי דכתיב זכור ודרשינן זוכרהו על היין אסמכתא הוא. לכ"נ לר"מ דגרסינן^{יט} בתמיה וכי מושבע ועומד מהר סיני כלומר ל"ל קרא מיותר לאסור יין מזה וכי מושבע וכו' דנהי דקידוש היום דאורייתא, על היין לאו דאורייתא דזוכרהו על היין אסמכתא והשתא משני כגון שנשבע לשמות וקמ"ל קרא יתירא דחייל עליה אע"ג שנשבע לשמות^ש:

לאסורי למקדש. מהכא (ואינו) [דחינו] חייב למקדש^{יב} אלא איין ושכר ולאפוקי מרבי יהודה כו':

פירוש ארזי הלבנון

ע"א: ויין יותר מכללו [למי שנשבע שישתה, תוס'] ק"ו מטומאה, מה טומאה שהיא סותרת הותרה מכללה יין שאינו סותר אינו דין שיותר מכללו, אמר קרא מיין ושכר יזיר לאסור יין מזה כיון רשות ע"כ. עוד כתב המאירי ליישב דמאי דקיי"ל דחלה שבעה ע"ד מזה ע"י כולל, היא גופא לא למדונה אלא מהכא דגלי לן דחייל נזירות על יין מזה עיי"ש^{יג}. ועיין עוד באבני מילואים קונטרס התשו' סוף סי' י"ד שהציא מהספרי עוד דרשי כה"ג דמצרכי קרא לאסור יין מזה כיון הרשות. והוא עצמו כתב ליישב עוד עד"א עיי"ש. ועי' בשאגת אריה סי' ס' שהאריך הרבה בסוגיא זו, ובתשו' חור"י סי' ז', ובמנחת סוף מזה שע"ג, ובצ"ר לכאן.

נח. עי' בתומים סי' ע"ג סק"ג מש"כ ליישב קושייתם בזה.

נח. יש להקשות דלכתי קרא למה לי, אי נימא דנזירות איסור חפלא הו' ודינו כנדרים, הרי קיי"ל (נדרים ט"ז ע"א) דנדרים חלים לבטל את המזבח. ואף כי נימא דנזירות הו' איסור גבירא ודיניה כשבעות^{יד} דלא חיילי ע"ד מזה, מ"מ הכא דהו' בשב ואל תעשה חייל ע"י כולל כדליתא בירושלמי שנשבע שלא יאכל מזה, והציאו הרי"ף שלהי פסחים והרמב"ם פ"ה מהל' שבעות הל' י"ח ובשו"ע יו"ד סי' רל"ח ס"ה.

חירן המאירי בשם חכמי נרצונא דלאטריך קרא לאסור יין מזה כי היכי דלא יילף מטומאה ותגלתא דהותרו לדבר מזה וכדליתא בזהדיא לקמן מ"ד

ציונים

[יט]. עי' תוס' סוכה ל"ח א' ד"ה מאי, גירסת התוס' שם קידושא ואבדלתא מושבע ועומד. וכן גירסת התוס' בשבעות דף כ' ע"ב ד"ה נשים, ופסחים דף ק"ו ד"ה וזכרהו. וכן ציינו בתוס' כאן [בתחילת הדיבור]. ולשון זה נוכל לפרש בשמי פנים או בניהותא או בתמיה. ומה דליתא בתוס' כאן לכן נראה לר"מ דגרסינן בתמיה הוא ט"ס וז"ל דמפרשינן בתמיה. ועי' תוס' לקמן ס"ב ע"ב ד"ה ילא. ודע שמה שאין הגר"י פיק בגליון רש"י שנפסחים ליתא, הנה באמת כן הימה גירסת קלח הראשונים המכריע לרבינו ישע"י הראשון סי' ע"ז (עין חנוך). [יט*]. בענין זה אס נזירות הו"ל איסור גבירא או איסור חפלא, או לא זה ול"ו, נחלקו ס' הראשונים ז"ל וראה בדברי הרב המגיה להמאירי [כאן בסוגיא] אריכות גדול בדברור השיטות בזה. [כ]. ועי' במרומי שדה מש"כ עליו. [כא]. אולי ז"ל [בבבא] למקדש.

ר"ש לית ליה איסור חל על איסור. פירוש בעלמא דתניא כו' ואי לאו קרא הכא ה"א היכא דנשבע שלא לשמות ושזב הזיר צנויר ושתה ציין לא חייב אנוירות קמ"ל קרא יתירא דמיין ושכר דאס נשבע שלא לשמות כוס זה ונדר צנויר ועבר ושתה הכוס דלקי תרתי משום שזבעתא ומשום נזירות ולא תימא כדקאמר רבא לעיל שזבעה שאשתה אלא תוכל לתרץ אפילו שזבעה שלא אשתה כדפירשטיא:

ורבי שמעון לית ליה צירוף. כלומר אין צריך יתור לצירוף דאפי' בשאר איסורים כחלב ודם מחייב בכל שהו ולא אמרו כזית אלא לקרבן והכא לא שייך צירוף לקרבן שקרבן נזיר אינו צא על ששתה יין אלא מלקות והקרבן צא על השלמת נדרו:

בשמשון כבן מנוח כבעל לילה. אבל כשמשון לחודיה או כבן מנוח לחודיה לא סגי עד

פירוש ארזי הלבנון

הנזירות וכוס זה כמאן דליחא דמי כנלע"ד]. וא"ת א"כ באתא, אמאי לא דריש ר' שמעון קרא דמיין ושכר יזיר לגוונא דנשבע על היין סתם ושזב קיבל עליו נזירות דבהא רבנן נמי מודו דבעי קרא כיון דלא שייך כולל צבה"ג. י"ל דמוקמינן לקרא דמסתבר טפי דהיינו צמידי דפחות חידוש, והגם דלר"ש אין אסחע"א אפילו כולל מ"מ הא פשוט דאף לדידיה איכא חידוש בזה יותר מצוה[כז]. כן נראה לכאורה. אך דע כי דברי מנ"ח הללו אינם מוסכמים לכו"ע, עי' צחי' רעק"א י"ד ס' רט"ו סוף ס"ה ובפתחי תשובה שם סק"צ וע"ע בכל המוצאות המצויינים לעיל סוף הע' נ"ט. ואח"כ מלאמי למרן שליט"א באצי עורי חמישאה נזירות פ"ו ה"א, עיי"ש בדבריו היקרים.

א. ובפי' הרא"ש הדבר מנואר יותר דאיתורא דשכר קאמר דאיצטרך לאיסור חל על איסור. והשתא מיין נפקא לן דחל על דבר מצוה היינו היכא שנשבע ששתה. ושכר אחי להיכא דנשבע שלא לשמות דחל גם איסור נזיר ולוקה שטים (קרא"ו ועיי"ש).

ציונים

[כז]. וע"כ גם בלא"ה ז"ל כן כי היכי דלא תקשי דנוקי קרא נשבע על היין ועל התגלחת ועל הטומאה ונדר צנויר דהשתא ליכא כולל, אלא ודאי משום דמוקמינן קרא דמסתבר טפי. ואדבענן לא תיקשי דעכ"פ הו"ל לאוקמי קרא באופן דליכא כולל ומנ"ל למדרש לענין נזיר מחד הו"ל מכלוהו. הא לק"מ דמאי אולמא הך דרשא מהך דרשא. דמה שהקשה הגמ' לעיל לרבנן דאצטרך קרא לנשבע ששתה דחל נזירות על יין מצוה היינו משום דהוא דין פשוט ומוסכם לכו"ע דתנן להדיא לקמן מ"ד ע"א דין חל ע"ד מצוה דלא הותר מכללו ולהכי הקשו לרבנן דודאי צריך קרא להכי. אבל להקשות בעתמא אמאי דרשי קרא לחדש דין זה ולא דרשי ליה לחדש דין אחר זה אינו סוגיית הגמ' בשום מקום. וה"נ ע"כ מוכרחים לומר כן כמו שהכרחנו לעיל דלא"כ אחי תיקשי לרבנן לוקמיה לקרא שנשבע על שלשמן אלא ע"כ דהא לאו קושיא. והדברים פשוטים לא הייתי כותבם לולא ראייתי למי שע"ז.

שיאמר שלשתן כדמוכח בגמ' סב. מכאן ואילך גרים ר"ת וכמי שעקר דלתות עזה צו"ו וכמי שנקרו פלשתים את עיניו דלו או קאמר כלומר או שיאמר כמי שעקר או כמי שנקרו כו' דאי אמר כצעל דלילה לחוד סב או כמי שעקר דלתות עזה לחוד או כמי שנקרו פלשתים את עיניו לחוד דהוי נזיר שמשון דבהא ליכא למיטעיה:

בד' צין נזיר שמשון לנזיר עולס סה. וא"ת שאלה איכא ציניהו דנזיר שמשון ליחא בשאלה

פירוש ארזי הלבנון

סב. כתב המוס' ר"ד דהא דבעין שיאמר שלשתן היינו דוקא לענין זה שלא יהיה נאמן לומר לשמשון אחר נחכונתי, אבל כל שאמר שנחכין לשמשון בן מנוח אפילו בחד סגי. וכ"כ המהר"ט (ח"א סי' קל"ד) בדעת המוס' דין. יש מולקין על זה וס"ל דאפילו אמר שנחכין לשמשון בן מנוח צעל דלילה, אינו נזיר דלא הוי ידים מוכיחות כיון שיש במשמעות הלשון שמשון אחר.

עוד יש מחלקים ואומרים דמאי דאיחמר בגמרא דנריך שיאמר צעל דלילה היינו בשלא הזכיר נזיר אלא אמר הריני כשמשון, אבל אם אמר הריני נזיר כשמשון לאו כל כמינה לומר לשמשון אחר נחכונתי. ועי' גאון שד"ר הרבה בהנעת השיטות בזה. ובכלל הך סוגיא וכל פרטי דינים העולים ממנה נמצא אריכות גדול בשכנה"ג הלכות שבעות לבי' מס' קפ"ב והלאה עיי"ש.

סג. מדבריהם משמע דכצעל דלילה בלחוד סגי. ולפי"ז צ"ל דמש"כ לעיל דלא סגי עד שיאמר שלשתן היינו דלא סגי בחרויהו בשמשון וכן מנוח עד שלא יאמר ג"כ כצעל דלילה [וה"ה אי יאמר כמי שעקר או כמי שנקרו בהדיהו], אבל אה"ג דכצעל דלילה בלחוד סגי דהוא סימן מובהק דליכא מי שנקרא על שם אשתו אם לא שמשון הידוע כנכתב בספר ממעשה אשמו ופקודתו צו [כג].

וא"ת אי"כ אמאי חיי כשמשון בן מנוח כלל, י"ל דהיא גופא קמ"ל דשמשון בן מנוח לא מהני עד שיאמר ג"כ צעל דלילה או סימן מובהק אחר [כד].

ציונים

[כג]. כ"כ הד"ר למרן ממיהם האומ' דמאי אולמא סימן זה משאר סימנים. ובתפא"ר מייצג עדי"ל והוא דאם דלילה היה לה על שם רשעיה כמ"ש במוט (ט' ע"ב) אלמלא נקרא שמה דלילה ראיה היפה שנקרא דלילה, דלילה את כמו דלילה את לצד דלילה את מעשיו, אי"כ אין שום אשה בעולם שישאל שנקרא בשם דלילה, דאם נבגירה אשה ששמה דלילה נריס לשטת את שמה. לכן פסק המוס' דכצעל דלילה בלחוד מהני דבהא ליכא למטעי על שאין אשה אחרת שישאל שיהיה נקראת בשם דלילה מלבד אשת שמשון עכ"ל. וכעיי' כתב השו"ס לזר. [כד]. תוס' ר"פ. וע"ע בתפא"ר למתניין. [כה]. ורי"כ בתור"פ בשם חוספות וכן שיטת המור"ע. ובתרי"ט שם כתב לדברי ר"ת דגם כצעל דלילה צו"ו גרסינן "וכצעל דלילה".

ונזיר עולם איתא בשאלה כדאי' צפ' בתרא דמכות (דף כג) גבי חורש תלם אחדסי. וי"ל מילתא דליתא בנזירות לא קתני ואס' ישאל על נזירות אז לא הוי נזיר. וה"ק מה בין נזיר שמשון כו' כששניהם נזירין:

נזיר עולם מיקל. ולא מגלה לגמריס' כאשלוס שלא גלה לגמרי שהרי נתלה בשערוס':

פירוש ארזי הלבנון

כוכב מיעקב סי' ע"ד* עיי"ש בכל אלו אשר תמלא בהם כמה וכמה טעמים צה וכן כמה אופנים בהם משכח"ל שאלה בנזירות שמשון ואשר לפי"ו מתיישב הנוסח שאנו אומרים בהתרת נדרים קודם ראש השנה "ואפילו נזירות שמשון" וכמו שהעיר מזה הפתחי תשובה יו"ד סי' רל"ט סק"ה.

ולענין הפרת הבעל עי' במהרי"ט שם, מ"ד עפ"י טעמו דבעל מיפר לאשמו אפילו נזירות שמשון. ועי' משל"מ פ"ב מהל"ג מה שהעיר עליו. סו. פירוש דאינו מגלה סמוך לבשר ממש אלא רק הקלת הכבדת השער בעלמא (כך פי' רוב המפרשים כוונת המוס'). ועי' מנ"ח מ' שס"ח דנסתפק לדעת החוס' אי מאי דנקטה מתניתין בתער הוא דוקא או לאו דוקא, וצפי' הרא"ש לקמן ה' ע"א מצואר דתער דוקא ס"ל. וטעמא דמילתא י"ל דהוא מדרבנן דנענין דרך שינוי גזירה דילמא יתמוך השער עד למטה סמוך לעיקרו, ומכיון שדרך הרותה להקל ולא לחמור כולו לוקח מספריים ולא התער, והוא לוקח התער, אחי לאדכורי (כ"פ הטעם בהן עשיר על המשנה וכו' מ כוונת המאיר עיי"ש).

ואמנם הב"ר פליג על המפרשים צה ונקיט צפשוטות דבני גילות ממש בתער כשאר נזיר. רק כוונת החוס' במש"כ דאינו מגלה לגמרי היינו דכיון דטעמא דגילות הוא כדי להקל כוונת השער א"כ די בגילות הראש לצד ואינו דוחה לאו דהקפה ונריך לשייר פאות הראש. ולפי"ו יבאר גם ראיית החוס' מאשלוס דנתלה בשערו היינו שנתלה צפיאות ראשו[כ]. ומדברי הרא"ש דף ה' ע"א שכתב ז"ל: מאי איכא בינייהו לשאר אחוהי, הוה מני למימר

ציונים

[כז]. וגם מההיא דמכות באתא אין כ"כ ראה דליתא בשאלה מן התורה, אבל מההיא דלקמן מוכח להדיא דליתא בשאלה מה"מ. כ"כ הגב"א סוף מכות עיי"ש. [כז]. וכן מלאמי לה"י (יו"ד סי' ז"ג) דאף הוא ס"ל כהב"ר דבני גילות בתער ממש אך לא בכל הראש אלא שהיה משייר קצת שער שלא גילוח כלל. ואף הוא פירש עפ"י ראיית החוס' מאשלוס. ומפשט לשונו שם משמע דלא מפליג בין פאת הראש לשאר שער אלא משייר בציצה מקום שיחפץ, אך אינו מוכרח בכוונתו ויותר מסתברא דס"ל ממש כהב"ר ז"ל דדוקא פאת הראש משייר. ואמינא לה מדר"ל דאמר כל מקום שאמה מואל עשה ול"ת אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב.

דנזיר מנורע מגלת, ואמאי, הא גילות דמנורע אינו אלא עשה דוגילת את כל שערו ודחי לעשה ול"ת דנזיר [עשה דקדוש יהיה גדל פרע שער ראשו, ול"ת תער לא יעבור על ראשו]. ודחי לה דמנזיר לא ילפינן דקיל שכן ישנו בשאלה. ולפי"ו נזיר שמשון דליתא ציה ההיא קילותא שהרי ליחא בשאלה, אין עשה דמנורע דוחה לעשה ול"ת דידיה ולא הותרה לו תגלחת מזה (בנזירות אר, מדפס שם בסוף הספר).

א"ה עי' הע' ס"ו דישנם כמה וכמה אופנים בהם ס"ל להפוסקים ז"ל דאיחא נ"ש בשאלה, וא"כ שפיר הותרה צו תגלחת מזה. אכן גם בלא"ה י"ל הגם דנ"ש עצמו ליחא בשאלה מ"מ חשיב קילותא לגביה מה דעיקר נזירות איחא בשאלה. וכעיי"ו כתבו החוס' לקמן מ"ז ע"א ד"ה נזיר עיי"ש. וכן ברש"י סנהדרין מ' ע"ב ד"ה שכן, ובתוס' שם.* סו. הא דשמשון ליחא בשאלה איחא להדיא במכילתין נמי לקמן דף י"ד ע"א[כז]. אלא אנויר עולם דאיחא בשאלה הוא דהותרו לפ"ב דמכות מדלא מוקי למתני דמכות בנזיר עולם. וכן מוכח מדבריהם לקמן (י"ד ע"א) ד"ה אמר הריני נזיר כשמשון בסוף דבריהם עיי"ש (באר משה).

הנה בטעמא דנ"ש ליחא בשאלה נתחבטו המפרשים ז"ל דבשלמא שמשון עצמו לא היה אפשר לו לאתשולי שכן נזירותו ע"י מלאך הוות. אבל מאן דמתפסם ציה אמאי ליחא בשאלה כיון דבא לו ע"י קבלתו. עי' במהרי"ט ח"ב סי' כ"ד וח"א סי' ד', ובתשובת חו"י סי' ט"ו ותשו' מהריט"ך סי' קצ"ד ובנזירות ארי למכות כ"ב ע"א ובתשו'

(* שוב מלאמי שכ"כ הוא ז"ל בעצמו בטו"א לר"ה דף כ"ח ע"ב ד"ה ולא תקשי, עיי"ש. וכ"כ במנ"ח מ' שס"ח.

(** ובס' קומץ המנחה (להמנ"ח) מ' שס"ח.

ומביא ג' זהמות. בשעה שמיקל הלכה למשה מסיני ואסמכתא מאצטלוס דאמר אלס נדרי חטאת עולה ושלמים כנוזיר טהור: קרבן טומאה. שמי תורים ואשם:

[דף ד' ע"ב] **קרבן** הוא דלא מיימי. פירוש נוזיר שמשון: אבל נזירות חייל עליה. כלומר לענין שאסור לטמאות למתים לכתחילה:

שלא מנינו בשמשון שיא נזירות מפיו. כלומר לא נזיר כנוזירסט אלא מצטן אמו היה נדור כנוזיר ממילא ואנן צעינן שידור בדבר הנדור כמו הריני כזה שנדר כנוזיר כדדרשי (נדרים דף יד.) כי ידור נדר עד שידור בדבר הנדור:

פירוש ארזי הלבנון

פסקא המתחלת מה צין כו' עיי"ש. סת. כלומר שהרי מעשה תלייתו סמוך למעשה גילוחו היה. כ"כ התו"ט. והקשו עליו [כט] מנ"ל, דילמא מעשה שהיה לאחר שכבר רבה שער. ויש מפרשים [ל] דראית התוס' היא ממאן דאמר מגלח אחת לו' ימים דודאי אי אפשר לשער שיגדל כל כך בזמן מועט כזה. וכ"כ המאירי ו"ל: ואני תמה כמה שפירשו גדולי המתכזרים צפי המשנה על גילוח זה שהעצרת תער היה היאך אפשר לדעת ר' יוסי לגלח מכל וכל משמנה לשמנה והיאך היה שער שוקל כל כך עכ"ל. (אמנם בחו"א ריש סי' קל"ז כתב דא"נ דהא דכתיב ושקל את שערו מאתיים שקלים לר' יוסי היה מגדל שער זה צ' ימים, ואל תחמה שהרי אמרו (סוטה י' ע"א) דנבא שער מעין דוגמא של מעלה. ע"כ.) וע"ע הע' ס"ו.

סא. מפני שמפורש בהכחוב שאמר כי נוזיר אלקים אינו מצטן אמי וגו' (שופטים ט"ז) על זה פירשו כלומר לא נזיר כנוזיר. דכוונת הגמ' שלא יא' מפיו לקבל עליו נזירות (תפא"ס, וכ"כ שו"ל).

ע. לכאורה טעם זה לא שיך אלא כנוזיר דרך התפסה, אבל אם ידור נזירות שמשון שלא בהתפסה רק יקבל עליו נזירות כאותה נזירות שנהג בה שמשון, שפיר יחול נזירות אפילו לר' שמעון. וכ"כ הרש"ש נדרים י"ט ע"ב עיי"ש [לא].

ציונים

[כח]. ואמנם עי' בחו"א ריש סי' קל"ז סק"א וי'. [כט]. צ"ר, חו"א סי' קל"ז. ועי' ברום רבה נהג' הרש"ש (פר' ה' אות ה') שהקשה שם [על דברייהם כאן] דמדברי המדרש משמע דהיה תני שנה צין תגלחתו לתלייתו. [ל]. תו"ג, יד"ד, ומרומי שדה. [לא]. אלא דמש"כ שם דלאומר נוזיר כשמשון לא מקרי מתפס, עי' בחו"א סי' קל"ז סק"ו שהשיג ע"ז. ועוד יש להעיר שהרי ר' שמעון קאמר להדיא האומר נוזיר שמשון לא אחר כלום, וכן דקדק המחמ"א (ה' נדרים סי' יא') מזה דלא בהמהרלני"ט עיי"ש. ועי' תוה"נ פ"ב ה"ג.

(*) שוב ראיתי בקה"י סי' ט"ז שהביא שכן מוצא צפי הרא"ש ו"ל לדף ח' אמתותין דהריני כשערות ראשי.

דורי עלי כזכור. פי' כזר זה כזכור (לא דכו"ע) כלומר (כ"ע) [ד]אי אמר כעולה וכשלמים הו' דזר הנדור אלז כזור קדוש מרחם אמו:

פירוש ארזי הלבנון

ואמנם סוגיית הגמרא לא משמע הכי דהא מתניין סתמא קמני ולא מיירי מלשון הקבלה אלא מהלכות הנוהגות בזמירות שמשון ואפ"ה מסיק בגמ' מחני' דלא כר' שמעון. משמע דלר' שמעון לא יתכן כלל למיתני אינו מביא קרבן טומאה. וכן צברייתא דאמר ר' יהודה נזיר שמשון מותר לטעמא למתים והשיב לו ר' שמעון האומר נזיר שמשון לא אמר כלום, משמע דלא יתכן כלל דינא דר' יהודה. אלמא דלא משכחת לר' שמעון נזירות שמשון בשום ענין[לז]. וא"כ צריך להבין שהרי התוס' כאן מפרשים טעמא דר' שמעון משום דלא הו' דזר הנדור, וכן מבאר בגמרא מדעבי למיתלי פלוגתייהו בדרך התפסה וכהרש"ש ז"ל.

ובאצי עורי למרן הגרא"מ שך שליט"א (תליתאה, הל' נזירות) צ"ר הדברים דהיינו סברת ר' שמעון דמאחר שזמירות שמשון היה ע"י מלאך, אי אפשר ללמוד שיכול אדם עצמו לעשות נזירות כזו. אלא שהיה מקום לומר מאחר שיש דין התפסה דיהא התפסה גם מנזירות שמשון. ולכן הוצרך ר' שמעון לטעמא דלא הו' דזר הנדור שעל כן שוב אין ללמוד מנזירות שמשון בשום ענין. וסברת הגמרא היה דבהא ר' יהודה מודה רק דס"ל כר' יעקב דלא דעי דזר הנדור ולכן מהני התפסה בזמיר שמשון. ע"כ בקיצור עיי"ש בצורך, ואתי הכל שפיר.

יש להוסיף עפ"י דלכאורה היה לומר היפך גמור מסברת הרש"ש ז"ל דאיכא למימר לא מיעביא לר' שמעון דלא מהני, אלא אפילו ר' יהודה עד כאן לא פליג אלא דוקא בשנודר דרך התפסה אלז שלא כדרך התפסה ודאי דלא מהני לכו"ע דאין ללמוד מנזירות שנתקבל ע"י מלאך שיכול אדם לעשות נזירות כזו. [ואין לדקדק מלישנא דצרייתא דפליגי באומר נזיר שמשון דאלמא שלא בדרך התפסה נמי פליגי דאינו מוכרח דיוק זה וכחמוצ צניון אות ל"א].

ציונים

[לז]. כן דקדק החז"א סי' קל"ז סק"ג ושכן דעת התוס' נדרים י"ע ע"ב ועפ"ש ביאורו מה.

רבי יהודה סבר לה כרבי יעקב. דאמר לא צעינן דבר הנדור ואם אמר הריני כשמשון
הו נזיר אע"ג דנזיר שמשון לאו נדור הוה אלא קדוש מצטנן אמו כזכור:

לא דכ"ע צעינן דבר הנדור בעלמא לגבי נזירות^ט ושאיני הכא דכתיב לה'. כי ידור נדר
לה' לרצות את הזכור כלומר שהוא לה' ממילא אפילו [הכי הנודר* כן] הו נדור:

לרבות את החטאת ואשם דסד"א עולה ושלמים הבאים נדבה הו דבר הנדור אבל
בחטאת ואשם הבאין בחובה לא מיקרי דבר הנדור קמ"ל לה' דמרבי כל מילי
דהו לה':

שמצודה לקדש. פירוש [צ' זכור, (תקדיש) ולומר תוקדש בזכורה אע"פ דקדיש מרחס:
מי לא קדוש. הלכך לאו דבר הנדור הוא כיון דאינו אלא מזהו בעלמא:

גבי נזיר נמי הכתיב לה'. וכי היכי דמרבי ר' יעקב^{עב} זכור מלה' ה"נ נדבה נזיר שמשון
מלה' דכתיב בניזיר:

לא אכלתי אשם נזירות. אבל שאר אשמות היה אוכל אבל אשם נזיר היה קשה צעיני
לאוכלו לפי שאינו בא אלא בניזיר שנטמא וכיון שנטמא ה' דואג פן מתחרט על נדורו
שהימים הראשונים נופלין ומביא חולין בעזרה^ע:

פירוש ארזי הלבנון

עא. וטעמא דר' יהודה ע"י צפי' הרא"ש וצמפרשי הרמב"ם פ"ג מהל' נזירות ה"ג.

עב. ק"ל אמאי נקטי דהקושיא דוקא לר' יעקב הא
גם לר' יוסי קשה דהוא ג"כ דריש לה' אלא
דדריש למתפסין בחטאת ואשם חזו לא שייך גבי
נזיר. ונראה דהו כוונת רש"י שכתב גבי נזיר נמי
צין לר' יעקב צין לר' יוסי (פי' רעק"א).

ומיהו זה אין להקשות אמאי לא פירשו קושיית
הגמ' דקאי לר' שמעון נמי, ד"ל כיון דלא מצינו
סברתו צהדיא צהדיא דזכור א"כ י"ל דלא משמע
ליה כלל למידרש לה', לא הכא ולא התם (פפ"י
שושים לדוד). ולפמש"כ הע' ע' בטעמא דר' שמעון
ממילא לק"מ כיון דנזיר שמשון אינו מדין נזירות
כלל לר' שמעון א"כ מהיכי תיחי לרצוי מלה'
דכתיב גבי נזיר, וק"ל.

עג. כן איתא צנדרים ט' ע"ב ופירש הר"ן שם
ללאו דוקא, דכל זמן שלא הוסיף חכם נזירותו
קיימת וקרבנותיהם חובה עליהם, אלא כעין חולין
קאמר שמתוך שאין כוונתם רצויה אף קרבנותיהם

אינם רצויים עכ"ל. אמנם המצ"ט (ח"ג סוף סי'
קי"ו) ס"ל דכל נדר שהותר ע"י פתח דלדעתי
דהכי לא נדר אין צריך שום היסור מדאורייתא דהו
כנדר טעות, אלא דמ"מ צריך היסור מדרבנן לפי
שאין הטעות ברור וגלוי לכל, וכחז שכן משמע
מהרא"ש והרמב"ם צנדרים. ולדבריו אחי דברי
הגמ' טפי בפשיטות שאם תוהא על הראשונות
נמצא דלא חל נדרו מדאורייתא ונמצא מביא חולין
בעזרה ממש. כך הביא המהרי"ט ח"א סי' י"ט
סיוע לדברי אביו המצ"ט ו"ל ועע"ש צנדרים.

עוד איתא צפי' הרא"ש צנדרים שם דהוא הדין
נמי דלא הוה אכיל שמעון הנדיק קרבנות שמביא
אחר נזירות טהרה דכיון שנתחרט צטומאחו הו
כאלו נעקר נדרו ואף קרבנות סוף נזירותו הם
כחולין בעזרה אלא נקט אשם דפסיקא ליה לפי
שאין נזיר טהור מביא אשם. ועי' צמסדי דוד
(הארוך) לתוספתא פ"ד מ"ו דכתב להכריח דאף
הך עובדא דההוא מן הדורם שאכל ר' שמעון
ממנו לא הוה אלא בקרבנות דסוף נזירות ולא
דוקא באשם, עי"ש.

עליך הכתוב אומר להזיר לה'. כלומר שמחילת נדרו לגמרי לש"ש ולא היה דואג שיתחרט אע"פ שנטמא. אבל שאר נודרים סתמא נודרים צעת זרה או על עצירה שצדן כדי להצטער ולכפר על עונם וכשמתרצים הימים עליהם ממה שגמרו בדעתן קרוב להיות תוהא על הראשונות ע':

שמשון לאו נדור הוה. פירוש לא נדור נזיר הוה: והא כתיב כי נזיר אלהים יהיה כו'. וקס"ד שהמלאך היה אומר לאצויה שיזרנו לכשילדעו כדאמר' לקמן (דף כח:) האיש מדיר בנו כנויר:

התם מלאך הוא דקאמר ליה. כנצוהא ולא יצא נזירות לא מפי אציו ולא מפי שמשון:

גרויי גרי. לשון חלים כלומר מרחוק זורק בהם ע' והרגס:

דיצמא גוססין שוניהו. לאו דוקא גוססים כי נזיר אסור ליגע בגוסס ע' אלא כלומר קרוב לגוססין:

אלא גמרא. פירוש דגמרי' דקטליניהו ממס והדר שלוחי שלחין ע". ואפי' למאן דאמר (יצמות סא.) קצרי עובדי כוכבים אינן מטמאין בזהל כמגע מיהא מטמאין:

ונזיר עולם היכא כתיב. כלומר שמותר להקל ומייתי מאבשלום שהיה מיקל למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה:

פירוש ארזי הלבנון

ואע"ג דהתם לענין כהן איירי מ"מ הא קיי"ל דכל שאין הנזיר מגלה עליו אין הכהן מוזהר עליו (מרומי שדה.) והב"ר כתב דאפילו מאן דס"ל דכהן אין מוזהר על הגוסס מ"מ שפיר כתבו כאן דאסור לכתחילה כיון דרוב גוססים למיתה ודילמא צעת חליפתם ימותו. ועי' במש"מ פ"ו מהל"ג ה"ה. ועי' צפי' הרא"ש שחילק בין גוסס צדי אדם לבין צדי שמים, ובמהר"ן חיות משכע"ז.

עט. וא"מ אמאי לא פירשו דגמרא גמירי קאי אהא דשמשון היה מטמא למתים. וי"ל דלישנא דר' יהודה דאמר דכן מצינו בשמשון, משמע דכתוב בקרא (אח"מ, וע"ש מש"כ לישנא אמאי לא פירשו דגמרא גמירי קאי אפסוק ראשון דלמי החמור וגו' דנגע בהו ממס.) ובספר עין חנוך מדקדק מלשון רש"י מכות כ"ב ע"א ד"ה נזיר דמפרש כפשוטו דהכי גמירין דמותר להטמאות למתים. וכ"פ המהר"ן חיות דעת הרמב"ם וכ"נ מפי' הרע"ב למחני' עיי"ש. פ. כדאיתא ביצמות שס. ועי' מש"מ פ"ג מהל' אבל ה"א.

ער. עי' תשו' חת"ס יו"ד ס' ר"ע. עה. אולי ז"ל על אציו, כי המלאך אמר לאשה (רש"ע).

עו. דוקא לכשילד, דאי לאו הכי הא הוה הקדש דצבר שלא בא לעולם שהרי שמשון עדיין לא בא. ומשני מלאך הוא דקאמר ובמלאך לא שייך לחלק דצבר (מרומי שדה.) ומצוה מיהא דלכשילד מצי להדירו מיד, וקשה מכאן ע"ד התו"ט ריש פ"ז שכתב שאין האב יכול להדירו לבנו קודם גיל חינוך (מפרשים. ועי' בנז"מ יו"ד ס' ק"ן מש"כ לישנא). עו. פי' את הלמי דהא כתיב בלמי החמור, ולא כהתו"ט שפי' חליים (רש"ש. וכ"פ התו"ט, ועי' שושים לדוד.) אמנם בשיטה לח' איוורא כתב להדיא כלומר חז' היה זורק למרחוק, ושמה יש לגרום שס כחץ. אבל עי' צפי' הרא"ש וז"ע.

עה. עי' לקמן מ"ג ע"א (ובתד"ה ומהכא) לענין כהן אי מותר ליגע בגוסס דיש דעות בזה, ולכאורה דצריהם כאן אזלי דוקא למאן דאומר.

את נדרי אשר נדרתי. וסתם נדר משמע ליה נזירות ועוד אחר שלא היה מגלח אלא מימים לימים (משמע) [משום]^[ג] שהכניד עליו שערו מכלל דנזירות נדר:

[דף ה' ע"א] **והא** רבי הוא דאמר אין ימים פחותים משנים. דדריש מימים תהיה גאולתו שאין המוכר יכול לגאול בפחות משני ימים. (והא ח"ר כו') הכי נמי (ד)כלל ב' ימים יקל שערו^{פא}. ומשני דב' ימים ליכא כווד ומסתמא לא נתקבל ג"ש (אהני) [אהכי]^{פא} אלא ממשמעות דימים^{פב} דהיינו שנה תהיה גאולתו שגאול אחרי ב' ימים כל השנה כדכתיב בתריה ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה תמימה אלמא דכל השנה גואל^{פי}:

תלכנדה בנות ישראל לנח יפתח ד' ימים בשנה. ומשמע בסקוף כל ג' חדשים הלכו לראות. ומשני מנא ידעי' דמחלקין השנה בשנה דילמא תרין ירחין בחד זמנא וד' ירחין בחד זמנא וז' ירחין בחד זמנא [וכו'] וכיון דהכי הוא לא ידעין מהיכא נילף דלית לן למילף ממקום שיכול להיות שאין הדבר (עוד) [שווה] להכי ילפינן מבחי ערי חומה:

כו"ז גבי כהנים [דאיכא] כווד. וא"ת והא כהני' ענמם ילפי' (תענית יז). מסתם נזיר פרע פרע דמקילין אחת לשלשים יום וא"כ נילף נזיר עולם מסתם נזיר דהוי

פירוש ארזי הלבנון

פא. ק"ל דלענין ב' ימים למאי נתקבלה הגז"ש, הא בלא"ה פשטא דימים היינו ב' ימים כמו ידעין בבחי ערי חומה דימים הוא ב' ימים דפשטא כן הוא ול"ע (ח' רעק"ה).

פא*. בגמרא. האי ג"ש משום כווד גמיר. ולענין מי שזר וכבר היה עליו שער הרבה בשעה שזר, אם מצטרף זה השער לשעור כווד עיי' לקמן פרק ב' ציונים אות ל"ו.

פב. כוונתם, משום דלכאורה קשה כיון דרבי ס"ל דימים דקרא היינו ב' ימים ח"כ מאי קאמר דגז"ש משום כווד גמיר דהיינו שנה, דהיכי מצי למילף לענין שנה כיון דקראי דימים לא מיירי בהכי כלל. על זה פירשו התוס' דודאי פשטא דקרא

פג. לכאורה קשה כיון דרבי יליף מבחי ערי חומה ובבחי ערי חומה ס"ל לרבי דערינן דחשבינן השנה ועיבורה היינו שס"ה ימים, האיך סתם רבי כאן ד"צ חדש, דהו"ל למימר דמגלח אחת לשס"ה ימים ולא י"צ עודשי לבנה שהם רק שני"ד ימים ול"ע (מנ"ח מזה שס"ה ועיי"ש).

ציונים

[ג]. מקרא מפורש הוא בשמואל ב', י"ד דכתיב כי כד עליו וגלחו. לך נראה להגיה משום במקום משמע (מפרשים).

שלשים פר יוספ' וי"ל דלא מיסתבר ליה ללמוד קדושת עולם מקדושת שעה ולהכי יליף מכהנים אע"ג דלמד מן הלמד' משום דכהנים נמי קדושת עולם הווי':

בזאי איכא ביניה לשאר אחוהי. וא"ת ונימא דאיכא ביניהו קרבנות דהוא מביא ולא הן וי"ל דה"ק מאי איכא ביניה דבגלגלת דקאמר קרא ויהי מקץ ימים אשר יגלח (משום) [משמע] דבגלגלת היה מאחרת:

דבי (מקץ) מ' שנה למאי. פי' דליכא למימר (ל)מ' שנה (למאי) למלכות בית דוד דאז מרד אבשלום דהא משמע קראי דהיה מלך ה' שנים אחר מעשה זהב, ג' של רעז ואחר שמונה ישראל ואחד שהעמיד משמרות. ומשני מקץ מ' שנה ששאלו להם מלך (אלו). [ולפי] שמרדו במלכו של עולם חלה מרידת [אבשלום בשאלתם להם מלך]:^א [היא (שהיה) שנת עשר] לשמואל. ובחזי י"א העמיד מלך ומלך חזי י"א וצ' שנים הרי ד' שנים לשאלה

פירוש ארזי הלבנון

יותר למילף מכהנים משום דקדושת עולם, ומה מועיל הניחוחת זה אם גזה"כ הוא דאין למדים למד מן הלמד בקדשים. וכוונת הסופר ז"ל דהוא בפשיטות דאפילו אי נזירות דינה כחולין דלמדן בהם למד מן הלמד עכ"ל גם בחולין כשאפשר ללמוד מן המקור עצמו יותר עדיף הוא מללמוד למד מן הלמד כמצואר [בכמה דוכתין]. ועל זה חירטו דיותר ניחא ליה למד מן הלמד משום דתרייהו קדושת עולם וכו' וז"פ.

ואמנם מגוף דברי הש"ס יש לנו ללמוד דניס למד מן הלמד בנזירות [והגם דדינו כהקדש] דהא ילפינן נזיר עולם מכהנים וכהנים מנזיר סתם. ואולם לדעת הפני משה דתלוי גם בדבר האמנעי א"כ י"ל כר' נהוראי ס"ל דתלוי באמנעי לבד וע"כ כיון שהאמנעי כאן הוא כהנים ולא נזירות ע"כ שפיר יליף למד מן הלמד (אחיון דאורייתא סוף כלל י"ב ועי"ש).

פ. ואין לרקדק דא"כ איך יליף הן הדיוט דקדוש קדושת עולם מנזיר סתם דקדושת שעה. ד"ל כיון דיליף לה מג"ש דפרע פרע א"כ אין לעשות פירכא דאין פירכא לג"ש (תורת נזיר). א"ה ולפי"ז נריך שיהא הך ג"ש מופנה, וז"ע.

פח. וע"ע צפי' הרא"ש מזה. פט. פי' וכל ימי מלכותו לא משכו אלא מ' שנה. ועי' תמורה ט"ו א' ברש"י ותוס' סס.

צ. היינו דקשה להו אמאי חשיב כאן החשדון לפי השנים ששאלו להם מלך, ומתוך דבא הכתוב

פר. עי' קושית גלה"ש. והז"ר פי' דהכי קא קשיא להו מנ"ל להש"ס דכהנים היו טעמא משום כווד, הא צגו"ש דפרע פרע יליף דמזווחו כך ומנ"ל דכווד תליא, אלא ודאי ז"ל דהכי מסתברא להו דלהכי הדין שלשים יום משום דבהכי היו כווד, ולפי"ז היו יכלי למילף מסתם נזיר דדינו ל' יום דבהכי הוה כווד. וע"ז חירטו דהו"א קדושת עולם חמור וצעי כווד טפי, להכי יליף מכהנים דהו קדושת עולם, ע"כ.

וכע"ז כתב התפא"ץ אלא דסברתו הפוכה דכתב דהו"א בקדושת עולם היו כווד גם בפחות מל' יום דהמאור כווד הוא כפי ערך הקדושה שעל האדם שע"כ הן גדול מסתפר מערב שבת לע"ש וכהן הדיוט לשלשים יום.

פה. ובס' תוה"נ (פ"ד ה"א) העלה נפ"מ בזה, דאי ילפינן מסתם נזירות אזי יהא דינו דמגלח לכתחילה ליום ל"א ואם גילה ביום ל' יא. אכל אי ילפינן מכהנים שם לא שייך לחלק בין לכתחילה לדיעבד אלא מגלח ביום ל"א בלבד, עכ"ד. ויש להעיר ע"ד ז"ל דלכאורה לא שייך רק להנחה דיום ל"א דצעי' לכתחילה הו מה"ת וד"ז אינו מוסכם לכו"ע וכמס"ה בזה' ז"ז עי"ש.

פ. הנה ודאי אין לומר דמס"כ בלשונם אע"ג דלמד מן הלמד וכו' כוונתם דאי אפשר ללמוד למד מן הלמד בנזירות הואיל ודינו כהקדש [כמצואר לקמן ט' ע"א מד"ה אין] דזה אינו, דאי נזיר הוא כקדשים לענין זה א"כ מה זה שכתבו דניחא ליה

וצתחלת ל"ו למלכות בית דוד היא שנת מ' לשאלה ואח"כ מרד אצלסום והשנה ההיא היה שנת רעב וגם (אזתה) שנת מ' לשאלה (ואפי') [ולפי"ו] מרד צתחלת שנת מ' לשאלה צ"א ולאו דוקא מקץ מ' שנה צ"ב:

סתם נזירות שלשים יום. ובגמרא מפרש טעמא:

בר פדא אמר כנגד נזירות האמורין צתורה שהן ל' חסר אחת. פירוש [ה]כתובים צפרשת נזיר צ"ב וכנגדן מושך סתם נזירות כ"ט יום. אע"ג דחמלא שלשים כשאתה* יורד למניינא* יש לומר דנזר אלהיו על ראשו לא הו' ממניינא דהוא לשון כתר כדמתרגמינן כלילא:

הנדהו לדרשא. וכיון דאחיין לדרשא לא מצטרפין למניינא (ומניין) [וצנרי] להו מכ"ט*:

בז"ב ד שהנזירות חל על הנזירות. ודאי נראה דאם אמר הריני נזיר ונזיר לא איצטריך דמישטמע שפיר כשישלים נזירותו הראשון דמתחיל ומונה נזירות שני וכי איצטריך קרא להיכא דאמר הריני נזיר היום ונזיר [היום] [לד] דהוה לן למימר לא חייל עליה אלא חד נזירות כיון דאמר היום. להכי איצטריך קרא מיותר שהנזירות חל על הנזירות:

[דף ה' ע"ב] **הוא צ"ל** ואיכא חד מינייהו ללאו לדרשא. או אחד או עשרה ולאו דוקא חד: מדהווא למניינא כולהו למניינא. ונהי דאיכא צהו דרשא מכל מקום אהו למניינא:

תבן סתם נזירות שלשים יום וכו' אלא לצר פדא קשיא. דמשמע שהתנא משך נזירות דאורייתא אחת לאשמועינן ומשני כיון דאיכא יום תלתין דמגלח ומייתי קרבנות ואסור לשמות ציין וליטמא למתים עד שמציא קרבנותיו, משום הכי [תני] תלתין יומין דמשך הנזירות עד תלתין יומי כי לכתחילה צ"א אי אפשר להציא קרבנותיו בכ"ט אפילו לצר

פירוש ארזי הלבנון

ללמד דשם מרדו צמלכו של עולם וכאן מרדו צדוד צד. חצינת לכתחילה נמחק דהא לצר פדא דלית ליה לשאל להם מלך אצלסום ושום הם (או"מ).
צא. דאל"כ לא משכחת לה ה' שנים שמלך דוד אחרי כן.
צב. ע"י רש"ש.
צג. ר"ל דטובא נדרים איכא צפ' מנות ולא חשיב רק לשון נדר ונזיר הכתובים צפרשת נזיר (ב"ר).
צד. חצינת לכתחילה נמחק דהא לצר פדא דלית ליה מקצת היום ככולו צריך להציא קרבנותיו ביום ל' דוקא כדלקמן בתוס' (ב"ר). ונראה עכ"פ לקיים הגירסא דכתבו כן למאי דלא נחית אכתי לדקדק ממחנה דהריני נזיר ושפיר י"ל דלדצר פדא אס הציא קרבנותיו בכ"ט ילא דמקרא שפיר אחר מלאת ימי נזרו דמקצת היום ככולו (שלמי נזיר).

ציונים

[לד]. גלה"ש ושאר מפרשים. והוא מוכרח מגמרא נדרים י"ז פ"צ ע"ש.

(*) קושא וז' אימא צירושלמי דפרקין, ומשני דאחד לחידושו ילא, דהיינו לגופיה.

פדא אלא ציום שלשים: הוויא ליה [כפרה] צה. דאפילו נזיר טהור קנת חוטא הוא שזיער ענמו מן היין:

מגלח לשלשים וא' יום כו' אלא לזר פדא קשה. דהוה ליה לגלח ציום [ל'] דשלמו נזירות ככ"ט יום:

אמר לך זר פדא אימא סיפא ואם גילח ציום שלשים יאא אלא סיפא מקשיא ליה. ורישא דקאמר לכתחילה [ל"א היינו טעמא ד] כשיאמר שלשים יום שלימין להיות נזיר אי אפשר לו לגלח ציום שלשים וגזרו חכמים כשאומר נזיר סתם דלכתחילה לא יגלח אלא ציום שלשים וא' אבל דזיעבד אם גילח ציום ל' יאא שכן דינו דאורייתא דסתם נזיר יגלח ציום שלשים. ואם תאמר אמאי איצטרך למימר גזירה אטו היכא דאמר שלימים לימא גזירה אטו היכא דאמר שלשים יום בלא שלימים דהכי מוכח בסמוך בפירכא שניה דלזר פדא דלית ליה מקנת היום ככולו כי אמר שלשים דמדאורייתא צריך לגלח ציום ל' ואחד. יש לומר דמשום דשני לקמן לרז מתנא' באומר שלימים דהתם ליכא לשנוי בלישנא אחרינא דאשמועינן כשאמר לשון מיותר ל' יום [הוי] כאילו אמר שלימין [דלא אמרינן בזה] מקנת היום ככולו ואיצטרך (דאומר) [לומר] שלימים, קמשי נמי בזה לישנא לזר פדא:

ולרז מתנא קשיא סיפא קקצר מקנת היום ככולו. הילכך אם גילח ציום שלשים יאא כיון שעשה מקנת היום בנזירות ומיהו לכתחילה לא יגלח אלא ציום שלשים ואחד צה. ולזר פדא לית ליה מקנת היום ככולו דא"כ אפילו ציום כ"ט אם גילח יאא והתנא אמר ציום שלשים אם גילח [יאא דמשמע דוקא] יום שלשים יאא:

פירוש ארזי הלבנון

גילוח והצאת קרבנותיו ועל כן דרך הנזיר לומר ג"כ לשון שלשים וגזרו סתם אטו מפרש (עפ"י ז"ר וקרא. ועי' פי' הרא"ש).

צה. טעמא דמילתא כתב בתשו' גינת ורדים (או"ח כלל א' סכ"ח) דהוי גזירה אטו מפרש שלשים יום [דדינו כאומר ל' שלמים] שלא נטעה לחשוב ג"כ מקנת היום ככולו. וכדצריז מבוחר לקמן בתוס' ט"ו ע"א ד"ה אמר שכתבו דנזיר מאה יום דמגלח יום מאה ואחד לא הוי אלא מדרבנן אטו דאמר מאה יום שלמין. וכן לקמן נ"ה ע"ז בחד"ה ומדקדק כתבו דתגלחת יום ל"א לכו"ע מדרבנן הוי, וכ"כ הרא"ש בסוגיין. אמנם מדברי התוס' לקמן י"ט ע"ז ד"ה ה"ג (השני) משמע להדיא דפליגי בזה וס"ל דלרז מתנא מדינא דאורייתא אסור לגלח לכתחילה ציום ל' וכמו שנדקדק בדבריהם שם אי"ה.

צה. כך היתה הגירסא לפנינו: "אידי דאיכא יום תלתין דמגלח ומציא קרבנותיו והוויא ליה כפרה". וע"ז פירשו דאפילו נזיר טהור וכו'. ובתור"פ הביא דמקשים על זו הגירסא דהוי לישנא יחידא, דכי מפני שהוא צריך כפרה יאריך בלשנו להזכיר כל הדברים שהוא צריך, דאי לאשמעינן שהוא צריך כפרה אין כאן מקומו. ותירצו דעיקר כוונת הגמ' לומר דמהאי טעמא שצריך לעשות צו רוב הדברים הנצרכים לנזירות לכך חשבינן יום ל' נמי מנזירות, ולכך נקט נמי דהוויא ליה כפרה לאשמעינן דיש צו הרבה דברים דהם עיקר ענייני נזירות.

צו. אע"ג דלזר פדא לכאורה לא שייך למיגזר אטו שלשים לדלידיה מניין אחר הוא, יש לומר משום דגם לזר פדא סתם נזירות משכי על שלשים משום

תנן הריני נזיר שלשים יום אם גילת יום שלשים לא יאל. בשלמא (אי דוקא יום שלשים) לזר פדה דלית ליה מקצת היום ככולו ניחא^א דע"ג דלעיל קאמר אם גילת יום שלשים יאל התם הוא דקתם נזירות קציל עליה דהוי כ"ט אבל הכא דאמר שלשים יום משך נזירות כל שלשים יום הלכך אם גילת ציוס שלשים לא יאל דלית ליה מקצת היום ככולו. אלא לרב מתנא קשה דאע"ג דאמר ל' יום הא סבירא ליה [דאמרין] מקצת היום ככולו ואם גילת ציוס שלשים אמאי לא יאל. ומשני באומר שלימים פירוש אף על גב דמתניתין סתמא קתני [שלשים] יום אפילו הכי כיון דאמר שלשים יום לישנא יתירא הוא דאפילו סתם לרב מתנא הוי שלשים יום וכי אמר הריני שלשים יום הוי כאילו אמר שלימים^ב וליכא למימר מקצת היום ככולו ולכך אם גילת ציוס שלשים לא יאל:

ואת השניה ציוס ס"א בשלמא לרב מתנא ניחא. כשיגלה הראשונה ציוס שלשים ואחד נגמר נזירות [ראשון] ומתחיל נזירות שני צו ציוס מידי דהוי אאדם שמקבל עליו נזירות בחדא היום שעולה לו אותו יום שלם הלכך ציוס ס' כלו כ' נזירות^ב ובס"א

פירוש ארזי הלבנון

יש להסתפק שמה אף התוס' מודו דחשיב לישנא יתירא כיון דתיבת "ואחד" לא היה לו לומר כלל. ק. המנ"ח מזה שס"ח הקשה דכיון דאין קי"ל דנזרק עליו אחד מן הדמים הותר הנזיר לשמות יין ורק דרמיא עליו מצות תגלחת ואם לא גילה בשעת הקרבת הקרבנות מגלה לאחר מכאן אפילו לאחר כמה ימים, א"כ תיכף אחר זריקת קרבן אחד של נזירות ראשונה פסקה מעליו נזירות זו וממילא חלה עליו נזירות שניה דאין רגע מפסיק ביניהם. ונמצא דתיכף אחר זריקת אחד מן הדמים חל עליו איסור תגלחת משום נזירות שניה. וא"כ האיך מצי לקיים מצות תגלחת של נזירות ראשונה, הא אין עשה דוחה לא תעשה ועשה דנזירות. והניח צ"ע.

ובספר תורת הנזיר מיישב באורת נפלא והוא דכל זמן שלא גילה שער ראשו ואסור הוא בהנאה מחמת נזירותו הראשונה^א לא מצי לאתפוס^ב אשערו שום איסורים דהוי כמוכר שער ראשו למכרו ואח"כ קיבל על עצמו נזירות, דודאי שערו לא נאסר בהנאה כדין שער נזיר שהרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו וה"ה בזה. וכיון דאינו נאסר בהנאה ממילא לית ביה עשה דקדוש יהיה דהא בזה תליא^ב [ה]. אבל מ"מ נזירות תופסת צו דלא מיקרי נזירות למכאין בכה"ג. והלכך שפיר מותר בתגלחת מזה

וכ"כ בפשיטות במראה הפנים רפ"ג ועי' בקר"א לבאן שמתה עליו. ובתור"פ נמצא אריכות גדול מפלוגתא הראשונים בזה עי"ש. צה. הך "בשלמא לזר פדה ניחא", כן היה לפנייהם צריסת הש"ס כדאיכא בשטמ"ק (בר). צט. ראינו בספר אהל משה (הלוי לבית הורוץ) שכתב דלפי"ו ה"ה נמי באומר שלשים ואחד נמי ע"כ שלמין קאמר דאל"ה מאי מוסיף דהא לילה לא נפ"מ מידי, וכן לעולם כל המפרש ע"כ שלמין קאמר, עכ"ד. וכוונתו נראה דהאומר שלשים ואחד אם רצונו לומר ל"א שאינם שלמים א"כ לא היה לו לומר אלא הריני נזיר שלשים ותו לא דדינו דמגלה ציוס ל"א בדכתבו התוס', אלא ודאי מדפירש ל"א ר"ל שלשים ואחד שלמים ומגלה ציוס ל"ב והשתא האומר הריני נזיר ל"ב יום ודאי ל"ב שלמים קאמר דאי אינם שלמין א"כ לא היה לו לומר אלא הריני נזיר ל"א יום, וכן לעולם. והנה הוא ז"ל לא כתב כן אלא אליבא דנפשיה אבל התוס' בכל המשך הסוגיא ברור דלא ס"ל כן. וטעמיהו נראה פשוט דודאי לא חשיב לישנא יתירא רק במקום שלא היה לו לפרש כלל מנין ואפ"ה פירש, אבל במקום דהיה לו לפרש מנין פשיטא דלא מיקרי לישנא יתירא בזה שפירש מנין מרובה יותר. מיהו באומר הריני נזיר שלשים ואחד

(*) צמ"א סוף ס' קמ"א כתב דאין שיער נזיר אסור בהנאה במחזור אלא כשנתלשו. וי"ל.

מגלה על השניה ונמצא דכל תגלחת ביום שלשים וא'. וכי תימא סוף סוף מאי קמ"ל מתני' לרב מתנא הא ברישא קמני זהדיא דלכתחילה צריך לגלח ביום ל' ואחד. הא לא קשיא דסיפא אחא לאשמועינן דיום ל' עולה לכאן ולכאן כדמסיק לקמן בשינוייהא אליבא דרב מתנא והא לא שמעינן מרישא. אלא לרב פדה קשה מרישא שמגלה על הראשונה ביום ל' [ואחד] ועל השניה ביום ס' [ואחד]. ואע"ג דאקשינן לרב פדה מרישא כי האי וכבר שני ליה (מ)דרבנן גזרו דלכתחילה צריך לגלח ביום ל' ואחד ואם כן מאי [הדר] פריך ליה. דרך הש"ס כן להקשות כעין קושיא ראשונה ולתרוו כעין תירוצן ראשון ובלבד שישיעו קצת חידוש מה שלא שמענו ברישא וה"נ איכא קצת חידוש בסיפא לרב פדה שאין ברישא כדנפקא לן לקמן במסקנא דתירוצא, דמשמענו דמקצת היום ככולו לרב פדה בתחילת הניירות כאדם שמקבל עליו ניירות בחצי היום אע"פ שאותו חידוש לא נחפרש בסיפא לרב פדה צריכין אנו למימר שהש"ס סומך על כך: עוד סיגנון אחר בשלמא לרב מתנא ניחא (הא) כלומר הא דקמני שמגלה כל ניירות ביום שלשים ואחד דהיינו הראשונה ביום שלשים ואחד והשניה ביום ס"א ואע"ג דשמעינן מרישא דמגלה ביום שלשים ואחד סיפא אינפריכא ליה לאשמועינן דיום שלשים עולה לכאן ולכאן לרב ניירות כדמסיק לקמן כ"א. אלא לרב פדה קשיא אף על גב דלרב פדה נמי צריך לגלח ביום שלשים ואחד מדרבנן כדשני לעיל מכל מקום תיקשי לרב פדה מיתור המשניות דאע"ג [דחדשה] בסיפא דקמני ואם גילה הראשונה ליום שלשים מגלה השניה לכתחילה ליום ששים אלא דסוף יום שלשים עולה לו למנין ניירות שני ומקצת יום חשיב כיום שלם והא לא שמעינן מרישא דאדרבה ס"ל לרב פדה דלא אמרין[ן] מקצת יום ככולו בסוף ניירות [והכא] חשיבין* ליה כאדם המקבל ניירות בחצי היום, הא לא חשיב חידוש למקשה דפשיטא שאדם מקבל ניירות בחצי היום כ"א. [ומשני סד"א ה"מ] שלא היה

פירוש ארזי הלבנון

של ניירות ראשונה דאמרינן עשה דוחה לא תעשה. ק*. היינו ניירות בחולס. וכל מקום שמתנא ניירות עכ"ד בקיטור נמרץ עיי"ש בצורך. אכל בחז"א (ס' רל"ח סק"ו) כתב: ז"ע כיון שנוקע עליו אחד מן הדמים הותר ציין ולטמאות למתים כמו שפסק רבינו לקמן פ"ה ה"ה, וניירות שניה אינה חלה עליו עד שיגלה תגלחת מצוה, דודאי כן הוא דעת הנודר שלא תחול שניה עד שתחייב כל מצות הראשונה [ואפשר שאף אם פירש שתחול שניה מיד קודם שיגלה תגלחת מצוה, אמרינן בזה אין ניירות חלה על ניירות ואין השניה חלה ועי' נדרים י"ז] וא"כ יש לו היתר בשתי יין ובטומאת מתים צין הבחא קרבנותיו לתגלחת עכ"ל.

ק*. היינו ניירות בחולס. וכל מקום שמתנא ניירות א"ס הוא ניירות בשורוק או ר"ל ניירות אחת, אכל ניירות בחולס ר"ל ניירות הרבה (ששנים ליד). קא. פירוש ואגב סיפא חגי מיעתא דמגלה ראשונה ביום ל"א ושניה ביום ס"א (ב"מ). קב. כוונתם דבשלמא לר' מתנא דס"ל דיום ל' נמנה לניירות הראשון שפיר חשיב חידוש ביום ל' עולה לרב ניירות. אכל לרב פדה דס"ל שכבר נגמר ימי ניירות הראשון מיום כ"ט א"כ לא אחי מתני' לאשמעינן אלא דמקצת היום עולה לתחילת ניירות והא לא חשיב חידוש דפשיטא דאדם מקבל ניירות באמצע היום. (עפ"י מפרשים).

צינים

[לה]. שהמשך דבריו שם כתב דר"ז א"ס חלי אסור הנאה בעשה דקדוש יהיה חלי בפלוגתא הרמב"ם והראב"ד. ועיי"ש מש"כ ליישב קושיית המנ"ח עוד בצופו אחר.

עסוק בנזירות תחילה ויכר לכל נזירותו אבל הכא דנהג נזירותו עד חצי היום אימר לא יעלה לו דאינו ניכר נזירותו קמשמע לן דאפי' הכי עולה לו לכאן ולכאן:

[דף ר' ע"א] דהגד"ה אמר לך סיפא מסייעא ואם גילת הראשונה ליום שלשים מגלח השנייה ליום ששים. אלמא דמשך הנזירות כ"ט יום [לכך אמר] דדיעבד אם גילת הראשונה ביום שלשים יאל. ורישא דלכתחילה נריך לגלח ביום שלשים ואחד נעשה כאומר שלימים ומדרבנן צעלמא דגורין קסם נזירות אטו היכא דאמר שלימים דאז נריך לגלח לשלשים ואחד כדשני נמי ארישא:

ולר"ב מתנא קשיא סיפא. דקתני אם גילת ראשונה ליום שלשים אלמא דביום שלשים מצי לגלוחי: אמר לך רב מתנא סיפא יום שלשים עולה לכאן ולכאן. פירוש משום הכי (דיום שלשים) יש לומר [דאם גילת] הראשונה [ל]שלשים יום דינא משום דמקצת היום ככולו ועולה לו מקצתו לנזירות ראשונה הלכך (נזיר) דדיעבד יאל ולכתחילה צעינן ל"א יום (שלימים) דמשך נזירות שלשים יום כדשני נמי ארישא. ומה שמגלח השנייה לכתחילה ליום ששים משום דסוף [סוף] [היום] עולה להתחלת נזירות שני מידי דהוה אאדם דמקבל נזירות בחצי היום ונמצא דיום שלשים הויא להתחלת נזירות שני להכי מגלח השנייה לכתחילה ליום ששים. ופריך לרב מתנא מאי קמ"ל תנא דאמר מקצת היום ככולו הא מרישא שמעינן ליה דקתני מי שאמר הריני נזיר מגלח יום שלשים ואחד ואם גילת ביום שלשים יאל מטעם דמקצת היום ככולו לרב מתנא. ומשני דמרישא לא שמעינן אלא דמקצת היום שלשים עולה לו לנזירות אחת שנדר אבל לנזירות כמו בסיפא שעולה תחילת שלשים יום לסוף נזירות ראשון [וסוף היום לתחילת נזירות שני דהיינו] לכאן ולכאן [לא שמעינן].

ואם תאמר ולצר פדא נמי תקשה מאי קא משמע לן, דאי אחא לאשמועינן דאם גילת הראשונה יום שלשים דינא הא צרישא קתני לה צהדיא אם גילת יום שלשים יאל. ונריך לומר לצר פדא נמי איכא חידוש בסיפא מאי דלא שמעי' מרישא דקתני אם גילת הראשונה ליום שלשים דמגלח השנייה ליום ששים לכתחילה דנזירות שני התחיל ליום ל' אחר מגלחת ראשונה וקמ"ל דאותו סוף היום עולה למנין נזירות שני נמצא כי יום ששים הוי שלשים

פירוש ארזי הלבנון

ק. לכאורה לא נמצא צמרא דמשני הכי לצר פדא, רק התוס' לקמן (ד"ה ולרב מתנא) כתבו לתרץ כן מסבחת עצמם. וזהג' ר' משה צ"ר אברהם מוחק מתיבת ומשני עד סוף הדיבור, וכן צ"ר לא גריס התיבות המוקפות ומפרש דהכל המשך אחד מדברי המקשן. אך גם לדבריהם לכאורה אינו מתוקן לגמרי דלכתי קשה אגמרא גופא דמאי קמהדר ליה אימא סיפא וכו', דאדרבא הא עיקר

הקושיא מיוסד על הסיפא כמש"כ התוס'. וכן שיניא דמשני רישא צאמר שלמין [ו]ל' צמ' כאומר שלמין, צ"ר לא נהירא דהרי מזה לא היה קשה מידי ועל עמם קושיית הגמ' ומיחור המשניות לא תירץ כלום, וצ"ע.

קד. דבריהם צה אזלי לפי פירושם הא' דדיבור שלפניו. אבל להסגנון אחר שם צ"ב וכמש"כ צהע' ה"ג.

ואחד להתחלת נזירות שני ואע"ג דלא אמרי' מקצת היום ככולו לזר פדא ציום שלשים להשלים נזירות שעבר מודה הוא דמקצת היום מהני להתחיל נזירות שני מידי דהוה אקיצל נזירות עליו צחאי היום דפשיטא דעולה לו ליום שלם והא לא שמעינן מרישא ואיכא קצת חידוש בדבר דס"ד כשאנו עסוק בצנזירות וניכר לכל נזירותיו אז הוי מקצתו ככולו בתחילת נזירות אבל הכא דנהג נזירות עד חצי היום אימא לא יעלה דאינו ניכר [קמ"ל] אם גילה ליום ששים חסר אחד יא' שיום ל' עולה לו מן המנין כלומר לכאן ולכאן קי':

תנן אם גילה יום ששים חסר אחד יא' בשלמא לרז מתנא נחא. פירוש שהתנא צריך לאשמעינן ולומר דיום ל' עולה לכאן ולכאן שהרי תגלחת ראשונה היתה ציום ל' וכן תגלחת שניה שהיתה ציום ששים חסר אחד היא ציום שתמנא^[ל] הנזירות [שלשים] יום (ל') [מיום] שגילה צו בראשונה ולכך צריך ליתן טעם לדבריו ולומר שיום ל' עולה לו מן המנין כלומר לכאן ולכאן אלא לזר פדא למה לי הא אמרי' משך נזירות כ"ט יום ולמה לו לתנא להאריך וליתן טעם לדבריו [שיום ל'] עולה לו מן המנין הא ודאי כל תגלחת היתה ציום שלשים ופשיטא דיא' צדיעצד כיון דלא צעינן מדאורייתא אלא כ"ט יום:

אמר לך זר פדא [אנא נמי] אהא סמכי. כלומר מכאן אני מדקדק דמשך נזירות כ"ט יום דקחתי דיום שלשים עולה לו מן המנין דמשמע דעולה לו למנין אחרון אלמא קי' דאין עולה למנין ראשון כנזכר לעיל דכיון דתנא מיקל^ק צו כל כך להחשיב יום לכאן ולכאן קי':

פירוש ארזי הלבנון

קה. הקשה הב"מ דהא זה נמי שמעינן ממציעתא דקחתי תגלחת השנייה יום ששים ואחד אלמא דסוף יום שלשים ואחד מהני להתחיל נזירות שניה אף דכבר נהג נזירות, דאל"כ הו"ל לגלח השנייה יום ששים וששים, וא"כ סיפא למה לי ע"כ.
וה"ל דמ"מ סיפא הוי רבותא טפי דקמ"ל ציום ל' דהוא עיקר יום תגלחת דאורייתא, משא"כ מציעתא דיום ל"א לא הוי יום תגלחת אלא משום גזירה, הו"ל דלכך עולה יום ל"א לנזירות שניה דכיון שאין התגלחת ראויה צו מן הדין רק משום גזירה משו"ה לא תקנו צו דין תגלחת גמור אף לענין שלא למנות יום ל"א לנזירות שניה (עפ"י

תור"פ).
קו. אולי צ"ל אלא (רש"ש).
קו. צ"ל אינו מיקל כו' (ב"ר).
קז*. לשון התוס' מגומגם אף כוונתם ברורה דבר פדא לטעמיה דלית ליה מקצת היום ככולו לדידיה לא יתכן להחשיב יום ל' לכאן ולכאן לנזירות, דאי הוה חשיב אותו יום ליום אחרון של נזירות ראשונה היה כולו צריך לה. ועל כן לשיטתו הוכרח לפרש מה דקחתי שיום ל' עולה מן המנין היינו למנין שניה. ומינה מוכח דנזירות ראשונה נמנית כ"ט יום בלבד, כנ"ל. וקושיית הקר"א בזה לא הצנתי עיי"ש.

צינים

[לן]. אולי צ"ל שתמנא (תס דרך).

נבמא יום ל' סותר הכל בשלמא לרב מתנא נחא. פירוש שנטמא בתוך נזרו. וקשה ולרב מתנא מי נחא הא אמרינן לעיל ולרב מתנא אליבא דתנא קמא דמקצת היום ככולו אם כן כי עשה מקצת יום שלם (יום) נזירותו ולא יסתור אלא [ז'] יש לומר כי אמרי' מקצת היום ככולו היינו לענין תגלחת והבאת קרבנותיו דאם גילח ביום שלשים כדיעבד יא' אם לא נטמא אצל נטמא ביום שלשים קודם תגלחת והבאת קרבנותיו לא אמרינן מקצת היום ככולו להחשיב כנטמא ביום שלשים ואחד אלא ודאי נטמא נזרו וסותר הכל כיון דלא השלים כל נזירותו בטרהרסא. ואם תאמר תקשי לרב מתנא נמי הא דלקמן (דף טו.) בההוא פרקא דתנן הריני נזיר מאה (אם) [יום] נטמא יום מאה סותר הכל מאה ואחד סותר ל' יום ואמאי והא נשלים נזרו אפי' לרב מתנא ולא יסתור אלא ז'. יש לומר דה"נ קאמר בשלמא לרב מתנא נחא בין רישא דנטמא ביום שלשים דסותר הכל מדין תורה וסיפא דקתני נטמא יום מאה ואחד דקאמר דסותר שלשים יום אע"ג דכבר נשלים נדרו הו' דרבנן מפני שיום מאה ואחד שהוא יום הבאת קרבנותיו גזרינן אטו יום שלשים דסתם נזירות שהוא [יום] תגלחת מן התורה דהתם סותר כל שלשים יום למפרע מדין תורה^ק. ומהשתא לרב מתנא נחא בין רישא ובין סיפא כדפרישית. ונראה דיום שלשים ואחד נמי סותר כל שלשים אטו יום שלשים (והכי משמע) [והוה מצי למתני] פ' לקמן (דקאמר) נטמא ל' ואחד סותר הכל:

אלא לבר פדא קשה בין רישא בין סיפא אמאי סותר שלשים יום בין [שנטמא ביום שלשים ובין] שנטמא ביום מאה ואחד הרי נשלים נדרו לגמרי ודוחק לו לומר דכי נטמא ביום שלשים סותר מדרבנן דמדרבנן נריך לנהוג נזירות ל' יום כדאמרי' לעיל לבר פדא דסוף סוף נטמא יום (ס"א) [ק"א]^ל לא היה ראוי לגזור אטו נטמא יום ל' כיון דהיא גופא דרבנן. ומשני אמר לך בר פדא סיפא כוותי דקתני ר"א אומר אינו סותר אלא [שצעה] פ' אינו סותר כלל למפרע נזרו דהא השלים נזרו בכ"ט יום וכי נטמא ביום ל' סותר מיהא ז' שאין יכול להביא קרבנותיו

פירוש ארזי הלבנון

קא. וכ"כ המאירי בתוספת טעם וז"ל אע"פ שהוא מודה שאם גילח ביום שלשים יא', התם משום מקצת היום ככולו אצל זה שנטמא קודם הבאת קרבנותיו אין מקצתו ככולו שהטומאה מפקעת טהרת אותו מקצת למפרע כדין זכ חזה שטובלין ביום שצעי ענמו ואם ראו לאחר טבילה סותרים את הכל, עכ"ל.

קא. קצת קשה דלכאורה הו"ל לגזור בזה אטו יום מאה שהוא יום תגלחת דאורייתא ויטטרך לסתור מאה יום. וי"ל דלא רצו להחמיר כולי

האי אלא סותר שלשים בלבד אטו יום שלשים (ב"מ). ובתפא"ר פ"י הטעם משום דלא גזרינן אלא בצבר השמיטה. ועי' ברד"כ ז"ל לירושלמי עוד טעם בזה. אמנם הרע"ב והקה"ע והפני משה נטו בזה מפ"י החוס' וכתבו דבאמת הטעם משום דגזרינן אטו יום ק' ומ"מ לא החמירו עליו לעשותו כיום ק' לסתור הכל רק גזרו שיסתור סתם נזירות שהוא שלשים יום, ועי' בתו"ט.

ק. עי' בהג' מהר"צ רנשבורג. ובהג' זאב בן אריה מקיים הגירסא שלפנינו עיי"ש.

ציונים

[לן]. ובהג' ר' משה ב"ר אברהם גורם ל"א. וז"ב

עד שיטור מטומאה זו שצריך להזות שלישי ושביעי להביא קרבנותיו בטורה והיינו
 סותר שצעה שאסור לשחות ביין וליטמא למתים עד שיביא קרבנותיו^{ק"א}. ואם תאמר אכתי
 בר פדא שציק רבנן ועביד כר' אליעזר ויש לומר דבר פדא סבירא ליה דמדרכי אליעזר
 משך נזירות כ"ט יום הכי נמי לרבנן דצמשיך נזירות לא אשכחן דפליגי אלא בסחירה דלר'
 אליעזר אינו סותר אלא שצעה ולרבנן שלשים והאי דסותר שלשים לרבנן אינו אלא מדרבנן
 בעלמא דגזירה מדרבנן היכא דאמר נזירות סתם אטו היכא דאמר שלשים יום שלמים דאז
 ודאי סותר הכל לכו"ע דהא נטמא צתוך ימי נזרו, ורבי אליעזר לא גזר לכך אינו סותר
 אלא שצעה. והיה דלקמן נטמא יום מאה ואחד דסותר שלשים צריך לדחות^{ל"א} לבר פדא
 ולומר דהא נמי דרבנן היא וכולה חד גזירה היא דאי לא הא לא קיימא הא דאס לא
 יסחור שלשים כשנטמא יום ק"א יבואו לומר כמו כן שלא יסחור שלשים כשנטמא ציום
 שלשים^{ק"ב}:

[דף ו' ע"ב] **קפבר** רבי אליעזר מקצת היום ככולו. השתא חוזר [לתרץ] לרב מתנה
 וליישב דברי רבי אליעזר אליבא דתנא קמא. [והיה קאמר] כי היכי
 דלרבנן משך נזירות שלשים יום ה"נ לרבי אליעזר דאדרבה מדרבנן [נשמע] לר' אליעזר
 דצמשיך נזירות לא פליגי. וכ"ת א"כ לר' אליעזר נסחור כל שלשים יום, קסבר רבי אליעזר
 מקצת היום ככולו ואפילו נטמא קודם הבאת קרבנותיו דאחרי^{ק"ב} שעשה מקצת נזירות ציום
 שלשים ואח"כ נטמא חשיב כשנטמא ציום שלשים ואחד על כן אינו סותר אלא ו':

תימא דאמרין לקמן (דף יט:): והיימם הראשונים יפלו מכלל דאיכא אחרונים וזה
 אין לו אחרונים^{ק"ד}. וי"ל דהאי סברא לא מהניא אלא דלא סתר מאה אבל שלשים מיהא
 סותר^{ק"ב}. ורבנן סברי לא אמרין מקצת היום ככולו היכא דנטמא קודם הבאת קרבנותיו
 ולהכי סותר כל שלשים יום וזהו פליגי רבנן ור' אליעזר אליבא דרב מתנא:

פירוש ארזי הלבנון

ק"א. ואע"ג דלשון סותר משמע שסותר מניין
 נזירות, י"ל דאידי דנקט ת"ק לשון סותר
 נקט לה נמי ר' אליעזר (תור"פ).

ק"ב. היינו משום דיום ק"א דמי ליום ל' דהו' יום
 תגלחת מן התורה. ונראה די"ל בפשיטות
 דה"ה צויר סתם ונטמא יום ל"א דסותר הכל
 [וכמ"ש התוס' לעיל לדעת רב מתנא] כיון דאף
 הוא יום תגלחת. והגם דיש לחלק בזה דלא הו' יום
 תגלחת אלא מדרבנן ולא דמי כ"כ ליום שלשים,
 מ"מ אינו מוכרח לחלק. וכן איתא להדיא בתוס'
 ר"פ (דף נ"ד ע"ש) וכו"מ סתימת דברי החז"ל
 ס' קל"ז סק"ה (בסה"ד הראשון). ועי' לקמן פרק
 ג' הע' ו' דיש חולקין ע"ז.

קטו. היינו מדרשא דתן לו תורת נזיר וכדלקמן
 (ועי' לקמן ט"ז ע"א תד"ה הריני). ועל
 חירוצא קשה קצת דהא סוגיין מוכח דאכתי לא
 ידעינן להך דרשא דתן לו תורת נזיר וא"כ אמאי
 לא נימא כיון דאין לו אחרונים לא יסחור כלל (כ"ה)
 בקר"א דף י"ט ע"ב).

צינים

[לז']. י"ל לדחוק (כ"ה).

תנן הריני נזיר מאה יום נטמא יום מאה קותר את הכל רבי אליעזר אומר אינו קותר אלא שלשים ואי ס"ד סבר ר' אליעזר מקצת היום ככולו לסתור ז'. לרב מתנא פריך: ואי (ס"ד) [לא סבר] מקצת היום ככולו. כלומר לזר פדא ליסתור כולו כל ק' יום:

אמר ריש לקיש. [לעולם] כבר פדא ולא אמרינן מקצת היום ככולו. וכ"ת אמאי אינו קותר כולו אמר ר"ל כו' אמרה תורה נטמא ציום מלאת דהיינו ציום ק' שהוא יום מלאת נזרו תן לו תורת נזרו כלומר שיעשה עוד תורת סתם נזירות שלשים יום^{קט} וגזירת הכתוב שלא יסתור כולו^{קכ}. וא"ת לזר פדא לרבי אליעזר כי נטמא יום ל' אמאי אינו קותר אלא ז' נסתור שלשים כדריש לקיש תן לו תורת נזיר. וי"ל דהתם אחר מלאת הוה לזר פדא שהרי סתם נזירות הו' כ"ט לזר פדא. ואם תאמר התינח לזר פדא אלא לרב מתנא דקאמר לרבי אליעזר מקצת היום ככולו אף בנטמא קודם הצאת קרבנותיו ציום ק' לא נסתור אלא ז' ק"ח. ונריך לדחות ולומר דעתה איירי בשאמר הריני נזיר מאה יום שלמים דהשתא ליכא למימר מקצת היום ככולו כיון דאמר שלמים, ומ"מ אינו קותר כולם מדרשא דריש לקיש דכי נטמא ציום מלאת גזירת הכתוב שלא יסתור אלא שלשים.

וקשה דצמתני' סתמא קתני ק' יום ולא קתני שלמים ועוד אדמפלגי לר' אליעזר בין נטמא ציום שלשים דאינו קותר אלא ז' לנטמא ציום ק' דקותר שלשים ליפלוג לעולם בנטמא ציום ק' עצמו צמה דצרים אמורים כשאמר שלמים (שלשים) אבל לא אמר שלמים לא סתם אלא ז' דמקצת היום ככולו. ונראה למהר"ף דמתניתין איירי דאמר מאה יום ולא אמר שלמים ודקשיא לך לרב מתנא אליבא דר' אליעזר כיון דאמרין דמקצת היום

פירוש ארזי הלבנון

קטו. נראה דדריש יתור של וזאת תורת הנזיר, שהיה די שיאמר וציום מלאת וגו' (קול הרמז). קיז. והוא הדין אם אמר הריני נזיר ל' יום ונטמא ציום ל' לזר פדא אליבא דר' אליעזר יהיבין ליה תורת נזיר [וכמש"כ התוס' סוף דיבור זה] ומונה כ"ט יום מיזם טהרתו ומגלה ציום ל' מן התורה, ומדרבנן אינו מגלה עד יום ל"א. ולכאורה היה מקום לומר דהכא לא גזרו רבנן דלא שייך למיגזר משום שלשים יום דהכא לא על ידי קבלתו בזה לו נזירותו אלא התורה רמתה עליו ולא שייך למיגזר. ומיהו מדתנן לקמן (ט"ו ע"א) אמר הריני נזיר ל' יום ונטמא ציום ל' קותר הכל ולא פליג ר' אליעזר דאינו קותר אלא כ"ט, משמע דמודה ר' אליעזר דקותר ל' מדרבנן (תוס' ס' קל"ז סק"ה, ועי' רש"ש לך ט"ו ע"א ד"ה וצבורי"ע).

קיח. קצת קשה דהא זהו ממש קושיא הגמ' דאי

ס"ד סבר ר' אליעזר מקצת היום ככולו נסתור שצעה. ולכאורה איחוסב רב מתנא דהא לא משני הגמ' אלא אליבא דזר פדא וכמ"ש בפ"ה הרא"ש. ובספר תו"נ כתב לישב דהתוס' הבינו בפשיטות דריש לקיש קאי לתרץ נמי מילתא דרב מתנא ועל זה הקשו דאכתי לרב מתנא לא תירץ מידי. וכדברי התו"נ נראה בפשט הגמ' דבאמת לא משמע דקאי רב מתנא בציוצתא דלא הזכירו מזה צמ' כלל ואדרבה אמרו לימא כהנאי ואמר לך רב מתנא כו"ע שלשים צעינן וכו'. אלא דמריש דברי התוס' שכתבו לעולם כבר פדא ולא אמרינן מקצת היום ככולו עכ"ל משמע להדיא דס"ל דתירוצא דר"ל קאי לזר פדא דוקא. וכן מפ"י מהר"ף שהביאו בסמוך משמע דעד השתא ס"ל דקאי לז"פ דוקא וי"ע. ועי' כתובות (כ"ו ע"א) בחד"ה אלמנה, ועפמש"כ מהרש"א שם לישב יתיישב גם כאן ודו"ק.

ככולו אף בנטמא ביום ק' לא נסתור אלא ז', לא תיקשי [דמירון זה] דאמר ר"ל [ומירון זה] מסיק לשיהס"ט דגזירת הכתוב הוא לסתור שלשים דע"כ ביום מלאת קאי כי נטמא ביום ק' אע"ג דמקצת היום ככולו לא נימא כאלו נטמא יום ק"א אחר מלאת דאינו סותר אלא ז' דהא אם לא נטמא היה צריך להשלים נמי כל יום ק' אם כן יום מלאת הוא וגזירת הכתוב כי נטמא ביום מלאת שסתור ל' יום. וא"ת צרישא נמי כי נטמא ביום ל' לר' אליעזר אמאי אינו סותר אלא ז' יסתור כל שלשים שהרי נטמא ביום מלאת ויש לומר דמשמעות דקרא משמע דאירי בדמפרש נזירותו ולא בסתם נזיר מדקאמר נטמא ביום מלאת תן לו תורת נזיר פירוש סתם נזירות מכלל דעד השתא לאו בסתם נזירות קיימא"ל אבל כי נדר נזירות סתם צהא לא איירי כלל שאם נטמא ביום מלאת שנתן לו עוד תורת סתם נזיר דודאי לא יהינן ליה שלשים כיון [דאיתא] [דאית ליה] לרב מתנא [מקצת היום ככולו]. ולצר פדא דנזירות הוי כ"ט להכי אינו סותר אלא ז' (צו) לר' אליעזר קאב. אבל צסיפא איירי כשנדר בפירוש שלשים אז לא הוי נמי סתם נזיר דהא פירש שלשים יום וצההיא מודה רבי אליעזר כי נטמא ביום שלשים דסותר שלשים דבדידיה נמי איירי קרא דזאת תורת הנזיר:

שומע אני מיעוט ימים שנים. ויהיה סתם נזירות ב' ימים תלמוד לומר קדוש יהיה גדל פרע ואין גידול פחות משלשים יום כמנין [יהיה]:

פירוש ארזי הלבנון

קבלתו. ואמר הכתוב זאת תורת הנזיר ביום מלאת, דמי שקיבל עליו מספר הימים יותר מסתם נזירות שהוא מחובר בשם ביום מלאת כנ"ל צריך ליתן לו תורת הנזיר היינו סתם נזירות, והיינו כשנטמא ביום מלאת דהכתוב קאי על הכתוב הקודם דמסיק כי טמא נזיר, ואמר הכתוב דאם טמא נזיר ביום מלאת תן לו תורת נזיר היינו סתם נזירות (תפארת ציון, וכ"כ הרמ"ז בקיטור).

קבא. קצת קשה דהשתא לפי המהר"ף הדרא קושית התוס' לעיל (ד"ה קסבר) שהקשו חימה דלמירין לקמן והימים הראשונים יפלו וכו' ותירצו דשלשים מיהא סותר, והיינו מדרשא דתן לו תורת נזיר. והשתא לדברי מהר"ף דתן לו תורת נזיר לא איירי בסתם נזירות תו ליכא למימר הכי. וצריך לומר לשיטת מהר"ף ז"ל דהכי נמי דרשא דוהימים הראשונים יפלו איירי במפרש דוקא. וכע"ז כתבו התוס' לקמן (ט"ז ע"ב) סד"ה הריני עיי"ש.

קט. ולשיטת מהר"ף נראה דלא גרסינן בגמ' לעולם לא אמרינן מקצת היום ככולו (כמר מורה). ובתור"פ האריך לקיים הגירסא אף לפי זה עיי"ש.

קב. התוס' למד מדברי התנא שאמר התורה אמרה נטמא ביום מלאת תן לו תורת נזיר, דעיקר לימודו של התנא הוא ממה שאמר הכתוב וזאת תורת הנזיר ביום מלאת דלא הו"ל למימר אלא ובמלאת ימי נזרו. לכן ההכרח לומר דהכתוב מדבר בשני מיני נזירות א' על סתם נזירות שבו דיבר הכתוב מקודם, שצריך להיות נזיר שלשים יום וע"ז אמר זאת תורת הנזיר היינו הנזיר שדיבר בו מקודם. ובמה שאמר ביום מלאת ולא אמר במלאת הורה הכתוב שמדבר על הנזיר שקיבל עליו מספר הימים יותר מסתם נזירות שע"כ לא אמר הכתוב במלאת דאז היה משמע דקאי על הקודם אלא ביום מלאת דמשמע באזיה יום שנתמלא לפי

שדן נריץ למלאת הו אומר [שליש]. כלומר חדש שפעמים משלשים יום ופעמים חסר א"קב:

באי לאו רב מתנא כרבי יאשיה. דדריש יהיה ובר פדא כר' יונתן דדריש מעד מלאת ולא עד בכלל דהיינו כ"ט יום: אמר לך רב מתנא דכו"ע שלשים (כוותיה) [כוותי], דרבי יאשיה סבר בכל דוכתין עד ולא עד בכלל הילכך [מסיק מיהיה]. (איבעי למימר) ורבי יונתן סבר בכל דוכתין עד ועד בכלל ולא אינטריך דרשא דיהיה אלא מעד מלאת נפקא. ולבר פדא נריך לומר תנאי היא:

ואיבא שנת. שהשנת ממלאת השבוע:

בי איכא חסירותא. הא כל ימי השבועות שלמים בשנת אכל החדשים יש מלאים ויש חסרים:

[דף ז' ע"א] **ואיבא** שנה. דיש שנים מלאים ומרובים בימים כשהחדשים מלאים ויש פחותין כשהם חסרים:

שנים מי מונין לימים. בתמיה (ושיטה הוא וכו') [ושינוא הוא] קבב: חדשים אחת מחשב לשנים. וכשהן מעברין מוסיפין חדש ולא ימים כ' או ט"ו קבב והכא כתיב עד מלאת הימים הלכך ודאי בחדש מיירי:

הריני נזיר אחת גדולה הריני נזיר אחת קטנה. כלומר לא שנה כי אמר גדולה ולא שנה כי אמר קטנה קבב. ואפילו אמר מכאן ועד סוף העולם לא הו נזיר אלא שלשים

פירוש ארזי הלבנון

ומפני גלויות ישראל שנעקרו ממקומן ע"כ. ושם בע"כ על ג' דברים מעברין את השנה על הארבע ועל פירות האילן ועל התקופה וכו' כל הסוגיא. הרי מצואר דענין העיצור אינו דיוקא על מנת להשוותם לתחילת תקופת החמה וחדש הלכנה שימחילו יחד בשווה, אלא אך ורק מפני נרכים הגמנים לעיל. ועל כן נראים דברי החוס' פשוטים ומצוארים דלו היינו מחשבים שנים לימים היינו מוסיפים ימים כ' או ט"ו הכל לפי הצורך. ע"ד משל אם רואים ב"ד שבו השנה יתאחר תיקון הדרכים ט"ו יום אז יוסיפו ט"ו יום או פחות או יותר הכל עפ"י הצורך. וגם פעמים שלא נראה צורך לעבר כלל ונמאל בשנה אח"כ יהיה ההפרש עשרים ימים. וכן על זה הדרך, וק"ל.

קבר. באו לאפוקי דלא תימא דחיתא אחת דקתני במתני' פירושו אחת ממש, אלא פירושו כמו

קבב. לשון המאירי: הו אומר שלשים שאין חדשה של לבנה אלא כ"ט יום וחצי ומשנ"ג חלקים ואחת נריך למלאת את יומו ולתקרו מחודש אחר עד שתמנה החדשים אחד מלא ואחד חסר. וקאמר דעד אותו היום לא יגלה, הא ביום שלשים יגלה וכבר פדא, עכ"ל.

קבב. ר"ל דהוא תירוק על הקושיא ואימא שנה (או"מ).

קבב. ראיתי מקשים על דברי החוס' דנקטו כ' או ט"ו, דלכאורה הו"ל לומר י' או י"א או י"ב או י"ג באשר זהו ההפרש דמשכח"ל להשלים שנת הלכנה לשנת החמה. אבל מה זה שכתבו החוס' כ' או ט"ו, מתי משכח"ל דיהא נריך להוסיף כ' או ט"ו ימים עכ"ד. והנה בסנהדרין י"א ע"א אימא ח"ר אין מעברין את השנה אלא"כ היתה נרכה מפני הדרכים ומפני תגורי פסחים

יום וגדולה דקאמר כלומר גדול עלי הנזירות דטריחא עלי או קטנה כלומר דלא טריחא עלי כלל קבא: ואפי' מכאן ועד סוף [ה]עולם. בגמרא מפרש דטריחא ואריכא לי מלתא כמכאן ועד סוף העולם:

ואמאי והא מכאן ועד סוף העולם קאמר. פירוש וליהוי נזיר לעולם קבי ומשני הכי קאמר הריני [כמכאן] כלומר אריכא לי האי מילתא כו' [ו]לעולם חד נזירות קביל עליה לקולא דהכי משתמע טפי דאם הוא רוצה לומר* מכאן ועד סוף העולם היה לו להזכיר מנין סוף העולם דידוע הוא שפיר דהעולם יש בו חמש מאות [שנה] מהלך קבי והיה לו לומר חמש מאות שנים ולפיכך אזלינן לקולא כ"קבא:

פירוש ארזי הלבנון

העולם כל קצוות הכדור שהוא מהלך ת"ק שנה ע"כ. מיהו צמ' חגיגה (י"ז ע"א) לא משמע כן דקאמר אדם הראשון מסוף העולם ועד סופו היה [והיינו ת"ק שנה מהלך כמש"כ תוס' שם] ופירש"י כשהיה שוכן היה ראשו למזרח ורגליו למערב. דאלמא שיעור ת"ק שנה לא איירי מהיקף הכדור כלל. אמנם לפי המצואר שם דהך שיעורא ממזרח למערב הוא, א"כ שפיר י"ל אה"י דהיה ידוע להם שיעור המרחק מעיר לעיר וממקום למקום שצין מזרח למערב ולק"מ. וכ"מ במאירי שכתב ז"ל: שהפסקאות והמלונות שעד סוף העולם ידועות הן להרבה בני אדם וכל שכן ליסודי הקצוות עכ"ל. [ולפי"ז] ז"ל דמש"כ התוס' דהיה לו לומר ת"ק שנה, לאו דוקא, אלא מילתא פסיקתא נקטו באופן שעומד עתה בקצה העולם דמקנה העולם לקנהו לעולם ת"ק שנה הוא, וזה דוחק כמובן וז"ע] ועי' הע' קכ"ו.

עוד י"ל ע"ד חידוד עפמש"כ העץ יוסף (חגיגה שם) אלא דלמרינן אור שצבא הקצ"ה אדם יופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו לפי שהעולם מאמנע נבא וא"כ תחילת הארץ הוא אמנעי והנזדים הם סוף עכ"ל. וה"ה הכא דקאמר מכאן ועד סוף העולם היינו ממקום עמידתו לשחי קצות העולם קאמר שהרי ב' הנזדים הם סוף, ונמצא דאין נפקותא כלל במקום עמידתו דלעולם צין הכל שיעור ת"ק שנה הוא וק"ל.

קבא. ומשמע מדגריהם דנלא הכרת זה לא הוה אזלינן לקולא. וקשה דהא קי"ל (לקמן ח' ע"א) ספק נזירות להקל. ובמשל"מ כתב דזה ג' דרכים לישב. הא' דרזו התוס' ליישב המשנה אליבא

אחד זה ואחד זה, כלומר לא שנה (מפרשים). ועי' הע' קמ"ב.

קבא. לא ידעתי למאי אנטריכו לטעם זה דהא אף דינמא שלא כיוון לפירוש זה אפ"ה היו נזיר ל' יום מידי דהוה אלאומר הריני נזיר יום אחד דהו נזיר שלשים יום. ובשלמא צאחת גדולה אנטריך לפירושא דלא נימא דנזירות יותר משלשים יום קביל עליה אבל צאחת קטנה לא אנטריך לפירושא (משל"מ פ"ג ה"ה). ובמאירי צאמת פ"י אחת קטנה דר"ל נזירות קטנה כלומר פחותה מל' יום וכקושיא המשל"מ. ולפמש"כ הב"ר על דברי התוס' כאן, יוצא נפקותא דלינא צין פהתו"ס להמאירי עיי"ש. [ועוד נפקותא ראיתי עתה צמ' משמר הלוי דאי נימא כהמנ"ח דבקביל עליה נזירות יום א' אין עובר על כל יחל בשאר ימים (עי' הע' קמ"ו) א"כ להתוס' עובר צבל יחל ולהמאירי אינו עובר].

קבא. יש לדקדק דמכאן ועד סוף העולם אפשר שאינו דרך ארוך כל כך דהכל תלי במקום עמידתו אם עומד קרוב לקצה העולם או ברחוק ממנו. ובשלמא לפי' התפא"ז שהצאנו בזה' שאח"כ דמיירי מהיקף הכדור ניחא, אבל לאידך פירושא [דהמאירי] דמיירי ממזרח למערב קשיא. ויש לומר דודאי לא איירי מתנ"י אלא מעיקר היישוב שהוא רחוק מקנה העולם הרבה יותר משנות חיי אדם עלי חלד.

קבא. ובחי' מוה"ר יו"ט ליפמאן הקשה ע"ז דמ"מ מי יודע מאותו מקום שהוא עומד עד סוף העולם כמה, והא איהו מכאן קאמר וז"ע עכ"ל. ובס' תפא"ז כתב לישב דמפני שהעולם נעשה ככדור לכן בכל מקום שאדם עומד נחשב ממנו סוף

מבוא ועד מקום פלוני אומדים כמה ימים עד מקום פלוני פחות משלשים יום נזיר שלשים יום. פי' ללא גרע מקיבל נזירות יום אחד דהוי נזיר שלשים יום. ואם לאו הוי נזיר כמנין הימים או מ' או נ' יום. ואמאי ה"נ נימא אריכא לי מילתא כמכאן ועד מקום פלוני ולא יהיה אלא ל' יום ואפילו יהיה נ' יום עד מקום פלוני. [ומשני] כשהחזיק בדרך וקבל עליו דמסתמא מפני אונסי הדרך קבל עליו נזירות להנצל מסכנת הדרך לסך מהלך הימים עד מקום פלוני קבט:

וְלִידְהוּי כל פרסה ופרסה. אמתני' פריך כי אמר מכאן ועד סוף העולם נחשוב כמה פרסה עד סוף העולם למנין שהעולם מהלך חמש מאות שנה (ושמא) [ונימא] דמנין נזירות ק' קיבל עליה כמנין פרסאות לחומר ואלא מצינן לפרושי להקלקלא. ואין

פירוש ארזי הלבנון

בקושיית ולהוי כל פרסה דהתם ר"ל דיהא נזיר כל ימיו נזירות אחר נזירות ומגלה כל ל' יום, בזה ודאי ספקו חמור מודאו דבספיקו אינו מגלה לעולם ולהכי הולכרזי החוס' שם ליישב ללא תקשי דימא ספק נזירות לקולא. ומה שמיאן המשל"מ ז"ל בזה י"ל משום דס"ל דחשיב ספיקו חמור מודאו אף כי בעי למהוי נזיר לעולם וכמש"כ בהע' קס"ו בשם מקצת מן המפרשים דאילו ודאו אם נטמא מגלה ומציא קרבן טומאה ככל נזיר טמא ובספקו אינו מציא קרבן טומאה כלל.

קבט. וא"ת אמאי לא משני בשאינו יודע מהלך המקום כמה (עי' הע' קכ"ח). וי"ל דמאי

פסקא דחד מתניתין מיירי בידע ואידך מתני' מיירי בשאינו יודע. אבל תירוצ' רצא דמוקי לה בשהחזיק בדרך ניחא דבמתניתין דמכאן ועד סוף העולם לא שיך אוקימתא זו [א"ה עי' הע' קכ"ו] ומש"ה נקט חדא מתניתין מכאן ועד סוף העולם ללא שיך החזיק בדרך ואידך מכאן ועד מקום פלוני דמיירי בשהחזיק בדרך. אבל אם החילוק היה בין יודע לאינו יודע הוה מצי למינקט הני תרתי מתניתין בחד גווני או באומר מכאן ועד סוף העולם או באומר מכאן ועד מקום פלוני (מהמשל"מ שם). וי"ל לשינויא דרצא הא ללא חגי תריייהו באומר עד מקום פלוני י"ל דנקט סוף העולם לגלוי דמיירי דללא החזיק בדרך (כ"מ).

קל. עי' הע' ק*.

קלא. פי' דמשמעות לשונו מורה כי נזירות הרצב

דר' שמעון נמי דס"ל לקמן שם דספיקא לחומר. והב' דאפילו ר' יהודה מודה הכא משום דפשטיה דלישניה ומשמעות דבריו משמע דנזירות מכאן ועד סוף העולם קיבל עליה [וכן משמע כוונת החוס' לקמן ע"כ ד"ה ולהוי וכן כתבו להדיא בדף ח' ע"א ד"ה ולחזייה עיי"ש] ומש"ה דוקא משום הכרח זה הוא שאנו עוקרים הדברים מפשטן, הא לא הכי הוה נזיר כל ימיו אפילו לר' יהודה. וכתב דלפי"ז כל היכא דלדורא ליה הכרח החוס' וכגון שאמר שאינו יודע מהלך העולם כמה שנים, הוי נזיר כל ימיו אפילו לר' יהודה [לח] [והפי' הג' עיי"ש שדחאן] עכ"ד.

ולולא שאינו כדאי לענ"ד יש ליתן עוד טעם נכון בזה דלזילינן לחומר משום דס"ל להחוס' וי"ל דהכא לא הוי ספקו חמור מודאו שכן גם בודאו אינו מגלה לעולם. והרי טעמא דספק נזירות להקל לא הוי אלא מטעם זה ללא מחית אינש נפשיה לספיקא דחמור מודאו [כמבואר בגמ' לקמן ח' ע"א] וממילא דהכא לא שיך. ובהכ"ג גבי נזיר שמשון אמרינן בנדרים י"ט ע"כ דספקו לחומר עיי"ש.

וארוחנא בזה מה שיש לגמגמם בדבריהם וי"ל לקמן ע"כ ד"ה ולהוי שכתבו "ולא מצינן לפרושי להקל" וכונתם למש"כ המשל"מ כאן בחירונו השני דפריך ממשמעות הלשון. וקשה א"כ מהו שהממניו בזה עד קושיית פרסה ופרסה, דהו"ל לפרש כן מיד בקושיא קמיימא דריש סוגיין. ולהאמור ניחא דדוקא

ציובים

[לח]. והב"ר פליג ע"ז וס"ל דאף בשאינו יודע מהלך העולם כמה אפ"ה מפרשין מילתיה לקולא ועיי"ש.

להקשות אם כן היה לו [לומר] מנין סוף העולם [די"ל] דניחא ליה טפי שיהא כל פרסה ופרסה בפני עצמו שיוכל לגלח עצמו בסוף כל שלשים יום ק"ל. אבל אין לפרש ולומר דקאי ופריך למאי דמסיק מיניה, דכיון דטעמא הו' משום דהחזיק בדרך אין בדעתו להיות נזיר כי אם בהיותו בדרך. לכך נריך לפרש דקאי אמתני'.

ומשני באחרא דלא מני פרסה דליכא למימר דכמנין פרסה קביל עליה. ופריך ולהוי כל אוונא ואוונא כמנין מהלך ימים שעד סוף העולם קביל עליה נזירות מי לא חנן הריני נזיר כשער ראשי כו' הרי זה נזיר לעולם כו' אלמא נזירות הרבה קביל עליה ולא מפרשינן למילתיה לקולא למימר הריני נזיר שלשים יום וכשיער ראשי דקאמר כלומר אריכא לי האי מילתא (דקאמר) כאילו אמרתי הריני נזיר כמנין שיער ראשי ק"ל.

פירוש ארזי חלבנון

קביל עליה והלכך לא מניין לפרושי להקל. אבל בלא הכרח זה הוה אזלינן לקולא דקיי"ל ספק נזירות להקל. ועיין הע' קכ"ח. והאז"מ הגיה דבריהם דל"ל ומגלן לפרושי להקל ונראה דס"ל כהדרך הא' מהמשל"מ שהבאנו בהע' שם ע"ע. ובתוספות (דף ח' ע"א) ד"ה ולחזייה משמע להדיא כהגירסא שלפנינו, וכ"כ הב"ר.

ק"ל. כלומר טעמא מאי דחקינן נפשין ואמרין דפרוש דבריו הוא טריחא לי מילתא ולא אמרינן דדברים כפשטן דנזירות ח"ק שנה קיבל, משום דאם איתא דנזירות ח"ק שנה קיבל הו"ל לפרש ח"ק שנה. אימא דכוונת דבריו הוא לקבל על עצמו נזירות כמנין הפרסאות שיש עד סוף העולם. וכי תימא אם כוונתו להיות נזיר עולם הו"ל לפרש ח"ק שנה, הא ליתא משום דניחא ליה טפי שיהא כל פרסה בפני"ע שיוכל לגלח עצמו בסוף כל ל' יום. כלומר דדברים הללו שאמר מכאן ועד סוף העולם סובלים ג' פירושים או שקיבל עליו נזירות ארוך דח"ק שנה, או שקיבל נזירות כמספר הפרסות שיש עד סוף העולם, או שלא קיבל עליו כי אם להיות נזיר שלשים יום. ובשלמא הפירוש הא' ניחא שגללה אותו הגמ' דא"כ הו"ל לפרש ח"ק שנה אבל הפירוש הב' ודאי ניתן להאמר משום דניחא ליה טפי האי לישנא כדי שיוכל לגלח בסוף כל ל' יום. (מהמשל"מ שם).

והנה בתחילת העיון לא הזגתי לפירוש אמאי שצ"ק הגמרא מניין שנים דאיידי ציה ותפס להקשות קיבל[טל].

והגמרא בכוונתם דנהי דמעיקרא הוה סבירא

ציונים

[טל]. ועי' חו"א סי' קל"ז סק"י.

ומשני כל מילתא דאית ליה קצבתא לא קתני פירוש האומר הריני עד סוף העולם אית להו קצבתא דמהלך העולם חמש מאות שנה [ואם] נזירות צמין קציל עליה ה"ל לפרש להדיא אחרי שיש להם מנין ולכן י"ל דחד נזירות קציל עליה קל'. אבל שיער ראשי ועפר הארץ וחול היס אין להם קצבה ומנין ורואה לומר* דצמין קל' שיער ראשו קציל עליה נזירות ומה שלא פירש לפי שלא ידע מנין השיער:

והתניא. צמיחא שיש חילוק בין קצבתא ובין לא קצבתא [דתניא הריני נזיר] כל ימי חייו [חייו] או נזיר לעולם אין לו קצבה שאינו יודע ימי חייו וה"ו נזיר לעולם כאבשלום קל' ומיקל ומציא ג' צהמות למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה לעיל (דף ד:). [ואם אמר] אפי' ק' שנה ואפילו אלף שנה ומסתמא לא יחיה כל כך וה"ל כל ימי חייו [אפ"ה] חלוק צדינו דאין זה נזיר לעולם כאבשלום להקל אלא נזיר עולם (נזיר) ארוך עד יום מותו. וא"ת כיון [דמדמה] מתניתין קל' דאיכא* קצבתא לאלף שנים דאית

פירוש ארזי הלבנון

ולכן לא פירש מניין סוף העולם. זה דוקא לסברת המקשן אבל סברת המחרץ היא דמאחר דאיכא קצבה, אם איכא דנזירות קיבל עליו היה לו לומר צהדיא כך וכך נזירות קיבלתי [או אפשר דאין הכוונה דהיה לו לומר הרי עלי נזירות כך וכך כמניין האונות שיש עד סוף העולם אלא הכוונה היא דמאחר דאיכא קצבה היה לו לפרש צהדיא ולומר הריני נזיר כמניין האונות]. ומאחר שלא פירש אנו מפרשים דבריו דחד נזירות קיבל עליו ואריכא לו כמכאן ועד סוף העולם קאמר.

ודע דבחירון זה איכא לה נמי קושיא קמייא דלהוי כל פרסה ופרסה ולא אצטרכינן מו לומר דמתני' איירי באחרא דלא מנו פרסה (עפ"י המשל"מ שם).

קל'. נדל' דכמנין.

קלו. לפי גירסת הגמ' לפנינו היה נראה להגיה דצריהס דל' נזיר עולם כאבשלום. אלא דמהמשך דצריהס וכן לקמן (י"ד ע"א חד"ה אמר) משמע דקרו נזיר לעולם לנזירות דאבשלום וכדכא וז"ע.

קל'. כ"ה דפוס"ו ור"ל כיון דמדמה הגמרא מתניתין דמכאן ועד סוף העולם להך צרייחא דאלף שנים א"כ וכו'.

לן דטעמא דמפרשין לקולא דאריכא לי מילתא קאמר הוא דוקא מחמת ההכרח [דל"כ הוה ליה לפרש ח"ק שנה] מ"מ היה מקום לדחות דאף צלל שום הכרח אנו מפרשים דבריו לקולא בכל גוונא ואפילו שהוא פירוש דחוק כיון דספק נזירות להקל. ולזה הציא הגמ' ראייה מאידך מתניתין דע"כ כל היכא דליכא הכרח אין אנו מפרשים דבריו לקולא היכא דהפירוש הוא דחוק (ע"כ מו"ד המשל"מ).

אלא דאכתי קשה מה הוצרכו המוס' לכל זה ולא פירשו הגמ' כפשוטו דקאי אקושיית ולהוי כל אונא ואונא ומיימי ראייה דמתפרש לנזירות הרבה צה"ג אף כי לא הזכיר נזירות וכדלעיל. וי"ל [יש] דהתוס' הוקשה להו דל"כ אמאי לא הציא הש"ס הך ראייה מקודם בקושיית ולהוי כל פרסה ופרסה, שהרי צהך קושיא נמי צעינן למימר דנזירות הרבה קיבל עליה [מא]. אלא שמע מינה דענין אחר הוא כעין ראייה אחרתא על עיקר מילתא דפירש הש"ס דאף דקיי"ל ספק נזירות להקל מ"מ היכא דפירושא דקולא פירוש דחוק הוא אוליין לחומר. ועי' צ"ר שמישצ קושיית המשל"מ בדך אחר. ובחז"א סי' קל"ז סק"י צם השיי.

קל'. ואף שפירשו לעיל דנחא ליה טפי שיהא כל פרסה צפ"ע שיוכל לגלח בצוף כל שלשים

צינונים

[מ]. והוא ע"ד מש"כ הב"ר עיי"ש. [מא]. והמשל"מ שם ג"כ הקשה כן והגיה בקושיא.

להו קצבתא ח"כ גם במתניתין יהיה נזיר ארוך עד יום מותו כמו בחלף שנים קלח. וי"ל דשאני הכא דאמר הריני נזיר חלף שנים ולא אמר מכאן משמע נזירות ארוך. קציל עליה אצל במתניתין אמר מכאן ועד סוף העולם דמשמע טפי אריכא ליה מילתא כמכאן ועד סוף העולם [מלומר] דנזירות ארוך קציל עליה מדלא אמר הריני נזיר עד סוף העולם קלח. ולא מייתי מהך ברייתא אלא דאריכא חילוק בין מילתא דאית ליה קיצבתא [למילתא דלית ליה קיצבתא] כמ:

[ושלשה] (דשלשה) עניני נזיר [יש], אמר כשיער כעפר כחול נזיר לעולם נזירות אחר נזירות ומגלח כל שערו בין נזירות [לנזירות] ומציא קרצנותיו. אמר כל ימי חייו [אז] נזיר לעולם [הרי זה] נזיר לעולם כאשכול ולא לגלח לגמרי אלא להקל למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ומציא ג' בהמות. אמר מאה שנה או חלף שנה הרי זה נזירות ארוך עד יום מותו ואינו לא מגלח ולא מיקל ולא מציא קרבן כל ימיו:

פירוש ארזי הלבנון

קלח. יש לדקדק דלכאורה הא לא קשיא דשאני מתניתין כיון דידוע הוא מנין העולם הוה ליה לפרש ת"ק שנה ומדלא פירש אמרינן דחד נזירות קציל עליה, אצל בהך מתניתא דאמר חלף שנים כיון דפירש להדיא לכך אמרינן דכל ימי חייו קאמר ול"ע (כ"ה המשל"מ שם ובס' ידי דוד).

קלח. ובמה שפירצו התוס' דשאני ברייתא דאמר הריני נזיר חלף שנים ולא אמר מכאן, משמע דאם אמר מכאן ועד חלף שנים היינו מפרשים דבריו דחד נזירות דשלשים יום קציל עליה והכי קאמר אריכא לי האי נזירות כאילו קיצלתי מכאן ועד חלף שנים. ובמתניתין נמי אם היה אומר עד סוף העולם היה נזיר עד יום מותו דומיא דהאומר הריני נזיר חלף שנה. ויש לדקדק כפי חילוקים אלו, דמעיקרא כשהקשו ולהו כל אונא ואונא למה לא חירצו חילוק זה שאני הכא דאמר מכאן ומשמע טפי אריכא לי מילתא כמכאן ועד סוף העולם מלומר דנזירות אחר נזירות קציל עליו. אצל התם גבי הריני נזיר כעפר וכשער ליכא משמעות טפי לאריכא מלתא מלומר נזירות אחר נזירות קציל ומשום הכי לא דחקין נפשין לפרש דבריו ולומר דאריכא ליה כשער וכעפר. ויש לומר דדוקא לגבי ה"ז שאנו מחדדים דאפשר דחד נזירות ארוך קציל עליו התם יש לחלק בין אומר מכאן לאומר עד סוף העולם ואינו אומר מכאן דכשאומר מכאן משמע טפי אריכא לי דל"כ למה אמר מכאן אצל לגבי ה"ז שזידדו דלמלא כמספר האונות קציל עליו

קב. הן אחת שדמיון זה שהביאו בגמרא מצרייתא זו לא יכולתי להולמו. דמה שחילקו בצרייתא

בין דבר שיש לו קצנה לדבר שאין לו קצנה הוא משום דלא גמרינן מאשכול דנזיר עולם מיקל אלא דוקא דומיא דאשכול שאל נתן קצנה לנזירותו אצל כל שנתן קיצנה לנזירותו אף שהוא יותר מכדי חייו מקרי דבר קצוב ולא הו נזיר עולם (ומצינו כיצא בו גבי גט דקיי"ל דעל מנת שלא תשתי יין לא הו גט משום דלא הו כריתות דכל ימיו אגידא ביה ואם אמר על מנת שלא תשתי יין חלף שנה הו גט אעפ"י שכל ימיו אגידא ביה, הכי נמי גבי נזירות). אצל מה שפירצו כל מילתא דאית ביה קינותא לא קחני טעמא אחריתא אית ביה דכיון דאית ביה קינותא אם איתא דקיצל נזירות כמספר האונות היה לו לומר כהדיא וכמ"כ התוס' וכעת זל"ע (משל"מ שם).

הוא"ל (כו'. ואינו יומי מובדל) [ומובדלות] זו מזו. וי"ל דנזירות [הרצה] קביל עליה [שאין] [משא"כ] [אזנות] [שאין] מובדלות זו מזו. ופריך גבי (כו') [יומי נמי הכתיב ויהי ערב ויהי בקר] יום אחד מדקרי ליה יום אחד משמע להבדילו מיום [אחר] קאחי א"כ [מהלכין] [מהלך] הימים (ו) מובדלים גם הם. ומשני הכי קאמר יממא וליליא חד יומא פ"י הערב שלפני היום [עם היום שאחריו] לענין שבת ויו"ט ולא לאפוקי מיומא דבתריה קאחי אלא כל הימים נוגעים זה בזה:

שאני החם דקחני הריני נזיר אחת. דמשמע ליה דקאי ארישא דקחני הריני נזיר אחת גדולה או אם אמר הריני נזיר אחת מכאן ועד סוף העולם [ו] כיון דאמר הריני נזיר (ו) אחת [אמרין דטריחא ליה ו] אריכא ליה [ואמרין דאריכא ליה] מילתא כמכאן ועד סוף העולם קמא. ואמוראי קמאי לא משמע להו דקאי מכאן ועד סוף העולם אחת קמא:

הריני נזיר ויום אחד. וסמך נזיר דציצורו אלא היום ואכל השעה היו כאלו אמר הריני נזיר ונזיר יום אחד או נזיר [ונזיר] שעה קמא, או נזיר [ונזיר] מחצה שלא היה יכול לקרב חיצת נזיר יותר אלא מחצה קמא שלא היה יכול לומר הריני נזיר ומחצה דלא משמע מידי על מה מחצה על כן אמר נזיר אחת ומחצה וחשוב כאלו פירש ונזיר (ו) מחצה פירוש חצי נזירות קמא ואם אמר בפירוש הריני נזיר יום אחד ואפילו שעה אחת היו נזיר שלשים יום שאין נזירות ליום אחד וכל שכן לשעה הלכך היו נזיר שתיים קמא:

פירוש ארזי הלבנון

קמא. המשל"מ (שס) מסתפק בהך תירוצא אי קאי לתרזי נמי קושיא קמיתא ולא נריכין תו לשינייא דהחזיק דרך או דתירוצא דהחזיק דרך דקאי קאי (ועי' הע' קנ"ג מש"כ בזה) וכן האריך שם עוד בכלל העולה מדברי התוס' עיי"ש. קמב. מדבריהם נראה דאף לאמוראי קמאי ס"ל דתיבת אחת פירושו אחת ממנו רק דלא ס"ל דקאי אמכאן ועד סוף העולם. זה אינו כמשמעות דבריהם לעיל וכמש"כ בזה' קכ"ד עיי"ש [מנ]. ויש ליישב [מנ] דמש"כ אמוראי קמאי לא משמע להו וכו' רצונם לומר דלהכי פירשו לשון אחת דמתניתי בלשון לא שנה.

קמב. כוונתם בזה לחלק בין אם אמר הריני נזיר יום אחד הריני נזיר ושעה אחת דפסק התנא דהו נזיר שמים, למה שאמר התנא אה"כ הריני נזיר שלשים יום ושעה אחת דאינו נזיר אלא ל"א יום. על זה פירשו דההבדל הוא דבהריני נזיר ויום

ציורים

[מנ]. וכן דקדק בס' תורת נזיר. [מג]. כ"כ הכ"ר צמרא. [מד]. בתפא"ל שם כתוב הכל גבי קטנה וגדולה והוסיף שכתב"ו כתבו התוס' על מחצה.

הריני נוזר ויום א' הכא הוא דאין נזירות ליום א'. פי' דחשבינן ליה כאילו אמר הריני נוזר ונוזר יום א' ואילו אמר הריני נוזר ונוזר יום אחד ואין נזירות ליום [אחד] אלא ל' יום להכי מני תרתי נזירות: אבל אמר הריני נוזר ושעה אחת כאילו אמר נוזר [ונוזר] שעה אחת למני' ל' ואחד דס"ד דדי לנו מאותה שעה לעשות יום ומלרפינן צהדי ל' יום ויהיה ל"א יום קמ"ל כיון דיש להוסיף על דבורו נוסף נזירות שלם:

[דף ז' ע"ב] ואי תנא שעה אחת משום דלא נחית לדוקא. פי' [נדר] דבר שאינו יכול להיות שאין נודרין שעות וכיון שיש להוסיף על דבורו נוסף נזירות שלם אבל אחת ומחאה נחית לדוקא שיכול להיות נוזר אימא לא לימני תרתי אלא מ"ה [יום] הו' קמ"ל דצכולהו נוזר שתיסמך:

פירוש ארזי הלבנון

דנמשך האיסור ממילא אחר משך שלשים יום כמה שעות עד הבאת הקרבנות להכי י"ל דכיוון עוד לימשך נזירות שעה. משא"כ ביומי כיון דלא נמשך האיסור כל היום הו"ל כנזירות אחריתי וזור כל שלשים. והא דאמר הש"ס לימני שלשים ואחד ה"ט כיון שקיבל השעה נוספת צתורת נזירות ואין נזירות לשעות ממילא חל עליו איסור כל היום ולימני שלשים ואחד קמ"ל כנ"ל (נראה ראש). וצתפארת ציון כחז"ל כוונתם שהיינו מחלקין בין יום לשעה דכשהוסיף יום דינו הוא להוסיף למ"ד יום מפני דיום אחד צחדש נחשב ככל החדש [כמ"ש צר"ה דף י' ע"ב] אבל צמה שהוסיף שעה די לנו להוסיף יום כפי הדין דשעה נחשב ככל היום אבל לא להוסיף ל' יום עכ"ל.

קמא. והא דלא שמעינן זה מהירשא דהריני נוזר יום אחד לפי דשם סמך יותר חבית נוזר ליום אחד (כ"כ צ"ר). וכוונתו מצוהרת ממש"כ התד"ה הריני (הראשון) גבי נוזר ומחאה שלא היה יכול לקרב חבית נוזר יותר אלא מחאה וכו' עכ"ל והיינו משום דהוקשה להם צשלמא גבי יום ושעה כיון דסמך חבית נוזר אצלם מצין למימר דהו' כאומר נוזר ונוזר יום אחד או שעה, אבל גבי הריני נוזר אחד ומחאה שהפסיק ציניהם בחבית אחת הא משמע כאומר הריני נוזר מ"ה יום ואין נאמר דהו' כאומר הריני נוזר אחת ונוזר מחאה, ומירלו מה שצירלו. ומ"מ מקושייתם אחת למד דודאי צנוזר ואחת [דקסמוך ממש] הו' פשוט טפי דר"ל נוזר ונוזר אחת מהאומר נוזר אחת ומחאה דהפסיק בחבית אחת צינתיים וק"ל.

אחד מאי טעמא הו' נוזר שלשים דעד כאן לא פליגי רבנן אדר' שמעון וס"ל דנוזר אחד הו' נוזר מכלהו רק משום ריבויא דקרא דמיין ושכר יזר וגו' אבל צה שקיבל עליו יום אחד לא מצינו לימוד ע"ז וצ"ע. שו"ר צקר"א למשנה דף ג' ע"ב שכתב דצצרא הו' ואף צנחר אחד מנהון לא הוצרכו רבנן ללימוד מיוחד ע"ז רק לאפוקי ממשמעות דקרא דמכל היוצא מגפן היין דמשמע דצריך שיקבל כולם ע"י שם דצצריז.

ועי' צמנ"ה דנפתק צבה"ג שקיבל עליו צפירות נזירות פחות מל' יום ועבר על נזירותו אס לוקה ג"כ משום צל יחל, או אפשר דאין לוקה אלא משום לאו דנזירות כיון דצחמת לא קיבל עליו רק זמן שקצב אלא דזה הו' גוה"כ דהתורה גורה דנחקדש צקדושה זו יותר ממה שאמר עד שלשים יום וא"כ לא שייך כלל לא יחל דצרו שהרי לא דיבר כלל רק התורה אסרה עליו. וכן צנחר מן דבר אחד צלצד דהו' נוזר גמור מ"מ אפשר דעל לאו דלא יחל אין לוקין רק אס עבר ושעה מה שהוציא מפיו כגון דנזר מיין לצד ושעה יין. אבל אס גילח או טימא עובר רק צלאו דנוזר ולא משום צל יחל עכמ"ד. ועי' צקה"י לכאן ס' צ' וצס' טענת החושן ח"ג דף ז' ע"ב צענין זה.

קמא. ר"ל דנזירות נמנית לימים ולהכי חשבינן כאילו אמר נוזר פרי זמני הריני נוזר ונוזר יום אחד. אבל שעות כיון דנזירות אינו נמנה לשעות הו"ל כאילו אמר חד זמנא נוזר ושעה נוספת ודי לנו ציזור ל"א יום קמ"ל. ונ"ל עוד חילוק צה כיון

הריני נזיר שלשים [יום] ושעה אחת. ומעתה לא קיימא דבור דנזיר אשעה והו נזירות
ל"א יום שאין הנזירות לשעות ומאותה שעה נעשה יום והו כאילו אמר הריני
נזיר שלשים ואחד יום דודאי חייל עליה ל"א יום דיום אחד מצטרף שפיר צהדי שלשים
יום למיהו נזיר כל ל"א יום. והוא הדין אם אמר הריני נזיר שלשים (יום) ויום אחד
דלא הוה נזיר אלא ל"א יום כיון שהפסיק צחיצת לי דארישא קאי אלא דנקט אחד
מן הדינין וממאי דסליק חילק קמט דהיינו דקאמר לעיל הריני נזיר ושעה אחת. והוא
הדין שיש לחלק ארישא דמתניתין דקאמר הריני נזיר ויום אחד:

ל"א שנו אלא דאמר ל"א יום. פי' [אז] לא הו נזיר אלא ל"א יום אבל אמר שלשים יום
ויום אחד נזיר שמים לפי שייתר בלשונו צ' פעמים יום וכדמפרש ואזיל דקבר לה
כר"ע. וק"ק דצמחנימין לא קמני האי לישנא ל"א יום אלא לי ושעה אחת וי"ל דצמחנימין
פירש לישנא דסליק היינו הריני נזיר [ושעה] אחת. (יום) והוא הדין דארישא נמי כי אמר
הריני נזיר ויום אחד דהו נזיר שמים [ואי אמר] הריני נזיר [ל'] ויום אחד דהפסיק צחיצת
שלשים צינתיים דלא הו נזיר אלא שלשים ואחד יום ואהא קאמר רב לא שנו: [דדריש לישנא
יתירא]. שאינו מפרש להדיא ודייק ליה מדיוקא:

ל"א את הצור כו'. שאינו בכלל צית וצריך מוכר זה ליקח לו דרך לצור מן הלוקח שמכר
לו צעין יפה ולא שייר לעצמו:

איין צריך ליקח לו דרך. דצעין רעה מוכר ושייר לעצמו דרך:

חזין מאלו וכו'. שייתר בלשונו שכלאו הכי לא מכר את הצור אלא לשייר לעצמו דרך
קמיכרין:

[דף ח' ע"א] **הריני** נזיר כשער ראשי וכעפר הארץ וכחול הים הרי זה נזיר לעולם
ומגלה אחת לשלשים יום. פירוש נזירות הרבה קיבל עליו כעפר
הארץ וכחול הים ומגלה (ציום) [בכלל] שלשים ומציא קרבנותיו:

איין זה מגלה אחת לשלשים יום. פירוש רבי סבירא ליה דנזירות (מרוצה) [ארוכה] קיבל
עליו עד יום מותו עד שיאמר בפירוש נזירות כדמסיק ואי זהו מגלה אחת לשלשים
יום האומר הרי עלי נזירות כשער ראשי וכעפר הארץ וכחול הים:

פירוש ארזי הלבנון

קמט. יש לדייק ממה שכתב וממאי דסליק חילק משמע דליכא לחלק כך על צד האחרונה
שהיא הריני נזיר אחת ומחצה שאם אמר הריני
נזיר אחת שלשים יום ומחצה, או אם לא אמר אלא
הריני נזיר שלשים יום ומחצה ודאי דלא אמרין
שיהא נזיר מ"ה יום ג"כ, אלא דאמרין שפירוש

ומחצה הוא על היום דסמין ליה. דלא אמרין
ומחצה שהוא מחצה של נזירות אלא אם הוא סמוך
אחשת שמשמעותה נזירות שלימה ומחצה ממנה
קאמר. כנ"ל ודו"ק (יד דוד).
ק. ולא צארו התוס' ז"ל אי ס"ל לרבי דהו כשאר
נזיר עולם ומגלה אחת ל"ב חדש, או דאינו

הריני נזיר מלא הבית מלא הקופה. פירוש בית ריקנית או קופה ריקנית (לפנים)
[לפניו] ק"א. בודקין אותו אם אמר אחת גדולה נדרתי נזיר שלשים יום. פי'
נזירות אחת נדרתי והא דקאמר מלא הבית דאריכא ליה מילתא [כו'] ואינו נזיר אלא
שלשים יום: [ואם אמר סתם] נדרתי רואין הקופה כאילו מלאה חרדל ונזיר כל ימיו.
לרבנן דלעיל נזירות אחר נזירות ק"ב ולרבי נזירות ארוך:

מכאן ועד מקום פלוני [אם] פחות מל' יום נזיר שלשים יום. מידי דהוה אלאומר הריני
נזיר יום אחד דהו נזיר ל' יום: ואם לאו נזיר כמנין הימים. (וכדפריש')
[וכדפירש הש"ס] לעיל (דף ז.) דמיירי כשהחזיק בדרך ק"ב:

בבבבב ימות השנה ק"ד מונה נזירות כמנין ימות השנה. דהיינו שס"ה חדשים יהיה נזיר
נזירות אחר נזירות ק"ה ומגלה צינתיים ומציא קרבן כיון דקאמר כמנין משמע
נזירות [הרבה] ולא נזירות ארוך ק"י:

פירוש ארזי הלבנון

קנא. עי' הע' קמ"א שהבאנו ספיקו דהמשל"מ.
ומדבריהם כאן נראה להדיא דס"ל דחירוא
דהחזיק בדרך לכו"ע כדקאי קאי. אמנם בס' תפא"ס
נדחק דדבריהם כאן אולי כפי האמוראים קמאי שם
דפליגי אדברא שהם רבים. אך למש"כ א"ש טפי.
קנא. ז"ל ימות החמה, וכן הוא לשונם לקמן בזה.
וגירסת ימות השנה ט"ס. דאין לומר דגירסתם
היה כמנין ימות השנה (וכ"ה הגי' במשנה
שבידולמי) דא"כ קשה היאך פסיקא לכו דזה
שס"ה הא מביעי לן בירושלמי ולא אפשיט. והרמב"ם
פוסק דהוא שג"ד ימים, עי' במשל"מ ספ"ג מהל"ג.
אלא ודאי דגרסינן בגירסא דידן ימות החמה ועז"כ
דהיינו שס"ה חדשים וז"פ (ב"ר. ועי' טורי אבן לר"ה
דף י"ב ע"ב).

קנא. והא דלא מפליג מתניתין הכא כדמפליג
בסיפא דחני בודקין אותו וכו' כבר עמדו
ע"ז המפרשים וכלל דבריהם דהוא מילתא דתליא
בהכרעת חכמים במשמעות השלשן. ועיי"ש.

קנא. ואע"ג דרבנן ס"ל דנזיר משמע נזירות הרבה
אף בשלא קאמר מנין (בהך דשער ראשי
וכעפר הארץ) הכא שאני דימות החמה אית לכו
קילותא (וכ"פ הרא"ש), והיינו כסתמא דהש"ס
לעיל דף ז' ע"א. וכן למירוך רבה שם ז"ל החילוק
דימים אינם מובדלים זמ"ז. אלא למירוך רבה שם
דלא ס"ל הנך חילוקים אלא בכל גוונא אמרינן

מגלה כלל. והרמב"ם והרע"ב ז"ל צפהמ"ש כתבו
לרבי מגלה ל"ב חדש כשאר נזיר עולם וכ"כ
בשטמ"ק אבל כתב עוד שם צם הרא"ש ז"ל
לרבי אינו מגלה כלל דימים כשער ראשו קיבל
עליה והוה חד נזירות ארוך כמו מאה שנה (קרו
אורה עיי"ש). והב"ר דייק מלשון התוס' שכתבו כמה
פעמים חדא נזירות ארוך דמשמע דס"ל כהרא"ש
ז"ל דהו נזיר מאה שנה וכן בחי' האור שמח ונחי'
מין רי"ז הלוי תפסו בפשיטות דלהתוס' אינו מגלה
כלל וכן הביא התור"פ צם התוספות.
קנא. דאם אינה ריקנית א"כ מאי בודקין אותו
דקאמר, נחוי אכן ממה היא מלאה אי מחרדל
אי מקישואין או דילועין (תור"י).

קנא. והנה בגמרא מוכח דלא הוה אלא נזיר
מספק וא"כ לא יתיישבו דבריהם כאן שכתבו
לרבנן נוהג נזירות אחר נזירות דכיון דספק נזיר
הוא אינו יכול לגלח ולא להביא קרבנותיו. וז"ל
דהתוס' ז"ל כתבו כן לענין דינא היכא דאמר
בפירוש כאילו מלא חרדל או שנתכוין בצירור למלא
חרדל, אבל צדינא דמתניתין הוה נזיר כל ימיו מספק
ואינו יכול לגלח (קרו אורה). ועוד יש לומר דדבריהם
קאי שפיר אדינא דמתניתין נמי והגם דהו נזיר
מספק, מכל מקום מצי להחנות ולומר אם מלאה
חרדל נדרתי הריני נזיר חובה ואם קישואין נדרתי
ה"נ נדרה וכן יעשה כל שלשים ושלשים. וכ"כ
בתור"ט לפרש מתניתין.

אמר רבי יהודה מעשה היה וכיון שהשלים מת. רבי יהודה לסיועו^א לתנא קמא קאמא וקאמר מעשה היה וחייבוהו חכמים נזירות הרבה וכיון שהשלים כולו מתקני^ב:

וְלִיחֻזְיָה כאלו היא מלאה קישואין ודילועין ותהוי ליה תקנתא. אמתני^א קא פריך דקאמר רואין כאלו היא מלאה חרדל ואין לו תקנה. והוא הדין דמני למיפרך וליחזי כמאן דמלי צנץ ולא נתכוון זה אלא לנזירות אחת* [ומיקלן עליה. וקנת קשה דהיאך יקל עליה מספק ויש לומר דהתם תנן במסכת טהרות (פ"ד מ"ו) ספק נזירות להקל. וא"ת והא לעיל גבי מכאן ועד סוף העולם פריך לחומר^א ויש לומר דהתם לא ידע שום ד' דמני למימר לקולא בלישנא דמכאן עד סוף העולם ולפוס ריהטא משמע דנזירות קבל עליה מכאן ועד סוף העולם ולכך פריך לחומר^א משמעות לשונו אבל הכא קס"ד דאין אדם מכניס עצמו לדבר דספקו חמור מודא^ב קנ"ה שעל ידי ספק יהיה חמור לו מאילו קבל עליו נזירות ודאי כמו שאם צריך לחרדל נתכוין מונה נזירות אחר נזירות לעולם ומגלה בין כל אחת ואחת ומציא קרבן והשתא דאיכא לספוקי [דלקישואין או] לצנץ נתכוין משיגלה פעם אחת שוב לא יכול* [לגלות] עד שיציא קרבן וקרבן אינו יכול להציא דשמא לצנץ נתכוין אחד נזירות וקמייתי חולין בעזרה:

ש"ה זכרי זה מאה כור ומלאו שנגב. ואין אנו יודעין אם היו צו מאה כור אם לאו ר"ש אוסר דספק נזירות להחמיר דחיישין דלמא היו צו מאה כורקש. ולקמן (דף יג. נב:) מפרש תקנתא קם לר"ש (דלומר) [דיתנה ויאמר] קודם שיתחיל למנות ימי נזירותו אם היו צו מאה כור והריני נזיר מדבורי הראשון הנה השלים נדרי ומציא פירוש ארזי הלבנון

דנזירות חלוקות קיבל, על כרחך צ"ל [מה] דנקט מנין משום דבעי למתני דאפילו רבי דפליג ברישא הכא מודה. ואע"ג דאמר' בגמ' (ע"ב) דפליג רבי אפילו באומר מנין, מ"מ איכא ר' יהודה דפליג ברישא ומודה בספא כדאמר בגמרא שם. ועי' משל"מ פ"ג מהל"ג הי"ח ד"ה ודע. קנו. אפשר דר' יהודה חידש בזה [גם כן] דבזכות הנזירות האריך ימים (תפא"פ). *

קנו. ר"ל דהיינו טעמא דלולין לקולא בספק נזירות, משום דאין אדם מכניס עצמו וכו'. ח"ל ס' תורת נזיר: יש לגמגם דמה צריך להם ו"ל לכל זה, לא הול"ל אלא דבר דהופכו התם לא ידע שום ד' במאי למימר לקולא בלישנא דמכאן ועד סוף העולם ולפוס ריהטא וכו' אבל הכא יש ד' דמצינן למימר לקולא והיינו מלאה קישואין או

צינונים

[מה]. כ"כ הח"א ס' קל"ח סק"ג ועי"ש.

* ומלאה כן מפורש בירושלמי דפרקין, תני בשם ר' יהודה ראי היה זה למיטה אלא שחלת לו נזירותו. ועי' פנ"מ וקה"ע

קרבותיו ואם לא היו צו מאה כור ואם כן בדבורי לא היה צו ממנו הריני נזיר מעכשיו ויהיה נזיר שלשים יום ויבא קרבותיו ואין כאן חולין בעזרה כי הוא נזיר שלשים או מכה דיבור הראשון או מכה דיבור השני. ואם תאמר ומאי ספקו חמור מודאו* הרי הוא נפטר בנזירות אחת ובקרנן אחד כאלו בודאי היו צו מאה כור. ויש לומר דיכול לבא לידי חומרא כגון אם נטמא קודם שהתנה דהשתא הוא ספק נזיר טמא ואין לו תקנה ללא יוכל להביא אשם טמא על הספק (שלא) [שטמא לא] היו צו מאה כור וקא מייתי חולין בעזרה ואסור ציין ובתגלחת לעולם [דשטמא] נזיר הוא ואינו יכול לפטור מנזירותו אם לא בהבאת אשם טומאה וזה אין צא על התנאי קסא, אבל נטמא אחר שהתנה אז הוה ודאי נזיר טמא ומייתי אשם טומאה והדר משלים נזירותו קסב:

רבי יהודה מתיר ספק נזירות להקל. דהוא לא קיבל עליו אלא כ' ימא צו מאה כור קסג. וכן במתני' רואין אותה כאלו מלאה בנזק ויפטר בנזירות אחת קסד:

פירוש ארזי הלבנון

קסב. הנה כהיה דכרי אחי דצריהם שפיר דמיד בתר הנדר אפשר שיטמא קודם שידע מגניבת הכרי או קודם שישים על לבו להתנות. אבל כמה שהקשה הש"ס דלחייא לקופה וכו' קשה דהא חדא נזירות ודאי דחילל עליה ואם נטמא אינו כלום דכיון דהוה ודאי נזיר טמא שפיר מייתי אשם ומגלה. וא"כ אית ליה שהות טובא להתנות קודם שיבא לידי ספק, ולא יהא ספקו חמור מודאו ו"ל (עפ"י בית מאיר ועי' ב"ר).

קסג. נראה כוונתם ליישב בזה מש"ה בתר"פ דמאי מחית לספיקא שייך כאן והלא כיון שקיבל עליו נזירות אם יש צו מאה כור ואינו יודע אם יהא צו אם לאו, על כרחו צריך להיות ספק נזיר ומה מחית לספיקא שייך ביה הרי איהו לנזירות ודאי אחית נפשיה אלא שגולד ספק בדבר אם חל הנזירות אם לאו. ועל זה פירשו דר' יהודה ס"ל דכשאתר הריני נזיר אם יהא בכרי וכו' לא היה דעתו לומר אם יש בכרי מאה כור באותה שעה שגדר, דשטמא כשילך אח"כ לראות אם יש צו ימא שנגב או אבד ויהא ספק נזירות בדבר שספיקו חמור מודאו ואינו רוצה להכנס בספק זה. אלא דעתו כמה שאמר אם יש בכרי וכו' היינו אם בלכתי שם אמא מאה כור, ולא קיבל על עצמו נזירות אלא כ' כשיהא נודע לו בצירור שיש צו מאה כור (תו"ד הר"פ).

קסד. היינו נזירות אחת מספק דשטמא לבנא כחיון

קסא. לכאורה אין צריך לזה דהא אפילו אי מצי לאחויי אשם על תנאי מ"מ לא מצי לגלח מספק שטמא אינו נזיר ועבר על איסורא דהקפת הראש [מין]. וי"ל דאי מטעם זה א"כ יהיה הדין ספק נזירות להחמיר באשה, ולא משמע כן. ועוד למ"ד הקפת כל הראש לא שמה הקפה מאי איכא למימר [מין]. ולכן הוצרכו לטעמא דאשם.

ואף דאין קי"ל כרבנן (לקמן י"ח ע"ב) דס"ל אין אשמו מעבד, יש לומר כמש"כ הר"ן בנדרים שם לענין נזיר טהור דאף דדיעבד אם גילח על אחד מהם יא"מ הא לא נסתחלה אינו מגלח אלא"כ הקריב כל קרבותיו והלכך לית ליה תקנתא. וביאור דבריו דאין הנדון בזה אלא באומדן דעת הנזיר דאינו רוצה להכניס עצמו בנדר כזה על הספק שיטורך לבטל דינא בשביל נדרו (כ"פ השלמי נדרים שם ועפ"י גרש"ש ובחז"א סי' קל"ח סק"ב).

עוד יש להקשות דהא דאין אשם צא על תנאי פלוגתא היא בנדרים דף ע"ו ע"א והוצא לקמן במכילתין דף ס' ע"א ועיי"ש דר' שמעון גופיה הוא דס"ל מייתי ומתנה והשתא לדידיה לא הוי ספקו חמור מודאו וצ"ע. ובשלמי נזיר כחב על דרך אפשר דדוקא בספק מנורע הוא דס"ל לר' שמעון הכי משום תקוני גברא להחמיר בקדשים, משא"כ בספק נזיר טמא אינו מתיר להביא אשם ולהתנות. ועי' בחי' רעק"א לקידושין נ"ח ע"א בהגה"ה שמירץ בענין אחר.

צינונים

[מין]. ועי' תוס' נדרים י"ח ע"ב ש"כ גבי נזיר טהור. [מין]. עפ"י חז"א סי' קל"ח סק"ב ותשק שלמה לנדרים שם.

אפי' תימא רבי יהודה התם לא נחית לנזירות כלל. כלומר [מספק] אין להטיל עליו נזירות דשמא לא היו צו מאה כור:

דבא נחית לנזירות צמאי לסלוקיה מינייה. כלומר במתניתין על כרחין חייב לנזירות אחת ואפילו אי צנך אמר וכיון שירד לנזירות אינו יכול להסתלק כמו שמפרש והולך. ופריך אמאי אינו יכול להסתלק ליחוי כאליו היא מלאה קישואין או מלאה צנך ותיחוי ליה תקנתא: דסלקא דעתך דנזירות קביל עליה. כלומר יגלה ממה נפשך לסוף שלשים יום ויציא קרבן דאי חדא נזירות קביל עליה שפיר קמגלה ואי נמי חרדל קביל עילוייה מצי לגלוחי אחר שלשים יום דקא סלקא דעתך אי אמר חרדל לנזירות קביל עליה כלומר הרבה נזירות ולא נזירות אחת ארוך וכיון שיגלה לסוף שלשים שוב לא חטיל עליה נזירות לרבי יהודה דמאן לימא לן דחרדל קביל דלמא צנך [קצנ] והשלים נדרו והשתא דמי לההיא דכרי דאמר רבי יהודה מחיר ואמאי אינו יכול להסתלק קסה. ומשי רבי יהודה סבר לה כרביקסי (דהאמר) [דאמר] חרדל (הך) [חד] נזירות ארוך קביל עליה ועד יום מותו לא מצי לגלח הלכך הכא ע"כ נחית לחד נזירות אפילו אי צנך קביל וכיון שאתה מורידו לנזירות אפילו לרבי יהודה מו לא מצי להסתלק דשמא חרדל

פירוש ארזי הלבנון

אמרין דלא נזיאנו מחזקת נזירות לעולם. וי"ל הואיל דנזירות חלוקות הן היו כמו מאסור לאסור דלא מחזקין, משא"כ לרבי דספק חדא נזירות אריכתא הוא שיך לאוקמיה אחזקה שפיר עכ"ל. והמהרש"ס (ח"ה ס"ו סק"ו) כתב דאפילו מחזקין מאל"א היינו דוקא כגון ספק נגעים דנולד הספק ה"ב כשמוקד כבר לעומתה מקודם, אבל כאן שנולד כל הספק מקודם טרם שהתחילו כל ימי הנזירות רק שלא היה צו נפ"מ אז עד כלות ימי הנזירות הראשון וכיון דכל נזירות הו' דבר צפנ"ע וא"א שיחול השני עד אחר כלות הראשון, אין מחזקין מאסור לאסור ככה"ג.

ועי' תש' בית דוד סי' כ"ד שאף הוא פירש כאן טעמא משום חזקה וכ"א בשטמ"ק בשם ר' עזריאל. אמנם החז"א סקל"ו סק"ד כתב [וכ"כ הקר"א] ציבורו לשיטת הרמב"ם] דלא שיך כאן חזקה, דאין חזקה ראשונה [דנזירות שלשים] מכרעת שיהא נזיר לעולם דלא מצינו חזקה כה"ג. אלא הטעם הוא אומד הדעת שצטלב כל אדם וכו' עיי"ש בצאורך.

קסו. וגירסת התוס' צמ' "ר' יהודה" ולא גרסינן "דר' יהודה" (מהגמ"ה שמחה דעסוי).

דבא לא היו ספיקו חמור מודא דממ"נ צין אם צנך קביל צין אם חרדל מגלה אחר ל'.

וני"ל דמתניתין מיירי דוקא בצאופן שלא היה יודע דלשון זה שאמר [מלא הציט וכיו"ב] הוא לשון מסופק אבל אם היה יודע צנך ואפ"ה אמר לשון זה, צהא אפילו ר' יהודה מודה דעל כרחך עייל נפשיה לספיקא דאל"כ לא היה לו לנדור בלשון מסופק. ודברים אלו למדתי מדברי רבינו המהר"ט ז"ל בתשובה ח"א סי' קל"ה אהא דכתב המהריב"ל ח"א סי' מ"ב דצפונתא דרבותא לא אמרין ספק נזירות להקל [והנדון שם בשקיבל עליו נזירות בלשון שצטעה] וכתב עלה המהר"ט שם דה"ט כיון דאמר הרי אני מקבל עלי נזירות שמעון חלה עליה קדושה מאל"ה לרבי האומר נדר בלשון שצעה חיל ולמ"ד לא חיל אין כאן נדר כלל ולא שיך לומר צה לא עייל נפשיה לספיקא דאי צהא ספיקא לא עייל נפשיה א"כ היה לו לתפוס לשון שיעיל עכ"ל. וגראה דהיינו הך.

קסה. הקשה הרש"ש [לגמרא] דלכאורה מאי פריך. התם אמרין דמוקמינן ליה אחזקה שלא היה נזיר, אבל הכא כיון דנזירות אחת ממ"נ קביל עליו

קביל עליה ונדון עד יום מותו נזירות חד וארוך קסו ולא דמי להיא [כלל] [דכרי] דמינו יורד לנזירות לרבי יהודה:

[דף ח' ע"ב] ורבי יהודה מי סבר ליה כרבי. דהאומר חרדל [חדא משמע] והתנן הריני נזיר (מן החרדל) כמנין וכו' אמר רבי יהודה מעשה וכו' אי אמרת בשלמא נזירות הרבה קביל עליה [היינו טעמא] דכיון שהשלים מת כלומר נראה נופל בו לשון השלמה שהרבה נזירות ששיצוהו חכמים כיון שהשלים אותם מת, אלא אי אמרת חדא נזירות ארוך קביל עליה מי היא השלמה כלל פי' מי שיך ציה לשון השלמה כלל קסמ:

[לישנא אחרינא אי אמרת בשלמא] [אלא מאי] לרבי יהודה נזירות הרבה קביל עליה היינו טעמא מכיון שהשלים (מת) שס"ה* [פעמים] שלשים יום מת כמו מילתא דת"ק דאמר מונה מנין נזירות כמנין ימות החמה. אלא אי אמרת חדא נזירות מי היא השלמה ידיה [כהשלמה דת"ק] ואם כן הוא מעשה לסמורקסט ומדמייתי ר' יהודה בטר מילתא דת"ק ומעשה וכו' מכלל דמייתי ראייה למילתיה דת"ק כמו שכתבתי ק. (הגה"ה):

פירוש ארזי הלבנון

קסו. עי' לעיל הע' ק"ג שהבאנו להספק אליבא דרבי בנזירות חרדל אי הו' דינו כשאר נזיר עולם ומגלה אחת ל"ב חדש, או דמינו מגלה כלל לעולם. והשתא בשלמא לפי' האי' ינחא אבל לפי' הכי' הא' לא הו' ספיקו חמור מודא' שהי' בודא' ג"כ אינו מציא קרבן ואינו מגלה לעולם, ואמאי הוצרך ר' יוחנן לטעמא דנחית לנזירות. וי"ל [ומת] אף לפי' זה דספקו חמור דאילו דאי חרדל אם נטמא מגלה ומציא קרבן טומאה ככל נזיר טמא, והשתא דמספקא לן לא מייתי קרבן טומאה כלל דדילמא קישואין קאמר.

קסו. וכ"כ בשעט' ובתר"פ דעל נזירות אחת לא שיך לשון השלמה רק בנזירות הרבה שיך לומר שהושלמו. וי"ב דלכאורה אף בנזירות אחת שפיר שיך לשון השלמה והיינו דמשלים מנינו. והכי תנן דף י"ג ע"א הריני נזיר וכו' משלים את שלו כו' הרי להדיא דנקט לשון השלמה על נזירות אחת וי"ע.

ובס' תפארת ציון פירש כוונתם צע"א ח"ל לשון השלמה מורה על פעולה האדם, דעל דבר

קע. במשנה ד"ה אמר ר' יהודה. (עפ"י כ"ה. ועי' או"מ).

צינונים

[מתן]. כ"כ הסורקט, תר"פ, ומו"א סי' קל"ט סק"ד.

מזין הילקטי. כשמייצגין התאנים עושין תלין תלין מתאנים ליצט עד אין מספר. ומנין שצלי שמיטה (וכן) [כי] בשמיטה אין השדות זרועות ומרדין בהן שצלים:

מוזנה נזירות מנין הילקטי קין. אלמא נזירות הרבה קביל עליה לר' יהודה. ומשני מנין שאני פי' ודאי כי אמר מנין נזירותא קביל עליה אצל כי אמר כחרדל או כהילקטי [קין] ולא הזכיר מנין חד נזירות ארוך קביל עליה כרבי:

רבי שאני לרבי מנין. היה סוצר כיון דר' יהודה כרבי סצר ליה ושני ליה בין אמר מנין בין לא אמר מנין ה"נ שני ליה לרבי ומש"ה פריך רבי אומר עד שיאמר נזירות עלי כמנין ימות החמה אלמא דלשון כמנין בלא נזירות לא משמע לרבי אלא חד נזירות ארוך. ומשני ר' יהודה סצר לה כוותיה בחדא דחד נזירות קביל עליה כי אמר חרדל ופליג בחדא דר' יהודה שני ליה מנין ורבי לא שני ליה מנין:

דרי זה נזיר [עולם]. כבצטלוס ומיקל למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה כו' וכדפירשו לעיל:

אמר מאה שנה או אלק שנה נזיר לעולם. ואינו מגלה ואינו מיקל עד יום מותו:

נזיר ואחת מונה שמי נזירות. לפי שהוסיף לומר ואחת. [אמר] ועוד מוסיף ומונה שלשה. [ו] כשאמר נזיר ואחת ועוד ושוב [מונה ארבע]. ומקשה פשיטא, [ומשני] מהו דתימא ושוב כי כולוה ומני שית קמ"ל דלאקעי:

[הריני] נזיר סומכוס אמר הן אחת. פי' אם אמר הן הוא אחת כדאמרן צעלמא (שנח דף לא:) שכן בלשון יומי אחת קורין הינ"אקעי:

דיגון שמים. בלשון יון. טריגון שלש טטרגון ד' פונטיגון ה' כמו בלשון יון:

בית עגול. דהואיל ואין לו ד' זוויות אין מטמא צננעים כדמסיק מקיר קירות והיינו טעמא דכולהו:

פליק פרק ראשון במ"ד

פירוש ארזי הלבנון

קעא. ראה הע' ק*. קעא. וראיתי להתוס' דמס' בחרא פרק גט פשוט דף קס"ד ע"ב שהקשו דמאי קמ"ל פשיטא מ"ל לשון עברי מ"ל לשון יומי מ"ל לשון לעו. ותירצו דקמ"ל דאם אינו יודע מהו לשון דיגון טריגון דחייב דהוי כלשון חכמים ע"ש. ונ"ל הטעם דהוי כלשון חכמים משום דמצינו דנשתמשו חכמים בזה הלשון כדמיימי בצרייתא בחר הכי תנו רבנן בית דיגון טריגון וכו' (באר משה. ועי' עוד בדברי המהרש"ל ומהרש"א על דברי התוס' שם).

קעא. ראה הע' ק*. קעא. פירוש דלא דמי לשון ושוב ללשון ועוד, ללשון ושוב לנאורה משמע דרונה לשוב כל מה שהקדים אליו, קמ"ל דאינו כן אלא לשון תוספת הוא כלשון ועוד דאינו מוסיף אלא אחד. והאי ושוב אמה שהוסיף צועד קאי דוקא דקמין ליה (גור אריה). אמנם צפי' הרא"ש כתב דה"ה דהוא מצי למימר מהו דתימא ועוד כי כולוה ומונה ד', אלא אבחראה נקט.

פרק שני

[דף ט' ע"א] הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה בש"א נזיר. כל דין נזירות עליו ונהי נחית לפרושי ולא פירש מיואל מגפן היין ובגמ' מפרש טעמא^א: בתוספתא (רש פ"ב) כינוי כינוין בש"א נזיר וזה"ל אינו נזיר איזה כינוי כינוין האומר הריני נזיר מן הדבילה. [ותימה] (ו)למה קרי ליה כנוי מה שייך דבילה בנזירות וי"ל דפרוש' [מפרש ד]קרי [אינשי] לדבילה תירוש^ב:

אמר ר' יהודה אף כשאמרו ב"ש לא אמרו אלא באומר הרי עלי קרבן. רבי יהודה פליג אחנא דמתניתין אליבא דב"ש וקאמר דלא הוי נזיר לדין נזירות כיון דלא נדר מאשר יואל מגפן היין^א אלא נדור הוי מן הגרוגרות ומן הדבילה כאילו אמר הרי הן עלי כקרבן^ב. וא"ת והא איהו נזיר קאמר ואיך יהיה (נזיר) [נדור] וי"ל דנזיר לשון הפרשה וכאילו אמר הריני פרוש מן הגרוגרות. וא"ת והא בנדרים (דף יג.) מוכח לרבי [יהודה דאס] אמר קרבן לא הוי נדר בקרבן עד שיאמר כקרבן בכ"ף וי"ל דה"מ כשלא אמר עלי אלא ככר זה קרבן אצל כי אמר ככר זה עלי קרבן א"ל לומר כ"ף^ד: פירוש ארזי הלבנון

א. כוונתם בזה לפרש שלא להקשות דנמה שאמר הריני נזיר הוה כאילו פרט בדבריו מן היין והתגלות והטומאה דכולם נכללים בחציבת נזיר, והיכא דפירש בדבריו מן היין וכו' אז ודאי לא יתבטל הנזירות במה דמסיק אס"כ מן הגרוגרות. כמו כן הוה לנו לומר דאם אמר הריני נזיר סתם דלא יתבטל הנזירות ע"י שאמר אס"כ מן הגרוגרות. על זה פירשו התוס' ונהי נחית וכו' דחידוש בזה דכיון נחית לפרש לא נכלל בהריני נזיר כל דיני נזירות אלא רק מה שפרט. וע"ז מסיק התוס' ובגמ' מפרש טעמא דלמה יהיה נזיר לב"ש אחרי נחית לפרושי [ולא פירש מיואל מגפן היין] דהוה לנו לומר דאין כוונתו אלא על מה שפירש (תפארת יוין). ובצ"ר כתב להגיה דצריהם דצ"ל בנזי נחית לפרושי וכו', וצ"ב.

ב. ומיהו ש"ס דלין פליג על התוספתא בזה ומוקי לבית שמאי בטעמא אחרת ועי' בלשון המפרש בדף הסמוך ד"ה משום דמחלפן (שלמי נזיר. וכ"כ במנחת כהנים). והנה צירושלמי ריש פירקין פליגי בזה. ר' יוחנן אמר טעמא דב"ש משום שהוילא נזירות מפיו [והיינו כדמפרש הבבלי כאן], ור"ל

ומדברי התוס' רי"ד כאן משמע דס"ל דאף בלא בדיקה אמרינן דדעתו היה לאסרם עליו, ולפי"ז הך "באומר" לאו דוקא, אלא פי' נעשה כאומר הרי הן עלי קרבן. (וכ"נ להדיא מדבריו אלא שכפי הנראה נפל שם חסרון בדברים ע"ע).

ד. פי' דודאי אם אמר ככר זה קרבן [בלא כ"ף] לר' יהודה אין במשמעות לשונו שצא לאוסרו

צינונים

[א]. וכ"פ הרא"ש והמאירי ור' עזריאל כאן. [ב]. הב"ר גרים קרבן בלא כ"ף וכדמוכח בסוף דבריהם וק"ל.

אין אדם מוציא דבריו לנעלה. נחלקו בערכין (דף כ. ע"ש) צהאומר ערך כלי עלי דאין ערכין לכלי רבנן פטרי ליה מכלום ור"מ פליג ואמר אדם יודע שאין ערך לכלי וגמר ואמר לשם דמים ונותן דמי הכלי להקדש לפי שאין אדם מוציא דבריו לנעלה וה"נ אדם יודע שאין נזירות בגרוגרות וגמר ואמר לשם נזירות יין:

וב"ה סברי לה כר' יוסי דאמר בגמר דבריו אדם נתפס והאי נדר ופתחו עמו הוא. [הא] דר' יוסי צהאומר הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים תרעה עד שתתאבז ותמכר וחלי דמיה לעולה וחלי דמיה לשלמים. וה"נ בגמר דבריו שאמר גרוגרות נתפס וכיון שאין נזירות בגרוגרות לא הוי נזיר. ואע"ג דבתחלה אמר הריני נזיר חזר בתוך כדי דבור ואמר מגרוגרות וצמר דבריו אדם נתפס כאילו נדר ובתוך כדי דבור מלא פתח לו וחרטה דכיון שנדרו ופתחו עמו לא חל כלל. וא"ת (והאמר) [והא] ר' יוסי [דקאמר] צמר דבריו אדם נתפס הוי פ"י אף צמר דבריו אדם נתפס והוי תמורת עולה ותמורת שלמים וה"נ נתפוס לשון ראשון נמי דקאמר נזיר ויהיה נזיר מיין (ונזיר) [ונזיר] מן הגרוגרות. וי"ל (דהכי מפורש) [דהני מילין] בתמורה (היכא) דדבריו סותרין זה את זה וליכא למימר דקיפא לפרושי תחלת דבריו קאחי הלכך חיילי צ' הלשונות לר' יוסי והוי תמורת עולה ותמורת שלמים אבל צמתני איכא למימר דקיפא לפרושי רישא כלומר (כיון) האי דקאמר נזיר לאו מיין קאמר אלא מגרוגרות והלכך גמר דבריו עיקר הן ליתפס בהן ולא בתחילת דבריהן. ובהכי מתיישב לי דלא תקשה מדר' יהודה אדר'

פירוש ארזי הלבנון

תכ"ד [ה]. וי"ל דמש"כ לעיל דהוי מטעם חזרה לא כתבו כן אלא לפוס ריהטא דהכי משמע טפי הלשון נדר ופתחו עמו, אבל כד קשיא להו מר' יוסי אמאי לא תפס לשון ראשון נמי, והוכרחו לתרץ דה"מ כשהדברים סותרין אבל הכא י"ל דלפרש דבריו הראשונים צא, א"כ אה"נ דלפי"ז הא דאמרין נדר ופתחו עמו אין פירושו מטעם חזרה אלא פ"י דהוא כמפרש דבריו הראשונים. (ועיין רש"י מנחות פ"א ע"ב ד"ה נדר ופתחו עמו שהביא בזה צ' פירושים הא' דהוי מטעם חזרה תכ"ד וכמש"כ חוס' לעיל. והפ"י הב' צ"ש רבותיו דהוי כמפרש דבריו הראשונים, וכדצריהם כאן. וכן פ"י המאירי. כאן דהוי מטעם פירוש דבריו הראשונים).

ציונים

[ג]. מפרשים. ודלא כהב"ר והידי דוד שפי' דהעיקר כדמשמע צריש דצריהם דטעמא הוי משום חזרה תכ"ד. [ד]. כ"ה הקר"א, צ"ר, ידי דוד ונחור"פ. [ה]. כ"ה נספר ידי דוד וכנז שס לתרץ דנאמת לא הדרי בהו החוס' מדצריהם הראשונים דנדר ממז קאמר וחזר צו תכ"ד, אלא כד מקשו החוס' מדר' יוסי דהו"ל לפוסם לשון ראשון נמי, לזה חירצו דלהכי איכא למימר דקיפא לפרושי רישא אלא ול"ק מזה, אבל אה"נ כיון דאין אדם מוציא דבריו לנעלה ימלא דחור צו תכ"ד וכמש"כ מעיקרא עכ"ד. ולא הביטוי כיון דסוף סוף מפרשינן ריש דבריו דלמדות איכיון א"כ נמלא דדבריו סותרין והוה לן לתפוס דבריו הראשונים נמי. ועי' עוד מש"כ הב"ר בזה ד"א.

עליו אלא נראה כרוצה לומר שיהא הכנר קרנן ומילתא דנדיחא הוא. אבל היכא דפירש עלי, הא ודאי לאוקרו על עמנו [צא] (תר"פ צ"ש חוספות. ועי' משנ"מ פ"א מנדרים ה"ח שהארץ דמין זה והעלה דהר"ן מנדרים פליג על דבר חוס' הללו).

ה. פשטא דדצריהם משמע דהיינו טעמא דצ"ה משום דלפרושי ריש דבריו קאחי דנזיר מן הדבילה קאמר [ג]. ולפי"ז לא אחי שפיר הלשון נדר ופתחו עמו, דהא לא היה כאן נדר מעולם [ד]. והיותר קשה מה שכתבו כאן הטעם משום דלפרש ריש דבריו קאחי דהוה היפך דצריהם הראשונים שכתבו לעיל דנזיר ממז קאמר אלא דחור צו

יהודה דר' יהודה אית ליה צמחתי' (דנזיר) [דנדור] הוי מגרורות ולא נזיר מיין אפי' לב"ש ואמאי והא שמעינן ליה לרבי יהודה דפליג ארבי יוסי זהיהא דתמורה (וצמיס דף ל:) וקאמר תפוס לשון ראשון ה"ג נתפוס לשון ראשון וליהוי נזיר מיין אלל ודאי דוקא צתמורה פליגי דהדצרים סותרין זה את זה וליכא למימר דדיבור האחרון מפרש אלל הכא ודאי דליכא למימר דלפרושי קאמי י"ל דודאי דלפרש צא ולומר לאו איין* נדרתי'. וניחא נמי דלא קאמר דצ"ש סברי כר' יהודה דאמר תפוס לשון ראשון עיקר להכי הוי נזיר מיין אלל ודאי לא שייכא הואא פלוגתא להכא'.

פירוש ארזי הלבנון

והנה נקרן אורה הקשה על דצריהם שכתבו טעמא דצית הלל משום דמפרש דצרוי א"כ לא דמי להא דפרין הש"ס לב"ש נמי נדר ופתחו עמו, דהא לב"ש ודאי צתחילת דצרוי לנדר נתכוין ואח"כ פתחו עמו וזחר צו חכ"ד, ולצ"ה לא הוי נדר כלל עכ"ד. והן אמת כן מפורש למסקנת הגמרא דלב"ש צתחילת דצרוי לנדר נתכוין. אלל צפירכת הש"ס נראה דליכא הכרח לפרש כן ושפיר י"ל דהכי קמקשה: אמאי דאמרת טעמא דצ"ש כר"מ דאין אדם מוציא דצרוי לצטלה, הא צ"ה נמי ס"ל צעלמא כר"מ צה ואפ"ה אמרו דאינו נזיר משום

ו. הנה צמחות דק"ג ע"א אמר חזקיה צטעמא דמתניתא דמייחית הסם, הא מני צ"ש היא דאמרי תפוס לשון ראשון דתנן הריני נזיר מן הגרורות כו', וגם ר' יוחנן שם דאמר אפילו חימא צ"ה, לא פליג אדחזקיה צטעמא דמתניתין דצ"ש היא דאמרי תפוס לשון ראשון, ואילו למש"כ כאן החוס' דהיכא דרישא מפרש לסיפא לא שייך לומר תפוס לשון ראשון הרי סוגיא דשם תיובתיהו. ע"כ י"ל דגם בצוגיא דמנחות דאמר הטעם משום תפוס לשון ראשון היינו נמי מטעם אין אדם מוציא דצרוי לצטלה ואין שאלה צהקדש, ומאי דנקט לשון תפוס לשון ראשון היינו טעמא דצלא"ה כל דסיפיה מפרש לרישא כ"ע מודו דצגמר דצרוי אדם נתפס אלל שסמכו למ"ש כאן בצוגיא דנזיר וע"כ נקטו שם בקיבור תפוס לשון ראשון ולשון מושאל הוא. וכן נראה שהצינו החוס' צעמוד צ' ד"ה לאו אמרי שכתבו הטעם משום דאין אדם מוציא דצרוי לצטלה וכו' והרי דצרי החוס' הם לחזקיה וחזקיה אמר להדיא צמחות שם דטעמא דצ"ש משום תפוס ל' ראשון אלל ודאי דמהאי טעמא הוא דתפוס לשון ראשון (חקרי לג י"ד ס' ר"ד).

ח. וקשה דא"כ מאי קאמר צ"ה כר' יוסי, הא שפיר י"ל דס"ל צעלמא כר' יהודה דתפוס לשון ראשון ושאי הכא דמפרש דצרוי. ועי' או"מ מש"כ לתרץ. והצ"מ כתב לישב דנקט הש"ס ר' יוסי משום דליהו קאמר להדיא דצגמר דצרוי נתפס. וכה"ג כתב רשב"ס צ"צ דף קל"ה ע"צ ד"ה שאין צריך. וכעיי' פ' צבור"ט דה"ק וצ"ה סברי לה הכא כדינא דאמר ר' יוסי צעלמא. וע"ע צבור"פ.

והנה נקרן אורה הקשה על דצריהם שכתבו טעמא דצית הלל משום דמפרש דצרוי א"כ לא דמי להא דפרין הש"ס לב"ש נמי נדר ופתחו עמו, דהא לב"ש ודאי צתחילת דצרוי לנדר נתכוין ואח"כ פתחו עמו וזחר צו חכ"ד, ולצ"ה לא הוי נדר כלל עכ"ד. והן אמת כן מפורש למסקנת הגמרא דלב"ש צתחילת דצרוי לנדר נתכוין. אלל צפירכת הש"ס נראה דליכא הכרח לפרש כן ושפיר י"ל דהכי קמקשה: אמאי דאמרת טעמא דצ"ש כר"מ דאין אדם מוציא דצרוי לצטלה, הא צ"ה נמי ס"ל צעלמא כר"מ צה ואפ"ה אמרו דאינו נזיר משום דנדר ופתחו עמו הוא היינו דסיפא לפרושי צתחילת דצרוי קאמי דנזיר מן הגרורות קאמר, וכיון דגרורות לא שייך צהם לשון נזירות על כרחק דהוציא דצרוי לצטלה ולא שייך כאן דינא דאין אדם מוציא דצרוי לצטלה כלל (וכמו שפירשו כל זה בתוס' כאן) וא"כ לב"ש נמי אית לן למימר נדר ופתחו עמו הוא. ומשני הש"ס דצ"ש כר' מאיר ס"ל כו' כלומר צ"ש סברי דשפיר שייך כאן דינא דר' מאיר דאין אדם מוציא כו' דכל כמה דמצינן לפרושי דצרוי שלא לצטלה מפרשינן, והלכך הכא נמי יש לחלוק דיבורו לשתיים ולפרש ריש דצרוי דקאמר נזיר דלנזירות ממש איכוין (דמו לא הוי דיבורא לצטלה) ומה שאמר אח"כ מן הגרורות אינו פירוש דצרוי הראשונים רק חרטה וחזרה מדצרוי וצ"ש לטעמייהו דס"ל אין שאלה צהקדש וכו'. כנ"ל דרך החוס' ועד"ו יחישב עוד כמה עניינים וכדמתחזי למעיין הישר. (ועי' לקמן חד"ה אין שאלה שהקשו אמאי מאריך כל כך לחזור ולומר צ"ש כר"מ וכוונתו קושייתם פשוטה אף לדרך זו שכתבו ודו"ק).

ו. והא דלא הוי עכ"פ נדור מן הגרורות, משום

וא"ת ואמאי קאמר ז"ה כר' יוסי לימא דסברי ז"ה כרצנן דר"מ צערין (דף כ.) דאמרי אדם מוילא דבריו לצטלה וי"ל דלא ניתא ליה לאוקמי ההיא פלוגמא דר"מ ורצנן צפלוגמא דז"ש וז"ה דא"כ ר"מ כז"ש להכי קאמר ז"ה כר' יוסי. ומעתה אפילו [ר' מאיר] דערין יכול לסבור (דז"ה) [כז"ה] דמתני' מטעמא דקאמר דבגמר דבריו אדם נחפס. וא"ת ולר"מ מ"ש דצערך כלי מתחייב דמים מטעם דאין אדם מוילא דבריו לצטלה לעולם. וי"ל דלא דמי דהתם נהי דאין שייך ערך לכלי דמים מיהא שייכא ביה ואדם זה נתכוון ליתן להקדש מה שיוכל הלכך נותן דמיו וקרי להו ערך לדמי הכלי משום דערך האדם נמי הו' דמים להכי קרי דמי כלי ערך. אבל גרוגרות לא שייך בהן לשון נזירות כלל וע"כ הוילא דבריו לצטלה וה"ק הריני נזיר ולא מיין אלא מגרוגרות וסיפא לפרושי תחילת דבריו קאמי הלכך לאו כלום קאמר:

לִאִיתְּשׁוּלֵי קִאֲמִי. לאו דוקא לאיתשולי דהא לא צא לשאלה אלא מתחרט וחוזר ב"י כאדם שצא לשאול לחכם על נדרו מחמת חרטה שהחכם מוילא לו פתח וחרטה והו' נדר טעות וצטל:

פירוש ארזי הלבנון

ט. פירוש והכא נמי צהריני נזיר מן הגרוגרות
 נימא דאין אדם מוילא דבריו לצטלה ויהא נזיר
 לר"מ[1]. ויעוין לעיל הע' ה' וציונים אות ג'
 וה' שהבאנו פי' המפרשים [בדעת החוס'] בטעמא
 דז"ה אי הוה מטעם חזרה תכ"ד או מטעם
 דמפרש דבריו הראשונים. והשתא בשלמא אי נימא
 דהו' מטעם דמפרש ריש דבריו א"כ שפיר מקשו
 הכא דמאי שנא לר"מ צערך כלי דהתם נמי נימא
 דמפרש דבריו הראשונים. אבל לאידך פירושא דהו'
 מטעם חזרה א"כ קושיותא דהכא ז"צ דהא ודאי
 במתני' נמי אמרינן אין אדם מוילא דבריו לצטלה
 לעולם [וכמו שכתבו הם ע"מם כאן] אלא דאמרינן
 דחזר בו תכ"ד מדבריו הראשונים, משא"כ צערך
 כלי שס ודאי אין לפרש דחזר בו תכ"ד דהא ריש
 דבריו שאמר מילת ערך אין לה צפנ"ע משמע
 כלל וממה יס לו לחזור במה שאמר אח"כ כלי,
 אלא ודאי דמילת כלי הו' פירושא דערך וכיון דאין
 אדם מוילא דבריו לצטלה ע"כ יס לנו לקיים כל
 דבריו ולפרש דדמים קאמר, משא"כ במתניתין אף
 כי נימא אין אדם מוילא דבריו לצטלה ונזיר ממש
 קאמר, מ"מ הוה חזר בו תכ"ד דהו' נדר ופתחו
 עמו ולכך לא הו' נזיר וע"ע. ושמא הוה גופא ר"ל

דלמאי דחזר בו תכ"ד לומר נזיר מן הגרוגרות
 הו' מוילא דבריו לצטלה דהא לא שייך נזירות אלא
 גרוגרות כלל וא"כ מאי שנא מערך כלי. וע"ב
 י. וי"ל דלא ס"ל לר"מ כהא דכתב חוס' לעיל
 דנזיר לשון הפרשה דא"כ הא שייך שפיר לשון
 נזירות אלא גרוגרות. איברא דליכא קראי טובא
 דמשמש נזיר לשון הפרשה [נזיר אחיו, ענב נזיר,
 נזירו אחור][2]. אלא צריך לומר דר"מ ס"ל בלשון
 בני אדם דוקא הוה דליכא מאן דקרי למילי
 דהפרשה בלשון נזירות וננדרים הלך אחר לשון
 בני אדם, כנ"ל. וראה זה אשכנחא מילתא כדנן
 בספר צרכת כהן להגרש"צ הכהן דויטש שליט"א
 (דף ל"ו) שפי' ג"כ כוונתם שכתב דקרי להו לדמי
 הכלי ערך דאין כוונתם לומר דבעלמא יס בלשון
 ערך לשון דמים דאין הדבר כן [וכמו שהוכיח
 מהירושלמי עיי"ש] אלא ר"ל דאדם זה באומרו
 ערך כוונתו לדמים עכ"ד. נמצא דבלשון חזרה הו'
 היפך ממש מדברי החוס' דאדרבא נזירות שייך אלא
 גרוגרות, וערך אלא דמים לא שייך כלל. ועי' עוד
 הע' י"ח מש"כ מזה.

יא. היינו חזרה בתכ"ד. וזהא דתלה הש"ס דין
 חזרה דתכ"ד דין שאלת חכם, כמד בקצה"ח

ציונים

[1]. כמר חזרה, חזרה נזיר, וכו' בתור"פ. [2]. וכן כתב בעלי הלשון, (עי' ספר השרשים לרד"ק ולהר"ן) ג'נאח ערך

אין שאלה לנזירות. דנזירות כהקדש דכתיב קדוש יהיה גדל פרע"ג. וא"ת תיפוק ליה

פירוש ארזי הלבנון

טעות באופן קבלת הנדר, מ"מ הוא הדין בהתרת חכם וכדאמרין צמ"ג ל"ב ע"א לז"ה אע"ג דאמר תמורה בטעות היא תמורה ה"מ היכא דאיתיה לעיקר הקדש אבל היכא דמתעקר עיקר הקדש מתעקר נמי תמורה, ופירשו התוס' שם (בש"ס) מודפס בדף ל"ג ע"ב) דמיירי בששאל לחכם על הראשונה. והגם כי יש לחקוק דכוונתם שם לשאלה דומיא דמתניתין דמיירי דשאל אם קיבל בלשון טוב, מ"מ בלשון הרא"ש שם אין ספק דמפרש לה בהתרת חכם נמי, וכן בר' עזריאל להיהא משנה ע"י במקוצת שם.

ומעתה לא נשאר אלא להבין סברת המהריט"א והנצי"ב ז"ל, דלכאורה נסתרים דבריהם ממשנה מפורשת כנו"ל. ואפשר לשיטתם יפרשו ההיא מחני' דלקמן דוקא בנשאל על אופן הקבלה אם היה בלשון טוב דכיון דאיגלאי דלא נדר מעולם, להכי אפילו אם כבר הפריש קרבנותיו הוה כמי שאינו מחויב חטאת ואומר על בהמה הרי זו לחטאתי דודאי לא חיל וכמ"ס התוס' שם. ומה שהוכחנו מדברי התוס' והרא"ש דהוא הדין בהתרת חכם, יש לחלק משום דהתם מיירי בתמורה דכל ע"מ לא קדשה אלא אגב הראשונה וכיון דבעלה הראשונה איגלאי מילתא דמטיקרא לא היה לשינה על מה לחול ולהכי מודו ב"ה צהא. אבל בנזירות שאני שכן במעשה דקבלת הנזירות הו"ג כ"כ קבלת הקרבנות [וה"ל החז"א סי' קל"ח סק"ו על דברי התוס' לקמן י"א א': כל תורת הנזירות הוי בכלל קבלתו, גם קרבנותיו ותגלחתו, שהרי גם איסור יין אינו בשביל קבלתו אלא בשביל מנוח התורה, והאומר הריני נזיר מקבל עליו את כל הלכות נזירות שאמרה תורה עכ"ל]. וממילא דשאלה על הנזירות היא גופא שאלה על קבלת הקרבנות ג"כ, וכיון דלז"ש אין שאלה על הקדשות ועל נדרי הקדשות לכן אמרו דה"ה נמי אין שאלה בנזירות. כן נראה ליישב שיטת ז"ל.

מיהו צריכו עזריאל למתניתין שם (ע"י

סי' רנ"ה הטעם משום דחזרה תכ"ד לא משוי לניזור קמא אלא כמו דבור טעות וכיון דסברי ב"ש הקדש טעות הקדש ולא מהני שאלה, ה"ה דתכ"ד לא מהני. ועי' בר' שהאריך הרבה בדיון זה דתכ"ד בהקדש.

יב. פשט דבריהם משמע דכיון דנתנה לו תורה לנזיר תואר קדוש מש"ה נזירות הוא לה כהקדש, ולפי"ז ה"ה בתרומה דקרייה רחמנא קדש לא מהניא ביה שאלה לז"ש. וכן חפס בפשיטות המהריט"א אלגאזי (פ"ה מצבורות סוף אות מ"ב) כוונת דבריהם. אך הוא עצמו כתב לפרש בענין אחר והוא משום דנזירות כולל מילתא דהקדש דכיון דנדר בנזיר הרי קיבל עליו קרבנות נזיר נמי, וכיון דע"י השאלה שעוקר הנדר עוקר ג"כ עיקר הקרבנות נמצא דמשאיל על נדר ההקדש ואין שאלה בהקדשות וננדרי הקדש. וקצת כיוצא בזה כתבו התוס' (דף י"א ע"א) ד"ה דהו"ב דאע"ג דנזירות ליחיה ע"י שליח אפ"ה יכול להתנות תנאי כיון דקרבנות הנזיר אפשר ע"י שליח יעו"ש, וכמו כן י"ל דאוליין בחר הקרבנות לענין שאלה עכ"ד. וכן מנאמי להנצי"ב ז"ל בהע"ש (סי' קל"ו ס"ג) שפירש על דרך זו והוסיף דלפי"ז מי ששמע חברו נודר להביא קרבנות נזיר וצא הוא ואמר הריני נזיר על מנת שאגלה על קרבנות פלוני [וכדמתן לקמן (י"ב ע"ב) דמגלחים זא"ז] בכה"ג מודו ב"ש דיש שאלה בנזירות [פ].

אמנם נראה מה שמיאנו התוס' לפרש כן, דלא מיצטעא לדברי הגרעק"א שהבאנו בהע' כ"א דכל שלא חל עדיין ההקדש הוי נדר בעלמא ומודו ב"ש דאיתא בשאלה, אלא הכא אפילו הקדיש קרבנותיו לכבד אי הוה אמרין דיכול לישאל על עיקר נזירות הוה מודו ב"ש דהוי הקדש טעות ויוצא לחולין כיון דמתעקר עיקר ההקדש שהרי לא הופרש אלא לנזירותו ונזירות ליחא וגרע זה מהקדש טעות, וכמו שביארו התוס' כל זה לקמן ל"א ע"ב ד"ה נשאל וצבור שלאחריו ע"ש. ואף דשם מיירי שהיה

ציונים

נזיר) דעיקר לשון נזיר הוי לשון הפרשה, וכדפי' רש"י פ' נשא אין נזירה בכל מקום אלא פרישה אף כאן שפירש מן היין [והוא מן הספרין] וע"ע במפרשי התורה. [מ]. וה"ל לפי"ז הנזיר ע"י ציונים, למאי דכתבו התוס' ריש מילתין דלר"ל אין קרבן ציניים, יהא בשאלה. ויש לחלק.

דאין צו חרטה" (ותירך דשניהם [דס"ל] דשני) וי"ל* [דשאני] הכא דמוך כדי דיבור
הוא ואין צריך חרטה". וצ"ש [לטעמייהו] דהקדש טעות הוא הקדש ולהכי (לצ"ש)
לא מהני ציה שאלהי"ו וה"ל לא מהני שאלה נזיר דאקרי קדושה דכתיב קדוש יהיה.
וא"ל ומה לו להאריך כל כך ולחזור ולומר צ"ש כר"מ סבירא להו, כי פריך ליה
מעיקרא ולצ"ש נדר ופחתו עמו הוא לישי ליה לאלתר צ"ש לטעמייהו דאין שאלה כו'. וי"ל
דסד"א (דלא) [אי לא] אמרינן צ"ש כר"מ ס"ל (וחזר) [דחזר] צו משום האי קושיא
שהקשה הש"ס וא"כ שוב אין יכול לתרץ ולומר דקסבר דאין שאלה דלא אמרינן
אין שאלה אלא היכא דחל הקדש רגע אחד שוב אין מועיל צו שאלה אצל הכא
נדרו ופחתו עמו הוא ולא חל עליה נזירות אפילו רגע אחד. להכי חזר ואומר
ציה שמאי כרבי מאיר דאמר אין אדם מוציא דבריו לצטלה והרי חל הנדר רגע
אחד וכי אמר מגרורות הוה ליה כבא לאיתשולי (וכל שכן) [וצ"ש ס"ל] דאין שאלה
להקדש:

ובית הלל כרבי שמעון דפותר שלא התנדב כדרך הנודעים. לקמן (עמוד ב') מייתי פלוגתא

פירוש ארזי הלבנון

(מפרשים).

יד. פירוש דהוי כעוקר דיבור הראשון שהיה בטעות
(לקוטי הלכות זמן תורה. ועי' הע' י"א בשם
קוה"ט). יש מפרשים^[1] דכיון שהוא תכ"ד שהוא
יכיר להדיא שהוא מתחרט, אינו צריך חרטה
בפירוש. ועי' או"מ שפי' בד"א ומה שהשיג עליו
צ"ר והאריך שם בדבריהם עיי"ש.

טו. ומשמע מדבריהם דאליבא דצ"ה דס"ל יש
שאלה בהקדש, חרטה תכ"ד מהני בהקדש. כן
דקדק המחנה אפרים הל' דקדק ס' ח' ועיי"ש
שדן ציה והביא דעת הרמב"ם והתוס' במנחות
דלא מהני חזרה תכ"ד בהקדש כלל. ועי' בשד"ח
מערכת התי"ו כלל ח' וצ"ר לכאן שהאריך הרבה
בדיון זה.

טז. היינו דחזר צו והודה לצ"ה דלא שייך כאן דינא
דכ"מ כלל, דכיון דלפרש דבריו קאמי נזיר מן
הגרורות קאמר, על כרחך דהוציא דבריו לצטלה
שהרי גרורות לא שייך בהם לשון נזירות כלל.
וכמבאר כ"ז בתוס' לעיל. ועי' הע' ה' שם הבאנו
ביאור קושיית הש"ס לצ"ש, ושינויא.

ציונים

[ט]. יש רואים לתלות ד"ו בפלוגתא דתנאי וצחים קי"ו ע"ב דלר"מ חשיב קרנות נזיר דבר הנידר וינדב ולרצנן נזירות
טעות מינהו ועי' בפירוש"י שם. [ט]. שו"ר הדברים מפורשים בצ"כ ק"כ ע"ב: "ולצ"ש דאמרי אין שאלה בהקדש
כו' זה הדבר מיציע ליה לחכם ממיר וכו'" עיי"ש. [י]. ידי דוד. וכעיי"ו בשלמי נזיר.

במקובצת) מבואר להדיא דה"ה נזירות ע"י התרת
חכם פקע נמי הקדש [אילולא] החסרון דליתא
בשאלה לצ"ש] והוי ממש כדן תמורה דלקמן, וכפי
הנראה ס"ל דבאמת לא שייך הקרצנות לקצלתו
כלל, דהוא לא קיבל על עצמו רק איסורי הנזירות
ורחמנא הוא דרמי על הנזיר בכלות ימי נזרו להביא
הקרצנות. וה"ל ס"ל להתוס' דידן ומש"ה מילאו
בצורת המהירט"א והנצי"צ ו"ל וכמש"כ למעלה.
ועי' בקובץ שיעורים צ"ה ס' נ"ב דחולה ד"ו
דגדר חיוב הקרצנות במה' הראשונים^[2].

ועי' בשו"י בשר יצחק יו"ד ס' כ"ז, ובתורת
הנזיר (פ"א ה"ו) שכתבו לצאר כוונת התוס'
צענין אחר. ועי' בשו"א ומשיב (מהד"א ח"ג ס' כ"ו)
מה שחדש טעם נוסף בצצרת צ"ש דמדמי
נזירות להקדש. ודע שראיתי עוד למהרש"ק צנזרי
ורצין לנדרים כ"ח ע"א דנקיט בפשיטות דלצ"ש
דאין שאלה בהקדש ה"ה דאין שאלה בשאר נדרים
ושבועות. ולבד מה שהוא חידוש גדול גם צ"ע
דהא חולין מקדשים לא ילפינן וצ"ע^[3].

י. פירוש, שלא אמר בפני החכם שהוא מתחרט
ואין צעין שיאמר בפני החכם שהוא מתחרט

הרי עלי מנחה מן השעורין יביא מן החיטין ור"ש פוטר. וא"ת למה הוצרך לומר
 ב"ה כר"ש לימא ב"ה לטעמייהו דאמרי יש שאלה להקדש. וי"ל משום דאכתי לב"ה נהי
 דנזיר מיין לא הוה נדור מיהא ליהוי מן הגרוגרות להכי קאמר כר"ש דפוטר לגמרי
 שלא התנדב כדרך המתנדבים שאם צא להיות נדור מן הגרוגרות הל"ל צלשון קונס כדרך
 הנודרים":

[דף ט' ע"ב] ב"ש סברי כר"מ. דאמר אין אדם מוֹצֵא דבריו לצטלה להכי הוה [נזיר
 וכרבי יהודה] דמתני' דאמר נדור הוה. וב"ה סברי כר'
 יהודה דמתני' דנדור מיהא הוה ודלא כר"ש דפטר לגמרי:

ב"ש כר' יהודה. ונדור מיהא הוה. וב"ה כר"ש ואפילו נדור לא הוה:

יביא מן החיטין. שאין מנחה צאה שעורין אלא (דחוטא) [דעומר] ומנחת קנאות:

יביא עשרון שלם. שאין מנחה פחותה מעשרון (והוה) [והיינו] טעמא דכולהו:

לא אמרי ב"ש מן הגרוגרות ומן הדבילה הוה נזיר. אע"ג דגרוגרות לא שייכי לנזירות
 כלל מטעמא דפרישית לעיל משום דאין אדם מוֹצֵא דבריו לצטלה ה"נ מן השעורין
 אע"ג דלא שייכי שעורין למנחה יביא חיטין דאין אדם מוֹצֵא דבריו לצטלה כא:

פירוש ארזי הלבנון

י. אצל לבית שמאי דאין שאלה בנזירות אחי שפיר
 דלא מהי חרטה ודבריו הראשונים קיימים
 והאחרונים בטלים וק"ל (שלמי נזיר).

יח. הנה לעיל פירשו החוס' (סוף ד"ה אין אדם)
 וי"ל אצל גרוגרות לא שייך צהו לשון נזירות
 כלל וע"כ הוציא דבריו לצטלה וכו' ע"כ. ולפ"ז
 אף בלא מילתא דר"ש לא הוה נדור מן הגרוגרות.
 וי"ל דמה דמוקמינן לב"ה כר"ש היינו לרווחא
 דמילתא דאפילו ס"ל כר' יהודה דשייך לשון נזירות
 אצל גרוגרות אפ"ה לא הוה נדור.

עו"ל דמש"כ החוס' שם דגרוגרות לא שייך
 בהם לשון נזירות, כוונתם ממש כדכא כלומר
 משום דאין דרך הנודרים בנז' וכד' שמעון. וזהכי
 מחייב נמי מה שהקשינו על דבריהם צה' י'
 עיי"ש.

כתב צמ' ידי דוד דלמאי דמסיק הגמ' דצ"ה
 כר' שמעון ס"ל, לא הדרא צה הגמ' ממאי דאוקי
 לעיל טעמא דצ"ה כר' יוסי דאמר תפוס לשון
 אחרון, דאי סברי תפוס לשון ראשון א"כ כשאומר
 הריני נזיר ימא דמיין קאמר דאין אדם מוֹצֵא

דבריו לצטלה וא"כ נדר כדרך הנודרים, ולהכי
 קאמר מעיקרא דכר' יוסי ס"ל דגמר דבריו אדם
 נתפס אלא דאינו טעם מספיק דא"כ להו מיהא
 נדור מן הגרוגרות ולכך אצטרך נמי דר' שמעון
 שלא התנדב כדרך המתנדבים עכ"ל. (וכע"ז) כתב
 הרב המו"ל ספר תו"ג. וכן מצאנו בפסחים נ"ג
 ע"ב ובמנחות ק"ג ע"א דר' שמעון צשיטת ר'
 יוסי אמרה. [ומ"מ אכתי יש לעורר דהו"ל להחוס'
 להקשות טפי אפילו אי הוה מודו צ"ה דאין שאלה
 להקדש מ"מ אמאי מהדר צה כלל ממאי דאוקי
 לעיל טעמא דצ"ה כר' יוסי. וי"צ].

יט. כ"ה גירסתם בגמרא "צ"ה ס"ל כר' יהודה",
 וכן גירסת המגדל עוז פ"א מה"נ (פס אהרן.
 ועי' אר"מ).

ב. עי' הע' ו' מש"ה לישב דלא יקשה ע"ז מסוגיא
 דמנחות.

כא. קשה ל', הא טעמא דצ"ש דאין שאלה צהקדש
 וזהו שייך בהריני נזיר דהוא נתפס בקדושה,
 אצל הכא באומר הרי עלי מנחה דלא הקדיש עדיין
 ולא חייל הקדש על שום דבר רק שקיבל עלי

באומר אילו הייתי יודע כו'. צי"ת גרסי' באומר כלו' באומר צפירוש אילו הייתי יודע שאין נודרים שעורין כו' אבל טעיתי לומר נודרין שעורין כמנחת (חוטא) [עומר] וקנאות ולולי זה הייתי נודר חטים להכי מייתי חטין. וכן בקמח [ובשמן] ובלבונה טעה במנחת קנאות. (ובשמן ובלבונה) וכן בחצי עשרון לא ידע שצריך להביא עשרון שלם.:

לא שנו אלא מן השעורים. דמצי למיתלי בטעות כיון דאיכא אחרתי דהויין משעורים. אבל מן עדשים לא מייתי כלום דליכא למיתלי בטעותא דליכא של [עדשים]:

מבדי חזקיה כמאן מוקי לה מתני'. דמנחות כז"ש כו' ואומרים צ"ש דהו נזיר מטעם דאמר' אין אדם מוציא דבריו לבטלה א"כ אפי' עדשים נייתו חטין:

הדר ציה חזקיה מההיא. פי' ממאי דאוקי לה מתני' דמנחות כז"ש ומוקי לה כרבי יוחנן ובאומר:

מתניתין קשיחיה כו' ליחני מן העדשים. כלומר אי מתניתין כצית שמאי ומטעם דאין אדם מוציא דבריו לבטלה ליחני עדשים דהו רבותא טפי:

[א"ה גירסת החוספות] **[אלא]** התם משום טעותא הוא. ובאומר אילו הייתי יודע הלכך כי אחר שעורים איכא למימר דטעה דיש מנחה בזה שעורים אבל בעדשים ליכא למיטעי דאין מנחה בזה מהם כלל. ולא גרס הכא בספר קסבר חזקיה צית שמאי כר' יהודה. ובמנחות פ' המנחות והנככים (דף קג.) לא גרסינן ליה והתם גרים אלא ש"מ משום דהוא בשעורים טעי בעדשים לא טעי (ורבי יוחנן אמר [כו']): דאיכא למימר מיהדר הוא דקמיהדר ציה. דדיבור האחרון סותר הראשון דכשאמר מנחה

פירוש ארזי הלבנון

(מנחות ס' מ"ב ס"ק ל') פי' הטעם, דבמה שאמר הרי עלי מנחה מתחייב מנחה דבדרי אלא דרובה לשנות צדיניה שיהא רשאי להביאה מן השעורים והו"ל מתנה על מה שכתוב בחזרה דתנאו בטל והרי הוא מתחייב במנחה מן הסולת כיון דאמר לשון נדר וגם לבו לנדרו אף שגלשונו מפרש בלשון נדר מטעם אחר ולא מטעם דבלבו באמת. כן נראה דטעותו ציה הוא משום מנחת חזיתין דהוא חצי עשרון צוקר וחצי עשרון בערב, ולא מיבעיא למ"ד צפ"ק דמנחות דקדושה לחאין אלא אפילו למ"ד התם דאינה קדושה לחאין מ"מ כיון דמתקן אח"כ איכא למיטעי (ידי דוד. וכ"כ כוונת הר"ר עזראל ומש"כ הר' המגיה שם).

להביא מנחה והו רק נדר בעלמא. ובפשוטו נראה דבאומר הרי עלי להביא עולה דמודו צ"ש שיש לו התרה (ח' רעק"ה).

ובחי' צית מאיר (ט' ע"ה) ראיתי שכתב דכיון דטעמייהו דצ"ש דילפי תחילת הקדש מסוף הקדש כמבואר לקמן פ' צית שמאי, אה"י דס"ל דה"ה לכל נדרי הקדש נמי אין שאלה ולא נאמר דין שאלה אלא בנדרי איסור ושבעות עכ"ד בקי"ור.

כך עוד הקשה בחי' הגרעק"ה, כיון דבלבו ודעתו היה לומר מן השעורים א"כ מה מהני הך דאילו הייתי יודע, דזה אפילו דברים שבלב לא היו ובמה נחייב להביא מן החטין, עכ"ד. ובחו"א

משמע מנחה כשרה מקולת וכי הדך אמר מעדשים הדך מדיבור ראשון ותפוס לשון ראשון:

א"א כי קאמר מן השעורין ה"ק לא צא לסתור דצריי ראשונים דאמר הרי עלי מנחה [אלא] לפרש ולומר (כיון) [מה] שאמר מן השעורין [אם] (ו) אפשר ליקדוש במנחת העומר ובמנחת סוטה תיקדוש ואי לא אפשר לה ליקדוש במנחה לא יתחייב במנחה אחרת קמשמע לן דמיייתי חטין ולעולם כבית שמאי ומשום דאין אדם מוציא דצריי לצטלה:

[דף י"ע"א] **פ"ה** זו [כו']. כגון שהיתה פרה רצוה לפניו. משמע ליה דהיתה רצוה מדקתני אם עומדת אנידי:

לשנויא דרמי צר חמא יש לפרש לישנא דמתני' הכי, "אמר" פי' אמר אדם הרואה הפרה הרצוה. (הא מדקתני הריני עומדת מכלל דרצוה היא אמר) "אמרה פרה זו" (פי' סצורה פרה זו) כלומר סצורה פרה זו בלבה (מה שהיא רצוה ומסתמא מחשבה זו בלבה) מחמת שרצוה כ"כ שאינה יכולה לעמוד מאליה, ולא שהפרה עצמה מחשבת כן שהרי אין לה דעת לסבור ולחשב אלא כלומר בני אדם העוברים ורואים אותה רצוה כל כך צכח סצורים בלצם לומר כן ולפי שהרואה הפרה חושב כן בלצו על הפרה לפיכך תולה המחשבה בפרה עצמה כמו והאנייה חשבה להשצר (יורה ד) ולא שהאנייה חשבה כן אלא האדם הרואה האנייה חושב עליה להשצר ותולה הפסוק המחשבה באנייה ה"ג תולה המחשבה בפרהדי. "הריני נזירה" אם עומדת" הריני מוסב על האדם המקבל עליז הנזירות, [ו] להכי קאמר הריני נזירה מפיק ה"א הריני נזיר מבשרה אם עומדת. ורמי צר חמא מוסיף על לשון המשנה אם עומדת מאליה כי מאליה אינו מלשון המשנה. "אני" צריך לדחוק ולפרש שמוסב על האדם המקבל הנזירות וה"ק אם עומדת מאליה אני נזיר מבשרה. ואע"ג דכבר (אמרה) [אמר] הריני נזירה כפל מלה הוא על האדם המקבל הנזירות. לכן נראה למהר"ק נ"ע דלפוס ריהטא דמתני' משמע שהפרה עצמה אמרה הריני נזירה אם עומדת אני [ו] היה נופל [אז] בטוב לשון* [אני] ולכך נשנית במשנה לשון אני. אבל לשנויא דרמי צר חמא לא היה צריך לשנות אני שכבר אמרה הריני

פירוש ארזי הלבנון

עלות השחר ואלת הכוכבים שהידוע ומפורסם שאין שייכות עליה בשחר ואין יציאה נמצאת לכוכבים שהם תמיד עומדים על מעמדם באופן אחד עגלגל, רק בהיות השמש זורח אי אפשר לראותם, ובשוקעו והסתר אורו הם נראים ומאירים ומדומים יוצאים ונוקצים הגלגל בעת ההיא מה שאינו באמת, והלשון הוא לפי הדמיון בלבד (לחם שמים, סוג על פי' החס').

בר. כוונתם לפי דלכאורה יש לומר איפכא שהיתה הפרה עומדת ואמר סצורה פרה זו שחעמוד [פי' שאינה יכולה לרצון מאליה] ואח"כ רצוה מאליה ופליגי צ"ש וצ"ה. לזה כתבו דלשון אם עומדת מאליה משמע שהיתה רצוה דל"כ הו"ל למימר אם חעמוד (צר ראש).

בר*. והענין, כי הוא פועל מושאל ומדומה בלמי מכון צעם כי אם לגלות ענין הפועל, כדרך

נזירה ויתור לשון הוא אלא שהמשנה שנויה כאלו הפרה מדג' ת"ב. וכי היכי דמירי לישנא דמתני' אפרה ה"נ יש לפרש אדלת:

והר"ר יוסף איש ירושלים פירש דה"פ דמתני', "אמר" פירוש אמר האדם כשראה פרה רבואה, כמדומה אני לאמרה פרה זו הריני נזירה אם עומדת שהיא תואצת לעמוד ואינה יכולה וצרתון תדור נזירות אם תעמוד. אני אשלים לה דבריה כי הריני נזיר מצשרה אם תעמוד. וכולה מתניתין אמלתא דפרה והש"ס מוסיף בה מילתא דאמר האדם. וקא"ת [יש] לתמוה על שטה זו דאי איירי שהאדם אומר בפירוש הריני נזיר מצשרה אם היא עומדת א"כ היא כוליה עניינא דאמרה פרה צדדי דאין דיבורה מועיל כלום. ונראה לפרש שאין האדם אומר כלום רק שהיה מספר מילתא דפרה ולא שייך בה נזירות רק שתהא מופרשת לאיסורא שלא יהנה מצשרה הלכך כשאדם מספר לפנינו כך בדעתו לקיים עליו שיהיה נזיר מצשרה כ"י. ופליגי ב"ש וצ"ה כאלו אמר האדם בפירוש אני נזיר מצשרה

פירוש אדרי הלבנון

ב"ה. פירוש דהגם דלפירושא דרמי צר חמא לא אחי שפיר לשון אני, אין לחוש לכך דלפי שכלשון המשנה נקט כאלו הפרה מדברת וזהו המאמר טעם שיהיה [וא] לכך נקט "אני" אגב שיטפיה דלישנא דמתני' דמשמע דקאי אפרה. וכ"כ בחור"פ בשם אביו.

וה"ל ספר תורת נזיר: ולא זכיתי להבין כוונת הגמ' דברי מהר"ף נ"ע דלשון "לכן נראה" דכתבו משמעו הוא שהם נדחקו לישב חיצת "אני" לפי פירושה, ומהר"ף נ"ע מיישבנו בלי דוחק. ולפי הנראה מדברי מהר"ף הוא שלא יישב כלום שהרי על מה שגמגמו התוס' בחיצת אני הוא לפי דברי רמב"ם שאמר שהריני נזיר מוסב על האדם, דבשלמא לפי שטחיות המשנה שהריני נזירה מוסב על הפרה מתיישב שפיר חיצת אני. א"כ גם לפירוש מהר"ף מגומגם הוא עדיין שהרי כתב דלפוס ריהטא דמתני' דמשמע שהפרה ענמה אמרה הריני נזירה אם עומדת אני אז נופל בטוב לשון אני אבל לשינויא דרמב"ם לא היה צריך לשתות אני

צינונים

[וא]. וראינו להוציא דברי הב"מ צ"י מתני' וז"ל נהקדים דליתא בחיקונים חיקון כ"א דף מ"ח ופרה דאי אתקריאת שכינתא עילאה ע"ש. עוד נקדים דכחור חורה נקרא נזיר ע"ד דכתיב מר אלהיו על ראשו. עוד נקדים מ"ש הר הגדול מוהר"ר חיים בן עמר ריש פ' תצוה הגאולה העמידה היא ע"י משה רבינו ע"ה ולכן צריך עסק התורה. ועוד נקדים משו"ל גבי קרא דכתיב ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנפלה, דגאולה העמידה הקצ"ה בעצמו מקום לשכינה ואחרי כידהא ויוקם לה מאפסא ואין עוד גלות אחריה ולכן כתיב אקים ולא תקוה. עוד ידוע שהמלכות נקראת אימא ע"ד אם הנשים שמחה וכו'. והו' דקמי אמר אמרה פרה זו, כשאחיה נזירה מוכתרת בבת חורה. אם עומדת, כלומר אותה הנקראת אימא דהיינו סוכת דוד הנפלה שהיא מלכות ונקראת אימא, עומדת מנפילתה ע"י עסק התורה ותפלה הגאולה. וסיים אני ירמח שאני עומד אעמידנה כאמור. עכ"ל ב"מ.

אם תעמוד^י. ומיהו ז"ע דמאי פריך והאמרי ז"ש חדא זימנא, [הא] אינטריך לאשמועינן אע"ג דלא הזכיר כלל נזירות: והלכו בית שמאי לשיטתן. דכי היכי דלא שייכי גרוגרות לנזירות ואפ"ה נזיר הכי נמי לא שייך בשר לנזיריב:

תרתין חלת. כלומר צ' צ' בג' מקומות בגרוגרות וצפרה וצדלת וזריכי כדמפרש ואזיל דאי אימתר בגרוגרות משום דמחלפי ענגנים דתרווייהו פירי ניהו ושמא דעתו היה לומר ענגנים ועלה צפיו גרוגרותב. ובשר וחמרא זו היא עיקר הסעודה ומיחלף

פירוש ארזי הלבנון

מדי קושיית התוס' שהקשו על פי' זה. [א"ה ואני צער צעניי כי רב לא הצנתי מה דמיון הביא. דהמשל"מ כתב להדיא דחידושא הוא דאמר ואני אנויות דפרה (דלא שייך בה נזירות כלל) והוא חידוש גדול מה דנחפס בה נזירות, ולא דמי להך דנזיר עובר לפניו ואומר ואני דשם הוא כמתפס בנזירות ממנ]. ומסיק הב"ר דהעיקר כהפי' הא' דאף בשלא הזכיר "אני" הו' נזיר לז"ש וכמבואר בירושלמי לכאן דכשאמר האדם דבר דבר נזירות בשם אחרים וכיוצא בו, הו' ליה כאלו קיבל על עצמו, עיי"ש. וכ"כ הב"מ דהעיקר כפי' הא' עפ"י הירושלמי הנ"ל.

בה. וחמה ע"ז בתי רעק"א דהא הכא לא שייך טעמא דב"ש דכיון דאמר הריני נזיר הו"ל נזיר וכי קאמר מן הגרוגרות לאתשולי קאמי, דבאמת באומר הריני נזיר מבשרה י"ל דמבשרה לאתשול מבשרה אצל הכא דאמר הריני נזירה צה"א דהיינו ממנה (כמש"כ החו') ומעיקרא לא אמר כלל הריני נזיר, א"כ תחילת נזירות היה רק מבשרה. והניח בצע"ג. ובתי ר' עזראל כבר נתעורר בזה וכתב דבאמת אין כוונת המשנה דקאמר בלשון הריני נזירה (מפיק ה"א) דא"כ קשה כנ"ל, אלא מיירי דאומר הריני נזיר מבשרה או הריני נזיר ממנה אם עומדת, עכ"ד. ודוגמא לזה אשכחנא ב"ק ז"ג ע"א אהא דקמי קטע את ידי ע"מ לפטור, ומפרש בגמ' דלאו דאמר בלשון זה ממנ. עיי"ש רש"י ד"ה ורבי יוחנן.

בב. ואין להקשות מאי מהני בזה מה שצליבו הא הו' דברים שבלב ומאי שנא מההיא דנתכוין לומר תרומה ואמר מעשר דלא אמר כלום. י"ל שאני הכא דבתחילת דבריו אמר הריני נזיר דהו'

ציונים

[יב]. ע"כ לשון הב"ר. [יג]. וכ"פ החו"י ודמק לישנא לשונם שכתבו וכולה מתניין אמילתא דפרה והש"ס כו' דלא כתבו בו אלא לפום משמעות המשנה אצל אה"ג לפי רמז"ח אינו כן.

כאלו האדם ג"כ אומר מה שאמרה הבהמה והו"ל כאלו אמר הריני נזיר אם תעמוד, א"כ לא שייך כלל לההיא בגרוגרות. לזה כתבו דכשהוא אומר שהבהמה אומרת, לא שייך בה נזירות אלא שהיא מופרשת לאיסורא, ולפי"ז כשאנו דנים כאלו אמר הוא דבשרים האלה הוה ליה כאלו אמר הריני נזיר מבשרה דומיא דגרוגרות (משל"מ פ"ב מהלי"ג ה"ב).

כו. מפשט לשונם משמע דכולי לישנא דמתניתין הוא לשון הפרה שמספר האדם עניין הפרה לפנינו כפי דעתה וכשהוא מספר דבריה מסתמא בלבו לקיים מה שהוא מספר. וכן מבואר בפי' הרא"ש, וכ"כ המשל"מ (פ"ב ה"ח), אך תמה על זה בעיקר הדין דכיון שהוא לא הזכיר נזירות על עצמו מהיכא חיתי שימציב בנזירות^{יב}. ולפיכך כתב לפרש דבריהם עוד צעניין אחר והוא דמילת אני המוכרת לפי פירוש הר"ר יוסף אינה מדברי הבהמה אלא מדברי האדם שאמר ואני כלומר שהוא מספר ואומר הבהמה אומרת בלבה הריני נזירה אם עומדת, ואני גם כן^{יג}. אלא דבתחילה סברי התוס' בפירוש הר"ר יוסף דמיירי דאומר בפירוש ואני ג"כ הריני נזיר אם תעמוד, ולבסוף כתבו שאינו אומר כי אם "ואני", אצל כשאני אומר ואני פשיטא שאינו כלום. ואפ"ה הקשו התוס' דמאי פריך והא אמרוה ז"ש, הא אינטריך לאשמועינן אע"ג דלא הזכיר נזירות כלל אלא שאמר ואני על נזירות הבהמה וגם זה חידוש גדול.

והב"ר הקשה על פירוש זה כיון דאמר ואני הא ודאי דמהני מדין ידות כדאיתא בריש מכליתין באומר אהא או הריני בנזיר עובר לפניו דמהני מדין יד, והוא הדין הכא דהזכיר לשון נזיר ואומר ג"כ לשון אני משמע אני נזיר, וא"כ לא קאיא

בלשון בני אדם זה לזה. וא"ת וליפלוג בצנר [לחודיה] בלא עמידת הפרה (ולא לומר לשיטתו) [וליצלו לשיטתו]. וי"ל דא"ת אלא אגב אורחיה קמ"ל דכוונתו שעמדה ר"ל מאליה. ולקמן* (מפרש) [אפרש] שזה בכלל קושיית הש"ס דפריך אשינויא דרמי בר חמא:

ב"י קתני מאליה. אם עומדת קתני דודאי אי הוה מאליה במתני' מפורש הייתי מודה לדברך אך מדלא קאמר מאליה ש"מ דליכא לפרושי דידך דאי דידך ליתני הריני נזיר מבשרה ולא ליתני נזירות בעמדה לא. [הגה"ה] ל"ב: וקשה* לו שמוסיף על (ה) לשון המשנה מאליה ל' [אבל] הא לא קשיא מאי דמוסיף רמי בר חמא ועמדה מאליה שזה הלשון פירוש ארזי הלבנון

ג"כ דיצור שלם אלא דמן הגרורות מגרע, בזה שפיר אמרין דדעתו היה לומר ענבים ועלה צפוי גרורות ולא הו' דיצור זה דמן הגרורות דיצור כלל וכאילו לא אמרו כלל וממילא נתקיים דיצורו שאמר הריני נזיר (עפ"י ח' רעק"א ט' ע"ב).

ל. מדצריהם נראה דרמב"ח מוקי למתניתין באומר "אם עומדת" סתמא ורק מוסיף על לשון המשנה בסיפא ועמדה "מאליה" לאשמעינן רבותא דאף בסתמא אמרין דכוונתו לעמדה מאליה ולא שהעמידה אחרים. ופליגי בזה על החוס' דדיצור הקודם שכתבו דרמב"ח מוסיף על לשון המשנה אם עומדת "מאליה". [ולשיטתם שם ז"ל אה"נ דהוה מני הגמרא לאקשויי דלפלוג בנזיר מן הבשר לחודיה אלא דרצה להקשות ע"י בגלוג דצרים וכמו שכתבאר כל זה דצריהם לקמן עמוד ז' ד"ה ז"ש].

לא. זה עפ"י שיטתם לעיל דצור הקודם (ראה הע' ל') ואין כוונתם לפרש קושיית הש"ס ממאי דמוסיף רמב"ח על לשון המשנה אם עומדת "מאליה", דאדרבה לדצריהם מוקי רמב"ח למתניתין באומר "אם עומדת" סתמא כמ"ש בזה' שם, רק כוונתם לפרש קושיית הש"ס ממאי דלא קתני בסיפא דמתניתין ועמדה "מאליה". ופירוש דצריהם כך:

דודאי אי הוה מאליה [ר"ל ועמדה מאליה] במתני' מפורש הייתי מודה לדברך [דפליגי בנזיר מן הבשר לחודיה ודתי מתני' בעמידת הפרה לאשמעינן רבותא דאף בסתמא דעתו לעמדה מאליה] אך מדלא קאמר ועמדה [מאליה ולא השמיענו הך

ציונים

[יד]. וכן איתא בתור"פ בשם תוס' וז"ל: אמר רבא מי קתני אם עמדה מאליה, כלומר אם בפירוש נאמר במשנתו ועמדה מאליה על כרחי הייתי מודה לדברך, אך עתה שלא נאמר כן יש לנו לומר שאינו כדברך דא"כ ליתני בזהיא הריני נזיר מבשר הפרה כו' עכ"ל.

אין צריך להוסיף אלשון המשנה אלא עיקר הדבר צמה שתולה נדרו צריך לשנות התנא ומה שעשתה הפרה אחרי כן א"ל לשנות אלא בעל פה אומר אין נעשה המעשה אחרי כן דודאי [כיון] שתלה נדרו בעמדה הפרה מאליה דלא הו נזיר אם לא עמדה מאליה ולכך [לא] הוצרך לפרש ועמדה [מאליה]. וליכא לפרש צין מאליה צין מאחרים^ל, שאין דרך בני אדם לתלות בדבר שידוע שיעשה שאם דעתו להיות נזיר למה תלה בשום דבר^ל. וא"ת ומאי קשיא ליה מי קתני מאליה והא כמה משניות דמשנינן חסורי מיחסרה והכי קתני. וי"ל דה"מ היכא דמוכח החיסרון אז יש כח להוסיף על לשון המשנה אבל לפי דרמי בר חמא לא מוכח כלום דבעמדה חסר מאליה כיון דאיה תולה מחלוקת התנאים כלל בעמידת הפרה אלא כל המחלוקת צנודר מן הבשר אי חייל עליה נזירות לכל מילי אי לא לכך פריך מי קתני מאליה דאין לו להוסיף על לשון המשנה כיון דלא מוכח מפלוגתא דתנאי דחסר כלום:

פירוש ארזי הלבנון

מתוס' רבינו פרץ שהציא בשם תוספות שפירשו כן רבותא דרמב"ם עיי"ש], והשתא עפ"י נהירין דצריהם כאן דהוקשה להם אמאי דחיק רמב"ם נפשיה להגיה "מאליה" הא אף בלא שיוסיף על לשון המשנה מצי לפרש פלוגתיהו צנודר מן הבשר לחודיה וכיון שעמדה בכל ענין צין מאליה צין ע"י אחרים הו נזיר, ולא תיקשי דנפלוג צבשר לחודיה דהא שפיר קמ"ל רבותא דהו נזיר בכל ענין שתעמוד אפילו מאליה דאף עמידה הנעשית מאליה הו עמידה (ולפי"ז י"ל דהש"ס פליג אדרמב"ם וס"ל דבאמת עמידה הנעשית מאליה פשיטא דהו עמידה וליכא צוה רבותא כלל וכמבואר זה בחי' ר"פ שם ע"ע). והא"מ סתם דבריו ואיני יודע אם עלה כן בדעתו כלל מ"מ מיושב שפיר לפוס ריהטא על דרך הראשונים ז"ל.

א. ר"ל כיון דאין דרך הנודר צכך לא ניחא ליה לאוקמי למתניתין צוה הענין, אבל לענין דינא באומר אם עומדת סתמא נראה דשפיר י"ל דהו נזיר בכל ענין צין עמדה מאליה צין ע"י אחרים דאין לשנות משמעות הלשון מכא דאין דרך הנודר (עפ"י צ"מ). אבל התורת נזיר הצינ צבוונתם דאף לענין דינא מהני הך סברא דאין דרך הנודר וע"ע הע' מ"ה מש"כ מזה.

א. ראונס צוה דבאמת מאי דוחקיה דרמב"ם להוסיף "מאליה" על לשון המשנה דהא גם בלא שיגיה המשנה שפיר מצי לפרש כדבריו דפליגי צנודר מן הבשר לחודיה ואם עומדת דקתני היינו בכל ענין שתעמוד צין מאליה צין ע"י אחרים^ל]. והנה פירוש זה דצריהם יתכן דוקא לדעת התוס' ד"ה פרה דס"ל דרמב"ם מוסיף על לשון המשנה אם עומדת "מאליה" ולשיטתם ס"ל דאין לחוש למאי דלא פריך הש"ס דלפלוג צנודר מן הבשר לחודיה וכמש"כ בזה' ל'. ואמנם מדקדוק דברי האורח מישור נראה דמפרש מש"כ כאן וליכא לפרש כו' הוא לדעת הסוצרים דרמב"ם מוקי למתני' באומר סתמא אם עומדת, ולדבריו י"צ מה ראו התוס' צוה דהא פשיטא לשיטה זו לא מצי רמב"ם לפרש דעמדה צין מאליה צין ע"י אחרים דא"כ שוב אין כאן רבותא כלל ותייחדר קושיא לדוכתא דלמה ליה לתלות מתניתין בעמידת הפרה. ויתכן לומר דדרך אחר להא"מ ז"ל צוה והוא דמש"כ תוס' לעיל דאגב אורחיה קמ"ל דעמדה ר"ל מאליה אין כוונת הרבותא לאפוקי מהעמידה אחרים אלא אדרבא דעיקר רבותא אחא לאשמעינן דאף עמידה הנעשית מאליה הו עמידה דסד"א דלא מיקרי עמידה אלא דוקא צשהעמידה אחרים קמ"ל דבעמדה מאליה נמי הו נזיר [והוא

ציונים

[טו]. וכ"פ דצריהם צמו"נ.

הרי עלי (כ)קרנן. פי' הפרה ור"ל (אם עמדה) אם לא עמדה [ועמדה מאליה] כדמסיק לקמן (אלא דלא שצקיה לסיומי למילתיה עד דפריך ליה) ז"ש סברי תורפיה דההוא גברא משום [אוקמה] צדיה הוא ואם לא עמדה ר"ל אם לא אעמידה (והכא) [והא] לא אוקמה וחייב להציא קרבן. וז"ה [סברי] אם לא עמדה כלל משום דרצוה והא קמתה וכיון דקמתה אינו חייב להציא קרבן, [אלא דלא שצקיה לסיומי למילתיה עד דפריך ליה]. וא"ת והא בלישנא דמתני' קתני הריני נזיר והיכי משתמע קרבן וי"ל דה"ק הריני מצאה בקרבן נזירות אם לא עמדה. וז"ל דקרבנות נזיר אינם צאים מצומה גסה [ה"מ] חובותיו של נזיר אבל היו רגילים להציא נדרים ונדבות עם קרבנות נזירות ואומם צאים אף מבקר ואף הכל לפי נדרו ונדבותיו:

[דף י"ע"ב] ואמר הריני נזיר מיין אם לא וכו'. [ו]מתני' דקתני הריני נזיר פי' הריני נזיר מיין (כך) בשבילה. ועמדה מאליה. זה אינו מוסיף על לישנא דמתני' אלא "לא" בלבד דבלשון המשנה אם (עמדה) [עומדת] והוא מוסיף תיבת לא. אלא ממילא אמר שכן נעשה המעשה שעמדה מאליה:

ב"ש [סברי] תורפי' דההוא גברא משום אוקמה צדיה והא לא אוקמה. פי' תורפיה גילוי דעתו כלומר ז"ש סבירא להו כי אמר האדם כי האי לישנא דעתו לומר כן העולם סבורים שהפרה רצוה כל כך בחזק שאין אדם יכול להעמידה, הריני נזיר כלומר אע"פ שאין רצוני להיות נזיר דטריחא לי הריני נזיר אם לא עמדה פי' [אם] אין כח צדי להעמידה בכת, (ואם) [דאם] לא עמדה (משם לא כ"ש) [משמע לב"ש] אם [לא] יעמידנה. ולצסוק נעשה מעשה שלא טרח צה ולא יגע צה להעמידנה ועמדה מאליה, ז"ש סברי אם לא יעמידנה קאמר והא לא אוקמה הלכך חייל נזירות דהא (מדין נזיר) [מיין נזיר] כ"ה. וז"ה סברי אם לא עמדה משום דרצוה היא בכת כלומר אהא נזיר אם. [לא] תעמוד והיא קמתה הלכך לא חייל עליה נזירות.

פירוש ארזי הלבנון

טל. נראה דזהו דוקא לפי הראשון שכתבנו לעיל (ד"ה פרה). אבל לפי הר"ר יוסף אין צריך להוסיף כלל על לשון המשנה וכמובאר בפי' הרא"ש עיי"ש.

מ. אולי צ"ה לפי מהר"ק שכתב לעיל דלשון הריני נזיר קאי על האדם (כ"ר).

מא. המשל"מ (פ"צ ה"ח) תמה ע"ז דאמאי הוא נזיר הא אכתי הוא ספיקא דאפשר שהיה צו כח להעמידה אם לא היתה עומדת מאליה ואין קי"ל ספיקא דנזירות לקולא. ומיישב דע"כ לא אמרינן ספק נזירות אלא בדבר שאין צדו לעשותו

לו. וז"ע באומר הריני בקרבן נזירות אמאי הוא נזיר כלל, דדילמא להציא על נזיר אחר קאמר כמו בקרבנות נזיר עלי דאינו חייב אלא בקרבנות כדאמרין לקמן י"ז ע"ב. וז"ל דהאי לישנא דהריני מצאה כו' משמע יותר דלעצמו קאמר ונזירות קיבל עליו (קין אורה וע"ש).

לו. כדכתיב בסוף פרשת נזיר מלכד אשר תשיג ידו וגו' וכדפירש"י שם מספרי (רש"ש. ועי' פי' הרא"ש).

לא. כוונתו לפרש שה"א יתירא של נזירה, דכוונתו בשבילה [היינו בעבורה] (תפא"ס).

וא"ת והשתא נמי תקשי מידי אס לא עמדה קמני וי"ל דכמה משניות משוּבשות ומשנינן להו בחסורי מחסרא (דהרי) [דרי] תולה רבא פלוגתא דתנאי בעמידת הפרה (ו) א"א לו לפרש פלוגתא דתנאי בעמידת הפרה אס לא יוסיף "לא" בגירסת המשנה והוי מוכח דחסר "לא" (כאן) [כיון] דאי אפשר לו לפרש פלוגתייהו בע"א אבל לשנויא דרמי בר חמא אינו תלוי מחלוקת התנאים (כלומר) [כלום] בעמידה אלא צנודר מן הצער אי חייל עליה נזירות אי לא ולדידיה דאי קשה מידי מאליה קמני דלא מוכח מפלוגתא דתנאי דחסר מאליה ולכך אין לו כח להוסיף על לשון המשנה. וא"ת וליפרוך ליה צהדיא למה לי פרה רבנא (לחנא) [ולתנאי] זה אס עמדה מאליה, ליפלו צהדיא צנודר צנודר מן הצער אי חייל עליה נזירות ולילו צ"ש לשיטתן. וב"ה לשיטתן וי"ל דה"ג פריך מידי מאליה קמני ולא הוקשה לו עיקר קושיא זו אלא לגלגל עליו ולומר כיון דאינה פלוגתא דתנאי כלל בעמידת הפרה אין לך כח להוסיף על לשון המשנה מאליה וכיון דתנאי לא פליגי בעמידת הפרה א"כ תקשי לך טפי (א"כ) למה לחנא להזכיר כלל בעמידת הפרה ליפלו צנודר מן הצער ולילו לשיטתן, ולא הזכיר קושיא דמאליה אלא להזכיר לו דפלוגתא דתנאי לא תליא בעמידת הפרה כלל ומעמה תקשי לך קושיא חזקה טפי דליפליגו צער להדיא ולילו לשיטתן:

אימא סיפא [כו'] מי קא מתפיס צה מידי. כלומר אמאי פליג רבי [יהודה] את"ק דהפרה לא הויא אלא כקרנן בעלמא הרי לא התפיס צלשונו קונס לומר פרה זו כקונס או כקרנן. אלא נזיר מיין להדיא אס לא עמדה (כו').

[הכי גרסינן] אלא (ה"ג) כגון דאמר הריני נזיר [מזשרה] אס לא עמדה ועמדה מאליה וכו'. והשתא נחלקו צלשון כדפרישית לעיל ונחלקו נמי כי נדר מן הצער אי הוי

פירוש ארזי הלבנון

ידעתי מי הכריחם לומר כן (ומה גם דלפי"ז הו ספיקא כשמ"כ המשל"מ ז"ל) ואמאי לא כתבו דמיירי שטרס ויגע אלא אלא שלא עלה צדו, ואי משום דהו"ל לתלמודא לצאר, מ"מ קשה לתלמודא גופיה וז"ע (צאר משא).

מב. ואף דכבר הקשו קושיא זו לעיל ד"ה תרחין וחילו דקמ"ל רבותא דעמדה ר"ל מאליה, כבר הערנו דדיבור הג"ל הוא הגה"ה דלא כשיטת החוס'. אבל החוס' כאן לשיטתם לעיל (ד"ה פרה) דס"ל דרמז"ב מוסיף אס עומדת "מאליה" על לשון המשנה ולפירושם ליכא להך רבותא (וכמש"כ כל זה צהע' ל' עיי"ש) ולכך הוצרכו לתרץ בעניין אחר.

מג. ר"ל דלא אמר הריני נזיר מצשרה דהוי כאילו אמר הרי עלי קרנן או כקונס ונדור הוי, וק"ל (צ"מ).

ספק כגון צהדיא דכרי דלולא היה נגנז היה מתברר אי הוי נזיר או לאו והשתא שלא נתברר אמרינן דאדעתא דספק נזירות לא נדר. אבל צנודן דידן אי אמרינן כל שלא נתברר שאין צו כח הוי ספק ולקולא, נמצא שצדו הוא לעשותו ספק שהרי זה האומר הריני נזיר אס אין כח צדי להעמידה, כל זמן שלא טרם להעמידה ולא עלה צדו לא נתברר שאין צו כח. ואי אמרינן צה ספק נזירות להקל א"כ נמצא שזה הנודר אמר מיילי דכדי שהרי צדו הוא שלא להעמידה ויאמר שיש לו כח אלא שאין רצונו להעמידה. והלכך אנו אומרים דכוונת זה הנודר הוא לומר הריני נזיר אס איני מצר שיש כח צדי להעמידה וכל שלא צרר הוי נזיר, עכמ"ד ועע"ש מש"כ ליישב דרך אחר.

והן אמת בעיקר דברי החוס' וז"ל שכתבו גבי לא עמדה דהוא לא טרם ולא יגע להעמידה לא

נזיר לכל מילי. וא"ת והשתא כיון דאוקי רבא פלוגתייהו צעמידת הפרה למה לו להגיה ולהוסיף תיבת לא על לשון המשנה והא יכול לפרש בלא הגהה ומוספת כגון דאמר הריני נזיר מבשרה אס עמדה והעמידה. צ"ש משמע להו אס עמדה אס אעמידנה בכה ידי וכן עשה טרח ויגע להעמידנה בכה הלכך הו נזיר מבשרה וכיון דחייל נזירות אצברה^מ חייל נמי אכל מילי דצ"ש לשיטתן, וצ"ה סברי אס עמדה מאליה משמע והוא העמידה ולא עמדה מאליה ולא חייל נזירות אפי' אצברה. י"ל (דאה"נ אלא) [דאי הכין] ודאי לא הוו פליגי צ"ה לומר דלא ליהוי נזיר דכיון דקאמר (יהיה) [הריני] נזיר אס (אמר) עמדה משמע בכל ענין שתעמוד בין ע"י עצמה בין ע"י אחרים הו נזיר^מ. ועי"ל דאין דרך הנודרין לומר צהאי ליטנא לצ"ש שתלה נזירותו אס עמדה פירוש אס אעמידנה דטרח צה צעל כרחו להעמידה כדי שיחול עליו נזירות דכיון (דהפי') [דחפץ] להיות נזיר [לימא] צהדיא הריני נזיר למה תלה נדרו צעמידת הפרה^מ. אבל בלשון זה דרך העולם לידור אהיה נזיר אס לא עמדה פירוש אס לא אעמידנה כלומר אע"פ שאני נזיר ברצון הריני מקבל עלי נזירות אס לא יהיה לי כח להעמידנה, [ואס יהיה לי כח להעמידנה לא] אהיה נזיר (לא שאני) [שאיני] חפץ בנזירות, להכי מוסיף על לשון המשנה "לא" כדי לפרש בלשון שרגילות לומר ולידור.

וא"ת ומאי קא עביד צריכותא לעיל מתרתין תלת והא צהא נחלקו כאן מחלוקת חדש באס לא עמדה ועמדה* מאליה. [א"ה מכאן הוא הגה"ה שלא מדברי הפוס'] י"מ דשמא כל התירוטים שמירץ הש"ס בשם רבא לא מירץ מעולם ולית ליה בתרי ותלת ולא מירץ רבא כ"א מירץ אחרון מבשרה אס לא עמדה אבל מירוצי קמאי לא רבא מירץ אלא משום דהקשה ארמי צר חמא הזכר צש"ס צשמו דה"נ אשכחנא ביצמות פרק החולץ (דף לה:) דקאמר מיציבי הכונס וצביאה לא פליג כלל עליה דהא קאמר בתר הכי צביאה דכ"ע לא פליגי וכן לקמן פ"ג (דף יז.י.)^מ: [א"ה ע"כ הגה"ה]. וצליטנא דצית שמאי סברי תורפיה דההוא גברא וכו' לא שמעינן הא פלוגתא מגרוגרות.

פירוש ארזי הלבנון

מד. לא דאקור בצברה לחנא דמתניתין, אלא דה"ק כיון דחייל כאן שם נזירות חייל אכל מילי דשייך ציה נזירות דהיינו בכל היואל מן הגפן וק"ל (שלמי נזיר).

מה. דצריהם צ"ע דהא אף אס משמעות לשון עמדה הו בכל עניין מ"מ מסתבר צה דכוונת הנודר דוקא אס יעמידנה הו וספיר י"ל דאף צ"ה מדור דתורפיה דהאי גברא משום אוקמיה צדיה הו, דאס נאמר דתורפיה משום דרביעא ומאי דקאמר אס עמדה הו אף אס תעמוד מאליה, זה אין דרך צני אדם לנדר ככה"ג לפי שאין דרך צני אדם לחלות בדבר שיודע שיעשה ודאי, ואס

דעתו להיות נזיר למה תלה בשום דבר וכמש"כ בתוס' לעיל ד"ה תרתין עיי"ש (משל"מ). ועי' לעיל הע' ל"ה שהבאנו מח' המפרשים אס יש לשנות משמעות הלשון מכא דאין דרך הנודר.

מו. עי' הע' ל"ה.

מו. כוונתם הו על מה שאמרו שם אחיצייה אין בין טמא שנוי לנזיר טהור וכו' ומשמע דר' יוחנן עצמו הקשה כן לר"ל, ואח"כ מסיק הגמ' מיחל כו"ע לא פליגי דחיילא וא"כ לא הקשה ר' יוחנן מעולם זו הקושיא לר"ל אלא הש"ס הו דהזכיר על שמו (תפא"ס).

יש לומר דע"כ פליגי נמי צנודר מן הכשר דאם לא כן ליפלו מן היין בהדיא צעמידת הפרה ומדרבי יהודה מוכיח^[טז] ללא צנודר מן היין פליגי דאהא לא הוה פליג רבי יהודה. אלא על כרחך (הנודר) [צנודר] מצשרה [נחלקון] והלכו לשיטתן ואהא קא עביד ריכותא לעיל. ומכל מקום גם צעמידת הפרה פליגי דאם [לא] כן ליפלו צבשר להדיא למה לי להזכיר פרה אם עמדה צמתי^א אלא ע"כ גם צעמידת הפרה נחלקון. ואם תאמר ומאי דוחקיה למימר וצית הלל סברי תורפיה דההוא גברא כו' ונריך לומר דצית הלל לטעמייהו דצית שמאי קאמרי, לימא דצ"ה [סברין] ללא הוי נזיר (צמה דנזיר) [כמו צנזיר] מן הגרורות^ב. וי"ל דע"כ צ"ה אחי לפלוגי נמי צעמידת הפרה דאי צנודר מן הכשר ולטעמייהו ליפלו צבשר לחודיה דליכא למימר ששנה עמידת הפרה לאשמועינן טעמא דצית שמאי דהוי נזיר מצשר כי תלה נדרו צעמידת הפרה וכי טעמא דצ"ש לחוד אחא לאשמועינן^ג אלא על כרחך טעמא דצ"ה אחא לאשמועינן כי תלה נדרו צעמידת הפרה דלא חל נדרו אפילו על הכשר. וא"ת סוף סוף מאי נפקא מינה לצית הלל והלא אפי' [חל נדרו], כשנזר זה [מן] הכשר לא חייל (אכל) [כלל] מיילי דנזירות כדמשמע להו צגורורות. וי"ל דנפקא מינה היכא דנדר מן היין צפי' ותלה נדרו צעמידת הפרה דלא חייל עליה נזירות דלצית הלל משמע להו משום דרבוזה היא והא קמתה:

[דף י"א ע"א] הריני נזיר ממנו. פי' נזיר מן הכוס^א. הרי זה נזיר פי' כל דין נזירות עליו:

פירוש ארזי הלבנון

דביא דצ"ש לחוד, עכ"ל. וע"ע בתפארת ירושלים (על המשניות) מש"כ לתרץ.

ג. ועי' באו"מ דמקיים הגירסא "אכל" ופי' אכל מיילי דנזירות בין נזירות יין בין נזיר מן הכשר. וכ"כ הב"מ.

גא. נראה כוונתם למש"כ הרא"ש דאפילו לר' שמעון דאמר עד שיזור מכולן הכא מודה כיון דלא הזכיר בהדיא יין, דלא גרע מידות נזירות. ולזה כיוונו התוס' לומר ממנו פי' מן הכוס, דאי הוה מפרשין ממנו מן היין הוי שאמר להיות נזיר מן היין. ולכן כתבו מן הכוס דכיון שלא הזכיר יין מודה ר' שמעון דהוי נזיר (פו"ג. וכ"כ הב"מ). ודלא כהתח"ט שכתב דהוי צנודר מן התרומות, וכ"כ התפא"י שם.

מח. ואף דכבר כתבו צנודר הקודם דכלא פלוגתא צעמידת הפרה אי אפשר להגיה המשנה^[טז], צ"ל כוונתם דנימא כלל הגה"ה וכולי עלמא ס"ל דאם עמדה משמע אם אעמידנה וצ"ה לא פליגי על זה. ואף שאין רבותא כל כך, יותר נסבול דוחק זה מלומר דצ"ה לטעמא דצ"ש קאמרי (ב"ר ועי"ש שכתב עוד דרך ציה).

מב. עי' קושיות גליון הש"ס. והצ"ר מיישב כוונתם דאי נימא דפליגי אף דאין נפ"מ צבשר מ"מ נפ"מ מפלוגתייהו צנודר מיין ודינא אמת מחרי טעמי דפליגי צעמידה וצבישרא והנפ"מ הוא ציין, אבל אי נימא דצ"ה מודו בהעמדה דהוי נזיר ועניין פלוגתייהו אינו אלא צבישרא א"כ הך רבותא בהעמדה דנקט גבי צבישרא דהוי נזיר אין דינו אמת אליבא דצ"ה רק לצ"ש ולא הו"ל למינקט הרבותא

ציונים

[טז]. ועי' בתוס' רעק"א למתני' שרצה ליישב קושיות עד"ו. [טז*]. אולי צ"ל מוכח.

מעשה באשה אחת ואמרו חכמים לא נתכוונה זו אלא לומר הרי עלי כוס זה כקרבן. ולא נאסרה אלא באותו כוס בלבד^ב. ובגמ' פריך מעשה לסתור:

ואם שכור הוא הוה כאומר עלי בקרבן^ב. פי' שדרך בני אדם להפציר בשכור שיסתה ועתה אינו רוצה לשתות ואומר נזיר הוא לסלקם מעליו שאם לא יאמר נזיר הוא ירא שיצאו לו כוס אחר לכך אומר נזיר לסלקם לגמרי מעליו אבל כשאינו שכור אין דרך להפצירו ולכך אומר נזיר מכולהו^ב. ומעשה נמי באשה אחת וכו':

פירוש ארזי הלבנון

נאמן דלכך נאמן. וכי תימא כיון דליכא אומדנא דמוכח להי הוי דברים שכלב ואינם דברים, זה אינו לדברי הרשב"א בתשובה (ס"ד ס' ק"ט הביאו הב"י ס"ס רכ"ח) שכתב: נראה לי הדברים ברורים דכל שהוא לפנינו ואמר על דעת כן וכן נדרתי נאמן ואע"פ שהוציא הנדר סתם. ואפילו חלה לאחר מכאן בדברים שהיתה כונת הנודר להשומעין בהפך ממה שאמר. וגדולה מזו שהרי שנינו נזיר (י"א, א') יודע אני שהנזיר אסור ביין אבל סבור הייתי שחכמים מתירים לי וכו' הרי זה מותר, אלמא אע"ג דהחזוק נזיר נאמן לומר כן ומותר בלא שאלת חכם, ואע"פ שסתם נזירות כאלו פירש מן היין ומן הטומאה, עכ"ל.

ונראה לומר בזה ב' דרכים, הדרך הא' הוא שנאמר דקוצר התנא דלשון נזירות משמעו נזירות דוקא ואין במשמעו כלל לשון קרבן דהיינו לשון הפרשה [ר"ל בלשון בני אדם]. משא"כ בסיפא דמתניתין דהיתה שכורה דאיכא מעשה המוכיח, ממילא דמסתנה משמעות הלשון ג"כ באופן דפירושא דקרבן אימת במשמעות הלשון. וכיוצא בזה מצינו ברש"י מביאין גבי האומר אהא דבשאין נזיר עובר לפניו אין במשמעותו לשון נזירות כלל, ובשנזיר עו"ל משתנה משמעות הלשון ועי' הע' כ' שם מש"כ מזה. וע"ע לעיל בפירקין הע' י' וז"ע. הדרך הב' יש לומר דמיירי מתני' רישא דומיא דסיפא והלא בסיפא מיירי במתכוונות להשמיע להשומעין לישנא דנזירות כדי שיתחלקו מעליה, ולהכי דוקא בשכורה משום אומדנא אבל בשאינו שכור, כי מתכוון להשמיע להשומעין לישנא דנזירות מיקרי פיו ולבו שריס לנזירות כיון דגם בלבו היה

גב. ז"צ מאי שנא מלעיל במתני' גבי נזיר מן הגרוגרות דלא הוי נדור כלל לז"ה. וי"ל דדוקא גבי גרוגרות דלא שייכי נזירות כלל הוא דגם נדר לא הוה, אבל בכוס יין דשייכא נזירות אלא דאמדינן דעתה שלא נתכוונה אלא לאסור עצמה ממנו שפיר חל האיסור אפילו בלשון נזירות. ולפי"ז לר' שמעון דס"ל בהריני נזיר מן החרצן דלא הוי נזיר י"ל דמ"מ איסור נדר מן החרצנים יחול עליו כמו הכא דאסור באותו הכוס. או יש לומר דדוקא הכא דאומדן דעת הוא דנתכוונה לאסורו עליה משום דכבר שיכורה היא ומנעב לה, אבל בעלמא אמרינן דלנזירות נאמן ולא כלום קאמר ואפילו נדור לא הוי (ק"א בשי"ט שו"ן קמ).

עו"ל דהתם ה"ט דלא הוי נדור משום דלא נדר בדרך הנזירים (וכמש"כ תוס' שם) אבל הכא הגם שלא נדר בדרך הנזירים אפשר לומר דלשיכור שאין לו עצה להנצל שלא יתנו לו כוס אחר אם לא שידור מזה הכוס בלשון נזירות, נעשה לו דרכו בכך והלכך שפיר חשיב בדרך הנזירים (תפ"ס).

ג. במשנה. ואם שכור וכו'. והיינו דוקא בשלא הגיע לשכרותו של לוט, דמכשהגיע לשכרותו של לוט הרי כל מעשיו ודבריו בטלים ואין דין עליו ולא דבר שייחייב אותו בשום מעשה מן המעשים (רמב"ם נפ' המשנה). והרש"ש פי' דשכורה ושכור האמורים כאן הם שמות תאריכים לאשר משתקעים ברוב ימיהם בשכרות אבל עתה אינם שיכורים כלל ולהכי אמרינן שלא נתכוונו לנזירות כיון דרגילי ביין, אלא לכוס זה בלבד שיהא עליהם כקרבן.

גד. ומשמע דאפילו באומר שנאמן לומר הרי הוא עלי קרבן ג"כ הוי נזיר^[א]. וז"ע דאמאי אינו

ציונים

[א]. וכ"כ המהרי"ט ס"א ס' מ"ה עלה דמתני': הרי זה נזיר גמור אע"פ שאמר ממנו ואע"פ שאמר לא היה בליי לימור אלא לאסור על עצמי כוס זה, עכ"ל.

ע"ל מנת שאשתה ציין כו' ה"ז נזיר ואסור צבולן. איכא למ"ד צגמ' משום דהוי מתנה על מה שכתוב צתורה [דכי אמר] הריני נזיר הוי נזיר לכל מילי וכי מטיל צה תנאי אין צתנאי כלום ואפי' ר"ש מודה צרישא כההוא לישנא דתנאי כוותיה:

אב"ל איני יודע שנוזר אסור ציין. כלומר שאר הלכות קבלתי עליה לצד מאיסור יין שלא קבלתי לפי שלא ידעתי שנוזר אסור ציין. לרבנן הוי נזיר לטעמייהו דלעיל דאפי' לא נדר אלא מחד הוי נזיר ור"ש מתיר ואזיל לטעמיה דאמר (לעיל דף ג:) עד שיזיר מכולן^י:

יוד"ע אני שהנזיר אסור ציין אצל (אני) סבור הייתי שהחכמים מתירין מפני שאני יכול לחיות אלא ציין או מפני שאני קוצר את המחסים כלומר שאני צריך לטמאות צהם וליטפל צהן בשכר מחמת דוחקי ולכך לא היה צדעתי לקבל איסור יין^י או טומאת מתים^י (ה"ז מותר) וכן הוא אומר שלא קבל עליו איסור יין או טומאת מתים^י. ה"ז מותר ור"ש אסור. וצגמ' פריך דאיפכא הוה ליה למיתני:

פירוש ארזי הלבנון

שידע והוי דינו כמו מי שפרט צקבלת נזרו תגלחת וטומאה ולא הזכיר יין (עפ"י תפא"צ).

נו. יס לדקדק לר' שמעון מאי טעמא לא אמרינן צה דברים שצלב ועי' הע' שאח"ו וכן הע' ע"ו מש"כ צה. וי"ע.

נו. צ"צ כיון דאמר הריני נזיר צסתמא והחזוק צנוזר האין מהני אח"כ לומר דלא קיבל עליו יין או טומאה דלכאורה לא הוי אלא דברים שצלב דאינס כלום. וצאמת הרשב"א צתשובה מוכיח מכאן דצכה"ג לא שייך דברים שצלב (עי' הע' נ"ד שם הצאנו צדבריו צזה). אך מדברי הראצ"ד צפי' ת"כ (הציאו הכ"מ פ"צ מהלי צצועות הי"צ) דאינו נאמן לומר תנאי היה צליצי, משמע דפליג ע"ד הרשב"א צזה. ולשיטתו ז"ל צ"ל כדברי המהרי"ט (שהצאנו צהע' ע"ו) דאיכא אומדנא דמוכח שאנו רואים שאינו יכול לחיות אלא ציין או שהוא קוצר מתים ולהכי לא הוי דברים שצלב. אצל אין לומר דמיירי מתנימין צאומר שכן היה צלצו וכן הוציא צשפתיו צלחש צשעת קבלת נדרו דחו לא הוי דברים שצלב (וכמש"כ הכ"מ שם) דהא צגמ' מסיק דצנדרי אונסין קמפלגי, והא לאו נדרי אונסין הוא.

נו*. לכאורה למאי דקיי"ל דנזיר צשמעון מותר ליטמא למתים א"כ אמאי לא יהני לקבל עליו נזירות חוץ מן הטומאה. וי"ל דכן נתקבלה ההלכה דדוקא צאופן צשקבל עליו נזירות צשמעון מהני (עפ"י

להוציא ולהשמיע כן. וחילוק זה מצויר צתש' הרשב"א (שם תש' ק"ח) וצחדושי לנדרים י"ח ע"צ וכח"ע א"א וכו"י^י כתב הר"ן שם דף כ"ח סד"ה היכי עיי"ש. אלא שדרך זה לכאורה נסתר מדברי הרשב"א עצמו צחי' לצצועות כ"ו ע"צ צכתב ג"כ לחילוק זה אך הוסיף דאפילו צמתכון להשמיע להשומעין דאמרינן דחשיב פיו ולצו שרין ואסור, וזו אינו אלא מדרבנן אצל מה"מ כל כה"ג משרא שרי ולא חשיב פיו ולצו שרים, ומוכיח לה מהא דהחירו חכמים נדרי אונסין [וכי שרו רבנן משום אונסא איסורא דאורייתא], עיי"ש. וא"כ הכא גבי נזירות דליכא למימר הכי דיעמידו חכמים דצריהם [לעשותו נזיר] לעקור דבר מה"מ צקום עשה להציא קרבנותיו חולין צעורה, ודאי דמוקמינן ליה אדין תורה ושרי והדק"ל וי"ע. מיהו יעויין ברשב"א לקידושין מ"ט ע"צ צסוגיא דדברים שצלב שפירש היהא דנדרי אונסין משום אומדנא, נראה דתפס לו דרך אחר צזה, והדברים ארוכים ואכ"מ.

נה. כלומר דהתקרון מזה הנזיר לא הוה ממה שלא ידע, שהרי גם הדיט שאינו יודע שום הלכה מנזירות כי אמר הריני נזיר מתחייב הוא להתנהג צכל דיני נזירות מפני שדעתו לקבל כפי שיהיו מורים אותו חכמים, אלא חסרונו הוא ממה שידע שאר הלכות שעל כן לא קיבל הנזירות על דעת החכמים אלא על דעתו להיות נאסר רק מהדברים

אף בראשונה. והא דקמני ר"ש [מתיר] קאי [בתרי] [אתרי צי]:

דדורי מתנה על מה שכתוב בתורה. דכשומר הריני נזיר חייל עליו נזירות לכל מילי וכי אמר ע"מ מטיל התנאי על מה שכתוב בתורה וצטל התנאי. וא"ת ותיפוק ליה דנזירות אי אפשר לקיים ע"י שליח דאמר בהמדיר (כתובות עד.) דבעינן תנאי דומיא דבני גד ובני ראובן שנתקיים המעשה ע"י יהושע שהיה שליח משה והתם מהני תנאה לצטל המעשה ולא בעלמא. וי"ל אחריכך שאחרים יכולים להציא קרצנות

פירוש ארזי הלבנון

ס' ר"כ (ר"כ) הטעם משום דמילי נינהו ומילי לא מימסרן לשליח, וכ"כ סברא זו במהרי"ט (ח"א סקכ"ו) לענין מי שעשה שליח שיקדיש בשבילו ללא עשה כלום משום דמילי לא ממסרן לשליח[ו]. ובבית מאיר (אה"ע ס' ק"כ ס"ד) כתב טעמייהו דהתוס' משום דכתיב מולא שפתין תשמור והו' כמלוא שעל גופו. ועוד כתב שם בשם בנו הבחור ר' חיים טעם פשוט לנזירות ונדר שא"א ע"י שליח מפני שהם עבירה [דנקרא חוטא] ואין שליח לדבר עבירה. וכעין זה כתב בתש' באר יצחק יו"ד ס' כ"ח ע"ש.

ודע שהרמב"ן נחידשו צ"ב קכ"ו ע"ב הביא י"מ דפליגי על התוס' בזה וס"ל דשפיר מצי משוי שליח לענין קבלת נזירות, אבל הוא עצמו כתב שם לתוך דבתנאים שבינו לבין עצמו לא בעי משפט התנאים כלל ע"ש.

א. וראוי לדעת מש"כ הרצה מפרשים ראשונים ואחרונים לישב קושיית התוס' בפשיטות דאפילו התנאי צטל מ"מ גילוי דעת היה כאן דלא נדר אלא על דעת התנאי ואף אם לא מהני מדוי תנאי מ"מ הא אין פיו ולבו שוין והו' כנדר שגגות, וז"ע. וע"ע צבר' שמואל לנדרים ס' ט"ו ג', וס' י"ח.

ב. וי"ל אחרי כו'. עי' חו"א הל' קידושין ס' נ"ו סק"ג וסקל"ח סק"ו שהאריך בצירור דבריהם.

קרי"א וכ"כ המהרי"ט ח"א ס' כ' ע"ש נאורך. ועי' במש' צין זיון ס' פ"א דמסיק דאפילו בשקיבל עליו נזירות על מנת שיהא מיטמא למתים ולא פ"י נזירות שמשון. אם כוונתו היתה לקבל בזה נזירות שמשון אי מועיל קבלתו בזה. ועי"ש שחידש דבאופן זה איחא נמי בשאלה ושלוה כיוון הנוסחא בסדר התרת נדרים "ואפילו נזירות שמשון".

ג. כוונתם בזה לפרש הס"ד דהש"ס דמתני' מיירי שבשעת נזירותו לא קיבל עליו יין כלל (צ"ר). והלשון כפול ומגומגם שכבר כתבו זה בריש דבריהם: "ולכך לא היה דעתי לקבל איסור יין או טומאת מתים". ועי' פ"י הרא"ש.

ד. עי' גליון הש"ס. ובגליוני הש"ס (להגר"י ענגיל) מיישב דכוונתם להקשות אמאי נקט מתניתין דוקא בגוונא דמתנה על מנת שיהא שותה יין דתנאו צטל מטעמא דמתנה עמש"כ בתורה, תיפוק ליה דאפילו היה מתנה תנאי בעלמא לא עמש"כ בתורה, גם כן הרי היה ראי לתנאו ליצטל משום דא"א ע"י שליח ע"כ.

ה. עי' צנוצ"י (תנינא יו"ד ס' קמ"ו, תשובת בן המחבר, וע"ע בשיבת זיון ס' צ"ד) שהאריך להוכיח דאין כוונתם רק על גוף קיום הנזירות דבזה ודאי דלא מהני שליחות [דהוי מלוא שבגופן] אלא גם על ענש קבלת הנזירות ס"ל דאי אפשר ע"י שליח[ו].

ו. ומה דפשיטא להתוס' בלי שום ראיא דאין אדם יכול להזיר ע"י שליח, כתב החת"ס בתש' (יו"ד ציונים

[יח]. וכן הבין בקצוה"ח ס' קכ"ג סק"ד שכתב להוכיח מדבריהם דלא מהני שליחות לענין קבלת נדר. וכ"ה בתוס' בתש', וכן צ"ר ועוד מפרשים. [עו]. והנז"י שם הקשה ע"ז וכ"ה במתנה אפרים הל' שולחין ושומעין פ' ו' דהא מאי דאמרין מילי לא ממסרן לשליח היינו דוקא לענין דאין שליח יכול לעשות שליח אחר במקומו. וכן מוכח מגמ' לקמן י"ב ע"ב דהאומר לשלומו כל נדרים שמדיר אשתי הפר לה משום דשלומו של אדם כמותו. ועי' שדי חמד מערכת המ"ס כלל קס"ט ומע' הה"א כלל ז"ג. ובספר דברי משפט נאפוה ס' רמ"ד נמלא אריכות צענין זה, וכן באמרי בינה דיני נדרים ס' כ"ו ע"ע.

* ואפשר אולי לישב דהכא כיון שפירש לשון תנאי, הרי זה כמגלה דעתו דמה שרואה לקיים נזירות בלא יין וכו' היינו דוקא מכה התנאי.

תחתיו נחשז כאלו כל המעשה יכול לעשות ע"י שליח סגור. וא"ת הא אחרין (צמחות קט.) הריני נזיר [על מנת] לגלח צצית חוניו יגלח צצית המקדש גילח צצית חוניו ילא ואמאי הא הו מתנה על מה שכתוב צמורה והל"ל צמוני לא ילא. וי"ל דמשמעות לשונו הרי הוא שנים משמע [נזירות] מקדש ואז גילח צמוני לא ילא ומשמע נמי שאינו מכיון כי אם לנעורי ואז גילח צמוני ילא ובמקדש הו חולין בעזרה. ונזירות[ו] מתלח תליא וקאי אי מגלח במקדש גליח מלחא דלנזירות מעלייתא איכיון ועל מנת דאמר לא כלום הוא. ואם גילח צמוני גליח מלחא דלנעורי מכיון סה:

פירוש ארזי הלבנון

ע"י קושיית גלה"ש. והמפרשים טרחו ליישב, ע"י רש"ש. ובח"י ר' מאיר שמחה כתב דמנדרים לא קשיא מידי דהו איסור חפלא ושווייה עליה דהקדש, וקונס כללי יש לו פדיון ויש מעילה בקונמות, ואשכחן דהקדש איכא ע"י שליח ולכך מצי מתנה צו. ובמרומי שדה כתב דמעיקרא לא הקשו אלא מנזירות דוקא משום דא"א שיהא השליח נזיר במקומו אבל שאר נדרים דלא חלו בגופא ודאי אפשר ע"י שליח ולק"מ. (וזה דלא כהמפרשים שהבאנו צה"ס ע"י"ש). והב"ר מכת קושיא זו כתב פירוש חדש דצבריהם עפמ"כ ההפלאה (בכתובות דף ע"ד ע"א) דהא דבעינ דומיא דצני גד וצני ראובן היינו משום סברה דלא אחי דיבור ומצטל מעשה (וכמס"כ התוספות שם) אבל צנודר ונשבע דליתא אלא דציבורא א"כ מסברה יכול להתנות דאחי דיבור ומצטל דיבור[ו]. ועפ"י מתבאר דצבריהם דמעיקרא לא הקשו אלא מנזירות דיש צו ג"כ קבלת מעשה הקרבנות דבזה אף הקבלה צלצד חשיב כמעשה כיון דאמירתו לגבזה כמסירתו להדיעו. וע"י חירו דעיין מעשה זה של הבאת הקרבנות אפשר לקיימו על ידי שליח. וע"י עוד צו"ת בשמים ראש סי' ר"ד ובהג' כ"ד שם שמחדש עוד פירוש דצבריהם ומאריך ודן ודק דצבריהם היטב. וכן צה"א ה' קידושין סי' נ"ו סק"ג ע"י"ש. ובצו"ת פני אריה סי' י"ח, ובחוט המשולש סי' מ"ו ומ"ו, ובח"י מרן רי"ו הלוי ריש הלכות נזירות ע"י"ש.

סד. ולפי"ז צנויר שמשון דליתא בקרבנות לא יהני תנאי (מנ"ח מ"ז שס"ה, תשובת פני משה סי' ק"ב ועוד). ובשואל ומשיב הציא משם חכם א' שהקשה

סד. ולפי"ז צנויר שמשון דליתא בקרבנות לא יהני תנאי (מנ"ח מ"ז שס"ה, תשובת פני משה סי' ק"ב ועוד). ובשואל ומשיב הציא משם חכם א' שהקשה

צינונים

[כז. וכבר הדמיהו צה ה' עזריאל כאן וצאגודה למכילתין סי' ו'.

האי ע"מ כחוך דמי. כאילו אמר הריני נזיר מכל מלתא חוץ מן היין דלא הו נזיר לר"ש דבעינן עד שידור מכולן. ור"ת והא מקדש את האשה ע"מ שאין לה עליו שאר כסות ועונה הויה מקודשת והתנאי בטל (קדושין דף יט:) ולא אמר כחוך דמי. וי"ל דגבי קדושין שאני דאפילו אמר בפירוש חוץ משאר לא מהניא ליה דבורו דאין קדושין לחנאין וכי אמר הרי את מקודשת [מקודשת] וכי אמר חוץ משאר לאו מידי קאמר ולכך חייב בכולן אבל גבי נזיר ילפינן לעיל (דף ג:) מקראי דנריך שזיר מכולן דאם נדר מאחד מהם לא הו נזיר:

תניא כוותיה דרבינא. (דהא) [דכי] אמר על מנת חשבינן ליה חנאי ולא כאומר חוץ:

[דף י"א ע"ב] **סיפא** דנדר מכולהו ואיתשיל מחדא. והיינו דקתני אבל סבור הייתי שחכמים מתירין לי והתירו"ם לו היין או לטמאות למתים שאינו יכול לחיות בלא יין או שלא יטפל בשכר למתים שזהו פרנסת צימו:

לרבנן כיון דנשתרי ליה חדא (משום הכי) מישתרייא ליה לכולהו דכאיקורו כך היתירו כשם שנאסר בתחילת הנזירות בחד מענייני נזירות כן נותר בסוף הנזירות] בחד.

וכמו [כא] דפליגי התם פ"ג דנדרים (דף כה:) גבי מנא אוכלים תאנים ואמר קונס הפירות פירוש ארזי הלבנון

סו. וביאור החילוק צין על מנת לחוך, דבחוך לא עשה אלא חצי מעשה ולא היתה קבלת הנזירות קבלה שלמה והלכך לר"ש דבעי קבלה שלמה אינה ראיה לחול. משא"כ בעל מנת שאהא מותר צין קבלת הנזירות מלד עצמה קבלה שלמה היא אלא שצריך אליה עוד מילתא אחרינא [היינו התנאי] לבטל את קבלת הנזירות אם לא יתקיים התנאי, ובה אם יסלק התנאי יהא נזיר בכל. ומשום הכי הו נזיר גם אליבא דר' שמעון דהתנה על מה שכתוב בתורה ותנאו בטל (עפ"י קוב"ש כחוטת סי' קע"ג).

סו. דס"ל להתוס' דנזיר וקידושין שוין דכמו דאין נזירות לחנאין ה"ה דאין קידושין לחנאין דאין לך קידושין שאין עליו חיוב שאר כסות ועונה. ולפי זה הוה ליה התנאי נמי שזיר בקידושין כמו בנזירות ולא אמר דכחוך דמי. ועל זה חירצו דשם נמי הו"ל כחוך רק דשם לא מהני אפילו אמר בפירוש חוץ, רק בנזיר ילפינן מקרא דבשזיר מקלח לא הו נזיר והוא הדין באומר הריני נזיר חוץ מיין משמע להו דלא מהני לר"ש וכ"ה בעל מנת שלא אשתה יין הוה כחוך ואינו נזיר לר' שמעון. ולדבריהם ציונים

עליכם ונמנא אציו אחד מהן והתיר נדרו ופליגי אי הותרו כולן או לא, ה"נ קצרי רצון ואפילו למ"ד לא הותרו כולן משום דהוי נדר^[כז] ושבועה אצל הכא כיון דתחילה הוי נזירות (על אחד) [עליה בלחוד] ה"נ סוף נזירות. ור"ש ס"ל אפי' למ"ד הותרו כולן מ"מ הכא כיון דאין נזירות בזה לו עד שיפרש מכולן כמו כן נריך שאלה לכולן ונהי דנשאל האחד לא הותר השני ע"א:

והרבי שמעון. כי היכי דתתחלת הנזירות נריך שיזיר [בכולן] גם בסוף הנזירות נריך לשאל ולהתיר כולן*:

ואי צעית אימא בנדרי אונסין. זה חשיב אונס שאינו יכול לחיות בלא יין:

בדרי זירוזין. כגון שהמוכר אומר קונס כבר זה עלי אם אתן לך חפץ זה בפחות מד' דינרין (ה"ו נדרי זירוזין או) [ולוקח אומר] קונס כבר זה עלי אם אתן לך יותר משני דינרים ורצון שניהם לקנות בג' דינר, ה"ו נדרי זירוזין עב ואין נריכין עוד שאלה, [ו]למ"ד [נריכין היינו] מדרבנן:

בדרי שגגות. קונס כבר זה אם אכלתי היום ושכח שאלל היום:

פירוש ארזי הלבנון

ע. כוונתם להסביר בטוב טעם טעמייהו דרבנן דס"ל שע"י ההיתר על אחד מהמניין הותר כולם. והוא דכמו דהתם הוה טעמו דמ"ד דהותרו כולם מפני דס"ל דכל אנשים שאמר עליהם בהנדר הם נחשבים כולם כאחד לדבר הנדר דע"כ כשהותר אחד מהם הוה נדר שהותר מקצתו הותר כולו, כמו כן הכא בנזירות דס"ל לרבנן דהגם שלא קיבל נזירות אלא מיין הוה נזיר מכל הדברים מפני שכולם נחשבים כדבר אחד ולכן כשתתיר דבר אחד הוה מותר בכל דהוה נדר שהותר מקצתו הותר כולו, ואפילו למ"ד לא הותרו כולן הוא מפני דשם מיירי בנדר או בשבועה וס"ל לאותו מאן דאמר שאינם נכללים כולם כאחד בהנדר או בהשבועה אלא הנדר או השבועה חל על כל אחד בפרט ולכן לא הוי ההיתר של אחד לכולם כיון שכל אחד הוה נדור בפני"ע. משא"כ בנזירות שהזכירו חכמים

מהכחוד (לעיל דף ג' ע"ב) דכל חיובי נזירות נחשבים כאחד [שעל כן ס"ל שע"י קבלת דבר אחד נאסר בכל הדברים] מודה גם אותו מ"ד דבנזירות נקראים כל האיסורים בשם נדר אחד וכשהותר באחד הותרו כל הדברים. ור' שמעון דדריש לעיל מהפסוק דאיסורי נזירות אינם נחשבים כדבר אחד [שעל כן ס"ל כשקיבל דבר אחד אין חל עליו האיסור מכל הדברים] ס"ל דנזירות דומה כאילו פרט הנדר על כל דבר בפרט דאז כו"ע מודו דלא ייתר האחד ע"י היתרו של השני שכן כל אחד הוה נדר בפני"ע, כמו כן הוה בנזיר (תפארת יצן. ועי' קר"א).

עא. פי' וכיון דלא הותר השני לכן לא הותר גם האחד שנשאל עליו דאין נזירות לחאזין (עפ"י ב"ר. ועי' קרן אורה).

עב. ועי' ברין נדרים כ"א ע"א ד"ה שניהם.

ציונים

[כג]. עי' בהג' מהר"צ דנשכנר [ומקורו מהאז"מ] ואין מושג כלל טעם הגה"ה זו אך באמת נראה דאין הגה"ה זו אמורה אלא לספרים ישנים דגרסי "נזירות ושבועה" וכן הוא בדפוס. אצל להספרים שלפנינו דגרסי נדר ושבועה א"ש וא"ש הגה"ה כלל. וכן מנאמי צנרת יעקב כח"י דחיקן גירסת הספרים ישנים לכמות שהוא לפנינו.

בדרי אונקיס. מפרש בנדרים (דף כו.) כגון שהדירו חצירו שיאכל אכלו ציום פלוני ואירע לו אונקס שלא יכול לבא אכלו. אם צריך לשאול על אותו נדר מדרבנן פליגי בה אמוראי התם:

בדרי הבאי. מפרש התם (פי' בנדרים (כד:). וא"ת ומי דמי התם בשעת הנדר לא ידע האונקס דהא סבור לילך ולאכול וגמר ונדר ולהכי צריך לשאול מדרבנן למ"ד. אבל הכא בשעת הנדר ידע האונקס ומסתמא לא גמר ונדר ואיכא למימר דלכ"ע לא צעי שאלה"ע. ומפ' ר"ת דמתניתין נמי איירי שהאונקס בא אחרי כן כגון דבשעת הנדר היה צריך וחזק ויכול לחיות בלא יין ולצסוק החליש"ע או תחלה היה עשיר ולא היה צריך ליטפל למתים ולצסוק העניש"ע. אי נמי מיימי ליה דין זה (היכא) [הכא] דאין פיו ולבו שוין"ע דפליגי

פירוש ארזי הלבנון

עו. הקשה הקרן אורה דלדברא איכא מסתברא, התם דלא ידע האונקס אדעתא דהכי לא נדר ולהכי אין צריך שאלה, אבל הכא ידע האונקס ואפ"ה נדר מסתמא גמר ונדר אדעתא דאונקס גם כן [והו"ל להחוס' להקשות בהפך דלכו"ע ליצעי שאלה מה"ת] [יגו]. ובתש' גינת ורדים (ח"א כלל ז' ס"א) הטעים סברה החוס' בזה והיינו דכשיודע שהאונקס בשעת הנדר הרי לא גמר ונדר מרצון לבו אלא מאונקס דיצרו ומעולם לא חל הנדר, אבל כשבא האונקס אח"כ הרי מנא הנדר מקום לחול קודם שיצא האונקס ולכן יותר חשיב אונקס כשידע צו בשעת הנדר מן האונקס שבא אחרי כן. עו. ולפיר"ת מיירי דקיבל עליו נזירות סתם. והאי דקאמר סבור הייתי צ"ל דה"ק סבור הייתי כשנדרתי שחכמים מתירים לי אח"כ אם אצטרך לשמות מחמת חולשה (כ"פ מו"נ). והב"מ הביא בשם מהרי"ט (ח"א סי' ק"ח) שהקשה על פיר"ת דכיון דהאונקס בא אח"כ אמאי קמי מתני' אבל סבור הייתי, הא אפילו לא סבר כך מתירין לו מטעם שהוא עכשיו אונקס. [דבשלמא אי נימא דבשעת הנדר ידע האונקס, אחי שפיר דהו"א סבר וקיבל הלכך הוצרך לומר סבור הייתי]. ובפירושו

כשנדרתי שחכמים מתירים לי אח"כ אם אצטרך לשמות מחמת חולשה (כ"פ מו"נ). והב"מ הביא בשם מהרי"ט (ח"א סי' ק"ח) שהקשה על פיר"ת דכיון דהאונקס בא אח"כ אמאי קמי מתני' אבל סבור הייתי, הא אפילו לא סבר כך מתירין לו מטעם שהוא עכשיו אונקס. [דבשלמא אי נימא דבשעת הנדר ידע האונקס, אחי שפיר דהו"א סבר וקיבל הלכך הוצרך לומר סבור הייתי]. ובפירושו

ציונים

[יגו]. וכ"נ כוונת הרא"ש בפירושו וכן אימא להדיא בתור"פ שהקשה קושיא זו לרבנן. [כד]. כ"ל וכן הוא במקוצנת. [כה]. ובשלמי נזיר פי' כוונתם דהו' אונקס כההיא דנדרין להרגין ולחרמין השנוי שם במשנה. וגם זה בכלל נדרי אונקסין שהתירו חכמים כמש"כ רש"י שם, והמירו מטעם דאין פיו ולבו שוין מחמת האונקס כדאימא שם בש"ס. וגם בזה נחלקו שמואל ור"א. ואונקס זה ידע בשעת הנדר דומיא דהכא. וכי היכי דפליגי התם באין פיו ולבו שוין מחמת האונקס, ה"נ פליגי הכא שאין פיו ולבו שוין מחמת האונקס שאין יכול לחיות בלא יין. ושפיר מדמינן הך דהכא לנדרי אונקסין דנדרים ודו"ק עכ"ל.

זהא התם אמוראי אי צעי שאלה מדרבנן והכי נמי פליגי הכא"ש: הגה"ה. וכמו כן במתניתין פיו היה להיות נזיר מיין אבל לנו לא היה ומה דאמר אבל כסבור הייתי [היינו] בלצי כשעשיתי הנדר:

הריני נזיר ועלי לגלח נזיר. כי [אמר] הריני נזיר (בעצמו) חייב [עצמו] בזמירות ולהביא קרבנותיו, [וכי אמר] ועלי לגלח [חייב עצמו לגלח] נזיר אחר ולהביא קרבנותיו"ע. [ומ]השתא נזירות חייל עליה (ועתה) [ועוד] צריך לגלח נזיר אחר ולהביא קרבנותיו: ושמע חצירו ואמר ואני. פירוש ואני [נזיר] ועלי לגלח נזיר אחר חייל עליה [נזירות] וגם תגלחת של נזיר אחר:

פירוש ארזי הלבנון

דעתו שמוחר להיות נזיר אף בזמן אחד ולכן הו"ל שם נדרי שגוגות על כל הנדר. (וכ"כ הצ"ח שמואל נדרים סי' י"ז ועיי"ש בסי' י"ח ג"כ). וכעיי"ז כתב המרומי שדה דבסיפא דהטעות הוא בהיתר החכם הו"ל כאלו טעה בדבר אחר, וכמו שנדר באופן אם יש צרכי זה כך וכן וגמלא שאין שם הרי זה טעות ואינו נזיר, וה"ל כסבור שחכמים יתירו באמת אינם מתירין ה"ל נדר טעות וזהו לא גזירה רחמנא דלא מהני טעות, ע"כ. וע"ע בחסדי דוד (הארוך) לתוספתא פ"ב ה"א, ובתפ"י ישראל בתפ"י המשנה ומש"כ בתפ"י יעקב לבאר דבריו. וע"ע בשאר מפרשי הרמב"ם להלכה זו.

עו. ולכל הפירושים צריך לומר לתירוק הגמרא גם כן כמו לתירוק השני דמיידי נדר מכולהו אלא לבסוף רוצה לחזור מזה. דאל"כ הלא ר"ש סבר דאינו נזיר כלל עד שיזיר מכולן ולא אישתמיט בשום מקום לומר דלר"ש יהיה צריך שאלה מדרבנן בנזיר מחדא (לקוטי הלכות, זבח תודה).

עח. כוונתם לפרש אמאי לא מפטר מנדרו שאמר ועלי לגלח נזיר במה שמגלח את עצמו ומביא קרבנותיו. דבמה שאמר הריני נזיר נתחייב להיות נזיר וגם להביא קרבנותיו וא"כ ההכרח לומר דמה שאמר אח"כ ועלי לגלח נזיר התחייב עצמו לגלח נזיר אחר (עפ"י תפ"י). והיינו דוקא משום דאמר הריני נזיר ואח"כ אמר ועלי לגלח, אבל אם אמר הרי עלי לגלח נזיר ואח"כ קיבל עליו נזירות [דאלו הכרח הנ"ל], מדקדק בירושלמי דשפיר מפטר מנדרו שאמר לגלח נזיר במה שמגלח עצמו ומביא קרבנותיו.

לא הו"ל רק דברים שבלב, אלא לפי שעדיין עמו שאנו רואים שאינו יכול להיות אלא בזמן או שהוא קוצר מחסו ודברים שבלב המוכיחין הם ולפיכך הו"ל דברים. אבל ברישא מיידי בפתחם כל אדם שיכולים להיות בלא יין דלאו כל כמיניה לומר איני יודע שהנזיר אסור בזמן דדברים שבלב אינם דברים. וכ"כ בתשובה סי' קל"ד סד"ה ובר מן דין. [אלא שדבריו ז"ל בל"ע דאכתי מאי טעמא דר' שמעון דמתיר ברישא כיון דמיידי בפתחם כל אדם ודברים שבלב הם ואינם כלום ולע"ג].

אמנם הסכמת שאר מפרשים בזה הוא דהיינו טעמא דרישא משום דאף לפי דבריו וטעותו, הא עכ"פ נדר מחד מיידיהו והו"ל דינא כנודר בחד מהם שאסור בכולם. אף בטעמא דסיפא דלא אמרינן הכי רצו הפירושים והא מקצתם.

התוס' חדשים הביא בשם מוהריק"ש דסיפא מיידי דוקא בזה"ג שחשז שבה יתירו לו כל הנזירות, אבל אם חשז שבה יתירו לו שתיית יין לבד או קצורת מחסו ויהיה אסור בשאר, ה"ל הו"ל דדין נדר מאחת מהן שאסור בכולן עכ"ד. [וגם בזה בל"ע דא"כ דחשז שיתירו לו כל הנזירות, למה נדר כלל].

והצ"ח כתב לחלק דברי שא"ל היה יודע איסור יין ולא חשז בדעתו שום דבר רק להיות נזיר כפי ידיעתו מטומאה ותגלחת רק שהיה שוגג בזמן, לא חל שם שוגג על נדרו בטומאה ותגלחת והו"ל כאלו נדר בחדא דאסור בכולן. משא"כ בסיפא שידע מאיסור יין רק שהיה בדעתו דאדם כזה שצריך ליין או לטומאה יכול להיות נזיר בשאר דברים, א"כ הו"ל שוגג גם במה שנדר ששפט

ואם היו פקחין מגלחין זה את זה. פירוש כל אחד ואחד יעשה נזירותו שלשים יום ומציא קרבן בעצור חצירו ומפטרי מידי דהוה אחיניש בעלמא אם היה מציא קרבן עצורו (שפטור) [שנפטור] וגם זה נפטור ממה שנדר לגלח לאחר שהרי גלח לאחר. נמצא כי כל אחד לא יציא אלא קרבן א' ואפ"ה [ינא] (נמי) ידי נדריה שהרי (בלאו אחר) עשה נזירות שלשים יום וגילח לחצירו:

ואם לאו. שאין להם פקחות זה אלא כל אחד הביא קרבן לעצמושׁ כרץ לגלח לנזיר אחר ולהביא קרבנותיו תחתיו:

ושמע חצירו ואמר ואני. ולא [אמר] עוד [מהו] על כוליה דיבור של הראשון משמע וחייב השני להיות נזיר ולגלח. או דלמא על פלגיה דיצורה משמע ולא קבל עליו השני אלא או נזירות או תגלחת לאחר:

מדקאמר ואני ועלי ש"מ. אם לא אמר שני הדבורים (דפלגא) [דאפלגא] דדיבור משמע:

ומינה. כלומר גם זה תיפשוט ממתניתין מדקאמר ועלי לגלח ש"מ ואני על תחילת דיבורו משמע:

לעולם ואני אכוליה דיבוריה משמע ואי משום ועלי מאי קאמר ועלי בהך מילתא. כלומר ומה שקבלתי כבר נזירות [ו]תגלחת לאחר, (כמו) [שכן] דרך בני אדם לכפול (על) לשון. והוא הדין דאם לא אמר ועלי דמחייב נזיר ותגלחת אדיבור קמא:

ושמע חצירו ואמר ואני ועלי לגלח חצי נזיר מי איכא תרתי מילי. והרי הראשון לא קבל עליו אלא דבר אחד:

משום רישא דצריכא. דאינטריך למיתני ועלי לאשמועינן דואני לא קאי אלא אפלגא דדיבוריה ותנא סיפא דעלי אע"ג דלא צריכא אטו רישא:

[דף י"ב ע"א] **אסור** בכל הנשים שבעולם. וא"ת וכ"ע יאסרו לישא נשים דשמא זאת

פירוש ארזי הלבנון

עט. הוצרכו לזה משום דמתניתין משמע ואם לאו שאינם פקחים מגלחים אחרים, וקשה דאם אינם פקחים אחרים ילמדו אותן דבכגון זה פתח פין לאילם. לכך הוצרכו [לפרש] שכבר הביאו קרבנותיהם ולכן אין להם תקנה (ששנים לדוד). פ. בגמרא. האומר לשלומו כו'. משמע דאם באו השליח והאשה לפניו ושניהם אומרים דנתקדשה

למשלת, הרי הם נאמנים. ודע כי אין צריך בזה לטעם דחזקה שליח עושה שליחותו כי הטעם ההוא לא נזכר אלא בשאין השליח לפנינו ולא ידענו אם עשה שליחותו אם לאו. אבל בנדון זה השליח במקום הבעל קאי דשלומו של אדם כמומו והרי זה כאילו הבעל עצמו אומר שנתקדשה לו (עפ"י חשו' רי"ש סי' פ"ב ע"ש).

היא שנתקדשה ע"י שליח. ולר"ת פא' דהנשים נאמנות לומר לא נתקדשהיב תינה גדולות, קטנות שאינן יודעות אם אביהם קבל עבורן קדושין [וכבר מת אביה] מאי איכא למימר? (וכבר מת אביה). וי"ל דמדאורייתא אפילו הוא שרי לישא דאזלינן בתר רובא [דלאו] מקרובות המקודשת היא ואינו אלא קנסא בעלמא שעשה שליח סתם ולא פירש לו קדש לפלונית^ב ולדידיה קנסו ולאחריי לא קנסו^ב. [וא"ת] וליהו איסורא דאורייתא דהוא ליה קצוע וכל קצוע כמחנה על מחנה דמי. וי"ל דלא אמרינן קצוע כמחנה דמי אלא כשהאיסור ניכר לעצמו והיתר ניכר לעצמו^ב אבל כשאין האיסור ניכר לעצמו לא אמרינן קצוע^ב, פ"ה:

פירוש ארזי הלבנון

פא. כגון ט' תניות כולן מוכרות בשר שחוטא ואחת מוכרת בשר נבילה ולקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזו מהן לקח. פו. בפמ"ג (סי' ק"י שפ"ד סק"ד בחקירה הג') תמה על זה שהרי מצוה הוא צפוסקים דכל שיש אחד שידוע מהקציעות, אף שללוקח הוא ספק שלא נודע מ"מ קציעות גמור הוא, והובא כלל זה במשמרת הבית. וא"כ הכא לא מיבעיא היכא שהשליח חי והלך לו דהוה קצוע מה"ת כיון דלשליח ידוע וניכר הוא, אלא אפילו מת השליח מ"מ האשה שנתקדשה יודעת והוה קצוע הניכר. והניח צ"ע.

והכתב סופר בחי' כתב דאה"נ מדברי התוס' מוכח דס"ל דאפילו ניכר לאחד בעולם, כל דאין הדבר ניכר וידוע לכל לא הוה קצוע. ואין תפיסה על התוס' כ"כ אם לא ס"ל כהמשמרת הבית שהביא, ע"כ. ומיהו צמה שהיה ניכר להשליח צעת שקידשה, ממילא י"ל דלא מיקרי קצוע כמש"כ החו"ד סי' ק"י סק"ו דהעיקר תלוי צמה שאין איסור והיתר ידוע אללו צעת לידת הספק (עין יתק אה"ע ס"ח). עוד ראיתי להשואל ומשיב (מה"א ח"ג סי' ז') דכתב עלה דלא קשיא דהכא כיון דלא ידעינן כלל אם קידש, א"כ יש לדון דגם השליח אינו יודע וכל שכן האשה, שלא נודע כלל אם קידש. ולא שייך כאן קציעות כלל. ועי' עוד בשערי יושר שער ד' פ"א.

פח. לכאורה תמוה דנהי דלא הוה קצוע דאורייתא מ"מ קצוע דרבנן הוה דלא גרע ממה דאיתא בנצמים דף ע"ג דבעלי חיים חשיבי ולא בטלי והוה קצוע וכמחנה על מחנה דמי אף שהאיסור אינו

ז"ל וכו' דהנשים כו' (הג' מהמח"ס). והב"ר גרס: ולר"ת דמפרש דהנשים כו'.

פב. בגיטין (ס"ד ע"א) בתד"ה אסור כתבו דאע"פ שבאו כל הקרובות ואמרו שלא נתקדשו, לא סמכינן אדביורא בעלמא. והרמב"ן (הביאו הר"ן שם) פליג ע"ז וס"ל דנאמנות.

פג. לכאורה יש לומר דלא חיישינן להכי שיעבור האב על הא דאמרינן ברפ"ז דקידושין (דף מ"א ע"א) אסור לאדם שיקדש את בתו קטנה עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רותה, ועי"ש בתוס' ד"ה אסור (ה"ש"ע).

פד. והא דלרין טעמא דשליח עושה שליחותו משום דאי לא חזקה זו לא הוה לן למקנסיה דהא איכא ספיקי טובא שמא לא ישתדל לעשות שליחות ואם תמלא לומר יעשה שמא לא ימלא ואח"ל ימלא שמא יחזור ויודיענו (רין) בגיטין שם לישב קושיית הרמב"ן). ובשיטמ"ק הקשה ע"ד התוס' דלחיעזר עבד אברהם יוכיח שלא הו"ל לו מן הכלל אלא צנות כנען ועשאו יתחק שליח לקידושין למי שתתרה לקדש לו ע"כ. והנה למש"כ הרמב"ן פ' תולדות דשמירת התורה אלא אבותינו ה' היה צורך בלבד ולכן נשא יעקב אבינו ב' אחיות כיון דבחו"ל נשאם, לכאורה י"ל דה"נ כיון דקידושי בחו"ל הוה א"כ ליכא למיחש למדי.

פה. כתב המקנה (הל' קידושין סי' ל"ה סי"א) דהוה כמבטל איסור לכתחילה דאסור למי שנתבטל בשבילו. [והגם דהכא אין צוונתו לבטל מ"מ כיון דהוא חפץ בקידושי אשה ולא פירש לו איזו אשה, הוה כחפץ בתערובת כיון דלא קפיד שיוכל לבוא עי"ז איסור] (דעת ומיהו לישב תמיהת הב"ר).

קן סתומה. דז חזה ויולדת שמציאין חטאת העוף ועולת העוף. וסתומה פירוש (וז חזה) שהבעלים לא פירשו בשעת לקיחת צעלים איזו [לחטאת ואיזו] לעולה. ומש"ה נקט סתומה דאי מפורשת היה נריך להאריך ולפרש איזו פרה העולה [א] החטאת^פ. ולהכי קינר בלשונו ואמר דפרח אחד מהם:

ואי"ל שאר קינין בעלמא מתקן ואמאי לימא כל חדא וחדא (הוא) [דלמא האי הוא] אותו שפרח. כלומר והוקצע כבר לראובן ואיך יא' שמעון צו ידי חובתו. וא"ת והא כבר פירשו דלעלמא לא קנסו. ויש לומר דמשמע ליה דשאר קינין דעלמא אפי' לראובן מיתקן אם ינטרך לקן אחד [לזיבה אחרת] אמאי הא קנסו לדידיה ה"נ יקנסוהו שלא שמר קיניה ולומר שזה פרח מקן ראשון והוקצע לזיבות ראשון:

אשה דלא נידא. ונהי דלא קצוע לגמרי כדפ"ל מ"מ דמיא קצת לקצוע ויש להחמיר:

פירוש ארזי הלבנון

יהי רוב דלחיל בתריה. אבל בחפץ ידוע ולא נתחלף באחר רק שספק אם נאסר הוא או אחר ואיכא רוב שאחר נאסר ולא הוא, צה לא שיך שיעבד חשיבות בע"ה או כיו"צ מליז בתר רוב דעל המקרה מי נאסר לא שיך חשיבות. וראיה לזה מדברי המוס' כאן אף דאשה ודאי אינה בטלה דלא גרע משאר בע"ה ומ"מ לא הו' כקצוע. וע"כ כיון שאין דנים האשה אלא על חלות האיסור אם היא נאסרה או אחרת ככה"ג אין החשיבות מחשיבו כקצוע, עכ"ד. וכ"כ החו"א (אה"ע סי' ז' סק"ב) בקינור עיי"ש.

פ. כוונתם דהא דמסיק הש"ס ואילו מפורשת אין לו תקנה, מיירי דוקא במפורשת דלית ליה היכרא דאין ידוע איזו מהם פרה, החטאת או העולה. אבל בדוע איזו מהם פרהה הא ודאי שפיר איכא תקנתא אף במפורשת, וא"כ אמאי מני במתני' קן סתומה ולא תני מפורשת דאית ביה היכרא. ועל זה כתבו דהיה נריך להאריך ולפרש באיזו מיירי אי פרה החטאת או העולה בכדי שלא נטעה דמיירי במפורשת דלית ליה היכרא, ולכך קינר ונקט קן סתומה. ומיירי בקן סתומה דהקדש. וז"פ ודלא כהתו"ט פ"ב דקנים שכתב דל"ג זה (עפ"י ב"ר. וכ"כ באו"מ).

ציונים

[ט]. והסיף דלכ"ז יא' לנו דין חדש היכא דשלה לקדש לו אשה מעשר נשים הידועות ולא יומר, גם לשעת המוס' נאסר מדינא כדין קצוע דרבנן דאיתא קמן. וזה היפך מדעת המקנה באה"ע סי' ל"ה עכ"ל.

בשוקא אשכח וקדיש. כלומר היכא דמלא אותה בשוקא היה לנו לומר שיוכל לקדשה^ז דלא קביעה הויא וא"כ לא (הוה) [דמי ל]קצוע:

התם הדרא לניחותא. ודמי לקצוע:

באשה שאין לה צמ כו'. פי' כגון (שמנאו) [שמינה] שליח צר"ח ניסן (אלל) [ו]כל קרובותיה שראויה רחל זו לאסור מקדושיה הוו נשואות צר"ח ניסן כשעשהו שליח, ואע"פ שנתגרשו קודם יום הקדושין מותרת רחל זו למשלח כדמפרש טעמא דמשעה דקאמר הויין נסיבין [ו]כי משוי איניש שליח צמילתיה דקיימא קמיה כלומר [אין] דעתו שיקדש לו אשה שנתגרשה אחרי כן הלכך אפילו אם קידש אחת מקרובותיה של רחל לא נאסרה רחל בקידושין [אלו] שהוא [לא] עשאו שליח לכך [ו]לא חלו קדושי קרובת^ז רחל. והשחא קס"ד דאין דעת האדם אלא צמידי דקאי קמיה לכך פריך (אמתיני) [ממתיני] צשלמא (מתיני) צתראה איכא קדמאה קמיה שנדר כזר ואיכא למימר דדעתיה עליה ולכך פוטר עצמו בקרצנות הראשון אלא קדמאה מי איכא צתראה כשנדר הראשון וא"כ לא היה צדעתו עליו להביא קרצנות ואין יפטר מנדרו בהצאת קרצנותיו של שני:

ב"ב. כלומר היכי דמי שלא היה לה אחות ועמה יש לה^ז. ומן הדין הוה ליה לומר היכי דמי אלא משום דלשון נזיר משונה^ז. ויש ליישב הלשון דמאי טעמא דלעולם הוה ידע שפיר דמיירי כגון דנסיבין לגברי מכל מקום עמה שנתגרשו יש לנו לספק

פירוש ארזי הלבנון

כלל כל דפריש דפרישמו אינה פרישה דע"כ ישוב למקום קביעותו (קוב"ש לכתובות ס' ל"ו צשיני לשון מעט ועע"ש שהאריך בסוגיא דקצוע באר היטב).

צא. נראה דלא היה לפנייה הגירסא צש"ס הנך שלשה חיצות "ונתגרשה לאחר מכאן" ולזה פירשו דמ"ט ר"ל היכי דמי שלא היה לה אחות ועמה יש לה, ועל זה אמר דבההוא שעמא וכו' (צ"ר). והנה מדברי חוס' לעיל ד"ה צאשה נראה מלשונם ז"ל שבידנו דמה שאמרו צבמ' מ"ט דבההיא שעמא דקאמר ליה הוה נסיבין כו' משוי איניש שליח כו' הכל הוא דבר אחד שהוא נתינת טעם כעיקר למאי דאמרינן דאפילו אם נתגרשה אח"כ קודם שיקדש את הפנויה דשרייה היינו טעמא משום דבההיא שעמא הוא דמנסבין וכו' (תורת נזיר). וז"ע.

צב. ויש לתמוה דצפ"ק דכתובות דף ה' ריש ע"ב איחא נמי כהאי גוונא דקאמר מ"ט ופירש"י כלומר צמאי דומות עיי"ש וז"ע. ועיין עוד להא"מ ו"ל (צ"מ).

צ. החוס' מפרשים דקאי על האשה שרוצה לקדש עכשיו. ולפירושם ה"נ מאי דמשני הגמ' "החם הדרא לניחותא" קאי על האשה שרוצה לקדש עכשיו. וקשה דהא צנמנא חוץ לחנות הלך אחר הרוב, ואפילו אם יכניסנה אח"כ לחנות לא תיחסר כיון שכבר הותרה צעת פרישתה, והיינו משום דהכל חליי היכן היתה צשעה שגולד הספק אם צמקום קביעותה או לא. וה"נ כיון דבשוקא אשכחא וקדיש דאז נולד הספק שלא צמקום קביעותא, מה צרך דאח"כ הדרא לניחותא. וצשלמא לפירוש חוס' ככתובות (דף ט"ו ע"א ד"ה דלמא) שפירשו דהדרא לניחותא קאי על האשה שקידש השליח [וכן פי' הרא"ש צמילתין] א"כ לא קשיא דצשעה צמקדש עכשיו הדרא לניחותא האשה שקידש השליח והמקודשת עכשיו לא הותרה מעולם.

וע"כ ז"ל לפי' החוס' כאן דכוונת הגמ' היא דמה"ט דהדרא לניחותא לא מקרי פריש מתחילה, דכיון דידוע צשעת פרישה דסופה, לחזור למקום קביעותה אין זו פרישה. ולפי"ז צאדם לא אמרינן

ולאסור מספק. ומשני כי משוי איניש שליח צמילתיה דליהו מני עבד וכו' פי' ודאי דעת האדם אפילו צמידי דלא קאי קמיה והלכך הראשון נפטר בגילוח השני אבל שליחותא (בעל) [שאני] דלא מני איניש משוי שליח אלא צמילתיה דמני עבד נפשיה בשעה שעושה שליח צ' (דהא נסיב) [והכא כיון דנסיב] לא מני לשויה שליח לקדש לו אף כשתחגרש ואף [אם] קדשה השליח אינה מקודשת צ'.

פירוש ארזי הלבנון

השטא, מנא לן דהדר ציה לגמרי ממאי דקאמר דדיינין דעתו של אדם ותלין בשליחותו של שליח דכל מידי לא מני עבד השטא לא מני משוי שליח ואפילו אמר ליה בפירוש שיקדש מה שמהיה ראיה לן באותה שעה אינה מקודשת. וימא דהשטא נמי מסתמא אין דעתו לשויה שליח אלא אמאי דמני עבד השטא דאילו אמאי דלא מני עבד ליה השטא לא חסיק אדעתיה ולא שויה שליח, אבל אי פריש פריש ע"כ.

ובמשל"מ פ"ט מהל' אישות ה"ו הביא דברי מהרי"ט אלו ותמה עליהם דהא צמ"מ הקשו על זה מהא דמניא האומר לאפוטרופוס וכו' ומאי פריך שאני התם דפריש ובפריש מהני [לדברי המהרי"ט], אלא ע"כ צ"ל דס"ל לתלמודא דמילתא דלא מני עבד השטא אפילו שעושה אותו שליח בפירוש לא מהני. (וכ"כ להוכיח צמח"א שלוחין ושופטין פ"א, וכו"א בשיטמ"ק). ועוד הקשה דאי בדברי המהרי"ט דדעתיה דאיניש תליא מילתא א"כ אכתי חיקשי מתניתין דאם היו פקחים וכו' דהראשון בשעה שאמר ועלי לגלח לא היה יכול לגלח השני לפי שעדיין לא נדר נזיר וא"כ לא היה דעת הראשון על הד'. אלא ודאי מוכח כוונת רבא דלא מני משוי שליח בשום ענין ולא תלי דעתו כלל, עכ"ד. ועי' צ"כ גט מקושר למהרי"ט אלגאזי סי' ד' מש"כ ליישב דברי המהרי"ט. וצ"כ זכרון יהונתן אה"ע סי' צ' סקע"ה ובערוך השולחן חו"מ סי' קפ"ב סק"ד עיי"ש.

[ומאי דאכתי צ"כ לי העני, לדברי התוס' אמאי קמהדר ציה הש"ס משינא קמא דמילתא דקיימא קמיה לאו אדעתיה [וכמו שהכריח המהרי"ט דהכי כוונת הש"ס], דלא הוה ליה לחזור לגמרי רק ממאי דהוה תלי ליה דעתיה דאיניש, ולומר דהגם דדעתיה דאיניש אף צמילתא דלא קיימא קמיה מ"מ לענין לשויה שליח לא מני למשוי מדינא דוקא צמילתא דקיימא קמיה, וזל"ע].

צ. הקשה האורח מישור וכן שאר מפרשים מהא דקידושין (דף כ"ג ע"ב) דעבד כנעני יכול לעשות שליח לקבל גיטו מיד רבו ומקשה שם הש"ס מהא דאמר רב הונא הני כהני שלוחי דרחמנא נינהו דאי ס"ד שלוחי דידן מי איכא מידי דליהו לא מני עבד ושליח מני עבד, ומתוך שם ישראל לא שייך בקרבות כלל עבד שייך בגיטין [דיכול לקבל גיטו של חברו מיד רבו של חברו], וקשה דה"ל ימא דמני משוי שליח כיון דשייך המשלח בקידושין ע"ש.

והנה צ"כ הר"ר עזריאל כתב דבריו ספרים גרסינן מילתא דחזיא ליה משוי שליח וכו' ע"ש, ולזה אחי שפיר דפי' חזיא ליה י"ל דהיינו בשום ענין, וממילא לק"מ מההיא דקידושין דהתם שליח מיהא ראו לקבל גיטו באותו שעה ולכן חשיב ראו, משא"כ הכא אין ראו עכשיו לקדשה בשום ענין. וכ"כ צ"כ אהבת חסד (למורה"א מטשכט) ליישב עפ"י גירסת ספרים שלנו. ואף דבגמ' נקט לישנא דליהו לא מני עבד מ"מ המכוון הוא שהמעשה אין לה קיום כלל אף ע"י שליח. ומצינו צמח"א מקומות צ"כ לשון אחד והמכוון מתחלף. וכ"כ צ"כ חו"כ.

צד. מכל המשך דבריהם משמע דאף במפרש ואומר שיקדש לו אשה פלונית אחר שיגרשנה לא מהני דלאו שליחות הוא כיון שהוא עצמו לא יכול לקדשה בשעה שעשאו שליח. והקשה ע"ז המהרי"ט (חו"מ סי' כ"ג) דהא ע"כ למאי דס"ל מעיקרא דקאמר כי משוי שליח צמילתא דקיימא קמיה, לאו בשליחות דשליח תליא מילתא אלא דעתו של אדם שאין דעתו אלא צמה שלפניו [דפריך מההיא דאם היו פקחים וכו' והא התם ליכא שליחות ואפי"ה פריך, אלא הא דנקט כי משוי איניש שליח לאו דוקא משום שליחות קאמר אלא אדעתא דאיניש דיינין] וא"כ כי מסיק אלא דכי משוי שליח צמידי דמני עבד

ואם תאמר דהא מעשים בכל יום שהאשה אומרת לחצירתה לנשי לי קמח והפרישי חלה בעצורי וגם תלמידים של בית רבן אומרים כן צ"ה ואיך נעשה שליח בדבר הזה הא נשעה שעושה אותה שליחות לא היתה יכולה בעצמה להפריש חלה מקמח. זה שאינו צר חיובא שאין מפרישין חלה מקמח. ואומר רבינו תם דיש צידה להביא עיסה מגולגלת ולומר עיסה זו תהא חלה על קמח לכשיהיה נילוש ודברים שצידה קיימים צ"ה דאין זה

פירוש ארזי הלבונו

שלא בא לעולם לא חשיב זכות אפילו צמגלה דעמו לא לענין קדושין ולא לענין חלה, עיי"ש. וע"ע ט"ז קידושין סי' ל"ה סק"ב. צו. הדורש לזיון (דרוש י"ג) הקשה מינה דשייך חירוק ר"ת על מה שהעיסה יוצאה לחולין משום דמציא למעבד השמא להביא עיסה מגולגלת ותוכל להוציא העיסה לחולין שתאמר שזה יהיה חלה על הקמח כשיהיה נילוש, אבל עדיין קשה איך חל שם חלה על מה שקראה השניה שם הלל זה לא היתה יכולה בעצמה לעשות בשום תחבולה בעולם כיון שעדיין היה קמח, ומה צרך שהיתה יכולה להביא עיסה מגולגלת, אדרבא היתה מפרשה ממקום אחר ולא היתה תמיכה זו שהפרישה השניה חלה כלל.

ובחי' מהחמ"ס (הגדפסים צ"ס וילנא) כתב עליה בקיצור וז"ל: דע דלא נתלצטו החסו' על עשיית שליח להקדיש החלה, זה אינו דהרי צד המשלח להפריש חלות מכמה עיסות שבעולם. רק עיקר ההתלצטות איך יעשה שליח לפטור השיריים מקמח הלו והלא אין צד המשלח לפוטרו עתה. ועל זה תירצו דיש צידו לפטור הקמח ע"י מגולגלת וכו' אבל להקדיש החלה שפריש, בזה לא נתקשו מעולם. וגם בזה שגה שם [בדורש לזיון] במח"כ. עכ"ל. ודבריו סתומים וכוונתו ז"ל. מש"כ שהרי צד המשלח להפריש כמה חלות מכמה עיסות שבעולם דנראה דר"ל דכיון שצידה לקרות שם חלה על שום עיסה שבעולם לכן יכולה לעשות שליח לקרות שם חלה גם על עיסה זו, זה אינו וכבר דחאה הדו"ל עצמו שם דא"כ ה"נ באומר לשליחו לא וקדש לי אשה נימא הואיל והיה צידו לקדש שום אשה יכול לעשות שליח גם על זו [וה"נ לפטור את השיריים נימא דחשיב צידו מטעם זה] אלא ודאי צריך שדבר זה עצמו יהיה צידו השתא למעבדה, וא"כ הדרא קושיא לדוכתה איך חל שם חלה על ההפרשה. ומש"כ עוד דעיקר ההתלצטות היו

צה. הנה צמ"כ תלמידים וכו' הוא שפת יתר והפשוט שנתכוונו למש"כ ספר תרומה והוצא צ"י סי' שצ"ו והתלמידים הבחורים שהם אורחים אומרים לפונדקאיות שלהם לעשות להם כל עיסותיהם לעמך ולהפריש מהם חלה לעולם. ונראה לענ"ד מזה דקושיא הראשונה מאשה שאומרת לחצרתה לא קשה כל כך דר"ל דה"נ מינו השליחות בשעת מעשה לא מהני מידי מחורת שליחות אף מ"מ כיון שגילתה דעתה האשה דנימא לה בהפרשת חלה מזה העיסה א"כ ממילא כשנלוש אח"כ העיסה חובל היא להפריש מטעם זכיה כמבואר בבה"ד ועמש"כ ט"ו סי' שצ"ג סק"ב. ומיהו הש"ס קאמר שפיר כיון דאיהו לא מצי עבד לא מצי משוי שליח וכיון שמינו שליחות לא מהני ממילא לא יועיל נמי מטעם זכיה שהרי לא גילה דעתו לשום אשה פרטית ומאן לימא לן שיהיה לו שום זכיה בקדושי דהאי אימתא, אדרבא שהרי קמן רוצה עתה לקדש אחותה ש"מ דקידושי שליח ה"ו חוב לו לאוסרו בזה שהוא רוצה לקדש. ועוד הרי לא היה לו שום גילוי דעת אהך אימתא דבשעה שעשאו שליח עדין היתה זו נשואה ומש"ה לא יועילו קידושי שליח צדק אימתא. ולפי"ז אה"נ אי היה מפרש להדיא לקדש לו אשה זו לכשתתגרש היו מועיל לא מטעם מינו שליחות שהרי איהו לא היה מצי עבד, רק מטעם גילוי דעתו שזכות הוא לו, א"כ כשמקדשה לו אח"כ מועיל מטעם זכיה. ולכן כשרצו החסו' לחזק קושייתם הוסיפו שהרי גם התלמידים עושין כן לזוהם להפונדקאיות על כל העיסות שעתידים לעשות ולא פי' להדיא רק על זה העיסה ומסתמא יש דש כמה פעמים שאין להם שום זכיה כגון שלא יתקבל העיסה אם תמחין עד שיצאו התלמידים מבית הספר ואז אין כאן זכיה ומ"מ מועיל ועל כרחק משום מינו השליחות, וע"ז הקשו הא אינהו לא מצי עבד (תת"ס אה"ע סי' י"א בקיור קמח). אמנם יעו' בחז"ל אה"ע סי' נ"ח סק"ד שדעתו בדבר

דבר שלא בא לעולם [ד] כיון שצדה ללוש ולגלגל העיסה קרוי שפיר בא לעולם כיון שצדה לעשות כדאמר פרק האומר לחצירו (קדושין דף סג:) פירות ערוגה זו תלושה יהא תרומה

פירוש ארזי הלבנון

מעכשיו למפרע על מחובר וה"נ דכוותה. ואין לומר שאני מחובר לפירות מיהא אחינייהו בעולם רק דמחוסר תלושה משא"כ עיסה הא לימא בעולם כלל. זה אינו דא"כ מנא לן הא דמהני להפריש מן העיסה על הקמח לכשיהא נילוש, הא ליכא לדמיו לפירות ערוגה זו תלושין וכו' דהתם שאני כיון דאחינייהו מיהא הפירות בעולם, באופן דעל כרחק לא סבירא לן חילוק זה. איברא דהוא גופא ג"כ ז"ע, וז"ע. ע"י הע' ע"ט וע"ע צחי' הגר"י לכהן, ובחז"א אה"ע ס' קל"ח ריש פ' האומר.

צ. יש לתמוה דא"כ גם אותו קמח גופא צידו להפריש מטעם שצידו ללוש. ובתש' חת"ס (אה"ע ס' י"א) הרגיש בזה ופי' טעמא דהתוס' משום דס"ל דקמח על קמח לא מצי להפריש לכשיהא נילוש. והיינו משום דבקידושין (סס) בזה דרצ"י נמי הכי אימא פירות ערוגה זו תלושים על פירות ערוגה זו מחוברים או פירות ערוגה זו מחוברים על פירות ערוגה זו תלושים לכשיחלשו ויתלשו דבריו קיימים ע"כ, משמע אצל שניהם מחוברים לא מהני וה"נ קמח על קמח לא. וכ"כ הבית מאיר (י"ד ריש ס' שצ"ו) דעד כאן לא מצינו להקל אלא בחד ערוגה לריעותא הא בתרתי ערוגות לריעותא לא מצינו להקל, וה"נ דכוותה בשניהם קמח דלא מצי להפריש. ואמנם בציאור הגר"א (י"ד סס) כתב דעת התוס' דאה"נ לאו דוקא עיסה מגולגלת אלא ה"ה מהקמח עצמו אלא לישנא דגמ' (דקידושין סס) נקטו, ועיי"ש. וכ"כ צחי' רעק"א שם ריש ס' שצ"ח, ובחז"א ס' קמ"ח ריש פרק האומר ע"ע [כז]. ולדבריהם יתיישב עוד כמה תמיהות שהבאנו בסמוך.

צח. ואכתי יש לתמוה דהא מעשים בכל יום שאשה אומרת לחברתה לוישי וכו' אע"פ שאין צידה עיסה מגולגלת (דורש לזיון סס). ובתח"ס שם כתב דקינן העיסה לא חשוד דבר שלא בא לעולם משום דמצינו הוא ליקח בשוק, ובהא דמתלקינן (ב"מ דף

אף יעשה שליח לפטור השיריים מקמח הלו אצל להקדיש החלה שיפריש, בזה לא נתקשו מעולם. בשם הגר"י ז"ל הוצא דלדברא כל עיקר השליחות דבעינן הוא דוקא חלות של שם חלה ולא לפטור את העיסה, דמשלו על של חצירו לא בעינן שליחות וכל השליחות דבעינן הוא דוקא שיכול לעשות שם חלה על המופרש וזה הלא אין צידו לשיטת התוס' דנריך שיצא דוקא מן השוק, וז"ע.

שזב מנאחי תל"ת בתש' זכרון יהונתן (אה"ע ס' צ' אות ס') דמיימי לדברי חת"ס הללו ותמה עליהם ג"כ מטעמים הנ"ל. וכתב הוא ז"ל ליישב קושיית הדו"ל בטוב טעם ודעת לאמר דמי הכי שיש צידה להוציא קמח לחולין ע"י העיסה מגולגלת שצדא ותעשה חלה עליה, כמו כן יש צידה לעשותה קודש ע"י עיסה מגולגלת, היינו שתאמר שקמח זה כשיחלגלג יהיה חלה על זו העיסה המגולגלת דג"כ מהני. דהא כמו שיכול לעשות את הקמח לחלה על הקמח כשיהיה נילוש כן יכול לעשות את הקמח לחלה על העיסה לכשיהיה נילוש כיון דחד מיינייהו הו' צד חיוצא, ומעתה הרי צידה ליקח חלק מהקמח ולעשותה חלה לכשילוש על העיסה המגולגלת וחלק מהעיסה תעשה חלה על הקמח לכשחילוש. ונמצא שצין להוציא לחולין צין להקדיש המומר ולעשותה חלה קודש הו' הכל צידה לעשות עתה ע"י עיסה מגולגלת, ומש"ה מהני השליחות שפיר וזה ברור, עכ"ד הנפלאים. (ועי' שו"ת עונג יו"ט יו"ד ס' ק"א מש"כ ליישב דכ"א).

ומיהא הא קמן דהדורש לזיון מיאן בזה, ונראה טעמו משום דס"ל דלא מהני קריאת שם חלה על הקמח כלל. וכן הציא בציאור (י"ד ס' ל"ח) בשם הרב המצא ספר יראים שכתב דהתוס' ס"ל דעל קמח אי אפשר דחול קריאת שם חלה מעכשיו למפרע כלל ולא מהני לענין זה מה שצידו ללוש ולגלגל. ואמנם הוא גופא ערבא נריך דמאי שנא מהא דאמר' פירות ערוגה זו מחוברים על פירות ערוגה זו תלושין דאלמא אפשר לחול שם תרומה

צינונים

[כז]. ועי' בחזון יחזקאל פ"ו ה"ז דף ל"ב ע"א בשולי הדף מש"כ בטעמיהו דהך מפרשים.

על פירות ערוגה זו מחוברת לכשיתלשו ונתלשו דבריו קיימין דכל שצידו לעשות לאו כמחוסר מעשה דמי וצידו לתולשם יצא. ומכל מקום צהאי טעמא לחודא לא סגי לן למימר דמצי למיעבד שליח כאן כיון דצידו ללוש ולגלגל מדאמר פרק רבן גמליאל

פירוש ארזי הלבנון

צא לעולם למ"ד אדם מקנה דשלז"ל, וכיון דלמ"ד אדם מקנה דשלז"ל יכול לכתוב גט לכשאכנסנה אגרשנה כמו שהוכיחו בחוס' שם כנ"ל, ה"נ לדידן כשהוא צידו. אלא דמ"מ שליח לא מצי משוי. והו' שיעתם ו"ל. ונדחק האצ"מ בטעמא דמילתא דאע"פ דאיהו יכול לכתוב גט ולגרש לכשתהיה אשתו מ"מ שליח לא מצי משוי על כתיבת הגט. ודברי האצ"מ בטעמא דהא מילתא ז"ע כמש"כ בקרן אורה [לכאן]. גם לשון החוס' במש"כ ומ"מ צהאי טעמא לחוד כו' לא משמע שצאו לסחור דברי ר"ת ו"ל אלא כפי' שאר אחרונים ו"ל וכדלקמן.

והנה המשל"מ פ"ט מהל' אישות [הלכה ו'] ביאר דברי החוס' היטב דדבריהם ו"ל כך הוא שכתבו דמטעם צידו ללוש יכול המשלח עצמו לקרוא שם חלה עכשיו שיחול לכשיהא נילש, וכיון דיכול המשלח עצמו לקרוא שם חלה, שוב מצי למשוי שליח. ואח"כ כתבו ומ"מ לומר דכל שצידו ללוש ולהפריש אח"כ חלה [גם לכשצויר שעכשיו עדיין אינו יכול לעשות שם חלה] מ"מ כבר יכול לעשות שליח שיעשה שליחותו אח"כ דצידו מועיל שיכול למנות שליח, ואין צורך לן לילך מדרגא לדרגא דהיינו לומר דמטעם דצידו ללוש יכול הוא עצמו לקרוא שם ומטעם דיכול עצמו לקרוא שם הו"ל הוא מצי עבד עבד ושפיר יכול לעשות שליח. אלא נוכל לומר מתחילה דכל שצידו יכול למנות שליח שיעשה לכשיהא עיסה, זה אי אפשר לומר דהא גבי כתוב גט ליצמתי אע"פ שהוא צידו מ"מ לא מצי למשוי שליח, וע"כ הוכרח ר"ת ו"ל לילך מדרגא לדרגא דמטעם צידו יכול הוא עצמו לקרות שם חלה וכיון שיכול עצמו, יכול הוא לעשות שליח. עכ"ד המל"מ ודבריו מתבארים מאד בלשון החוס' להמעין בלשונם ו"ל היטב. וכן ביאר הגר"א ו"ל צו"ד סי' שכ"ז בקצרה וכן הבין הגרעק"א ו"ל

ע"ג ע"ב) בין יין סתם ליין זה עיי"ש. וכ"פ הצ"ר [כפ].

צא. ואע"ג דצקידושין שם מסיק היכא דאיכא שנוי בגון דמעיקרא צהמה והשתא דעת אחרת הוי מחוסר מעשה אע"ג דצידו עיי"ש, ז"ל דס"ל להחוס' דעיסה לא חשיבא שינוי אלא דמיא לקוץ פירות מן המחובר דלא הוי שינוי. אבל ק"ק שהרי לענין אי שינוי קונה או לא אמרינן צב"ק דף ז"ד ע"א דעיסה חשיבא שנוי גבי מפרש מן העיסה וכו' ע"ש ואילו גבי קציצת פירות מן המחובר לא חשיב שינוי כדאיתא התם דף ז"ו ע"א גבי מאן דגזל דיקלל מחצריה וכו' ע"ש, וא"כ כי היכי דלענין שינוי קונה חשיבא עיסה שינוי לגבי קציצת פירות מן המחובר, ה"נ לענין דשלז"ע אימא דחשיבא שינוי לגבי פירות והוי מחוסר מעשה ומאי ראיא מייטו מפירות ערוגה זו וכו'. ויש מי שהשיב לי דראיית החוס' אינה אלא לענין היכא דצידו לא הוי מחוסר מעשה אבל מסבירא צעלמא אית להו דעיסה הוי צידו ולא חשיבא שינוי כ"כ לענין מחוסר מעשה ודו"ק (באר משה).

ק. נחלקו המפרשים ו"ל בצוונת החוס' כאן. ו"א דצאו לחלוק צוה על ר"ת, ו"א דצאו לפרש דברי ר"ת. וראיתי להעתיק דברי הקהלות יעקב לכאן (סי' ג') צהצעת השיטות עם היות שלשונו ו"ל צא וברור ביותר. וז"ל: הנה האו"מ והאצ"מ סי' ל"ה סק"ג [כפ] הבינו דמש"כ החוס' "ומ"מ צהאי טעמא לחוד לא סגי כו'" צאו לחלוק על ר"ת ו"ל וסברי דאע"פ דאיהו מצי למעבד שיחול לכשיצא לעולם מ"מ שליח לא מצי משוי. וכן גבי כתוב גט ליצמתי לא מהני שליח (ורק מדרבנן איצטרי לן התם אי הוי ריח הגט ע"ש בחוס' יצמות) אע"פ דאיהו עצמו מצי לכתוב גט ולגרש לכשתהיה אשתו דהא כל דצידו מהני לדידן כמו דבר שלא

צינונים

[כפ]. ובס' זכרון יהונתן (אה"ע סי' ב') מילן צפי' זה וכתב אריכות גדול לבאר צענין אחר עיי"ש. [כפ]. וכן דקדק במחנ"א פ"ג מהל' גירושין, וכ"כ בס' גט מקושר למהרי"ט אלגאזי סי' ד'. ובחז"א זרעים בליקוטיו סי' ד' סק"ו.

(יבמות דף נב) האומר לחצרו כתוב גט לארוסתי לכשאכניסנה אגרשנה הרי זה גט מפני שצדו לגרשה (מיהא) [מהשתא] אם ירצה וצעי התם ליבמתו מהו ומאי קא מיבעיא ליה והא צדו לצא עליה ולגרשה אלא ודאי כיון דהשתא לא מצי לגרשה לא מצי משוי שליח כיון דמחוסר מעשה לצא עליה לא הכא נמי כיון דהשתא איהו לא מצי להפריש אינו קרוי צדו מה שצדו ללוש ולגגלגל לענין זה שיכול לעשות שליח כיון דמחוסר לישה וגילגול:

[דף י"ב ע"ב] **מעבא** דכתב רחמנא אישה יפירו. ניחא ליה לאותובי גס לר' יאשיה דמדרי' יונתן מצי לאותובי [בהדיא]: הרי הן קיימין לא אחר כלום. דהקמה בטעות הוא דשמא [תדור] בדבר שא"א ליה להקיים:

ליפר לה הוא. פירוש כשיצא מביטו:

דלמא מישתלינא. לשון שגגה. או מיטרידנא מן הדרך ולכך רוצה למנות אפוטרופוס ואותו אפוטרופוס יהיה מיושב בדעתו. וא"ת ואכתי ליפר לה איהו מעכשיו שהרי הוא זוכר עתה ומיושב בדעתו. וי"ל דאינו רוצה לומר שיהא מופר אלא נדרים שתדור מצי יסע ואילך אבל לא נדרים שלפני נסיעתו שזה קצת קשה [לוי]. אצל קשה דלימא לה השתא כל נדרים שתדורי מכשאלקע עד שאשזוב יהו מופרין. וי"ל דמתוך כך תפול קטטה ביניהם שזה קשה לה לעולם קדישא. ונדרים מיבעיא לן אי בעלה מצי מיפר בלא

פירוש ארזי הלבנון

בגליון הש"ס על התוס' ובתשובותיו סוף סי' קמ"א וכן הסכים הקרן אורה נזיר סס.

אולם הגרע"א ז"ל שם והקרא"א התפללו דא"כ צ"כ כתוב גט ליבמתי לכשאכנסנה אגרשנה

ג"כ תועיל השליחות ע"י שגלך מדרגא לדרגא דהיינו שנאמר דמטעם צדו יכול הצעל עצמו לגרש לכשיכנסנה ושוב נאמר דכיון דהצעל עצמו יכול לגרש ככה ממילא יכול נמי למשווי שליח דהא כבר הוא עצמו מצי עבד ממש כמש"כ ר"ת ז"ל לענין חלה. עכ"ל הקה"י ז"ל ועיי"ש דמיישב עפ"י דרכו קושיית הגרע"א.

קא. בקושיית הגרע"א צללה"ש ע"ע קרן אורה שאף הוא הקשה כן ועי' בספר גט מקושר למהרי"ט אלגאזי סי' ד' ובאשעזר חיו"ד סי' ל"ח סק"ח ובקהלות יעקב לכאן סי' ג' ובאצי עזרי הלכות גירושין פ"ג ה"ח.

[ל]. עפ"י לקט הקוטרס. ובאור"מ מילן בפי"ז דס"ל דגם ביום נסיעתו יש לחוש לקטטה ועיי"ש שהגיה דבריהם ופירש בע"א.

ציונים

וע"ע ב"ר.

הקודמת (מ"ו).

שמיעת קול וגם הפרה שליש [איינה] מועלת עד דשמע הצעל הנדר דהכי מוקי לה התס"ק (דף עב:). ולפי' זה נפרש ליפר לה איהו פירוש כשיסע"ק יפר לה צעלה ותועיל ההפרה לכשיצא הצעל וישמע הנדר דאס* ימתין להפר עד שישוב וישמע שמא יהיה טרוד לכשישמע וישתוק מלהפר ולכן פריך^ל ליפר לה מהשתא ותועיל ההפרה כשישמע ובשלמא אי סבר כרבנן ניחא [דלא] מני מיפר. ומשני דלמא טרידנא כשיצא ליסע כדפרישית ע"כ הגה"ה:

ושמוע חזירו ואמר ואני. בכדי נקט דהא בראשון נמי פליגי^ה:

אמר רבא הכל מודים באומר חצי קרבנות נזיר עלי חצי קרבן מייתי. כיון שתלה החצי בקרבן שאמר חצי קרבנות ודאי פלגא דקרבן (שיחד) [קאמר כיון שהרחיק תיבת] חצי מחיבת נזיר: קרבנות חצי נזיר עלי קרבן שלם צעי ליה לאתויי מאי טעמא דלא אשכחן נזירות לפלגא. דכיון דקמך תיבת חצי אלל [תיבת] נזיר (מחיבת) משמע מדיבורו דחצי אנזירות קאי ואין (חייב) [חיוב] שום חצי נזיר בעולם:

בי פליגי צלישנא דמתני'. [באומר הרי עלי. דכיון] (הריני נזיר וכיון) דאמר הרי עלי לגלח מיחייב* צוליה קרבן לר"מ דתפוס לשון ראשון^ה וכי אמר חצי נזיר לא כל כמיניה והוי כאומר קרבנות חצי נזיר עלי דמייתי קרבן שלם. וקשה אמאי קאמר האי לישנא כיון דאמר עלי איחייב [צוליה] לימא להדיא דדמי [לאומר] קרבנות חצי נזירות ורבנן* סברי נדרו ופתחו דהוי כאומר חצי קרבנות נזיר עלי. וי"ל דהא דאמר רבא קרבנות חצי נזיר עלי דכולה צעי איתויי משום דחצי קאי אנוזיר אלל [צלישנא דמתניתין] משמע להו (במתני' דלישנא) דחצי קאי אעלי וכמי שאמר חצי קרבנות נזיר^ה עלי^ה:

פירוש ארזי הלבנון

קו. ר"ל דנדרים שם מוקי להך צרייתא באומר ליה לאפטרופוס כל נדרים שמידור אשתי הפר ותחול ההפרה לכשאשמע הנדר. קו. כוונתם דסוגיא דנדרים (שם) פריך [להך פירושא] דכיון דסוף סוף לא חיילא הפרה עד שישמע הצעל א"כ למה לי לשוויה שליח, ליפר לה איהו לכשישמע. ומשני סבר דילמא מיטרידנא ולא יהא זכור להפר לכשישמע. הא מצוהר דלהך פירושא על כרחך דכבר ידעינן לסבא דדילמא מיטרידנא וא"כ קשה מאי פריך כאן ליפר לה איהו. ועל זה כתבו החוס' דהיינו דכבר ידעינן מסבא דמיטרידנא, היינו דוקא צטרידא דצוואו מן הדרך אלל סבא דשמא יהא טרוד כשיצא ליסע אכתי לא ידעינן ומינה פריך.

ציונים

[לא]. הצ"ר מוחק תיבת פריך.

הריני נזיר כשיהיה לי בן. פירוש הודאה ושנח להקב"ה שחנני וזיכני ונולד לי בן קייב:
[הרי זה] [הריני] נזיר. בגמרא פריך פשיטא:

בת טומטום ואנדרוגינוס אינו נזיר. דזה לא מחשיבו. אהא נמי פריך בגמ' פשיטא:
אבל אמר בלשון זה כשאררהי"י לי ולד אפי' [בת] טומטום ואנדרוגינוס הרי זה
נזיר. אהא נמי פריך בגמרא פשיטא:

[דף י"ג ע"א] הפיל"ה אשתו. ולא ידעין אי נפל הוא או בן קיימא הוא וכלו לו חדשיו
או שמת צמעי אמוק"ד אינו נזיר. ובגמ' מוקי לה כר' יהודה
דסבר לא מחית איניש נפשיה לספיקא [ור' שמעון סבר מחית איניש נפשיה לספיקא] וספק

פירוש ארזי הלבנון

מגלה נזיר שלם. עיי"ש דמפליג מילתא בנצרא. ועי' תו"ט ובתפא"י וברש"ש לנדרים י"ז ע"א
שעמדו על שינוי הלשון. קיד. פשטא דדבריהם משמע דמפרשים הספק
דהפילה צב' אופנים. האופן הא' צנולד כשהוא
חי ואח"כ מת ולא ידעין אי כלו לו חדשיו והיו בן
קיימא או לא כלו חדשיו ובכלל נפל הוא ולא ולד.
והאופן הב' הוא שכתבו אח"כ או שמת צמעי
אמו וכוונתם בזה דכשם שיש לפרש הספק צנולד
כשהוא חי הכי נמי יש להסתפק צילדתו מת אי
מת אחר שכלו חדשיו או קודם לכן. וכן הבין
הרש"ש דצבריהם ודקדק לפי"ו דאי הו' ידעין
דכלו לו חדשיו אף שמת צמעי אמו קודם שנולה,
הו' נזיר ודאי לכו"ע (ועוד דקדק דלכאורה צבה"ג
חייב להחמיר עליו ג"כ עיי"ש). ובתש' מהרשד"ס
(אה"ע סי' ר"ח) דחה פירוש זה שהרי אף צבת
וטומטום מודה ר' שמעון דלא הו' נזיר וכמש"כ

קרב. הב"י בתשובה (דיני כתובות סי' א') פירש
כוונתם בזה, דמהאי טעמא הוא דאמרינן דבן
דוקא קאמר ולא בת. אבל בעלמא בת בכלל בן היא
כמבואר בגיטין פ"ד מ"ח ועוד מקומות. וכ"כ
המבי"ט (ח"א סי' ק"ב) עלה דמתניחין דטעמא
דכשנולדה לו בת אינו נזיר דמן הסתם אינו נודר
אלא על בן זכר ולא על נקבה דהכל עובדים בזה.
אבל בעלמא בת בכלל צנים היא, ע"כ. ועי' פי'
הרע"ב למתני' ובס' שושנים לדוד ובתשו' יוסף
אומן להחיד"א ז"ל ס"ס ק"א מש"כ בזה.

הנה ראיתי בספר מעשה רוקח (מסעוד) על
סדר הרמב"ם, דנסתפק אם אמר הריני נזיר
כשיהיה לי בת ונולד לו בן או טומטום ואנדרוגינוס.
אם נאמר דנעין שיהא דוקא כמו שהוציא מפיו או
דימא דכוונתו להצנות. דאין להביא ראיה ממ"ש
בגמ' מהו דמיא לכשאצנה הוא דקאמר קמ"ל
דלא. דהתם מפני שאמר שיהיה לו בן ונולד לו
בת אבל הכא דאשתני למעליותא דהיינו שנולה לו
בן. אפשר שיהיה נזיר עכ"ל. ויש לדקדק, הא
לשון בת לא הו' לשון צניין כלל והלכך ליכא לספוקי
כלל דודאי בת דוקא קאמר. ומה בכך דאשתני
למעליותא כיון שאינו בכלל הלשון, וי"ע.

קיד. גירסתם במתני' "כשאררהי"י". וכ"ה בדפו"י

נזיר הו' דלמא בן קיימא מה שהפילה הלכך טוב להתנות ולומר אם בן קיימא הריני נזיר חוצה מדבורי הראשון ואם אינו צר קיימא כגון דלא כלו לו חדשיו ולא היה צדיבורי הראשון כלום הריני נזיר נדבה כלומר מעתה הריני מקבל עלי נזירות [ומונה] נזירות ומביא קרבנותיו ומותר ביין ומגלה. שאם לא התנה בן כל ימיו היה מקולקל לר"ש דמספיקא לא מצי לגלח ויאסר כל ימיו ביין ובתגלחת ובטומאה. ור"ש לא פליג אהא דנולד לו [בן] [צת] טומטום וכו' ק"י דליכא לספוקי דכשחמר כשיהיה לי בן ודאי לא היה דעתו אלא לבן ודאי ולא לטומטום^[ג] ולא פליג ר"ש אלא היכא דהפילה בן זכר דמספקא ליה דשמא הוה בן קיימא והו' בן גמור. והוא הדין דמילתיה דר"ש קאי ארישא היכא דאמר הריני נזיר כשיהיה לי בן והפילה כו' ק"י:

חזרה וילדה. פי' מהריון אחר ק"י ולד קיימא. הרי זה נזיר ודאי לרבי יהודה (וילדה) [מלידה] זו [ד]ולד קיימא, דממה שהפילה תחילה אפי' ספק נזיר לא [הו'] וכאילו לא הפילה כלל:

פירוש ארזי הלבנון

ולהקל דמאי שנא מכל התורה דס"ס להקל (חסדי דה השלם).

קז. לכאורה הוצרכו לזה משום דליכא לאוקמי מאותו הריון דא"כ היינו צעיר דר' אבא לקמן כמו שפירשו הם ז"ל דצ"ה והפילה. והקשה על דצריהם בתוס' רעק"א דהא צעיר דר' אבא לא מיירי אלא דוקא בשחורה וילדה בו ביום (עי' הע' ק"ב) וא"כ שפיר י"ל כאן דמיירי אף מאותו הריון רק דילדה השני למחר או ליומא אחרת.

ובסדר תפ' ירושלים מיישב וז"ל: כוונת התוס' לאשמעטין רצותא טובא דאפילו מהריון אחר נמי צריך לנהוג נזירות דהא ודאי כשנדר ואמר כשיהיה לי בן הו' כוונתו על לידה הראשונה, דהא אילו ילדה בת ואח"כ נתעברה שנית וילדה בן חו' לא מחייב לנהוג נזירותו והכי נמי הוה אמינא דכשהפילה דפטור ליה מנזירות הוא רק מזד ספק ומשום דלא מחית איניש נפשיה לספיקא אצל מידי ספק לידה לא נפיק לעולם והיכא דילדה אח"כ מהריון אחר לא יתחייב לנהוג נזירותו משום דעל זה לא נדר מתחילה. לזה קמ"ל התוס' דאפילו מהריון אחר

אי ידעינן ודאי דמת צמעי אמו לכו"ע לאו ולד מיקרי לחייבו נזירות, אפילו בשכלו לו חדשיו^[ג].

אלא דאכתי קשה עמש"כ תוס' צניור הראשון דנולד חי ולא ידעינן אי כלו לו חדשיו, דהא קיי"ל כרצנן דרשב"ג דאולינן בתר רוב ולדות בני קיימא (מפרשים). ועי' בקרן אורה מש"כ ליישב וכוונתו נראה כיון דמיעוט נפלים הוא מיעוט מצי ומספקא להו לאינשי אי בן קיימא הוא אי לאו, לכך חשיב ספק נזיר דנזדרים הולכים אחר לשון בני אדם. (וכ"כ צתש' מהר"י אשכנזי סי' שמ"ח עיי"ש בצורך).

קכו. דלכאורה היה לו להתמיר בילדה טומטום דס"ל לר"ש ספק נזירות להתמיר ושמא בן

הוא כמו שנדר (ירי דוד).

קכז. אלא דצרישא לא פסיקא מילתא, דבשלמא בסיפא שאמר לכשיהא לי ולד כל שהפילה אפילו אין ידוע מה הפילה הרי זה נזיר מספק שהרי אין כאן אלא חד ספיקא ספק נפל ספק בן קיימא, אצל צרישא שאמר לכשיהא לי בן אם אין ידוע מה הפילה הרי יש כאן ספק ספיקא

ציונים

[ג]. וכן מלמדי למהריצ"ל ח"ג סי' מ"ד שכתב על דברי תוס' אלו וז"ל: ופשטן של דברים אלו אין ספק דהכי משמע, דמאי דקאמרי שמת צמעי אמו אינו נזיר היינו היכא דידעינן דכלו לו חדשיו, דאי לא ידעינן, השתא אפילו צנולד חי אמרינן דאינו נזיר, צנולד מת לא כל שכן עכ"ל. וכ"כ בליקוטי הלכות וצח תורה, והוסף דהרש"ש ז"ל שגה בזה. [ג]. ישוב על מה שקשה לדבריהם מסוגיא דמולין כ"ב ע"ב צעי ר' זרעא כו'. עי' בחשו' צנין ציון סי' קמ"ג.

רבי שמעון אומר ואמר יאמר וכו'. דלר"ש מעט שהפילה היא ספק גזיר הילכך יתנה עמה בלידה זו ואמר אם היה הראשון בן קיימא נמצא שאלו נדדו מנזירות ראשון ונזירות של לידה אחרונה נדבה. או שמא הראשון נפל היה והנזירות הראשון נדבה היתה ועכשיו בלידה זו מוטלת עליו נזירות של חובה שגזיר צריך [כ]שיהיה לו ולד. לכך צריך להתנות דלא סגי ליה בנזירות הראשון דשמא נדבה היתה:

לכשאבנה הוא דקאמר. ולא בן ממש קאמר אלא לשון גזין כמו ואבנה גם אנכי ובהכי נמי* [הוי] בנזיקי:

ולד דחשיב בני אינשי. דבת נמי לא מיחשבה וכל שכן טומטום ואנדרוגינוס קמשמע לן: (ל) ר' יהודה [דכרי]. בצרימא דאימניא לעיל פ"ק (דף ח.) דקאמר נגנב אינו גזיר הוא דקאמר (לעיל דגזיר דכרי דלא הוא גזיר כלל) לר' יהודה. אבל לא רצה לומר ר' יהודה דהפלאה (לקמן ל"ד.) ק"ט הוא דאם כן אפילו היה הולד בן קיימא אינו גזיר כיון דבשעת הגדר לא היה הולד בעולם כנ"ל:

והפילה אשתו והפריש קרבן. פי' לנזירותו. וילדה פירוש מאותו הריון עצמו ולד קיימא דהשתא יש הוכחה גדולה מדהאי גזיר קיימא הנפל [הוה] נמי גזיר קיימא וכלו לו חדשיו דטיפה [אחת] היא ונתלקה* לשמיס"ק הילכך חלה קדושה על קרבן שהפריש כשהפילה [אף] ששוב לא הקדיש אותם הבהמות. דאפילו לר' יהודה דאמר לא מחית איניש נפשיה לספיקא הכא דאיכא הוכחה גדולה קדוש הקרבן ליאסר בגיזה ובעבודה. או דילמא [אפילו] כי האי גוונא דאיכא הוכחה לר' יהודה דלא מחית איניש לספיקא לא חלה הקדושה על הקרבן כלל מכת הפרשה ראשונה קבא דשמא מקצת הטיפה נקלטה

פירוש ארזי חלבון

דס"ל להתוס' ז"ל דכל שנולד חי לא חיישין לומר דלא כלו לו חדשיו מחמת ימי הקליטה כל זמן שהוא חי דחוקה דנקלטה מיד, ובגמ' הוא דחיישין להכי כיון שהפילה. ועוד י"ל דבאמת לאחר שחי השני שלשים יום מיבעי ליה חי חל קדושה ראשונה למפרע מחמת הוכחה זו מדהאי בן קיימא (קרי אורה).

קבא. המשל"מ (פ"ט מה"י הי"ג) מסתפק בטעמא דלא חל הקדש בזה, אי משום דלא מהני הפרשת קרבן קודם שחל הנזירות או דלמא שפיר חייב אלא הכא היינו טעמא משום דהפריש לכשהפילה הראשון דקצר שכבר חלה עליו הנזירות מחמתו ולכן הפריש הקרבן והוי הקדש בטעות (אח"ד עיי"ש באורק). ועי' ב"ר דהוכיח לפי דרכו בהטעם הא', ובחז"א (סי' קל"ח סק"ו) נקט

נמי חייב לנהוג נזירות, דלידה קמייתא לא חשיב לידה כלל. ומסתמא לישנא דמתניתין משמע כן דאפילו מהריון אחר נמי דינא הכי. ואח"כ מלאמי צחידושי הרב המאירי ז"ל למסכתין דמפרש להדיא כן ונהניתי צו. עכ"ל. ק"ח. דפוערין מן החליצה ומן היבוס (לחם שמים). ק"ט. ועיי"ש בתד"ה אלא.

קב. ומיירי דחזרה וילדה צו צום, דאילו למחר או ליומא אחרת צודאי ליכא הוכחה דלמא הך דלמחר הוא יום של כילוי הריון והנולד היום מסר יום אחד מזה. וכ"כ בשיטמ"ק (פרעק"ה).

יש לדקדק בדברי התוס' ז"ל דעל ידי מה נחזר שהשני בן קיימא, אי משום דהשני נולד חי אכתי לא נחזר שכן קיימא הוא כל שלא חי שלשים יום וא"כ ליכא הוכחה על הראשון. וי"ל

מיד ומקצת הטיפה (השניה)* לא נקלטה עד אחר שני ימים או ציוס ג' קב והוא [הו'] נפל. (כך) [ו]מסיק הש"ס ואיל דלר"י קמצעיא ליה דאי אליבא דר' שמעון הא אמר ספק נזירות להחמיר דכלא ילדה נמי הו קדוש מספק והשחא נמי כי ילדה אינו אלא ספק אלא אליבא דר' יהודה דאי לא ילדה חולין הוא והשחא כי ילדה ליה מי הו קדוש מספק וכדפי' קב:

ונפקא מינה לגיזתו ועבודתו. [ולא] דלילקי אהאי, משום דליכא (כי) [למימר] הך סברא דולד אחרון [ל]משוי ליה [ודאי אלא] בספק. דאי מספקא ליה להש"ס דשחא לילקו (בדואי) [כודאי] מדשני בר קיימא הראשון אינו נפל א"כ לר' שמעון נמי מצי למיבצי למלקות דאי לא ילדה ליכא קדושה ודאית אלא הו ספק לר' שמעון והשחא דילדה יקדש בודאי אלא ש"מ דלא משמע ליה להש"ס דלקי דקדושה ודאית אין זו כי נמי ילדה אפי' לר"ש. ע"כ הגה"ה:

ושמעי חזירו ואמר ועלי. היכא דאמר (ואני) ועלי (מדבוריה) [אדבוריה] משתמע כלומר גם אני נזיר בנזיר כשיהיה (לי) [לך] בן קב:

את"ל הך אגופיה משתמע. הואיל ואמר עלי. היכא דאמר ואני מהו אנפשיה קאמר כלומר אפי' בשאמר ואני אגופיה משתמע או דילמא רחימנא לך כוונתן לכשיהיה בן קיימא קב:

פירוש ארזי הלבנון

בפשיטות טעמא דהתוס' משום הקדש טעות. ועי' קרן אורה שהאר"י.

קב. זה שלא כדברי ר"ת (נדה דף כ"ה ע"ב) דאין אשה מתעצרת וחוזרת ומתעצרת אפילו נפל (הלכה למשה).

קב. מדבריהם נראה דהך סברא דולד אחרון מוכיח היינו אף לענין דחייב לנהוג נזירות מספק, דאל"כ מהיכא תיתי דיחול הקדש מספק על הקרבנות. וזה ז"ע כיון דאינו אלא ספק נזיר למה לא אמרינן דלא מחית איניש נפשיה לספיקא. ועוד אמאי לא מיבצי להש"ס לענין חיוב נזירות אי חייב לנהוג נזירות בכה"ג וכגון שילדה בת בשניה ול"ע (מפרשים) [לד].

כתוב בחי' משם הגרי"ז ז"ל דלר' יהודה דלא מחית איניש נפשיה לספיקא, מהתוס' מוכח

דכשיהיה מצורר הספק יהיה נזיר למפרע. והא ראיא דבהפילה אשתו וחזרה וילדה, במה שילדה אח"כ מצורר דהנפל היה בן קיימא ועושה ספק נזירות, הרי דכשיהיה מצורר הוה נזירות ולא אמרינן כיון שלא היה צרור לא קיבל נזירות כלל, עכ"ד. אבל בחז"א (סי' קל"ח סק"ו) ס"ל דאינו בן אלא צדין הוא דלר' יהודה לא מחית נפשיה לספיקא כלל ואף אם יתצור אח"כ לא הו נזיר למפרע דאל"כ הרי לעולם צריך לחוש דילמא יתצור הספק. ומהתוס' כאן אין ראיא דז"ל שאני הכא כיון שהוא יודע שהיא מעוברת תאומים ועמיד להתצור בלידת השני מחית לספיקא עד שיצור, ע"כ.

קב. והצ"ר מקיים גירסת הש"ס שלפנינו "כשיהיה לי בן" עיי"ש.

קב. לכשיהיה [לך] בן קיימא, כנדל"ל.

ציונים

[לד]. מהרי"ט אלגאזי פ"ח מהל' נזירות סי' ס', תורעק"א, קר"א, חז"א קל"ח סק"ו, עיין עליהם. ועי' עוד צ"ר ונחש' מהר"י אסאד סי' שמ"ח.

את"ל כל באנפיה כסיפא ליה מילתא. (דילמא) * [ו]מסתמא ה"ק דרסימנא לך כוותך:

[דף י"ג ע"ב] אמר ראוון הריני נזיר כשיהיה ללי בן. ושמע שמעון ואמר ואניקבי מי [אמרין כיון] שאמר שלא צפניו אנפשיה קאמר או דילמא ה"ק רסימנא ליה לפלוגי כוותך:

הריני נזיר ונזיר כשיהיה לי בן. השתא* קיבל* נזירות דנפשיה צרישא והתחיל ומונה את שלו שהרי קבלו מתחילה קודם נזירות דצנו וצמלחא ימי נדרו מגלח ומציא קרבנות לנזירות דנפשיה ואחר כך מונה את של צנו וכן כששלים את נזירות צנו יגלח ויציא קרבן לנזירותו:

הריני [נזיר] כשיהיה לי בן ונזיר. דהשתא קבל נזירות דצנו צרישא (ונזיר) [ו]מלכד נזירות דצנו קיבל עוד נזירות אנפשיה. התחיל מונה את שלו ונולד לו בן פי' עד שלא השלים מניינו. מניח את שלו ומונה את של צנוקבי [ד]כיון דקבל עליו תחילה נזירות של צנו הוא זקוק למנותם מיד כשיולד, ואחר שהשלים נזירות צנו ישלים נזירות של עצמו ואחר כך יגלח על שתייהם ומציא שתי קרבנות אחד לנזירות צנו ואחד לנזירות עצמו. אבל לא יגלח אחר שהשלים נזירות [צנו] קבי דאס כן היאך ישלים נזירותו נמצא

פירוש ארזי הלבנון

קבו. מדצריהם משמע דהך את"ל בתרא לא קאי אלא היכא דאמר ואני דשייך למימר רסימנא לך כוותך, אבל צעיא קמייחא [דועלין] קאי כאת"ל קמא דאנפיה משמע (קין אורה, ועיי"ש שהאריך בטובא וזו לכל הגירסאות ושיטות הפוסקים בה. וע"ע משל"מ פ"ג ה"ה).

קבו. עי' הע' קמ"צ מאי שנא משור זה עולה וכו'. קבח. ולפירושם הא דקחני מניח את שלו ומונה את של צנו [ולכאורה מאי נפ"מ בזה כיון דליכא תגלחת צינתיים ונזירות אריכתא היא]. יש לומר דהיא גופא קמ"ל דמפסיק בשל צנו ומשלים את שלו ואינו מגלח צינתיים, דאס היה משלים את שלו ואח"כ מונה את של צנו היה צריך לגלח צינתיים כמו צרישא (עפ"י קר"א ובר"א וצ"י צפ"י הרא"ש). ויהא דלא ערביניה ותמי צקיור מגלח אחר ב' הנזירות ויציא ב' קרבנות, יחצאר לקמן הע' קע"א.

ולגוף דין זה [דמניח את שלו ומשלימה את"כ] צריך ביאור האין סלקא נזירות שלו לסרוגין, דהא ודאי אס היה מתנה שימנה עכשיו נזירות עשרה ימים ולאחר זמן ישלים ובאמצע יהיה מותר בתגלחת

(*) ובמאירי כתב נפ"מ אס נשאל על שלו, אחר שמנה ב' או ג' ימים אחר לידת הבן, אי ימים שמנה עולים לו לנזירות הבן או לאו.

כי לא יוכל לגלח בהשלמת נזירותו דאין גידול שיער פחות משלשים יום קבט. ונהי דאם נדר נזיר מרובה שהיה נשאר אחר נזירות דבנו שלשים יום דאז היה יכול לגלח קל לנזירות בנו ולהשלים נזירותו ולשוב ולגלח קלא מ"מ במתניתין דמיירי בסתם נזירות דהוי שלשים יום (הילכך) אם יגלח [כשילשים] לנזירות בנו לא יוכל לקיים מצות גילוח אנזירות דנפשיה לכך לא יגלח עד שישלים שתי הנזירות ויציא שתי קרבנות:

פירוש ארזי הלבנון

ללאת בתגלחת אחת על ב' הנזירות עדיף טפי ולהכי מגלח תגלחת אחת על שניהם נזירות מועטת. אבל נזירות מרובה באופן שנשאר לו יותר מל' יום אי אפשר למעבד הכי דהא בהמתנתו עובר על כל תאחר תגלחת נזיר (ולטעמייהו אזדו דס"ל בנדרים דף ד' דבזה לא בעי' ג' רגלים) וממילא מחוייב הוא לגלח מיד ביום מלאת של נזירות בנו. ומיהו נזירות מועטת דלא נשארו לו להשלים נזירותו כי אם פחות משלשים יום אי אפשר כן דמאי אמרת דיגלח לאלתר בכדי שלא יעבור בכל תאחר, זה אינו דלדרכה זיל לאידך גיסא דהא על ידי תגלחת זו לנזירות בנו הרי הוא עובר בכל תאחר תגלחת טהרה לנזירות עצמו דכיון דלא נשארו לו לנזירותו כי אם פחות משלשים א"כ אם יגלח עכשיו ביום מלאת לנזירות בנו הרי ע"י זה יהיה מוכרח לאחר אכ"כ תגלחת הטהרה של נזירותו, וגמלא דבאופן זה ליכא לחטויי עלה משום כל תאחר, דבודאי אמרינן בכה"ג אוקי כל תאחר כהדי כל תאחר והדרינן לסבא קמייתא דכל היכא דאפשר ללאת בתגלחת אחת אינו מגלח וחוזר ומגלח. ורק היכא דנשארו לו שלשים יום דאז אפילו אם יגלח לאחר נזירות בנו ג"כ לא תתאחר ע"י זה תגלחת הטהרה של נזירות ידיה, בע"כ עליו לגלח ולחזור ולגלח משום איסור כל תאחר דרמי עליה (עפ"י תורת הנזיר פ"ד ה"ג).

קל. עי' הע' קכ"ח [בסופה] דקשה האין מותר לגלח בזה כיון דלכתי קאי נזירות ידיה והוי באיסור תגלחת.

קלא. קצת קשה דלקמן ע"כ פירשו החס' (ד"ה הריני) דככה"ג לנזירות מרובה אין צריך ליחזר עבור בנו נזירות אחרת כיון דמוצלעים בשלו ורק מגלח פעם אחת אחר שישלים נזירות ידיה. ואפשר לדחוק דכוונתם באמר בתחילת קבלת הנזירות שלא יהיו נצלעים לעלות לזה ולזה (חס' רעק"א).

שייך טעם זה שהרי עשה תגלחת דבנו נמי קליש דאיתא בשאלה והדר הו' כשאר עשה דעלמא דלא דחי לאו ועשה דעלמא, וז"ע.

ומיהו לפתש"כ הרמב"ם (ספ"ו) הטעם דדחי תגלחת מצורע לנזירות, דכיון דמי חלוטו אין עולין לו לנזירותו בטל העשה דקדוש יהיה ולא נשאר אלא לא תעשה עי"ש, אחי שפיר דה"נ י"ל בטל העשה כיון דאין עולין לנזירותו ולא נשאר אלא לאו ולפיכך צא העשה דתגלחת נזירות בנו ומצטלו. [אח"כ מלמתי בחי' ר' מאיר שמחה (לקמן ט"ו ע"א) שהקשה וגם כתב ליישב עפ"י דברי הרמב"ם כמו שכתבנו בס"ד, ושמתין].

הדר אנהירין לעינין דברי המלבי"ם ז"ל פ' נשא אקרא דכל ימי נדר נזיר תער לא יעבור על ראשו דדריש תיבת נדר יתירא דבא להורות אהך דינא דפוסק את שלו ומונה את של בנו ומגלח וכו' מפני שהיה נדר אחר של נזירות בנו בינתיים והכתוב אומר כל ימי "נדר נזיר" תער לא יעבור על ראשו, וכשהשלים נדר הנזירות אף שעדיין הוא נזירות הנדר הקודם, מותר לגלח. ולכן אמר זה גבי גילוח ולא גבי יין וטומאה שלא הותר בכלות נדר בנו. עכ"ד.

קבט. וא"ת לעולם יגלח על של בנו [אם ירצה] והדר ימתין ל' יום אחרים ויגלח על שלו דהשתא איכא גידול שיער (וכמו בגילתהו ליסטיים באמצע נזירות דמונה שלשים יום לגידול שער אף דכבר כלו ימי נזירותו, עי' דף י"ד ע"ב תד"ה נטמא). ואי משום דס"ל להחוס' דכל היכא דאפשר ללאת בתגלחת אחת על שתי הנזירות לא מייצעי ליה לאפוש תגלחת ועדיף טפי להמתין ולמיפק בתגלחת אחת, א"כ גם נזירות מרובה דנשארו לו להשלים יותר משלשים אמאי מגלח הוא תיכף אחר השלמת מנין נזירות דבנו, ימתין בתגלחתו עד לאחר שישלים נזירותו ויגלח על שתינן בבת אחת. ונראה דהה"נ ס"ל להחוס' דכל היכא דאפשר

הריני נזיר כשיהיה לי בן.* פירוש (ד) סתם נזירות דהו שלשים יום ונזיר מאה יום נזירות דנפשיה והשתא נמי קבל נזירות דבנו צרישא והתחיל למנות נזירות דנפשיה ק' יום ונולד לו בן. עד שבעים ויום שבעים נמי בכלל לא הפסיד כלום פירוש אחרי שנזירות בנו של שלשים יום מוצלעים חוץ ק' יום (עדיין) [למניין] דפירש [לכן אמרינן] (ולא) הו' ק' יום עולים לנזירות דבנו וגם למאה יום דנפשיה. דאף ע"ג דמיד כשיולד בנו צריך להניח את שלו ולמנות של בנו שהרי קיבלו תחילה כדאמר לעיל אפ"ה כיון דשל בנו מוצלעין בתוך המאה יום עולים לשל בנו ולשלו ק"ב ושלשים מאה יום ויגלה על שניהם ויצא שני קרבנות ק"ב. וה"ה לעיל כי אמר הריני נזיר כשיהיה לי בן ונזיר והתחיל למנות את שלו אם נולד לו הבן [ביום א'] למניינו (ביום א') דאותן שלשים יום עולין היו לבנו ולעצמו כיון דשל בנו מוצלע בשל עצמו דאידי ואידי לי' יום ק"ב. ודוקא כי קבל נזירות דבנו צרישא דמיד שנוולד הו' זקוק למנות אותו מהני הבלעה

פירוש ארזי הלבנון

דמונה ב' נזירות בה אחר זה ואין עולין במניין אחד, שאני התם דאילו היה נפטר משתיקה בשלשים יום למאי קיבל עליו נזירות שניה אלא ודאי צריך למנות שלשים ולחזור ולמנות, אבל הכא כשאמר "ונזיר כשיהיה לי בן" י"ל דלא נמכוין אלא שאם יולד לו בן וימשך נזירות בנו יותר מנזירותו שימנה לו נזירות בפנ"ע אבל אם יכול להיות מוצלע מצליעו ויוצא ידי שניהם. כן כתב המרדכי מו"ק סי' תתקכ"א. ולכאורה אין חירותו עולה לשיטת החוס' כאן שכתב דאף כשעולה מניין אחד לשיניהם מביא ב' קרבנות ולדבריהם אף בהריני נזיר היום הריני נזיר היום אמאי לא נימא דכוונתו להבליע ב' נזירות במניין אחד ולהביא ב' קרבנות (כס"ק נקין אורה). ונראה לשיטת החוס' בלאו הכי ניחא [דלא תיקשי מהא דנדרים] דסבירא להו דלא אמרינן שקיבל רק מניין אחד בהבלעה אלא בצוונא דנריך להפסיק נזירותו (היינו כשקיבל נזירות דבנו צרישא וכמש"כ הם בסמוך) דהפסקה שצריך להפסיק היא הגורמת שעולין לכאן ולכאן וכמש"כ הרא"ש בשם ר"ת עיי"ש [וביאור הדבר משום דלא ניחא ליה לאיניש בהפסקת נזירותו וכמו שמתאר כל המשך הסוגיא]. אבל המרדכי פליג על זה (וכדמשמע להדיא מהמשך דבריו עיי"ש) וס"ל דהוא הדין כי אמר איפכא הריני נזיר ונזיר כשיהיה לי בן, אם נולד לו ביום הא' עולה לשניהם, ולכן הוצרך למש"כ. (ועוד ישוב לשיטת החוס' בה תמצא בהע' קמ"ה).

ק"ב. והטעם בה לפי שבעה שקיבל נזירות בנו היה בדעתו שאם יוכל להבליעו בתוך נזירות המאה יעלו לו לנזירות הבן ולנזירות המאה כמש"כ חוס' לקמן.

ק"ב. בתוה"נ (פ"ד ה"ה) חוקר דעת החוס' לענין הא דקיי"ל דנזרק עליו אחד מן הדמים פסקה הימנו נזירות דאפשר דאין זה אלא בני שרק חובת נזירות אחת עליו אבל כאן דמגלה לב' נזירות י"ל דאין נזירותו נפסקת מעליו אלא צריקה אחד מן הדמים לכל נזירות ונזירות. או דלמא לא שנה ולעולם סגי ליה צריקה אחד מן הדמים להפסיק מעליו שתי הנזירות צבת אחת. וספק זה עצמו יפול גם בדיון התגלגלות, דלדדא קמא דבעי לכל נזירות ונזירות קרבן צפוי נפשיה להפסיקה מעליו ודאי דאינו מגלה אלא לאחר שיצא ב' הקרבנות, דאם גילה רק אחרי קרבן אחד הו"ל לענין אידך נזירות כגילה קודם הבאת קרבנותיו להלכה רווחת היא דלא יצא. אבל לדדא בתרא דבקרבן אחד סגי ליה להפסיק מעליו שתי הנזירות צבת אחת פשיטא הוא דיכול לגלה אחרי הקרבן קרבן אחד, (ע"כ דברי חקירתו בקי"א). ומדד להוכיח מסוגיית הגמ' לקמן דף מ"ו כדדא בתרא דבקרבן אחד סגי להחירו. ועע"ש שהאריך בה ומה שמיישז בה קושיית השירי קרבן על החוס' מסוגיית הירושלמי.

ק"ד. ואע"ג דקיי"ל כשמואל (נדרים דף י"ז ע"א) באומר הריני נזיר היום הריני נזיר היום

אבל קבל נזירות דמאה יום ברישא אפי' נולד לו הבן קודם ע' יום צריך להשלים המאה יום ברישא כשקיבל עליו תחילה דלא חייל נזירות בנו עליו [עד] השלמת נזירותו אלא משלים נזירות ק' ויגלה ויצא קרבן לנזירותו ושוב יעשה נזירות דבנו ל' יום ויגלה לל' יום ויצא קרבן קלה:

לאחר שצעים היינו ע"א סותר ול"ג סותר שצעים יום דהא אינו סותר ע'. וה"פ מניח את שלו ומונה את של בנו ולא דוקא סותר [אלא] כלומר מניח את מניינו ומונה שלשים דבנו: שאין תגלחת פחות משלשים יום. פי' לכך אין עולין שאר הימים שעד ק' ימים לנזירות דבנו לפי שאין נזירות דבנו פחות משלשים יום וליכא ל' יום עד גמר השלמת מאה ולכך זקוק להפסיק מניינו הואיל דנמשך [נזירות] דבנו על ימי נזירותו קל'. ולשון תגלחת אינו מכון דטפי ה"ל למימר שאין נזירות פחות משלשים יום, ונקט שאין תגלחת למימר (מכשישלים) [דכשישלים את] של בנו (יחזיר) [יחזור] למניינו וישלים נזירות הק' יום ויגלה בסוף כל המנין אחד לכולן אבל בסוף מנין דבנו אינו מגלה דאם כן לא יוכל להשלים אחר [כך] נזירות שלו דליכא שלשים יום מנזירות קל':

הגה"ה. לכאורה משמע כדמפרש דאחר שישלים של בנו יחזור וישלים את שלו כי ימי בנו אין עולין לנזירות מאה יום שלו כמו ברישא דקתני מניח את שלו קלה. מיהא יש בירושלמי נולד ביום שמונים סותר עשרה נולד ביום תשעים סותר (את) עשרים ולפי שיטת הירושלמי מיד [כ]שנולד הבן מונה של בן (לגמרי) [לגדו] ואותו מנין בן עולה לו לנזירות דק' יום קלה. ושם יש לפרש הירושלמי דסותר כ' כלומר בשביל בנו קאמר דמונה עשרה

פירוש ארזי הלבנון

דלא מתואר ימי נזירותו בשני השמות בשם "נזירות שלו" ובשם "נזירות בנו" אבל כשנזירות בנו אינו מובלע בשלו וצריך הוא למנות איזה ימים מיוחד בשביל נזירות דבנו בלבד מוכרח הוא למנות מניין נזירות מיוחד בשביל נזירות דבנו כי אין נזירות פחותה משלשים יום, עכ"ל.

קל'. עי' הע' קכ"ט.

קלה. ר"ל דלכאורה משמע כדפירשו החוס' דהיכא דנולד אחר שצעים אין עולין ימי בנו לז' נזירות, דומיא דרישא בנזירות מועטת דאין עולין ימי נזירות בנו לשניהם, אלא היכא דאין נבלעים זכ"ל ממע בשוה צריך למנות ב' נזירות.

קל'. פירוש של סותר להירושלמי הוא מה שסותר הימים המותרים לו, דלאחר מאה היה צריך להיות מותר בתגלחת ובין וטומאה וע"י נזירות דבנו נסתר היתרו עשרה או עשרים. ומוכח מהירושלמי דנזירות בנו עולה לו למנין נזירותו, שאם אינו עולה כפי' החוס' א"כ אין נפ"מ בין נולד לשמיים או

קלה. וטעמא דמילתא עי' בסוף הע' שלפניו ועי' עוד בהרא"ש ז"ל דפליג על זה וס"ל דה"ה כי אמר אפכא הריני נזיר ק' יום ונזיר כשיהיה לי בן אם נולד לו בן עד שצעים לא הפסיד כלום ועולה מנין אחד לשניהם וה"ג באומר הריני נזיר ונזיר כשיהיה לי בן אם נולד ביום א' דעולה לשניהם וכן משמע דעת המרדכי שהבאנו בהע' שלפניו עיי"ש. קלו. יש לדקדק דאמאי לא יעלו אותם ימי נזירות דבנו שעד השלמת המאה לב' הנזירות. והוצא בחי' הגרי"ז ליישב דכן הוא דעת הנודר דאם לא נשאר כל ה' יום אינו רוצה שיהו מובלעין ע"כ. וכ"פ החפא"ז בתוספת טעם והוא דאין עיקר כוונת הנודר צבאן בשביל ב' נזירות אלא כוונתו להיות נזיר בשביל עצמו ולהיות נזיר בשביל בנו ולכן אם נולד בנו ביום א' לנזירותו [או] בנזירות מרובה ונולד קודם שצעים אפשר להתקיים מחשבתו בנזירות אחת שמהיה בשבילו ובשביל בנו. וזה הוא כשהנזירות של בנו מובלעת בנזירות שלו

של מאה וכ' אחר המאה ולעולם ה"נ קאמר שאין עולה לנזירות דמאה כלל וחומר ישלים המאה כמו שהיה לו למנות [קודם] (ב) לידת הבן.

ובגמרא מוכחא דאם נולד [ל]ע"א דסותר אע"ג דאיכא שלשים יום עד המאה מיום לידת הבן והטעם דיום לידת הבן נימנית ממנין שלו ולא תחשב לימי הבן וליכא אלא כ"ט עד יום ק'. וז"ע אפירש' לעיל שאם נולד הבן ביום ראשון שהתחיל בו נזירותו שימנה ל' ועולין. לשניהם. וצריך ליתן חילוק בדבר דרישא הואיל וביום לידת הבן התחיל למנות נזירות של עצמו ימנה לשניהם אצל הכא שהתחיל זה ימים רבים של עצמו לא ימנה יום הלידה לבנו כי אם לעצמו. ע"כ הגה"ה:

בצי רבא אמר הריני נזיר לאחר כ' יום ומעכשיו מאה יום מהו כיון דהלין מאה יום לא שלמי צהנן עשרים יום לא חיילא נזירות של מאה יום עליה מעכשיו דמסתמא אין דעת זה האיש להפסיק נזירות שימנה עתה עשרים יום מן המאה יום ואחר עשרים יום ימנה נזירות שלשים יום שקבל עליו לאחר עשרים יום ושזב ימנה שמיים יום להשלים המאה יום אלא אחרי שאינו יכול להשלים נזירות של ק' יום צהנן כ' דעתו שאלו כ' יום

פירוש ארזי הלבנון

בירושלמי דסותר עשרה או עשרים, בשביל צו לחוד קאמר דסותר כלומר דאם היה נולד לשבעים לא היה צריך למנות ליותר ממאה, ועכשיו שנוול לשמונים הפסיד עשרה לפי שצריך למנות שלשים בשביל צו ועלו למניין מאה ועשר, ובגולד לתשעים סותר עשרים דנמשך נזירות דצו עד מאה ועשרים. ומ"מ אחר מניין צו ה"נ דצריך להשלים למניינו וכדעת התוס' (א"מ וצ"ר).

וטעמא דהירושלמי דלא פירש להך השלמה דבסוף מפני שעיקר החומר שלו מהנזירות הוא עד שישלים נזירות דצו דעד אז אי אפשר לו לגלח מהזמן שהתחיל למנות הנזירות שלו של מאה יום, אבל כאשר ישלים נזירות דצו אז אפשר לו לגלח. והגם דע"י שמגלח על נזירות דצו יהיה מפסיד הימים שמנה אחר שבעים בשביל נזירותו, אעפ"כ ניחא לו להפסיד אותם הימים כדי שיהיה מותר לו לגלח חיקף אחר נזירות דצו, ולכן לא חשב הירושלמי אלא הימים שצריך למנות על המאה בשביל נזירות דצו (תפא"ס). [אמר המעתיק מה דפשיטא ליה להרב תפא"ס ו"ל דמותר לגלח אחר נזירות צו הגם שע"י מאחר תגלחת נזירותו שאת"כ, יעו' הע' קכ"ט דהבאנו מי שחולק ע"ו]. קמא. ע"י לקמן דף ט"ו ע"א בחד"ה וכן, שצ"ארו היטב החילוק בזה.

לתשעים ולעולם הוא מפסיד שלשים יום (עפ"י תפא"ס).

וצריך ליתן טעם להירושלמי מאי שנא מרישא דנזירות מועטת דקמני מניח את שלו אלמא כיון שאין נבלעים זה בזה ממש צריך למנות כ' נזירות (וכמש"כ הם כאלו ריש ההגה"ה ראה הע' שפנ"ו). ונראה דהירושלמי ס"ל דטעמא דרישא בנזירות מועטת משום דאין סתם נזירות פחותה משלשים יום ואי נימא דיעלה לשמיים נמצא דלא ימנה "לנזירות עצמו" ל' יום וצעד "נזירות צו" שלשים יום. משא"כ בנזירות מרובה שימנה מיהא צעד עצמו לכה"פ שלשים יום על כן עולה לשמיים. ולשיטת הירושלמי לא תלי במשיכת זמן הנזירות [שהיו נבלעים זכ"ו ממנ] דהא הירושלמי ס"ל בגולד הבן ביום ראשון בנזירות מועטת אף דמשיכת הימים שווה אפ"ה אינו עולה לשמיים (כדאיכא שם הלכה ט' מניח את שלו ומונה את של צו אפילו אשמו יושבת על המשבר) אלמא דאין הטעם משום דנמשך הימים בשווה אלא הטעם הוא דחלוק בין נזירות מרובה לנזירות מועטת דבמרובה לכה"פ איכא ל' צעד צו ול' צעד עצמו, משא"כ במועטת דליכא ל' לכל חד (עפ"י ריד"ו לירושלמי שם). קמ. ר"ל דיש לומר דגם הירושלמי דעתו כדעת התוס' דצריך להשלים למניינו, ומה דאיכא

יהיו פנויים והיה מותר ביין ובתגלחת בהנך כ' יום ואחר כך ימנה ל' יום (לגלח) [ויגלח] ויצא קרבן ושזב מונה ק' יום רזופין ויגלח ויצא קרבן. ומה שאמר מעכשיו מאה יום ר"ל ומעכשיו כמו כן אני מקבל ק' יום אחר שאעשה* סתם הנזירות לאחר כ' יום.

וא"ת ואמאי לא פשיט ממחני' דקחני מניח את שלו ומונה של בנו ושזב משלים את שלו אלמא לא חייש האי גברא אהפסקת נזירותו. (ד) איכא למימר שאני מחני' כשהתחיל למנות נזירותו סבור היה (למשלומין) [להשלימו] שלא ידע שיוולד לו בן תוך ימי נזרו (וגם) [ד] אפשר להיות שפעמים ישלים נדרו קודם שיוולד לו הבן הילכך גמר ונדר ואפי' יוולד הבן מפסיק נזירותו ומניח נדרו ומונה את של בנו ולא קפיד בהפסק נזירותו. אבל הכא דלא אפשר כלל [ד] אס יתחיל נזירות של מאה יום נריך להפסיק כשיעצרו כ' יום הילכך לא חייל עליה נזירות של מאה לאלתר:

אז דילמא כיון דאית ליה גידול שיער לבסוף חיילא. פ' כיון שנשארו לו ל' ימים לאחר סתם נזירות כדי גידול שיער היינו נזירות שלם חיילא ולא חייש בהפסקת נזירותו והכא נשארו לו אפי' פ' יום הלכך מונה עשרים יום הללו לנזירות דמאה יום ויפסיק וימנה ל' יום ויגלח ויצא קרבן ואחרי כן ימנה פ' יום להשלמת מאה יום קמב. וה"נ אמרינן בצרייתא דמייתי לקמן אחר שמנה ל' יום אינו מונה רק פ' יום להשלים המאה יום על העשרים שמנה קודם שלשים יום. ואע"ג דתגלחת סותר היינו כדי שיהיה לאחר התגלחת שלשים יום כדי גידול שיער אבל אם נשארו אחר התגלחת שלשים יום עד כלות נזירותו אינו סותר כלום כיון דאית ליה גידול שיער דתגלחת טהרה והכי אמרינן צפ' ג' מינין (לקמן מד.). והכא נשארו לו פ' יום כדי גידול שיער ויתר.

[הגה"ה] ואע"ג דאמרינן דמתניתין נולד לו בן עד ע' לא הפסיד כלום דימי בנו עולים למנין הק' יום והכי אמרינן לקמן בצרייתא קמב דאחר שמנה נזירות של ל' יום מונה פ' יום להשלים (הראשונים) [הראשונה] ולא סלקי הנך ל' יום אע"ג דמוצלעין הם תוך הפ' יום. [יש לומר] דלא דמיא למתניתין דמתניתין לא נדר נזירות אלא אם יוולד אחר ע' אבל אם יוולד תוך הע' שיוכל להבליע נזירות דבנו תוך הק' אין דעתו למנות

פירוש ארזי הלבנון

הכא דאפשר לחצאין אמדין דעתיה שנחכוין בשניה למנותה בהפסקה. [ואף דנזירות מועטת אי אפשר לחלק, ז"ל דהבציא דשאל מתחילה נזירות מועטת אי חיילא מהשתא הוא שיעשה הכל כנזירות אריכא שיגלה בסוף השלמת שניהם ויצא צ' קרבנות כדאיכא בתוס' לעיל] (עפ"י צ"ר וק"א). *

קמב. ז"ל והכי אמרינן לקמן כו' (הג' ר"צ נשטרג). וכוונתם לבצרייתא לקמן י"ד ע"א דפשט מיניה מילתא דרבא.

קמב. ויש לדקדק היכי מצי חייל כלל נזירות דאחר כ', דמאי שנא מאה דאיכא נזירים (דף כ"ט ע"ב) צאומר שזר זה לאחר ל' יום עולה ומעכשיו שלמים דחייל קדושת שלמים ומעכבת על קדושת עולה מלחול (וכן קשה על מחני' דמניח את שלו ומונה של בנו). וי"ל דהתם אי אפשר לקיים שניהם ואם לא מחול קדושת שלמים לא מחול עוד לעולם וכיון דאמר מעכשיו שלמים חלה קדושת שלמים מיד ואין קדושת עולה יכולה לחול עוד. משא"כ

נזירות לבנו [צפני ענמו] אלא לי אחרונים יעלו לשניהם דהיינו ק' יום בין הכל ומה שלא אמר צפי' הריני נזיר כשיהיה לי בן ומעכשיו ע' יום היינו משום שדעתו להיות נזיר ק' יום אם לא יוולד לו בן לבר מנזירות דבנו, אבל מ"מ אם יוולד לו בן קודם לי [אחרונים] חפץ הוא להצליעו בנזירות ידיה. אבל הכא שקיבל נזירות אחר כ' בדעתו למנות לו מנין שלא יעלה למנין המאה יום דאם איתא דחפץ להצליע [להנך שלשים] והרי הוא יודע צבור דבהנך כ' לא [שלמין] ק' לימא צפי' הריני נזיר אחר כ' ומעתה (פי') [יהיה] בין הכל ק' קמ"ד. אלא ודאי חפץ לעשות ק' יום בלא הנזירות קמ"ד. ע"כ הגה"ה:

ותבצי ליה נזירות מועטת. פי' סתם נזירות דהוא שלשים יום וכגון דאמר הריני נזיר לאחר עשרים יום ונזיר מעתה אי חיילא השתא וימנה עשרים יום וינת מנין זה וימנה שלשים יום וימנה עשרה ימים להשלים נזירות ראשונה ולא יגלה עד [ששים] השלמת שניהן:

חדא מגו חדא קמיצעי ליה. כלומר תחילה שאל בנזירות מועטת ושוב שאל בנזירות מרובה באם תמצא לומר דאפילו את"ל לנזירות מועטת לא חיילא כיון דעשרה יומין לבד הוא [דיתרין] לא סלקי הנך עשרה שישלים אחר [נזירות דאחר] עשרים לאינטרופי לעשרים שספר מתחילה משום דהנך עשרה לא חזו לנזירות לחודייהו ולהכי לא ניתא ליה להפסיק נזירותו אלא אלו עשרים יום רוצה שיהיו פנויים ויהיה מותר ביין ובתגלחת וליטמאות למתים אכתי מיצעי ליה לנזירות מרובה דמאה יום כיון דאי חיילא השתא כ' יום אכתי פשו להו פ' יום אחר נזירות דל' יום דחזו לנזירות לחודייהו ומנטרפי שפיר להני עשרים יום להשלמת ק' יום וימנה [כ'] יום ושוב מונה לי יום ומגלח ויציא קרבן ושוב מונה פ' יום להשלים המאה יום ויגלח שנית ויציא קרבן ולא קפיד אהפסקת נזירות. או דילמא אפ"ה לא חיילי כיון דלא שלמי מאה יום צהנך [כ'] יום ואין רצונו להפסיק נזירותו ומסתמא בשעת קבלה היה בדעתו

פירוש ארזי הלבנון

קמ"ד. ר"ל דכל זה יאמר צפירוש שיהיה בין הכל מאה (נ"ד). ובקמ"ד גורס "לימא צפירוש הריני נזיר אחר כ' ומעתה ע' יהיה בין הכל מאה". והכל עולה לסגנון אחד. קמ"ד. יסודם של המוס' הוא דממה שקיבל עליו לראשונה נזירות דבנו הגם שלא יהיה חל עליו אלא לאחר זמן, ואח"כ קיבל עליו נזירות ענמו דחל עליו חייב משקיבל, וזה לעד שכוונתו הייתה להצליע נזירות דבנו בנזירותו אם היה אפשר והיינו אם יוולד בנו עד שנעיס. אבל כאן הגם שהקדים לקבל הנזירות שיהיה חל עליו אחר עשרים ואח"כ קיבל עליו הנזירות שחל עליו חייב, אעפ"כ אי אפשר לומר דדעתו היה להצליע, כי אם היה דעתו להצליע ומה שקיבל בשתי קבלות הוא כדי להתחייב צ' קרבנות [א"כ] הוה ליה לומר בשעת קבלתו הריני נזיר לאחר עשרים ומעכשיו אני נזיר יהיה בין הכל מאה, ומדלא פירש דבריו בודאי כוונתו היה לשני נזירות מיוחדים גם במנין, משא"כ בנזירות דבנו לא היה אפשר לו לפרש דבריו מהטעם דאפשר דיולד בנו לאחר שימנה המאה (מפארת י"ן).

[דנכ'] יום קמאי יהיה מותר ציין ובתגלחת ובטומאה ואחרי כן יעשה שלשים יום ויגלח ויבא קרבן ושזב יעשה מאה יום רלופין ויגלח ויבא קרבן:

הגה"ה וז"ע אי מצי למיזעי היכא דאמר הריני נזיר מאה יום קמי ונזיר לאחר עשרים יום דהשתא הקדים המאה יום [אי אמרת] חיילי מהשתא אי לא קמי קמח. [ושמא] דה"ה דמצי למיזעי הכי וחדא מנייהו נקט. הגה"ה:

[דף י"ד ע"א] **אמר** הריני נזיר לאחר עשרים יום ומעכשיו נזיר לעולם. דדינו אם הכניד שערו דמיקל ומציא שלש צהמות קמח:

בי חיילא. נזירות עליה מהשתא או לא. את"ל דצין נזירות מועטת ציין נזירות מרובה מהשתא חיילא משום דכי מטו עשרים וחול נזירות לא הוי הפסק כולי האי שהרי

פירוש ארזי הלבנון

קמו. כתב הב"ר דצמתכוון השמיטו התוס' מיבט מעכשיו, דאם היה אומר מעכשיו מאה יום

זה ודאי מעכשיו ממש קאמר. ועי' הע' קמ"ו דצברי הב"מ דלא נחית לזה.

הריני נזיר מאה יום חל עליו נזירות וא"כ אף דשזב אומר הריני נזיר לאחר כ' יום אין נזירות חל על נזירות, וז"ל ע"פ מש"כ התוס' לעיל ט' ע"א דהיכא דדבריו סותרין אמרינן אף בגמר דבריו נתפס וחייל שתי הדבורים ולהכי יש למיזעי היאך כוון צה וכדפי' התוס' עכ"ל, ועע"ש.

קמו. כוונתם משום דאפשר דדוקא צהקדים הנזירות לאחר עשרים יש מקום לומר מסתמא דעתו דנכ' יום קמאי יהא מותר דלא ניחא ליה צהפסקה. אבל צהקדים הנזירות דק' יום צרישא נימא דודאי לך הקדימה כי היכי דמיחול מהשתא ועל כרחך דלא חייש להפסקת נזירותו.

קמח. עי' צפ"ק הע' קל"ו. כמו צמתני' דמונה שלו ואח"כ של צנו אם אמר תחילה הריני נזיר [קקן אורה]. וז"ל הב"ר: לכאורה קשה כיון דאמר תחילה הריני נזיר מאה יום חל עליו נזירות וא"כ אף דשזב אומר הריני נזיר לאחר כ' יום אין נזירות חל על נזירות, וז"ל ע"פ מש"כ התוס' לעיל ט' ע"א דהיכא דדבריו סותרין אמרינן אף בגמר דבריו נתפס וחייל שתי הדבורים ולהכי יש למיזעי היאך כוון צה וכדפי' התוס' עכ"ל, ועע"ש.

וכתב הב"מ: נראה דגם לפי צעיא זו לפי האד דלא חיילי מהשתא אלא לאחר עשרים, ז"ל נמי דמונה תחילה הנזירות לאחר עשרים ואח"כ של הק' ולא אמרינן דימנה תחילה של הק' משום דהתחיל צה ואח"כ של כ' ומה שאמר לאחר כ' ר"ל לאחר כ' אני מקבל נזירות לאחר מאה יום, דא"כ מאי מיזעיא ליה כלל, דהא יחול מהשתא ויחיל של הק' בלא הפסקה ואח"כ של אחר עשרים, אלא ודאי דצעינן דאזתה דלאחר עשרים יחול לאחר עשרים מיד ולא לאחר מאה משום דלא מצינן לתלוזי דיצורו שאמר לאחר עשרים דר"ל לאחר עשרים אני מקבל נזירות לאחר מאה דא"כ מאי שנה דלאחר עשרים הוא דמקבל ולא מהשתא. אבל גבי דיצורו שאמר מעכשיו מאה יום שפיר מצינן לפירושי על הקבלה דמעכשיו מקבל כמש"כ התוס' לעיל דו"ק עכ"ל.

מיהו לאידך צעיא דאת"ל הכא כיון דאפשר לאתשולי וכו' על כרחך דחזר צו מהך את"ל וס"ל דגם צנזירות מועטת לא הוי הפסק כיון דאתא צשאלה ופשוט. [ולא הבנתי דברי הקרן אורה שכתב העולה להלכה לשיטת התוס' דצנזירות מועטת מסיק צאת"ל דלא חייל כלל צמוך העשרים אלא מונה נזירות דלאחר עשרים ומגלח וחוזר ומונה נזירות שקיבל מעכשיו. והיכא דאמר מעכשיו נזיר עולם מסיק דחייל נזיר עולם מיד ומפסיק אח"כ לנזירות שאמר עשרים דלא חשיב הפסק כיון דאתיה צשאלה ע"כ. ולכאורה הך טעמא דשאלה שייך שפיר צנזירות מועטת נמי וכמו שכתבנו וז"ע].

קמח. ולא הבנתי דמאי מספקא להו, הא פשיטא צה דמונה המאה ואח"כ של אחר עשרים

דמי הוא לנזירות דמאה. אבל הכא אי חיילא מהשתא נזיר עולם נזירות לאחר עשרים אינו כיוצא בו כלל והוי הפסק הילכך לא הוי נזיר עולם כלל עד שישלים נזירותו וצחק עשרים קמאי יהיה מותר ציין וצתגלחת וצנומאה. או דילמא דמ"מ יחול מהשתא נזיר לעולם וכי אחו עשרים ימנה נזירות שלשים יום ומגלחא למ"ד נזיר עולם מיקל אחר שלשים יוסקב או אחר [שנה אחת] קב למר כדאית ליה ולמר כדאית ליהקיד (לעיל דף

פירוש ארזי הלכנון

הריני נזיר סתם ואח"כ [אחר ל'] נזיר עולם. ועברו ימי נזירות הראשונה ועבר ולא גילח שער, רק נזרקו עליו הדמים והשתא חיל עליו נזירות עולם. אי מצטרפי הנך ל' יום קמאי לשיעור כוזב דנזירות עולם כיון דאיכא שיעור כוזב דשער נזיר, או דילמא צעינן שיעור כוזב דשער נזירות עולם דוקא. ולא דמי לנד"ד דהכא שאני כיון דנזירות עולם לית ליה הפסק ואף על הכד דפוסק אחר כ' למנות סתם נזירות לא הוי הפסק גמור רק דמונה שמי הנזירות צידד וכמש"כ בהע' קנ"ד והלכך פשיטא להתוס' צד דעולין לשיעור כוזב אבל ימים דנזירות סתם אי מצטרפי לשיעור כוזב דנ"ע אחי מציעי [ונ"ע צד, וגם ממש"ה פ"ק הע' ק' עיי"ש].

ועוד כתב הב"ר להסתפק כשמיקל אחר שנה אי צעי ב' קרבנות עבור הנזירות סתם ועבור הנזירות עולם אף דמגלח פעם אחת וכדאיתא בתוס' לעיל (ד"ה הריני נזיר), או דלמא הסם שאני דהו"ל שמי נזירות דכל אחד מחויב בקרבן מנז ענמו אף בלא גילוח דתגלחת אינו מעכב, אבל בנזיר עולם מנז ענמו אינו מחויב בקרבנות דאי צעי לא מגלח ואינו מציא קרבן רק דהלכתא גמירי היכא דכד עליו השער אז מיקל בחדר ומציא הקרבנות ואינו רשאי לגלח בלא קרבן, א"כ הכא דבלא"ה מציא קרבנות עבור הנזירות סתם יכול למיקל בקרבנות דנזירות סתם או דלמא הכי גמירי לה דכשמיקל בחדר נרין לקרבנות מנז ענמו והדבר נרין תלמוד. עכ"ד. קנר. משמע מדצריהם ו"ל דלמ"ד מ"צ חדש ל"ב חדש אסור לגלח אחר נזירות השלשים מיד. ולא ידענא טעמא מאי, דכי היכי דנזירות מאה

קנא. כלומר מיקל כפי הדין של נזיר עולם, ואעפ"כ ינא ידי נדרו מנזירות סתם דגילוח אינו מעכב (תפא"ס). ואמנם הקר"א הדין דכוונתם לגילוח ממש ולפיכך הקשה עליהם דהא לשיטתם לעיל (ד' ע"א) ס"ל דאינו מגלח לגמרי רק מיקל. וראיתי בספר קרן דוד דבר נחמד שכתב ליישב, דהטעם דנזיר עולם אינו מגלח לגמרי אינו אלא משום לאו דהקפה והלכך הכא דאיתיה צעשה דתגלחת דמי לאו דהקפה ושבו דר דעיה דמותר לגלח לגמרי. ומיהו עי' בפ"ק הע' ס"ו דהו דוקא לשיטת הב"ר, אבל דעת שאר מפרשים דהו אסור טפי מלאו דהקפה גרידא.

קנב. היינו אחר שלשים ממנין סתם נזירות שהוא חמישים יום מנזירות עולם, דלמ"ד נזיר עולם מיקל אחר שלשים אין כוונתו לעיכובא אלא מותר לו להקל שערו בכל ל' יום וכל שכן אחר חמישים (מפרשים). [לה]

קנב. הב"ר כתב להסתפק צד אי יחשב שנה מהתחלת הנדר דגם נזירות דשלשים יום יעלה לו לשנה כיון דצין הכל איכא כוזב משך שנה, או דצעין שנה לנזיר עולם לצד השלשים יום דנזיר סתם, ע"כ [לו].

יש לחמוה דמאי מספ"ל הרי כתבו תוס' להדיא דכי אחו עשרים ימנה נזירות שלשים יום ומגלח [למ"ד נ"ע מיקל אחר ל'] והיינו אחר חמישים יום מתחילת נזירותו, אלמא פשיטא להו דימי סתם נזירות עולים לו לשיעור כוזב דנזירות עולם דל"כ היה לו למנות עוד עשרה ימים נוסף על הסתם נזירות. ואמנם נראה להסתפק באופן אחר באומר

צינונים

[לה]. ואמנם עי' בתוס' רש סי' קל"ז סק"א וסק"ב. [לו]. אבל הא פשיטא דאם צעיה שקיבל עליו נזירות כבר היה עליו הרבה שער ודאי דאין מצטרף לשיעור ד"ב חדש ואע"ג דשיעורא דתגלחתו הוא מפאת כוזב השער וכדאמרין בגמ' גו"ש משום כוזב גמיר, מ"מ צעינן דוקא כוזב שער של נזירות, אבל מה שיש כאן כוזב של שער סתם שאינו של נזירות לא אכפת לן ולעולם לא מניין אלא משעה שנאסרה עליו התגלחת וכמוק. (חורת הנזיר פ"ג).

(ה.) (דחויא) [דחזור] לנזירות עולם שהתחיל ולא חשיב הפסקת נזירותו כיון שצידו לשאול קטנה על נזירות של שלשים יום והיה עושה נזירות עולם לפניו צלי הפסק הילכך (אסר) [אמרינן] אפילו לא שאל על נזירות [דל' יום] יחול עליו נזיר עולם מהשתא קמי. וה"ה דמצי למיבעי אי אמר הריני נזיר [עולם] לאחר כ' (נזיר עולם) ומעכשיו נזיר סתם קמו:

פירוש ארזי הלבנון

ואין צריך להשלים כלל הימים שחסר, שמתחילה לא קיבל עליו נזירות אלא על כל זמן שיוכל לחול. וכי תימא היכן מצונו נזירות כזו לסרוגין, ע"י לעיל הע' קכ"ח ודו"ק.

אחר הדברים האלה מצאתי חלי"ת למרן מורח הנזיר (פ"ג הי"צ) שכתב ליישב קושיית הקר"א באופן אחר ותו"ד דהתוס' ס"ל נזיר עולם שגילתוהו ליסטים דדינו דאינו מיקל אלא אחר י"ב חדש מיום שגילתוהו הליסטים דלא איכא שיעור כובד. והלכך דמיא נזירות עולם בהך מילתא לנזירות מועטת שאס לא נשאר לו להשלמת נזירותו ל' יום אינו מגלה באמצע משום דאס יגלה לא ישאר לו אח"כ ל' יום לתגלתו ונגרס דתתאחר תגלתו השניה, והכי נמי גבי נזיר עולם אמרינן הכי דכיון דאס יגלה עכשיו לאחר גמר הנזירות שלשים תתאחר ע"י זה תגלתא דנזירות עולם ולהכי אינו מגלה באמצע ומגלה על שתיקן צ"א לאחר י"ב חדש מיום קבלת הנזירות עולם. עכמ"ד בקי"ר נמרץ ועיי"ש.

קנה. אף בלא טעם זה דצידו לשאול על נזירותו הוה מצי למבעי דשמיא לא קפיד הגודר כלל אהפסקת נזירותו. אלא משום דבעי לשאול אח"כ מנזירות שמשון דליתיה בשאלה נקט טעם זה, ופשוט.

קנו. דלא אזלינן אלא בתר דעתו דבשעת קבלת הגדר, וזה כיון דאמר "מעכשיו נזיר עולם" מסתמא ר"ל מעכשיו ממש ולא חייש כלל להפסק הנזירות דאחר עשרים כיון דהיה דעתו להישאל עליה. והלכך אפילו לא נשאל עליה לבסוף כיון דבשעת קבלה היה דעתו להישאל, ודאי גמר ונדר נזירות עולם על דעת דתיחול מהשתא. וכ"ה צפי הרא"ש עיי"ש.

קנו. נראה כוונתם בצדדי האיבעיא על דרך זו, אי נימא דיחול מהשתא נזירות סתם ולאחר עשרים יחול עליו גם כן נזירות עולם [בכולל, וכמש"כ הע' יבול לגלה נזירות שלשים כמש"כ תוס' לעיל כל שנשאר גידול שער אע"ג דבאמצע נזירות המאה, ומאי שנא דבאמצע נזירות עולם לא יוכל לגלה אחר הלמ"ד (קנן אורה).

הנה לכאורה יש לומר סגרת התוס' עד"ו דדוקא בנזירות מאה כיון דאית ליה קצבתא מצי להפסיק באמצע נזירותו למנות נזירות אחר דכיון דאית ליה קצבתא יוכל להשלים אח"כ מה שחסר בינתיים. משא"כ בנזיר עולם ליכא למימר דיפסיק באמצע נזירותו דהא לית ליה קצבתא ואס יחסר בינתיים שוב לא יוכל להשלים החסרון לעולם (ועי' במפרש ד"ה ואח"ל). רק איבעית הגמ' היא אי יחול מהשתא נזיר עולם ויחול ג"כ על נזירות שלשים שבינתיים [בכולל] באופן שיחולו ב' הנזירות ביחד, או דלמא לא יחול מהשתא כיון דחשיב הפסק מה שמונה צהדי נזירות עולם ג"כ למניין נזירות שלשים (ועד"ו פ"י הב"ר עיי"ש).

והאי שפיר דדוקא בנזירות מאה כתבו התוס' דמצי לגלה אחר נזירות שלשים כיון דפוסק ממנין המאה להשלים נזירות שבינתיים, אבל בנזיר עולם דלא שייך ציה הפסק כלל ואף דימי נזירות שבינתיים חייב נזיר עולם, ודאי דאסור בתגלתא מחמת נזירות עולם שעליו. ועי' רש"ש, נראה דנחמין להדין ע"ד שכתבנו. (ועי' לעיל הע' קכ"ח דקשה אף בנזירות דמאה דמפסיק בינתיים האין מגלה הא אכתי קדושת נזיר עליו וקאי באסור תגלתא. ודין לעם שכתבנו שם ע"ד הרמב"ם ודין לדרשת המלבי"ם טעם ההיתר תלוי במה שאין עולין ימי ההפסק למנין נזירותו, באופן דהכא לא שייך ודו"ק). ועי' בפירוש הרא"ש לעתה הי"מ, נראה דס"ל דמפסיק ממש ממנין נזירות עולם וכן מגלה ממש [ולא מיקל] אחר נזירות שבינתיים ודלא כמש"כ דעת התוס'. וצריך להדין לדבריהם ז"ל, דלכאורה מוכרח כהנ"ל דנזירות עולם לא שייך ציה הפסק כלל כיון דאין לה קצבא. ויש לומר דאדרבה כיון דלית לה קצבא מש"ה שפיר מצי להפסיקה

ואת"ל הכא ודאי כיון דאפשר לאתשולי אנזירות שיחול לאחר עשרים יום (הכא) [להכי] חיילא נזיר עולם (ו)מהשתא [ו]יכול לשאל אנזירות דבתר עשרים ולא תהיה הפסק כלל בתוך נזירות דנזיר עולם:

אמר הריני נזיר כשמשון לאחר עשרים יום ומעכשיו נזיר סתם. הכא ודאי לא אפשר לאתשולי אנזירות שמשון שיחול עליו אחר [עשרים] הילכך לא יחול עליו סתם נזירות דהנך עשרים כלל הואיל ולא מצי להשלים דהנך עשרים סתם נזירות דהויין שלשים יום והיה מותר ציין ולטמאות למתים דהנך עשרים ואח"כ יתחיל נזירות שמשון [וידחה] סתם נזירות קנ"ה כיון דלא אפשר להשלימו קפיד קט"ו אהפסקת נזירותו. או דלמא סוף סוף חייל עליה סתם נזירות בתוך עשרים יום ונהי דלא מצי לגלח לסוף עשרה דלאחר פירוש ארזי הלבנון

מילתא א"כ הכא היכי שיך למימר דקפיד אהפסקת נזירותו ולא יחול כלל, א"כ יאז דבריו שאמר מעכשיו נזיר סתם לצטלה לגמרי דלאחר עשרים א"כ להשלים עוד וכיון דאמר בפירוש מעכשיו נזיר סתם הרי חזין דלא קפיד וז"ע. ואולי י"ל טעמא דמילתא משום דאמדין דעתו של אדם דהכי קאמר אם יכולים לחול צ" הנזירות בלא הפסק כלל יחולו שתייהן ואם לאו תפוס לשון ראשון דעמיה אקמא, וכמש"כ החומ' צ"ק (עג' ע"צ ד"ה הרי) בטעמא דרבא גבי ההיא דתמורת עולה תמורת שלמים עיי"ש.

והב"ר הגיה דבריהם עפ"י ס"י וביאר כוונתם בצדדי האיציעא כך, או דיהו כ' ימים הראשונים פנויים ואח"כ יחולו צ" הנזירות יחד [דכיון דחלים יחד בד בבד לא חשיב הפסק], או דלמא לא קפיד כלל אהפסק נזירותו והלכך יחול נזיר סתם מהשתא ואחר כ' יחול עליו ג"כ נזיר שמשון (ובכה"ג חשיב הפסק כמש"כ דהע' קנ"ד עיי"ש). ולדבריו מיתרלא שפיר קושיית הקרן אורה הגם שהוא ו"ל לא מתמיה פי' כן.

קט"ו. ז"ל [ד]קפיד אהפסקת נזירותו. קס. אין לפרש דיפסק לגמרי הסתם נזירות, דלמה לא יחול נזירות סתם דיש צו אסור מוסיק

ציונים

[לן]. ובה גופא יש להסתפק ג"כ אימתי יהא שרי להקל, אם חייב אחר ל' ראשונים ואף דלא עשה רק עשרה ימים מנזירות עולם מ"מ הא אימא שיעור כויד דשער נזיר, או דילמא אחר חמישים יום דנצינן שיעור כויד משער מנזירות עולם דוקא וראה הע' קנ"ג מש"כ בה. [לנ]. והא דלא יחא להו לומר דלאחר עשרים מונה סתם נזירות וגלח ויצא קרן ואח"כ יתחיל נזירות שמשון [א"ה ובאמת עי' באו"מ שהגיה דברי החומ' ומפרשם על דרך זה] משום דא"כ לא מצינן לתרוי' דיטריה שאמר לאחר עשרים נזיר שמשון דמשמע לאחר עשרים מיד מתחלת של שמשון וכמו שהוכחנו לעיל מדבריהם (ראה הע' קמ"ח) אלא על כרחך דלא חלה כלל (צ"מ).

קנ"ד] ואע"ג דזה הוא הפסק גדול מה שמונה מנזירות עולם בתוך סתם נזירות מ"מ כיון דנזיר עולם אימא בשאלה לא חשיב הפסק [לן]. או ימא דליתא כלל להך טעמא דאימא בשאלה וכיון דהו הפסק א"כ אי אפשר לו לקיים הסתם נזירות שהרי לא מצי להשלימה והלכך יהא כ' יום פנויים ואח"כ יתחיל נזירות עולם וידחה מנזירות סתם לגמרי. כן נראה ביאור דבריהם עפ"י נוסחאות החומ' דביביר שאח"כ עיי"ש. ועי' עוד דהע' קנ"ח שהבאנו קושיית הקר"א וזה קשיא גם על דבריהם כאן.

(ואמנם עי' צ"ר שמיאן צפ"י זה, דמלשונם שכתבו "וה"ה דמצי וכו'" משמע כוונתם דעל דרך אחד הוא, והא [שכתבו כוונתם דבריהם] לאו בחדא מחתא מחתינהו כיון דעפ"י איציעית הגמ' אין צד לומר דלא יחול כלל עכ"ד. ויש ליישב דאין כוונתם לומר אלא דאף בה האופן מצי למידיע עיקר שאלתו אי אמרינן דלא חשיב הפסק נזירות מעטם דיכול להשאל או לא, וק"ל).

קנ"ה. ר"ל כיון דלא יחא ליה דהפסקה וגם לא מצי לאתשולי לא חיילא כלל סתם נזירות ונדחית לגמרי [לנ] (כ"ה דהיא צפ"י הרא"ש). וכן הדין בקרן אורה והקשה עליהם כיון דדעתו ובקפידא תליא

עשרים דהא חל נזירות שמשון מ"מ כל דין נזירות שיכול לנהוג ינהוג כגון איסור יין וטומאת מתים ואחר עשרים יפסיק נזירות זהם ויתחיל נזירות שמשון דלא קפיד אפי' אהפסקת נזירותו. אבל לא מצי למיצעי היכא דאמר הריני [נזיר] סתם לאחר [כ'] ומעכשיו נזיר שמשון, דודאי חייל עליה לאלתר נזיר שמשון דכיון דמצי לאתשולי אסתם נזירות לאחר עשרים ישאל עליו ולא יהיה הפסק בנזירות שמשון קסא. והך צעיא לא מצי צעי בנזיר עולם כגון דאמר הריני נזיר עולם לאחר [עשרים] ומעכשיו נזיר [סתם] דודאי חייל קסב עליה נזיר סתם מהשתא כיון דאפשר איתשיל אנזיר עולם הנא לחול עליו אחר עשרים שישאל עליו וישלים סתם נזירות, דדוקא אנזיר שמשון מיציעיא דלא אפשר לאתשולי עליה. וה"נ משמע צפ"ג דמכות (דף כב.) אמתני' דיש חורש תלם אחד דנזיר שמשון לא אפשר לאתשולי נזיר עולם אפשר לאתשולי קסג:

אמר כמשה צו' באלתר מהו. דביום הוולדו דהיינו צו' באלתר שמחו שמחה גדולה וציוס מותו צו' באלתר מקמתא רבים נדרו בנדר קסג* ורבו נזירים בישראל מחמת צער והוא אמר בסתם אהא היינו כמו שהיה דורו של משה צו' באלתר. ציוס מותו [קאמר] ונזירות קבל עליה קסד או ציוס* הוולדו קאמר ושמחה קבל עליה קסה. וק"ק למ"ד (וצחים דף קיז.) נדרים

פירוש ארזי הלבנון

פטומאה על נזירות שמשון. ואי ס"ל [מאיזה טעם שיהיה] דלא חל נזיר סתם על נזירות שמשון א"כ אינו יכול לחול כלל דהא אין נזירות פחותה משלשים יום ואין יזור עשרים יום בלבד. אלא כוונתם נראה לאחר עשרים יחול הנזירות שמשון על הסתם נזירות, וקרי ליה הפסקה למאי דחל הנזירות בתוך נזירות אחר דלא דמיא לה כלל וכמש"כ הע' קנ"ד (עפ"י ב"ר אלא דהוא הגיה הספרים וגורם "ואחר עשרה יפסיק וכו'" ופי' אחר עשרה מיום שחל נזירות שמשון יפסיק הסתם נזירות. והולך על דרך אחד כמש"כ).

והנה עפ"מ שלמדנו מדברי המנ"ח מזה שס"ח נוכח ליישב דברי התוס' על פשטותו דבאמת כוונתם דיפסיק לגמרי הסתם נזירות. ומה שהקשה הב"ר דיש כאן חוספת טומאה על נזירות שמשון, יעויין צפ"ק הע' ס' שהבאנו משם המנ"ח דבכה"ג לא שייך איסור כולל כיון דאין נזירות לחאין עיי"ש. ומה שהקשה דאין יכול לחול כלל דהא אין נזירות פחותה משלשים יום ואין יזור עשרים יום בלבד, גם צה בבר הכריע המנ"ח שם (דף י"ד ע"א) דהא דאמרין אין נזירות פחותה מל' יום היינו דוקא במקום דיכול להתפשט על ל' יום אמרינן דלא מצי לקבל נזירות פחותה. אבל במקום דאין יכול לחול רק פחות מל' יום אה"נ דיהא נזיר

פחות מל' יום וכגון באומר אהא נזיר יום אחד לפני מיתתי וכדפסק הרמב"ם (עי' במנ"ח שם). והכא נמי דכוותה.

קסא. והלכך אפילו לא נשאל עליו לבסוף יחול עליו נזיר שמשון מהשתא וכמש"כ לעיל ד"ה מי חיילא. קסב. ק"ק דלעיל סד"ה מי חיילא כתבו תוס' דה"ה דמצי למצעי צה האופן (כ"ה. תו"ז). ונראה כוונת התוס' דדוקא למאי דאירינן השתא באת"ל כיון דאפשר לאתשולי חיילא א"כ פשוט דה"ה צה דחייל מהשתא כיון דנזיר עולם נמי איתיה בשאלה. ומה שכתבו לעיל דה"ה דמצי למיצעי צה האופן היינו למאי דאירינן שם דמיצעי לן אי מהני הך טעמא דאפשר לאתשולי, ופשוט. [וכמדומה שראיתי כתוב כן בפרק אחד וכעת לא מלאיתין]. קסג. עי' פ"ק הע' ס"ו.

קסג*. אולי צ"ל "נדרו בנזיר".

קסד. כתב בשיטמ"ק דמטעם יד לנזירות הוא דקמיצעי ליה דהא אין במשמעות לשון הזה לשון נזירות. וכתב עוד שם דאפילו לא היו נזירים שם מ"מ היו אוננים ופורשים מן היין. וכל זה דחוק הוא. והיה נראה כיון דילפינן נזירות שלשים

ונדבות קסו לא קריצין צבמה א"כ אותם שנדרו נזיר צפטירת משה רבינו הא היו נזירים כל ימיהם ולא יכלו להקריצ קרצנות דקרצן נזיר נידר ונידצ קסו הוא ולא היה היתר גם צטילה קסו קסס. וכן קשה מן נזירות דאצטלוס קע:

פירוש ארזי הלבנון

לוצות לה' את זבח הימים ואת נדרו ע"כ, הרי שהיו מקריצים צטילה נדרים ונדבות (ספר זמי כהונה ע"י גלה"ש). ובתח"ס (יו"ד סי' רי"ט) מקיים הגירסא שלפנינו ומפרש כוונתם אליצא דרש"י וצחים קי"ט סע"א דלית ליה זה זה ירושלים עי"ש.

קסס. צ"ע מאי קשיא להו הא עד שצאו לגלגל לא הותרו הצמות וכדתנן צרפ"צ דצחים (דף קי"ב ע"ב) ע"ש. וא"כ היו יכולים להשלים נזירות ולהקריצ קרצנותיהם קודם שהותרו הצמות דלא כל הקרצנות היו קריצים צמסן כדין ואין שום חילוק בדין הקרצנות, והרי צו' צאדר מת משה ולגלגל לא צאו עד אשר עשרה ימים צניסן דכתיב והעם עלו מן הירדן צעשור לחודש וגו' והרי איכא יותר משלשים יום וצריך עיון ויש צד דו"ק (הג' וחי' מהר"ר יו"ט ליפמאן, וכן הקשו הרש"ש וקרא"ה).

קע. ח"ל תוס' תמורה (י"ד ע"ב ד"ה אלא) תימה לר' שמעון דאמר התם צפ' צתרא דצחים אף ציצור לא הקריצו אלא פסחים וחוצות הקצוץ להם זמן ואמר צפ' כל שעה זאת אומרת שחלות תודה ורקיקי נזיר נאכלים צנוצ וגצעון ופירש"י שם דהיינו דלא כר' שמעון וא"כ היכי קאמר אצטלוס אלאה נא ואשלמה את נדרי הרי לא היה יכול להקריצו. ותיצך מורי הרמ"ר דר' שמעון לטעמיה דאמר צמסכת נזיר (דף מ"ו ע"ב) דאם גילה על שלמי נדבה יא' ואם אמר הריני מגלח על מאה עולות יציא מאה עולות וא"כ אפשר דאצטלוס נדר להציא עולות נדבה ודבר הנידר והנידצ קרצ צבמה לכו"ע ועליה היה אצטלוס רוצה לגלח עכ"ל. ועי' משנה למלך פ"א מהל' קרבן פסח ה"ג שהאריך צה.

ציונים

[על]. וכמו שהצאו צבר לעיל דף ה' פלוגמא דרשומא צהאומר הריני נזיר צמסון אס גם כן לא מהני עד שיאמר שלשתן. עי"ש בהע' ס"ב. [מ]. ח"ל הידי דוד: גירסא זו אין לה שחר דלכו"ע דבר הנידר והנידצ קרצ צבמה. ואי משום דאמר ר' שמעון שם אף ציצור לא הקריצו אלא פסחים וחוצות הקצוץ להם זמן דמשמע דליחא אף הנידר והנידצ. זה אצו, דרש"ה ה"ק אף ציצור עזמס לא הקריצו צבדולה יותר מיחיד צקטנה וכמו שפרש"י שם ומוכת כן מהסוגיא. וכן מדברי החוס' שם נראה להדיא דדבר הנידר והנידצ לכו"ע קרצ צבמה. וז"ל דצריך לגרוס הכי "למ"ד דמנחות ונזירות לא קרצ צבמה וכו' ולא יכלו להקריצ קרצניהם דנזירות חוצות מינה ולא נידר ונידצ הוא ולא היה היתר אלא עד שילה", עכ"ל הידי

פשוט מיהא קמייחא הריני נזיר וכו'. [ברייחא היא]: נטמא צימי צנו. אמתני' קאי דתנן מניח את שלו ומונה של צנו לריש לקיש נפקא מינה לענין דאס נטמא צימי צנו אינו קותר את שלו ולר' יוחנן נמי דקותר היינו דוקא כשפוסק מניינו (והניח) [ומניח] את שלו ומונה את של צנוקעא ועומד בצמאע מניינו אז [כיון] דקותר את של צנו קותר נמי את של מניינו לפי שלא השלים מניינו ואילו היה מונה שני מניינים אחד לו מסויים לעצמו ושזב היה מונה לצנו לעצמו ונטמא צימי צנו לא היה קותר מנין של עצמו [כיון שהשלים מניינו] לגמרי עד שלא התחיל מנין של צנו. וריש לקישקעא אמר אינו קותר אלא נזירות של צנו אבל מה שמנה משלו תחילה אינו קותר. אבל צרישא דמתני' דקתני הריני נזיר ונזיר כשיהיה לי בן דמונה את שלו ואח"כ את של צנו דאס נטמא צימי צנו דברי הכל אינו קותר אלא של צנוקעא דכבר נסתלק לגלח את שלו:

חדא נזירות אריכתא היא. שהרי אינו מגלח [אלא] לאחר שישלים שלו ושל צנו ובצמאע נזירותו הוא עומדקעד אבל ודאי נטמא צימי השלמה שלו אינו קותר אלא אותו שלוקעא ולא של צנו: ב"ש הג"ה:

[דף י"ד ע"ב] **נפומא** צימי צרעתו. אמר הריני נזיר (מהיום) [מאה יום] קעי והתחיל למנות נזירות [וננטרע, שימי] חלוטו אינו עולה לנזירות וגם

פירוש ארזי הלבנון

נשלם המניין של צנו ומש"ה אינו קותר של צנו (שלמי נזיר).

קעה. ולא נבצאר דצריהם ז"ל אס כוונתם שלו לבדו היינו ימי ההשלמה אבל לא מה שקדם לנזירות צנו. אז דלמא קותר את כל המניין שלו. והרמב"ם והראב"ד פליגי בזה (פ"ד ה"ג) להרמב"ם ז"ל אינו קותר אלא עד נזירות צנו ולהראב"ד ז"ל קותר הכל. ונראה דהרמב"ם ז"ל לשיטתיה דס"ל דמגלח אחר נזירות צנו, א"כ כבר אסתליק נזירות שמנה כבר אפילו שלו ולהכי אינו קותר את מנין שלו שקדם לנזירות צנו אבל לשיטת התוס' ז"ל דליכא תגלחת צנתיים נראה דקותר הכל גם מה שקדם לנזירות צנו כיון דהכל מנין אחד הוא. והכסף משנה ז"ל שכתב בדעת התוס' דעת הרמב"ם ז"ל אינו נראה (קדן אורה. וכן כתב הרד"ב) שם נפשיטות דעת התוס' כהראב"ד ועי' אריכות האו"מ בזה.

קעו. כן הגיה בקר"א, וכדליתא דצריהם צמאע. ונראה הכרחם לזה כמש"כ המפרש דהא לבי

קעא. ר"ל דלהכי קתני מניח את שלו וכו' ולא ערבינהו ותנא בקיצור מגלח אחר ב' הנזירות. דלר"ל נפ"מ אס נטמא וכו'. ולר' יוחנן נמי מהאי טעמא כיון דמניח ופוסק לכן קותר ואילו היה מונה שני מניינים נפרדים לא היה קותר (ב"ר).

קעב. מכאן ועד סוף הדבור נראה דהוא כפל לשון ולא חידשו בזה דבר ועי' הע' שאח"ז.

קעג. מה שכתבו דצרישא אינו קותר את שלו לא ידעתי מאי קמ"ל בזה לשיטתם דמגלח צנתיים, ובאמת דצריהם ז"ל צמאעא וזו מעורבבים המה ונראה דלחיה הגה"ה היא זו דלחיה צנתיים רש"י ז"ל דאינו מגלח צנתיים רק כיון דכבר נסתלק לגלח היינו שגמר מניינו מש"ה אינו קותר לכו"ע (קדן אורה).

קעד. ב' טעמים הם, חדא שאינו מגלח ועוד דבצמאע נזירותו עדיין הוא עומד שלא השלים את שלו והוי כאילו נטמא צמאע שלו. אבל נטמא צימי השלמה שלו אף שלא גילח עדיין מ"מ כבר

אינו קותר כדלקמן בפרק מי שאמר (דף י:), ונטמא צמת צימי חלוטו. לר"ל אינו קותר הימים הראשונים שמנה לנזירותו קודם ימי צרעתו וכשיטהר מצרעתו יגלה ויצא קרבנות מצורע ויחזור וישלים מנין נזירות כמו שפסק. ור' יוחנן אומר קותר דהא נזירות קאי ועדיין לא מנה המאה, ולכשיטהר מצרעתו צריך למנות כל ימי נזירותו: וצריכא. לאשמועינן פלוגתייהו צבנו וצצרעתו:

בפומא ציום גידול שיער. פי' אמר הריני נזיר שלשים יום וכשמנה כ' מנזירותו גילחיהו ליסטים על כרחו דהשתא לא יוכל לגלח ציום שלשים לנזירות ולהציא קרבנותיו עד אחר שלשים יום מיום שגילחיהו הליסטים דאין גידול פחות משלשים יום. והתחיל ה' וכשמנה עשרה סיים נזירותו שהרי תחילה מנה עשרים טרם שגילחיהו הליסטים ואלו העשרים יום האחרונים אינם רק לגדל שיער שיוכל לגלח אחר נזירותו ולהציא קרבנותיו^{קע} וזהו נטמא^{קע}. והאי דנקט ציום גידול שיער ולא נקט צימי כדנקט לעיל

פירוש ארזי הלבנון

יום הבאת קרבנותיו אינו אלא מדרבנן [לשיטת החוס'] א"כ אמאי יהיה עדיף הימים שהוא מונה רק בשביל גידול שיער מיום הבאת קרבנותיו, ע"כ. וכמדומה שהניח צ"ע.

קעה. והיינו דבגילחיהו ליסטים אינו קותר כלל הנזירות למפרע, רק הטעם דלרץ להמתין ל' יום משום דאין גידול שיער פחות מל' (והיינו טעמא נמי בנזירות מרובה דאינו קותר [בגילחיהו] לקטים] רק ל' יום, כמש"כ חוס' לקמן ל"ט ע"א ד"ה סתם. ומש"ה אס נטמא צימי גידול שיער אינו קותר דהא כבר כלו ימי נזירותו^[מא]. וה"ה אס נתגלה ע"י צרעת דבזה לא נסחרו ימים הראשונים ומה שצריך לחזור ולמנות שלשים הוא משום גידול שיער לחוד, דפליגי בזה ג"כ אס קותר או לא^[מג]. אבל אס נטמא בתוך ימי הנזירות וחזר ונטמא לאחר ל' לקבלת נזירותו באופן שמטומאתו אכתי לא נשלמו ל' יום, הואיל וטומאה קותרת לנזירות שמנה לפניו א"כ לא כלתה הנזירות וקותר הכל לכו"ע^[מג]. וכן בנטמא ברובע עצמות (דרובע עצמות אינו קותר וגם אין עולים ימי טומאה למניינו) ונטמא וחזר להשלים ונטמא בטומאה שהנזיר מגלה עליה, אפילו שכבר עברו ל' מתחילת הנזירות קותר לכו"ע כיון דלא כלתה הנזירות^[מד].

נתרפא מצרעתו צריך לגלח, ואי מיירי בנסתם נזירות הא ודאי לכו"ע צריך לחזור ולמנות שלשים משום גידול שיער דאין גידול שיער פחות משלשים יום. ומיהו הא ודאי דאיכא צימיהו בנזירות מועטת נמי [לפי נטמא צימי צרעתו] דלר"ל אינו מציא קרבן טומאה ולר' יוחנן מציא. ועוד נפ"מ באופן דחזר ונטמא בהנך ימי גידול שיער דאחר תגלחת צרעתו, דלר' יוחנן חזר וקותר דהא נטמא צימי צרעתו ולריש לקיש הא כבר השלים נזירותו והו' נטמא ציום גידול שיער דאתאן לפלוגתא דרב ושמואל בסמוך ועי' הע' קע"ח וק"ל.

קעו. ואם תאמר [לרצ דאמר אינו קותר] אמאי מיגרע מנטמא יום מאה ואחד שהוא יום התגלחת ואיכא למיגור אטו נטמא ציום שלשים דסתם נזירות שגם הוא יום תגלחת כדפרישית בפ"ק, ואע"ג שכבר השלים כל נזירותו הוא קותר שלשים. יש לומר דהתם אינו קותר כי אס מדרבנן ואינו קותר הכל כי אס שלשים יום ואינו מציא קרבן טומאה. והכא מיירי לענין סמירה דאורייתא לסתור הכל ולהציא קרבן טומאה (שטמ"ק בשם חוס' רא"ש).

ובחי' הגרי"ו ז"ל הקשה לאידך גיסא (היינו לשמואל דאמר קותר) כיון דסמירה יום ל"א שהוא

ציונים

[מא]. עפ"י טורי אקן מגילה ח' ע"ב עיי"ש. [מב]. קר"א וצ"ר. וצ"ה הרא"ש פי' קן להדיא. [מג]. עפ"י טורי אס. [מד]. עפ"י חז"א סי' ק"מ סקי"ת.

צימי זרעמו לפי [שאי] אפשר שלא יהו נמשכים ימי זרעמו טפי מיום אחד. אבל גידול שיער אפשר שלא יאריך עליו אלא יום אחד כגון שגילחוהו ליסטים יום שני לנזירותו דהשתא אינו מוסיף על שלשים אלא יום שלבסוף בעצור גידול שיערקעש:

התם שני נזירות. של בנו ושלנו וכן נטמא צימי זרעמו נזירות אחד וזרעמו אחד, הכא חדא נזירות הוא וכן קט נטמא ציוס שהוא טהור חד נזירות הוא:

אמר רב חסדא הכל מודים שאם קידש שיער דם. פירוש אם לאחר שזרק הדם נטמא קודם שגילח. וקורא קידוש שיער שלא גילח כדכתיב וקידש ראשו שפירשו יתחיל לגדל ראשו: אין לו תקנה. קס"ד שלא יוכל עולמית לשמות ציין ולגלח כיון שהציא כבר קרבנותיו (וכיון דנטמא) [ונטמא] קודם שגילח וכלא הצאת קרבן לא יוכל לגלח: אליבא [דמאן] אי אליבא דר' אליעזר כיון דאמר תגלחת (מעכצו) [מעכבת]. לשמות יין: תוך מלאת הוא. כלומר הרי הוא כאילו נטמא קודם הצאת קרבנותיו שהוא בתוך מלאת: ולסתור. כלומר יחזור ויציא קרבנות כדתנן פרק ג' מינין [לקמן דף מז.] מי שזרק עליו אחד מן הדמים ונטמא ר' אליעזר אומר סותר את הכל ופריך בגמרא והאמר ר' אליעזר כל אחר מלאת [שצעה] סותר ומשי מאי סותר קרבנותיו ולאחר [שיטהר] יציא קרבנותיו. והאי (יסתור) [לסתור] דהכא ע"כ לאו דווקא (דנטמא) [צנטמא] ציוס שלשים קפא דהא א"ר אליעזר צפירקין לקמן (דף נז:) דאינו סותר [אלא שצעה]: אלא אליבא דרבנן האמרי דתגלחת לא מיעכבא. לשמות ציין וכיון שהציא קרבנות מותר לטמאות ולשמות בלא תגלחת כלל:

פירוש ארזי הלבנון

שהוא טהור כו'. וגם זה נראה לשון יתר. קפא. זה קאי לדבריהם לעיל שפירשו ולסתור כלומר יחזור ויציא קרבנות כדתנן בפ' ג' מינין וכו', וע"ז כתבו כאן דלהכי פירשו מיבט לסתור דבש"ס דר"ל סותר קרבנותיו ותוך מלאת לאו דוקא ולא פירשו כפשוטו דתוך מלאת מיירי שהיה הצאת הקרבן ציוס שלשים דמהני דיעבד ולסתור כדתנן צרפ"ג נטמא ציוס שלשים סותר הכל. לפי דהכא אליבא דר' אליעזר קיימין וזיהו ס"ל צרפ"ג דאפילו ציוס שלשים אינו סותר, רק שיטהר ויציא קרבנות. ולכן פירשו דגם הכא ר"ל סותר הקרבנות (כ"ר. ועי' הנהגת הרש"ש נראה דהולך על דרך אחד). והאור"מ גורס והאי סותר דהכא וכו' ופי' דקאי אהא דקאמר נטמא ציוס גידול שיער לר' יוחנן סותר.

קעט. ולפי"ז יום גידול שיער היינו יום שלשים ואחד. וקשה דהא יום ל"א בלא"ה סותר מדרבנן כדתנן לקמן (ט"ו ע"א). ובחי' הגרי"ו הכריח מזה דע"כ צריכים לומר דשאלת הגמ' היא לענין סתירה דאורייתא. ואמנם עי' להרש"ש [לקמן ט"ו ע"א ד"ה בתור"ע] דמדבריו ז"ל יוצא דיוס גידול שיער דהכא היינו יום ל"ב עיי"ש ואזדא לה ההכרח. אלא דבלא"ה כבר הכריחו הראשונים ז"ל דאיירי לענין סתירה דאורייתא עי' הע' קע"ו. ולגוף דברי הרש"ש בזה ע"ע פ"ק הע' קי"ז מה שהבאנו משם החז"א.

קפ. וכן נטמא וכו'. אין לדבריהם אלו הצנה (קרי אורה). והב"ר הגיה דל"ל [כי] נטמא ציוס

לַעֲוִיָּם אֲלִיצָה דְּרַבְּנָן וּמֵאִי אֵין לוֹ תַקְנָה לַמָּוֶת גִּילּוּת. דְּכִיּוֹן שֶׁהֵבִיא כְּבֵד קִרְבָּנֹתָיו שׁוּב
 לֹא יֵצֵא וְנִסְתַּלְקֶפֶּה וּמִיד מוֹתֵר לְשִׁתּוֹת צִיּוֹן־כֶּפֶּה בָּלֹא תַגְלַחַת כִּלְלִיקָד. וְהַכֵּל מוֹדִים
 דְּקֹאֲמֵר רַב חֲסֵדָה קָאִי אֶפְלוּגְתָּא דְּרַב וְשִׁמוּאֵל דְּפִלְגִי (דְּנֻטְמָא) [בְּנֻטְמָא] צִיּוֹם גִּידוּל
 שַׁעַר אִם קוֹתֵר וְהֵכָא דְּנֻטְמָא קוֹדֵם תַּגְלַחַת [אַחֵר שֶׁהֵבִיא קִרְבָּנֹתָיו] מוֹדִים דְּאִינוּ קוֹתֵר
 דְּהוּ כְּמִי שְׁגִילַח כְּבִרְקָפָה:

נְזִיר שְׁכָלוּ לוֹ יָמָיו. שְׁמֵנָה כָּל יָמֵי נְזִירוֹת וְעוֹמֵד צִיּוֹם הַצֵּאת קִרְבָּנֹתָיו:

לְיֹקֶדָה עַל הַטּוֹמָאָה. אִם נֻטְמָא קוֹדֵם הַצֵּאת קִרְבָּנֹתָיו אֲבָל אִינוּ קוֹתֵר נְזִירוֹת שְׁמֵנָה אַחֵר
 שְׁכָלוּ יָמָיו כְּבֵד. וְהֵי דְּאֶשְׁכַּחַן צְפִירָקָא דְּלִקְמָן (דף טו.) וְאִייתִי לְעִיל נֻטְמָא יוֹם
 מֵאָה וְאַחַד קוֹתֵר שְׁלָשִׁים, הֵיינו דּוּקָא יוֹם ק"א וְגוֹזְרִין אִטּוּ יוֹם שְׁלָשִׁים דְּהוּ יוֹם תַּגְלַחַת
 דְּאוֹרִייתָא כְּדַתֵּן פֶּרֶק קֵמָא (לְעִיל דף ה:) אֲבָל צִיּוֹם מֵאָה וְשָׁנִים אִינוּ קוֹתֵר אִוּ צִיּוֹם
 שְׁלָשִׁים וְאַחַד אִינוּ קוֹתֵר־כֶּפֶּה:

[דף ט"ו ע"א] שְׁאֵנִי הֵכָא (דְּאֵמֵר). לְעֵנִין טוֹמָאָה דְּאֵמֵר רַחֲמָנָא וְטוֹמָא רֹאשׁ נִזְרוּ מִי
 שְׁנִזְרוּ תְּלוּי לוֹ בְּרֹאשׁוֹ שְׁכַבְר שְׁלָמוֹ (אֵלָא) [יָמֵי נְזִירוֹתָיו וְעַתָּה] אֵין
 לוֹ (עַדִּין) נְזִירוֹת אֵלָא בְּרֹאשׁוֹ שְׁלֹא גִילַח [עַדִּין] אִזּוּ לּוֹקָה עַל הַטּוֹמָאָה דְּכַתִּיב וְטוֹמָא [רֹאשׁ

פִּירוּשׁ אֲרִזִּי הַלְבָּנוֹן

מִשְׁלַשְׁתָּן כְּדַתֵּן לִקְמָן (דף מ"ה ע"א). אֵלֵמָא
 מִשְׁמַע דְּלִר' אֲלִיעִזֹּר אָף צְבֵה"ג שֶׁהֵבִיא כְּבֵד כָּל
 קִרְבָּנֹתָיו אִם נֻטְמָא קוֹתֵר. וְהֵי שְׁלֹא כְּמִשְׁמַעוֹת
 דְּצִרְיָהס לִקְמָן מ"ו ע"א ד"ה וְנֻטְמָא (עפ"י קר"א
 ובר"ר. וע"י מִשְׁכ"כ עַל דְּבִרֵּי הַפּוֹס' סס).

קָפָה. וְאֵע"ג דְּסוּף סוּף לִר' אֲלִיעִזֹּר לֹא ס"ל הֵי,
 מ"מ שְׁפִיר קֹאֲמֵר הַכֵּל מוֹדִים דְּלֹא קָאִי אֵלָא
 אֶפְלוּגְתָּא דְּרַב וְשִׁמוּאֵל. וְכֵה"ג אֲמַרִין בְּכַתּוּבָת (דף
 ל' ע"א) אֲמַר ר' חֲסֵדָה הַכֵּל מוֹדִים וְכו' וּמִסִּיק
 לְאִפּוּקֵי מִר' נַחוּמִיא בֶּן הַקָּנָה. וְע"י מִשְׁל"מ פ"ב
 מֵה' קִרְבֵּן פֶּסַח דִּין י"ג בְּחוּךְ דְּבִרְיוֹ עִי"ש (בֹּא
 מִשָּׁה).

קָפָה. וְלְעִיל (דף ו' ע"א ד"ה נֻטְמָא) וְכֵן צְרַפ"ג
 כְּתוּב הַפּוֹס' דְּגַם צִיּוֹם ל"א קוֹתֵר מִדְּרַבְּנָן
 (מִפְרָשִׁים). וְבִשְׁלָמֵי נְזִיר מֵיִשָּׁב דְּהֵכָא אִיירִי בְּסַתֵּם
 נְזִירוֹת דְּהוּ יוֹם שְׁלֹאֲחֵר יוֹם הַתַּגְלַחַת דְּאוֹרִייתָא.
 מִשְׁא"כ לְעִיל שְׁכַתּוּב דְּגַם צִיּוֹם ל"א קוֹתֵר מִדְּרַבְּנָן
 הֵיינו בְּאוֹמֵר נְזִיר שְׁלָשִׁים. וְע"י לִקְמָן פ"ג ה' ו'
 שֶׁהֵבִיאוּ מִשָּׁם הַמִּפְרָשִׁים לְחַלֵּק כֵּן אֲלִיצָה דְּבִרֵּי פִדָּא.

קָפָה. מִלְּשׁוֹנֵם מִשְׁמַע דְּהַפְסִיד מָנוֹת גִּילּוּחַ לְגַמְרִי
 וְשׁוּב אֵין מָנוֹת לְגַלַּח אָף לְאַחֵר שִׁטְהֵר כִּיּוֹן
 דְּמָנוֹת גִּילּוּחַ לִיתֵן שַׁעֲרוֹ תַחַת הַדּוּד, וְלִכְשִׁטְהֵר אֵין
 שֵׁם דּוּד שֶׁל שְׁלָמִים לִפְנֵיו. (כ"כ חו"כ פ"ב בְּסֵם הַפּוֹס' וְע"י
 חו"א ס' ק"מ סק"ט.) אִי נִמִּי יֵשׁ לְפָרֶשׁ כּוֹנֵנֶם עַל
 דֶּרֶךְ שְׁכַתּוּב הַמִּפְרָשׁ, וְהֵיינו דְּהַפְסִיד מָנוֹת גִּילּוּחַ
 כְּמָנוֹתָיו וְתִיקּוּנוֹ בְּטִהְרָה עַל הַקִּרְבָּנוֹת, וּמ"מ אֲכַתִּי
 רַמִּי עֲלֵיהֶם מָנוֹת גִּילּוּחַ (וכ"כ הַב"ר בְּכוּוֹנֶתֶם).

קָפָה. וּמִשְׁמַע מִשָּׁם דְּנִסְתַּלְקַן מִמָּנוֹת גִּילּוּחַ הוּא
 דְּמוֹתֵר מִיד, הֵא לֹא הֵי אֲסוּר אָף דְּס"ל
 תַּגְלַחַת לֹא מִעֲכָבָא. וְהַטַּעַם צוּה לְפִי דְּס"ל דְּכָל
 הַיּוֹם נִמְשָׁךְ מָנוֹת גִּילּוּחַ עַל הַקִּרְבֵּן וְלִכְתַּחֲלִיל וְדִאִי
 צִיּוֹן הַמָּנוֹת כְּתִיקוּנָה וְלִהֵי אֲסוּר לִכְתַּחֲלִיל צִיּוֹן
 קוֹדֵם קִיּוֹם הַמָּנוֹת כְּתִיקוּנָה. וְכֵל הַיּוֹם נִמְשָׁךְ מָנוֹת
 תַּגְלַחַת כְּתִיקוּנָה עַד לְעֶרֶב שְׁבַטֵל קִרְבָּנוֹ. אֲבָל הֵכָא
 דְּנֻטְמָא אַחֵר הַצֵּאת הַקִּרְבֵּן דְּאִינוּ יוֹכֵל לְקִיֵּם עוֹד
 מָנוֹת גִּילּוּחַ בְּטִהְרָה כְּתִיקוּנָה נִסְתַּלְקַן הַנְּזִירוֹת וּמוֹתֵר
 צִיּוֹן מִיד (עפ"י בר"ר. וע"י ח' הַגְרִי"ו).

קָפָה. וְל"ל דְּמִיירִי שֶׁהֵבִיא כְּבֵד כָּל קִרְבָּנֹתָיו, דִּאִי
 לֹא הֵי הֵא שְׁפִיר יוֹכֵל לְגַלַּח עַל אַחַד

נזיר]. ומיהא אם נטמא אחר שהביא קרבנותיו לא מחייב למ"ד תגלחת לא מעכבא קמי דהך דרשא לא מתוקמא אלא קודם הבאת קרבן ומיקרי שפיר נזיר* חלוי בראשו אע"פ שעדיין לא הביא קרבנותיו לפי שאין בגופו לעשות אלא תגלחת אבל אם שטה יין או גילח לא מחייב דהא ליכא צהו קרא כמו גבי טומאה:

אסור לגלח. פי' קודם זריקת דמים שהרי מצותו לגלח על הדמים ואם גילח על אחד משלשתן אמרינן לקמן (דף מ"ה.) דינא:

אמר רב יוס שצעים עולה לו לכאן ולכאן. פי' נולד לו בן ביום ע' מקצת היום שקודם הלידה עולה למנין המאה והרי עשה ע' יום מן המאה (שהוא יום ל"א) ומקצת היום שאחר הלידה עולה לתחילת הנזירות ולא ימנה נזירות בנו אלא (עד) [עוד] כ"ט יום הרי ביום ז"ט דשלו [שלמו] ל' לבנו. ונ"מ השתא קפ"ה שיום ע' עולה לכאן ולכאן שיכול לגלח ביום המאה שהוא יום ל"א לבנו מתוך שאותו תגלחת עולה לנזירות בנו מן הדין שהוא יום [ל"א] לבנו עולה נמי אותו תגלחת גם לנזירות דנפשיה שהוא מאה יום. אע"פ שאם לא נולד לו הבן לא היה יכול לגלח על נזירותו אלא ביום ק"א, השתא כשנולד הבן יכול לגלח ביום [ק'] כדפרישית קפ"ה. וא"ת ומאי סברא היא כיון דאם

פירוש אר"י הלבנון

החילוק בין קודם הבאת קרבנותיו לאחריהן מקרא דואחר ישתא אפילו לר' יוסי ב"ר חנינא וק"ל. קפ"ה. מפני דקשה להחוס' דמאי נפ"מ צמה דיום שצעים עולה לכאן ולכאן הרי גם אם לא היה עולה לנזירות בנו והיה נזירות בנו מתחיל מיום ע"א היה ג"כ מוצלע נזירות דבנו בתוך ימי נזירותו, שהיה נגמר נזירות דבנו ביום ק' דנגמר אז גם כן נזירותו. והכי דמוצלע נזירות דבנו בתוך ימי נזירותו עולה ימי הנזירות לשני הנזירות כדפירשו תוס' לעיל. לכן פי' התוס' דנפ"מ צמה שיכול לגלח ביום ק' (תפא"ס).

קפ"ה. ולפי דבריהם רב תרתי מיילי אשמעינן וחדא לא שייכא בחצרתה. הכא צמתני' אחא לאשמעינן דביום ל"א לנזירות בנו אע"ג דהוא יום מאה לנזירותו יכול לגלח, והא מילתא הוה מצי לאשמעינן אפילו אי לא הוה אמר דעולה לכאן ולכאן כגון שנוול הבן ביום ס"ט דמתחיל מניינו מיום שצעים ויום מאה לנזירות שלו הוה ל"א לנזירות בנו ויכול לגלח. והא דעולה לכאן ולכאן, הכא בדינא דמתניתין לא הוה רבותא כ"כ, דאפילו אי נימא דאינו עולה אלא לנזירות בנו אחי

קפ"ה. צם' תוה"נ (פ"ד הי"ב) תמה ע"ז דמה מהני צוה הבאת קרבנות לפוטרו ממלקות אם נטמא, כיון דחדית לן רחמנא גבי טומאה דחליא צנורו על ראשו אם כן כן לי אחר הקרבת הקרבנות כמו לאחר כך. דעד התגלחת עדיין נזירותו בראשו הוא. ובשלמא לדידן דפסקינן דכל איסורי נזיר גלי רחמנא לעשות ימים שלאחר מלאת כלפני מלאת ולית לן דרשא דר' יוסי ב"ר חנינא דטומאה חלוקה היא משאר האיסורין, אחי שפיר דמקרא דואחר ישתא הנזיר יין נפקא לן דאחר זריקת אחד מן הדמים הותר בכל הדברים הכתובים בפרשה וגם איסור טומאה בכלל, אבל לר' יוסי ב"ר חנינא דתיכף צעכלו לו ימיו אזוד להו כל איסורי הנזירות ורק בטומאה גלי לן קרא דחליא צנורו בראשו, אם כן מהיכי תימי לחלק בין קודם הבאת הקרבנות לאחריהן. ע"כ קושייתו (והאריך טובא ליישב עפ"י הספרי יעו"ש). ואמנם הקרן אורה פירש צהו דר' יוסי ב"ר חנינא דאינו לוקה על היין וכו' דדוקא מלקות הוא דליכא אבל איסורא לכו"ע איכא מקרא דואחר ישתא [לר'] אליעזר אחר כל המעשים ולרבנן אחר מעשה יחידין עיי"ש. ולפי"ז שפיר קאי

לא נולד לו בן לא יכול לגלח עד יום ק"א דהא לא מצי לגלח עד יום ק"א (לנזיר)
 [לנזירות דנפשיה השתא נמי לא יגלח עד יום ק"א. ויש לומר דהא דלא מצי לגלח
 ביום ק' לא הוה אלא מדרבנן כדפירשנו בפ"ק (דף ו.)^ק דמדאורייתא מצי לגלח ביום
 ק' דמקצת היום ככולו^{קא} אלא דרבנן גזרו דלא מגלח עד יום ק"א אטו היכא דאמר
 שלמים והכא אוקמיה אדין תורה כשנולד לו בן שיכול לגלח ביום מאה כיון דלנזירות
 דבנו^{מיה} קא הוה יום ל"א ויכול לגלח לנזירות דבנו ביום [ק'] הלכך גם לנזירות דנפשיה
 עולה התגלחת של יום ק' קאב:

בולד הבן עד ע'. עד ועד בכלל קאב:

פירוש ארזי הלבנון

במקום מנוח צומנה. [ואף דכלל מקום גזרין לאחר
 תגלחתו עד יום ל"א, הסם היינו טעמא משום דיום
 ל"א הוה נמי זמנה דמנחות גילות רק משום דינא
 דמקשה"כ מצי לגלח כבר ביום ל', אבל מ"מ אי
 צעי לנהוג כל היום ל' כולו בנזירות ולגלח ולמיימי
 קרבנותיו למחר הא פשיטא דלא חשיב איחור תגלחת
 צדק]. ונכון.

איך שיהיה לב' הנך טעמי נראה דדוקא בנולד
 יום שבעים [דלא שלמו ל"א דבנו ביום ק' דנזירות
 דנפשיה] הוא דאמרין הכי, אבל בנולד קודם יום
 שבעים שבים ק' לנזירותו כבר שלמו טפי מל"א
 יום לנזירות דבנו, לטעם הא' שהצטוו א"כ שוב
 ליכא היכרא, דבשלמא במגלח יום ל"א הוא לאות
 דלא אמרינן מקצת היום ככולו דא"כ היה לו לגלח
 מאתמול, אבל במגלח ביימים שאחר יום ל"א חו
 ליכא למימר הכי דהא אפילו לא אמרינן מקשה"כ
 נמי היה לו לגלח מאתמול, באופן דליכא למיתלי
 סביח איחור תגלחתו דהכי. ולטעם הב' ג"כ נראה
 פשוט דדוקא במקום תגלחת צומנה לא העמידו
 דבריהם אבל הכא כיון דאדחי אדחי. וכן משמע
 להדיא מדברי התוס' בדבור שאח"כ עי' מש"כ הע'
 ק"ג.

קצת. רצ"ב דאי לא הוה עד בכלל א"כ לא קשיא
 מידי לרב, דעד כאן לא קאמר רב דמרוח
 בלידת הבן דוקא בנולד יום שבעים, וכמו שכתבנו
 בהע' שלפני"ז עיי"ש.

שפיר דינא דמתניתין דממילא כל ימי נזירות צו
 עולין למנין נזירות שלו [א"ה עי' הע' שלפני"ז]
 אלא דנפ"מ למצינא דלעיל דמניח את שלו ומונה
 את של צו, ואי אמרינן דיום הלידה עולה לכאן
 ולכאן הריח יום אחד ואין צריך למנות לנזירות צו
 אלא עוד כ"ט ימים, וכן שהשלמת שלו נחשב מקצת
 מיום הלידה לנזירות שלו גם כן (קדן אורה).

קצ. לא נמצא מפורש כן בדבריהם שם ועיי"ש פ"ק
 הע' ז"ו.

קצא. ק"ק דמינא אי ס"ל לרב כרז מתנא דמקצת
 היום ככולו. אבל לרב פדא הא צריך להשלים
 מאה שלמים ולא הותר לגלח אלא ביום ק"א וא"כ
 לימא להא דרב. וי"ל דלרב על כרחך ס"ל כרז
 מתנא דהא לרב פדא לא ס"ל מקצת היום ככולו
 כלל (קדן אורה).

קצב. ונראה הטעם משום דליכא למיגזר בזה אטו
 דאמר שלמים כיון דליכא היכרא צומה דלא
 גילח על נזירות צו רק ביום ל"א (עפ"י תפא"י
 ועקבי יעקב). ויש לדקדק דמאי היכרא איכא בזה
 הא מדינא הוא דלא מצי לגלח לנזירות צו קודם
 יום ל"א דהא לא שלמו עדיין ק' לנזירות ידיה
 ובתוך נזירותו הוא עומד, וא"כ שפיר איכא למיגזר
 אטו דאמר שלמים שמא יטעה לומר דלעולם אמרינן
 מקצת היום ככולו, וי"ע. ונראה לומר טעם אחר
 בזה [שמעתי מפי ח"א] והוא דכיון דהגיע זמן
 תגלחת נזירות צו לא העמידו חכמים דבריהם

צינונים

[מה]. עי' בהג' מהר"ב רנשטורג אות ב' שהגיה דל"ל [לנזירות קמא דבנו] והוא מהא"מ. וטעמא משום דבדפוי"ו (וכ"ה
 בדפוי"ג) היה הגירסא [דלנזירות קאמר דבנו הו' וכו'] דמינא קאמר אין לה מובן, ולכן הגיה דל"ל קמא. אבל לספרים שלנו
 דהשמיטו לגמרי תיבת קאמר (ובמקומה הוסיפו תיבת "קא" אח"כ) שוב אין טעם בהוספה זו כלל, וק"ל.

לא הפסיד כלום. ואי ס"ד עולה לו לכאן ולכאן איתגורי מיתגר והוי ליה למיתני במתניתין הרויח (בריות) [בלידת] הבן דאי לא נולד לו הבן לא מגלח אלא עד יום ק"א והשתא לפי דברי רב מגלח ביום ק' נמצא שהרויח בלידת הבן ומאי קאמר לא הפסיד קצו:

לא דין הוא דלא ליתני עד ע' לא הפסיד כלל. כלומר מן הדין לא היה לו לשנות בזה הלשון לא הפסיד אלא אדרבה ה"ל למיתני הרויח. ומשום דקתני סיפא לאחר שצעים קותר פי' כי מפסיד בלידת הבן תני נמי רישא עד שצעים לא הפסיד כלום וה"ה אפי' צרישא הרויח בלידת הבן. ובמקנת ספרים אין כתוב אלא רק דין הדין הוא דלא ליתני עד שצעים [ולא מזכיר] ולא הפסיד קצו והוי כמו וכו' קצו:

ת"ש מקיפא נולד לו לאחר שצעים קותר. פי' מפסיד. וסבירא ליה דאחר שצעים הוי פי' ביום שצעים ואחד. ואמאי מפסיד כלום לרב בלידת הבן והא' יום הלידה עולה לכאן ולכאן עולה נמי לתחילת הנזירות דכן נמצא כי ל' יום דבן כלים ביום ק' ויכול השתא לגלח ביום ק"א (והשתא כי נולד הבן ביום ע"א יגלח ביום ק"א) הרי לא הפסיד כלום קצו:

במאי אחר דמתני' דקתני קותר אחר אחר. פירוש שנוולד ביום ע"ב דהשתא לא יכול לגלח אלא ביום ק"ב והפסיד בלידה:

אב"ל אחר ממנו מאי. דהיינו ביום ע"א הכי נמי לא קתרי כו' אלא ש"מ אחר ממנו:

ובן מתני' לרב ש"מ. פי' ממתני' יש להוכיח דלא כרב קצו דסבירא ליה למתני' דיום הלידה אינו נחשב לנזירות הבן כמו דנחשב לנזירות ידיה למאה יום שהוא נגדר

פירוש ארזי הלבנון

קצו. קשה לי, דהא דוקא בנולד יום שצעים הוא דאמרינן דמרויח בלידת הבן וכמש"כ בהע' קצ"ב עיי"ש. וא"כ שפיר קתני לא הפסיד משום שאר ימים שעד יום שצעים דלא אמרינן בזה הכי, וי"ע. ושמה כוונת המקשן בזה דאי כרב א"כ לא הוה משחמט מנה לאשמעינן הך דינא דנולד ביום שצעים דמרויח בלידת הבן, ודוחק. קצו. כוונתם דלא גרסינן בגמ' אלא "עד שצעים" בלבד, ומיבנת "לא הפסיד" ליחא בהדיא. קצו. ר"ל דהוי כאילו נכתב לבסוף מיבנת "וכו'" להורות על חסרון מיבנת לא הפסיד. וה"ה בזה דקאמר "בדין הוא דלא ליתני עד שצעים", נמי אלא הפסיד קאי (עפ"י הג' מה"ר יו"ע ליפמאן). קצו. ויש לדקדק מאי פריך הגמרא ת"ש מקיפא וכו' הא יש לחלק, דבשלמא מה דיום שצעים

עולה לו אין נפ"מ בדאורייתא דכלא"ה מדאורייתא מגלח ביום ק', אבל אם נולד ביום ע"א מה דרובה שיהא עולה הוא נפ"מ בדאורייתא דאם לא יהא עולה אזי ימשך נזירות דבנו יותר משלו דהבאת קרבנותיו ביום ק"א (היינו דיום ל' שהוא גמר נזירות בנו מה"מ הוי יום ק"א לנזירות דנפשיה שהוא יום הבאת קרבנותיו מדרבנן אחר דכבר שלמו ימי נזירותו מאחמול). ובגמ' כאן (עמוד ב') מפליג בהדיא בין דאורייתא [לדרבנן] עיי"ש (גאון אברהם). והנה צפי' הרא"ש (עמוד ב') כתב וז"ל אע"ג דפרישית לעיל דרב לא בא לעקור נזירות דאורייתא אלא לאוקמיא דאורייתא, מ"מ נזיר יש לו עיקר מן התורה וראוי להחמיר בו יותר מבאבלות דרבנן עכ"ל. וה"נ יש ליישב ע"ד זה. קצו. ולשון נזיר משונה (ר' עזריאל).

ונחשב אחר ימים שעברו דהיינו לנזירות ידיהקצט. ולא דמי למאי דפרשין צמתני' דאי נולד הן ביום ראשון לנזירות דעולה לשניהם דודאי כיון שהוא תחילת נזירות לזה כמו לזה למה יעלה לאחד טפי מלשני. אבל הכא דהוא התחיל לנזירותו כבר זה ימים רבים סברא הוא דיום לידה יהיה נחשב ונגרר אחר ימים שעברו דהיינו לנזירות דנפשיה ונזירות הן יתחיל מיום שאחר הלידה.

ואם תאמר והא תנן לקמן ומייחין לה צפ' קמא (לעיל דף ו.) דיום שלשים עולה מקצתו לראשון ומקצתו לנזירות שני אלמא דיום ל' עולה לכאן ולכאן. וי"ל דשמי התם דאיתו יום צין שתי נזירות וראוי להחשיבו תחילתו (לו) לנזירות ראשון וסופו לנזירות שני משום דכיון דהציא קרבנותיו א"כ נגמר נזירותו דין הוא שיתחיל נזירות השני מיד מידי דהוה למקבל נזירות בחד היום דאיתו יום עצמו עולה למנין נזירות. אבל הכא דיום לידה דהיינו ע"א עומד בצמנע נזירות ידיה ובהתחלת נזירות דצריה ראוי להחשיבו כולו לנזירות ידיה אחר ימים שעברו משום דגם הוא מחשבון ק' יום וכיון שאיתו יום ע"א נחשב אחר ק' שוב אין למנותו שיהיה חשוב כיום שלם להיות נחשב נזירות (אחד) [אחר] לכך אינו עולה לבנו לתנא דמתני'.

ורב כמאן אמרה. כיון דתנא דמתניחין לא סבר לה כוותיה:

אילימא כאבא שאול כו' בטלה הימנו גזרת שבעה. (תוך) [תורת] ז' שיהיה אסור געילת סנדל וכתשמיש המטה. ומיהו לאו הילכתא הכי דצמ"ק (דף כ.) הכי

פירוש ארזי הלבנון

יטטרף ויהיה מחויב להשלים אותו אח"כ, ככה"ג אין ככה נזירות דצריה לדחות ולהפסיק נזירות דנפשיה. (עפ"י תורת הנזיר פ"ד ה"ג).

ה. ויש להקשות דלכתי תיקשי לצר פדא דאמר סתם נזירות כ"ט יום א"כ אף כשאין עולה לכאן ולכאן מכל מקום כ"ט יום דנזירות צנו המה כלים ביום ק' לנזירותו ומוזלעים בתוכם. ויש לומר הואיל דמדרבנן הבאת קרבנותיו דצנו ביום ל"א שהוא יום ק"צ לנזירותו, לפיכך אין עולין לו באחד. אלא דלכתי תיקשי דהגם דמדרבנן לא ראי למגלחת דנזירות צנו מ"מ כיון דהותר לגלח לנזירות שלו ביום ק"א הותר ג"כ לנזירות צנו [וכמו שהוא הדין לצד איפכא כשנולד ביום שבעים]. וי"ל דדוקא אליבא דרב אמרינן הכי דלענין דרבנן עולה לכאן ולכאן ונחשב יום הלידה לב' ימים לנזירות שלו ג"כ, אבל למסקנא דלא אמרינן דעולה לכאן ולכאן אכתי הוי נזירות צנו אינה מובלעת עכ"פ מדרבנן וא"כ לא היה דעתו ככה"ג להבליע של צנו בשלו (עפ"י קר"א וגאון אברהם).

קצט. וי"צ מאי שנא מהא דתנן לעיל הריני נזיר כשהיה לי בן וזיר, לשכנוול לו בן פוסק נזירותו לגמרי למנות נזירות הן כיון דקיבל נזירות צנו בראשונה. הכא נמי נהי דסברא לן דיום אחד אינו עולה לב' נזירות מ"מ אמאי עולה לו יום זה לנזירות ידיה ונזירות דצריה אינה מתחלת אלא ממחרתו, אדרבה איפכא מיבעי ליה דיום הלידה יעלה לו לנזירות צריה כיון דקיבלה בראשונה, ולנזירות ידיה לא יעלה לו. ומדלא אמרינן הכי מוכח מזה דעד כאן לא אמרינן דנזירות הן מפסקת נזירות דנפשיה אלא במקום שאין הדבר נוגע אלא מכאן ולהבא דהיינו דאיתו הימים שנהג צום נזירותו עד לידתו של הן לא יחוו ממקומן וכמו צמתני' לעיל דעל ידי הפסקת נזירותו לא ידחו אלא הימים שמכאן ולהבא שמוטל עליו עוד למנות לנזירות ידיה, ולהכי שפיר מפסקת. אבל צולד לו בצמנע היום הלא אם תאמר דנזירות דצנו תחול עליו מיד הרי יתחייב מזה דאיתו מקצת היום הראשון שמה אותו כבר לנזירות דנפשיה לא

מסקינן אפי' שעה אחת קודם לרגל בטלה הימנו [גזירת] שבעה: [שמונה] ימים קודם לרגל בטלה הימנו גזירת שלשים. לענין תספורת הואיל ומתחיל יום אחד מדין שלשים קודם לרגל: ומותר לספר ערב הרגל. משום כבוד הרגל ואי לא סיפר ערב הרגל אסור לספר אחר הרגל דלא ניתן לדחות אלא מפני כבוד הרגל והואיל ולא חילק כבוד לרגל לא יועיל לו הרגל להפסיק וישלים אחר הרגל:

[דף ט"ו ע"ב] **אבא** שאל אומר אפילו לא סיפר ערב הרגל מותר לספר אחר הרגל. פליג את"ק דקצר דרגל מצטל בכל [ענין] ר"א. ופליג באחריתי ששם שמלות [ג'] מצטלת גזירת ז' כך מצטלת גזירת ז' ופליג את"ק דמזריך ח': לאו משום דקסבר יום ז' עולה לו למנין שבעה ומקצתו עולה למנין ל"ב אע"פ שעומד באמצע אצילות י: אלא באצילות דרבנן. דמן התורה אינו אצל אלא יום ראשון

פירוש ארזי הלבנון

שלשים. וי"ל דעיקר טעמיה דרז הוא משום דעולה לנזירותו ולנזירותו, והא דמיחשב בתרתי לנזירות שלו מסבירא הוא דקאמר הכי כיון דאין זה אלא מדרבנן וכמ"כ התוס' לעיל. והא דעולה לנזירותו ולנזירותו בנו שפיר שמעינן לה מהא דאבא שאל דמקצתו עולה למנין ז' ומקצתו למנין שלשים לענין זה דחשיב כאילו נהג יום אחד לפני הרגל. (קן אורה וע"ש).

רג. הקשו המפרשים (ק"ר א, שפ"א, חו"י) דלפי מש"כ תוס' לעיל דהיכא דאיתו יום היו צין שתי נזירות ודאי לכו"ע אמרינן דעולה לכאן ולכאן, א"כ מאי מייתי הכא מאבא שאל הא גבי אצילות היו ממש דומיא דצין ב' נזירות דהא דין ז' אחד ודין ז' אחד [שהרי דין ז' אינו מתחיל רק אחר חוס ז', שעל כן אם מת לו פחות מז' קודם הרגל לא בטלה ממנו גזירת שלשים].

ובספר תורת נזיר כתב ליישב [ואף] כשלעצמי בענייני נעלמה ממני כוונתו הנשגבה, אמרתי להעתיק דבריו לקיים מ"ש אל חמנו טוב מצעלין וזה לשונו: וי"ל דלא דמי למש"כ התוס' לענין הנזיר, וזה דבשלמא לענין נזיר כיון שהתחיל יום ז' חשיבנן כאילו נגמרו כבר השלשים של נזירות ראשון דכיון שכבר הגיע עד יום ז' כבר נעשה כל הראוי לעשות בל' של נזירות ראשון ולכן אמרינן דאיתו יום ז' מקצתו הראשון חשיבנן ליה לנזירות ראשון ומקצתו חשיבנן ליה לנזירות שני. אצל במנין אצילות עדיין ציוס ז' עומד באמצע האצילות שעדיין

רא. ויסוד מחלוקתם הוא במחלוקת דאיתא במדרש (צ"ר פ"ק ס"ז) בטעם האצילות אם היא לכבוד המה ולהקל בנערו, [ואן] אם זהו לצורך החיים דכאשר הקצ"ה מעניש לאחד מהמשפחה בעונש מיתה אזי מעניש אף לכל קרוביו כמו שאמרו שם כל ז' ימים תרצ שלופה ועד למ"ד יום היא מתרפרפת ואינה חוזרת לנדנה עד י"ב חדש, לכן צוה הקצ"ה להקרובים שיטערו באצילות כי גם עליהם מתחמת מדת הדין וזכות המצוה יהיה להם למגן ולמחיה. ובה פליגי הת"ק ואבא שאל דהת"ק ס"ל דעיקר טעם האצילות הוא לצורך החיים ולכן ס"ל שאין הרגל מצטל אלא למי שמכבד את הרגל אצל זה שלא סיפר ערב הרגל דמגלה דעתו דלא אכפת ליה בכבוד הרגל אין הרגל מצטל ממנו הגזירה שגזר הקצ"ה עליו. ואבא שאל ס"ל דעיקר טעם האצילות הוא לצורך המה והטעם מה שהרגל מצטל הוא מפני שע"י הרגל נמצעל הדינים מהמת שע"כ אין צריך עוד למיקון האצילות מקרוביו, לכן ס"ל דגם אם לא סיפר קודם הרגל ג"כ הרגל מצטל מפני שכאשר שבא הרגל נמצעל ממנו טעם האצילות כנ"ל (תפארת יוין).

רב. יש לדקדק לפי שיטת התוס' וי"ל לעיל דהא דאמר רב יום שבעים עולה לכאן ולכאן היינו דמיחשב לב' ימים לנזירות שלו (והיינו דיוכל לגלה ביום ק' לנזירותו) הא לא שמעינן זה מדברי אבא שאל, דאבא שאל לא אמר אלא דמקצת שביעי הוא ככולו, אצל לא דמנינן ליה בתרתי לענין

כדכתיב (עמוס ח') ואחריתה כיום מר אצל נזירות לאורייתא דדרשינן מקרא דבעינן ל' יום לא אמרי' דמקנת יום עולה לו לכאן ולכאן:

שישחצו וזרקו עליה בשני. שחל בערב פסח ושחצו עליה הפסח ואח"כ ראתה הרי זו אינה אוכלת כלילה בפסח לפי [שהיא טמאה] (נטמאה): ופטורה מלעשות פסח שני דבשעת שחיטה טהורה הייתה:

מאי טעמא דר' יוסי (הגלילי) לאו משום [דקסבר] מקנת היום ככולו. ומכאן ולהבא היא מטמאה (דאחמול) נמצא כי בשעת שחיטה וזריקה הייתה טהורה גמורה דמכאן ולהבא היא מטמאה ולא למפרע וכי הדרא חזיא מטמאין לה מכאן ולהבא ולמחר תעשה שימור גמור למקנת יום זה שנטמאת. אלמא דיום שני זה מקנת יום חשבינן ליה יום טהור דליהוי שימור ליום שאחמול הילכך שחיטה וזריקה בטורה היה, ומקנאנו חשבינן ליה יום טומאה דליהוי יום של מחר שימור להאי מקנת יום. אצל רבנן פליגי ומטמאי למפרע וחשבינן זה היום ככולו טמא [כיום] של אחמול. ורב דאמר כר' יוסי ואע"ג דהכא נמי היה סברא לחשיבת יום ככולו טמא כיום שלפניו כסברא דרבנן אפי"ה ר' יוסי מחשיבו לכאן ולכאן והיינו כסברת רב. וזו שכתוב בספרים ודילמא משום דקסבר, לא גרסינן ליה דאי לאו הכי מה מהני שאינו מטמא למפרע:

זב צעל שתי ראיות. דאילו צעל שלשה לא חזי למיכל ([ללאחר דראה שליטת]) [ללאחרת] נקדשים] עד יום ח' שיצא קרבנותיו. ודיוס ח' לא מצי למינקט ואח"כ ראה מטמא משכב ומושג למפרע דמיום ז' ואילך פסק מסתירה, ומשכב ומושג דאחמול שאחר הטבילה עד הנה טהורין ואפי' ראה היום דיוס ח' לא מטמא למפרע:

אע"פ שמטמאין משכב ומושג למפרע. ואפילו טבל בשביעי, משכבות דלאחר טבילה טמאין [ד]סתם מניינו והרי הוא כחמילתו דכתיב (ויקרא טו) וספרה לה שבעת ימים והרי אין כאן ז' ימים ומדקמתי (בשמיירת) [בשומרת] יום למפרע טומאה אלמא לא אמר מקנת יום ככולו וקשיא דר' יוסי אדר' יוסי. ומשני למפרע מדרבנן אצל מן התורה טהורה:

פירוש ארזי הלבנון

רה. נריך לומר: לחשד יום כולו (ב"ר).
 רז. ר"ל דעל כרחק הנך תרתי טעמי חדא מינה דגם אי נימא מכאן ולהבא הוא מטמא ז"ל נמי מקנת היום ככולו להיות נחשב יום שימור לדאחמול. וגם האי טעמא דמקנת היום ככולו לחוד מה מהני שיהא נחשב מקנת היום טהור אי לא מהאי טעמא דקסבר מכאן ולהבא הוא מטמא (ב"ר).

עד תשלוס כל יום ז' יש עליו חיוב הספד ולכן לא אמרינן דלכך אמר אבא שאול דעולה לכאן ולכאן משום דאותו יום ז' עומד באמצע גבול יום ה' ויום ה', שאינו כן, רק עדיין דיוס ז' עומד בתוך ימי האצילות שחייב בו בהספד כאמור. ונראה לי שזה כיוונו החכם' לומר בשם"כ אע"פ שעומד באמצע האצילות, עכ"ל.
 רד. עי' צפי' הרא"ש, ובהע' קצ"ו לעיל.

הכי נמי מסתברא וכו'. ודחי [לעולם] אימא לך טומאת התהום דזיצה המירו כלומר אימא לך שמטמאין למפרע מדאורייתא ופטורין לעשות פסח שני דהלכה למשה מסיני (דטומאה) [דטומאת התהום] דמת הותרה לעושי פסח. והאי תנא ס"ל דאפי' טומאת התהום דזיצה הותרה לעושי הפסח:

התהום פ' דזשעת שמיטה ישב על אבן אחת ולא נודע כלל שקבר תחמיו עד אחר שמיטה נודע לו שניטמא בקבר התהום. וכן הכא לא ידע אדם זשעת שמיטה אם אחרי כן תראה ותסמור להיות טמאה וטומאת התהום [המירו] וימי' לעושי הפסח ונזיר:

ואף רבי אושעיא. קאי אשינויא דלמפרע [מ]דרבנן:

אבל הרואה זב. פ' [רש"י] זביד לולין (פסחים ד' פא). לא ידעין אהיכא קאי [אבל] ר"י:

סותר את שלפניו כו'. [כל] ספורים שספר וזריך למנות ז' ימים אחרים: [א"ל ר"י לא נסמור אלא יומן]. יחזור ויספור יום אחד: והוינן זה. במילתא דר' יוחנן אי סמר כולו זעי למיסמר דכתיב (ויקרא טו) וספר* (לה) [לו] ז' ימים לטהרתו* שלא תהא טומאה מפסקת בינתיים: בפרק כיצד לולין (שם) גרס [אי קסבר למפרע הוא מטמא אפילו כולו נסמור] ואי מכאן ולהבא הוא מטמא יומו נמי לא נסמור דהרי היא כראיה ראשונה של זיצה אחרת ואין זה אלא טומאת ערב ויטבול לערב ויטהר דקי"ל (מדה דף עב). ראיה ראשונה של זב קרי בעלמא הוא:

ה"ק לא יסמור ולא יומו. כלומר אפי' יומו לפי שכבר עלה לו מקצת היום ושלמו לו ספורים שלו ויזא מכלל הזיצה:

[דף ט"ז ע"א] [ו]א"ל פ' ר' אושעיא לר' יוחנן רבי יוסי סבר כוותך. השתא מסיק דרבי אושעיא ס"ל אליבא דר' יוסי דמטמא למפרע היינו

מדרבנן ר"ש:

זבד גמורה היכי משכחת לה. דמכאן ולהבא מטמין לה וכל יומא טומאה באפי נפשה היא וכיון דחזיא (היא) בפלגא דיומא אידך פלגא דיומא הא* קא סליק לה לשימור

פירוש ארזי הלבנון

ו. ר"ל דלאו ר' אושעיא גופיה ס"ל כן דלמפרע רח עי' באו"מ מש"כ לישב, וע"ע זבג' ואז כן דרבנן, דהא ס"ל דסותר את שלפניו. רק דר' אריה (המודפס בסוף הש"ס) לפסחים שם. אושעיא סובר נמי כהך שינויא דר' יוסי דסובר רט. ר"ל דהא דמסיק והא ר"י למפרע וכו' הוא דמטמא למפרע היינו מדרבנן וכדמסיק בזה. (ברכת אלפיא סבר מקנת הש"ס מה דאמר דר' אושעיא סבר אליבא דר"י כו' ולא משום קושיא מייתי לה (כ"ה). (ר"ש).

ציונים

[מ]. זבגות מהג"מ זלאל אשכנז גורם הותרה (במקום מיבת המירו).

וואע"פ שלא טעלה צינח'ס (מכ'י) [דהוי כמון] ראחה ציוס (י"א) [א] [מ"י] וציוס (י"ג) [ג] וציוס (ט"ו) [ה] ל"א הויא זעה וואע"ג שלא טעלה צינח'ס דעציען שטראה ג' ימים רזופ'ס:

הלשון ק"ק אחאי קאמר אידך פלגא דיומא דבקינור הוה מני למימר אידך יומא סליק ליה שימורר". ודוחק יש לפרש [דאחא למימר ב] ראתה יום אחד (ד) כיון דחזיא ביום ב' בפלגא דיומא אידך פלגא דיומא שהיה לפני שראתה סליק ליה שימור. וקשה ואמאי לא משכחת לה דרואה שלשה לילות דהשתא היא טמאה בתחילת היום. ופי' צקונטרס צבידא זולין (פסחים דף פא.) לפי הדברים [ד] למ"ד מקצת היום ככולו (ו) תחילת הלילה תהא נמי ככולה לספירה ובתחילת הלילה סליק לה שימור ואין צריך עלות השחר. (ולי) [ולא] נראה דמשנה שלימה היא צפרק חינוקת (נדה דף עב) ושזין צרואה [תוך י"א] יום (י"א) וטבילה לערב [ושמשה] שטמאין משכב ומושב (למפרע), ומוכתה חסם בתחילת הלילה לא הוי שימור. ונראה לר"ת ^[מס] דכי היכי דלר' יוסי תחילת יום הוי שימור ה"נ ראתה צלילה, סוף היום דלמחר שאינה רואה עולה לשימור דכך לי סוף היום כתחילת היום. ובהכי ניחא לישראל כיון דחזאי בפלגא דיומא אידך פלגא דאוחו יום עזמו בסופו הוה ליה שימורר". וז"ל דודאי בזה גדולה לא אמר ר' יוסי דיום שלישי יהיה ממנין של ו' של טהרה דהא צפרק חינוקת (שם ד' ס"ט. ושם) קאמר דכותאי יום שפוסקת בו מונה אותו למנין ו', והטעם דמנינו דבסוף הספירה מקצת היום ככולו דזו וזה טובלין ביום הילכך בזה קטנה בתחילת הספירה [היא סוף חשבון אמרינן ביה] מקצת היום ככולו אבל בתחילת ספירת זבה גדולה שזקוקה לספור ו' אז לא אמר' בתחילת ספירת' ו' נקיים מקצת היום ככולו". והא דעביד ק"ו (ר"ה דף י.) ומה נדה שאין תחילת

פִּירוּשׁ אֲרִזִּי הַלְבֵּנוֹן

ד.י. ר"ל חוק י"א יום שבין נדה לנדה ראחא כן. רב' לא הו' אלף צפגא דיומא, א"כ אידך פלגא [שהיה לפני ראייתה] סליק ליה לשימור ומפסיק (א"מ).

רִיאָה. נִרְאָה כּוּוֹנֵמָם מִשּׁוֹם דֶּהֱלָשׁוֹן אִידֶךְ פִּלְגָה דִּיּוֹמָה צִנְחִיִּים.

ריב. עי' הע' רי"א.

וזה אינו דודאי כוונת הגמ' על יום שאתרו. לך
הקשו דהו"ל לומר בקיבור אידך יומא סליק ליה
לשימור. ותירונו דבאמת קאי אאידך פלגא דלוחו
יום שראתה אלא מיירי ביום הב' לראייתה. דהשתא
קאי אחזי יום שלפניו. ולפי"ז נריך לפרש כוונת
הש"ס דהכי קאמר: וזה גמורה היכי משכחת לה
[שילטרפו ימי ראייתה] הא כיון דראייתה ביום
ציונים

[מזן]. או"מ וז"ר. והנוסחא שלפנינו א"א להעמידה דהא אפילו רחצה י"א וי"ב ח"ג נמי אין מטערפין לזבזה, ד"ב הוא תחילת נדה (חס דרך). [מתן]. נראה דל"ז: נראה לר"י (בס אהרן). וכן העיר בערוך לגר (ר"ה דף י') דמש"כ כאן בשם ר"מ כחצוהי הבוס' כר"ה (סס) כחצוהי, ונדה (סס) כחצוהי בשם ר"י. וביותר תמה על המשך דבריהם שכתבו לפר"מ דמה דקאמר אידך פלגא קאי איוס הרחצה ולא על יוס שלאחוריו, ובר"ה (סס) כתבו בשם ר"מ אשפא.

יום (כסופו) [עולה לה צסופה] דטעלה צלילה מהניר"ד, סוף יום (כתחילתו) [עולה לה כתחילתה] דלא צעיא כ"א (ז') [שעה] ימים ויום (שפוסקת) [שראתה] צו. [שנה] שתחילתו עולה צסופו אינו דין צסופו עולה כתחילתו. לימא זצה גדולה תוכית דתחילת יום (כסופו) [עולה צסופה] דטובלת ציום וסופו (לאו כתחילתו) [אינו עולה כתחילתה]. אלא ודאי רצא לא עביד הקל וחומר אליצא דר' יוסירט"ו. ומיהו לפירוש רש"י ניחא דלא מצי למימר זצה תוכיתר"ט:

ובי'שני דחויא שלשה יומין סמוך לשקיעת החמה דלא הוי שהות דסליק לה למניינא. לפי שהם מסובצין בטומאה כתחילת היום וצסופו וליכא בהם שימור כלל וכן יום שלישי טמא כתחילתו והרי שלשה ימים רצופין טמאין דמקצת יום שלישי ככולו ואין צהן שימור צינתיס"ר:

סליק פרק שני במ"ד

פירוש ארזי הלבנון

צסוף חשבון צדין הוה שיעלה מקצת היום דמיד שנכנס השצעי נכנס צטהרה] ע"כ. ועמה יתבאר דהתוס' דידן ידעו מזה החילוק אלא דהוקשה להם לפר"ת דצצה קטנה הוי סוף היום שימור אלמא דלא ס"ל הך סברא דצעין נקיים לגמרי, ועל זה חירטו די"ל דרצא לא עביד הק"ו אליצא דר' יוסי רק לרצנן [דלא ס"ל דסוף יום עולה לשימור] ולדידהו שפיר י"ל כהחילוק הנ"ל. ועוד כתצו ומיהו לפרש"י ניחא והיינו דלדידיה לא אשכחן כלל דלהוי סוף היום שימור אלא דצעין נקיים לגמרי אפילו לר' יוסי, והלכך ניחא דלא מצי למימר זצה תוכית דשפיר יש לומר כחילוק הנ"ל לכו"ע (עפ"י צ"ר וקן אורה). ואמנם התוס' צר"ה שם כתצו לייצב אף לפר"ת דפריך נמי מדר' יוסי עיי"ש.

ר"ו. רגום צוה דלאו דוקא חויא צכל תלמא צין השמשות, דדי צשני צין השמשות כד חויא צכל צין השמשות דציה"ש ראשון תופסת שני ימים וגם ציה"ש השני תופסת סוף יום צ' ותחילת יום ג' צכדי דלא להוי לה שימור. וכן הוה להדיא צפסחים דף פ"א ע"א כגון שראתה כל שני ציה"ש. וכן הוה כוונת הש"ס כאן דתופסת שלשה ימים כשחויא סמוך לשקיעת החמה. וע"ע צתוס' ר"ה דף י' ע"א וצנדה דף ע"צ ע"א מזה (צ"ר).

תשצונה, אצל כתחילת ספירה לא אמרינן צסוף היום שהיא פוסקת צו שיהא ככולו. עכ"ל התוס'. ומה דלא ילפינן תחילת ספירה מסוף ספירה שמה שום טעם יש צצבר או הלכה או דרשה שאין לנו להשוותם (תוס' רשנ"א פסחים דף פ"א). ר"ד. פי' דדוקא טעלה צלילה מהני אצל טעלה ציום לא מהני דלא אמרינן צוה מקצת היום ככולו (צ"ר).

רטו. וכ"כ התוס' צר"ה שם אלא דהקשו ע"ז דלרצנן נמי קשיא דנהי נמי דלכי חויא צשצעי מטמאה למפרע מ"מ כיון דשריא לשמש לאחר טעילה מיד מדאורייתא אי לאו משום דאסרו רצנן שמה צתצו לירי ספק, ע"כ עולה לה כתחילת היום דאי לאו הכי וספרה לה ז' ימים ואחר תטהר אמר רחמנא וליכא עכ"ל. ועי' עוד צתוס' שם שהאריכו. ועי' הע' שאת"ו.

רטו. דצריהם יתבארו עפמש"כ התוס' צר"ה וצנדה שם לייצב דאין שייך לומר יוכית מוצה לנדה, דצדי נדה דין הוה שיהיה יום ראשון מן החשבון כי למה לא יהיה כלל הטומאות שאין צריכין נקיים, אצל זצה אימים נקיים קפיד רחמנא והיאך יעלה סוף היום והרי אין זה יום טהור דצבר ראתה [אצל

פרק שלישי

מי שאמר הריני נזיר מגלח יום שלשים ואחד. צפרק קמא (לעיל דף ה:) מייחין ליה ופי' רב מחנא וזר פדא כדאית להו:

שיום ל' עולה לו מן המנין. לרב מחנא (עולין) [עולה] למנין ימי נזירות דראשון דמדאורייתא ל' וכן למנין שני עולה לו מדאורייתא דבעינן שלשים דאורייתא. ולצר פדא אין צריך למנותנו לנזירות ראשון שכבר נשלם מיום כ"ט ותגלחת ראשונה נעשית ביום ל' כדין תורה. ודקאמר צמתיתין דיום ל' עולה לו מן המנין היינו לענין נזירות שני כדי שגם תגלחת שניה תהיה ביום ל' שהרי גילת ביום שלשים חסר אחד:

הריני נזיר נטמא יום ל' סותר הכל. לרב מחנא סותר מן התורה ומציא קרבן טומאה וחוזר ומונה שלשים יום נזירות טהרה. ולצר פדא סותר הכל מדרבנן דיום כ"ט נשלם הנזירות וסותר מדרבנן גזירה להיכא דאמר הריני נזיר ל' יום ואינו מציא קרבנות נזיר טמא":

רבי אליעזר אומר אינו סותר אלא שצעה. לצר פדא לא גזרינן. ולרב מחנא אליבא דר"א ס"ל מקצת היום ככולו ואפילו נטמא קודם הבאת קרבנותיו, ורבנן אית להו דלא אמרי' מקצת היום ככולו אלא היכא דהביא קרבנותיו צטברה ביום ל' דינא כאילו הביאם ביום ל' ואחד:

הריני נזיר ל' יום נטמא יום ל' סותר את הכל. ולא פליג ר"א. לרב מחנא דאמר דסתם נזירות ל' יום (ו) הכא מיתורא דלישנא דקאמר ל' הוי כאילו אמר שלימים הילכך אפי' לר"א דאמר דמקצת היום ככולו סותר הכל. ולצר פדא דלית ליה מקצת היום ככולו (ד) הכא [ד] אמר ל' הוי ממנין הנזירות כיון שפירש ל' יום. וא"ת מ"מ אמאי סותר הכל לר"א הא לר"א דריש לקמן (דף י"ט: ושם) צברייתא דהריני נזיר מאה יום ונטמא יום מאה יכול יסתור הכל ת"ל והימים הראשונים יפלו מכלל דאיכא אחרונים וזה אין לו אחרונים וה"נ כי נטמא ביום ל' אין לו אחרונים והל"ל דלא יסתור" הכל. ונ"ל דכיון דאמר ל' א"כ יום ל' הוי יום מלאת ודרשינן ואת תורת הנזיר ביום מלאת נטמא ביום מלאת תן לו תורת נזיר. ולקמן נמי צברייתא גבי נטמא בסוף

פירוש ארזי הלבנון

אם נטמא אחר יום מלאת וכו' סותר ל' בלבד כיצד יעשה מציא קרבנות טומאה כשטוהר וכו' עיי"ש (תורעק"א). ועיין בירושלמי פ"ג ה"ה בסופו מוכח בהדיא בהתוס' דכיון דאינו סותר כל שכן שאין מציא קרבן טומאה ול"ע (וזמ תודה). וע"פ נקדן אורה לכאן וצחז"א סי' ה"מ סק"א).

א. מדבריהם מצוה דס"ל דלאחר שכלה כל נזירותו כיון דאינו סותר מן התורה אינו מציא קרבן טומאה. ולפי"ז ממילא הוא הדין לרב מחנא צנטמא ביום ל"א דסותר ל' יום, כיון שהוא רק מדרבנן אינו מציא קרבן טומאה. אולם צרמז"ם (פ"ו ה"ד) כתב

מאה לא קממעט להו מוהימים יפלו אלא דאינו קוטר כל מאה אצל שלשים יום ודאי קוטר כדקתני בסמוך במתני' נטמא יום מאה דלר"א קוטר שלשים. אצל זרישא כי אמר הריני נזיר סתמא דקאמר ר"א אינו קוטר אלא שבעה כי נטמא ביום שלשים לבר פדא ניחא משום דמיום כ"ט פסק מנין נזירותו ויום שלשים אינו יום מלאת כיון דלא אמר שלשים בפירוש וגם לת"ק דקוטר אינו אלא מדרבנן לבר פדא ולא מייתי קרבן טומאה. ולרב מתנא נמי דקאמר מקצת היום ככולו הילכך יום ל' אינו יום מלאת דהוי כאילו כלה כל אותו יום [כיון] דעשה מקצת בנזירות. אצל בסיפא מחשב כאילו אמר שלימים, לרב מתנא לא אמרינן מקצת היום ככולו הילכך הוי שפיר יום שלשים [יום] מלאת (דלכך) [ולכך] קוטר לר' אליעזר מדרשא דזאת תהיה תורת הנזיר. ולתנא קמא דאמר הכל קוטר בנזיר סתמא, לרב מתנא הוי מן התורה דהוי ממנין הנזירות ומקצת היום ככולו [לא] אמרי' רבנן היכא [ד] נטמא:

הגה"ה ובסיפא דהריני נזיר מאה יום ונטמא יום מאה קוטר [שלשים] לרבי אליעזר מדרשא דזאת תהיה וגו'. וז"ל לרב מתנא מאי שנא מרישא כי נדר סתם ונטמא יום שלשים דחשבינן ליה לרבי אליעזר אליבא דרב מתנא כנטמא אחר מלאת ומשום מקצת היום ככולו, הכי נמי כי נדר מאה יום נחשביה ליום מאה כאחר מלאת דנימא מקצת היום ככולו [דצ] הריני נזיר מאה (ד) ליכא יתור [בלישניה]². ומירנא התוספות לעיל (דף ו.) דמיירי דאמר הריני נזיר מאה יום שלימים ובה ניחא דהשתא ליכא למימר מקצת היום ככולו (בסיפא). [ובזהכי] (ו) הסוגיא מתיישבת צפ"ק (שם) דמייתי הך [דהריני] (ד) נזיר (שלשים) ונטמא יום שלשים כו' קוטר הכל בשלמא לרב מתנא [ניחא] אלא כו' א"ל בר פדא אימא סיפא ר' אליעזר אומר אינו קוטר כי אם ז'. והשתא היכי מוכח, לעולם אימא לך משך נזירות ל' והא דאינו קוטר כי אם ז' לר"א [היינו טעמא] משום דאין כאן ימים אחרונים. ולרב מתנא נמי מאי דוחקיה דסבר דמקצת היום ככולו לימא טעמא דר"א משום דליכא ימים אחרונים. ולמאי דפרישי' ניחא דאם היה יום שלשים ממנין הנזירות לבר פדא, ולרב מתנא נמי אי לאו דאמרינן מקצת היום ככולו היה קוטר הכל מדרשא דזאת תורת הנזיר. ע"ד כא"ן הגה"ה : זאת הגה"ה ממורי רבינו יצחק בשר' יצחק זצ"ל. נראה דלכ"ע צ"ן לרב מתנא ולבר פדא קרא דזאת תורת הנזיר וקרא דימים הראשונים איירי במאה שלימים³. נראה דלפי הגה"ה זאת ר"ל דלא

פירוש ארזי הלבנון

- ב. ר"ת וזריך לדקדק (צ"ר).
 ג. כוונתם דליכא יתור בלישניה דנימא דנעשה כאומר שלמין כמו במפרש שלשים דהו"ל כאומר שלמין (מפרשים).
 ד. ציבור הדברים דהך הגה"ה ממורי' כיוון לתרץ קושית הגה"ה דלעיל דמאי שנא סתם נזירות
- דאינו קוטר לר' אליעזר מנדר מאה יום דקוטר לר' אליעזר. ולזה פירש ר"י דדרשא דזאת תורת מיירי דוקא בנזירות דמאה [ובזה] אחי שפיר דדוקא בנזירות מאה אמרינן תן לו תורת נזיר], אלא דא"כ יקשה קושיית התוס' דלעיל אמאי ס"ל לר' אליעזר באומר שלשים יום ונטמא ביום שלשים דקוטר הכל

בנזירות מועטת דרשא דזאת כדפרישי' צפ"ק בשם מהר"ף נ"ע וכן דרשא דקרא (דמן)
[ד] הימים הראשונים מכלל דאיכא אחרונים לא דרשינן בנזירות מועטת אלא בנזירות ארוך
למאה יום ובהכי נמי מתיישב הסוגיא:

הריני נזיר מאה יום נטמא יום מאה קותר הכל. שהוא אחרון של נזירותו ולרצון לא
אמרינן מקצת היום ככולו היכא דנטמא ולא הביא קרבנותיו:

(ו') רבי אליעזר [אומר] אינו קותר אלא שלשים. מן הדין היה לו לסתור הכל לזר פדה
לא אמרינן מקצת היום ככולו. ולרצ מתנא נמי פרשינן צפ"ק דאמר שלימים
והיה לו לסתור את הכל אלא מדרשא דזאת תורת הנזיר גזירת הכתוב הוא דאינו קותר
אלא ל' יום:

בבבא צום ק"א קותר שלשים. מדרבנן בעלמא הוא. ולכך אינו קותר אלא שלשים^ה דהואיל
יום ק"א יום תגלחת ויום הבאת קרבנותיו, גזרי' אטו היכא דנטמא צום שלשים
היכא דאמר הריני נזיר קתמא והוי (כמו) יום שלשים יום תגלחת מה"ת לרצ מתנא משום
דאמר מקצת היום ככולו ולצר פדה שמיים כ"ט נשלם הנזירות וציום שלשים תגלחת מה"ת
ואם נטמא צום שלשים קותר לרצ מתנא מה"ת וגזרי' יום ק"א אטו יום שלשים.^ו
ולצר פדה צום שלשים קותר מדרבנן אטו היכא דאמר הריני נזיר שלשים, וכן
נטמא צום אחד ומאה שהוא יום תגלחת גזרו אטו יום ל' דאי לא הא לא קיימא
הא שגם יום ל' הוא יום תגלחת. וה"ה לעיל הוה מצי למיתני הכי גבי הריני
נזירי נטמא יום ל' דקותר הכל מדרבנן. [אבל] ודאי נטמא יום ק"צ אינו קותר
שלשים רק [שצעה] שיטהר ויביא קרבנותיו:

פירוש ארזי הלבנון

הא ליכא ימים אחרונים, ועל זה כתב ר"י דגם
דרשא דימים אחרונים מיירי בנזירות מאה דוקא.
ועל זה כתב חכם אחד נראה דלפי הגה"ה זאת
וכו' והוא פירוש על הגהת ר"י ור"ל דמש"כ ר"י
דאיירי במאה שלמים ללא דוקא באומר שלמים,
רק דמיירי בנזירות מרובה ולא בנזירות מועטת.
ורגזו בזה דאי ק"ל להך הגה"ה דהא דנטמא
יום מאה מיירי באמר שלמים לא היה צריך לומר
דקרא דזאת תורת הנזיר מיירי בנזיר מאה דכלא זה
גם כן יתיישב כמו שפי' החוס' בהגה"ה ראשונה.
ועל זה אמר ובהכי נמי מתיישב הסוגיא דצ"ק,
ור"ל דהא דהביא הש"ס מנזירות מועטת לפי

דעל זה לא קאי קרא דימים ראשונים (ברכת ראש.
ועוד כתב שם לפרש בהגהת ר"י דהא דנקט בנזיר מאה לאו
דוקא אלא ר"ל דהפסוקים מיירי במפרש וכפי' מהר"ף ממש
שהביאו החוס' לעיל צפ"ק. והיינו שכתב הר"י דאיירי במאה
[ושלמים] (כנ"ל) ור"ל דאיירי במפרש מאה או מפרש שלשים
דהו"ל באומר שלמים, ע"י"ש).
ה. צ"ל ולכך קותר שלשים (תפא"י).
ו. ומה דלא גזרו בזה אטו יום מאה שהוא יום
תגלחת מה"ת ויטרכך לסתור מאה, עי' לעיל
פ"ק הע' ק"ט.
ז. צ"ל נזיר שלשים (מפרשים) [א]. אבל באומר נזיר
סמס לא פסיקא מילתא משום דאף יום שלשים

ציונים

[א]. וכ"ה בהג' מה"ר יו"ט ליפמאן ובשלמי נזיר. וכ"פ בס' חו"ג דכוונתם במה שכתבו דהוה מצי למתני וכו'
היינו דוקא היכא דאמר שלשים.

ור"א אומר אינו סותר אלא ז'. דלא גזר יום ק"א אטו יום ל' דציוס ל' גופיה לא סתר לר' אליעזר. ואע"ג"ל דלצר פדא דאמר הריני נזיר סתמא ונטמא יום אחד דנזירותו פסק כזר מיום כ"ט ויום ל' הוי תגלחת מה"ת אבל יום ל' ואחד הוי יום דצתר תגלחת והוי [כמו] ק"ב:

[דף ט"ז ע"ב] **גב'** קסבר ר"א כל אחר מלאת ז' סותר. ולכן אומר דהריני נזיר סתם ונטמא יום שלשים [דאינו] סותר דלאחר מלאת הוא, לרצ מתנא משום דאמר מקנת היום ככולו ולצר פדא מיום כ"ט נשלים נזירותו:

ז' פליג ר"א דאמר שלימים. לרצ מתנא חשיב ליה כאילו אמר שלימים ולא אמר מקנת היום ככולו הילכך סותר הכל, ולצר פדא נמי כי אמר שלשים בפירוש חשיב כאילו אמר שלימים דלא אמר מקנת היום ככולו הילכך לא פליג ר"א כלל:

בי שנדר והוא צביה הקצרות. וה"ה אם היה טמא ונדר ובגמ' מדמה להו:

ואפי' היה שם ל' אין עולין לו מן המנין. לענין (דמונה) [דמפרש] והולך דאינו מציא קרבן טומאה דרחמנא מעיניה מקרבן [דמפרש] צמרא אבל הא פשיטא דהימים אינן עולין דאפי' מנה צטהרה ונטמא סותר את הראשונים וכ"ש שאין עולין לו כי טמא מעיקרא:

יצא ונכנס עולה לו מן המנין. מפרש בגמ' ילא (ונכנס) והזה ושנה ונכנס צו ציוס שטבל צביעי: עולין מן המנין לענין זה כשנטמא סותר אותו מנין ומתחייב (איתו) קרבן טומאה דצאותו יום עצמו מתחיל נזירות טהרה. וצמרא פליגי ר' יוחנן ור"ל כשנטהר אם צריך לחזור ולקבל נזירות או כגי ליה צמה שקיבל צימי טומאתו:

פירוש ארזי הלבנון

ק"א דנזירות מאה, אבל לרצ מתנא היינו הך ממא וק"ל.

ה. האי ואע"ג וכו' שייך לעיל דצבור הקודם שכתבו וה"ה לעיל הוי מצי למיחזי הכי גבי הריני נזיר שלשים נטמא וכו'. ועל זה כתבו ואע"ג דלצר פדא צאומר הריני נזיר סתמא ונטמא יום ל' דנזירותו פסק וכו' מ"מ צאומר הריני נזיר שלשים ונטמא יום ל' סותר הכל מדרבנן כמו ציוס ק"א וכ"ל ודו"ק (הג' מה"ג יו"ט ליפמאן, ועי' צא"מ וצ"ר).

ט. והכי מתפרש לישראל דמתניתינן, אותו יום טהרה שהוא מתחיל צו למנות נזירות של טהרה עולה לו לענין זה שיהא קרוי נזיר והרי הוא נזיר שנטמא וצוק לקרבן טומאה (המאיר).

עצמו דסותר לצר פדא אינו אלא משום גזירה אטו דאמר שלשים שלמים אלא דלפי שיום שלשים הוא יום תגלחת מה"ת וכן יום ק"א הוא יום תגלחת מה"ת [למאי דס"ל דלא אמרינן מקנת היום ככולו] להכי גזרו נמי ציוס ק"א דסותר שלשים משום דדמי ליום שלשים. אבל יום שלשים ואחד צנזיר סתם דאינו יום תגלחת מה"ת ולא דמי אפילו צחד צד ליום שלשים לא שייך למיגזר אטו יום שלשים והוי כמו יום ק"ב דאינו סותר לכו"ע (עפ"י צ"ר). ועי' לעיל פ"ק הע' קי"ב שאין דבר זה מוסכם לכו"ע. ומיהו הא פשוט דלצר פדא דוקא הוא דיש לחלק צין יום ל'א דנזירות סתם לצין יום

ר"א אומר לא זו ביום. כלומר אם נכנס זו ביום שנטהר אין מביא קרבן טומאה עד יום שני שהתחיל הטהרה שנאמר והימים הראשונים יפלו דענין בסותר שיסמור ז' ימים דלא מביא קרבן טומאה. וה"ה דמצי למיתני פלוגתייהו בזיר טהור שנטמא ביום ראשון של קבלת נזירותו (וביום נטמא בתחילה) דלרבנן מביא קרבן טומאה ולר"א אינו מביא קרבן טומאה אלא מונה ז' ימי טומאה וזוהי ושוה וטובל ומונה כ"ט יום ליום הראשון שמנה ומגלה ביום ל' שהוא ל' ואחד לנזירותו:

רבי יוחנן אמר נזירות חלה עליו. לכל מיילי ולוקה צעודו שם אטומאה אם התרו זו לזאת ממנו [ואינו] יואל, ואתגלחת, ואשחית יין, וכשיטהר אין צריך לחזור ולקבל עליו נזירות:

בית דא תליא וקאי. ומ"מ (נ"ל) [ס"ל] דאסור: וכי משכחת טהרה חייל. פירוש דין נזירות טהרה לענין הבאת קרבן. מיתלח תליא וקאי עד שיצא משם ויטהר וכי יטהר חייל ממילא עליה לענין הבאת קרבן. ובקיטור הוה מצי למימר דחייל עליה נזירות מהשתא ולקי על תגלחת ויין וטומאה"י:

וריש לקיש אמר אין נזירות חייל עליה. צעודו טמא עד שיטהר ואז יטרוך לחזור ולקבל עליו הנזירות. ובקונטרס פי' דבקבלה מועטת סגי לומר יחול (עליו) [עלי] הנזירות [אז] אומר הריני כמו שנדרתי"ב. ובפ"ק דנדרים (דף ד.) אמרי' לר"ל דעובר בכל תאחר אם אינו מקבל נזירות עליו מיד כשיטהר:

פירוש ארזי הלבנון

- י. הנראה לכאורה כוונתם משום דלשון הגמרא דקאמר מיתלח תליא וכו' משמע דעדיין אין חלין אסורי נזיר כלל. ועל זה כתב "ומ"מ ס"ל דאסור" וכדמפרשי ואולי דלשון הגמ' דקאמר "מיתלח תליא" קאי אנזירות טהרה דוקא אבל אה"נ דאסורי נזיר קיימי וחיילי מהשתא. כנ"ל על פי הנוסחא שלפנינו.
- והאורח מישור הגיה בדבריהם דנ"ל "ומש"ה ס"ל דאסור" וכפי הנראה כוון כזה למש"כ התר"פ ז"ל דנתינת טעם הוא לומר דחיילא מיד. והוא משום דהיה לנו לומר דהואיל ואין קבלת הנזירות שקבל צביח הקצרות קבלה גמורה וראויה שאינה קבלה לענין הבאת הקרבנות ולאו קבלה היא שהרי או תהיה קבלה גמורה או לא תהיה קבלה כלל. ולכן נותן טעם לומר דקבלה גמורה היא שהרי גם מיד היא קבלה לענין הבאת הקרבנות שהרי לכשיטהר אינו צריך עוד לחזור ולקבל נזירות בשביל נזירות טהרה אלא דמאותה קבלה יש ד', אלא
- א. שצבור שאינו עדיין טהור וראוי לנזירות טהרה לא חיילא עד שיטהר אך כשיטהר מיד חיילא, א"כ קבלת נזירות גמורה היא ולכן ליחסר בכל אסורי נזיר. עכ"ל התר"פ ז"ל.
- יא. כוונתם הוא דלענין מחלוקתם הוה מצי למימר בקיטור דר' יוחנן ס"ל דחייל עליה נזירות מהשתא ולקי וכו' ולא להזכיר דמתלי תלי נזירות טהרה, דזה נודע ממילא דכיון דס"ל דנזירות חייל עלי נודע דכשיטהר יהיה חל עליו נזירות טהרה. אך מפני שצריך הגמרא לפרוט על ריש לקיש דס"ל דגם כשיטהר אינו חל עליו הנזירות אלא אי הדר אמר, לכן פרט הגמרא על ר' יוחנן מיתלח תליא וכו' (תפא"ס).
- יב. והיינו משום דקבלת נזירות לעולם מחייבת תרתי, האחד דצני שידור להיות נזיר, ועוד דצני להחיל על עצמו חלות הנזירות כמו במקדיש עולה דמחיל קדושה עלה. ולכן צדור והוא צביח הקצרות דלא חל עליו עצם חלות הנזירות אבל

קרבן טומאה הוא דלא מיימי. דמעטיה קרא לקמן. הא מיחל חייל עליה נזירות לענין דלקי אטומאה אחגלמח ואיין:

א"ל אינו בתורת טומאה. דלא חייל נזירות כלל:

[דף י"ז ע"א] **הבא** במאי עסקינן ביצא ונכנס. ביצא מן הטומאה והזה ושנה וטבל וקיבל עליו נזירות פעם אחרת ושז נכנס לטומאה. [והא] קמ"ל ההיא ברייתא דאע"ג דלא הדר ואמר הריני נזיר אלא אמר יחול עלי נזירות" דהוי נזיר ולקי כדפי' לשם צקונטרס^י. אי נמי י"ל דקמ"ל ברייתא (דמיירי) [דמיד] כשיטהר מוטל עליו לקבל נזירות מיד ועובר צבל תאחר אם אינו נזיר מיד^י:

איין צין נזיר טמא שנדר בעודו טמא לנזיר טהור שנטמא אלא דנזיר טמא שביעי עולה לו מן המנין. כשהזה ג' ושנה צו' וטבל יוס' ז' [עולה לן] למנין נזירות טהרה לפי שאין צריך להביא קרבן צח' על טומאתו ומיד כשהזה ושנה וטבל ראו לחול עליו נזירות לאלתר. ונהי דצעי הערב שמש ואין יחול עליו נזירות, יש לומר דטבול יוס' קלישא טומאתיה ולא מעבד מלחול נזירות עליו:

פירוש ארזי הלבנון

מ"מ נדר שיהיה נזיר הרי נדרו לא חסר רק עצם קבלת הנזירות דמחיל על עצמו ולכך מהני קבלה זו המועטת (מ"ד המשאש משה נדרים ס' י' ע"ש באורך. ועי' צח' ר"ש שקאפ לנדרים ס' ד').

י. וטעמא דמילתא לפי דמסתברא דיותר היה חייב במלקות מקרבן טומאה שהרי לר' אליעזר שאינו מחייבו בקרבן טומאה צו' ציום אבל פשיטא דחייב מלקות אפילו צו' ציום (לקט הקוטרס).

ד. צריך לומר "יחול עלי הנזירות" בה"א [דמשמע דאינו מקבל נזירות מחדש אלא הנזירות שקיבל כבר]. אבל אי אמר יחול עלי נזירות בלא ה"א נ"ל דפשיטא דמהני, ואף דנזירות הוא כעין שבושה דמיסתבר נפשיה, מ"מ יש צו' נמי ענין נדר (צ"ר).

טו. וקשה דא"כ עיקר חידושא חסר מן הספר שהרי לא נזכר כלל לשון גרוע - כאן (מפרשים). ונראה לומר דלישנא דברייתא מי שהיה טמא ונזר אסור לגלות, משמע דאסור ממילא ע"י אותה קבלה שקיבל מכבר ואין צריך קבלה מחדש. אלא דהא מילתא פשיטא ליה לריש לקיש דבלא קבלה כלל ליכא למימר ומש"ה על כרחך מתפרש באופן של קבלה מועטת שאמר יחול עלי הנזירות

דמשמע אותה נזירות שקיבלתי כבר ולא נזירות מחדש (כ"ל). עוד צריך לומר לפירוש התוס' דהא דנקט הש"ס ביצא ונכנס הוא לאו דוקא דהא עיקר תירוצא הוא דמיירי דיצא. רק דר"ל דהא דנקט בצרייתא אם נטמא למתים דלוקה מיירי בנטמא פעם שניה דאחר שיצא ונטהר נכנס עוד לטמאות (צ"ר).

טז. נראה כוונתם בחירוק זה דבאמת לא מיירי בצרייתא בשחזר וקיבל עליו הנזירות אלא ביצא ונטהר בלבד. וסופג את הארבעים דקמני היינו משום לאו דכל תאחר. וצריך ציבור דא"כ אפילו לא יצא נמי עובר צבל תאחר כמבואר בסוגיא דנדרים (דף ד' ע"א). ועוד הרי להדיא קמני דדוקא אם גילת או שמה יין או נטמא הוא דלקי, אלמא דאיירי מאיסורי נזירות ולא מלאו דכל תאחר. ויש לומר דאע"ג דכל תאחר הוי נמי בשלא יצא ובשלא שמה יין או גילת, מ"מ מלקות ליכא כיון דאין צו' מעשה, אבל ביצא ונטהר דלא מצי לקבל על עצמו נזירות או גילת או שמה יין שפיר לקי אלאו דכל תאחר כיון דעושה מעשה האסור ומתנגד לנזירות (למדמי מדברי הכ"ר כמדומה שכן כוונתו והי"מ).

ובזיר טהור שנטמא אין שביעי עולה לו מן המנין. למנין נזירות טהרות ואריך להביא
 חטאת העוף ועולת העוף ואשם בשמיני. וכתיב (במדבר ו) וקדש ראשו ביום ההוא
 דבאותו יום מתחיל למנות נזירות טהרה [ו]מוקמינן ליה לקמן* (דף יח.) (כרבי) דלא
 חייל עליה נזירות דטהרה עד יום ח': ואי ס"ד לא חיילא. אמאי עולה לו מן המנין
 כיון דלא הדר קביל עליה נזירות. וא"ת [ולישני] דהדר וקיצל כדשני לעיל ציונא
 ונכנס". ויש לומר דא"כ ה"ל (לאיתויי) [למיתני] זה צעי למיהדר ולנדור וזה לא
 צעי למיהדר ולנדור כיון דהאי תנא נחית לפרושי הכא [מה] בין זה לזה. והי"ה דמאי
 למיפרך לר' שמעון צ"ל ליתני זה שותה ציין ומיטמא (דלא) [ולא] לקי וזה לקי
 (כדפירש הקונטרס) [כדפריך לקמן]. ונראה לומר דלא קשה דמאי לשנוי דבנקולא
 לא מיירי"ה האי (דינא) [תנא] ש' אלא דין דנטמא צאונס. ולרבי יוחנן לא קשה דליתני
 זה מביא קרבן על טומאתו וזה אין מביא קרבן דהיינו הכ דקתני אין ז' עולה לו מן
 המנין משום איתויי קרבן:

הגדה"ה מיחל דכ"ע [לא פליגי] דחייל. ולכשיטהר אין צריך לחזור לידור בנזיר דחייל
 עליו מנזירות ראשון. וניחא השתא דשביעי עולה לו מן המנין ואפילו לא יחזור

פירוש ארזי הלבנון

זה שותה ציין דלא לקי וכו', הא אדרבה מדקתני
 שביעי שלו עולה לו למנין אלמא דהאמת הוא דחייל
 עליה נזירות ולכן פריך ליה ואי ס"ד וכו' כמו שהוא
 האמת[א]. ועוד קשה למירוצס דמאי צכך אי הוה
 מצי לשנוי דבנקולא לא קמיירי, הא אכתי לפרוך
 דליתני צבריתא הכי ולתתן דבנקולא לא קמיירי
 וכמו דפריך הש"ס ומתתן הכי לקמן בסמוך[א].
 ומיהו לזה יש לומר דכוונת התוס' בזה שכתבו
 והי"ה דמאי למיפרך כן דזה אינו [ובקושיא קמייתא]. רק
 דבריהם סובבים אלעיל מינה שהקשו וא"ת ולישני
 דהדר וקיצל כדשני לעיל, ומירצו דא"כ הו"ל וכו'
 והשתא מוספי תירוצן על תירוצס דאי הוה משני
 ר"ל דמיירי דהדר וקיצל הוה מצי למיפרך ליה
 דא"כ ליתני זה שותה ציין וכו'. ומישיש על נכון
 ודו"ק.

י. יש לישש קושייתם, דהכא הרי לא שייך רבותא
 שכתבו התוס' לעיל, וא"כ מאי קמ"ל בזה
 דשביעי עולה לו מן המנין. ואי קמ"ל דעולה
 לו אע"ג דאכתי טבול יום הוא, הך רבותא מצי
 לאשמעין היכא דנזר מתחילה בשביעי לטומאתו
 ומאי איריא טמא שזר וק"ל (קין אורח).
 יח. ק"ל טובא, הא כתבו התוס' לקמן (בד"ה
 בתקנתא) דליתני זה מותר לטמאות וזה אסור
 דהא לאו קלקולא הוא, ולפי"ז הכא דקיימינן לר"ל
 דלא חיילא לכל דבר אכתי קשה דליתני זה מותר
 ציין וכו'. ואין לומר דאיכא אסורא משום כל תאחר,
 זה אינו אלא צמוסיף ימי טומאה אבל לין או
 לטמא כשאינו מוסיף יומי מאי כל תאחר איכא כיון
 דאכתי לא חיילא. ובדוחק י"ל כיון דאיכא גוונא
 דטומאה דאסור בכל תאחר גם בטמא שזר לא
 נחית למילוקי דינים מתי אסור או מותר, והתוס'
 לקמן לפי האמת קאמרי (ב"ר).

ב. תיבות "אלא דין דנטמא צאונס" נמחקות (הג"מ
 בגלגל אשכנזי).

ציונים

[א] וכו"ה הבי"מ והניח צ"ע. והנה מקושייתו נראה שהבין דהך דינא דאין צריך לקבל נזירות מחדש לכשיטהר הוא
 מחייב לאידך דינא דחול עליה נזירות אף צימי טומאתו. וכן נראה מדברי התוס' לעיל כמש"כ בזה"י בשם התר"פ
 ונב"ע כ"א דלולי בזה לשיטמיהו. [ג] כ"ה הא"מ וע"ש.

ויקבל. והוא הדין נמי דמודה ר' שמעון בן לקיש (נמי אם שותה יין) דלקי תוך ימי טומאתו אשתיה ואתגלחתה: וכי פליגי למלקי. פירוש אטומאה אחד אי הותרו בו אטומאה. ר' יוחנן סבר כיון דחילא נזירות [לשאר] מילי אשתיית יין ואתגלחת [חילא] נמי אטומאה אם הותרו בו ללכת ולא יא' דרחמנא לא מעטיה אלא מקרבן לחודיה לקמן ולא ממלקות טומאה. ור"ש בן לקיש סבר אע"ג דחילא לשאר מילי לין ולתגלחת לא לקי אטומאה דכיון דמעטיה רחמנא מקרבן טומאה מיעטיה מכל דין טומאה אף ממלקות:

קרבן טומאה הוא דלא מיימי הא מילקי לקי. אטומאה לאתחילת אפילו תוך שבעה"ב שמצקס לטהר (לענין ליטהר) עצמו ולעשות נזירות דטהרה דאי [לא] לקי הוה ליה למיתני במתני' ואינו לוקה:

משום דקתני סיפא כו' ומציא קרבן טומאה. דהתם לא שייך למיתני"ב דלוקה אטומאה [דפשיטא הוא כיון] דתני מציא קרבן טומאה, לכך לא תנא לעיל ואינו לוקה אטומאה (וזה אינו לוקה):

פירוש ארזי הלבנון

טהור שזור לכל הדינים ולא שייך מילתא דקבלה כלל. ובפ"י המפרש מצואר דפליג עהתו"ס צתתני וס"ל דלר"ל אינו לוקה ג"כ על שאר איסורי נזיר וגם לא לקי עד דהדר ואמר עיי"ש. והיינו משום דס"ל דמה שאינו לוקה הוא משום חסרון בעצם הנזירות שאינה נזירות שלמה. והר"ן בגדרים [שהבאנו בריש הע' זו] תפס לו דרך אמנעי בזה, יעו"ש בהגרי"ז ז"ל מש"כ.

בב. רבנא בזה דאי מיירי אחר שבעה הא ריש לקיש נמי מודה דלקי על הטומאה משום כל תאחר דנזירות טהרה. ועל כרחק דקושיית הגמרא היא ממשמעות הצריכת דלוקה אטומאה לאתחילת בתוך ז' דבזה הגם דעובר על כל תאחר [באם מוסיף על ימי טומאתו] מ"מ מלקות ליכא כמצואר לעיל בזה"ט ט"ז ועי' קר"א.

בג. נראה דל"ל "לא צריך למתני" וכן הוא בשיטת"ק. וכונתם דסיפא ליכא לאקשו"י ליתני לוקה, דהא לא צריך כיון דתני מציא קרבן ממילא הוא דלוקה. ויחא השתא תיבת דתני דנקטו (באר משה). ובה"ע הרב המו"ל ס' תורת נזיר כתב לפרש עפ"י גירסא שלפנינו וז"ל ולפי עי"ד נראה לומר דקושיית הגמרא היא כפשטא והחירוק הוא דמשום דקבעי למיתני סיפא מציא קרבן טומאה משום דקפליג עליה ר' אליעזר דאמר לא בו ביום

בא. ודע שהר"ן ריש נדרים (ד' ע"א) פליג על זה וס"ל דלר"ל אינו לוקה על כל איסורי נזיר דנזירות לא חיל לאתחיל כלל ומה דקאמר דלכו"ע חילא היינו לענין דלכי משכח טהרה חילא מיד. ונראה דהתוס' לשיטתם בזה אזלי דס"ל דהך דינא דאין צריך לקבל נזירות לכשיטהר אלא דחילא ממילא הוא הגורם ומחייב לאידך דינא דחילא עליה איסורי נזיר מיד אף צימי טומאתו וכמו שהבאנו בזה"ט י' משם התר"פ.

ועתה ראינו צחי' מרן רי"ז הלוי הל"ג פ"ד ה"י (דף כ"א ע"ב מדה"ס) תוספת הסדר. ותו"ד דהתוס' שכתבו דלר"ל לא חילא דהיינו דוקא ממלקות טומאה אבל איין ותגלחת לוקה, אזלי בזה לשיטתייהו שפירשו בזה"ע דכו"ע לא פליגי דחילא ולכשיטהר אינו צריך שוב לחזור ולדור נזיר. והיינו משום דלשיטתם הא דלא לקי הוא ממייעוטא דקרא וכמו דנתמעט מדין קרבן טומאה [וכדמפרשי ואזלי]. א"כ נמצא דהא דלא לקי אין זה משום לתא דחסרון נזירות שחסר לו לחלות נזירות ע"ו. רק דרחמנא מיעטו מדין טומאה כל זמן שהוא טמא ולא חלה עליו נזירות טהרה, א"כ לא שייך שיטרכך קבלה מחדש ע"ו. והרי דין המלקות לר"ל כמו דין הקרבן לר' יוחנן דכשנטהר מטומאתו וחלה עליו נזירות טהרה שוב הו' כמו

הא למלקות זה חזי שוין. מדלח חזי זה לוקה חזי לוקה אטומאסה:

לא הא למגלחא זה חזי שוין. י"מ דלקי אחגלחא [ולא נהירא דלימא] למגלחא ויין זה חזי שוין כיון דבאסור תגלחא קמיירי. לכן נראה לי הא למגלחא פירוש למאות תגלחא לענין שמגלח בשביעי לטהרתו. אע"ג דלקמן (ע"ב) צעיא היא ואיפשיטא דנזיר טמא דמעיקרא חזי מגלח בשביעי לטהרתו אפ"ה לא קפיד לשנויי הכי [דכלא] הא איתומא רבי שמעון בן לקיש בסוף:

בתקנתא קמיירי. מתי יתחיל מנין לנזירותו (והוא) [כש] נטמא בשוגג. בקלוקלא לא קמיירי שמקלקל עצמו במזיד דהיינו קלקול גופיה [בדאסור ליה] דגם לר"ל אסור לטמאות אפילו בתוך [שצעה] ב דאס לא כן ליחזי זה מותר לטמאות חזי אסור לטמאות דהא לאו קלקולא הוא:

הגדה"ה מי שהיה טמא ונדר. היינו צנור והוא צנה"ק: ואם גילח ושתה יין ונטמא למתים סופג הארבעים. ומשמע דאף תוך ז' לוקה. ואם תאמר ולישני ליה ציונא ונכנס ושנה וטבל כדשני לעיל אהך גופא. י"ל דמשמע ליה טומאה דומיא דגלוח ושתית יין דחיל עליה צמי טומאה כדמסיק ליה מיחל דכ"ע חילא, דומיא דהכי מלקות דטומאה אפילו לא נטהר חיל עליה צמי טומאתו לכך איתומא אכל בלשון ראשון הוא משה להו כולו ר' שמעון ב"ל גילוח ושתית יין לטומאה לכך הוה שייך לשנויי לעיל ציונא ונכנס:

בעי שהיה למלקות. כי היכי דבעינן שהיה צפ"צ דשבעות (דף י"ז.) גבי מקדש [או לא] ב:

פירוש ארזי חלבון

כעין שפי' לעיל (ע"י הע' י"ח) שמע מינה דגם למלקות דטומאה זו חזי שוין (ב"ר).

ב. והא דלא משני באתם דלקי אחגלחא ויין, כיון דרואה לסיים שינוא דתקנתא קמיירי (ב"ר).

וכ"כ בשפ"א ע"ש.

ב. דהא לענין אסור לא שייך לומר דמיעטיה לטומאה מכל וכל כיון דחל עליו אסור תורה לין ותגלחא ואין נזירות לחלצין (ב"ר).

ב. משמע דאליבא דמ"ד התראת ספק שמה התראה צעי לה, דאי אליבא דמ"ד לא שמה

התראה אי צריך שהיה חזי לוקה והכי אמרינן צריך שהיה למלקות דאלמא לקי. ואפשר דלכו"ע

קא צעי לה ואמ"ל צריך שהיה לא לקי, והא דאמר למלקות לענין [אסור] מלקות קאמר כלומר במזיד

וכו' ואי הוה חזי צמתי' מביא קרבן טומאה על שגגתו ולוקה על זדונו וע"ז היה אומר ר' אליעזר לא צו צום כו' הייתי סבור שר' אליעזר פליג אמלקות נמי דכיון דמיעטיה קרא מקרבן מעטיה נמי מכל דין טומאה, חזי חזי דר' אליעזר לא פליג אמלקות. משו"ה לא חזי ספא ולוקה על זדונו. ונמצא דעל כרחין צעי למתני ספא ומביא קרבן טומאה ולא כגי למתני לוקה אדונו. ואגב ספא חזי לרישא וק"ל. ולפי זה אחי שפיר מ"ש החוס' דהתם לא שייך למתני ולוקה אטומאה דמשום דר"א פליג עליהו לא שייך למתני לוקה דמשמע דאמלקות נמי פליג וליחא. עכ"ל.

ב. דקדקו צוה, דהא זו חזי שוין במלקות דכל תאמר, רק כיון דלא חזי חילוק מלקות בטומאה

אֵילִימָא דאמרי ליה לא תנזור. והוא עומד בצית הקצרות למה לי שהייה פשיטא דלקי בלא שהייה דנוזר טהור מאי טעמא דלא צעי שהייה ולא משכחת ליה [כלל] דצעי שהייה משום דקמתרין ציה שלא יטמא והוא נוזר טהור, הכא נמי מתרין ציה שלא ידור צו צנוזר והוא עוצר לקי כמו היכא דהוה טהור ומתרין ציה שלא יטמא^ה. ולאו האי

פירוש ארזי הלבנון

צהכי וכמש"כ תוס' לקמן (ד"ה ובא חצירו) דדוקא בשנטמא באונס קמיבעיא לן. ואי קיבל נזירות בשוגג הא ודאי לא יתכן דפשיטא דלא הוה נזירות כלל. מאי אית לן למימר דנוקמא בשקיבל נזירות ולא ידע שהוא צית הקצרות, תירץ במשל"מ (פ"ו ה"ח) דא"כ הו"ל טעות בנזירות דקיי"ל דלא הוה נזירות כלל. ועו"ל דכל כה"ג כחילת כניסתו באיסור דמי כנו"ל (עפ"י גאון אברהם, שלמי נוזר וש"מ. ועי' בחי' הרד"ל מש"כ עוד על דברי המשל"מ בזה).

והנה צחי' החת"ס לשבועות דף י"ז כתב ליישב ד"ו ח"ל כיון דרצא הוא דצעי הכי צנוזר ואיהו ס"ל בתמורה כל מה דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני והא דלקי אעבר אמרימא דרחמנא וא"כ נוזר צביה"ק נהי דלקי אם התרו צו משום דעבר אמרימא דרחמנא, מ"מ אינו נוזר דלא מהני. ואם לא התרו צו באופן דלא לקי אקבלה אי אפשר להלקותו אשהיה דהרי אינו נוזר באמת לרצא עכ"ל. ונתקשיו טוובא דצבריו ז"ל. חדא הא צריימא [דאיין צין טמא שנוזר כו'] מוכחא דמיחל כו"ע לא ולפיכך הוצרך מר בר רב אשי לומר מיחל כו"ע לא פליגי וכו', ומה יענה רבא. ועוד בסוגיא דתמורה שם לא משכח נפ"מ צפלוגמיהו רק צענין שינוי קונה ואמאי לא אמר נפ"מ לנוזר צקבר וז"ע. אמנם קושיא הראשונה [והתמורה] יש ליישב דעי' במ' אמונא דאורייתא כלל ט' שכתב דנהי דמסקנא דסוגיין ס"ל למר בר רב אשי דמיחל כו"ע לא פליגי, מ"מ סתמא דגמרא לא ס"ל הכי, רק ס"ל דצביקא התלות הוא דפליגי וכדמוכח להדיא

ובתמורה, ואמר לשון סתום שלא רצה להכניס ראשו צין המחלוקת (רמב"ן שבעות שם). [א"ה יעוין בספר זיונים לתורה כלל כ"ג (ד"ה ולפי"ו בתמורה). ומכאן תראה דצבריו תמורה].

ב. פירוש דכמו דדין שהיה צפנים בעורה אינו אלא בשנטמא באונס ואי אפשר לחייבו אלא על מה שזוהה דהתם גמירי שיעורא כדי השתחוואה, אבל במטמא עצמו צמוז דקרינן צו לא יטמא א"צ שהיה, הוא הדין נוזר צית הקצרות איין צריך שהיה כל היכא דטימא עצמו צמוז. וסובר הגמ' דכמו דנוזר הנכנס לצית הקצרות איין צריך שהיה לפי שהוא מטיל טומאה על הנוזר, ה"נ העומד צביה"ק ומקבל נזירות הו"ל כמטמא את הנוזר. דאיין חילוק צין מקרב טומאה למי שהוא קדוש צנוזרות ממקרב קדושת נזירות על מי שהוא טמא, דכאן וכאן הוא עושה שהיה נוזר טמא ואיין צריך שהיה (קהלות יעקב).

וסוגיית הגמ' בזה צ"צ דלכאורה הו"ל לאוקמי צדיהה נוזר מכבר ואח"כ נכנס בשוגג [דליכא לחיוצי על הכניסה] והשתא קמתרין ציה לנאח[17]. וי"ל דלא מצי לאוקמי צהכי, דהוה מוכח בסוגיא דשבועות שם דכל שהיתה כניסתו למקדש באיסור דהיינו שהיה טמא קודם לכן [ואף כי נכנס בשוגג] אינו צריך שהיה למלקות וממילא הוא הדין כאן היכא דכניסתו לציה"ק באיסור פשיטא דא"צ שהיה[18].

עוד צריך להצין אמאי לא מוקי לה דמיירי צנוזר צביה"ק ולא התרו צו לנאח אלא לאחר שנוזר. וי"ל דהיכי מיירי אי צנוזר צמוז, הא לא מצי לאוקמי

צינים

[17]. ומה שנמא צפי' הרא"ש דהקשה כן ומשמע מדצבריו ז"ל דיש חילוק צין אונס לשוגג, לא מלאח בשום מקום לחילוק זה. וצין מוזר לאונס הוא דס"ל להש"ס לחלק וכמש"כ תוס' לקמן (קין אורה). ואמנם צנוס' איזוורא וצנוס' רבינו טודרוס כתבו ג"כ כפי' הרא"ש ז"ל. וז"ע. [18]. וזה דלא כשיטת הר"י מיגש בשבועות שם שפירש צעיא דהתם אי צעי שהיה למלקות באופן זה דכניסתו בשוגג הוא. וכן דעת הרמב"ם דשייך שהיה גם באופן זה (ועי' קר"א). ולצדיהם ז"ל צ"ל אה"נ דהוה מצי לאוקמי לצעיא דרצא אף צבה"ג, וכ"כ המאירי לכאן צפשיטות. ומ"מ דצרי הר"י מיגש בשבועות שם צ"צ אמאי צצין לסוגיין ותפס לצאר באופן אחר אשר לא הוזכר בש"ס כלל.

כלאו שאין צו מעשה צמה שמקבל נזירות, ללאו שיש צו מעשה הוא צמה שאינו יולא משם כשנודר בנזירי' :

[דף י"ז ע"ב] אלא כגון שנכנס בשדה חיבה ומגדל. תחילת כניסתו במקום טמא צהיתר ולא לקי אכניסה [אלא] כי מתרין ציה שינא [בשדה וכו'] [משדה כש] פרע (לו) [מ]עליו המעוצה מספקא ליה דלמא [לא] צעי שהייה או דלמא ל"ש דכל היכא דאירעה טומאה התם צעי שהייה :

פירוש ארזי הלבנון

שהבאנו דבאמת לא צריח כ"כ אי גם לעניינים כגון אלו דינה כהקדש.

בב. אפשר שדעת החוס' היא דכל היכא שנעשית מעשה בגוף האדם היינו שעם גופו נפעל מעשה והוא יכול לסלק מה שעשה בגופו אלא שהוא רוצה בו, כל כה"ג נחשב מעשה שלו אע"פ שהוא ממילא, כגון העומד באיזה מקום מרצונו מתייחס העמידה להאדם ולא נחשב שהאדם מועמד שם אלא שהאדם עומד שם. וכדמות ראה לזה מב"ק (דף ל"א) צקוניא דקדרין דמבואר שם דאדם שנפל בפשיעה ועי"ז הוזקו צו אחרים דינו כאדם המזיק ולא כצור. ויש לפלפל בזה מכמה דוכתי [קה"י סי' ד' עיי"ש בארוכה ועי' נמשנה הלכות ח"ט סי' רכ"ז ורכ"ג מה שהעיר על זה ומשנות מן הקה"י ז"ל אלו. ועי' עוד במשנ"מ פ"ג מביא מקדש הכ"א בסופה ומש"כ ע"ז צב"ר לנאן. ובספר כפי אהרן ח"ב ח' על הטור סי' ח', ובס' בית אל חדר פ"ד, ובח' הבית מאיר למכילתין].

ומנאמי עוד בקונטרס גזירות שמיים להגר"י ענגיל (סי' ס"ו) שכתב דט"ס דמוכח נפל דצברי חוס' הללו דנתהפכו הדברים וכנ"ל: "ולא היו כלאו שאין צו מעשה צמה שאינו יולא משם כשנודר בנזיר ללאו שיש צו מעשה הוא צמה שמקבל נזירות" ע"כ. והכוונה דקבלת הנזירות חשיב מעשה כיון דנעשה נזיר ע"י הקבלה וכך דמימר דחשיב מעשה הואיל ודיצורו אהעביד מעשה שחל הקדש על ידו והכא נמי הא חיילא עליה נזירות ובפרט למאי דילפינן לעיל (ט' ע"א) דנזירות כהקדש עיי"ש. וכיון דיש חלות ע"י הדיבור חשיב מעשה. [אלא דעדיין צ"ב דמה צקן] דקבלת הנזירות מייחשיב מעשה [הא] קבלת הנזירות איננה מוזהרת בלאו רק הטומאה היא המוזהרת בלאו והטומאה הרי איננה מעשה דמאליו הוא מתטמא ע"י עמידתו שם, וא"כ אכתי

בנדרים דף ד' ע"א, עכ"ד. וכוונתו צרורה מדפריך שם הניחא למ"ד לא חיילא עליה נזירות מאלתר כו' ועוד האמר מר בר רב אשי חיילא נזירות מאלתר וכי פליגי לענין מלקות כו' עכ"ל. ואי ס"ל לסתמא דהגמ' שם כמסקנא דהכא א"כ לאלתר הו"ל למיפרך האמר מר צ"ר אשי כו', ומדלא קאמר הכי ש"מ דעיקר ס"ל דלר"ל אינו חייל כלל. ואף כי ברייתא דמיימי צקונין מוכחא דחייל, שמא אית ליה להש"ס שום דחיה או דקיס ליה ללאו דסתמא היא. מ"מ מצינו טעם שיהיה אחי שפיר. ואף כי יש לפרש דרך אחר צקוניא דשם, מ"מ ה"נ י"ל לחומר הקושיא. עוד אמר לי ג"א שליט"א ליישב דרך פלפול דעי' בחשו' רעק"א שם העלה דפלוגתייהו דאצי ורבא תלי בפלוגתא דתנאי ואפשר לדברי החת"ס ז"ל דרבא יעמיד ההיא ברייתא לההוא תנא דסבר א"ע מהני.

אך צעיקר הדבר יש לומר דהכא לא שייך כלל דא וכמו שחילקו האחרונים ז"ל בחו"מ סי' ר"ח גבי מוכר בשבח דחייל המכירה ולא אמרינן אי עביד לא מהני משום דהמעשה עצמו אפשר להעשות צהיתר רק דהזמן גורם האיסור. ודוקא במקום דאי אפשר לאותו המעשה להעשות אלא באיסור צהא אמרינן אי עביד לא מהני עי' בסמ"ע וס"ך שם. והכא נמי צבור צקבר שפיר מהני כיון דאין צמעשה קבלת הנזירות איסור מאד עצמו רק דהמקום גורם (ולמדי מדברי מלא הרועים [כלל כל מילתא דאמר כו' אות יב, יג] שכ"כ גבי מתפלל במקום הטיטופת עיי"ש). ועי"ל דהנה בשעה"מ (פ"א מקרבן פסח) כתב בפשיטות דדוקא בעלמא הוא דאמרינן אי עביד לא מהני אבל צקדשים דבעינן שינה הכתוב לעכב אס לא שניה אמרינן אי עביד מהני, ונזירות דינה כהקדש כידוע. אך ראה לעיל פ"ק הע' פ"ו

ובא חזירו ופרע מעליו המעציה. דווקא באונס דאי מרזנו אי נמי אם הוא עצמו פרע כי האי גוונא לא איצטריך לן אי צעי שהיה דפ"צ דשבועות (דף י"ז). קאמר אהך צעיא דנזיר טמא או דילמא באונס גמירי לה שהיה ל"ש בחוץ ול"ש צפנים: הגה"ה טעון גילוח או אין טעון גילוח. פי' תגלחת דטומאה ביום (שיזאל ויעהר) [שנטהר] מטומאה, דקרנן ודאי לא צעי כדתנן במתני' דמיטעיה קרא לקמן אבל בתגלחת מספקא ליה אי צעי לגלח בלא קרנן טומאה או לא דלא צעי גילוח בלא קרנן: הגה"ה אבל תגלחת של טהרה ודאי צעי [וכשימנה מזירות של טהרה יגלח ויצא קרננות טהרה כדין נזיר טהור]:

קרנן טומאה הוא דלא מיימי. דמיטעיה קרא לקמן ל"א (דף י"ח). הא גלוסי צעי מדלא קאמר ואינו מגלח בשצעי שלו:

בד טעם קאמר. כלומר כיון דתנן אינו מציא ממילא ידעינן דאינו מגלח דהא צהא תליא^ל דהפסוקים קרובים זה לזה אע"ג דגילוח ביום ז' וקרנן טומאה ביום שמיני משמע ליה דכיון דאינו מציא קרנן טומאה דאינו מגלח:

הא לתגלחת זה וזה שוין. פירוש תגלחת דטומאה מדלא חנא זה מגלח וזה אינו מגלח^ל:

פירוש ארזי הלבנון

קרנן טומאה ולא תגלחת דסמין ליה וז"ע עכ"ל. ונראה דודאי אין כוונת התוס' ז"ל לומר דהשתא כבר ידעינן להדיא צריכתא דלקמן, שהרי החס ממעט ליה להדיא מתגלחת. וכמו כן בפשוט יש לומר דאכתי לא ידעינן מאיזה קרא הוא דממעטין קרנן טומאה ומש"ה שפיר מספקא להש"ס גבי תגלחת. רק כוונת התוס' לומר דהכי הוה קים ליה להש"ס בטעמא דמתניתין, דאיכא שום מיעוט בקרא דממעט ליה מקרנן וכמו שהוא באמת לקמן בצריכתא.

לב. כתב היד מלאכי כללי המ"ס סי' תנ"ב, הדרך הנהוג בכל הש"ס הוא דתרי צבי השנויות במשנה וחדא מינייהו מיותרת קעבד סיפא פירושא דרישא וקאמר מה טעם קאמר. ומאינו מחודש גזיר (י"ז ע"ב) דקאמר מה טעם קאמר על חלוקה שלא הוזכר כלל בצריכתא ואפ"ה עבד לה פירושא דרישא, והיינו טעמא כמש"כ התוס' דכיון דממילא ידעינן דהא צהא תליא הו"ל כאלו הוזכרה בפירוש. עכ"ל.

לג. ועי' בחי' הגר"י (סטנסיל) מהד"ב דף קנ"ח.

אמאי לקי הלא המלקות בא אף על עבירת הלוא ועבירת הלוא הא אין צה מעשה. וע"כ צריך לומר טעם התוס' דכיון דלולא קבלת הנזירות היתה הטומאה שהוא מתטמא היתר, ועל ידי קבלת הנזירות היא נעשית איסור לאו דלא יטמא, לכן הו"ל קבלת נזירות עצמה עבירה לאו דלא יטמא כיון דעל ידה נעשית הטומאה עבירה לאו זה, מה שצילתה היתה היתר, וע"כ כיון דקבלת הנזירות הוא מעשה שפיר חסוד שעובר במעשה אלאו דלא יטמא. ע"כ דבריו.

ל. כן הוא הגירסא בגמ' לפנינו "מעליו" וצריך לומר לפי"ז דמייירי שנכנס בשידה לאהל המת דע"י שפרע מעליו המעציה יהיה תחת אהל המת (תפא"ס). אבל גירסת הרא"ש "פרע עליו" והיינו שהסיר המעציה מתחתיו ונמצא הוא מאהיל על הקבר. ועי' רש"ש מש"כ עפ"רש"י.

לא. הקשה הגרעק"א דהא הך מיעוט פשיטא דקאי יותר גם על תגלחת דהא אחר "וטמא ראש נזיר" כתיב "ביום השביעי יגלחנו וביום השמיני יציא" וא"כ מהיכי חיתי דנמעט מהאי קרא רק

תנא שביעי שלו וכל מילי. וכיון דתנא שביעי שלו עולה לו מן המנין היינו משום שאינו מביא קרבן וממילא ידעינן דאינו מגלח כיון דאינו מביא קרבן:

יבמי טומאה שאין עולין לו מן המנין. פירוש כשנטמא צמת שהרי אם מנה צטהרה כמה ימים ונטמא סותר אפילו מנין הראשון כדכתיב והימים הראשונים יפלו וכ"ש שאתן ימים אין עולין לו כדכתיב וכפר עליו וגו' והיינו כשיטהרה, וקדש ראשו ביום ההוא שיתחיל מנין נזירות טהרה: ימי חלוטו. שיושב מחוץ למחנה והחליטו ומנה מקצת נזירות שקבל עליו קודם שננטרע ושזב נרפא וגילח לזרעתו מנין שיחזור למנות להשלים נזירות למנין שמנה קודם זרעת וימים שבימי חלוטו לא יעלו לו מן המנין נזירות. אבל ימי הסגרו (ד)ודאי עולין לו לפי שאין זקוק לגלח כמו מוחלט ואין [לדמותו] לימי טומאה כמו מוחלט:

הגה"ה **אף** ימי חלוטו. שזין לימי טומאתו [מה ימי טומאתו] אין עולין לנזירות ה"נ ימי חלוטו אין עולין לו לנזירותו:

לא אם אמרת בימי טומאתו שכן מצטל צו את הימים הקודמים. כדכתיב והימים הראשונים יפלו. וא"ת והיא גופא נילף בהאי דינא דימי חלוטו יצטלו הקודמים. וי"ל דאיכא מיעוטא לקמן צ"ל שלשה מינין (דף מד.) על טומאתו סותר ואינו סותר על תגלחת הכי נמי נימערט ונימא דאינו סותר על החלטו:

נזיר בקצר ששערו ראוי לתגלחת. ודמי לנזיר אין עולין לו מן המנין. ימי חלוטו שאין שערו ראוי לתגלחת ולכך לא דמי [לנזיר], לא כל שכן שאין עולין לו מן המנין^{לד}:

בזרי לאו תגלחת דטומאה [לא תגלחת דטהרה]. והכי קאמר ומה נזיר בקצר ששערו ראוי לתגלחת דשיער שעליו עומד להתגלח לכי ישלים נזירות דטהרה שהרי אינו מגלח בשביעי, אין עולין. ימי חלוטו שאין שערו עומד להתגלח לנזירות טהרה שהרי זקוק לגלח לכשיתרפא מזרעתו לא כל שכן שאין עולין לו:

[דף י"ח ע"א] **יבמי** חלוטו מי לא צעי תגלחת. בסוף ימי חלוטו כדכתיב וכנס המטהר את בגדיו וגלח את כל שערו. אבל תגלחת דטהרה לית ביה צמאורה דגם תגלחת שניה שמגלח אחר ימי ספרו מתוך טומאה הוא מגלחה שגם בימי ספרו מטמא אדם במגע^{לד}:

פירוש ארזי הלבנון

לד. לא זכיתי להבין, מ"מ גם על זה נימא אם אמרת נזיר [בצית הקצרות] דימי טומאה כיון דסותרין ה"נ אף צה"ג דנזיר בצית הקצרות אין עולים. ויזותר, דהא גופא מנ"ל דנזיר צביה"ק דאין עולין, אלא דמסבא כיון דצטהור שנטמא

אפילו סותרים ממילא בנזיר טמא עכ"פ אין עולים וכמ"ש תוס' במתניתין, וכיון דהוא מזה הטעם ממילא אין ללמוד לימי חלוטו, וע"ג (ח"י דעק"א. וע"י צמח"ס ר"פ דף קע"ג).

לה. נרץ ציבור צכוונתם ז"ל. ולכאורה היה נראה

לא תגלחת טומאה דנזירות קתני. כלומר לעולם אימא לך תגלחת דטומאה ודקאמרת דבימי חלוטו נמי איכא תגלחת דטומאה, לא תגלחת דנזירות קתני דנזיר בקצר ראוי שערו לתגלחת מחמת נזירות ובימי חלוטו לא צעי תגלחת דטומאה מחמת נזירות אלא מחמת צרעתו וזה אין שייך לנזירות כלל הילכך לא יעלו לו ימיו לנזירותו:

במדור שנטמא הכתוב מדצר. כלומר שהתחיל למנות נזירות צטורה ואחרי כן נטמא כדכתיב והימים הראשונים יפלו:

ולפטור את הנזיר בקצר שאין טעון העצרת שיער והצאת ציפרים. והוא הדין דממעט ליה מאשם כדכתיב צההו עניינא והיינו דקאמר צמתני' צנזיר בקצר אינו מצא קרבן טומאה דמיעטיה קרא כדדרשינן הכא:

והלא דברים ק"ו. פירוש אי לא מיעטיה קרא ומה טהור שנטמא טעון כו' כלומר שטומאתו הזקיקתו לכך כל שכן היכא דנטמא מתחילתו שטמא ציזית שהזקיקתו טומאתו לכל ת"ל וטמא ראש נזרו מיותר' דמצי למימר וכי ימות מת [עלין] צפתה פתאום וגלח ראשו:

ביום הצאת קרבנותיו. דכך כתיב בקרא (צמדנר ו) ציום השמיני יצא שתי תורים וכו' וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וקדש ראשו ציום הוא. שמעינן ציום שמיני שהוא הצאת קרבנותיו כדמפרש לקמן בסמוך:

פירוש ארזי הלבנון

אף ימי ספרו טעון תגלחת ומה ימי חלוטו אין עולין לו מן המניין אף ימי ספרו ע"כ. וקשה דאיכא למיפריך דתגלחת דימי הספירה תגלחת טהרה היא ואיכא למימר דעולין [ואין] לומר דנזיר בקצר יוכית, דא"כ הו"ל למידן צפשיטות מנזיר בקצר לחוד כיון דלא עביד תחילה הדין צק"ו, וגם מסתימת הברייתא משמע דא"ל לשום יוכית. ולזה כתבו החס' דתגלחת דימי ספרו ג"כ מתוך טומאה היא, ועיי"ש בתוס'. ע"כ תוכן דבריו.

ועי' במאירי כאן מה שפירש אהא דאמרו צגמ' לא תגלחת טהרה. נראה מדבריו ו"ל דפליג על החס' וקרי לתגלחתו דמנזרע תגלחת טהרה. וגם נראה דמפרש הסוגיא צענין אחר אשר צעני לא ירדתי לעומק דבריו, עיי"ש.

לו. קצת קשה דלעיל (ט"ו ע"א) דרשינן להאי קרא מי שזויר תלוי לו צראשו וכו' עיי"ש וא"כ אינו מיותר. יש ליישב דצלא"ה פריך לעיל מהך ברייתא נזיר שכלו לו ימיו ע"ש דז"ק (נבאר משה).

משום דהשתא ס"ל להגמ' דהעיקר תלוי בתגלחת אף דאינה תגלחת נזירות וא"כ קשה מאי הכי נמי מסתברא דקאמר, הא לגבי תגלחת טהרה נמי איכא למימר הכי דאי ס"ד תגלחת טהרה, ימי ספרו מי לא צעי תגלחת. ועל זה כתבו דאינו, משום דאף תגלחת דימי ספרו מתוך טומאה הוא מגלחה. אמנם כל זה אינו, דקושא מעיקרא ליחא דאפילו יחתי דיהא' כן דנחשוב תגלחת דימי ספרו לתגלחת טהרה אפ"ה שפיר קאמר ברייתא דאין שערו שעלין [בימי חלוטו] ראו לתגלחת טהרה [דימי ספרו] שהרי זקוק הוא לגלחו תגלחת ראשונה לכשתרפא, וז"ע.

ומנאמי להשלמי נזיר יתכן דהוקשה לו כהנ"ל ולכן פירש כוונתם משום דלפוס סברא דהשתא דהכל תלוי צראוי לתגלחת טהרה אף דאינה של נזירות א"כ יקשה מהמשך זו הברייתא דמייתי לה לקמן (נ"ו ע"א) עיי"ש דמסיים צה: אין לי אלא ימי חלוטו [שאין] עולין לו למנין נזירות] ימי ספרו מנין. ודין הוא מה ימי חלוטו טעון תגלחת

ביום תגלחתו. הכתוב מדבר דהיינו בשביעי. בסמוך מפרש טעמא:

וזהו דתנן. פ' קמא דכריתות (דף ט.):

משביעי הוא דחילא. (משביעי) שמתחיל לימנות נזירות משביעי:

ומשבחת טומאות הרצה כגון שנטמא ביום שביעי וחזר ונטמא בשביעי"ל. לסוף שביעי אחר שהוא ושנה וטבל דמיד כשהזה וטבל חל עליו באתו יום נזירות טהרה שיום שביעי הוא ממנין שלשים, כי נטמא ביום שביעי כיון דחל עליה נזירות טהרה כבר חשיב ליה טומאה אחריתי. ולא הוה כנטמא בשביעי דהיה ודאי טומאה אריכתא היא דאכתי לא חל עליה נזירות טהרה. ומכל מקום פוטר עצמו מרקצן טומאה אחר כיון שנטמא בשביעי ולא יא' שעה אחת ליום שראוי הוא להביא קרבנות דהיינו ביום שמיני:

דאי רבי. דאמר דאינו מתחיל למנות נזירות טהרה עד יום שמיני, כולהו] טומאה אריכתא היא דלא נראה עדיין להתחיל נזירות והוי כאילו נטמא בשביעי ואמאי קרי ליה טומאות הרצה ואי דנטמא בשמיני כו' כיון דינא' לשעה שראוי להביא קרבנותיו והוי כנטמא אחר הבאת קרבנותיו דודאי צריך להביא קרבן טומאה אחר"ל:

דכתיב מאשר חטא על הגפס. וכתיב צההוא קרא לאלתר וקדש ראשו ביום ההוא פי' ביום שפיפר עליו דהיינו בשמיני:

פירוש ארזי הלבנון

א. ואי קשיא למה מפרש הגמ' דנטמא תרי זמני בשביעי, הא אף בגיטת אחת דשביעי נמי נשמע דין זה. קושיא זו הקשה רש"י בכריתות (ב' ע"ב ד"ה נזירות) ותיקן הואיל ולשון המשנה טומאות הרצה דמשמע ג' פעמים ולכך קאמר תרי זמני. אמנם אכתי איכא למידק על התנא גופא אמאי נקט למידושא בכה"ג. ובתור"פ פ"י דהאי נטמא בשביעי קמא לאו דוקא, אלא כלומר טמא היה בשביעי ואם חזר ונטמא באתו שביעי עצמו [אחר ששנה וטבל] בכה"ג טומאות הרצה מיקרי.

ב. ואיכא למידק אמאי אוקמה ר"ח כריצ"י דמשמע דלא אחיא אלא כוותיה, הא כחכמים (לקמן ע"ב) אחיא שפיר טפי. וכן אמאי אוקי הא דנזיר טהור שנטמא כרבי, הא כחכמים אחיא שפיר טפי. וי"ל דאה"נ דהני תרתי מתנייתא מיתוקמא שפיר אליבא דחכמים ולא אחי רב חסדא למימר אלא דהני תרתי מתנייתא לא מצינו לאוקמינהו כרבי וכריצ"י אלא חדא מצינו לאוקמוהו כרבי ולא כריצ"י וחדא מצינו לאוקמוהו כריצ"י ולא כרבי

(כסף משנה פ"ו הט"ו). ותמה ע"ז בלח"מ (סס) שהרי מההוא טעמא דאמרין בגמרא דמתני' לא אחיא כרבי, מההוא טעמא גופיה לא אחי כרבנן נמי, דאי נטמא קודם שהביא החטאת בשמיני אכתי לא חילא עליה נזירות טהרה וחדא טומאה הוי והיכי קאמר טומאות הרצה. ואי נטמא אחר שהביא החטאת הרי כבר הביא קרבן טהרה ופשיטא שאם נטמא צריך קרבן אחר.

ובספר תור"ג בפסקי הרמב"ם (להרצ המו"ל) מיישב סברת הכ"מ לחלק בין רבי לרבנן דמה שאמרו בגמרא גבי רבי אי נטמא ב' דטומאה אריכתא היא היינו טעמא משום דיום ז' לרבי אינו עולה כלל למנין נזירות אפילו כי לא נטמא כלל, אבל לרבנן דס"ל דתחילת יום שמיני נמי עולה לו עד שיביא חטאתו, כי נטמא בשמיני קודם הבאת קרבנותיו וחזר ונטמא בשמיני קודם הבאת קרבנותיו, לא אמרינן דהוי טומאה אריכתא דהא נטמא בשעה הראויה להביא קרבן וגם לולא היה נטמא היה ראי' יום שמיני למנין מנפרא. משא"כ

אם כן לימא קרא וקדש את ראשו. ופשיטא דאשמיני דקיימינן ביה איירי. ציוס ההוא למה לי אם אינו ענין לשמיני תנהו לשביעי דאיתור למשדי אשביעי:

[דף י"ח ע"ב] **ורבי** ציוס ההוא למה לי. דממילא ידעינן דאשמיני קאי:

אע"פ שלא הביא קרבנותיו. דפשטיה דקרא משמע דלא חייל עליה נזירות עד שיכפר בעולה ובחטאת דכתיב בקרא [קודם] וקדש ראשו. והשמת אחי יתורא דציוס ההוא לאשמועינן דחייל עליה נזירות ציוס שמיני אע"פ שלא הביא קרבנותיו:

לוקמה כרבי וכגון שנטמא כליל שמיני. דחייל עליה נזירות קודם הבאת קרבנותיו ול"ג [דחזיא] בל. פי' כיון [דמרבין] לרבי ציוס השמיני אע"פ שלא הביא קרבנותיו א"כ גם כליל שמיני חייל עליה נזירות [וש"יך] [דשייך] ליוס שמיני ומעתה נוקי למחני' כרבי דנטמא כליל ח' דכיון דחייל עליה נזירות טומאות הרבה יש כאן ומ"מ פטור עצמו בקרבן אחד לפי שלא ינא שעה אחת הראויה להביא קרבנותיו דאין מקריבין קרבנות כלילה מציוס צוותו. מדלא מוקי לה הכי נימא קסבר ליליא לאו מחוסר זמן הוא פי' ולא לענין שיוכל להקריבו כלילה אלא דחשבינן ליה כינא לשעה שראוי להקריב קרבנותיו ולא יפטר בקרבן טומאה אחד:

הא זהא תליא. ולא מצי אחיא כרבי:

ד"ג אי אמרת לילה מחוסר זמן אימת מייתי קרבן עד צפרא, נזירות נמי לא חייל עד צפרא דכפר וקדש כתיב בשעה שראויה להביא קרבן חייל נזירות טהרה [ו] כי נטמא כלילה לא הוו טומאות הרבה אלא טומאה אריכתא. ואי קסבר לילה לאו מחוסר זמן להחשב בשעה שראויה להקריב כלילה, נזירות נמי חייל מחמתה ומיחייב קרבן טומאה על כל אחת ואחת:

אית ספרים דגרסי ביה גופא נטמא בשביעי כו' ולא גרסינן [ליה] ב דכולה הש"ס לא גרסינן גופא אלא כשהש"ס הביא מימרא או ברייתא תחילה ומייתי אותה אגב גררא או חוזר ואומר גופא לפרש המימרא או הצרייתא אבל ברייתא [וז] לא הביא הש"ס כלל לעיל אלא מלישנא דהש"ס לעיל דקאמר אילימא שנטמא בשביעי:

אינו מביא אלא קרבן אחד. אע"ג דס"ל דחייל עליה נזירות טהרה משביעי כיון דנטמא עד שלא האיר השמיני שעה הראויה להביא קרבנותיו נפטר בקרבן אחד על טומאות

פירוש ארזי הלבנון

יוס שביעי לרבי דאפילו כי לא נטמא כלל אינו מונה בל. עי' במפרש ד"ה כגון דחזיא. מיוס ו' ולא דמי כלל למ"ש בגמ' גבי לילה מחוסר ב. אלא הכי גרסינן "חנו רבין נטמא בשביעי וכו'" זמן. עכ"ד. ועי' עוד בצ"ר לגמרא עמ' צ'. כדאיתא במפרש.

הרבה. אבל כשנטמא בשמיני וחזר ונטמא בח' כיון שיצא לשעה הראויה להציא קרבנותיו מציא קרבן על כל אחד ואחד:

מתחיל ומונה מיד דברי ר' אליעזר וכו'. לכאורה הוה משמע דמתחיל מנין נזירות טהרה שלו בשמיני, אלא אי אפשר לומר כן דאי לא חיל עליה נזירות טהרה שלו אלא בשמיני א"כ כי נטמא בשמיני לא סותר אלא יום אחד^א ולא הוה מתחייב קרבן טומאה לרבי אליעזר [כדחנן] במתני' ר"א אומר לא [צו] ביום. אלא מתחיל ומונה מיד בשביעי דלח חיל עליה נזירות טהרה מבי הזה וטבלב (מבי הזה וטבל) וכי נטמא בשמיני סותר צ' ימים ומתחייב שפיר בקרבן (וצ) טומאה לרבי אליעזר^ב:

ודב"א קרבן אחד על הכל עד שיציא טטאתו כו'. רבנן סבירא להו דלא חיל נזירות טהרה עליה עד שיציא טטאתו: הביא טטאתו ולא הציא אשמו מונה נזירות טהרה. [וטעמייהו] יליף בסמוך:

כך אשמו מעכצתו. דלא חיל עליה נזירות טהרה עד שיציא גם אשמו וטעמיה מפרש בסמוך:

בשלמא לר' אליעזר אמר קרא וקדש ראשו ביום ההוא. מיותר ביום ההוא לרבות ביום השביעי דמשביעי חיל עליה נזירות טהרה כדפרישית לעיל לר"א. ולשון הש"ס

פירוש ארזי הלבנון

קרבן על כל הטומאות כיון דלא יצא שעה הראויה לקרבן וכמ"ש החוס' [בדבור שלפניו], והא באמת אין כאן חיוב קרבן על טומאות השניות. ואחרי העיון נלע"ד דבאמת על נטמא בשביעי ליכא חיוב קרבן טומאה, אבל כיון דס"ל לר' אליעזר דנטמא ביום א' לטהרתו אינו סותר כמ"ש תוס' לעיל (ט"ז ע"ב סוף ד"ה מי שנדר) דאחר שיטהר מטומאתו ימנה כ"ט להשלים ליום א', א"כ כשחזר ונטמא צ' מיקרי נטמא ביום צ' לנזירותו דהוא באמת יום שני דהיינו יום השביעי דמתחיל דלא נסתר ויום השביעי השני, א"כ מתחייב קרבן והיה מחויב צ' קרבנות האחד על טומאתו הראשונה ועל טומאה דחזר ונטמא בשביעי וקמ"ל דאינו מציא אלא קרבן אחד (עכ"ל הגרעק"א בתשו' סי' ר"ד ומימי לה בחי' ע"ש שהאריך. ועי' בחו"א סי' קל"ט סק"ו דמתקן על סגרת הגרעק"א בזה).

מא. כוונתם דאין כאן ימים שיוכל לסתור אלא רק יום אחד דהיינו יום ח', וכיון שהוא יום אחד בלבד לא הוה מתחייב קרבן טומאה לר"א (תוס' [1]). מב. ועי' לקמן נ"ד ע"א דאימא שם להדיא דלר' אליעזר לא חל נזירות עד דעביד הערב שמש. ונריך לומר לשיטת החוס' ז"ל דלא הוה גרסי החס' עד דעביד הערב שמש (קין אורה). וכן משמע צפי' הרא"ש כאן דל"ג לה. ואמנם בתר"פ גרים לה ואפ"ה מפ' כאן כדפי' החוס', וזה ז"ע.

מג. יש לתמוה על דבריהם דמ"מ אין נתרן הרישא דנטמא צ' וחזר ונטמא צ' דאינו מציא אלא קרבן אחד הא לר' אליעזר אין כאן חיוב יותר מקרבן אחד על הטומאה הראשונה דעל מה שנטמא ביום א' דנזירות טהרה ליכא קרבן טומאה, ופשטא דלישנא דאינו מציא אלא קרבן אחד היינו שזהו

ציונים

[1]. ובחי' רעק"א כחב שהוא ט"ס וז"ל לא סותר יום א' ור"ל דאינו סותר כלום.

דקאמר אע"פ שלא הביא קרבנותיו הו' פירושו אע"פ שלא הגיע [קנאת] יוס הראוי (קנאת) להביא קרבנותיו דהיינו יוס ז'. ולא הו' פירושו כההוא דלעיל דקאמר הש"ס אליבא דרבי ציוס ההוא מיותר לומר לך אע"פ שלא הביא קרבנותיו דההוא ודאי הו' פירושו לרבות יוס שמיני דוקא משהאיר הבקר אבל אליבא דר"א אחא [לרבות] אפילו יוס השביעי כדפי' מר: ולרבנן ההוא אע"פ שלא הביא אשמו. אע"ג שכל אשמות שבתורה מעכבות, הכא מרבינן מההוא דלא מעכב ליה מלחול עליה נזירות טהרה: אלא לר' ישמעאל ההוא מאי אחא לרביי. אמר לך אע"פ שלא הביא עולמו:

ורבנן עולה לא צעיא מיעוטא דדורון בעלמא הוא מ"ה. וא"ת מ"ט דרבי ישמעאל שפיר קאמרי ליה רבנן מ"י. וי"ל משום דחטאת ועולה כמידי צחד קרא והדר כמידי וכו' עליו וקדש ראשו דס"ד דאע"ג דעולה דורון הוא כיון דאקדמיה קרא לוקדש ראשו לא חייל עליה נזירות טהרה עד דמייתי לעולה נמי, קא משמע לן ההוא לומר אע"פ שלא הביא עולמו. ומסתברא לאוקמי לעולה ולא לחטאת דעיקר כפרה בחטאת. וא"ת מנא ליה להש"ס לעיל לומר בפשיטות אליבא דרבי דההוא (מפרש) מרבה אע"פ שלא הביא קרבנותיו פ"י משהאיר השמיני חייל עליה נזירות טהרה, דלמא לא מרבה רבי אלא הביא חטאתו ולא אשמו או כר' ישמעאל. וי"ל משום דרבי לא אדכר במילתיה (כ"א) דבהצאת קרבן הכתוב מדבר משמע דלא קפיד עליה אלא איוס שמיני ולמעוטי שביעי דבר פלוגתיה אבל הני תנאי מפרשי דמיחל נזירות תלוי בקרבנות עזמו למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה:

[דף י"ט ע"א] **ר"ל** והזיר והביא אשמו אע"פ שלא הביא אשמו והזיר. פירוש חייל עליה נזירות טהרה דבהכי מיטעמי קרא. וא"ת אס כן לרבנן ההוא למה לי תיפוק ליה מוהזיר צרישא והדר והביא וי"ל אי לאו ההוא הוה דרשינן [והזיר בזמן שהביא. ואי מההוא הו"א] לרבות אע"פ שלא הביא עולמו ולעולם אשם מעכבין, כתב רחמנא ההוא ומגלי דאית לן למדרש והזיר אע"פ שלא הביא ומש"ה צריכי למיכתב תרתי:

פירוש ארזי הלבנון

(כ"פ הרב המו"ל ספר תורת נזיר. וכ"כ לצאר קושיית הגמ' צב"ר לחוס' לקמן).

מו. לא הצנתי קושייתם, הא לר' ישמעאל ס"ל דעולת מזורע מעכב כדאימא בפסחים ובערכין, אלתא לדידיה לאו דורון הוא. וכן משמע לקמן בגמ' [י"ט ע"א וכדפי' שם בחד"ה אמר] דלר' ישמעאל מדאזכרין קרא למעוטי אע"פ שלא הביא עולמו מינה שמעינן דלאו דורון הוא ובמזורע עולמו מעכבת גם כן (קן אורח).

מו. כן הגיה הב"ר וכמו שהוא בשעימ"ק בשם הרא"ש ז"ל. והקשו המפרשים על זה דהלל רבנן סברי דעולה לא צעי מיעוטא דדורון בעלמא

מר. ולא ידעתי איך שייך לפרש כך, והא ממ"ש אח"כ הש"ס ורבנן ההוא אעפ"י שלא הביא אשמו משמע להדיא דתרווייהו ציוס אחד איירי אלא דלר' אליעזר אעפ"י שלא הביא קרבן מקרבנותיו אפילו קרבן חטאת, ולרבנן דוקא אס לא הביא אשמו הא חטאת מעכב מלמנות ודו"ק (ידי דוד).
 מו. והנה לרבנן ליכא לפלוגי הכי צין חטאת לאשם דלכאורה תרווייהו שוין דעיקר כפרה צנייהן והו"ל למעוטי חטאת נמי [דהי מינייהו מפקת]. ואפשר דזהו גופא כוונת הגמ' דקצעי אח"כ מאי טעמא דרבנן, דפירושו מאי טעמא דמעוטי אשמו ולא חטאתו דכיון דשוין הן הו"ל למעט שניהם

וגממא והפרישה שתי תורים אחד לעולה ואחד לחטאת ואשם זהמה להביא קרבנות נזיר טמא ואח"כ היפר לה בעלה וגממא שהגדר נעקר למפרע וכאילו לא הייתה נזירה כלל. מביאה חטאת העוף ואינה מביאה עולת העוף כדמפרש ואזיל:

אמר רב חסדא ר' ישמעאל היא. דמרבה לעיל מההוא אע"פ שלא הביא עולתו אלמא עולת נזיר לאו דורון הוא וכפרה תלויה בה דאי כרבנן דאמרי לעיל עולה דורון הוא אמאי לא מביא עולת העוף אע"פ דהפר לה בעלה ואינה נזירה אין כאן חולין דכל אימת [דבעי] מני לאיתויי (מיייתי) דורון פה. [אלא] ודאי רבי ישמעאל היא דסבירא ליה עולה דנזיר לאו דורון הוא. ואם תאמר כ"ש דחטאת נמי לאו דורון הוא והיכי מיייתי חטאת כי הפר לה ואין כאן נזירות למפרע. וי"ל משום דבסמוך מוקמינן לה כר"א הקפד דלריכה כפרה על שהפרישה עצמה מן היין ואע"ג שהפר לה פה, הילכך חטאת מיייתי לפי שמצינו בעלמא חטאת [העוף] צאה על הספק גם כאן בעליה כל שהוא מביאה חטאת העוף פ"ה אבל עולת העוף כיון דלאו דורון הוא לא מביא לאיתויי כיון דהיפר לה בעלה:

פירוש ארזי הלבנון

בחי' מן רי"ז הלו סוף הלכות נזירות ד"ה והנה. מט. מלשונם משמע דר"א הקפד סבד דלריכה כפרה על זערה מן היין אף בלא נזירות אף שנעקרה הנזירות למפרע. ואף שזה לא מצינו דמי שמנער עצמו מן היין נרץ כפרה מ"מ אפשר דהכא שאני דהו"ל בגדר איסור כלומר אף אילו לא היה עניין של נזירות שחל איסור תורה אלא שהוא אוסר איסורים על עצמו בלי איסור תורה, וזה החטא שעושה גדר איסורא (משאת משה). ובעיקר הדברים היכי נתפס קרבן על חטא זה ע"י בפרק ד' הע' כ"ב משם הקה"י.

מט. לכאורה משמע דוקא אם הפרישה מקודם וכדכתבו דביבור שלפניו, אבל אם לא הפרישה לא נתחייב בזה כיון דבעל מיעקר עקר. ומהאי טעמא נמי לא אמרו [בגמרא] צאם החיר לה חכם שביא חטאת העוף משום דבהתרת חכם ע"י פתח וחרטה ממילא הותר נמי הקדש דחטאת דהא יש שאלה בהקדש והו"ל כאילו לא הפרישה אבל בהפרת בעל אף דמיעקר עקר מ"מ בזה לא תא חטאת מהקדשו בלא התרת חכם ולהכי מביאה חטאת. ולזה נקטה הברייתא דוקא צאשה לגבי הפרת בעל דהפרישה אחר שנטמאה וכן הוא בשטמ"ק. מיהו בתוס' ור"ן והרא"ש צנדרים (דף פ"ג ע"א) משמע אף בלא הפרישה, וכן משמע

הוא. ועלה"ק אמר' לא נקטי החוס' צפשיטות דהו"א דההוא אחא למימר ציום תגלחתו או ציום הראוי להצאת קרבנותיו וכאידך תנאי דלעיל. ועוד לפי דצריהם דהו"א למעוטי עולה מדרשא דציום ההוא, א"כ אף לאחר דכתיב להזיר יש לומר כן כמו שבאמת ק"ל לר' ישמעאל הכי. ועוד הו"ל לומר בפשוט דההוא אחא לרביי אע"פ שלא הביא עולתו והזיר לרביי אע"פ שלא הביא אשמו. ועוד אחרי דכתוב צ' קראי אמאי לא נימא דציום ההוא לומר אע"פ שלא הביא חטאתו ווהזיר לומר דאשם מעכב כדר' ישמעאל. ע"י צ"ר דמיישב פורתא, ואידך נריך תלמוד.

מה. יש לדקדק היכי מני לאיתויי, הא כיון דהפר לה בעלה פקע שם הקדש מינה והו"ל חולין, ואי איירי בחזור ומקדישה לשם עולה הא לר' ישמעאל נמי בחזור ומקדיש לה שפיר מני לאיתויי. אלא נראה כוונת הגמ' דלרבנן כיון דעולה דורון הוא וכל אימת דבעי מני לאיתויי א"כ גמרה ומקדשה לה בכל ענין אפילו על הזד דיופר נדרה. משא"כ לר' ישמעאל דהו העולה לכפרת הנזירות דוקא א"כ לכשמיפר לה בעלה והותר נדרה, איגלאי נמי על ההקדש שהיה צעועת שהרי היא לא הפרישה אלא על דעת הנזירות. וע"י לקמן פ"ד הע' פ' מה שהבאנו מהקר"א. וע"ע

[אי קסבר צעלן מיעקר קעקר. (נמאל) שלא חל עליה נזירות מעולם חטאת העוף נמי לא חייטי:]

ואי צעל מיגו גיין. פירוש מכאן ולהבא עולת העוף נמי חייטינא דהא אחמול כי נטמא[ת] נזירה היתה ולקמן מיבעיא לן באידך פירקין (דף כ"א:) אי מיעקר קא עקר אי מיגו גיין:

לעוררם קסבר מיעקר קא עקר. דאי מיגו גיין עולת העוף ואשם צעי איתויי:

סבר כר"א הקפר. דאף נזיר טהור חוטא הוי הלכך זאת שנטמאה כמו כן צעיא כפרה דמצינו חטאת העוף צאה על הספק. (אם כן) [אצלן] עולה לא מייתי:

המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה וכמה. אלמא חוטא הוא לכך מייתי חטאת העוף. ודוקא אם נטמאה אצל אם לא נטמאה והפר לה צעלה נהי נמי דצעיא כפרה על שציערה עצמה [מ"מ] לא תציא כלום* משום שאם לא היפר [לה] מציאה חטאת צהמה שאינו צא על הספק ואם כן עתה כשהיפר לה לא תציאנו. וחטאת העוף לא מציא לאתויי כיון דמעיקרא אי לא היפר לה לא היתה מציאתו א"כ כשהיפר לה לא ניתן לה דין חדש:

ואנן אפילו נזיר טהור קאמרינן. כלומר אית ליה לר"א הקפר צעלמא דאפילו נזיר טהור חוטא דצעלמא מייתי ליה אנזיר טהור וגם הק"ו שלו שייך גם בנזיר טהור:

ודיינו טעמא דכתיב קרא בנזיר טמא הואיל ושנה בחטא. שלא נזהר מטומאה והאריך צער על צערו מלהנות מיין:

קתני יוצא ונכנס. וקס"ד אפילו תוך שבעה, משום הכי פריך משום דינא חייל עליה נזירות. ומשני כגון שינא והזה ושנה וטבל ואיירי אפילו בשציעי דחייל עליה בשציעי טהרה משום דנדר בטומאה^{יב} ולא צעי איתויי קרבן טומאה בשמיני:

פירוש ארזי הלבנון

דמתוס' לקמן ד"ה המצער וכו' שכתבו אצל אם לא נטמא לא תציא כלום, והיינו דוקא בלא הפרישה, דבלא נטמאה והפרישה חנן לקמן (כ"ד ע"א)

החטאת חמות ועולה תקרב כו' ודומיא דהכי מיירי בנטמאה אף בלא הפרישה. ועי' עוד מה שכתבתי לקמן דף כ"ב בגמרא מזה (ב"ר).

ג. ואע"ג דעולה ודאי צאה על הספק ואפי' עולת צהמה דקדקיי"ל דצאה על תנאי, מ"מ נריך מיהא להטנות להקריבה נדבה אצל לחובתו לא משום חולין צעורה. אצל חטאת העוף אינה צאה נדבה ואפי"ה צאה על הספק לחובתו ואין זה איסור חולין צעורה

דמתוס' לקמן ד"ה המצער וכו' שכתבו אצל אם לא נטמא לא תציא כלום, והיינו דוקא בלא הפרישה, דבלא נטמאה והפרישה חנן לקמן (כ"ד ע"א)

החטאת חמות ועולה תקרב כו' ודומיא דהכי מיירי בנטמאה אף בלא הפרישה. ועי' עוד מה שכתבתי לקמן דף כ"ב בגמרא מזה (ב"ר).

ג. ואע"ג דעולה ודאי צאה על הספק ואפי' עולת צהמה דקדקיי"ל דצאה על תנאי, מ"מ נריך מיהא להטנות להקריבה נדבה אצל לחובתו לא משום חולין צעורה. אצל חטאת העוף אינה צאה נדבה ואפי"ה צאה על הספק לחובתו ואין זה איסור חולין צעורה

דמתוס' לקמן ד"ה המצער וכו' שכתבו אצל אם לא נטמא לא תציא כלום, והיינו דוקא בלא הפרישה, דבלא נטמאה והפרישה חנן לקמן (כ"ד ע"א)

החטאת חמות ועולה תקרב כו' ודומיא דהכי מיירי בנטמאה אף בלא הפרישה. ועי' עוד מה שכתבתי לקמן דף כ"ב בגמרא מזה (ב"ר).

ג. ואע"ג דעולה ודאי צאה על הספק ואפי' עולת צהמה דקדקיי"ל דצאה על תנאי, מ"מ נריך מיהא להטנות להקריבה נדבה אצל לחובתו לא משום חולין צעורה. אצל חטאת העוף אינה צאה נדבה ואפי"ה צאה על הספק לחובתו ואין זה איסור חולין צעורה

דמתוס' לקמן ד"ה המצער וכו' שכתבו אצל אם לא נטמא לא תציא כלום, והיינו דוקא בלא הפרישה, דבלא נטמאה והפרישה חנן לקמן (כ"ד ע"א)

החטאת חמות ועולה תקרב כו' ודומיא דהכי מיירי בנטמאה אף בלא הפרישה. ועי' עוד מה שכתבתי לקמן דף כ"ב בגמרא מזה (ב"ר).

לא נכנס אין עולין. בתמיהה אדרבה כי לא נכנס טפי סלקי ליה ממניינא. וי"ע דלא סגי [דלא] למיתני ונכנס משום דפליג ר"א ואמר לא זו דיוס. וי"ל מכל מקום לא היה צריך למיתני (אינו) עולה מן המנין לאפוקי [מר' אליעזר] וה"ל למיתני ינא ונכנס מציא קרבן טומאה^י:

דבי גרסינן לא מציעא ינא כל אותו היום אלא אפילו נכנס זו דיוס. דסד"א לא סליק ליה (חד) [הך] מקצת טהרה^י משהזה עד שנטמא:

לא אמר רבי אליעזר. דבעינן (שמנה) [שימנה] ימים שנים אלא בטמא שנדר. כלפי דאמר קרא כי טמא נזרו משמע דטומאה נדר ואהא קאמר והימים הראשונים יפלו דבעינן ימים שנים: צריך עיון מנלן למידרש הכי אליצא דר"א דהא (דרבנן דלא דרשינן) [לרבנן דלא דרשינן] ימים שנים לא מיפלג קרא בין טמא שנדר לטהור שנדר^י:

[דף י"ט ע"ב] **דבי** גרסינן ונטמא בתחילה^י. פירוש דיוס ראשון: וזה אין לו [ראשונים] הילכך יום שנטמא ממנין נזירותו הוא וימנה ז"ט לזה^י ויגלח דיוס מאה שהוא יום ק"א למנינו: בטמא צסוף מאה דיוס אחרון יכול יהא קוטר הכל ת"ל והימים הראשונים יפלו מכלל דאיכא אחרונים. לנא עליו כשנטמא ומסתמא שנים דעינן דומיא דראשונים ולכך אינו קוטר הכל. ואם תאמר והא תנן (לעיל דף ט"ו.) [בתמיתין (כו')] נטמא דיוס מאה קוטר שלשים לר"א. וי"ל דהכי נמי קאמר יכול יסתור הכל ת"ל והימים

פירוש ארזי הלבנון

טומאה, ומנ"ל דר' אליעזר מחלק בזה (ב"ר ועי"ש). הקשה הגרעק"א ז"ל: ולי העני תמיהה על תמיהתם, הא הם צעמם כחצו [לקמן ע"ז ד"ה מתחיל ומונה מיד] דהמשמעות דמונה המניין מיום השמיני אלא דאי אפשר לומר כן דא"כ לא היה מחוייב קרבן טומאה לר"א וא"כ מוכרחים לדחוק דמתחיל ומונה משמע מיום השביעי. מזה הוכיח עולא דבנזיר טהור דנטמא אפילו יום אחד קוטר ומציא קרבן עכ"ד. ור"ל דמהכרח דהוכרחו החוס' לקמן לדחוק ולהוציא מילתיה דר' אליעזר מפשוטו, מאותו הכרח ממש הוא דהוכרח עולא למילתיה.

ו. אולי כיוונו שלא לגרוס "בתחילת מאה" דזה משמע דוקא דיוס ראשון ולקמן מציעא לן בגמ' אי אפילו דיוס שני ג"כ אינו קוטר (עפ"י ב"ר).

ו. ר"ל דימנה ז"ט ימים אחר הזאת ג' ו' ויטפרו להיות ק' ימים עם אותו יום א' שמנה קודם טומאתו.

ג. פי' דאי לא הוה חני אלא ינא ונכנס מציא קרבן טומאה הוה משמע דהחידוש הוא דהגס דנכנס זו דיוס שנטהר אעפ"כ מציא קרבן טומאה, אבל צמה דאמר עולה מן המנין משמע דנא לאפוקי דאם לא נכנס אינו עולה מן המנין דאל"כ למה קתני לה (תפא"ס).

גד. היינו המקצת מאמצע היום דבתחילת היום ובסופו היה טמא ורק באמצע היום היה איה שעה בטהרה והיה מהסבדא לומר שאין אומרים מקהי"כ על השעה של אמצע היום, לכן צריך התנא לחדש דאפילו נכנס באתו יום שטבל נחשב לו ג"כ ליום טהור (תפא"ס). ויעוין תוס' פסחים פ"א ע"א ד"ה אי נמי שכתבו באמת דלא אמרינן מקהי"כ באמצע היום [ועי' חז"א ס' קל"ט סק"ו מזה. ועי' בהגרי"ו סטנסיל מהד"ד דף 125].

גה. ר"ל דהא לרבנן לא מיפלג בין טמא שנדר וטהור או לטהור שנדר, דכי נטמא אחר"כ חייב בכל הכתוב צפרשה לדין סחירה וגילוח וקרבן

הראשונים יפלו וזה אין לו אחרונים ולכך לא יסתור הכל אצל שלשים מיהא קותר מדרשא דדרשינן בפ"ק (דף ו:): וזאת תורת הנזיר ביום מלאת נטמא ביום מלאת תן לו תורת נזירי.

וצריכי הני תרי קראי דאי לאו זאת תורת הנזיר ה"א דכי נטמא ביום אחרון שהוא יום מלאת לא יסתור כלל ואפילו שלשים יום כתב רחמנא זאת תורת הנזיר. וא"ת א"כ לכחוד זאת תורת הנזיר ולשתוק מוהימים הראשונים יפלו וי"ל א"כ הוה אמינא דיום מלאת היינו יום ק"א כמו ובמלאת ימי טהרה (ויקרא י"ז) דהוי לאחר שמלאו ימי טהרה שהוא יום התגלחת שמלאו ימיו כבר וההוא קותר שלשים יום אצל נטמא יום מאה יסתור כולם, כתב רחמנא והימים הראשונים יפלו דאפילו נטמא ביום מאה [אינו] קותר כולם. ועוד דלא סגי דלא לכחוד והימים לאפוקי תחלת המאה שלא היו לו ראשונים:

ד"ג וזה יש לו אחרונים. יום עומאה ויום מאה שאחריו שהוא כולו ממנין הנזירות. כמא שלא הביא קרבנותיו. דאפילו לרב מתנא דאמר מקצת היום ככולו מצוה עליו להשלים לבתחילה. כדאמר בפ"ק (דף ו:):

פירוש ארזי הלבנון

ג. ובהכי מתיישב מה דנקטה הצרייחא הריני נזיר מאה יום ולא נקט הריני נזיר שלשים, דמשום הך מצינחא [שנטמא בסוף מאה] נקטיה, דלא מצי לומר נטמא בסוף שלשים אינו קותר שהרי כיון דנטמא ביום מלאת קותר ל' וא"כ כשנטמא ביום ל' יאה קותר הכל (עפ"י תר"פ).

וניחא נמי הא דאיכא למידק בדברי הצרייחא דקתני מכלל דאיכא אחרונים וזה יש לו ראשונים ואחרונים וכו' דאמאי הוצרך לדייק מכה סברה זו, חיפוק ליה דאי אינו קותר גם באמצעיים א"כ קרא דוהימים הראשונים יפלו דקותר במאי מוקמת ליה. אצל לפי דברי התוס' ינחא דאיכא לאוקמי בנטמא יום מלאת דקותר שלשים וצריכא וכו' כמ"ש התוס' וק"ל (באר משה). א"ה הנה מדברי הרב צאר משה ז"ל נראה שהבין כוונת דברי הצרייחא דקאמר בנטמא ביום ז"ט דלא יסתור, דלאו דוקא יום ז"ט קאמר אלא ה"ה כל הימים האמצעיים, ולכן הקשה מה שהקשה. ואמנם יש לפרש בצופן אחר [וכן הבינו הקרי"א והצ"ר כנראה מדברייהם] דיום ז"ט דוקא קאמר. וא"ת לפי"ז מאי שנא סוף נזירות דצעי לומר דלא יסתור בנטמא יום ז"ט, מתחילה הנזירות דפשיטא ליה בנטמא יום שני דקותר, דלדברא לדברי התוס' לקמן (ד"ה אמר ליה) ימים אחרונים עדיפי מהראשונים דבאחרונים

א. ז"ל וזה יש לו ראשונים ואחרונים. אחרונים היינו יום עומאה וכו' (מי"ג).

ב. דפוס ונזיה הגירסא: שהוא כולו שלם ממנין הנזירות.

ג. ומה דהוצרכו התוס' לכך ולא פירשו בפשיטות דמהני מקצת היום לענין דליחשב ימים

אחרונים, עי' בטקסטיל מהד"ג דף 107, 108.

והנה מדברי התוס' כאן מצוה דק"ל דמזוה

מדקתני הריני נזיר ק' יום ונטמא. אלמא שנדר בטהרה והדר נטמא:

אמר ליה רב פפא לאצ"י הל"ן ימים. הראשונים דקאמר ר' אליעזר דנפק חד ומתחילין תרין דהיינו דיום שני לנזירותו. או דלמא דבעינן יום אחד שלם כי היכי דבימים אחרונים איכא חד יום שלם דהיינו יום המאה ה"ג בימים הראשונים כי מתחיל תלת אצל כי נטמא דיום שני, פעמים* אינו אלא שני חצאי ימים כגון דקבל עליו נזירות אחמול בחצי היום והיום נטמא בחצי היום.

ואם תאמר ונפשוט ליה ממחיתין דקתני ר"א [אומר] לא לבו דיום מכלל דיום שלאחריו קותר. וי"ל דלא חש ר' אליעזר להזכיר רק ממה דפליג אדרבנן דאמר כי דיום מציא קרבן טומאה ואמר להו ר' אליעזר לא לבו דיום וה"ה נמי לא דיום שני עד שלישי. ואם תאמר ולפשוט ליה מצרייתא דאיייתא לעיל (גופא) [אצ"י גופיה] נטמא בתחילת מאה יכול יהא קותר וכו', מכלל דכי נטמא דיום שני ודאי קותר. וי"ל תחילת מאה היינו נמי יום שני [דנקרא] תחילת מאה^ס. ועי"ל דמשום דלרבנן קותר אפילו דיום ראשון, קאמר להו ר"א [דאין] קותר. וא"ת ונפשוט ליה מסיפא דקאמר כי נטמא דיום מאה חסר אחת דקותר אלמא דבתרי יומי קמי ליה וה"ה בתחילת נזירות דמסתמא אחרונים דומיא דראשונים. וי"ל דאחרונים פשיטא ליה דבתרי יומי קמי ליה לפי שיש שם יום שלם דהיינו יום מאה אצל בתחילת נזירות פעמים דליכא אלא שני חצאי ימים כגון אם נדר בחצי יום. לכך מספקא ליה אי לכך צעינן דנפקא תרין וקאי בתלת. אצל קשה דליפשוט ליה מצרייתא דלעיל דמתחיל ומונה מיד פ"י משביעי וכי נטמא בשמיני דליכא אלא ד' ימים מציא קרבן טומאה (לו) לר"א. ואריך לומר דלא שמיע ליה לההיא ברייתא דלעיל^ס. אי נמי שמיע ליה וקצעי טעמא מקרא. א"נ י"ל כדפרישית לעיל דהא דבעינן דנפקא תרין וקאי בתלת משום דבעינן יום שלם שחל עליו נזירות דומיא דאחרונים אצל לעיל כיון דנזירות חל

פירוש ארזי הלבנון

מן התורה הוא להשלים לכתחילה (כ"כ המפרשים וכוונתו). ועי' תשובת גינת ורדים (ח"א"ת כלל א' ס' כ"ח) שניידר כן מדנפשיה וכחז ליתן טעם על זה והוא משום דמשמעות הכחוז שאמר זאת תורת הנזיר דיום מלאת ימי נזרו משמע שישלים הנזירות עד שיצאו כל ימי הנזירות לגמרי, אלא משום דמניין שלשים לא איתמר בקרא להדיא רק נרמז בגימטריא ד"היה" לכן לא מוקמינן להך קרא דדיום מלאת אלא לענין לכתחילה דוקא, זה חוכן דנזיר. ובתשובת כפי אהרן (ח"א"ת הל' נדה סי' י') השיג על דברים הללו, איצטד דמדבריו שם נראה דאשתמיט מנייה דברי התוס' דהכא. ולעיל בפ"ק הע' ז"ו כבר אירינן בהאי עניינא עיי"ש.

סג. ויש לגמגם דאיך אפשר לומר דתחילת מאה היינו נמי יום שני והרי בסיפא קתני נטמא בסוף מאה והיינו דיום מאה ממש ולא קודם כלל, וזה מוכרח ממאי דקתני שאם נטמא דיום ז"ט דקותר. וא"כ סוף מאה היינו יום מאה ממש, וכיון שכן צריך להיות נמי בנטמא בתחילת מאה דנטמא דיום ראשון ממש דמסתמא ראשונים דומיא דאחרונים כמש"כ התוס' אח"כ (תו"ט).

סד. והא דלא מסייע ליה הגמ' מהך ברייתא, כבר כתב הרמב"ן בס' תוה"א דמצינו בהרבה מקומות שהיו יכולין להציא ברייתא ולומר תניא כוותיה ולא אמרו (עפ"י רש"ש).

עליו משביעי דנטמא בשמיני, יש כאן שביעי שלם ולכן כיון דנטמא בשמיני מביא קרבן טומאה. וקצת קשה הא שביעי אינו שלם שצריך להזות ולטבול קודם שיחול הנזירותם:

לשון הג"ה ח"ל יפלו כתיב. משמע נפילה כל דהו לרבות (שלא בא) [דלא בעי] נמי יום שלם: ואיצטריך למיכתב ימים ואיצטריך למיכתב יפלו. דמצי למיכתב הכי וקדש ראש נזרו ציוס ההוא מלכד ימים הראשונים ולשתוק מיפלו: עד דנפקי תרין ועיילי תלת דימים משמע הכי דבעינן דומיא (דאחרון) [דאחרונים] דאיכא יום שלם, כתב רחמנא יפלו דמשמע כל דהו דנפק חד וקאי בתרין: ואי כתב רחמנא יפלו הראשונים ולא כתב ימים דמצי למיכתב והראשונים יפלו ה"א ואפילו לצו ציוס כת"ק ולשון יפלו קאי אנוזירות דעלמא כתב רחמנא ימים:

מי שנדר בחוזה לארץ מזירות הרבה מלי יוסם והשלים מזירותו בחוזה לארץ ואח"כ בא לארץ. לאו דוקא במקרה בעלמא, דלא סגי דלא אמי לארץ ישראל להקריב קרבנותיו והשלים מזירותו למר כדאית ליה ולמר כדאית ליהם:

נזיר שלשים יום. בגמרא מפרש דמדרבנן קנסא בעלמא הוא (שגזרו) [שנזר] בארץ העמים דגזרו עליהם טומאה ומן החורה ודאי טהור וינא ידי מזירותו:

פירוש ארזי הלבנון

סו. אפשר לומר דלכן אמרו שרק קצת קשה מפני שאפשר לו להזות ולטבול משעלה עמוד השחר [כמ"ש במגילה כ' ע"א] לכן נחשב יום שלם מנן חמה עד הערב שהוא עיקר היום (תפא"ס).
סו. אין כוונתם שזר הרבה מזירות של לי יום, דמתניתין לא איירי בזה דיצט"ג ודאי היה צריך לנהוג כל מזירותיו בארץ דכיון דלא גילה ביהמ"ס כוליה חד מזירות הוא ולא השלים אלא חד מזירות. אלא מתניתין מיירי בנזירות מרובה והשלים נזירותו בח"ל ואח"כ בא לארץ (קן אורה). ויש ספרים דגרסי להדיא מזירות מרובה ע"י צמטות צעירי נוסחאות, וכ"ג הרא"ש צ"י וצת"פ ושיטה, וכן גירסת המשנה בעדיות פ"ד בכל הספרים. ובספר צרך משה הבין כוונת התוס' לנזירות הרבה והקשה מה שהקשה ולימא כנ"ל.

סו. אבל לא מצי לשלח קרבנותיו משם שהרי צריך תנופה וכן משום גילוח דמשלח שערו תחת הדוד (ח' הגר"י).

סו. מדצריהם משמע דאין כופין אותו בתחילה לעלות כדי לקיים נזירותו בא"י אלא כשישלים נזירותו בחו"ל אזי מוכרח לעלות לא"י כדי להקריב

קרבנותיו ולעשות נזירות למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה. ובודאי דכן משמע מדלא חייבה חז"ל להילני המלכה לעלות לא"י כדי לקיים נזירותה שם, וזהו דעת הראב"ד ז"ל פ"צ הל' כ"א ע"י"ש. ומיהו יש לדחות בכוונתם דלא באו אלא ליישב לשון המשנה דנקט "ואח"כ בא"י" דלאו דוקא הוא אלא כופין נמי משום דלא סגי וכו' ויש לומר דהוא הדין דכופין אותו בתחילה, ומה דלא כפו חכמים להילני המלכה לעלות לא"י ע"י צמ"מ שם מש"כ (עפ"י יד דוד וצ"ר).

סו. ויש לרדקק למה לי טעמא דקנסא הא בלא"ה טומאת ארץ העמים הוא מן הטומאות שאין הנזיר מגלה עליהן וגם אין עולין לו לימי נזירות כדחנן לקמן (נ"ד ע"א), וא"כ לב"ה למה לי משום קנסא, ולב"ש אמאי עלו לו אטו משום דתחילת נזירותו היתה בארץ העמים עדיף מאילו נכנס לתוכו באמצע הנזירות. וז"ל דשאני היכא דנטמא בארץ העמים באמצע נזירותו דודאי חשיב כמטמא עצמו בטומאה דרבנן ולא עלו לו הימים. אבל הכא במתניתין דמיירי במי שיושב בחו"ל מ"מ איכא קצת מצוה לקבל עליו נזירות וכדחננא בתוספתא

נזיר בתחילה. לחזור ולהתחיל כל מניינו. גם דברי צ"ה קנס ומדרבנן והכי מפורש בגמרא:

ובסוף שבע שנים צאה ואחר כך נטמאת. (וי"מ) [מפרש] בגמרא דלא נכלעו [אלו] צאלו [מדמנין] אחת ועשרים שנה ע"א:

אמר רבי יהודה לא היתה נזירה אלא י"ד שנה. בגמ' מפרש לה:

קתני רישא צ"ש כו'. כל זה לא היה לר"ך דודאי צרישא קיימין ולשון נזיר משונה:

[דף כ' ע"א] ל"מא צהא קמיפלגי דצ"ש סברי ארץ העמים משום גושא גזרו וצ"ה סברי משום אורא גזרו. איח ספרים דגרסי הכי דצ"ש סברי ארץ העמים משום גושא גזרו עליה ולא על אורא ומותר ליכנס בה בשעיה מיצה ומגדל וצ"ה סברי אפילו על אורא גזרו ומש"ה החמירו לסתור הכל. וקשה לגירסא זו דמאי טעמא דצ"ש דנהי דלא גזרו כי אם משום גושא מ"מ לסתור הכל מידי דהוה אצית הקצרות דאינו מטמא צאיר ואפ"ה סותר הכל ע"ב. לכן נראה דגרסינן אפכא צ"ש סברי משום אורא גזרו והחמירו צא"ר העמים וצ"ה סברי משום גושא גזרו. וא"ת והשתא נמי מאי טעמא דצ"ש אטו משום דהחמירו זה יותר מקצר לא יסתור אלא ל' וי"ל דאין הכי נמי דכיון דהחמירו זה לגזור על אורא גלוי לכל דאומה טומאה

פירוש ארזי הלבנון

ע"צ ע"ש צדד"ה ארץ העמים. ולכאורה צפשוט הו"ל לפרש גושא ואורא דהכא כהאי דפ"ק דשבת (ט"ו ע"ב) דהוי פירוש משום גושא משום נוגע בגושא דוקא ולא כשמהיל על הגושא, ומשום אורא משום מאהיל על הגושא, והוה אחי שפיר טעמא דבית שמאי דכיון דסברי משום גושא אכל צמאהיל על הגושא לא גזרו, הוי ליה קלישא טומאתו מבית הקברות שהרי בית הקברות מטמא צאהל. ומה דלא פירשו החוס' כן י"ל משום דא"כ תיקשי מה דדחיק לאסוקי לא דכו"ע משום גושא וכו' דזהו ודאי דלא כהלכתא דמוכח בסוגיא דפ"ק דשבת דגזרו על האורא גם כן (כן פירש בספר סדרי טהרה ועי"ש).

והב"ר דחק לפרש צאופן אחר ונראה דכוונתו לומר שכן היה כתוב בגירסת החוס' "משום גושא גזרו עליה ומותר ליכנס בה בשעיה מיצה ומגדל" צאופן דעל כרחק לגירסא זו מתפרש משום גושא משום מאהיל על הגושא ולכן לא מפרשי לה כההיא דפ"ק דשבת.

דנזירות נוהג צהו"ל והיינו משום דלא החמירו כ"כ בטומאת ארץ העמים לצטל נזירות מהם, ומש"ה ס"ל לצ"ש דלא קנסו אותה צמיתו לארץ אלא ל' יום והקנס הוא משום דהיה לו לצו"ר לארץ קודם השלמת נזירותו, וצ"ה סברי דקנסין ליה להיות נזיר בתחילה ועי' שטמ"ק (קין אורה). ע. ואף דאינו מציא קרבנותיו עד מלאת ימי נזרו צארי ועובר צבל תאחר, יש כח ציד חכמים לעקור דבר מה"ת בשב ואל תעשה (שטמ"ק בשם תרא"ש).

עא. מפני דהחוס' אינו גורם צהמשנה ובסוף שבע שנים נטמאת אלא גרם ואח"כ נטמאת לכן אמר מפרש בגמ' (תפא"ז). א"ה דף כ' ע"א ד"ה ח"ש גרסי ליה החוס' להדיא וי"ע.

עב. מדצריהם נראה דמפרשי משום גושא ומשום אורא דהכא, משום גושא משום נוגע או מאהיל על הגושא. ומשום אורא אפילו הוי הפסק [של אהל] צינו לצין הגושא. והוי פירוש גושא ואורא דהכא כפירוש גושא ואורא דלקמן (נ"ד

אינה אלא מדרבנן ולכך סגי לן דיסתור שלשים יום ללא מיחלפא בטומאה דאורייתא. וב"ה סברי משום גושא גזרו וכיון דדינה כקצר צריך שיסתור הכל ומשום דמיחלפא ארץ העמים בקצרות. וכענין סברא זו איכא צפ' כהן גדול (לקמן דף נ"ד:) דקאמר אי משום אירא למה לי הזאה אצל אי משום גושא ניחא (דטעמא דהזאה כשאר) [דטעונה הזאה משום דמיחלפא בשאר] טומאות. ולפ"ז ה"ג לא דכ"ע משום אירא גזרו ולכן ניחא לב"ש דלא קנים אלא לי יום וב"ה סברי אע"ג דגלוי לכל דטומאה דרבנן הוא ואינה כשאר אהל קנסינן ליה בתחילת נזירות ובקנסא הוא דפליגי:

בשנממאת ואליצא דב"ש. [אמר] רבי יהודה דהורכה למנות לי יום צא"י ונטמאה בסוף לי יום צא"י ומנחה עוד ז' שנים שהרי הורכה לסתור כל נזירות^ע ונממא דלר' יהודה היתה י"ד שנים ול' יום. והיינו דוקא לב"ש דאין צריך למנות צא"י רק לי יום לבד דאי לב"ה זקוקה לחזור ולמנות צא"י ז' שנים אחרים אי נטמאה בסוף מנין שנטמאת^{עד} דלעיל היה כך שנטמאה בסוף מנין של הארץ וא"כ היתה צריכה להא נזירות כ"א שנה. או דלמא בשלא נטמאת ודל' יהודה אליצא דב"ה דוקא דלב"ש לא הורכה לי"ד שנים ובז' שנים ול' יום סגי:

תא שמע עלתה לא"י וכו' ואי ס"ד בנטמאת ואליצא דב"ש אי הכי ר' יהודה אומר לא היתה נזירה אלא י"ד שנה י"ד שנה ול' יום מיצעי ליה. ולא גרסינן מה שכתוב

פירוש ארזי הלבנון

טערה בלא קרבן. יש לומר כיון שחייבה חכמים להיות נזירה צריך ישראל לומר כדאית ליה ולומר כדאית ליה הוי נזיר גמור וצריכה להביא קרבן טומאה (קרבן אורה). א"ה אפשר דכוונת דברי הקר"א ז"ל הם כיון שחייבה חכמים בכך והיא על דעת חכמים עושה הוי כמו שקבלה עליה מעיקרא בשעת נדרה שחששה ג"כ נזירות ארץ ישראל כמו שזכרנו חכמים. והוא חידוש גדול מאד. ואח"כ מנאמי להחורעק"א לכאן שכתב דנראה דבכה"ג אינה מצאה קרבן טומאה כלל כיון דמדינא הוי נטמאת אחר מלאת. ודלא כהצנת הקר"א.

ע. קשה כיון דהק' לי יום אינן אלא קנסא ולא החמירו לקנסו יותר מל' יום, איך יעלה על הדעת שהטומאה שאירעה בהן תסתור הכל. דדוקא לב"ה דאמרי דצריך לנהוג צא"י כפי נדרו הלכך אם נטמא דינו כנטמא חוץ נזירות משא"כ לבית שמאי (שייר קרבן פ"ג ה"ו). ועי' בחי' הרד"ל הנדפס בסוף הש"ס שכתב ליתן טעם בזה ונראה כוונתו דכן הוא מהות וגדר הקנס דהק' לי יום הם צדד תוספת והמשך אחד לו' שנים הראשונים והלכך כד נטמאת ביום מלאת לו', דינא הוא לסתור הכל כמו בנטמא יום מלאת לרבנן דר"א. (ועע"ש אמאי לא תסתור ז' שנים ול' יום).

עד. כ"ה דפד"נ. יש מוחקים בדברי התוס' מתיבת שנטמאת עד תיבת בסוף מניין^[מ]. ונוסחת התוס' כמו שהיא לפנינו י"ל כוונתם למש"כ בתוס' שאת"ו דממילא דת"ק נשמע דלר' יהודה דמסתמא איירי בחד גוונא. ועי' בפ"י הרא"ש.

ועוד קשה דצ"ן לת"ק צ"ן לר' יהודה הא דנקתרו הימים הראשונים אינו אלא מדרבנן בעלמא דהא מה"מ יא"ה צו' [שנים] הראשונים וא"כ הוי טומאה דלאחר מלאת ולא נסתר כלום ולא היתה יכולה להביא קרבן וא"כ היכי התחילה בנזירות

צינים

בספרים (ועוד) [עד] מתניתין^ה. וא"ת ולמא לי יום היו מוצלעים צ' הראשונים כגון שעשתה בחול^ל ו' שנים חסר חדש ושליש יום דקנסא בארץ [הרי] ו' שנים ולא יותר ונטמאה בסוף לי יום של הקנס ועשתה עוד ו' שנים הרי י"ד צין הכל. ועוד קשה למה לו להאריך דברי ת"ק לא יצא אלא דברי ר' יהודה לדקדק מהם וי"ל דמשה^ה מיימי דברי ת"ק לאוכוחי דלת"ק לא מייירי בהצלעה דקתני ולבסוף שבע שנים נטמאת ונמלאת נזירה כ"א שנה (ול' יום) [א"כ] גם דברי ר' יהודה לא מייירי בהצלעה וא"כ י"ד שנים ושליש יום מיצעי ליה:

ב"י שהיו שתי עדים מעידות אותו אלו מעידין שנדר שני נזירות ואלו מעידין שנדר חמש נחלקה עדותן. ואין כאן נזירות כלל^ש. וא"ת היכי דמי אם שתק הנזיר שתיקה כהודאה דמיא וי"ל שהנזיר מכחיש כל אחת ואחת דאי מודה לאחת למה לא יהיה כהודאתו. א"נ באומר איני יודע והשתא נריך לידון לפי העדות. א"נ כששותק וצאו שתי הכיתות יחד דלא הוי שתיקותיה כהודאה דלאו מודה הוא דאמר מה לי להכחישן הא שתיקן מכחישין זה את זה^ה: וב"ה אומרים יש בכלל חמש שנים [ומונה] ב' דהוי כאילו אמרו שתיקן שנים נדרת:

פירוש ארזי הלבנון

עו. ר"נ דלא גרסינ מ"ש בספרים מן תניא נמי הכי ר' יהודה אומר כו' עד מתניתין דמי שהיו ב' כיתי עדים כו'. דלפירושו אין מקום להך ברייתא לכאן (שלמי נזיר וי"מ). *

עו. ומה דלא מחייבין ליה בכל החמש מספק למ"ד ספק נזירות להחמיר [ואף] למ"ד ספיקא לקולא, הא לא שייך בכאן טעמא דלא מחית נפשיה לספיקא או טעמא דלא ניתנה נזירות אלא להפלאה ובה"ג מודה דזולתין [לחומר^ה] [ט]. י"ל דעדות בהכחשה לא מחזיקנ ליה בספק כלל וכמאן דליחא לעדות דמי (ק"ה). וכן למאי דמפרשי התוס' דמייירי במכחישן א"כ קי"ל דבספק תרי ותרי מהני צרי לי וה"נ טעין צרי לי (ח' הגר"ז מהד"ר וע"ש).

עו. כבר הקשו האחרונים על כל הני פירושי שחיראו התוס'. דלשני הפירושים האחרונים קשה דאי איירי באומר איני יודע או בשותק ובגוונא שאין בשתיקתו הודאה, אם כן גם עד אחד נאמן לומר נזרת, מדין נאמנות עד אחד באיסורים^ה [י].

ציונים

[ט]. רש"ש ועי"ש. [י]. וכ"פ הרמב"ם פ"ט מהל' נזירות הי"ז ח"ל וכן עד שאמר לאחד בפני נזרת בנזירות אם הכחישו אינו חייב כלום ואם לא הכחישו נוהג נזירות על פיו וכו' נהג נזירות עפ"י ע"א ושפת יין או נטמא והתרו בו שניים לוקה אע"פ שעיקר הנזירות עפ"י עד אחד, עכ"ל. והנה בש"ש (ש"ו פ"י) דקדק מלשון הרמב"ם

קתני וכו' [א"ה דיבור זה שיך לעיל י"ט ע"ב והודפס במקומו].

מתניתין. דקמני דפליגי צ"ש וצ"ה צשמי כמי עדות [דלא כהאין תנא דר' ישמעאל:

אמר רב הכל מודים במונה. שנחלקה העדות לרבי ישמעאל^ע דאמר דפליגי בית שמאי ובית הלל צבת אחת היינו כשאומר אחד שמים ואחד אומר חמש אבל אם מונה כדמסיק ואזיל נחלקה העדות:

באי קאמר. כלומר היכי דמי מונה דקאמר אילימא דקא מכחשי אהדדי להדיא כדקאמר חמש ולא שמים כו' פשיטא דנחלקה עדותן ומאי קא משמע לן רב: אלא אחד אומר אחת ושמים ואחד אומר שלש וארבע וחמש ואינם מכחישים בפירוש זה את זה וקמ"ל רב דכיון דכל חד וחד נחת למניינא שזה אינו אומר שמים צבת אחת אלא אומר אחת ושמים וזה ג' וארבע וה' ולא אחת ושמים כאילו אמר לא אחת ושמים נדר אלא של שלש וארבע וה'. וזה שאמר אחת ושמים כאילו אומר ולא נדר שלש וארבע וחמש^ע:

[דף כ' ע"ב] דה"ג תו ל"ל השתא י"ל חמירתא אמר קילתא לא כ"ש ולא גרסינן אמר רב וה"פ דפריך [אמאי] קאמר דהוי הכחשה משום דאמרינן כיון דזה [אמר] שלש ארבע חמש ולא אמר גם אחת ושמים הוי כאילו אומר בפירוש ולא אחת ושמים נזר. אמאי, נימא דלא הוי הכחשה ומה שלא הזכיר אחת ושמים דמה לו להזכיר, [השתא י"ל] חמירתא דהיינו שלש וארבע וחמש אמר, קילתא לא אמר, הא מצינו למימר דאחת ושמים בכלל דבריו ומוסיף הוא על האחד אלא ודאי לא הוי הכחשה:

אמרי צמערצא אין הכחשה במונה. דודאי כי אמר אידך שלש וארבע וחמש לא מיעט שלא אמר הנודר אחת ושמים. וצירושלמי דסנהדרין (פ"ה ה"ב) משמע דמונה הוי הכחשה אפילו טפי כאילו אמר [לא] אחת ושמים [אלא] שלש וארבע וחמש*, דקאמר התם

פירוש ארזי הלבנון

דבכל גוונא חייב ועיי"ש בדבריו. אמנם נראה דאין לסמוך על דקדוק הלשון בזה שכן מלאכי בספר גור אריה (זרמון) שדקדק בהיפך מלישנא דהש"ס והוא משום דבספרים שלפניו היה כתוב אילימא אחת כו' ואחת. ולא גרס' אחד.

עט. עי' בחז"א אה"ע סי' כ"ג סק"ה מה שמדקדק וכן בדברי החוס' ובפירוש הסוגיא.

עח. צ"ל: [אפילו] לר' ישמעאל. והיינו דאפילו לר' ישמעאל דמיקל בהכחשה מודה הוא במונה, ולזה אמר לשון הכל מודים (ברכה ראש). והקרבן אורה הבין דהתוס' מפרשי למילתא דרב דקאי אדר' ישמעאל דוקא וכן דקדק מלישנא דהש"ס דקאמר רב חמא לרב חסדא אילימא אחד כו' ואחד כו' [ולא קאמר אחת כו' ואחת]. ולפי"ז צ"ב כימי עדים לתנא דמתניתין ליכא נפ"מ אי כולל או מונה

ציונים

שכתב "נהג נזירות וכו'" דמשמע אם עדיין לא נהג נזירות על פיו אע"ג דהנדר סיפק חל עליו, אין לוקן עפ"י עד אחד עיי"ש. ובהכי מחייב קמא קושיית האחרונים בה. ולגוף דברי הש"ס הנ"ל עי' בדברי יחזקאל סי' כ"א סק"ב שמהם עליו.

קמו תום' פרק מי שאמר קמא [דף כ' ע"ב] נזיר

אמר רב מחלוקת בכלל אצל צפרט"פ לכ"ע נחלקה עדותן ואין כאן נזירות ורבי יוחנן אומר צפרט נחלקו אצל בכלל לכ"ע יש בכלל חמש שתיספא:

סליק פרק שלישי במ"ד

פירוש ארזי הלבנון

פ. כלל קרי לה היכא דאחת אומרת שתיים ואחת אומרת חמש ששחיהן תפסו כלל הדבר. ופרט או מונה קרי היכא דאחת אומרת א' וז' ואחת אומרת עוד ג' וד' וה' (פני משה לירושלמי).	פא. אצל צירושלמי דמכילתין וכן צירושלמי יצמות (פט"ו ה"ה) הגירסא בהיפך וכמו צש"ס דידן. ותימה למה תפסו התוס' גירסא שצסנהדרין עיקר, ול"ע (מפרשים).
--	--

פרק רביעי

מי שאמר הריני נזיר ושמע חצירו ואמר ואני ואני. כלומר שנים שמעו לראשון שקבל נזירות והאחד אומר ואני וכן השני אומר ואני כולם נזירים: הותר הראשון. אם הראשון צא לחכם והחיר לו נדרו גם האחרונים הותרו לפי שאמרו ואני כמוהו ותלו נדריהם בנדרו: הותר האחרון. ע"י חכם הוא מותר וכולן אסורים אם לא יתירו גם הם נדריהם על ידי חכם אבל צלל התרה לא שלא תלו נדריהם בנדר האחרון:

פי כפיו שערי כשערו ה"ז נזיר. בגמרא מפרש:

הריני נזיר ושמעה אשתו ואמרה ואני מיפר את שלה ושלו קיים. דלא תלה כלל נדרו בנדרה אלא אדרבה היא אמרה ואני נזירה כמוך אחר שהוא כבר נזיר:

הריני נזירה ושמע בעלה ואמר ואני אינו יכול להפר. בגמרא צעי לאכוחי מינה דבעל מיעקד קא עקר נדר אשתו מעיקרו ולכך אינו יכול להפר שאם מיפר לה א"כ יחצטל גם את שלו שנדרו תלוי בנדרה וכדתנן לעיל הותר הראשון הותרו כולן שצאו ממחמתיה דראשון ואינו ראוי לגרום דבר להיות נדרו מצטל"כ כדכתיב לא יחל דברו ודרשינן (חגיגה י.) הוא אינו מיחל אבל אחרים מוחלין לו. ודחי בגמרא דלעולם מיגזי גיזי מהפרה ואילן (מהשתא אבל) [דהשתא] כי נמי מיפר את שלה (ו)שלו קיים [ד]מ"מ חל נדרה עד עתה, ונזירותיה אינו יכול להפר דכיון דאמר ואני קיים לה נדרה:

הריני נזיר ואם. כלומר וכי גם את רוצה לידור בנזיר: ואמרה אמן. פי' קבלה עליה נזירות: מיפר את שלה ושלו קיים. דלא תלה נדרו בנדרה. אבל אם לא אמרה אמן היא מותרת שאינו יכול להדירה בע"כ. ודאי מה דאמר לה ואת לא הוי קיום שאין הנדר חל עליה אלא כשאמרה אמן ועדיין אינו יודע אם תקבלנו אם לאו ולכך לא הוי קיום^ג:

פירוש ארזי הלבנון

- א. ואין דומה נידון דידן להיכא דנדר על תנאי אם יעשה דבר זה יהא נדרו בטל שרשאי לעשות לבתחילה אותו דבר ולא אכפת לן במה שנדרו יהא בטל, דשאני הכס שהנדר מתחילתו חל על אותו תנאי ומעיקרא דבריו חולין אם יעשה זה. אבל הכא נהי שחלה נזירותו בנזירותה אבל אחרי שאמרה הן חלה מיד מנידו נזירותו בהחלט ואם יפר לה עכשיו ותתבטל נזירותו הרי הוא עושה עכשיו דבריו חולין וקאי בכל יחל (חזון יחזקאל לחספסא פ"ג ה"ד).
- ב. לקמן (כ"א ע"ב) צדד"ה אלא, העלו פי' זה צ"ע ופירשו בשם הר' אליהו פי' אחר (הש"ע). ועי' דף כ"ב ע"ב צדד"ה ורמיניה ובהע' י"ח שם.
- ג. וכדתנן בנדרים (ע"ה ע"א) "כל נדרים שחידורי קיימים לא אמר כלום" והוצא לעיל בגמרא (י"ב ע"ב) (ע"ב) יע"ש צדד"ה טעמא. וראה לקמן הע' מ' שהבאנו קצת מן המפרשים דס"ל דשפיר חשיב הקמה בכך ולא דמי להיכא דנדרים.

הריני נזירה ואחיה. הכי גרס ר"ת ושמע בעלה ואמר אמן אינו יכול להפר. אי מיעקר [קא עקר] נחא משום דא"כ יתצטל נזירותו. ואי מיגזי גיז משום דהוי קיום כי אמר אמן כמו ואני כדלעיל:

דרי זו סופגת את הארבעים וכו'. [א"ה דיבור זה שייך להלן כ"ג ע"א והאגנוהו שם במקומו]:

רבי יהודה וכו'. [כנ"ל בדיבור הקודם]:

הג"ה גמרא: יתיב ר"ש בן לקיש קמיה דר' יהודה נשיאה ויחזי וקאמר והוא שהתפיסו כולם בתוך כדי דיבור. כדמפרש והולך כדי שאילת שלום תלמיד לרצו דהיינו שלום עליך רבי ג' תיבות. ה"נ יכולין שלשה אנשים להתפיס עצמן בראשון שנדר בנזיר שכל אחד אמר ואני הם שלש תיבות דאפילו האחרון תוך כדי דיבור מן הראשון אצל הרביעי אינו יכול להתפיס עצמו בראשון אפילו אמר ואני שכבר שהו כדי דיבור מן הראשון ולכן לא חייב נזירות ארבעי":

אמר ליה תו לא שבת רווחא לתלמידא. כלומר תלמיד שמע לאחר שנדר בנזיר ובקש לומר ואני ובתוך כך עובר רצו לפניו והוא חייב להקדים לו שלום ולומר שלום עליך רבי [והם שלש תיבות] שוב לא יועיל להתפיס בנזיר אם יאמר ואני שכבר שהה כדי דיבור ואין זו סברא"ה אלא ודאי גם הרביעי נתפס הואיל ולא שהה כלל לאחר כדי

פירוש ארזי הלבנון

עיי"ש. והוא ז"ל לשיטתו (הציאו הרמב"ן פ' י"ט נוטלין דף קכ"ט) דס"ל בטעמא דתכ"ד כדיבור דמי דהוא מתקנת חכמים מפני שפעמים שחלמיד מוכר אז קונה ואם רצו עובר עליו א"א שלא יתן לו שלום ומשום תקנת השוק תקנו שלא יפסיד בך, והשוו חכמים מדותיהן ותקנו כן בכל דבר. והשתא אם כפי' החוק' דלר"ל אין יכול להתפיס הרביעי [ואין קי"ל כר"ל דמניא כותיה] א"כ מה הועילו חכמים בתקנתן כיון דשוב לא יוכל לחזור צו לאחר שיתן לו שלום. וע"כ הוכרח לפרש צעין אחר (עפ"י הדברי יחזקאל סי' כ"ו) שכתב לישב קושיא הגמרא ספ"ק דמכות על שיטת ר"ת ועיי"ש).

ה. ציבור הדברים, דהיינו טעמא דצעין תוך כדי דיבור משום דאז משמעות דבריו דואני נזיר קאמר, אצל אחר כדי דיבור אין צמחמות ואני דאנזירות קאמר [וכ"כ הר"ן בשבועות ריש דף כ' מדפי הרי"ף עיי"ש]. והיינו דוקא היכא דהתפיס צמחיים ולא אמר מיד כששמע, אצל היכא דנאנס

ד. אחר לאפוקי מנוסחת הירושלמי דשמע בעלה ואמר ואני עיי"ש (קרא). ובתפא"ס כתב ז"ל ר"ת הוסיף ציריפתו על הגירסא שלנו תיבת "ושמע בעלה", וכונתו בזה דכלל תיבות "ושמע בעלה" אפשר לומר דמה שאמרה לבעלה "הריני נזירה ואחיה" לא קיבלה עכשיו הנזירות אלא מספרת לבעלה שקיבלה נזירות ושאלת ממנו אם הוא יקבל גם כן, ואז לא היה חל עליו נזירות בזה שאמר אמן דאמן לא יהיה אלא התפסה כמו ואני והתפסה לא מהני אלא בתכ"ד של המקבל, וכיון שלא חל עליו נזירות אפשר לו להפר נזירותה. לכן גרס ר"ת ושמע בעלה דהלשון ושמע בעלה מוכח על עיקר נדרה כלשון הכתוב ובה הורה התנא דמייירי שקבלה אז הנזירות שע"כ צמחירתו אמן התפיס הנזירות גם עליו ולכן אינו יכול להפר עכ"ל.

ד. עי' בשעמ"ק שהציג בשם ר"ת דפליג על התוס' בזה וס"ל דלר"ל גם הרביעי יכול להתפיס רק החמישי אינו יכול, ומפרש ואילו הסוגיא צעין אחר

דבור אלא לאלתר אחר כדי דבור אמר ואני אצל החמישי ודאי אינו נתפס ששהה קצת אחר כדי דבור:

[דף כ"א ע"א] תניא נמי הכי. פירוש כרבי שמעון בן לקיש:

מי שאמר הריני נזיר ושמע חזירו ושהה כדי דבור. פי' כדי דבור דווקא ולא יותר ואומר מיד ואני הוא חסור פירוש הראשון שגדר נזיר, וחזירו מותר אלמא דלא מצי לאחפוקי אלא [כ] שהן כולן תוך כדי דבור אצל הרביעי ששהה אחר כדי דבור לא כר"ל:

ל"בא מסייע ליה מי שאמר הריני נזיר. מתניתין היא וכו' וקמני ואני [ואני] ותו לא [ו] לרבי יהודה נשיאה מצי למיתני ואני אני ארבע פעמים. וא"ת ולרשב"ל נמי ניתני ואני ואני שלש פעמים וי"ל דהכי קאמר בשלמא לרשב"ל [לא] אינטריכא ליה למתני אלא ד' פעמים ואני לאשמועינן דגם השני נתפס בראשון שהוא תוך כדי דבור ואע"ג דאמנעי מפסיק בדבורו בין ראשון לשלישי והוא הדין דגם לשלישי שיאמר ואני יתפס בראשון דאין שום סבא לחלק בין שני לשלישי ששניהם עומדים תוך כדי דבור. אצל לר' יהודה נשיאה אי איתא דרביעי נמי נתפס בראשון לימני דהא ודאי חדוש הוא ואינטריכא ל' לאשמועינן אע"ג דשהו כבר תוך כדי דבור כיון שהוא סמוך לאלתר לכדי דבור. ומשני אטו חנא כי רוכלא כו' כלומר אה"נ דהוי מצי לאחפוקי ארבע פעמים ואני ולא חש למנות כל מה שהיה יכול למנות:

פירוש ארזי הלבנון

בגון אם היה צריך לשאול בשלום רבו, לא מסתבר שלא יועיל מה שאמר ואני מיד אחר האונס כיון שלא היה יכול לומר קודם. וגראה דריש לקיש לא אמר דבעינן תכ"ד אלא היכא דאמר ואני בלמוד, אצל היכא דאמר ואני כמותן מסתבר דאפילו לאמר כדי דיבור הוי נזיר דדבריו מוכיחים דמתפס עזמו נזירות כמותו. (מדברי הקר"א יע"ש שהאריך בזה עניינא).

והנה בחי' הרד"ל [א] הקשה על דברי המוס' דהשתא נמי שמא יעבור הרב כשיתפסו כבר אחד או שניים וכשיאמר שלום לרבו לא יוכל עוד לומר ואני, יע"ש תירוץ. ואמנם לפי הצנח הקר"א נראה דלק"מ דבכה"ג הגם דנאנס, מ"מ אין במשמעות אמירתו שאמר ואני דאנזירות קאמר הואיל והיה לו שהות להתפס מיד כשמע ולא התפס. והגם דלא היה לו שהות דתוך כדי דיבור, מ"מ כיון דהפסיק

ז. הדברי יחזקאל (ס' כ"ז ענף ג'). הביא משם הגצו"א ספ"ק דמכות שהקשה על דבריהם, דהא גם לריש לקיש איכא חידושא במה דשלישי נתפס לפסוקי מר' יוסי דפ' מרובה (ע"ג, ב') דס"ל דשיעור תכ"ד הוא כדי שאלת רב לתלמיד שהם ב' חצות [שלום עליך] ולדידיה הג' אינו

ציונים

ומשני אה"נ ומשום דקמני סיפא וכו' מכלל דליכא אמצעי משום הכי קתני ואני אני. וא"ת דהיא גופא תיקשי דליתני חד ואני וסיפא ליתני הותר הראשון הותר השני הותר השני לא הותר הראשון. וי"ל דלמ"ד לקמן חד בחצריה מתפס נקט למידק מיניה אחרון הוא דליכא אחריני בחצריה אצל אמצעי דליכא אחריני בחצריה (ו) מישתרי אותו שאחריו כדדייק לקמן, ולמ"ד דבקמא מיתפסו (ו) תני אמצעי למידק כבסמוך ראשון הוא דשרי של אחריו הא אמצעי לא הותר של אחריו דבקמא מתפס:

חד בחצריה מתפס. דהיינו כל אחד בסמוך לו ובתוך כדי דבור לחצירו או דלמא בקמא שאמר הריני נוזיר מיתפסו כולם:

ביתפסו ואזלו לעולם. ואפי' מאה. ואי בקמא מיתפס טפי מכדי דבור לא היה מיתפס לרשב"ל כדאית ליה"י ולרבי יהודה נשיאה אפי' ד' כיון דבסמוך לכדי דבור לאתרי:

ת"ש מי שאמר הריני נוזיר וכו' דאי ס"ד חד בחצריה מיתפס ליתני ואני ואני טובא:

מב"ל דליכא אמצעי מש"ה קתני ואני ואני. ולדקדק [דליכא] אמצעי כמו שמדקדק* והולך לשתי פנים מתניתין:

פירוש ארזי הלבנון

נחפס. וחירן הדברי יחזקאל חירון נפלא והוא דבאמת גס ר' יוסי דס"ל צ' תבות הם שיעורא דתכ"ד, הכא מודה דגס הג' נחפס, משום דבאמת לא אזלינן בתר מנין התיבות אלא בתר שיעור זמן אמירתם. וזמן אמירת צ' תיבות "שלוש עליך" שיעורו חמש הברות ועוד הברת המ"ס של שלום דהו"ל כחצי אות לפי חוקי הלשון והו"ל חמשה ומחאה. וזמן אמירת חצי ואני [הנקרא כחטף פתח] שיעורו שתי הברות ומחאה. אשר לפי זה אחי שפיר שאפילו לר' יוסי דס"ל תכ"ד הוא כשאלת תלמיד לרב דהיינו שלום עליך, מ"מ צ' פעמים חצי ואני הם פחות מעט משיעור זה [דהו"ל צ' פעמים צ' ומחאה דהיינו ה' הברות] וא"כ גס השלישי יכול להחפס ואני כיון דהתחיל בתכ"ד אע"פ שלא גמר תכ"ד (וכדמשמע מהתוס') בשבועות ל"ב ע"א דהעיקר שמתחיל הדבר יהא בתכ"ד) וא"כ חו ליכא למימר דליתני ג' פעמים ואני לאפוקי מר' יוסי כיון דלכו"ע הג' נחפס ומיושב קושיא הגבול"א עתכת". ועי' עוד בגבול"א במכות שם שהאריך בזה הענין.

מתני' סיעתא לריש לקיש סברה דבקמא מתפס דאל"ה הא לא משמע מידי ממתני' ועי' בפירוש הרא"ש ופשוט. אמנם סוגיין דהכא דבעי למיפשט אי בקמא מתפס איכא למימר דסברה כר"ל נמי וכמש"כ בשעמ"ק דריש לקיש לא קאמר אלא דבעי שיחפסו כולם בתכ"ד ולא פירש אי תכ"ד דקמא או כל חד בתכ"ד דחצריה. (ומה שנמצא במפרש כתוב [דלח] כר"ל כבר תמהו ע"ז, ובדפוס"י הגי' והא כר"ל וכ"כ הב"ר דל"ל עיי"ש). ט. וה"ה דהוא מצי למימר נפ"מ דאי אמרינן חד בחצריה מתפס כשהותר האמצעי הותר נמי שלאחריו ואי בקמא מתפס כשהותר הוא דוקא מותר כדמסיק ואזיל. וכן נמי לפי התוס' דמתני' איירי בג' פעמים ואני, ה"ה דהו"ל נפ"מ כגון שהראשון אמר הריני מאה יום נוזיר דהיינו שאמר חצי נוזיר בקוף דיבורו ושמע חצירו ואמר ואני חמישים ושמע הג' ואמר ואני, הרי ג' תיבות סמוכין לתיבת נוזיר של הא', אי אמרת בקמא מתפס לר"ך שיהא הג' נוזיר ק' יום ואי חד בחצריה מתפס אינו נוזיר הג' אלא חמישים יום כמו השני ודו"ק (באר משה).

ראשון הוא דשרו. אותם שאחריו (יד נזירה) [שמע מינה במקמא] מתפס מדלג קמני הותר למצעי הותר אחרון^ט:

אחרון הוא דליכא אחריני צמריה. הלכך כשהותר הוא כולן אסורין אבל למצעי דאיכא אחריני צמריה לא מצי למימני הותר הוא כולן אסורים (דשל אחרון) [דשל אחריו]

נמי הותר:

ש"ב חד צמריה מיתפס. מדלג חנא הותר האמצעי הוא מותר וכולן אסורין. ומשני דאחרון היינו אמצעי ואידי דתנא ראשון תנא לישנא דאחרון (והא נמי דהוא) [והוא נמי הוה] אחרון לראשון:

תא שמע דתניא צהדיא וכו' הותר אמצעי, הימנו ולמטה מותר אלמא חד צמריה מיתפס:

דאמר פי כפיו מיין. כלומר צמתינתין שאני הואיל ושמע דחירו שגדר ודאי קאמר הכי לענין אסורין יין^א אבל צברייתא דקאמר מעצמו בלא שמיעה דחירו נזיר לאו כלום הוא כיון דאין הנשמה [תלויה בו]. ופי כפיו מיין מהני אפילו לרבי שמעון דאמר לעיל (דף ג:) עד שיזיר מכולן הכא מודה דלא גרע מידות, וכן מהריני מסלסל ומכלכל דפ"ק (לעיל דף ג.) דהו נזיר. וא"ת כי אמר נמי ידי (נזיר) [כידו"א נימא] דה"ק ידי כידו מלהטמאות

פירוש ארזי הלבנון

ט. ויש להקשות אדרייק מרישא דדוקא הותר הראשון ידוק מסיפא דדוקא הותר האחרון ולימא אלמא מהא ליכא למשמע מינה. ויש לומר דלהכי תופס דיוקא דרישא עיקר משום דדיוקא דסיפא יש ליישבו כדמייצב במסקנא דאמצעי אחרון קרי ליה וכיון דיש ליישב סיפא דלא תיקשי לדיוקא דרישא לכן יש לנו לתפוס דיוקא דרישא עיקר. ולהכי צעי לאזכוחי מינה דקמא מתפס. אבל צמר דדחי ליה לדיוקא דרישא דראשון קאמר לאו למעוטי אמצעי אחא אלמא צביל הותרו כולם נקטיה, צעי לאזכוחי מסיפא דצמריה מתפס, דכיון דליתא לדיוקא דרישא הרי שוב אין הכרח לפרש הסיפא דאמצעי אחרון קרי ליה והלכך אין לנו להוסיף הצרייתא מפשטה ולימא דאמצעי אחרון קרי ליה, דיותר יש לפרש דאחרון ממש קאמר. ואפ"ה דחי ליה דנוכל לומר דאמצעי אחרון קרי ליה ומאי דלא נקט לשון "אמצעי" ונקט לשון "אחרון" משום דאגב דנקט לשון ראשון נקט לשון אחרון (עכ"ד החומ' שהביא בחור"פ).

י. ונראה הטעם צה משום דהו כאומר אהא צענין זה בו יהא פי אסור ציין, דמשמע שקיבל כל עיניי נזירות. ועי' בפירוש הרא"ש לעיל (דף ג') שלהי ע"ב) שכתב כע"ז גבי הריני מסלסל ומכלכל. ויש לדון דלכאורה לפי"ז באומר הריני נזיר מן היין נמי יש לפרש באופן זה דיהיני לר"ש מדין ידות דהו כאומר אהא צענין זה בו אהא נזיר מיין דמשמע שקיבל נזירות גמורה ולפי"ז נאמר דלר"ש רק באופן דמפרש להדיא שאינו מקבל עליו אלא נזירות יין לא יהא נזיר כיון דקיבל רק דבר אחד. ואף כי מלאכי צספר ידי דוד (לדף י"א ע"א) דבאמת כתב כן לפרש מילתא דר' שמעון אבל לפמש"כ שם צה"י נ"א זה אינו. ויש לומר דלא דמי דהתם באומר הריני נזיר מן היין אס אימא דכוונתו לנזירות גמורה א"כ די לו צמה שאמר הריני נזיר והלכך מלישנא יחירא שהוסיף אח"כ למימר מן היין משמע לאפוקי שאר דיני נזירות והו' כמו שמפרש להדיא מן היין לצד. יא. כן גרים הצ"ר ופירש דהוקשה להם מאי חירא דנקט צמתינתין דוקא הך פי כפיו ושערי כשערו דמשמע לשון נזירות, הא לפי מה שפירשו

(* ועי' גר"ש ו"ל דש מפרשים דמיייר שאמר "מן היין" צהדיא וכו"פ המפרש והרמב"ם, ועי' היעב צמאירי על המשנה. ועי' חר"א.

למחיס ורגלי כרגלו מלהכנס בצית הקצרות. וי"ל דלה"נ דאי שמע לחצירו שגדר נזיר ואמר ידי כידו מהני וה"נ תניא בתוספתא (פ"ג) צרישא דצרייתא צהדיא ידי כידו רגלי כרגלו הרי זה נזיר ב':

[דף כ"א ע"ב] ידי נזירה כו'. וה"ה צמתיתין אי לא [אמר] פי כפיו אלא פי נזיר ושערי נזיר לא אמר כלום דאין הנשמה תלויה בו':

בע"ז מיעקר קא עקר. הגדר מעיקרא כשמפר לאשמו והוי כאילו לא חל מעולם כמו חכם שעוקר הגדר מעיקרו. או מיגו גיז מהפרה ואילן הוא דמתבטל הגדר ועד ההפרה היה מקויס י':

אי אמרינן מיעקר עקר חצירתה נמי מישתראי שהרי הוא כאילו לא חל הגדר מעולם. ואי אמרינן מיגו גיז היא מישתראי וחצירתה אסורה לפי שהיתה הראשונה בכל דין נזירות עד ההפרה ושפיר מיתפסין בה שניה והפרת הראשונה אינה מועלת לשניה והיא דלגבי חכם הותר הגדר הראשון הותרו כולם היינו משום דחכם עוקר הגדר מעיקרו ונמצא כאילו לא חל מעולם אבל בעל שמיפר בלא חרטה אינו עוקר הגדר מעיקרו אלא מיגו גיז. וה"ה דמאי למימר דנפקא מינה אם שחתה ציין ונטמאה וגלחה צמוד ואח"כ היפר לה דאי מיעקר

פירוש ארזי הלבנון

"ידי נזירה כו" נמחק. והמדפיסים שגו לעשותו דיבור צפנ"ע (צ"ר. ועי' בלור הדברים צהע' י"א).

ד. הנה על הצד דנימא מיעקר עקר א"כ מה דגבי התרת חכם צעי לשון התרה וגבי בעל לשון הפרה אף דדינס שויה, מצואר ברש"ס צ"צ (ק"כ סע"ב) ח"ל לפי שהחכם אינו מתיר ביום שמעו כמו בעל בלא טענה, אלא ע"י שמואל לו חרטה ועוקר את הגדר מעיקרו הלכך לא שייך ביה לשון הפרה אלא לשון התרה שהתיר לו אסור ע"י הוראה וטענה גמורה. אבל בעל מיפר לאשמו ביום שמעו בלא חרטה בגזרת הכתוב כמו והיפר את צרימי. כל דבר הנעקר ומתבטל בלא טעם קרוי הפרה עכ"ל. ולמאי דמסקינן דבעל מיגו גיז כתב הר"ן צנדרים (ע"ח ע"א) ולישנא דמיפר שייך מכאן ואילן ולישנא דמותר שייך דבדר שהיה מותר מעיקרו. וכ"כ הרא"ש ז"ל שם.

דכיון דשמע מחצריה הו' ליה כידות א"כ אפילו אם אמר ידי כידו שייך ביה נמי דין יד היינו ידי כידו מלהטמאות. ומירנו דלה"נ דהכל אחד לפי דהעיקר תלוי אם תלה הדבר בחצרו הן צפוי ושער או ביד ורגל. אבל אם לא תלה בחצירו אפילו בשמע מחצירו צמתיתין, אם אמר קחם פי נזיר לא אמר כלום עכ"ד [ג].

יב. מדברי התוס' נראה דנזודר מעצמו נמי אי אמר צהדיא פי נזירה מן היין או ידי נזירה מלהטמאות וכן על זה הדרך, הוי נזיר אם גמר בלבו להיות נזיר אע"ג דאין הנשמה תלויה בו דלא גרע מידות לרצון דקאי צנור בחד מהס. ומה שחילקו בתוספתא ובגמ' צין ידי נזירה לראשי נזירה היינו היכא שלא הזכיר להדיא מן הטומאה וכיוצא אז צעינן שזכיר דוקא דבר שהנשמה תלויה בו (תסד דוד).

יג. דבור זה הוא המשך הדבור שלפניו [ותיבות

צינים

[ג]. וגירסת האו"מ "ידי נזירה נימא דה"ק וכו'" ולדבריו ז"ל משמע דקושייתם נסובה על צרייתא דידי נזירה ורגלי נזירה לא אמר כלום. ויש לתמוה על גירסת זו שהרי כבר פירשו התוס' לעיל בצמוך דצרייתא מיירי בלא שמייה דחצרו נזיר ולכן לא מהני דבדר שאין הנשמה תלויה בו, ומאי קמהדרי מו לאקשו. גם ממה שכתבו צנעניא דלה"נ דאי שמע לחצירו שגדר נזיר ואמר "ידי כידו" כו', משמע דמעיקרא נמי מידי כידו הוא דקא קשיא להו וכג"ר שהצאנו.

עקר אינה לוקהטו ואי מיגו גיז לוקה. וכן לענין אם נטמאה בשוגג ואח"כ היפר אי מיעקר עקר לא תביא עולת העוף ואשם ואי מיגו גיז מביאה עולת העוף ואשם שהרי חל נוזירות עד עתהיט:

אלא ש"מ בעל מיעקר עקר. ובהתרתה הוא מותר כמותה דלא חל הנדר מעולם ולכן אינו מיפר דאינו מיפר לעצמו אלא אחרים מוחלין לו. ונ"ע דלא דמי לאחרים דכיון דרשאי להפר לאשתו"י. ומירץ הר"ר אליהו דה"פ אה"צ מיעקר עקר אינו יכול

פירוש ארזי הלבנון

(וכיון) [דכיון] דרשאי להפר לאשתו מה צ"כ אם שלו מתבטל צ"כ. ותו נדר אשתו אחאי אינו מופר אם עבר והפר. ועוד קשה ומי מצי בעל זה להפר נוזירות דאשה אחרת דאמר מפר לאשתו ולחברתה נמי אשתארי, ולימא דאסור להפר ולהחל דבריה של חברתה רבינו ברוך. ונ"ל דה"פ דמילתא ואי אחרת מיגו גיז ליפר לאשתו והוא ליחסר, פי' כן סברה התלמוד בשלמא אי סבר מיעקר עקר ניחא דכי אמר בעל ואני הו' קיום שהרי אינו יכול להיות נוזיר אם לא שהיא נוזרה, א"כ כשאמר ואני הו' קיום לנזירות. אלא אי אחרת מיגו גיז ליפר לאשתו והוא ליחסר, וכיון שכשאמר ואני הוא יכול להיות נוזיר והוא לא תהיה נוזרה לאו קיום הוא שלא נתכוון לקיים הנזירות כי אם להיות נוזיר דלאו הא צ"כ תליא. ודחי תלמודא לא לעולם מיגו גיז וצדין הוא דליפר לה, והיינו טעמא דלא מצי מיפר דכיון דאמר לה ואני כמאן דאמר קיים ליכי דמי. פי' ודין הוא דליפר לה לפי סברה הש"ס שהרי הוא יכול להיות נוזיר בלא נזירותה, אבל מ"מ כיון דאמר לה ואני א"כ הוא רוצה בנזירותה שאם אין דעתו לקיים נזירותה לימא הריני נוזיר, ואעפ"י שהוא יכול להיות נוזיר והוא לא תהיה נזירה מ"מ הו' קיום כשתלה נזירותו בנזירותה ואמר ואני כאילו אמר הריני מקיים נזירותך וגם אני אהיה נוזיר. ועתה יוצא מסברתו ראשונה כמאן וכו'. כך בס"י.

ע"כ מס' ברית יעקב.

י. ר"ל דלא דמי למאי דאמרינן בעלמא אבל אחרים מוחלין לו, כיון דרשאי להפר לאשתו

טו. מנזיר דאי אמרינן מעקר עקר אזי נפטר הנוזיר ממלקות אם עבר על נזירותו. וכן איתא בגמ' לקמן דקפריך אי אמרינן מעקר עקר אחאי סופגת את הארבעים. וא"ת א"כ האין מצינו נוזיר לוקה דהא התרחת ספק היא שמא ישאל על נזירותו. תירצו החוס' בגיטין (ל"ג ע"א ד"ה אפקעינהו) משום דמוקמינן ליה אחזקתו שהוא נוזיר. עיר"ל עפמ"ש הרמב"ן הוצא בשטמ"ק כתובות (ד' ע"א) דכל שתלוי בדעת אחרים או דמחוסר מעשה, לא חשיב התרחת ספק[ג].

ובמהרש"א (גיטין שם) הקשה מ"מ האין מצינו נוזיר לוקה, הא ודאי ישאל על נזירותו כדי שלא ילקה. ומירץ דודאי בידועין צו שעבר על נזירותו, צמחבון החכם לא יהיה נשאל לו כדי שלא ילקה עי"ש. והנ"ל צ"ד (ס' שכ"ג סק"ו) השיג עליו עי"ש ודעתו בישוב הדבר דלא מהני פתח ותרעה הבא מפני עונש מלקות כיון דאינו מחמת עיקר הנדר, וממילא שפיר מצינו נוזיר לוקה היכא דאין לו פתח מנזר הנדר עצמו עי"ש שהאריך הרבה בעניין זה. ובחשבות חו"י ס' קכ"ט מיישב דמצינו מלקות באופן שאינו רוצה להתיר נדרו כדי שלא יתבטל זכות נזירותו עד היום כי בהתרה עוקר הנדר מעיקרה עי"ש ובס' ק"ל, וכ"כ החומים ס' ע"ג סק"ו ועי' במשל"מ פי"א ממעה"ק ה"ד. טו. אבל חטאת בין כך ובין כך מייתי כדאיתא לקמן כ"צ ע"א עי"ש (ב"ר).

י. בספר ברית יעקב הביא נוסחת חוס' מספרים ישנים וז"ל: ונ"ע דלא דמי לאחרים מוחלים לו

ציונים

[ג]. מפרשים. ועי' עוד בחוס' הרא"ש וברטנ"א רש שטעות דף ק' ע"ב. ובחוס' נדה מ"ו ע"ב ד"ה ר' יוחנן, ובשנח ד' ע"א ד"ה קודם. ועי' שפ"א לגמ' כאן שהקשה ממחתי לקמן (כ"ג ע"א) דהיא לא ידעה והיפר לה בעלה פטורה, משמע דבלא היפר לה חייבת ואחאי כיון דאפשר באמת דכבר הפר לה למה לא יהא התרחת ספק. וכע"ז הקשה באור שמש הל' סנהדרין פט"ו ה"ד עי"ש תירוצו.

להפר דפשיטא דקיים לה שאם לא קיים לה לא היה דיבורו שום דבר י"א אלא מיגז גיז
א"כ אינו תלוי בדבורו וכיון שאין תלוי בדבורו ממילא הוא מופרי:

במאן דאמר קיים ליכי דמי אי איתשיל מני מיפר. (במאן) [כמו] שאמר קיים ליכי
דאמת הוא דנשאלין על ההקמה"ב דהכי אמר רבי יוחנן בגדרים (דף סט.):

האשה שנדרה בנזיר והפרישה צהממה. חטאת עולה ושלמים אם שלו היתה הצהמה
פי' מזהמות של צעלה תלא ותרעה צעדר כלומר חולין היא כיון שהיפר לה

פירוש ארזי הלבנון

מיגז גיז הואיל ואין נדרו מתבטל בהפרתו אין זה
נראה במקום. וחידן לו [הגמ'] דאפילו הכי כל
דאמר ואני כאומר קיים ליכי דמי כמו שפירשנו
במשנתנו עכ"ל. ועי' צה"י מנוסחת ס"י.

ב. ומסתברא דיש חילוק לדינא בין השיטות. דלשיטה
שאין יכול להפר משום שיש כאן הקמה, אם
הפר אין הפרתו הפרה. ולשיטה שאין יכול להפר
משום כל יחל, א"כ נהי דעבר על כל יחל אבל מ"מ
הפרתו הפרה[7] [חזון יחזקאל פ"ג ה"ד]. עוד י"ל
נפ"מ דאי משום כל יחל א"כ אם נשאל על נדרו
מה שהוציא בשפתיו "ואני" תו יכול להפר דהא
לא הקים נדר אשתו, אבל לטעמא דהקמה כיון
שהקים שוב אין יכול להפר[8]. עוד חילוק לדינא
למ"ד משום הקס יוכל להפר לכתחילה בשנשאל על
הקמתו.

בא. כוונתם הוא שלא נפרש למאי דאמר הגמרא
אי מתשיל אהקמתו היינו אי איתשיל על חיבת
ואני שאמר דאז יהיה מתבטל ג"כ נזירותו אבל על
ההקמה לבד אי אפשר לו להשאל דאין נשאלים על
ההקמה. ע"י פירשו דהוי כמו שאמר קיים ליכי
דאזי אפשר לו להשאל על ההקמה בלבד. ומפרשי
הטעם דאמת הוא דנשאלים על ההקמה כדפסק
ר' יוחנן בגדרים (ס"ט ע"א) (עפ"י תפא"ס[9]).
כתב המאירי ז"ל אי מתשיל אהקמתו וכו'. לשון
אריכות הוא ללא זורך שאין ספק שהכל יותר ע"י
חכם אלא שלשונות אלו של נדרים ונזיר אינם באים
בדקדוק כל כך כמו שנתבאר עכ"ל.

אמרין דבכל ענין רשאי להפר ואפילו היכא דממילא
הוא עצמו מופר. ודוקא היכא דמיפר לעצמו ממש
בלא גרמא, הוא דאמרין הוא אינו מיפר אבל
אחרים מוחלין לו. ולפי דבריהם ה"ה נמי גבי
חצירו ששמע ואמר ואני מני אותו ששמע להחיר
לראשון אע"ג דממילא הוא מופר, ומשום דגבי
אשתו אייריין לכך נקטו אשתו (נזיר משה).

ובמשל"מ (פ"ג ה"ד ועיי"ש) כתב דלהכי נקטו
אשתו לפי שהוקשה להם דאף דנימא דלא שייך
הכא הוא אינו מוחל מ"מ תיפוק ליה דאינו מיפר
משום נוגע בדבר, ולזה כתבו דגבי אשתו לא שייך
נוגע בדבר כיון שהוא רשאי להחיר נדרי אשתו
ואין לך נוגע בדבר גדול מזה. ולפי"ז בשמע חצירו
שנדר והתפסין בנדרו שוב לא יוכל להחיר חצירו
משום נוגע בדבר. ועי' בקרן אורה לכהן.

ובס' הפלאה בסופו יש קצת חידושים על
מסקנות ופי' שם דברי התוס' במש"כ דלא דמי
לאחרים כיון דרשאי להפר לאשתו וכו'. דכוונתם
משום דלגבי נדרו הו"ל דבר שאינו מתכוין ומותר.
והגם דהו"ל פסיק רישא, אפ"ה מותר דמסתמא
לא ניחא ליה צהממה נדרו [וכשיטת הערוך דפסיק
רישא דלא ניחא ליה מותר]. ועיי"ש.

י. אפשר דכוונתם כמש"כ המאירי בשם רבני
נרפת וז"ל בשלמא אי אמרת מיעקר עקר
ונמא שכל שיכול להפר לה נתבטל את שלו עמה,
ודאי אנן סהדי דניחא ליה בנדרה וכשקיים הוא
את נדרה דמי, שכל הנודר דעתו שלא להתבטל
נדרו על ידו אלא א"כ על ידי חכם. אלא אי

צייונים

[7]. וכ"כ המשל"מ פ"ג ובקרא"ל לקמן. [8]. עפ"י ח"י ר' מאיר ששמה ועיי"ש. [9]. ועי' קר"א לכהן צמ'
סד"ה לעולם שכח דנשאלה על הנזירות שט' לחוד לא סגי וצריך לחזור ולשאל על הקמתו משום דנשאלה על נזירותו
אכתי הקמה צמלמיה קאי.

צעלה וכדמפרש לקמן (דף כד.) דכי [מקנה] לה צעלה מילתא דנריך לה כלומר אם לא היפר לה שנריכה לקרבנות נזיר, במילתא דלא נריכה כגון שהיפר לה צעלה ואינה נריכה לקרבנות נזיר לא מקני לה:

ואי ס"ד צעל מיעקר קא עקר חיפוק לחולין. דעקר הנדר מעיקרו ולא חל הנדר מעולם והוי כאדם המפריש בהמתו לנזירות ונשאל לחכם והמירו דתנן (לקמן דף לא.) דנפקא לחולין:

ודיינו טעמא דכיון דנריכה כפרה. על שציערה עצמה מן היין וכרבי אלעזר הקפר דאמר דנזיר חוטא הוא הוה ליה [כחטאת (העוף)] שמתו צעליה אע"ג דהפר לה לענין [איסור, יש] על הצהמה דין חטאת אם הצהמה [שלה] היא דגמרה ומקדיש להבב:

דייבי דמי אילימא דלא היפר לה צעל. כלל נריכא למימר דלוקה דהא נזירה היא ופשיטא הוא דלוקה. אלא פשיטא דהיפר לה הצעל אחר שנטמאה ואחר שסתמה ואפילו הכי לוקה דבהיה שעתא דסתמה ציין הוי נזירה וש"מ הצעל מיגז גיין:

פירוש ארזי הלבנון

הקרבנו ועכ"פ היחוד היה גמור למזותו ולכך נתפס שם חטאת כיון דנתייחד באתם לזה (תו"ד הקה"י ס' ו' ע"ש בהרמזה). ולפי"ז מה דאמר בגמרא כיון דנריכה כפרה הוא טעם כי היכי דלא יפקע שם הקדש, משום דגמרה ומקדישה בכל עניין. והנה במתניתין לקמן ל"א ע"ג גבי החרת חכם מצואר דהחטאת יוצאה לחולין, והקשו שם בתוס' (ד"ה אמרו) מאי שנא מההיא דהכא דהחטאת תמות, ומירנו דהכא אחיא כר"א הקפר וההיא דחכם אליצא דרבנן. ולפי חירושם זה אה"נ דאף בהחרת חכם ס"ל לר"א דהחטאת תמות משום דגמר ומקדיש וכביאור הקה"י ו"ל א"ש. אמנם בחירושם ה"ב שם כתבו דאיכא לאוקמי לההיא דחכם אפילו לר"א הקפר דלא דמי להפרת צעל דהתם הנדר חל רגע אחד בלא חרטת ופתח אבל בהחרת חכם לא חל הנדר אפילו שעה אחת עכ"ל, וכיוונתם נראה כמ"ש בהע' כ"ו משם הגרי"ז ו"ל ע"ע. ולפי"ז שפיר חלה ההפרשה מכח הנזירות בפשיטות ואף בלא טעמא דנזיר חוטא לא פקע שם הקדש מנייה, ומה שאמרו בגמ' "כיון דנריכה כפרה" פירושו כיון שהיתה מחויבת להביאחה וכדפירש הרא"ש ו"ל כאן, ואחיא אפילו לרבנן דר"א הקפר.

בב. ז"ע דנהי דטעות אין כאן דגמרה ומקדיש לה, מ"מ היכי נתפס קדושת חטאת אחרי שהוצרך למפרע שמעולם לא הייתה מחויבת, והלא אין חטאת בזה נדבה כמצואר בכה דוכתי. ואע"פ שעכ"פ חוטא הוא לר"א הקפר, מ"מ הא על חטא זה אין דין חטאת כדאמרין דלצטר שהפר לה החטאת תמות דאין דין חטאת עבור חטא זה שצער עצמו מן היין.

והנראה מוכח דיסוד הדין דאין חטאת בזה נדבה הוא דין בהקדשה דוקא דאי אפשר להקריב חטאת כל שאין בה תורת כפרה, ומה שאי אפשר גם להקדיש חטאת כזו הוא משום שכיון דאין דין הקדשה אינו מתייחד כלל [בשעת הקדש] להקריב אותו לחטאת וכל יסוד חלות ההקדש הוא משום דמייחדו למזותו ועי"ז נתפס הקדושה, וכשאינו מתייחד למזות הקרבנו לא קדיש. ולפי"ז הכא באשה שגדרה בנזיר שפיר תפסה קדושת חטאת אע"פ שאח"כ נעקר נזירותה למפרע ולא היתה בתורת חטאת כלל, מ"מ בשעת הקדש היה יחוד גמור למזותו שהי באתם ראוי היה להקדשה ועומד לכך ש"י הפרת הצעל נעקר למפרע דין

לַעֲצוֹלָם מֵיעֵקֶר עֵקֶר. וּמֵיִירִי שֶׁלֹּא הֵיפֵר וּדְקָאֲמַרְתָּ לְרִיכָא לְמֵימַר מִשּׁוּם סִיפָא לְאִיִּטְרִיךְ לִיה לְמִיתְנִי אִינֵה סוֹפְגַת חֲנִי רִישָׁא אֲגַב סִיפָא דְסוֹפְגַת וְסִיפָא אִיִּטְרִיכָא לִיה לְמִיתְנִי לְאִפּוֹקִי מִדְרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר דְּכִי נָמִי הֵיפֵר לֵה צַעֲלָה וְשַׁתְּחָה יִין לִוְקָה מַכַּת מִרְדּוּת. וְאִם תֵּאֲמַר מֵאִי אִירִיָּא הֵיפֵר לֵה וְאַחֵר כֵּךְ הִיתָה שׁוֹמֵה לְאַשְׁמוּעִינָן שַׁתְּחָה וְנִטְמָאָה וְאַחֲ"כ (שַׁתְּחָה) הֵיפֵר לֵה [דְּאִינֵה] סוֹפְגַת כִּיּוֹן דְּמֵיעֵקֶר עֵקֶר. וְי"ל דְּמִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה נִקְטוּ הִכִּי דְּאִפִּילוּ צִהִיפֵר וְאַחֲ"כ שַׁתְּחָה סוֹפְגַת מַכַּת מִרְדּוּת אַע"ג דְּכַבֵּר הֵיפֵר כִּיּוֹן לְאִיִּסּוּרָא נִתְכוּוֹנֵהִי:

[דף כ"ב ע"א] דְּבִי גְרַסִּי וְאִי ס"ד מִיגו גִּיז תִּימִי עוֹלַת הָעוֹף ב'. וְה"ה דְּאִשֵּׁם נָמִי אִיצְעִי לֵה לְאַחֲרֵי אִלָּא נִקְטוּ עוֹלַת הָעוֹף מִשּׁוּם דְּחַטָּאת הָעוֹף וְעוֹלַת הָעוֹף בַּחַד קִרָּא כְּחִיצִי:

דְּהָא מִנִּי ר"א הִקְפֵּר צֵר רַבִּי הִיא. פִּירוּשׁ לְעוֹלָם מֵיעֵקֶר עֵקֶר וּלְכַךְ אִינֵה מַצִּיָּא עוֹלַת הָעוֹף. וְחַטָּאת הָעוֹף מֵיִתְחַל מִשּׁוּם דְּאִתִּיָּא עַל הַסֶּפֶק וְהִכִּי אִיתָא (צ"ק) [צִפְרָק צִתְרָא] דְּנִדְרִים ב' (דף פג.).

פִּירוּשׁ אֲרֵזִי הַלְבָנוֹן

מֵעֵקֶר עֵקֶר תִּפּוּק לְחוּלִין ע"כ. וְאִם אִיתָא הָא לְמ"ד מִיגו גִּיז נָמִי תִּקְשִׁי אִמָּאִי מִתָּה דְּהו"ל לִיקָרֵב לְכַחֲלִילָה.

עַל כֵּן נִרְאֵה דּוּדָאִי פְּשִׁיעָא גַם לְהַש"ס כֹּאן דֹּאִין קִרְבֵּן לְחֲזִי נִזְרוֹת וְכַמְצוֹרֵר צְנִדִּים (שס). וְצִנּוּרֵת טֶהֱרָה דְּכָל זֶמֶן שֶׁלֹּא הִקְרִיצָה הִקְרִיצוּת אֲסוּרָה צִין הוּא חֲזִי נִזְרוֹת, וְעוֹד דְּקִרְצָנוֹת גּוֹפָא הוּא חֶלֶק מִן הַנִּזְרוֹת וְלִהֲכִי כִיּוֹן שְׁמִיפֵר הַנִּזְרוֹת אַעפ"י דְּמִיגו גִּיז מ"מ הָא מִכָּאן וְלִהֲבֹא אִין עֲלִיה שׁוּם חִיּוֹב נִזְרוֹת וְחִיּוֹב הִקְרִיצוּת. אִוֹלָם כֹּל זֶה צְנִיּוֹרֵת טֶהֱרָה אֲבָל צְנִיּוֹר טִמְאָה דְּלִכְשִׁנְטִמָּה סוֹתֵר נִזְרוֹתוֹ וּמִחֲמִיד לְהִצִּיָּא קִרְבֵּן טוֹמָאָה עַל הַטּוֹמָאָה שֶׁהִיתָה לוֹ וְכִיּוֹן דְּמִיגו גִּיז וְלִוְקָה עַל מֵה שְׁנִטְמָא, הוּא דִּין מֵה שֶׁנִּתְחַיֵּב קִרְבֵּן ע"י טוֹמָאָה לֹא הוּא חֲזִי נִזְרוֹת (עפ"י אֲחִיעֶזֶר ח"צ ס' כ"א). אֲמַנְס סוֹגִיָּא דְּנִדְרִים עֲדִין סוֹתֵר, דִּהֲסֵם מִצּוֹרֵר אִף צִקְרָבן טוֹמָאָה דֹּאִין קִרְבֵּן לְחֲזִי נִזְרוֹת. וְעִי' צִאֲחִיעֶזֶר שֵׁם וְצ"ר לְגַמ' כֹּאן מִש"כ לִישָׁב, וְעִי' עוֹד צְחו"א לְנִדְרִים ס' קל"ו לְדָף פ' סָק"א וְהִלָּאָה שֶׁהֲאִרְיָן צִה.

ב'. וְאַע"ג דְּלִקְמָן (כ"ט ע"א) אִיתָא נָמִי דְּחַטָּאת הָעוֹף צִהָה עַל הַסֶּפֶק, כּוּוֹנֵתָם לְהִצִּיָּא רִאִיה מִפ"צ דְּנִדְרִים מִשּׁוּם דְּאִמְרִין הֲסֵם כִּיּוֹן דְּאִתִּיָּא

בג. צִהו"מ הִקְשָׁה דְּאִדְרָבָה הו"ל לְאַשְׁמַעִינָן כֹּח דְּהִתִּירָא דְּעֵדִיף, דְּאִפִּילוּ שַׁתְּחָה וְאַחֲ"כ הֵיפֵר אִינֵה סוֹפְגַת אִלִּיצָא דְּח"ק, עִי"ש חִירוּלֵה. וְהִב"מ כַּחַד דְּבִי מַלְקוּת לֹא אִמְרִין כֹּח דְּהִתִּירָא עֵדִיף אִלָּא אִדְרָבָה כֹּח מִחֲמִיד עֵדִיף וְהִינֵה מִפְּנֵי דְּסוֹמֵךְ עַל שְׁמוּעָתוֹ וּמִתְחַיֵּב לְהַלְקוֹתוֹ דְּמַלְקוּת בְּמִקּוּם מִיתָה עוֹמֵד, דְּמֵהֲאִי טַעְמָא נָמִי הוּא דְּקִי"ל כֹּח דְּהִתִּירָא עֵדִיף מִפְּנֵי שְׁסוֹמֵךְ עַל שְׁמוּעָתוֹ וְאִינוּ יִרָא לְהִתִּיר, אֲבָל אִיִּסּוּרָא יוֹכֵל כֹּל אִדָּם לְהַחֲמִיר עֲכַת"ד. וְכ"כ הִב"ר דְּמֵה שְׁסוֹפְגַת הוּא כֹּח דְּהִתִּירָא דְּלֹא עֲבָר עַל לֹא דְּלֹא יוֹסִיף לְהַכּוֹת, וְעִי"ש.

בד. הִנֵּה מִתְּצַרֵּר מִדְּבִירֵי הַש"ס כֹּאן (וכ"מ בְּגַמ' לְעִיל י"ט ע"א) דְּלֹאֵד דְּנִימָא מִיגו גִּיז מַצִּיָּא עוֹלַת הָעוֹף וְאִשֵּׁם. וְהִיא סוֹתֵר לְמַסְקַת הַש"ס דְּנִדְרִים (פ"ג ע"א) דְּלִמָּאִי דְּקִי"ל מִיגו גִּיז לֹא מִיִּתְנִי כִי אִם חַטָּאת הָעוֹף [מִשּׁוּם דְּמִינֵה דְּבִיָּה עַל הַסֶּפֶק] אֲבָל עוֹלָה וְאִשֵּׁם לֹא מִשּׁוּם דֹּאִין קִרְבֵּן לְחֲזִי נִזְרוֹת. וְיוֹתֵר קָשָׁה הִיא לְהִדִּיָּא שְׁנִיטוּ לְקָמָן (כ"ח ע"א) מוֹרֵק עֲלִיה אֶחָד מִן הַדְּמִים כו' וְרַעְקִיָּא אִפִּילוּ נִשְׁחַטָּה אִינוּ יוֹכֵל לְהִפֵּר וְהַטַּעַם מִשּׁוּם הַפֶּסֶד קִדְּשִׁים, הִיא מִצּוֹרֵר דְּאִחֵר הִפְרָה אִינוּ רָחֵא לְשַׁחֲטָהּ וְחִרְיקָה כֻּלָּה. וְכֵן לְעִיל (כ"א ע"ב) דְּקִאֲמַר ח"ש הֲאִשָּׁה שְׁנִדְרָה צְנִיּוֹר כו' הַחַטָּאת תִּמּוֹת וְאִי ס"ד

והשתחא מסקינן דבעל מיעקר עקר, וקשה מאי שנא הכא מייתי כולה מילתא דר' אלעזר הקפר ולעיל לא מייתי לה דקאמר לעולם מיעקר עקר וכיון דלריכה כפרה הוה נוכח. ע"כ נראה דגרסי' לעיל הכי וכיון דלא לריכה כפרה הוה ליה כחטאת שמתו בעליה. והכי פירושו לעולם [מיעקר] עקר ומ"מ כיון שהקדישתה לא נפקא לחולין וכי היפר לה הוה לה כחטאת שמתו בעליה. אי נמי לגירסת הספרים נמי ניחא דלעיל לא עבדינן מכל וכל כר' אלעזר דאין קרב אבל הכא דקרב מייתי שפיר מילתא דרבי אלעזר דהוי כוותיה מכל וכל:

תא שמע דתניא צהדיא היא מותרת וחזירתה אסורה אלמא דבעל מיגו גיז. וקאמ קשה דלעיל פשיט מדמציאה חטאת ולא עולה דמיעקר קעקר ועתה מהדר למיפשט דבעל מיגו גיז אין זה שיטת הש"ס. וי"ל דהיא אוקימנא ליה כר' אלעזר הקפר והך רבנן כ"ה ומייתי לזה דפלוגתא דתנאי היא:

פירוש ארזי הלבנון

על הספק לכך קילא לענין דיש קרבן לחצי נזירות, וא"כ ה"נ נימא דקילא לענין דלתיא על [חטא צער] היין, ועי' אר"מ (ב"מ).

ב. ר"ל דלעיל אוקמוה כרבנן דר' אלעזר הקפר דלא לריך כפרה ולזה אמר דתמות. וצריכתא דהכא דתני מציאה, אחיא כר"א הקפר (ב"ר עיי"ש). וצ"צ דאי מוקמינן להיא דלעיל כרבנן א"כ שוב ליכא למימר דגמר ומקדיש על חטא צער היין ומאזיה טעם יחול ההקדש כיון דנעקר הנזירות למפרע ומאי שנא מהתרת חכם דתנן לקמן (ל"א ע"ב) דהחטאת יוצאה לחולין.

וגראה מוכרח דלפי גי' זו ס"ל דלא דמי לגמרי הפרת צעל להתרת חכם ונכש"כ תוס' בדבור שאמ"ר ולקמן ל"א ע"ב צד"ה אמרו. ובהגר"ז ו"ל סוף ה' נזירות ביאר ההפרש ביניהם והצנע דבריו נ"ל כן] דהתם צהרת חכם כיון שעל ידי פתח וחטאת משוי ליה נדר טעות לפיכך עוקרו ממש בצופן דאציגלאי מילתא למפרע שלא היה כאן נדר מעולם, ולכן גם לא יתכן שיהא נתפס קרבן על נזירות זו שלא היתה כלל. משא"כ בהפרת צעל הגם דמעקר עקר אין זה משום טעות צעיקר הנדר אלא הטעם משום גזירת הכתוב, והלכך מסתברא דדוקא מכאן ולהבא אנו דנים על הנדר כאילו נעקר למפרע, אבל דין דאציגלאי למפרע על קודם ההפרה אין כאן ולא אמרינן צה כאילו לא היתה נזירות מעולם, אלא אמרינן דהיתה נזירות רק שחל עליה

אח"כ דין עקירה. והשתחא שפיר שיך דנתפס קרבן על נזירות זו דהא עד שעת ההפרה אנו דנים שהיתה נזירות. וכיון דחל ההקדש חו לא פקע שכן מסתבר דלא מהניא הפרת הצעל רק לענין דיני הנדר עצמו ולא לשאר דברים התלויים בו ולא שיך לצעל ההפרשה אם לא דנימא דאציגלאי מילתא למפרע דלא חלה ההפרשה מעולם אשר זה לימא בהפרת הצעל כנו"ל. (ועי' בהגר"ז שם בצריכות מה שנוגע לסוגיין. ועי' צדכ"ז על הרמב"ם פ"ג הט"ו וצק"ר"ל לדף כ"א ע"ב ד"ה איצט. ועי' הע' ל"ג מש"ה מס' בית הלוי לחלק צין הפרת צעל להתרת חכם צענין אחר ומיהו אין דבריו שם מספיקים ליישב ענין זה דחלות ההקדש עיי"ש ודו"ק).

ב. ר"ל דלענין דלעיל לא אהני לן מילתיה דר"א דלריכה כפרה אלא לענין דחל עליה שם חטאת אבל לא קריעה. אבל הכא אהני לן מילתיה מכל וכל אף לענין הקרבה. ולשון הרא"ש צפירושו מדוקדק צה עיי"ש (ב"מ).

ב. ר"ל דצריכתא דלעיל יחידאי היא וכו' אלעזר הקפר דהא רבנן פליגי עליה, להכי הביא הש"ס ראייה מאידך צריכתא דס"ל מיגו גיז. אף דלא שיך הך דינא דמיעקר או גיז להא דר' אלעזר ורבנן, מ"מ כיון דאידך צריכתא דהאשה שנדרה צללו הכי לא אחיא כרבנן לא סמיך עליה (ב"ר. ועי' קר"א).

[ר"ש אומר] (דר"ש אמר) אם אמרה הריני כמותיך שתימן מותרות. דמשמע הריני כמותיך לכל דרכיך ולכשתותר אהיה גם אני מותרת. ותימיה כיון שקיבלה נזירות וחל עליה איך תהיה מותרת בהתרת חזירתה כיון דמיגו גיז' הא אין נזירות לחלאין ואילו אמר הריני נזיר היום ולמחר איני נזיר הוא נזיר שלשים יום דאין נזירות פחות מל' יום כדמתן בפרק קמא (לעיל ה.) ואומר ר"י דהכי איתא בתוספתא (פ"ג) [אם אמרה] (ו) לא נכתובתי להיות אלא כמותיך שתימן מותרות אם אמרה הכי משום דמשמע ליה לר"ש דהכי קאמרה לה אם סופך שתהיה מותרת לא יחול עלי נזירות כל עיקר. ור"ש לא בא לפלוגי על מלתא דת"ק אלא להוסיף עליה וגם ת"ק מודה ליה. ואומר מהר"ף נ"ע דלר"ש אפי' כי אמרה ואני לבד מפרשין למילתא הכי כאילו אמרה צפי לא [נכתובתי] אלא להיות [כמותיך] וזהו פלוגי רבנן ור"ש^ל:

[דף כ"ב ע"ב] בור' זוטרא צריה דרז מרי אמר היינו דרמי צר חמא דצעי רמי צר חמא הרי עלי כבשר זבחי שלמים מהו כי מתפס אינש צמעיקרא מתפס או לא. צנדרים (דף יא:) משמע (ליה) דמיציעא ליה לרמי צר חמא [היכא דמחית צר זבחי שלמים] אחר שזרקו הדמים ואמר ככר זה עלי כבשר זבחי שלמים וצר שלמים קודם זריקה אסור באכילה ואחר זריקה מותר באכילה, ומיציעא ליה כי אמר ככר זה עלי כבשר זבחי שלמים אם דעת הנודר לומר כמו שהיה צר זבח שלמים מעיקרא קודם זריקה והככר אסור או שחמא דעתו כבשר שלמים השתא אחר זריקה דשרי וגם הככר יהיה מותר.

ובשמעתין יש מפרשים דמר זוטרא צריה דרז מרי צעי למידיחי הפשיטותא שפסט הש"ס מצרייתא דמינא להדיא היא מותרת וחזירתה אסורה ופשיט (דנימא) [דצעל] מיגו גיז', והשתא מר זוטרא דחי לעולם מיעקר עקר כדאסיקנא מההיא דמצאה חטאת העוף ואינה מצאה עולת העוף וחזירתה דאסורה היינו משום דצמעיקרא מיתפסה כלומר מיתפסה נפשה להיות כמותה עד שלא יפר לה בעלה שהיא אסורה וצאתו איסור דעתה לנדור ולעמוד אפילו יפר לה* בעלה ויעקור נדורה למפרע כדאשכחן דרמי צר

פירוש ארזי הלבנון

בא. עי' בספר חידושים וביאורים לנדרים ס"ג
ססק"ב

אמרה צפירוש בשעת נדורה לא נכתובתי להיות אלא כמותך, ולא דמי לנדרים שכלב שכן צמה שפירשה חיבת ואני שפיר איכא למשמע דר"ל ואני כמותך לגמרי.

והנה צפי' ר"י לעיל משמע דס"ל דכריך שחומר כן להדיא בשעת נדורה. אמנם צפירי קרבן לירושלמי דפירקין (ד"ה רש"א) פי' כוונה אחרת דצפירי ר"י ע"ע. ועיי"ש עוד^[1] צמה שקשה על דברי תוס' אלו מקוויית הירושלמי.

ל. לפי מהר"ף איירי שאמרה בשעת נדורה חיבת ואני בלמוד ורק לאחר זמן פירשה דצמה שאמרתי ואני לא נכתובתי להיות אלא כמותך. לת"ק לא מהני כיון דלא פירשה כן בשעת הנדר וכוונתה לא היו רק דברים שכלב ולר' שמעון מהני כוונתה לאשווי למילתא שאמרה ואני כאילו

צינונים

[1]. וכן בקר"א ובמנחת יצחק לחוספתא פ"ג מ"ה.

חמא מציעא ליה הכי אי אמרינן דצמיעקרא* מתפסי^{לא}. וקשה טובא להאי פירושא חדא דרמי צר חמא לא פשיט ל^י דצמיעקרא קמתפסי^{לב}. ועוד דהתם צצעי^י דרמי צר חמא הזריקה אינה מתרת הצצר אלא מזריקה ואילן ולא למפרע והתם ודאי אי אמר כמעיקרא מתפסי^{אסור}. אבל גבי הפרה דצעל אי מיעקר קעקר אפי' אם אמרת כמעיקרא מתפסי^{אסור} היה לה להיות מותרת שהרי הנדר כאילו לא חל מעולם. ועוד דמאי שנא ממחני' דקחני כי הותר הראשון הותרו נמי כולם משום דחכם עוקר הנדר מעיקרו [והכא] צעינן למימר אפי' אם הצעל עקר הנדר מעיקרו חצירתה אסורה. [וזה] מלינן ליישב בדוחק ולומר כי החכם אינו מחיר אלא צפתה וחרטה [ומשוה] ליה לנדר טעות מעיקרא והלכך כשהחיר הראשון הוא כאילו לא היה הנדר הזה מעולם כלל הלכך הותרו כולם אבל הצעל מיפר לאשתו בלא חרטה ופתח מגזירת הכתוב הלכך אפילו אי מיעקר קעקר לענין זה חשיב כאילו נשאר עליה נדר קצת וחצירתה אסורה^ל, דוחק. וע"ק דהשתא מר זוטרא צעי למימר אפילו אי צעל מיעקר קעקר חיתסר חצירתה, ולעיל קאמר הש"ס בצפשיטותא למאי נפקא מינה לאשה שנדרה צנזיר ושמעה חצירתה ואמרה ואני אי אמרת מיעקר קא עקר (אייה) [ההיא] נמי אישתראי, נמצא מר זוטרא קותר ההיא קוגיא. וע"ק דצמר הכי כי דחי מי דמי התם כיון דאמר הרי עלי כצצר צצעי שלמים וכו' לא אתא דחיייה שפיר להאי פירושא דהסבא הפוכה^{לד}. ויש ליישב ולומר^מ דר"ל

פירוש ארזי הלבנון

לא. וא"ת א"כ מאי נפ"מ בין אי אמרינן מיגז גיז או מיעקר עקר, י"ל נפ"מ כמש"כ בחומ' לעיל כ"א ע"ב ד"ה אי.
 לב. אע"ג דר"ל דה"ק דליכא למיפשט דצעל מיגז גיז ודילמא איכא למיפשט צעיא דרמז"ח דצמיעקרא מתפסי וזיל הכא קמדחי ליה זיל הכא קמדחי ליה. י"ל דס"ל להחוס' דאין זה סבא דמר זוטרא יאמר כן לדחות פשיטות הגמ' ממאי דשם ג"כ אינו נפשט עדיין (אומ').
 ג. עי' בספר צית הלוי (ח"א סי' מ"ה) שצ"א סבא דה"מ בזה משום דלשון הפרה משמע מכאן ולהבא דהיינו שהיה כאן נדר ונצטל. רק מיציעא ליה להגמ' אי מיגז גיז מכאן ולהבא ועד זמנה של הפרה הוא נדר קיים, או מיעקר עקר למפרע ותיקף כשנדרה וזל הנדר, מיד נצטל, דומה להא דאיתא גזדרים (ע"ה ע"א) דקאמר ר' אליעזר האומר לאשתו כל נדרים שתדורי עד שאצא מכאן ועד מקום פלוני יהיו מופרים, דמהני, ומיציעא לן שם לר' אליעזר מיתל חלין וצטלין או לא

חלין כלל [פירוש אותן נדרים שנדרה לאחר הפרה חילי, דהפרה לא מעכבא בזה ומיהו צטלי להו מיד. או דלא חילי כלל כיון דהפר לה קודם שנדרה. ר"ן]. ועד כאן לא מיציעא ליה שם רק משום דההפרה הוא קיום קודם הנדר אבל בכל הפרה פשיטא ליה דחלין רק מספקא ליה אי קיים עד שעת הפרה או נעקרו למפרע והוה חלין וצטלין ודמי לשם. וקאמר דנפ"מ לאשה שנדרה צנזיר ואמרה חצרתה ואני דאי מיגז גיז חל נדרה ואי מעקר עקר לא חל הב', דאע"ג דנדר ראשונה חל רגע אחד מכל מקום הא כשהיפר לה נצטל למפרע תיקף וא"כ נמצא דאמירה של השניה ואני הוא לאחר שפקע הנדר מהראשונה ולא חל נדר השניה. ולזה בא מר זוטרא ודחה הפשיטות דהרי זה דומה ממש להא דרמז"ח דמיציעא ליה אי צמיעקרא מתפסי וא"כ גם אי מעקר עקר מ"מ חל נדר השניה ואסורה. עכ"ד ציה"ל ועע"ש.
 ד. ר"ל דמתחילה רצה מר זוטרא לדחות הפשיטות ולומר דר"ל דצמיעקרא מתפסי. ועל זה משני

ציונים

[ח]. ויש ליישב ולומר דהאי מי דמי כולה כו' כ"ל (כמר חורה).

ומי דמיליה, וכולה מילתיה דמר זוטרא היא ולשון נזיר משונה הוא כלומר אע"ג (דהכא) [דהתם] הצעיא אינה פשוטה הכא ודאי יש לנו לומר בפשיטות דצמעי קרא קמתפס (דמי) ודוחק. ועוד מה לנו להציא הצעיא דרמי רב חמא, [דל] מהכא הצעיא יש לנו לומר דצמעי קרא קמתפס כדמפרש ואזיל. ויש ליישב בדוחק דמשום הכי הציא הצעיא להודיענו הסברא דצמעי קרא קמתפס דאי [לאו שמעינן] בעלמא הא סברא לא נאמר לה הכא דצמעי קרא קמתפס. וע"ק דלישנא דתניא בהדיא [משמע] הפשיטות קיימא כדתניא לעיל (דף כא). נמי תניא בהדיא וקאי.

ולכן נראה להר"ס לפרש דמר זוטרא לא דחי הפשיטות אלא קיימא דבעל מיגו גי' וקאמר היינו דרמי בר חמא כלומר תפשוט מהך ברייתא צע' דרמי בר חמא דכי היכי דאמר' דחזרתה אסורה כי אמרה ואני אלמא צמעי קרא מתפס אע"ג דחזרתה יודעת שזאת האשה יכולה לצא לידי היתר ע"י שיפר בעלה אלא אמר' ואני צמעי קרא כמו (שאלמרה) [שחזרתה] אסורה עכשיו אהיה גם אני, ה"נ נימא כשאמר כבר זה כבשר זבח שלמים דצעי למימר כקודם זריקה ל'. אך קשה דמי דמי דודאי גבי אשה אמר' דדעתה צמעי קרא משום דבשעת אסור חזרתה נדרה ואמרה ואני אבל דרמי בר חמא הנודר נודר בשעת היתר אחר זריקת דמים ואמאי נימא דדעתה צמעי קרא. וז"ל דסוגיא [דהכא] ס"ל דצעיא דרמי בר חמא נמי איירי בזה"ג דקאמר הרי כבר זה כבשר זבח שלמים קודם זריקה ל' ובהכי פליגי סוגיא דידן אסוגיא דנדרים התם דקאמר הרי עלי כבשר זבחי שלמים לאחר זריקת דמים.

פירוש ארזי הלבנון

התם כיון דמצא למימר ואני ואמרה כמותך הו"ל כמו שאמרה להדיא צננא אי מתפס אבל גבי בשר דלא סגי שיאמר זה כמו זה הו' כמו שאמר [ואני] סתמא, הלכך איכא לספוקי אי צעי קרא אי צננא והילכך פשיט ליה מרישא דלא סגי צמה שאומרת ואני ודו"ק (ב"מ).

ל'. יש לתמוה, דאי מוקמינן לצעיא דרמז"ח קודם זריקת דמים א"כ היכי מצי לומר בהיתרא קמתפס, הא בההיא שעתא אסור גמור הוא. שאלה זו נשאל לריב"ש בתשובה (סי' ש"ג) והשיב דאף לז' דנימא בהיתרא קמתפס הא ודאי דהשתא חל האיסור ונתפס, אלא כשיזרק הדם ונתען האיסור הותר גם השני, שדעתו כשמתפס צו אפילו בשעת אסורו שיהיה כמוהו לגמרי שכשיזרק הראשון יותר גם השני. עכ"ד עי"ש באורך. והקדן אורה (בד"ה מר זוטרא) נראה מדבריו שהבין דאי צננא מתפס אי מותר מיד אף קודם שיזרק הדם, ומתוך כך הרבה להקשות על דברי התוס' עי"ש ולהנ"ל אחי הכל שפיר.

הגמ' מי דמי וכו' ולשון מי דמי משמע דרובה בזה לדחות דברי מר זוטרא, ואדרבא רק חזק בזה דברי מר זוטרא דהכא יש סברא יותר לומר דצמעי קרא מתפס (מפרשים).

ל'. נראה כוונתם דהאי מי דמי יש לפרשו כמו ומי דמי בוא"ו הציבור. [וע"ז כיוונו במש"כ אח"כ דלשון נזיר משונה]. אי נמי יש להגיה דצריהם כמ"ש ציונים אות ח'.

ל'. איכא למידק דאדרבה הו"ל למיפשט צעיא דרמז"ח דצננא מתפס מסיפא דקתני ר"ש אומר אם אמרה לה הריני כמותך שתיין מותרות, שהרי לישנא דאמר כבר זה כבשר זבח שלמים דמי טפי לאמרה לה הריני כמותך דשתיין מותרות שהרי קאמר בשר זה כמו זה, וא"כ מר' שמעון הוא דהו"ל למיפשט, וגם ת"ק מודה לו כמש"כ התוס' בדציבור שלפניו. ואף לפי מהר"ק נ"ע דפליגי, היינו כשאומרת ואני [סתמא] אבל אומרת כמותך משמע דלכו"ע מותרת. ויש ליישב דשאני

(הגה"ה) דאיכא למימר דלאחר זריקת דמים דהתם בגמרא אינה מלישנא דרמי צר חמא, דרמי צר חמא לא אמר יותר אלא הרי עלי כבשר וצחי שלמים מהו (וע"כ) [וע"ז] מפרש הש"ס לאחר זריקה שמתפס אחר זריקה ויכול להיות דלפני זריקה שאלה וכן סובר סוגיא דהכא. וכן מפרש צביעא דאומן קונה בשצח כלי דמפרש לה הש"ס צפ' המקבל (צ"מ ק"ב) לענין עובר כל חלין וצפרק הגזול קמא (צ"ק נט.) צע"א, וכן צפ"צ דצ"ק (דף יע.) (ויש) [צ"ש] שני לנדרות הש"ס מפרש צכמה פנים הצביע איך נשאלה למלתא^[1] צבית המדרש צעת קדמונים. (הגה"ה.) ודחי הש"ס דלא תפשוט הא מהך צרייתא דלא דמי דהתם כיון דאמר הרי עלי כבשר וצחי שלמים אע"ג דלאחר שזרקו הדמים מצי אכיל ליה בחוץ מיקדש קדיש כלומר אכתי יש קדושה צבשר לענין דאסור לאכול חוץ לירושלים. וה"ה דמצי למימר דאית צה קדושה לענין טומאת הגוף דאסור לאכול צשר שלמים בטומאת הגוף וכן חוץ לזמנן וחדא מנייהו נקט"ל. כלומר התם איכא למימר אס צמעיקרא מתפס צקודס זריקה או לאחר זריקה לפי שהאדם טועה (לימא) [לומר] אחרי שיש צבשר קדושה גם אחר זריקה לענין חוץ שייך לאתפוס ציה ולכך איכא לספוקי אס דעתו אמעיקרא או אחר [זריקה], אצל הכא זאת האשה שאמרה ואני יש לנו לומר דודאי ר"ל דדעתה^[2] אמעיקרא ליתפס וליאסר צקודס שיפר לה צעלה דאי ס"ד צציננא מתפס הא הפר לה צעלה פ"י אחר ההפדה אחר שנצטן. והלך לו האיסור ע"כ י"ל דצמעיקרא קמתפס צקודס שהיפר לה צעלה (ואי צציננא) [לאיתפוס] [דאי צציננא אתפוס] א"כ אין כאן איסור כלל וצמה מיטעי להתפס אחר ההפדה אצל צשלמים טועה להתפס גם אחר זריקה לפי שיש קדושה גם צבשר אחר זריקה לענין חוץ וכמה מילי דפרישית:

איכא דאמרי היינו דרמי צר חמא ודאי. איכא למיפשט צביעא דרמי מצרייתא דלעיל ואין לדחות דמיה זו שצא לחלק ציניהם דודאי דמו אהדדי:

פירוש ארזי הלבנון

לח. כתב הצ"ר דמצינת וה"ה דמצי למימר וכו' והכי פירושו: אע"ג דלאחר שזרקו הדמים מצי אכיל ליה, אפ"ה בחוץ מיקדש קדיש. וכיון דהלשון מגומגם לכן פירשו התוס' כלומר אכתי יש קדושה כו' דאסור לאכול חוץ לירושלים. וע"ז מסיימי וה"ה דמצי הגמ' למימר שאר קדושות אלא דחדא מינייהו נקט.

צינונים

[ט.] עי' צהג' מהר"צ רשנבורג אות ז' והוא מאו"מ ואין מובן רצונו צזה. אמנם הענין דצדפוסים ישינס וכו"ה צדפוסין הגירסא לתמא, וצאשר אין לו מובן הגיה האו"מ לתלמידים אך המגיהים צש"ס שלנו נראה להם להגיה למלתא והכל הולך על דרך אחד צאופן דלנוסחא דידן אין מקום להג' האו"מ צזה. [י.] דודאי דעתה אמעיקרא כנ"ל (צ"ד).

אמרה לה הריני צעיקצך. פירוש האשה שנדרה נזיר ושמעה חצירתה ואמרה לה הריני צעיקצך כאלו אמרה הריני בסופך לשון ואתה תשופנו עקב (נראשית ג) כלומר בסוף דרכך אם תותר את גם אני אהיה מותרת שלא חקבל עלי נזירות ולא יחול עלי. או דלמא כי מקמי דליפר לה בעלה ואסורה, כי צעיקצך יש לפרשו כמו עקב אשר שמע אברהם בקולי וגו' (שם כו) ואפילו אם תותר הראשונה השניה אסורה דבעתה להיות כמעיקרא קודם שיפר לה בעלה וכשאתמרה צעיקצך כאלו אמרה ואני דאמרינן לעיל דברייתא היא מותרת וחצירתה אסורה דכיון דחל עליה נזירות לא פקע בהתרת הראשונה דבעל מיגז גיז:

ואי ס"ד כי אמר צעיקצך צעיקרא קמתפס. ואפילו תותר הראשונה השניה אסורה, א"כ במתניתין נמי אמאי אינו מיפר לה ליפר לה דידה ולוקים דידה אלא ש"מ זכולה מלמא מיתפס. (ואותה) [והא אשה] שאמרה [הריני] צעיקצך היא נמי מותרת (ו) אריכות לשון בעלמא הוא"ל. וה"נ דעת הבעל כי אמר לה ואני דעמיה אכולה מילמא אם תותר היא שגם הוא יהיה מותר ולא יחול הלכך לא מצי מיפר דקאי בלא יחל דברו. ואם תאמר והא במתניתין לא אמר כ"א ואני, וי"ל דהכי מדמי ליה דכי היכי דאשה דאמרה הריני צעיקצך זכולה מילמא ה"נ בעל זכולה מילמא מיתפס. דנהי דודאי דאיניש בעלמא שאמר ואני דעתו כמעיקרא מפני שאין צדו להתיר ואינו נותן דעתו להתיר אצל בעל שצדו להתירה דעתו להתיר יותר משאר מתפסים והוא כאלו אמר הריני צעיקצך. ודאי לא לעולם כמעיקרא מתפס ומ"מ אינו יכול להפר הכא כיון דאמר ואני כאומר קיים ליכי דמי אי מיתשיל אהקמתו מיפר ואי לא לא:

ורבינא הריני נזיר ואת ואמרה אמן שניהם אסורין ואי לאו שניהם מותרים מפני שתלה נדרו בנדרה. וסבירא ליה דבעל מיעקר קא עקר ואי יפר לה גם שלו יותר [וקאי] בלא יחל, דסבירא ליה לתנא דברייתא דהכי קאמר הריני נזיר אם את

פירוש ארזי הלבנון

מ. ר"ל הא דמסיק הש"ס עוד הא אשה כו' אריכות לשון הוא דכבר אמר זה דהאי צעיא (נ"ר).

מ. היינו דהכא ודאי ליכא למימר הטעם משום קיום שהרי לא מהני קיום קודם הנדר ועל כרחך צריך לומר הטעם משום דבעל מעקר קעקר ואי יפר קאי בכל יחל, ודלא כהתוס' לעיל (כ"א) ע"כ ד"ה אלא שדחו פי' זה. וכבר הקשה המשל"מ (פ"ב מהל"ג ה"ד) על דבריהם שם דמסוגיין מוכח שלא כדבריהם והניח ב"ע. ובקרא"א כתב ליישב

עוד כתבו המפרשים ליישב דברי התוס' שם דס"ל דהריני נזיר ואת כי אמר לה בניחומא שפיר הוא קיום (וכ"כ התוס' ר"ד והמאירי), ולא דמי

ציונים

[יא]. ועי' מידוש נחמד בזה בתשו' חזון נחום סי' ע"א אות ד'.

ואפילו לא אמר אס וכן אס אמרה אמן שניהם אסורין והיינו דקפריך אמתני' דקתני כי אמר לה הריני נזיר ואת דמיפר שלה ואלו קייסמא ואס לאו שלא אמרה אמן שניהם מותרין מפני שתלה נדרו בנדרה ולא (דינא) (רנא) להיות נזיר אס לא תהיה גם היא נזירה:

אמר רב יהודה תני. צרישא מיפר שלה ואלו קיים כמתני'. (ומני) [ודקתני] צרישא שניהם אסורין, עד שלא יפריב. ולא כמו שהיינו סבורין מעיקרא שאינו יכול להפר את שלה. דנהי דסיפא משמע שתלה נדרו בנדרהב דקאמר ואס לאו שניהם מותרין אפ"ה יכול להפר שלה משום דספירא ליה להאי תנא דבעל מיגו גיזי וזהו החידוש דאחא לאשמעינן. אבל רישא דקתני אסורים כל זמן שלא הפר אין זה שום חידוש דפשיטא דשניהם אסורין כל זמן שלא הפר:

אביי אמר אפילו תימא כדקתני, צרייתא כגון דאמר (ו)אס את דקא תלי נדרו בנדרהב. מתני' דקתני הריני נזיר ואת משום הכי מיפר שלה ואלו קיים. [פי'] צרייתא כגון דאמר לה הריני נזיר (ו)אס את שתלה נדרו בנדרה כלומר אס את נזירה גם נזירותי יחול

פירוש ארזי הלבנון

מא. לפי' התוס' לעיל דפלוגמא דתנאי היא אי מיעקר עקר או מיגו גיזי א"כ ה"נ הוה מני לשנוי דפליגי צהא, דצרייתא ס"ל מיעקר עקר ומתניתין סברה מיגו גיזי וז"ע (מפרשים). אמנס מה דלא אייתי לעיל לאוכוחי מצרייתא זו דבעל מיעקר עקר י"ל דצלא"ה הציא ממתני' דעדיפא, ומה גם דצרייתא לא פסיקא ליה וכמו דדחי ליה רב יהודה בסמוך.

מב. היינו דהתוס' מפרשי דר' יהודה אינו משבש גירסת הצרייתא דקתני שניהם אסורים, רק מוסיף על הלשון וגרים הכי: שניהם אסורים ומיפר את שלה ואלו קיים (מפרשים).

מג. נראה מדצרייהם דלא היו גורסים צהצרייתא מפני שתלה נדרו בנדרה[טו]. ומש"כ לעיל דצ"ה ורמיניהו וכו' ואי לאו שניהם מותרים מפני שתלה נדרו בנדרה, הך נמינת טעם הוא מלשון התוס' ולא דגרסו כן צרייתא (מרכנת המשנה ה' נדרים פי"ג ה"ג ועי"ש באריות מה שנוגע לסוגין). מר. התוס' ז"ל גירסא אחרת יש להם בדברי אביי דהצרייתא אס את קתני ודו"ק (כמר מורה).

למאי דאמרין בנדרים דקיום קודם לנדר לא מהני שהרי תוך כדי דיבור כדבור דמי[יג], ועוד דגלי אדעתיה דשתיקתו מיד אח"כ תהא הקמה והו קיום בלז שהוא קיום כצרייתא בנדרים (ע"ט ע"א)[יג].

ובספר יד שאלו על הלכות נדרים (סי' רל"ד סקל"ט) כתב כיון דכל הטעם דלא מועיל קיום קודם הנדר הוא משום דכל שלא שמע הנדר אח"כ שמה לא ירצה הנדר[יד], א"כ כאן דהוא עצמו הדירה שאמר לה הריני נזיר ואת, כל שאמרה אמן הו כאילו קבלה נדרו ול"ש קיום קודם הנדר, עכ"ד בקינור.

ולדברי ההפלאה שהבאנו לעיל צהע' י"ח, ממילא לק"מ דהכא הרי ניחא ליה לבעל שאס לא יתקיים נדרה שגם נדרו לא יתקיים דהשתא הו"ל פסיק רישא דניחא ליה ומשו"ה שפיר אינו יכול להפר (כ"כ הוא שם ליישב קושית המשל"מ). ועי' עוד באבני נזר חיו"ד סי' ש"ה, ובספר הלכה רבה סי' קס"ח והלאה שהאריכו ליישב דברי התוס' צענין אחר.

צינונים

[יג]. תפא"י ורש"ש. [יג]. תפא"י, ובחורע"ק בסוגריים. [יד]. ובחבואר בתוס' לעיל י"ב ע"ב ד"ה טעמא וצהע' ק"ג שם. [טו]. וכן משמע צפי' הרא"ש ושאר ראשונים דלא גרסינן לה.

[לפיכך] שניהם אסורין ואינו יכול להפר כדמשמע לישנא דשניהם אסורין, והיינו טעמא לפי שחלה נדרו בנדרה ואם יפר את שלה גם את שלו יצטל וקאי בלא יחל דבצירה ליה דבעל מיעקר עקר. ומתני' דקתני הריני נזיר ואת, פירוש שאינו חולה נדרו בנדרה אלא הוא מקבל אנפשיה ממה נפשך ואת (פי' שאינו חולה נדרו בנדרה אלא הוא מקבל נזירות אנפשיה) ואת דקאמר ששאל לה אם גם היא מציא לקבל נזירות אנפשה, ואת דקאמר (ששאל בתמיה) בלשון שאלה קאמר לה כלומר רוצה את להיות נודרת כמו כן:

[דף כ"ג ע"א] דה"ר זו סופגת את הארבעים. במרא(דף כ"א): מסיק שלא היפר לה בעלה^מ ופשיטא הוא ומשום דקא בעי למיתני סיפא ואינה סופגת וכו' דהוי חידושא אע"ג דנחכוונה לאיסורא כיון דעלה בידה היתר אינה סופגת^מ, תנא נמי רישא וסופגת:

רבי יהודה אומר אם אינה סופגת את הארבעים תספוג מכת מרדות. מדרבנן שנתכוונה לאיסורא במזיד. ובפ' בתרא דמכות (דף כ"ב) ^מ [מפרש] מכות ארבעים מן המורה אבל מכת מרדות עלי מנין אלא מכין עד שחלא נפשו או עד שמקבל עליו. ומספקא לרבי דהכא דלוקה על שעברה דשמה דוקא מ' ותו לא^מ דדוקא כשאין רוצה לקיים אומה המלוה מכין אותו עלי מספר אבל הכא שכבר עברה למה חלקה יותר מדאורייתא אם לא הפרט:

פירוש ארזי הלבנון

או"ח סי' תצ"ה סע' ב' וחמיה לי שלא העיר שם במשנה זו כלל (יח דוד על המשניות).

מ"א. והוא כמש"כ הר"ן בפ"ד דכחוצות (דף ט"ז) מדפי הרי"ף) דדוקא בעצירה נמשכת היו מכין אותו עד שחלא נפשו או עד שיקבל עליו דברי חכמים; אבל כל מה שעושין אותו על מה שעשה מכין אותו על פי אומד בית דין ולהקל מדברי תורה. אמנם החוס' כאן כתבו דעל מה שעבר מלקין אותו ארבעים, וכתבו המפרשים דלמדו זה מגמ' דקידושין (כ"ח ע"א) הקורא לחבירו ממזר סופג את הארבעים, והיינו מכות מרדות וכדפרש"י שם ע"ע.

ומאי דמספקא להחוס' וז"ל דשמה אף בעצירה שעבר מלקין עלי מספר ואומד, כ"כ הר"ן שם עפ"י הנבואה דעת הרמב"ם דאף בעצירה שכבר נעשה מכין אותו עד שחלא נפשו בלא מספר ובלא אומד וחומר הוא בדברי סופרים יותר משל תורה.

מה. אין לשונם מדוקדק, דאין זה אלא דחיה. אבל לפי המסקנא דמייגו גי' מיתוקמא בדיפר לה. ולא ידענא למה לא נקטו לפרש עפ"י המסקנא, וכ"ה בהרמב"ם והרע"ב. ואף למאי דכתבו החוס' לקמן (כ"ב ע"א) ד"ה ת"ש וכו' דלפי המסקנא נמי פלוגתא דתנאי היא, מ"מ לשון בגמ' מסיק דנקטו לא אחי שפיר דו"ק (כ"מ).

מו. ר"ל דקמ"ל אפילו מכת מרדות מדרבנן לית ליה כדאיתא בתוס' (כ"א ע"ב) ד"ה לעולם (כ"ד).

מו. לא נמצא שם והוא בחוספתא ספ"ג דמכות (ה' וזכר בן אריה).

מח. ותמיה לי על החוס' דס"ל דמכת מרדות נמי הוי ארבעים מכות והא מתניתין קתני אם אינה סופגת את הארבעים תספוג מכת מרדות אלא דמכות מרדות לאו ארבעים. ועי' בפר"ח

באשה שהפר לה צעלה והיא לא ידעה הכתוב מדבר. דאי ידעה אמאי נריכה סליחה וכפרה לכפר:

והוא לא ידע ואשם ונשא עונו. בקרא דאשם תלי כתיב: ועלה צידו צמר חזיר. כגון חתיכה אחת ספק היא של חלב וספק היא של שומן דס"ל לת"ק דאשם תלי אפילו אחתיכה אחת מיחייב:

איסי בן יהודה אומר [ולא ידע ואשם ונשא עונו]. ולא פי' קרא כלעיל אלא כגון צ' חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן דס"ל לאיסי בן יהודה דלא מיחייב אשם תלי אלא אחתיכה אחת משתי חתיכות:

ע"ל דבר זה יד"ו. ראשי החיובות ידע ואשם ונשא הכתוב מדבר באשם תלוי:

פסח מיהא קעבידנא. משמע דאכילה גסה שמה אכילה^ב, וקשה דנפרק בתרא דיומא (דף פ:) קאמר' האוכל אכילה גסה ביה"כ פטור דלא שמה אכילה. ואומר ר"ת

פירוש ארזי הלבנון

והמפרשים האריכו הרבה דברים אלו עי' באר"מ, ב"ר ש"ק ומה"פ לירושלמי ריש פירקין[טו].
ג. נראה דהוקשה להחוס' למאי מסיים ר"י על דבר זה ידוע הדיוס דלמה לא סיים בן ר' עקיבא. לכן אמרו שרמזו דבדבריו לומר שעל דבר זה היינו בחתיכה אחת משתי חתיכות אמר קרא ולא ידע ואשם ונשא עונו שמבא אשם תלוי, ולא בחתיכה אחת כר' עקיבא (ע"ז יוסף).

נא. על דברי הגמרא הקשה בטור"א (ר"ה כ"ט ע"א) דאיך אמר ריש לקיש פסח מיהא עביד, הא מדאמר אחד אכלו לשם מצוה מכלל דהשני שאכלו לשם אכילה גסה לא אכלו לשם מצוה וא"כ לא קיים מצוה אכילת הפסח, דריש לקיש הוא דס"ל מצוה נריכות כונה (פסחים קי"ד ע"ב) וא"כ הא ודאי פושע ורשע מיקרי אפילו אינו מקיים דברי חכמים כדאיתא ביצמות (דף כ'), כל שכן באינו מקיים מצוה של תורה[טו]. וכתב: וי"ל מהא דאפילו למ"ד מצוה נריכות כונה ה"מ דבדבר שכל המין

ציונים

[טו]. ועוד מ"מ בזה תמלא בזה"מ מהחט"ם (בסוף המסכת) ובמהר"ץ חיות. ועי' בשד"ח מע' המ"ס כלל קפ"ד בארזכה, גם חמלא שם שש שיטות ענינין שיעור מכת מרדות. [יז]. וזה שלא דבדרי הפר"ח שכתב (בסי' תרי"ב) דמצוה עשה לא נקרא רשע כיון שהוא בשוא"מ, וכ"כ המנ"ח מצוה ו' סק"ג, וכן הביא ה"ד מלאכי סי' ש"ז בשם חוט השני דמה דאמרו ביצמות שם דהעובר על דברי חכמים נקרא רשע וזה דוקא בקום עשה אבל בשוא"מ לא נקרא רשע. ועי' בס' באר אברהם (לנבנה"מ מפנה איתן) עמ"ס פסחים דף ק"ז ע"ב מ"ש"ע עוד בזה, ובשו"ת עין יצחק ח"א בפתח השער אות ה' תולה הדבר בפלוגתא ר"י ור"ל גופא עיי"ש. וע"ע חזון נחום חלו"ת סי' ז'.

דתרי עיניו אכילות גסות יש, וההוא [דיומא] כגון שנפשו קלה באכילה מרוב שצנו והכא שאין נפשו קלה אלא שאינו רעב לאכול לתיאבון*:

בזי דמי אן חד דרך קאמרינן^י. שהלדיק הולך צו והרשע נכשל באותו דרך עצמו [והכא] הם שני דרכים שזה בא על אשתו וזה בא על אחותו:

פירוש ארזי הלבנון

חיה מעכבת, זהו רק לענין דאינו זקוק לפסח שני משום דכיון שנשחט בהכשר וזורק הדם, כבר הורלה ושזב אי אפשר להביא פסח שני דאין מקריצין ב' קרבנות על המזבח לחובה אחת. אבל מ"מ מכרת לא נפטר כל כמה דלא נאכל הפסח דלענין זה אכילת הפסח מעכבת וצריך להביא פסח אחר אלא שאין לו תקנה. והכי נמי ס"ל להמוס' כאן ומש"ה שפיר דייקו דקיים מצות אכילה דאל"כ לא היה מקיים מצות הפסח כלל, וצמ' קאמר פסח מיהא עביד. עכ"ד צקיור ועיי"ש.

ג. יש להקשות דא"כ מאי דוחקיה דריש לקיש לאוקמי לדרשא אחרימי ולא ניחא ליה לאוקמי בשאכלו אכילה גסה ממנא^י. ותו מי הגיד לר"ל דמה שאמר ר' יוחנן ואחד אכלו אכילה גסה דמיירי צמי שאינו מתאוו לאכול, אימא דבאכילה גסה שהוא קץ מיירי ולכן נקרא רשע^י. וי"ל דקרא לדדיקים ילבו צם ופושעים יכשלו מיירי ודאי אענין אחד, ואכילה גסה דיוה"כ לא מיקרי אכילה אלא מויק כדאמר התם. ואע"ג דאכתי לא אסיק דמיירי בדרך אחד הא מסיק אדעתיה שפיר דאיירי צענין אחד^י. אי נמי שפיר אסיק אדעתיה דליכא לאוקמי קרא צב' דרכים ומש"ה לא אוקמי צה אכלו לשם מצוה וזה היה קץ, ומאי דבעי לאוקמי קרא באשתו ואחותו משום דהיה סבור דאשתו ואחותו חד דרך הוא דשניהם נאכוותו כל אחד לבא אל אשתו^י. עוד י"ל דלא נקרא פושע אלא במתאווה לצב' עבירה ע"י יצר הרע שמסיתו על כך משא"כ צה שקץ צמוותו ואוכל אין זה פושע אלא מעשה שיגעון בעלמא וק"ל^י. וצאו"מ כתב עוד דרך צה עיי"ש ועי' בספר שער יוסף להחיד"א ז"ל עמ"ס הוריות דף י' ע"ב שהאריך צה וצבא.

גד. צמ'. מי דמי וכו'. לכאורה אף צבא זה מה

וכעין קושיא זו הקשה הטו"א עצמו שם בתוך דבריו עיי"ש ז"ע. מיהו על גוף דברי הטו"א אין להקשות דאכתי אמאי שביק ר"ל להאי משל דפסח דהו"ל לאוקמי בפסח גופיה ודאיירי שאכלו במתכוין להדיא שלא לזאת ידי המצוה. הא לא קשיא, חדא דהטו"א עצמו (שם דף ע"ח ע"ב ד"ה מצות) דעתו דכל היכא דא"ל כוונה, אפילו אם מתכוין להדיא שלא לשם מצוה כסתמא דמי ויוצא עיי"ש. ועוד נראה דלנ"מ שהרי צבא"ג דמתכוין להדיא שלא לזאת הרי הוא מויד, וקרא ודאי לא משמעו צמויד כמו שדקדק האו"מ כאן מדכתיב מכשול ומכשול קרי שוגג ולא מויד. איברא מדברי הטו"א שכתב להוכיח מההיא דיבמות דמיקרי רשע צבא"ג מקיים מצוה של תורה נראה דצמויד מוקי לה דאל"ה לא מוכח מדי וי"ע.

ג. דבריהם תמוהין לכאורה שהרי צמרא לא קאמר אלא פסח מיהא קעביד דהיינו שקיים מצוה עשיית הפסח בשחיטה וזריקה והקטרה. ומדלא קאמר פסח מיהא קאכיל משמע דודאי מצוה אכילה לא קיים באכילה גסה שאכל^י אלא דפריך ליה דנהי דלא קיים מצוה אכילה מ"מ כיון דאין אכילת הפסח מעכבת העשיה ושפיר יוצא ידי חובה במצוה עשה אע"פ שלא אכל ממנו כלל ונפטר בכך מכרת ומפסח שני ונמצא שכבר עשה עיקר המצוה אלא שלא עשה מצוה מן המוצחר לכל פרטיה, לא הו"ל למקריה רשע [א"ה עי' הע' שלפניו] משם הטו"א וציונים אות י"ז. וא"כ אדרבה מוכח מזה דאכילה גסה לא שמה אכילה. ועי' תוס' פסחים ק"ז ע"ב ד"ה דלמא.

כן הקשה הגרי"פ ז"ל (עשין מ"ו) וכתב ליישב עפ"י מה שהעלה בשיטת רש"י (וצחים ק' ע"א) דהא דקיי"ל (פסחים ע"ח ע"ב) דאכילת פסחים

צינונים

[יט]. מפרשים. וכן הרא"ש צ"ב (ק"י ע"א) הוצא בשטמ"ק שם דחה פי' ר"ת מכא קושיא זו. [יט]. תוספות יום הכיפורים לק"פ ע"ב ופ"ע. [צ]. מהרש"א ח"א הוריות י' ע"ב. [כא]. ירשע יעקב, הביאו בספר שער יוסף על הוריות. [כא*]. אולי צ"ל: וכז"ל. [כב]. עיין יעקב.

ל'ד'ו ושתי צנותיו הוא שנתכוון לעצירה ופושעים יכשלו בס"י. והיינו כמ"ד בפרק ד' מימות (סנהדרין נח:) עובד כוכבים אסור בצתו. ואפילו למ"ד מותר כבר פירשו [האומות]^י מעצמן מעריות^י:

[ו'ד'מא] איהו נמי לשם שמים מכוון. שלא מצינו בו שיהא שטוף בזימה. ומשני אדרבה שטוף היה שנאמר וישא לוט, וכל הפסוק דרשינן לעצירה:

והא מינס קאניס. שהרי השקוהו יין וצחאי עובדא לא היה כוונתו לעצירה כלל ואמאי קרית ליה פושע:

ל'ב'ד נקוד על וי"ו דוצקומה לומר לך. דהרי הוא כמאן דליחיה דצקומה ידע"י:

[דף כ"ג ע"ב] **אח** נפשע מקרית עוז זה לוט. שנקרא אח לאצרהם כדכתיב כי אנשים אחים אנחנו. מקרית עוז זה אצרהם כדכתיב הציטו אל צור חוצבתם:

פירוש ארזי הלבנון

מקום שאתה מוצא כתב רצה על הנקודה אתה דורש את הכתב ע"ש, וא"כ הכא כיון דהכתב רצה אתה דורש את הכתב דהיינו ובקמה בלא וי"ו [וקשה דא"כ] למה נכתב בקמה כלל כיון שהוא היפך משמעו. ואם נאמר דעל וי"ו קמא של ובקומה קאמר נישא, ותדרוש ביה הכי ולא ידע בשכחה בקומה, דאפילו בקומה למחרת שכבר הפיג אז מיינו והיה ראוי אז להיות נזכר את שכחה אללו מאתמול כדרך שיטורים הגם שלא ידעו צעת שכחותם מה שיעשו, למחרת כשמפיגים מיינס הם נזכרים קצת ממה שעשו בשכחותם, הנה לוט שהיה שכור כ"כ שלא היה נזכר בקומה אז מיינו מה שהיתה שוכבת אללו מאתמול. ומינה חידוק הא בקומה גופא ידע צעת קומה. והשתא ה"ג הכא אתה דורש את הכתב ודו"ק (מהרש"א ח"א הוריות י' ע"ב). א"ה הנה מש"כ ואם נאמר דעל וי"ו קמא וכו', לא הצנתי, הא סוף סוף על וא"ו אמנעי הוא נקוד. ואולי שרצה לרמוז דאפשר שהש"ס שלנו מדדירש להאי דרשא מוכח קצת דפליג על המסורה שלנו בזה וס"ל דהנקוד על וא"ו קמא הוא. וכמו שמצינו בהרבה מקומות פלוגתא צין הש"ס למסורה, עי' גלה"ש שבת נ"ה ע"ב לתד"ה מעבירים. אמנם עי' במדבר רצה פ' ג' פי"ג דמייתי להך דרשא ושם איתא להדיא דנקוד על וא"ו אמנעי. וא"ע.

שייך כלל לדיק ופושע בדבר שנודמנה לו [דהרי אנוס הוא]. יש לפרש למאי דס"ד השתא ע"ד לא יאונה לנדיק כל און, ואיירי דזה היה מתכוון לאשתו השי"ת הזמין לו אשתו כי לדיקים ילכו בס, וזה נמכרין לאשתו ונודמנה לו (ס"א מהרש"א הוריות י' ע"ב ועי' אר"מ).

עו"ל דנודמנה לו לא היו אונס גמור שכן איבעי ליה לאסוקי אדעתיה ענין השינוי ולכן שפיר מקרי פושע, דשוגג נמי מיקרי פושע כמו שומר שפשע בשמירה, ועי' בדברי התוס' עירובין ל"ב ע"ב ד"ה ולא. והגם דצנמי קרי ליה רשע דקאמר האי רשע קרית ליה, על כרחך לאו ממשמעותא דקרא הוא דנקיט לה שהרי בקרא לא כתיב אלא פושעים. ובמאירי גורם צנמי האי פושע וכו'.

גה. לכאורה אינו מובן במאי נכשל לוט יותר משתי צנותיו. וי"ל דלוט נכשל דבשביל חטאו נאסרו הזכרים לצוא בקהל אבל הנקבות הותרו לצוא בקהל משום דצנותיו לשם מצוה נמכרו (מהרש"א ח"א הוריות). ועוד דגם חלקן במלכות בית דוד על ידי נקבות היה ולא ע"י זכר (אשכנז פ"י נח).

גו. היינו אחרי המצול (יעב"ד).

גו. שהרי אם לא פירשו לא הוו צריכי להשקותו יין (הרא"ש ז"ל).

נח. קשה מההיא דפרק הפועלים למה נקוד על איו שצאליו ופי' התוס' שם דאמר צצ"ר כל

ומדינים כזריח ארמון. על שהעיר מדינים* בינו לבין ישראל כזריחים לארמון ע"י ריב שהיה בין לוט ובין אברהם כדכתיב אל נא תהי מריבה וגרמה לו מריבה להפרד מאברהם וע"י כן נכשל בצננותו ונעשה כזריחים שנועלין את הארמון שאין החינוכים יכולין להיכנס לפנים כן נעשו עמומים ומואזים שאסורין לבא בקהלם. ובצראשית רבה (ע"י פרשתא נ"ב) דריש לפי שאסורין בקהל ובעזרה כעמאים:

לתאודה יצקש נפרד זה לוט. שציקש להפרד מאברהם כדכתיב ויפרדו כדי למלואת תאותו בעצירה:

פירוש ארזי הלבנון

שהטיל מדינים כזריח ארמון והיינו כמו שסוגרים הארמון שאין החינוכים יכולין ליכנס לפנים. וע"י בתוס' ד"ה מדינים שרמזו לזה ולפמ"ש הדברים מפורשים ת"ל (דברי שאל להגר"ש נאחמא האל).

בב. נדל"ל כעמאים בעזרה (אהל משה). וכן מבואר מלשון המדרש שם ז"ל: ומדינים כזריח ארמון הביא עליו מדינים כזריחי בית המקדש מה להלן לא יבא עמא אף כאן לא יבא עמומי ומואזי בקהל ה' עד עולם עכ"ל. [והנה בדפוס ראשון (ונציה רפ"ג) הגירסא בתוס' "בעזרה כעמאים" חסר וא"ו, וגם הוא לאות כי אכן נפל כאן טעות המתחלפות כמאזי בדפוס, אלמא שאח"כ הוסיפו הוא"ו משום דכל"ז איז לו שום מובן. ונתחלפה המשמעות].

אמנם בספר גליוני הש"ס הבין כוונת התוס' ככתוב לפנינו וכתב: זה חידוש. וקצת ראה מקרא כי ראיה גוים באו מקדשה אשר צוית לא יבואו בקהל לך ע"ש בפרש"י וביצמות ט"ז ב' דנדרש אעמון ומואז ומוכח דגם ביאתם למקדש אסורה, וז"ע אם זה רק בעמון ומואז או כל פסולי קהל נמי אסורים ביאת מקדש וע"י תוס' תענית כ"ז: ע"א ד"ה מר סבר דמשמע דממזר מותר ביאת מקדש עש"ה, ובפשיטות הרי פסולי קהל מחויבים בכל המצוות בישראל כשרים וא"כ ודאי דמחויבים ג"כ בראיית פנים בעזרה כרגל. אולם זה נראה ג"כ לכאורה ודאי דגם גר עמומי ומואז חייב בראיית פנים בעזרה וז"ע עכ"ל. וכן בדובז משרים (ח"ג ס' ס"ו) תפס דצריהם ככתוב לפנינו ופירש דנפ"ל מדרש בקהל היא עזרה.

בג. ואע"פ שלא נפרד עד שלא אמר לו אברהם, כיון שמריבה זו באה מחמת הרועים הו"ל למחות שלא יריבו עוד. ללמדך שהיה תאב להפרידו וכיון שפתח לו אברהם מיד נפרד ממנו ומתוך זה

גמ. ואף דהכתוב צ"ל הטעם על דבר אשר לא קדמו אחתם בלחם ומים וגו', מ"מ שורש הרע פורה מראש ע"י שנפרד מאברהם והוליד זרע פסול והעירו מדינים עם בני ישראל ושכר בלעם וכו' ואסרן הכתוב ונעשו כזריח ארמון (ב"ר).

ס. הא פנימיים יוצאים, וה"נ מותרין ישראל בעמומים ומואזים, והבן (ח"י ר' מאיר שמחה).

סא. הכוונה לדעתי דהנה התורה אסרה עמומי ומואזי בקהל ד' והנה צריכות הימים לא נודע מי ומי השונא זא"ז אם עמון ומואז הוא מתועב בעיני נפש הישראלי או ח"ו להיפך שהם שונאים בעיני עמון ומואז ע"כ אסור החיתון בהם. אבל המופת לזה ע"ד דמיון לאדם שנועל מנעול שלא יוכל לבא אל הפתח והנה כשם שהחיוץ לא יוכל לבוא להפנימי כמו כן הפנימי לחיוץ לא יוכל לבוא, אבל ההבדל יהיה ניכר מי ומי היה נועל אם תראה שהמנעול נעול מצפנים אז תדע שהפנימי נעל בעדו שהרי הוא יכול לפתוח ולא השגי, אבל אם החיוץ סגר אז צריך להיות המנעול מכוון. והנה כמו כן ראינו מי הנועל אם מפאת נפש הישראלי או מפאת נפש העמומי ומואזי שהרי התורה אסרה לא יבא עמומי ומואזי בקהל ד' ולא מצינו שעמון ומואז גדרו עצמם מלבא ישראל ביניהם וע"כ שהקצ"ה שונא את עמון ומואז.

והנה גם לוט נפרד מאברהם ולא נודע מי ומי רצה להתרחק אבל באמת המעיין בפסוק ימצא כי לוט נדחה מאברהם שהרי אברהם אמר לו הפרד מעלי וכו' ומבואר במדרש דא"ל ללוט לעולם אני בימין ואשמאליה דהיינו שאשמאל אחרך ומביא משל לזה עיי"ש במד"ר וע"י צריבני בחיי, וא"כ מבואר שלוט נדחה מפני אברהם, וז"ש את נפשע מקרית עוז זה לוט שפירש מאברהם, ומדינים כזריח ארמון

ובבב' חושיה יתגלע. ככל התורה יתגלע קלונו, כשמי תורות בתורה שכתב לא יבא עמוני ומואצי היינו כנחיות, ובתורה שבע"פ כנחיות מדרשות ששונים בהם עמוני [ומואצי] אסורין ואיסורין אסור עולם:

תמר וינתה. אבל נתכוונה לשם שמים כדכתיב כי ראתה כי גדל שלה: ויצאו ממנה מלכים. כדכתיב בסוף רות ואלה תולדות פרץ וכו' עד ישי: ונביאים. דאמר מר אמוץ ואמניה אחים הוו ואמניה המלך מורע דוד וישעיה ואמוץ נביאים היו דגמירי (מגילה דף טו.) ככל מקום שהזכיר (תורה) שם [אציו] כנביאות גם אציו (נמי) היה נביא:

שבתוך שלא לשמה צא לשמה. ואל"ת והא אמרין צעלמא (ברכות דף יו.) העוסק במצוה שלא לשמה נוח לא שלא נצרא. וי"ל דהתם מיירי שעוסק בתורה שלא לשמה לקפח אחרים והכא קאמר שעוסק בתורה שלא לשמה להתגדר ולקנות שם:

שבתוך שלא לשמה צא לשמה. ואל"ת דעצירה לשמה עדיפא ממצוה שלא לשמה דיש בה עדיפא קצת:

פירוש ארזי הלבנון

סא. על ראיית הגמ' קשה מאי מיייתי מבלק שהוא לא צא לשמה לעולם. אכן נראה דהכוונה היא

שהקצ"ה נותן שכר למי שעושה מצוה שלא לשמה שיעשה מצוה לשמה והוא ע"ד ששכר מצוה מצוה. וראיה מבלק שהוא עשה מצוה שלא לשמה דהיינו שהקריב מ"צ קרבנות שלא לשם מצוה וריוה ה' מחלצם ודמם, יצאת ממנו רוח שיצא ממנה דוד שריוה ה' כשירות וכו' לשמה לשמו יתצרך. ונראה עוד לומר שהראיה היא מדקחיון מדה כנגד מדה שמע מינה דהקצ"ה נותן שכר למצוה שלא לשמה שממנה צא לשמה (ספן ה').

סו. כוונת דבריהם ליישב דלא תיקשי דא"כ מאי פריך בגמ' והאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם וכו' ואימא דרב נחמן בר יצחק איירי בשלא לשמה כזה שעוסק בתורה לקפח אחרים וכחילוק התוס', לזה אמרי דא"כ לא הו"ל לזון עדיפא דמשמע דיש בה עדיפא קצת אבל לעולם גם זה הלומד ועושה מצוה שלא לשמה גם זה טוב, וזה אינו שהרי בעושה שלא לשמה כזה קיי"ל דנות לו שלא נצרא. [א"כ] שפיר פריך בגמ' וק"ל (שו"ת מקום שמואל שער היריוס).

נתגלה קלונו שאם נשאר אצל אברהם לא צא תקלה זו על ידו. הרמ"ה ז"ל (תוס' הרא"ש סוטה סא.).

סד. על קושיית הגמ' מקשים דמאי פירכא לעולם אימא דגדולה עצירה לשמה ממצוה שלא לשמה ולא משום גריעותא דמצוה שלא לשמה אלא דעצירה לשמה גדולה יותר. וכו' יש לדקדק אימא דרנב"י איירי בגופן של עצירה לשמה ומצוה שלא לשמה ולא בנמשך מהם דנמשך אפשר שיהיו שקולות. וזה זמן רב שחיראתי בענייניו כזה ממאי דאיכא למידק עוד דמאי ראה מיייתי מיעל הרי התם עשתה עצירה לשמה וגם עשתה מצוה גדולה לשמה שהרגה את סיסרא והצילה את ישראל ואפשר דמשום הכי הכתוב משבחא דהצטרפות המצוה הגדולה, ומנ"ל דגדולה עצירה לשמה. ומש"ה סבר המקשן דמ"ש גדולה עצירה לשמה היינו שה' מוכהו שיעשה המצוה הנמשכת כיעל, משא"כ במצוה שלא לשמה שאינו זוכה לעשות מצוה לשמה. ומש"ה פריך דגם ממצוה שלא לשמה צא למצוה לשמה. ותיריך אימא כמצוה ותריוהו ממשכן בתרייהו מצוה גדולה לשמה, ודו"ק (שער יוסף.).

ומאן אינזון נשים צאהל שרה ורצקה רחל ולאה. צשרה כתיב והנה היא צאהל (צראשית ית). צרצקה כתיב ויצאה יצחק האלהה שרה אמו (שם כד) צרחל ולאה כתיב ויצא מאהל לאה ויצא צאהל רחל (שם לא). ומנשים היינו דכתיב נשים ס':

שבע צעילות צעל קיסרא. דז' פעמים כתיב כריעה נפילה ושכיבה:

ודא מתהניא מעצירה. ונהי נמי דלא קשה לו תהרג ולא תעבור כדאמרין שיליה פרק בן סורר ומורה (סנהדרין עד:) דאסתר קרקע עולם היתה ס"מ מ"מ למה משצחה הכחוצ והלא היא נהנית מן העצירה. ומשני לא היתה לה הנאה דטובתן של רשעים רעה דכתיב השמר לך מדבר עם יעקב מטוב ועד רע. וצפרק מצות חליצה (יבמות קג:) מסיק צשלמא גבי לבן דקמדכר שם דעבודת כוכבים אלא גבי יעל מאי רעה ומשני דשדא צה זוהמא:

ארבעים ושמים קרבנות. שעשה צג' המקומות ז' מוצחות וצכל מוצח ומוצח הקריב פר ואיל הרי מ"צ קרבנות והיינו שלא לשמה דהקריבן כדי לקלל ישראל ס':

בת צנו של עגלון. לאו דוקא נקט צת צנו. וכן [צחלקן] (סנהדרין קה:) דאמר צתו של עגלון, לאו דוקא אלא הרצה דורות היתה אחר עגלון. דאמר פרק החולץ (יבמות מח:) מפני מה גרים מעונים צזה"ו מפני ששיהו עצמן לצא תחת כנפי שכינה מאי קרא ישלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלמה אשר צאת לחסות תחת כנפיו משמע שהיתה רות קטנה כשנתגירה"ו והרי יש מעגלון ועד אצטן יותר ממאתים שנה ודוק ותשכח [ואמרין] (צ"צ לא) אצטן זה צועז ואי צתו של עגלון היתה א"כ לא היתה קטנה:

[דף כ"ד ע"א] **ארבעה** דורות צישראלע"א. עוצד ישי דוד שלמה ואילו צעירה לא הות צישראל עד רחצעס בן שלמה צצא מנעמה העמונית ע"ב:

פירוש ארזי הלבנון

סו. צ"ל: ומנשים דכתיב פירושו כמו נשים. וקאי אמאי דמסיק לעיל אלא אימא כמזוה וכו'.
[אנ"ה לפי"ו יהיה המ"ס דמנשים אינו מ"ס היתרון רק כמו שהיה כתוב כנשים] (מהג' יו"ט ליפמאן. ועי' צא"מ וצ"ר וצמ"ס חמ"ס אה"ע ס"ו צ"ס מ"ט, וצמח"ר חיות מש"כ לפרש דכריהס צענין אחר).
סח. עי' קושיית היעצ"ן על זה, וצ"ר כאן מש"כ על דבריהס.
סט. יש לדקדק דההיא צנלק דמיימי הכא לכאורה כדי לקפח אחרים שהרי צה צהס לקלל את ישראל. וי"ל שצוה לא צה לקלל את ישראל רק מפני יראת עצמו כמ"ס וירא צנלק וגו' ויגר מואב

מפני צני ישראל וגו', והו"ל כמו לקנות שם לעצמו. (ח"א מהרש"א הוריות שם).
ע. שהרי משצחה הכחוצ לרות שמהירה ולא שיהמה מלהתגיר. וכדפרש"י שם: אשר צאת. שמהירה ולא איחרת עכ"ל. ועי' תוס' צ"ק ל"ח ע"צ ד"ה נשא וצמ"א מהרש"א שם.
עא. מדצריהס נראה דלא גרסינן "למלכות". וכן משמע מדברי שאר ראשונים. וכן צ"ק ל"ח ע"צ ל"ג ליה. וגירסת הספרים יש לפרש דה"ק דקדמה ד' דורות צישראל לנורן ולתכלית המלכות. והכוונה צה שכן עיקר מה שזכתה צההקדמה היה לנורן המלכות וכמש"כ המהרש"א צח"א (צ"ק שם)

האשה שנדרה נזיר והפרישה בהמחה. שלשה בהמות כצשה לחטאת וכצש לעולה ואיל לשלמים שהן קרבן נזיר טהור^ע. ואח"כ הפר לה בעלה אם משלו היתה הבהמה חלל ותרעה בעדר דכיון דהיפר לה בעלה אין כאן נזירות כלל והבהמה שהפריש דין חולין עליה כדאמר בגמרא כי אקני לה מידי דזריכא לה מידי דלא זריכא לה לא אקני לה ונמצא שלא היתה קודש כלל:

ואם משלה הבהמה. ובגמרא מפרש מאין תבא לה שלא יהא לבעלה רשות זו:

החטאת [תמות]. אע"ג דהפר לה כדמפרש לה (לעיל כא:) טעמא דמתניתין כיון דבעיא כפרה היא כחטאת שמתו בעליה^ע:

והעוֹלָה מקרב עולה. וא"ת ולר' ישמעאל דאמר לעיל (דף יט) דעולה לאו דורון הוא ולא קריבה כי הפר לה בעלה, אטו פליג נמי אמתני' דהכא דחייב בהדיא דעולה קריבה עולה אע"ג דהיפר לה בעלה. וי"ל דאפי' רבי ישמעאל מודה בנזיר טהור דעולת בהמה דורון הוא דדוקא גבי נזיר טמא דכתיב ביה וכפר וכתיב עולה בהדיא קרא משמע ליה דעולה נמי בזה לכפרה^ע:

שְׁלָמִים (נמי) יקרבו שלמים ונאכלין ליום אחד. כחומר שלמי נזיר^ע ואפי' למ"ד בעל מיעקר עקר [כיון] שהיא (קדש) [קדשתם] לדין שלמי נזיר יאכלו בכל החומר שבה^ע. והא דקאמר בגמרא שלמי נזיר ששחטן שלא כמזותן (היינו) אין להם זרוע ומדמה

פירוש ארזי הלבנון

עג. כמבואר במדבר ו' י"ג ולקמן מ"ה ע"א במשנה.

עד. ודע שמבואר הסוגיא שם דזהו רק למאי דס"ל דבעל מעקר עקר זריכין להאי טעמא כיון דזריכה כפרה הו"ל כחטאת שמתו בעליה אבל למאי דקיי"ל בעל מיגז גיז בלא"ה ניחא דשם חטאת עלה עיי"ש (תרעק"א).

עה. והטעם דלא נפקא העולה לחולין בהפרת הבעל ע"י הערה פ'.

עו. נראה דמן הדין אין עליהם שם שלמי נזיר כיון דאין כאן נזיר ולגדה הם באים והא דאינו נאכל אלא ליום ולילה הוא חומרא מדרבנן בעלמא. (ק"א, סוג דברי הירושלמי). אבל בסנטקיל מהד"ב דף קנ"ט ומהד"ד דף 131 נקיט בפשיטות דהוי מה"ת עיי"ש ביאור הדברים.

עו. ע"י הע' ע"ו. ומה דלא נפקי השלמים לחולין בהפרת הבעל ע"י הע' פ'.

דהיה השכר לפי המעשה דהיינו מדה כנגד מדה, לפי שהקדימה הבכירה במזוה לקיום העולם [לפי דעתה], וזכה להקדים המלכות שהוא קיום העולם שאלמלא מוראה של מלכות וכו'. (והמהרש"א ז"ל שם דייק לה מגידסא דנזיר כאו).

עב. מדבריהם משמע דנעמה העמונית אימיה דרצבסס גיורת הימה, וקשה ע"ד החוס' סוטה (מ"א ע"ב ד"ה אותו היום) דס"ל דאין ממנין מלך אלא"כ אמו מישראל וכן משמעות דברי הרמב"ם פ"א מה"מ ה"ד. וי"ל דלא הזהיר קרא אלא שום תשים עליך מלך מקרב אחיך וזהו דוקא במלך ראשון אבל במלך בן מלך אין נרץ שימה שהמלכות ירושה היא. ועוד י"ל דנעמה לאו גיורת הימה רק נקראת עמונית על שם שמזרע עמון בזה ואולי אמה או זקנתה הימה עמונית אלא דנקבה לא חשיבא לניחשב דור בישראל דלא שייך דורות בנקבה שאין בנה קרוי דור אחריה ואין משפחת אם קרויה משפחה. ולשון ראשון עיקר (תו"ד הנוצ"ק חו"מ סי' א').

ליה להביע^ע היינו אין להם זרוע כמלותו שיטעון בתנופה אלל מ"מ הזרוע מיתסר כחומר שלמי נזיר. ועוד אומר ר"מ דאין להם זרוע היינו דאין להם דין זרוע בשילה שיתבשל עם האיל אלא לבדו אסריניה^ע * :

ד"ג ואינס טעונים לחס. כשאר [שלמי נזיר] דכתיב על כפי הנזיר ואין כאן כפי נזיר דהפר לה, ואם הקדישו כבר טעון פדייה, ואפילו אי מיעקר עקר גזירה שמה יאמרו הקדש יוצא בלא פדייה^פ, ואי מיגז גיזי נמי מצי לפדות דאין לו קדושת הגוף עד שישחט עליו הקרבן:

פירוש ארזי הלבנון

מצי לאתמיניה, א"כ ודאי גמרה ומקדישה להו בכל ענין אף בלא יוסר לה נדרה, ודוקא בתפלת דהוי לכפרת הנזירות א"כ לכשמיפר לה בעלה והותר נדרה איגלאי נמי על ההקדש שהיה בטעות שהרי היא לא הפרישתה אלא על דעת הנזירות, ולכן קאמר בגמ' גבי חטאת טעמא אחרינא משום דבעי כפרה וכו' משא"כ בעולה ושלמים אף בלא טעם זה שפיר חל ההקדש אף לאחר ההפרה.

והנה לענין הלחם מוצא בתוס' דפקע ההקדש מה"מ בהפרת הצעל, ולפמשנ"מ מוכן היטב כיון דהלחם מיוחד הוא לנזירות [דאין ריקי נזיר בלא נדבה] ולא מצי לאתמיניהו כל אימת דבעי אלא דוקא בקרבן נזירות, להכי כד מיפר לה בעלה ופקע נדרה פקע נמי הקדש שהרי כל עצמו לא הוקדש הלחם אלא לזורך ועל דעת הנזירות ונזירות הא ליאת. ולא שייך בלחם טעמא דנזיר חוטא כמוכן, דלא עדיף מן השלמים עצמן דעיקרן לנדבה כנ"ל.

ובקרא (כ"א ע"ב) פי' בענין אחר והוא דדוקא בתפלת דדינא הוא דתמות, ודאי לא יחא ליה דלימות והוי הקדש טעות, אבל עולה ושלמים ודאי לא חשיב הקדש טעות ע"י הפרת הצעל ואידי גמרה ומקדש לה. ולפי דבריו הוא הדין בלחם שפיר חל ההקדש מה"מ ושלא כדברי התוס' כאן וכמו שהעיר הוא עצמו על דבריהם.

ועי' עוד במרומי שדה שפירש בכוונת התוס' דה"ה בשלמים עצמם לא חל הקדש מה"מ רק משום גזירה שמה יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון, ודוקא בתפלת הנוכך בגמ' לטעמא משום דבעי כפרה וכו' דגבי חטאת לא שייך לומר דתמות משום גזירה וכדאיחא ביזמא וכו' משום גזירה ימותו אלמא דאין סברא לומר הכי, עכ"ל. ולא הבנתי דבשלמא גבי הלחם אמרינן שפיר דיפדה משום

עח. היינו מדפריך לקמן ותו ליכא והא איכא שלמי נזיר ששחטן שלא כמלותן. ואם איחא דדוקא גבי שלמי נזיר ששחטן שלא כמלותן הוא דקאמר אין להם זרוע אבל במתניתין יש להם זרוע א"כ מאי פריך, אימא דלא חשיב אלא הנך דאין להם לחם לבד אבל זרוע יש להם, אבל הך דשלמי נזיר ששחטן שלא כמלותן דאין להם לא לחם ולא זרוע לא קחשיב. אלא ודאי דבכולהו אין להם זרוע. ודע דהתוס' ו"ל במנחות (ד' ע"ב ד"ה ואין) מוצא מדבריהם דיש חילוק בין מתניתין להך דשלמי נזיר ששחטן שלא כמלותן. ונראה מדבריהם שהיו גורסין להדיא במתניתין דיש להם זרוע עיי"ש וכן משמע מדברי הרצ המחירי שגורס כן (ע"כ מדברי הכ"מ). וצירושלמי כאן (י"ח ע"א) מייית ברייתא דתי להדיא דאין טעונים לא לחם ולא זרוע עי' בש"ק לשם וצמו"א מנחות סי' ל"ב סקכ"ח.

עט. כוונת התוס' הוא דאין להם זרוע דקמינ במתני' היינו לחומרא דוקא. והיינו דזרוע של איל נזיר בעלמא אע"פ דאסור לזרים אפ"ה מביטו בהדי בשר האיל, דחידוש הוא שחידשה תורה באיל נזיר דהגם דהוי הזרוע בנותן טעם בבשר האיל אפ"ה שרי הבשר לבעלים וכדאיחא כ"ו בחולין דף ז"ח ע"ב. ומפרשים התוס' דהך חידוש אינו נוהג בשלמים דמתניתין, והיינו דקמינ אין להם זרוע.

פ. נראה ביאור הדברים, דהנה באמת טעמא בעי בעולה ושלמים אמאי לא נפקי לחולין, שהרי דוקא גבי חטאת הוא דקאמר הש"ס משום דלריכה כפרה גמרה ואקדשה [וכמו שהביאו התוס' כאן ד"ה החטאת] אבל בעולה ושלמים דליכא למימר הכי א"כ הו"ל למיפק לחולין.

ונראה [ע"ד שכתבנו לעיל פ"ג הע' מ"ח] בעולה ושלמים כיון דדורון הם וכל אימת דבעי

ד"ג היו לה מעות סתומים יפלו לנדבה. היכא דהפר לה. בגמרא (מפרש) [אפרש] פ"א דהנהו סתומים יפלו לנדבה (לחולין ולמזבח) [לקין המזבח] דהיינו עולת נדבה פ"ב ונסכיה צאין משל ציבור פ"ב. וכן פ"י בכל דוכתי דתינינא יפלו לנדבה פ"ב. ולא חש למיתני הכא אס שנו הן חולין כדתיני צרישא: מפורשים. שפירש אלו דמים לחטאת ואלו לעולה ואלו לשלמים:

דמי חטאת ילכו לים המלח. כיון דאילו היתה הצהמה הוה אזלה למיתה: ולא [נהנין]. מאותן מעות מדרבנן פ"ב: ולא מועלין. דכיון דליס המלח אזלו לא קרינן ציה קדשי [ה']. וה"ה דלעיל גבי צהמה מצי למיתני לא נהנין ולא מועלין:

דמי עולה יציאו עולה. דדורון הוא ומועלין צהם כיון דקריצין למזבח: דמי שלמים יציאו שלמים ונאכלין ליום אחד ואין טעונין לחם כדפרישית:

גמ' בואן חנא דלא משתעבד לה. ולכך יש סבא לחלק צין צהמה ידידיה דתיני חנא ותרעה צעדר ואס [שלה] חטאת תמות. דאי משתעבד לה לא היה סבא לחלק צין צהמתו לצהמחה:

אמר רב חסדא רבנן היא. וכדמפרש ואזיל. ומ"מ אס לא הפר לה היתה מקריצתה לחוצתה [דהא הוי צהמה ידידיה] כיון דאקני לה וכדמפרש צסמוך (הפר לה לא אמר דהא הוו צהמות ידידיה כדמפרש צסמוך) כי מקני לה מידי דצריכא לה [כגון אס לא הפר לה], צמידי דלא צריכא לה כגון דהיפר לה לא אקני לה:

פירוש ארזי הלבנון

מתרי טעמי, חדא שהיא קדושה ואיסור הנאה שבה אינה יוצאה אלא צוריקת הדם כמו שפירש"י בקידושין (נ"ו ז' צ"ב ד"ה מה שלי בשלך אסור) עיי"ש. שנית שהרי הלמ"ס שימותו, וא"כ הויין כשור הנסקל דאסור צהנאה. מיהו זה יש ליישב דרש"י אזיל לטעמיה דס"ל כשיטת ר"ת דשור הנסקל אינו אסור צהנאה מחיים אבל קושיא ראשונה חזקה היא. ומלשון רש"י צמעילה (דף י' ע"ב צ"ה לא נהנין) משמע דלענין תשלומין קאמר לא נהנין מדרבנן, דמדרבנן אס נהנה צריך לשלם קרן וכדאיתא שם (דף י"ב) דאיכא מעילה דרבנן. ואולי גס החוס' כאן כיוונו לכך, דכיון דתנן לא מועלין משמע דלא נהנין קאי על תשלומין כמו צמעילה ומשום"ה כתבו שהוא מדרבנן, ומכ"מ צ"ע (מרומי שדה. ועי' צש"ח ישועות מלכו ציו"ד סי' ע"א). ודע דצתשו' הרי"ד סי' י' כתב דאסור צהנאה מה"ת, וצמקדש דוד (סי' יט' [מותרות] סק"ט כתב כמו כן צדעת הירושלמי עיי"ש.

גזירה, אבל צשלמים [וכן צעולה כנראה מדצרי דהוי משום גזירה] אי אמרינן דיקרב נמצא מקריב חולין צעורה. וליכא למימר דחוזר ומקדיש לה דא"כ לר' ישמעאל נמי שפיר מצי להקריבה צה"ג ומאי קצעו החוס' כאן ד"ה העולה, וה"נ קשה ע"ז מגמ' לעיל י"ט ע"ב וצ"ע. ודקדוק זה האחרון איכא למידק גס על פי' הקר"א ודו"ק. פא. צע"ב ד"ה היו לו מעות, וד"ה יפלו. פב. והוי עולה של צבור כמבואר צמתני' פ"ג דתמורה. ומהאי טעמא צסיימי החוס' דנסיכים משל ציבור משום דקרצן ציבור הוא (צ"מ). פג. וכדאיתא צתמורה כ' ע"ב צמשנה, ועי' הערה שפלי"ו.

פד. ר"ל דבכל דוכתא דאמרינן יפלו לנדבה היינו לשופרות לנדבת צבור. וכ"כ החוס' יומא מ"א ע"ב ד"ה והאי (צ"מ).

פה. אמת שכן פירש"י ג"כ צתמורה דף כ"ב, אבל תמורה אמאי אינו אסור צהנאה מן התורה

דאי ס"ד רבי יהודה היא אמאי תנא ותרעה בעדר הא [משועבד לה בתנאי כתובה] כדמפרש ואזיל וס"ד דתנאי כתובה עדיף ואפי' צמידי דלא נריכא לה נמי משועבד לה:

דתניא ר' יהודה אומר מציא אדם קרבן עשיר על אשתו. פי' אם עשיר הוא [והיא חייבת קרבן עולה ויורד] צריך להציא קרבן עשיר עליה ולא יוכל לומר והלא אין לה כלום ומציא קרבן עני. וכן כל קרצותיה שהיא חייבת [צריך] להציא קרבן בעצורה. ודווקא חובות שהיא חייבת כגון יולדת וזה אצל נדרים ונדבות לאו כל כמינה לידור אלף עולה ליום^פ. ואומר ר"י דדוקא אותן שנתחייבה משנשאת ואילך ולא שנתחייבה קודם שנשאת^פ:

הבי גרים רש"י^פ שכן כותבת [ליה] כל אחריות דאית לי עלך מקדמת דנא. והכי איתא [בתורת כהנים פרשת מנורע]. ופירוש דאשה שגרשה בעלה לאחר ששילם לה בעלה כמותה כותבת לו שובר המקצאתי כמותי וכל אחריות דאית לי עלך מן קדמת דנא הכל מחלתי. אלמא [דמשום] דמשועבד לה נריכא לפוטרו בשעת גירושין:

אפי חימא ר' יהודה כי משעבד לה צמילתא דנריכא [לה צמידי דלא נריכא]. כגון דהפר לה לא משעבד לה כלל ואע"ג דמשועבד לה בתנאי צית דין. הלכך צהמה שלו תנא ותרעה בעדר דהו חולין גמורין ולא הו צהמתה:

איבא דאמרי מאן תנא רבי יהודה היא וכי משעבד לה בתנאי כתובה צמילתא דנריכא לה כו'. דאי לרבנן לא משעבד בתנאי כתובה: והיכי דמי שמשעבד לה. שיכולה להקריב מצהמותיו אם לא הפר לה: כגון דאקני לה. שנתן לה צמחנה מצהמותיו: וכיון דאקני לה הויא לה דנפשה. והוה לן למימר דחטאת תמות כמו [בשלה]: כי אקני לה צמילתא דנריכא לה. כגון אם לא הפר לה. צמילתא דלא נריכא לה כגון שהפר לה לא אקני לה. ופי' הר"ס דלא מיירי שנתן לה עתה לקרצות נזירות

פירוש ארזי הלבנון

פ. ואע"פ שיכול הצעל להפר משום דברים שבינו לבניה דאיכא הפסד ממון, יש לחוש שמה תדור ומפרע קודם שישימע או וימנין דמיטריד ולא מצי מיפר לה כדאימא פ' נערה, אצל נזירות ליכא למיחש שמה תקניטנו כיון שהיא מאטערת בכך (הרא"ש ז"ל וכ"כ התוס' ב"מ ק"ד ע"א ד"ה הכי).
פ. י"ל כוונת ר"י דקאי אמ"ש דדוקא חובות אצל נדבות לאו כל כמינה, וע"ז אומר ר"י דהני מילי אחר שנישאת אצל קודם נישואין לא שייך

סבא וז' שדדור אלף עולות לחייב תשלומין לבעלה והלכך אפילו צנדרים ונדבות נמי חייב לשלם. כן פירש הבית יעקב בשוטה הדיאו בשם חיים שאל ס' ס"ט ועיי"ש מה שהשיג עליו. ופי' הוא כוונת הר"י דלא מחייב כלל על מה שנתחייבה קודם שנישאת בין חובות בין נדו"ג. ועיי"ש שהארץ טובה בכל הנוגע לדינים הללו והמסתמך מהם ונדבות המפרשים ראשונים ואחרונים צהם.
פ. צ"מ דף ק"ד ע"א ד"ה ה"ג לה צמ"כ.

דא"כ קיים לה נדרה ושוב לא יוכל להפר, אלא כגון דאמר לה קודם לכן ימים רבים
אם תצטרכי לקרננות תקמי מזהמותיפס:

[דף כ"ד ע"ב] [האמרת]. ל"ג תנא, דהוי משמע כאילו צא להקשות והוא לא צא
אלא לפרש: והא אמרינן מה שקנתה אשה קנה בעלה.
לאו דווקא אלא כלומר הכי קיימא לן בעלמא צא:

שקימצה מעיסתה. וא"ת והא אמר צפרק אע"פ (כחוצות סה:) דמותר מזונות לבעל.
וי"ל דהכא מיירי שאמר לה לאי מעשה ידיך במוזוניך ונחרכת בכך והותרה
ממעשה ידיה והא ודאי דידה הוא. ועוד תירץ הר"ם דהא דאמרינן מותר מזונות לבעל
כגון שקצבו לה כך וכך דינרין לשבת והזלו המזונות שדי לה באותה קצבה כדי שצעה והותר
אותו מותר לבעל אבל הכא מיירי שקימצה מעיסתה שלא הזלו המזונות אלא קימצה ופיחתה
מפיה שלא אכלה כדי שובע דההוא מותר הוי ודאי דידה צי:

ואמר לה על מנת שאין לבעלך רשות בהן. ר"ת פסק כרצ דאמר פרק בתרא דנדריס
(דף פח.) המודר הנאה מחמתו ורואה ליתן מעות לבתו אומר הרי מעות נחויס
ליך במתנה ובלבד שלא יהא לבעליך רשות בהן אלא מה שאת נושאת ונותנת בפיך.
ואמר רב עלה ל"ש אלא מה שאת נושאת ונותנת לתוך פיך אבל אמר לה מה

פירוש ארזי הלבנון

פא. אבל אין לומר דמיירי בדאקני לה בעתמא דלא
הוי קיום דא"כ היכי אמרינן דלמאי דלא
צריכה לא אקני לה, אטו הנותן מתנה לחצרו לא
מאי להשליכה לכלבים (עפ"י מור"ט).

צ. היינו דמה שבגמ' לפנינו הוא פיסקא: אם שלה
היתה הבהמה וכו', בנפריס שלהם היה כתוב:
מן אם שלה היתה וכו', ולפי"ז משמע דבא
להקשות דלעיל מיניה. ועי' ברבנן עזריאל באמת
גורם כהג' ששללו התוס' ומפרש דצין לרב חסדא
צין לרבא פריך, וזה צ"צ שהרי מתני' גופא קשיא
בלעדי רבא ורב חסדא וזהו כמדומה גם הכרח
התוס' בזה, וצ"ע.

צא. והא דלא משני הגמרא דמאי דקתני שלה היינו
בהמות נכסי מילוג שלה וכדקיי"ל (כתובות
נ"ט ע"ב) דקדושת הגוף מוציא מידי שיעבוד,
ה"ט משום דאלמוהו לשעבודיה דבעל. ואפילו
לסברת התוס' שם (ד"ה קונמות) דבהקדש לא
אלמוהו, מ"מ בנכסי מילוג דהבעל אוכל פירות

בתייה אלמוהו. ואמנם למירון הראשון בתוס' שם
מתבאר דאף בנכסי מילוג יכולה להקדיש וא"כ צ"ע
קושיית הגמרא. וי"ל או דלא מסתבר למיקרי שלה
בנכסי מילוג, והוא דוחק. אי נמי דעיקר הקושא
סמך על הסיפא דקתני היו לה מעות סחומין דמי
חטאות ילכו לים המלח, דהא הדמים אינם קרבים
ויש להם חילול לא חשיבו קדושת הגוף דמפקיע
מידי שעבוד ואין יכולה להקדישן אם הם נכסי
מילוג (עפ"י בית מאיר אה"ע סי' פ' סע"א. וע"ע מזה
בת' עין יצחק ח"א סק"ד). *

צב. הגה זה אין לומר שלא כתבו התוס' כן אלא
למירון הגמ' הראשון, אבל למה דמשני אבע"א
דאקני לה אחרים וכו' אין אנו צריכים לחלק בכך,
וכמו דמשמע לכאורה בפירש"י בד"ה אבע"א.
שהרי לשון התוס' שכתבו דהאי מותר הוי ודאי
דידה משמע שאין בזה שום ספק ומסבירא אמרו
התוס' שמותר הזה ודאי דידה (נוכח"ת קונטרס אחרון
סי' פ' וכו"כ שזשנים לדוד על מתני'. ועי' אגרות משה אה"ע
סי' ק' דלא פ"י קו).

שטרתי תעשי קנה יתהון בעל. ואע"ג דשמואל פליג עליה התם והלכתא כוותיה דדינא
מ"מ כי איתשיל לענין איסורין איתשילא. ובשמעתין קינר הש"ס וי"ל וכו' ש"אמר לה מה
שאת נושאת ונותנת לפיכך צ"ד:

אמר שמואל לאצוה בר אידי לא חיתבי. אלא עמוד על כרעיך על רגליך צ"ה כמו מתותי
כרעיה דר' חנינא צפרק קמא דחולין (דף יז:) עד לאמרת לי הדא מלתא:

א"ל הן אילים שלו ושלה ושל אחר מיתה ושל אחר כפרה. אע"ג דכולן משניות הם שמה
שלאחר כפרה דלא חנינא בהדיא קמבעיא ליה. אי נמי כל זה מדברי שמואל שלה
הא דאמרן עד [דפרין] ליה ותו ליכא והא איכא ושאר שלמי נזיר כל זה פריך שמואל
לאצוה בר אידי והשיב שלא כמאומן לא קחשיב:

ש"ל הא דאמרן. במתני' (היינו בממונה) [היתה בהמחה שלה]:

ש"ל דתנן האיש מדיר בנו בנזיר. מתני' היא צפירקין (לקמן כח:) ובשילהי פירקין מפרש
ליה למר דהלכה היא דאיש מדיר בנו [והלכה] נתקבל דיכול למחות בן הוא בן
קרוביו לפיכך גלח הוא ועשה מעשה בגופו לצטל מזירות אביו או שמיתה דביצורו:

ש"ל אחר מיתה. דתנן גרסינן דמשנה היא פ"ג דמעילה (דף יא.) המפרש מעות לנזירותו
לא נהנין ולא מועלין. לא נהנין מדרבנן, או שמה אפילו מדאורייתא אסור אע"ג
דקיימא לשלמים^[כג] מידי דהוה אשלמים מחיים דנאי דמעילה ליכא איסור דאורייתא
איכא צ"ד:

פירוש ארזי הלבנון

כן מגמ' דר"ה עיי"ש ועי' תוס' מעילה דף י"ב
ע"צ ד"ה חלבי.

והנה על הצד דבמעות ליכא איסורא מה"ת
צריך להצין הטעם, דמאי שנא משלמים עצמם.
וי"ל עפ"מ ש"כ המשיב דבר (ח"צ סי' ע"ד) דשלמים
עצמם הטעם דאסורין מה"ת משום דדרשינן
(תמורה י"א ע"ב) ואכלת בשר אין לך בהם היחור
אלא משעת זביחה ואילך והתם בפסולי המוקדשים
מייירי דמהני פדיון וצ"ל פדיון אסור, כל שכן
במקדשים קלים תמימים דלא מהני פדיון עכ"ל.
ולזה אחי שפיר דלא שייכא הך ילפותא רק בזהמה
תמימה ולא בדמים דאינם קרבים. וגם בזה מצינו
[מפסח"מ] לא אחי שהרי דמים מתחילתם אין
ראויים ליקרב ומעיקרא לחילול הם עומדים ודו"ק.
ועי' בשע"מ פ"ג מחמץ ומזה הל' י"א ד"ה
ולכן.

צ. עי' ברין נדרים פ"ח ע"ב ד"ה ולענין הלכה.
צד. ובמאירי כתב לדעת הפוסקים שצריך שיאמר
אלא למה שאת נושאת ונותנת לפיך, הכא צריך
שיאמר לה לצורך הקרבה.

צה. היינו משום דהוקשה להו אטו דרך ישיבה על
הכרעיים היא, ומירצו דה"ק לא חיתב צקרקע
אלא עמוד על כרעיך ותרתמי מילי קאמר. וכ"ה
לשון הריטב"א צחי' מכות ג' ע"ב ד"ה לא חיתבי
אכרעיך וכו' פי' ר"ת כי לשון קצר הוא לא חיתב
אלא עמוד על כרעיך, וכרעיך רגליך עכ"ל (ב"מ.
ועי' א"מ).

צו. עי' לקמן הע' רט"ו.

צז. משמע דבשלמים עצמם פשיטא להתוס' דאסורין
מה"ת, ודבר זה לא נמצא בש"ס מפורש להדיא,
אבל התוס' בנדרים (דף י' ע"א ד"ה אדם) הוכיחו
צ"ו צ"ו צ"ו

מפני שראוין כולם לזא שלמים. דכיוון שלא פירש כלום אס [יתרמי לו צהמה] שמינה יצא צבולן שלמים אס ירצה והשאר יצא מצותו ולכך אין מועלין צהנצח:

היו לו מעות סתומים יפלו לנדבה. נדבת צבור עולה הויה:

ואין טעוין לחס. צמנחות (דף ד: ד"ה ואין) פרשין דצעי על כפי נזיר לתנופה וליכא:

שלאחר מיתה מאי טעמא. לא צעי שלמים לחס: דלא חזיא לכפרה. ואין כאן כפי נזיר: שלאחר כפרה נמי. כגון שנדר והפריש קרבנותיו ואצדו והציא אחרים ונתכפר צהן ואח"כ נמצאו הראשונים אותן שלמים נמי קריצין צלא לחס:

ותו ליכא והאיכא ושאר שלמי נזיר ששחטן שלא כמנחות. פירש רש"י צמנחות (דף מח:) ששחטן שלא לשמן. עוד פירש שס לישנא אחרינא שלא כמנחות דאיל כחצ ציה בן שמי שנים והציאם צני שנה: [כשרים]. לשלמי נדבה:

וצאב"ל ליום אחד. כחומר שלמי נזיר דשאר שלמים נאכלין לשני ימים דדינן כחודה דאמר מר על זבא חודת שלמיו לרבות שלמי נזיר (מנחות דף יט.).

ואין טעוין לא לחס ולא זרוע. הואיל ואין הנזיר יתיר צהן לכך אין טעוין זרוע להתצטל עם האיל ולעשות תנופה. וה"ה דצמנתינן הוה ליה למיתני ולא זרוע:

היו לו מעות סתומים. הכי גרסינן צספרים והיו לו, ומשמע דקאי אצמפריש מעות לנזירותו דמסכת מעילה ולא צמתני' [דהכא] דהיו לה מעות סתומים. ונראה דלכך לא קשיא ליה צמתני' [דהכא] משום דאיכא לאוקמי דאמר לנזירות ולכך יפלו לנדבה דאי צעי מייחי צבולן עולהצ. אצל צמתני' דהתם קשיא ליה דע"כ מיידי היכא דאמר

פירוש ארזי הלבנון

צח. ולפי"ז אפילו נהנה מכל המעות ציחד אפ"ה לא מעל. ועי' צמפרש ד"ה לא נהנין, משמע לדצרו דכשנהנה מכולן מעל, וכ"כ התו"ט פ"ג דמעילה מ"ב, ועי' צליקוטס סס.

צט. הקשה הקר"א על דצריה דהי מצינ לאוקמי הא דיפלו לנדבה דצמנתינן היינו צאומר לנזירותי, א"כ צמאי יפלו לנדבה דוקא, הרי אס ירצה יצא צבולן שלמים. ועוד יקשה למסקנא דהלכה היא צנזיר שמה לא נאמרה הלכה אלא היכא דאמר אלו לקרבנות נזירותי דדמי כולן מעורבים הם אצל אס אמר לנזירותי יצא איזה שירצה או עולה או שלמים עכ"ד.

וקושיא הראשונה נראה ליישב דהגס דצכל דוכתא דתני יפלו לנדבה היינו לנדבת צבור [וראה הע' פ"ד], מ"מ היינו דוחקים ומעמידים צתני' דקתני יפלו לנדבה דפירושו צחקריבס היא לנדבת ענמה לעולה או לשלמים. [ואין זה פ"י רחוק כ"כ דעי' צמאירי שציא דיש מפרשים אף למסקנת הגמ' דהלכה צנזיר צחקריבס היא ענמה לעולה נדבה והיינו יפלו לנדבה דצמנתינן]. והשתא לפי"ז מתיישב גס כן קושיא הצ' והיינו דאחרי צסוף סוף צמנתינן דמעילה דמייתי הגמ' ליכא לתרזי צכך ומוכרח דהלכה היא צנזיר, שוב לא דחקין נפשינן לפרושי יפלו לנדבה דצתני' לנדבת ענמה אלא דואי לנדבת ציבור דוקא קאמר, דגס צכה"ג נאמרה ההיא הלכה צנזיר. כנ"ל דו"ק.

לקרצנות נזירותי דאס לא כן אמאי חנא מעות סתומות והא בסתומין איירי צהך דינא
 דלעיל [מיניה]. אכל צמתני' [דהכא] דעד השתא איירי צבהמות ועתה התחיל לשנות דין
 דמעות סתומין ולהכי פריך אהא דהתם סתומים יפלו: הגה"ה:

יפלו לנדבה והלא דמי חטאת מעורבין צהן. ואיך יפלו לנדבה.* והוא הדין דהוה מצי
 לאחוצי והלא דמי שלמים מעורבין שאינן כליל ואיך יפלו לנדבה לעולם קיין למזבח
 דהוי כולה כליל, אלא דעדיפא פריך מחטאת שאינו כלל צר הקרבה לאחר המיתה אלא
 לים המלח אזיל. וא"ת [ולישני] מפני שראוין להציא צכולן [עולה] כדאמר לעיל מפני
 שראוין להציא צכולן שלמים. וי"ל [דהכא] [דהתם] משום כשהוא חי שיין למימר
 מימליך אכל כשמת לא שיין למימר מימליך והרי הם כחטאת הפרשה. והרי הם
 כמפורשים [וכי] גם לחטאת. ועי"ל דהא דאמר שיכול לשנות להציאן כולן לשלמים היינו דווקא
 היכא דאמר אלו מעות לנזירותי דמשמע אם ארצה אציא צשליש עולה וצשליש חטאת
 וצשליש שלמים או אם ארצה אעשה מכולן חטאת או מכולן שלמים, דלנזירות [וכי] משמע
 שפיר למקצת נזירותו. אכל היכא דמת והיו לו מעות סתומין דיפלו לנדבה דאיירי
 צהפריש מעות ואמר מעות הללו לקרצנות נזירותי לא יוכל להציא צכולן קרבן אחד דהא
 קרצנות קאמר, הילכך יש צמעות הללו דמי חטאת. לכך פריך איך יהא צכולן נדבה
 והלא דמי חטאת מעורבין צהן. וצוה מחיישב לשון מתני'. דמעילה (דף יא.) המפריש
 [מעות] לנזירות אין מועלין צהן מפני שראוין לצא צכולן שלמים [ומיירי מתני' בסתומין].
 וצחר הכי תני מת והיו לו מעות סתומין, והא בסתומין איירינן והכי איצעי ליה
 למימר מת יפלו לנדבה. אלא הכא [קא מיירי] דאמר דוקא לנזירותי דאזי יכול להציא
 צכולן אחד מקרצנותיו [דלא] משמע אכל קרצנותיו (קאמר) ולכך קתני צסיפא מת והיו לו
 מעות סתומין ואפילו נמי אמר אלו לקרצנות נזירותי כולן יפלו לנדבה. וכן מוכח מההוא
 (דלרצא) [דלקמן] (דף כו:) אלו לחטאתי והשאר לשאר נזירותי ומת דמי חטאת ילכו לים

פירוש ארזי הלבנון

ק. מדצריהם נראה דאין לחלק צין כשהוא חי דמצי
 מימליך או לאחר מיתה דלא מצי מימליך, אלא
 אפילו לאחר מיתה יכולין להציא צכולן עולה. דא"ת
 לא הוי צריכי לדייק מדתנן מעות סתומין דמיירי
 צאלו לקרצנות נזירותי, [שהרי] אפילו לנזירותי לחוד
 ג"כ פריך שפיר התם דמיירי לאחר מיתה משא"כ
 צמתנינן דמיירי מחיים, אלא ודאי לא ניחא להו
 לחלק צוה (קרי"א).

קא. לפמש"כ תוס' צדיצור שלפנ"ו מחיישב קושיא
 זו נמי. אלא שאחד משני דיצורים הללו הוא
 שלל מדצרי תוס' [וכי], וכן למש"כ לחלק צסתומין
 צין מת לחי מיושב נמי קושיאם לעיל אמאי לא
 קשיא להגמ' אמתניתין דהכא.

קב. נראה דצ"ל "הכא". דלפירוש זה אין נפ"מ
 צין מת לצין כשהוא חי כמש"כ צזהע' ק'
 עי"ש. אמנם יש להעיר קצת דהכא לכאורה לא
 שיין הוכחת הקר"א צוה וצ"ע.

צינונים

[כד]. צדפוס ונציה נראה יותר שיין מיצת הגה"ה לציצור הראשון. [כה]. צ"ל והרי הם "מפורשים" כו' (צריט יעקב כ"י).
 [כו]. צ"ל דלנזירותי (צ"ר).

(*) ע"י צס' גט מקושר למהרי"ט אלגאזי סי' ט"ו, מפני מה לא משני הגמ' צפשיטות דהיחידא דמעות עולה ושלמים הוי
 רוצה לגבי החטאת ומן התורה חד צחרי צגיל. עי"ש.

המלח והשאר יצא בחציו עולה ונחציו שלמים ומשמע משום דאמר השאר לשאר נזירות דחשבינן ליה כאומר לקרבנות נזירותי. אבל אמר והשאר לנזירותי ולא לשאר (מכולן) יעשה מהם עולה או שלמים מכולן כן פר"י: הגה"ה:

[דף כ"ה ע"א] הלכה היא נזיר. הלכה למשה מסיני הוא [דסחומין] יפלו לנדבה אע"פ שדמי חטאת מעורבין בהן, ואדרבה [ס] לקמן (דף טו.) מוכחא כשדמי חטאת דוקא מעורב בהן [אזו] (נדר) נתקבלה הלכה שיפלו לנדבה אבל אם דמי עולה ושלמים לבד מעורבין יחד לא נאמר בהן שיפלו לנדבה אלא יצא חציון עולה וחציון שלמים:

רבי שמעון בן לקיש אומר לכל נדריהם ולכל נדבותם התורה אמרה מותר נדר יהיה לנדבה. וכל קרבנות נזיר נדר הם צאין ע"י שנדר (בנדר) [בנזיר] ואפילו החטאת. וסברא הוא לאוקמי במותר כי האי"ד דבשאר מותר לא משכחת לה, דאם הפריש [מעות] לעולה ונתותו שהולו הבהמות יכול להקריב מהם עולה וכן שלמים כמו שהפריש מתחילה. וסברא להעמידם במותר סתם כי האי חטאת עולה ושלמים מעורבין יחד:

פירוש ארזי הלבנון

א. הנה אף דחשבינן ליה כאומר לקרבנות נזירותי מ"מ איכא הפרש גדול דהתם דמי חטאת לים המלח אזלי והשאר חציו לעולה וחציו לשלמים, משא"כ הכא באומר לקרבנות נזירותי הלכתא גמירי לה דאזלי הכל לנדבה ציבור. וטעמא דמילתא משום דבאומר אלו לחטאתי וכו' כבר הפריש דמי החטאת ורק דמי עולה ושלמים מעורבין הם, ובכה"ג לא נתקבל הלכה כמבואר בתוספות דציבור שאח"ז.

קד. לשון הכתוב הוא איש איש מבית ישראל וגו' אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם ולכל נדבותם, דמשמע שמקריב קרבנו בשלם נדרו או לשלם נדבתו. ונמצא לא שייך תשלומין דנדבה הוא שאומר על הבהמה הרי זו עולה ואם מתה אינו חייב באחריותה א"כ אין שייך כלל לומר שמקריב קרבנו לשלם נדבתו אלא מקריב נדבתו ממש וא"כ לא הוה להכתוב לומר ולכל נדבותם אלא וכל נדבותם. לכן מפרש דכוונת הכתוב הוא לחדש שמהנדרים יהיו נעשים נדבות לשלם כל ישראל וע"ז אמר הכתוב

ציונים

בשלמא לר' יוחנן דאמר הלכה היא צנזר אמטו להכי סתומין אין מפורשין לא. שכן נשנית הלכה למשה מסיני. אלא לרבי שמעון בן לקיש אפילו מפורשין דנימא מקרא מלא דבר הכתוב, ואמאי חגי צמחיתין מפורשין לא:

מפורשין לא מצינן אמרת. דיפלו לנדבה דכבר פסקה תנא דבי רבי ישמעאל דולד חטאת מתה ולא לנדבה וה"נ נימא צמחיתין שלה דלחיבד חזיל ולא לנדבה דהכל נקרא מותר חטאת בין וליד חטאת בין תמורת חטאת [ובין] כי הכא דמפריש מפורשין והיפר לה צעלה, או ההיא דתנן צמחיתין מעילה (דף יא.) היכא דהפריש מעות לגזירותיו ומת והיו לו מעות מפורשין, כל אלה שאינן חטאת עצמן שם מותרות עליהם. וה"ה דמצי למימר דהלכה גמירי לה חטאת מתה אלא ניחא ליה לאחרי תנא דבי רבי ישמעאל [דתנא] חטאת מתה עולה ושלמים יקרצו* (שלמים) כל אחד כדיניה כמו צמחיתין דקאמר עולה חיקרב עולה:

רק קדשין אשר יהיו לך. צמחיתין צריש פ' אלו קדשים (דף יז:) דריש רק קדשין אלו התמורות אשר יהיו לך אלו הוולדות, דלעולה ושלמים גופיהו לא איצטריך שהרי כבר מפורש צמחיתין זאת תורת עולה ותורת שלמים:

ובואי תקנתן תשא וצאת. צירושלים: יכול יעלם לבית הצחירה וימנע מהם מים ומזון כדי שימותו. כלומר יכניסם בדרך שעושין צולד חטאת וצמחיתין חטאת דאזלו למיתה קי:

ת"ל ועשית עולותיך הבשר והדם. סיפא דהאי קרא ודם וצחיתין ישפך והבשר תאכל והיינו שלמים, וסמך ליה האי קרא רק קדשין לומר לך בדרך שאתה נוהג צעולה כלומר שקריבין למזבח נוהג צמחיתין, וכדרך שאתה נוהג צלמים דסיפיה דקרא איירי צלמים דכתיב והבשר תאכל והוא צולדה. ונקט תמורה לגבי עולה דזכר לא שייך ביה ולד, וגבי שלמים דנקבה נקט ולד:

יבול אף וליד חטאת ותמורת אשם וכו'. גבי חטאת נקט ולד שהיא צאה נקבה וגבי אשם תמורה שהוא צא זכר והכי קאמר יכול אף צולד חטאת תנהוג בו דין חטאת

פירוש ארזי הלבנון

ק. יש להקשות מאי קאמר יכול יעלם לבית הצחירה וימנע מהם מים ומזון צמחיתין שימותו. ואם כדי שימותו קאמר קרא דיעלם דכתיב תשא וצאת אל המקום, למה יהא צריך להעלותם הלא יכול להמיתם במקומם כמו צירושלים. ונראה דלכך מצריך להעלותם משום דאם ימיתם במקומם יצאו לטעות ולומר דלאו קדשים נינהו מאחר דמניחם

למות, דהיו סבורים דאם קדשים הם למה יפסידו ההקדש להניחם למות. והיו סבורים דחולין נינהו ודולדות קדשים לאו קדשים ויצאו להשתמש בהם לגזוז ולעבוד וימעלו בהם. (כל) [לכך] כזה הכתוב להעלותם לירושלים כדי שידעו הכל דקדשים הם וימנעו מהם משמש וגזיה ועבודה ולא ימעלו בהם. עד כאן תוספת (ח"י ר"פ).

ובתמורת אשם דין אשם כלומר שיקרב לשם חטאת ולשם אשם. תלמוד לומר רק למעוטי ולד חטאת ותמורת אשם, דאכין ורקין מיעוטי:

ר"ע אומר [אינו צריך]. דאינו מביא לאשם אלא אשם עצמו:

קתני יכול יעלם. כמו אמר מר:

ואמאי הא גבי וילד חטאת הוא דגמירי מיתה. דהילכתא גמירי לה דחמש חטאות מותו ואלו הן [ולד] חטאת ותמורת חטאת שמתו בעליה ושנחכפרו בעליה

באחר ושעברה שנתה. והאיל ולא (איירי) [גמירי] בשלמים ועולה מהיכא תיתי שימותו:

אי לא קרא הוה אמינא וילד חטאת צכ"מ. שירצה בגבולין שימותו אבל מעולה ומשלמים יביאם לזית הנחירה:

[דף כ"ה ע"ב] קתני יכול אף וילד חטאת ותמורת אשם כן ח"ל רק הא למה לי קרא. [דלח] יקריבו כו': לאשם הוא דאחא. לומר שאינו קרב אשם,

דאי לא קרא הוה אמינא תנהוג בתמורת אשם [כדין תמורת עולה. ופריך הא נמי הילכתא] דכל שנחטאת מזה באשם רועה. לפי ר"ת דפירש [בסמוך] כל שנחטאת מזה באשם עולה פריך הכי דמשמע [כא] [דאי לא קרא ה"א תנהוג בתמורת אשם דין אשם] כדין שנוהג בתמורת עולה דין עולה, וליתא דהלכה דתמורת אשם לא קרינא אשם אלא עולה.

ומשני דודאי לחטאת נמי צריך קרא לומר [שאם הקריב] חטאת ואשם קאי עלה בעשה דהכי משמע קרא תמורת עולה וילד [שלמים] יקרב כל אחד במונו [האי לשם עולה והאי

פירוש ארזי הלבנון

קו. ביאור דבריהם דבשלמא להגירסא שלנו כפשטא דכל שנחטאת מזה באשם רועה אחי שפיר פירכת הגמרא דלמה צריך קרא ד"רק" למעוטי מותר אשם מהקדשה, הרי כבר נתמעט מהקדשה מהלכתא. אבל לפי ר"ת דמפרש דהלכתא נתקבלה כל שנחטאת מזה באשם קרב עולה, ומה שאמרו רועה הוא רק מדרצקן, א"כ קשה לשון הגמ' דפריך "הא נמי הלכתא" דהלשון משמע שהדין מוסכם אלא דידעינן ליה ממילא מהלכתא, ולפיר"ת זה אינו שהרי מיעוטא ד"רק" משמע דממעט

מהקדשה לגמרי וסותר את ההלכתא דקרב עולה [ל]. לכן מפרשי התוס' דלפיר"ת לא קאי פירכת הגמ' אמיעוטא דרק [דעל זה לא היה אומר הא נמי הלכתא] אלא קאי אחאי דס"ד מעיקרא בלא מיעוטא דקרא, דדין תמורת אשם יקרב לאשם, על זה פריך הגמ' דהלכתא היא דקרב עולה [לא]. כ"נ בכוונתם וכ"פ הב"ר.

ולכאורה קשה שהרי מיעוטא דרק ודאי אין משמעו דממעט מהקדשה לגמרי דא"כ אחתי תיקשי למסקנת הגמ' הלכתא למה לי. אלא ודאי כמו

ציונים

[כת]. "פריך נמי שפיר דמשמע וכו'". כג"ל. (א"מ וכו', וכו' מדפוס. וביאור הדברים עי' הע' ק"ו). [כת]. צ"ל כל אחד כמלתו" (באר תורה). [ל]. ועי' בתוס' מנחות ד' ע"ב ד"ה אשם (בסופו) שבאמת הקשו על פי ר"ת ממשמעות הגמ' כאן והניחו בקושיא. [לא]. ולפי"ז חזית "נמי" לא באה כ"כ בדקדוק. וי"ל.

לשם שלמים כדכתיב תשא וזאת ועשית עלותיך הצער [והדס. הא] ולד חטאת ותמורת
אשם לא תשא ותקריב לשם חטאת ותמורת אשם לשם (עולה) [אשם] אלא ולד חטאת
ממה מהילכתא ותמורת אשם מהילכתא קריב לשם עולה לפירוש רבינו חס דבסמוך, [ד]לאו
הנא מכלל עשה עשה. דאי מהילכתא הוה אמינא הילכתא שלא יקריב חטאת ואשם
ואי* מקריב ליה לא מיחייב, קא משמע לן קרא. ואי מקרא ה"א לא יקריב חטאת
ואשם אצל יקריב עולה ושלמים אם ירנה, קמ"ל הילכתא חטאת ממה ותמורת אשם
קריב עולה דוקא:

רבי עקיבא אומר אין צריך הרי הוא אומר אשם הוא הוא קרב ואין תמורתו קריב הא
ל"ל קרא. וא"ת לישני ליה דאינצריך קרא למיקם עליה צעשה כדשני לעיל לרבי
ישמעאל. וי"ל דהוא לא משמע עשה [כ"כ] כמו רק דהוי מיעוטא. וא"ת ומאי קאמר ר"ע
לר' ישמעאל אינו צריך, הא אינצריך שפיר קרא דר' ישמעאל לעשה דלא משמע מהוא.
וי"ל דר"ע מיטעא קטעי צמילתיה דר' ישמעאל דס"ד דלית ליה לר' ישמעאל הילכתא
דחמש חטאות ולא מייתי ר' ישמעאל קרא דרק ללמד אעשה אלא אמיעוטא שאינו
קרב, ומש"ה [אמר] אינו צריך הרי הוא [אומר וכו'] דמשמע שפיר מיעוטא דאינו
קרב. וא"ת ואכתי מאי קא"ל ר"ע אינו צריך [הא] ר"ע גופיה לא דריש הוא להאי
דרשא אלא לכדרב הונא אמר רב ס"ל, א"כ גם לר' ישמעאל אינצריך ליה לכדרב
הונא ומאי קא"ל ר"ע דאינו צריך רק, הא צריך וצריך כיון דהוא אחא לדרשא אחרינא
כדרב הונא. וי"ל דלמאי דפרישית אחי שפיר דר"ע טעה בדברי ר' ישמעאל וסגר דלית ליה
הילכתא דחמש חטאות ולא אייתי קרא דרק אלא למעוטי מהקריבה, ולה"ק ולדידך דלית
לך ההלכה ומארכת רק לומר דלא קרב אינו צריך רק דשפיר מצי למדרש מהוא צאשם
גופיה, בשלמא לדידי דאית לי הילכתא צחמש חטאות מתות וצאשם, לא צריכא לי קרא
דהוא למעוטי אשם מהקריבה דנפקא ליה מהילכתא דלא קרב אשם ודרשינן הוא לכדרב
הונא וכי אחא קרא דרק לעשה. אלא לדידך דלית לך הילכתא אלא דרשת* מקרא
דרק לאיסור הקריבה, אינו צריך לרק, דטוב שדדרוש משפט תמורת אשם מהוא הכתוב
צאשם גופיה יותר משדדרוש לכדרב הונא*:

פירוש ארזי הלבנון

דאל"כ מה תירץ ריש לקיש כצר פסקה חנא דצי
ר"י, הא מקרא לא נפקא דחמות וא"כ אכתי
מפורשים אמאי לא קריב לנדבה. אלא ודאי דממעט
ליה לגמרי מהקריבה. ומה שכתבו חוס' בזה"ד הוא
למסקנת הדברים בלבד, כן נראה.

קח. קצת קשה כיון דר"ע גופיה דריש מיעוטא
דרק לעשה, א"כ מנא ליה דר' ישמעאל לא

שכתבו החוס' סוף דיבור זה דאי מקרא הו"א
לא יקריבנה חטאת אצל יקריבנה עולה או שלמים
אם ירנה עיי"ש. וכיון דלא משמע מיעוטא לגמרי
מהקריבה א"כ שוב נק"מ אפיר"ת יותר מפירושים
אחרים.

אמנם זה אינו שהרי ודאי למאי דס"ד השחא
דמקרא בלבד נפקא הך דינא ולא מהלכתא, על
כרחי סבירא לן דממעט ליה מהקריבה לגמרי

ובי אחא קרא לאשם שניתק לרעייה דקי"ל חטאת שמתו צעליה נתכפרו צעליה עברה שנתה תמות וכל שצחטאת מתה באשם רועה. והיינו ניתק לרעייה שנמסר לרועה, כגון אשם [שנאצד] ונתכפרו צעליו באחר ואחרי כן נמלא [ונמסר ל]רועה דאינטריק[לי] שירעה עד שיסתאצ ויביא צדמיו עולה. [וקאמר] רב הונא דאם אחר שנתקו ונתנו למרעה הצהמות לקחו ושחטו [סתם]^[לה] כשר והוי עולה כיון שלצטוף דמיו היו נופלין לעולה:

ביתק אין לא ניתק לא דאמר קרא הוא צהוייתו יהא. והוייתו אשם ופסול פירוש מהוא משמע מדלא קאי להכיץ אחא הוא לאשמועינן דצעי ניתוק. וקשה להאי גירסא דלמה לי קרא דהוא הא הילכתא הוא דכל שצחטאת מתה דהיינו נתכפרו צעליה, באשם רועה, אלמא דצעי ניתוק. ומו דצפ"ק דשצועות (דף יב) קאמר^[לי] אי הכי כי לא ניתק נמי ומשני גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה אלמא דניתוק לא הוי אלא מדרבנן בעלמא, והכא מפיק ליה מקרא דהוא. ואהתם נמי קשה והא הלכה היא דצעי ניתוק.

פירוש ארזי הלבנון

ס"ל הכי, ומאי טעמיה דצברי ר' ישמעאל^[לב]. וי"ל מדלא הזכיר ר' ישמעאל ההילכתא, להכי טעה דצבריו וסבר דלא גמר לה כלל^[לב].

עוד יש להקשות שהרי מהוא לא נפיק איסור הקרבה אלא באשם בלבד, וא"כ על כרחך צריכין למיעוטא דרק למעוטי נמי מותר חטאת מהקדשה, וכיון דדרשינן ליה למעט חטאת ממילא משתמע מיעוטא דאשם נמי וא"כ שפיר מייחר "הוא" לדרשא דרב הונא למא דצ' ר"י אפילו למאי דטעי ר"ע דעתו, וי"ע.

ושאלה זו שאלתי לאחד מגאונים זמננו שליט"א והשיב לי דלפינן חטאת מאשם. חזרתי ושאלתי מה ראית להקישו לאשם אימא דנקישו לשלמים. והשיב דהרי לכמה דברים ילפינן חטאת מאשם. [ויש לעורר מדברי הגאון המלבי"ם (ריש פרק ט')] על הפסוק כחטאת כאשם תורה אחת להם וז"ל והנה אין לפרש שיודיע שהאשם דומה בכל דיניו לחטאת (כמו שכן דעת ר' אליעזר), ללחכמים אין שום דייניהם שזה למעלה וזה למטה, זה בזריקה (ב"מ).

צינונים

[לב]. ב"ר וקר"א יע"ש. [לבג]. מוצא כן בחוס' ר' טודרוס. [לד]. ע"י בהג' מהר"ב רשנצרג אות ב' וכ"ה דפוס"ז ואין לו כמעט הנהגה. גם כמו שמתוקן לפנינו קשה להולמו. [לה]. מינת "סתם" נראה מיותר ע"י בחוס' שאל"ו. [לו]. ובצ"ק דשצועות קאמר גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה ובפסחים פ' אלו דברים (דף ע"ג ע"א) קאמר אי הכי כי לא ניתק נמי ומשני וכו'. כנ"ל (אר"מ).

(* שוב העירתי ח"א שליט"א דהשטמ"ק תמורה י"ח ע"א בהשמטות שצטוף המסכתא אות י' הקשו כעין זה ופי' שם פי' אחר בגמ'.

ופי' ר"ת [דהילכתא] נישנית [כל שצטנא ממה] צאשם עולה צלא שום ניתוק, והא דקאמר הש"ס צאשם רועה משום דגזרו רבנן דצעי [רעיייה] משום גזירה דלאחר כפרה אטו לפני כפרה. והכא אומר ר"ת דלא גרסינן אין לא ניתק לא, דודאי לא מקרא הוא דצעי נחוק אלא רבנן גזרו דצעי ניתוק לרעיייה כדמוכח בפ"ק דשבוועות (שם) דקאמר גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה. וצפסחים פ' אלו דברים (דף עג: ושם). איכא למ"ד דרב הונא צעי עקירה ותי צמילתיה דרב הונא שחטו לשם עולה כשר, וגרסינן מ"ע"א, ולדידיה הכי פירושו מ"ט צעי עקירה שזריך שישחטנו לשם עולה צפירוש והלא סוף עומד דמיו לעולה כשיסחאב. אמר קרא הוא צהוייתו יהא הוית אשם עד שיעקרו צפירוש לשם עולה, הא מהלכתא (ה"ה) [הו"א] צלא עקירה נמי כשר לעולה. ואיכא למ"ד התם צפסחים דרב הונא לא צעי עקירה ותנא צמילתיה דרב הונא שחטו סתם כשר לעולה. ולדידיה נמי גרסינן מ"ט והכי פירושא מ"ט לא צעי עקירה הואיל והיה שם אשם עליו דאי משום הילכתא דנישנית [דקרב] עולה אימא דווקא ע"י עקירה, ומשני (הוא) דאמר קרא הוא צהוייתו יהא שיהא [ל] לאחר כפרה עומד לעולה (והיה) אף לפני עקירה כמו שעמיד להיות כשיסחאב היינו עולה יהיה צלא שום עקירה. [ו]צין למר צין למר ניתוק לרעיייה לא צעי אלא מדרבנן צעלמא כדפרשין:

אמר מר הלכה היא צנזיר. פירוש דסתומים יפלו לנדבה: ותו ליכא והתניא ושאר חייבי קינין שצמורה. כגון מזורע שצבא לטהרתו חטאת העוף ועולת העוף אם דל הוא והפריש מעות לקינו צעודו דל והעשיר: [רצה] צכולן להציא חטאת צמה יציא. והעולה יציא מצתופי'.

(וה"ג) [הג"ה] וצריך לומר שצשעה שהפריש המעות תחילה אמר הרי אלו לצרעמו והיה צידו להציא צכולן פרידה אחת של חטאת או של עולה ולכן כשהעשיר יציא

פירוש ארזי הלבנון

קא. כוונתם דצגמ' כאן גרסינן: אשם שיתק לרעיה וכו' כשר "מאי טעמא" דאמר קרא הוא צהוייתו יהא. וביאור הדברים לפי גירסא זו תלוי צב' הלשונות דאיתא צפסחים שם אי גרסינן צמילתיה דרב הונא שחטו לשם עולה או דגרסינן שחטו סתם וכדמפרשי תוס' ואולי.

קיב. ומיהו צריך ההלכה למשה מסיני דאי לאו הכי לא ה"א שיהא כשר לעולה אפילו ע"י עקירה (תוס' תמורה י"ח ע"א ד"ה יתק).
קיד. ולא מיבעיא [אם לא העשיר] שאם ירצה להציא צכל המעות חטאת העוף או עולת העוף דמצבא, דלשם עופות הופרשו (הרא"ש ז"ל).

צינונים

[לז]. הסוגריים המרובעות דפוסים שלנו נדפסו צעוות.

בהן זכולן נמי (אותו) חטאת זהמה או עולת זהמה כדפ"ל^{קט}. אבל אמר לקרצנות נרעתו בשעת הפרשה מיד חל מקצת דמיו לחטאת ומקצת לעולה ולכשיעשיר לא יוכל להביא זכולן חטאת זהמה או עולת זהמה, ללא אמרין מפני שראוי להביא זכולן שלמים אלא היכא דאמר לנזירותו, אבל אמר אלו לקרצנות נזירות אין צידו להביא זכולן שלמים. וצפ' טרף בקלפי (יומא דף מא.) [איתא] מוסיף ומביא חובתו מדמי חטאתו ואין מוסיף [ומביא חובתו מדמי] עולתו^{קט} משמע דאין יכול להביא זכולן חטאת, מיירי דאמר [לקרצנות טומאתו] (נרעתו) א"נ שהפריש מקצת לחטאת ומקצת לעולה^{קט}. ע"כ הגה"ה:

[דף כ"ו ע"א] **זאת** והיו לו מעות סתומין יפלו לנדבה. אע"פ שדמי חטאת מעורבין בהן:

תני נזיר וכל דדמי ליה. י"מ דהלכה כך נשנית נזיר וכל דדמי ליה^{קט}. וא"ת במאי דמי לנזיר^{קט} [וי"ל דדמי לנזיר] שמביאין על דבר אחד שני קרצנות כמו נזיר על נזירותו^{קט}, ויולדת ומנורע שמביאים גם הם על ד"א צ' קרצנות:

ולאפוקי מהאי תנא. כלומר ר' יוחנן דקאמר הלכה היא בנזיר דמשמע בנזיר ולא דבר אחר לאפוקי מהאי תנא דתניא מי שמחוייב חטאת שאכל חלב ואמר הרי עלי עולה דהיינו נדבה והרי הוא מחוייב חטאת ועולה ולא* [על] דבר אחד הן שהחטאת צא על החלב והעולה בנדר. והפריש מעות ואמר (בשם)^{לח} כשהפריש אלו לחובתי

פירוש אדרי הלבנון

קטו. ולפי"ז קשה מאי פריך הש"ס והאיכא כו' הא בכה"ג צ"ל הלכה נמי יפלו כולן לנדבה כיון שיכול להביא זכולן עולה וכמו שכתבו לעיל. אבל היכא דאמר לקרצנות נרעתו אפסר דילכו לים המלח, דבנזיר לחוד הוא דאיתמר הילכתא דגם בכה"ג יפלו לנדבה אבל לא בשאר חייבי קנינים. ונריך לומר דהכא נמי דייקיין הא דחזר ונקט מת והיו לו מעות סתומים היינו אפילו אמר לקרצנות נרעתו וק"ל (קרא"ה).

עולתו שאין יכול לשנותן למעות שהפרישן שקרא להן שם עולה ליקח מהן חטאת (רש"י שם). קי. לא ידענא דקארי לה מאי קארי. דהדברים מפורשים כן צהדיא צהדיא צרייתא [דתניא] ואח"כ אמר אלו לחטאתו ואלו לעולתו וכן בכל הסוגיא דהתם עיי"ש (שלמי נזיר. ועי' בסטנסייל מהד"ב דף קס"ג).

קיח. והנה לריש לקיש דיליף לעיל מקרא דמותר נדר יהיה לנדבה אכתי קשה דהא חייבי קייין לאו מותר נדר נינהו ועי' הע' ק"ה.

קטו. שם מיירי במטמא מקדש עני שהפריש מעות לקינו והעשיר ונריך להביא חטאת זהמה. וקאמר מוסיף ומביא וכו' פי' מוסיף מביאו עד דמי זהמה ומביא חובתו זהמה מדמים שקרא להם שם חטאת, ואין מוסיף ומביא חטאת זהמה מדמי

קט. שהרי נזיר מייתי צהמות לקרצנות נזירותו וחייבי קייין עופות מייתי (בבבא יעקב כ"ו). קכ. לא דנזיר מייתי צ' קרצנות שהרי קרצנותיו ג'. אלא כלומר כמו נזיר דמביא על דבר אחד יותר מקרבן אחד (ב"מ).

ציונים

[לח]. ואמר בשעה שהפריש. כ"ל (כ"מ).

ומשמע לכל מה שהיה חייב. לפיכך אם רצה להציא זבולן חטאת זהמה לא יצא, עולת זהמה לא יצא, מפני שהן מעורבין. ואין לו תקנה עד שיצא צ' זהמות ואמר כל מה שיש במעות אלו לקדושת חטאת יחול על זהמה וקבא [ומה שיש בהם קדוש בקדושת עולה יתחלל על זהמה וז.].

ו"ע דמאי שנא דלעיל גבי הפריש מעות רצה להציא חטאת בהן יצא עולה יצא ולא אמרינן דהפרשה היתה לשניהם דוקא אלא צידו להציא מכולן (אלא) או חטאת או עולה, וכן לעיל כי מפריש מעות לנזירותו אמר מפני שראויין להציא זבולן שלמים. ושם י"ל כי אמר בלשון זה לחובתי משמע לכל מה שהוא חייב הילכך הפרשה היתה לשניהם ולא יוכל להציא זבולן אחד מהם קבא, אבל לנזירותו או לזרעתו משמע שפיר למקצת נזירותו או למקצת זרעתו. ועוד יש לחלק היכא דהפריש לנזירותו או לזרעתו (וכל) [דכלן קרבנות נזיר ויולדת וזרעת בני חד בקתא [נינהו] קבא (יוצאה) לכך יכול להציא מתחילה מכל דמי הקון פרידה אחת או חטאת או עולה קבא, הילכך כשהעשיר מציא מכולן או חטאת או עולה. אבל הכא דמחוייב חטאת מחלב שאכל ועולה נדורה לאו בני חד בקתא אינון וכשמפריש מעות לשמם^[ט] אין יכול להציא מכולן אחת מהן:

מת והיו לו מעות סתומים ילכו לים המלח וכו'. דכיון^[מ] דלא מייתי חטאת ועולה אחד מילתא לא גמירי בה הילכתא דיפלו לנדבה אלא כשהחטאת והעולה באין בשביל דבר א' אבל היכא שהחטאת באה על החלב והעולה נדורה לא גמירי בה דיפלו לנדבה: ולאפוקי מהאי תנא. פ"י דלא דמי נזיר למלמיה דהאי תנא. ולא פליג ר' יוחנן אהאי תנא ולא האי תנא אר' יוחנן:

פירוש ארזי הלבנון

משמע יותר לכולם דומיא דאומר לקרבנות נזירותו דלא מצי להציא בכל המעות קרבן אחד מהן. ועיין עוד בדבריהם לקמן סוף ד"ה הא דאמרת. קבא. פ"י בני בית אחד הן, כלומר דשניהם על דבר אחד הם צאים. ולשון זה על אותו מובן אימא זמנחות כ"ד ע"ב וע"י בפירש"י שם. קבא. והוא מפני דהפרשתו לא היה על קרבנותיו כפרט אלא על נזירותו או לזרעתו ולכן כשמציא קרבן אחד לנזירותו או לזרעתו הוה ג"כ כמו שהפריש. אבל הכא דמחוייב חטאת חלב ועולה נדורה, כשהפריש הפריש על חיוב הקרבנות לכן אי אפשר לו להציא אחת מהן (תפא"פ).

קבא. נראה מדבריהם דאילו המעות ענמן אינו יכול לחלק צאיין לחטאת וצאיין לעולה אע"ג דסתומין הם (קרא"א ע"י"ש וע"י בטעמיל מהד"ד דף 132). קבא. הנה לקמן בסמוך מייתי בגמ' צ' לשונות בפירושא ד"אלו לחובתי" לשון ראשון ס"ל לחובתי הוה כסתומין ולאידך לישנא ס"ל דכמפורשין הו. ונראה דהכי קא קשיא להתוס' כאן, דבשלמא ללישנא בתרא דהוי כמפורשין ניחא דלא דמי להך דלעיל. אבל ללישנא קמא דס"ל דכסתומין הו קשה דמאי שנא מסתומין דלעיל. ותירצו דאפילו להך לישנא ס"ל דלשון לחובתי

צינונים

[טל]. ע"י דהר"ב דשעטנר אות ג', והוא מפני שדבריו הגורסא לשמים. [מ]. כיון דלא מייתי כ"י דלא גמירי בה כ"י כנ"ל (כ"ס).

דא דאמרת מפורשים לא. ששנינו במשניות דמי חטאת ילכו לים המלח וכו' ולא אמרי' יפלו כולן לנדבה לא תימא דוקא אלו לחטאתי [ואלו לעולתי וכו'] כגון שהפריש ג' נצורין כל אחד בפני עצמו, אבל נצור אחד נדבהקב. אלא אפי' שהפריש נצור אחד ואמר אלו יהא לחטאתי ולשלמי ולעולתי ולא הפרידם כלל מפורשין הן קב, פי' מפורשים בתערוכת* ולא נשנית בהן ההלכה דתימא כיון דדמי חטאת מעורבין בהם יפלו לנדבה אלא אדרבה כולן ילכו לים המלחקב. ולא* היינו דין דמפורשין דמחניחין דקאמר דעולה תקרב עולה, דהתם מצוררין הן מצוררין דמים הללו לחטאת והללו לשלמים כל אחד קרב כדינו ודמי חטאת לים המלח. ולהאי לישנא כי גמירי דסתומים יפלו לנדבה היינו כי אמר אלו לחובתיקב: (הגה"ה יש לתת טעם בדבר כשאמר לקרבתו נזירותי הו' סתומין גמורין שאין במשמעות לשונו חטאת יותר משאר קרבתו דכמו שהחטאת בזה לחובה כך עולה לחובה ולא לנדבה: הגה"ה):

איבא דאמרי כי אמר לחובתי נמי כמפורשין בתערוכת* הן וילכו לים המלח דלחובתי משמע לכל חובתי בין לחטאת בין לעולה. וסתומים דיפלו לנדבה היינו כי אמר לקרבתו נזירותי שלא פירש חטאת בהן [הגה"ה יש לתת טעם בדבר, כשאמר לקרבתו נזירותי הו' סתומין גמורין שאין במשמעות לשונו חטאת יותר משאר קרבתו. אבל לחובתי משמע חטאת יותר משאר קרבתו שהחטאת בזה לעולם חובה ולא נדבהקב: ע"כ הגה"ה:] [מא] ומ"מ משמע נמי לכל קרבתו קאמר ולא היה יכול להציא צולן קרבן א"קיא, אבל אמר לנזירותי גרידא שלא הזכיר קרבתו ויכול להציא צולן קרבן א' דלמקצת

פירוש ארזי הלבנון

קב. ר"ל אבל נצור אחד לעולם יפלו לנדבה. דעת חוס' דכולם יפלו לים המלח, אבל דעת המפרש דשיעור דמי חטאת [צלבד] יפלו לים המלח, וכן דעת הרמב"ם בפ"ט מה"נ. קב. נראה ודאי דאף לענין האומר לקרבתו נזירותי נמי נתקבלה ההלכה כדכחו לעיל. אלא כוונתם לאפוקי מאידך לישנא דלחובתי הו' כמפורשין. ואפשר דלרצון לגרוס בדבריהם כך: ולהאי לישנא כי גמירי דסתומין יפלו לנדבה היינו אף כי אמר אלו לחובתי. קב. ר"ל דכל היכא שנתפרשה החטאת לא גמירי לנדבה וכהך דרבא לקמן. וכן הוא בפ"י הרא"ש (כ"ר).

קל. זה קאי אדבריהם לעיל קודם ההגה"ה. קלא. ר"ל ולכן צריך להלכה נצור דיקרבו לנדבה (כ"ר).

פירוש ארזי הלבנון

צינונים

[מא]. כ"ה צא"מ וצ"ר ועד"ז ב"ש ושאר מפרשים. ואף דלכאורה נזקקת התוס' שלפנינו אין רמז להא דחובתי משמע חטאת יותר משאר קרבתו מ"מ בדפוס משמע כן להדיא דהכי איתא התם י"ש ליתן טעם כו' חטאת יותר משאר קרבתו שהחטאת בזה לך לעולה חובה ולא לנדבה ע"כ. וכן איתא בפ"י הרא"ש עי"ש.

נזירותו משמע ואם מת בלא הלכה [ד]נתקבלה נזיר יפלו לנדבה שהרי יכול להציא זבולן עולה קלב.

וקשה דא"כ כי אמר לחובתי דילכו לים המלח ואפי' נזיר וא"כ מאי האי דקאמר לעיל ולאפוקי מהאי תנא כו', (ו) כיון דההוא תנא איירי כגון דקאמר לחובתי (מהא מסייעו) [מש"ה] מסייע* דילכו לים המלח קלב והלא [מי] גם נזירות נמי כי אמר לחובתי אמרי' להאי לישנא דילכו לים המלח, בשלמא לפי ר"ת ניחא אלא לפי רש"י מאי מפקא קלב. וי"ל דסיפא דצרייחא (לעיל) מפקא דקתני מת והיו לו מעות סתומין שלא הזכיר עליהם לחובתי אלא אמר אלו יהיו לקרצותי ילכו לים המלח דאי ארישא דוקא קאי היכא דאמר לחובתי לימא מת ילכו לים המלח דמאי האי דקאמר מת והיו לו מעות סתומין והא ברישא נמי בסתומין קיימי, אלא ודאי אחי למימר סתומים אחרים שלא הזכיר ברישא דצרישא איירי דאמר לחובתי וסיפא אחי למימר דאפילו כי אמר לקרצותי דילכו לים המלח וכה"ג כי אמר לקרצות נזירותי יפלו לנדבה קלח:

פירוש ארזי הלבנון

(א"מ). ור"ל לישנא קמא ולישנא בתרא. ובקרא' כתב ע"ז דאינו מוכן ופי' הוא דכ"ל: בשלמא לפי' ניחא, היינו לפי מה שפירשו דלאפוקי לאו לשון פלוגתא הוא, אחי שפיר דה"נ קאמר דהתם ילכו לים המלח משום דאמר לחובתי. אלא לפר"ת שפי' דלאפוקי היינו דתנא דמתני' פליג עס תנא דצרייחא מאי מפקא. וכמש"כ בשיטמ"ק [לפנינו צפי' הרא"ש] דר"ת ו"ל מפרש הכי. עכ"ל.

[והנה לא פי' מאי דלא ניחא ליה צפי' האו"מ דלכאורה נראה מרוות. ואפשר משום דלפי' האו"מ לא הו' קושיית החוס' אלימא ד"ל אה"נ ללישנא בתרא לא יאמר לאפוקי מהאי תנא. ועוד שאין זה לשון החוס' לקרוא לל"ק ול"צ פי' א' ופי' ב'. אמנם פי' הקר"א עצמו צעני לא הצנתי שהרי עגמ' קאמר לאפוקי מהאי תנא ואף למאי שפי' החוס' דלאפוקי לאו לשון פלוגתא היינו דלא פליגי רבנן ביהי אצל ודאי דהוא לשון חילוק לגבי עגס הדין וכמו שפירשו לעיל דלא דמי נזיר למילתא דהאי תנא. והבא קושיית החוס' היא דהדין שווה ממש באופן דלא שייך לשון פלוגתא כלל. וז"ל ע]. ועי' עוד צ"ר שהגיה וצייר דצריהם על דרך אחר. קלח. והנה ללישנא קמא דס"ל דלחובתי וקרצותי שוין הן לכאורה לא אחי שפיר הך ימורה דמתניתין וז"ע.

ציונים

[מנ]. אולי ז"ל: דהלא.

קלב. ר"ל דכזה"ג דאמר לנזירותי הוו סתומין גמורין ולזה אין צריך הלכה נזיר דבלא הלכה נמי פשיטא דמאי להקריב לנדבה שהרי יכול להציא זבולן עולה ובקושיית החוס' לעיל כ"ד ע"ב ד"ה יפלו עיי"ש. ולפי"ז אין צריך למש"כ בגולה"ש כאן (ב"ר, וס"מ).

ולשיטת החוס' ו"ל איכא ה' לישני בהפרשת הקרצות. א. מפורשין דמתניתין היינו אלו לחטאת כו' ובה הדין דמי חטאת ילכו לים המלח דמי עולה יקרב עולה כו'. ב. אלו לחטאת ועולה ולשלמים ג"כ כמפורשין הם דלא יפלו לנדבה אצל לא יקריב שום אחד מהם אלא הכל ילך לים המלח מפני דמי חטאת המעורבין. ג. אלו לחובתי אחד לישנא הו' סתומין ולאידך לישנא הרי הם כמפורשין. ד. אלו לקרצות נזירותי זה סתומין דמתניתין וע"ז נאמרה הלכה שיפלו כולן לנדבה אע"ג דש בהן דמי חטאת. ה. לנזירותי, דהא לא אכטריך הלכתא ומסבא יפלו לנדבה (ק"א).

קלב. החוס' בקושייתם הבינו דמאי דקתני סיפא מת והיו לו מעות סתומין קאי ארישא דאמר אלו לחובתי. ואף דס"ל להאי לישנא דלחובתי הו' כמפורשין, אפ"ה שפיר קרי ליה תנא סתומין כיון דלא פירש איזה לעולה ואיזה לחטאת. קלב. חיות ר"ת ורש"י נמחק וכז"ל: בשלמא לפי' הראשון ניחא אצל לפי' השני מאי מפקא

אמר רבא הא דאמרן סתומין יפלו לנדבה אם נפלה דמי חטאת מצנייהם כמוקלי שהפריש מן קצת הצבור ואמר אלנו לחטאת והשאר לשאר נזירותי לעולה ולשלמים ומת הרי שאר המעות כמפורשין. ואף שהן סתומים, צהא לא אמרי' דיפלו כולן לנדבה אלא יציא חזין לעולה וחזין לשלמים והלכה לא נשנית אלא כשדמי חטאת מעורבין צהן. וא"ת התינה לר' יוחנן דאמר הלכה צניזר (אומר) [אפשר] דכך נתקבלה ההלכה, אלא לר"ש צן [לקיש] (לוי) דדריש קרא דמותר נדר לנדבה אפילו אין דמי חטאת מעורבין צהן יפלו לנדבה דהאי נמי מותר נדר הוא דכל קרבנות נזיר צנדר הם צאים. וי"ל דסברא הוא להעמיד קרא כשדמי חטאת מעורבים צהן דוקא דהכי משכחת צעלמא דמותר חטאת צא לנדבה כדאמר צפ' ולד חטאת (תמורה דף כג:) וצוצחים פרק טבול יום (דף קג.) זה מדרש דרש יהודיע הכהן אשם הוא (לכהן) אשם הוא לה' קלי' להציא כל דבר הצא ממותר אשם [ו] ממותר חטאת ילקח צהם צהמה והצטר (לצעלים) [לשם] והעורות לכהנים. ולפי שמצינו צעלמא דמותר חטאת צאין לנדבה סברא להעמיד זה הפסוק היכא שהפריש מעות ודמי חטאת מעורבין צהן:

[דף כ"ו ע"ב] **תניא** כוותיה דרבא אלנו לחטאתי והשאר לשאר נזירותי דמי חטאת ילכו לים המלח. [וצמת] מייריקלי' וצתוספ' (פ"א דמעילה) גרסי' צהדיא ומת:

ודשאר חזיו לעולה וחזיו לשלמים. דודאי עומדין לשניהם דכיון דאמר והשאר לשאר נזירותי הוי כאילו אמר לקרבנות נזירותי דאינו יכול [להציא מכלל] המעות א' מהן או עולה או (חטאת) [שלמים] כדפרישית (לעיל עמוד א' ד"ה ולאפוקי) קלי' [ואין לו תקנה

פירוש ארזי הלבנון

קל. האי "כמו" פירושו כגון [ועי' ריש מילתין הע' א']. וכן איתא צפי' הרא"ש. וצדפוסים שלנו הגיהו דל"ל [הו] כמו, ולפי הגה"ה זו פירוש הדברים דאם נפרד מן הדמים כשיעור דמי חטאת, אף כי לא פירש עליהם שם חטאת אפ"ה הוי כמו שפירש והלכך לא אמרינן צהו דיפלו לנדבה. וכן משמע כוונת המפרש. וצתוס' רי"ד הציא פי' זה והקשה עליו דא"כ מאי תניא כוותיה דרבא [הא] צצרייתא תני כשפירש אלנו לחטאתי, אצל אש נפלו מן הסתם מניין דחלינן ואמרינן אלנו הוי דמי חטאת עכ"ל. וע"ע צקר"א לגמ' כאן.

קלח. ורש"י ז"ל שפירש דהכא כי לא מת מיירי, ודאי אין לו הצנה דא"כ צסיפא אמאי יפלו לנדבה (קר"א).

קלח. הציון הוא מהא"ו. מ. אצל הצ"מ צין דכוונתם לעיל כ"ד ע"ב ד"ה יפלו וכו' דשם כתבו דהיכא שאמר לשאר נזירותי הוי כאילו אמר לקרבנות נזירותי. וכתבו ג"כ דהיכא דאמר לקרבנות נזירותי אינו יכול להציא אחד מהם.

קל. דקשה קרא רישיה לסיפיה דאשם הוא משמע צהוייתו וצהלכתו הוא שהוא נאכל לכהנים,

[עד] שיצא [צ'] בהמות ומחלל המעות עליהם ואומר בכל מקום שיש בהם דמי עולה יהיו מחוללים על בהמה זו [ודמי שלמים בכל מקום שהם יהיו מחוללים על בהמה זו], וכי גמירי דיפלו לנדבה היינו דוקא כשדמי חטאת מעורבים בהן: ומועלין בכולן. (אם) [נשתמש בדמי עולה שיש בהם מעילה. ולא דוקא בכולן דה"ה צרובן דא"א (אי) דליכא בהן דמי עולה: ואין מועלין במקנת. דשמה כל הנך מעות דשלמים נינהו ודמי שלמים אין מועלין מידי דהוה אשלמים מחיים:]

והשא"ר יפלו לנדבה. שהרי דמי חטאת מעורבין בהן והלכה היא כנזיר, ולר"ש בן לקיש כדאית ליה מקרא*: ומועלין בכולן. כשציל דמי חטאת המעורבין בהן והן בני מעילה: ואין מועלים במקנת. כי אותו מקנת ראוי לצוא כולו שלמים. והקשה הר"ם [דלמה] לא ימעלו אפילו במקנת כיון דנופלין כולן לנדבה דהיינו עולת קץ למזבח משתמש לה בדמי עולה. וצריך לומר דעד שעת הקרבה שמקריבו לעולה לא נפק משם שלמים שהיו עליהם עד הנהא:

אב"ל בהמה הרי היא כמפורשת. ולכאורה איירי בבהמה דחויא ליה לנזיר כמו כבשה שקריבה חטאת וכבש שקרב עולה ואיל שקרב שלמים וכמפורשין^[מג] דקאמר רב הונא היינו שיקריב כל אחד (קרבנו) [מקרבנותיו] כדיניה, וקמ"ל רב הונא נהי דלא פירש זה לחטאת זה לעולה זה לשלמים מ"מ קריבי כל חד וחד כי דיניה. ולא נראה דא"כ מאי קמ"ל רב הונא והא מתני' היא דמייתי בסמוך רשב"ג אומר הציא ג' בהמות ולא פירש כו'. ועוד דמסתמא איירי רב הונא בהן מיעוטא דבהמה [כמו מיעוטא] דממעט נמי ממעות דהיינו נסכא וסואר קורות דלא חזי להקרבה.

לכן נראה דאיירי בבהמה דלא חזיא לנזיר כגון ג' פרים או ג' שעירים דנזיר איל וכבש וכבשה הוא דליכא, והא דקאמר רב הונא כמפורשת ר"ל כמפורש' בתערוכת מאותן^[מד] כולן כמו שבמפורשין לעיל גצי אלא אפילו לחטאתו ולעולתו ולשלמיו מפורשין הן דהוי פירוש מפורשים בתערוכת (דמיין) [דמתים] והולכין לאיצוד. וא"ת כיון דמיירי בבהמה דלא חזיא לנזיר בהקרבה כדפריש' אלא כגון שלשה פרים או שלשה שעירים, מה לי בעלי מומין מה לי בתמימים, כי היכי דבעלי מומין חשיב סתומין הכי נמי בתמימים. וי"ל דתמימה* ודאי אע"ג דלא חזיא להקרבה לנזיר כ"א לדמי מ"מ חל עליה קדושת הגוף [דאינה] נפדית בלא מוס מידי דהוה אמקדיש זכר לדמיו שלא הקדיש הדבר עצמו לעולה

פירוש ארזי הלבנון

קמ. קשה דכיון דבמת איירי היכי שייך ביה פדיון, להס תקנה בפדיון. ועי' בש"מ מ"ש בזה (קרא). וכדתניא לעיל בצרייתא דמי שהיה מחוייב כו' קמא. עי' קרא. מת והיו לו מעות סתומים ילכו כולן לים המלח ואין

ציונים

[מג]. נד"ל: וכמפורשת [שכן הוא לשון רב הונא צמרא]. [מד]. בהג"מ בללל אשכנזי מוסק סיבת מאותן. ובחפא"י הגיה נד"ל "באותן כולן", ופי' דכונתם דכל בהמה מהג' בהמות יהיה התערוכת מחטאת ועולה ושלמים.

אלא לקנות צדמיו לעולה דהיינו לדמי עולה דקדוש קדושת הגוף. ואם תאמר ומי דמי התם צידו להקדישן קדושת הגוף לעולה גופה אבל הכא אין צידו להקדישן לנזירות דהא לא חזיא כדפרישית. וי"ל דסבר לה כרצון דתמורה (דף יט:) דאמרי המפריש נקבה לאשם אע"ג דלא חזיא לאשם שהוא בא זכר מ"מ חל עליה קדושת הגוף דבעי מוס לפדות עליה קמב.

ואם תאמר סוף סוף קשה דמאי שנא תמימים דהכא וההוא דתמורה (דהני) דהמפריש נקבה לאשם מהמקדיש זכר (לידי) [לדמי] נסכים דלא נחתא ליה קדושת הגוף כדאמרין בשבועות (דף יא.) משום דגופיה לא חזיא לנסכים. וי"ל דלא דמי דהתם לא חזי כלל לשום נסכים שבעולם אבל תמימים דהכא ונקבה דתמורה נהי דלא חזי לקדושת הגוף דהאי קרבן שהפריש עליו, מ"מ ראוי לקרבן אחר (ה"נ) [דאיכא נמי] צבהמה. וא"ת ונהי דנחתא עליהו קדושת הגוף ובעיא מוס לפדות עליו סוף סוף לדמי קיימי א"כ מאי שנא תמימים. וי"ל דשנא ושנא דבעלת מוס ראוייה לימכר מיד ולקנות קרבנות נזיר ג' בהמות הנזירים לו אבל תמימים לא חזיא לימכר מיד כדפרישית דבעי מוס לפדות עליו ואיכא שהייה, ופר"ת כיון דשהה אללו לזמן מרובה חיישינן אולי נתן לבו להזכיר שם חטאת על אחת מהם אך לא צירקבמ והוי כאומר לחטאתו ולעולתו ולשלמיו דהוי

פירוש ארזי הלבנון

קמב. הנה צעיקר מש"כ התוס' דס"ל כרצון המפריש נקבה לאשם נחתא ליה קדו"הג ע"י במקדש דוד (בקונטרס מענייני קדשים סי' א') שהשיג עליהם וכחז דהכא ודאי נחתא קדוה"ג עלייהו אפילו לר"ש שהרי פר ושעיר כשרים לשלמי נדבה ולכן כי הפרישם לשלמי נזירותו ח"ל עלייהו קדוה"ג וגם כשר להקרבה אלא דלא עלו לשם חובה [וכן בעולה מאותו הטעם], ולא דמי לההיא דר"ש, דנקבה לא חזיא לאשם כלל. עכ"ד בקינור נמרץ ועיי"ש.

קמב. הנה ממש"כ "אולי נתן לבו להזכיר" משמע דדוקא למחשבתו הוא דחיישינן אבל לשמא יזכיר ויפרש צפיו להדיא לא חיישינן. וכן משמע מדבריהם לקמן ד"ה וכ"ת שכתבו וי"ל: אלא ודאי מדקאמר רב חסדא דבעשיית כהן מתפרשות, ש"מ דאינן לנו לחוש שנחנו הבעלים עיניהם עליהם מעולם או אפילו נתנו עיניהם עליהם אותה נתינה לא מעלה ולא מורדת "כיון שלא הו"א הפירוש צפיו להדיא" עכ"ל. ולא הצינוי אמאי לא נחוש שמא הזכיר צפיו כמו דחיישינן למחשבתו. ועוד מה שכתבו: "אך לא צירר" אינו מובן, שהרי כל שכן אם נחוש דצירר דאי הו"ל חטאת מפורשת ממנו שנתערבה ביניהם

וילכו כולם לים המלח. ועי' צפי' הרא"ש שכ"כ וי"ל איכא לפרושי טעמא דחיישינן שמא באריכות הזמן פירש אלו דמים לחטאת עכ"ל. ומשמע מדבריו וי"ל דחיישינן לפירש צפיו להדיא וגם צירר וצ"ע. והנה הרמב"ם דברים הללו צפני אחד מן הגדולים שליט"א והשיב לי בזה כי התוס' נקטו בפשיטות דאם היה מפרש צפיו או אם היה מצרר איזה לחטאת ואיזה לעולה שזו לא היה שוכח ע"כ. ונראה מדבריו היקרים דמייירי אפילו כשהבעלים לפנינו ואומרים לנו דמעות סתומין הן אפ"ה חיישינן שמא נתן דעמו עליהם אלא דשכח. אבל מהמשך דברי התוס' נראה דזה אינו. שפירשו קושיית הגמ' לרב הונא וי"ל: לפי דברך שאתה אומר מעות דוקא וכו' ואף תמלא שיתפרשו בעשיית הכהן כשהבעלים קיימים, אדרבה לא יהיה הכהן רשאי לעשות אחד לחטאת ואחד לעולה לפי דעמו "אם לא ישאל פי הבעלים אם נתנו דעתם על הגזלות מעולם" עכ"ל. הרי מבוואר להדיא דאם ישאל פי הבעלים ויאמרו שלא נתנו דעתם שפיר יכול הכהן להקריבם עפ"י דעמו, ולדברי הרב הגאון הני"ל אמאי לא נחוש שמא נתן דעמו עליהם ושכח. [ודע כי אין לדחות דכוונתם שם דאם ישאל פי הבעלים יועיל רק באופן שיאמרו

(מעורבין) [מפורשין] בתערוצת והולכו^[מה] לאבוד. יש להוסיף ולתת טעם קמדי דמעו
וצעלת מוס דחזו ליה לאלתר (ו) לקנות בהן הקרצנות עצמן הצריכין לנזיר לכך ליכא למיחש
שמה נתן לבו לפרש בתערוצת דלמה יפרש בלבו בתערוצת הואיל וצידו לפרש ולזכר
מיד כשיקנה הקרצנות (ענין) [עצמן] הצריכין לנזיר אבל היכא דאיכא שהייה ליכא למימר
הכי:

אב נסכא לא [כו'] אבל סואר [של] קורות [העומד] לבנות. האי אבל קאי
אמתני' קמדי דקמני מעות סתומין יפלו לנדבה ועלה קאי דוקא המעות אבל
הפריש ג' נסכות או ג' קורות קמדי אין להם דין סתומין אלא דין מפורשין בתערוצת
דהולכין כולן לאבוד וטעמא משום שהייה כדפרישית דאין דרך למכור כספיו מיד עד
שימצא אדם הצריך להם וימכרם ביוקר. [ו] [לר"נ] [נר יצחק] נסכא נמי חשיב סתומין
שפעמים שקוין מיד אבל קורות דרך להשהות עד שימצא אדם הצריך לקנותם לזורך
הבנין:

פירוש ארזי הלבנון

בדשהו הרבה. משא"כ היכא דאיכא שהיה היינו
דלא חזו לקנות קרצנותיו לאלתר ליכא למימר הכי
והלכך חיישינן שמה נתן בלבו לפרש שם חטאת על
אחת מהם והו"ל כמפורשין.

קמדי. לפי הגירסא שלפנינו דגריס "אבל צעלת מוס
הכי היא כסתומה" ודאי דקאי אהא דסליק,
ואמר אבל נסכא לא פי' לא הוי כסתומה. והתוס'
שכתבו דקאי אמתניתין נראה שהיה הגירסא לפנייהם
"אבל צעלת מוס לא" [ול"ג ה"ה כסתומה], והיינו
הך, אלא דלפי גירסא זו יש לטעות ולפרש דמאי
דקאמר "אבל נסכא לא" היינו נמי דלא הוי
כמפורשין, וזה אינו דא"כ רנב"י דפליג ואמר אפילו
נסכא היינו דנסכא נמי הוי כמפורשין, ומסיק אבל
סואר לא הוי כמפורשין, והסביר נוחתת איפכא
כדמפרשי ואולי טעמא משום שהיה (חס דרך).

קמו. לכאורה משמע מדבריהם דהא דאמרין נסכא
לא היינו אס הפריש ג' נסכות דבה חיישינן
שמה חישב בליבו על אחת מהן לטעמא. אבל אס
הפריש נסכא אחת הוי כסתומין. אבל מסתמא
דהש"ס לא משמע הכי, וכ"כ בשטמ"ק דאפילו
בנסכא אחת חיישינן שמה חישב בלבו על מקצתה
לחטאת (קרא').

כי פירשו בפה או ביררו איזה לחטאת ואיזה לעולה.
שהרי התוס' שם נחזונו לאופן שיתפרש עפ"י כהן
ולא עפ"י הצעלים ודו"ק. ונ"ע.

קמדי. נראה ביאור הדברים לכאורה קשה לפר"ת,
דמסתמא הש"ס משמע דאפילו בדשהו
שיעור זמן שווה ג"כ קיים החילוק בין צהמה
חמימה למעות. ועוד דלפר"ת דהטעם משום שהיה
א"כ צמעות ושהו הרבה נמי יהא כמפורשין, ולאידך
גיסא צהמה חמימה בלא שהיה [כגון שנפל בה מוס
בזמן מועט] נמי יהא לה דין סתומין, ולא הו"ל
לרב הונא לחלק אלא בין שהו ללא שהו שזה עיקר
החילוק. ועל זה באו התוס' לפרש ולהוסיף ולתת
טעם והוא דצמאת אין נפ"מ בין שהו ללא שהו
אלא עיקר החילוק הוא בין הנך דדרך להשהות
דאית להו דינא דמפורשין [אפילו בלא שהו], לבין
הנך דאין דרכן להשהות דהו"ל כסתומין [אפילו
בדשהו]. והיינו משום דאמדינן כן דעת הנודר
דנמדי דחזי ליה לאלתר לקנות הקרצנות בודאי
אס ירצה ליחד ולפרש שם חטאת על אחת מהן
אזי יקנה הקרצנות הראויין ויפרש שמן עליהם,
והלכך כל זמן שלא קנה הקרצנות הוא לאות דלא
חש לפרשם עד עתה והלכך הו"ל כסתומין [אפילו

צינונים

[מה]. נדל"ל: והולכין. אמנם יש ליישב בהנפס, דקאי אדלעיל מיייה שכתבו: והוי כאומר לחטאתו וכו' [דע"י שאמר כן]
והולכו לאצטר.

אלא [מעשה] מעות ולא עופות. לכאורה משמע דמיירי בעופות דלא חזי להקדשה כגון אווזין ותרנגולין דומיא דנסכא וסואר קורות דממעט נמי לעיל ממעות. וא"ל לומר כן דאווזין ותרנגולין לשום קרבן לא חיילא קדושת הגוף עליהן ויכול למוכרן לאלתר בלא מוס והו' להו [כ]זהמה בעלת מוס דחשיב לעיל כמעות. ועוד דההוא דרב חסדא דמייתי עלה מיירי בתורין ובני יונה וה"ל [מה*] יש לפרש הנך עופות בתורין ובני יונה. וא"ל סוף סוף הא בנזיר קיימינן ובנזיר לא חזו כלל ואינהו נמי הוו להו לגבי נזיר כמו אווזין ותרנגולין. וי"ל כיון דחזי לשום קרבן חיילא קדושת הגוף עליהו מידי דהוה אפרים ואשעירים דפירשנו לעיל. ומיהו אכתי קשה דאי חיילא עליהו קדושת הגוף תו לא מיפרקי (דמיו) דאין לעופות פדיון אפילו כשיפול בהם מוס א"כ אין ראוי לנזיר כלל לא לימכר ולא להקריב קרבנותיו. ועוד דההיא דרב חסדא דמייתי עלה מיירי בחייבי קנין משמע דהאי פירכא נמי בחייבי קנין.

לכך נ"ל דמיירי ודאי [בחייבי] קנין כמו זב וזבה וכיוצא בהן (וגם) [דגם] בחייבי קנין (ד)שייך בהו דין סתומין כמו בנזיר כדאמרין לעיל הילכתא האמור בנזיר וכל דדמי ליה כמו בחייבי קנין. א"ל מיתוקם נמי אפילו בנזיר וכגון בנזיר טמא שזריך שחי תורין חד לחטאת וחד לעולה דבטמא נמי הילכתא דמשמע בשילהי פירקין קמ". וה"פ מעות ולא עופות כלומר אם חייבי קנין הפריש תורין ובני יונה ולא פירש בשעת לקיחה ומת קודם הקדשה או הפר לה בעלה דלא יהצינן להו דין דסתומין לענין [מי] זה שיקריב הכהן אי זה שירצה חטאת ואי זה שירצה עולה קמ"ל לפי דברך שאתה אומר מעות דוקא הוו סתומין ולא בהמה דחשיב בהמה כמפורש בתערוכות (אילו) [אולי] נתן דעתו על אחת מהן חטאת, (וכן) [א"כ] גבי עופות נמי ליחוש לכך אם לא פירש בשעת לקיחה שמא נתן דעתו בין לקיחה להקדשה (לגדר) [וגמר] בלבו חד לחטאת וחד לעולה קמ"ל ולא יוכל הכהן להקריב אותה איזה שירצה לחטאת ואיזה שירצה לעולה:

פירוש ארזי הלבנון

קמ". ר"ל כמו שם לענין מגלה על נזירות אביו קמ". חיימה איך יוכל להקריב חטאת לאחר מיתה. דהלכה בסתומין דוקא ובנזיר טמא נמי בכלל דליתא הסם, הוא הדין בדין סתומין דהלכה דיפלו לנדבה סתומין דנזיר טמא בכלל (ב"ר). ומה דמשמע להו להתוס' דהתם נזיר טמא בכלל נראה מדבצי התם אביו טמא והוא טהור או הוא טהור ואביו טמא, משמע דוקא בשאינם שוים קמיבעי ליה אצל בששניהם טמאים פשיטא ליה דמגלה. ועי' לקמן הע' רע"ו.

קמ". חיימה איך יוכל להקריב חטאת לאחר מיתה. כי מה שכתב המפרש לעיל (כ"א ע"ב) דבטמא העוף לא גמרין שחמות במיתת בעליה כבר נזכרו עליו וע"ש ב"ר (רש"י ועי' ציונים אות מ"ו).

קמ". לכאורה אפילו אם לא גמר בלבו חד לחטאת וחד לעולה אלא רק חישב עליהם דיהו לקרבנות נרעתו דאזי הוי כסתומין, ג"כ לא יוכל הכהן להקריב איזה שירצה לחטאת ואיזה

ציונים

[מה*]. מד"ל: לכן נראה דה"ל יש לפרש כו'. [מנ]. מד"ל וגם לענין זה וכו'. דמה שאמרו מחילה דלא יהצינן להו דין דסתומין כוונתם לענין דלא יפלו לנדבה כמו ההלכה בקנין סתומין דאם מת בעל קנין יפלו לנדבה. ואח"כ אמרו עוד דגם לענין זה אין דינם כסתומין שיהיה יכול הכהן להקריב איזה שירצה לחטאת וכו' (תפא"ס).

ובי תימא ה"נ והא"ר חסדא כו'. וא"ת [ומאי] פריך והלא [הא] דאמר מעות ולא
 צהמה היינו משום דאיכא שהייה משום דצעו מוס כדפרישית אבל הני עופות חזו
 להקדמה ואין צריך שהייה ולכך אין לחוש שמה נתן דעתו לפרש בלבו האי לחטאת והאי
 לעולה ליהוה כמפורשין. וי"ל (דנהי דכיון) [דה"נ כיון] דלא פירשו הצעלים בשעת
 לקיחה שוב אין צידם להפריש דהא צעו להתפרש בעשיית כהן ועשיית כהן אינו ציד
 הצעלים הילכך איכא למימר דלאחר לקיחה אולי נתן לבו לפרשם בתערובת. וא"ת והא אין
 מועיל פירוש הצעלים אחר הלקיחה. וי"ל נהי דאין מועיל פירוש הצעלים אחר לקיחה לצרר
 איזה יקרב חטאת ואיזה יקרב עולה מ"מ מהני פירש בתערובת ואיכא למיחש דשמה
 נתן דעתו לפרש אחר הלקיחה האי לחטאת והאי לעולה דהוי בתערובת ומעתה לא
 יוכל הכהן להקריבם כרצונו איזה שירצה חטאת ואיזה שירצה עולה. ולהכי פריך וכי
 תימא אין ה"נ והא"ר חסדא כו' אלא בעשיית הכהן כלומר הא בעשיית כהן מיפרש
 היכא דלא פירשו וציררו הצעלים בשעת הלקיחה, ואמאי* [נימא שמה היה] דעתם
 לצררם והוה כמו מפורשין בתערובת ואין חמלא שיפרשו בשעת עשיית כהן כשהצעלים
 קיימים אדרבה לא יהיה הכהן רשאי לעשות אחד לחטאת ואחד לעולה לפי דעתו אם לא
 ישאל פי הצעלים אם נתנו דעתם על הגזלות מעולם איזה לעולה ואיזה לחטאת דאם
 אינו שואל את פיהם שמה יעשה איפכא מנתינת דעת הצעלים, אלא ודאי מדקאמר

פירוש ארזי הלבנון

הרי דמפרשים במזכר להדיא האי לחטאת והאי
 לעולה ובה הא לא מהני פרישת הצעלים בן לקיחה
 לעשייה. והנה אף כי מלאכי בספר ב"מ שע"ז
 וכתב להגיה דצדיהם דל"ל האי לחטאת ולעולה,
 נראה דא"ל לומר כן שהרי לקמן בסמוך דר כתבו
 ח"ל: לא יהיה רשאי הכהן כו' אם נתנו דעתם על
 הגזלות מעולם איזה לעולה ואיזה לחטאת עכ"ל
 אלמא שהם מפרשים במזכר להדיא ודלא כהגהת
 הב"מ בזה וצ"ע.

ואפשר דהתוס' סוברין דכיון דמועיל פרישת
 הצעלים בתערובת בן לקיחה לעשייה, ה"ה כי מפרש
 להדיא זו לחטאת וזו לעולה נהי דלא מהני פירוש
 לענין לעשותם מבוררין מ"מ מהני לענין לעשותם
 מפורשין בתערובת. (ומה שהקשו לקמן על פי זה
 היאך יועיל פרישת הצעלים בתערובת יותר מאילו
 אמר בהדיא זו חטאת וזו עולה, דמקושייתם משמע
 דאין מועיל [לפירוש זה] כלל היכא דמפרש להדיא.
 יש לדחוק דה"ק היאך מועיל פרישת הצעלים
 בתערובת יותר מאילו אמר בהדיא זו חטאת וזו
 עולה דלא מהני פירוש לעשותם מבוררין זה לחטאת
 וזה לעולה. כ"נ לחומר הדברים).

שירצה לעולה לשיטתם לעיל (ד"ה והשאר) דבאומר
 לקרבנות נזירותי הו' כמפורשין שנתערבו [דאין
 הפרש בן סתומין לבין מפורשין בתערובת רק לגבי
 ההילכתא דצמת יפלו לנדבה].

ובתחת ז"ע דבדוקא ב' גזלות אף בלא שיתן
 לבו כלל עליהם הו' כאומר להדיא הרי הם לקרבנות
 צרעמי שהרי לא יוכל להצאן שחיהן עולות, וע"י
 פדיון גם כן אי אפשר, דאין פדיון לעופות. וכיון
 דהו' כאומר לקרבנות נזירותי א"כ בן נתקבלה
 הלכה בעופות בן לא נתקבלה חקשי מרב חסדא
 לכו"ע האיך מצי הכהן לפרשו כיון דהו' כמפורשין
 בתערובת, וע"י קר"א וצ"ע.

ק. נראה כוונתם ז"ל משום דקרא דילפינן מנייה
 דאין הקינין מתפרשות וכו' מיירי בצירוש
 המועיל היינו דמזכר איזה לחטאת ואיזה לעולה,
 אבל במפרש בתערובת כגון שאמר על שחיהן יחד
 אלו לחטאת ולעולה או אלו לקרבנות צרעמי וכדו',
 בהא לא מיירי קרא והלכך י"ל דשפיר מהני.
 כ"נ לכאורה כוונתם. אף קשה מלשונם דמסיימי:
 "שמה נתן דעתו לפרש האי לחטאת והאי לעולה",

רצ חסדא דזעשיית הכהן מתפרשות ש"מ דאין לנו לחוש שנחנו הצעלים עיניהם עליהם מעולס קמא, או אפי' נתנו עיניהם עליהם אותה נתינה לא מעלה ולא מורדת כיון שלא הוציא הפירוש צפיו להדיא. וה"ה לזהמה וסואר של קורות יהיו כסתומין גמורים למילתייהו שיפלו לנדבה ולא ימא מעות דוקא כי היכי דעופות הוו כסתומין למילתייהו שהכהן עושה איזה שירצה חטאת ואיזה שירצה עולה. ע"כ שיטת התוס'.

והקשה הר"מ כיון דמעשיית הכהן פריך כדפרישית א"כ אדמקשינן מדרכ חסדא תיקשי ליה מכמה משניות דמס' קנין דאיירי בקנין סתומין פירוש שלא פירשו הצעלים בשעת לקיחה דמשמע שכהן מוצר צעשייתו. וע"כ מאי פריך, דהיכי ניחוש שהצעלים צירוס איפכא ממה שהכהן עושה והלא הם מצאיים אותם לכהן להקריבם בדעתו איזה שירצה לעולה ואיזה שירצה לחטאת וא"כ*] לא פירשום כלל ולעולם אימא לך דהיכא דלא הביאום לצסוף לכהן דהוו כמפורשים צתערובת כמו נסכא וסואר של קורות [ומאי] פריך. וע"כ היאך יועיל [פרישת] הצעלים צתערובת אחר הלקיחה דחיישינן אולי נתן בדעתו לפרש שצו לא יוכל הכהן לשנותם, יותר מאילו אמר בהדיא זה חטאת וזה עולה דאינו מועיל אחר הלקיחה כדאמר או בלקיחת צעלים או צעשיית הכהן. לכ"נ להר"ס דפריך אהא דאמר לעיל מעות ולא צהמה פי' משום דאיכא שהייה ושמא נתן בדעתו לפרש צתערובת צמי שהייה דהיינו צמים שצין שעת הפרשה לשעת הקרבה ואפי' [מ] (צתערובת) כשמוכר צפירוש איזו לחטאת ואיזו לעולה דאהני פירוש לקצוע זה לחטאת וזה לעולה [מ] פריך קב והא"ר חסדא כו' אלמא לא מהני פירוש הצעלים צין הלקיחה דהיינו הפרשה וצין שעת הקרבה גבי קנין ומסתמא ה"ה גבי שאר קרבות ע"כ פי' הר"ס קב.

פירוש ארזי הלבנון

קנא. פירושם לא הצנתי, דסוף סוף ודאי דלריך לשאול פי הצעלים אם פירשו או ציררו בשעת לקיחה. וא"כ הכי נמי שפיר י"ל דשואלם אז ג"כ על כל זמן שצנתיים. וז"ע.

קב. מש"כ "ואפילו כשמוכר צפירוש וכו' פריך". ראונם צה דפירכת הגמ' אינה רק על ע"ס חידושא דחיישינן לשמא נתנו הצעלים דעתם וכו' אלמא אפילו על מאי דפשיטא לן צמפרש להדיא זו לחטאת וזו לעולה דמהני לקצועם, על זה נמי

קג. ועי' צתוס' ישנים צומא (מ"א ע"א ד"ה והא) הוכיחו נמי כשיטת הר"ס דרצ חסדא דקינין לאו דוקא דה"ה צהמות (צ"ר. וכן אימא צהי הריצב"א שם צסס ר"י).

ציונים

[מו*]. ז"ל וע"כ (מהג"מ יו"ט ליפמאן). [מז]. לשון דאפילו שכתבו מגומגם דמשמע דטעי מהני נתן בדעתו יותר מהוכר צפירוש. וכבר התוס' דחו זה משם הר"ס גופיה שהקשה ח"ל וע"כ היאך יועיל וכו'. ונראה להגיה וכ"ש צמקום ואפילו ודו"ק (צ"מ). ועי' מש"כ צהע' קנ"צ לישב הגירסא. [מח]. [לשון התוס' חסר וכנ"ל]: דאהני פירוש לקצוע זה לחטאת וזה לעולה אפילו אחר לקיחת הצעלים. כי היכי דחיישת שמא נתן לנו לפרשם צתערובת לאחר לקיחת צעלים צהמה, ה"ר ניחוש צעופות, שאין סבא למקשה לחלק צין צהמה לעופות. וכי תימא ה"ר דמהני פירוש הצעלים לאחר לקיחה, ועלה פריך והאמר רצ חסדא וכו' (צרת יעקב ק"י).

וקשה דהא דקאמר רב חסדא אין הקינין מתפרשות משמע דוקא קינין מדלל קאמר אין הקרצנות. ועוד אפי' אח"ל דיליף שאר קרצנות מקינין מ"מ אין סבא (הוא) לדמות לקינין אלא קרבן דחוי להקרבה הן עצמן דומיא דקינין אבל נסבא וסואר קורות לא וכן פרים ושעירים לגבי נזיר דלא חזו להקרבה גופייהו ליכא למילף להו מקינין. ועוד מה לו להאריך בלשונו כ"כ דקאמר מאי טעמייהו דרבנן דקאמרי מעות ולא צהמה וכו', לעיל לאלתר ה"ל לאקשוי ארז הונא דאמר אבל צהמה הרי היא כמפורשת איני והא"ר חסדא ולאכוחי דלא מהני [פרישת] הצעלים (צינו וצינו) [ציני וציני] לפי שיטת הר"ם. וגם הלשון קשה [לפירושו] דמסיק ואמר והא מעות גמירי (לפירושו). ועוד קשה לאותו טעם שפירשו התוס' דהא דאמר מעות ולא צהמה ולא נסבא דכיון דאיכא שהייה חיישינן שמה נתן לבו לפרשם בתערובת צאותו הזמן והשיהוי, והו דוחק גדול שטעם זה אינו רמוז כלל בספר.

לכן נראה (צבוגיא) לפרש הסוגיא כפי' הקונטרס דהא דקאמר מעות ולא צהמה ולא נסבא וכו' (מ"ט) [האי טעמא] משום שהייה הוא ומיהו אין הטעם משום חששא [כי פירש] בתערובת בלבו, אלא משום דאין לך אלא (בלשון) [כלשון] ההלכה שנשנית מעות סתומים יפלו לנדבה בלשון המשנה. ועל זה קאמר דוקא מעות גמירי ולא צהמה פי' ולא צהמה תמימה דלא חזיא לנזיר להקרבה כגון פרים או שעירים וכן נסבא וסואר קורות. (והיא היא דרבותא) [והאי רבותא] משמיעין אותנו הנך אמוראי שלא תאמר דהלכה נתקבלה בכל מילי דלא חזי להקרבה דומיא דמעות כמו נסבא וסואר קורות ופרים לגבי נזיר זה אין לך לומר דדוקא מעות גמירי (תימא) שנופלין לנדבה הילכך אין לך אלא ההלכה. ומיהו צהמה בעלת מוס בכלל מעות היא כיון דחזי לדמי לאלתר כמו מעות, ואפי' נשנית הלכה בהדיא מעות, צהמה בעלת מוס בכלל כיון דדמיה למעות לגמרי (דדמי למעות לאלתר הך) דחזיא* לדמי לאלתר וכה"ג אמרי' לעיל תנא בנזיר כל מילי דדמי ליה. אבל נסבא וסואר קורות דלא חזי לדמי לאלתר כדפירש (בפרק) [בפירוש] ראשון אותו ודאי נתמעט מכלל הלכה שנשנית מעות. והשתא פריך שפיר דקאמר מאי טעמא דרבנן דאמרי מעות ולא צהמה וכו' אלא מעתה דקאמר מעות דוקא גמירי מעות ולא עופות בתמייהו פי' אם אחד מחייבי קינין או נזיר טמא שהפירש תורין ובני יונה סתומין שלא פירש בשעת לקיחה ומת ה"נ דלא יפלו לנדבה ולא נחשיבם כמעות סתומין, וכ"ת אין ה"נ והא [אמר] רב חסדא כו' פי' דאיכא דלא פירשום הצעלים בשעת לקיחה דאין מתפרשות אלא בעשיית הכהן כלומר דאין להם שום דין פירוש אלא יש להם דין סתומים לכל מילי דין לענין שכהן יעשה איזה שירצה חטאת ואיזה

פירוש ארזי הלבנון

קד. ר"ל אף דעופות חזו לאלתר להקרבה והיו לכאורה כמו צהמה בעלת מוס וכמו שהקשו צ"ח הדיבור [מ"מ פריך שפיר כיון דדייקי לשון פירוש ארזי הלבנון] ההלכה "מעות" וממעטי פרים ונסבא דלא דמי למעות בזה דלריכי שהיה אף שאין בזה טעם לחלק, א"כ ה"ה עופות לא דמי למעות בזה שהם עצמן ראויים להקרבה (רש"ש).

שירצה עולה וצין לענין שיפלו לנדבה במעות סתומין אם מתו הצעלים קודם ההקדשה. כן יש לפרש הקושיא דפריך (לדרב) [מדרב] חסדא לפי' הקונטרס ולא מעשיית הכהן קפריך כמו לפי' ראשון (דלא היה מקשה) אלא כדפרישית דמשמע ליה דאם לא נתפרשו בלקיחה מו לא חשיב כמפורשין אלא כסתומין לכל מילי ואף לענין זה הוה כסתומין דיפלו לנדבה. וא"ת ואכתי (ו)מאי פריך מרב חסדא לפי' זה ודילמא רב חסדא לא איירי אלא לענין זה שלא יוכלו הצעלים לפרש אחר הלקיחה איזה לחטאת ואיזה לעולה [ולא] איירי לענין שיפלו לנדבה כלל. וי"ל דמשמע ליה לכל מילי קאמר דהוה כסתומין, ועוד דא"כ הוה ליה למימר אין הקיטין נקבעות דהוה משמע דדוקא לענין קביעות קאמר איזו לחטאת ואיזו לעולה (לענין קביעות הצעלים) שאם לא קבעוהו בשעת לקיחה שוב אינו יכול לקבעו שגם בעלמא רגיל להזכיר לשון קביעות לגבי קרבנות, [ו]מדקאמר מתפרשות משמע על כל מילי קאמר אין להם דין פירוש אלא דין סתומין צין לענין [קביעות צין לענין] דחשיבי כסתומין ליפול לנדבה והשתא הוה הלשון שפיר דמסיק והא מעות גמירי אלא על כרחך לאו דוקא מעות דה"ה עופות, וה"ה דלאו דוקא מעות אלא אפילו צהמה ונסכא וסואר קורות.

וא"ת לפי' הקונטרס דמפרש הא דפריך מעות ולא עופות צבי למימר המקשה דעופות סתומים יפלו לנדבה, והא אמרי' פ"ק דשבועות (דף יב:) דאין מקיטין המוצת בעולת העוף. וי"ל דה"מ צמותר נסכים ושאר מותרות פי' שאם נשתיירו מעות שבאותם מעות אינו יכול לקנות עופות לקין המוצת. אבל אם העופות עלמין נשתיירו כמוקדיה שמתו הצעלים קודם הקרבת כהנים, [בהנך] עופות מקיטין שפיר לגבי המוצת. א"נ המקשה דהכא לא ס"ל הוה דשבועות ששם היא מימרא דאמורא:

[דף כ"ז ע"א] ולייטעמייך הא דתנן רבן שמעון בן גמליאל אומר הביא שלש צהמות ולא פירש. הראוי לחטאת, כגון כבשה תקריב חטאת. הראויה לעולה כגון כבש, תקרב עולה. הראוי לשלמים כגון איל, (הראוי) [תקרב] לשלמים:

ואמאי האמרת [צהמה] לאו כמפורשת דמיא. כלומר קמי' לפי מאי דצעי לאוכוחי מרב חסדא דעופות כסתומין הם וה"ה צהמה [נימא] כסתומין דמיא ולא כמפורשין וא"כ יקשה לך אמאי חשיב להו רשב"ג כמפורשין קמי'. וא"ת ומי דמי והא צהמה דלעיל

פירוש ארזי הלבנון

קנה. האי "כמו" פירושו כגון. (ועי' ריש מכלתין או בשעת עשיה, הא תני רשב"ג דאם לקח סחם הע' א').

קנה. הוקשה להו ליטנא דוהאמרת דמשמע שאמר קן צהדיא, ולכך כתבו כלומר וכו' דר"ל מכללא אימרת וכו' וק"ל (ב"מ).

קנה. [ולפי' הר"ם דלעיל ז"ל] דהכי קא"ל ולטעמך דאמרת דאין צריה מועלת אלא בשעת הפרשה

אחר ההפרשה. (הרא"ש ז"ל).

דחשיז כסתומים מיירי כגון דהו ג' פרים והנהו ודאי הו כסתומים אבל אלו צהמות דמיירי כאן רש"ג מיירי צהמה דחזו לנזיר ולכך חשיבין להו כמפורשין ק"ה. וי"ל דהכי פירושו אי אמרת בשלמא כדקאמר רב הונא צהמות דהיינו ג' פרים חשיבי קצת כמפורשין ולכל הפחות כמפורשין צתערובת, הכא דרש"ג יחא דחושב ג' צהמות הראויים לנזיר כמפורשין לגמרי כאילו פירש צפיו זו לחטאת וזו לעולה וזו לשלמים. אלא אי אמרת הג' פרים כסתומין דמיין לגמרי, ה"נ מחמת שהן ראויין לנזיר לא היה לן (למיחשב צנייהו) [למיחשצניהו] לגמרי כמפורשין ק"ה. וא"ת ואכתי מאי [פריך דילמא] רש"ג איירי כשחזר ופירש^[מט] הנזיר בפירוש צשעת הקרבה הי לחטאת והי לעולה והי לשלמים ק"ה. וי"ל דהדא^[נ] לישראל לא משמע הכי דקחני הציא ג' צהמות ולא פירש וכו' ומשמע ליה הראוי לעולה תקרב לעולה (ומעכשיו) [דמעכשיו] אף קודם הקרבה^[נא] יש עליה שם עולה אף למעול צה [ושם חטאת] אף אם מחו הצעלים דלמיחה אזלא. ועוד אי צמפורשין בפירוש צשעת הקרבה נריך למימר ומאי קמ"ל רש"ג.

פירוש ארזי הלכנו

לעיל [כפירוש הקונטרס] דהא דאמרין צהמה הרי היא כמפורשת היינו דלא נאמרה הלכה צה אבל לא הו מפורש צתערובת, א"כ כיון דמסתבר להו לחלק צהמה הראויה לקרבן הו כמפורשת א"כ אפילו אי ימא דהלכה נאמרה גם צהמה שאינה ראויה מ"מ הכא צהמה ראויה הו כמפורשת. ועוד תיקשי לי איפכא מאי קאמר רב פפא ולטעמין כו' אבל אי צהמה כמפורשת יחא ליה הא דרש"ג, ואמאי, נהי דצהמה הרי היא כמפורשת היינו לענין נפילה לנדבה דלא אחר צה הלכא אבל לא הו כמפורשת לענין הקרבה ואכתי תיקשי הראויה לחטאת אמאי תיקרב חטאת בלא קריאת שם (קרי"א וע"ש).

ק"ה. ר"ל מנ"ל דרש"ג אשצניהו כמפורשין, דלמא דינא קמ"ל דכן ראוי לפרש אותה שראויה לחטאת תקרב לחטאת וכן עולה ושלמים, ולא שימכרו דלמיהן (ב"ר).

יש לדקדק לפי שיטתם דרב פפא פריך דלא הוה לן למיחשב כמפורשין ממש אלא כמפורשין צתערובת א"כ אינו יכול לפרש צשעת הקרבה. וי"ל דצבה"ג לא חשיבין להו כמפורשין צתערובת כיון דכל אחד יש לו היכר ולא פריך אלא אהא דמקריב בלא קריאת שם ושפיר מקשו דילמא מיירי כשפירש (קרי"א).

ק"ה. חמיה לי דמה צכך דליכא ראויה להציא פרים, הא מ"מ שפיר אמר ולטעמין היינו דכפי ראייתך מדר"ח דאין הקנין מתפרשות, מזה ראויה דאפילו עופות דחזין ליה הו כסתומות, וצוה תיקשי מדרש"ג דמאי שאל עופות דחזין או צהמות דחזין, וא"כ עכ"פ מוכח דראייתך מדר"ח ליתא וכמש"כ חוס' צסמוך מה דמתרץ על הראויה מדר"ח. [ובאמת לא ידעתי למאי הוצרכו ליתקן צוה הא הראויה מדר"ח הוה רק מדקדוק לשון מדקאמר אין מתפרשות ולא קאמר אין נקבעים משמע דהו"ל דין כסתומות, ולזה דחה ר"פ דא"ל לומר כן ומוכח דאין לצנות על דקדוק זה]. יהיה איך שיהיה צא ר"פ לסתור הראויה מדר"ח וממילא י"ל דנתקיימו דברי האמוראים. ומהיכן ראו [החוס'] דרב פפא צא לחמיי ראויה על צהמה דהיינו פרים דהו מפורש. וצ"ע"ג (חי רעק"א).

ציונים
[נ]. צפ"ג הגירסא דהדא לישנא. ובצ"ר הגיה דל"ל דהא דלישנא
לא כו'. [נא]. צב"מ גרס: מעכשיו דאף קודם הקרבה.

וא"ת ומאי קס"ד דרב פפא והא מוכחא מדרב חסדא דעופות כסתומין דמיין וה"ה צבהמא קס"א. ויש דוחק לומר דרב פפא ס"ל דרב חסדא [צדותא] וליתא^[נב], דצבה דוכתי [מייטין] לדרב חסדא. וס"ל דרב פפא ודאי ס"ל דאפילו אח"ל דעופות כסתומים דמיין ולא ממעטינן להו ממעוה, היינו משום שאין לנו למעט אלא דבר הדומה למעות דלא חזו להקרבה כגון [צפרים] [פריס] דלא חזו לגזיר להקרבה קסב אבל עופות דחזו גופייהו להקרבה אין למעטן מהלכה שנחפרש צמעות סתומין יפלו לנדבה קסג, והוא הדין דודאי סתומין הו"קסד (מעלו) [ויפלו] לנדבה קסה.

ומשני ליה רב שימי וא"ל ולקח ועשה אמר רחמנא [אין] בלקיחת צעלים [אי צעייית כהן] (אומר כן) כלומר קס"ו ואם לא פירשו הצעלים צעעת הלקיחה הו"ו כסתומין (והוא הדין דרב הונא דאמר צבהמות דהו"ו כסתומין) לפי שאינו מוכיח מגוף המורים הי חטאת והי עולה, וכן כשהפריש שלשה פרים אין מוכיח מגוף הצבהמות כלום הי חטאת והי עולה הילכך נוכל לומר דהו"ו כסתומין לגמרי. אבל הכא צמחני' דרשב"ג דקחתי הביא שלש צבהמות הראויות דמוכיח מגוף הצבהמה הי לחטאת והי לעולה והי לשלמים דכצשה לחטאת שחטאת צאה נקצה וליכא למימר דתקרב עולה שהעולה צא זכר דהיינו כצש, וכן איל מפורש (צפסחים) [צפסוקים]^[נב] להדיא דקרב שלמים, וכן כצשה לחטאת וכן כצש לעולה, הילכך כמפורשין דמו דאין מפורש גדול מזה. אבל ג' פרים כסתומין דמיין ולא נאמר אי ג' פרים הו"ו כסתומים ה"נ הו"ו כסתומין קס"ו (כך) [כד] סביר המקשה קס"ח:

פירוש ארזי הלבנון

קסא. עיקר קושייתם היא דמדקאמר ר"פ וליטעמין משמע דס"ל דקושיית רב שימי מרב חסדא אצבהמה דר' הונא אינו קושיא, ואחא קשיא להו דמאי קס"ד ואמאי אינה קושיא והא מוכחא מרב חסדא וכו' (צ"מ. ועי' קר"א). קסב. ואע"ג דצבהמה צע"מ לא חזיא להקרבה ולא ממעטינן לה, היינו משום דחשיבא מעות ממש כיון דלדמי קיימא וק"ל (צ"מ). קסג. ר"ל דרב פפא ודאי ס"ל דלשון ההלכה שנשנית "מעוה" לאו דוקא הוא אלא הוא הדין לעופות דהיי כסתומין ולכך לא קשיא ליה מהא דרב חסדא. ולא חיקשי דא"כ ה"נ נימא מעוה לאו דוקא אלא ה"ה נסבא וסוחר קורות [וכמו שציארו כן החוס'] לעיל קושיא דרב שימי צשם הקונטרס, דלענין זה ודאי אהני לשון ההלכה שנשנית בלשון "מעוה" למעוטי מידי דדמי ליה דלא חזי להקרבה.

קסד. ר"ל ה"ה עופות הללו [ואפשר דחסר תיבת עופות] דודאי סתומין הו"ו שיפלו לנדבה דהיינו אם מת קודם ההקרבה גבי נזיר טמא ע"י צמוס' לעיל ד"ה וכו' תימא (אוי"מ). קסה. צ"ע דהא צבהמות דרשב"ג נמי חזיין להקרבה וא"כ הכי נמי אין למעטן מהלכה ותיקשי ליה ר"פ לנפשיה אמאי קאמר רשב"ג דהיי כמפורשין ול"ע (עפ"י קר"א וצ"מ). קסו. ע"י בלשון הרא"ש ז"ל צוה שהוא מדוקדק יותר ונראה דהולך ע"ד אחד. קסז. פ"י ואין לנו עוד להביא ראיה מג' פרים דהו"ו כסתומין על הג' צבהמות הראויות לגזיר דיהו ג"כ כסתומין כמו שסביר המקשה [כפ"י החוס'] לעיל.

קסח. ולפירושם לא גרסינן צגמ' הכא נמי מי מציא אמרת כו' אלא הכא מי מציא אמרת כו'. והכל הוא מדברי רב שימי (צ"ר ועיי"ש).

צינים

[נב]. בדפוס"א: דליתא. [נג]. היינו צפר' נשא צפרשת נזיר. ונדפס"מ כתבו צריש הדף בתחילת המסכתא ויקרא ט', וטעות הוא דכתב שם ג"כ ואיל לעולה. ומו הלא מיירי מאיל שהנזיר מצא (אוי"מ).

[דף כ"ז ע"ב] **מתלב** רב (הונא) [המנונא]. אמרת בעלת מוס כסתומים דמיא. לר"נ דאמר לעיל הכי פריך: והתניא כיצד האיש מגלה לנזירות אציו.

ה"ג בזמן שאציו היה נזיר והפריש מעות לנזירותו, פירוש סתומין, ומת ואמר הבן הריני נזיר ע"מ שאני מגלה על מעות אבי (דהוא) [והו] שמגלה על מעות אציו. פירוש אע"ג דלקמן מייחין דאס אציו הפריש מעות לחטאתו שכלל חלב ומת, ונתחייב הבן גם הוא חטאת חלב, אינו מביא חטאתו ממעות שהפריש אציו [לחטאת. (ה"נ) [הכא] הלכה היא בנזיר שמגלה על מעות שהפריש אציו לנזירותו. ודוקא שלא נדר הבן בחיי אציו כדמסיק והולך אצל נדר בחיי אציו לא, כדקתני אצל מי שהיה הוא ואציו נזירים והפריש אציו מעות, פירוש בסתמא, ומת ואמר הבן הריני מגלה על מעות אבי אינו מגלה עליהם אלא יפלו לנדבה דכך היא הלכה. ואית ספרים דגרסי איפכא וגירסא זו עיקר קסט:

היתה לו צהמה מופרשת [חטאת] תמות עולה חקרב עולה ושלמים חקרב שלמים מאי לאו אפילו צהמה בעלת מוס. כלומר מאי לאו אפי' הפריש אציו שלש צהמות בעלי מוס ומת דמיתן להן דין מפורשות בנזירות [ד]ימוטא ולא ניתן להם דין מעות סתומין לפדותם ולהביא דמיהן נדבה, דבעלי מוס [כמפורשין דמי]:

לא תמימה. כלומר לא משכחת דין מפורשת אלא צהמה תמימה אצל בעלת מוס כסתומין דמיתן בנזירות [דמי]:

מאי איירא דתני מעות כו'. [אמאי נקט צרישא מעות ה"ל למיתני צרישא היתה לו צהמה בעלת מוס דהכי הו' שפיר טפי למיתני דין סתומים ומפורשין* הכל בנזירות] [דמי]. וא"ת ואמאי לא פריך ממתני דקתני מעות סתומין יפלו לנדבה ואי צהמה בעלת מוס כמעות סתומין ליתני צהמה בעלת מוס. וי"ל דמצרישא פריך שפיר דמשמע דכולה צרישא בסתומין מיידיקא וא"כ ליתני כולה בנזירות וליפלוג וליתני בדידה הכל

פירוש ארזי הלבנון

קסט. עיקר הדברים מבואר לקמן (ל' ע"א) בחד"ה מאי לאשכחיה החנא דין סתומין אלא במעות שמע

קע. זה כשיטתו לעיל דמפורשין בנזירות ימותו כולן, עי' הע' קכ"ו. והנה לשיטתו ז"ל אין לפרש דכוונת המקשן להקשות מסיפא דהיתה לו צהמה מפורשת וכו' דה"נ מיירי סיפא אפילו בצעל מוס. זה אינו דודאי סיפא לא איירי אלא במפורש ומזכיר כל אחד לעצמו ולכן דינו דעולה חקרב עולה [דאי בצע"מ איירי הא ק"ל דימותו

כולן]. אלא כוונת המקשן להוכיח מרישא דמדלגא מצי לאשכחיה החנא דין סתומין אלא במעות שמע מינה דצהמה לעולם הרי היא כמפורשת. והא כדאיחא והא כדאיחא, מפורשת דתמימין חטאת תמות ועולה חקרב עולה וכו' וצע"מ מפורשת דידהו הויין מפורשין בנזירות דליס המלח אזלי (עפ"י מפרשים).

קעא. דצריהס מגומגמים דמי הכריחם לכ"ו, וכלו לשנויי בקצרה כיון דסיפא דצריחא מיירי

ציונים

[נד]. נראה דמינה במעורבין ט"ס הוא (קרי"א). [נה]. דפוס"ג ג"כ איחא כל מינות המוסגרות כאן אלא שהדפסו במקום אחר צאמנע הדיבור. ועי' אר"מ וז"ר מזה.

בין צעלת מוס בין תמימה. אבל במתני קתני מעות מפורשין, להכי קתני בתר הכי מעות סתומין ומחלק הכל במעות. להכי ליכא למיפריך ליתני בהמה צעלת מוס דהוי כסתומין במקום [מעות]:

בתיב רבא קרצנו. בפרשת (אס) [אשר] נשיא יטא. ושלשה קרצנות^[ט] כתיבי חד בנשיא וחד בכצשה וחד בשעירה:

ואינו יוצא בקרבן אציו. ז"ע דמה אינטריך קרא הא ודאי דטאת שמתו צעליה למיתה אלא, ומאי האי דקאמר נמי בתר הכי אבל יוצא הוא בקרבן אציו שהפריש מן הקלה על הקלה וכו' קעב:

שהרי אין אדם מגלח על בהמת אציו בנזירות. כדאמרינן בשיליה פירקין שאינו מגלח על [נזירות] אציו כי אם על מעות סתומין דלא הוזכר בלשון המשנה אלא מעות סתומים דהלכה נשנית במעות סתומין דוקא. (היה מדקדק הר"ם וכו') [א"ה מכאן ועד סה"ד שייך לקמן כ"ח ע"א והאגנוהו שם במקומו]:

ד"ג אבל יוצא במעות שכן מגלח על מעות אציו, ואע"ג שהמעות היו מפורשים לחטאת אציו וכה"ג אינו מגלח על מעות של אציו, מ"מ כיון דבשום דוכתא [מאינו ד] מגלח על מעות אציו קעב:

פירוש ארזי הלבנון

בבהמה לפלוג וליחני הכל בבהמות. ועוד דסיפא דברייתא דקתני היתה לו בהמה כו' מיירי במפורש גמור לדעתם ולא בסתומין^[ט]. ואף שיש ליישב דבריהם בדוחק דכוונתם לכל דינים המוזכרים בברייתא בזולת הך סיפא ויכול התנא לשנות כולם בענין אחד בצעלת מוס. מ"מ ראוי יותר להגיה בדבריהם על הדרך הנ"ל שכתבתי (שלמי נזיר). ובז"מ באמת הגיה בדבריהם דנ"ל: "וי"ל דברייתא פריך שפיר דמיירי סיפא דברייתא בבהמה וא"כ ליתני וכו'". ועי' בב"ר דמקיים גירסא שלנו ומפרשה. קעב. חדא קושיא היא על הקרא ועל הגמרא האין הו"א אבל יוצא וכו' [נח]. ועי' בשיטמ"ק בשם הראש"ש ז"ל תירץ דהו"א דכשיש לו בן צריך לקרצנו,

צינים

[ט]. הנה על זה יש להשיב לעולם מיירי סיפא בסתומין דהיינו שלא פירש איזה לחטאת ואזה לעולה. רק שנתנין עליהן דין מפורשין כיון דמוכח מגוף הבהמה האי לחטאת והאי לעולה וק"ל. ועי' שטמ"ק בשם רבינו עזראל. [נח]. נדל"ל: קרצנו. [נח]. וזה שלא כדברי הבאר שזע סוף כרימות שחזיר דיתור זה עם שלאחריו. ועי' בספר הכרימות (עמ"ס כרימות) לדף כ"ו ע"ב מה שהבין בכוונת הב"ש בזה. [נח]. וכ"כ הקרבן אהרן (ויקרא פ"ו פ"ו) ובקה"ע לפרקין ה"ו. ועי' באר שזע בכרימות שם מה שהקשה ע"ז ובספר כרימות שם מ"ש ליישב וע"ב ב"ר וקראל לנאן.

[דף כ"ח ע"א] אבל יוצא בקרבן שהפריש לעצמו קדש. לעצירה זו ויצאנו לעצירה אחרת:

ת"ל קרבנו על חטאתו. בפרשת אס נפש חטאת וגו' והוצא קרבנו שעירת עזים על חטאתו ואע"פ שדרשנו כבר שלשה (קרבנות) [קרבנו], עתה צא לדרוש על חטאתו עד שיהא קרבנו לשם (חטאת) [חטאת] ואפי' אדם אחד:

יבול לא יצא. כשמפריש במזיד דהמה המפורשת (לעבודה) [לעצירה] זו ומקריבה לחטאת (ת) אחר:

שדרי לא מעל. בשוגג אס שגג והקריב (קרבן) על הדם קרבן של חלב דאכתי בקדושתיהו קאי כיון דבהמה קדושה קדושת הגוף ולא נפק לחולין דהכי [ו] כיון שלא נהנה ממנה קדש. לא כיפר במזיד קדש דלא עשה כלום שאינו יכול להחזיר בקרבן של [חלב]

פירוש ארזי הלבנון

בז' אצו דאינו יוצא, פשיטא דכ"ש הוא אלא י"ל דאצטרך גבי אצו כי היכי דמגלה לנו אפילו מן הקלה על הקלה וכו' (באר משה. וקושיא זו האחרונה הקשה אוחה הכ"מ פ"ג מהל' שגגות והלח"מ שם חירך כהנ"ל).

קמתי בזמן שהן סתומין כו' וסמכה עמהם כיון דשום דוכתא וכו' [פ]. ועוד נראה להוכיח דע"כ דאין כוונת הברייתא ללמוד גמור דא"כ למה לי מיעוטא גבי דהמה, לילך מנזיר דקאמר שהרי אין אדם מגלה על דהמה בגזירות ועוד דאי לימוד גמור היכי יליפין כלל מנזיר גס לענין מעות נמי, הא קי"ל דאין למידין ק"ו מהלכה וה"ה דאין למידין שום מידה מהלכה, אלא ודאי גילוי מילתא בעלמא כיון דאשכחן בגזיר דיש חילוק בין מעות לדמה הה"נ יש לחלק גבי קרבנו. (ב"מ).

קער. בגמרא. יכול לא יצא במעות שהפריש [אצו] אפילו מן הקלה על הקלה מן החמורה על החמורה וכו'. אע"ג דלגבי דהמה צעי חרי קראי חד לקלה וחמורה וחד לקלה וקלה או חמורה וחמורה, גבי מעות מיהא חד קרא סגי דכיון דגלי גבי דהמה דאין לחלק ה"ה מסתמא גבי מעות נמי אין לחלק. וכן נמי בסמוך גבי עצמו דקאמר יכול לא יצא בדהמה אפי' מן הקלה לקלה וכו' אע"ג דליכא אלא חד קרא על חטאתו וא"כ אימא דנוקי מיעוטא דקרא לשם חטאו ולא קרבן של חטא אחר היינו כגון קלה וחמורה, אלא י"ל כיון דגלי קרא גבי אצו דאין לחלק מסתמא גבי עצמו נמי אין לחלק.

ובזה ניחא נמי מה שיש לדקדק בפשטא דברייתא כיון דגלי קרא גבי עצמו דאינו יוצא, למה לי קרא קעו. במזיד וכו'. דצריהס מגומגמים. ופי' הצ"ר דתיבות "לא כיפר" הוא תחילת דיבור והוא ציון על הגמ'. והיינו דהתוס' מפרשים דמה דאמר בגמ' "לא כיפר" היינו במזיד. וזריך ביאור שהרי זהו גופא איבעית הגמ' היכא דמתכוין במזיד לעקור חטאת חלב לעשותה חטאת דס, אי מהני עקירתו או לאו. וזריך לדחוק טווא דהלשון דה"ק שהרי מעל [והלכך דין הוא ד] וכיפר וכו' והרי לא מעל [והלכך דין הוא ד] ולא כיפר. ואין נראה כלל. גם סוגיית הגמ' בצריכות מפורש להדיא דהך לא כיפר קאי אשוגג כמו דמיימו התוס' אח"ו. וז"ע.

ציונים

[פ]. ועי' ב"ר שבאמת כתב דלפי' התוס' לא גרסינן בזמן שהם סתומין וכו' דלמאי נקט זה דהוי כשומרו נצלו. והתוס' כתבו זה בדרך קושיא ומתוך עכ"ד.

על דם כלל: לא מעל. אם עשה (צו) [כן] בשוגג הואיל ואינו מוציאו מרשות הקדש אלא מהקדש זה להקדש אחרש ומתוך שלא מעל לא כיפר. והכי מפרש ליה צפרק בתרא דכריתות (דף כו:) (ואחרי) [דאחרי] שאנו רואין בשוגג דלא כיפר דין הוא כשנתכוון לעקר חטאת חלב ולעשותו חטאת דם דלא כיפרש. [היה מדקדק הר"ס דאמר בפ"ק דזבחים (דף ע:) חטאת חלב ששחטו לשם חטאת דם כשרה, והכא אמר דלא כיפר. ויש לחלק דהתם מיירי שלא היה חייב שתייהם כי אם חטאת חלב ולכן עדיף, אבל הכא שנתחייב שתייהם הוא עקירה יותר. ועוד יש לומר דודאי לענין להתכפר צו בשביל חטאת חלב שהיתה עומדת לכך איכא מאן דאמר כשרה, אבל הכא איירי להתכפר צו משום חטאת דם שרואה לעוקרו ממה שהיה מתחילה, לכך לא כיפר]:

צ"ל חטאתו. וכפר [עליו] הכהן על חטאתו, בכבשה דיחיד כתיבש. אלמא דצמוד אינו יכול לשנות אפי' צמעות. וכן מצינו בתוספתא דכריתות [פ"ד] הפריש מעות לחטאת חלב והציאם על חטאת דם לחטאת דם והציאם לחטאת חלב בשוגג מעל לפיכך כיפר צמוד לא מעל לפיכך לא כיפרש, [אלמא] צמוד אף צמעות לא כיפר וכ"ש צהמה דלא מצי משנה קפא. ולפי' זו התוספתא משמע דנסיבא קרא אחרינא על חטאתו ולא פסוק ראשון שדרש כצרכא:

פירוש ארזי הלבנון

קעו. משמע מדבריהם הא אם הוציאו מרשות הקדש לרשות אחר של הדייט כגון שנתנו לחבירו או מכרו לו אעפ"י שלא נהנה הנאת הגוף אפ"ה מעל משום הוצאה מרשות לרשות. וכן משמע דעת הרמב"ם פ"ו מהל' מעילה דין ה' וכן דקדק מדבריו ה' שעה"מ ז"ל ה' מעילה דף נ"ד ע"א והציא שם דהתוס' פ"ב דקידושין חולקין ע"ו עיי"ש [באר משה חו"ד ועיי"ש].

קפא. מדבריהם [שהוצרכו להציא ראייה מהתוספתא] משמע דמלשון דברייתא בגמרא דידן אינו מוכח כן, והו"מ לפרש האיצינא דגבי שוגג דוקא איתאמרא [פא]. וז"ל דאיך אפשר לפרש כן הרי בשוגג פשיטא דצהמה לא כיפר [כדחניא שהרי לא מעל ולא כיפר]. וצמעות פשיטא דכיפר [כדחניא שהרי מעל וכיפר]. ועי' הע' קע"ו דיש לפרש לשון וכיפר דבברייתא באופן אחר ועפ"י מתחשב גם כאן, וז"ע.

קפב. פי' דהתוספתא [בגמ' דידן] נקטה דדרשא ראשונה "קרבנו על חטאתו" ובדרשא שניה נקטה "על חטאתו" שמע מינה דתרי קראי נסיבא. **ציונים**

[פא]. ואין גראה לדמות דחיבת "אלמא" שהיא המורה על כוונת התוס' להציא ראייה משם, הרי אינה מלשון התוס'. דבאמת גראה שהיא הגה"ה נכונה שאינה תוספת רק תיקון, שדפדפי' היה הגירסא "אלא". וגם בתוספות איורא איתא ממש כלשון התוס' כאן כפי שהוא מתוקן לפנינו.

קעה. הכי איתא התם [בתר דפשיט מדברייא זו כדחכא] מאי לא מעל ולא כיפר תרגמא רב שמואל בר שמי קמיה דרב פפא הכי קאמר כיון דלא מצי מעיל [היינו בשוגג שהרי אין מעילה אלא בשוגג], כפורי נמי לא מכפר [היינו בשוגג]. הואיל וכך לא מצי משני [בצמוד]. אבל מעות כיון דאי משני מעיל ומייתי קרבן מעילה אימא בתחילה נמי ייחתי, קמ"ל.

קעט. עי' הע' קפ"ב. קפ. הנה אף דבתוספתא תופס הטעם דלא כיפר צמוד משום דלא מעל, ובירייתא דכאן לא

[הגה"ה] (ה"ג) שהרי מעל וכפר שהמעות אין בהם קדושת הגוף ויוצאין מקדושתן בקל וכשמשנה אותו לקרבן אחר נפקי המעות לחולין והרי הן חולין צד מוכר הבהמה, דאי לא נפקא לחולין לא מעל, ולכך נמי כפר בשוגג, ולכך צמוד נמי נימא דכפר הואיל ושייך זהו שנוי, [קמ"ל] בשוגג אמר ומעל וכיפר ולא צמוד. ומיהו אי לא הוה ילפי' [מקרא ה"א] מויד [נמיקפ' כפר] (וכפר). [ו]אע"ג שדרשנו (וכפר) [כבר] על חטאתו עד שיהא קרבנו לשם חטאתו קפד, תרתי שמעינן מיינה כדאמרין בעלמא (גיטין דף נב.) אחס ולא שותפין אחס ולא אפוטרופסים אחס ולא התורם את שאינו שלו וכולהון דרשינן מחד אחס קפד:

קרתני מיהא. לעיל דאינו מגלח על צהמת אציו מאי לאו אפילו בעלת מוס אלמא כמפורשין דמיין דאי כסתומין, לגלח כמו על מעות סתומין. ומדמי הילכתא דה"ה קפד דלענין אותה ההלכה [ד]נתקבלה דמעות סתומין יפלו לנדבה נימא דוקא מעות ולא צהמה ואפילו בעלת מוס. וליכא למידחי דהא דקתני לעיל דאינו מגלח על צהמת אציו היינו כמפורשין דאס כן היכי מסיק אצל יוצא צמעות אציו שהרי מגלח על מעות אציו, והא אין מגלח אלא על מעות סתומין של אציו כדקתני בהדיא צמתניתין קפד (לקמן דף ל:).

פירוש ארזי הלבנון

על חטאתו ולא על חטא אחר, והשלילה שוללת לגמרי כל דבר בין צהמה בין דמים (כ"ב נקרא אהרן לח"כ סו.) ומיהו אכתי קשה גבי קרבנו לעיל שכתבו התוס' דדריש מג' קרבנו הכתובים בפרשה למה לי ג' קראי כיון דהשלילה שוללת לגמרי נפקי כולו מחד וז"ע (מפרשים).

קפו. ר"ל דכמו לענין ההלכה דמגלח על נזירות אציו מצינו דבע"מ כמפורשין דמי, ה"ה נמי לענין ההלכתא דיפלו לנדבה נימא כן. וקשיא לר"נ דאמר צהמה בע"מ הרי היא בכלל מעות.

קפו. לא ידעמי למה ליה לאחוי ראה ממתניתין דלקמן, הא בצרייתא מפורש שכן הוא מגלח על מעות של אציו בזמן שהם סתומין ולא בזמן שהם מפורשין. לכן ר"ל דט"ס הוא וז"ל צמתניתא ור"ל בצרייתא. והמראה מקום הוא טעות. אך טפי הו"ל לאוכוחי מדלא חילק בצהמה בין סתומין למפורשין ש"מ דאין צהמה סתומה ואפילו בעלת מוס וכדדייק רב ששת בנזירין (שיר קרן). אמנם לפמש"ה לעיל ציונים אות ס' צסס הב"ר דהתוס' לא גרסי בצרייתא בזמן שהם סתומין וכו' אחי הכל שפיר, עיי"ש.

וראונס להביא ראייה לדבריהם שכתבו בדרשה ראשונה שהיא מקרא דשעירית עזים ובדרשא שניה פירשו שהוא מקרא דכבשה שכן משמע לשון הצרייתא. [ומה שהגיה הרב או"מ שהוא מדברי חכם אחד הרי יקשה כלום חידוש יש בדבריו דלמא נפ"מ כתב זאת, גם אין שייך לשון משמע בדבר שהתוס' ביארו באר היטב שהדרשות בואות ממקראות מיוחדים] (תם דרך).

קפג. כן מנאמי מוגה בדפו"י ור"ל דאי לאו קרא הו"א דאף צמוד כיפר כמש"כ לעיל הואיל דשייך זהו שינוי.

קפר. הך הג"ה ס"ל דאף לענין מעות ילפינן מקרא דקרבנו על חטאתו דכתיב בשעירה, ולזה קשיא לכו דהא לא מייחר דדריש ליה כבר גבי צהמה. ונראה דלא ניחא לכו מש"כ תוס' לעיל דמקרא דכבשה דיחיד דריש, כיון דסס לא נאמר קרבנו.

קפה. לכאורה לא דמי דשאני התם דשקולין הם ויבואו כולן משא"כ כאן סברא הוא למעוטי צהמה טפי מדמים דצהמה לא מצי משנה כלל כמש"כ תוס' לעיל. וי"ל דעל חטאתו משמע דוקא

לא תמימים. עליהם אינו מגלה דהוה כמפורשים:

נזרק עליה אחד מן הדמים. כגון שגמרה נזירות בטערה והציאה קרצנות נזירות טערה שהן ג' צהמות כבשה לחטאת וכבש לעולה ואיל לשלמים. ומזרק עליה אחד מן הדמים חטאת או עולה או שלמים, אינו יכול להפר נדרה לענין שלא תזטרך לגלח ולהציא שאר קרצנות לפי* שאין כאן עוד עינוי נפש דציין מותרת קפח. ואי משום שנריכה לגלח (ומטו) [ומאזין] עליה אשה מתגלחת, אפשר לה צפאה נכרית הכי מפרש בגמרא. אבל אי לא נזרק הדם עדיין לאסורה [ציין] מיקרי שפיר עינוי נפש קפח אע"ג דלא מיתסרה אלא שעתא פורתא קצי:

רבי עקיבא אומר אפילו נשחט. ולא נזרק הדם אינו יכול להפר. בגמרא מפרש משום הפסד קדשים. ומסיק בגמרא כשנשחטה החטאת שאם יפר לה נמצאת צהמה זו תנא לבית השריפה שהיא אינה נריכה לחטאת וגם לא יוכל לזרוק דמה לשם שלמים קצי לחטאת שלא לשמה פסולה קצי. יש להסתפק אם היפר לה אם מופר או שמה יש כח ציד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה קצי:

פירוש ארזי הלבנון

קצי. ובאמת נ"ע כיון דיכולה לשחות מיד אחר זריקת הדם למה יחשב עינוי נפש על שעה מועטת. ונ"ל משום דכבר נחשבה מיין זמן רב לכן אפילו שעה מועטת נחשב לעינוי. מיהו על הגמרא קשה דנזחקו לפרש דברי ר"ע בחטאת דוקא ומשום הפסד קדשים והלא יש לפרש אחד מן הקרצנות כפשוטו, וטעמו משום דבשעה מועטת לא נחשב לעינוי נפש. ונ"ע (שפת אמת).

קצי. משמע מדבריהם דאם חטאת היתה כשרה שלא לשמה היתה תקנה לשחוט החטאת שלא לשמה והיתה כשרה אף לאחר ההפרה. ונ"ע דהא מפורש בנמני לעיל דלאחר הפרה דין חטאת שמתו בעליה עליה וכיון שחל עליה חטאת המתה איך תכשר ע"י שתשחט שלא לשמה. דרך באשם חוץ זמנו מצינו כה"ג דכשר כששחטו לשמו, אבל אחר הפרה דדין מתה עליה איך מהני השחיטה להכשירה, והלא אשם חליי יוכיח דאם נודע לו לאחר שחיטה אימת בכריתות דף כ"ג דיוצאת לבית השרפה, ואמאי יוצאת לבית השרפה לגמור עבודתו שלא לשמו כמו אשם חוץ זמנו דכשר שלא לשמו. ועל כרחק כיון דכבר חל עליה דין מתורות ומותר אשם ההלכה דתרעה, חל עליה דין רעיה, וע"כ

קפח. יש לעי' הא אסורה עדיין להטמא דמפסקת בטומאתה מנות גילוח [סכ] כדאמר לעיל (דף י"ד ע"ג), וטומאה חשיבא עינוי נפש כדאמר נדרים (דף פ"ג ע"ג). ונ"ל דמשום שעה מועטת לא מיקרי עינוי נפש שהרי צדה לגלח. ואע"ג דמויעת יין חשיבא עינוי נפש אף לשעה מועטת כדאמר בגמ' דלר"א אכתי מצי מופר לה, שאני התם שהוא נזרק לכל שעה אבל ללכת לבית אבל והאי יתן אל לבו לשעה אחת לא חשיב עינוי (ח"א ר"ח קמ"א).

קפח. ומשמע דמותר להפר לכתחילה. ונ"כ שהרי אם יפר אשחכת למפרע דעברה על איסור חולין בעורה והיכי שרי למעבד הכי. אמנם לפמשנת צהע' קנ"א לק"מ דמתני' איירי בצעהמה שלה דלא נפקא לחולין. א"כ איירי בצעהמה, משעת שחיטה גמר ומקנה לה בכל ענין והוי בצעהמה, עיי"ש. ובר מן דין באמת לא ברירא דהך מילתא אי חשיב עובר למפרע על איסור הבצאת חולין בעורה צהכי כיון דהוי ממילא וכדאימת במנחות מ"ח ע"א. ועי' בטו"א ר"ה דף כ"ח ע"ב (סד"ה הרי) שנתפסק בבעי"ז. וע"ע מזה בתשובת עין יצחק או"ח סי' ה' אות כ"ח.

צינונים

[סכ]. אמנם עי' ברע"ב ובשאר מפרשי המשנה דנקטי בפשיטות דמותרת ליטמא.

בד"א . שאינו יכול להפר אחר שנזרק אחד מן הדמים: בתגלחת טהרה. כדפי' שגמרה נזירות צטהרה: אבל בתגלחת טומאה. כגון שנטמאת צנורותה והציאה (קרצנותיה בטומאה) [קרצנות טומאה] אע"פ שנזרקו דמים יכול להפר מפני שאפשר לומר לה אי אפשרי באשה מנוולת כלומר שהיא נריכה למנות מעתה נזירות טהרה ותאסר ציין ויש

פירוש ארזי הלבנון

ישרף דלא אין כבר ההכשר צוריקת דמו שלא לשמו. וכמו"כ הכא דחל עליה דין חטאת המתה דאף לאחר שחיטה ג"כ חל עליה הדין וכדאיחא צתמורה כ"א אפילו בשר בקדירה יוצא לביט השרפה, וא"כ אף שיהא כשר שלא לשמה ג"כ היתה נשרפת מהאי טעמא משום דחל עליה כבר דין חטאת המתה וי"ע (חי' הגר"י).

והנה מלשון הגמ' לקמן צאמת אין מוכרח מה שפירשו החוס' דהתסרון משום פסול שלא לשמה, דלא אמר הגמ' אלא הכא צמאי עסקינן כגון שחט חטאת צרישא. ושפיר יש לפרש הטעם משום דהו"ל כחטאת שמתו צעליה. וכן פירש"י שם הטעם משום דהו"ל כחטאת שנחכרו צעליה. אמנם לשון הירושלמי: אמר רבי יונתן לא אמר ר' עקיבה אלא צמטאת, שחטאת פסולה שלא לשמה עכ"ל מצוחר כהתוס', ועי' קר"א.

קצב. הנה צמילתא דר' עקיבא נחצצו המפרשים ו"ל. הקר"א כתב דאיירי דוקא אסיפא דמחניחין לעיל דשלה היתה הצהמה, אבל אם שלו היתה הצהמה אין כאן הפסד קדשים כלל דהא יוצא לחולין. אמנם הגרעק"א כתב צהיפך דאיירי ארישא דשלו היתה הצהמה, אבל אם שלה היתה, הרי דינה דתמות וא"כ אפילו קודם שחיטה נמי לא יוכל להפר דהוי הפסד קדשים, ועי"ש.

ולריך ליישב השיטות ולומר מה דפשיטא להקר"א לאוקמיה צתממה שלה אע"ג דקודם שחיטה נמי תמות, ה"ט משום דדוקא להפסד קדשים דאחר שחיטה חיישינן דאליס דקדושה

ציונים

[סג]. אח"כ מלאחי להקר"א עגמו דמציא בן דמפרש בירושלמי וי"ל: אמר רבי יונתן לא אמר ר"ע אלא צמטאת שחטאת פסולה שלא לשמה. מעתה אפילו מחיים (פי' אע"פ שהיא עדיין צחיים נמי לא יפר מפני הפסד קדשים דהא לאחר שהפרישה החטאת והפר לה צעלה החטאת תמות כדמין צתמתיין. קה"ע) ומשני אפילו מחיים אינה נמסרת לגזיה אלא בשחיטה (ופי' כיון דסכין מקדש איכא פקידא טובא. כ"פ באור שמה פ"ד הי"י). [סד]. ועי' צמי רעק"א.

כאן עיניו נפש, וה"נ בגמרא מצינו לשון ניוול שר"ל עינו. וקשה לישנא (דעיניו) דאי אפשר דהוי ליה למימר משום עינוי קצד. וז"ל דקאי אדר"ע דקאמר [מ]שנשחטה אחת מן הבהמות אינו יכול להפר מפני שאפשר [לצוא] להפסד קדשים קצד אע"ג דאסורה ציין עד שישחטו שאר הבהמות קצד ויזרוק דמן ויש כאן ענוי נפש פורתא, בשביל ההוא פורתא אינו יכול להפר בשביל הפסד קדשים. אבל בתגלחת דטומאה דאיכא עינוי נפש גדול שקותרת וצעי למימני נזירות אחרת [מודה] שיכול לומר לה אי אפשר [בעינוי] גדול קצד. אי"נ משום דר"מ קאמר האי לישנא אי איפשר קאמר ת"ק נמי אי אפשר: ה"ג אי

פירוש ארזי הלבנון

ע"ז פי' התוספות מפני שאפשר לצוא להפסד קדשים, פי' דמפני שאפשר לצוא להפסד קדשים בחטאת לכן גזר גם צעולה ושלמים עכ"ל.

קצו. לא ידעתי מנ"ל דר"ע ס"ל כר' אליעזר דאית ליה אחר מעשים כולן. וראיתי צמח"ט שהעתיק דבריהם עד שזרק הדם. ואולי הוא שהגיה כן בדבריהם וכוון (רש"י).

קצו. ע"י מש"כ לבאר צה"ע קצ"ד. ולפירושם מחייב עוד מה שיש להקשות אפשר דמתניתין דמאי קמ"ל הא פשיטא דבתגלחת הטומאה יפר כיון דלא גמרה נזירות עדיין ואיכא עינוי. אבל לדבריהם נחא דרע"ק קאמר לה דלא תימא דהכי נמי לא יכול להפר מפני הפסד קדשים [סז]. וע"י צמח"ט שדה דמיישב קושיא זו באופן אחר.

ומיהו צנף דברי התוס' תמוה מאי הפסד קדשים איכא בקרבנות טומאה, הרי אפילו למ"ד בעל מעקר עקר מצוה לעיל (י"ט ע"א וכו"א ע"ב) דמביאה חטאת העוף לכתחילה [סח]. ואי משום עולה ואשם, הא כשר שלא לשמן [סח]. וי"ל דההיא דלעיל אוקימנא כר"א הקשר דס"ל דלריכה כפרה, והכא כרבנן. ולפי"ז הוה מצי לאוכוחי ממתניתין דבעל מעקר עקר וז"ע.

קצד. פי' דהלשון אי אפשר באשה מנוולת אפילו אם נפרש מנוולת מלשון עינוי, לא אחי שפיר, דמה לי אם אפשר מה לי אם אי אפשר הא ציין כך וצין כך כיון דלגבי האשה הוי עינוי נפש שפיר מצי להפר בכל עניין. דדוקא בדברים שציו לצניה שיך לישנא דאי אפשר, וכהא דר' מאיר דסיפא. ותירצו התוס' דקאי אדר' עקיבא וכו'. נראה כוונתם דהשתא אחי שפיר לשון אי אפשר דנקט, משום דלשון זה מורה על גודל העינוי היינו דהוי עינוי כל כך עד דמינוולא ומאיכא עליה [מתחת העינוי] וצא לכלל דברים שציו לצניה. וכיון דקאי אדר' עקיבא לא הוה סגי למתני משום עינוי דהא ר"ע לא חייש לעינוי משום הפסד קדשים, ולהכי נקט לישנא דאי אפשר דמפרש משום דברים שציו לצניה דמינה שמעינן דטעמא הוי משום עינוי גדול דבכה"ג לא חייש להפסד קדשים [סה].

קצד. חיות שאפשר לצוא והלמ"ד מן להפסד נמחק. כ"כ האו"מ. אבל התפא"ל כתב: אפשר לומר דהתוס' מפרש דרע"ק ס"ל שגם אם נשחט העולה או השלמים ג"כ אינו יכול להפר כדמשמע מלשון המשנה רע"ק אומר אפילו נשחטה עליה אחת מכל הבהמות אינו יכול להפר דמשמע איזה קרבן שיהיה [סז]. וטעמו דרע"ק הוא דגזר צעולה ושלמים אטו החטאת דיש צו הפסד קדשים.

ציונים

[סה]. וע"י בשמ"ק בשם ר' עזריאל דמשמע מדבריו דדוקא משום דהוי דברים שציו לצניה מודה ר"ע דשרי ולהכי נקט לישנא דאי אפשר, וכן הציין הקר"א בכוונת התוס' כאן ותמה דמאי אולמא טעמא דדברים שציו לצניה מטעמא דענין, וכתב ליישב משום דאיכא הכא חרצ, עינוי נפש ודברים שציו לצניה. [סז]. אמנם צמח"ט הביא בשם תוס' שהקשו כן מדקדוק הלשון דאחת מן הבהמות משמע אחת משלשתן איזה מהם שחיה. ותירצו דלידד נקט ת"ק נזק עליה אחד מן הדמים, נקט צמח"ט נשחטה אחת מן הבהמות ולא דוקא איזו שחיה, כי אם חטאת לבד עכ"ל. [סז]. עפ"י קר"א. [סח]. כה"ק נקרא. [סח]. אמנם לשיטת רש"י דמפרש לקמן טעמא דהפסד קדשים משום דהו"ל כחטאת שנתפסו צעולה וז"ל משום התפסון דפסול שלא לשמה [א"כ הכא נמי שפיר משכחת לה הפסד קדשים שנשחט האשם אבל לפי התוס' שפירשו התפסון משום פסול שלא לשמה קשה. ותל"ת מלאכי אה"כ בצמח"ט מהד"ד שכבר הקשה עליהם כן.

אפשי באשה מגלחת. שזריכה לגלח צסוף נזירות טהרה כדכתיב צהדיא. ולת"ק אפשר צפאה נכרית הכי מפרש בגמרא:

תגלחת מעכבת. מלשמות ציין: וכיון דאי לא גילחה אסורה ואית לה ניוול. פי' נער עיניו נפש שזריכה להיות מעונה מן היין עד שגלחל: מצי מפר. צעזור ההיא שעתא פורתא דאסירה ציין:

[דף כ"ח ע"ב] **במשום** הפסד קדשים. שאם יפר לה קודם זריקה (ו)שוב אינה זריכה לקרצנות הללו ואסור לזרוק דם. ופריך אמאי איכא הפסד יפר לה ולזרוק דמו שלא לשמו ויזתר הבשר באכילה (מן) [כדין] הזבחים שנוצחו שלא לשמן [ולאו דוקא שלא לשמן] דכיון דהיפר לה ואינה עוד נזירה שוב אין עומדין לשמן ואפילו יזרוק דמן סתם כשרין דסתמא [שלא] לשמן קיימי, וה"ק יזרק דמו דסתמא שלא לשמן קיימי אלא לשם שלמי נדבה כיון דאינה עוד נזירה:

בבשי עזרת ששחטן. שלא לשם עזרת, או ששחטן לפני עזרת צערב עזרת, או לאחר עזרת: הדם יזרק. ציו"ט עצמו, (וקאי) [דקאי נמי] ארישא קצח שלא לשמן (או) [אלא] לשם שלמי נדבה וע"י כן הותר הבשר באכילה. (דאי) [ואי] לית ליה נדרים ונדבות קרבין ציו"ט א"כ לא יקטיר אימורים עד הערב ולא יאכל הבשר עד הערב [דכל כמה] דלא מיקטירי אימורין בשר לא מישתרי באכילה קצח. ומ"מ כי נמי אין נדרים ונדבות קרבין ציו"ט מותר לזרוק הדם: ואם היתה שבת לא יזרוק. דהוי כמו תיקונו מדרבנן ואסור. אלמא [מוותר] לזרוק הדם שלא לשמן"א.

ואת"א אמאי לא מיייתי מתני' (לעיל דף כד). עולה תקרב עולה ושלמים יקרבו לשלמים. וי"ל דלא דמי דהתם (בשעת) [קודם שעת] שחיטה היפר לה וצין צוריקה וצין צשחיטה עומד שלא לשמן אכל הכא דבשעת שחיטה היה עומד לשמן ועתה צשעת זריקה עומד

פירוש ארזי הלבנון

קצח. ר"ל דהא דקמני הדם יזרוק קאי נמי ארישא דשלא לשמן דאיירי צומן דהיינו ציו"ט עצמו. [ומצינן שאח"כ שלא לשמן כו' עד נדבה נראה דבור צפנ"ע, אשר אין כאן מקומו].

קצח. צ"ע דבציצה כ' ע"צ מוכח צגמ' ופירש"י ותוס' דאף למ"ד אין קריצין ציו"ט ולא יוכל להקטיר האימורים עד הערב, מ"מ הבשר יאכל צו ציום (רש"ע). גם קשה מגמ' פסחים י"ט ע"צ דשם משמע להדיא צהיפך מדצריהם כאן. ובספר צאר משה כאן האריך הרבה צה עי"ש.

ר. היינו שמתקן האימורים להקטרה והבשר לאכילה

ודמי לאין מגביהין תרומות ומעשרות [בשבת וצו"ט] (הרא"ש ז"ל).

יש מדקדקים מלשון רש"י צומא מ"ו ע"צ דס"ל דאסור לזרוק הדם מה"ת. עי' צרש"ש שם ובשטמ"ק לפסחים ס"ה ע"צ לתד"ה אלו. ובצו"ת הרי צשמים (הורוץ) מהד"ה סי' א' מש"כ צה. רא. וצ"ע דאמאי צציק הגמרא מתניתין דריש צבחים דמתן כל הזבחים שנוצחו שלא לשמן כשרים וכו' דמינה הוה מצי לאתויי כמו כן דשרי לזרוק דמן להחיר הבשר באכילה. ולפמש"כ התוס' צמנחות מ"ח ע"צ ריש ד"ה כצאי אחי שפיר, עי"ש וצ"ע.

שלא לשמן לא מיתכשר שלא לשמן רי. (ו"ל) [ו"ע] דלחך כבשי עזרת נמי לא דמי דהתם לא נשחטו לשמן אצל הכא (כיון) דנשחטו לשמן [שחמא] כיון דנשחטו לשמן ללא מכשירי שלא לשמן. דכפ' התכלת (מנחות דף מו:) מיציעא להש"ס (הא) [ע"א] כבשים ששחטו לשמן ואבד הלחם מהו שנזרק דמן של כבשים שלא לשמן כו' וא"כ הא דקאמר יזרוק מיירי שנשחטו רי שלא לשמן. ו"ל דלא דמי דהתם כבשים (מעיקרא) [מיקצעי] בשחיטת זבח ועיקר הזבח בלחם מתכשר הילכך כי אבד לחם נמצא הזבח מיפסיל והוי כמו אבד [הנשר] רי, אצל הכא כיון דסתמא כשר כמו לשמן כדאמר גריש וצחים (דף ב:) השחמא נמי דשחטו לשמן, (ו) משום תקנה נעשה כאילו (נעשה) [נשחט] סתמא לענין להחיר לזרוק דמן רי:

[אי דשחט עולה או שלמים הכי נמי. לר"ע דליכא הפסד] [ע"ב]: אלא [הב"ע] דשחט

פירוש ארזי הלבנון

רב. נראה כוונתם דהתם משעה שהפר לה בעלה עומדת העולה לנדבה וכן השלמים, וכיון דקודם שחיטה כבר אינתיק לנדבה מש"ה שוחטו וזורק דמן לנדבה. אצל הכא קמיציעא לן אי שרי לזרוק דמן לנדבה אע"ג דלא אינתיק קודם שחיטה. ולהכי מייתי מכבשי עזרת שחטו שלא לשמן דהתם נמי לא אינתיק קודם שחיטה ואפ"ה שרי לזרוק דמן לנדבה [ע"א]. ושם הקשו ד"ע שהרי גם לכבשי עזרת לא דמי דהתם הגם דלא אינתיק קודם שחיטה, מ"מ הא אינתיק בשחיטה עצמה ולהכי דין הוא דזרוק דמן לנדבה אצל הכא דלשמן נשחטו ולא אינתיקו כלל, מנ"ל דשרי.

ג. נראה ד"ל [היינו טעמא משום ד] מיירי שנשחטו וכו'. ור"ל דמדלא פשיט להאיא איציעא דהתם מהיחא דכבשי עזרת דמייתי הכא, על כרחך ה"ט משום דהכא טעמא דשרי לזרוק משום דנשחטו שלא לשמו דכבר אינתיק לנדבה משעת שחיטה.

ד. ר"ל דלעולם אין לחלק בין נשחט לשמו לבין שלא לשמו [וכמו שמפרשים הטעם בזה לקמן

ב"ב סק"ג וכו']. נראה מדבריו ו"ל דלא ס"ל לחלק בין אינתיק קודם שחיטה ובין לאינתיק בשחיטה עצמה, ואפ"ה שפיר מייתי הגמ' ראייה מכבשי עזרת [ולא ממחירי] דלעיל דהעולה תקרר עולה, משום דכבשי עזרת כיון דקדשי קדשים הוו לא מינתיקי בקל למהוי קדשים קלים, אצל שלמי נזיר לשלמי נדבה מינתיק בקל דזה חזק ק"ל הוי, באופן דהוי כבשי עזרת קודם וזריקה כשלמי נזיר קודם שחיטה ושפיר מייתי ראייה, עכ"ד. ומסיים: זו נראה כוונת החוס' כסוגיא [דנדר] שם (ע"פ גאריכות דבריו). ולכאורה יפלא האך מנינו לומר כן בדעת החוס' דא"כ מאי הדר מקשי דלא דמי לכבשי עזרת. ויש לישב [ע"א]. בדפ"נ איחא: מיציעא לתלמודא כבשים כו' וכנראה אות א' שייכת לביטח תלמודא ואות

ה' שבימיים ט"ס. [ע"ב]. דיבר זה איחא בדפ"נ באמצע הדיבור שלפניו. ועמה על שהעמיקוהו ממקומו הקיפוי וצונגריים.

ציונים

[ע]. ויעוין בחו"א מנחות ס' ל"ב סק"ג וכו'. נראה מדבריו ו"ל דלא ס"ל לחלק בין אינתיק קודם שחיטה ובין לאינתיק בשחיטה עצמה, ואפ"ה שפיר מייתי הגמ' ראייה מכבשי עזרת [ולא ממחירי] דלעיל דהעולה תקרר עולה, משום דכבשי עזרת כיון דקדשי קדשים הוו לא מינתיקי בקל למהוי קדשים קלים, אצל שלמי נזיר לשלמי נדבה מינתיק בקל דזה חזק ק"ל הוי, באופן דהוי כבשי עזרת קודם וזריקה כשלמי נזיר קודם שחיטה ושפיר מייתי ראייה, עכ"ד. ומסיים: זו נראה כוונת החוס' כסוגיא [דנדר] שם (ע"פ גאריכות דבריו). ולכאורה יפלא האך מנינו לומר כן בדעת החוס' דא"כ מאי הדר מקשי דלא דמי לכבשי עזרת. ויש לישב [ע"א]. בדפ"נ איחא: מיציעא לתלמודא כבשים כו' וכנראה אות א' שייכת לביטח תלמודא ואות

חטאת [צרישא]. דאין לו תקנה לזרוק שלא לשמן דחטאת מיפסל שלא לשמן לשום שלמי נדבה דחטאת אינו צא נדבה:

דתנן אם גילה על אחת מהם יא. כלומר ולכך אמר ת"ק דכי נזרק אחד מן הדמים אפילו חטאת דאירי ציה ר"ע דאינו מיפר, דמותר מיד לשחוט יין שהרי מגלח על אחת מהן או חטאת או עולה או שלמים וליכא ניוול. ולכך הוצרך לאיתויי רציה לכך [דלא תימא] דוקא (גלח) על השלמים הוא דתנן במתניתין נזרק אחד מן הדמים דדוקא (מן) [גילה על] השלמים יארי דכתיב וגלח הנזיר פתח אהל מועד, (קאמר דבעל יא) [להכי קאמר דגילח] על אחד משלשתן [יא]. ובפרק איהו מקומן (וצמים דף נה.) מפרש לה דמקיש חטאת עולה ושלמים:

ה"ג: אידי דזוהמא. [דיש] צהם זוהמא ואינו מגופה, מגני לבעל ולא ניחא ליה:

מתני': דאיש מדיר בנו צניר. שאמר יהא בני נזיר ויתחילו מנין הימים מיד אפי' אין

פירוש ארזי הלבנון

צו דלא מציו שאלה אלא צנדרו אצל צנדר דאחרים לא מציו שאלה. וכן נסתפק אם הכן יכול להשאל על מה שהדירו אצו דכיון דקטן הוא לימיה צמורת שאלה, גם דלא מציו שאלה אלא לנדר עזמו. ולצוק פשיט מדברי רש"י צמכות דאצו נשאל עליו אצל הכן אין נשאל על נדר אצו עיי"ש. *

ולענין אם יכול האב להצור לצנו צניר עולם או צמורת ארוך כל כך הנמשכת ודאי על אחר זמן שיגדיל [לשיטת החוס' שצטל הנצרות משיגדיל] מסיק צמנ"ח מנ' שס"ח דמסתברא צניר עולם מני להדירו דאפשר שימות קודם שיגדיל ותיקיים נצרות עולם צמה שונה עד מיתתו. משא"כ צניר השני מסתברא דלא חיל כיון דודאי דיצטל הנצרות לכשיגדיל. ע"כ דצרו צניור. אצל צפ"א כתב דמסתברא דדוקא צמנ"ח נצרות הוא דמני להדירו אצל צמורת מרובה מנ' יום הוי ככל נדר צעלמא דאינו יכול להדירו. ובספר פתח החדוש (סי' ח' אות ל') כתב צפשיטות דיכול להצור נ"ע, ולא עוד אלא דגם יוצא מכלל מש"כ שצבצבת צ' שערות מתצטל וס"ל דנצ"ע אין מתצטל עיי"ש.

עוד נסתפק המנ"ח שם לדעת החוס' בצמוך שצוצרים דאם נתגדל בצמנ"ח הנצרות נתצטל הנצרות וא"ל לנהוג עוד, אפשר דוקא אם נתגדל

רו. דצריהם מגומגמים דמשמע דטעמא דפסול שלא לשמו משום דחטאת אין צא נדבה, וזה אינו. ונראה דלרץ להגיה דצריהם על דרך זה: דאין לו תקנה לזרוק דמן שלא לשמן לשם שלמי נדבה דחטאת מיפסל שלא לשמן. [ולשם חטאת נמין דחטאת אינו צא נדבה. וכוונתם למה שכבר כתבו לעיל (ע"א ד"ה רבי עקיבא) "שהיה אינה צריכה לחטאת וגם לא יוכל לזרוק דמה לשום שלמים". ועי' צהע' קצ"א.

רו. הוכרחו לזה דלר"ע לא שייך להציא הא דאם גילה על אחת משלשתן יא, דהא אפילו אם לא יא ג"כ אינו יכול להפר משום הפסד קדשים. אלא כיון דר"ע מיייר בחטאת א"כ ע"כ לת"ק דנזרק אחד מן הדמים וכו' נמי היינו חטאת, ולהכי מיייתי רציה דאם גילה כו' אפילו אחטאת וק"ל (ק"ר).

רו. ואע"ג דמתני' קתני נזרק אחד מן הדמים דמשמע איהו מהן, מ"מ הו"ל דאחד מיוחד קתני. מדע שהרי ר"ע קאמר במתניתין אפילו אחת מכל הצמחות ואפ"ה מוקי לה [דוקא] צנשחטה חטאת צרישא (צ"ח) ועי' הע' קצ"ה וציונים אות ס"ו.

רו. דהיינו שלמים שנאמר צהם פתח אהל מועד. רי. צמנה האיש מדיר את בנו. המשל"מ (פ"ב ה"ג) נסתפק אי מני האב למישאל על נצרות

ציונים

[עג]. צצ"ר גרים: דמקיש חטאת ועולה לשלמים.

(*) ועי' מש"כ בקומן הנמנה מנ' שס"ח דאף הכן יכול להשאל על נצרות אצו.

הבן יודע שאצו הדירו צנוזר"א. א"נ דמדיר צנו צנוזר שילוח לצנו שיאמר הריני צנוזר"ב:

ואין האשה מדרת צנה צנוזר"ג. כדמפרש בגמרא: כיצד. ל"ג"ד: גילח או שגלחוהו. דאין לך מחאה גדולה מזה. ולא מיבעיא גילה או שגלחוהו אלא אפי' מיחה או שמיחו [קרוצין] בדברים שאין רצונו שיעשה נזיר מתבטל הנזירות. ובגמרא מפרש הטעמים. ודוקא כשמיחו מיד כששמעו, [אצל] אם לא מיחו [מיד] ושזב לימים מיחו אין צדק כלומר אחר שהתחיל הנזירות"א. ובתוספתא (פ"ג) קתני צהדי הני או שהציא פירוש ארזי הלבנון

בתוך מנין הנזירות כגון שהדירו סתם שהוא לו יום או מאה ובתוך המשך הנזירות הגדיל ונתבטל הנזירות. אבל אם נהג כל הנזירות בקטנותו אך לאחר שהנזיר אסור בהם עד שיצא קרבנותיו וזה הגדיל לאחר המנין קודם הבאת קרבנותיו אפשר כיון דהו נזיר בשלמותו בקטנות נמשך עליו האיסור בגלות עד שמיצא הקרבנות ואפשר כיון דכבר יצא מרשות אצו אין לו שום דבר צנוזרות אצו ומותר חייב בכל הדברים וכן מסתבר, עכ"ד. ועי' בסטנסיל מהד"ד.

ואם הדיר צנו צנוזר ואח"כ הלך האב ונתן לו יין או שטימא אותו מספ"ל להמניח (מ' שס"ח) אף דכל הנזירים פטור האחר אפשר כאן כיון שהדירו הוא עובר משום כל יחל.

ולענין הבן עצמו אם איתיה צבל יחל, לדברי החוס' לקמן דבשהגדיל פקעה הנזירות א"כ לאו צר עונשין הוא, אבל להסוצרים דלא פוקעת הנזירות א"כ לכאורה זה תלי בצלוגתה הר"ן והרמב"ם עי' נדרים ט"ו ע"א צר"ן ד"ה הלכה. ובאחיזר (ח"ג סי' פ"א אות ו') כתב: נראה דההלכה דאז מדיר את צנו צנוזר הוא רק לענין הל"מ גרידא דלאו דלא יחל מיהא איתיה גביה ואולי גם צל יחל ליכא אלא הלכה גרידא, ועכ"פ עשה [דגדל פרע] אין כאן עכ"ל.

ולענין אם יכול האב להדירו לצנו קודם שיעיב לגיל חינוך [לר' יוחנן] עי' לעיל פ"ק הע' ע"ו ובקרא"א למחני לקמן ריש פרק ז'.

ריא. וז"ל דמ"מ אצו משמרו צדיני נזירות אלא דהוא אינו יודע שאצו הדירו. אבל אם אינו

ציונים

[עז]. והנה אף כי מצאנו בירושלמי (פ"ב ה"ה) דאין אדם מפרש קרבן נזיר על חבירו אלא מידעמו [ולית ליה דינא דמחוסרי כפרה דא"ל דעת וכדפי' הש"ק שם] הכא שאני שכן כל הטעם בשאר קרבנות דנענין דעת צעמם הפרשה

פירוש ארזי חלבון

ע"כ. הרי דהלמ"מ דלא אזלינן לענין זה [דאדעתיה דתהוי ליה כפרה אקדשה] בחר דעת המקדש. והוא הוא הטעם במתניתין דמירי שהקדישה האז לזכר נזירות בנו דלא אזלינן בחר דעת המקדש. אבל במתני' לעיל לא מירי שהקדישה הבצל אלא היא הקדישה וכו' דמשמע להדיא לשון המשנה (ובלא"ה ז"ל כן דל"כ הו' קיום ולא מזי תו להפר וכמש"כ בן החוס' ז"ל שם). ולגבי הבצל זה הו' כמו שאר קניינים דעלמא דאזלינן בחר דעת הנותן ולא נאמרה צו הלמ"מ כלל ונמצא שאינה צהממה וא"א מקדיש דבר שאינו שלו כלשון הרמב"ם כאן ופשוט. גם בלא"ה לפימ"ש בזה ר"ט דעת המפרשים דעיקר חיוב הצאת הקרבנות מוטל הוא על האז א"כ הו' כמפרשים בשביל עצמו דומיא דהפרישה צהממה שלה דמתני' לעיל דדינא דתמות. אך העיקר נראה כמש"כ דאף במפרשים לזכר אחרים אמרינן דמתה בכל ענין.

רז. צענין מחאה כתב המנ"ח (שם): הכלל נראה דאם הוא עצמו שמע ולא מיחה אין מחאה הקרובים מועלת כלל, רק אם הוא לא שמע והקרובים שמעו מהני מחאתם חיוב[עו], ונפ"מ דאפילו אם שמע הוא א"כ ולא מיחה כבר נחצטלה הנזירות מחמת קרובים. וכן אם הקרובים לא מיחו מ"מ הוא בודאי יכול למחות אף שהקרובים הסכימו. ואם קצת קרובים שמעו והסכימו, הם צעמם אינם יכולים למחות אבל קרובים אחרים יכולים למחות. ועד היכן הקרבות להקרא קרובים, נראה דאפילו קרוב כל דהו' יש לו דין זה[עו]. עכ"ד בקיצור. ואם צריך שימחו כמה קרובים דוקא [וכדמשמע לשון המשנה] או שמה בקרוב אחד סגי, כתב בקר"א דבעיא היא בירושלמי ולא אפשיטא.

ציונים

ולא אמרינן דמסתמא ניחא ליה, הוא משום דזמנין לא ניחא ליה לאיניש להחכפר במיד דלאו דדיה וא"כ טעם זה אינו שייך אלא באופן דהצריכה היא ביד המחכפר ואי צעי הוה מזי מפרש משל עצמו. אבל נזיר קטן שהדירו אצו דאם אצו לא פירש עליו אין בידו להביא משל עצמו דהא כל זמן שהוא קטן אינו בר הבאה ולאחר שיטא לכלל הבאה כבר תחצטל נזירותו [וכמ"ס החוס' מן התוספתא] כל כי האי גונא בודאי זכות גמור הוא לו. (עפ"י תורת הנזיר פ"ב ה"יג ועיי"ש באריכות דבריו הנפלאים). [עו]. ומה דאמרין לעיל דנזיר חוטא ופירשו החוס' דמש"ה גמר ומקדיש, היינו למ"ד מעקר עקר אבל למ"ד מינו גיזי ניחא בלא"ה. [עו]. ובקר"א כתב על דין זה דהוא צעיא בירושלמי ולא אפשיטא. [עו]. וכן הסכים הקר"א אצל בקר"ע פ"י אהא דבעי בירושלמי קרוב מה הוא שימחה, כלומר איחור קרוב שימחה, מי צעין פסולי עדות דמתן (סנהדרין פ"ג) ואלו הן הקרובים, או דלמא כל קרובי בכלל עד למעלה ועד למטה. ולא אפשיטא. ובש"ק שם הוסיף דמסנא י"ל דצעין פסולי עדות דוקא, והאריך בה עוד אף לענין קרובים דגאולת שדה אחזה עיי"ש. וע"ע בקר"א מש"כ עליו.

דאם היחה צהממו שלו, יוצאה לחולין מטעם דלא מקני לה אלא מידי דצריכה עיי"ש בסוגיא. וי"ל דהתם מחוייב הוא בקרבנות אשתו ומתוך ההכרח הוא נותן, וסנא הוא שאינו נותן אלא כפי ההכרח. אבל במפרשים עבור נזירות בנו הרי אינו מחוייב כלל לתת קרבן עבור בנו רק מרצונו מתנדב וי"ל דכל כה"ג גמיר ומקדיש כמו הנזיר עצמו ואכתי ז"ע (ע"כ חורף דברי הקה"י ז"ל ס"י ז' אות ב').

ואני תמה שהרי בגמ' שם מוקמינן צהדיא לההיא מתניתין אליבא דרבנן נמי דס"ל דאינו מחוייב בקרבנות אשתו ואפ"ה לא מקני אלא במידי דצריכה, וז"ע. [וכששאלתי את הגאון הגדול מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א, השיב לי צה"ל: אפילו לרבנן נותן הוא מצד ההכרח כדי שתהא מותרת ציין ותגלחת שאינו רוצה באשה מנוולת דמה"ט אמרה חורה נדרים שיש בהם עינוי ופש מיפר, עכ"ל. הנה אף כי בשלשון הקה"י ז"ל כתוב: התם מחוייב הוא בקרבנות אשתו ומתוך ההכרח הוא נותן וכו', י"ל דעיקר סברתו משום ההכרח ומה דנקט מחוייב לרווחא דמילתא נקטיה אליבא דר' יהודה דס"ל הכי. כן יש לומר לחומר הקושיא].

אך בעיקר הדבר נראה לי העני לישב ספירת המשניות על נכון בס"ד והוא דלכאורה ה"נ יש להקשות אהיהא משנה גופא דכמו דצהממו דבעל יוצאה לחולין מטעם דאדעתא דהכי לא הקנה לה, הכי נמי צהממה שלה נימא דתאז לחולין מטעם דאדעתיה דהכי לא אקדשה[עו]. והיא קושיא גדולה ומטו לה משמיה דגמ' צ"ק (ק"י ע"א): אלא מעתה חטאת שמתו צעליה חיפוק לחולין דאדעתא דהכי [דלא תהוי ליה כפרה] לא אפרשה. ומשני חטאת שמתו צעליה הלכתא גמירי לה דלמיחה אזלא

ב' שערות, והא דלא תני צמחני' משום דשתי שערות מצטלות הנזירות אף אחר שהתחיל
 צבר למנות כמה ימים מנזיר[ע"ס] אבל הני להכא דגילת ומיחה היינו בתחילת שמיעת
 הנזירות. ואפי' אם נאמר תגלחת ומחאה מצטלין [לאחר] שמיעה, אפי' [הכין] ניחא דלא
 תנא דצפלוגתא לא קמיירי דבגמ' (לקמן כ"ט:) פליגי זה רבי ור' יוסי ב' יהודה ר"ח.
 א"נ דלא קתני אלא מידי דביד אדם לנטל הנזירות:

היתה לו צהמה מופרשת [וכו']. כדלעיל ר"ט:

גמ'. אשה לא. דקתני אין האשה מדרת צנה צנזירה:

הלכה. למשה מסיני צנזיר:

[דף כ"ט ע"א] בדי לחנוכו. ומדרבנן:

בבז אין צחו לא. דכך הלכה היא: [קסבר] צנו דשייך צמאות לכשיגדל מוטל על האב
 לחנוכו אבל צחו לארבי. חימה הא דאמר בעלמא (יבמות דף קיד.) קטן אוכל נבילות
 אין צ"ד מזוין עליו להפרישו (והאמר) [והכא אמר ריב"ז] אף לחנוכו לעשות מזה
 מוטל על האב רב. וי"ל דחינוך לא שייך אלא להזהירו לעשות ולקיים מזה אבל להזהיר

פירוש ארזי הלבנון

וכשישלם מציא קרבן טהרה עכ"ל. וכן מציאים בשם
 הגר"ז ז"ל דדייק הכי מלשון הרמב"ם.

רב. ולא כמשמעות לשון הגמרא דמשמע דמייתי
 לה מדיוקא מדקתני איש דוקא אבל אשה לא.
 וי"ל הר' עזריאל: יש מפרשים דגרסי איש אין
 אשה לא, והיינו מתני' דאין אשה מדרת, ונקט לה
 משום דבעי למפרך בחר הכי לר"ל אי הכי אפילו
 אשה נמי עכ"ל.

רבא. אע"ג דבחו נמי שייכא צמאות נזירות לכשתגדל
 כמו האיש דכתיב איש או אשה. נראה דכוונתם
 צנו דשייך בכל המצוות כולן משא"כ נשים דפטורי
 ממ"ע שהזמן גרמא. ולשון המקובצת מדוקדק צוה
 וי"ל: אבל צחו אינה חייבת כ"כ צמאות עכ"ל ע"ש
 (צ"מ וע"ע בזה רכ"ה).

רבב. חימה דתלו תמיחתם צריצ"ח והלא מבוחר
 צממה מקומות צש"ס מצות חינוך המוטל על
 האב (רש"י). ועי' אור"מ וצ"ר ובחקרי לב אור"מ סי'
 ע' מש"כ ליישב זה.

ריח. ר"ל דפליגי עד מתי מדיר צנו, דרבי ס"ל עד
 שיצא ב' שערות ואז מצטלות, ולר' יוסי ב'ר'
 יהודה ס"ל עד שיגיע לעונת נדרים וס"ל דעונת
 נדרים מצטלת. ובאור"מ הקשה הא התוס' לקמן
 כתבו דלכו"ע עונת נדרים אינה סותרת והו"ל
 למיתני ש"ש, וסיים צ"ע. ולא דק דהתוס' שם
 כתבו למ"ד מופלא הסמוך לאיש מדרבנן, אבל למאי
 דקיי"ל דמופלא הסל"א דאורייתא ס"ל לריב"ז
 דגם עונת נדרים מצטלת ומכש"כ היכא דמיחה
 עיי"ש וי"פ (ב"ר). וכ"כ הב"מ ובאישור ח"ב סי' כ' (ג').
 ריט. ר"ל טעמא דהך משנה כדפי' לעיל צמחנין
 דף כ"ד ע"א עיי"ש (ב"ר).

ע' בספר לחם שמים להרשב"ץ (פ"ק דשקלים
 מ"ג), דעתו דכמו שהנזירות חלה על הבן ע"י
 האב כמו כן חובת הצאת קרבנותיו של הבן על
 האב המדיר הוא ולא שיהא הבן עצמו הוא המציא.
 וכן דייק מלשון הרמב"ם פ"ב וי"ל: האב שהדיר
 צנו הקטן הרי זה נזיר גמור וחייב האב לנהוג בו כל
 דקדוקי נזירות וכו' ואם נטמא מציא קרבן טומאה

ציונים

מלעבור אין זה חינוך רב, והוא דפרק בתרא דיומא (דף פג). היינו קיום מצוה וענינה. עוד אומר ר"י דחינוך לא שייך אלא באב אצל באיניש אחרינה לא שייך רב. והכא אמרינן בתו לא והתם אמרינן אחד חינוך ואחד חינוקת מחנכין אותם להתענות צוה"כ וצריך לחלק בדבריהם:

בגדרים לא. (אשכחנא) [פ] דאינו מדיר בנו בגדרים כגון להביא קרבן או (שקבל) [שקבל] עליו לקיים מצוה סוכה ולולבתי:

פירוש ארזי הלבנון

הנ"ל כבר קדמוהו הרשב"א והמאירי ביצמות שם ע"ע.

רבה. מספקא למ"א (או"ח סי' שמ"ג ס"א) בכוונת דבריהם אי כוונתם לחלק דיוה"כ דהוא יום סליחה חמיר משאר מצוה וא"כ כמו דנזיר אין האב חייב לחנך בתו ה"ה בכל המצוה מלבד צוה"כ. או דילמא איפכא, דשאיני נזיר דקיל מכל המצוה לכן אין האב חייב לחנך בתו. ומלאמי בחוס' ישנים יומא (פ"ב א') שכתבו ח"ל הא דאמרינן נזיר לר"ל בתו אינו חייב לחנכה י"ל דהתם איירי דוקא לענין נזירות אצל ודאי שאר מצוה מחייב לחנכה עכ"ל. הרי דנפשט ספקו דהמ"א ומבואר דכל המצוה יש להן דין יוה"כ ומחייב לחנכה [עט] (מחנה"ש שם). וטעם החילוק בחינוך דנזירות כתב צק"א לפי שאין חינוך זה אלא להרגילו בפרישות ונשים אינן בנות חינוך בנזירות ופרישות. ובמלוא הרועים (ערך חנוך) כתב: י"ל לפי שבאשה אין מצוה כ"כ בנזירות, שברשות בעלה עומדת ובעלה מיפר לה נזירותה וע"כ אין לחנכה בכדי שבהא רגילה בגלותה, שאין עליה מצוה להזיר שרשות בעלה עליה, עכ"ל. ועי' במאירי.

רבו. מפני דקשה להחוספות דמאי חינוך שייך בגדרים דבשלמא נזירות מצוה הוא כמ"ש לעיל ג' ע"א דנזירות טעמה מצוה הוא, אצל נדרים עברה היא כמ"ש בגדרים (כ"ב א') דהגודר נקרא

רב. ואע"ג דאיסור לאו חמיר מאיסור עשה כדאיתא ביצמות (ו', ע"א), מ"מ לא שייך חינוך אלא במצוה עשה דלרין אזהרה טפי מאיסור לאו שהוא שז ואל תעשה (מרה"ד סי' צ"ד). ול"ל לפי"ז דמאחר שחייבו חכמים חינוך במצוה עשה שז לא פלוג בין עשה דישנו בקום עשה ובין עשה דהוי בשז ואל תעשה, והלכך בנזירות אע"ג דהוי שז ואל תעשה מ"מ עשה הוא [קדוש יהיה גדל פרע, וכן כל היוצא מפיו יעשה] ולהכי שייך ציה חינוך. וה"ה צוה"כ אע"ג דהוי בשוא"ת מ"מ עשה הוא כמ"ש"כ תוס' בסמוך, וחכמים לא פלוג.

עוד יש ליתן טעם לדברי התוס' והוא דבגין כעין דאורייתא תקון שחייב הכתוב למול את הבן ולפדותו וללמדו תורה, והנך מצוה עשה הם וחיוב הכתוב לחנך את בנו באלו לבד כמבואר בפ"ק דקידושין (דף כ"ט), ועל כן חיקנו גם הם בכל מצוה עשה. משא"כ באיסור לאו דככל המורה קי"ל קטן אוכל נפילות אין צי"ד מצוה להפרישו אין סבירא שיתקנו גם הם בכל לאוין, וע"כ אין בהם דין חינוך (הכל עפ"י המקרי לב או"ח סי' ע') ועיין שם באריכות דבריו. ועי' בספר שנות חיים על הר' ירוחם נ"א דף ח' מה"ס).

רבו. צ"ר הקשה דבסוגיא דיצמות שם מבואר דאין חילוק בין אב לבין צי"ד, ועי' בדבריו דנקיט ביאור חדש בדברי התוס' ובעיקר קושיותיו

צי"ג

[עט]. ועי' ברמב"ן ובר"ן דיומא שם (דף ג' מדפי' ה"י"ף) דלשמע ק"ת מדבריהם דס"ל כהלך הא' בספיקו דהמ"א דעיקר חינוך לנער הוא ואין דין חנוך בבתו בין בנזירות בין בשאר מצוה אלא צוה"כ לבד, עיי"ש. ומדבריהם שם עוד מבואר דס"ל אע"ג דדברי הש"ס לרש לקיט מזד ההכרח המה, מ"מ כיון דלא מצינו דפליג עליה ר' יוחנן בזה, מסתמא כו"ע מודו בזה. אצל בחי' ר' אברהם מן ההר כתב דמסתברא דר' יוחנן סבר דבין אב בין אם חייבין לחנך במצוה אחד בן ואחד בת. דלרש לקיט הוא דאזכרנן למימר קסבר וכו'. וכן כתב האור"ח עיי"ש (ואבן מה שמדקדק שם באור"ח מלשון התוס' שכתבו עוד אומר ר"י ולא כתבו אי נמי. בתוס' רבינו טודרוס נמצא כתוב דברי התוס' ונלשון אי נמי עיי"ש).

[פ]. כ"ה בכתר תורה. וראיתי במאורי אור שהגיה דל"ל לא אשכחן דאב מדיר בנו וכו'. וקשה דאם קושיות הגמ' היא מחמת דלא אשכחן א"כ לא חירך ר"ל מיד.

קסבר כל חינוך דלא חשיב כגון חינוך דנזירות ציוני הוא דמגלה שערוריו ולא ניחא [ליה לצניהרבא] הילכך יכול למחות. ויש גורסין [דלא חשיבא] [דלא חשיבא] וה"פ כל חינוך הוא להחשיבו וזה ציונא הוא לו מש"ה מגלח רבא:

ועביד הקפה. כלומר ושרי לעשות הקפה דהלכה הוא:

הקפת כל הראש מדרבנן רל. דמן המורה מותר רל:

פירוש ארזי הלבנון

רשע. ע"ז פירשו תוס' כגון להביא קרבן היינו קרבן שמתחייב בו האב להביאו לעזרה, או שיקבל עליו לקיים מצות סוכה וילבש דעל זה מצוה לנזיר כמ"ס צנדרים (ח' ע"א) מנין שנשבעין לקיים את המצוה וכו' (תפא"ר. וע"ע בקר"א לגמ' שעמד על דצריהם בה).

רבא. ותמה הבאר משה דאדרבא גידול שער הוא ניוול. וכבר הבאנו ראיותיו ע"ז בפ"ק הע' כ"א עיי"ש. ומסיק דל"ל ודאי דקטן שאני דאדרבא שער מופהו. ולענ"ד יש לחלק דאף כי גילוח בעלמא חשיב נזיר, מ"מ תגלחת נזיר דהוא הקפת כל הראש צודאי ניוול הוא לו.

רבא. ולכך לא ראו חכמים לתקן חינוך כזה שמה ישמע לקרוביו ויעצור על נזירותו (הרא"ש ז"ל).

רבא. ומשמע דצנדרים דליכא האי ניוול אין הכי נמי דאין הקרובים יכולין למחות ולפיי"ז הא דמשינ' ל"מ קאמר לא מציעא צנדרים וכו' דמשמע דאה"נ דמתני' איירי נמי צנדרים, היינו גבי רישא דמדיר בנו צנזיר. וה"ה דה"מ לשנויי דלא חני נדרים משום דצעי למתני סיפא מיחו קרובין. (ב"מ).

רל. גמרא הא קעביד הקפה וכו'. קושיית הגמ' ז"ב, דאי קשיא ליה מנז הניקף הא קטן לאו

בר חיונא הוא! פא]. ואי משום המקיף, הא פליגי בה אמוראי לקמן ג"ז ע"ב אי שרי לגדול ולהקיף קטן.

ואפילו תימא דקושיית הגמ' כאן לרב הונא דס"ל התם דאסור להקיפו לקטן, הא מ"מ מודה היכא

ציונים

[פא]. ע"י תוס' פסחים פ"ח א' ד"ה שה דצאייכא חינוך מצוה מותר לספות לקטן איסורא בידים וע"ע צעוג יו"ט יו"ד סי' ז' שכתב בדעת הרמב"ם דלא הוציאה מורה שלא להאכיל לקטן אלא בדבר שאם היה גדול היה דובר אסור עליו להבי הוציאה מורה שלא להאכיל אף לקטן אבל דבר שאם היה גדול היה דבר מותר וקטנותו גורם לו לאסור הדבר עליו לא אסרה מורה להאכילו בידים. [פנ]. וכעת קיבלתי תשרי ע"ז מגאון אחד שליט"א ח"ל: לענין אם יש איסור בתגלחת הזקן דנזיר הנה שמעתי שצוה"ק פ' גשא (קכ"ז א') אימא: כחצי גדל פרע שער ראשו צעי דיתרבי שער ריש' ודיקני' וכו' עיי"ש בכל המשך הדברים הקדושים עכ"ל. וע"ע.

והא מיימי חולין בעורה. כשמלאו ימי נזירות טהרתו דמיימי טהרת דאינו צא בנדבה. דמעולה ושלמים לא קשיא דבאים בנדבה:

קפבר חולין שנשחטו בעורה לאו דאורייתא ר"ל. בין בהצאתן ובין דשרי לאוכלם ר"ל, וכן מותר להביא [הלחם והזרוע בשלה] מן האיל ולהניף בעורה. והאימורים של טהרת איכא למימר יעלם לשם עזים, והדס יזרוק לשם (ש)מיס ר"ל, ועולה ושלמים יעשה לשם נדבה:

משום הכי כי מיטמא מיימי קרבן ליפורין. דמשמע לי' מדיר צנו צנויר דכל תורת נזיר עליו ואם מיטמא מביא ליפורי' אחד לעולה ואחד לחטאת ונאכל ר"ל:

פירוש ארזי הלבנון

חולין אפילו למ"ד חולין בעורה לאו דאורייתא מ"מ עכ"פ ודאי פסול לקרבן דאין שום דבר עולה למזבח אלא"כ הקדשו תחילה וא"כ ממילא הו"ל ככלל כל הפסולים שצטור ושנשה שהם ככלל אזהרת לאו דלא ירצה שלא להקריבם ע"ג המזבח. (הגר"פ פערלא, ל"ט רס"ד).

ר"ל. ראיתי להגאון יעבץ ז"ל בספר לח"ש פ"ק דשקלים מ"ג שכתב צוה דברים חדשים [סוכה על דברי הרמב"ם פ"ג דפסק צנויר קטן שהזירו אציו דאם נטמא מביא קרבן טומאה] זה לשונו: אף דבסוגיא דגמ' משמע לכאורה דמיימי קרבן טומאה, אי לאו דמסתפינא אמינא דכל ההוא שיקלא וטירא אינו אלא משום יגדיל תורה ויאליר ולא לקושטא דמילתא. ולא פריקין מעיקרא בשלמא לר' יוחנן ניהא וכו' אלא לפילפולא בעלמא דאפשר לומר דגם אם נטמא מביא קרבן טומאה דאיכא למימר דכך היא הל"מ, והני שינוי דריב"ח ודאי שינוי דחיקי נינהו ולא אליבא דהלכתא וק"ל. וא"כ איך אפשר לריב"ח דמביא קרבן טומאה, אלא ע"כ לקושטא דמילתא ליכא קרבן טומאה צנויר קטן ודו"ק. אע"ג דשתיק תלמודא יש לנו כמה סוגיות כיוצא בה בתלמוד. וכיון דחדוש הוא אין לך בו אלא חידושו המפורש, והבו דלא לוסף עליה. ועל החלוקים הראשונים אנו מנעטעים למנוא טעם נכון, מנין לנו להוסיף עוד דבר הסותר למוכסם. ושמה לא צאה ההלמ"מ כי אם לנזירות של טהרה, אבל קרבן טומאה אין לו כיון דבעינן ביה דעת המחכפר וליכא. ואריך נגר וצר נגר לפרוקי ולמשקל אגרי. עכ"ל. ומדברי התוס' חזין דס"ל כהרמב"ם צוה, וכן בשאר הראשונים.

סברא דהא צוה תליא. ויותר נראה משום דגבי איסור דתגלחת כתיב חער לא יעבור על ראשו וה"נ בנמנ"ם גילוח כתיב וגילח את ראש נזרו, א"כ כמו דגבי מנ"ם תגלחת מוכח דראשו דוקא ה"ה ראשו דכתיב גבי איסור תגלחת דוקא דמאי שנא. ר"ל. קשיא לי, נהי דשחיטת חולין בעורה לאו דאורייתא מ"מ היכי קעביד כהן איסורא דרבנן משום חינוך של זה ולמה תקינו רבנן הכי להחיר כל האיסורין כיון דאין עליהם שם קרבן כלל וחולין גמורין הם ואיזה מנ"ם יש בהם (קרא). וכ"ה בכת"ס (ח"א אור"ח ס"פ מ"ט) ח"ל וז"ע וכי אומרים לכהנים חטא כדי שיזכה הקטן או האב בנמנ"ם לחנכו. עי' מג"א סי' שמ"ג ס"א ובפסקים פ"ח א' תד"ה שה, עכ"ל.

ר"ל. מדבריהם נראה דלמ"ד דאורייתא, איכא איסורא דאורייתא גם בהצאת חולין לעורה וכן באכילה בעורה. ועי' במשנ"מ פ"ג מהל' שחיטה באורך צוה ובלשון הרמב"ם שם. ובכמה דוכתי כתבו התוס' ז"ל דבהצאה ואכילה ליכא איסור דאורייתא (קרא).

ר"ל. רונס צוה דאפילו למ"ד חולין שנשחטו בעורה לאו דאורייתא היינו דוקא איסור כניסתן ושחיטתן. אבל הקרבנות ע"ג המזבח לכו"ע אסור מה"מ. וכ"כ הר' עזריאל וכ"כ בזהר צאור צפי' הרא"ש. והנראה דמקור דברי הראשונים צוה הוא מדמניא (חולין פ' ע"ב) מנין לכל הפסולין שצטור ושנשה שהוא צוה ירצה ת"ל ושור ושה ושורע וקלוט לימד על כל הפסולין שצטור ושנשה שהוא צוה ירצה עיי"ש. ומבואר דאיכא לאו גמור להזהיר שלא להקריב כל מיני פסולים למזבח. והשתא א"כ

א"ל לרבי יוסי בר' חנינא קאכיל כהן נצילה. שהרי [מנחות] במליקה. והא לא קשיא ליה [הא] קאכיל טרפה דמליקה מן העורף וה"ל נצברה חוט השדרה ר"ל, דאיכא למימר דקבר ליה כמ"ד מחזיר הסימנין אחריו העורף ר"ל (חולין דף יט:):

קמבר רבי יוסי בר' חנינא אין שחיטה לעוף מן התורה ר"ל*. ולא צריכא אלא נחירה סימנין להוציא הדם דרך הסימנים ר"ל ומכי מולק והוציא הדם תו לא צריך:

פירוש ארזי הלבנון

גדול, אבל למ"ד אף מחזיר הא הוא משונה מכל דין נזיר גדול דכאן מוכרח להחזיר סימנים דוקא ובכל מליקה א"ל להחזיר.

ובזה מתיישב עוד מה שמקשים דמאי פריך הגמ' על ריש לקיש. נימא דהוין באכילתה יותר מכדי אכילת פרס או שהיו מחלקין אותה להרבה כהנים [פחות פחות מכזית] דליכא איסור מדאורייתא. אלא ודאי סתמא דמתניתין משמע דהוין דינו ככל דין של נזיר גדול (עפ"י דת הלוי ח"א סי' ב', ז'. ועי' לעיל הע' ר"ל).

רלז*. בגמרא. קסבר כריכר"י דאין שחיטה לעוף מה"מ וחולין בעורה לאו דאורייתא. משמע דאף במליקה איכא איסור חולין בעורה וכ"כ התוס' לקמן ע"כ ועיי"ש בהע' רמ"ו.

ובצנן דברי הגמ' מקשים דאכתי איכא איסור כרת דהא אם אינו מחוייב חטאת העוף הו"ל המליקה נבלה א"כ כשיאכלוהו הכהנים יטמאו בטומאת נבלת עוף טהור דמטמא ציית הצליעה וכשישהו במקדש היו חיוז כרת. וכן מקשים ע"ד הרמב"ם (סוף ה"ל כלאים) דס"ל דאם לבשו כהנים צדי כהונה שלא בשעת עבודה אפילו במקדש לוקין משום האצנט שהוא כלאים, הרי לדידיה ג"כ היו איסורא דאורייתא דהיאך ילבשו הכהנים צדיהם דהוין כלאים שלא בעבודה. בכל זה עיי' ציית הלוי ח"א סי' א' וצ'. וצאתון דאורייתא סי' א', וצאתעור ח"כ סי' ז'.

רלח. וכ"כ התוס' חולין (כ' ע"א ד"ה לא) דאפילו למ"ד אין שחיטה לעוף מה"מ נחירה מיהא צריך עיי"ש הכרחם לזה. וכ"פ רש"י שם כ"ז ע"כ ד"ה אין שחיטה כו' עיי"ש.

רלז. דליכא למימר דהגמרא נקט הקושיא מאיסור נצילה דחמיר טפי אבל אה"נ דקשיא מטרפה גם כן. דא"כ למאי דמשיי"ש קסבר אין שחיטה לעוף מה"מ אכתי חיקשי דנתי נצילה ליכא טרפה מיהא איכא, שכן אפילו למ"ד אין שחיטה לעוף מה"מ מ"מ מודה דיש טרפות בעוף ולא הוכשר צו אלא נחירה שהיא בסימנים כדכתיב ושפך, אבל הריגה בעלמא לא, (וכ"כ רש"י חולין כ"ח ע"א ד"ה לטהרה). ועל זה תירצו דס"ל כמ"ד מחזיר דנמצא נותר הסימנים תחילה (עפ"י מפרשים). [הנה דברי התוס' כאן נראה שנעלמו מעיני המהר"ם לוצלין חולין כ"ח ע"א לתד"ה רבי עיי"ש. והיותו תמוה שדבריו שם מדקדק דברי התוס' בדבור שאת"ו. ומצאתי שכבר העיר בזה הרש"ש ז"ל שם]. רלז. הנה בחולין שם איתא: אמרי בני ר' חייא מנחת מליקה מחזיר סימנים לאחריו העורף ומולק. איכא דאמרי אף מחזיר [פי' מנחתו למלוק שדרה ומפרקת תחילה עד שמגיע לסימנים, ואם החזיר הסימנים ומלקן לבדן אף זוהי מנחתה. רש"י] ואיכא דאמרי דוקא מחזיר [ואם לא החזיר אלא חתך השדרה תחילה פסולה. רש"י].

ולכאורה יפלא אמאי נקטי התוס' דס"ל כמ"ד מחזיר דוקא, דהא למ"ד אף מחזיר נמי אחי שפיר כיון דמצי להחזיר הסימנים אחרי העורף ותו לא הוין טרפה [פג]. וז"ל [על דרך שכתבו התוס' בדבור שלפניו] כיון דהמשנה נקטה סתמא האיש מדיר את בנו צנזר צודאי משמע דהוין דינו ככל דין נזיר גדול. דאם נאמר דיש חילוק באיזה פרט אחד מדין נזיר גדול הו"ל להמשנה לפרש. ומשונה הוכרחו התוס' לומר דס"ל כמ"ד מחזיר דוקא שעל כן תו ליכא חילוק בין מליקה דכאן לבין מליקה דנזיר

צינים

[פג]. והב"ר באמת כתב להגיה דצריהם "אף מחזיר", דכן מסיק הש"ס בחולין שם דמסתברא כוותיה.

ד"ג וסבר רבי יוסי בר' חנינא הכי והתניא א"ר יוסי בר' חנינא וכו'. ולא גריס ר"ח [הכי], דרבי יוסי ברבי חנינא אמורא הוא ולא תנא. וגרס ר"ח הכי, סבר לה ברבי יוסי בר' יהודה דאמר אין שמיטה לעוף וחולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא. וסבר* רבי* יוסי ברבי יהודה [הכי והתניא וכו'] (דאמר לקמן). ומיהו לא אשכחנא בעלמא דאית ליה הכי אלא מהא דאמר לקמן עד מתי מדיר בנו בנזיר עד שיגיע לעונת נדרים ואיכא חד לישנא בש"ס דמפרש [טעמיה] דסבר כדי לחנכו בנזירות וא"כ לדידי זקוק לומר כל מה שאמרנו לרבי יוסי ברבי חנינא דאין שמיטה לעוף מן התורה וחולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא. ורבינו חס מפירש דאין לשבש הספרים דהא רבי יוסי בר' חנינא דשמעתין על כרחך תנא היה ואינו אותו בשב"ס שמוכר באמורא שהרי אמר רשב"ל משום ר' יוסי בר' חנינא ור' יוסי בר' חנינא היה תלמיד דרבי יוחנן דאמר בפרק שלישי דסנהדרין (דף ז:): דרבי יוחנן סמכיה ואמר ליה אמור מה ששמעת ואיך אמר רשב"ל משמו אלא ודאי תרין הוו רבש:

וסבר רבי יוסי ברבי חנינא הכי והתניא מנין לחטאת [העוף] הבאה על הספקי. כגון זו וזבה מספק ויולדת ואינה יודעת אם וולד הפילה אם רוח הפילה:

לזכר ולנקבה ומקיש נקבה לזכר. שהרי שוין הם צהך דינא דזכר מציא קרבן על הודאי כגון חטאת צהמה אם אכל חלב והוא* הדין נקבה דזה דבר פשוט בלא

פירוש ארזי הלבנון

שאני נאכלת וכו'. קאת קשה דמשמע דפשיטא ליה דבאה על הספק דמייתי קרא דאינה נאכלת. ותרץ לומר דסיפא דמילתא נקט וכולה אחייה מהך קרא (הרא"ש ז"ל).

רמא. דיבור זה ראינו שלא להגיהו צניס מחמת ריבוי השיבשים אך נעתיק בלא הנוסחא כפי הגהת הב"ר בזה, וכן פירושו ז"ל נעתיק בצינוס. וכז"ל: לזכר ולנקבה מקיש נקבה לזכר. שהרי שוין הם צהך דינא דזכר מציא קרבן על הודאי כגון חטאת צהמה אם אכל חלב והוא הדין נקבה דזה דבר פשוט הילכך נקיש מה זכר מציא על הספק אשם תלוי אף נקבה מציאה על הספק. וז"ע דזה נמי דבר פשוט בלא היקש. וגראה לר"י דיל"ע בע"א דמיירי בזכר שצא על הצבה [פה] מה זכר

רש. נראה דלדעת ר"ח בפירושו בחרא ז"ל דכך גריס: וריש לקיש אמר רבי יוסי בר חנינא כדי לחנכו בנזירות [פד]. ולכן אחי שפיר מה שהכריח ר"ח דתנא הוא ולא אמורא משום דרבי יוסי בר חנינא דהוה אמורא היה תלמידו של ר' יוחנן ואיך ריש לקיש יאמר שמועה מפיו אלא מוכח ודאי דתנא הוא. אצל כפי גירסת התלמוד דגריס ור' יוסי בר' חנינא אמר ריש לקיש, אדרבה מוכח דהאי רבי יוסי בר' חנינא אמורא הוא כיון שהוא האומר שמועה משם ריש לקיש אלא ודאי דהתוס' גרסי אמר ריש לקיש אמר רבי יוסי בר' חנינא וכו' ולכן הוכיחו שהוא תנא דתרי הוו (כמר מורה). וכן מטאור בתור"פ כיונה הדברים).

רמ. במראה. מנין לחטאת העוף הבאה על הספק

ציונים

[פד]. וכן הביאו בש"ס שלנו על הגליון גירסת הס"א. [פה]. מפני דקשה ליה מאי שייטיה הא דחטאת חלב בדיקש זה דלזכר ולנקבה דמיירי בדין וזבה, לזה פיר' כוונת הכותב והוא אם וזו לזכר ולנקבה להקיש ענין וזבה לאיסור ביאה בזכר וענין וזבה לאיסור ביאה דזכר ונקבה. ותלה לאיסור ביאה בזכר וענין וזבה בנקבה לצד ועפ"י יתפרש היטב לשון התוס' והיינו כלפי דפירושו תחילה הך היקשא נקבה לזכר בחטאת חלב דעלמא ומשמע דההיקש בפקק נמי אלאשם תלוי, על זה כתבו וז"ע דפרשת אשם תלוי כתיב נמי גבי אש וגבי אשה דכל התורה כולה בלשון זכר ואמרה.

מציא חטאת אף נקבה מציאה [פס'] ומה הוא מציא
על הספק וזה אף היא נמי מציאה חטאת
העוף היינו שצא עליה כשהיא ספק וזה [פס'] דלא
נגקיעה מציאה על הספק בספק וזה. וה"ה דמצי
למיומר ומה זכר כמו בסמוך [פס'] ומה זכר ממין
ששהוא מציא כו' וה"ה דמצי למיומר כי היכי דמציא
הוא אשם על ספק חלב מייתי לספק ויצה חטאת

רמב. ביאור דברי המוס' בזה ע"י הע' לפניו
שהבאנו מהזכרת ראש ז"ל. אך יען כי לא
נתייחסו הדברים אללי לגמרי אמרתי לנאר עוד
צענין קצת אחר בס"ד. וכי הוא זה: הנה בהשקפה
בראשונה משמע כוונת דבריהם כך, מה זכר מביא
על הספק אשם חליי אף נקבה מביאה על הספק
אשם חליי. ועל זה הקשו ז"ע דזה נמי דבר פשוט.
אך כמוזן שאין לפרש כן בדבריהם שהרי מביא
בדבריהם דקרבן ספק דנקבה היינו חטאת העוף
ועשוק.

עוד כתבו ונראה לר"י דמירי חז' הצא על
הזבה וכו' דנריהם מצוללים אך כתבו המפרשים
דכפי הנראה הכונה צה' למה דליחא בשיטמ"ק
ח"ל ונראה לר' דמירי חזר הצא על ספק צה'

[פז]. היינו תולדי ביאה ושוגג על הדינה מביאין קרנן הן לכפרת איסור ביאה או להכשירה בקדשים. [פז]. ולמאי דספקין בלדינו חייב על אשם חלו רב באקבעת איסורא, מיירי הכא היכא שהיו זהו וכשרה עמו ואינו יודע על איזה מהן בל וליק' קו' האומ"מ בזה. [פח]. ר"ל דהני מרי גוויי נראה כמיוסר דמאי למימר בקיטור ומה זכר ממין שהוא מביא כו' כנכסמון ודמה נכלל הכל. [פט]. ר"ל דמאי למימר הך היקשא בקיטור וכשר גופיה להקיש ספק וציה לספק מטאם ובלאמור. ואחר כמצי בל לירי ספר השעמ"ק וראיתי שהביא פיר"י דמיירי חכר הגא' על ספק וזה חז' שכתבתי וצ"ה שכוונתי לאמיתו וכהנהמי שהנהמי. עכ"ל ב"כ.

המורה כולה (ובע"א יש לפרש) בלשון זכר נאמרה. ונראה לר"י דמייירי בוצ שצא על הזזה מה הזכר מציא חטאת אף נקבה מציאה [חטאת] ומה הוא מציא נמי כשספק זזה אף היא נמי מציאה חטאת עוף היכא שצא עליה כשהיא ספק זזה [והוא הדין דמזי למימר מה זכר וכו'] אף נקבה מציאה על הספק ספק זזה מציאה על הספק כמו בסמוך ומה זכר ממין שהוא מציא קרבן על הודאי דהיינו צהמה לחטאת הוא מציא על הספק דמציא צהמה לאשם תלוי, אף נקבה ממין שמציאה על הודאי דהיינו חטאת העוף מציא על הספק עוף לחטאת. וה"ה דמזי למימר כי היכי דמציא הוא אשם על [ספק] חלב [היא נמי] מייתי לספק זזה חטאת העוף על הספק:

אי מה זכר מציא קרבן ונאכל. על ספיקו דאשם תלוי נאכל, אף נקבה כשמציאה על הספק יהיה נאכל:

[דף כ"ט ע"ב] **אמרת** לא. אמור מעצמך שלה לא נקישם אם אמרת בזכר שבו [איסור] אחד וחולין בעורה קאכיל תאמר בנקיבה שיש שני איסורין חולין בעורה ואיסור נבלה לכך מציאה חטאת העוף ואינו נאכל. אלמא אית ליה דין שחיטה לעוף מן המורה"ב וחולין שנשחטו בעורה דאורייתא:

מתקיה לה רב אחא ברבי דרב איקא דילמא תרין איסורין דרבנן. אבל דאורייתא לא היין תרי איסורי דאין שחיטה לעוף מן המורה וחולין שנשחטו בעורה לאו

פירוש ארזי הלבנון

ליה ע"ש הזכר שכן אין לו בנאן לזכר חיוב אחר. ועוד שהרי אם חפרש דנקבה היינו לענין איסור הציאה א"כ למאי אנטריך היקשא כלל הא לענין זה שניהם שוין. ומהשתא באים דברי הברייתא בעוב דמקיש זכר שחיטו חטאת צהמה על עון הציאה, לנקבה שחיטו חטאת העוף על עון הציאה מה זכר וכו'.

אך המשך דברי התוס' קשה להבין ונלאיתי להציא דברי המפרשים המגיהים בזה כי גם המה גמגמו על ענינם. אך יעורן עוד בנו"י שם שכתב לבאר דברי התוס' עם קצת הגה"ה עיי"ש.

רמב. בחי' הגרי"ו (סנוקיל מהד"ד) העיר דבאמת מדברי ריב"ז אין ראיה דשחיטה לעוף מה"מ, דלעולם אימא לך שחיטה מדרבנן ושני איסורים דקתני היינו איסור חולין בעורה ואיסור טריפה דס"ל דאין מחזור סמינים אחרי העורף והו"ל נשברה חוט השדרה (וכמש"כ לעיל בחד"ה אלא) וא"ע. אמנם קושיית הגמ' בזה מ"מ אחיא שפיר.

ואקשיה אהדדי לומר מה זכר מציא קרבן על הספק אם אינו יודע אם זזה היא אם לאו, כשצא עליה מציא אשם תלוי. אף נקבה מציאה על הספק אם אינה יודעת אם זזה היא אם לאו וכו' עכ"ל. ודברי התוס' כאן יש להגיה על דרך זו וכמש"כ הגר"ר [עיי' הע' שלפניו] ויבאר הדברים נראה כן בלשון הפסוק: "לזכר ולנקבה ולאיש אשר ישכב עם טמאה" משמעותו דמקיש זכר לנקבה בענין זה דשוכב עם טמאה דהיינו זכר הבא על הוצה. והנה בזה הענין מוטל על כל אחד מהם חיוב חטאת על עון הציאה וכן מוטל עוד על האשה לזדה חטאת העוף על עון הציאה. ועל כן אנו מפרשים כוונת הפסוק דמקיש זכר דהיינו ענין החיוב המתיחס לזכר כלומר עבדת הציאה שכן אין לו לזכר בנאן שום חיוב אחר. והקישו לנקבה דהיינו לענין החיוב המתיחס לנקבה כלומר ענין הציאה. [ואע"ג דבנקבה שייך ג"כ ענין חיוב הציאה אפ"ה לא הו"ל להפסוק לכמותו ע"ש חוחר נקבה שהרי שייך גם לזכר דנשלמא בזכר שפיר הרי

דאורייתא. וא"ע אם ההיקשא דרשה גמורה היכי קאמר לא אם אמרת בזכר שכן איסור אחד תאמר בנקבה שכן שני איסורין דרבנן הא אין משיצים צהיקשרימ'. ויש לומר דודאי ההיקש דרשה גמורה לענין שיש תקנה לספק יולדת צמה שמציאה חטאת העוף ויבא מה שאמר התנא שאינו נאכל חומרא דרבנן הוא ומן התורה הוא נאכל דאין שחיטה לעוף וחולין בעורה אין דאורייתא ורבנן החמירו. [דהא] למאן* (דאמ')* דאית ליה בעלמא חולין שנשחטו בעורה דאורייתא וקיימא לן בכל דוכתי דחטאת העוף צא על הספק ע"כ דרשה גמורה הוא שהרי מליקת העוף היא כשחיטת חולין והכי מוכח כל הסוגיא. כן לשון רש"י (בכריתות דף 1: רמב)

פירוש ארזי הלבנון

רמב. ר"ל דעל כרחק הא דחטאת העוף צאה על הספק דרשה גמורה היא ומדאורייתא. דאל"כ היכי מנא מתקנו רבנן קרבן, דשמא חולין בעורה הוא. ודלא תימא דאיסור חולין בעורה לא שייך אלא גבי שחיטה בעורה ולא גבי מליקה בעורה, לזה כתבו שהרי מליקה היא כשחיטה.

ומה שכתבו והכי מוכח כל הסוגיא. היינו מדהנזיר לשנוי לעיל קסבר אין שחיטה לעוף מן התורה וחולין בעורה לאו דאורייתא משמע דאי הוה דאורייתא הוה מליקת העוף יש צה משום חולין בעורה. וכן נמי הכא דפריך מאי שני איסורים לאו איסור נפילה וחולין בעורה, אלמא דבמליקת העוף אית צה משום חולין בעורה. אלא ודאי דרשא גמורה היא.

ומיהו היה מקום לדחות ראית התוס' דלעולם אימא לך מליקה לאו כשחיטה ומ"מ היא חולין בעורה משום כניסה דאסור להכניס חולין בעורה ואפילו פירות או פת. אלא דמ"מ ראיתם אחי שפיר דעל כרחק דרשא גמורה היא. [והתוס'] קושטא דמילתא נקט, דס"ל דקושטא הוא דמליקה במקום שחיטה [עפ"י הב"מ. ועי' עוד באשעזר ח"ב סי' 1].

רמב. היינו נמש"כ רש"י שם דהא דמציאה חטאת העוף ילפינן לה בזכר דף כ"ט, משמע דס"ל דדרשא גמורה היא (ב"ר). וכ"כ הב"מ עי"ש שהאריך טובא בזה.

רמב. דל"ל [ומן] הא אין משיצין על ההקש. ושמי קושיות הם חדא דהיכי פריך מדרבנן דאורייתא ומו הא אין משיצין על ההקש (כ"כ הב"מ ועי"ש). ויש לדקדק דאחרי שהקשו דהיכי פריך מדרבנן דאורייתא מה שייך מו להקשות אין משיצין על ההקש דמשמע דר"ל אפילו את"ל דשייך למיפוך דרבנן דאורייתא מ"מ יקשה הא אין משיצין על ההקש. וא"צ מה הזד דנימא כן למיפוך דאורייתא מדרבנן. וזריכין לומר כמש"כ בתור"פ כאן דאע"ג דהוי דרבנן אפ"ה כיון דמצינו לו אסמכתא מן התורה שפיר איכא למיפוך מיניה[1]. עי"ל דמש"כ "ומה הא אין משיצין על ההקש" קאי אדמעיקרא, כלומר דאפילו למאי דבעינן מימר מעיקרא דשני איסורים מה"ת קאמר ג"כ קשה דהא אין משיצין על ההקש. ועי' הע' שאת"ו.

רמב. וא"צ למ"ד חולין בעורה לאו דאורייתא מה זריך קרא לענין הבאה כיון שאין צה שום איסור דאפילו חולין גמורין מצי להביא. וי"ל דאזכרין לענין שיהא חייב בהבאה (עפ"י מפרשים. עי' בקר"א, וב"ב, ובחז"א נגעים סי' י"ג סק"ח).

רמב. ולמש"ה לעיל בזה' רמ"ד, זריכין לומר דגם למ"ד שחיטה לעוף וחולין בעורה דאורייתא מ"מ מה שאמר התנא גבי חטאת העוף דאינו נאכל הוי חומרא דרבנן דמה"ת הוא נאכל שכן אין משיצין על ההיקש. ועי' בב"מ.

ציונים

[5]. וכחז הרב המהדיר שם דהוא כשיטת הריטב"א ר"ה ט"ו ע"א. ולא כדבר המפרשים האסמכתות שהוא כדרך סימן שנתנו חכמים ולא שכונת התורה לכן. מ"ו ישמקע הדבר ולא יאמר שזו מניית היא עכ"ל ריטב"א.

לִימָא כחנאי וכו' עד שיציא שתי שערות. דהיינו מיום י"ג שנה ויום אחד ואילך:
רבי יוסי צ"י יהודה אומר עד שיגיע לעונת נדרים. היינו שנה י"ג (ד"צ)
[ד"ג]^א שנה נדריו נדקין:

ואע"ג דהגיע לעונת נדרים [מדיר] ליה. דמופלא סמוך לאיש דרבנן דמן התורה הוא
קטן ונרשות אציו הוא:

ביון דנפק ליה מרשותיה. בעצמו מצי לידור בגזיר אם ירצה תו לא מיחייב וכ"ע מופלא
סמוך לאיש מדרבנן:

אתיא דאורייתא. גזירות דאציו דמצי יציאתו מרשות אציו דלא הו' אלא מדרבנן ואפילו
סמוך לאיש כי צדיקין ליה דיוודע להפלות:

ואיבעית אימא כ"ע כדי לחנכו ומופלא סמוך לאיש דרבנן^{מש}. וקשה היכי מצי סבר
[רבין] לחנכו דצפרק שני דחולין (דף כח.) משמע [דסבר] דיש שחיטה לעוף
מן התורה וא"כ היכי אכיל מליקה. וז"ל דלהך ליטנא נימא דנייתי ולא יאכל כמו חטאת
העוף שנא על הספק [דבסמוך] י. [צפ' כל שעה]:

לִימָא הני תנאי כי הני. דפליגי אם מדירו [עד שיציא] שתי שערות או עד שיגיע [לעונת
נדרים. ולימא] לאו דוקא דבזה ליכא שום דחוי וה"ל איכא צפרק כל שעה (שם דף
לח.) רנא:

פירוש ארזי הלבנון

רמב. בגמרא. ואבע"א דכו"ע וכו'. וה"ה דמצי
למימר דכו"ע כדי לחנכו במצוות ובמופלא
פליגי דלירצ"י הו' דאורייתא וש' ספרים דגרסי
ליה להדיא (ר' עזריאל ועי' רש"ש).
ג. קנת קשה דא"כ מאי פריך לעיל לרש' לקיש
הא קאכיל נבלה. והמהרש"א (חולין כ"ח ע"א)
עמד ע"ז וכחז וז"ל ובהדיא דלעיל לא אסיק אכתי
אדעתיה למימר הכי דמציא חטאת העוף ואינו נאכל
עד לצטר הכי דמייתי ליה הך דחטאת העוף הנאה
על הספק עכ"ל. ודבריו קשה טובא דכי לא ידע
הגמ' דיש חטאת העוף דאינו נאכל דהרי היא

משנה מפורשת במס' כריתות דף ו' דיש מציאות
קרנן ואינו נאכל ומוצא בגמרא צממה דוכתי.
אמנם קושיות מהרש"א יש לישב באופן אחר
וכמשה"ה לעיל הע' רל"ז דכיון דהמשנה נקטה
סתמא האיש מדיר בנו צדאי משמע דהוי דינו
ככל דין גזיר גדול ומה"ט משמע דנאכל גם כן. אבל
רבי צברייתא דלא נחית אלא לאשמעינן עד מחי מצי
להזיר בנו שפיר נוכל לומר דס"ל דלא היה נאכל,
והמשנה הו' דלא כרבי (עפ"י דם הלוי ח"א סי' ב. ועי'
צמ"מ מה שדקדק עוד על דברי מהרש"א אלו).
רנא. ועי' לעיל דף ב' ע"צ תד"ה לימא (גלהש"ס).

ציונים

[א]. כן הגיה ה"מ וכע"ז צ"ר וצ"ת. ומוכרח כן משום דבשנת י"ב אין זה שום בדיקה כלל שאינה מעלה ואין מורדת שאף
אם ידע לשם מי נדר ולשם מי הקדיש אין בדבריו כלום. וכן הוא מפורש במשנה וכן פסק הרמב"ם ז"ל. ולזה נקראת
שנה י"ג עונת נדרים מפני שנה צדקין וקודם לכן אין בדיקה מועלת. ובמאת השנה כולה לירצ"י אין האב מדיר
בנו בגזיר כג"ל עכ"ל כ"ת. א"ה מש"כ הכ"ת וז"ל דמאת השנה כולה לירצ"י אין מדיר זה דלא כשיטת החוס'
ע"י הע' רנ"ה.

והביאו לפני ר"ג לנדקו. פי' ר"ת צאותו יום [שהדירו ציון] הביאו לפני רבן גמליאל רב למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה. וקאמר ת"ק לידע אם הביא שמי שערות אם לא הביא והיה יתר מכן י"ג שנה ויום אחד:

רבי יוסי אומר. ובתוספתא (נדה פ"ה) גרסינן ר' יוסי ז"ר יהודה ר"ד: לידע אם הגיע לעונת נדרים. שהיה יתר מי"ג שנה ויום אחד דנדירו נדקינן:

אמר לו רבי אל תטער. אל תטרח לנדקני שהריני נזיר ממה נפשך אם קטן אני אהא צביל צבי אם גדול אני אהא צביל עממי. והשתא ס"ד דה"ק אם קטן אני לגבי קבלת נדרים דהיינו לפני הגעתי לעונת נדרים. ואם גדול אני לענין קבלת נדרים דהיינו כשהגיע לעונת נדרים. ולכך (קמיימי) [מקשה] הש"ס צשלמא לר' יוסי ז"ר יהודה דאמר דאף מי שהגיע לעונת נדרים לא מצי אציו מדיר ליה, היינו דקאמר אם קטן כו' ואם גדול אני אהא צביל עממי דמשמע שאין אציו יכול להדירו:

[דף ל' ע"א] **ואמאי** הא ברשותיה דאז קאים. [ואפי'] הוי גדול, דקס"ד דגדול אני היינו גדול לענין דנדירו נדר דהיינו (לענין) משהגיע לעונת נדרים ו[ת"ק ס"ל] עד שיצא צ' שערות מצי מדיר ליה. (ותנא קמא אומר [לידע אם הביא] צ' שערות):

פירוש ארזי הלבנון

רב. דאי צאמנע הניזרות א"כ מאי מהני נדיקה אם הביא שערות צאמנע דהרי כבר חלה עליו נזירות אציו שהדירו קודם שיצא שערות. והא ללא פירשו דהביאו צאמנע הניזרות לצודקן אם הביא שערות ומתבטל נזירות אציו [ועי' צשטמ"ק דצאמנע פי' כן, וכן פירש"י לקמן] משום דר"ת לשיטתיה אזיל דס"ל דעונת נדרים אינה קותרת כמ"ש החוס' לקמן דף ל' ע"א ד"ה הניחא וכו' וא"כ היכי קאמר ר' יוסי לידע אם הגיע לעונת נדרים. לכך פירשו צאותו היום דהו"ל הצדיקה לענין אם חלה נזירות או לא וק"ל (צ"מ).

רג. דפחות מכן שערות לאו כלום נינהו כדאיתא צפ' יואל דופן (דף מ"ו ע"א) (תורטו). רג. יראה דהתוס' הוקשה להם דמאי פריך תלמודא לרבי. אדרבא היה לו להקשות לת"ק דצרייתא עממו דקאמר עד שיצא שתי שערות דהיאך אמר ואם גדול אני וכו'. לזה כתבו התוס' דנתוספתא גרסינן רבי יוסי ז"ר יהודה דהוא צר פלוגמיה דרבי צאידך צרייתא דלעיל, הוי אומר דפליג אדריצרי' הוא רבי, ולכך הקשה הגמ' לרבי (ק"ר וע"ש).

רג. הטעם למאי דס"ד הכי ולא מפרשין כפשוטו דגדול אני היינו צהצחא שערות. משום דסתם קטן וגדול דמייתי גבי נדרים משמעו לענין עונת נדרים. כ"כ הר"ר עזריאל הוצא צשיטמ"ק וכ"כ

אלא דאמר אהא בשביל אהא בשביל עמי. כלומר לא קאמר דאם קטן שאין נדרו נדר ואם גדול שנדרו נדר אלא אם קטן אני שרשותי איני עלי דהיינו עד הבאת שתי שערות. והאי דקאמר אם גדול י"א דלא גרסינן ליהיט. או שמא ר"ל ואם גדול שהביא שתי שערות וכרבי דאמר דמדיר בנו עד הבאת שתי שערות:

ד"ג אי אייתי ב' שערות מעיקרא קאי (ברשותיה) בזירות ידיה ואי בסוף קאי בזירות דאצוה כי אייתי במינעי מאי הניחא לרבי יוסי בר' יהודה דאמר לעונת נדרים אלא לרבי מאי ליכא תקנתא עד דתיב דיליה ותיב דאצוה. וכן הגיהו צפי' קדמונים וה"פ רבינו חננאל אי אייתי מעיקרא כלומר אם נדקוהו באותה שעה שצא לפני רבן גמליאל ביום שהדירו אצו ומלאו לו ב' שערות קאי בנדרים) ידיה ונדרו בשביל עצמו. ואי לבסוף כלומר עכשיו שלא נדק באותו היום, אם לא יביא שתי שערות עד לבסוף לי יום (ד)אישתכח דודאי אלו לי יום היו בשביל נדר אצו. אלא אייתי במינעי כלומר נראה צו סימנים חוץ לי היאך יאך ידי נזירות באותן שלשים יום שהרי נזירות אצו מתבטל (עד) אחר הבאת סימנים ואיך יביא קרבנותיו לסוף שלשים יום שהדירו אצו וי"א. וליכא למימר

פירוש ארזי הלבנון

כשיטת הרמב"ן המובא ב"י אה"ע סי' מ"ג. ודלא כהרא"ש והתוס' ב"י שפסק בשו"ע חו"מ ריש סי' ל"ה (כן דקדק בשם שמתחא ש"ה סוף פ' י"ז ובתשובת עין יצחק אור"ח סי' א' אות ב' ושם באה"ע סי' ה' עקב א' אות ב' ע"ש).

אמנם בחז"ל (אה"ע סי' קי"ד סקט"ו) פי' דמש"כ התוס' אם לא יביא ב' שערות עד סוף לי כו' אלא אי אייתי במינעי כלומר נראה צו סימנים כו' באמת אין כוונתם שדקנוהו בסוף לי או באמצע לי ונראה צו סימנים דזה אינו [וכדמוכח בסוף דבריהם שכתבו דמלשון הברייתא משמע דבלא דביקה כלל חיקן הכל צנחאו ולא היה שם טורח דביקה כלל עיי"ש ודו"ק. וכן יש עוד ראיות ע"ז עי' ב"ר]. אלא כוונתם דהוי ספיקא במציאות הדבר וה"ק אי נולדו בסוף לי שפיר אלא אי נולדו באמצע מאי איכא למימר.

והשאלה מחייב שפיר גם לשיטת הרא"ש ו"ל דס"ל דנמצאו סימנים מחזקין ליה בגדול למפרע דזהו דוקא במקום דחזין ממש להסימנים, משום דחוקה דמעיקרא ודשהתא אינו עדות בטבע. אלא חק התורה בחיוב ההנהגה צהאסור והמותר להחזיק זמן הספק כדעיה שקדמה או כהדעיה שנודעה אחר זמן המסופק. והלכך לא נאמרה חוקה אלא בזמן שצאה לנו הידיעה. אבל הכא שלא נדק כלל

בחר"פ. [ועי' בטמ"ק שם שפי' עוד הכרח צוה. ומדקדוק המשך דברי התוס' משמע דס"ל כהפי' שהבאנו].

רנו. נראה דהוקשה להו שהרי ודאי מן ההכרח הוא לפרש קטן וגדול דקתני בצרייתא לענין עונת נדרים דוקא ולא לענין הבאת שערות, דאל"כ מעיקרא לא הוה קשיא מידי לרבי יותר מלרביצ"י [ועי' הע' שלפניו]. ע"כ כתבו דשינויא דמשי אלא אהא בשביל אצו וכו' באמת מיירי שלא הזכיר לשון גדלות וקטנות כלל. ומש"כ אח"כ או שמא ר"ל ואם גדול שהביא ב' שערות וכו' לא נתבאר בדבריהם אי"כ מעיקרא מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר. ואפשר לפי' זה ס"ל כמש"כ צפי' הרא"ש ח"ל: ותשני דאליצא דרבי לאו קטן וגדול לענין נדרים קאמר אלא קטן וגדול ממש בהבאת שערות וכו' ומילתא דפשיטא הוא דלרבי הוה פי' הכי אלא תלמודא שקיל וטרי לם' דברי רבי משום דבעי לאקשויי עלה עכ"ל.

ומה שסיימו התוס': "וכרבי דאמר דמדיר בנו עד הבאת שתי שערות" לא ידעתי מה חידשו בה, הא ודאי דכל הקושיא ושינויא אליצא דרבי קיימינן וי"ע.

רנה. מדבריהם מובא דס"ל דאע"ג דנמצא גדול עכשיו, אין מחזקין אותו בגדול למפרע. והוא

דדעתו היה שאפי' יצא סימנים שלא יפסיק נזירות אצו, מכל מקום אינו ראוי להציא קרבן בשביל נזירות אצו לצד וגם בשביל עצמו כיון שלא פירש ר"ט. וא"ת ואמאי לא פריך הכי למתני* (דהיאך) [דהאיז] מדיר זנו צנוזר כי מיייתי במינעי מאי וי"ל דמתני' איכא לאוקמי בעודו בשנת י"ג דלאף אס מציא הס שומא, אבל אהא קא קשיא ליה דקאי ליה אחר שנת י"ג שנה מדקמיייתי לת"ק למיבדקיה אס הציא אס לאו דקודם לכן שומא אינו. אי נמי יש לפרש דלמתני' ליכא למיפרך דודאי בדקינן במלאת ימי נזירותו ואי מספקינן אס אייתי סימנים במינעי לא (נבדיקיה) [נקריבס] רסא. אבל אהא קשיא ליה דקאמר דלא תצטער לבדקי דבלא בדיקה תיקן הכל צתנאו דאס קטן אני כאילו [לא] היה שם בדיקה צורך^נ, ולכך פריך דהא ודאי אי אייתי במינעי אינו מחוקק כלל:

פירוש ארזי הלבנון

ואנו מסופקים גם עכשיו שהוא קטן הלכך שפיר מספקינן דאפילו אס הוא עכשיו גדול דילמא הגדיל צאמנע. ע"כ חוכן דבריו.

ומיהו בדבריהם שכתבו בסמוך בפה"ד דלמתניתין ליכא למיפרך דודאי בדקינן ליה וכו' התם ליכא למימר הכי ולפי תירוצם שם ע"כ דס"ל כשיטת הרמב"ן ו"ל וכו"ל. אמנם בס' רווחא שמעתתא שם אות ט"ל כתב לדחות בענין אחר והוא דהר"ח לשיטתיה צוה (הוצא צחוס) נדה מ"ט ע"א) דפסק כר' שמעון דלית ליה חזקה דרבא ובתשובת הרא"ש הג"ל מבואר דטעמו דמחזקינן בגדול למפרע הוא משום דחזקה דרבא מסייע לחזקה דהשתא ולהכי הר"ח לשיטתו ס"ל שפיר דלא מחזקינן ליה בגדול למפרע.

רנב. מדבריהם משמע דאס היה מפרש ומתנה שאלם יגדיל צאמנע הרי הוא מקבל נזירות מעכשיו להשלמת נזירות אצו, דמהני. וכן דקדק בחז"א אה"ע סי' קי"ד סקט"ו, אבל הקשה עליהם דא"כ אמאי קאמר בגמ' דלבי ליכא תקנתא אלא בשישים יום, דלמא לא יזור בתנאי שאלם יגדיל במינעי יהא צנוזרות ידיה, אלא ע"כ דלא מהני ואף אס יתנה לא מהני ולכך לא מלאו ליה בגמרא תקנתא אלא בס' יום, וז"ע. ובחי' הגרי"ו (סנטסיל מהד"ד) הקשה עוד בעיקר הדין דמה מהני אס פירש, הא מ"מ נזירות אצו נתבטלה ונזירותו חלה רק אחרי שיציא ב' שערות וא"כ בסוף שלשים יום,

רסא. עי' הע' רנ"ח.

ציונים

הנציחא לר' יוסי בר' יהודה דאמר עד שיגיע לעונת נדרים. והוא עומד בשנת (י"ב) [י"ג] ליכא למיחש דהו שומא. וא"ת ניחוש שמהא נא לעונת נדרים צמינעי וא"כ איך יאזב צניזרות אציו לצד ל' יום. ופר"ת דעונת נדרים אינה קותרת דנהי דהאזב אינו יכול להדירו מכאן ואילך, מכל מקום היכא דהדירו קודם לכן משום עונת נדרים לא פקע כיון דלא הו כ"א דרצנרסב, אצל שערות דאיש דאורייתא פקע דאציו וא"כ ניחוש לשערות צמינעי:

[הגה"ה] י"ל דמיירי תחילת י"ג יום דאכתי אי הוה ליה צמינעי ה"ל שומא בעלמא ואף אם נא לכלל עונת נדרים צאמנע נזירות אין להקפיד לפירוש רבינו תם דעונת נדרים אינה קותרת, דנהי נמי דאין מדירו (אלא) כשהגיע לעונת נדרים, אכתי קאי בקטנותו וכל כמה דלא הדר ביה הוה צנדר אציו וגם שמהא לא יוכל למחות צאמנע: אלא לרבי דאמר עד שיצא שמי שערות. והציאו לצדקו בשנת י"ד לידע אם הציא צמינעי מאי:

לרבי ליכא תקנתא עד דתיב ידיה. פירוש שצריך שימחין ר' חנינא (ל') [ששים] יום אחר שהדירו אציו דאז ממה נפשך איכא [שלושים] או לפני הבאת סימנים או אחר הבאת סימנים יסד ועלתה לו נזירותו* או* נזירות אצורסה:

פירוש ארזי הלבנון

רסב. אצל למ"ד מופלא הסמוך לאיש דאורייתא [והכי קיי"ל] לדידיה עונת נדרים ג"כ קותרת עי' לעיל הע' רי"ת. וא"כ דא"כ למ"ד דהו דאורייתא אכתי קושיית הסוס' צמקומה עומדת דניחוש שמה הגיע לעונת נדרים צמינעי וא"ע. ועי' אחיעזר ח"ב סוף סי' כ'. שו"מ שהקשה כן בחז"ל סי' קמ"ב סק"צ והוסיף ז"ל: ואמנם צעיקר קושיית חוס' יש לומר דר"ג לא היה צריך חו לצודקו אי הגיע לעונת נדרים שהרי כבר ראה גודל חכמתו, וכבר הוחלט דהוא נזיר מחמת עצמו. וגם ר' חנינא לכך נחזקין ואמר שאם הוא ספק הוא מקבל מחמת עצמו וא"כ יאזבו מספק שמהא אין כאן נזירות כלל, ולענין חשש צי מינעי ישמש דברו שר"ג כבר יהיה קים ליה בגויה שהגיע לעונת נדרים עכ"ל החז"א. רסב. זו הגה"ה קאי אדיוצור שלפניו עמש"כ דמתניתין איכא לאוקמי צעודו בשנת י"ב דמאי אציו להדירו. ע"ז הגיה חכם אחד ד"ל דמיירי וכו', ור"ל דהשתא לפי חידושו דר"ת דעונת נדרים אינה קותרת א"כ יש לאוקמי מתניתין בתחילת י"ג נמי, דהיינו שהדירו אציו לכה"פ יום אחד קודם תחילת שנת י"ג דהשתא למופלא סמוך לאיש ליכא למיחש כיון שאינו קותר, וגם לשערות ליכא למיחש

דכל שנת י"ג הרי הם שומא (כ"כ בעלה"ש לפירוש דבריהם אלא דנראה שגפל שם חסרון בדברים ע"ע). רסב. היינו משום דמספקא לן ממי הציא א"כ י"ל דהציא ציוס כ"ט ונחצטל נזירות אציו, לכן צריך להמתין ששים יום דאז ממ"נ איכא נזירות שלימה של שלושים יום. וששים יום לאו דוקא דמאי למיתי קרבן ציוס ג"ט ממ"נ דכאיתא בפ"ק בסוגיא דבר פדא (ב"ר). ומיהו הוה מצי להחנות צפירוש אם קטן איני עכשיו אף אם אגדל חוץ ל' לא יפסיק הנזירות של אצא ואם גדול איני עכשיו יחול עלי נזירות מיד בשביל עצמי כמש"כ הסוס' [עי' הע' דנ"ע] ולא היה צריך להיות צניזרות רק ל' יום ושלא בצדיקה, אלא שלא השיג ר"ת לזה (שלמי נזיר).

רסב. הקשה הקר"א דאמאי לא סגי בל' יום בלבד דממ"נ אם בטלה נזירות אציו א"כ יעלו לו אלו הימים לנזירות ידיה, דהא כך אמר שאם לא יהיה נזיר בשביל אציו יהיה בשביל עצמו. וא"ל כיון דנזירות אציו חלה אלא דבטלה אח"כ אינו עולה לנזירותו וצריך למנות שתיים עכ"ל. ובצנפת פטנת (פ"ב מה"נ ה"ה) תירץ קושיא הג"ל דלא מהני כאן לנהוג נזירות אחת ממ"ג, דכיון שאינו יודע

האיש מגלח על נזירות אצוריו ואין אשה מגלחת כיצד מי שהיה הוא ואצוריו נזירים והפריש אצור מעות לנזירותו ומת ר' יוסי אומר הרי אלו יפלו לנדבה ואצורו שמגלח על נזירות אצור שהיה אצור נזיר והיו לו מעות סתומין ומת ואמר הריני נזיר ע"מ שאגלה על מעות אצור זהו שמגלח על נזירות אצור. ה"ג צפירוש קדמונים וצפירוש רבינו צרוך. ובהרצה ספרים היא [אפיכא] דהוא ואצור נזירינים] מגלח על מעות אצור ואם [לא נזר] נחיי אצור אינו מגלחיסו:

במאי טעמא. אין אשה מגלחת על מעות אצוריסה:

פשיטא. [הא] צלא הלכה ידעינ דאין בת מגלחת ולמאי הוצרך מילתא דר' יוחנן. (וא"כ) [ואח"ת] הא דקאמר הש"ס מ"ט מאי קושיא, דהכא פשוט לן דכן ולא בת. ונ"ל דר' יוחנן גופיה אמרה כי הך דצפ' אלו מציאות (כ"מ דף כה). וכמה אמר ר' יצחק קב צארצע אמות: (וע"ע מוספות פסחים לג: ד"ה סתן וכו' ומה שנרשם שם):

פירוש ארזי הלבנון

רסו. ועי' לעיל כ"ז ע"צ בתד"ה מחיב שכתבו דגירסא הראשונה עיקר וכ"כ צפי' הרא"ש שם וכתב הטעם משום דמסתברא למימר דנאמר הלכה היכא דתחילת קבלת נזירותו היתה על סמך מעות אצור אבל אם נחיי אצור היה נזיר כבר הוחק להביא קרצנות משלו.

רסח. נ"צ דאמאי לא פירשו כפשוטו דמאי טעמא מגלח האיש על נזירות אצור [וכדפי' הרא"ש ונ"ל] דמאי שנא משאר קרצנות דאמרינן לעיל (כ"ז ע"צ) בקרצנו הוא יוצא ואינו יוצא בקרצנות אצור ואפילו נמעות שהפריש אצור. ואפשר דנאמת לא צאו לאפוקי מזה, רק רצ"ב דקאי נמי אאין אשה מגלחת. והכרחס לזה ממה דמקשה הגמ' אח"כ פשיטא [דבת אינה מגלחת], דאלמא מילתא דר' יוחנן דלעיל מיניה קאי אבת נמי וק"ל. ואולי יש להגיה בדבריהם עד"ז וכנ"ל: מאי טעמא. קאי נמי אאין אשה מגלחת כו'.

אבל במרומי שדה כתב דמדבריהם כאן מוכח דס"ל לפסוק כר' יוסי הגלילי דס"ל ק"ק ממון בעלים הם ואחר שהם מעות סתומין ואין מועלים בזבולן משום דיכול להביא בזבולן שלמים, משו"ה פשיטא שהאיש מגלח על נזירות אצור עכ"ד ונ"ת.

עבור איזה דבר הוא נזיר לא ילא. ואף דצדק י"ג ע"א אמר ר' שמעון דיכול להתנות, שם דוקא כיון דעכשיו התנה הו' חיוב צדאי משא"כ כאן דאינו יודע בשביל מה נתחייב עכ"ל. ובענייני לא ירדמי לעומק דבריהם ונ"ל אך אפשר דמש"כ ה"פ דכיון דאינו יודע וכו' כוונתו דאינו דומה הספק דנכאן לשאר ספיקי דעלמא וכגון דהיה דדף י"ג דהתם לא הו' אלא ספק צדיעה אבל במציאות הדבר חל אחד מהם על הודאי. משא"כ בנד"ד כל זמן שחל נזירות אצור ולא נתבטל הרי הו' ספק במציאות תלי ועומד דשמא לא יפקע נזירות אצור לעולם כנ"ל. ואפשר דכוונת הקר"א ג"כ הולך על זה הדרך.

יש להעיר מהיה דשבעות כ"ז ע"צ שבעה שלא אוכל ככר זו שבעה שלא אוכלנה שבעה שלא אוכלנה ואכלה אינו חייב אלא אחת, ואמר' בגמ' הא תו למה לי הא קמ"ל חיובא הוא דליכא הא שבעה איכא דאי משכחת רווחא חיילא עכ"ל עיי"ש צרשי' ותוס' ונ"ע.

רסו. במשנה. האיש מגלח על נזירות אצור. לא נתבאר אי גס על נזירות אצור מגלח. גס נ"ע אי בן בנו נמי מגלח, ואפשר אפילו אחיו היורשו, דדוקא בת נחמעטה (שפ"א).

[דף ל' ע"ב] אם תימצי לומר פליגריסט. רבנן עליה דר' יוסי מדקתני צמתני ר' יוסי לומר משמע דפליגי רבנן עליה. ואם תימצי לומר פליגי רבנן, ארישא דקאמר ר' יוסי אס נדר צחי אצו אינו מגלח ואמרי רבנן דמגלח בכל ענין, [וא] אסיפא דקאמר דנדר לאחר מיתה מגלח על [נזירות] אצו ואמרי רבנן אינו מגלח ע"י:

תא שמע. דארישא פליגי. דתניא כינל אמרו האיש מגלח על מעות אצו מי שהיה אצו נזיר והפריש אצו מעות לנזירותו ומת ואמר הריני נזיר ע"מ שאגלח על מעות [אצו מגלח על מעות] אצו אצל מי שהיה הוא ואצו נזירים והפריש אצו מעות לנזירותו ומת הרי אלו יפלו לנדבה דברי רבי יוסי. ר"א ור' מאיר ור' יהודה אומרים זהו שמגלח על נזירות אצו ע"י. וברוב ספרים היא משוובת:

בעי רבה יש לו שני בנים נזירים. לרבי יוסי שנדרו אחר מיתת אביהן. ולרבנן גם צחי אביהן:

הילכתא גמירי לה ע"י. [ולא] כדין חלוקה צוה: וכל דקדס גלח. וכל הקודם מהם זכה בהם:

ופלגא הוי. פלגי זה נוטל החצי וזה נוטל החצי כמו בשאר ירושה:

בעי [רבא] גריס ר"ת והראשון [רבה ע"י]. צבורי ופשוטי נזירים מהו הלכתא גמירי לה ולא מן הדין והכא לא צעי גלוטי לפוס מאי דשקיל דאע"פ דשני פשוטי פלגי מכל

פירוש ארזי הלבנון

שכן לאחר מיתתו, שכן היא הסבא וכמו שהבאנו צהע' רס"ז משם הרא"ש ז"ל ע"י"ש. וע"י או"מ מש"כ על דברי רש"י צה. ערב. בגמרא. הלכתא גמירי כו' או דילמא ירושה כו'. ומה דקאמר לעיל מהו דתימא יורשין גמירין לה קמ"ל הלכה. אין הכוונה דלאו ירושה גמירין לה, אלא הכי מפרשין אע"ג דהוא משום ירושה, צהא הלכה דהו דוקא כן ולא צה אע"ג דהיא יורשת, אצל צניס הוא משום ירושה. והכא קא צעי אע"ג דהוא משום ירושה צנן אי אמרינן הילכתא גמירי שלא כדין חלוקה צוה וכל הקודם זכה או ירושה גמירי לה דכל מאן דהו צר ירושה כולוה זכו צה וחולקין אותו צוה (ידי דוד. וכע"י צב"מ).

רעג. מש"כ התוס' כן ולא ניחא להו לפרש דחד אמורא הוא דקא צעי לה וצאח"ל הוא דקא צעי בצרימא, משום דא"כ לא היה להש"ס להפסיק צאחמנע הצעיות ולומר צעי רבה (מפרשים).

רסט. תיבות אס תמצי לומר נמחקות וצ"ל: איבעיא להו פליגי רבנן וכו' (צ"ר).

ער. היינו דאינו מגלח כלל על מעות אצו צין אס נדר צחי אצו צין לאחר מיתה. ולנד זה צ"ל דפליגי רבנן עליה דר' יוסי אעיקר קבלת ההלכתא דס"ל דלא נתקבלה כלל.

ואף דלכאורה היה אפשר לפרש לנד זה דאסיפא פליגי היינו דס"ל צנדר לאחר מיתת אצו דוקא הוא דאינו מגלח אצל צחי אצו מגלח, ופליגי אדר' יוסי צתרת. זה אינו וכדמוכח מדצריהם צסמוך ע"י הע' שצח"ז (עפ"י צ"מ ויד"ד. וע"י קר"א צמשנה, וצא"מ מש"כ על דברי רש"י צה).

רעא. לכאורה לשון "זהו שמגלח" משמע זהו דוקא שמגלח, אצל אס נדר לאחר מיתת אצו אינו מגלח. וא"כ מני"ל לפרש דארישא דוקא פליגי. ומזה מוכח [כמש"כ צהע' שלפניו] דס"ל להתוס' דצאחמנע זה אין צד לומר דצחי אצו מגלח ולאחר מיתה אין מגלח דאדרבה אס צחי אצו מגלח כל

מקום אינו כשאר ירושה (ה"נ) לענין שיטול הזכור פי שנים [וה"נ] רעד לא מצי להציא מגלחתו לפוס מאי דשקיל (כשאר) [כשאר] נכסים. או דילמא ירושה גמירי כי היכי (דנוטלן) פי שנים [כשאר נכסים, יטול] ממעות שהפריש אצו לקרבות נזירותו (וכן מגלחת) ע"ה: ואת"ל [ירושא גמירי ולפוס דשקיל מגלח] בחולין הוא דאית ליה פי שנים. פי' ר"ת בחולין דאמר לשון חולין ולא לשון הקדש דאמר מעות אלו לנזירות: [אבל] בהקדש לא. אילו אמר הרי אלו לקרבות נזירותי: או דילמא כיון [דקני] ליה לגלוהי לא שגא. ואפילו אמר לקרבות נזירותו דמוכח לשון הקדש:

אביו נזיר עולם והוא נזיר קסם. או איפכא כי גמירי הלכתא בסתם נזירי. ומצי למיבעי דאצו והוא נזיר עולם, או שמא הא פשיטא דמגלח כיון (ששמו) [ששניהם] האב והבן צמד גוונא (לנזירות) [דנזירות]: ואת"ל הכא אידי ואידי נזירות טהרה. ומגלח שפיר על מעות אצו:

בעי רב אשי אצו נזיר טמא והוא נזיר טהור. אצו נזיר טמא נטמא והפריש מעות לנזירות ואשם, מהו שיוסיף צנו על אותם מעות להציא חטאת עולה ושלמים לנזירות טהרה. אי נמי אצו נזיר טמא וחזר והתחיל ומנה נזירות טהרה, הואיל ונטמא לא הוי דומיא דנזירות דבן דלא נטמא ר"ה לא מגלח: אביו נזיר טהור. והפריש מעות והוא נזיר טמא מהו שיציא הבן כפורים [מן] המעות שהפריש אצו לנזירות טהרה ר"ה:

פליק פרק רביעי בס"ד

פירוש ארזי הלבנון

אי גמירי הלכתא דגילות על נזירות אצו נזיר עולם או דוקא צנויר סתם הוא דגמירי הלכתא. ואין זה נראה דא"כ אמאי לא מיבעי ליה להש"ס לעיל בשארי הלכות האמורים צנויר צהא דיפלו לנדבה וצהא דהאב מדיר את צנו. אלא ודאי אין חילוק צה [א"ה ע"י הע' ר"ן] וכי קמיבעי ליה היכא דאין שניהם שוין וכמו שכתבו התוס' ז"ל בצמחם (ק"ר).

רעה. היינו דהגם דהמעות שהניח אצו הם על נזירות טהרה, אעפ"כ אי אפשר להבן להציא על נזירות טהרה שלו על שאינו דומה הנזירות טהרה דאצו לשלו, דאל אצו שהיה מתחילה נזיר טמא צא החטאת לכפר גם על ימי הנזירות שמה מקודם שנטמא ועל שנטמא. משא"כ צבבן שהיה טהור מתחילת נזירותו (תפ"א. ועי' ק"ר).

רעה. ולפי' אי נמי דלעיל ז"ל ה"נ צה"ג דהבן נזיר טמא אי מציא הבן ממעות אצו אחר שנטהר מטומאתו לנזירות טהרה ואלא דצנויר צטהרה בעזר נותן התורה (צ"ר).

רעד. צריך לומר: "והכי קאמר" במקום חיבת א"נ (צ"ר). או דל"ל "והכי פירושו" וכוונתם צה לפרש מה דאמרו צגמ' והכא לא גלוהי לפוס מאי דשקיל (תפ"א). אבל לפי חיבת א"נ שהוסיפו דפוסים נראה שהתוס' עשו צה שתי חלוקות אחת נטילת הזכור פי שנים צמעות שלא לצורך התגלחת ואחת לצורך התגלחת, וזה מהתמימה כי מה ענין שיטול שלא לצורך גילות צמעות שהופרשו לקרבות ועדיין הם צקדושתן. ואם נאמר דר"ל שיטול הזכור פי שנים צצטר שלמים כמו שפירש"י ז"ל הרי ממ"ש "פי שנים מעות" לא משמע כן (תס דק).

ערה. עי' הע' רע"ד מה שהצאנו משם התם דרך ודצרו קאי ג"כ על הגה"ה זו שהוסיפו דפוסים חיבות [כן מגלח].

רעה. עי' מש"כ צה"ש על פי' זה. ועי' צאור שמה פ"צ מהל' נחלות ה"א ד"ה וצבאר, מש"כ לצבאר עומק כוונת הדברים צה. רעה. משמע מדצריהם דמפרשי דמיבעי ליה להש"ס

[דף ב' ע"א] ד"ה או כו' (מפרש) [אפרש] — ז"ר: ד"ה הריני כו' (ו)אין כו' [משמע] — מס דרך: ד"ה מאי כו' [ד]צסדר כו' [המס] כו' [נ]לשונו — ז"ר: כו' [דכתיב] [דהבא] — ז"ר:

[דף ב' ע"ב] ד"ה אללא כו' [ד]בין — ז"ר: ד"ה לימא כו' [ד]אפי' — תורת נזיר: כו' (נזיר) — רש"ש: ד"ה ד"ג כו' ההגהות ז"ל מהצ"ח, לנד מהגה"ה [אצל] — כנ"ל: והגה"ה אחרונה (וכדמפרש) [וכדאפרש] — ז"ר: ד"ה ודלמא כו' (עליו) — ר' צלאל אשכנזי: בד"ה מזהו כו' [נזיר] — תו"נ: כו' (ד)אין — ז"ר: ד"ה [ואמר אנאה] (ואמאי נאה) — רש"ש: כו' [א]ממענה — דפו"י:

[דף ג' ע"א] ד"ה הריני — ההגהות ז"ל גירסת הכסף משנה פ"א מה"נ ה"ה וכו"ה צ"מ וצ"מ. לנד מהגה"ה אחרונה [אמר] — כנ"ל עפ"י ז"ר: ד"ה תנא כו' [פרע] — ז"ר: [שליש] כו' [משמע] — או"מ: כו' [הו] — תו"נ: ד"ה צפרים כו' (והכי) [ולחכי] — ז"ר: (קאמר) [צקרא] — מס דרך:

[דף ג' ע"ב] ד"ה מובדי כו' (ד)קציל — ר' צלאל אשכנזי: ד"ה צפורי כו' (ולהנכי) [הנכיות] — ז"ר: ד"ה כגון כו' (טפי) — כנ"ל: כו' (שהוא) [טהור] כו' [אהא] — צריט יעקב כ"י: כו' (דאיה תחתי) — קר"א: [ד]אין — ז"ר: ד"ה מאי כו' (קציל עליה) — ז"ר: כו' [צדנרי] (ל"ר"מ — צרי"י כ"י: ד"ה היבא כו' (קציל עליה) [עלי] — כנ"ל: כו' [משום דמשמע כו' עד דהיינו נזיר] ואח"כ כל ד"ז נמחק — הכל מהצ"ר: ד"ה [ובזרוע] כו' [היינו שמאל דעוז] כו' [אי נמי] — או"מ:

[דף ד' ע"א] ד"ה מאי כו' [על היין] — מאורי אור: ד"ה לאלופי כו' (ואינו) [דאינו] — ז"ר:

[דף ד' ע"ב] ד"ה הרי כו' (לא דכו"ע) כלומר (כ"ע) [ד]אי — ז"ר: ד"ה לא כו' [הכי הנודר כן] — או"מ וכן דפו"נ אימא מינא הנודר: ד"ה שמוצוה כו' [צצור] — כנ"ל: (מקדיש) — כתר מורה: ד"ה את כו' (משמע) [משום] — ז"ר:

[דף ה' ע"א] ד"ה [ו]הא רצ הוא דאמר אין כו' (ד)כל כו' (אהני) [אהני] — ז"ר:
 ד"ה תלכבה כו' (ועוד) [שוה] — הג' ר' משה צרי אברהם: ד"ה מאי כו' (משום)
 [משמע] — ז"ר: ד"ה הני כו' (ל)מ' כו' (אלו) [ולפי] — ר' צלאל אשכנזי:
 כו' [אזכור] נשאלתם להם מלך — כו' [והיא] (שהיה) שנת עשר — או"מ: כו'
 (אותה) — ר' משה צרי"ל: כו' (ואפי') [ולפי'] — הג"ר יו"ט ליפמאן: ד"ה
 בר פדא כו' [ה]כחוצים — ז"ר: ד"ה הנהו כו' (ומנין) [ונצרי] — או"מ:
 ד"ה מלמד כו' [היום] — גלה"ש רעק"א:

[דף ה' ע"ב] ד"ה אמר כו' [ל]א היינו טעמא ד — ר' שמחה דעסוי: כו' [הו]
 — מו"נ: כו' [ל]א אמרין צה] כו' (דאומר) [לומר] — ז"ר: ד"ה ולרב כו'
 [י]א דמשמע דוקא] — צרי"ט יע' כח"י: ד"ה תנן כו' (אי דוקא יוס שלשים)
 — ז"ר: ד"ה ואת כו' [ראשון] — צרי"ט יע' כ"י: כו' (מ)דרבנן — כנ"ל: כו'
 אמר[ינן] — כ"מ: כו' [והכא] — ר' שמחה דעסוי:

[דף ו' ע"א] ד"ה ולרב כו' (דיוס שלשים) — או"מ: כו' [דאס גילת] הראשונה
 [ל]שלשים כו' (סוף) [היום] כו' [וסוף היום לתחילת נזירות שני דהיינו] כו' [לא שמעינן]
 — צרי"ט יעקב: ד"ה תנן כו' (שממלא) [ששמלא] כו' (שלשים) כו' (ל) [מיוס] — חס
 דרך: ד"ה נטמא כו' (יוס) כו' (אס) [יוס] — ז"ר: כו' [יוס] — ז"מ: כו'
 (והכי משמע) [והוה מני למחני] לקמן (דקאמר) — ז"ר: ד"ה אל"א כו' (ס"א)
 [ק"א] כו' (לחמות) [לחוק] — ז"ר:

[דף ו' ע"ב] ד"ה קסבר כו' [למחן] כו' [והכי קאמר] — צרי"ט יעקב כח"י: כו' [לא
 סבר] — או"מ: ד"ה אמר כו' [לעולם] — או"מ: כו' (שלשים) כו' [דמירון זה]
 (דמירון זה) כו' (דלית) [דלית ליה] כו' [מקנת היום ככולן] — ז"ר: ד"ה מאי כו'
 (כוותיה) [כוותיה] — חס דרך: כו' [מסיק מיהיה] [איבעי למימר] — עפ"י דפו"נ:

[דף ו' ע"א] ד"ה שנים כו' (ושיטה הוא וכו') [ושיטה הוא] — ז"ר: ד"ה ואמאי
 כו' [כמכאן] כו' [ולעולם] כו' [שנה] — ז"ר: ד"ה ולידהו כו' (ושמא) [ונימא]
 — ז"ר: כו' [דילן] — מו"נ: ד"ה והתניא כו' [דמניא הריני נזיר] כו' (חיי)
 [חיי] כו' [ואס אמר] כו' (נזיר) כו' [דמדמה] — משנה למלך: [ושלשה] (דשלשה)
 כו' [יש] — ז"ר: [לנזירות] כו' [אל] כו' [הרי זה] — משל"מ: ד"ה הואיל (כו).

ואינו יומי מובדל] [ומובדלות] כו' [שאיין] [משא"כ] אונות [שאיין] כו' (כו') — או"מ:
 כו' [יומי נמי דכתיב ויהי ערב ויהי בקר] כו' [אחר] — ז"ר: [מהלכין] [מהלך]
 הימים (ו) מובדלים — משל"מ: כו' [עס היום שאחריו] — ז"ר: ד"ה **שאני**
 כו' [ו] כיון כו' (ו) אחת [אמרין] דטריחא ליה [ו] אריכא ליה (ואמרין דאריכא ליה)
 — משל"מ: ד"ה **הריני** כו' [ומיר] כו' [ומיר] כו' [אחד] — תפא"ץ כ"י: —

[דף ז' ע"ב] ד"ה **ואי** כו' [נדר] כו' [יוס] — ז"ר: ד"ה **לא** כו' [ואי אמר] כו'
 [דדריש לישנא יתירא] — ז"ר:

[דף ח' ע"א] ד"ה **הריני** כו' (ציוס) [נכל] — ז"ר: ד"ה **אין** כו' (מרוצה)
 [ארוכה] — ז"ר: ד"ה **הריני** כו' (לפניס) [לפניו] — רש"ש: ד"ה **מבא**
 כו' [אס] — מהג"מ צלאל אשכנזי: כו' (וכדפרישי) [וכדפריש הש"ס] — ז"ר:
 ד"ה **כמנין** כו' [הרצה] — תו"נ: ד"ה **ולחזייה** כו' [לגלת] — קרן אורה:
 ד"ה **שיהא** כו' (דאומר) [דיתנה ויאמר] — מהג"מ צללי אשכנזי: כו' (שלא)
 [שמא לא] — ז"ר: ד"ה **אפי'** כו' [מספק] — זרי"י כח"י: ד"ה **הבא**
 כו' כו' [קבל] — תו"נ: כו' (דהאמר) [דאמר] כו' (הך) [חד] כו' (כלל) [דכרי]
 — ז"ר:

[דף ח' ע"ב] ד"ה **ורבי** כו' [חדא משמע] — ז"ר: כו' [היינו טעמא] כו' [לישנא]
 אחרינא אי אמרת בשלמא [אלא מאי] כו' (מת) — או"מ: כו' [פעמים] — תו"נ:
 ד"ה **מנין** כו' (וכן) [כין] — ז"ר: ד"ה **מוצה** כו' [קין] — ר' יו"ט ליפמאן:
 ד"ה **הרי** כו' [עולם] — מהג"מ משה צר' אברהם: ד"ה **זויר** כו' [אמר] כו'
 [ו] כשאמר — תו"נ: כו' [מונה ארבע] — ז"ר: כו' [ומשני] — תו"נ:

[דף ט' ע"א] ד"ה **הריני** כו' [ותימה] (ו) למה כו' [מפרש ד] קרי [אינשין]
 — ז"ר: ד"ה **אמר** כו' (נזיר) [נזיר] — ז"ר: כו' [יהודה אס] — עפ"י
 משל"מ: ד"ה **אין** כו' [והא] — תו"נ: כו' (והאמר) [והא] — ז"ר: כו'
 [דקאמר] — תו"נ. ודפו"ג איחא וקאמר: כו' [ונדור] — גליין: כו' (דהכי מפורש)
 [דהכי מילין] צתמורה (היכא) כו' [ר' מאיר] כו' (דכ"ה) [ככ"ה] — ז"ר: כו' [ותירן]
 כו' עד דשני וי"ל [דשאני] — שלמי מזר: כו' [לטעמייהו] — או"מ: כו' (לז"ש)
 — ז"ר: כו' (דלא) [אי לא] כו' (וחזר) [דחזר] — תו"נ: כו' (וכל שכן) [וב"ש ס"ל]
 — או"מ:

[דף ט' ע"ב] ד"ה **יביא מן החיטין** כו' (דחוטא) [דעומר] — או"מ: ד"ה **יביא עשרון** כו' (והוי) [והיינו] — מהג"מ יו"ט ליפמאן: ד"ה **באומר** כו' (חוטא) [עומר] — או"מ: כו' [צשמן וצלזונה] כו' (צשמן וצלזונה) — ז"ר: ד"ה [א"ל] כו' (ורבי יוחנן אמר [כו']) — ז"ר: ד"ה **א"ל** כו' (כיון) [מה] כו' [אס] (ו)אפשר — ז"ר:

[דף י' ע"א] ד"ה **פרה** כו' [כו'] כו' (הא מדקמני כו' עד אמר) כו' (מה שהיא כו' עד צלצה) — ז"ר: כו' [ו]להכי כו' (אמרה) [אמר] — תפא"ס: כו' [ו]היה נופל [אז] כו' [אני] — תו"נ: כו' [יש] — ז"ר: ד"ה **תרתיין** כו' [לחודיה] — ז"ר: כו' (ולא לומר לשיטתו) [ולילו לשיטתן] כו' (מפרש) [אפרש] — ז"ר: ד"ה **מי** כו' [הגה"ה] — או"מ וז"ר וכן בדפו"נ איתא ה"ג ועי' או"מ: כו' [כיון] — תו"נ: כו' [לא] כו' [מאליה] — ז"ר: ד"ה **הרי** כו' (כקרבן — רש"ש: כו' [אס עמדה] כו' [ועמדה מאליה] — כתר תורה ותו"נ: כו' (אלא דלא כו' עד דפריך ליה) כו' [אלא דלא כו' עד דפריך ליה] — ז"ר:

[דף י' ע"ב] ד"ה **ואמר** כו' [ו]ממני' — כנ"ל: כו' (כך) — רש"ש: כו' (עמדה) [עומדת] — ז"ר: ד"ה **ב"ש** [סבני] — רש"ש: כו' [אס] — או"מ: כו' (ואס) [דאס] כו' (משס לכ"ש) [משמע לז"ש] כו' (מדין נזיר) [מיין נזר] כו' (דהכי) [דכי] — ז"ר: כו' (ו)א"ל — תפא"ס: כו' (כאן) [כיון] כו' (כלומר) [כלוס] — ז"ר: כו' (לחנא) [ולחנא] — רש"ש: ד"ה **אימא** כו' [יהודה] — או"מ: כו' (הכי גרסינן) כו' (ה"ג) — ז"ר: כו' (דאה"נ אלא) [דאי הכי] — צאר משה: כו' (יהיה) [הריני] כו' (דהפי') [דחפץ] — ז"ר: כו' [ואס יהיה כו' עד לא] — או"מ: כו' [לא שאני] [שאני] — תפא"ס: כו' [צנודר] מצשרה [נחלקן] — כנ"ל: כו' [לא] — תפא"ס: כו' (וצמה דניזר) [כמו צנודר] — תו"נ: כו' [סל נדרין] כו' (אכל) [כלל] — ז"ר:

[דף י"א ע"א] ד"ה **יודע** כו' (אני) — ז"ר: ד"ה **אף** כו' (צמרי) [אחרי צי] — ז"ר: ד"ה **דהוי** כו' [על מנת] — תו"נ: כו' [נזירות] — ז"ר: כו' [נזירות] — ר' צלאל אשכנזי: כו' ד"ה **תניא** כו' (דהא) [דכי] — או"מ:

[דף י"א ע"ב] ד"ה לרבנן כו' (משום הכי) — מהג"מ צ"ל אשכנזי: כו' הנזיר[ות] — צ"ר: כו' (על אחד) [עליה בלחם] — או"מ: ד"ה ולרבי כו' [צכולן] — צריט יעקב כ"י: ד"ה נדרי כו' (ה"ז נדרי וירחין או) [ולוקח אומר] — מאורי אור: כו' [ולמ"ד] [צריכין היינו] — מהג"מ יו"ט ליפמאן: ד"ה נדרי הבאי כו' (היכא) [הכא] כו' [היינו] — או"מ: ד"ה הריני כו' [אמר] כו' (צעמנו) — צ"ר: כו' [עצמו] — ר' צלאל אשכנזי: כו' [וכי אמר] כו' [חייב עצמו לגלח] — תפארת ציון: כו' [ומהשתא] כו' (ועתה) [ועוד] כו' [נזיר] — צ"ר: ד"ה ואם כו' (שפטור) [שנפטור] — ר' צלאל אשכנזי: כו' [ינא] (נמי) — תפא"ס: כו' (צלאל אחר) — כתר תורה: ד"ה מודקאמר כו' (דפלגא) [דאפלגא] — ר' צלאל אשכנזי: ד"ה לעולם כו' [ומגלחת] — כ"ת: כו' (כמו) [שכן] — צ"ר:

[דף י"ב ע"א] ד"ה אסור כו' [וכבר מת אביה] כו' (וכבר מת אביה) — צ"ר: כו' [דלאן] — כ"ת: ד"ה קן כו' (זב וזבה) — צ"ר: כו' [לחטאת ואיזהו] — מאורי אור: ד"ה ואילו כו' (הוא) [דלמא האי הוא] — תפא"ס: ד"ה בשוקא כו' (הוא) [דמי לן קבוע] — או"מ: ד"ה באשה כו' (שמגאל) [שמניה] — או"מ: כו' (אלל) [ולכל] — צ"ר: כו' [וכי] — או"מ: כו' [וכי] — או"מ: כו' [אלן] — ר' יו"ט ליפמאן: כו' [לא] — או"מ: [ולא] — כנ"ל: כו' (אמתני) [ממתני] כו' (מתני) — צ"ר, או"מ: ד"ה ב"מ כו' (צעא) [שאני] — צ"ר: כו' (דהא נסיב) [והכא כיון דנסיב] — תו"נ: כו' [אס] — ר' צלאל אשכנזי: כו' [דכיון] — תו"נ: כו' (מיהא) [מהשתא] — צ"ר:

[דף י"ב ע"ב] ד"ה דלמא כו' [לן] — צ"ר: ד"ה אמר כו' (שיחד) [קאמר] כיון שהרחיק חיצת] — צריט יעקב כ"י: כו' [תיצת] — או"מ: כו' (חייב) [חיוב] — רש"ש: ד"ה בי כו' [באומר הרי עלי דכיון] (הריני נזיר וכיון) כו' [לאומר] — צ"ר: כו' [צלשנא דמתניתין] כו' (במתניתין דלישנא) — רש"ש: ד"ה הריני כו' (הרי זה) [הריני] — צ"ר: ד"ה בת כו' [בת] — רש"ש:

[דף י"ג ע"א] ד"ה והפילה כו' [ור"ש סבר כו' עד לספיקא] — צ"מ: כו' (צן) [צת] — צ"ר: ד"ה חזרה כו' (וילדה) [מלידה] וז [דולד] כו' [הוין] — או"מ, צ"ר:

ד"ה רבי כו' [כ]שיהיה — ז"ר: לַבְּשָׁאֲבָנָה כו' [הו'] — תס דרך: ד"ה ודָד כו' (ל)ר' יהודה כו' [דכרי] — ז"ר: כו' (לעיל דמיר דכרי דלא הו' נזיר כלל) — רש"ש: ד"ה וּדְהִפִּילָהּ כו' [אחת] — מהרי"ט אלגאזי זכורות פ"ח: כו' [אף] כו' [אפילו] — ז"ר: כו' (השניה) — או"מ וכן דפוי"ג לימא למינח השניה: כו' [הו'] כו' (כך) [ו]מסיק — משל"מ פ"ט ה"ג: ד"ה וּנְפַקָא כו' (כי) [למימר] כו' [ל]משוי ליה [ודאי אלף] כו' [זודאי] [כודאי] — ז"ר: ד"ה וּשְׂמַע כו' (ואי) — ז"ר: כו' (מדבוריה) [אליצוריה] — תו"נ: כו' (לי) [לך] — רש"ש: ד"ה אַתְּ כֹהֵן בֶּלַח כו' (דילמא) — ז"ר וכן דפוי"ג לימא: [ו]מסתמא — ז"ר:

דף י"ג ע"ב] ד"ה אָמַר כו' [אמרין כיון] — מהג"מ יו"ט ליפמאן: ד"ה הָרִיבִי כו' (ונזיר) [ו]מלכד — תו"נ: כו' [ד]כיון כו' (הילכך) — ר' זללאל אשכנזי: כו' [כשישלים] — או"מ: ד"ה הָרִיבִי כו' (ד)סתם כו' (עדיין) [למנין] כו' [לכן אמרין] (ולא) — ז"ר: ד"ה לְאַחֲרָה כו' [אלף] — תו"נ: כו' (משישלים) [דכשישלים את] כו' (יחזיר) [יחזור] — מלאכת שלמה על המשניות: כו' [כך] כו' (את) — ז"ר: כו' [כשנוול] — כ"מ: כו' (לגמרי) [לגדון] כו' [קודם] (צ)לידת — ז"ר: ד"ה בְּעִי כו' (ד)איכא — ר' זל' אשכנזי: כו' (לחשלומין) [להשלימו] — ז"ר: כו' (וגם) [אפשר] — תו"נ: כו' [ד]אס — ז"ר: ד"ה אָו כו' [הגה"ה] כו' (הראשונים) [הראשונה] — ז"ר: כו' [יש לומר] — תו"נ: כו' [נפני ענמן] קר"א: כו' [אחרונים] — ז"ר: כו' [להנך שלשים] — כ"מ: כו' (פי') [יהיה] — ז"ר: ד"ה חֲדָא כו' [דימרין] — ז"ר: כו' [נזירות דאחר] — רש"ש: כו' [דנכ'] — תו"נ:

דף י"ד ע"א] ד"ה מִי כו' [שנה אחת] — גליין: כו' (דחזיא) [דחזור] — ז"ר: כו' (אסר) [אמרין] — או"מ: כו' (עולס) כו' (נזיר עולס) — עפ"י פי' הרא"ש: ד"ה וְאַתָּה כו' (הכא) [להכי] כו' (ו)מהשתא [ו]יכול — ז"ר: ד"ה אָמַר כו' [נזיר] — או"מ: ד"ה אָמַר כו' [קאמר] — ראיתי צאיה ספר וכעת לא מלאמי: ד"ה פְּשׁוּטָא כו' [צרימא היא] — עפ"י רא"ש: כו' (והגיה) [ומניח] — או"מ: כו' [כיון] כו' [כיון שהשלים מניינו] — ז"ר:

[דף י"ד ע"ב] ד"ה נִפְּתָא כו' (מהיום) [מאה יום] — קר"א: כו' [ונזכרע, שימ] — או"מ: ד"ה אָמַר כו' (וכיון דנטמא) [ונטמא] — או"מ: כו' (מעכצו) [מעכצת]

— כ"ט: כו' (יסמור) [לסמור] כו' (דנטמא) [זנטמא] — ז"ר: ד"ה לעולם
 כו' (דנטמא) [זנטמא] — ז"ר: כו' [אחר שהציא קרצנותיו] — ז"מ:

[דף ט"ו ע"א] ד"ה שאני כו' (דאמר) — ז"ר: כו' (אלא) [ימי מזירותו ועמה]
 כו' (עדיין) כו' [עדיין] — עפ"י רא"ש: ד"ה אומר כו' (עד) [עוד] — ז"ר: כו'
 [שלמו] — מלאכת שלמה: כו' (לנויר) [לנויר] — ז"ר: ד"ה לא כו' (בריות)
 [נלידת] — או"מ: ד"ה אל"א כו' [ולא מזכיר] — תו"נ: ד"ה וכן כו' (אחד)
 [אחר] — ז"ר: ד"ה אילימא כו' (תוך) [תורת] — או"מ:

[דף ט"ו ע"ב] ד"ה ששחמו כו' [שהיא טמאה] [נטמאה] — כ"ט: ד"ה מאי כו'
 [דקסבר] — מהג"מ זלאל אשכנזי: כו' (דאחמו) — ז"ר: ד"ה זב כו' [לאורחא]
 [קדשים] — או"מ: ד"ה אע"פ כו' [ד]סתר כו' (זשמירת) [זשמרת] — ז"ר: ד"ה
 הכי כו' [לעולם] — ז"ר: כ"ט: כו' (דטומאה) [דטומאת ההוס] — או"מ: ד"ה
 ואף כו' [מ]דרבנן — ז"ר: ד"ה אב"ל כו' [אצל] — ז"ר: ד"ה סותר כו' [כל]
 — ז"ר: כו' (לה) [לו] — רש"ש:

[דף ט"ז ע"א] ד"ה [ו]א"ל כו' — ז"ר: ד"ה זבה כו' (היא) — כ"ל: כו' (מכי)
 [דהוי כמו] — שלמי נזיר: כו' (י"א) [א] כו' (י"ג) [ג] כו' (ט"ו) [ה] — או"מ: כו'
 [דאחא למימר ב] — או"מ, ז"ר: כו' (ד)כיון — ז"ר: כו' [ד]למ"ד — מהג"מ
 יו"ט ליפמאן: כו' (ולי) [ולא] — ז"ר. וזדפו"נ איתא ז"ר: ול"נ: כו' [תוך י"א] כו'
 [למפרע] כו' ועד סוף הדיבור הכל מהז"ר:

[דף ט"ז ע"א] ד"ה שיום כו' (עולין) [עולה] — רש"ש: כו' למנותו [ל]מזירות
 — תו"נ: ד"ה הריני כו' (ו)הכא — כתר מורה: כו' (ד)הכא [ד]אמר — ז"ר:
 כו' (דלכך) [ולכך] — כ"נ לענ"ד: כו' [לא] אמרי רבנן היכא [ד]נטמא — או"מ:
 כו' מכאן ואילך כל ההגהות מהז"ר:

[דף ט"ז ע"ב] ד"ה ואפילו כו' (דמונה) [דמפרש] — ז"ר: ד"ה יצא כו'
 (ונכנס) — כנלע"ד: ד"ה ר"א כו' (ודיוס נטמא זמחילה) — כ"ט, תו"נ: ד"ה
 רבי כו' [ואינו] — תו"נ: ד"ה מיתלא כו' (נ"ל) [ס"ל] — ז"ר: ד"ה וריש
 כו' (עליו) [עלי] — לענ"ד: כו' [או] — ז"ר:

[דף י"ז ע"א] ד"ה ואין כו' [עולה לו] — ז"ר: ד"ה ונזיר כו' [ו]מוקמין כו' [לאיחוי] [למיחני] כו' [דלף] [ולף] — ז"ר: כו' [כדפירש הקונטרס] [כדפריך לקמן] — או"מ: כו' [דינף] [תנף] — כ"מ: ד"ה הגדה"ה כו' [לף פליג] — כנלע"ד: ד"ה קרבן כו' [לענין לטעור] — או"מ: ד"ה משום כו' [דפשיטא הוא כיון] — ז"ר: ד"ה בתקנתא כו' [והוא] [כשנעמף] — כ"מ: כו' [בדאסור ליה] — או"מ:

[דף י"ז ע"ב] ד"ה אלף כל ההגהות מהז"ר: ד"ה ובא כו' [שנעמף] — כ"מ: ד"ה ימי כו' [ד]ודאי — כ"מ: כו' [לדמומו] — ז"ר: ד"ה הגדה"ה אף כו' [מה ימי טומאתו] — ז"ר:

[דף י"ח ע"א] ד"ה דאי כו' כולהו] — ז"ר:

[דף י"ח ע"ב] ד"ה לוקמה כו' [דחזף] — תו"נ: כו' [ושחך] [דשחך] — תפא"ץ: ד"ה ה"ג כו' [ו]כי — ז"ר: ד"ה אית כו' [ליה] — כ"מ: כו' [זו] — ר' צללל אשכנזי, תו"נ: ד"ה מרתחיל כו' [וצ]טומאה או"מ: ד"ה בשלמא כו' [קנת] ז"ר: ד"ה ורבנן כו' [כ"ף] — ז"ר:

[דף י"ט ע"א] ד"ה ת"ל כו' [והזיר כו' עד הו"ף] — ז"ר: ד"ה אמר כו' [דנעין] כו' [מיימי] — ז"ר: כו' [העוף] — או"מ: ד"ה ואי כו' [נטמף] — ז"ר: ד"ה סבר כו' [אס כן] [אנל] — או"מ: ד"ה המצער כו' [מ"מ] — תו"נ: ד"ה לא כו' [דלף] — כ"מ, ז"ר: כו' [מר] אליעזר — מהג"מ שמחה דעסוי: ד"ה ה"ב כו' [חד] [הך] — ז"ר: ד"ה לא אמר כו' [שמחה] [שימחה] — מהג"מ צללל אשכנזי: כו' [דרצנן ללף דרשינן] [לרצנן ללף דרשין] — ז"ר:

[דף י"ט ע"ב] ד"ה אמר כו' [גופף] [אצי גופיה] — צרית יעקב כת"י: כו' [דנקרף] — תו"נ: כו' [שלף צף] [דלף צעין] — גליון: ד"ה נזיר כו' [שגזרו] [שנזר] — ז"ר: ד"ה ובסוף כו' [וי"מ] [מפרש] — ז"ר:

[דף כ' ע"א] ד"ה ליבוא כו' [דטעמף דהזאה כשאר] [דטעוניה הזאה משום דמיחלפף כשאר] — שלמי נזיר: ד"ה תא שמוע כו' [ועוד] [עד] — שלמי נזיר:

[דף כ' ע"ב] ד"ה ה"ג כו' [אמר גם] כו' [השתא י"ל] — ז"ר:

[דף כ' ע"ב] ד"ה הריני כו' (מהשתא אצל) [דהשתא] — כ"מ: ד"ה רבי כו' [מפרש] — ז"ר:

[דף כ"א ע"א] ד"ה ליבא כו' [ואני] — תפא"ל: ד"ה ומישני כו' (ו) משתרי כו' (ו) מני — ז"ר: ד"ה ראשון כו' (יד נזירה) [שמע מינה בקמא] — ז"ר: ד"ה אחרון כו' (דשל אחרון) [דשלאחריו] — ז"ר: ד"ה ש"מ כו' (והא נמי דהוא) [והוא נמי הוה] — ז"ר, ותיבת והוא נמצא גם בדפו"נ: ד"ה דאמר כו' (נזיר) [כידו נימא] — ז"ר:

[דף כ"א ע"ב] ד"ה ידי כו' [אמר] — או"מ: ד"ה במאן כו' (במאי) [כמו] — או"מ: ד"ה והיינו כו' [כ] חטאת — כנ"ל וכן ראיתי מגיה צספר אחד ואיני זוכר כעת היכן כו' [איסור יש] — ז"ר:

[דף כ"ב ע"א] ד"ה הוא כו' (צפ"ק) [צפרק צתרא] — או"מ: כו' [לעיל] — ז"ר: ד"ה תא כו' [ר"ש אומר] [ור"ש אמר] כו' [אם אמרה] (ו) לא — ז"ר: כו' [כי אמרה] — צריט יעקב כ"י:

[דף כ"ב ע"ב] ד"ה מר כו' (ליה) — תפא"ל: כו' [היכא דמחית צטר וצמי שלמים] כו' (דנימא) [דנעל] כו' (איהי) [ההיא] — ז"ר: כו' (שאמרה) [שחצרתה] כו' (וע"כ) [וע"ז] — או"מ: כו' (ויש) [ציש] — ז"ר: כו' (לימא) [לומר] — או"מ: כו' [זריקה] כו' (ואי צננא לאתפוס) [דאי צננא אתפוס] — ז"ר: ד"ה ואי כו' (ואותה) [והא אשה] שאמרה [הריני] כו' (ו) אריכות — ז"ר: ד"ה ורבינדהו כו' (דינא) [לנה] — ז"ר: (ותני) [ודקתני] — או"מ: ד"ה אביי כו' (ו) אם — כ"מ: כו' (פי' וכו' עד נזירות אנפשיה) — או"מ: כו' (ששאל צתמיה) כ"מ:

[דף כ"ג ע"ב] ד"ה תמר כו' (נמי) — או"מ:

[דף כ"ד ע"א] ד"ה שלמים כו' (קדשם) [קדשתם] — כנ"ל: ד"ה ה"ג ואינם כו' [שלמי נזיר] — ז"ר: ד"ה ה"ג היו כו' (מפרש) [אפרש] כו' (לחולין ולמזבח) [לקיץ]

המוצת] — ז"מ: ד"ה **אמר** כו' [דהא הו' צהמה דידה] כו' [כגון אס לא הפר לה]
— או"מ: ד"ה **דתניא** כו' [זריח] — כנ"ל:

[דף כ"ד ע"ב] ד"ה **שלח** כו' [היתה צהמה שלה] — או"מ: ד"ה **היו** כו' [מינה]
— ז"ר: כו' [דהכא] — שמחה דעסו: ד"ה **יפלו** כו' [ולישני] — או"מ: כו'
[דהכא] [דהתם] — ז"ר: כו' [ומיירי מתני' צסומין] — או"מ: כו' [דלא] כו'
[קאמר] — ז"ר: כו' [מכולן] — תפא"ל:

[דף כ"ה ע"א] ד"ה **רבי** כו' [צנדור] [צנזיר] — או"מ: ד"ה **בשלמא** כו'
[וצין] — תפא"ל: ד"ה **מפורשין** כו' [שלמים] — ז"ר: ד"ה **תני** כו' [איירי]
[גמירי] — ז"ר:

[דף כ"ה ע"ב] ד"ה **קתני** כו' [צסמוך] — ז"ר: כו' [דאי לא וכו' עד דין
אשם] — או"מ: כו' [שאס הקריצ] — כ"מ: כו' [והדס הא] כו' [עולה] [אשם]
— או"מ: כו' [דללא] — תפא"ל: ד"ה **ובי** כו' [ונמסר ל] — כ"מ: ד"ה
זיתק כו' [ה"ה] [הו"א] — ז"ר: ד"ה **אמר** כו' [וה"ג] [הג"ה] — או"מ: כו'
[אומה] — תפא"ל: [איחא] כו' [לקרצנות טומאח] [זרעמו] — ז"ר:

[דף כ"ו ע"א] ד"ה **תני** כו' [ויש לומר דדמי לגזיר] — צרית יעקב כח"י: ד"ה
לאפוקי כו' [ומה שיש צהם קדוש צקדושת עולה יתחלל על צהמה זו] — צר"י כח"י:
כו' [וכל] [דכל] — תפא"ל: כו' [גינהו] — גליון: ד"ה **הא** כו' [ואלו לעולמי
וכו'] — כנ"ל: כו' [הג"ה וכו' עד סוף הגה"ה] מקומה לקמן עם קצת שינוי לשון
— כ"כ ז"ר ואו"מ: [ד]נחצלה — כ"מ: כו' [ו]כיון — תפא"ל: כו' [מיהא
מסייעו] [מש"ה] — או"מ: כו' [לעיל] — תפא"ל: ד"ה **אמר** כו' [אומר] [אפשר]
— כנ"ל: כו' [לקיש] [לוי] — ז"ר: כו' [לכהן] — צית אהרן: כו' [וממותר כו'
[לנעלים] [לשם] — ז"ר:

[דף כ"ו ע"ב] ד"ה **והשאר** כו' [חטאת] [שלמים] — או"מ: כו' [ודמי שלמים
צכל מקום שהם יהיו מחוללים על צהמה זו] — צר"י כח"י: כו' [אס] [ד]נשתמש
— ז"ר: ד"ה **אבל** כו' [קרצנו] [מקרצנותיו] — כנ"ל: כו' [כמו מיעוטא] — כ"מ,
ז"מ: כו' [דמיון] [דמיתם] כו' [לידי] [לדמי] כו' [ה"ג] [דאיכא נמי] — ז"ר: כו'
[מעורצין] [מפורשין] — כנ"ל: כו' [ו]לקנות — מהג"מ צ"ל אשכנזי: כו' [ענין] [ענמן]

— ז"ר: ד"ה אב"ל כו' [כו' כו' (של) כו' [העומד] כו' [ו]לר"נ [זר יחזק] — ז"ר:
 ד"ה אלא כו' [כ]צמה כו' [צחייב] — ז"ר: כו' [וגס] [דגס] — לענ"ד:
 (ו)ש"ך כו' [אלו] [אולי] — ז"ר: — [וכן] [א"כ] — כנ"ל: כו' [לנדר] [וגמר]
 — מהג"מ יו"ט ליפמאן: ד"ה ובי תימא כו' [הא] כו' [דנהי דכיון] [דה"נ]
 מיון] — ז"ר: כו' [נימא שמא היה] — תפא"ס: כו' [צמערונת] — או"מ: כו'
 [הוא] — כנ"ל: כו' [צנו וצנו] [צני וצני] — ז"ר: כו' [לפירושן] כו' [לפירוש]
 — כנ"ל: כו' [דסוגיא] — רש"ש: כו' [מ"ט] [הוי טעמא] כו' [צלשון] [כלשון]
 כו' [והיא היא דרבותא] [והיא רבותא] — ז"ר: כו' [דדמי למעות לאלתר הך]
 — מאורי אור: כו' [צפרק] [צפירוש] — גליון. וי"מ דפיו"נ: כו' [לדרב] [מדרב]
 — תפא"ס: כו' [דלא היה מקשה] — ז"ר: כו' [ו]מאי — כ"ת: כו' [לענין]
 קציעות הצעלים] — מאורי אור: כו' [ו]מדקאמר — כנ"ל: כו' [קציעות צן לענין]
 כו' [צחק] — צריט יעקב כח"י:

[דף כ"ז ע"א] ד"ה ולימעיך כו' [הראוי] [תקרב] — מאורי אור: ד"ה
 ואמאי כו' [למיחש צנייהו] [למיחש צניהו] — או"מ: כו' [מעכשיו] [דמעכשיו]
 — מהג"מ צלאל אשכנזי: כו' [ושם חטאת] — קר"א: כו' [נפריס] [פריס]
 — או"מ: כו' [מעלה] [ויפלג] — מאורי אור: כו' [אי] כו' [אי צעשיית כהן] [אומר]
 [כן] — מהג"מ יו"ט ליפמאן: [והוא הדין כו' סתומין] — תפא"ס: כו' [צפסחיס]
 [צפסוקיס] — או"מ: [כך] [כד]סבר — ז"ר:

[דף כ"ז ע"ב] ד"ה מתיב רב [הונא] [המנונא] — גליון: כו' [דהוא] [זהו]
 — או"מ: כו' [לחטאת] — רש"ש: כו' [ה"ט] [הכא] כו' [ד]ימותו — ז"ר: ד"ה
 מתיב כו' [אס] [אשר] — ז"ר: ד"ה שיהרי כו' [נוירות] — גליון: כו' [היה]
 מדקדק ר"ס וכו' עסה"ד אין כאן מקומו] — או"מ ושאר מפ': ד"ה ה"ג כו'
 [מפורשין] [מופרשין] כו' [מצינו ד]מגלח — ז"ר:

[דף כ"ח ע"א] ד"ה אב"ל כו' [קרנות] [קרננו] — ז"ר: ד"ה יבול כו'
 [לעבודה] [לעצרה] כו' [לחטאת] — מהג"מ יו"ט ליפמאן: ד"ה שיהרי כו' [קרנ]
 — פי' עזרת כהנים על ת"כ: כו' [ו]כיון — כנ"ל: כו' [חלב על] כו' [צו] [כן]
 — ז"ר: כו' [ואחרי] [דאחרי] — כ"ה צמר"פ ושיטה: צסה"ד ש"ך הגה"ה מלעיל

כ"ז ע"ב — מפרשים: ד"ה **על חמאתו** כו' [עליו] — כנ"ל: כו' (ה"ג)
[הגה"ה] — או"מ ושאר מפ': כו' [קמ"ל] — ר"צ רנשורג: [ו]אע"ג כו' (וכפר)
[כבר] — או"מ: ד"ה **קתני** כו' [ד]נמקבלה — ז"ר: ד"ה **נזרק** כו' (ומטו)
[ומאים] — ז"ר: ד"ה **בד"א** כו' (קרנומיה נטומאה) [קרננות טומאה] — ז"ר:
כו' [מ]שנשטטה — כנ"ל:

[דף כ"ח ע"ב] ד"ה **משום** כו' (ו)שז — תפא"ס: כו' (מן) [כדין] — ז"ר: כו' [ולא]
דוקא שלא לשמן] — כנ"ל (ע"פ פי' הרא"ש): ד"ה **בבשי** כו' (וקאי) [דקאי נמי]
— ז"מ: כו' [אלא] כו' (דאי) [ואין] כו' (נשעת) [קודם שעת] כו' (ז"ל) [ול"ע]
— ז"ר: כו' (כיון) — כנ"ל: כו' (מעיקרא) [מיקבעי] — או"מ: כו' [הנשר]
— ז"ר: כו' (ו)משום — ר' צללאל אשכנזי: כו' (נעשה) [נשטט] — ז"ר:
ד"ה **דתנן** כו' (גלח) כו' (מן) [גלח על] — ז"ר, או"מ: כו' (וקאמר דצעל
ינא) [להכי קאמר דנגילת] כו' [ינא] — ז"ר: ד"ה **אידי** כו' [דיש] — ז"ר:
ד"ה **ואין** כו' [קרובין] — כנ"ל: כו' [מיד] — ז"ר: ד"ה **היתה** כו' [כו']
— ז"ר:

[דף כ"ט ע"א] ד"ה **בנו** כו' [קסבר] — ז"ר: כו' (והאמר) [והכא אמר] — כתר
מורה: ד"ה **בנדרים** כו' (אשכחן) — כ"מ: ד"ה **קסבר** כו' (דלא חשיבא)
[דלאחשיבא] — שלמי נזיר וצריית יעקב וכ"א נשטמ"ק נשם תוס' רא"ש וכן צר'
עזריאל: ד"ה **קסבר** כו' (ש)מים — ז"ר: ד"ה **ה"ג** כו' [הכי] — ז"ר: כו' [הכי]
והתניא וכו'] — תפא"ס:

[דף כ"ט ע"ב] ד"ה **מתקיה** כו' [דהא] — ז"מ: ד"ה **לימא** כו' (די"צ) [די"ג]
— ז"מ: ד"ה **ואיבעית** כו' [דסבר] כו' [דנשמון] כו' ([צפ' כל שעה]) — או"מ:
ד"ה **לימא** כו' [על שביא] — צריית יעקב כמ"י: ד"ה **והביאו** כו' [שהדירו אביו]
— צריית יעקב: ד"ה **אמר** כו' (קמיימי) [מקשה] — ז"ר:

[דף ל' ע"א] ד"ה **ואמאי** כו' [ות"ק ס"ל] — ז"ר: ד"ה **ה"ג** כו' [נדרים] — כן
העמיק דצריהם נש"ט ש"ה ספ"ז: כו' (ד)אשמכח — תפא"ס: כו' (דהיאך) [דהאיש]
— או"מ. וצדפונ' איתא דהאי: כו' [נקריצס] — או"מ: ד"ה **הניחא** כו' (י"צ)
[י"ג] — ז"ר: ד"ה **הניחא** כו' [הגה"ה] — או"מ: ד"ה **לרבי** כו' [ששים]
— או"מ ושאר מפרשים: ד"ה **האיש** כו' [איפכא] כו' [נזירין] כו' [לא נזר]
— ז"ר: ד"ה **פשימא** כו' [הא] — ז"ר: כו' (וא"כ) [וא"ת] — אבד ממני
מקור הגהה זו.

מקורות [ל' ע"ב]

רמג

כו' (י"ג) [י"ג] — ז"ר: ד"ה הניחא כו' [הגה"ה] — או"מ: ד"ה לרבי
כו' [ששים] — או"מ ושאר מפרשים: ד"ה האיש כו' [איפכא] כו' נזיר[ים] כו' [לא
נזר] — ז"ר: ד"ה פשיטא כו' [הא] — ז"ר:

[דף ל' ע"ב] ד"ה תא כו' [אזי מגלת על מעות] — או"מ: ד"ה בעי כו' (ה"נ) כו'
(כשאר) [כשאר] — ז"ר: כו' [כשאר נכסים יטול] — שלמי נזיר: כו' [ירושא גמירי
ולפוס דסקיל מגלת] — כתר תורה: ד"ה אביו כו' (ששמו) [ששניהם] — ז"ר:
כו' (לנזירות) [דנזירות] — נ"ל:

בערה רמ"ו. העירי יחיד העולה הגר"ש נלי שליט"א על מוקן הדברים ח"ל לפוס ריהטא לא הנצמי דאסור זה להכניס פירות או פס חולין לעזרה מסתמא הוא רק אסור דרבנן. ועוד ראיתי במשנה למלך פ"ב משמיטה ה"ג ח"ל הכלל העולה ממה שכתבנו הוא דלתיכא דהתוס' והרשב"א והריטב"א ו"ל ליכא אסור בהנכנסת חולין בעזרה כי אם במיד דעבד כעין הקרבה וכו' ע"י"ש. ולפי"ו אם באנו להעיר בדברי התוס' הג"ל היה צריך לומר כן - ומיהו היה מקום לדחות ראיות התוס' לעולם אימא לך מליקה לאו כשמיטה ומ"מ הוא חולין בעזרה משום דעבד כעין הקרבה דהיינו מעשה המליקה. אולם צ"ח ל"ד ולל"ד דא"כ גופא כוונת התוס' שכתב ח"ל שהרי מליקה העוף היא כשמיטה חולין ע"כ. כוונתם דמליקה איכא נמי אסור דשמיטה חולין בעזרה. והטעם דכל דעבד כעין הקרבה הוא בכלל זה ומליקה נמי הקרבה היא. דאם נאמר דכוונת התוס' כפשוטו לשונם דמליקה במקום שמיטה הוא ולא משום דעבד דמליקה בעד. הרי הדבר יקשה לכאורה מאד בעצמא דהא זה גזר דהמולק חולין בעזרה לא הוהיל לא להמיר אסור אצילה דנצילה ולא לטאר מטומאת נצילה הרי דאין זה מעשה שמיטה כלל ועוד דלפי"ו מליקה עוף קדשים העלו הנאות עקב ס' ט"ו והקפ"י (חולין הוספות ס' ה') גרסאות חזקות דאין כשמיטה להמיר אסור נצילה ולכן זו האוכל מליקה עובר משום נצילה כמבואר יעצום ל"ג. ולהכניס הותר אצילה נצילה זו ע"י"ש. ועל כן איך אפשר דמליקה חולין הוא כשמיטה. ולכן היה מקום לל"ד ולומר דכוונת תוס' דמליקה איכא אסור דשמיטה חולין בעזרה דכל מיד שהוא כעין הקרבה בכלל האסור ואז פשוט דזה כולל מליקה. והאמת לכאורה דלמסתכן בלשון התוס' גם פירוש קמא לא מתיישב כל כך שכתב שהרי מליקה העוף הוא כשמיטה חולין שצובר גם מליקה משום אסור חולין בעזרה (וכנ"ל משום דהוה כעין הקרבה). (ועי' קובץ שמועות להגר"א וז"ל אשר בקובץ שיעורים חלק ב' חולין כח' א', אות יח').

אולם גם אם נאמר דכוונת תוס' כפשוטו לשונם דמליקה במקום שמיטה ולכן יש צ"ח משום חולין בעזרה ואז היה מקום להעיר לכאורה דהיה מקום לדחות ראיות התוס' לעולם אימא לך מליקה לאו כשמיטה ומ"מ הוא חולין בעזרה דעבד כעין הקרבה (דהיינו מעשה המליקה). צ"ח י"ל דדעת תוס' כאן דגם בעבד כעין הקרבה לא היה רק מדרבנן. דמדאורייתא לא נאסר רק שמיטה ממנו, ומהו הוכיחו התוס' דעל כרחק מליקה חשיב כשמיטה. (עי' רשב"ם ב"ב פ"א ב' - ד"ה דלמא בפי השני. ותוס' שם ד"ה ודלמא).

גרסאות אחרות עוד הורה שם אות רמ"ז ח"ה לשון ומה שכתב והכי מוכח כל הסוגיא היינו מדהארכך לשנוי לעיל קצת אין שמיטה לעוף מן המורה וחולין בעזרה לאו דאורייתא משמע דלא היה דאורייתא הרי מליקה העוף יש צ"ח משום חולין בעזרה וכו' אלמא דמליקה העוף אינו צ"ח משום חולין בעזרה וכו' ע"כ.

והנה האחיזור פ"ב ס' י' (שצ"ת שם בסוף האות מנוקבת) סק' ט' מפרש דברי הגמ' דהארכך לומר דחולין בעזרה לאו דאורייתא דכיון דאין שמיטה לעוף מן המורה הרי נאסרו זהו שמיטה, ולכאורה זה דלא כהתוס' שכתב דיש צ"ח משום חולין בעזרה משום דמליקה עוף הוא כשמיטה חולין ל"ב הביאורים שזכרנו לעיל, והשאלה איך באמת הוכיחו תוס' דכרייהם מנמ' זו הא צ"ח כפירוש האחיזור דלמ"ד אשלמה"ם הוא הנחירה שמיטה גמורה ואין שום ראיה מזה דמליקה נמי (למ"ד ישלמה"ם) יש צ"ח משום חולין בעזרה. ולפי"ו דהא מתיישב היטב עפ"י מה שפעלה הקפ"י חולין הוספות ס' ה' דדעת תוס' שם (חולין כח' א' ד"ה תהי) דנחירה נתימנס למ"ד אשלמה"ם לא מדין שמיטה הוא ע"י"ש ח"ה כשא מוצא נאחיזור שם דרק אם הנחירה נתימנס הוא מדין שמיטה יש צ"ח משום חולין בעזרה, ולכאורה הדבר פשוט כן. ואי"כ י"ל דתוס' דמיר כאן גם נוקטים בזה וזו ולכן הוכיחו שפיר דמליקה יש משום חולין בעזרה (אי משום כעין הקרבה אי משום דמליקה במקום שמיטה). דאין לומר דדוקא למ"ד אשלמה"ם יש מליקה משום חולין בעזרה ומשום דנחירה התימנס וזהו שמיטה דכחכח האחיזור שם. דכיון דלא מדין שמיטה הוא (נחירה התימנס) אין צ"ח משום חולין בעזרה, וע"כ דמשום המליקה הוא דהוה חולין בעזרה. (ע"כ מכתב א').

(מכתב ב'). אחרי שגורנו המכתב הראשון, נזכרתי שאני היקר הנחור העולה כמו טוביה נ"י הראה לי בספרך אות רל"ג (לדף כ"ט ע"א) ח"ה לשון מדביהם גרסא דלמ"ד דאורייתא, איכא אסורא דאורייתא גם בהנכנס חולין לעזרה והן באצילה בעזרה, ועי' במשלים פ"ב מהל' שמיטה באורכך צ"ח ובלשון הרמב"ם שם. ונבנה דוכתי כפי התוס' וז"ל דהנבאה ואצילה ליכא אסור דאורייתא (קרי"א) עכ"ל שם. והנה אם הנצמי נכון הרי הקרן אורה אומר להוכיח דהתוס' מיר ס' ל"ג דגם בהנכנס חולין לעזרה יש אסור דאורייתא, ולפי"ו דברך באות רמ"ו. שדברנו מהם מכתב א', מחזיקים וייעזרים וקיימים לאחר דעת תוס' דגם בהנכנסת חולין בעזרה יש אסור דאורייתא (לפי מש"כ הקרי"א הג"ל לדקדק מלשון תוס') אי"כ הערכת נכונה כפשוטו ח"ל שם ומיהו היה מקום לדחות ראיות התוס' לעולם אימא לך מליקה לאו כשמיטה ומ"מ הוא חולין בעזרה משום כניסה דאסור להכניס חולין בעזרה ואפילו פירות או פס וכו'. וכנצמי מכתב א' דאין זה טענה כיון דאסור בהנכנס חולין לעזרה אינו מדאורייתא. ויהיטב לשון המשנה למלך שהוא שם משמע דמציא ראשונים דליכא כלל אסור זה, וכפי כן בדעת תוס'. אולם כל זה נדחה לפי"ו. אם באנו להשיג על דברך, שמאמר דהתוס' מיר קאי דברך הרי הקרי"א מדקדק מדברי התוס' גזר דדעתם שיש בהנכנסת חולין לעזרה אסור דאורייתא, וצ"ח ישראל אע"פ שאינם נביאים צ"ח נביאים הם ומוקף דהך גרסא דמירא כ"ייה. עלה ואלמל. אולם אינו צעמוצי לא הנצמי מה יהא המקור לאסור דאורייתא בהנכנסת חולין לעזרה. ע"כ דברי פי חכם חז.

ספר

תוספות נזיר

עם פירוש

ארזי הלבנון

חלק שני

אשר בו יבואו בעזה"ת דברי רבותינו התוספות ז"ל
עמ"ס נזיר מוגהים ומתוקנים משיבושים הרבים המצויים
בהם כידוע

וכמו כן פירוש מקיף ע"ד הפשט לבאר במקומות
הצריכים, כמפורט הכל בהקדמה.

אשר ערכתי והכנתי בחמלת החונן לאדם דעת.

ארז סלע

איזה גרגרים ממה שיש להעיר בחלק א'.

דף י"ז ע"א הע' כ"ב. כעת לא ירדתי להבין כוונתי בזה וכפי הנראה יצאו הדברים בשגגה. והעיקר בזה כמש"כ הב"ר דרצונם ליישב דילמא לקי משום בל תאחר כדאיתא בנדרים. לזה אמרו דמיירי לאלתר שמבקש ליטהר דליכא בל תאחר כגון ביום ראשון דאינו מוסיף ימי טומאה או בשאר יומי היכא דנטמא וחזר ונטמא קפסיק ותני דלא ממעט רק מקרבן טומאה.

בדף כ"ט ע"א הע' רל"ז כתבנו לתמוה על התוס' אמאי נקטי דס"ל כמ"ד מחזיר דוקא. ואמנם באמת לא קשיא מידי דבאמת אין כוונת התוס' למ"ד מחזיר דוקא ולאפוקי אף מחזיר. רק כוונתם דאיתא כבני ר' חייא דס"ל מחזיר סימנין אחורי העורף בין למ"ד מחזיר דוקא בין למ"ד אף מחזיר, ולאפוקי ממאן דס"ל מוליך ומביא במליקה כשר דלדידיה ע"כ אסור להחזיר סימנים כלל אחרי העורף כמבואר בסוגיא דחולין שם וק"ל.

לזכרון עולם ולעלוי נשמת

הרה"ח ר' יצחק הכהן ב"ר משה מנחם רפפורט ז"ל
נלב"ע כ"ב אייר התשמ"ג
ת.נ.צ.ב.ה

לע"נ

הר"ר צבי אהרן ז"ל בן
יבלח"ט הר"ר נתן קליין הי"ז
נלב"ע י"ד מנחם אב התש"ן
ת.נ.צ.ב.ה

לע"נ

מרת מרים בת הר"ר אברהם
הלוי ז"ל
נלב"ע ג' טבת
ת.נ.צ.ב.ה

פרק חמישי

[דף ל' ע"ב] בית שמאי אומרים הקדש טעות הוא הקדש. כדמפרש ואזיל. ומשום דבתר הכי איירי בנזירות בטעות נקט הני פלוגמיהו במילתין. וכן משום פלוגמא דבית שמאי ובית הלל דבסמוך גבי מי שנדר ונשאל לחכמים כו' אמרו להם בית הלל לבית שמאי אי אחס מודים בזה שהוא הקדש טעות ותנא ותרעה בעדר, כלומר אם כן [היאך] אומרים^[א] בהקדש טעות דפליגי עלן:

[דף ל"א ע"א] ביצד אמר שור שחור שינא מציתי ראשון הרי הוא הקדש, וינא לבן, בשרא הקדש. אית דמפרשי בגמרא [ד]מילתא דב"ש דקאמרי הקדש אלבן קאי (משמע הקדש טעות הוא הקדש) דיש לומר דעתו הוא להקדיש [מה] שינא מציתו ראשון ומה שאמר שחור לפי שטעה והיה סבור שהשחור ינא ראשון^א, הלכך טעותו לא ימנע את

פירוש ארזי הלבנון

א. חימה, וכי מפני שיש לומר שטעה, נאמר שטעה. ולמה לא נימא דלא טעה ושחור דוקא קאמר. ואין לומר דאיכא בבאן איזו אומדנא דמוכח דכוונתו לראשון דוקא ולא דוקא שחור קאמר דאדרבה כל הסוגיא מוכח דפשטא דלישניה משמע שחור דוקא [ועי' בחוס' בסמוך ד"ה ב"ה]. אלא ודאי מוכרח בפשט המשנה [לאוקימתא זו] דמיירי באומר לנו בהדיא שכוונתו היתה להקדיש הראשון שינא דוקא, אלא שטעה שהיה סבור שהשחור ינא ראשון ואילו היה יודע שהלבן ינא ראשון לא היה אומר שחור. ומש"כ החוס' כאן "ד"ל דעתו היה להקדיש מה שינא מציתו ראשון כו'" דמלשונם משמע דמאומדנא דידן דיינינן כן, כוונתם בזה דמאחר שאמר לנו שטעה יש לנו לפרש ולומר שכן הוא דבדבריו דעתו היה להקדיש את הראשון וכו'. וכן קושיית הגמ' "מה אילו אמר זה

תחת זה לחי היום מי הוה תמורה מההיא שעתא" ו"ל דמיירי בזה"ג שאומר שכוונתו היתה שיקדוש מצפרא אלא שטעה בדבריו לומר מטיהרא, ופשוט. והנה חיפשתי ולא מצאתי במפרשי הש"ס והמשנה למי שעמד על דברים הללו לבארם, ולכאורה הו"ל לפרש כי לפי שטחיות לשון המשנה משמע דמיירי בטמא, ולפמש"כ הרי אם אמר יאמר האומר בטמא שור שחור שינא ראשון [ולא יאמר לן שטעה דביצור] איז אף ב"ש מודו דלא חייל הקדש על הלבן כיון דליכא טעות כלל. ושמא הדברים פשוטים כל כך במושכל ראשון שהרי היינו פשטא דמתניתין דקתני הקדש טעות, הרי דבטעות מיירי ואם לא יאמר לן דטעה מאי טעות איכא, ולכן לא פירשוה המפרשים. שוב ראיתי מש"כ בחוס' ר"פ הבאנו דבריו לקמן הע' מ"ה עיי"ש וז"ע^[א].

צינים

[א]. בהג' ר' בללאל אשכנזי ו"ל גרים: א"כ אודו לן בהקדש טעות כו'. וצ"ר גרים: כלומר האם כן אמרתם בהקדש טעות דפלגיתו עלן. [ב]. ועכ"פ יש להוכיח דהחוס' ס"ל כמש"כ דעי' בדבריהם בסמוך ד"ה אבי שכתבו ו"ל ולאבי ס"ל דאי קאי בצפרא ואמר שור שחור שינא ראשון ואמרו לו לכן נפק ואמר אי הוה ידענא דלכן נפק הוה אמינא, דבהא אפילו ב"ש מודו כו'

ההקדש מלחול על השור שינא מצינו ראשון ואפילו על הלזן חל ההקדש^ב. ואית דמפרשי דשור שחור שינא אחר הלזן קדוש ואע"ג דלא נפק ראשון מן הבית ומיירי שינא ראשון מן

פירוש ארזי הלבנון

והנה ראיתי להחוס' ז"ל בב"ב (דף ק"ב ע"ב) אהא דאמרינן שם דל"ג דס"ל הקדש טעות הוא הקדש ה"ה דס"ל דאין שאלה על ההקדש. והקשו החוס' דלדבריה מכלל יש להוכיח דיש שאלה בהקדש שהרי במתניתין דהכא אמרינן דדעתו ומחשבתו מצטלת אמירתו שאמר שור שחור, והכי נמי כי נשאל על ההקדש כי אמר אדעתא דהכי לא קדשי נמיר לו כיון דאולי ב"ש בחר מחשבה. ומירך ר"ת כיון דאמרי ב"ש דמחשבתו מצטלת אמירתו למהו הקדש, כל שכן שחצטל אמירתו את מחשבתו שאומר אדעתא דהכי לא נדר, עכ"ד. וביאור דבריהם דמעיירא סברי דטעמייהו דב"ש משום דס"ל דאליס כח המחשבה טפי מכת הדיבור. אך תירצו דלא היא אלא טעמייהו משום דאליס ההקדש להיחפס אף על הטעות ולעולם אליס כח הדיבור טפי מכת המחשבה, דהשתא כיון דאמרי ב"ש דגדול כח ההקדש דמחשבתו מצטלת את דיבורו למהו הקדש, כל שכן שחצטל אמירתו את מחשבתו למהו הקדש שהרי כח הדיבור אליס טפי.

והא דמחשבתו מצטלת דיבורו היינו דוקא במקום דע"י דיבורו לא יחול הקדש וע"י מחשבתו חיל, כזה אמרינן דאליס כח ההקדש לצטל דיבורו מפני מחשבתו וכמו במתניתין דהאומר שור שחור וכו'. אבל במקום דבין ע"י מחשבתו ובין דיבורו חיל הקדש, כזה הדר דינא דכח הדיבור אליס טפי ואולינן בחר דיבורו. והיינו תירוץ דהקרא ז"ל דצנתכון לעולה ואמר שלמים אזלינן יותר בחר פיו כיון דע"י פיו ג"כ חיל הקדש. מיהו כבר כתבנו דלמסקנת הגמ' גם בל"ז פשיטא דלא אזלינן בחר מחשבתו במקום דליכא לפרושי דבריו צענין אחר והיינו טעמא נמי בצאמר תמורה לחצי היום אף שחשבתו היתה

ב. ולפי"ז נריכס לפרש "הקדש טעות הוא הקדש" אם בשעה שהקדש טעה בהדיבור, לא ימנע הטעות מלחול ההקדש על הדבר שהיה ראונו להקדיש (מפא"ס). ובאמת ההקדש טעות כזה לא מצוינו בשאר דוכתי דבכל דוכתי הוא הקדש טעות היינו שהוציא מפיו מה שלא היה בלבו כגון נחכון לומר עולה ואמר שלמים דאולינן בחר פיו למ"ד הקדש טעות הוא הקדש והי שלמים, והכא אזלינן בחר מחשבה לבו אע"פ שהוא כנגד מה שהוציא בשפתיו, ואמאי בעולה ואמר שלמים לא תהוי עולה כפי שהיה בלבו^[א]. וז"ל דהיכא דע"י פיו ג"כ חל הקדש אזלינן יותר בחר פיו אע"ג שלא היה כן בלבו, אבל היכא דע"י הוצאת פיו לא יחול הקדש כלל אזלינן בחר כוונת לבו (קרא"ה, בקיור קתא).

א"ה דבריו רבינו הקרא"ה ז"ל לא הבנתי שהרי מוצאנן צמרא דבמקום דליכא לפרושי למילתא צענין אחר וכמו בצאמר ה"ז תמורה לחצי היום, כזה ודאי אזלינן אחר דברי פיו ולא בחר מחשבתו, וה"נ צנתכון לעולה ואמר שלמים ליכא לפרושי מילתא צענין אחר והלכך אזלינן אחר מוצא דברי פיו שאמר שלמים, וז"ע. ואמנם למ"ד דהגמ' דמדמי להו להדדי ותופס להקשות מהאומר תמורה לחצי היום ולאוכוחי דלא אזלינן בחר מחשבתו, ז"ע אמאי לא תפס להקשות בפשיטות מעיקר דינא דתמורה בטעות צנתכון לעולה ואמר שלמים דהי שלמים לב"ש אלמא דלא אזלינן בחר מחשבתו. ולזה מוכרחים לחילוקן דרבינו הקרא"ה ז"ל דהיכא דהטעות הוא מהקדש להקדש כזה ודאי אזלינן בחר דיבורו, אבל במתניתין הוי מחולין להקדש ולזה שפיר מקשה הגמ' מאומר תמורה לחצי היום דהגם דעפ"י מחשבתו רצה להקדיש מנפרא אפ"ה לא אזלינן בחר מחשבתו אלא אחרי דברי פיו והי הקדש מטיהרא דוקא.

ציונים

עכ"ל והי כוונתם כזה לומר דלמי לא ס"ל כצאוקמתא שלפני דמיירי דקאים בצפרא, ומדכתב "ואמר הי הוה ידענא וכו'" משמע דמפרשי להאיא צאוקמתא באופן הנ"ל דוק. וכן בתד"ה ח"ש בסה"ד כתב ח"ל איכא לפרושי למילתא דהדיא דכבריו דלא תאמ לאפוקי לן מהקדש עכ"ל ופינת "כדבריו" ג"כ מורה ע"י דוק. [ג]. צענין זה דעולה ואמר שלמים ע"י צירושלמי ריש פירקין ובפי' הפנ"מ שם שכתב דהי פלוגתא דאמוראי ולר' ירמיה אליבא דב"ש ה"נ אזלינן בחר מחשבתו למהו עולה. אבל בקה"ע לא פי' כן.

הצית לשאר שוורים שחורים^ג, ובגמרא אפרש. וכן דינר וחצית יש לפרשו בשני פנים וכי היכי דמפרשי רשאי יש לפרש הכן כזי ה"ג. ובגמרא (מפרש) [אפרש] למה לן הכן כזי דינר זהב וחצית של יין*:

בזאי טעמא דז"ש ילפי תחלת הקדש מסוף הקדש. סוף הקדש קרוי תמורה, מה תמורה אפי' בטעות כדדרשי' צפ' שני דתמורה (דף ז.) [לר' יוסי בר' יהודה יהיה לרבות שוגג כמויד וקאי אקרא (ויקרא כז) והיה הוא ותמורתו יהיה קדש, ומפרש ר' יוחנן התם בתמורה (כסבור) לומר שתמורתו עולה [ואמר] שלמים כמו' עולה ושלמים עומדים לפניו ורצה לומר על זהמת חולין שלפניו הרי זו תמורת עולה ואמר שלמים. או (כשאמר) כסבור לומר שחור יהיה תמורה ואמר לכן, דחל תמורה על הלכן. והשתא ילפי צ"ש מה תמורה בטעות אף הקדש נמי יחול בטעות. ובמנתי' נמי כי אמר שור שחור שיצא מציתי ראשון יהיה קדוש ויצא הלכן ראשון הלכן קדוש דהכי צעי למימר שור שיצא מציתי ראשון יהיה קדוש לא שחור שחור ולא שחור לכן או אדום, והא דקאמר שחור כסבור ששור שחור יצא תחלה:

וב"ה הני מילי תמורה. דמכח הקדש קאמי הוא דחיילא בטעות אבל אחתי הקדש מעיקרא לא אחתינן בטעות דלא גמרינן תחלת הקדש מסוף הקדש. ופריך לטעמא דצ"ש, ובצ"ש מה אילו אמר הרי זו תחת זו תמורה לחצי היום מי היא תמורה מההיא שעתא אלא דמנתי חצי היום הוא דהוה תמורה הכי נמי לזי מגליא מלתא. וה"פ היכי ילפי צ"ש תחלת הקדש מתמורה והא לא דמי לה [דהתם] כשהיה סבור לומר שור שחור יהיה תמורה ואמר לכן דחל תמורה על הלכן [א"כ]^ד מקיימין מה שהוציא צפיו. אבל הכא כשאמר צפיו שור שחור שיצא מציתי יהיה קדש מנין לנו לשנות מה שהוציא מפיו, אדרבה נאמר דאין דעת האיש להקדיש כ"א שחור ופיו ולצו שוין ואין נאמר שיש צמ שמעו לשונו שרצה להקדיש הראשון ואפי' הוא לכן, דהא בתמורה נמי לא נוכל לשנות בדבריו דאילו קאי בצפרא ואומר הרי זו תמורת זו לחצי היום כלומר [כשיגיע] חצי היום השני אז יחול הקדש בתמורה מי הוה תמורה מההיא שעתא שנדר מן הבורק למעול זה אלא עד [דמנתי] חצי היום אז איגליא מילתא למפרע^ה דהוה

פירוש ארזי הלבנון

להיות הקדש מופרז, בזה לא אמרינן דאליס כח ההקדש לנטל דיבורו מפני מחשבתו ולא הוה הקדש אלא מטיהרא.

ג. מדבריהם נראה דרז פפא קאי בשיטתו אף למסקנא. וכן מדבריהם לקמן ד"ה נשאל וכו' שכתבו "והלכן קדוש למ"ד" משמע דאיכא מ"ד גס לפי האמת דאשחור קאי. אבל מדבריהם לקמן ע"כ

ציונים

[ד]. בדפו"נ איתא: אף מקיימים כו'.

תמורה, דבתמורה עצמה לא נוכל לשנות דבריו. הכי נמי [לכין] איגליא מילתא. כלומר במשנתנו כמו כן לא נשנה דיבורו אלא לכי מגליא מילתא כמו שהוציא צפיו אותו יהיה קודש, והוא הוציא מפיו שור שחור ואין נשנה דיבורו להקריב הלבן:

אמר [רב פפא] לכך נאמר ראשון לכשינא ראשון. פי' [דרכ פפא] ס"ל דב"ש לא גמרי הקדש מתמורה לומר דהקדש בטעות הוא הקדש והלבן קדוש, דהא ודאי לא דמי לתמורה דבתמורה אנו מקיימין דבריו וכאן אנו סותרין דבריו אם אנו מקדישין הלבן. אלא [הא] דקמני מתני' הקדש אשחור קאי ולכך אמר ראשון לכשינא ראשון כלומר אע"פ שלא ינא ראשון מן הצית אלא הלבן אפ"ה שפיר מתקיימין דבריו שאמר שחור שינא ראשון, ומיירי כגון שהיו לו שוורים שחורים הרבה כדאמר בסמוך והכי צעי למימר שור שחור שינא ראשון לשאר שחורים יהיה הקדש דהוי השחור הקדש דהשתא לא נסתר דבריו אלא [נפק] [נפרש] ראשון דקאמר ראשון לשחורים, דלא מביעא אי נפיק שחור ראשון מן הצית דהשתא לגמרי נתקיימו דבריו דהוי הקדש, אלא אפילו נפיק לבן ברישא אכתי נפרש דבריו שהשחור שינא ראשון לשחורים יהיה הקדש ואין הקדש בטעות דס"ל [לרב פפא] דהקדש בטעות לא הוי הקדש ופי' דמתני לא כדס"ד מעיקרא דהלבן קדוש אלא השחור. והא דלא קאמר אלא אמר [רב פפא] כיון שחזור צו מסבדת הגמרא משום שלא הוזכר שום אמורא לפניו. והא דאמר ריש פרק צ' [לעיל ט.] "לב"ש אין שאלה בהקדש פי' משום דהקדש בטעות הוי הקדש לא הוי כטעמא דרב פפא' אלא כטעמא דאביי דבסמוך":

פירוש ארזי הלבן

דפ"צ ד"ל טעמייהו משום דס"ל חפוס לשון ראשון. והגם דכתב החוס' שם דכל היכא ד"ל דסיפא מפרש לרישא כו"ע מודו דאמרינן חפוס לשון אחרון, לא כתב כן אלא לר' יהודה שם דס"ל דנזירות משמע לשון הפרשה, אבל דעת ר"מ שם הא כתב דלשון נזיר לא שייך בגרוגרות כלל, וכן לר"ש שם דס"ל דלא התנדב בדרך המתנדבים ולדידהו האומר נזיר מן הגרוגרות הוי חרמי דסתרי ושפיר י"ל חפוס לשון ראשון. ה. המפרשים תמהו ע"ז, שהרי בסמוך דבר דה ר' פפא מסבדתו ומודה דלכ"ש הקדש טעות הקדש דמוכח מהיחא דכולס נזירים, וז"ע.

ולכאורה היה מקום לומר דהחוס' לא כתב כן אלא למאי דס"ד דרב פפא השתא, אבל אה"נ אחר דחור והודה דטעמא דב"ש משום הקדש טעות שפיר מיתוקמא היחא דפ"צ אליפיה נמי. אבל מדסיימו "אלא כטעמא דאביי דבסמוך", משמע דאליפיה

תמורה מנפרא, דאין יהיה נעשה תמורה מנפרא כיון שגבל הזמן על חצי היום, אלא כוונתם דקודם חצי היום לא היה דבריו ממש וכשנעשה חצי היום והשור היה קיים אז חל התמורה מה שהמיר למפרע [ה] (תפא"ז). ו. עי' הע' א' שציטרו דמיירי כאן בצומר לנו שכוונתו הייתה דיחול הקדש מנפרא אלא דטעה ואמר לחצי היום, דאם לא כן אלא כוונתו הייתה ג"כ שיחול לחצי היום הרי פיו ולבו שוים ומאי מדמי ליה להקדש טעות כלל.

והנה לא נתבאר מהיכן הוה פשיטא ליה להמקשן צחק דאומר לחצי היום דלא נוכל לשנות דבריו יותר מההיא דשור שחור דלכאורה לפי סברתו שמדמה להו להדדי א"כ כמו דבשור שחור אמרינן דמשנים משמעות לשונו, ה"נ נאמר צהיח דתמורה לחצי היום. ויש לישב בכמה אופנים.

ו. ואין להקשות דא"כ לר"פ מאי טעמא דב"ש צהיח

צינונים

[ה]. ועי' צ"ר שמוחק חיצת למפרע. אבל צפי' הרא"ש ושאר ראשונים כתבו כלשון החוס' לפנינו.

והא שור שחור קאמר מי לא עסקינן דלית ליה אלא הא. ופי' כיון דלית ליה אלא אחד לא שייך לקיים דבריו ולומר ראשון לשחורין דא"כ לא לימא ראשון אלא שחור. ומשני לא נריכא דלית זהו חלמא:

ד"ג וז"ה א"כ שינא בראשון. וה"פ וז"ה דאמרי אינו הקדש דא"כ שכוונתו לומר ראשון לשחורים ה"ל למימר שינא בראשון דלא ה"ל למימר שינא מבתי ראשון דמשמע שינא מן הבית תחלה אלא שינא בראשון ומשמע^[1] בראשונה לשאר שחורים²:

והא הקדש בכוונה הוא. ואין כאן טעות לבית [שמאי] ואמאי קרי ליה במתני' הקדש בטעות: ומשני משום [דאטעי] ללישנא קמא. כלומר להכי קרי ליה הקדש טעות לפי שנתחלה יש לטעות בלשונו ולומר שלראשון שינא מן הבית נחכוון והיינו הלכך, אלא שאנו מפרשין דבריו שרצה לומר ראשון לשחורין:

וסברי ז"ש הקדש בטעות לא הוא הקדש. לרז פפא פריך: [והתנן] (והמניא) מי שנדר בזויר. מתני' היא צפרקין (ומפרש) [ואפרש] במתני': תצא ותרעה צעדר. (פירוש) [אפרש שם]: וצפיפא* דמתני' קתני אמרו להן ז"ה לב"ש אי אתם מודים בזה שהקדש בטעות הוא ותלא ותרעה צעדר. כלומר וכי היכי דמודית (לו לב"ה) [לן זהא] אודית (לו) [לן] נמי זההיא דשור שחור שלא יהיה הקדש. אלמא שמעי ז"ה לב"ש דטעמא דידיהו בשור שחור משום דהקדש בטעות הוא דהוי הקדש וקשה לר"פ. ומשני ז"ה הוא דטעו [דסברי] דטעמיה דז"ש משום דהקדש בטעות הוא הקדש ולהכי אותבי להו מהא. וא"ת והא ז"ש מהדרי להו לב"ה ממעשר זהמה ומוכחי דהקדש בטעות הוא הקדש. ויש לומר בית שמאי קאמרי לב"ה למאי דטעיתו וסביריתו דטעמא [דידן] משום הקדש בטעות. והכי נמי איתא בריש מסכת נדה (דף ג:) למאי דטעיתו נמי ואותציתו קופה':

פירוש ארזי הלבנון

דר"פ לא מיתוקמא בזה"ג כלל. ועי' ז"ר ותפא"ז מה שנדחקו ליישב.
 ט. כוונתם נראה דר"ל מדאמר "ראשון" ולא "בראשון", ולא מימורא ד"מבתי". ועי' במפרש, וכן מובאר להדיא בשטמ"ק [א"ה וכן בשיטה לח' איורא]. והנה הודיעו לנו חזו"ל דבר חדש בשימוש ה"ב", דכשהוא בא בראש מלת "ראשון" יורה שאינו ראשון מחלט אלא ראשון למינים הבאים אחריו אף שקדמו אחר שאינו מינו (רש"ש. ועט"ש דבריו הנפלאים). אמנם עי' צפי' הרא"ש שם מובאר להדיא דמימורא דבתי מפרש לה, וכן איתא להדיא

צמור"פ, ודאיתין להכי י"ל דגם לשון התוס' יותר משמע דמפרשי לה כן.
 י. קשה לי על זה, כיון דאמרי ז"ש דהם מודים דהקדש טעות לא הוא הקדש א"כ מאי קא מותבו ליה לפי מה שטעו בדעתם. והרי הם עצמם מוכרחים לחלק בין זה לזה, ומה שיחלקו הם ג"כ ז"ה מחלקים כן. ואינו דומה להך דנדה דקא מותבו ז"ה לב"ש מהך דקופה וקמתרזי לה גם לפי טעות ז"ה בדעת ז"ש לומר דאין זו קושיא גם לפי טעותכם דשאני קופה וכו'. אבל כאן דמביאים ראיה לחזק מה שהיו טועים ז"ה בדעתם מאי תיובתא איכא, הא כיון דהם

ת"ש ששה שהיו מהלכין בדרך. מחני' היא צפירקין וכבר פירשתי צמתי': והא הכא דהקדש בטעות הוא והוא הקדש. (והא) [כלומר] נזירות דטעות הוא שהרי אחד מן הראשונים לא נמצא כדבריו ואפילו הכי הו' נזיר לפי שהיה סבור שהיה פלוני וטעה (כבר) [בז] וחיל עליה נזירות אפי' בטעות, הכי נמי אית ליה למימר דסבירא להו לבית [שמאי] דהקדש בטעות גמור הו' הקדש דמחני' [1] דשור שחור פי' והלכין [2] קדוש דיש לנו לפרש דבריו דמתחילה נתכוון להקדש לא שנה שחור ולא שנה לכן שינא מפתח ראשון, והא דקאמר שחור לפי שטעה שזה ינא ראשונה אבל לעולם הלכין קדוש. אף על גב דבתמורה לא הו' עד דמטי חזי היום ולא קודם לכן, הני מילי בתמורה דקאמר צפירוש וז' תמורת וז' לחזי יוס וליכא לפרושי מילתא צענין אחר כלל אין לנו כח לסתור דבריו, אבל הכא גבי הקדש איכא לפרושי למילתא צהדיא כדבריו"א דלא אחא לאפוקי לכן מהקדש:

[דף ל"א ע"ב] **אמרי** הכא סברי צית שמאי הקדש בטעות הו' הקדש התם לא. כלומר מהכא איכא לאזוכחי דסברי צית שמאי הקדש בטעות הו' הקדש והוא הדין נמי גבי שור שחור"ב דלא דמי לתמורה כדפרישית: התם לא. כלומר ממשינה ראשונה שצאת להוכיח לבית שמאי הקדש בטעות הו' הקדש ליכא לאזוכחי מידי [כדדחין] ליה לעיל:

פירוש ארזי הלבנון

אומרים דס"ל ככ"ה דאינו הקדש, ע"כ דליכא תיובתא דמה שמחלקים הם גם כ"ה יחלקו כן (וי' דר).

יא. ע"י ציונים אות ב.

יב. משמע מדבריהם דמפרשים דרז פפא הדר ציה לגמרי וס"ל דמתניתין נמי הלכין קדוש (מפרשים). וז"ב דעד כאן לא מוכחא ההיא מתניתין דהיו מהלכין וכו' דאמרין הקדש טעות אף באופן שסותרים למשמעות דברי פיו, היינו דוקא היכי דליכא לתרץ טעותו וכגון צהדיא דיש לנו לומר שטעה צמה שסבור היה שזה פלוני, אבל במקום שאין לתרץ טעותו וליכא לפרושי מילתא צענין אחר וכגון במקדיש לחזי היום, צהא לאו כל כמיניה לומר דכוונתו הייתה מנפרא דא"כ למה אמר כלל לחזי היום וכיון דאין לתרץ טעותו צה לא אמרין דהו' הקדש טעות, וכמציא. והשתא שפיר יש לומר דמתניתין דמיא טפי להדיא דמקדיש לחזי היום [וכמו שפירשו

התוס' בסמוך צבירת חזין] דליכא לפרש דבריו צענין אחר שהרי לא היה יודע שינא השחור תחילה דאטו נציא הוא ולמה הזכיר שחור כלל.

וא"כ מנ"ל להתוס' ו"ל דרז פפא הדר ציה לגמרי, דבפשיטות הו"ל לפרש דלא הדר ציה אלא ממאי דס"ד דלצ"ש לא אמרין הקדש טעות כלל וכמו דמשמע מדבריהם לעיל דצאמת מפרשי כן [ע"י הע' ג']. וי"ל דמסתברא להו להתוס' דעד כאן לא צעי ר"פ לאוקמי למתניתין דהשחור קדוש [משום הקדש צכוונה] אלא למאי דס"ד דצ"ש לא ס"ל דהקדש טעות הו' הקדש, אבל לבתר דשמעין מסיפא דהקדש טעות הו' הקדש מסתמא רישא ג"כ מהאי טעמא הוא ולא דמי לתמורה צחזי היום (כן פירן הקר"א).

ועוד קשה על דבריהם דמפרשי דרז פפא הדר ציה לגמרי א"כ מנ"ל לרז פפא דצ"ה טעו בצ"ש כיון דהאמת הוא כן (כן הקשה ה"ר). וציאור הקושיא,

ציונים

[1]. אולי צ"ל ומחני'. [2]. צ"ל דהלכין (ב"ר).

אביי אמר לא סלקא דעתך דקאי בצפרא אלא הצ"ע דקאי בצהרים. שכבר יצאו הצהמות מן הצית לרעות צמרעה ואמר שור [שחור] שיצא כבר מצימי ראשון לכל השוורים הן שחורים הן לבנים^[ט] ליהוי הקדש, ואמרו לו לכן יצא תחלה [ואמר אי הוי ידענא דלכן נפק] לא הוה אמרי שחור אלא לכן דהשתא יש לן למימר שהיה דעתו לכל מי שיצא ראשון ומש"ה הוי הקדש אפי' הלכן דילפינן מתמורה דהוי הקדש אפי' בטעות. ואביי ס"ל דאי קאי בצפרא ואמר שור שחור שיצא ראשון ואמרו לו לכן נפק ואמר אי הוי ידענא דלכן נפק ה"א [לכן]. דצאה אפילו צ"ש מודו דלא הוי הקדש שהרי [לא] היה יודע שיצא השחור תחלה לכולן ולמה הזכיר שחור אי דעתו היה להקדיש כל מי שיצא ראשון. ואנן סהדי [ד]לכתחלה כי אמר שור שחור דוקא לשור שחור קמכוין שאפילו אם דעתו שיצא השחור תחלה אטו נציא הוא לידע העמידות וצכה"ג ודאי לא נילף מתמורה. ולא דמי לששה שהיו מהלכין בדרך דהתם הוי נזיר אפי' אותו שלא נמצא כדצריז לפי שצכל ענין קביל עליה נזירות ומה שאמר איש פלוני הוא טעה צו כשראהו מרחוק אצל הכא צמה יש לו לטעות ולומר דשחור עתיד לצאת הלכך יש לומר דשחור דוקא קאמר". אצל כי אמר צטיהרא שצהמות יצאו [כצב], יש לנו למימר שהיה דעתו לכל שיצא ראשון ומה שהזכיר שחור לפי ששמע פסיעות רגלי השור שהוא צקי להכיר פסיעות רגלי שוריו. והשתא זה דומה שפיר להיחא שהיו מהלכין בדרך דטעה נמי צראיית עיניו לומר איש פלוני הוא ודעתו להיות נזיר אפי' אינו הוא. וכן הכא דעתו היה להקדיש אפילו אינו שחור אלא הלכן וכה"ג ילפינן מתמורה. וצ"ה סצרי דאפילו כי האי לא ילפינן מתמורה דלא הוי הקדש:

[והקתני] דינר זהב שיעלה. א"כ משמע דמעיקרא הוה קאי: תני שעלה. שכבר עלה

פירוש ארזי הלבנון

שור שחור" ר"ל בטעות כי האי דאטעייה לדיצוריה קמא.

ואכתי צריך ביאור דלכאורה גס לשיטה זו דס"ל דלא הדר ציה ר"פ לגמרי, מ"מ הרי הדר ציה במקצת דמהיחא דכולם נזירים מוכחא דפליגי בהקדש טעות, וא"כ פי י"ל דצרי צ"ה דמתניתין לקמן [דאמרו להם אי אחס מודים וכו'] קאי אמתניתין דהוי מהלכין בדרך ולעולם לא טעו דצרי צ"ש, מאשר לומר דקאי אמתניתין דהכא ונימא דטעו. וצ"ל דקבלה היתה בידם דההיא מתני' קאי אמתניתין דהכא נמי וצ"ע.

יג. עי' הע' י"ג.

דבשלמא אי לא הדר ציה לגמרי וס"ל צמתניתין דשור שחור קדוש ולא הלכן [משום דהוי הקדש צבונה] א"כ שפיר י"ל דכן קיבלה רב פפא מרביה ורביה מרביה דצ"ה הוא דטעו דצ"ש. אצל למש"כ התוס' דר"פ הדר ציה לגמרי וס"ל דהלכן קדוש א"כ מוכח דלעולם לא קיבלה כן מרבו [דצ"ה טעו דצ"ש], וא"כ קשה מעיקרא היכי צעי רב פפא למימר דלאו משום הקדש טעות הוא, והרי מדצ"ה מוכח דאין לפרש טעמייהו דצ"ש אלא משום הקדש טעות והאין נחמס ר"פ עליהם לומר שטעו. והנה הצ"ר מכה קושיא זו החליט דצאמת אין כוונת התוס' כאן דר"פ הדר ציה לגמרי אלא מש"כ כאן "וה"ה גבי

ציונים

[טז]. חיצות "הן שחורים הן לבנים" נמחק (מהג' רבינו צלאל אשכנזי).

צדו ונחישב בדבר ויכר"י שעלה צדו של כסף ואמר אילו ידענא דשל כסף עלה צראשון לא אמרתי דינר זהב. וכן חזית שחעלה חגי שעלמה:

אמר רב חסדא אובמא צחיורא לקיא. שור שחור שצין שורים לצנים לקיא. [מגרע] אותם ומכרים בפחות ע"י שהשחור עמהן ולצנים מעולין מן השחורים^{טו}: חיורא באובמא לקותא. כחם לבן בשור שחור לקותא, צדוע שכנגד אותו כחם היה נגע זרעם צהמה. והכי אימא צריש מי שאלחו (גיטין סח). טעם חיורא בצשרא דקו צדוכמיה ואשכחו. [פירוש] מנאו כחם לבן וידעו כי זרעם היה במקום כחם:

תנן שור שחור כו'. ומשמע דהלבן קדוש [כדחריץ] אצ"י. וקס"ד^{טו} [כי] מקדיש איניש צעין רעה מקדיש וקשה לרב חסדא דכיון דהלבן עדיף משחור צדוע שלא היה דעמו להקדיש הלבן כיון דצעין רעה הקדיש. ונהי דאוקמינן דקאמר אילו הוה ידענא דלבן נפק ה"א [לבן, מ"מ] כיון דלבן עדיף הוה דאי משקר הוה^א. אלא ודאי לבן גרוע משחור וכי אמר שחור יהיה הקדש [כל שכן דדעמו א] לבן דגרוע [ממנו] וקשה לרב חסדא: ומשני ליה צעין יפה מקדיש ומש"ה כי נפיק לבן ואמר אי ידעי כו' מהימן ליה משום דצעין יפה הוה מקדיש:

דינר זהב שיעלה צדי ראשון צ"ש אומרים הקדש. אלמא צעין רעה הוה מקדיש וטעמא דאמר של זהב דהוי עדיף הלכך כשעלה של כסף הוי הקדש דגרוע מזהב^ב, הא אם הוי אמר של כסף ועלה צדו זהב לא הוי הקדש כי צעין רעה הוה מקדיש^ט. א"כ הכי נמי דצרישא נמי אית לן למימר דשחור טוב ומעולה מן הלבן כדפרישית, וקשה לרב חסדא:

אלא מאי צעין רעה הוה מקדיש חזית של יין שחעלה צדי ראשונה היא הקדש ועלמה של

פירוש ארזי הלבנון

ד. נדל"ל נזכר במקום חזית ניכר (כ"כ הכתר תורה).
 וכן אימא צהמפרש עיי"ש. וז"ל הידי דוד: כתב
 רש"י ואח"כ נזכר לדבר שהיה של כסף וכו' פירוש
 דקשה לו כיון שעלה צדו כזר, הרי ידע אם הוא של
 כסף או של זהב ואיך יאמר אילו ידעתי שהוא של
 כסף הייתי אומר של כסף. להכי פירש ששכח ואח"כ
 נזכר שהוא של כסף. אבל המוספות פירשו שמעיקרא
 לא נתן דעתו ואח"כ נחישב בדבר ויכר שעלה צדו
 של כסף. או אפשר דויכר ט"ס וז"ל וזכר, והוא
 כמו פירש"י ז"ל. עכ"ל.
 טו. הא דלא קאמר רב חסדא בפשיטות דשור לבן
 עדיף מהשחור בלא תערובת. רצותא קמ"ל
 דאפילו איכא לצנים טובא לא בטל גריעותו ומגרע
 הלבנים (צ"מ).
 טז. אע"ג דבמסקנא נמי קאי הכי דמקדיש צעין רעה
 מקדיש, מ"מ נקטו ליגא דקס"ד כלפי מאי דדחי

ליה "ואללא מאי צעין יפה מקדיש וכו'" (צ"מ).
 יו. זהו תימה גדולה, דלמה ישקר כדי להפסיד. וגם
 שמציא חולין בעורה (ידי דוד).
 יח. אע"ג דבצקדושין מ"א ע"ז אמרינן דאיכא
 דינחא ליה בצקפא ולא דבהצא וא"כ אימא
 דמתני' נמי איירי כגון דינחא ליה בצקפא דבכה"ג
 מוקי לה בצמון גבי חזית של יין עגלילא שנו. וי"ל
 דוקא החס גבי אשה הוה דאמרינן הכי ומטעמא
 כגון שזריכה כסף להשלים כסף תכשיט של כסף ולא ניחא
 לה למטרע למכור הזהב ולקנות בו כסף ועי' להחוס'
 שם ד"ה איכא. אבל לשאר אינשי ודאי הזהב עדיף
 להו וכן הכא גבי הקדש (צ"מ נקטור קמא).
 יט. לכאורה נקטו אריכות יתר, שכן ממה שהכסף
 קדוש סגי להוכיח דצעין רעה מקדיש דאי צעין
 יפה מקדיש צדוע שלא היה דעמו להקדיש אלא של
 זהב. וכן אימא צפי' הרא"ש עיי"ש. ועי' צ"ר.

שמן ז"ש אומרים הקדש. והא' יין דגרוע משמן ח"כ נימא דוקא יין הוא מקדיש: אי משום הא לא קשה בגלילא שנו. פירוש דלעולם בעין רעה הוא מקדיש ומתני' בגלילא שנו שהיה להם רוב שמן והיין יקר להו משמן והלכך כי הקדיש יין כ"ש שמן ולעולם רישא קשה לרב חסדא: אמר לך רב חסדא כי אמר לך אגא בתורא קרמנא. באתה מלכות כך (שס) [שמה] קרמונא: והשתא נראה שיש לעשות זריכותות בהנך תלתא (בפירוש) [בצי], דדינר של זהב אינטריך לאשמועינן דבעין רעה הוא מקדיש. רישא דשור איכא למימר דאחי לאשמועינן דלא כרב חסדא. חצית של יין דאוקימנא בגלילא שנו אשמועינן דלא אזיל בתר רוב מקומות ול"ע:

[ואמר] רב חסדא אוכמא למשכיה קומקא לבשרא חיורא לרדיא. נפקא מיניה למקח וממכר [דאוכמא עורו] משוכה וסומקא בשרו משוכתה וחיורא מעלי לחרישה:

והאמר רב חסדא אוכמא בחיורא לקי. [שנפתחו [חיורין] סלעים] [שנפתחים דמי הלצנים] מן השחור שציניהן וכיון דאוכמא עורו חסוב יותר משל לבן ס"ל למקשה דאינו מעולה בשר הלבן מן השחור כולי האי דיהא עדיף ממעלת עור שחור על של לבן: כי אמר רב חסדא למילתא קמייחא בתורא קרמונאה. שהלבן חסוב על השחור לכל דבר. ואידך מילתא דרב חסדא בשאר [שורים] דעלמא דאזי ודאי אוכמא עדיף למשכיה. ולכך נמי במתניתין שחור עדיף דנהי לבן חסוב לרדיא מ"מ מעלת העור גדולה כ"כ דמקדיש הלבן בקל יותר [וכשהקדיש השחור (ד) בכלל זה הלבן]:

בוי שגדר נזיר ונשאל לחכם [ואסרו] מונה משעה שגדר. פירוש מי שגדר נזיר ועבר ושתה יין נזירותו ונשאל לחכמים להחיר לו נדרו אפילו לב"ש דאמרי אין שאלה בהקדש [ו] אין שאלה נזירות כדאמר בפרק הריני נזיר מן הגרוגרות (לעיל ט.), אפילו הכי לב"ש כריך שיקבל הנזירות בלשון טוב וחשוב שראוי לקבל זו נזירות, אבל יש לשנות הרבה או כינויין דלא הוי קבלה ואפילו ב"ש מודים שאם קבל בלשון גרוע דלא הוי נדר. והשתא נשאל לחכם אם הלשון שקבל עליו הוי לשון נזירות או [לשון] קבלה^[א] או לא, ואסרו חכמים לומר שלשון קבלה [הוא], והוא עבר תחלה על נזירתו ששתה ציין: מונה משעה שגדר. וכל הימים שעבר בהם עולין לו לימי נזירותו ולא קנסינן ליה לחזור ולמנות כימים שמונה בעוד שהיה עובר על נזירותו. ועל כרחק מיירי בשעבר דאל"כ פשיטא הוא דמונה משעה שגדר [אלא ע"כ] פשטיה דמתני' משמע [דהא] דקחני מונה [משעה] שגדר, על הימים שעבר בהן [ד]עלו לימי נזירותי.

פירוש ארזי הלכבון

ב. ר"ל דאשמועינן דבשאר מקומות שחור עדיף דלא בא. רזנס בזה לבאר דברי הגמ' דפריך "מני בתורא קרמנא דאמר רב חסדא (ב"ר).

ציונים

[י]. מיצית "או לשון קבלה" נמחק (הג' ר' בללאל אשכנזי ז"ל).

ומשום סיפא דקמתי והמירו חמי רישא ואסרו אע"פ שהם לא אסרו כלום אלא שאמרו לו שכלשון טוב קיבל עליו מזירותי:

גשאל לחכם והמירו. כלומר שאמר לו שאותה קבלה לאו כלום היא שלא נדר כלשון טוב לקבל מזירות וממלא שלא חל עליו מזירות אפילו רגע אחד: היתה לו זהמה מופרשת. שהפריש לזמירותו קודם שנשאל לחכמים: תצא ותרעה צעדר. עם זהמומיו שהן חולין גמורין, דכיון דמזירות לא חל עליה אין כאן הקדש טעות כלל, ואפי' צ"ש מודו, דדוקא כשאמר שור שחור שיצא ראשון יהא הקדש וינא לכן התם הלכץ הקדש למ"ד בגמרא כי משום שאין חושש ורואה שיחול הקדש גם על הלכץ ומה שהזכיר שחור טעה שהיה סבור שהשחור ינא ראשון. אבל הכא שזמירות לא חל עליו מעיקרא כלל והזהמה לא הופרשה אלא לצורך המזירות וכאן המזירות לימא הקדש נמי לימא וגרע זה מהקדש טעות ולכך אפי' צ"ש מודו דחלא ותרעה צעדר כיון דנעקר הנדר לגמרי כדאמר^[א] לקרבנות מזירותו [ואינו] נזיר (מזירותו) לא אמר כלום והוי כאדם שאינו מחויב והיה סבור שהוא מחויב חטאת ואמר זהמה זו לחטאת (כו') לא אמר כלום אפי' לצ"ש ב:.

אמרו להם [צ"ה] לצ"ש אי אחס מודים צה שהרי הקדש טעות הוא וחלא ותרעה צעדר. אלמא דהקדש בטעות לא הוי הקדש. וכי היכי דאחס מודים הכא אודו לן נמי בשור שחור דפלגיתו עלן ואמרימו דהוי^[ב] הקדש. וצ"ש היו יכולין להשיב דהכא גרע מהקדש טעות דפרישית ולא חשו להשיב אמיתות החילוק והשיבו לפי דצריהם שהם מדמים פלוגתייהו, והשיבו להם ממעשר זהמה דחל בטעות והוי הקדש.

וק"ק מאי שנא מאשה שהפיר לה בעלה דאמר לעיל פרק מי שאמר (דף כד.) אם שלה היתה זהמה חטאת תמות, והכא יוצאה צעדר. וי"ל* דבעל מיגו גיז, ואי נמי דמעקר קא עקר מ"מ

פירוש ארזי הלבנון

מנ"ל להגמ' לפרש ממתיחין צענין זה דעבר על מזירותו כדי להקשות. ולזה בלא חסום' לפרש דהוא מוכרח מפשטא דמתיחין.

בב. לא ידענא מאי אולמיה סיפא מרישא, דהא סיפא נמי דקמתי "והמירו" הם לא המירו כלום אלא שאמרו שכלשון גרוע קיבל המזירות כמ"ש תוס' דביצור שאח"ו, וא"כ הוי כמו "אסרו" שאמרו כי כלשון טוב קיבל. ויש לישב, כיון דאם לא אמר כלום אסור הוא לשמות מחמת הספק, א"כ הו"ל החכם גורם ההיתר כשאמר לו

שכלשון גרוע קיבל, אבל האסור בלא"ה היה אסור מספק אלא שהחכם החזיק לו קבלתו לאסרו מדינא משום שאמר לו כי לשון טוב הוא ודו"ק (צ"מ).
בב. ראה הע' ג' והע' י"ב.
בג'. לכאורה צ"ע דחטאת שאני שאי אפשר כלל להקדישו כשאינו מחויב עיין נדרים דף כ', משא"כ בקרבנות נזיר דמלכד חטאת ועי' תוס' הרא"ש ש"ל לעיל דף י"ד ע"א וצ"ע (גליונות קה"י על הש"ס).

צייונים

[יא]. כדאמר, פי' כד אמר. ובתורפ"כ כתוב צה"ל: כיון שנעקר הנדר לגמרי שהחכם עוקר הנדר מעיקרו, כי אמר זהמה זו לקרבנות מזירותו ולא אמר כלום עכ"ל. [יב]. דפיר"ז איתא: וה"ה (במקום חיצת דהוי).

הא חוקמה (לעיל כב) כרבי אלעזר הקפר, אבל לרבנן נפקי לחולין כד. ואפילו לרבי אלעזר נראה
ללא דמי דהתם הנדר חל רגע א' [ד]מפיר בלא * חרטה (וטעות) [ופתח] אבל הכא לא חל
הנדר אפילו שעה אחת כדפרישית כה:

אמרו צ"ש לצית הלל אי אחס מודים צמי שקרא לעשירי תשיעי ולתשיעי עשירי ולאחד עשר
עשירי ששלשמן מקודשים. דחל בטעות ומינה נילף דהקדש בטעות חל. והא דשלשמן
מקודשין היינו טעמא כדדרש' צפ' בתרא דבכורות (דף ס:) מוכל מעשר בקר ולאן כל שהוא
עשירי או שקרא שם עשירי אבל שמיני או י"צ לא דאין המעשר מקדש אלא הסמוך לו. ומיהו
אין זה טעם העיקר של צ"ש שהרי דחיה רחיה זו אלא טעמא דצ"ש כדמפרש בגמרא [לעיל]
דיש לומר דילפינן מתמורה:

אמרו להן לא השצט קדשו. כלומר אין מתקדשות על ידי טעות [שהניח] השצט וקורא
עליה שם מעשר, דמה [י] אס הניח השצט על השמיני או על השנים עשר לא עשה
כלום (אלא דמשום טעות לא כלום) אלא גזירת הכתוב היא ולא משום טעות דהא אינו מקדש
אלא הסמוך לו וגזירת הכתוב היא ואין ללמוד משם לשאר הקדש:
בתנאי מי שנדר בנזירי. פי' המשנה לעיל:

פירוש ארזי הלבנון

כד. הכל חירון אחד, וכוונתם דלעיל לא אמרינן
דהתנא תמות אלא אי משום דמיגז גיז אי
משום דלריכה כפרה כר"ל הקפר. אבל לרבנן היכי
דמיעקר עקר נפק לחולין (תורעק"א). ועי' בשירי
קרנן לירושלמי פ"ד ה"ד ד"ה צרם.
כה. כוונתם לחלק דשאני התרת חכם דמשוי ליה
לנדר טעות ע"י פתח וחרטה, מעקירת הבעל
דהוי בלא חרטה ופתח אלא מגזירת הכתוב, וכמו
שכבר כתבו חילוק זה לעיל דף כ"ב ד"ה מר וזערא
(ועיי"ש מש"ה צה"י ל"ג משם ספר בית הלוי לבאר
החילוק צה, וכן צה"י כ"ו שם צה"י הגר"ז ו"ל
מש"כ לפרש צננין אחר).

כן פירשו כוונת דבריהם בתור"פ ובצ"ר ובקר"א
ובצ"מ. ולפי"ז לצ"ש ה"ה בהתרת חכם נמי תלא
ותרעה צעדר אילו הוה מודו דיש שאלה בנזירות וכן
מפורש בר' עזריאל יעו"ש.

ציונים

[יג]. ובאמת מלשון התוס' אין הכרח. דמלשונם שכתב "דהתם הנדר חל רגע אחד בלא חרטה ופתח" משמע הא בהתרת חכם
דמחיר ע"י חרטה ופתח אה"י דיואלה לחולין. אבל מסוף דבריהם שכתב "אבל הכא לא חל הנדר אפילו שעה אחת כדפרישית"
משמע כדפרישית דלא מיירי בהתרת חכם כלל אלא שהחכם מודיע לו דלא היה לשון נזירות. ובקר"א עמד כבר על זה הגמגום
עיי"ש. [יד]. צ"ל "דהא" במקום חיצת "דמה" (הג' ר' בלאל אשכנזי ו"ל).

מונה משעה שנדר. דמשמע דכל הימים שעבר על נזירותו עולין למנין:

[דף ל"ב ע"א] **דתניא** מי שעבר על נזירותו כו'. כגון קיבל עליו נזירות מאה יום ושטה ציין [ס'] ימים וצא להציל קרבנותיו אין נזקקין לו להציל קרבנות נזירותיו אלא א"כ מונה איסורן כלומר [ס'] יום כימים שנהג בהן היתר ששטה יין כ"ה: רבי יוסי אומר דיו בשלשים יום. פ"ר (דהא) דדיו [אס קנסי ליה] שלשים יום שאם נדר ק' יום ועבר [ס'] ימים לא קנסינן ליה לסתור הכל רק ל' יום ושלשים ימים יעלה למנין נזירות אע"פ ששטה בהן יין. וה"ה נזירות מועטת לרבי יוסי כגון אם נדר ל' ושטה בכולן יין יסתור הכל ואם שטה שני ימים יין צריך שימנה [שני] ימים אחרים בלא שתיית יין. וה"ה אי רבנן קשיא נזירות מרובה פירוש אפי' מרובה [דצינ] נזירות מרובה כמו ק' ימים ושטה [בהס] יין קותר הכל, [וצינ] נזירות מועטת כגון ל' יום ושטה ב' ימים צריך למנות ב' ימים אחרים, ומחני משמע דמונה [משעה] שנדר. [ואפילו תאמר] כ (כלומר) מקצת ימים שנדר שאינו קותר הכל אלא רק ל' יום ול' יום האחרים יעלו לו והיינו נמי כר' יוסי, אבל נזירות מועטת קשיא שאפי' לר' יוסי קותר כולו ובמחני משמע שעולה לו למנין:

איבעית אימא ר' יוסי [כאן] נזירות מרובה. מחני נזירות מרובה ושלשים יום קותר ול' יום יעלו לו למנין: [כאן] (כמו) נזירות מועטת. והא דקאמר ר' יוסי שיסתור הכל, נזירות מועטת ושטה בכולן יין דאז קותר כל שלשים יום, אבל נזירות מרובה מודה ר' יוסי דאין קותר הכל מדקאמר ר' יוסי דיו:

ואי בעית אימא רבנן מאי [משעה] שנדר כמשעה שנדר. ה"פ מונה ימים של איסור דהיינו

פירוש אר"י הלבנון

כו. הנה החוס' נגדרים כ' ע"א פירשו דברייתא זו מיירי בצא להשאל על נדרו, ואין נזקקים לו דקמתי היינו להחיר לו ע"י פתח או חרטה ע"י. ופשוט הוא דהא דניידי החוס' כאן מפ"י זה היינו משום דסוגיין אינה מכוננת לפי זה דמאי רומא מצרייתא אמתניתין דתנן מונה משעה שזמר, הא אמתניתין לא איירי כלל דהיתר חכם ודילמא צאמת הכי הו' דאם אינו רוצה להחיר נזירותו אלא חכם הרי זה מונה משעה שזמר ומציא קרבנותיו ביום מלאכת כדיו, ורק ברצונו להחיר לו נזירותו אלא חכם בזה הוא דגזרו דאין דאין החכם מחיר לו עד שינהוג איסור כימים שנהג בהם היתר. ולהכי הוכרחו החוס' כאן לפרש דאין נזקקים דקמתי נזירותא היינו דאין נזקקים להציל קרבנותיו ושפיר יש כאן סתירה מממתניתין לנזירותא (תורת המזר פ"ד ה"ג ועי"ש מש"כ ליישב הסוגיא אליבא דהחוס' נגדרים שם).

כה. וה"פ ז"ל כמש"כ הרא"ש ו"ל לעיל (י"ט ע"ב) דאינו עובר על צל תאמר דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן המורה בשב ואל תעשה. ב. כן הגיה הב"ר. וציאור דבריהם אף כי כבר פירשו לעיל דמשמעות מתניתין דמונה משעה שנדר היינו דעלו לו כל ימים שעבר על נזירותו, מ"מ בכדי ליישב מתניתין אליבא דר' יוסי אפשר היה לפרש דמונה משעה שנדר היינו מקצת ימים שנדר. ולזה פריך הגמרא דלפילו אח"ל הכי מ"מ קשיא לר' יוסי מנזירות מועטת. ועי' צפ"י הרא"ש.

ל. דבריהם בזה מגומגמים דהיכא שמעינן לר' יוסי דאמר שיסתור הכל, הא ר' יוסי דיו צ"ל יום קאמר ואיירי צין נזירות מרובה צין נזירות מועטת. ואם כוונתם להגידם נגדרים (דף כ' ע"א) דקמתי אמר ר' יוסי במה דברים אמורים נזירות מועטת וכו', א"כ מה צאו להוסיף ע"ז כיון דהדברים מפורשים ו"ע.

מאה ימים והוא שמה בכולן יין^א, [וכן] בנזירות מועטת. והרי משמע לישנא דמתני' "מונה משעה שנדר" חוזר ומונה כך וכך ימים שהיו משעה שנדר ועצר עליהן עתה [מונה] פעם אחרת משנא לפני חכמים וינהוג בהן איסור שתיית יין. אבל ודאי אם קודם ששמה יין מנה מקנא נזירות אותם ימים אינו סותר אפי' לרצון דשתיית יין מדרבנן בעלמא^ב:

מתני' נשאל עליה. מחני' פירשתי לעיל:

א"ר ירמיה מדב"ש נשמע לב"ה. דקאמרי צ"ש הקדש [נטעות הקדש וכיון] דמגליא מלחא ללאו שפיר נדר תנא ותרעה בעדר כדתנן במתניתין בהדיא ח"ל צ"ה לב"ש אי אתם מודים בזה שהוא הקדש בטעות ותנא ותרעה בעדר לפי שנשאל לחכמים והתירו ללא היו קבלה הלכך הקרבנות שהפריש לנזירות חולין הן כאדם שאומר זו לחטאת והוא אינו צר חטאת. הכי נמי לב"ה אע"פ דאמרי דתמורה בטעות היא תמורה [ד] צהא מודו צ"ה כדדרשינן מיהיה לרבות שוגג כמזיד:

ד"ג ה"מ כדאיתיה לעיקר אבל כי איתעקר לעיקר הקדש איתעקר נמי לתמורה ותנא התמורה לעדר. וה"פ כגון אם הקדיש צהמה לעולה והציא צהמה אחרת ואומר זו תמורת זו ונשאל לחכם על הראשונה והתירו החכם לומר שאינו עולה^ג, תנא גם התמורה לעדר והי כאלו אומר זו תמורת זו על צהמת חולין^ד:

טעויותיו ולא כוונתו. דאי במתכוון קרא לתשיעי עשירי אינו מקודש:

רב חסדא אמר טעותו וכ"ש כוונתו. ומתני' דקתני מי שטעה כו' רבותא קאמר כ"ש כוונתו:

ואשתיקו להו צ"ה. לאו דוקא אשתיקו דהא השיבו להם גזירת הכתוב הוא, אלא כלומר אשתיקו שלא השיבו להו סברא מינייה וביה אלא הביאו משנים עשר ושמיני. לימא להו מהכא שאינו קדוש בכוונה כשאר הקדשות ולכך על כרחיה גזירת הכתוב היא:

אמר רב שימי צר חשי מה דלא אמרי להון צ"ה אותה תשובה דא"כ הוו אמרי להון צ"ש לב"ה ומה מעשר שאינו קדוש (בהן) כמו הקדש להיות קדוש בכוונה אפי"ה חל

פירוש ארזי הלבנון

א. גירסת הב"ר: ה"פ מונה ימים של איסור כמנין ימים שהוא שמה בהם יין וכן בנזירות מועטת וכו'.

ב. פי' מה שסותר שתיית יין את הנזירות הוא מדרבנן בעלמא (מפרשים). ובצ"ר גורס:

דסותרת יין מדרבנן בעלמא.

ג. עי' לעיל הע' כ"ה, וכן במש"כ בצ"ב הע' י"ב באורך.

ד. ק"ל איך נשמע זה, הא אדרבה מדב"ה הקשו לב"ש, מזה נשמע דלא ס"ל לנפשיה החילוק הזה דאם הוא לנפשיה ס"ל לחלק בזה לענין תמורה מה הקשו לב"ש, ונע"ג (סי' רעק"א).

ועתה זכינו תלי"ת ויאל לאור תוס' רבינו פרץ ונמלא שם קושיא זו בשם ר' יצחק מאיורא. ותיריך הר"פ: וי"ל דאולי לפי שלא עמדו על סוף דעתם של צ"ש ולא ידעו דגמרי מתמורה, היו סבורים שגם לב"ש

בטעות, הקדש לא כ"ש: ולא היא הקדש בדעתיה דמריה תליא. כל זה מדברי רב שימי כלומר אין זה ק"ו טוב לקפח ב"ה דודאי הקדש בדעת ובכוונת הצעלים [תליא] דאיש אשר יקדיש את ביתו אמר רחמנא מדעת ובכוונתו הלכך בטעות לא הוי הקדש, [ומעשר] מגזירת הכתוב כמו שמראים ב"ה פנים במשנתנו מ"צ ושמיני. ולא קשה לרב נחמן אמאי לא השיבו ב"ה מיניה וביה דאיכא למימר דב"ה חד מתרי טעמי נקט:

מי שנדר נזיר והלך להציא צהמתו. פירוש לקרבנותיו ומאכל שנגנזה בהמתו וצא לחכם לשאול על מזירותו על ידי חרטה זו שאמר אילו הייתי יודע שצהמה עתידה ליגנז לא הייתי נודר שאין לי צמה לקנות קרבנות אחרים: אם עד שלא נגנזה הצהמה נדר נזיר. אע"פ שלסוף נגנזה, לא יתירו החכם ע"י חרטה זו לומר לו אילו הייתי יודע שסוף צהמתך ליגנז מי היית נודר, שזהו נולד שנגנזה אחר קבלת הנדר ותנן בנדרים (דף סד.) אין * [פוחתין צנולד], [לאו] שהיה [משיל כו'] וכן ההוא דחורבן צהמ"ק בסמוך דהוי נולד. ואם תאמר והא' מדחשבינן בכל דוכתי פתח כי אמר ליה אדעתא מה שנדר^[טו] ואמאי והא' נולד הוא שהרי לא היה בשעת נדר אותו פתח כמו גבי נגנזה. ויש לומר צענייני שרגילין לצא אח"כ שפיר מסיק ליה אדעתיה בשעת הנדר וכי נדר דעתו היה שאם יצא עליו אחד מאלו הדברים שיתצטל נדרו וכדאמרינן בנדרים (דף כג.) רגילין אפיקורסים לזער רבנן. אבל נגנזה וכן חורבן נולד דלא שכיח ולא איצטרי לאסוקי אדעתיה בשעת נדרו פן יחרב הבית ולכן גמר ונדר בלבו בכל ענין שיהיה נזיר ואפילו חגג צהמתו לפי שסבור בלבו שלא תגנז ולכך אין פוחתין לו צנולד זה:

[דף ל"ב ע"ב] **ואם** לאו אינו נזיר^{לה}. פי' ואם משנגנזה צהמה נדר כלומר שבשעה שנדר כבר נגנזה הצהמה קודם לכן אף שהוא לא ידע וקיבל נזירות ואמר אילו הייתי יודע בשעת נדרי שכבר נגנזה לא הייתי נודר: אינו נזיר. כלומר הוי חרטה מעלייתא ומתיר לו החכם^{לו} שהרי הקבלה עצמה הייתה בטעות שאלמלי ידע שנגנזה לא הוי

פירוש ארזי הלבנון

מיייר שנשאל לחכם, פי' [ע"י] חרטה. לכן היו מקשים, עכ"ל. והנה אכתי צ"ב דמנין לו לר' ירמיה לעשותם לב"ה טועים אשר לא ירדו לסוף דעת ב"ש, אדרבה נימא דירדו לסוף דעת ב"ש אלא דלא ס"ל לחלק כחילוק דר' ירמיה בין איחיה לעיקר הקדש או דאיתעקר לעיקר הקדש, וצ"ע. וצ"ל דקבלה הייתה בדם כן. ע"י תוס' ע"י דף ס"ט ע"ב ד"ה רבן שמעון בן גמליאל, ודוק היטב בכוונת קושייתם וחירוטם שם דהוא על דרך מש"כ.

פירוש ארזי הלבנון
 לה. אפשר דכן גירסת התוס' במתניתין "ואם לאו אינו נזיר" ועל כן פירשו פי' ואם משנגנזה צהמתו נדר. אמנם במשנה לפנינו הוא כן להדיא. וצ"ע.
 לו. צ"ל דלפירושם מיייר שצעת נדרו לא תלה דוקא על דעת צהמה זו, אלא נדר צהמה ולא הוי כנדר טעות רק פתח הוי להחירו (ב"ר). וכן כשהפירש הצהמה מסתמא לא אמר הרי זו לנזירותי דהא הפירש את צהמתו סתמא קתני (מהרי"ט ח"ב סי' כ"ז).

ציונים

[טו]. צ"ל אדעתא דהכי מי נדרת (ב"ר).

נזיר דאגלאי מילתא למפרע דנדר בטעות הוה ולא חל אפי' רגע א' דכיון דלא נדר [אלא על דעת] צהמה זו והרי אינה צידו נדר טעות הוא. ונראה דאפילו צ"ש מודו דלא הוה נזיר א':

זו טעות טעה נחוס המדי כשעלו נזירים מן הגולה כו'. שהיה עבור שפותחין צנולד ואפילו לא שכיח: בשעלו נזירים מן הגולה. להביא קרבנותיהן, ומלאו המקדש חרב: אמר להם נחוס אילו הייתם יודעין שצית המקדש עתיד ליחרב כלום הייתם נודרים כו'. וזהו נולד דלא שכיח שצעת הנדר עדיין היה קיים והמירין נחוס וטעה [שפתח] להם צנולד כזה דלא שכיח: [וכשבא] הדבר אלל חכמים [אמרו] כל שנדר עד שלא חרב הית הוה נדר. כלומר אין

פירוש ארזי הלבנון

צמשמעות דבריהם, וכתב הוא לצאר, דהנה טעמא דצ"ש דאין שאלה צניורות היינו משום דמשי ליה לנדר טעות וכיון דצ"ש הקדש טעות הקדש אין צח השאלה להמיר, וזהו דוקא בשאלה שע"י פתח אבל בשאלה ע"י חרטה לא משי ליה לנדר טעות [כדמוכח מדברי הרמב"ן שהביא הר"ן צנדרים כ"ה ע"ב] וממילא דצ"ש שפיר י"ל דמהני שאלה ע"י חרטה. והא דמשמע כל הסוגיא לעיל דצ"ש לא משכחת לה שאלה כלל בהקדש, היינו משום דבהקדש לא מהני ביה חרטה [כמו שכתב המחנ"א ה"ל דקה ס' ה'] אבל צניורות דמהני חרטה שפיר י"ל דמצי להשאל על נזירותו ע"י חרטה אפילו צ"ש. והנה מה דלא מחשבינן תמיד פתח גם לחרטה אע"ג דהרי הוא אומר דלדעתא דהכי לא נדר ומלא שהוא מתחרט על נדרו, כתבו הראשונים דהיינו משום דצנינן שהחרטה לא תהיה מפני החידוש שאירע וכל שאינו מתחרט על הנדר אלא מפני החידוש אין מתירין לו אלא צפתח. וזה לא שייך אלא צפתח דלהבא אבל צפתח דלשעבר הך פתח מיתשג גם לחרטה דהא אין כאן שום חידוש אלא חיכך צעת הנדר היתה הסיבה שמתפיה אינו רואה בקיום נדרו ואין לך חרטה מעולה מזו והשתא דברי החס' אפיין שפיר ומדויקין הם מאד, דאחרי שכתבו דהכא הוה חרטה מעלייתא משום דהקבלה עצמה היתה בטעות ולא חל אפילו רגע אחד ורואים בזה דלא אירע שום חידוש כי היכי דנימא דאין כאן חרטה אלא דהוה חרטה מעלייתא ומש"ה גם צ"ש מודו דמהני כאן

א. מש"כ דאפילו צ"ש מודו, אף דלפירושם צריך שאלה והתרת חכם וצ"ש ק"ל דאין שאלה צניורות מ"מ כה"ג בטעות דמעיקרא שצבור שהצהמה קיימת ולא חל אף רגע אחת, שנגנזה כבר, ק"ל לצ"ש דמועיל שאלה (צ"ר).

אבל הקר"א פ' דלמש"כ כאן דאפי' צ"ש מודו, ע"כ דמותר בלא שאלה כלל, ודלא כמשמעות דבריהם לעיל [ע"י הע' שלפנ"ז] [י"ז], וכתב: ומ"מ לא הצנתי דבריהם ז"ל נהי דנדר טעות הוא, הא לצ"ש נזר בטעות הוה נזיר. ומי גרע מאומר הריני נזיר שזה פלוני דהוה נזיר אפילו אין זה פלוני. וכן בהקדש ותמורה בכל גווני דטעות הוה הקדש ותמורה. ומש"כ דלא חל רגע אחת, צבא זו לא מהני אלא היכא דמתעקר עיקר הקדש, אבל תחילת הקדש אפילו בטעות גמור כגון נחכין לומר עולה ואמר שלמים הוה הקדש וה"ה צניורות צ"ש. וז"ל כיון שדעתו היה על צהמה זו הרי הוא כאילו התנה בפירוש הריני נזיר על מנת להביא צהמה זו דזה מהני אפילו לצ"ש להתנות איזה תנאי ואם לא נתקיים התנאי לא הוה נזיר. ומ"מ לפי משמעות דבריהם ז"ל דתחם נזר [ע"י הע' שלפנ"ז] קשה קצת לומר דמתחת אומדן דעתו משינן ליה נדר טעות דלא ליצני שאלה כלל. עכ"ל הקר"א ועיי"ש.

והאור שמח (פ"ג ה"ד) כתב דהתוס' אולי ציטוט המהרי"ט דפתח לשעבר מדאורייתא לא צני התרת חכם כלל רק מדרבנן, ומש"ה מהני בזה שאלה גם לצ"ש. ובס' תוה"נ פ"ב ה"ב השיג עליו שאין זה

צינונים

[י"ז]. וכן דקדק בספר משאת משה למיכלתין ס' ג' ופי' דאולי כוונתם [לעיל] לא שהכנס ממיר נדרו אלא שהוא מורה לו שלא חל הנדר מעולם כמו שפי' החס' במשנה הקודמת.

מתירין לו בחרטה זו דהוי נולד. אבל נזר משחרב בהמ"ק והם לא ידעו שחרב ונדרו אינו נזיר דנזירות בטעות הוה שאלמלי ידעו שכבר חרב לא היו נודרים ולא חל מעיקרא נדר זה"ל:

אמר רבא שטפו רבנן לר"א ואוקמיה במילתייהו. כלומר נלחמוהו שחזר לדבריהם^ל, ואוקמי בשטמיהו דאמרי אין פותחין בנולד דלא שכיח כמו חורבן הבית. דאילו ר"א היה בשעת חורבן כדאמר בהניזקין (גיטין נו). נכנס ר"א מלד א' ור' יהושע מלד אחד לישא מטתו של ריב"ז בירושלים. ולא דבר כלום ולא חלק עליהן לומר דשפיר הוי חרטה כדמנן ר"א אומר פותחין בנולד (אלא) [אלמא] הדר ביה ממילתיה כיון שלא חלק על חכמי דורו:

אב פותחין בתנאי נולד דאמרינן להו אילו אחא איניש ואמר לכון דחרב בית המקדש מי הוי נזיר[ות]. ופי' אילו בא בן אדם אליך בשעה שגדרת והיה מיענך כי [אולי] חרב בית המקדש טרם כלות נזירותך כלום נדרת^מ. וזה דומה לחרטה אילו באו עשרה בני אדם שיפייסוך מי נדרת (נדרים דף כא:). שאין לחלק מאיזה טעם יהיה הפיוס שאפילו טעם הפיוס משום דבר נולד אין צריך כלום דהוי חרטה:

פירוש ארזי הלבנון

שגא. ותיזן שם כמו חילוק זה ממש יע"ש. עכ"ל ספר בך משה. מל. ופי' שטפוהו — עקרוהו מסבדו ונלחמוהו והסכימוהו לדעתם, כמו "והנרות לא ישטפוה" (שטה לחר איוורל).

ב. והגם דרבי לא שנה כקדר [שע"כ לא אומרים מחלוקת ואח"כ קתם הלכה כקתם אלא נחלף מסכתא] אך נדרים ונזיר נחשבים למדא מסכתא, דנזירות ג"כ נדר הוא ונדא שנה אותם כקדר (תפא"ר). א"ה כלומר ממאי דמבאר בגמ' ריש קוטיה ומימי לה התוס' ריש מבייתין ח"ל: אידי דתנא בכתובות פרק המדיר את אשתו תנא גמי נדרים ואידי דתנא נדרים תנא גמי נזיר דדמי ליה ע"כ. זה אינו מורה אלא על סדר חיבורם אבל לענין מחלוקת ואח"כ קתם אין סדר למשנה לפי שרבי לא היה לומד כקדר אלא כמו שהיו חפזים התלמידים, כמו שכתב התוס' ריש ב"מ ע"י"ש. אך מ"מ נדרים ונזיר נחשבים וכו'. בא. יש להעיר דהטור י"ד בסי' רכ"ח לא פי' כזה אלא פי' אילו אחא איניש והיה משקר ואמר שכבר נחרב בית המקדש כו'. וגם השו"ע שם סי' י"ג נמשך אחר פי' הטור ולא חשש לפירוש רבותינו בעלי התוס' אשר אור תורתם זורח מסוף העולם ועד סופו ואינו כדאי בזה להניח פירושם כאלו קטלי קני באגמא מינה ויש נפקותא לדינא בין שני הפירושים ודו"ק (בך משה).

שאלה דכל שהתירה היא ע"י חרטה לאו משום טעות נגעו זה ואין כאן טעם למה יחלקו ב"ש עליה דו"ק. ע"כ דבריו בקיור ועי"ש דבריו הנפלאים והמאירים והמשמחים טובא.

א. מדבריהם משמע דמותר בלא התרת חכם כלל, ואע"ג דלעיל גבי נגנזה בהמתו פי' דדוקא ע"י שאלה מותר, הכא גבי חרץ שאני דפסיקא לן דאי ידעי דחריב לא היו נזירים והוי כחולה נדרו בדבר, דאין צריך התרת חכם (עפ"י ב"ר).

ועד"ו כתב בספר בך משה ח"ל: קתא קשה דמאי שנה האי מהיחא דאמרינן בנדרים (ה"ה ע"א) קונס אשמי שאינה נהנית לי שהכחה את בני ושגנזה את כימי ונדוע שלא הכחו ושלא גנזה הרי זה נזיר שגגות ואינו צריך התרה ומשמע דדוקא משום דתלה נדרו בגנזה והכחה אבל אילו לא תלה אז צריך התרה אף שהיה בטעות גמור דמעיקרא לא הכחה את בנו. ואילו הכא אף שלא תלה אמרינן דלא צריך היסור. וי"ל דהכא שאני דמסתמא אן סהדי שאילו היה ידוע שבהמ"ק היה עמיד להיחרב לא היו נודרים משום שע"י החורבן יהיו אקורים כל ימיהם. אבל הכס מי יאמר שעיקר הנדר היה בשביל שהכחה את בנו, מש"ה צעין שיאמר שהכחה את בנו. וכעין זה ממש חילק שם הר"ן גבי כלכלה של תלמיד דמיקרי שגגות אף שלא פירש שום דבר, וגבי אשתו צעין שיפרש שהכחה ושגנזה, ומאי

אמר רב (אסי) [יוסף] אי הוואי התם ה"א להו היכל ה' היכל ה' המה. כלומר הייתי אומר לאותם הנזירים לא כחכמים עשיתם שנדרתם שהיה לכם לירא פן יהרס שהרי בפסוק מוזכר. ולא היה צא להחזיר להו נדרים^[ח] בפתח זה אלא להוכיחם צא למה לא זכרו על זה ולהמנע מלדור^{מב}, והפסוק הוא סימן לדבר שהן שלשה היכל והשנים עומדין ליחזר והשלישי (כסא) [צבוא] יום [ה'] הגדול והנורא לא ימוש לנצח. ורש"י פירש הפסוק צענין אחר צרמיה^{מג}:

צדי ידידי דחריצ מי ידעינן אימתי. ולא ידעינן לאימת והא כחצי צדיאל שבועים שבועים נחתך על עמך ועל עיר קדשך. דקאמר ליה המלאך לציאל לסקוף שבועים שמיטות יחזר בית שני וכשתמלא ע' של גלות צבל וארבע מאות וכו' שנה של בית שני יעלה לשבועים שמיטות דהיינו שבע פעמים שבועים. ומשני אכתי מי ידעי' צדי יומא, כלומר בתחלת שנה או באמצעיתה או בסופה, וסבורים הם שיכלה נזירות וציאלו קרבות קודם לכן:

יששה שהיו מהלכין בדרך וא' צא כנגדן ואין יודעין מי הוא ואמר אחד מן הששה הריני נזיר שזה הבא כנגדנו איש פלוני הוא כלומר שאכירהו מרחוק שהוא ראובן ונדר צנויר אם כדבריו הוא. והצ' אומר הריני נזיר שאינו הוא לפי שנראה לו שאינו ראובן ונדר צנויר אם כדבריו שאינו הוא כאשר נראה צעיניו. והג' אומר לשנים הראשונים הריני נזיר שא' מכס נזיר שקבור אני שא' מכס נזיר ולא השני דהיינו אותו שימצא כדבריו. והד' אומר הריני נזיר שאין א' מכס נזיר פירוש שקבור אני שא' משניכם אינו נזיר דהיינו אותו שלא ימצא כדבריו אלא האחד שימצא כדבריו הוא ראוי להיות נזיר, והיינו כדברי שלישי שקצר שאחד מהם נזיר ואחד מהם אינו נזיר אלא שהפכו דצריהם^{מז}. והחמישי אמר לשנים הראשונים הריני נזיר

פירוש ארזי הלבנון

מב. ודלא כרש"י והמאירי ז"ל דמפרשים שלהתירם צא, עיי"ש. ויחזק דמה שהתוס' מצינו צה, שהרי ודאי לא צריכין להיתרו דרב יוסף דצלא^{מא} שפיר אפשר להחזיר בתנאי נולד

(כ"כ גס' יד דוד כחית יד), והוסיף ד"ל דרש"י והמאירי מפרשים דרב יוסף פליג על רבא וס"ל דתנאי נולד לא מהני וע"כ הוצרך להתירם בפתח אחר, וזה יוצן מה שהשמיט הרמב"ם דין זה דפותחין בתנאי נולד.

והנה על דברי התוס' שפירשו דלא צא רב יוסף רק להוכיחם, קצת קשה דא"כ מאי משני "ואכתי מי ידעינן צה יומא", הא מ"מ ראוי להוכיחם על

מב. ודלא כרש"י והמאירי ז"ל דמפרשים שלהתירם צא, עיי"ש. ויחזק דמה שהתוס' מצינו צה, שהרי ודאי לא צריכין להיתרו דרב יוסף דצלא^{מא} שפיר אפשר להחזיר בתנאי נולד (כ"כ גס' יד דוד כחית יד), והוסיף ד"ל דרש"י והמאירי מפרשים דרב יוסף פליג על רבא וס"ל דתנאי נולד לא מהני וע"כ הוצרך להתירם בפתח אחר, וזה יוצן מה שהשמיט הרמב"ם דין זה דפותחין בתנאי נולד.

ששניכם נזירים כלומר לפי שכל אחד קיבל עליו נזירות לפי מה שהוא דומה צעניו [שכל] אחד סבור לומר אחת ולכך נחת לנזירות ועל כן אני סבור שעל שניכם חל נזירות^{מ"ד}. והששי אמר הריני נזיר שכולכם נזירים כלומר שסבור אני שכולכם נזירים: בש"א כולן נזירים. (וסברי) [דסברי] ז"ש דנזירות בטעות היו נזיר משום דכולן לנזירות נתכוונו וגמרו דעתן להיות בכל ענין ומה שאמר (שראה) [שהו]^{נ"ט} איש פלוני לפי שהוא סבור דצבריו^{מ"ה}. ומתן משנה מוכחא בגמרא (לעיל דף לא). דהקדש בטעות היו הקדש וכו' כדאמר בגמרא:

וב"ה אומרים אינו נזיר אלא מי שלא נתקיימו דבריו. ובגמרא פריך הל"ל מי שנתקיימו דבריו. ובגמרא מפרש:

ורבי טרפון אומר אין אחד מהן נזיר. ללא ניתנה נזירות אלא להפלה דגבי נזיר כחצי (נמדנר ו) איש כי יפלה, שצריך להפילה ולכן [אינה] קבלת נזירות שאפי"ז * לאחד מן השנים שנמצא דבריו אין [צורר] לו צטעם נדרו שיהא [נזיר] עד שיצא אללס ויכירוהו וכיון שלא היה [צורר] להן באותה שעה לא גמרו להיות נזירין. והשלישי שאומר אחד מכס נזיר הרי אין אחד מהם נזיר. והרביעי נמי שאומר אין אחד מכס נזיר משמע נמי שאין אחד מהם נזיר וחצירו מיהא הו נזיר, ולא [היא] שאין [צשנים] הראשונים שום נזיר שהרי לא ניתנה נזירות אלא להפלה. (אלא) [אבל] אי הו אמר הרביעי לשנים הראשונים הריני נזיר שאין שום אחד מכס נזיר הרביעי יהיה נזיר ששנים הראשונים אינם נזירים לרבי טרפון ושפיר הוה חשוב הפללה^{מ"ה}. ומהאי טעמא ניחא אמאי לא תנא תו שאין שניהם^{נ"ט} נזירים שאין כולכם נזירים דאי אמר הכי היה ודאי נזיר לרבי טרפון לפי מה שהאמת הוא שאין שניהם נזירין ולא כולם נזירין (אלא מאי) [אפילו] הרביעי שאמר^{מ"ו} שאין אחד מהם נזיר:

הרביעי לאחריו. פירוש חזר לאחריו ולא נודע מי היה אין נזיר שום אחד מן השנים הראשונים^{נ"ז} דאע"פ שצורר הוא דבריו האחד מ"מ כיון שלא הוצרך לנו דברי מי

פירוש ארזי הלבנון

הוא דשניהם אינם נזירים. אבל בטמ"ק [ע"י גס פי' הרא"ש] כתב דאין אחד מהם נזיר היינו דשניהם אינם נזירים ואפי"ה לא חשיב הפללה דלאו כו"ע דינא גמירי עי"ש (עפ"י קר"א).
מ"ד. ולריכס לומר דאותו חמישי [וכמו כן השיעין] ק"ל לדינא כז"ש דנזיר בטעות הו נזיר. אבל השלישי והרביעי ק"ל כז"ה דהו נזיר דוקא אותו שנתקיימו דבריו כנלע"ד פשוט.

מה. צבור"פ הציא פלוגתת הראשונים בזה דר"ת פי' דנריך שיאמר אינו ידענא שאינו דברי הייתי אומר בכל ענין אני נזיר. והר"י מאיוורא פליג וס"ל דאף בכתמא הו נזיר. ועי' לעיל הע' א' ונ"ע. מה"י. עי' הע' מ"ד.
מו. מש"כ אפילו הרביעי וכו' אמו לאפוקי בזה מדעת הראשונים דס"ל דר"ט מודה מיהא צרביעי דהו נזיר עי' צפי' הרא"ש ותור"ט ותור"פ ושיטה.

צינונים

[ית]. כ"ה בהג' ר' בצלאל אשכנזי ו"ל. ודפוס ונניה הגי' "שרה" ונפלאים דרכי השיעוש. [יט]. ז"ל שניכם (הג' ר' בצלאל אשכנזי ו"ל). [כ]. חיות "מן השנים הראשונים" נמתק. וז"ל אין שום אחד מהם וכו' (כן העמיק המשל"מ פ"צ ה"ח).

נתקיימו אין אחד מהן נוזר ובגמרא מוקי לה כרבי יהודה דאמר דלא מחית איניש נפשיה לספיקא:

רבי שמעון אומר יאמר אם כדברי הריני נוזר חוצה ואם לאו הריני נוזר נדבה. ר"ש לטעמיה דספק נזירות להחמיר והוה כל אחד נוזר מספק ואסור [בין וצטומאה ובתגלחת] וגם אי אפשר לו לגלח בשביל ספק נזירות בלא הבאת קרבן ואינו יכול להביא קרבן דשמא לא נוזר הוא ומייתי חולין בעזרה לכך (קנסו) [התקינו] שיאמר כל אחד ואחד אם כדברי הריני נוזר חוצה ואם לאו נוזר נדבה מעתה ומקבל נזירות ויביא קרבן וינא ידי חוצה ממה נפשך ויהיה (אסור) [מוותר]^[כא] בין ובתגלחת. והני תנאי רבי יהודה ורבי [שמעון] נחלקו אליבא דבית הלל רבי יהודה סבר אף על גב דבית הלל סברי דמי שנתקיימו דבריו הוא נוזר כדמפרש ואזיל בגמרא הני מילי כשנודע לבסוף דברי מי נתקיימו אבל הכא שהרמיע לאחוריו ולא נודע דברי מי נתקיימו, מספק לא נחית לנזירות. ור"ש סבר אליבא דב"ה דמספיקא (לא) נחית לנזירות כיון שברור שכדברי הא' הוא, ולכך צעי תנאי:

ב"י שלא נתקיימו דבריו אמאי הוא נוזר. הא לבית הלל לא היו נזירות בטעות: אימא מי שנתקיימו דבריו. אבי אמר כגון דאמר אי נמי לאו פלוני הוא אהוי נוזר ומאי לא

פירוש ארזי הלבנון

אהדדי. וה"נ אותו שגדר אם זה ראובן מה שייכות לו עם האחר שגדר אם אינו ראובן, דהיינו הך ממע. ועל זה השיב לי מרן הגאון הנזכר שליט"א דזה"ל: יתכן שצנאים לשאול יחד דנים על שניהם יחד, ע"י כתובות כ"ז ע"א עכ"ד. אלא שעדיין לא נתקדשה דעתי בזה דהאריך יתכן לאחוז החבל צ"י ראשים דמאד א' דיינין לתרווייהו צדד דינא להרכיב ספקותיהם אהדדי לעשותם ס"ס, אך מאידך גיסא אנו אומרים דאפילו אם אחד מהם נוזר, שמא אינו הוא, דבזה מפרידים דינייהו מהדדי ודנים עכא"ל לחודיה לומר דאינו נוזר מכא דשמא השני נוזר. וזה היפך הסוגיא דב' שצילים [כתובות שס] דהם מצויר דב' דיינין להו צדד דינא לא עבדין תרמי דסתרי והרי שניהם תמאים מספק, וה"נ דכוותה דהול"ל שניהם נזירים מספק, באופן דממ"נ בין כי דיינת להו צדד דינא בין כי דיינת להו כל חד בפנ"ע הו"ל שניהם נזירים מספק.

ובענותותו כי רצה לא איתרה תשובת מרן הרמחה

מו. מה שכתב "כיון שברור שכדברי הא' הוא" לא זכיתי. צענתי להבין הקשר הדברים. וכי מפני שברור כדברי הא' לכן מחית נפשיה לנזירות אפילו מספיקא, הרי אין לזה הצנה כלל. גם בזהיא דברי דפליגי ר' יהודה ור' שמעון הא שם לא שייך למימר הכי שהרי מיירי באדם אחד, וז"ע.

והנה שאלתי זה למוה"ר הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א והשיב לי דזה"ל: אם לא היה ברור שכדברי הא' הי' כעין ס"ס שמא כולן פטורין ואח"ל א' חייב שמא אין זה הוא, עכ"ד. וצענתי לא זכיתי להבין דהא בזהיא דברי כד אמר הריני נוזר ע"מ שיש בכרי זהה מאה כור ונגנז הכרי הוה נוזר לר' שמעון מספק שמא היה בו מאה כור. ואטו אם יבוא אחר ויאמר הריני נוזר ע"מ שיש בו נ' כור [דהשתא אין ברור כדברי הא' מהם דשמא שניהם לא נבכונו לאמת] מי נימא דהו ס"ס שמא שניהם פטורין ואח"ל א' חייב שמא אין זה הוא, הא לא מתבאר, דמה שייכות יש לב' נזירות הללו כי היכי שגרכיב ספיקות שניהם

ציונים

[כא]. חיתת אסור דפסו"נ לימא כלל אלא ה"ג ויהיה בין ובתגלחת.

נתקיימו דבריו [הראשונים]. ומיירי שחזר בו תוך כדי דבור^מ ואגב אורחיה קמ"ל דתוך כדי דבור כדבור דמי ודבריו האחרונים עיקרים:

[דף ל"ג ע"א] **הרתיע** לאחריו אינו נוזר. הא אחא לקמן הו נוזר מני אי כב"ש אפי' בהרתיע לאחריו הו נוזר וכב"ה נמי לא דלצ"ה כיון דאילו אחא לקמן הו נוזר אותו שנתקיימו דבריו כי נמי הרתיע הו ספק נוזר: אילימא ר' טרפון מי הו (ספק) נוזר. כיון דנשעה שנדר לא ידע אם פלוני או לא:

[דף ל"ד ע"א] **והרתיעא** כו'. ואי קשה ליתמי ממחני' אין אחד מהן נוזר. וי"ל דשמא ניחא ליה לאיחוי הצריחא דמפרש טעמא דקרא:

אלא ר"י דכרי הוא. דאמר ללא מחית איניש נפשיה לספיקא אצל אי יודע מי הוה הו נוזר. ותימא דהכא משמע דלר"י היכא שנודע מי היה דהו נוזר אע"פ שלא הפליא נדרו ובפ"צ דנדרים (דף יט.) קאמר רב אשי ההיא ר"י דכרי הו ר"י משום ר' טרפון דאין אחד מהן נוזר וצדין הוא דכי נמי לא נגנב לר"י דאינו נוזר דאין כאן* הפלאה והא דתניא נגנב לרבנותא דר"ש^מ. וצריך לומר דלרב אשי לא נשנית מחני' דהכא לר"י אלא נשנית לתנא דפ"צ

פירוש ארזי הלבנון

לאמור עי' ברמב"ם סוף פ"א מהל' נכורים, ע"כ. והנה שם אכן מצויר גבי צ' צ"א דאמרין גבי כל חד מינייהו ס"ס לפטרו מן הפדיון הגם דהו סותר לפטור דחצרו. אך לא הציטו כלל מאי ראה היא לנד"ד שהרי אף אי לא אמרתי אלא דמידי ספיקא לא נפקא והו"ל להחמיר בצפק איסור כמו דמטמאין לתרויהו צההיא דב' שצילין אצל צההיא דביכורים כיון דהו ספיקא, שפיר פטרינן תרויהו מספק וכדקיי"ל בכל ספק ממון הממע"ה. ושמא נחכוון לכוונה אחרת בדברי הרמב"ם שם אשר צענויות לא ירדתי לסוף דעתו הרמה צה.

וה אשר השיב לי אחרון. הרי שם ספיקא לקולא ואפ"ה מנרפינן השני ועצדי' ליה ס"ס ומחמירין, א"כ ה"ה להיפך. ויודע אי שיש לחלק ולא כחצמי אלא לצד סבת החוס' עכ"ל. תן לחכם ויחכם עוד. מזה. הנה לפי דבריהם צ"ל דמיירי שחזר בו לגמרי מדבריו הראשונים, שאל"כ הא פשיטא דאף

וה אשר השיב לי אחרון. הרי שם ספיקא לקולא ואפ"ה מנרפינן השני ועצדי' ליה ס"ס ומחמירין, א"כ ה"ה להיפך. ויודע אי שיש לחלק ולא כחצמי אלא לצד סבת החוס' עכ"ל. תן לחכם ויחכם עוד. מזה. הנה לפי דבריהם צ"ל דמיירי שחזר בו לגמרי מדבריו הראשונים, שאל"כ הא פשיטא דאף

ציונים

דלעיל (דף יג.) דאמר הפילה אשתו אינו נזיר (אלא) [אצל] ה"ל בן הוי נזיר אע"ג דבשעת (שנדר) [הנדר לא] הוי הפללה הלכך מתני' דהכא אחיא כוותיה:

ראדה את הכוי. שהוא ספק חיה ספק בהמה ואמר האחד הריני נזיר שזה חיה. והשני אמר הריני נזיר שאין זה חיה אלא בהמה משמע מדבריו. ושלישי אומר הריני נזיר שזה בהמה ולא חיה. והרביעי אמר הריני נזיר שאין זה בהמה אלא חיה והווי כשנים הראשונים אלא שהפכו דבריהן. והשמיני אומר הריני נזיר שזה חיה ובהמה ודינו כחיה לכסוי ודינו כבהמה לאסור חלוצי. והששי אמר הריני נזיר שאין זה לא חיה ולא בהמה דמשמע בריה [בפ"ע] ואינו יכול להרציעו לא עם חיה ולא עם בהמה. והשביעי אמר הריני נזיר שאחד מכם נזיר כלומר [אותו] שכוון לומר אמת^א. והשמיני אומר הריני נזיר שאין אחד מכם נזיר כלומר שיש אחד מכם שלא כוון לומר אמת. והתשיעי אומר הריני נזיר שכולכם נזירים כלומר שכולכם ספק נזירים^ב. ולא גרסי' ששנים נזירים דמוכחא צמרא דליכא אלא תשע בכו"ג:

הרי כולם נזירין. וא"ת איכפל תנא לאשמועינן כז"ש ולא כז"ה דאמרי דמי [שלא נתקיימו] דבריו אינו נזיר. ויש לומר דכז"ה נמי נהי דנזירות ודאי לא הווי, נזירות מספק הווי וכולה ר' שמעון אליבא דכ"ה מסיק לה דאמר גבי הרתיע לאחוריו דהוי נזיר מספק לב"ה אע"ג דאין ספקו עומד להתברר הכי נמי גבי כוי אע"ג דאין ספיקו עומד להתברר לר"ש אליבא דכ"ה הווי נזירין מספק^ק. והששה הראשונים ודאי נזירין מספק דמתית איניש לספיקא דאע"ג דכוי

פירוש ארזי הלבנון

בהמה וכו' שעל בן אחר שאלה מכם נזיר ולא פטרו אחיה מהם] וזה הספק אינו עומד להתברר לעולם, אי"כ מה שיצ"ע לומר שאלה מכם נזיר ולא השני כיון דלעולם ספק הוא לזה כמו לזה ממש. על זה פירשו החוס' כלומר אותו שכיון לאמת. ור"ל דהגם דכולם בספק נזירות מ"מ אחד מכם יש שנוהג בו נזירות בודאי דהיינו אותו שכוון לאמת. כנ"ל. וזה לשיטתם שכתבו בסמוך דמתניתין ר' שמעון היא אליבא דכ"ה והוי ספק נזירים. ומש"כ "כלומר שכולכם ספק נזירים" נראה דלאו דוקא, אלא ר"ל דאף ספק נזירים בכלל דבריו, שהרי לקמן מספ"ל בשביעי ושמיני אי הווי נזירים ודאי או רק מספק. מיהו י"ל דדברי התשיעי קאי על שישה הראשונים בלבד וק"ל.

ג. ובהמשנה שצירושלמי גרים ששנים נזירים, ועי' בגמ' שם ע"פ הפנ"מ [ולדבריו נזירים לומר דהירושלמי פליג אש"ס דילן בירסת המשנה]. גר. מהילוך דנריהם משמע דדוקא לר"ש הווי נזירים אצל ל' יהודה אין נזיר אף לא אחד מהם. וזה חידוש, מפני דלכאורה הי"ל דלא שיצ"כ נכאן סגרא

ג. וז"ע, הא לעיל גבי הפילה אשתו כו' גם כן פריך צמרא מאן קמי לה ומשני רבי יהודה דכרי הוא, וא"כ קושיית החוס' במקומה עומדת לרב אשי [דס"ל] דר"י דכרי הוא ר"י משום ר' טרפון אי"כ שם גבי הפילה וגם כאן לרב אשי מאן תנא, דכרי טרפון ע"כ לא אחיא. וז"ע (א"מ). ועי' ב"ר וע"ע במנפסא איתן מה שהקשה על דבריהם, ונח' רבינו מאיר שמחה, וז"ע.

גא. דע"כ לאו על גוף הכוי קאמר דא"א שהוא חיה ובהמה, אלא על הדין שבו קאמר לענין כסוי וחלוצ.

גא*. נראה רנ"ב דהנה הא ודאי נריכין לומר דהנך שביעי ושמיני שאמרו על אחד שהוא נזיר ולא האחר משום דס"ל לדינא כב"ה אליבא דר"ש דוקא, [דאי ס"ל כז"ש הול"ל שכולכם נזירים, ואי ס"ל כב"ה אליבא דר' יהודה אי"כ שאין אחד מכם נזיר הול"ל]. והשתא בשלמא צמתניתין לעיל שפיר קאמר השלישי שאחד מכם נזיר דהיינו אותו שימנא כדבריו ולא השני, אצל הכא אותן שביעי ושמיני כיון דמספקא להו צמציאות הדבר [אם חיה הוא או

ספק חיה אותו שאומר (ספק) [שהו] חיה היא ספק נזירי"ו וכן כולן ואינך תלתא בתראייה מחחי נפשייהו לספיקא. ויש מפרשים דשלשה האחרונים נזירים ודאי שהאחד שאמר שאחד מכס נזיר הוא נזיר ודאי לר"ש שאמת הוא שאחד מהן יש עליו נזירות דהיינו אותו שכוון לאמת. וגם השני שאמר שאין אחד מכס [נזיר] גם זה נזיר ודאי שכן משמע דיבורו יש בכס אחד שאינו ודאי נזיר והאמת הוא [כן] כגון אותו שלא [בא] [כיוון] לאמת. והשלישי שאומר כולכם נזירין שעל כולכם ספק נזירות גם זה אומר אמת. (לכך) [שלשה האחרונים ודאי נזירים לר"ש דאין נזירין תנאי].

וי"מ שגם [שלשה] האחרונים אינם נזירים אלא מספק שהרי יש להסתפק בדבריהן שאותו שאמר שאחד מכס נזיר איכא לספוקי מילתא שיש לפרש דבריו בשני פנים (ושמא) [דשמא] ר"ל אם יש לכס אחד מכס שיש עליו נזירות וזהו אמת שאחד מהן ודאי נזיר. וגם יש לספוקי דשמא ר"ל אם יש אחד מכס שידע בעצמו שהוא ודאי נזיר והרי אין מהן יודע מש"ה נזיר מספקי. וכן האחד שאומר שאין אחד מכס נזיר משמע אם (אין) [יש] אחד מכס שאינו נזיר, (דמשמע) [ומשמע] שידע בעצמו שאינו ודאי נזיר, והרי אין אחד מהם שידע בצרור שאינו ודאי נזיר. וכן השלישי שאמר שכולכם יש לפרש דבריו שכולכם נזירין ודאין [ו]ללא אמר כלום וגם יש לפרש דבריו שאמר בספק נזירות לכך כולן נזירין מספק ונזירין להתנות. וי"ע אמאי לא [תני] מו שאין כולכם נזירין" ב' בשלמא לעיל לא מצי למתני בעצור פלוגתא דרבי טרפון דא"כ לא הוה א"ר טרפון אין אחד מהן נזיר כדפי' לעיל אבל הכא מצי למתני:

פירוש ארזי הלבנון

כגון שכתב מה היה דעתו. וכה"ג כתבו החס' פ"ג דשבעות דף כ' ע"א ד"ה לישנא כו' עיי"ש (ב"מ). ועי' בתו"ט שהשיג על דברי החס' [שכתבו דהספק היינו מזד משמעות הלשון], וכתב: וי"ל דכלא"ה ספיקא הוא מזד המדיר לפי שחושב שזדאי הוא נזיר, וזה אינו שאע"פ שהוא נזיר אינו אלא מפני הספק והוי דומיא דראשונים שהאומר שזה חיה כיוון ע"ד ודאי חיה, וכיון דלדידן הוא ספק חיה הרי הוא נזיר ספק. וכמו כן כאן אף שחושב על דעת נזיר ודאי מ"מ לדידן אינו אלא ספק, והלכך מה שנתחייבו בנזירות היינו מפני הספק, דמחית איניש נפשיה לספיקא עיי"ש. וי"ל דלא דמי זה אל זה, דכיו דמחית על דעת כו' אבל הכך השלשה דלא נחתו על דעת אדם זה לצד רק על הכלל איך הם כדיני שמים, וקמי שמיא גליא עם מי האמת ודאי, א"כ נתקיימו דבריהם דזה שכיון לאמת הוא ודאי נזיר רק דאין לא ידעין מי הוא הודאי ועל כן כל אחד נזיר מספק ומ"מ בכללם הוא אחד נזיר ודאי כנ"ל (ב"ר). ונראה כונתם דליתני שאין כולכם נזירים וה"ג

דלא מחית נפשיה לספיקא כיון דבעה שגד לא היה עומד הספק להתברר וא"כ מאי טעמא נדר כלשון מסופק אם לא היה דעתו למחית לספיקא. ובדומה לזה הבאנו בפ"ק הע' קס"ד בשם המהר"ט וי"ל עיי"ש.

נד*. ר"ל אע"ג דקיי"ל דכו ספק חיה הוא וא"כ יש לומר דהא דאמר שזה חיה לא נאמן אלא לענין דינא דנוהג בו מספק דין חיה לענין כיסוי הדם. זה אינו, אלא אמרינן דאיהו לרדאי חיה נאמן, וכיון דלדידן הוא ספק חיה הרי זה נזיר מספק. וכן כולם, ר"ל ששה הראשונים לוודאי נאמו, אפילו אותו שאמר שזה חיה ובהמה ר"ל שנוהג בו דין כיסוי הדם וחלבו אסור מעיקרא דדינא ולא מספק (עפ"י מפרשים).

גה. הכל המשך אחד, ור"ל: וכן כולם היינו החמישה מהששה ואינך תלתא בתראי הם כולם מחחי נפשייהו לספיקא (תפא"ס).

גו. וא"ת אמאי לא נשאל אותו מה כוונתו. וי"ל כגון שאומר דעתו מה שיהיה משמעות לשונו. א"כ

תנא חדא ט' [נזירים] גצי כוי דמתני' (דכו') [דתשעה] נתפסים בספיקות [ראייה] כדתנן במתני'. ותני אידך ט' נזירות דמשמע לאדם אחד חלים עליו ט' נזירות מספיקא דכו':

בשלמא [ט' נזירים] משכחת לה כגון דהוי גברי טובא דאתפס ואזיל. (לענין) [כענין] המפורש במשנה. אלא ט' נזירות באדם אחד היכי משכחת לה בשלמא שש משכחת לה כגון שאומר הריני נזיר שזה חיה ושאין זה חיה שזה צהמה ושאין זה צהמה שזה חיה וצהמה שאין זה לא חיה ולא צהמה^ה. אלא אידך תלתא היכי משכחת לה והא שאחד מכס נזיר (קאמר) שאין אחד מכס נזיר שכולכם נזירין לא שייכי צחד גצרא:

בגון דאמר הריני נזיר ונזירות הכל עלי. ראה ט' בני אדם שנתפסו עצמן בנזירים כזו ואמר הרי עלי כל דין נזירות כולכם הרי יש עלי תשעה ספיקות נזירות^ה. ואם ירצה לתקן עצמו יאמר אם יש עלי ט' נזירות חובה מוטב ואם לאו הרי עלי ט' נזירות נדבה:

סליק פרק חמישי במ"ד

פירוש ארזי הלבנון

דנתפס שש נזירות צנת אחת. רק כוונת הש"ס למימר דבשלמא ו' נזירות משכחת לה כלומר דשפיר משכחת לה ששה אופנים אשר בהם יכול אדם אחד להתפס עצמו בנזירות דכו'.

ג. וק"ק דא"כ מאי קמ"ל ברייתא, דמילתא דפשיטא היא כיון דקיבל עליו צהדיא ט'

נזירות. בשלמא ברייתא דט' נזירים מילתא אגב אורחיה קמ"ל דכזו יש בו ספיקות הרבה כמ"ס התוס' ד"ה תני וכו', אבל מאי דקמי ט' נזירות מילתא דפשיטא הוא כיון דע"כ דקאי אט' נזירין שתפסו כזו א"כ ממילא שמעינן דיש בו ספיקות הרבה וא"כ לענין דמאי מקבל ט' נזירות מילתא דפשיטא היא וי"ע (צ"מ).

ונראה לישב דודאי טובא קמ"ל דלא חימא כיון דמאותם ששה הראשונים יש מהם לכל הפחות ארבעה שודאי אינן נזירין [דהיינו אותם שלא נתקיימו דבריהם, דו"ק ותשכח]. א"כ זה שקיבל על עצמו לקיים נזירות כולם הרי זה לא קיבל אלא ה' נזירות. קמ"ל דאינו כן, דכיון דאמר נזירות הכל עלי הרי קיבל על עצמו לקיים דין נזירות המוטל על כל אחד ואחד מהם מפאת הספק. נמצאת הך ברייתא משמיעתנו חידוש גדול.

יהא נזיר מספק שהרי יש להתפסק בדבריו שמא ר"ל שאין אחד מכס שיש עליו נזירות וזה אינו אמת שהרי ודאי יש אחד מהם דהוי נזיר. וגם יש לספוקי דשמא ר"ל שאין כולכם נזירין ודאין דהיינו שאין אחד מכס שידוע בעצמו שהוא ודאי נזיר, וזהו אמת שאין אחד מהן יודע.

ועי' בקר"א דפי' דקושיית התוס' בזה אינה אלא לפירושם האחרון שכתבו דאף ג' האחרונים נזירים מספק הוו, אבל לפי' קמא דג' האחרונים נזירין ודאין לא קשיא הא דלא תני שאין כולכם נזירים שהרי אי אמר הכי לא הוי נזיר כלל דהאיכא ב' נזירים ודאין זה שאמר שאחד מכס נזיר וזה שאמר שאין אחד מכס נזיר עכ"ד. ונראה להוסיף דגם בל"ז הדברים מוכרחים מלד עצמם שהרי לפי' הראשון דפי' דאותו שאמר שכולכם נזירים כוונתו אפילו ספק נזירים (כדפי' התוס') א"כ ה"נ שאין כולכם נזירים ע"כ מתפרש אפילו ספק נזירים והא לימא דהא מסיק מתני' "הרי כולם נזירים" וק"ל.

ג. ז"ע, מאי ניחומא דשש, הא כיון דספק הוא, יקיים נזירות אחת ויזא ממ"נ (עפ"י קר"א וגאון אצרהס). ונראה לישב דהה"נ, באמת אין הכוונה

פרק שישי

שלשה מינין אסורין נזירי הטומאה. דכתיב (נמדנר ו) על [נפש] מת לא יבא: והתגלחת. [דכתיב] קדוש יהיה גדל פרע: והיוצא מן הגפן. דכתיב ענבים לחים ויבשים לא יאכל:

ובר' היוצא מן הגפן מטערפין זה עם זה. כגון ענבים לחים ויבשים חרננים וזגים: שאם יאכל כזית מכולן לוקה משום דכתיב מכל אשר יעשה מגפן היין מחרננים כו':

ואינו חייב עד שיאכל מן הענבים כזית. [א"ה התוס'] השיך כאן תמלא לקמן דף ל"ח ע"ב ד"ה ואינו חייב.

[דף ל"ד ע"ב] **ורחייב** על היין צפני עממו ועל הענבים צפני עממן ועל הזגין צפני עממן. ונראה דעיקר חידוש לח"ק בל לומר חייב על הזגין צפני עממן"ה אם

פירוש ארזי הלכנון

א. במשנה. ג' מינין כו'. הא דקמני "מינין" ולא "דברים" דלכאורה הוה דייק טפי, י"ל לפי שהם ג' מיני אסור, דטומאה הוא דבר שחזן לגופו, ותגלחת ע"ג גופו, והיוצא מן הגפן בתוך גופו. והשתא אחי שפיר נמי סדרא דמתני' דלא נקט כסדר שכתובים בתורה (שזשים לדוד).

ב. וצירושלמי ריש פירקין מיימי לה מקראי אחריני. תגלחת דכתיב תער לא יעבור על ראשו, והיוצא מן הגפן דכתיב כל ימי נזרו מכל אשר יעשה מגפן היין וגו'. ועי' רש"ש, וז"ע.

ג. מדבריהם נראה דדוקא מידי דאוכלין הוא דמטערפין זל"ז אבל שחיה ואכילה אין מטערפין חזי זית ענבים וחזי רביעית יין, והיינו משום דלא שוו בשעוריהו. וכן נראה מדברי הרמב"ם פ"ה מהל"ה ה"ג. וכן משמע מדברי התוס' לקמן ל"ז ע"ב כמ"ש בהע' קל"ה.

אכן במאירי כתב דמטערפין, והציא שכן כתב רש"י בפ"ק דסוכה דף ו' ד"ה כדי רביעית. ועיי"ש דאינו מוכרח דל"ל דלאו דוקא נקט רש"י שם יין (עפ"י קר"א ושפ"א).

ודעת המפרש כאן מצואר דס"ל דמטערפין. אמנם עיין במנ"ח (מנ' שע"ב) שפירש דלא פליגי

זה אלא שהתוס' לשיתטם שפירשו לקמן דף ל"ח ע"ב דשיעור שחיה לכו"ע צריעית ועל כן פי' דאין אכילה ושחיה מטערפין לח"ק כיון דלא שוו בשעוריהו. אבל המפרש ס"ל כהפירוש שדחו התוס' שם דתנא קמא היינו ר"ע דס"ל דשיעור שחיה ג"כ כזית והלכך שפיר מטערפין אכילה לשחיה שהרי שוין הן בשיעורן. ובענין צירוף אכילה לשחיה עי' עוד בדברי הקר"א לכאן, ובס' צריך טעם שער התערבות דין ח' פ"ב ד"ה וכדברי, ובשו"ת מהר"ם שיק או"ח סי' רנ"ג, ובעמק הנז"כ נשא עמ' ק', ובהגרי"ו (סנטסיל) מהד"ק דף ק"ג.

ד. מש"כ התוס' דלוקה מכל אשר יעשה, אף דאין לוקין על לאו שזכללות. אפשר דהיה להם הגירסא (לקמן ל"ח ע"ב) דרבא הוא דמחייב אלאו שזכללות וכגירסת הספרים שלפנינו צפסחים מ"א ע"ב עיי"ש מד"ה אמר רבא. ועי' ברמב"ם הל' נזירות פ"ה ה"ח וברא"ד שם, וע"ע במגדל עוז ובסמ"ק ובהרמב"ן שם והוא אריכות גדול (עפ"י מנ"ח שלהי מצוה שס"ח).

ה. היינו משום דלכאורה מה צורך למשנה לומר דחייב על היין צפ"ע וכו' מאחר דכבר חזי במתניתין למעלה דכל היוצא מן הגפן מטערפין זה עם זה כל

אכל (לכד) מן הזגין [לכד]'. ואהיה אחא לאפלוגי ר"א בן עזריה ואומר דאינו חייב עד שיאכל שני חרצנים וזג ([דחרצנים הם] הגרעינין צענדין וזגין הם הקליפה שלהן ומרצה) [מדכחצן] חרצנים בלשון רבים וזג בלשון יחיד כדמפרש הש"ס'. ור"א [צ"ע] סבר כר' יוסי דאמר חרצנים אלו הגרעינים [וזגין הם הקליפה שלהן]':

[דחרצנים] אלו החיצונים]. קליפה שצמוץ. [והזגין אלו הם ש]מצפנים: ר' יוסי אומר. ולאפלוגי הוא דאחא ופירש המקרא להיפך, [זג] אלו הקליפה החיצונה וסימן שלא חטעה כוונתו של צהמה החיצון נקרא זוג, כן צענדים החיצון נקרא [זוג] [זג]:

גפן ענמו לא. כגון עלין ולולבין, מדלל חנא [רבותא] גפן ענמו:

אפי' עלין ולולבין במשמע. כדדרשינן בסמוך:

איבא דאמרי אסיפא. אבל אדיוקא דרישא לא, דמשמע שפיר בלישנא דהיולא מן הגפן אפילו עלין ולולבין:

מייץ ושכר יזיר מיעט. אע"ג דדרשי' לי' צפ"ק (לעיל ד.) לאסור יין [של מצוה כיון של

פירוש ארזי הלבנון

שכן דחייב על כל אחד צפ"ע כשיש בו שיעור כזית (מורם ניר). ועי' בשיטמ"ק שפי' דהיינו חידושא דאם אכל ענבים וחרצנים וזג צבת אחת לוקה שלש, דהמיינים מחלקים כמבואר לקמן דף ל"ח ע"ב. וצ"ע למה מיאנו החוס' בזה, והלא כן מפרש בגמ' שם דהיינו חידושא דמתניתין, וצ"ע.

ו. וה"ה דאיכא חידושא בזה דמחייב על החרצנים צפ"ע.

ז. ולרצנן מה דקרי הפסוק לחרצן בלשון רבים וזג בלשון יחיד, היינו מפני שרוב ענבים יש בצורך כל קליפה שני גרעינין (המאיר ו"ל).

ח. וכ"פ המפרש לקמן (ל"ט ע"א) וז"ל: ראצ"ע אית ליה כר' יוסי, מדקאמר שני חרצנים וזג, משמע דלוג איכא ב' חרצנים עכ"ל, וכן הוא בירושלמי דפירקין עיי"ש.

והנה אף כי לשון המשנה שאמר ראצ"ע אין חייב כו' משמע דלהקל אחא ולומר אפילו אכל כזית מחרצנים או מן הזגים אינו חייב עד שיאכל ב'

חרצנים וזג, מ"מ הכי נמי יש בדבריו להחמיר, שאם אכל ב' חרצנים וזגן שיהא חייב אפילו אם הוא בפחות מכזית (ע"פ חו"ע דעת הרע"ב). וכן מבואר להדיא בירושלמי דפירקין, ועיי"ש דמפרש טעמו דראצ"ע דמחייב בזה משום צריה [ועי' צפ"ק שם שפי' דרצנן ס"ל דלא חשיב ענבה צריה^[א]]. ולפי"ז משמע דדוקא בחרצנים וזג דאזתה ענבה ענמה הוא דקאמר להחמיר ופשוט. אך נראה דיש מקום להסתפק בדאיכא כזית חרצנים וזגין אם ג"כ צעינן דיהו לכה"פ ב' חרצנים עם זג שלהם דקפידת התורה דיהו מחרצנים ועד זג של אזתה ענבה [דהכי משמע ליה קרא], או דילמא אף בשאינם מאזתה ענבה מודה ראצ"ע דלוקה כיון דעכ"פ איכא חרצנים וזג, ודוקא בדאיכא פחות מכזית דלא מצי מחייב רק משום צריה משו"ה צעי חרצנים וזג דאזתה ענבה. ולשון המשנה שצמטניות [וכן הוא במשנה שבירושלמי] "עד שיאכל שני חרצנים וזגן", משמע דלעולם צעינן חרצנים וזג דאזתה ענבה^[ב],

ציונים

[א]. ועי' אריכות גדול בזה בחקרי לב ח"ב דף קפ"ב. [ב]. וכן משמע מדברי המאירי שכתב לדברי ר"א אין החיוב אלא בענבה אחת שיש בה שני חרצנים וקליפה אחת שעליה, עיי"ש.

רשות], ושכר [לילפי] למקדש מ"מ איכא מיעוטין טובא דכתיב מיין ושכר יזיר חומץ יין וחומץ שכר לא ישתה וענבים לחים ויבשים לא יאכל: מכל אשר יעשה מגפן היין ריבה. אבל מתרגמים ועד וג לא דריש ליה למעוטי כרצנן, דאזנטיך ליה לכדר' אלעזר בן עזריה דבסמוך דאזינו חייב עד שיאכל שני תרגמים וזג':

בזאי ריבה ריבה כל מילי. ואפי' עלין ולולבין: ומאי מיעט שבישתא. ומורה דמתרגמינן (בדאשית מ) שלשה שריגים תלחא שיבשין:

בזיין ושכר יזיר פרט. מדה זו"ב ניתנה לידרש כעין כלל ופרט וכלל ויש חילוק קצת בין המדות דכתיב בסוף הסוגיא^א:

בזה פרט מפורש בזיר ענבים פרי אף (על) כל פרי. מפרש בסמוך לאיחויי בוסר. ופסולת פרי^ב ענבים שהתלעו ולמעט עלין ולולבין שאינו כעין הפרט: אי מה פרט מפורש

פירוש ארזי הלבנון

קיס לן בשאר דוכתי דר' אליעזר דריש ריבוי ומיעוט. ועי' בתוס' חולין דף ס"ו סד"ה וזי מימא דמשמע מדבריהם דגרסי כאן ר' אליעזר, וכן הוא בירושלמי כאן (ק"א וז"ר ועי"ש. ועי' פשו' רש"א ח"א ס' תל"א, תל"ב). ועיין עוד בדברי התוס' לקמן ל"ה ע"ב ד"ה ומנלן, שם מוכח דגרסי ר' אליעזר. ובדפוס ונראה כמו כן הגירסא בגמרא ובתוספות בכל המקומות ר' אליעזר^ג.

ומיהוקשה^ד דבסמוך דמשיני לראש"ע דס"ל כר"א דדריש מיעט וריבה, מי הכריחו לזה, הו"ל לשנוי דראש"ע לא דריש כלל ופרט וכלל אלא פרט וכלל ואחריו כל מילי. וי"ל דלאו דוקא נקט, וכוונתו דבעיקר הדין ס"ל כר"א. אי נמי כיון דבעיקר סבר לה כר"א מימא ליה דסבר בכולה כוונתה.

יב. פי' מידה זו דפרט וכלל ופרט.
יג. ומידה זו דפרט וכלל ופרט לא איחתייה צריחא ד"ג מידות דרבי ישמעאל, וכתיב התור"פ דה"ט משום דהו' בכלל מידה דכלל ופרט וכלל, דאע"ג דאיכא קצת חילוק ביניהם כמבאר בסוף הסוגיא

ול"ע. שו"ר בירושלמי סוף ה"ב דשם משמע דדין זה תלי בפלוגתא דר' יוסי ור' יהודה במתניתין עי"ש ועי' בסנטסיל מהד"ק דף ק"ה, וע"ע ועי' בקר"א (על דברי התוספות לקמן ד"ה דבין הבינים) שכתב דמשמעתינן משמע דמודה ראש"ע ברש"א דאזינו חייב עד שיאכל מן הענבים כזית ואזינו לוקה על ענבה אחת משום צריה ודלא כהירושלמי. ולעת עתה לא זכיתי להבין עומק כוונתו בזה דמהיכא הוה משמע ליה כן, וזרין תלמוד.

ב. דרשה זו אליבא דר"ש היא, אבל רבנן שם פליגי עליה ודרשי ליה ללמד היכא דמזר מחד הו' נזיר עי"ש. ועי' בס' באר משה שנתן טעם לדבריהם בבאן מפני מה נקטו התוס' דרש"א דר"ש טפי מדרש"א דרבנן. והעיר בזה גם הרש"ש ז"ל.

י. לכאורה כיון דלא דריש פרט אחרון למעוטי א"כ למה ליה להש"ס למימר דרי"א דריש ריבוי ומיעוט, הא אי נמי דריש בכללי ופרטי נעשה כלל מוסיף על הפרט ואחריו כל מילי, אפילו עלין ולולבין. ואי גרסינן ר' אליעזר אחי שפיר דכלא"ה

צינונים

[ג]. ויש להוסיף ע"ד פלפול דגם להנוסחא דגרס' ר' אלעזר ניחא למפש"כ בם' מלא הרועים [כללי ופרטי] דר' אלעזר בן פדת דהוא סתם ר' אלעזר ס"ל ג"כ דדרשינן ריבוי ומיעוט דס"ל כר' אליעזר בשבועות לפי מאי דמסיק שם סתמיס דר"י ס"ל עדי קרקע פטור ור"א ס"ל דחייב ומסקינן דמאן דמחייב כר' אליעזר ס"ל עי"ש עכ"ל מלה"ר. אבל עי' תוס' חולין ס"ו ד"ה וזי מימא דמבאר דבריהם דאפשר לבטור בזה דקרקעות כר"א אף למאן דדריש כללי ופרטי אי ס"ל כללא במה עיקר. [ד]. שלמי נזיר. [ה]. נראה שגם כאן חסרון בדברים ול"ו ופסולת פרי [דהיינו חומץ, לאחויי ענבים שהתלעו] ולמעט וכו'.

פרי גמור אף כל פרי גמור. יש מפרשין דהכי פירושו ונמעט גם צוסר גם ענבים שהתלעו. ולא נראה חדא דחומץ כתיב דהוי פסולת פרי ומאי שנא ענבים שהתלעו מחומץ? וע"ק דאם נמעט תרומתו מה אנו מרויחין בכלל ופרט מה שלא נכתב בפירושו^ט. וגם לשון פרי גמור משמע דאחי למעוטי פרי שאינו גמור, כמו צוסר. לכן נראה למורי דה"פ אף כל פרי גמור ולאפוקי צוסר אבל ענבים שהתלעו נרבה כעין הפרט. ומשני א"כ מה הניח לך שלא אמרו ענבים לחיס ויבשים הא כתיב יין וחומץ [הא כתיב] הא אין עליך לדון כלשון אחרון אלא כלשון ראשון. פי' אם כן דנמעט צוסר נמצא השאר מפורש ומה נרוח שאנו דורשין פרט וכלל ופרט. ואם תאמר והא איכא ענבים שהתלעו שלא נכתבו. ויש לומר דתרי פרטי כתיב פרי דהיינו ענבים ופסולת פרי דהיינו חומץ ואית* לך לרצויי מכל פרט כעין הפרט, ולכך יש עליך לדון ולרבות גם צוסר מפרט ענבים גם ענבים שהתלעו מפרט דחומץ ולמעוטי עלין ולולצין שאינו כעין הפרט:

ומאחר שסופינו לרבות כל דבר מה תלמוד לומר מחרצנים ועד זג. ואם תאמר והא אינטריין לפרט אחרון^ט. וי"ל* דהכי פירושו לכחוד ליה קודם הכלל: ומשני לומר לך כל מקום שאתה מוצא פרט וכלל. פירוש בעלמא, וכן הכא גבי נזיר לולא^י לא נכתב חרצן וזג שהוא פרט אחרון אי אתה רשאי לדונו ולישב^י כעין הפרט אלא נעשה כלל מוסף על

פירוש ארזי הלבנון

מ"מ בשביל חילוק זה אין ראוי לחשדם לשתי מידות. אמנם בפרישת הראשון^ז ו"ל גריש תורת כהנים פירש דר' ישמעאל לא סבר לה לאותה המידה עכ"ל^ד. ועי' ביבין שמועה דף ל"ג ע"ב מדפיה"ס שהארין צוה. יר. קושייתם ז"ב, דאם ענבים שהתלעו הוי ממש כחומץ, א"כ מפני מה הוצרך לאתויי ענבים שהתלעו מכעין הפרט. וז"ל דכוונתם דהיכי מצין למימר דבעינן דוקא פרי גמור, הא כתיב נמי פסולת פרי דהיינו חומץ וא"כ ע"כ ליכא למעוטי מפרי פסולת פרי (קרא' בשינוי לשון מעט).

טו. ואע"ג שזוהי תשובת התנא בעצמה "א"כ מה הניח לך הכחוד שלא אמרו". כוונתם דמ"מ מה היה דעתו מתחילה כשהתחיל לדון כיון דלא מרבה מידי. לכן פירשו הם דענבים שהתלעו שפיר מרצין מכעין הפרט דפסולת פרי, אבל פרי אימא דבעינן פרי גמור ואפילו צוסר לא. ומשני דא"כ מה נרבי מפרט

דפרי כיון דהכל כתיב, אלא על כרחך לרצויי צוסר גם כן (קרא' בשינוי לשון מעט).

טז. קושייתם ז"ב דלכאורה היינו גופא מאי דקמצינא ליה להמקשן דאף בלא פרט אחרון נדרוש לרצויי כל כעין הפרט ולא צריכין לפרט אחרון, ועל זה השיב הגמ' ללמדך דדוקא בדאיכא פרט אחרון מצין לרצויי כעין הפרט. וראיתי להב"ר שע"ז ופי' כוונת התוס' שכתבו "דאנטריין לפרט אחרון" דהיינו לגופיה דאף שאינו ראוי לאכילה, וגם אנטריין למלקות וכמו שכתבו בד"ה מחרצנים, עיי"ש. וכעיי"ז פי' התוס' והשלמי כתב הקרא' נזיר.

"ועמוק עמוק הוא מי ימצאו לעמוד על טעמן של מדות אלו שיסודי התורה תלויין בהן" עכ"ל. ועכ"ז ראיתי לעורר צמה שעמוס אצלי טובא וכי הוא זה, דלכאורה הך מידה דפרט וכלל ופרט הרי ניתנה למשה בסיני מפי הגבורה כמות שהיא, כשאר מדות

ציונים

[1]. דנז"ל לולי ציר"ד, עי' בתוס' מגילה דף כ"א ע"א ד"ה אלמלא. שו"מ שכן גריס בהג' ר' בללאל אשכנזי וז"ל. [2]. ז"ל ולמשכו (אז"מ).

הפרט והיינו מרבינן עלין ולולבין נמי" עד שיפרוט לך הכתוב פרט אחר הכלל כדרך שפרט לך
בנזיר:

גוהרקי. פי' נוסר וחצירו צ"ל כל שעה (פסחים ד' כה:) הוה שייף לצרתיא בגוהרקי
דערלה:

עניבין דכרין. עניבים שהתלעו"י:

בחרצנים ועד וג ל"ש. וא"ת והא שפיר אינטרין דאפי' חרצנים וג אסר רחמנא
(דאע"פ) [ואע"פ] שאינן ראויין לאכילה וגם אינטריו למלקות כדאמר
לקמן (דף נח:) אבל חרצן לוקה שמים וג לוקה שמים. ויש לומר דהי קאמר ל"ל לכתביה

פירוש ארזי הלבנון

וא"כ אין לרין הלימוד מקרא נזיר. וי"ל דזהו גופא
כוונת הגמ' לומר דמאי דפשיטא לך בעלמא דפרט
וכלל בלחוד אי אמת ראוי למושכו וכו' מהכא הוא
דילפינן ליה וק"ל.

ולדבריו ז"ל ממשיש מה שמהמי לעיל מה נתחדש
בפסוק יותר ממה שידענו כבר, אבל אידך אכתי צ"ב.
עוד איכא למידק לדברי היצן שמועה, דמאי קושיא
היא זו לכתביה קודם הכלל, דא"כ תיקשי בכל מקום
שאנו מוצאים כלל ופרט וכלל לכתביה לכללי צהדי
הדדי והטל פרט ציניהם וי"ע.

ועי' צפי' הרא"ש אשר מדבריו ז"ל נראה דצעי לפרש
כל הסוגיא שלא בדרך קושיא וסירוח אלא למסב
בעלמא ועל דרך מה דאיתא לקמן בגמ' מ"ה ע"ב
מכדי תרי פרטי וכלל וכו' עי"ש.

י. לכאורה גבי נזיר אדרבה אי לא נכתב פרט אחרון
הו"א לעולם דאף צפרט וכלל בלחודיה מרבינן כל
כעין הפרט והיה מתמעט שפיר עלין ולולבין. ויש
ליישב.

יח. וקשה, למה לי קרא לזה, וכי מפני שהתלעו יחזרו
להיתר. וכל זמן שראויין לאכילה קאת, באיסורין
קיימי (ק"ר א.).

יט. כן היתה גי' התוס' בגמ' "מחרצנים ועד וג למה
לי אמר רבינא לאתויי דבין הביניים". וכן מיימי
בספר ברים יעקב מגירסת קאת ס"י.

כ. פי' דאינן ראויין לאכילה בפני"ע. אבל ע"י תערוכת
הענב ודאי דראויין, וכמבאר להדיא בשבועות כ"ב
ע"ב בגמ' עי"ש. ועי' הערה כ"ד.

שבהן התורה נדרשת. אך כוונת המקשן בסוגיא דהכא
לומר דמיא ג"כ צפרט וכלל בלחודיה דנרצה כל כעין
הפרט. ולבד מה שזה צ"ב דלפי סברתו א"כ לאיה
חכמים יתנה מידה היא דפרט וכלל ופרט כיון דפרט
אחרון לא מהני מידי [והוא שאלת הגמ' לקמן ל"ה
ע"ב עי"ש]. עוד תמוה מהיכי יחי לחדש מידה
מדעתנו לומר דאף בלא פרט אחרון מרבינן כעין
הפרט. וכי תימא דיש שום טעם או סברא לחדש כן,
אם כן השתא נמי לאחר דכתיב בנזיר פרט אחרון מני"ל
לאפוקי מטעם או מסברא היא, שהרי מעיקרא נמי
כבר היתה ידועה מידת פרט וכלל ופרט מהלל"מ ומהו
שנתחדש לנו בפסוקים יותר ממה שכבר ידענו, וי"ע.
והנה מנאכתי למהר"ש אלגאזי ביצן שמועה (דף ל"ג

ע"ב מדפה"ס) שכתב דרך אחר בהצנת התוס' צפי'
הסוגיא ותורף דבריו דהתוס' נקטי בפשיטות דאף
המקשן ידע דדוקא בדאיכא תרי פרטי הוא דדרשינן
לרצוי כעין הפרט ועל כן הקשו "והא אנטרין לפרט
אחרון" וסיראו דכוונת המקשן בלכתוב לפרטי גבי
הדדי ולכתוב לכללי לבסוף ואעפ"כ הו פרט וכלל ופרט
דכי היכי דקיי"ל במידת כלל ופרט וכלל דב' כללות
הסמוכות זל"י שדינן פרטא ציניהו ודרשינן ליה בכלל
ופרט וכלל, הכי נמי צ"ב פרטות הסמוכות נשדי לכלל
ציניהו ונדייניה צפרט וכלל ופרט, ואמאי שדי ליה
לפרט אחרון בחר הכלל. אלא ודאי דאחי לאשמעינן
בעלמא כל מקום שאמה מוצא פרט וכלל וכו' עכ"ד
בקיצור. ואריכין למיסב, דהא לדבריו ז"ל מעיקרא
ידעינן דב' פרטי דוקא הוא דמרבינן כעין הפרט,

מקמיה^{כא}. וקשה דהיאך סבור דלא יאמר נעשה כלל מוסיף על הפרט. לכך נראה דה"ק לכתוב חרצן חג:

[דבין הצינים] מה שצין חרצן חג, דהיינו גוף הענב. והכי משמע לישנא דקרא מחרצנים ועד זג פירוש מה שצין חרצן חג. וקשה דהיה גוף הענב וכבר כתב ענבים. לכן פר"ת דהיינו ענבים קטנים שצין הגדולים שאינם רואין פני החמה ואינם מתבשלין כל כך ולא יהיו גדולים לעולם. וא"ת אמאי אינטריך ועד לצין הצינים והלא כבר מרבינן אפי' צוסר מכעין הפרט. ושם י"ל (דה"נ) [דהני] גריעי מצוסר לפי שצוסר יצא לכלל ענבים גדולים. ועוד י"ל דאי לאו ועד (מרצין) [דמרצין] צין הצינים (הו) [היינו] מרצים מכעין הפרט צין הצינים ולא צוסר^{כב}. ועוד יש לקיים פירוש ראשון והכי פירושו אם ליקט האוכל שצין החרצן כדי כוית ואכלו לוקה ולא אמרי' דבטלה דעתו אצל כל אדם^{כג}, והא לא שמעינן ליה מענבים דקרא^{כד}:

פירוש ארזי הלבנון

כא. דבור זה יש מפרשים אותו בלא שום הגהה^[א] וה"פ: "וי"ל דהכי קאמר ל"ל למכתביה מקמיה" כלומר למה לי למכתביה בחר כלל, לכתיבה מקמי כלל צהדי שאר פרטי. [וע"ז מסיק הגמ' דכתיבה בחר כלל ע"מ לרצוי צין הצינים]. "וקשה דהיאך סבור דלא יאמר נעשה כלל מוסף על הפרט" פי' א"כ דמה שכתביה אחר הכלל ללמוד על צין הצינים הוא, א"כ לית ליה הילפותא דלעיל דאמרין לומר לך כל מקום שאתה מוצא פרט וכלל נעשה כלל מוסף על הפרט, שהרי אף היא לא למדנוה אלא מחוץ שכתבו לפרט אחר הכלל כמש"כ תוס' לעיל, וא"כ לית ליה מדה היא. על זה כתבו "וקשה האריך סבור דלא יאמר וכו'" דפשיטא דכו"ע אית להו זו המדה. "לכן נראה דה"ק לכתוב חרצן חג" פי' דמ"ועד" לבד קדריש רצינא.

וכה"ר הגיה דצריהם דכ"ל: [ואין] לומר דהכי קשיא ליה למה לי, [הו"ל] למכתביה מקמיה, דקשה [דהא סבר] דלא יאמר נעשה כלל מוסיף על הפרט, ע"כ. וכע"ז באר"מ עיי"ש צנים. ובספר ידי דוד תמה דהאריך שייך לומר דבשכל דכתיבה לפרטא בחר כללל אנו דורשים לרצות צין הצינים, וכי בשכל דכתיבה למטה אנו מוסיפים מה שלא נזכר בטקס. ומסיק דט"ס הוא וכ"ל: "אכל

חרצן לוקה שמים זג לוקה שמים. ועוד קשה דהא אנטריך דלא נאמר נעשה כלל מוסיף על הפרט. לכן נראה דה"ק לכתוב חרצן חג". והדברים מוצגים מעצמם.

כב. משום דיש נד לרצוי צין הצינים טפי מצוסר וכמו שסברו התוס' בקושייתם, מפני דצין הצינים הו' גמר פרי:

כג. הקר"א הקשה על דצריהם וכי בערלה אם יאכל כה"ג מי ינאם דמותר כיון דהתם ליכא קרא לאסור כמו צנור. ולכאורה היה אפשר לומר [לפי הצנת הצ"מ] דאין דרך אכילה שכתבו התוס' היינו לאכול את המוכן לבד בלא החרצן והזג (ועי' הע' שאת"ז), ויש לומר דאין כוונת התוס' לפי האמת רק ר"ל דהוה סלקא דעתך דאינו חשיב דרך אכילה, קמ"ל דהו' דרך אכילה וחייב בנאור איסורין גם כן. אולם הצ"ר הצין דמה שמלקט קצת קצת זה הו' שלא כדרך אכילה וכמו שכתבו תוס' לקמן ל"ו ע"ב ד"ה משם. ועיי"ש בהע' פ"ב. ולפי"ז ע"כ דגזירת הכתוב הוא צנור דוקא אצל בנאור איסורים פטור כמש"כ התוס' שם דף ל"ו ושם צעמ' ב' ד"ה אמר ליה וי"ע.

כד. פי' דענבים דקרא מיירי שאכל כוית גוף הענב שצין חרצן חג עס החרצן והזג שעמו, דכך הוא

[דף ל"ה ע"א] שני חרזנים^[מ*]. שצאים בתוך הענב: וזג [א']. מן^[ט] הקליפה (החרזנים) [החילוניה]. לאפוקי שאם אכל כית מן החרזנים או כיתיה מן הזגין אינו חייב עד שיאכל הגרעינין והקליפה החילוניה:

סבר לה כר' אלעזר דדריש רבוי ומיעוטיב. ורבי אלעזר נמי כר"א בן עזריה דריש ולא למעוטי, כדפ"לכו:

ואיבעית אימא כרבנן. ושפיר אית ליה לר"א [ב"ע] מלתייהו דרבנן^כ ותרתי שמעי' מינה. דאי ס"ד לכד"ר^א [ב"ע] לחודיה [אח], לכחוד רחמנא מחרזנים ועד זג לגבי פרטי קודם הכלל. ואי לדרשא דפרט וכלל ופרט דרבנן לחודיה אחו לכחוד או חרזנים (או שני) חזגין או חרזן חזג שניהם כלשון רבים או שניהם כלשון יחיד, אלא ש"מ כר' אלעזר ב"ע:

ורבי אלעזר דדריש ריבא ומיעוט^ו, פרט וכלל ופרט מנליה. וא"ת ודלמא לית ליה [מדה] זוז בשום מקום כי היכי דרבנן לא דרשי מיעט וריבא. וי"ל דא"כ הוה לו לחלוק בכ"מ שאנו דורשין בכלל ופרט וכלל ומרבין מההוא ריבוי כעין הפרט כמו קרא דוכי יתן דבסמוך דרבנן דרשי ליה בכלל ופרט וכלל צהוב^ב כ"מ (דף טו): לרבות כעין הפרט דבר שמיטלטל וגופו ממון ולהוציא שטרות וקרקעות ועבדים ולא מצינו שר' אלעזר חולק על מדות הללו וריבא יותר מריבא ומיעט אלא גם הוא מודה שאין נשבעין על הקרקעות והשטרות ועבדים. ומש"ה פשיטא ליה לגמרא כי במקום שאנו דורשין כלל ופרט וכלל ידווש הוא פרט וכלל

פירוש ארזי הלבנון

דרך אכילת הענבים. אבל שיעור כית מהאוכל שזין החרזן לזג הו"א שצטלה דעתו וכו' וק"ל (ב"מ). ועי' הע' שלפניו ולעיל הע' כ'.

בה. לכאורה משמע מדבריהם דס"ל דבחרזנים חזג נמי צעי כית ואשמעינן ראב"ע דבכית מן החרזנים לבד אינו חייב (ב"ר). ועי' הע' ח' באורך.

בו. וקשה דלכאורה שתי הלכות הללו סתרי אהדדי, דאי ס"ל כר"א דעלין ולולבין בכלל א"כ אמאי אינו חייב עד שיאכל ב' חרזנים חזג, חיפוק ליה משום עלין ולולבין דלא גרע. ועי' בסמנסייל מהד"ק דף ק"ה מש"כ ליישב.

בו. כן פירשו לעיל ל"ד ע"ב (ד"ה מין). ולכאורה יש לתמוה מה הוצרכו לכך, דהא אף כי נימא דלא

ציונים

[מ*]. דיבור זה שייך למשנה, אך גם צפי הרא"ש וז"ל מיהי ליה הכא וצ"ע. [ט]. מד"ל "היא" במקום חיצה "מן". [י]. ז"ל ור"א דדריש מיעט וריבא (פ"ו ט).

ופרט אם יכול להפיל כלל הראשון כ"ט, ואם אינו יכול אז דורשו צריצה ומיעט וריצה שכך קבל המדומה^ל. לא. וכשהוא דורש פרט וכלל ופרט מרצה כעין הפרט כמו רצון ככלל ופרט וכלל (במשמע דרשא להאי קרא ר' יוסי אומר דבסמוך) אך קצת יש חילוק ביניהם לרצון^כ כדמפרש בסמוך. א"נ [אומר ר"י]^{כא} דע"כ אינה ליה בעלמא פרט וכלל ופרט דאי הוי דריש צמיעט וריצה ומיעט ס"ל לגמרא דגם גבי נזיר הוה דריש ליה צמיעט וריצה ומיעט ולא הוה דריש מיעוט אחרון לכדרי' אלעזר צ"ע^{כב} דהכי עדיף, אלא ודאי [כדפרישית] דמדה דמיעט וריצה ומיעט לא דריש ליה [ר"א] אלא דריש ליה צפרט וכלל [ופרט] לפי דמדה דמיעט וריצה

פירוש ארזי הלבנון

וריצה כל חד וחד פעם דריש הכי ופעם דריש הכי כפי מה שקבלו צאטו מקום. וי"ל אה"נ דמדברי התוס' כאן מוכח דלא ס"ל

כדברי ריטב"א הללו, אלא מאן דדריש כלל ופרט וכלל לא דריש צשום מקום ריצה ומיעט וריצה, וכן מאן דדריש ריצה ומיעט וריצה לא דריש צשום דוכתא כלל ופרט וכלל, וע"כ הא דמודה דהיא דאין נשבעים על הקרקעות היינו משום דהך כלל ופרט וכלל דדרשי רבנן, דורשו ר"א צפרט וכלל ופרט ומפיל כלל הא'. [וכן המשל"מ פ"ג מהל' עבדים ה"ט הזכיר לדברי התוס' נדה דף ל' ע"א ד"ה ש"מ וכו' דמוכח מדבריהם דלא ס"ל כהריטב"א בזה] (עפ"י הב"מ וע"ש).

לב. עי' לקמן עמ' ב' בחד"ה מכדי. ומצאנו שם בדבריהם דדוקא לרצון הוא דאיכא חילוק בין המידות אבל ר"א דס"ל כללא בחרא עיקר ידורש צפרט וכלל ופרט ממש כמו רצון ככלל ופרט וכלל. ונראה דלזה כיוונו התוס' במש"כ כאן דיש חילוק ביניהם לרצון. ובס' תו"נ מחק חיצת לרצון ולא ידעתי טעמו.

ג. הקשו המפרשים^{כג} דאטו בדברי ר"א גופיה הזכיר דדריש ליה כראב"ע. דילמא באתמ דריש ליה צמיעט וריצה ומיעט, שהרי כתבו תוס' לקמן ע"ב דמדת מיעט וריצה ומיעט הוי כמו מידת ריצה ומיעט וריצה [אילמלי ניתנה לידרש] ומש"ה מרצה עלין ולולבין. ומיך הב"ר דפריך ממנ"פ, כלומר דהא ודאי לית ליה לר"א מידה זו דפרט וכלל ופרט

לרוחא דמילתא מסיק כן למימרא דרבנן ג"כ מנא סברי כראב"ע דבעי ב' חרונים חג (אהלי יהודה על הקפרי ס).

בב. מש"כ אם יכול להפיל כלל ראשון, הוי על דרך מש"כ התוס' בדבור שאח"ז ד"ווי יתן" לא משמע לר"א שהוא כלל ולכן הוא מפיל אותה חיצה ואינו דורשה ככלל. ומגומגם קצת לשון אם יכול להפיל כלל הראשון דלא היה להם לומר אלא אם אינו יכול לדורש הכלל הראשון כמו גבי וכו' יתן וכו' (תו"נ קונטרס הגהות ומזדד שם למחוק חיצות להפיל כלל ראשון).

ד. ויש להקשות על פירושם זה דמאי קצעי הכא טעמא דר"א יותר מכל מקום צש"ס דאימא למאן דדריש צריצה ומיעט וריצה (קרא, ב"ר).

עוד ק"ל טובא על פירושם שפירשו דהא דפשיטא להגמ' דדריש ר"א פרט וכלל ופרט היינו מכה ההיא דאין נשבעין על הקרקעות. שא"כ מאי קמיבעיא ליה להגמ' לר"א מנ"ל מידה זו, הא ממקום שבאת שם הוא. וזהו גופא ג"כ מאי דמשי הגמ' דנפ"ל מוכי יתן וכו' אלמא משמע דמעיקרא לא ידעינן דדריש לה צפרט וכלל ופרט. ונריך יסוד הדעת בזה.

לא. הנה לכאורה היה מקום לדחות ולומר דלעולם לית ליה לר"א מדת פרט וכלל ופרט, ומה דלא פליג בזה היא דאין נשבעין על הקרקעות משום דכך קיבל צאטו מקום דיש לדורשו ככלל ופרט וכלל, וכמו שכתב הריטב"א בקידושין דף כ"א דמאן דדריש כלל ופרט וכלל וכן מאן דדריש ריצה ומיעט

צינונים

[יא]. זהו הגהת האו"מ. אבל לי נראה להגיה "אומר ר"ת" כדמוכח בדבריהם לקמן ע"ב דה"ה איכא (רש"ש). [יב]. קרא, גאון אברהם, ב"ר.

ומיעט אינו מדה בתורה לידרש. וכ"ת אחתי כיון דבעלמא דריש פרט וכלל ופרט ה"ג גבי נזיר לידרשה כרבנן. יש לומר הואיל דבעלמא דריש כל התורה צריכה ומיעט וכן צמיעת וריצה וכן צריכה ומיעט וריצה, אף* דפרט וכלל ופרט ניתן לידרש, הואיל דברזב מקומות לא ניתן כלל ופרט י"ז לידרש נוח לו לדרוש פרט אחרון לכדרי' אלעזר מלדרשו לפרט וכלל ופרט. אך כשאין לו מה לדרוש מפרט אחרון דרשא אחרינא אז דורש(ין) צפרט וכלל ופרט:

ובי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה פרט. דיתן לא משמע כלל לא לרי' אלעזר י"ד דמה יתן, דהכתוב לא פירש צכלל כלום. על כן הוא מפיל כלל הראשון, דיתן על חמור ושור ושה קאי דהיינו פרט: וכל כלליה. דמשמע על כל דבר: בהמה לשמור חזר ופרט י"ז. ורבנן דרשי ליה צפרק הזהב (שם) צכלל ופרט וכלל. וכן צכל דוכתי דאשכחן דרשא כלל ופרט וכלל

פירוש ארזי הלבנון

לה. גמ' לפנינו הגירסא "וכל צהמה כלל לשמור חזר ופרט" [וכן גירסת רש"י כאן]. והתוס' ציומא כ"ד ע"א (ד"ה אין) גרסי בגירסת התוס' דידן "וכל כלל צהמה לשמור חזר ופרט" וכבר העיר המהרש"א ז"ל על דבריהם שם דצכל הספרים שלפנינו צנזיר ליתא הכי. אמנם תל"ת מצאתי בדפוס ראשון ונ"ה (רפ"ג) דשם איתא הגירסא כמו שכתב התוס' כאן וציומא. לו. יש לעיין דלעיל פריך הגמ' "א"כ מה הניח לך הכתוב צמשמעו וכו'" ופירשו התוס' דגבי מידת פרט וכלל ופרט כיון דאיכא ב' פרטי אית לן לרביי מכל פרט ופרט כעין הפרט ידידיה. ולכאורה הכא למעוטי שטרות וקרקעות לזה סגי צחד פרטא וא"כ גבי אידך פרטא איכא למיפדך א"כ מה הניח הכתוב צמשמעו וכו' כדלעיל. וז"ל דדוקא צשאין הפרט הא' דומה להב' אזי פרכינן הכי אצל צשהפרטות שוין לא. וטעמא דמילתא נראה פשוט דצשהפרטות שוין אמרינן דלא נכתב פרט האחרון אלא לצורך דרשא דפרט וכלל ופרט. אך כשהכלל השני אינו דומה לראשון על כרחך דנשתנה לצורך דנרצה אף כיוצא בו

מכא הוכחת התוס' (לקמן שם) דכיון דמידה זו שווה למידת מיעט וריצה א"כ מיעוט אחרון למה לי עיי"ש צדבריהם. אלא דאפילו תימא לדחות ראית התוס' ולומר דלעולם איכא למידה זו וצאמת אין המדות שוות דצדאיכא לפרט אחרון ממעטינן טפי ממיעט וריצה צלחוד והלכך שפיר אצטרך לפרט אחרון [דהשחא אולא לה ראית התוס' לקמן שם]. לזה פי' ר"י דמ"מ מוכח דליתא למידה זו דא"כ ה"ג הוה דריש לה ר"א למעט עלין ולולבין. ע"כ הנצח דברי הבי"ר. ג. נראה דצ"ל "כללי ופרטי". וכונת התוס' דאע"פ שפרט וכלל ופרט ניתן לידרש צפרטי וכללי, ולא דריש להו צריצוי ומיעוטי, מ"מ כיון דברזב מקומות [דהיינו צפרט וכלל, צכלל ופרט] וצכלל ופרט וכלל" לא דריש להו ר"א צכללי ופרטי אלא צריצוי ומיעוטי דריש להו, הלכך נוח לו לדרוש פרט אחרון וכו'. כנלע"ד, יש מקום לישב פירוש זה צכוונת דבריהם אף צלא להגיה [א]. ד. פי' דלא משמע ליה דצחיצת כי יתן נכלל כל מה שיתן (תפא"ס).

ציונים

[יג]. ואמנם צהגהות רבינו צללאל אשכנזי ז"ל, וכן צם' כמר תורה הגיהו דצ"ל "הואיל דברזב מקומות לא ניתן פרט וכלל ופרט לידרש כו". ובענייניו לא זכיתי להבין דעת קדושים האין יתכן צגהה הלזו. שהרי צכל המורה לא מצנו אלא ג' מקומות צלכד דאיכא למידרש פרט וכלל ופרט, דהיינו דרשא דכל היותא מגפן היין וגו' דזה ס"ל לרבנן למדרשה צפרט וכלל ופרט, ורי' אלעזר דריש ליה צמיעת וריצה. ועוד צ' דרשות דמייתי הגמ' צסמוך דשם דריש להו ר"א צפרט וכלל ופרט ורבנן דרשי להו צכלל ופרט וכלל. וא"כ הרי נמצא דלדבריה ר' אלעזר הוה דדריש כן צרוב מקומות דהיינו שמים מסוך ג'. משא"כ רבנן לא דרשי למידה זו אלא צמקום א' מסוך ג' צלכד. וזה אין לומר דהוא גופא צוונתם, דהואיל דלא דריש מידה זו צעלמא אלא צב' מקומות צלכד לכן נוח לו לדרוש וכו'. דלפי"ו אין דבריהם עולים כלל, שא"כ לעולם אימא לך דלית ליה לר"א זו המידה אלא צמידת מיעט וריצה ומיעט דריש, ואפ"ה גבי נזיר עדיף ליה למדרשה לכדראצ"ע כיון דברזב מקומות לא ניתן לידרש מיעט וריצה ומיעט כי אם צב' מקומות צלכד. וצ"ע ג'.

ללא פליג ר"א היינו משום דדריש ליה צפרט וכלל ופרט וממעט מיניה [דלחא] יג* כעין הפרט^י כמו רבנן מכלל ופרט וכלל:

רבא אמר נפקא ליה מהאי. כלומר גם זהאי קרא^י דריש רבי אלעזר פרט וכלל ופרט: ואם מן האין קרבנו מן הכששים או מן העזים לעולה זכר תמים יקריבנו: מן פרט. דמשמע מקצת אלא ולא כל [אלא: ה] צאן כלל, כבשים ועזים חזר ופרט ה"ל פרט וכלל ופרט. (ו) י"מ דפרטא משמע למעוטי רובע ונרצע ויש צמשמע למעוטי חורש צשור וחמור וחוסם פי פרה ודש צה, דהשתא נדרוש הכי מה הפרט מפורש שלא נעבדה צהן עבירה בגופן ויאל רובע ונרצע שפסולין לקרבן, ומכללא נרבי חורש צשור וחמור וחוסם פי פרה^י ללא נעבדה צהן עבירה בגופן^י. (ואדרבה) [ו] קשה דהיכי משמע מן הפרט למעוטי נעבדה צהן עבירה בגופן, דהכי מקרי כבשים ועזים אי נרצעו כמו לא נרצעו^י. וע"ק דרובע ונרצע נפקא לן מקרא אחרינא דפסולין להקרבה. לכן

פירוש ארזי הלבנון

מכעין הפרט, דאי לנורך דרשא דפרט וכלל ופרט הדומה לפרט הראשון למדיה הוא דאחא א"כ לאיה תכלית נשחנה. וקל להבין. לו. ר"ל דצעי דוקא כעין הפרט (צ"ר). לח. דודאי רבא לא אחא לאפלוגי אדר' אבהו ולומר דלא נפקא ל' מקרא דכי יתן וגו', כמו שהוכיחו התוס' לעיל דלא מצינו שר"א חולק על מידות הללו. אלא שצא לומר דגם זהאי קרא דרש וכו' (שלמי ניר). מל. ולא הבנתי, הא בחוסם פי פרה לא נעבדה צה עבירה אלא איהו דעביד איסורא אבל הדישה לאו איסור הוא והיכי ק"ד למיפסליה מפני זה (קרא, וע"ש מש"כ).

מ. נראה ביאור הדברים כך, דפרטא משמע למעוטי אח שנעבדה צהם עבירה צין בגופן וצין שלא בגופן, וכללא משמע לרביי הכל אפילו אח שנעבדה צהן עבירה בגופן ולזה אחי פרט צתרא לומר דאין לך לרבות אלא דוקא כעין הפרט דהיינו אח שלא נעבדה צהן

צינונים

[יג*]. בהג' מזה"ר צללאל אשכנזי גרים: וממעט מיניה כל דלא הו כעין הפרט, כמו ריבוי מכלל ופרט וכלל. [יד]. ומה שהעריכם לפרש דפרטא צתרא נמי צריך למעט אח שנעבדה צהם עבירה, משום דאם אין משמעות הפרט האחרון כפרט הראשון היה לן לרבות מכל פרט ופרט כעין הפרט ידיה (ועי' הע' ל"ו), והרי לא מצינו שמרבים איהו דבר צבאין מפרט האחרון, [ועי' צחוס' ר"ד שהקשה כע"ז]. ולזה הוכרחו דודאי אף פרט האחרון משמע למעוטי נרצע. והנה יש לעיין אחאי לא פירשו דאף כי פרט האחרון אין צמשמעו למעט רובע ונרצע מ"מ פרט הראשון הרי הוא מגלה על פרט האחרון וכמו שכתבנו הס' ז"ל בצמקן ד"ה א"ל. וז"ל דדוקא צהם^י שכתב לקמן דפרט האחרון מלמד על הראשון אבל ראשון על אחרון לא אמרינן דמלמד. והרי זה דומיא מש"כ חוס' לקמן ל"ה ע"צ דהיכא שהפרט קדם לכלל אינו פירוש שיהי נכתב קודם וז"ע.

נראה דמן הפרט משמע למעט שתי שנים דסתם כבש משמע בן שנה^ב וסתם עז משמע בן שנה^ב, וכן צעל מוס דכתיב צפ' זכר תמים. והשתא (שמעינן) [ממעטינן] מכעין הפרט צעל מוס ונרבי מהכלל אפילו ב' שנים^ב:

וְלִיָּדָה מֵהָאִי קָרָא. שְׁהִיא פִּרְשָׁה רִאשׁוֹנָה וְלָמָּה לֹא אָמַר שֶׁר"א יִדְרוֹשׁ שֶׁם פֶּרֶט וְכָלל וּפִרְטוּ: מִן פֶּרֶט. דְּמִשְׁמַע מִקְנָתָה צִהָמָה וְלֹא כָל צִהָמָה לְמַעוּטֵי חַיָּה: [הַבְהֵמָה כָּלָל] [וְעוֹ]. דְּצִהָמָה כָּלָל חַיָּה וְחַיָּה כָּלָל צִהָמָה: בִּקְרָא וְלֹאֵן חֹזֵר וּפִרְטוּ. דְּחַיָּה אִינוּ כָּלָל בִּקְרָא וְלֹאֵן. (חֹזֵר וּפִרְטוּ) הִרִי אֶתָּה דִּן כַּעֲיִן הַפֶּרֶט מִהַּ פֶּרֶט מְפֹרָשׁ לְמַעוּטֵי חַיָּה מִקְרָבָן. וְתִימָה [כָּלָלָא] מִהַּ אֲהֵי הָא לֹא מִרְבִּינָן מִיַּד מַכְעִין הַפֶּרֶט. וְתִירָן מִהֶר"ף דְּאֲהֵי כָּלָלָא לְרַבִּי שׁוּר [הַצֵּר] דְּצִהָמָה הוּא אֵף עַל גַּב דְּרָגִיל בִּין הַחַיּוֹת וְהוּא כַּעֲיִן חַיָּה אִפ"ה כֶּשֶׁר לִקְרָבָן מִדּ:

פירוש ארזי הלבנון

משום פרטא בחרא דמשמע בני שנה, הרי הוא מגלה אפרטא קמא דהוי נמי בני שנה, וכיוצא בזה כתבו מוס' לקמן בסמוך. והשתא אי לאו דרשא הוה ממעטינן מהקדמה בני ב' שנים אפילו תמימים, לזה אחי דרשא דפרט וכלל ופרט דמרבין כל כעין הפרט דהיינו כל שאין צעל מוס ואפילו ב' שנים שפיר דמי. [וה"נ ליכא למיפך מזה הפרט מפורש תמימים בני שנה אף כל תמימים בני שנה, דא"כ מה הניח לך הכתוב שלא אמרו וכו' כנו"ל ע"י הע' מ']. כן נראה ביאור הדברים.

ומ"מ דבניהם קשה מאד להולמם [טו] דהא סיפא דקרא דכתיב זכר תמים יקריבנו קאי אכללא ד"נאן" נמי, וא"כ פרט האחרון למה לי, שהרי אף כי לא היה נכתב דאזי הוה כלל מוסף על הפרט ומרבה כל מילי, ג"כ לא הוה מרבה רק בני שנתיים תמימים אבל צעל מוס לא הוה מרבין כיון דכתיב ציה להדיא זכר תמים. ועי' בשטמ"ק ובחור"פ וי"ע.

מד. קשה קצת דלמה ליה קרא להכי כיון דמין צהמה הוא. וגם הא דממעט חיה מדרשא דכלל ופרט לא משמע הכי בחדשים פרק כל הפסולים דממעט לה החם מחרי בקר ונאן האמורים צפרשה. ובת"כ דריש לה ר' ישמעאל להאי קרא ככלל ופרט

לקמן בד"ה ח"ל כו' ואף על גב דמן משמע מיעוטא כו' עכ"ל. יש לעיין דלכאורה בפשיטות הו"מ לפרש פרטא בחרא דהוי ג"כ מחיצת "מן" דכתיב גבי כשדים "מן הכשדים" וכן גבי עיזים, דהשתא שפיר משמע מיעוטא כמו פרטא קמא דמן הנאן. ואפשר דהכי הוה משמע להו בלשון הגמ' דמיעוט בחרא מחיצת כשדים ועיזים הוי. וכן משמע להדיא לשון רש"י ד"ה מן הכשדים, ולזה אחי שפיר קושייתם. אלא שאח"כ ראיתי בחדש רבינו פרץ שפי' דפרטא בחרא מחיצת "מן" הוי ואפ"ה הקשה כעין קושיית החוס' דהכי משמע מן הפרט למעט את שנעבדה צו עברה בגופו. וזה צריך עיון שהרי הש"ס מלא במיעוטים כה"ג וי"ע.

בב. עי' רש"ש.

גב. נראה כוונתם דפרטא בחרא דכשדים ועיזים משמעו "בני שנה תמימים", בני שנה ממשמעות חיצת כשדים ועיזים, ותמימים משום סיפא דקרא דכתיב זכר תמים יקריבנו. וכן פרטא קמא ד"מן" הנאן משמעו תמימים שהרי קרא דזכר תמים קאי עליה נמי, ובני שנה אף כי אין במשמעו מלד עצמו מ"מ אפשר דנלמד מלד המיעוט דמשמע מקנת נאן ולא כל נאן, או אפשר

צינונים

[טו]. עפי"י ב"ר, קר"א, ב"מ, חו"ג, ויד"ד. [טז]. צ"ל הבהמה כלל לרשת חיה, דחיה ככלל צהמה כו' (כ"ח).

א"ל מהא ליכא למשמע. מיעוטא דחיה, דמן [ה]צהמה לא משמע למעוטי חיה שהרי חיה בכלל צהמה והוי כאילו כתיב מן הצהמה ומן החיה. ואף על גב דמן משמע מיעוטא לא ממעט חיה מינה:

[דף ל"ה ע"ב] **א"ל** חיה בכלל צהמה. צתמיה כלומר האי צהמה לא מציית אמרת דחיה בכלל צהמה, דכתיב צקר ואין צפרט צתרא, וכמו שפרטא צתרא ממעט חיה פרטא קמא נמי מצי להוי דממעט חיה דפרט אחרון מגלה על הראשון למעוטי חיה ולעולם מהאי קרא נמי איכא למדרש צפרט וכלל ופרט:

ובג"ל דהכי הוא. ארבעין קאי דדרשי לעיל (כלל ופרט וכלל) [פרט וכלל ופרט] **מ"ד** ומרצה כעין הפרט, וקצעי מנלן דמדה זו צתורה היינו למדרש כעין הפרט: דתניא ונתת הכסף. ולא קאי אר"א דהוא דריש ליה ריש פ' ככל מערצין (עירובין כו:) צריצה ומיעט וריצה **מ"ה**:

מ"ה פרט מפורש צקר ואין פרי מפרי. דצהמות מתעצרות זו מזו ויולדות: וגדולי קרקע. שהן **מ"ו** גדלין מן הארץ מעשצ הארץ: אף כל. לאיתוי עופות ולמעוטי דגים מים ומלח **מ"ז**. ולר"א דדריש ליה צריצה ומיעט וריצה מרצין אפי' דגים ולא ממעט אלא מים ומלח:

מבדי כלל ופרט וכלל כעין הפרט דיינין ליה כללא צתרא מאי אהני. אגב גררא אחת לפרושי טעם המדות וחילוקיהם ומשפטיהם ומפרש אותה כלשון קשיא ומירוק: אהני לאוסופי כל דממי לפרטא. דאי לא כתיב כלל **מ"ח** הוה כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שצפרט:

פירוש ארזי הלבנון

אין בכלל אלא מה שצפרט צקר ואין לחוד. והדברים נפלאים וצ"ע צת"כ בזה (קרא). **מ"א**. כן הגיה הקה"י ו"ל בגליון הש"ס שלו, והוא מוכרח. ואין לחוש ממה דמייתי הגמ' עלה דרשה דכלל ופרט וכלל, דעכ"פ מייתי שפיר דדרשינן בכלל ופרט לרצוי כעין הפרט וכי היכי דדרשינן הכי בכלל ופרט וכלל ה"ה דדרשינן הכי צפרט וכלל ופרט. ועי' פ"י הרא"ש. **מ"ב**. עי' לעיל שלהי הערה י'. **מ"ג**. היינו הצהמות.

מ"ו. הנה לכאורה מכעין הפרט דגידולי קרקע שפיר מצינו למעט כולו, ולאיה נורך אמרו מיעוטא דפרי מפרי. וארץ לומר דאע"פ שהמים נקוים מתחת לארץ ככתוב צמעה בראשית ולא מקרקע גדלי, מכל מקום הואיל ונובעים הם מהארץ ונראין לעין כאילו גדלים ורבים מן הקרקע, אכטריך למעוטינהו משום דלא הוו פרי מפרי. וכן לאותו המלת שהוא מים שרופים (כ"כ התור"ט בדעת הרע"ב פ"א ממע"ש מ"ג, ושכן משמע דעת רש"י בעירובין רפ"ג צמשה, שכתב דמים ומלח לאו פרי מפרי). אמנם צ"ק

ציונים

א"ל אי לאו פרטא [בתרא] הוה אמיתא פרט וכלל (ו)נעשה כלל מוסף על הפרט. והוה מרבינ גבי נזיר אפילו עלין ולולבין:

בבבדי תרי כללי ופרטא ותרינ פרטי וכללא כעין הפרט דיינינן. כדאמרן: מאי איכא ביני וביני. כלום יש חילוק בין אלו שתי מדות: איכא [דאילן] תרינ כללי ופרטא* אמרינן כל דדמי ליה אפי' בחד נד מרבינ. ותרינ פרטי (וכללי) [וכללא] דדמי ליה משני נדדין מרבינ, מנד אחד לא מרבינ. והדין נותן צד כללות מרבינ יותר מכלל אחד^מ. ור"ף [מפרש]^{יט} דהך סוגיא דהכא אליבא דמ"ד כללא בתרא דוקא וה"ל [כעין] פרט וכלל, להכי מרבינ דדמי ליה לפרטא אפי' בחד נד. [וכן] נמי תרי פרטי וכללא פרטא [בתרא] דוקא וה"ל [כעין] כלל ופרט ואהני כללא לרבות [מכעין]^כ הדומה לו מצ' נדדין. אבל למאן דאמר כללא קמא דוקא וכן פרטא קמא דוקא הוה הדין להפך. ואם תאמר ההוא קרא דכי יתן וגו' דרשי ליה רבנן [בכלל] ופרט וכלל וצעו דבר הדומה לו מצ' נדדין דהו דבר המיטלטל וגופו ממון דהא ממעטי קרקעות אע"פ שגופן ממון וכן שטרות אף על פי שמטלטלין הואיל ואין גופן ממון אלמא אפילו בתרי [כללי] ופרטא צעינ שני נדדין. ור"א דריש לההוא קרא בפרט וכלל ופרט וממעט נמי קרקעות ושטרות, אלמא דהמדות הללו שוות. וי"ל דלפי מה שפירשתי ניחא דרבנן סברי כללא קמא דוקא ודמי לכלל ופרט ואהני כללא בתרא לתארי הדומה לו משני נדדין. ור"א סבר פרט [בתרא] דוקא והו כמו כלל ופרט ואהני פרטא קמא לרצוי כל הדומה לו מצ' נדדין. ועי"ל דהני תרינ נדדין דאיתנהו בקרקעות ושטרות (ומטלטלין) [דמטלטלין] וגופן ממון שקולין הן ומשובין כחד נד הלכך בין לרבנן דדרשי תרי כללי ופרטא בין ר"א דדריש תרי פרטי וכללא צעי

פירוש ארזי הלבנון

דף ס"ג פירש"י דמיעוטא דפרי מפרי ממעט כמהין ופטירות וכ"כ הירשצ"א בעירובין כ"ח ע"א. ועי' גרש"ש עירובין שם בארוכה.

מח. מתחיתא דצריהס משמע דקאי לכו"ע בין למ"ד כללא קמא עיקר בין למ"ד כללא בתרא עיקר. אבל הריצ"ל בנח"א כלל ג'י"ח מפרש דדצריהס קאי דוקא למ"ד כללא בתרא עיקר דהשתא אית ציה תרתי לטיעותא, חדא דעיקר המידה הו פרט וכלל (כמבואר בהמשך דברי החסם כאן) ועוד שיש צמידה תרינ כללי. משא"כ למ"ד

כללא קמא עיקר שיש צלל סוג חדא לגרעיותא דעיקר המידה הו כלל ופרט דהו מיעוט, וחד לטיעותא דאית ציה תרינ כללי דרבי טפי, ובתרינ פרטי נמי כה"ג חדא לגרעיותא דאית ציה תרינ פרטי וחד כלל דמשמע מיעוט, וחד לטיעותא דעיקר המידה הו פרט וכלל דרבי טפי, וא"כ להאי מ"ד שוים הם (כן פירש דבני נחקרי לז יו"ד ס' קס"א וע"ע). ובס' מידות אהרן פ"ג הדין כפשטיה דדצריהס קאי אליבא דכו"ע, ומתוך כך נתקשה בדצריהס טובא עי"ש.

ציונים

[יט]. לא מלאמי שס. [יט]. ז"ל: ור"י פירש. כן הוא בתוס' רבינו פרץ. (ובזה"ע) המהדיר שם כתב דהיינו ראשי מיצות שבנאן, ור"ף - ור"י פירש. והב"ר גרס: ור"ף. [כ]. ז"ל: מכעין הפרט הדומה (ר' שמחה דעמור).

הנך ז' נדדן, דכיון שהלדדן חשוזין [כחד] הי מינייהו מפקת^ט. וכן בשמעתא דסלעס וחרגול (פולין דף סו.) דנעינן ד' נדדן דחשוזין ושקולין הן זה כזה כולהון כחד [נזד הוון] הלכך צעיא כולהון. דדוקא ראשו ארוך הו' נזד גרוע אבל אינך כולן חשוזין כחד ודו"ק התם:

איבא דאילו פרט וכלל מרבינן אפילו עלין [ולולבין] ואילו מיעט וריצה מרבינן לולבין אין עלין לא. תימא הא ר"א דריש מיעט וריצה בתחילת שמעתתא ומרצה אפילו עלין. וי"ל דלעיל מיירי בעלין רבין דומיא דלולבין והכא מיירי דקשה קצת ודמי קצת לשבישתא. אך תימא דמדת מיעט וריצה [אינו מרצה] כמו מדת פרט וכלל, [ואמאי] במדת ריזה ומיעט וריצה מרבינן טפי ממדת כלל ופרט וכלל כדמשמע ריש פרק בכל מערבינן. (ראייתו) והר"ף נ"ע היה נותן טעם לדבר כמו שרגיל רש"י [לפרש] בכל מקום דהיכא דאיכא כלל ופרט הו' פרט פירושו של כלל וסותר ומבטל הכלל לגמרי כאילו לא היה. אבל ריזה ומיעט דאין מיעוט פי' [ה]ריצוי לבטל [הריצוי] לגמרי כאילו לא היה, אלא ריזה קצת ומיעט קצת, הלכך כשהפרט קודם לכלל נעשה כלל מוסיף על הפרט ומבטל הפרט לגמרי כאילו לא היה שהרי אין לומר שהוא פירושו של כלל אחרי שקדמו וגם במיעט לא דיינינן ליה הלכך מרבינן [הכל] מן הכלל שבה [אחריו] אבל למאן דדריש במיעט וריצה יש לי לדרוש המיעוט במיעוט (לומר) גם שהוא לפני הריצוי כמו אם היה אחרי הריצוי. והשתא נמי כשהמיעוט קודם הוא ממעט קצת דאין לו כח לריצוי של (אחרון) [אחריו לרבות] כולי האי. וא"ת כלל ופרט אין בכלל אלא מה שזפרט וא"כ כללא מאי אהני. ותי' דלא נילף מג"ש או צמה מצינו טפי מן הפרטא^י. ובהכי נמי [ניחא

פירוש ארזי הלבנון

אלא זה הפרט בלבד. ולפיכך לא נוכל עוד לרבות שום דבר דדמי וכל שכן דלא דמי. ואם כן הכוונה באומרו כלל ופרט הוא לומר "מהכל לא תיקח אלא זה הפרט". ומה נעים יתיישב בזה אומרו "אין בכלל אלא מה שזפרט", כי זה לשונם בכל מקום צממא ולכאורה נראה שזריך היה לומר אין לך אלא הפרט ואמאי האריך בדבריו ואמר אין בכלל אלא מה שזפרט. ואי אפשר לפרש דר"ל שאין בכלל אלא הפרט שבודאי הכלל הוא כולל הכל. אמנם צמ"כ יתיישב דצריהם כי ראו לתת טעם לכלל אגב אורחיהו ולוה אמרו שכוונת התורה צמה שתאמר כלל ואח"כ פרט לומר לך שלא תקח מזה הכלל וזלמי זה הפרט, היינו מהכל קח לך פרט זה ולא יומר (מידות אהרן פרק ה' בשינוי לשון מעט).

ממ. יעוין צמ' מלא הרועים (ח"צ אות כ' כלל ופרט סק"ד) מה שזן בדברי התוס' אלו ובכלל הסוגיא אשר סותר לכאורה לסוגיא דעירובין כ"ח ע"א.

ג. ולפי זה הנה ה"כלל" אשר מגדרו ומהותו הוא לרבות, בזה אמרו שבה למעט. והוא דבר פלא. אלא ביאור הדבר כך דהנה לכשיאמר בתורה פרט אחד הרי כפי המונח אללנו שמדרך התורה לקצר בדצריה ולומר הדבר בנושא אחד ואנחנו נרצה כל מה שיהיה כמוהו ודומה אליו צמה מצינו או מה דעדיף מיניה בק"ו. וכפי זה היינו מרבים על הפרט כל מאי דדמי ליה או עודף עליו. אבל כאשר הקדימה התורה ואמרה כלל, הנה בכלל היה לנו הפרט וכל מאי דדמי ליה ולמה אם כן חזר ופרט. אלא בודאי הכוונה בזה לומר דמהאי כלל לא תיקח

פרט וכלל דרבי' כל מילי א"כ מאי אהני פרטא. אלא ללא נילף מג"ש או מק"ו [למעט].

וריצה ומיעט, וריצה ומיעט וריצה, חילוק ביניהן כדפ"ה בעלמא (סנהדרין דף מו.) דריצה ומיעט הוי כמו כלל ופרט וכלל לרבות כעין המיעוט ותו לא, [ו] ריצה ומיעט וריצה ריצה כל מילי ואהני מיעוטא למעוטי דבר אחד. ומיהו קשה דריצה ומיעט וריצה ריצה קמא למאי אהני הא במיעט וריצה לחוד (ד) מרבינן כל מילי וממעטין דבר אחד כדאמר בריש פרקין דדריש מיעט וריצה רבי כל מילי וממעט שבישחא. ואר"ת דאין ה"נ וריצה קמא אורחיה דקרא הוא כו' ולקחת את המרצע דאיכא דדריש (קידושין דף כא:) בריבי ומיעט וריצה, ולקחת אורחיה דקרא כו'. ונראה דזהכי יש ליבש מאי דפר"ת דמיעט וריצה ומיעט אינה מדה

פירוש ארזי הלבנון

פרט ללא נילף מגזירה שזה או מק"ו למעט אפ"ה אין דרך לכתוב גם כלל אחר יתר בכה"ג לאורחיה דקרא דהוי כלל ופרט שניהם יתריס. משא"כ במיעט וריצה דשניהם צריכי לגופייהו חד למעט וחד לרבות. ובר מן דין לא קשיא מיד, שהרי דבר צרור הוא דכי פליגי אי ריביי דרשינן או כללי דרשינן נ"מ [כא] דפליגי בעיקר קבלת המדות דלמאן דדריש ריביי שמי מידות הן ריצה ומיעט ומיעט וריצה, דאילו ריצה ומיעט וריצה אינה מידה בפנ"ע כיון דדיימנן בה כמידת מיעט וריצה. משא"כ מאן דדריש כללי דהוי ג' מידות כלל ופרט ופרט וכלל, וכלל ופרט וכלל, ואי אמרת דכי כתיב כלל ופרט וכלל כלל קמא היינו אורחיה דקרא א"כ אין כאן אלא שמי מידות ואין שייך להקשות כה"ג, דאם הם קבלו ג' מידות צענין זה א"כ ע"כ דכלל קמא היכא דכתיב כלל ופרט וכלל לגופיה כתיב דכלל"ה אינה מידה בפנ"ע. ומה גם ש"ל שגם פירוש המידות קבלו שיש מידה דרבי כעין הפרט לבד ועל כרחק לא שייך זה כי אם בכלל ופרט וכלל לבד. משא"כ למאן דדריש ריביי כיון דע"כ לדידהו אין כאן אלא שמי מידות, מינה דריצה ומיעט וריצה ריצה קמא לאורחיה דקרא כתיב. ותו לא קשיא מדברי הרב מידי (חקרי לב חיד"ס פ"מ מ'). וב. לא ידענא מאי אולמא להו טפי הך ולקחת את המרצע. ול"ע (ב"מ).

ועדיין צריך לישב הא דכתבו בסמוך דפרט וכלל אהני כדי שלא תמעט מן הכלל ע"י ק"ו או מדה משאר מדות דה"נ יש לשאל האין פרט אשר מגידרו ומהותו למעט, הכא בא לרבות. עיי"ש במדות אהרן פ"ו שדיבר בה ול"ע.

גא. ראיתי להרב יצחק שמועה דף נ"ד סי' קל"ב שהקשה על דברי החוס' אלו דא"כ גם בכלל ופרט וכלל נמי נימא דכלל קמא היינו אורחיה דקרא וליכא אלא פרט וכלל. ותיירץ עפ"י מש"כ החוס' [לעיל] דפרט היינו פירושו של כלל, ובה נימא דבכלל ופרט אין אנו יכולים לומר דכלל קמא לא דרשינן לאורחיה דקרא הוא, משום דכיון דהפרט שאחריו לפרש בא א"כ אין מפרש מה שאינו בדוקא אלא רק משום אורחיה דקרא, וצורר. אלו דבריו.

ואחרי המחילה תיבחרא ופירוקא לא קחזינא. דמה שיישז אינו מספיק שהרי כתיב בתורה פרט וכלל וכתבו החוס' [לעיל] דכה"ג אין הפרט פירוש מאחר שקדמו ואדרבה הכלל שאחריו מבטל הפרט לגמרי כאילו לא היה, וא"כ בכלל ופרט וכלל נמי נימא דכלל קמא הוי אורחיה דקרא ואין כאן אלא פרט וכלל לבד. גם עיקר קושיותו ל"ק, שהרי פרט וכלל עכ"פ הפרט יתר כמ"ש החוס' דהכלל יתר דהוי אורחיה דקרא. דאע"ג שמירצו החוס' דאהני

בחורה אפילו למאן דדריש ריבוי ומיעוט, והיא גופיה חימה מאי שנא מפרט וכלל ופרט דדרשין ליה למאן דדריש כללי ופרטי. ונראה דלא דמי דבשלמא פרט וכלל ופרט איכא למידרשה כעין הפרט כמו כלל ופרט וכלל אלא דמעט יש חילוק דקאמר בגמרא. והשתא אין להקשות פרטא בתרא למה לי דהא אי לאו פרטא בתרא הוי פרט וכלל ואיתרבי כל מילי. אבל אי הוי דרשי מיעט וריצה ומיעט, ע"כ [כמו] ריצה ומיעט וריצה דרשי דומיא דפרט וכלל ופרט דדיינין (בכלל) [ככלל] ופרט וכלל והשתא הוה קשה דמיעט וריצה ומיעט מיעט בתרא למאי אהי הא במיעט וריצה לחוד בריצה ומיעט וריצה דרשין ליה כדפי' ר"ת. ואע"פ דריצה ומיעט וריצה נמי אמר דריצה קמא לא מהני מידי,

פירוש ארזי הלבנון

ובולל יותר, ובמקום דאיכא ב' פרטות וכלל אחד אזי משמעות הפרט יותר זר ופחות כולל [ודבר זה יתבאר יותר לקמן בסמוך]. והלכך לכשאנו מרבין כעין הפרט, הרי צב' כללות ופרט אחד שמשמעות הפרט נרחב יותר, על כן מרבין מכעין הפרט כל הדומה לו אפילו אחד נד. אך צב' פרטות וכלל אחד דמשמעות הפרט זר יותר על כן מרבין דוקא מן הדומה לו צב' נדדים. וזהו חילוק במקרה ולא בעלם המידה, וברור. והשתא מובן היטב ראיית החוס', דכמו שזכרנו במידת פרט וכלל ופרט דשווה לגמרי למידת כלל ופרט וכלל, הוא הדין דמיעט וריצה ומיעט יהא שווה לגמרי למידת ריצה ומיעט וריצה, והיינו כמו שמידת ריצה ומיעט וריצה במיעט וריצה דרשין ליה (וריצה קמא לאורחיה דקרא) הוא הדין מיעט וריצה ומיעט יהא נדרש במיעט וריצה ויהא שווה לו לגמרי בלא שום חילוק. כנלע"ד כוונת החוס'. אלא שיש ליתן תוספת ביאור במש"כ דב' כללות ופרט א' משמעות הפרט משתנה מב' פרטות וכלל א'. והוא ע"ד מש"כ החוס' דכלל ופרט וכלל הרי הפרט פירושו של כלל וכן פרט וכלל הרי הכלל פירושו של פרט, ועפ"י מש"כ חוס' לעיל דאליבא דמ"ד כלל בתרא עיקר קיימין, נמצא דב' כללות ופרט אחד דנדרש כעין פרט וכלל (אלא שפרטא קמא מהני למעט קצת) הרי הכלל פירושו של פרט ומגלה על הפרט שנרחב הוא וכולל יותר. אבל צב' פרטות דנדרש כעין כלל ופרט (אלא שכלל קמא מהני לרבות קצת) אדרבה הפרט במשמעו עומד ומפרש הוא להכלל. ואמנם במידת מיעט וריצה לא שייך ליתן דמיון לזה שכן שם הריבוי והמיעוט

ג. לכאורה אין דבריהם מובנים, דהא ודאי יש קצת חילוק ביניהם, דמרי ריבוי עדיף ממרי מיעוט, וכמו בפרט וכלל ופרט דחלוק קצת ממרי כללי ופרט דאיתא בגמרא, ולהכי אינטריך מיעוט בתרא (כן הקשה הב"ר והשפ"א, ע"ש שו"ת). ולענ"ד נראה דברי החוס' ברורים ומאירים וצאים בדקדוק רב, וכי הוא זה. דלכשנעיין בדבר יחזי דבאמת מידת כלל ופרט וכלל הרי היא ממש כמידת פרט וכלל ופרט, דאף שיש חילוק מעט ביניהם כמבואר בסוגיא, אין זה רק חילוק שבמקרה אבל בעלם עניינם שוים הן בתכלית השוין, וכמו שיתבאר. דהנה על דרך משל לכשאנו דורשים מכלל ופרט וכלל (דפרק הזהב) גבי תשלומי כפל לרבות דבר המיטלטל וגופו ממון, ומכלל ופרט וכלל דמעשר לרבות פרי מפרי וגידולי קרקע, הרי אין להקשות כיון שבשניהם דורשין מידת כלל ופרט וכלל א"כ גם בזהו דמעשר נרצה כל שמיטלטל וגופו ממון, או בהפך דגבי תשלומי כפל נרצה פרי מפרי וגידולי קרקע. דודאי בכל דוכתי דרשין לרבות כעין הפרט ידיה וכיון שהפרט משתנה כמו כן משתנה משמעות הריבוי, ואין זה רק שינוי במקרה אבל בעלם המידה אחת היא דבשתייהן מרבין כעין הפרט, וכמו כן.

וכמו כן כאן, מידת כלל ופרט וכלל ומידת פרט וכלל ופרט שוין הן לגמרי בעניינם ואין שום חילוק בעלם המידה, שבשניהם דורשין לרבות כעין הפרט. ומה שזכרנו דיש קצת חילוק ביניהם אין זה חילוק בענין המידה כלל, רק החילוק נובע משינוי משמעות הפרט. והיינו דבמקום דאיכא ב' כללות ופרט אחד אזי משמעות הפרט נרחב

בשלמא התם איכא למימר ריבה קמא אורחיה דקרא להתחיל צו כמו ולקחת המרצע
אבל מיעט בתרא ליכא למימר הכי. הילכך ז"ל אינה מדה בתורה אפי' למאן דדריש
ליה בריבוי ומיעוטי דרשינן ליה בפרט וכלל ופרט^ע. עכ"ל מהר"ף נ"ע:

אין היתר מנטרף לאיסור. אם אכל חצי זית בשר וחצי זית חלב^ב אינו חייב^ה: [חזון] מנזר
שהרי אמרה תורה וכל משרת ענבים לא ישמה. כלומר שאם שרה פתו ציין ויש צו
מפת ומיין כדי לנרף [כזית] חייב הכי דרשינן בסמוך, דאי איכא כזית מיין לחודיה
קרא למה ליי^א. ומיתורא^ב דמשרת דרשינן ליה הכי ולא מכל. ואין לגרוס מה שכתוב
בספרים משרת וכל משרת דהוה משמע דמכל דרשינן ליה דא"כ לפרוך אדר' אצו
נמי כמאן כר"א דדריש כל^א ואפי' אם תימצי לומר דרבנן דרשי וכל משרת אע"ג
דלא דרשי כל^א מ"מ מאי פריך לקמן ממאי דהאי משרת להיתר מנטרף לאיסור הוא
דאחא, לימא טעמא דידי* משום (כל) וכל. אלא ודאי משמעות ידיה ממשרת ולא
מוכל:

פירוש ארזי הלבנון

כל חד לעצמו הוא עומד ולעולם אין משתנה צו
המשמעות כמו שנתבאר היטב בדברי החוס'.
ג. ק"ת קשה דאכתי מיעוטא קמא למה לי,
דלשתוק ויהא ריבוי ומיעוט ונדרוש אותו כעין
כלל ופרט וכלל כמש"כ החוס' לעיל. ואפשר דה"י
שייך על מיעוטא קמא לומר אורחיה דקרא. ועוד
אפשר דממדה למדה לא שייך לאקשו^אי (גאון אברהם).
נד. מלשון החוס' ז"ל נראה דס"ל דהיתר מנטרף
לאיסור אפילו של^א ע"י תערובת (קר"א ועי"ש),
ולהלן ידובר בזה, אי"ה.
נה. עי' בשעה"מ פ"א מחו"מ ה"ו שכתב להוכיח
דר' יוחנן דאמר היתר מנטרף לאיסור היינו
לענין מלקות דאי לענין איסור גרידא תפ"ל מדין
חצי שיעור דאסור מה"ת עיי"ש ועי' הע' פ"ו.
נו. דהא לא אנטריך למימר אע"ג דנליע בפת,
דא"כ דהויא ליה לטעם כעיקר, ובמסקנא
דמלתא מוקי האי דר' יוחנן כר"ע דנפיק ליה
טעם כעיקר מגיעולי עכו"ם דלאו חידוש הוא וא"כ
למה לי קרא דמשרת אי לא אחא להיתר מנטרף
לאיסור (שטמ"ק בשם ר' עזריאל).

נו. ואין לגמגם כלל דימא דאה"י דאדר' אצו
נמי קאי פירכת הגמ' כמאן כר' אליעזר. דאם
איתא, מאי משיי אה"י ולאפוקי מאי (תו"ט).
נח. פירוש דצריהס כן הוא, דאפילו אם תמצי לומר
ותחזוק עצמן דרבנן דרשי וכל משרת אכל
בעלמא לא דרשי כל כרצי אליעזר. ורבי אצו כרבנן
סבירא ליה ומשום הכי לא הקשה לו לרבי אצו
כמאן כרצי אליעזר. ולעולם צאיסורי נזיר דריש
וכל, והוא אומרס "אע"ג דלא דריש כל" כלומר
בעלמא. מכל מקום יקשה קושי אחר דמאי פריך
לקמן וכו'. אלא ודאי דרבי אצו לא דריש כל כלל
אלא משמעות דמשרת קא דריש. כן נראה לי וק"ל
(כפר תורה).

נצ. הנה לשיטת רש"י (עי' הע' ס') דס"ל היתר
מנל"א אף בשאינס מעורבין, יש לדקדק גבי
הקטרה אמאי לא חשיבי האי לחוד והאי לחוד.
ואטו אם הקריב חצי זית שאור בזית זה וחצי זית
מנה בזית זה חייב משום הקטרת שאור. וה"י
כי הקריב צב"א ע"י מה יתחברו. וזריך לומר
כיון דצבת אחת מקטירין חשיב הקטרה אחת אע"ג

ציונים

[כב]. תיבת "ומיתורא" נמחק וז"ל ומשמעות (צרת יעקב כ"י, ותפ"א).

[דף ל"ו ע"א] זעירי אמר אף שאור צבל [תקטירון]. שאם הקטיר חצי זית משאור וחצי זית ממנה מטטרף משום כל שאור לא תקטירו:

במאן כרבי אלעזר^{יג} דדריש כל. צפ' אלו עוצרין (פסחים מז.) כל מחממת לא תאכלו לרבות כוחם הצבלי ושכר המדי ופליגי רבנן עליו. ופי' רש"י צפ' אלו עוצרין^{יג} דזעירי מפרש הצביחא דפרק כל המנחות באות מנה (דף נח.) [דמני התם] כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו (דמניא התם) אין לי אלא כולו מקצתו מניין ת"ל כל עירוצו מניין ת"ל כי כל. פי' אין לי אלא כל זית, מקצתו מניין [דהיינו] חצי זית מניין ת"ל כל, והיינו היתר מטטרף לאיסור ור"ל חצי זית משאור באצי זית ממנה^ה. וקשה לפירושו דא"כ מפרש זעירי לצביחא כמו שמפרש אב"י (דבסמחא) צפ' כל המנחות (מנחות נח.) והכא *קאמר* לאפוקי מדאב"י. ועוד קשה מאי פריך כמאן כר"א, גם לרבנן יכול להיות, דנהי דרבנן לא

פירוש ארזי הלבנון

דיכר כ"א לעצמו (קר"א. ועי' צו"א יו"ד סי' כ"ד סק"י).

גמ'. פסחים דף מ"ד ע"א ד"ה ומשני. ו. ושיטת רש"י ז"ל היתר מנל"א אף בשאינס מעורבין אלא כל אחד ניכר בפני"ע דאי לא הכי א"כ היינו עירוצו (תוס' פסחים ס.) וכן פירש"י להדיא שם ד"ה אף שאור וכו' ואין מעורבין אלא כל אחד ניכר עכ"ל [דל]. ועי' צו"א פ"ג מ"ג שפירש דאין כוונת רש"י בזה לאפוקי דמעורבין לא יהא התמלל"א, אלא ר"ל דאף צה"ג הדין כן. וכן כתבו שאר מפרשים. ומיהו הר"ש עצמו בתוספותיו לפסחים שם פי' דדוקא בדקאי כל חד לחודיה הוא דאמרינן התמלל"א, וזה ז"ע שהרי כולו קראי דמרבי היתר מנל"א מיירי בתערובת, קרא דמשרת

ציונים

[בג]. בדפו"ג הגי' ר' אליעזר. וכן צבל המשך הסוגיא. [כד]. והמוס' שם פליגי ע"ז (כמש"כ בהע' ס"צ) וס"ל דלא אמרינן התמלל"א אלא ע"י תערובת. ופירשו המפרשים דקודם פלוגתאם בזה תלוי בשיטתם בפירושא דטעם כעיקר. דשיטת רש"י ז"ל דאף בדליכא כוית מן האיסור, כל שנותן טעם האיסור בכיות מן ההיתר מתהפך הכל להיות אסור. (וזה מצאנו ברש"י פסחים מ"ד ע"ב ד"ה מפה ומיין.) ומש"ה הוכרח לפרש היתר מטטרף לאיסור דוקא באופן שלא פשט טעם האיסור בהיתר, דא"כ תפ"ל משם טעמ"ע. וכ"כ הר"ן צח' פסחים לשיטת רש"י. אבל התוס' ס"ל דאין ההיתר מתהפך להיות אסור ולא מחייב על טעמ"ע עד שיאכל כוית מן טעם האיסור (עי' בהע' פ"ג הלעם השיטות בזה) ומש"ה יומא להו שפיר לפרש הגמ' כפשוטו דדוקא ע"י תערובת וכמו שהוכיחו התוס' בפסחים שם ממשמעות הגמ'. והנה שיטת ר"ם דאין טעמ"ע ידוע בשיטת רש"י ז"ל דמתהפך ההיתר להיות אסור ואלא נר"ץ שיעור כוננ"א בתערובת כדי להפך וכמו שהוא שיטת ר"ם עי' בהע' פ"ג) אמנם מה שמתאר לשיטת רש"י דלוקין על כוית מן ההיתר כל שיש בו טעם האיסור אף בדליכא פחות מכזית מן האיסור, כתבו מקצת מן האחרונים (אגודת אשכנז) פי' כה"ס פסחים דר"ם לא ס"ל כן, אלא דוקא בדליכא כוית מן האיסור הוא דמתהפך ההיתר, ולפי"ז שפיר י"ל בשיטת התוס' דהיתר מנל"א ע"י תערובת דוקא דלא מצינן לאחריי עלה מדין טעמ"ע כיון דליכא כוית מן האיסור. אבל הב"ר האריך לדחות דאין קצרה לתקן וידיא ס"ל לר"ם לגמרי כרש"י דין דאין טעמ"ע דין דאין היתר מנל"א. ועי' הע' ס"ח.

דרשי כל כי כל דרשי והכי אמר באלו עוברין (פסחים מג:), וא"כ רצנן נמי ידרשו דרשא ראשונה מקצתו* מניין דהו פי' חזי זית שאור וחזי זית מנה מכי כל שאור דנהי דרצנן דרשא [אחרונה] לא דרשי [מכי] כל כר"א מ"מ דרשא [ראשונה] הפשוטה יותר דדריש ר"א מכל רצנן דרשי לה מכי כל. לכן נראה דזעירי מפרש הברייתא בפרק כל המנחות כדפירש [רבא] התם אין לי אלא כולו פירוש כל הקומץ דהיינו שני זיתים דקסבר אין קומץ פחות משני זיתים. מקצתו מניין פירוש חזי הקומץ שהוא כזית ת"ל כל. עירובו מניין דהיינו חזי זית דשאור וחזי זית דמנה דהיינו היתר מנטרף לאיסור ת"ל כי כלסב. והשתא אחי שפיר דאמר כמאן כר"א דדריש כל (אמר' שפיר) [דכיון] דכל אחא לחזי הקומץ (דמית'י) [איתר] ליה כי כל לעירובו דהיינו היתר מנטרף לאיסור כדפרישית. אבל לרצנן דלא דרשי כל [אנטרין כי כל] למקצתו דהיינו לחזי הקומץ שהוא זית שלם אבל עירובו דהיינו היתר מנטרף לאיסור (זירוף) לא שמעי' כלל. וא"ת לאזי דדריש מקצתו מנין היינו חזי זית וס"ל הקטרה בפחות מכזית, מאי קאמר [תו] [תו] עירובו מנין והא לאזי א"ל עירובו לזרף היתר (מנטרף) לאיסור דבאיסור לחודיה מחייב כדפרישית. וי"ל דהוא

פירוש ארזי הלבנון

שם דמנ"ל להש"ס לאזי יס הקטרה פחות מכזית דילמא ע"י זירוף דוקא קאמר. משום דאיכא למימר דסתמא דתלמודא התם לא ניחא ליה סברת זעירי דהכא. אבל הכא גבי זעירי גופיה שפיר הוקשה להו מנ"ל דזעירי לאפוקי מאזי קאמר [כ] (עפ"י ז"ר וז"מ). וכ"כ בס' תורת נזיר בשם החזנים נר"ו והוסיף על זה: והנה אם החזנים נר"ו היו רואים לשון מס' מנחות דף מ"ג, לא היו אומרים כן, ששם תראה שאזי אומר לסברת ענמו דבזחי זית מתחייב בלא תערוצת חזי זית אחר ע"ש עכ"ל. והמעין שם יראה דטעות סופר מש"כ דף מ"ג, ולרין תפוש במ"א.

סב. ולשיטת התוס' וי"ל דנפ"ל היתר מנ"ל"א מעירובו, הרי דוקא בשמיעורב האיסור בזהיתר הוא דאמרין היתר מנ"ל [א] [א] וכ"כ התוס' בפסחים. ועי' קר"א שכתב דלכאורה אין נפ"מ בין רש"י לתוס' אלא בהקטרה דמקטיר כל חד לחודיה אבל באכילה הרי לעולם מתערב בשעת אכילה (וכע"ז) כתבו המגיני שלמה והשפ"א בפסחים שם ע"ע). ולכאורה הדברים נסתרים מדברי התוס' פסחים (מ"ג ע"ב) שהקשו לרש"י מההיא דתעטא דאמר' עד שיכלע בבשרה דאלמא זעין שיהא ע"י תערוצת עיי"ש. וא"כ לדברי התוס' ג"כ קשה לאיזה צורך אמרו עד שיכלע בבשרה כיון דכלא"ה

צינונים

[כ]. ודחיקא להו לומר דלאו דוקא נקט "אזי", אלא כלומר לאפוקי מהך סברא דש הקטרה פחות מכזית, ומשום דקוטעא הוא דתלמודא התם סבר כן גבי אזי לכן נקט הכא אזי. דמ"מ כיון דאליבא דזעירי קיימין לא הו"ל למינקט אזי (ז"מ): [כ]. ויש לחקור בזין היתר מנ"ל אם הפי' הוא דגם היתר נאסר, או דאין היתר נאסר והחזיר הוא אמהו איסור, ואין זה אלא דין זירוף באכילה, דבעלמא פטור אפחות מכזית משום דליכא מעשה אכילה דכית הוא שיעור באכילה. והיכא דאמרה הוראה דהיתר מנ"ל, היינו דגם היתר מנטרף להשלים לשיעור האכילה, וממילא דחייב אמהו איסור. וראיתי בקצוב"ש שרצה לתלות דבר זה במחלוקת רש"י ותוס' דלשיטת רש"י דאפילו כשאסר מעורבין אמרין דהחמל"א, בהכרח דאין אלא זירוף להשלים אח שיעור האכילה, אבל לדעת התוס' דלא אמרין דהחמל"א אלא כשהם מעורבין, היינו משום שההיתר ענמו נעשה איסור וזה לא שייך אלא כשהם מעורבין, ולא כשכל אחד עומד בפ"ע. אבל אין זה מוכרח דעת התוס' ד"ל דגם התוס' מודים דאין אלא זירוף לשיעור האכילה, ומה דזעין שיהיו מעורבין היינו כי היכי דתהוי חדא אכילה ממנו. והוא תנאי בזירוף האכילה וכמ"ש לדעת רש"י. (חי' רבינו שמואל פסחים). [כ]. דפרו"ג אימא "מאי קאמריתו".

יִפְרֹשׁ עִירוּצוֹ מִנִּיין דִּהֵיִינוּ מִחוּי, דְּבִרְשָׁא דְּצִרְיִתָּא מִרְבֵּה חֲזִי זִית צַעֲיִינָה וּבְסִיפָא אִפִּי' אִינוּ צַעֲיִינָה אִלָּא [מִחוּי] שְׁאִינוּ נִיכְרִי וְכֵן פֶּה"ק בְּמִנְחוֹת (דף נח):

אִי הִכִּי לַעֲנִין חֲמֵן בְּפִסְתָּ. (דִּלְר"א) נִמִּי. [נִימָא דִּלְר"א] הֵיתֵר מִנְטֶרֶף לֹאִסּוֹר דִּהֲתֵם נִמִּי כְּחִיב כָּל מִחְמַנָּת לֹא חֹאכְלוּסִיג*:

אִדְה"נ אִלָּא לֹאִפּוּקִי מִדִּלְצִי. (ה"ק) [הך] דְּשֹׁאֹר עֲדִיפָא לֹאִשְׁמַעֲיָןסִי דִּלָּא כְּחִיבִי וְהָא קִמ"ל דְּאִין הֶקְטֵרָה כּו' וְחִי אִיכָא לִירוֹף אִין וְחִי לֹא לֹא. וְהִכִּי מִפְרֹשׁ לִיָּה לְצִרְיִתָּא דְּפֶרֶק כָּל הַמִּנְחוֹתסִי אִין לִי אִלָּא כּוֹלוּ פִי' כּוֹזֵת, מִקְנָתוֹ פִי' חֲזִי זִית דִּהִכִּי אִית לִיָּה. עִירוּצוֹ מִנִּיין דִּהֵיִינוּ מוֹעֵט שֹׁאֹר מַעוּרָב דִּס"ד אִמְיִנָּה הוֹאִיל וּמַעוּרָב צִהִיתֵר יִתְבָּטֵל ת"ל כִּי כָּל. וּלְדִידִיָּה אִין שִׁיךְ לִירוֹף דֹּאף בְּפִחוֹת מְכּוּזִת שֹׁאֹר חִיב. וְאִת' לֹאִצִּי דְּדִרִישׁ מְכָל שֹׁאֹר לְפִחוֹת מְכּוּזִת אִמְאִי לֹא דִרִישׁ נִמִּי חֲמֵן לִחִיב עֲלִיו בְּפִחוֹת מְכּוּזִת לִר' אֲלַעֲזֵר. וִי"ל דְּשֹׁאֲנִי גִבִּי חֲמֵן דְּכְחִיב צִה אֲכִילָה וְאִין אֲכִילָה בְּפִחוֹת מְכּוּזִת:

פִּירוּשׁ אֲרֻזֵּי הַלְבָּנוֹן

מִתְעַרְבַּ בְּשַׁעֲת אֲכִילָה. אִלָּא מוֹכֵרָה דְּלִשְׁטֵת הַחוּס' אִפִּילוּ דֶּרֶךְ אֲכִילָה צַעֲי שִׁהוּ מַעוּרָבִים צַעֲס. וְלִרְיֵךְ מִלְמוּד.

סו. וְלִקְמֵן דְּד"ה אִה"נ צִיִּאֲרוּ יוֹתֵר דִּסְד"א הוֹאִיל וּמַעוּרָב צִהִיתֵר יִתְבָּטֵל עכ"ל.

אִבָּל לִרְבָּא דְּמִפְרֹשׁ בְּמִנְחוֹת דְּמִקְנָתוֹ הֵיִינוּ זִית שֵׁלֵם אִין לוֹמֵר גַּם כֵּן דְּלוֹקֵמָא לִקְרָא בְּה"ג שֵׁם כּוֹזֵת אִיסּוֹר וְכּוֹזֵת הֵיתֵר מַעוּרָבִין וְאִשְׁמַעֲיָן דִּלָּא אִמְרִינן שִׁתְבָּטֵל הָאִיסּוֹר אֲבָּז הֵהִיתֵר. דִּהָא פִּשְׁטָא כִּיּוֹן דִּלִּיכָא כּוֹזֵת מִן הָאִיסּוֹר דִּלִּינוּ בָּטֵל וְלֹא אֲנִטְרִין קִרָּא לִרְבָּא אִלָּא לִחֲזִי זִית הֵיתֵר וְחֲזִי זִית אִיסּוֹר וּמַשּׁוֹם דִּהֵיתֵר מִנְטֶרֶף לֹאִסּוֹר דְּאִין הֶקְטֵרָה לְפִחוֹת מְכּוּזִת (כ"כ הַחוּס' בְּמִנְחוֹת דף ג"ח הִבֵּאֵם הַמַּהֲרַש"א בְּפִסְחִים סו). וְהִנֵּה אִין לְפִרֵשׁ כּוּוֹנֵת ז"ל לְדִין בָּטֵל בְּרֹב דֹּא"כ וְדִלִּי לִיכָא נִפ"מ בִּין חֲזִי זִית לְכּוֹזֵת שֵׁלֵם. אִלָּא כּוּוֹנֵת הַחוּס' לַעֲנִין חֲשִׁיבוֹת, הֵיִינוּ דִּס"ד אִמְיִנָּה כִּיּוֹן דְּמַעוּרָב הוּא בָּטֵל מִמֶּנּוּ חֲשִׁיבוֹת שֵׁם שֹׁאֹר לְגִבִּי הֶקְטֵרָה קִמ"ל. וְעַל זֶה כְּחִיב דְּכּוֹזֵת שֵׁלֵם פִּשְׁטָא דִּלָּא בָּטֵל חֲשִׁיבוֹת בְּמַעוּרָבִת. [וְהַחוּס' מִיִּירִי בְּמַעוּרָבִת מִחֲנָה עַל מִחֲנָה דְּאִין כֹּאן בָּטֵל בְּרֹב]. (כֵּן מִצִּיִּים בְּשֵׁם הַגִּר"ש רִחוּבֶסקִי ז"ל).

סד. בְּגִמ'. אִה"נ אִלָּא לֹאִפּוּקִי מִצִּי' כּו'. לְכֹאֲרוּהָ קֶשֶׁה דֹּאכְתִּי קוֹשִׁיִת הַגִּמ' קֹאִי דִּלִּמָּא "אָף חֲמֵן וְשֹׁאֹר בָּטֵל תְּקִיִּירו" וְשִׁפִּיר הוּא מִשְׁמַע לֹאִפּוּקִי מִדִּלְצִי נִמִּי. וְיֵשׁ לוֹמֵר, דִּהֲנָה לְכֹאֲרוּהָ יֵשׁ לְדוֹחוֹת קוֹשִׁיִת הַגִּמ' דִּהֲקֶשֶׁה אִי הִכִּי חֲמֵן בְּפִסְחִים נִמִּי דִּלָּטוּ כִּי רּוֹכֵלָא לְחֶשֶׁב, וְהִרִי כִּיּוֹן שֹׁאֲמֵר אָף שֹׁאֹר וְכו' שְׁמַעֲיָן דְּדִרִישׁ כָּל וְאִ"כ מִמִּילָא ה"ה חֲמֵן. וְז"ל קוֹשִׁיִת הַגִּמ' דֹּא"כ הו"ל לִמְיִמֵּר חֲמֵן שְׁהוּא מוֹקֵדֵם בְּחוּרָה וְנוֹהֵג גַּם בְּזִמְה"ז וְלִמָּה נִקְטָא שֹׁאֹר. וְעַל זֶה שִׁפִּיר מִתְרָן דֹּאחָא לֹאִפּוּקִי מִדִּלְצִי. [וְזִהוּ שְׁכַחְצוּ הַחוּס' כֹּאן "דְּשֹׁאֹר עֲדִיפָא לֹאִשְׁמַעֲיָן" כְּלוֹמֵר וְחֲמֵן בְּפִסְחִים מִמִּילָא שְׁמַעֲיָן כִּיּוֹן דְּדִרִישׁ כָּל]. (עִפ"י ז"ח פִּסְחִים).

סה. ר"ל דִּהִכִּי מִפְרֹשׁ לִיָּה אִצִּי וְק"ל. וְהוֹכְפִלוּ דְּבִרְיָהִם צִה דְּכִנְר כְּחִיב כֵּן לַעֲלִיל דְּד"ה כֹּאֲמָן (קִר"א).

לדא שמעתא. דר' אבהו דנשאר איסורין אין היתר מטטרף לאיסור:

המקפה של תרומה. תבטל עד וקפוי בעין דייסא [והשום] והשמן שנתון צו [ל]תבטלן הו חולין: [ונגע] [שנגע] טבול יום במקפתן] פסל אח כולו. (דהוא) [דמקפה] עיקר והיא של תרומה וטבול יום פוסל התרומה: המקפה של חולין והשום והשמן של תרומה ונגע טבול יום במקפתו לא פסל אלא מקום מגעו בלבד:

ד"ג רש"י מקום מגעו אמאי פוסל. הא (בטילתו) [בטלי להו] תבטלן [דקס"ד] דימוע מדרבנן הוא לאסור כלומר מדאורייתא חד בתרי בטיל והא דתרומה בחד ומאה דרבנן הוא:

אמר רבה בר רב חנה [דימוע] מדאורייתא הוא הואיל חזר לוקה עליו בזבית. משום דשם תרומה עליה [הלכך לגבי טומאה נמי שם תרומה עליה] ומיהו לא חמירא כתרומה עצמה ליפסול כולן: לשון רש"י [בפסחים]. וקשה לרבינו חס דמדפריך ולבטל ברוצא משמע שהשום והשמן אינו צעין דדבר שהוא צעין אין מתבטל ולא משמע הכי [דקתני] ונגע טבול יום במקפתו משמע דהשום והשמן קאי ולא המקפה מדלא קתני במקפתה אס כן משמע דמיירי שהשום והשמן צעין. וכו' דסיפא דהך משנה במסכת טבול יום

מ"מ גם ההיתר מתערב קצת בהשום ובלע הימנו ומש"ה י"ל דיה היתר מטטרף לאיסור, דעד כאן לא ס"ל להמוס' דצעין אין מטטרף אלא כשההיתר צעין בלי תערובת איסור, משא"כ בזה"ג דמתערב קצת, אף דמטעם תערובת לא נפסל מ"מ מטטרף להשום שצעין. כ"פ הב"ר כוונת המהרש"ל (יעו"ש מה שהקשה עליו), אבל הוא עצמו פירש דר"ת באמת לא ס"ל כשיטת המוס' בזה רק ס"ל כדברי רש"י דאף דקאי האיסור בפני"ע אמרינן היתר מטטרף לאיסור עיי"ש. והקרא"א פי' דכל שהאיסור הו ע"י אכילה מדור המוס' דבכל גוונא מטטרף ההיתר כיון דבשעת אכילה מתערב הוא. ועי' הע' ס"ז מש"כ בזה.

סו. ולא נתפרש שיעורא בזה דמקום מגעו, ומשמע דבטילת כל שהוא סגי (חז"א סי' כ"ד סקי"ט).

סו. בשיעורי הגר"ש רחובסקי וז"ל (סטנביל) עמ"ס פסחים דף י"ב מדפה"ס מוצא דברי רש"י אלו באורך עיי"ש.

סח. לאו ממש צעין, אלא שהם ניכרים במפוזר על המקפה כמש"כ תוס' בסמוך. דאי צעין ממש לא היה שייך לומר היתר מטטרף לאיסור לשיטת המוס' כמש"כ צ"ח"ס אורח כ"ד. (מהרש"ל פסחים סו.) והמהרש"ל שם כתב ליישב צע"א ח"ל ומ"מ איירי שנתערב קצת עד דבלעה כמ"ש תוס' לעיל, עכ"ד. וכוונתו בזה דאף דהשום קאי בעיניה,

ציונים

[כח]. והנה הב"ר הקשה על דברי מהרש"א אלו דכיון דקוף קוף צ"ל דמה שאינו ניכר אינו מטטרף דהא במדומע מי שמכשיר לגמרי מכשיר כדקשו המוס' בסמוך, ועיקר הפסול הריהו בשום שצעין הניכר דאינו מתבטל ואפ"ה סובר אבי דהיתר מטטרף לאיסור, עכ"ד. וראיתי בחז"א יו"ד סי' כ"ד סקי"ב שכתב גבי תערובת זרעונים דקיס שהם ניכרים מ"מ אפשר דחשיב תערובת אף לדעת המוס' כיון שכן דרך אכילתן בתערובת. וכמו כן יש לומר גם לדברי מהרש"א וז"ל דהגם דניכרים השום והשמן ולא בטלי, מ"מ כיון שמתערבין הן דרך אכילתן בתערובת, שפיר אמרינן בזה התמלל"א לדעת המוס' נמי.

(פ"ג מ"ג) א"ר יהודה אימתי בזמן שהם גוש בקערה, משמע דאיירי שהוא צעין סט. וע"ק לריצ"א דתנן התם עיסה שנדמעת בתרומה אינו נפסל בטבול יוס ר' יוסי ור"ש אומרים נפסלת אלמא צדמוע* המעורב ואינו ניכר לא מפליג צין מקום מגעו לשלא מקום מגעו אלא מאן דאסר אסר בטבול ומאן דשרי בטבול שרי. לכך פי' רבינו תם דאיירי שהשום והשמן מפוזרין על המקפה ונכריצ"א ורישא במקפה של תרומה ושום ושמן כוליה חולין י"ל דהשום והשמן הוי כידות לטומאה דידות אוכלין אמרינן בעלמא (חולין דף קיח.) שהן מביאות את הטומאה. אבל מקפה של חולין ושום ושמן של תרומה לא פסל אלא שום ושמן שנגע בו. וה"ג והוינן זה מקום מגעו אמאי פסל הא לא הוי כביצה. ובעיני רש"י לא ישרה זאת הגירסא שבכמה מקומות ע"י פי' שאוכל מקבל טומאה אפי' בכל שהוא כדדרשי' בת"כ (פ' שמיני) אוכל יטמא מלמד שמטמא בכל שהוא יכול אף לאחרים בכל שהוא ת"ל אשר יאכל אוכל הנאכל בצת אחת והיינו כביצה. ור"ת אומר דאסמכתא בעלמא הוא דבמס' אהללות (פ"ג מ"ה) חנן פחות מכביצה אוכלין [ממעט] וקחני סיפא זה הכלל הטמא אינו ממעט. והא דדייק והא [לא] הוי כביצה ז"ל דלאו אשמן [קא] דייק דמשקיו מטמאין בפחות מרביעית ע"י, אלא אשום פריך. וא"ת ומאי פריך והרי שום ושמן אחת* הוא שאין מקבלין טומאה פחות מכביצה מדאורייתא מ"מ פסלי שפיר (ואע"ג) [דאע"ג] דאין מקבלין טומאה מדאורייתא מ"מ מדרבנן מטמא ומאי פריך, [לימא] הא דפסיל ר"ל מדרבנן. וי"ל דלישנא דפסל משמע מדאורייתא ע':

פירוש ארזי הלבנון

ב. בתוס' פסחים הקשו משם בגמון אחר וז"ל: ועוד דתני סיפא אימתי בזמן שהם גוש בקערה אבל אם היה מפוזר, טהור. ואי פסיל מקום מגעו משום צדמוע אדרבה, כי הוי מפוזר יש לו להיות מדומע יותר.

ע. ובתוס' אירא ובתור"פ הקשו עוד וז"ל: ועוד מה שהזכיר רש"י ו"ל לשון דימוע, לא נהירא. דבזמן שזאינו מינו לא שייך דימוע. שאין דימוע אלא בזמן צמינו, עכ"ל.

ע*. עי' הע' ס"ח.

עא. כ"פ רש"י בפסחים ל"ג ע"ב ד"ה לטמא, ובצחים ל"א ע"א. ועי' בתוס' פסחים שם ד"ה לאימת שכתב דרש"י חזר בו צ"י אורו ואת בנו ומפרש כר"ת דאינו מיטמא אלא כביצה.

עב. פירוש דפחות מכביצה אוכלין ממעט את הטפה שלא ינכס הטומאה צבית השני, וקחני סיפא זה הכלל הטמא אינו ממעט. א"כ מוכח מהכא דפחות מכביצה אוכלין אין מקבל טומאה (תפא"ס).

ודע שאף לדעת התוס' דסוברים דפחות מכביצה אינו מקבל טומאה מה"ת, היינו דוקא כשצעת קבלת הטומאה היא פחות מכביצה. אבל אם צעית קבלת הטומאה היה כביצה אע"פ שנחתך ממנו וצא לפחות מכביצה מ"מ טומאתו לא יפקע מיניה ובאיסוריה קאי אפילו מדאורייתא (שעה"מ פ"ו מהל' ברכות ה"א וע"ש).

עג. כדמשמע בפ"ק דפסחים (י"ז ע"ב) גבי לא אמרן אלא פחות מרביעית דחזי להטביל מחטין (מפרשים). ועי' בתוס' פסחים י"ד ע"א ד"ה דאיכא, ושם דף י"ז ע"ב צרש"י ד"ה אבל לית זהו רביעית.

עד. לאו דוקא דאורייתא דהא תרומת שום דרבנן ואינה נפסלת בטבוי מה"ת. אלא ר"ל דררא דטומאה דאורייתא. ויש לדקדק, הא גבי עיסה שנדמעת דמייתו התוס' לעיל נמי קאמר נפסלת אע"ג דדימוע דרבנן וליכא דררא דאורייתא (ע"כ עפ"י צ"ר). אך באמת נראה דאין כוונתם לומר דלישנא דפסל משמעו בעלמא מדאורייתא, אלא

ומשני הואיל דזר לוקה עליו בזית ולא דוקא נקט לוקה דהא תרומת שום מדרבנן אלא הכי קאמר הואיל וזר לוקה עליו בזית אילו היתה תרומה דאורייתא דין הוא להחשיבה ולא יתבטל אגב המקפיהה:

[דף ל"ו ע"ב] **משום** דהיתר מנטרף לאיסור. דאין נמצא [כל כך יחד] שיהא לוקה עליו בזית. ואם תאמר ולימא הואיל וזר לוקה עליו בזית אם היה מלקט ונזכר משם [כט] כזית ע"ה. ואר"י דאין דרך אכילתו בכך ומשום הכ טעמא לית לן למימר שלא יתבטל אגב המקפיהה:

באי טעמא לאו משום דהיתר מנטרף לאיסור. אלמא אפי' בשאר איסורין נמי אית להו היתר מנטרף לאיסור [ואת אמרת] דווקא בזירי:

פירוש ארזי הלבנון

כאן דוקא משמעו דאורייתא דומיא דפסל את כולו דרישא. וכן מצאנו בתוס' ר' עודדוס. ע"ה. דנריהם תמיהין לכאורה, שהרי לשיטתם ז"ל כלל לא היתה קושיית המקשה ליתבטל אגב המקפה. ויתבאר לקמן הע' ע"ז עיי"ש. ע"ה. ר"ל דאין נמצא שיהא בשום לבדו כזית כשאוכל דרך אכילת המקפה (מלא הרועים). ובתוס' איורא כתוב: "דאין נמצא שיהא לוקה עליו בזית צענין אחר".

ע"ה. קושייתם צ"ה לא נהירא שהרי פירשו לעיל קושיית הגמ' דכיון דלא הו' כביצה האין מקבל טומאה דאורייתא, ועל זה שפיר עולה חירוף הגמ' דהואיל וזר לוקה עליו משום החר מלל"א ה"ה דלענין טומאה היתר מלל"א ושפיר איכא כביצה. א"נ משום כזית ככ"א פ"ג כ"כ מנטרף ההיתר לאיסור להשלימו לכביצה כמ"כ התוס' לקמן בסמוך. אבל מהו שמקשים התוס' כאן דנימא שלוקה אילו היה מלקט ונזכר, הו' סוף סוף כל זמן שלא ליקט ונזכר אכתי ליכא כביצה והאין יטמא מה"ט. וכן מה שחירא ואר"י כו' שלא יתבטל אגב המקפה, אטו קושיית הגמ' היה דיתבטל השום אגב המקפה. אך נראה באמת דדיבור זה לא איל בשעת התוס' לעיל אלא כשיטת הר"י ז"ל עצמו בתוס'.

פ. גמ' מאי טעמא לאו משום דהיתר מנטרף לאיסור. קשה קצת דעד שצא אבי להוסיף ממילתיה דר' יוחנן דאמרין התמל"א בכל התורה, חיקשי אדר' יוחנן גופיה שסותר עצמו ממה שאמר כל איסורין שבתורה אין היתר מלל"א חוץ מאיסורי נזיר. וי"ל דזהו גופא כוונת אבי להקשות לר' יוחנן ידידה אדידיה לפי מה שאמר רב דימי משמו (עפ"י תו"ג מהגהת המו"ל וע"ש). א"ה וראה דדברי התוס' וצחיס ה' ע"ז ד"ה ולא, שדדריהם למדנו

ציונים

[כט]. ז"ל משום (יעב"ץ). וכ"ה בדפוס ונ"ה.

אמר ליה לא. מאי לוקה עליו דקאמר כגון דאית כזית צדדי אכילת פרס ומשום (דאכילה) [דאכל] מן האיסור בעצמו [כזית] לוקה. וא"ת הא ניחא לגירסת רש"י דגרס וליצטיל דהשתא משני כיון דחזינא דלוקה על האיסור אלמא לא צטיל לענין איסורא וה"ה דלא ליצטיל גבי טומאה. אבל לגי' ר"ת דפרין והא לא הויא כביצה מן התרומה ואיך יפסלנה, מאי משני השתא הואיל וזר לוקה על האיסור לתודיה צדדי אכילת פרס, מ"מ היכי פוסל לתרומה וההיתר [היאך] מנטרף לאיסור לענין מגע והא לענין מלקות אין היתר מנטרף לאיסור. וי"ל דלפר"ת ניחא^[א] דה"ק כיון דלענין מלקות מהני ההיתר [ד]מנטרף לאיסור ללקות עליו שהרי אם היה מלקט (עליו) האיסור מתוך המקפה ואוכלו לא היה לוקה עליו שאין דרך אכילה בכך כדפירשנו^ב, אלמא מהני ההיתר שאוכלו עם המקפה לזרפו לאיסור מלקות ה"נ יועיל ההיתר להנטרף לאיסור לאפסולי אע"פ שאין צמקום מגעו כביצה. גמגום: לא דאיכא כזית צדדי אכילת פרס^ב. שאם

פירוש ארזי הלבנון

אח"כ צ"א היה חייב, כמו שכתבנו. ויש לומר דמש"ה אין לומר שלא יצטיל אצב המקפה. דקוף סוף כיון דהשתא מפוזר הוא במקפה בטל חשיבותו וליצטיל. רק קושיית התוס' היתה דאפילו צמפוזר י"ל דלא בטל חשיבותו כיון שיכול ללקט ולאכול ללקט ולאכול כמות שהוא מפוזר, ותיכיל דכזה"ג צאמת פטור, אבל מזד שאם היה מלקט כזית ואוכלו צ"א מזה לא היה קשה מידי כיון דהשתא מ"מ מפוזר הו' וצטיל חשיבותו, והבן.

פג. גמ' אמר ליה כו' כגון דאיכא כזית צבא"פ. כתב הר"ש (טעו"י שס) דהא דלא אמר דלוקה עליו כזית משום טעב"ע, משום דאע"ג דטעב"ע דאורייתא, לא היה זר לוקה על כזית מן המקפה לחוד אי לאו טעמא דמנטרף לאיסור דהא כזית מקפה לחוד אי אפשר להיות זו כזית שמן עכ"ד. וס"ל להר"ש ז"ל דדינא דטעם כעיקר הוא שיאכל הכזית איסור בשיעור אכילת פרס^[א], וזה

דאח"כ אף כי קשה מדר' יוחנן אדר"י, כגון דא לנו אומרים דהש"ס חדא קושיא מיגו תרתי נקט, עיי"ש בדבריהם הקצרים.

פא. עי' הע' ע"ז ותצין נכוחה.

פב. הנה נראה בפשיטות דאם ילקט ויצור כזית מן השום ויאכלנו צבת אחת, צה ודאי מודו התוס' דחייב שהרי אכל כזית מן האיסור כדרך אכילה ומעשה הליקוט לא שייך כלל לאכילתו ומהיכי חיתי לפטרו מזד שינוי הלקיטה. רק נראה דהתוס' איירי במלקט ואוכל מלקט ואוכל דבזה משונה ע"ס מעשה האכילה שאוכל פסקי פסקי ולזה כתבו דפטור כיון דאין דרך אכילה בכך^[א].

ואם כנים דברינו אזי צריך תוספת ביאור בדבריהם לעיל (ד"ה משום דהיתר וכו') שכתבו "ואומר ר"י דאין דרך אכילתו בכך ומשום הך טעמא לית לן למימר שלא יצטיל אצב המקפה", והשתא צ"ב דאכתי נימא שאם היה מלקטו ואוכלו

צינונים

[א]. צ"ל "נימא" (ב"ר). [ב]. ואחר זמן ראיתי צב' טל תורה שכתב על דבריהם צה ז"ל: והדבר מידוע גדול דמה שלוקט ואוכל שהי' שלכדיה, ועי' כעיי"ז בתוס' לעיל ל"ה ע"א ד"ה בין הביניים. ועי' מנחות דף ע' ע"א בתלום עבדי אינשי דאכלי הכי, משמע דהו' דרך אכילה. ועי' תוס' וצמים פ"ו ע"א ד"ה ופליגא, לענין גרעיני תרומה שיש עליהם מעט אוכל דאם מכניסין אסורין, ומשמע דאסור מה"ת ולא אמרינן דהו' שלא כדרך הגהא שאין דרך ללקט האוכל מן הגרעינין עכ"ל. והנה אודה ולא אבוש כי לא הביטתי בדבריו ז"ל צמה שהביא מן הגמ' מנחות. אך ממנה שהביא מן התוס' צומחים נראה שהבין דאף במלקט ואח"כ אוכל צבת אחת ג"כ פוטרינן התוס', ודלא כדברינו. [בב]. וכו' שיעט רוב הראשונים הרמב"ם פט"ו ממאכ"א ה"ב, והרמב"ן וצעה"מ והראש"ד בפסחים וזה"ג ורשב"א בשם ר"י ותוס' ע"ז ותוס' דמכילתין ועוד.

אוכל ממנו שיעור פרס שהן ארבע ציצים^פ יש לו כזית תרומה ולהכי חייב^{טל} ולא צטיל^פ:

ובזית צכדי אכילת פרס דאורייתא היא^פ. אמר הר"ם דאע"ג דמתניתין היא צכריתות (דף יב:) כל אוכלים מטטרפים צכדי אכילת פרס. הני מילי (לפסול) [לחולק] חלב שהוא צעיניה אכל שצתערובות הואיל ואין היתר מטטרף לאיסור יצטטל. דגם אם היה מלקט האיסור^פ מתוך היתר ואוכלו צעיניה צכדי אכילת פרס [לח] מיחייב על האיסור לחודיה ואע"פ

פירוש ארזי הלבנון

הגמ' לשנוי אליבא דאמת. ועוד אף להך שיטות דס"ל דלפי האמת כולהו ס"ל דטעכ"ע דאורייתא, מ"מ לא קשה דלשיני ליה משום טעכ"ע, דצעי לשנוי אף לפוס סברת אבי דלא ידע מטעכ"ע [וכשיטת התוס' לקמן ד"ה שרה]. ועוד דהך דמשני אינו סתמא דתלמודא, רק רב דימי הוא דמשני כן, וא"כ רב דימי נמי לא ידע מטעכ"ע כמו דלא ידע אבי.

פר. שיעור אכילת פרס פליגי בה חנאי אי הו' ד' ציצים או ג' ציצים. ונחלקו בזה הראשונים להלכה, הוצאו השיטות בשו"ע או"ח ס' תרי"ב ס"ג.

פה. עין הע' ע"ז.

פו. מהא דפרין הגמ' וכזית צכא"פ דאורייתא כו' הכריח הר"ש פ"ב דטב"י מ"ד דר' יוחנן דאמר היתר מטטרף לאיסור לענין מלקות קאמר דאל"ה מאי פריך הכא והרי אפילו אי לאו דאורייתא מ"מ תיפוק ליה מדין חזי שיעור דאסור מה"ת. ועי' שעה"מ פ"א מהל' חו"מ ה"ו ובדברי דוד שיטת טעכ"ע ובבית הלוי ח"א ס' ל"ו.

פו. שיעור דצריהם כן, שמירנו דכשהוא מעורב ס"ד דאבי דלאו דאורייתא הוא. ולפירש"י ז"ל

וחידושא דטעכ"ע היינו שאין טעם האיסור מחצטל בהיתר^[ג], אכל ודאי דלריך שיאכל כזית מן האיסור^[לד] כדי ללקות עליו ולא יהא הטעם חמור מן העיקר עצמו. וע"ע בסמוך מד"ה וכזית ובה' ז'.

ואמנם לשיטת הראשונים דס"ל דטעכ"ע מהפך היתר לאיסור ולוקה על כל כזית וכזית מן התערובות אכתי קשה קושית הר"ש דליתא דלוקה עליו משום טעכ"ע. ובפר"ח ס' תמ"ב כתב לשיטת רבינו חיים^[לה] י"ל דאה"נ דזהו כוונת הגמ' גופא מאי כזית דאכילת כזית צכא"פ ולהכי לוקה על כל כזית וכזית משום טעכ"ע דכן הוא דעת הר"ר חיים דדוקא בדאכילת צכא"פ או נהפך היתר להיות אסור. ועי"ש בפר"ח שמיישב המשך הסוגיא אליבא.

אך לדעת רש"י ור"ת^[לו] דס"ל דאף בדליכא כזית צכא"פ מן האיסור מתהפך הכל להיות אסור ז"צ אמאי לא משני הגמ' דלקי משום טעם כעיקר. (מיהו לדברי ר"ת מיאח, דמייירי שלא נתערב השום והשמן, רק צעיניהו קאי)^[לז]. ויש לומר^[לח] חדא, דלרש"י [פסחים מ"ה ע"א ד"ה ורבי עקיבא] רבנן דכותח הבבלי לית להו טעכ"ע מה"ת. ולכן צעי

צינונים

[ג]. ולא תיקשי א"כ למאי נריך לטעכ"ע [דחפ"ל משום צכא"פ]. משום דהו"א דוקא כשהאיסור עומד בפני"ע אכל מחו מחצטל. ואי משום טעכ"ע בחדו הו"א דלריך שיאכל הכל יחד כמו שכתבו התוס' לקמן בסמוך. [לז]. ואפילו בעטם בלא ממשות כלל משכח לה כגון ששרה ענבים צמים ונתן האיסור טעם צהיתר כאילו נתערב בו כזית מממשו של איסור (רש"י צמח' ח"א ס' ת"מ בשם רמב"ן). [לה]. שהביא הרא"ש צ"י גיד הנשה ס' ל"א, וכן בסוף הל' חלה. [לן]. רש"י בפסחים מ"ד ע"ב ד"ה מפס ומיין. ומצאנו שם בדבריו דס"ל דכל שיש בו טעם האיסור לוקה על כזית ממנו אפילו אם נתן חזי ית מן האיסור בלבד טעם צהיתר. ודעת ר"ת בחולין דף ז"ט דעת רש"י אלא שהאחרונים פליגי אי דעתו אף בחזי ית מן האיסור מתהפך היתר או דוקא בדאכילת כזית מן האיסור בתערובות מתהפך. [לז]. כ"כ חו"א י"ד ס' כ"ד סק"ה ציצים שיטת רבינו חיים. [לח]. מכאן ואילך לשון הדברי דוד בשיטת טעכ"ע. [לט]. אולי צ"ל חשיב ולא צטיל. פי' הע' ע"ז.

שאלן ההיתר מנטרף עמו^פ. וע"כ מתמה וכו' כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא אפי' בכה"ג. ומ"מ קשה לרש"ש מאי פריך, אפילו לא היה כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא חיפוק ליה משום טעם כעיקר^פ דהא איהו מייתי בסמוך משרת ליתן טעם כעיקר אלמא [איסור] אוסר בנותן טעם ואינו מתבטל וכ"ש הכא שהעיקר עצמו לא מתבטל^ז. ומירץ דהשתא ס"ל לאצ"י דטעם כעיקר אינו חייב אלא א"כ אוכל כזית מן הטעם בבת אחת [כגון]^מ שהבליע כזית יין בשני זמנים פת ואוכלו בבת אחת. וסבירא הוא שלא יהיה טעם חמור מן העיקר והעיקר עצמו ס"ל השתא שאינו חייב אלא אם אוכלו בבת אחת^{צא}:

פירוש ארזי הלבנון

כעיקר היינו שיאכל הכזית איסור בשיעור אכילת פרס, ומידושה דטעם כעיקר היינו שאלן טעם האיסור מתבטל בהיתר, אבל ודאי דנריך שיאכל כזית מן האיסור כדי ללקות עליו ולא יהא הטעם חמור מן העיקר עצמו. ולזה הקשה במקפה שאף עיקרו של איסור מעורב, כל שכן דלא יתבטל. ומירץ דהשתא ס"ל לאצ"י דצ"ע שיאכל כזית מן הטעם בבת אחת. [אמנם לפי המסקנה דכזית בכה"פ מה"ת, הוא הדין דבטעמ"ע סגי שיאכל כזית מן הטעם בשיעור כדי אכילת פרס].

ואמנם שיטת רש"י ור"ת דדין טעמ"ע הוא דמחמת הטעם נהפך ההיתר להיות איסור ולוקה על כל כזית וכזית מן התערובת אף כי לא אוכל כזית מן האיסור, וראייתם מהא גופא דס"ל לאצ"י דינא דטעמ"ע אף דלית ליה כזית בכה"פ מן התורה. וכ"כ הרשב"א צ"פ גיד הנשה (עפ"י ב"ר). והנה לשיטתם ז"ל אכתי צ"ב אמאי באמת אין לוקה אהשום והשמן משום טעמ"ע, ונתבאר זה לעיל הע' פ"ג עיי"ש.

צא. לענין צ"ע דמתבאר דכל שהוא חייב כשאוכלו בבת אחת ודאי חייב גמי בכדי אכילת פרס, וכיון דלאצ"י גמי אינו מתבטל ברוב היתר אם אוכלו בבת אחת, מאי טעמא לא ינטרף גס אם אוכלו בכה"פ. וז"ל דסבירא בעלמא הוא דבתערובות נריך שיאכל בבת אחת דוקא. אבל מילתא בלא טעמא הוא. והתוס' וז"ל לקמן דכ"ה שרה ענבים כתבו דאצ"י לא ידע השתא מצרייתא דמוקי לה למשרת לטעם כעיקר עיי"ש (קרא בקינור קמא).

דמיייר שהוא מעורב ממש, אחי שפיר דס"ל לאצ"י דבטל הוא בהיתר אפילו איכא כזית בכה"פ. אבל לפר"ת דמיייר הכא כשהוא צעין ולא נתערב אלא נראה ק"ף על המקפה א"כ היכי ס"ד דאצ"י שלא ינטרף בכה"פ כיון שהוא צעין בלא תערובות. ולזה כתבו וכיון דאפילו אם היה מלקט ואוכלו בעיניה לא היה מחייב וכשיטתם דאין דרך אכילה בכה"פ כל שכן כשאוכלו עם המקפה כיון דאין ההיתר מנטרף. ודבריהם ז"ל מגומגמים ויש בהם חסרון אבל כוונתם כמ"ש (קרא).

פח. תיבות "ואע"פ שאלן ההיתר מנטרף עמו" לכאורה אין להם הצנה, ואולי נריך להגיה "כיון שאלן ההיתר מנטרף עמו" ועי' הע' שלפניו.

פח. ראיתי בספר אחד שהקשה מאי טעמא לא הקשה הרשב"ס קושיתו על תחילת הסוגיא בקושיים הגמרא הא בטלי להו תכלין ברובא. ובתירוטם הרי לא יתורץ זה, דקוף סוף אם יאכל צב"א יחייב מדין טעמ"ע, עכ"ד. אבל מדברי הר"ש בטב"י שם מתבאר זה, שכתב ח"ו והא דאין כל המקפה נפסלת דתחשך כתרומה מחמת טעם כעיקר, משום דעיקרו חולין ובחולין קא נגע, ולענין איסור אכילה דוקא הוא דהוי טעם כעיקר. חדע דאין טעם כעיקר ליחשך שמוטה כנבילה לענין טומאה, עכ"ל. ועי' בחז"א יו"ד סי' כ"ד סק"ב מה שהעיר על דברי הר"ש ז"ל בזה.

צ. ביאור הדברים, דהרשב"ס ז"ל ס"ל (כשיטת הר"ש שהבאנו לעיל הע' פ"ג) דדינא דטעם

צינונים

[מ]. בדפו"ג הגירסא כמו שהבליע כו' ולפשמ"כ ריש מילתין הע' א' אחי שפיר ואין נריך להגיה.

אי הכי אמאי פליגי רבנן עליה דרבי אלעזר בכותח הצבלי. דס"ד אמינא דיש בו כזית בכדי אכילת פרס בכותח הצבלי. ולדידיה ודאי ניחא דההיא מקפה משמע ליה מטעם דהיתר מטטרף לאיסור והיינו לר"א דדריש כל אכל לרבנן דלא דרשי כל פשיטא ליה (דלא) [ד]פליגי עליה. אכל [אי אמרינן] [מא] דלוקה דקאמר לר' יוחנן משום סבא (ו) זהא לא אשכחן דפליגי תנאי. וא"ת ולימא דכי פליגי רבנן עליה דרבי אלעזר בכותח הצבלי היינו כשאינו אוכל מן הכותח רק כזית מנומנמם שלא אכל כזית מן האיסור ור' אלעזר מחייב דדריש כל היתר מטטרף לאיסור אכל אם אכל כל כך שהיה שם כזית בכדי אכילת פרס מודו רבנן שפיר דמייחב וי"ל דמדקאמר התם צ"ל אלו עוברין (פסחים מג.) על חמץ דגן גמור ענוש כרת על עירובו בלא כלום משמע אפי' אכל מן הכותח הרבה צ"ד אמרינן דלא מייחב צ"ה:

פירוש ארזי הלבנון

מחייב. ועל זה שפיר מקשה הגמ' כיון שאכל הרבה הצבלי. לכאורה קשה אמאי לא פריך נמי אליבא דר' אלעזר דכרת נמי לחייב כיון דאיכא בזא"פ. אכל נראה דלא מצי להקשות כן משום די"ל דלהכי כתב קרא אוכל חמץ ונכרתה למעט תערובת דאינו

בכרת אפילו בזה"ג (שפ"א פסחים). ומיהו קשה אמאי לא פריך אדר' אלעזר גופיה דאי כזית בזה"פ דאורייתא ל"ל לר"א לרבות מכל מחממת, חיפוק ליה בלאו הכי כזית בזה"פ דאורייתא. ואין לומר דמהכא יליף לה ר"א, דא"כ לא הוה פריך מידי אחכמים דאינהו לא דרשי "כל" בחמץ (אור חדש, פסחים, ועיי"ש תירוץ). ולכאורה עוי"ל דהא"נ אלא הקושיא הפשוטה והחמורה נקט. שו"ר בזה"פ ר"פ שהקשה קושיא הראשונה ומירך דהא"נ דגם זה נכלל בקושיית הגמ' דלר"א ליחייב כרת נמי. א"נ כיון דהוי ע"י תערובת לא מטטרף לענין כרת עכ"ד בקי"ר ע"ש בדבריו.

ושב בקודש חיותי דברי רבינו הקדוש"ע בספרו הנפלא פני שלמה (ע"ס הש"ס, מ"מ פסחים) שעמד על קושיית האור חדש בזה ומירך שהרי התוס' בסוף דיבור זה פירשו דמדקאמר על עירובו בלא כלום משמע אפילו אכל מן הכותח הרבה לא

עכ"ד בקי"ר ע"ש בדבריו. ושם בקודש חיותי דברי רבינו הקדוש"ע בספרו הנפלא פני שלמה (ע"ס הש"ס, מ"מ פסחים) שעמד על קושיית האור חדש בזה ומירך שהרי התוס' בסוף דיבור זה פירשו דמדקאמר על עירובו בלא כלום משמע אפילו אכל מן הכותח הרבה לא

ציונים

[מא]. כ"ה האורח מישור. והב"ר כתב דל"ל: אכל [אי נאמר] דלוקה וכו'. ובר' בלאל אשכנז וי"ל דל"ל: אכל [השתא אמרת] דלוקה וכו'. והמור"ג דל"ל: אכל לרב דימי דאמר דלוקה דקאמר ר' יוחנן הו' משום דאיכא כזית בכדי אכילת פרס וזהא לא אשכחן כו'.

הגח לכותח הצבלי לזיכא כזית צדדי אכילת פרס דאי מישרף שריף ליה. לשון גימוע כמו שורפה חיה (ע"ז דף כט:). בטלה דעתו אלל כל אדם. צפסחים (דף מד.) פירש"י ואי מתרמי הכי מפטר שאין זה דרך אכילה. [ונראה] מ"מ דאי מתרמי הכי דמודו דחייב צ"ו ובהכי לא איירי צ"ח:

ואי מישטר שטר ליה. מטבול צו [כדרכו]: לזיכא כזית צדדי אכילת פרס. וכה"ג נמי גבי סכר המדי (דמפליג) [דפליגי] נמי התם אע"ג דדרך לשחוחו (ביחד) [צענייה מיהו]

פירוש ארזי הלבנון

חמץ אלא קיוהא צעלמא ומש"ה פטרי רבנן [מנ].
 ואמנם לדברי הפוסקים (עי' הע' פ"ג, ו')
 דס"ל דלא לקי אטעכ"ע אא"כ אוכל שיעור כזית
 מן הטעם, אחי שפיר צלאו הכי דהגס דס"ד השחא
 דכותח יש צו כזית חמץ בכא"פ מ"מ כיון דס"ל
 השחא דלא מייחזי אטעכ"ע אלא בשאכול כזית
 מן הטעם "צבת אחת" כמש"כ חוס' לעיל, בזה
 ודאי אמרינן דבטלה דעתו אלל כל אדם (רצ"ל)
 דאפילו התוס' דפליגי ארש"י בדבור שאח"ז הכא
 מודו ודו"ק). ולשיטת התוס' לקמן (ד"ה שרה)
 אחי שפיר בפשיטות שפירשו דהשתא לא היה יודע
 אצ"י מדינא דטעם כעיקר כלל.

צו. צרש"י שלפנינו דהתם אינו מצוהר כל כך
 וצרש"י דהכא ד"ה בטלה מצוהר להדיא הכי
 (גליון).

צו. כתב הרדב"ז בחש' סי' תתקע"ו פירוש לפירושן
 דלעולם לא אמרינן בטלה דעתו אלא למימר
 דבהכי לא איירי רבנן אצל למיפטר איהו גופיה לא
 פטר דכיון דחשיב ליה למיכליה צענייה מחייב עליה
 מלקות. עוד כתב שם להקשות על דצריהם ממשנה
 ערוכה ביומא פ' יוה"כ דתנן אכל אוכלין שאין
 ראויים לאכילה ושחא משקין שאין ראויין לשחיה
 והשותה זיר ומורייס פטור, והלכתא היא וכתובה

צינונים

[מנ]. כ"כ האחרונים בכוונת הטור. ועי' פר"ח שם שנדחק כיון דליכא טעמא רק קיוהא א"כ אף בדאיכא כזית
 בכא"פ אחי לוקה דהו"ל ליבעול גרוב. ובפמ"ג בפתיחה לה"ל חמץ ובמי' תמ"צ מירץ דהגס דטעם ליכא שיהפך הכל
 לאיסור מדין טעכ"ע מ"מ כיון דקיוהא איכא הו"ל כניכר האיסור ולא צט"ל. עוד כתבו האחרונים ד"ל דזהו בכלל
 ההלכה למשה מקיני דנינא דכוכא"פ אף שאינו ט"ט צמין בשאינו מינו אינו מתבטל. עי' חו"ד סי' ז"ט סק"ג
 ובפמ"א סי' ק"ט סק"ד, ובמשניות רשק"א מניינא סי' ע"ו, ובקרא"א בריש סוגיין [ד"ה ונבוא לביאור], וע"ע בשו"ת מנחת
 ברוך חא"ח סוף סי' נ"ד וסי' נ"ה שהארץ בזה.

אין דרך לשמות הימנו כל כך כוסות רזופין צדי אכילת פרס דאי שמי להו רזופין צטלה דעתו אלל כל אדם:

שתי מדוכות. ויש צהן תצלין: ואי ס"ד כזית צדי אכילת פרס דאורייתא אמאי אמר שאני אומר. כיון דאי תרומה נפלה לתוך של חולין מיחייב מיתה זה האוכלה צ"ל לא היה לנו לתלות להקל שאין סברא להש"ס לומר שאין צו כזית צדי אכילת פרס:

אית ספרים דגרסי אלא מאי היתר מטערף לאיסור אמאי אמר שאני אומר. [וא"ת] לישי אצוי אף כי אמר צההיא דמקפה היתר מטערף לאיסור היינו כר' אלעזר דדריש כל והך כרבנן דלא דרשי כל. וי"ל דלא ניחא ליה לאפלוגי תרי (צתרי) [סתמין] ומי צהדי הדדי דאי הך כר' אלעזר הך נמי (כולה) [כוותיה] 2. וצפרק אלו עוברין ליחא צספרים: אלא הנח לתרומת תצלין דרבנן. דדגן תירוש ויצהר כחיז ולהכי תלינן לקולא:

שתי קופות. ובהן תצואה: ואי ס"ד כו'. ה"ג צשלמא לדידי דאמרינן היתר מטערף לאיסור [לא אמרינן] אלא כשהאיסור צבה [עליו] 4. וקשה והלא כותח הצצלי נפיש היתירא. ותו גבי מדוכות דדייק ואלא מאי היתר מטערף לאיסור אמאי אמר שאני אומר, לישי ליה משום דנפישו חולין 5. ואומר רבי דודאי צמקוס שיש נותן טעם כגון צכותח הצצלי וצמדוכות

פירוש ארזי הלבנון

צבדל"פ, צהא דאי לא איירי מתניתין וק"ל (עפ"י יד דוד כח"י).

צא. מה שכתבו דמחייב מיתה זה האוכלה, לכאורה אינו צריך צבדל"ה תפ"ל דספיקא דאורייתא הוא. ועי' צ"ר שרונה להוכיח מזה דהתוס' ס"ל כשיטת הרמב"ם דצספק איסור הוה מה"ט לקולא חוץ מעון מיתה וכתב צבאשם תלוי עי"ש.

והנה רש"י צפסחים, כתב כדברי התוס' כאן. ורמזי צם' ליקטוי חצר-בן חיים על סוגיא דשם כתב עלה: ר"ל דגם המקשה ידע דתרומת תצלין דרבנן אלא דקשיא ליה משום ושמן (וכמ"ש התוס' צפסחים שם ד"ה הנח) וע"כ משום דתרומה עוון מיתה החמירו גם צתרומה דרבנן. ועל זה משיי הנח לתרומת תצלין דרבנן ושום גזרו אטו שמן והוה דאורייתא עכ"ל.

ציונים
[מג.] בן הגיהו תו"ג, צ"מ, ועוד. וכתב צם' חס דרך: והטעות יוכל לצוא מחמת מחיקת דופן שמאלי מהסמ"ך ונשאר ממנו צ"ת. ומאות מ"ס נמחק דופן שמאלי ותחתיו ונשאר אות רי"ש עכ"ל. וצדי' וצהג' ר' צלאל אשכנזי ו"ל גרסי' "תרי צרייתות".

שהאיסור נותן טעם אז יהיה ההיתר מנטרף לאיסור [משא"כ הכא כז' קופות דמיירי דשתייה מין אחד, אין היתר מנטרף לאיסור]^ק דכיון שהיתר רצה מיד נתבטל [האיסור] והדין הוא לתלות להקלד. וא"ת אם כן מה לנו צריכין שאני אומר תיפוק ליה דאף כי נפלה תרומה לתוך חולין בטלה מיד צרובא. ויש לומר דהשתא ס"ד דתרומה צומן הזה דאורייתא ודאורייתא לא תלין לקולא אי לא תרי טעמי חדא דרביה* ועוד דשאני אומר. וה"נ [פריך] אר' יוחנן צפ' הערל (ינמות פג):

[דף ל"ז ע"א] אלא לדידך דאמרת משום דאיכא כזית בכדי אכילת פרס כי נפיש חולין מאי הוי. [תימה] למאי דאוקמת לפרש^{מה} דמיירי מין צמינו ואין צו נותן טעם מאי קשיא ליה והא מין צמינו דאורייתא צרובא בטיל ושפיר איכא תרי טעמי להיתירא רבייה ושאני אומר^ק. [וי"ל] דאם איתא דכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא צמינן צשאינו

פירוש ארזי הלבנון

ק. כן הגיה הא"מ וכמבואר בדבריהם בדבור שאח"ז^מ. והנה ממה שהוצרכו לאוקמי צמינן צמינו הגם דאיירי ביבש, אלמא ס"ל דצמינן צשאינו מינו לא בטיל מה"ת צרוב אפילו ביבש. וכיו"צ דקדק בג' מהרא"י [הציאו הש"ך ס' ק"ט סק"ן] מדברי התוס' צפסחים עיי"ש. והש"ך שם דחה ראיתו, שהרי התוס' שם כתבו דאיירי צקמחים וס"ל דקמח צקמח הוי לח בלח ולהכי אין מתבטל צרוב. והנה יש לדקדק על דברי הש"ך ז"ל דצשאלמא התוס' צפסחים שם נקטו דאיירי צמינן צשאינו מינו צקמחים בכדי ליישב אמאי אינו מתבטל צרוב. אלל התוס' דידן נקושיתם כאן שהבינו דאיירי צמינן צשאל"מ א"כ למה להו לאוקמיה צקמחים כדי להקשות, דהו"ל לאוקמי צמיטין ושעורין דהוי יבש ביבש ולכן מתבטל, אלל ודאי משמע מדבריהם דס"ל דאפילו יבש ביבש מין צשאינו מינו לא בטיל מה"ת צרוב. ויש ליישב ולומר דעל כרחך מיירי צקמחים דאל"כ ניכר האיסור ויכול לסלק החולין מתוך התרומה [ועי' הע' ק"ו], מיהו אכתי איכא לאוקמי ביבש צשערוצת חטיין ושעורין של תרומה שנערכו צשערוצת חטיין ושעורין דחולין דהשתא אינו ניכר. ועי' צפנתי ס' ק"ט סק"ד

ב. ונחוו"ד ס' ז"ט סק"ג, ונחי' ר' מאיר שמחה לכאן באורך. וע"ע הע' שאח"ז. ק. הנה למש"כ תוס' לעיל (ד"ה וכוזת) דאצי ס"ל טעכ"ע דאורייתא, אחי שפיר הסוגיא. אלל התוס' לקמן (ד"ה שרה) פירשו דאצי לא הוה ס"ל השתא טעכ"ע דאורייתא ולדבריהם ז"צ מה מהני צההיא דכותח ומדוכות נמינת טעם כיון דס"ל השתא דטעם לאו מילתא. עי' בקר"א לכאן שהאריך. ועי' צנמה נדק [מליוצאויטש] צחי פסחים.

ק. הדבר תמוה, דנהי דמן התורה בטל צרוב מ"מ מדרבנן צעינן אחד ומאה. ועל כרחך לא שרינן לה אלל משום שאני אומר אפילו היכא דאיכא רוב היתר צין אי תרומה צה"ו דאורייתא או דרבנן. והיכא שאין כאן רוב היתר הוא דאיכא נפ"מ, דאי תרומה דאורייתא לא שרינן צשאי אומר כיון דספק דאורייתא הוא. ואי תרומה דרבנן אפילו דליכא רוב היתר תלינן לקולא שאני אומר כו' (קר"א) ועי' צ"ר מש"כ ליישב.

ק. והר"ש (טב"ז שם) מכח קושיתם צזה הכריח דודאי איירי צמינן צשאינו מינו כגון חטיין ושעורין ונעשו קמח דא"ל להדילס. ועל מה

ציונים

[מד]. ועד"ז הגיהו הכריח יעקב כ"י, והצ"מ, והמו"כ. [מה]. דפוס ונליה: "למאי דאוקמת לפר"י". והוא הנכון כמבואר בראשונים שכתבו דברי התוס' דצור שלפנ"ז בשם ר"י.

מינו גם מין במינו אין לתלות להקל על ידי סמך רבייה דדין הוא שיחמירו צו חכמים כעין חומרא מין בשאינו מינו. והיה קשה לר"י [דלדידיה] נמי דהיתר מטטרף לאיסור (כשאינו) [בשאינו] מינו שיש להן לחכמים להחמיר [במין במינו]. ואומר הרמ"ר^[מ] דלא דמי דחיוב כזית צדדי אכילת פרס שייך קצת גם מין במינו כיון שהוא אוכל קצת מן האיסור דאם היה ניכר היה חייב עליו מן התורה כיון דכזית צדדי אכילת פרס דאורייתא אכל היתר מטטרף לאיסור לא* שייך לעולם בנפיש חולין שאפילו אם היה ניכר לא היה חייב מן התורה^י:

[א"ל^ז] (אלא) הנח לתרומה בזמן הזה דרבנן: [אמר ליה אביי] (אלא) ממאי דהאי משרת להיתר מטטרף לאיסור דילמא ליתן טעם כעיקר. [אכל] הש"ס הפסיק^[מ] להקשות: ולאביי מעיקרא קשה ליה האי דרז דימי ואותיב ליה כל הנך תיובתא^י, כלומר דאפילו בשאר איסורי צעינן למימר דהיתר מטטרף לאיסור: [והדר] אמר ליה ליתן טעם כעיקר. כלומר ועתה ר"ל דבשום מקום לא נאמר דהיתר מטטרף לאיסור^י. ומשני לבתר דשני ליה

פירוש ארזי הלבנון

הדברים דלטו אם אכל איסור חלק אחד מששים בכזית וג"ט חלקי היתר יטטרפו לחייבו מלקות אמתמה"ה. עפ"י קר"א, וע"י ד"ר ובשערי הגר"ש רחובסקי ו"ל עמ"ס פסחים.

קח. ראיתי בח"י ר' דוד ב"ר ראובן צונפיד (תלמיד הרמב"ן) על פסחים, כתב על גירסת הגמ' כאן [מחיצות ולאביי כו' עד חיצת לכדתיא] שהם מוספת דברים מלשון רבנן סבוראי שהקשו ומירלו כן.

קט. הנה קושיית הגמ' בזה ז"ב, דלכאורה צפשוט יש לומר דאביי דצעי למימר בשאר איסורין נמי היתר מטטרף לאיסור היינו לר' אליעזר דוקא דילף מכל מחמתא, והלכך שפיר קא קשיא ליה אדר' יוחנן דילמא קרא דמשרת לטעם כעיקר הוא דאחא ולרבנן לא יהא היתר מנל"א אפילו לא צנייר. תירצו הראשונים ז"ל^[מ] דמחמץ ליכא למילף למקפה דמה לחמץ שכן ענוש כרת או אסור צהנאה, אלא ודאי מקרא דמשרת הוא דקא צעי למילף לעיל. ולכך מיתמה הש"ס על מה שעשה

שהקשו לעיל מכותה ומדוכות תירץ משום דמקפה וכותה ומדוכות שעירובן דרך נתינת טעם וצ"ו אפילו רוב היתר מטטרף לאיסור, אכל קופות אין בעירובן נתינת טעם.

ועוד כתב בזה דרך אחר דעל כרחין במינו נמי כזית צדדי אכילת פרס דאורייתא לא בטיל צרובא אע"ג דלא מינכר, [והראיה] מדלגא משני ההיא דקופות וסאין דבמינו איירי. ואע"ג דבבבבס (ע"ד ע"א) אמרינן דו"ט צרוב לאו דאורייתא, לא דמי, דקופות וסאין סתמיהו צחיטין או צשעורין תרומה איירי דהאי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי ואי אכל כזית צדדי חייב, ולא דמי למיעוט הנימוח ומתחבר עם הרוב דמתבטל. עכ"ד בקיור.

קו. מצאנו מדצריהם דדין זה דלא אמרינן התמנל"א צשהיתר מרובה, זה אינו מטעם צטול, שהרי מין במינו הניכר לא בטיל ואפ"ה לא אמרינן התמנל"א צשהיתר מרובה. אלא טעמא דמילתא הו' משום סברא דכל שהוא רוב היתר לא מסתבר שיטטרף לאיסור המועט לחייבו מלקות. וכן נראה

ציונים

[מז]. ראשי חיצות הרב מורי (תו"ט). אכל מדצריהם תמורה י"ד ע"ב ד"ה אלא משמע דאינו כן אלא שם חכם הוא, שכתב ז"ל ותירץ מורי הרמ"ר כו' עכ"ל. [מז]. הש"ס הפסיק כדי להקשות לז"ל (כ"ח ותו"ט). [מח]. צשיעמ"ק בשם ר' יצחק. ותור"ט ובתור"פ.

[ומייתני] ליה רב דימי ראיותיו [אז] הודה לו ומקשה לו (מנא ליה) מנין לרב דימי לשום תנא דאמי משרת להיתר מטטרף לאיסור דילמא ליתן טעם כעיקר:

שרה עננים כו"פ. כאן אין כחוצה בספרים דמנא פ"א אלא נראה שכל זה מדברי אביי שלם היה יודע הברייתא כיון דקא מתמה לעיל וכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא משמע

פירוש ארזי הלבנון

הגמ' דלא ניחא ליה לפלוגי תרי סתמי אהדדי, אם כן על כרחך ההיא דב' קופות אליבא דר' אליעזר נמי מיתוקמא ועליה גופא קאמר אביי דלדידיה ניחא דלא אמרינן התמל"א אלא כשהאיסור רבה והיינו אליבא דר"א, וכאמור זהו קשה טובא שהרי בסוגין מוכח דאביי מקרא דמשרת קאמר ולא מקרא דחמץ, ונע"ג.

ק. בגמ' שאם שרה עננים צמים כו'. בש"ס כת"י מינכן הגירסא בגמ': שאם שרה ענבין צמים ואפילו שרה פחו צמים ויש בהן טעם יין חייב. [וכן] הביא גירסא זו בחוס' איורא אלא שביצת צמים (השניה) ליתא שם וכמובן. וזוהי השמטה בעלת חשיבות.

קא. וכן בש"ס כ"י מינכען ליתא לחיצות "לכדחניא משרת ליתן טעם כעיקר".

קב. נראה לי לבאר דבריהם קצת דאין כוונת התוס' דליתא כלל להך ברייתא דמשרת. דזה ודאי אינו, דא"כ מאי האי דמסיים ומכאן אתה דן לכל איסורין שבתורה, הא אינו ענין לקושיות אביי כלל. דהא לקמן מקשה סתמא דתלמודא מדרבנן נשמע לר"ע לשאר איסורין, וכאן לא בא להקשות רק מנ"ל בנזיר גופא להיתר התמל"א דלמא לטכע"ק. ועוד דהלשון אינו לשון אמוראים כלל רק לישנא דברייתא. ועוד מהיכי פסיקא להו לתלמודא דרבנן פליגי על ר"ע בדרשא דמשרת, כיון שזה אינו ברייתא רק מדברי אביי. ועוד דבהדיא איתא בספרי פ' נשא להך ברייתא בלשון עגמו.

לכך נראה דכן הוא כוונתן דאביי לא ידע מהך ברייתא דמשרת ולא מקשה רק מסברת עגמו, ולכך

חוזר ומקשה דלמא משרת אחא לטעם כעיקר ולא להיתר מנל"א [מט]. והנה התוס' לעיל (ד"ה וכזית וד"ה אית ספרים) פירשו דאביי לר' אליעזר דוקא הוא דקבעי למימר היתר מנל"א בשאר איסורין, ולכאורה תמוה, דמקושיות הגמ' כאן מבואר להדיא דמקרא דמשרת הוא דקבעי למילף ולא מקרא דחמץ וכמשנ"ת. ואמנם הקר"א כתב על דבריהם לעיל שם דבאמת אין כוונתם דלרבנן לא יהא התמל"א כלל לאביי, רק כוונתם כמש"כ התוס' בפסחים (מ"ד ע"א ד"ה אלא) דמנזיר לא שמעינן דהתמל"א אלא היכא דלא נפיש היתר וכגירסת הש"ס לקמן, אבל לר"א דמרבי בחמץ נמי דהיתר מטטרף, ע"כ אחי אפילו היכא דנפיש היתר דאי לאו הכי לא אנטרין קרא, דמנזיר שמעינן. [וס"ל] לאביי דכיון דכבר שמעינן בכל האיסורין דהתמל"א בקל וחומר מנזיר, כיון דגלי רחמנא בחמץ לר' אליעזר דאפילו היכא דנפיש היתר מטטרף, ה"ה בכל האיסורין. והיה דמקפה אחי כר' אליעזר דהיתר מנל"א אפילו היכא דנפיש היתר. עכ"ד הקר"א. ולפי"ז מתיישב הסוגיא דכאן בטוב.

אך אמנם מדברי התוס' לעיל (בד"ה שחי קופות) מוכח דלא ס"ל כן רק ס"ל דאפילו לר' אליעזר דוקא בשלא רבה ההיתר הוא דאמרינן התמל"א עיי"ש בדבריהם. ומיהו לשיטתם י"ל דלא ס"ל כשיטת התוס' לעיל דאביי לר"א דוקא קאמר אלא אליבא דרבנן נמי ומקרא דמשרת, וכשיטת שאר ראשונים שהבאנו לעיל. אלא שהמעין בתוס' ד"ה אית ספרים וכו' יראה דס"ל דאביי אליבא דר"א דוקא קאמר, ולפי מה שכתבנו שם ליישב גירסת

ציונים

[מט]. ולפי"ז נ"ע מאי קאמר לעיל אי הכי מאי פליגי רבנן עליה דר"א בכותם הצבלי, דלדידיה נמי הואיל והיתר מנל"א ממשרת אמאי פליגי. וי"ל דפליגי משום דס"ל לרבנן דר"א נזיר חידוש הוא. אי נמי משום דס"ל דמשרת לטעם כעיקר אחא (שיטמ"ק בשם תוס' הרא"ש וי"ל).

לדלידיה הו' כזית צכדי אכילת פרס דרבנן וכ"ש טעם כעיקר דרבנן. ומיהו לפי מאי דפרישית ניתאפי:

שאין איסורו איסור עולם. דסתם נזירות ל' יום: ואין איסורו איסור הנאה. (דחניא) [דמתן] (עירובין דף כו:): מערבין לנזיר ציין קיד: ויש היתר לאיסורו. שיכול לשאול לחכם אפילו צימי נזרו: כלאי הכרס (כו')^א שאיסורין איסור עולם ואיסורין איסור הנאה. דכתיב פן תקדש המלאה הזרע ודרשין (קידושין נו:): פן תוקד אש:

ודווא הדין לערלה בשמים^ב. פי' הקונטרס (פסחים מד:): שאיסורו איסור הנאה ואין היתר לאיסורו תוך שלש של ערלה לא יותרו לעולם. ונ"ל^ג דודאי איסורו איסור עולם אבל

פירוש ארזי חלבנון

חניא. אבל הו"ל להביא ראיה מהך דמסיק פרק כל שעה דאמר קרא "נזרו" שלו יהיה, דמותר צהנאה. ולחזקיה חתם מדכתיב לא יאכל משמע דוקא אכילה הוא דאיסור ולא הנאה. ואולי דאין כוונתם לראיה אלא לפירושי היכי דמי היתר הנאה ולזה כתבו כגון הך דמערבין לנזיר ציין. ומשום דהך הנאה הוזכרה להדיא לכך נקטו לה טפי משאר הנאות. ואין זה מספיק וצ"ע (ב"מ).

ובספר ליקוטי חצר בן חיים כתב דאפשר הא דדחיק להמוס' לפרש בן משום דלא חידוק מכאן דנזיר מותר לעשות סחורה ציין, דאדרבה אמרינן לנזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב, וכוונת חנא דידן דוקא לכגון דא דמערבין לנזיר ציין.

קטו. צמ' כלאי הכרס וכו' ואין היתר לאיסורו. אין להקשות דכלאי הכרס נמי יש היתר לאיסורו כגון אם נפל צרוב דנטל צרוב. דהיי מיילי דנפל דיעבד אבל לכתחילה אסור מדאורייתא לנטל צרוב כמו שכתבו החוס' פ"ק דביצה (דף ד' ע"ב ד"ה ותנו) עיי"ש, משא"כ גבי נזיר דלכתחילה יש היתר ע"י שאלה לפי' החוס' ולפירש"י נמי שיותר לו היין אחר שלשים א"כ ממילא יותר לו. אבל כלאי הכרס לאו ממילא הוא אלא עד דמתרמי שיפול צרוב. הא לאו הכי לא ולכך הו' חומרא וק"ל (ב"מ).

קטו. צמ' ומכאן אמה דן לכל איסורין שצחורה כו' וה"ה לערלה בשמים. איכא למידק דפתח

לא מקשה בלשון ודאי רק בלשון ספק דילמא ליתן טכע"ק הוא דאחא. ומעיקרא הו' סבר דטכע"ק דרבנן דלא ידע דרשא אחרת לטכע"ק רק ממשרת אפשר למידרש לטכע"ק, וכיון דחזי לר' יוחנן דדרש ממשרת להחמילא א"כ מסתמא לית ליה טכע"ק, ואח"י מקשה בלשון ספק מנ"ל דלהתר מנ"ל דילמא לטכע"ק. רק דסתמא דתלמודא הוסיף לחוק קושיית אביי מהך צרייתא דחניא צהדיא דדרש למשרת לטכע"ק. כנ"ל לפרש כוונת החוס' הגם כי לשונם אינו מורה על זה כי לפי מש"כ שפיר נוכל למגרם דחניא רק דזה אינו מדברי אביי רק מדברי סתמא דתלמודא. מ"מ אפשר להיות דהיה צגירסתם לכדחניא בדברי אביי גופיה (דנרי דוד).

ק"ה. היינו כמו שמירנו לעיל בשם רש"ס דודאי ס"ל לאביי טעם כעיקר דאורייתא אלא שעלה דעתו שאינו חייב עד שיעלע כל הכזית מן הטעם צבת אחת שלא יהא חמור מן העיקר (מפרשים). קיד. לא ידעתי לאיזה תכלית הביאו החוס' וז"ל להך דמערבין לנזיר ציין. אטו מציאין ראיה לצרייתא אחת מדברי צרייתא אחרת דא"כ הך צרייתא אחרת גופא צריכה ראיה. ותו קשה דהך דמערבין לנזיר אינו מצויר להדיא דמותר צהנאה דאיכא למדמי דס"ל דאין מערבין אלא לדבר מצוה ומצוה לאו להנות ניתנו. אבל צרייתא דהכא קתני להדיא דאין איסורו איסור הנאה, וא"כ איך תלו חניא דכלא

צינונים

ג. דצריהם חסרים וכנ"ל אבל אין איסורו איסור עולם שאלחצר ג' הוא מותר. ולא נראה לר"ם דמ"מ פרי של ערלה לא הותר לעולם. ונ"ל דודאי וכו'. (צריהם יעקב כ"י).

יש היתר לאיסורו כמו"ז בשנה הרביעית דאחליה והדר אכליה שיש לו תקנה לפירות ע"י פדיון כמעשר שני שאע"פ שבאו מכרם^[נא] ערלה ק"ה. וה"ר יום טוב בן הרב ר' יהודה פירש שיש היתר לאיסורו שמותר לגרוס איסורו כגון לנטוע חילן אף אם יהיה ערלה משא"כ בכלאי הכרם. וכן מותר לאדם לידור צנויר ק"ט:

דו"א דאמר כ' עקיבא דאית ליה היתר מטטרף לאיסור. לנזיר ממשרת. וההיא דדריש ממשרת ליתן טעם כעיקר רבנן היא:

ו"ש זו כדי לזרף כזית חייב. היה סבור הפירוש לזרף מפת ומיין: דילמא מיין לחודיה. ודוקא שיש זו כזית יין בלוע בתוך הפת וזרף לזרף לאוספו יחד ק"ב לפי שהוא בלוע קבא:

ובי תימא מאי למימרא. פירוש דאי טעם כעיקר אחא לאשמועינן בשאר איסור נמייקב:

פירוש ארזי הלבנון

בכל איסורין שבתורה וסיים בכלאי הכרם וערלה. ולדבריהם נטע רבני קודם פדיון אסור צהנאה, ודלא כהרמב"ם. ע"י בשעה"מ שם וצ"מ למסכתין. והאריך צבוגיא דא צספר דבר שמואל פסחים שם. ק"ט. אבל לשון הספרי (ראה פע"ו) קשה [על פי זה] דקמני "יש להן היתר לאחר איסורין" (ספר הישר ל"ח ס"י ס"ג) וכן מיימי לה צירושלמי דפירקין כהן גירסא. קב. הוקשה להם אי דאיכא כזית יין ולא צריך לזרף הפת עמו א"כ מה שייך בזה לשון צירוף. קבא. מכאן קשה לדעת רש"י ור"ת דס"ל דאף בדליכא כזית מן האיסור אמרינן טעכ"ע ומתהפך הכל להיות איסור (ע"י לעיל הע' פ"ג וצינונים אות ל"ו), א"כ אמאי פריך הכא דילמא מיין לחודיה, דלמה ליה לר"ע לזרף כזית מיין לחודיה הא אפילו ליכא כזית יין אלא שפשט הטעם בכזית פת נמי לחייב משום טעם כעיקר. והמפרשים האריכו בזה ע"י צ"ר וק"ר"א ודברי דוד בשיטת טעכ"ע, ועוד.

קבב. לכאורה קשה, דללו דוקא הוא אלא משום דעיקר קרא צנויר כחצי ומיניה הוא דילפינן לשאר איסורין להכי אשמעינן ר' עקיבא הכא להאי דינא. ויש ליישב דמ"מ כיון דר"ע לא הזכיר צמילתיה קרא דמשרת הו"ל לאשמעינן בכל איסורי מורה. מיהו קשה שהרי צאדך דר"ע גבי היתר

כל איסורין שבתורה וסיים בכלאי הכרם וערלה. ומו דאמאי קאמר וה"ה לערלה בשמים שהרי כל איסורין שבתורה נמי יש בהן שמים איסור עולם ואין היתר לאיסורין ע"י שאלה. ויש ליישב דה"נ קאמר וה"ה לערלה בשמים וכן כל התורה נמי בשמים, אלא נקט ערלה דאסורה צהנאה אגב כלאי הכרם דאסורים צהנאה. וכן נמי הא דנקט כלאי הכרם, לאו דוקא אלא ה"ה נמי כל איסורי הנאה דאית צהו ג' כגון הנך דחשיב פרק האיש מקדש דף נ"ו ע"ב שור הנסקל ועגלה ערופה וצפורי מצורע וצמר צמלצ וכו' וק"ל (כ"ח).

ק"י. פי' כגון. ק"ה. לכאורה יש לצאר דבריהם דללו דוקא מיירי צערלה בשנה הרביעית. אלא "איסור ערלה" קאמר דאית ציה תרמי, שיש צו איסור הנאה דהיינו בשנה ראשונה שניה ושלישית, וכמו כן יש היתר לאיסורו דהיינו בשנה רביעית. ולפי"ז אין הכרע מדבריהם לגבי איסור הנאה דערלה בשנה הרביעית, אם מותר צהנאה או אסור. אמנם מלשון התוס' בקידושין דף ל"ח ע"א (ד"ה וה"ה לערלה בשמים) מצויר דגבי ערלה בשנה הרביעית הוא דקאמר דאית ציה תרמי, וכמו שדקדק צחי' המהרי"ט על דבריהם שם ובשעה"מ פ"י ממאכ"א הט"ו. וכן מורה לשון התוס' בפסחים דף מ"ד ע"ב.

צינונים

[נא]. מכה ערלה כז"ל (צ"מ).

לאפוקי מת"ק דאמר עד שיטתה רביעית יין. ור' עקיבא אשמועי' בנזיר לומר דחייב בכזית:

אלא ר"ע דזרייתא. דמפרש זה בזה דא"ל מפת ומיין, מעתה גם במתני' פ"י הכי:

מעם כעיקר מנליה. ואם תאמר ודילמא לית ליה קב. ויש לומר דודאי אי לא דשמעינן מקרא אחרינא טעם כעיקר לא הוה מוקי משרת להיתר מנטרף לאיסור דטפי הוה מסתבר לאוקמי משרת ליתן טעם כעיקר [כיון] דיש באיסור עצמו כזית קב. קבר אלא שאינו צעין אלא טעמו. משום הכי צעי מאיזה קרא נפקא ליה קב:

[דף ל"ז ע"ב] **בגרינולי** עובדי כוכבים. ובפסחים (דף מד: ושם) יליף מצטרף בחלב ובכאן מקצר לומר מגיעולי עובדי כוכבים קב. והקשה ה"ר יוסי איש

פירוש ארזי חלבנון

דאי לאו דהוה קים ליה טעם כעיקר מקרא אחרינא מנ"ל לאוקמי משרת להיתר מנל"ל דלמא לא אחי רק לזה גופיה היכא דנכלל איסור כזית בנל"פ ואינו צעין דלא בטל. ופשיט מגיעולי כלי מדין דאפילו טעם שאין בו עיקר אסרו הכתוב ואימתי ליה משרת להיתר מנל"ל.

קבר. כן הוא שיטת התוס' בדין טעמ"ע דאינו אוסר אלא דליכא כזית מן האיסור ועי' הע' פ"ג ו', ובציונים אות כ"ד.

קבר. קשה, דהא חזקין בזהו אמרינן הוה סבר דטעמ"ע אינו מדאורייתא [כמש"כ בחד"ה שרה], ואפ"ה הוה יחא ליה הא דר"י מוקי לקרא דמשרת להיתר מנל"ל. ומיהו לזה י"ל דבאמת היינו הא דפריך אבי לבסוף דילמא ליתן טעמ"ע הוא דאחא משום דמסתבר טפי לטעמ"ע מלהיתר מנל"ל, אלא שמתחילה נשא ונתן בדברי ר' יוחנן לפום מאי דהוה סבר דליכא קרא אחרינא לטעם כעיקר רק משרת, וא"כ ע"כ ר' יוחנן מסתבר ליה טפי להיתר מנל"ל מלטעמ"ע, ועל זה מקשה ממקפה וקופה ומדוכות, ואח"כ מקשה דילמא לטעמ"ע הוא דאחא דמסתבר טפי לאוקמי לטעמ"ע. ולכן משני הגמ' תחילה דלא תיקשי מהבזרייתא, דהבזרייתא אחיא כרענן, ור' יוחנן דאמר אליבא דר' עקיבא. ואח"כ מסיק הגמ' על ר' עקיבא גופיה קושיית אבי דטעמ"ע מנ"ל משום דלא מסתבר לאוקמי קרא להחמיר"ל כל כמה דלא ידעינן לימוד לטעמ"ע (דברי דוד).

קבר. הרוואה בסוגיא דפסחים שם יראה דהוה ממש כדחכא בלא שום שינוי. אך הענין שהתוס' לא

מנל"ל פריך הש"ם לקמן דמדרבנן נשמע לר"ע ולימא מכאן אחת דן וכו' ואפ"ה לא נקט ר"ע במילתיה אלא נזיר, אלמא נקט נזיר משום דעיקר קרא איירי ביה ומיניה ילפינן (עפ"י בי"מ).

קבר. לכאורה דבריהם סותרים זה את זה דהא כתבו לעיל (ל"ז ע"ב ד"ה וכו') דין שנכלל

בפת חשיב טעם כעיקר [ועי' הע' ק"י] וא"כ היכי מצינן למימר דר"ע לית ליה טעם כעיקר דא"כ אחאי חייב לר"ע כלל דהא אין כאן איסור כלל כיון דלא ס"ל טעם כעיקר. וי"ל דמש"כ לעיל דין שנכלל בפת חשיב טעם כעיקר זה אינו אלא למאן דלא ס"ל היתר מנטרף לאיסור דאזי האיסור כטעם בעלמא חשיב כיון דאינו צעין ומוצלע בזהו. אבל לר"ע דס"ל דהיתר מנטרף לאיסור אליבא דחשיב שפיר ממשו של איסור [ולא טעם גרידא] כיון דההיתר ג"כ איסור הוא ושיניהם כאחד הם ממשו של איסור. וקושיית הש"ס טעם כעיקר מנ"ל הוא על טעם שאין בו עיקר כלל וכהן דשרה ענבים צמים. (כ"פ הקד"א והד"ר) ועי' הע' שאח"ז.

קבר. עי' דהע' שלפנ"ז דהבאנו לפרש קושיית הגמ' טעם כעיקר מנ"ל דהיינו על טעם שאין בו עיקר כלל. ולפי"ז תריך לפרש דבריהם כאן שכתבו דיש באיסור עצמו כזית דר"ל שנתן האיסור טעם בזהו כאלו נחערב בו כזית ממשו של איסור וכמ"ש הרשב"א בנשוא' ומייחזין ליה בציונים אות ל"ד עי"ש.

והב"ר פירש כוונתם לכזית איסור ממש ואע"ג דהגמ' לא הקשה מזה כלל אפ"ה קאמרי התוס'

ירושלם מה לגיעולי עובדי כוכבים שכן אין היתר (מנטרף לאיסור) [לאיסורו] קב, ומירך דבכולהו כלי מדין הנריך הכתוב הגעלה אף לאותן שנזעעין מיין דנאסרו נזירי ישראל להשתמש בהן דקרא בכולהו כלים כתיבקה ואותן כלים שהמדינים בשלו בהן יין הוא אסירי לנזירי ישראל דאכולם אמר רחמנא תעצרו באשקבט:

גורתן טעם מותר קל. כדאמרין בפ' בתרא דע"ז (דף קז:) נצילה שאינה ראויה לגר אינה קרויה נצילה והכא הכתוב אוסר:

פירוש ארזי הלבנון

חידוש ממנה דאסר נטל"פ בשאר כלים, שהרי ודאי נזותה תורה להגעיל כל כלי ציטול הנפגמים (עפ"י מהרש"ם ח"א סי' ז"ב דדמי דזה דברי השטות יעקב (ח"ג סי' ע"ג) שכתב מכת קושיא זו להוכיח דדוקא בשנזעע היין מעצמו בלא ציטול הוא דאינו נפגם אבל בשנזעע ע"י רחיצת האר לכו"ע נפגם במעל"ע).

קל. בגמ' התם חידוש הוא וכו'. הנה יש להדין האין שייך לומר דזה חידוש הוא ואין למדין הימנו. דבשלמא על לימוד אחר שפיר שייך למימר הכי, אבל על אותו לימוד עצמו הרי דע"כ לימודו תורה צפרשת געולי מדין שהטעם חשוב ואוסר כעיקר. וזה אין נראה לומר דס"ל לחכמים דבאמת בכל התורה אין כלי איסור נריך הגעלה והך דכלי מדין הוראת שעה היתה. שהרי כל הש"ס מלא מכלים האוסרין מה שנזעעל בהם ויהיה הכל שלא אליצא דחכמים [כז].

והשיב הרמב"ן ז"ל דלימוד דכלי מדין היינו דוקא גבי כלים. שהתורה עשתה מעלה בכלים שנזעעו איסור שתאסר הכלי ותאסור פליטתו, כי היכי שעשתה מעלה בכלי עכו"ם דליצעי טבילה כמו כן עשתה מעלה בכלי איסור דליצעי הגעלה (רא"ה בנדק הית דת ד' שער א'). ולפי"ז חומר יותר האיסור הצלוע בכלי מאיסור הצלוע במאכלי היתר. והנה אף כי מצינו פלוגתא דדין טעם כעיקר אי הו מדאורייתא או מדרבנן, עכ"פ בבשר בחלב הא כו"ע מודו דטעמ"ע מדאורייתא, וא"כ קשה מאי ילפותא היא זו מכלי מדין, דילמא לא הנריך הכתוב הגעלה רק משום צליעת בשר בחלב ולעולם בשאר

גרסי במכילתין לכל הך שקלא וטריא דליץ מנשר וחלב וכן צ"י מינכן ליחא, וכן מדברי שאר ראשונים נראה דל"ג לה].

קבו. פי' ואכתי נזיר דיש היתר לאיסורו מנא לן טעם כעיקר (כ"ה בתוס' פסחים שס). והוא הדין נמי שכן איסורו איסור עולם וכ"ה התוס' שס. אלא חדא מינייהו נקטו וק"ל (ב"מ).

קבה. בפשוט נראה כיוונתם דמדלל פרט הכתוב באיזה כלים, משמע דבכל כלים איירי ואפילו בשלא נזעעל בהם אלא יין לבד. אבל ע"י פנ"י (פסחים שס) שפי' כוונתם דע"א והוא דכיון דכלי כסף וכלי זהב אמורים צפרשת גיעולי מדין ויכולהו כתיב כל אשר יצוא באש, ומשמע להו שאין דרך לנצל בכלי כסף וזהב אלא יין שנריך ציטול מועט, ואם כן על כרחך שאין הטעם אלא משום איסור נזיר, דהא סתם יינם אינו אסור אלא מדרבנן עכ"ד ועע"ש. ועי' צנז"ת או"ח סי' ס"ו ד"ה ובגוף.

ומיהו קשה דהא יש לומר דמשום יין נסך שנחנפק ממנו לע"ז הוא דלריכיס הגעלה ואכתי נזיר מנא לן, ועי' שפ"א. ועי' בשואל ומשיב מהד"א ח"ג סי' ל' דהקשה כן, ומירך דמוקמינן ליין בחזקת היתר שלא נחנפק עיי"ש ציטורו. ועי' במהרש"ס ח"א סי' ז"ב מה שכתב עוד ליישב דכ"א.

קבט. ואין להקשות דא"כ היכי קאמרי רבנן עלה דחידוש הוא דבכה"ת נטל"פ שרי והכא אסור. הא מצאנו צו"ד ר"ס קל"ז דיין לא הו נטל"פ דאדרבה כל זמן שמחישין משבח וכמש"כ הש"ך שס. הא לא קשיא דשפיר הו גיעולי מדין

ציונים

[נז]. ועי' צנז"ת סי' נ"ט וצה"ה שס. וצפמ"ג סי' ז"ב שפ"ד ס"ק, ובאור שמח ופ"ט מהל' מאכ"א ד"ה ומה אמי מדין, וצפמ"ג סי' ז"ב.

דלאו נותן טעם לפגם הוא. ולרבנן דאמרי חידוש הוא אי אפשר ללא פגמה [פורחא] והוא ליה למימר כי היכי דפגמו מרובה שרי רחמנא אף * פגם מועט נמי שריקלא:

לר"ע נמי דמוקי להאי משרת להיתר מטערף לאיסור לימא מכאן אתה דן לכל [וכו']. ואמאי קאמר לעיל חון מאיסורי נזיר:

שאם פסולה היא תפסל. פירוש שלמים שנגעו בחטאת אם החטאת פסולה צפיגול [או] צותר גם השלמים נפסלו:

תאב"ל זאת נבלעה ק"ב כחומר שזה דהיינו לזכרי כהונה ולפנים מן הקלעים וליום ולילה כדין חטאת. ולספרים דגרסי כחומר שבהן^[נ] משמע דיש חומרא בשלמים שאינה בחטאת ותמנאם כגון שנשחטו השלמים מאתמול דזמן השלמים עד [הלילה] ולא יותר והחטאת שנשחטה היום זמנה כל הלילה ועתה תאכל החטאת כחומר השלמים. הרי גלי רחמנא בחטאת דהיתר מטערף לאיסור דמי לא עסקין דנבלע חזי זית שומן בחון

פירוש ארזי הלבנון

הבשר טעם מהחלב ממש או החלב מהבשר ממש, אבל טעם בשר הנבלע בקדירה אינו אוסר את החלב מדאורייתא (עפ"י פני שלמה לפסחים, ערוך השולחן סי' י"ח סעי' י', ושפ"א לנאן). ומיהו לכאורה לפתש"כ החוס' לעיל דקרא צבולה כלים כתיב, א"כ לא קשיא מידי. ועי' הע' קכ"ח.

קלא. ור"ל ומדאסרו הכתוב ליכא לפלוגי בין בן יומא או שאינו בן יומא וכולהו אסורים. וכן הוא בחוס' פסחים וכן משמע לקמן בחד"ה דלית (ב"ר). אבל בחוס' איזורה פי' ז"ל: ורבנן קדירה בת יומא נמי אי אפשר וכו'. ומן הדין היה לנו לומר דכי היכי דבפגם מרובה שריא הכי נמי בפגם מועט. וא"כ חידוש הוא כשחלק בן הכתוב וכיון דחידוש הוא לא ילפינן מיניה עכ"ל. ובחוס' רשב"א פסחים מ"ד ע"ב הביא ב' הפירושים.

קלב. נראה דז"ל "תאכל זאת הצולעת כחומר שבה". וכן הוא ברש"י פסחים מ"ה ע"א, ופי' שהרי יש בה ב' מינין אחד חמור ואחד קל וכולה הולכת אחר החמור עכ"ל.

איסורין לא אמרינן טעב"ע. ואמנם, לומר דהנריץ הגעלה משום שמה הנכרי ביטל בו בשר בחלב ויתן טעם בהתבטל שיבטל בו הישראל, זו אינה קושיא, וכמש"כ האחרונים ו"ל דשכבר נעשה בשר בחלב או הטעם שהוא נותן היו כטעם איסור אחר, ואי טעב"ע לאו דאורייתא גם טעם זה לאו דאורייתא. וכן אין להקשות דילמא משום שמה ביטל בו הנכרי בשר והישראל חלב דזהו ודאי דאורייתא. שהרי כבר כתב הרמב"ם (פ"ט ממאכל"ה ה"ו) דאין איסור צב"ח חל לענין אכילה על נבילה לפי שאין איסור חל על איסור.

אלא דזאת יש להקשות, דילמא הא דזוותר חורה להגעיל כלי מדין היינו מחשש שמה ביטל בו הנכרי חלב והישראל בשר דזה ודאי דאורייתא, רק דלא ילפינן מיניה לשאר איסורין משום דבשר בחלב חידוש הוא, ולעולם בשאר איסורי לא אמרינן טעב"ע. ויש ליישב עפמ"ש החת"ס יו"ד סי' פ"ו ובפרמ"ג בפתיחה להל' צב"ח צד"ה טעב"ע, דלמאן דס"ל טעם כעיקר לאו דאורייתא רק צב"ח א"כ י"ל דגם צב"ח לא אסרה חורה רק כשקיבל

ציונים

[נ]. היא גירסת הר"ם שהביאו החוס' בפסחים וכן הביאה הרא"ש כאן בפירושו. מיהו צ"י ר"ח אשר לפנינו בפסחים שם לימא.

חזי זית דשלמים קלג' שהרי להכי אינטריך דלטעם כעיקר הא כזר ילפי' מגיעולי עובדי כוכבים בכל איסורים קלד':

דו"ג ורצנן מנרץ נריכי כו': אלא הא דתניא מכל אשר יעשה מגפן היין. ואע"ג דדרשינן ליה לעיל (דף נד:) בכלל ופרט, הכא דריש מדכתיב מכל. [נד] אפי' למאן דלא דריש כל מכל דריש. [אזי נמי] אף ר"ע דריש [מכל]:

היתר לאיסור חזי זית חרצן וחזי זית מפת קלה. קלו ציחד דוקא קלג': אפילו [נג'] בזה אחר זה ובלבד שיהא בתוך כדי אכילת פרס:

פירוש ארזי הלבנון

קלג'. ראיתי בחי' המיוחסים להגר"ש רחובסקי וז"ל (לפסחים) שהקשה, ל"ע דהוי מין במינו דהיינו גזר בצער ומין במינו בטל ואין אמרינן היתר מנל"א. ואם תאמר דהוי גזרת הכתוב כאן דגם מין במינו לא בטל א"כ מה שאל הגמרא אח"כ דנילף מנזיר, עכ"ל. והנה לפמ"ש"כ התוס' כאן דמי לא עסקינן דנבלע חזי זית שומן בתוך חזי זית דשלמים, א"כ כיון דאיירי במתנה על מתנה לפיכך לא בטל. אמנם מש"כ התוס' בסמוך דלטעם כעיקר הא כזר ילפינן וכו' קשה דמה שיין טעמ"ע במין במינו וכזר ע"ז צק"ר"א וכזר דלפי קצת פוסקים שכתבו דשומן וכזר לאו מין במינו הוא אחי שפיר.

קלד'. וא"ת אימא איפכא דטעמ"ע נפקינן מחטאת ודוקא בקדשים. והיתר מנטרף לאיסור נפקינן ממשרת ומכאן אתה דן לכל התורה כולה. וי"ל דמסתבר ליה לאוקמיה בטעמ"ע אפילו לחולין בשאר איסורין יותר מהיתר מנל"א. דהא טעם כעיקר חמור טפי כדפ"ל [א"ה] עי' לעיל מ"ש התוס' דג"ה טעמ"ע מנ"ל וכו' וטעם כעיקר בשאר איסורין מנלן דמגיעולי גוים לא גמרינן ומקדשים נמי לא גמרינן (תוספות רבינו פרץ, פסחים). קלד'. תיבות אי נמי נמחק וז"ל: "א"כ אף כי ר"ע דרש כל". וכן הוא בס"י. ור"ל דאפילו רצנן דלא דרשו כל דרשו מכל, כל שכן לר"ע דדריש כל [עי' תוס' פסחים מ"ג ע"ב וריש דף

מ"ה] פשיטא דדרש מכל ואחי הצריחא ככ"ע. וצדפוס שבו והגיהו אי נמי וקלנ' בזה, וע"ע ברש"י פסחים מש"כ בע"א מדכילינהו כו' (נ"ר). קלד'. האור שמח (פט"ו ממאכ"א הט"ו) פי' כיונת התוס' בכאן לומר דאין אכילה ושחיה מנטרפין לשיעור כזית. דמפני שלשון הגמ' משמע דבזה אחר זה הוי דומיא דצבת אחת, מה צ"א דהיינו נזיר ששרה פחו - הרי אכילה ושחיה מנטרפין, הוא הדין בזה אחר זה מנטרף אכילה לשחיה. לזה באו התוס' לסתור דקדוק הנ"ל ולומר דדוקא חזי זית ג' וחזי זית פת מנטרפין אבל אכילה ושחיה אין מנטרפין. וכן משמעות התוס' לעיל ברש פירקין, עי' הע' ג' מש"כ בזה.

קלז'. מדבריהם משמע דאף שלא ע"י תערובת אמרינן היתר מנטרף לאיסור, וזהו כשיטת רש"י [עי' הע' ס' והע' ס"ב מזה]. ובספר מנחת כהן ספר התערובות פ"ו (ד"ה ואמנם) כזר תמה על התוס' שהחליפו שיטתם בזה.

קלז'. והא דבעינן שיאכלם ציחד אין ר"ל דבעינן שיאכל כל הית צבת אחת, אלא אפילו יאכל קצת חרצן ופת ציחד וחזר ועשה כן שנית עד שאכל כל הית מחרצן ופת בתוך כדי אכילת פרס חייב. ולאפוקי מאיסור ואיסור שאף אם אכל כל חזי זית איסור לתודיה מנטרפין אם אכלם בתוך כדא"פ. ועי' ציונים אות נג*. (כ"כ גם' הלכה למשה, ובחזון יחזקאל לפסחים דף מ"ד).

ציונים

[נג*]. צדפוס אימא ואפילו בוא"ו והכל דיור אחד עם שלמינו. ולפמ"ש צהע' קל"ז אחי שפיר דר"ל ואפילו אם אכלם לאיסור והיתר בתוך כדא"פ מנטרפין כל שאכלם ציחד ואין צריך שיאכל כל הכזית צב"א. כ"כ גם' הלכה למשה עפ"י גירסת הס"י.

[דף ל"ח ע"א] דלית ליה צירוף. כלומר לא צעי צירוף דלית ליה (לעיל דף ד.) כל שהוא [למכות]. וא"ת לר"ש משרת למה לי, לצירוף לא איצטריך. וכ"ת

לטעם כעיקר, חיפוק ליה מגיעולי עובדי כוכבים לר"ש דלחא חידוש דלחאו אמר במס' ע"ז (דף סו:) לא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא. וי"ל דיכול להיות דלדידיה נמי אי אפשר דלא פגמה פורתא ואפ"ה אסרה הכתוב ושפיר מקרי חידוש שחלק הכתוב בין פגם מרובה לפגם מועטא. ועוד תירץ נ"ע דשפיר איצטריך לצירוף דהא דקאמר כל שהוא היינו כשהוא צעיניה אבל כשהוא מעורב לא ס"ד קלח למיסקלח. וכי האי גוונא אמר אבי צמנחות (דף

פירוש ארזי הלבנון

לדף ס"ח שס. וצ"ח הלוי ח"ג אות ח' כתב שהקושיא מפורסם צפי העולם וע"ש.

והמירצן המפורסם לקושיא הנ"ל הוא מה שהביא המח"ס שם בשם הגאון ר' משולם איגרא וי"ל ושכן תירץ הטהרת הקדש [צפ' התערוכות] ע"פ דברי הריטב"א וי"ל צמכות דף י"ז בשם הרמ"ה וי"ל שביאר טעמא דאמר ר"ש כ"ש למכות וי"ל דלמלקות כיון דאכל במויד אחשיבה לחומר איסור להחמיצ בכל שהוא, אבל קרבן שהוא על אכילת שוגג צעי כזית לחשיבות עכ"ל ובה מתבאר הטעם סברת רבינו יקר וי"ל שסובר דע"י תערוכות מודה ר"ש דלרץ שיעור לפי שכשאלו בתערוכות היתר אין כאן אחשיבה לאכילת איסור דהא י"ל שנשבל חלק ההיתר שבו הוא אוכלו. וא"כ כל זה שייך כשנתערב ממילא כלשון רבינו יקר וי"ל בתוס' שם "כגון בחי' זית 'שנבלע' בחי' זית פת' והיינו שנתערב ממילא. אבל צהיה דתנן בדברי רע"ק נזיר 'ששרה' פיתו ציין צידים וצכוונה, א"כ הרי אחשיבה לאיסורא דהא חזינן שלאכילת היין מתכוון ושפיר אמרינן כאן בסוגין דאי רע"ק כר"ש ס"ל הו"ל לחייבו על כ"ש. וכן תירץ צ"ח הלוי ח"א סי' ג' אות ח' (ע"כ מלשון הקה"י סי' ט' ונדפס בקה"י שבעות סי' ט"ו).

והקה"י וי"ל עצמו שם כתב ליישב עפ"י דעת האומרים שענין היתר מטערף לאיסור היינו שההיתר עצמו נהפך לאיסור (עי' ציונים אות כ"ו) וא"כ לר' שמעון בטר דקיס ליה דרשה דמשרת להיתר מל"א היינו שהכל נהפך לאיסור, שוב אין לרץ שיהא צירוף שניהם כזית שהרי כיון שהכל כבר נעשה איסור, הרי זה חתיכה דאיסורא בכל איסורין אשר לר' שמעון לוקין עליו בכל

קל"י. ועי' ע"ז שם מד"ה ואידך צאורן. ועי' צ"מ וקרא"א.

קל"ה. והא דפריך הש"ס "ור"ש דלית ליה צירוף מכל אשר יעשה מאי דריש ציה", אע"ג דהיכא שהוא מעורב לרץ כזית, י"ל דפריך משום דע"כ לר"ש נמי לרץ לשני כי איצטריך קרא לזה אחר זה דל"כ תקשי ליה כיון דס"ל דמשרת להיתר מטערף לאיסור השתא י"ל וכו' איסור ואיסור מיציעא, כדפריך לר"ע. ואמטו להכי פריך דבה אחר זה שאינו מעורב למה לי צירוף (צ"מ). ועוד כתב שם בצריכות דדוקא באיסור שנתערב ציה"ר הוא דאמרו התוס', אבל היכא דכולהו איסור חשיב הכל צעין אפילו במעורבין ולכן לא צעי צירוף. וכ"כ בס' ידי דוד.

קל"ה. וכ"כ התוס' צע"ז דף ס"ח ד"ה ואידך בשם רבינו יקר וי"ל עיי"ש. והקשו האחרונים וי"ל על דברי התוס' בזה מגמרא ערוכה שבעות דף כ"א ע"כ דלציניא לן אי ר' עקיבא סובר כר' שמעון דכל שהוא למכות. ואמרינן ח"ש ר' עקיבא אומר נזיר ששרה פתו ציין וי"ש צו כדי ללרץ כזית חיץ, ואי ס"ד דכר' שמעון סבירא ליה דכל שהוא למכות א"כ למה לי צירוף עיי"ש. והשתא אי ס"ד דכשהוא בתערוכות מודה ר' שמעון דצעין שיעורא מאי מיימי הגמ' ראייה מהא דנזיר ששרה פתו ציין דלרץ שיעורא שלא סובר ר' עקיבא כר"ש דכ"ש למלקות, והלא בתערוכות גס ר' שמעון מודה דלא סגי בכל שהוא עד שיהא צו שיעורא. והאריכו בקושיא זו הנוצ"י קמח חיו"ד סי' ז"א והאב"מ בתשובתיו סי' י"ג והמחנה לוי פ"ה בשבעות, והחמ"ס בחלק ששי בחידושי מס' ע"ז

נת). ברייתא אין לי אלא כו' דבחר דמרבינן מקרא מקלמו דהיינו חזי זית מצריך קרא לעירובין:

אמר ר' אבהו אמר ר' אלעזר כל איסורין שנחורה כו'. [ואית ספרים דגרסין] כל רציעות כו' ואיכא לפרש כגון רציעות יין של ערלה או של כלא הכרם:

אפילו אוכלין מרבי משום דמשרת משמע [דשרה] מפת ומיין וסבירא ליה לר' יוחנן דה"ה כל איסורי נזיר כגון חרנן וזג. ור"א ס"ל דמשרת משמע דוקא יין והיכא דגלי גליקמא, קמב:

פירוש ארזי הלבנון

שם ונחת"ס יו"ד ס' פ"ט, ונחש' צית יצחק יו"ד ח"א ס' פ"ט סק"א וסק"ב.

קמ. היינו דס"ל להמוס' דהא דקמני דאנטרין קרא לעירובין, פירוש עירובין ר"ל היחר מאנטרין לאיסור. וא"כ כיון דכבר דריש מקלמו מנין דהיינו חזי זית, ל"ל צירוף. אלא ע"כ דיש לחלק בין צעייה לע"י תערובות (ב"מ וע"ש).

קמא. לכאורה א"כ הול"ל דוקא בששרה פת ביין הוא דמאנטרין דהיכא דגלי גלי, אבל יין במים לא. אמנם בשטמ"ק בשם הר"ר עזריאל כתב וז"ל ור"א משקין אין כגון יין ומים כדמשמע קרא דמשרת וכן נמי שריית פת ביין דהוי דרך שתייה עכ"ל. ולכאורה תמוה דמשמע מדבריו דעיקר קרא במשקה היחר שנחערב במשקה לאיסור הוא דכתיב ושרה פיתו ביין לא מרבינן אלא מסבירא דהוי ג"כ דרך שתייה. ומ"מ מדבריו אנו למדין דעיקר דיוקו דר' אליעזר הוי מחיבת "ישתה" (דכתיב משרת ענבים לא ישתה) ולהכי מרבינן כל שהוא דרך שתייה. אמנם מדבריו התוס' והרא"ש בפירושו לא משמע כן וז"ע. ועי' עוד בקר"א מש"כ בזה.

קמב. יש לדקדק לר' אליעזר אמאי לא ילפינן שאר רציעות של איסור כמו יין של ערלה וכלאי הכרם בק"ו מנזיר, דאליציה ליכא ב' כחודים דהא בחטאת מאנטרין אפילו אוכלין ואמאי לא ילפינן במשקין של איסור דמאנטרין היחר לאיסור בקל וחומר. וי"ל דס"ל לר"א דנזיר חמיר דאסור גס בחרנן. או י"ל כיון דעיקר נזירות הוא לפרוש מן היין מש"ה החמירה צו תורה אפילו בצירוף היחר ולא ילפינן שאר איסורין מיניה. והיינו נמי טעמא

שהוא, שכבר אין זה תערובות איסור אלא חמיכה לאיסורא. וספיר הוכיחו בגמרא מהא דארע"ק גבי נזיר ששרה פתו ביין אם יש צו כדי לזרף כזית חייב אלמא דלית ליה כל שהוא למכות דלר"ש בחר דאחרבי דין היחר מלל"א דהו"ל כולו איסור ולא תערובת איסור א"כ כבר אין צריך שיהא מזה ומזה כזית. ומה שכתב רבינו יקר ז"ל דלר"ש שנחערב חזי זית איסור בחזי זית פת לא מחייב אבל שהוא, זהו לולא ילפותא דהתמל"א, ומהאי טעמא צריך גם ר"ש לילפותא דהתמל"א, וכמשנ"ת. כן נלע"ד נכון צעה"י עכ"ל הקה"י ז"ל. (וכדברים אלו ממש נמלא בחז"א יו"ד ס' כ"ה סק"מ. וכ"כ בחי' ר' שמואל רחובסקי עמ"ס פסחים אות ק"ן וכתב שכ"כ בס' ישועות יעקב צהל' פסח).

והצ"ר והקר"א כתבו לנזיר כוונת התוס' דמש"כ שכשהוא מעורב לא ס"ד למיסריה, אין כוונתם דבמעורב צעי ר"ש כזית, רק ר"ל דאי לאו קרא דמשרת לא הוה אסרינן כל שהוא בתערובת אלא היה מתבטל ברוב היחר. לזה אנטרין קרא דמשרת ללמד שאינו מתבטל אלא אדרבה מאנטרין היחר אליו ומחזקו. ולעולם לא צעי שיעור כזית מן האיסור אפילו ע"י תערובות. ולפי"ז אחי ספיר הא דפרין בשבועות שם למאי דצעינן למימר דר"ע ס"ל כר"ש דכ"ש למכות מהא דאמר ר"ע נזיר ששרה פתו ביין ויש צו כדי לזרף כזית חייב, ומדצעי ר"ע לזרף כזית ש"מ דלא ס"ל כר"ש (וע"ש צב"ר ובקר"א צפנים). ולפי"ז צריכין לומר דלר"ש היחר מלל"א אף דאיכא רוב היחר ועי' הע' ז"ג. ועי' עוד ברש"ש עהת"ס ע"ז שם, ובצרון טעם שער התערובות פ"א דין ב', ובמהר"ן חיות בשבועות

נזיר רביעית יין למזרקב. והיינו למשנה ראשונה (לעיל דף לז:) אע"ג דקאמר לקמן בפלוגתא לא קמייירי הינו גבי חיוורתא קמיר:

ע"ל כל נפשות מת לא יבא. נפשות משמע תרי ומת משמע שיעור אחד והוא רביעית דס (לנפש) שהנפש תלוי בו כדאמר (שבת דף לא:) רביעית דס נחמי בכס כו' קמיר:

חלת רביעית שמן. בחלות תודה מייריקמו שהיו בו שלשה מינין ממנה, עשרה חלות ועשרה רבובין ועשרה ריקקין וטעונין חצי לוג ואמר וחוליהו חציו לריקקין ולחלות וחציו לרבוכה קמו כדאמר' צפרק התודה (מנחות דף עז. ושם):

נזיר רביעית שמן לנזיר. שיש שני מינין, חלות וריקקין, כדאמרין צפרק התודה (שם דף עת.):

פירוש ארזי הלבנון

דלא ילפינן אוכלין ממשקין בנזיר (קרא. ועי' עוד
במ' רע"א נז"ר ובמ' מש"כ לייש עד"א).
קמיר. בגמרא. חמש סומקתא וכו'. ומה דלא נקט
נמי רביעית של קידוש והבדלה וכוס ברה"מ,
כתב הקרא"א כי הכל בכלל עושה פסח, דהיינו כוס
של ברכה. ובתפא"ץ מיישב עד"א. ועי' תשובת
פנים מאירות ח"צ סי' קל"ז שהוכיח דלענין ברכה
אחרונה דמשקין לא הו' השיעור ברביעית דא"כ
לחשיבה הכא גבי עשר רביעיות. ופסק דבשומה
פחות מרביעית (ויותר מצינה) חייב לבדך ברכה
אחרונה עיי"ש. ובשו"ע סי' ר"י הביא דעות בזה.
וע"ע בשדי חמד חלק ד' מערכת השי"ן כלל ז"ו
שהביא בשם ספר גלות עליות דס"ל דכל האיסורין
שבתורה שיעורן בכזית אפילו כבדרך שחיה ודלא
כמשמעות התוס' לעיל ד"ה אמר ר' אבהו, ודוקא
בנזיר איכא למ"ד דשיעורו ברביעית דכתיב ביה
שחיה (משרת ענבים לא ישחיה). והביא ראיתו
מהכא דלא חגי רביעית דכל האיסורין.

קמיר. תימה, אי בסומקתא אמרין דאירי שפיר
בפלוגתא, א"כ ליחסי דס נבלות ב"ש מטהרין
וב"ה מטמאין וא"ר יוסי ברי' יהודה אף כשטמאו
ב"ה לא טמאו אלא רביעית הואיל ויכול לקרוש
ולעמוד על כזית, ובפרק המוציא מייתי לה. ועוד
קשה דליחשוב נמי פלוגתא דאין פוחטין לעני צורן
וקא חשיב יין, ובבב"ב פ' בכל מערבין מייתי לה.
ושמא אותן רביעיות לא היה תופס אמת לכך לא
מנה אותן אף כי מיירי בפלוגתא (תוספ' הרא"ש

ז"ל שגשיטמ"ק). ובקרא"א כתב ליישב דנבילה,
ד"ל דלא חשיב הכא אלא כל הני דשיעורן ברביעית
דהכי גמירי בזה שיעור רביעית. אבל נבילה לא
גמיר ביה שיעור רביעית אלא טעמא שאס יקרוש
יעמוד על כזית (וכ"כ הב"ר). והיינו טעמא דלא
חשיב רביעית של כל איסורין כמו יין של ערלה
וכלאי הכרם משום דהתם ג"כ לא נאמר שיעור
רביעית, דאיסוריהו בלשון אכילה כתב רחמנא דהו'
בכזית, והא דדיין הו' רביעית הוא ג"כ מהאי טעמא
שאס יקרוש יעמוד על כזית. עכ"ל.

קמיר. ואין להקשות אימא איפכא שתי רביעיות
ממת אחד, ד"ל דפשטיה דקרא משמע
דסיפיה מפרש לרישיה. וכה"ג כתבו התוס' פרק
אלו עוצרין דף מ"ג ע"ב ד"ה סד"א. ועוד י"ל
כיון דלרביעית קרי ליה נפש כדקאמר רביעית דס
נחמי בכס וכו' מסתמא ברביעית סגי (ב"מ).

ועי' לקמן נ"ו ע"א תד"ה ע"ס שכתב ז"ל
דלית להו נפשות מת לרביעית דס דלדבריה משמע
דס חצי לוג שהוא שיעור שתי נפשות כו' עכ"ל.

קמו. ולא ניחא להו להתוס' ז"ל לפרש בנביתין
דכהן גדול [וכדפרש"י] משום דהתם לא
נאמר שיעור רביעית אלא ממילא עולה החשבון כך
רביעית לכל חלה. אבל בתורה כך נאמר השיעור
לחלקו לרביעית רביעית לחלות וריקקין, ורביעית
לרבוכה. וכן בנזיר לא ציינן אלא רביעית לחוד
(קרא"א).

קמו. ומחזית דמחזית הלוג היינו רביעית.

מצורע רביעית מים למזורה. דכתיב (ויקרא יד) וטבל אותם ואת הצפור החיה בדם הצפור השחוט על המים החיים. ואמר בסוטה צפ' היה מציא (דף עו:) בדם, [מים] שדם הצפור ניכר בהן וכמה הן רביעית:

היה מציא פייליקמ'. פירוש כלי ונותן זו חצי לוג מן הכיור להשקות את הסוטה:

במה מים נותן לתוכה. בעצט של מי רגלים שיוכל להתפלל שם:

והא רביעית דמקוה. דחזי זו להטביל מחטין וטוריות קמט כדאמרינן בפסחים (דף יו:):

בר מההוא צטליה צטולי. פירוש הצריכו ארבעים סאה אפי' למחטין וטוריות. וצאדם לעולם צעיא מ' סאה למקוה. ואמר רבי דמ"מ רביעית דמעין לא צטליה ויכול

פירוש ארזי הלבנון

קמח. בגמרא. והאיכא מרביעית נוטלין לידים כו' צפונתא לא קמיירי. וז"ע דהא פלונתא דתנאי אינה אלא גבי רביעית אחת לב' צנ"א, ואכתי ליטבז מי רביעית של אחד דבהא כו"ע מודו. ומו קשה אחרי שהצינו צפונתא לא קמיירי מאי פריך ליה מו מהא דסוטה שהזכיר בקושייתו צפירוש פלונתא התנאים. ונלפע"ד צעו"ה כוונה אחרת צהא דקאמר צפונתא לא קמיירי והיינו דלשון פלונתא אין המכוון צו פלונתא התנאים אלא לשון חלוקה, ומצינו לשון פלונתא בכוונה זו (בפסחים ב' ב', מ"ו ב', מו"ק י"ד ב', יבמות ס"ו ב', קידושין מ"ג ב', צ"ב ב' ב'), והיינו דמשני ליה על מילתא דת"ק גופיה דאמר לאחד ואפילו לשנים וכיון דאפשר למחלקניה ולמפלגניה לשנים ויהי' לכל אחד פחות מרביעית, צפונתא וחלוקה לא קמיירי. והשתא פריך ליה שפיר מהא דסוטה ומשני ליה צפונתא לא קמיירי, המכוון צהא הוא צפונתא התנאים לא קמיירי. ואל תתמה צהא דמעיקרא קאמר לשון פלונתא שהמכוון צו חלוקה החפץ והדר קאמר לשון פלונתא שהמכוון צו מחלוקת התנאים דכי האי גוונא אשכחן בכריחות כ"ו ע"ב, ועי' תוס' חגיגה ו' ע"ב ד"ה שאין. ופריך מו והאיכא כמה מים נותן לתוכה כל שהוא רבי וצאי אומר רביעית, אע"ג דכבר שני ליה צפונתא תנאים נמי לא קא מיירי נלפע"ד צע"ה דסמך צהא אהא דאמר רב יוסף (בבבכות כ"ה ע"ב) דעד כאן לא פליגי אלא בתחילה אבל בסוף דברי הכל רביעית, ואם

כן קשיא ליה שפיר דלחשוב נמי הא כיון דבסוף כו"ע מודו דצעי רביעית וליכא פלונתא דתנאי צהא. ומשני צפונתא לא קמיירי, היינו דלא מיירי כלל צפונתא אפילו צפונתא דאמוראי וצהא הא פליג רב נחמן עליה דרב יוסף וס"ל דעד כאן לא פליגי אלא בסוף אבל בתחילה דברי הכל ככל שהוא (ספר מנחם שלמה עמ"ס כריחות בליקוטים ס' ט', בקמ קיור ושניר לשון). ועי' בקר"א כאן וצחז"א ידים ס' א' סק"ב, וצחי' מו"ה חנינא ליפא מייליש (המודפס בסוף הש"ס) שהציא חירון נחמד צסם ס' עזי אלומוגים.

ובספר חס דרך כתב ליישב (קושיא הראשונה) דהש"ס דייק מלשון התנא דיש כאן ג' מחלוקות בדבר מדקמתי לאחד ואפילו לשנים דלא הו"ל למיחני לאחד, דבשלמא שניים לאפקוי מדר"י אבל מדקמתי אחד משמע דאיכא למ"ד דאפילו לאחד נמי לא סגי ברביעית עכ"ד.

קמח. והיינו דוקא לטורן מטומאתו, אבל לטבילת כלים הניקחין מן הגויים יש מן הראשונים דס"ל דלעולם צעינן מ' סאה מה"מ וכדדרשין בשלהי פרק צהרא דע"ז מדכתיב אך צמי נדה. ועי' צטו"ד ריש ס' ק"ב.

קב. ואפשר לומר דהטעם הוא מפני דמעיינות לא שכיחא כמקואות וגם אין דרך צני אדם לעצול צמעין ששם מצוין צני אדם מפני הנייעות ולכן לא גזרו צו (תפא"ר).

להטביל מחטין במעיין אפי' כל שהוא דתנן (ח"כפ' שמיני) מקוה צמ' סאה ומעיין בכל שהוא, ומדקתני מקוה צמ' סאה על כרחך בחר דבטוליה דאי קודם לכן גם המקוה טהור ברביעית אלא בחר ביטול קאמר, וקאמר במעיין כל שהוא. וליכא למימר דקודם ביטול איירי ובאדם דהא מקוה צעין מ' סאה [א"כ] גם המעיין לא מטהר אדם בכל שהוא דבעינן מים שכל גופו יתכסה בהן ק"א. וה"נ אמר בפרק בתרא דתגיגה (דף כב.) דהא ארעא חלחולי מחלחלא ובעינן ארבעים סאה ק"ב אלמא דמעין צעין מ' סאה ולכל הפחות באדם איירי. ואין לתמוה [אי לא] בטלו רביעית דמעין לתמייה ק"ב. דליכא [למימר] דה"ה בפחות מרביעית סגי במעיין ק"ב:

[דף ל"ח ע"ב] ואינן חייב עד שיאכל מן הענבים כזית. וה"ה בשתיה. והיינו כמשנה יין. פירוש וה"ה לאכילה ברביעית.

ושתייה בכזית כ"ד משערין ק"ה מצינן זית אגורי ושוקעו בכוס מלא יין [והיין שיוכל ממנו] אם שותה בכזית כזי' וז' היינו כזית. ואכילה [ברביעית כ"ד] משערין דכמו שאכל מן הענבים נותנין בכוס מלא יין ק"ה אם יוצא מן היין רביעית הרי אכל ברביעית. וקשה לר"ת [על] פירוש

פירוש ארזי הלבנון

קנא. ואפילו באדם קטן שכל גופו עולה בפחות ממ' סאה מסתבר דהואיל ושיעורו חכמים מי מקוה אמה על אמה ברום שלש אמות מים שכל גופו עולה בהן לא פלוג באדם לשער בכל אחד לפי גופו. אצל הראש"ד ז"ל כתב דאפילו לאדם מטהרין בכל שהוא רק שיהא כל גופו עולה בהן צבת אחת, וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ד ממקואות. (עפ"י הראש"ש ז"ל רש ה' מקואות. ועי' בטו"ד ריש סי' ר"ב).

קנא. כן הוא בתוספתא פרק ד'. קנא. וצין דוקא, דאין דומה המשער בכוס מלא מים למשער צין משום דצין עב הוא ואינו ממחר ללאת אלא נצרך ונגדש על שפת הכוס יותר מן המים (כן פירש"י סוה"ו ע"א).

וטעמא דמילתא הוי משום גז"כ דלפינן בנכוחה שם מחיבת גפן דיהא שיעור רביעית שלהם משוער מגפן דוקא דהיינו מיין (כ"כ המאירי ברכות מ"א ע"א). ולמאי דמסיק הגמ' שם דקרא אסמכתא בעלמא ז"ל דהלכתא גמירי לה אף לענין זה דמשערין צין. ועי' קר"א עירובין ד' ע"א בגמרא.

אך דבר זה לא ידעתי ליישב אמאי לשיעורא דכזית משערין צין דהשתא היין היוצא הוי חסר

קנא. הכי איתא התם: מקוה שחילקו בסל וגרגותי הטובל שם לא עלתה לו טבילה [מפני שעשאן כז' מקואות ואין שיעור לא צה ולא צה, ואע"פ שהמים מחצרבן צין אריר הנצרים, אין זה חיבור (רש"י)]. דהא ארעא כולה חלחולי מחלחלא ובעינן דליכא מ' סאה במקום אחד [פי' שהמים הטובלין כהן צאין מנהר גדול ולא חשבינן כמחצרב, דבעינן מ' סאה במקום אחד (רש"י)].

קנא. ר"ל ליחסי לרביעית דמעין ולימא אחד עשר רביעיות הן.

ציזנים

[נד]. הב"ר מוסיק כהן חיצת "אומרת" וכלשון המשנה. אצל עי' בהג' הב"ח במשנה שם שמוחק חיצת אומרת.

[וה] דאין דרך התנא בשום מקום להקדים משנה אחרונה למשנה ראשונה בסדרקט. ועוד קשה דמתחילה נקט כוית דהיינו משנה אחרונה כר"ע ומפסיק צה במשנה ראשונה ושז חוזר לומר דברי ר"ע שהוא כמשנה [אחרונה]. וע"ק דלפי [וה] היה לו לשנות במשנה ראשונה עד שיאכל רביעית כיון דבאכילה [נמי] פליגי דלישנא^[י] דמתניתין משמע דבאכילה לא פליגי. וע"ק דכי היכי דבעי הש"ס טעמא לדברי ר' עקיבא שמציא פסוק בגמרא שמדמה שחיה לאכילה היה לו ליתן טעם למשנה ראשונה אמאי מדמי (שחיה לאכילה) אכילה לשחיה. לכ"נ לר"ת דמתני' דקתני ברישא עד שיאכל מן הענבים כוית היינו אליבא [דכ"ע] דבאכילה כ"ע מודו דבכוית ולא פליגי אלא בשחיה דמשנה ראשונה עד שיסתה רביעית כדרך כל שחיה [ואע"ג דאכילה בכוית כדאיתא] בפרק * כל * שעה * (דף לז:) [מ"מ] שחיה לא גמר מיניה^[י] ומאריך שחיה ברביעית: ור"ע כיון דכתיב ענבים לחים ויבשים לא יאכל מה אכילה בכוית אף כל איסורים בכוית. (מוענבים) וי"ו [דוענבים] קדריש: אף כל איסורי נזיר בכוית. דהיינו שחיה, דכתיב לעיל מיניה וכל משרת ענבים לא ישתה. והשתא וי"ו דוענבים מוסף על דלעיל דכי היכי דענבים בכוית הכי נמי שחיה הכתוב לעיל בכוית^[י]. ולפירוש קמא גרסינן בגמרא ת"ק מדמי כל איסורי נזיר לשחיה דתנא עד שיסתה רביעית ור"ע [מדמה] כל איסורי נזיר לאכילה פירוש ויליף שחיה מאכילה כדפרישית קמא:

ויע"ז זה בעצמו. לחים ויבשים קרא יתירא הוא (ולכתוב) [דלכתוב] ענבים והוי לחים ויבשים במשמעם: אלא לחייב על זה בעצמו. שאם אכל ענבים לחים ויבשים בהתראה אחת קמא שהתרו אל תאכל ענבים לוקה שחיס ואפי' הן מין אחד וטעם [אחד] כיון שהם שני שמות:

פירוש ארזי הלבנון

מכזית כשיעור הנגדש על שפת הכוס, ולא נמצא בשיעורים. דזה כלל ככל התורה דלחומר מקשינן. ורצנן לא דרשי וי"ו כדנחלקו צה צסנהדרין (נ"א ע"ב) ובכמה מקומות בש"ס. וגם אפשר לומר דרצנן ס"ל דדברה תורה כלשון בני אדם (תפא"ז). קמא. ועי' בתום' סוכה (דף ו') דלפיר' גרסינן בגמ' ת"ק לא מדמי כל איסורי נזיר לאכילה עיי"ש (ב"ר).

קמא. עי' שירי קרבן צפרקין רש הל' ב' מה שהקשה על דבריהם מסוגיית הירושלמי. קמא. דאי מיירי בשמי התראות כגון שהתרו צו אל תאכל ואכל ושז התרו צו ואכל, א"כ מאי

קמא. והוא כיון שמתחילה דיבר הכתוב בדבר שחיה ואח"כ מתחיל לדבר בדבר אכילה, לא הול"ל וענבים צו"ו המוסף על ענין ראשון כיון שהם שני עניינים. לכן למד מזה דהכתוב משה אותם

ציונים

[נה]. ודל"ל ולישנא. ובתו"ר הגיה: ומלישנא. [טו]. השמעטו חזקת "דאכילה" שהיא הוספת המדפיסים, ולפי הגהת הב"ר שהגהנו צמיס שזב אין צה לזרך.

ד"ג צמרא ומכאן אתה דן לכל איסורי נזירקס^ג: חמרא חדתי ועינצי. אע"פ שטעמם שוה הואיל שהוא שני שמות לוקה שחיס. וא"ת תיפוק ליה דחמרא חדתי וענצי כתיב צהדיא צקרא צתרי לאוין דכתיב מיין ושכר יזירקס^ד [ומתרגמינן] מחמר [חדת] ועתיק. וענצים כתיב וי"ל דאי מיזיר ה"א חדתא כגון [מון] ארבעים* יום ואחר* שלשה ימים שכר* אין טעמו כטעם ענצים, אבל אין [חדש] ממש אימא לא מחייב אלא חדא קמ"לספא:

חרצין לוקה שחיס. משום חרצן לא יאכל ומשום מכל אשר יעשה מגפן היין:

פירוש ארזי הלבנון

קסר. מימא דהלל זה אינו אלא עשה (רש"י). ועי' קר"א שכתב דלאהרת יין מקרא דחומץ יין וחומץ שכר לא ישתה נפקא לן דכיון דלאהר רחמנא על חומץ דידהו כל שכן על יין ושכר ענזמו ואין זה אלא גילוי מילתא דכי קאמר רחמנא יין לא ישתה אפילו אם החמץ, ועי"ש.

קסר. כוונתם דשני מינין יין חדש הם, האחד הוא כשנדרך ממש תיכף בתוך ג' ימים, שאותו משקה טעמו כטעם הענצים ממש. והשני הוא מלאחר ג' ימים ועד ארבעים יום. ואי לאו קרא הו"א דדוקא על יין דלאחר ג' ימים לוקין משום "יין חדש", קמ"ל. והקשה הקר"א ממ"ז אי יין כזה הו' בכלל אזהרה דמיין ושכר א"כ למה לי לרצוי דחייב תרתי כיון דלאו צפנ"ע הוא. ואי אינו בכלל יין אלא בכלל וענצים לא יאכל, א"כ אמאי חייב תרתי. עי' בדבריו שם.

ובתוס' איזורא כתוב כדברי התוס' דידן אף בשינוי לשון קתא ח"ל אבל בתוך ג' ימים הו"א דלא הוה בכלל יין קמ"ל דתוך ג' נמי מקרי יין ומחייב עליה באפי נפשיה עכ"ל. וכוונת הדברים נראה דהאי יין חדש - בטעמו הוה כענצים, ובשמו הרי הוא יין. והשטח אי לאו צנין אז הוה אמיתא דאזלינן בחר הטעם והוה כענצים, קמ"ל קרא דבתר שמה אזלינן והשם מתלקן^[12]. (וכ"כ מדעת ענזמו כספר מרגימא טבא על הרמב"ן בם המזוהר בשורש הט'). ועי' עוד בתוס' בסמוך (ד"ה אכל) שכתבו דבסוחט ענצים ושותה לוקה משום יין ועי' בקר"א שם.

אירא משום דהו' צ' שמות הא אפילו לחיס ולחיס צכה"ג מחייב על כל אחד ואחד דכתנן נזיר שהיה שותה ואמרו לו אל תשתה אל תשתה דחייב על כל התראה והתראה. וגם אין לפרש דמיירי צ' התראות ואכלם צנת אחת וקמ"ל דלוקה שחיס משום דהו' צ' שמות, הא לימא, שהרי אפילו באוכל שני מינים והתרו צו עליהם צ' התראות, באכילה אחת לא מחייב תרתי, וגם חדא משמע דלא מחייב עליהו לריש לקיש דאמר (ובחסים ע"א ע"א) הפיגול והנוטר והטמא שבלגן וצ"ו ואכלן פטור דאי אפשר שלא ירבה מיין על חצרו ויבטלנו, כל שכן שני שמות ממין אחד שאין להמחייב עליהן באכילה אחת אע"פ שהתרה עליהן שתי התראות (תוס' ר"פ בקיור). אבל צמאירי כאן כתב דהואיל והן שני שמות לוקה שחיס אפילו בהתראה אחת ובאכילה אחת (המהדיר צמור"פ שם).

קסג. ולאפוקי הגירסא שהיא לפיינו ומכאן אתה דן לכל איסורין שבמורה, דהך גירסא לא מיתוקמא לפוס דינא דאדרבה אף קי"ל דכל איסורין שבמורה אין מנטרפיין רק היכא שהם לאו אחד כגון נבלת שור עם נבלת שם וכיוצא שכולן שם נבילה ולא אחת הם. אבל כל שהן לאוין מפורדים כגון הכא שוה לאו דענצים וזה של תרננים וכיוצא אין מנטרפיין וכמבואר צמעילה פ' קדשי מוצה. וכ"פ הרמב"ם ז"ל בפ"ד ממאכל"א הט"ו (כ"כ כספרי דר' רב להרד"פ, ועי' קר"א. ועי' ב"מ ו"ב).

ציונים

[12]. איצורא לפי"ו לא אחי שפיר לשון "מקרי" שכחזו בתוס' איזורא, דהול"ל "חשיב". ויש ליישב

אין לוקין על לאו שכללותא קמי. דמכל אשר יעשה מגפן כל מילי משמע ואינו מפרש שום דבר:

אמרו לו אל תשתה. שהתרו זו על כל פעם ופעם שהיה רוצה לשמות:

אבל ענדים לחיס ויבשים וחרגנים וזגין. כלומר כזית מכל אחד וגם (צ)סחט אשכול ענדים ושומה לוקה ה' משום כזית ענדים לחיס וכזית יבשים וזגין וכזית חרגנים ומשום שומה יין קמי:

ויליקי שש מכל אשר וגו'. וא"ת ולחשוב נמי התנא שכן וחומץ. וי"ל דהא לאו שוירא הוא (אלא) [ואי לא] [נמי] משייר מיניה קמח אבל בהנך דחשיב התנא יש למנות כל המלקיות שבהם:

שייר כל יחל. דלילקי נמי משום כל יחל: לאו שוירא [הוא] כי קמני מילתא דלימא בשאר איסורין אלא בגזיר אבל כל יחל שייר בשאר נדרים נמי. וא"ת וכי נאמר כן כדי להקשות לאצייקס. וי"ל דקאמר הכי משום דלא תקשי לרצא מאי שייר דהאי שייר דשייר כל יחל אומר הגמ' כן [נמי]. [ו]דומיא דהכי מפרש ר"י בפ"ק דצ"ק (דף עו.) גבי אי משום חזי כופר לאו שוירא הוא:

פירוש ארזי הלבנון

קסו. נראה שכן היתה הגירסא לפנייהם "רצא אמר אין לוקין על לאו שכללותא". ותיבות "אינו לוקה אלא אחת" נמחק. וכ"ה בכת"י מינכן וכ"ה בפסחים מ"א ע"ב. [ולפי הגירסא שלפנינו דגר' אינו לוקה אלא אחת ז"ל היינו כשאכל זג יחידי או חרגן, דאינו לוקה משום כל אשר יעשה. וכן פירשו התוס' וכן מוכח מהרמב"ם ודלא כלישנא קמא דרש"י. (ליקוטי הלכות)]. וצמאירי גורס אינו לוקה אלא אחת, ופירש דר"ל אחת על כל פרט ופרט. ועי' תשו' רשב"א ח"א סי' קמ"א.

קסו. יש לדקדק הא חמשה ימים אי אפשר שאכלן כאחת ועי' כ"ה בזה אחר זה קאמר, וא"כ היכי מיירי, אי בשהתרו זו משום כל האיסורין קודם אכילת כולן א"כ אמאי חייב על אלו צאתרונה הא יכול לומר אישכלאי ההתראה. ואי בשהתרו זו קודם אכילת כל אחד א"כ אפילו בזמן אחד גופא אם חזרו

[נח]. כ"ה בזה' מוהר"ר בללאל אשכנזי ו"ל ובכ"ת גרים "אלא אי משייר מיניה". ובצ"ר: "דלא שייר מיניה". ויש שהגיה: "אלא משייר מינים מלאומרם". ובתם דרך: "אלא משייר מיניו" פי' דלא חשיב שויר אלא שמשיר ממניו. [נמי]. חזית "אומר הגמ' כן" או חזית "דקאמר הכי", מיותרות.

והא שיר בין הצינים. קושיא הוא למ"ד ללא יחל לא הו שור אמאי שיר בין הצינים ק. וא"ת הצינה לפי ר"ת דפירש (לעיל דף לה.) דבין הצינים היינו ענבים קטנים (דחנא) [הא תנייה] באכילה כדקתני "ואכל ענבים" בין גדולים בין קטנים [במשמע קטני, ושיר [לאו של] [סג] קטנים שלא מנאן הלכך פריך שפיר. אלא לפירוש שני שפירש' לעיל דהצינים היינו [גוף] הענבים, הרי דחנא לא שיר כלום דקתני לוקה ה', [ו] היינו משום ענבים לאו אחדקט. וי"ל דגם לאותו פירוש שיר לאו ידיה, ללאו דחיוב ענבים היינו כשאוכלן שלמים בדרך שאוכלים ענבים. אבל מלקט האוכל שביני ביני שאין דרך לאכול כן זהו לאו אחר של בין הצינים, והתנא שיירו. ואף על פי שמלשון התנא נמי משמע (ששנה)

פירוש ארזי הלבנון

להתנא לחשוב. ומירצו דאין כוונתו בזה להקשות על אבי אלא למרן לרצא, ולמרן אפשר גם בדרך דיחוי בעלמא כיון דאפשר לומר כן. (תפא"ס). קע. עי' בגלה"ש שהקשה דהרי ליכא למ"ד ללא יחל לא הו שיר שהרי לא מירצו כן אלא דרך דיחוי בעלמא שלא נאמר מאי שיר דהאי שיר, אבל אם בין הצינים חשיב שירא א"כ אדרבה נאמר באמת דגם לרצא כל יחל הו שיר ושיריה משום דשיר ג"כ בין הצינים, ע"כ. [וכן הקשו שאר מפרשים וראשון שבהם בתוס' ר"פ]. י"ש שפירצו[ס] שזהו גופא כוונת קושית הגמ' דאמאי הוצרך רצא לשנוי דכל יחל לא חשיב שיר, דהו"ל לשנוי דשיר בין הצינים. ועוד י"ש מתרצים[ס] דהמקשן סבור היה דמה שאמר התרצן ללא חשיב שיר לא אמר זה בדרך דיחוי, אלא שכן ס"ל לרצא אליבא דאמת, ולכן הקשה עליו והא שיר בין הצינים. ולשני החירוים אינו מוכן א"כ מה הוצרך ר"פ למהדר ביה. וי"ל משום דקושטא דמילתא נקט. אלא דעד עתה החזיק ר"פ בדבריו דמי חמש לראות אם יחזור מי מהם מדבריו. אבל השתא דלתרווייהו מתיישב לשון הברייתא אפילו כי נימא דמי חמש וקושיא המקשן אין בזה כדי לדחות עיקר דבריו דרצא, על כן מהדר רב פפא להשיב

האמת ללא חניא כלל חמש ומעיקרא לא קשיא מדי. שו"ר צ"ר שכחז ליישב דמילתא דר"פ לא קאי אהתקפתא דרבינא כלל רק הש"ס אוקמיה לקושיא דרבינא לדחות הא דאמר מקודם דכל יחל לא הו שיר דחיוב דהתנא שיר עוד. והדר הביא הש"ס דאח"כ גילה ר"פ האמת ללא חנא מדי חמש. קעא. כוונתם ליישב בגימטריה את שקשה לכאורה בדברי הגמ', שהרי מה ללא נחית התנא למנות לאוין חדשים זה אינו חשיב שיר וכמש"כ תוס' לעיל דמה"ט לא קשה דשיר לאו דשכר וחומץ. וא"כ מה מקשה הגמ' דשיר לאו דבין הצינים. ולזה כתבו דניחא כיון דחנא לשון אכילה ענבים בסתם, משמע בין גדולים בין קטנים וקטנים היינו בין הצינים לר"ת, והלכך שפיר פריך כיון דחשיב ליה אמאי שיר מלקות ידיה. קעב. תוס' בקושייתם הבינו לפירוש זה הא דמרבינן לעיל בין הצינים אינו לאו חדש בפנ"ע אלא גילה מילתא הוא דאף בנה"ג שמלקט ואוכל גוף הענב ג"כ חייב משום לאו דענבים, ללא חימא דפטור מטעם דאין דרך אכילה בכן ובעלה דעתו אכל כל אדם (וכמש"כ לעיל ל"ד ע"ז תד"ה בין הצינים). ומירצו כי אכן לאו חדש הוא להחשיב עליו בפנ"ע, ושפיר פריך.

ציזנים

[ס]. תוס' ר"פ (ועיי"ש שפי' דקו' הגמרא לאבי נמי). וכ"פ תוס' דרך, ותור"נ. [סא]. תפא"ס. [סג]. בדפוס ונ"ה. חימא: לאשל.

[ששניה] ואכל את הציניים דרך ליקוט, דאכל ענבים משמע בכל ענין אפילו בליקוטקען. אפילו הכי לאו ידידיה ש"ר דאל"כ לילקי שש:

לא תני מידי ה'. בלשון הברייתא ליכא ה' אלא לוקה סתם קעד ותוכל לפרש שש:

[דף ל"ט ע"א] ודהא אותציה חמש ומאחר דלא תניא מ"ט אותציה. כלומר והלא רב פפא עצמו היה מקשה מיניה לאציי ואי תנא לא תני ה' מ"ט אותציה הוא:

א"ר פפא אנא סברי לאו גמרא הוה צדיה. לכך צדימי מלבי והוספתי על לשון הברייתא חמש ולהקשות לאציי לראות אם מדעתו אמרה למימרא ידידיה דאז בקל יחזור מדבריו ולא ידחוק לתרץ הברייתא לדבריו ולא ידענא דגמרא הוה צדיה ואתציי* ולא הדר ציה ולכן בחנתי דגמרא הוה צדיה קעה:

(מחרצנים) [מתרגמינן] מפורצנים. דהיינו הגרעינין. וכן במס' ע"ז (דף לד:) פורצנים דיין נסך. ועלורין היינו הקליפה. ואשחט מתרגמי' ועזרית, וסחיטה היינו בקליפה שסחוט הקליפה החיצונה שיש בה לחלוטית קצת ולא בגרעינייה:

סתם נזירות ל' יום. כבר שנינו זה בפ"ק (דף ה.) ואידי דבעי למתני גילח או שגלחיהו לסמיטקעו סותר ל' יום תני נמי סתם [נזירות] שלשים יוסקעו, דטעמא* דסותר ל' יום משום דבעי נזירות שיעלה לו תגלחת של מצוה כדי שיהא שערו גדל כפי שראוי לגדל כסתם

פירוש ארזי הלבנון

קעג. כונתם ליישכ כמו שכתבנו בהע' קע"א. מיניה ודחק לקיים סברתו. אכל את אמרה מסצרא דנפשיה לא יחזיק בסצרתו אם ימלא קושיא עליו. תוס' ג' מינין. עכ"ל. קעו. במשנה. או שגלחיהו לסמיט. שצריך לשערו לעשות נפה או כברה (הר"ר שוראזל). קעו. ואמנם ראה זה מלאמי מוגה במשניות בשם החכם הר"ר יהוסף אשכנזי ז"ל "סתרא" צרי"ש, ותמתי ושמחתי את אמת הדבר. אחר זמן רב באו לידי המשניות של הרב הנזכר עצמן וראיתי שכן הגיה מצפנים "סתרא" צרי"ש, וכתב בחוץ: ס"א "סתם" צמ"ס, וז"ל לפרש האי גירסא דגרסינן "סתרא" כלומר הסתירה של הנזירות שסתם נזירותו כמה סתר בסתירה אחת שלשים יום, וכאן מיירי בסתירת התגלחת כמו שמפרש אח"כ ע"כ. עוד כתב על מה שכתב הרע"ב ז"ל [אשר הוא כפי' החוס' כאן] משום דבעי למיתני ספיא וכו' סותר קעג. כונתם ליישכ כמו שכתבנו בהע' קע"א. וקשה דאי לא תני צברייתא לוקה חמש אלא לוקה סתם א"כ מאי אחי לאשמעינן הא פשיטא דאם אכלס ריש לו ללקות. וי"ל דהא"נ דלא אחא לאשמעינן דלוקה את אכלס אלא אחא לאשמעינן כמה איסורים חלוקים יש צנזיר שיכול ללקות על כל אחד מהם וקא חשיב הני דלוקה, רוצה לומר על כל אחד ואחת מהם אם אכל אחת מהם (חור"פ בקי"ר). וגירסת התוספתא לפנינו ריש פרק ד' מורה על זה דתני שס לוקה על כל אחת ואחת (ודלא בגירסת החוס' שכתבו דתני לוקה סתם). ויש להקשות לפי"ז כיון דצרייתא אחי לאשמעינן כמה איסורין חלוקין הם א"כ אמאי לא תני חומץ ויין. וי"ל דתנא ושייר. ועי' בחור"פ שס. קעה. וכתב על זה בקי"ר כללי התלמוד: מצינו שכל דבר שהיה מקובל המקבל צו לא הדר

נזירות^[סג] דהיינו שלשים יום קעה. ומיירי שגלחוהו ביום מלאת שהרי אם גלחוהו בשנים^[סד] או יותר למה יסתור את הכליעט^[אך]^[סה] (איך) יחזור וימנה מה שמנה כבר. ואולי הכי נמי קאמר קותר עד שיהו שערותיו כדי שלשים יום. כך נמלא צפירוש ה"ר יצחק. והלכך בנזירות של [ס']^[סו] אם גלחוהו ביום שלשים אינו קותר כלום דאיכא עדיין גידול שער קודם יום תגלחתא^{קפ}. ואם גלחוהו אחר שכלו ימיו (ואין) [ל]גידול שערקפא קותר לכ"ע* מדרבנן* כדמוכח בגמראקפ:

פירוש ארזי הלבנון

שלשים יום, כתב: פי' זה רחוק עד מאד דמה ענין סתם נזירות לסמירתו, ועל כן נראה דגרסינן סתם עכ"ל ז"ל (מלאכת שלמה).

קעה. מדבריהם משמע דלרץ שיקיים מצות תגלחת בשער פרע דהיינו בשער שיעור גידול ל' יום. (וכן משמע במפרש לקמן מ"ד ע"א ד"ה בעינן גידול שער עיי"ש) אבל לקמן (ע"ב ד"ה וקיס) כתבו דלאו דוקא אלא כיון שהיה לפנינו גידול שער ביום שלשים, מדאורייתא דיו צדק, ותגלחת מצוה יוכל לקיים במקצת שער נמי, עיי"ש ובהע' קנ"ד מש"כ.

קעה. ר"ל למה יסתור שלשים וכו"ה בשיטת"ק בשם תוס' הרא"ש. וכוונתו דבשלמא אי

מיירי מתניתין שגלחוהו ביום מלאת שפיר קאמר דקותר שלשים ייינו דקותר כל ל' שמנה עד עתה, ויתחיל וימנה נזירות חדש. אבל אי מיירי מתניתין שגלחוהו בראשית נזירותו דרך משל ביום כ', ועלה קאמר דקותר שלשים דפירושו שיקטור כל העשרים שמנה עד עתה ומעתה ימנה עוד עשרה ימי נזירות להשלים סמירת ל' יום, ואח"כ יתחיל וימנה נזירות חדש, זה אינו מן הדין דלמה יסתור יותר ממה שמנה עד עתה (עפ"י מפרשים). ועוד היו יכולים התוס' ליחמה, דלמה יגרע זה שגלחוהו ליסטים בסוף עשרה [או עשרים] ימים, ממזר השחא אחר

קפא. ר"ל אחר מלאת, [כגון] שנדר מאה יום לגדל שער וגלחוהו ביום מאה ואחד (או"מ).

קפב. ר"ל אינו קותר לכ"ע אלא מדרבנן. וזה מבואר לעיל ריש פ"ג (דף ט"ז ע"ב) עיי"ש בתוס', דהיינו לר' אליעזר אינו קותר אלא ז' ולרבנן ל'. ואם גלחוהו אחר שהציא קרבנותיו, לרבנן דאמרי תגלחת לא מעכבא אינו קותר כלום. ועי' בתוס' ע"ב ד"ה תגלחת טהרה. ומש"כ כדמוכח בגמרא ר"ל בעמוד ב' דאמר יליף תגלחת טהרה מתגלחת טומאה, וא"כ מה התם נטמא אחר מלאת אינו קותר אלא מדרבנן למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה לר"א ז' ולרבנן ל', א"כ ה"ה כאן גבי תגלחת טהרה (או"מ).

ציונים

[סג]. הלשון מגומגם וכו"ל: משום דבעי כדי סתם נזירות כשיגלה תגלחת של מצוה, שהיא שער גדול כפי שראוי לגדל בסתם נזירות כו'. (ב"ר, ועיי"ז באו"מ). ובגמרא כח"י הגיה כן: משום דבעינן לקוף נזירותו כשיגלה תגלחת של מצוה וכו'. [סד]. כ"ה גירסת הב"ר. ובאו"מ גרים עשרים, ובשטמ"ק גרים שמונה. [סה]. כן גרס בב"ר וכו"ה בשטמ"ק. ובאו"מ מקיים הגירסא שדפוסים יעו"ש, והכל הולך על דרך אחד. [סו]. דפוי"ז איתא: נזירות של ק'.

נזיר שגילה בין [בזוג]. במספרים: או שסיפסף. פירוש חלספ"י: כל שהוא. אפי' שער אחד קפ"ר לוקה עליו. [ו] מיירי שעוקר השיער מעיקרו ומשחיתו* מן השורש כעין תער דלוקה מקרא דתער לא יעבור על ראשו דמרבין בגמרא (עמוד ז') שאר המעבירין:

שער [סו] מלמחת רבי. משרשו [ו] מעיקרו הוא מגביה וגדל. [כל] מה שהשער גדל מתמר ועולה, הסמוך לראש אחר ימים יהיה ברחוק: או מלעיל רבי. מראש השער הולך וגדל אצל סמוך לראש אין [זו] ממקומו:

ושעיר זו כדי לכוף ראשו לעיקרו. בכל שער ושער [שיעורא] בעלמא הוא קפ"ר ובסמוך אמר (שזו ליגדל) [שזה גידול] השער זו' ימים ובכך יש חשיבות שער:

ואי אמרת מלמחת רבי נזירותו הא שקליה. כלומר השער שהקדיש ביום נזרו זה נטלו וגלחו וזה ששיירו זו כדי לכוף אין זה משער שהיה לו משעת קבלת נזרו אלא נמח זו אחר כן וסותר אחרי שלא נשתייר מאותו שער שהיה בקבלת נזרו קפ"ר. ואי אמרת מלעיל רבי

פירוש ארזי הלבנון

קפ"ר. דסיפסוף הוא גם כן ע"י תלישה. ומה שאמרו בגמ' לקמן ע"ז צברייתא חלס סיפסף וכו', ההבדל ביניהם הוא דחלס הוא שאותו השער בתחילתו או באמצעו וחולשה, וסיפסף הוא שאותו את השער בסופו וחולשה שעי"כ עוקרה משרשה (תפא"ס).

קפ"ר. דאי אפשר לפרש "כל שהוא" דהיינו שאין עוקר השער כולו אלא מקצתו למעלה, דבזה לכו"ע לא לקי ורק איכא איסור עשה למ"ד, כמבואר בסוגיא בסמוך.

קפ"ר. ר"ל שזה השיעור כדאי לכוף נאמר שיעורו בעלמא, עי' נדה (דף נ"ב ע"ב) צמחני' שם [שחי שערות האמורות בכל מקום כדי לכוף ראשן לעיקרן], ובגמ' אמרינן ששיעור חשיבות שער לענין גילוח הוא צדידול ו' ימים כחגלחת הטומאה וזה עצמו שיעור כדי לכוף (ב"ר).

קפ"ר. יש לעיין, הא גם אם ימנה מעטה שלשים אחרים הא ליכא לשיער שהקדיש בשעת נזרו, ואפ"ה אחר שלשים מצי לגלח, אלמא דראי שער לחגלחת אף שלא היה עליו בשעת נזרו. וא"כ

ציונים

[סו]. בגמ' לפנינו הגירסא האי מו"ח וברש"י ובפי' הרא"ש הגירסא האי צייתא. אצל בב"מ מייבן הגירסא האי שער וכו' ובגירסת החס' כאן.

מאי דאקדיש קאי. לדותו ששיירו ודאי מאותו שיער שהקדיש ובכך הו' שיעור חשוב ואינו קוטר כלום קפ' :

ת"ש מהאי אינצא. פירוש צ"י כינים: דקאי צעיקרא^[ט]. פירוש צעיקר השיער סמוך לראש ולא תלך משם בגידול שער. ש"מ דמלעיל רבי ומש"ה השער שסמוך לראש כדקאי קאי. דאי מלמחת רבי צרישא דצינתא צעי למיקס האינצא (והשער) [שהשער] הולך וגדל מעיקרו ולמעלה:

אגב חיותא נחת ואזיל. אינצא הוא יורד^[ע] למטה כשהשער גדל (מ)למעלה מרום הראש: **ברישא** דצינתא. לאו [דוקא] צרישא אלא צרוק מן הראש קאמר:

פירוש ארזי הלבנון

בשעת תגלחת שיהא "שיער נזיר גידול פרע" לא משכחת לה כי אם בשקיים ועומד כל שער משעה שזר דהיינו ל' יום. אבל כאן צאיצעיית הגמ' דדילמא מלעיל רבי א"כ שפיר משכחת לה "שיער גידול פרע" אף כי לא שיירו צו אלא מקצת שער, דכיון דשיער הנשאר סמוך לראשו קיים ועומד ולומה הוא משעת קבלת נזרו, וגדל ושהה על ראשו משך שלשים יום, חשיב גידול פרע בכך והלכך שפיר מצי מקיים ציה מצינת תגלחת^[סח]. ומה שאמרו בגמ' "מאי דאקדיש הא קאים" זה אינו משום דיש חשיבות מיוחדת לשיער שהיה עליו בשעת קבלת נזרו, אלא הכוונה ציה דכיון דשער הנשאר הרי הוא מאותו שיער שהקדיש, א"כ נמצא שעברו עליו שלשים ימי גידול ואיכא גידול פרע, וק"ל. ועי' ציונים אות ס"ח.

קבלת נזירות צכדי לכוף וכו', עי' צבור"פ שאף הוא חקר ציה והניח צצ"ע ועיי"ש צצריכות דבריו. וע"ע צצו"א סי' ק"מ סק"ד. וצהע' שאח"ז מה שכתבנו לצאר הדברים צדך אחר.

קפ'. עי' צהע' שלפנ"ז מ"ש משם הצרית יעקב, והצברים נפלאים. ואמנם צטרס רציתים כתצתי צברים ציה ומשנה לא וזה ממקומה. וכי הוא זה: הענין צריך ציאור שהרי כתבו החוס' לעיל (ד"ה סחס) דצעין דיהא שער גלל כפי שראו לגדול צסחם נזירות דהיינו שלשים יום. וא"כ האף מהני אותו מקצת שנשתייר מאותו שער שהקדיש בשעת נזרו. [וכאן שיך כמו כן כל הקוסיות צבריש הע' שלפנ"ז עיי"ש]. ויש לומר דמש"כ החוס' שם, זהו דוקא למסקנת הגמרא דמלמחת רבי וכיון דצעין

ציונים

[סח]. ונראה לפי"ז דה"נ אם שיירו צו פחות מכדי לכוף, אינו קוטר כי אם עד שיגדל צכדי לכוף, (אבל א"כ ספירת שלשים) וכמו כן אם בשעה שזר היה צו פחות מכדי לכוף והשחא שיירו צו צכדי לכוף דנמצא דליכא שיעור צכדי לכוף משער שהקדיש, אינו קוטר, כיון דקוף סוף שיירו מקצת משער שהקדיש ויש על זה המקצת שם "גידול פרע" ושפיר מצי מקיים ציה מצינת תגלחת. והגם דליכא שיעור חשוב משער גידול פרע, יש לומר דצאמת אפילו בכל שהוא קני אלא מפני שאין שם תגלחת נופל רק על שיעור שער חשוב להכי צעין שיעורא צכדי לכוף ולענין זה שפיר מהני צירוף שער בעלמא אף שאינו של "פרע". וכעין כל דמיון לזה מצינו צענין היתר מצטרף לאיסור לדעת הסוברים דאין ההיתר נהפך להיות איסור אלא רק מצטרף להשלים השיעור שיהא עליו שם אכילה, ועי' לעיל ציונים אות כ"ו. אמנם מצד הסברא יש מקום לדחות דלעולם צעין שיעור חשוב משער גידול פרע דוקא ולא קני צכ"ש. אבל נראה שאינו כן שהרי אם קיבל נזירות בשעה שלא היה עליו שער כלל, הרי דמגלה ודאי ציוס ל' אע"ג דליכא שיעור חשוב דגידול פרע, רק כל שהוא דהיינו אותו המקצת שגדל ציוס הא' לנזירותו ויש לתקן וצריך תלמוד. [סעט]. בגמ' הגירסא צעיקא. ולקמן צבד"ה ואי ס"ד וכו' ג"כ גרסו צעיקרא, אמנם דפוס"י הגירסא שם צמוס' צעיקא. [ע]. צ"ל: היא יורדת (הג' ר') צללל אשכנזי (ז"ל).

ואי ס"ד מלעיל רבי בעיקרא דצינתא צעי למיקס. [במקום] שעמדה כשהיתה חיה שהרי שם מתה:

התם נמי משום דלית בה חילא. כלומר צו שהרי מתה שמטה ואזלה (מחוצרת) [מחיצורה]^{קפ} ויורדת לראש השער שהוא תלוי למטה לנד הארץ ואין לה כח להאחז למעלה לנד הראש:

ת"ש מצורית של גויים^{פא} שמימים צלוריות [צראשיהם] לשם ע"ז (ובשער אין) [והשער הן] מגלחין כל סביב ראשו ומה שהיו מניחין הן גידלו^{עב} אותה בקליעה, [ו]סמוך לראש (ו)אינו מהודק כצראשונה. ואי מלעיל רבי אמאי [רפיה]. אלא ודאי מלתחת רבי ונדחית הקליעה לפנים והלאה מן הראש וגמלא כי השער* שסמוך לראש אינו קלוע ולכך הוי (כפרוש) [רפוי]. ומשני אידי דקמטא היא משיכצא רפיה. ממה שהוא שוכב עליה נוסעת ממקומה ונרפית סמוך לראש^{קפב}:

[דף ל"ט ע"ב] עיקבי נימהון. זקנס הסמוך לסנטר נראה לכן. אלמא מלתחת רבי וה"ה דמסקרתא נמי הוה מצי לאזכוחי הכי דכשגדל הנמר אין סוף הנמר (הנצו) [הסמוך]^{עג} לצהמה* נצו^{קצ}:

לפתור דהא ס"ד מלתחת רבי פירוש דהא הוכחנו דמלתחת רבי^{קצא} וא"כ לא נשאר משער שהיה צו משעת קבלת נזירות כדי לכופ ראשו לעיקרו אלא ש"מ מלעיל רבי ואותו שנשאר היינו אותו דמעיקרא:

פירוש ארזי הלבנון

קפא. ר"ל ממקום חיצורה בעיקרו (כ"ר). דמלעיל רבי אין יכולים לראות מה שגדל למעלה צראשי השערות וק"ל (סו"ט). קצ. אפשר לומר דלהכי לא הוכיח הגמ' כן מפני שלא נראה זה לעין דהנמר שמצביע מכסה אותם. משא"כ מה שהם נעשים רפי נראה זה לכל (תפא"ס). קצא. ולשון נזיר משונה. ועי' במרכבת המשנה פ"ה מהל' נזירות הי"א שכתב לפרש לשון הגמ' כאן כמו שאר "דהא ס"ד" שבש"ס.

קפב. הנה יש לדקדק דאמאי לא פשיט עוד מהתם דודאי דמלתחת רבי דאי מלעיל רבי למה לאחר שעשה הקליעה בסוף ראשי השערות אין לנו רואים שגדלו ויצאו חוץ לקליעה אם איתא דמלעיל רבי. ואפשר דגם זה יתורץ בחירון הגמרא, והוא דכששוכב האדם על הקליעה, דוחקה למטה וגם ראשי השערות שגדלו אח"כ ננכסים ונדחקים אל תוך הקליעה, והיות כן הגם שיהיה המציאות

ציונים

[עא]. כ"ה נדפס ונ"ה צמרא ורש"י וסו", וכ"ה צ"י הראש"ש ושאר ראשונים. וגירסת "כוש"ס" שלפנינו מוצא משליחת יד המצוקים. וכן בכל מקום במסכתין דאיתא עכו"ס או כומי הוא משליחת ידי הנ"ל ונ"ל גוי. [עב]. צ"ל: הן גדולין (הג' ר' נלאל אשכנזי ז"ל). [עג]. יש ג"כ ליישב גירסת הספרים: "אין סוף הנמר הנצו צצהמה נצו" ר"ל דאוחז צמר הנצו צצהמה למעלה במסקרתא, נצופו אינו נצו. (תפא"ס וכן כונת הכ"ר).

בגוץ שגלחוהו אחר מלאת. ציוס ל': ומני ר' אליעזר היא דאמר כל אחר מלאת ז' סותר. אם נטמא עד שזה ג' וז'. וכן אם גלחוהו ציוס ל' סותר ז' שלא יכול לגלח תגלחת נזרו עד אחר ז':

וב"מ דר"א. קאי [אלעיל] קצב כלומר מ"ט אמרת לר' אליעזר כי גלחוהו אחר מלאת דקני צו' והא אין גידול שיער פחות משלשים יום:

י"ד תגלחת טהרה. [כלומר] סתירה שהיא ע"י תגלחת שהיא טהורה מסתירה הצאה ע"י טומאה מה תגלחת [טומאה] כי נטמא ציוס ל' ממתינ' ז' [ותו לא] כך תגלחת טהרה כשגלחוהו ולא שיירו צו' כדי לכופ ראשו לעיקרו ז' ותו לא:

וקיים להו לרבנן דכל ז' אין השערות גדילין אלא כדי לכופ [ולפיכך] אינו סותר כלום דגידול של סתירה ז' אינו גידול כי אם כדי לכופ א"כ לא צעין (ז') [בשעת] תגלחתו* שיהיה בשער ראשו אלא כדי לכופ ואם גלחוהו אחר מלאת נמי ושיירו צו' כדי לכופ אינו סותר. אבל ודאי תגלחת דתוך מלאת סותר [שלשים] כדלקמן (דף מד.) מטעם גידול שער. אבל כשגלחוהו אחר מלאת כיון שהיה לפנינו גידול שער ציוס שלשים הראוי לתגלחת כדאמרן קצב, מדאורייתא דיו בכך קצב. ומיהו ז' יש לו להמתין (וילפינן)

פירוש ארזי הלבנון

סגי במקצת שער נמי, א"כ צריכין לפרש מה שאמר "מידי הוא טעמא אלא משום גידול שער" דהיינו שמוטל עליו מלות עשה לגדל שער פרע והלכך כל זמן שאין צו גידול פרע הרי עדיין לא קיים נדר נזרו והלכך סותר [אבל] בשעה שהשלים נזירות ל' בגידול שער הרי כבר קיים נזרו ומלות תגלחת יכול לקיים במקצת שער נמי. א"כ הא גבי יין נמי נימא הכי דכל זמן שלא קיים נדר נזרו להיות מופרש מן היין ל' יום הרי צנזרותו הוא עומד, דמאי שנא מלות גדל פרע ממלות מיין ושכר יצר.

והן, לכאורה היה מקום לחלק דבתגלחת כיון שמגלח הוא אף את שער שגדל צמיח שעברו עד עתה, הלכך מצטל הוא את הקודמים על מנת להשלים לאותם ימי גידול שער שהפסיד. משא"כ כיון אין הוא מצטל בכך אלא אותה הזמן ששטה ותו לא והלכך לא שייך צו ענין השלמה כלל. אבל זה אינו כי לו יצויר ששטה יין יום שלם או יומיים או יותר בציפות הרי בזה"ג שפיר שייך צו ענין השלמה ששלם לכה"פ אותן ימים שצטל מדיני נזירות, ואנן קיי"ל דין אינו סותר בשום ענין.

יש לומר (ולמדמי כן מדברי המז"א סי' ק"מ

קצב. פי' דלא קאי על מה דסליק מיניה דאמר לענין טומאה כל אחר מלאת ז' סותר [דעל] זה כבר פירש הגמרא טעמא לעיל ו' ע"צ] אלא אלעיל דאמרו ומני ר"א היא וכו' דגם בתגלחת ס"ל דאינו סותר אלא ז', ע"ז פריך הגמרא מ"ט. קצב. אולי צ"ל כדאמרן לעיל והיינו לעיל רפ"ג דתנן החם ואם גילה ציוס ל', ילא.

קצב. דצריהם צדורים דלענין תגלחת מלוא אפשר לקיים אף בשער שאינו גידול פרע. ויש לדקדק לפי"ז בטעמא דתגלחת סותר, דמאי שנא מיין דאינו סותר. דהנה לקמן דף מ"ד ע"א צעי הגמרא למילף דין יספור מק"ו ומה תגלחת שהותרה מכללה סותרת, יין שלא הותר מכללו אינו דין יספור, ושני מידי הוא טעמא אלא משום גידול שער גבי יין האי קאים שער עכ"ל. ובשלמא אי היה צעין לקיים תגלחת מלוא בשער פרע דוקא א"כ מתפרש היטב דברי הגמרא "מידי הוא טעמא אלא משום גידול שער" כלומר שאין זה מדין סתירה אלא מטעם דצעין תגלחת מלוא בשער פרע, ודין הא לא שייך האי טעמא. ונע"י בהמפרש שם דמשמע שפרש כן. אבל לפי דצריהם דלתגלחת

[דילפינן] מתגלחת טומאה ואע"ג דלא דמי לגמרי דהתם נריך להמתין ז' כדי להציא קרבנותיו בטוהרה מ"מ שוו חכמים (סתם) סתירה [לתגלחת] [דמתגלחת] דאחר מלאת לתתרת טומאה קצ"ה. אבל לרצון ודאי כיון [דאס] נטמא [לאחר מלאת] קוטר ל' יום כדאמרין בפ"ג (דף טו.) ה"נ הו"ל ילפי' כל תגלחת (דטומאה) [מטומאה] דלאחר מלאת לסתירת ל' כמו בטומאה דבעינן בשעת תגלחת גידול שער של ל' יום כי גלחוהו נמי אחר מלאת יהיה קוטר ל' יום ולא הוה סגי (כמו) [צמח] ששיירו צו כדי לכוף ראשו לעיקרו (כ"א) [א"ל כ] שיירו צו מה שראוי לגדל צל' יום ולכך אוקמי דוקא כר' אליעזר. אבל ודאי כרצון נמי מצי לאוקמי וכגון שגלחוהו [ציוס ל"ב או ל"ג] [עד] (אמרו) [דמדוד] רצון לר"א דנטמא ציוס ל"ב דאינו קוטר אלא ז' כדפ"ל. ושמא י"ל דמדוד (כעין) [כאן] אחר מלאת שהציא קרבנו [דאינו קוטר כלום] קצ"ה. ודוקא לר' אליעזר דאמר

פירוש ארזי הלבנון

קצו. פירוש, די"ל דלהכי אוקמי כר"א דוקא, משום דלרצון אס גלחוהו אחר מלאת כיון דס"ל תגלחת אינו מעכב אף אס גלחוהו לטטיס לגמרי קודם הקרבנות, אס אס"כ הציא קרבנותיו אינו קוטר כלום ומוחר לשמות יין. ומה שכתבו "אחר מלאת שהציא קרבנו" משמע לכאורה דרק דדיעבד, משום דלכתחילה יש לומר דימתין גס בהצאת הקרבנות עד אחר שיגדל שער כדי לכוף כדי לקיים מצות גילוח על הקרבן. אף אס דדיעבד שהציא. קרבנותיו שפיר מהני (כ"ר). וכ"פ בשלמי נזיר.) ובחז"א (ס"י ק"מ סק"ח) הגיה דצריהם כן: ושמא י"ל (דמדוד) [דדמי] כעין אחר מלאת שהציא קרבנו וכו'. פירוש, דהגס שגילחוהו קודם הצאת קרבנו, מ"מ י"ל דדמי לגילח שלא כמאוזמו אחר הצאת הקרבן (דמתן לקמן מ"ד ע"ב דאס גלח צמדינה י"א). ואע"ג דהכא בשעת הצאת הקרבן הריהו מגולח ואינו ראי לתגלחת, מ"מ אינו מעכב כיון דיקיים גילוח אחר שימתין ז' ימים. ומקום הספק משום די"ל דלעולם אינו מציא קרבן בשעה שאינו ראי לתגלחת וא"כ צנטמא אחר מלאת ג"כ ממתין ז' ומציא קרבנותיו. עכ"ד (בנצח תוספת נפק). והאז"מ כפי הנראה ס"ל דאין לפרש כן שנגילח קודם הצאת הקרבן לא יסתור ל' לרצון שהרי משנה מפורשת היא לקמן מ"ו ע"ב דכנה"ג

עיי"ש סק"ו) דבשומה יין ודאי לא חשיב כלל קיים נדר נזיר שכן עיקר נזירותו קיים אלא שחטא צדן יין. משא"כ גבי קידוש שער דהוי דבר שצופו וכיון שנתגלה הפסיד צורת נזיר צדן והלכך חשיב כלל קיים נדר נזיר עד שישוב שער כפי שהיה. ועדיין נריך תלמוד. (ועי' בחז"א שס שכתב דעיקרו של דין סתירה בתגלחת הרי הוא הלכה למשה מסיני וכמ"ש החוס' דף מ' ע"א ד"ה לסתור. והגמ' שס דף מ"ד רק מפרש טעם ההלכה. ואף שכתב כן דעת הר"מ מ"מ חזר ושנה כן גס דעת החוס' עי' שס בס"ק י"ד).

קצה. מרהיטם לשונם משמע דמן הדין הוה מצי לגלח בזה יום שגילחוהו אלא לרצון שוו תגלחת טומאה לתגלחת טוהרה ומתין ז' הוי לרצון צעלמא. וזה לא נהירא, דלעיל מוצא דצריהם דבפחות מכן אין צו חשיבות שער ולא מצי עבד ציה תגלחת כלל. והכי הו"ל ואע"ג דלא דמי לגמרי דהתם נריך להמתין ז' כדי להציא קרבנותיו בטוהרה, מ"מ ה"נ נריך להמתין ז' ימים כדי גידול שער, ועיקר הילפותא הוא דכי היכי דצנטמא אחר מלאת אינו קוטר ולכך סגי צו' ה"נ כשגילה אחר מלאת אינו קוטר ולכך סגי בשערה (וכ"כ החז"א ס"י ק"מ סק"ח). סוף דבר לא ירדתי לסוף דברי החוס' בזה וה' יאיר עיני להצין דעת קדושים.

ציונים

[עד]. האז"מ הגיה דל"ל: "צ' ימים או ג' אחר מלאת (מיצות צ' ימים או ג' הם נוסחת דפו"ר, ועליהם הוסיף מיצות אחר מלאת).

תגלחת מעכצא (ש)אס גלחוהו לסטים ולא שיירו בו כדי לכוף קוטר (ל') [ו'] יוס כדי [לחזור ו]לגלח (ולחזור) ולהציא קרצנותיו. אבל לרצנן דאמרי דתגלחת [דאחר מלאת] לא מעכצא אינו קוטר כלום קצא ומותר לשמות יין מיד אחר שהציא קרצנותיו. ונהי לרצנן נמי טעון תגלחת למצוה קצא ונריך להמתין ו' ימים קצא, לישנא [ע]ה [דאינו] קוטר משמע דאס לא שיירו צעיא סתירה שיש שום איסור מכה נזירות עליו או שאסור לשמות צין או לשום דבר כל כמה דלא חזר וגילת, ולרצנן לא הוי שום איסור עליו:

ת"ר אין לי אלא תער. דוקא שלוקה: תלש זה כל שהוא. פירוש שלא בתער. צין שעקר השער מתחילתו סמוך לראשו ומיהו שלא כעין תער וצין שלא עקרו לגמרי כ"א מקצתו מנין דאסור: ת"ל קדוש יהיה גדל פרע. שמונה לגדל שער ועובר בעשה קצא אימגלח ממנו כלל גם כי אינו קונו לגמרי מעיקרו. אבל בקוץ מעיקרו לגמרי כעין תער איכא לאו בכל המעצרים כדמני [באידיך] צרייתא, דלא פליגי אהדדי. אבל ניחא ליה להאי תנא למימר קדוש יהיה גדל פרע דמיניה שמעינן איסור [אף אס] אינו קוץ לגמרי מעיקרו:

פירוש ארזי הלבנון

קצא. דצריהס נראים מוכרחים. דליכא לפרש חלש כו' מנין דלוקה, דהא קדוש יהיה לא משמע מיניה אלא עשה ולא לאו והיאך לקי. משום הכי הוכרחו להעמיד הצרייתא בשאינו כעין תער. (פי' ספרי דר רב להדר"פ.) ומיהו צפרי [פר] נשא פכ"ה לא תניא הכי והכי איחא התם: חלש סיפקא וסיפר מנין שהוא "לוקה ארבעים" ת"ל קדוש יהיה מכל מקום, דצרי ר' יאשיה. ומ"מ הדין אמת דעשה איכא בכל גוונא (חז"א סק"מ סקט"ו. וזה"ק על דצריהס צמ' אהלי יהודה.) ועי' צד"פ שם לישב נוסחת הספרי היכי נפ"ל מלקות מקדוש יהיה, דלא הוה אלא עשה.

ר. ר"ל דעשה עובר אף בשאינו כעין סער, וללאו צעי כעין תער דוקא. (צ"ר.) והנה בשאינו כעין תער מסתברא דמכל מקום לוקה משום לאו דכל יתל דכיון שאסור לעשות כן מחמת עשה א"כ עובר על קדושת נוזר ושייך כל יתל דצרו. (כ"כ המנ"ח מנ' שע"ג בענין סך נשא לדעת הר"מ. ובחשונה בית יצחק יו"ד ח"ב סי' נ"ו סק"ג פליג עליה וס"ל דפטור לגמרי ע"ש.)

קוטר (ועי' הע' קצ"ו) ולכן הגיה דצריהס דכ"ל: ו"ל [דמיירי] כגון וכו' ופי' דדוקא צכה"ג שנתגלח אחר הקרבת הקרבן י"ל לרצנן אין קוטר כלל. והצ"ר הקשה עליו דצכה"ג גם לר' אליעזר אינו קוטר שהרי תגלחת ראו לעשותה בכל מקום ע"ש.

קצא. דצריהס צה לכאורה נסתרים ממנה מפורשת לקמן מ"ו ע"ב, שם משמע להדיא דתגלחת אחר מלאת קוטר מה"מ. ועי"ש הע' תכ"ט מש"כ.

קצא. והנה למדנו מדצריהס דאע"ג דאינו ראו לתגלחת בשעת הבאת הקרבן, לא פקעה מצות גילוח. ואע"ג דצנטמא קודם גילוח אמרו (לעיל י"ד ע"ב) דפקעה מצות גילוח. טומאה שאני דגופיה אדמי וכיון דאדמי אדמי, אבל תגלחת שאין החסרון רק ממה שאין לו עכשיו שיער לגלחו לא אדמי ומגדל שער ומגלח (עפ"י חז"א סי' ק"מ סק"ט, וע"ש מה.)

קצא. פי' דהגם דס"ל דאינו לעיכובא מ"מ הרי טעון תגלחת למצוה וא"כ לוקמיה הצרייתא כרצנן.

ציונים

[ע"ה]. מיהו לישנא וכו', כ"ל (צ"ר).

רבי יונתן אמר אין כו' חלש סיפסק פטוריא. צין כי נמי חלש מעיקרו צין אינו חלש^[טז] מעיקרו אינו עוזר כלל אפי' כעין תער חלש בתער ולא בשאר מעצירין. וכן משמע הסוגיא דלקמן דלר' אליעזר נזיר אינו חייב בשאר מעצירין, א"כ [אנו] זקוקין לומר דחד מהנך אית ליה הכי, ולכולהו שאר תנאי אמרי' דמחייב בשאר מעצירין א"כ ר' יונתן הוא דסבר הכי:

והבתיב קדוש יהיה גדל פרע. ומשמע דאיסור עשה מיהא איכא בשאר* מעצירין*. ומשני דכי מגלת בתער ראשו [איכא] לאו ועשה. אכל שלא בתער גם כי גילת הכל ליכא לאו ולא עשה:

ב"ל שהוא. פירוש אפי' שער [א'] יד: ת"ל לא יעצור על ראשו. לרבות כל המעצירין וצלבד שיהא כעין תער (מעיקרו) [דעוקרו] משרשו לגמריה. ותנא דמתני' נמי ס"ל כהאי תנא וכת"ק דר' יונתן:

פירוש ארזי הלבנון

רא. מדבריהם נראה דל"ג כאן חיצות "כל שהוא" וכן מסתבר שהרי אפילו הרבה פטור כיון דתער דוקא (עפ"י ב"מ).
 רב. והנה לכאורה לר' יונתן יהא מותר נזיר לכתחילה לספר ראשו בשאר מעצירין כיון דליכא צוה שום איסור, והיה מקום לומר דמ"מ יהא אסור משום צל תאחר תגלחתו (כמבואר בנדרים ד' ע"א) שנמצא גורם לאחר תגלחת טהרתו דליכא גידול פרע בצמר ל' יום. אכל זה אינו, דלקמן צמ' מוכח להדיא דלר' אליעזר [דס"ל כר' יונתן] ליכא שום איסור בשאר מעצירין כמש"כ בהע"ר רל"ד עיי"ש.

והטעם בצמח מפני מה אין עובר צוה אכל תאחר, ראיתי בקר"א (לדף מ"א ד"ה ובמ"ט) שתירץ משום דסתירה דתגלחת לא חשיבא סתירה שהרי בנזירות מרובה לא סתרא (כמו שכתבו התוס') לעיל ע"א) ועל כן י"ל דלא עבר בצל תאחר, ולא דמי להדיא בנדרים דשם מיייר בנזיר צבית הקצרות דאיכא דין סתירה דטומאה. ואריך להעמיק בהצנח הדברים. ושו"ר בתשו' צמח נדק (מלוצאויטש) יו"ד

סי' צ"ג מס"ק י"ד ואלין שהאריך טובא להוכיח צראיות חזקות דאף לר' יונתן אסור לגלות לכתחילה מה"ת עיי"ש וצ"ע.

ציונים

[עו]. צ"ל חולש וכ"מ בדפוס (דאיחא שם חלוש).

ומאחר שסופינו לרבות כל דבר. אפילו שאר מעבירין: מה ת"ל תער. [דאי] לא שמועין כעין תער, (לרבות) [לכתוב] משחית וכו' רי':

לפי שלא למדנו תגלחת האחרונה שיהא נחער וללמדו ממזורע אי אפשר שאין לומדין קל מחמור להחמיר עליו. ולקמן יליפין מהיכא פשיטא להאי תנא דתגלחת מזורע נחער והא לא כתיב תער בפירושו:

[דף מ' ע"א] שאין דיין קל מחמור. שהמזורע חמור שטעון תגלחת כל שער גופו דכתיב (ויקרא יד) והיה ציוס השצעי יגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו וגו' תאמר נזיר שהוא קל שאינו צריך לגלח אלא ראשו כדכתיב צהדיא צקראי ולכן לא יטעון תעריי. [לכן] כתיב תער לא יעבור ואם אינו ענין לאיסור העברה שצחוק נזירותו דהא (איהו) [אפילו] בכל המעבירין לקי תניהו לענין תגלחת למזות תגלחתו של סוף נזירותו דאינו אלא נחער:

רבי אומר אינו צריך. תער לאחוי לתגלחת אחרונה של נזיר, כדי נמי צריך לגופיה אפ"ה ידעין ממילא דתגלחת אחרונה נחער. וזהא פליג את"ק דידיה דת"ק אייתי לתער משום תגלחת אחרונה. ופריך והא כתיב תער לא יעבור דמשמע שאר מעבירין נמי והיכי קאמר רבי דאחי לגופיה דמשמע^[ט] דנחער דוקא מיחייב דס"ל לגמרא דאין לנו לומר דרבי יסבור כר' יונתן דלא אסר שאר מעבירין^{יב}, דמדקאמר אינו צריך משמע דלא אחי

פירוש ארזי הלבנון

הנזיר לשנות דבעין לתגלחת אחרונה שהוא נחער דוקא ולא בשאר מעבירין (אז"מ וע"ש ובמש"כ בדור הראשון בגמ'. וע"ע בדברי הכ"ר שם).

רי. ועי' מש"ה צהע' רי"ד דברי בעל הטורים שכתב דנזיר טעון תגלחת כל גופו.

רח. וה"ה דהו"מ לפרש חומרא דמזורע משום שאינו בשאלה. וכמו שכתבו לקמן ע"כ ד"ה אין.

רצ. מפני דקשה למה הקשה הגמ' על רבי יוסף מעל ר' יונתן, דכמו דרבי יונתן לא דריש "לא יעבור" מפני דס"ל דברה תורה כלשון בני"א, כן ס"ל לרבי. על זה פירש התוס' דס"ל להגמרא וכו' (תפא"ס, ועיי"ש).

תער. ודבריהם נאמנה כי עיקר שרש תער שחי אוחיות "ער" שענינו גלוי כמו פלוטה ועורה (ישעיה ל"ב) ואת ערום ועריה (יחזקאל ט"ז) ולכן נקרא מכסה הבשר עור ע"ש שהוא המסך החיצון הגלוי ונראה. ונקרא סכין הגלחים תער על שם שמסיר את השער ומגלה את עור הבשר. לכן כל העושה פעולות התער נכלל בו (הכתב והקלה).

רו. ר"ל לכתוב משחית לא יעבור על ראשו. דאם תער בא לאשמעינן דבעין דוקא כעין תער דיש בו השחמה, דגילות שיש בו השחמה זה תער אבל לא בעין תער דוקא כדס"ל לרבי יונתן רק ללמוד דבעין השחמה כעין תער (וכמ"ש התוס') דכ"ה אלא אימא כעין תער שעוקר השער ומשחיתו מעיקרה), לכתוב משחית לא יעבור על ראשו. לכן

לאפלוגי על חגא קמא ידי' דמחייב על כל מעצירין. ומשני לעצור עליו צב' לאוין. לכך כתב חער, דמגלח בחער עובר בשני לאוין משום חער ומשום מעצירין דהלאו קאי אחר וקאי נמי אשאר מעצירין והוי כאילו כתב חער לא [לא] יעבור, דאיתו לשון [ע"פ] [קאי] לפניו ולאחריו. והשתא נפקי תרוייהו מתער לרבי דאי לא נכתב חער אלא לתגלחת מזוה כדקאמר ח"ק (מ"מ) [א"כ] לכתזיה לחער בפירוש גבי תגלחת של מזוה, למאי הילכתא כתבו גבי איסורא לומר [לך] שלוקה שמים. ואם כוליה להכי הוא [ד]אחא אמאי סמיך עד מלאת אל חער לא יעבור, אלא רצה לומר עד מלאת לא יעבור חער הא לאחר מלאת לא יעציר שער ראשו אלא בחער:

אמר רב חסדא ללקות בלחת. על שער אחד הוא לוקה אם החרו בו על תגלחת וגלח שער אחד הוא לוקה:

לעבב בשמים. בכלות ימי נזירותו שמזוה עליו לגלח ראשו אם גילח כל ראשו ושייר שתי שערות לא עלתה לו תגלחת:

לסתור אינו סותר אלא מגלח רוב ראשו. וכולן הן הלכה בנזיר שלא מזינו בהן טעסרי:

ובתער. [ונראה] (פי') דקאי ארישא דאינו לוקה אלא בחער אבל הוא סותר כי נמי אינו כעין חער אלא [צרוץ] ראשו סותר [היכא] דלא שיירו בו כדי לכופי"ב אע"ג דלא

פירוש ארזי הלבנון

רי. ויש מפרשים לעצור עליו צב' לאוין, שאם גילח חער ובשאר מעצירין דהוו שני שמות כמו ענינים לחים ויבשים דמין אחד ולא אחד, לוקה שמים (תוס' איוורא).

ריא. דבריהם ז"ע דהא לקמן מ"ב ע"א יליפין מקראי הך דינא דלסתור צרוץ ראשו, וכן נמי לעבב בשמים מקרא יליף לה התם, ואין כתבו וכולן הלכה היא בנזיר (ב"מ ועי"ש).

ריב. התוס' מילתא פסיקתא נקטי דהיכא דלא שיירו בו כדי לכופ ודאי סותר לכו"ע, משא"כ בשעירו בו כדי לכופ הגם דאסיקנא לעיל דמלחת רבי וסותר, מ"מ לא פסיקא מילתא, דמשכחת לה דאינו סותר היכא שגילתוהו אחר מלאת אליבא דר' אליעזר וכדקמני דבריתא דאיתיה לעיל ל"ט ע"ב

צינים

[עמ]. בהג' ר' בללאל אשכנזי ז"ל גרים: דאיתו לא קאי וכו'. ובב"מ גרים כאילו כתב חער לא יעצור ולא יעצור דאיתו לשון כו'.

הוי כעין חער. ופריך בתער אין דוקא לוקה בשאר מעצירין לא הא תנן נזיר שגילת
בין בתער בין צוג בין בשפשוף כל שהוא חייב: אלא אימא כעין חער שעוקר השער
ומשחיתו מעיקרו:

תניא נמי הכי. שלוקה [באחתריי וסותר] כרוב ראשו:

נזיר שחלש ומרט ושפסף כל שהוא חייב. לוקה: ואינו סותר אלא כרוב ראשו ובתער.
פירוש כעין חער:

בשם ששתי שערות [מעכצות כך שתי שערות] סותרות. אם גלח ב' שערות חוץ ימי
נזירותו:

תנן הסם. (פירוש בת"כ) [פרק בתרא]^[עט] דנגעים: שלשה מגלחים. נזיר דכתיב וגלח
את ראש נזרו מזרע דכתיב וגלח את כל שערו ולויס דכתיב והעצירו חער על כל
בשרו:

פשיטא. דתגלחתן מזה דהא קראי כתיבי:

מזהו דמימא משום עצורי שער הוא. פירוש ותער לא מעכב בהן ואפי' סך נשא קמ"ל
[דלא] דתגלחתן מזה:

נשא. מין (ה) משיחה שמשרת השער. ותימה דהא מקיפא שמעינן לה צהדיא דהא קמני
סיפא וכולן שגילחו שלא בתער לא עשו ולא כלום. וצריך לומר דאי מההיא הוה
אמינא מאי שלא בתער שלא כעין תעריטו ואפי' סך נשא נמירטו:

פירוש ארזי הלבנון

רג. וצריכס לגרום בגמרא "סיפסף כל שהוא חייב ואינו סותר כו" ופסי הגהת האו"מ, וכ"ה בתוספתא, וכן גרסי תוס' צהדיא דציבור שאת"ו. וצפי' הרא"ש הביא שתי הגירסאות עיי"ש.
ריד. וצבעל הטורים (ויקרא ל"ג י"ג) "והתגלח" גימ'ל רבתי, שג' צריכין גילוח גדול בכל מקום שיש שער, נזיר מזרע ולויס עכ"ל. הנה מש"כ בכל מקום שיש שער, תמוה, דהא צנזר אין מגלח אלא ראשו בלבד וצ"ע. ומ"מ אין מזה סמירה לנעם המידוש דגימ'ל רבתי, שהרי מ"מ צנזר הוי גילוח גדול שמגלח ג"כ פאות הראש. שוב הראוני שכבר

עמד על דברי צה"ט אלו צמ' קריח מלך למרן הגרשיח"ק שליט"א פ"ח מהל' נזירות ה"ב.
רשו. כוונת דצריהס היינו דהו"א דמאי דאמר וכולן שגילחו שלא בתער אשכור שער קאי שבה יתיישב אומרו "או ששיירו ב' שערות", דמילת "או" לא יאמר אלא על ב' דברים שיהי או נאמר זה או זה, אבל אם פ' שלא בתער הוא דוקא, א"כ רישא מיירי בדבר אשר צו יגלח וסיפא מיירי באופן הגילוח ואין תצא על זה מילת או. ולזה הייתי אומר דהכי פירושו וכולן אם שיירו מהשער שלא גילחו אומו כעין חער שעוקר השער מעיקרו

ציונים

[עט]. כן הגיהו כל המפרשים. הן אחת כי אחת ג"כ בת"כ מזרע פ"ב פ"ב.

בשלמא גבי נזיר כתיב תער לא יעצור על ראשו. לת"ק צאס אינו ענין למלקות חניהו ענין לחגלחתו ולרבי מדסמכו לעד מלאת אלל תער לא יעצור:

תנופה בגופן. דכתיב והניף אהרן את הלוים תנופה לפני ה' (נמדבר ח): תאמר צמזורה. שאינו טעון תנופה בגופו אללא [צקצקנו] ולכך לא יטעון חומרא דתער דזוג נמי יועיל:

[דף מ' ע"ב] **אין** קרצנו דלות. אללא קרצן קצוע צין עניים צין עשירים: תאמר צמזורה. שאס עני הוא מציא כפורים וא"כ גס לא נחמיר עליו להטעינו תער. ואין להקשות לפי מה שמשקינן דיליף מזורה מקרא אחרינא שלא צמזיר דהיינו (צמזיר) [מזקנו] דצממוך, לייחתי* נזיר צמה הצד^[פ] רש"י, דאיכא למיפרכ שכן אינו צשאלה או שכן שכל גופו^[פא] טעון חגלחת:

פירוש ארזי הלבנון

או ששיירו צ' שערות שלמים כו'. לזה אמר רישא שחגלחתן מזוה שסחם גילות הוא כוונת המזוה ושמעב צו ואס גילתו שלא צתער לא עשה כלום (קצן אהרן פ' מזורה פ"ג). א"ה הנה לפי המסקנא דצעי תער ממש א"כ משמש חיבת "או" על צ' דברים שאינם שוים, וצ"ל כוונת רבינו ז"ל דטפי מסתברא לאוקמיה אצ' דברים שוים, אללא צאמת פעמים משמש גס על שאינם שוים. רש"י. דנשא מיקרי נמי כעין תער. ולדבריהם ה"ה די"ל ואפילו צמספרים כעין תער. אללא מילתא דפסיקא נקט (צ"ר). רש"י. ר"ל לפי מאי דאסיקנא לקמן אליצא דרבנן דמזורה לא מנזיר יליף אללא מקרא אחרינא,

א"כ נלמוד נזיר מלוים ומזורה צמה הצד, ולמה אצטרך לכתוב צמזיר (כ"ח). וקשה דמאי מקשו החוס', והרי צרייתא קמני לעיל להדיא ללמודו [לנזיר] ממזורה אי אפשר שאין דנים קל מחמור, ופי' החוס' שס דהיינו חומרא דמזורה מגלח כל גופו משא"כ נזיר דאינו מגלח אללא ראשו בלבד. כן הקשו האו"מ והצ"מ והחו"מ. וצק"ר א כח צדה"נ דהיא גופא כוונת החוס' לומר דאין להקשות דיליף נזיר ממזורה, כיון דמזורה חמור כדקתני צצרייתא לעיל, והיינו חומריה דאיתיה צשאלה וכו'. וע"ע צאו"מ שהקשה אף למירוך החוס' דאכתי לכתוב צלוים ויליף צמה הצד מנזיר ומזורה. ועי' גס צק"ר א מזה.

צינים

[פ]. האו"מ מוחק חיבות "צמה הצד" וגורס "צמה מצינו" וכ"כ הרב המסדר ס' תו"נ וז"ל: לא ידעתי איך שיך צה מה הצד מאחר דמזורה ולוים הם שוים. ובשלמא אס היה הפרס ציניהם שהיה צלוים מה שאין צמזורה וצמזורה מה שאין צלוים היה שיך שפיר לומר יחתי צמה הצד דהצד שציניהם דטעוין חגלחת ואין חגלחתן אללא צתער אף אי ציא נזיר. אללא עתה דלוים ומזורה הם שוים לא שיך לומר צמה הצד אללא צמה מצינו או ממזורה או מלוים, מה מצינו צמזורה שטעון חגלחת וחגלחתו צתער אף נזיר דטעון חגלחת חגלחתו צתער, או מה מצינו מלוים כדאמרן. לכן נראה דגרסינן בצברי החוס' צמקום צמה מצינו צמה הצד וכדהגיה הרב או"מ, עכ"ל. [פא]. לפי הגירסא שלפנינו צמקופות דגרסינן "צמה הצד" א"כ כאן צ"ל "שכן אין צשאלה" או שכן שכל גופן וכו' צלשון רפס. אללא לגירסת האו"מ שהבאנו ציון שלפניו אמי שפיר דגרס' צלשון יחיד דוקא. [פא*]. שו"ר שכן הגיה צגליוות הש"ס לרבינו הקה"י ז"ל.

והא' חנא מעיקרא. בצרייתא דלעיל קאמר ללמדו ממזורע אי אפשר כו' אלמא דקיס ליה לתנא [תער] במזורע בלא נזיר שהרי בא [למילף] נזיר ממזורע. ובהך צרייתא ר"י בעי למילף מזורע דבעי תער מדינא דנזיר וליס אלמא מזורע גופיה לא יליף אלא מזורע. ומדינא נמי לא אייתי [דקאמר] מה להלד כו' וסוף לומדו מראשו דכתיב בנזיר [מזורע] ר"י: [והא] [ומ"מ] רבי אליעזר. [ר' אליעזר] לא ידע תער במזורע אלא מזורע כדמפרש והולך: דתנן. בפרק בתרא דמכות (דף כ:). [ו] אינו חייב כו'. לגבי פיאס דזקן חניא דאין חייבין בהשחתת פאת זקן בין כהנים בין ישראלים עד שיטלנו בתער. ור"א אמר אפי' ליקטו במלקט ורהיטני מיחייב ר"י:

ובא' טעמייהו דרצנן. כלומר [אכתי] מהיכא נפקא לן דפשיטא להו דמזורע בתער אפילו בלא נזיר כדס"ל: דתניא זקנו מה ת"ל. במזורע כתיב והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו וכו' והלא בכלל כל שערו הוא ולמה פרט זקנו: לפי שגא' גבי כהנים ופאת זקנס לא יגלחו יכול אף מזורע, כלומר כהן והוא מזורע י"כ כן שלא יכול לגלח זקנו. והא דכתיב וגלח את כל שערו ע"כ לצר מזקנו א"נ בנמרט זקנרבי שאין עשה דגילוח דוחה לאו בהשחתת זקן הכהנים ועשה דקדושים [יהיו] דכהנים: ת"ל זקנו. מיותר שנכתב במזורע לאשמועינן דאחי* עשה דזקנו דחוי* לאו בלא יגלחו בכהנים

פירוש ארזי הלבנון

ר"י. גם לקמן מ"א ע"א ד"ה ראשו קרי לה התוס' צרייתא. וכ"ה ברש"י שם ד"ה ור"א, וכן משמע לי שגא' דרנא בר משרשיא "האי חנא מעיקרא וכו'". וז"ע דמשמע דכל זה אינו אלא שקלא וטריא דבני הישיבה (רש"י לרש"י שם. ועי' קר"א).

ר"ח. דצריהס מגומגמים, דמה שכתבו "ומדינא נמי לא אייתי וכו'" לכאורה לא שייך ענין זה כלל לקושייתו דרנא בר משרשיא. גם מה דמסיימי "וסוף לומדו מראשו וכו'" אין מובן רגועם בזה. ואולי יש לפרש דצריהס עם מעט הגה"ה וכו' ל: "ואע"ג דמדינא נמי לא אייתי דקאמר מה להלד כו', מ"מ סוף לומדו מראשו דכתיב בנזיר מזורע". וביאור הדברים, דהנה באמת נריך להצין קושייתו דרנא בר משרשיא, דלכאורה לק"מ דאדרנא מצרייתא מוכח דלא ילפינן מזורע מנזיר ולייסי שכן איכא למיפרך מה להלד וכו', וא"כ שפיר יש לומר דאיחא שוס דרשא למילף תער במזורע ממקום אחר, דהשחא לא תיקשי חו הנך תרי צרייתות אהדדי, דמאחר שעל כרחך הוצרך ללמוד מזורע ממקום אחר ולא מנזיר, א"כ שפיר אמרה צרייתא

ר"ב. וביצמות (דף ה' ע"א) איחא כן בגמרא בהדיא: שומע אני אף כהן מזורע כן, ת"ל זקנו וכו'.

ר"בא. פירוש, דאס נאמר דבעינן קרא דכתיב שיהי כל גופו בלא שער, ההכרח לומר דהעשה דגילוח בכהן מזורע אינו אלא כשנמרט זקנו, דכשלא נמרט דאז א"א לקיים צו וגילח כל שערו, אין המצוה של גילוח כלל (תפא"ס).

ועשה דקדושים יהיירבא*. ואע"פ שאין עשה דוחה לא תעשה ועשה בעלמאריב הכא דחי כדאמר בריש יצמות (דף ה.) דהאי לאו ועשה דחינו שוה [בכל] הוא דהשחתת זקן אינו צנשים כדאמר פ"ק דקדושין (דף לה:). וא"ת ודלמא אחי למישרי לאו גרידא דלא תשחית פאת זקנך רבי וי"ל (דמשער) [דמסתברא] דאיכא למימר קרא סתמא כתיב (צו) * צין* בישראל (ככהנים) [צין כהנים] רבי. ועי"ל והוא העיקר דע"כ לרבנן ללאו גרידא דישראל לא אינטריך קרא, דנפקא להו מראשו (מקרא קמא) דדחי עשה דמאורע לאו דהקפה, דסבירא להו דהקפת כל הראש שמה הקפה כדאיתא בסמוך א"כ זקנו לא אינטריך קרא אלא לכהנים רבי ולא שמועין דעשה דמאורע דחי לאו ועשה דהשחתת זקן הכהנים. (גרידא) ומדלמא קרא דזקנו למישרי לו לאו דהשחתת זקן והשחתת זקן לא מחייב אלא בתער מכלל דמאורע תגלחתו אינו אלא בתער דאם לא כן זקנו למה לירבי:

[ובגמ'] דבתער. כלומר חיוצ השחתת זקן מנה להו לרבנן דלא הו אלא בתער דמינה ילפינן תער למאורע:

פירוש ארזי הלבנון

רבא. פי' ולא דיבר הכתוב אלא בישראל שאין צו אלא לאו גרידא ולא ככהן שיש צו לאו ועשה. רבא. ואע"ג דכמה דוכתי אמרינן דלוקי קרא דמסתבר טפי אע"ג דהו סתמא. שאני הכא כיון דעל כרחק רישא דקרא "יגלח את כל שערו" ככהן מאורע נמי, א"כ סיפיה דקרא נמי ראשו וזקנו מסתמא דאיירי נמי ביה ועליה קאי ולא אמרינן האי כדאיתיה והאי כדאיתיה (ג"מ).

רבה. עי' לקמן הע' רל"ז מש"כ על דבריהם בזה.

רבו. על דבריהם קשה [פ] דאכתי מהיכי תימי למישרי לאו ועשה דכהנים. דלעולם אימא לך דקרא דזקנו בישראל מיירי דאיכא חד לאו גרידא, וכי תימא דהא כבר שמעין מראשו, מ"מ אלנטריך זקנו לאשמעינן דדחי, ללמדנו אחגלחת מאורע דאינה אלא בתער. (ואין לדחות דא"כ ראשו למה לי, דראשו ודאי נריך לאשמעינן דהקפת כל הראש שמה הקפה וכדלקמן). יש לומר דזה אין סבירא לומר דזקנו אחא לתער לחודיה דא"כ לא לכחוב זקנו ולכחביה לתער כהדיא, אלא ודאי דלמא לכהנים, ותער ממילא שמעין. כן מירך בשלמי נזיר. וכן ברבינו עזריאל ובצ"ר כתבו ליישב דאין

רבא*. לכאורה קשה איך דחי עשה דמאורע לאו דהשחתת זקן, והלא במאורע צ' שערות מעכבות (כדלעיל מ' ע"א) וא"כ לא הו בעידיניה דכשהו מגלח צ' שערות כמלא פי הזוג כבר עבר אלאו דהשחתה והעשה לא מקיים עד שמגלח כל שערו דוקא. ועכ"ל כיון דהו"ל התחלת המצוה הו"ל בעידיניה וכמ"כ הנמוק"י בשם הר"ן ריש פ' אלו מציאות. וזה דלא דהתוס' גיטין מ"א ע"א (ד"ה לישא שפחה) לעינן חזיו עבד חזיו צ"ח שכתבו דזהערה עבר אלאו והעשה לא מקיים אלא צמר ביאה לא הו בעידיניה ולדבריהם קשה כנ"ל. ואפ"ל דהתוס' גיטין לא אמרו כן אלא למאי דילפינן עשה דוחה ל"ת מכלאים צניעות, אבל לאו דהשחתה אע"ג דלא הו בעידיניה מ"מ לא ילפינן מיניה לעלמא שכן אינו שוה בכל דליתיה צנשים וכן מלאו דנזיר דבסמוך ליכא למילף כיון דאיתיה בשאלה (עפ"י הלכה למשה). ועי' עוד בתשו' חת"ס יו"ד סי' קל"ט וסי' ק"מ מש"כ בזה, ובמנ"ח סוף מנ' רנ"א.

רבא. רנ"צ דלא תיקשי דנילף מכאן לדלמא דעשה ידחה לא תעשה ועשה. ועי' בסוגיא דיצמות שם.

ציונים

[פ]. ר' עזריאל, קר"א, ב"מ, שלמי נזיר.

דתניא ופאת זקנס לא יגלחו. כהנים כתיב: יכול אפי' במספרים יהא חייב ת"ל ולא תשחית פאת זקנק. בישראל כתיב. ובמספרים ליכא השחתה שאינו נוטל השער מעיקרו ושרויכ":

אי לא תשחית יכול אפי' במלקט ורהיטני יהא חייב. שאף הם משחיתים השער מעיקרו: ת"ל ופאת זקנס לא יגלחו. והם אינם קרויים גילוח שאינם רגילים לגלח בהם:

הא כיצד גילוח שיש בו השחתה הוי אומר זה מער. והאי שרא רחמנא במזורע [כהן] (א) נמי [ו] בקידושין (דף לה:) גמרינן פאה פאה כהנים מישראלים יבי. ופריך ממאי דתגלחת מזורע ליכא אלא בתער דילמא אפי' במלקט ורהיטני קיים המזורע מלוח גילוח יבי וקרא דוקנו אחא לאשמועינן דאם צא לגלח [בתער] הרשות בידו, [דאע"ג] שהוא [מזהר] עליו בעלמא צפאה דוקן, הכא שרי ולא מיחייב: ומשני אמרי [וכו']. כלומר [על כרחך] זקנו דכתיב [אחילא שמעינן] דזוקן לגלח ולעשות [פיג] בתער ולא בדבר אחר דאי ס"ד כי עבד נמי במלקט ורהיטני שפיר דמי לשחוק

פירוש ארזי הלבנון

סבא דזקנו אחא לתער לחודיה, אך לא פירשו ושרשו א"כ דומה לגמרי לתער והוא תער ממש כמפורש בדברי התוס' כאן (עפ"י שצט הלוי ח"ד סי' ז).

רבו. משמע מדבריהם דאם היה נוטל השער מעיקרו ושורשו א"כ גם במספרים היה דין תער דאורייתא. וז"ל דלעיל ע"א (בד"ה ובתער) כתבו דכעין תער הוא שעוקר השער ומשחיתו מעיקרו וכ"כ בדף ל"ט ע"א ד"ה נזיר. ומרבינן ליה לחיובא מלא יעבור על ראשו, אבל מתער לחוד לא שמעינן ליה.

יש לפרש דבריהם בלחוד מתרי אנפין, או דדין זה מיוחד בנזיר דהתם תער מפורש כתיב ואפילו כעין תער ממש אינו תער. משא"כ בלאו דהשחתת זקן לא נאמר בו "תער", רק צעי גילוח שיש בו השחתה. אבל דרך זה קצת דחוק. או מה שנראה יותר שהתוס' לעיל אשאר המעצין כחלישה וכדומה קאי כאשר יראה בדבריהם, והיינו דאם לא דומה עכ"פ צה לתער שחלשו מעיקרו ושורשו כיון שגם בגילוח אינו דומה דדרך חלישה וכו"ג הוא א"כ צמה דומה לתער [דקרי ליה כעין תער], אבל מספרים שפיר דומה לתער צד של גילוח, ואם היה גם צד הדמיון שנוטל עד עיקרו

רבה. עי' בקושית גל"ה. ובקרא הקשה כיצא צה ותייר ד"ל דהא דגילוח משמעו לאפוקי מלקט ורהיטני, וזה דוקא כשנאמר בלשון לאו, ולא מצינן לחיובי אלא דרך גילוח הרגיל. אבל גילוח שנאמר בלשון עשה לא אימעט מינה מלקט

ציונים

[פג]. מיצח לעשות נראית כמיותרת. ובכ"ח ל"ג לה אמנם גם לקמן מ"א ע"א ד"ה ומו כתבו בלשון זה: "דאסור לעשות ולגלח בתער" וי"ת.

קרא מיניה. דאס צא [למימר] שהרשות צידו לגלח בתער פאת זקנו להא לא צעי קרא דזקנו דרשות ידעינן מק"ו: ה"ג ומה נזיר כו'. הוה מצי למפרך דכהן ממורע לא אחי שכן ריצה הכתוב [צחק] מזות יתירות, וכה"ג פריך צכל דוכתי, ולכן לא לידחי עשה דממורע לאו דכהנים. ועוד מה לנזיר שכן לאו גרידא דדחי לאו דהקפה תאמר צכהנים דאיהא לאו ועשה לאו דהשחתת זקן ועשה [דקדושים]. לכ"נ דעיקר אפירכא אחרונה סמיד דפריך מרשב"ל: ה"ג ומה נזיר דאיסורא קעציד. ואפילו נזיר טהור חוטא קצת כדאימא פ"ק דנדרים (דף י.) ולעיל צפ' שלישי (דף יט.). ועוד דמנזיר טמא קא יליף שגם הוא תגלחתו (כתוב) בתער כדמשמע בצמון דגמרינן טהור מטמא וטמא מטהור, ואפ"ה תגלחת מזוה ידידה דחי לאו דהקפה, דסצירא ליה דהקפת כל הראש שמה הקפה: [ואפ"ה] (ולעולם) מיחייב. פי' מיחייב לגלח כל ראשו ולדחות לאו דהקפה*, ממורע דמזוה לא כל שכן רבט:

דמצודה. מזות המקרא תגלחת^[פד], ולא צאה לו ע"י שום איסור, לכ"ש שתגלחתו דמזוה תדחה לאו דהשחתה. ואי קשה מה לנזיר שכן קרצנו טעון לחס דכפריך לעיל^ו וי"ל דלא דמי דודאי לעיל דצעינן להטעין תער לממורע ולא שאר משחייתין פריך שפיר דמ"ה^[פה] צנזיר דין הוא שיהא טעון תער לתגלחתו שכמו כן חומרא אחרת [יש] צו שקרצנו טעון לחס. אבל הכא דלא צעינן למילף להטעין תער צממורע מתגלחת דנזיר רק שהרשות יהיה צידו להעצירו בתער כמו צשאר משחייתין, (ו) לא שייכא כלל היהא פירכא, דלא צעינן למילף חומרא מנזיר. אלא מכל מקום תימה הוא והא דך סוגיא לרבנן [והרי] מוכח דלרבנן פשיטא להו תער צתגלחת* דממורע מקמי דידעינן ליה צנזיר דקאמר צצרייתא דלעיל ללמדו מממורע אי אפשר כו' אלמא צממורע פשיטא להו לרבנן דטעון תער לתגלחתו [צלא] נזיר והכא אי לאו ק"ו דמנזיר לא אחי [להו] תער צממורע. וי"ל דאפילו לא קיס (לו) [לן] דמזות נזיר בתער מ"מ שפיר ילפינן ק"ו מנזיר דדחי תגלחת

פירוש ארזי הלבנון

והיטעני, דגם זה הו' קצת גילות, עכ"ל. ואמנם צעני לא זכיתי להבין עומק כוונת דבריו הקדושים על צוריים, והש"ת יאיר עינינו צממור תוה"ק צכלל, וצסוגיא דהקפת הראש צפרט, צרוב רחמיו וחסדיו.
רבט. הנה כמו כן מצינו דממורע גם כן צר עצירה
הוא כדאמר' צערכין (ט"ו ע"א) ארשב"ל
א"ר יוחנן על ז' דברים נגעים צאים על לשון עיי"ש.

ציונים

[פד]. מזות תגלחת המקרא צא"ל (תו"ט). וע"ע הגהת הצ"ר צה. [פה]. ראשי תיבות "דמשום הכי" (צ"ר) וצהג' מוהר"ר צאלא אשכנזי ז"ל גורס: מה לנזיר דין הוא שיהא וכו'.

דידיה פיאות דהקפת הראש דאיכא זהו לאו במקיף במספרים כדמשמע בסמוך, ממורע לא כל שכן שיהא מותר לגלח אף בתער ודחה לאו דהשחתת זקן. אלא ע"כ קרא דזקנו אחא להטעינו תער ולא משחיתים אחרים:

[דף מ"א ע"א] ור"ז אי ס"ד כי עמיד במלקט ורהיטני. דקיים מצות גילוח ע"כ קרא דזקנו לא אחא למימר דמצי עמיד בתער. מדלא כתיב תער. פירוש זהדיא, דמצעי לן למימר כדרשנא דאסור לעשות [פ"ו] ולגלח בתער הואיל ויכול לקיים שניהם שיגלח במלקט ורהיטני או במספרים ולא ידחה לאו דהשחתת זקן. והיה להש"ס לומר "לא שריין תער מדלא כתב תער" אלא הש"ס קצר הלישנא דנזיר לישנא קלילא ורגיל בכמה מקומות לקצר לשונו. אלא ע"כ קרא דזקנו אחא לקובעו חוצה ולהטעין תער למורע דלא ינא ידי תגלחתו אלא בתער:

ור"ב אלעזר. דאמר אפילו ליקטו במלקט ורהיטני חייב [בפאות] דזקן ומחייב בפאות* דזקן אפילו בשאר משחיתין ושפיר אינטריך זקנו דמורע דדחי לאו דהשחתת זקן והיינו נמי בשאר משחיתין, מנא ליה תגלחת דמורע דדוקא בתער. יליף לה מראשו:

ראשו מת"ל. ראשו דכתיב במורע. והלא כבר כתיב צרישא דקרא יגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו. מת"ל [ראשו] לפי שנאמר גבי נזיר תער לא יעצור על ראשו מן ימי נזירותו* יכול אף נזיר [מורע] כך יהא אסור לגלח. וכל שערין דקרא בשאר גופו ע"כ דאין לומר דעשה דוגילח דמורע דחי לא תעשה דנזיר דתער לא יעצור על ראשו ועשה דגדל פרע שער ראשו. ת"ל (שער) ראשו מותר דאף נזיר ומורע חייב לגלח בתער, ר"ב. והאי דלא מוקי ר"א ראשו בראשו דכל אדם ולא בנזיר ולמדחי [לאו] דהקפה [גרדיא],

פירוש ארזי הלבנון

ר"א. דכיון דהכתוב חידש שגם מורע נזיר יגלח, והכרח לומר דכוונת הכתוב על תער, כי על שאר משחיתין לא חידש הכתוב דבר לר"א דס"ל דנזיר אינו עובר אלא כשמעציר בתער.

(מקדש דוד טהרות ס"ו י').

אבל המנ"ח שלהי מ"ז ש"ג כתב דנראה

שמותר לגלח לגמרי דנזיר דאין מעכב בשערה אחת מ"מ מצות עשה לגלח לגמרי ועל כן מגלח לגמרי ודוחה.

ועי' עוד לעיל הע' רכ"א* דקושיא דהתם שייכא נמי הכא.

ר"ב. ונראה דמורע והוא נזיר, כשמגלח לטהרות משיר שערה אחת מראשו. שבתגלחת מורע

רק אם שיר צ' שערות הוי לעיכובא [כדלעיל מ' ע"א] ובנזיר אפילו גילח שערה אחת לוקה.

וכיון דלמאנה דלרעתו אין שערה אחת מעכבת

אי משום דס"ל הקפת כל הראש [לא] שמה הקפה, אי משום דעשה דוחה לא תעשה [גרירא] נפקא לר"א מגדילים כדבסמוך, א"כ ראשו לא אינטריך אלא לראשו דנזירי^ל אע"ג דאיכא לאו דתער לא יעבור ועשה דגדל פרע דחי להו עשה דוגילת מיתורא דראשו דכתיב במזורע. והשתא נפקא ליה לר"א תער במזורע מזור דמידי דאסר דנזיר להעביר תער על ראשו הטעין במזורע לגלח בתער. והיינו דקא מהדר בצרייתא^ל דלעיל (דף מ:) למילף תער במזורע מלוי וזיר מן דינא ולא אחי ליה וזריך הוא ללומדה מראשו (דנזיר) [פי*] ולעולם מזור ילפינן למזורע דטעון תער. וס"ל^ל לר"א דנזיר לא לקי אלא בתער דוקא כר' יונתן דלעיל^ל הילכך מידי דאסור דנזיר דהיינו תער הטעין (לאו) [לגבי] מזורע * כדמשמע, [דאי] על שאר מעבירין נמי לילקי דנזיר אחי לא ידעינן תער במזורע דאיכא למימר קרא דראשו לשאר מעבירין:

ופריך כדלעיל דלמא אפילו במלקט ורהיטני נמי מזה קעביד במזורע וכ"ת למה לי למישרי דאפילו בתער דסד"א כו' גבי מזורע נמי ליחייב. כלומר גם כשיהיה הנזיר מזורע קמ"ל. ומשני אי ס"ד כי עביד במלקט ורהיטני מזה קעביד במזורע. מדלא כתיב תער * כדרשב"ל*. כלומר * יאסר * לו * לגלח * בתער * כיון * דלא * כתיב * היתר תער בפירוש, ולא * לדחי עשה דמזורע לא תעשה דנזיר שהרי אפשר לקיים שניהן. וק"ק אמאי לא מסיק נמי הכא לשינויא דלעיל לשתוק קרא מיניה ואנא אמינא ומה נזיר דאיסורא קעביד כו'. וי"ל דהכא איכא למימר דשאני נזיר דליכא אלא חד לאו דהקפת ראש ולכך דחי ליה תגלחתו דנזיר אבל נזיר מזורע אית ביה תרין לאוין לאו

פירוש ארזי הלבנון

רל. יש לדקדק דהא אפילו אחר דשמעינן מגדילים דעשה דוחה ל"ת בעלמא אחי איכא לאוקמי "ראשו" צאיניש דעלמא ללמדנו דהקפת כל הראש שמה הקפה. והתוס' לקמן נ"ח ע"א נגעו זה וכתבו דלמ"ד דראשו אחי לנזיר מזורע היינו ודאי משום דהקפת כל הראש שמה הקפה נפקא ליה מסברא. רלג. עי' לעיל הע' רי"ז.

רלד. והיינו דס"ל כר' יונתן דאפילו עשה דקדוש יהיה ליכא גבי שאר מעבירין, דאי ס"ל כרבי יאשיה דאיכא עשה אס כי אע"ג דלאו ליכא מ"מ לא שמעינן דבתער, דלשאל מעבירין ג"כ אנטריך קרא דדחי עשה דקדוש יהיה. אלא שמע מינה דלר"א ליכא איסור כלל בשאר מעבירין. ועיין לעיל הערה ר"ב שם נבאר מענין לאו דכל תאחר תגלחת טהרתו ועוד.

צינונים

[פו*]. הב"ר והכ"ת מקומו חבט "דנזיר". והנה בדפוס ראשון ונליה רפ"ב אימא לתיבה הנ"ל ואם נניח כי להמדיפסיס דפוס וילגא היה לפניהם דפוס ונליה הנ"ל, א"כ לאזי צורך הקיפיה בסוגריים מרובעות שמשמעם תוספת הגה"ה. וכל שכן אם נאמר שלא היה לפניהם דפוס הנ"ל אס כן לאזי צורך הסיפוי מינה הלו מדעתם. ואפשר שגפל כאן טעות סופר והוא שנתכון המדפיס לעשותם הסוגריים עגולות לכוונת מחיקה (וכהגהה הכ"ת והב"ר) אלא שנתחלף לו במרובעות. ומיהו נראה דיש לקיים הגירסא דמש"כ מראשו דנזיר ר"ל מראשו דלוקימנא דנזיר מזורע. ועי' לעיל מ' ע"ב במד"ה והאי שכמו כן כתבו "סוף לומדו מראשו דכתיב דנזיר" עכ"ל. ועי' בהגהתו שם וק"ל. [פז]. ז"ל "דס"ל" (תפא"ז).

דנזיר דתער לא יעצור ולא דהקפת הראש ר"ה ולכן לא ידחה עשה דמאורע להנך תרי לאוין ועוד עשה גדילול פרע ר"ה. ועוד חירץ הר"ם דלמאי דבצי למימר פרק ב' נזירין (לקמן דף נח.) אהך צרייתא דראשו דהקפת כל הראש לא שמה הקפה, אפילו חד איסורא ליכא צנזיר (צמקוס) [צמקיף] פאת הראש וליכא למימר ק"ו מנזיר דהתם ליכא חו שום דמיה:

ורבנן. דנפקא להו דתגלחת דמאורע צתער מוקנו כדלעיל ראשו למה לי. דצשלמא לר"א איצטריך ראשו למילף מיניה דתגלחת דמאורע צתעריל, אלא לרבנן למה להו ראשוריל:

פירוש ארזי הלבנון

מה שכתבו בסמוך (ע"ב ד"ה ואי) דצאמת ראשו לא אצטריך לר"א אלא למילף דתגלחתו צתער דלענין דדחי לאו ועשה שמעיין מוקנו (מאמאי כתוב צ"ל אחד וכעת איני מוצא לדעת מאין יצא הדברים).

ר"ל. ע"י לעיל (מ' ע"ב) צמוס' ד"ה ומאי טעמייהו דרבנן וכו' שכתבו דהא דמוקמין ליה ליה לקרא דזקנו צבהנים למידחי לאו ועשה ולא מוקמין ליה בישראל ולמידחי לאו גרידא, היינו משום דלאו גרידא צבר למדנו מקרא דראשו דדחי לאו דהקפה עיי"ש. וקשה, א"כ מאי פריך הגמ' לרבנן ראשו למה לי, דהא כל עיקר דרשא דזקנו אדרשא דראשו הוא דקסמין. ואם תאמר דאף התוס' שם לא כתבו כן אלא לפום מאי דמסיק כאן דראשו למידחי לאו דהקפה תאם, א"כ אכתי קשיא אהגמרא גופא עד דקמקשי ראשו למה לי חיקשי אדרשא דזקנו [דאיירי צה] מנ"ל דתאם למידחי לאו ועשה דילמא למידחי לאו גרידא הוא דתאם.

ו"ל אה"נ דהוה מצי לאקשויי כן אלא דחדא מינייהו נקט, אך צתער דמשני ליה דראשו ללאו דהקפה הוא דתאם א"כ ממילא מיתרצא אידך קושיא נמי. ועוד היה אפשר להעמיס צבוונת התוס' שם דכל דצריהס חירון אחד המה, דמעיקרא חירנו דאיכא למימר דקרא סתמא כתיבא צין בישראל צין צבהנים ולזה חו לו חיקשי אהגמרא דליקשי מנ"ל דזקנו לכהנים תאם. ואח"כ כתבו דעו"ל והוא העיקר וכו' והיינו לפי מסקנת הגמרא דמוקי ראשו למישרי לאו דהקפה א"כ חו לא צריכין לשינויי דחיקי דממילא לק"מ דמראשו צבר דיעיין למשרי חד לאו, כנ"ל. אך מה נעשה דמלשונם שכתבו ועו"ל משמע שצאים לתוך חירון אחר.

ר"ה. לכאורה ג' לאוין יש שהרי עוצר נמי אצל יחל. אצל ע"י צתצוצת אצני מילואים ס' ט"ו שם צצציו נצצאר דאי נימא דהעשה דוחה הלאו דנזיר והותר דתגלחת מטעם נזיר חו לא שייך ציה צל יחל דעיקר הצל יחל הוא דמחלל הנזירות אצל אם מותר צאזיה דבר מצמת הנזירות לא מיקרי חילול הנזירות עיי"ש. אמנם זהו דוקא לשיטת המהרי"ט דס"ל דנזירות הו איסור תורה וולא איסור חפצא או צברא עיי"ש.

ר"ה. תירוצם זה קשה אצלי דגם לעיל איכא למימר דשאני נזיר דליכא אלא חד לאו דהקפת הראש תאמר צבהנים דאיכא לאו ועשה, לאו דהשחתת זקן ועשה דקדושים יהיו כמו שכתבו הם לעיל (צד"ה ה"ג) דאיכא למיפריך הכי, ומשום הכי אמרו דעיקר אפירכא אחרונה סמין. וא"כ ג"כ הכא הו"ל למעבד הך ק"ו ואע"ג דאיכא למפריך עלה, דעיקר אפירכא אחרונה סמין גם כן (י"ד דוד). וע"י תפא"צ מש"כ לייצב וע"ע צבהנות מהג"מ ר' יו"ט ליפמאן מה שרמז צזה. וגרסא כוונתו דלזה גופא צאו התוס' לחלק דדוקא לעיל דאיכא צמאורע חד לאו ועשה לכן שייך למיפריך עליה מנזיר (הגם דאינו אלא לאו גרידא) אגב פירכא אחרונה שהיא חזקה. משא"כ הכא צנזיר דאיכא צ' לאוין ועשה, לזה לא שייך למפריך מיניה כלל אפילו אגב פירכא אחרית.

ר"ל. הא דלא נקטו חוס' העיקר לומר דלכ"ע אצטריך ראשו למילף דתגלחת מאורע דחי הלאו ועשה דנזיר דהוא עיקר הילפומא (ורק ממילא שמעיין דתגלחת מאורע צתער), סמכו עצמם על

מיבעיא להו למדחי לאו דהקפה אף במזורע שאין נזיר דאיצטריך קרא לומר דדחי לאו דהקפה: דתניא לא תקיפו פאת ראשכם יכול אף מזורע כן. והא דכתב וגילח את כל שערו [חוץ] מפאת הראש או כשמירט פאת ראשו^ל. ת"ל ראשו מיותר דכתיב במזורע לאשמועין דעשה דוגילח דמזורע דחי לאו דהקפת הראש: ואיצטריך למיכתב זקנו [וראשו] דאי כתב רחמנא זקנו ולא כתב ראשו ה"א דהקפת כל הראש [לא שמייה] הקפה דעיקר איסור הקפה דכתיב לא תקיפו פאת ה"א היינו דוקא כשנוטל הפאות לדבר^ל כדאמר בעלמא (מכות דף כ:): איזו היא הקפה זה המשוה לדעיו לאחריו אזנו ופדחתו. פי' נידעא הוא השער הרבה (וגדל) [דגדל] סמוך לאזנים, ומאחורי אזניו חלק הוא ואין שם שער וכן בפדחתו אין שער. וכשנוטל אותם שנדעיו דהיינו פאת הראש ויהיה חלק [בלא] שער נמצא שהוא שזה לאחריו אזניו ופדחתו וזהו כ"ע מודו שהוא בלאו. ופליגי במגלה כל הראש וגם הפאות דאיכא למ"ד שמה הקפה ואיכא למ"ד לא שמה הקפה^ר:

לדחי כתב רחמנא ראשו. לגלות לן דהקפת כל הראש שמה הקפה כיון דדחי עשה דוגילח ראשו ללאו דהקפה ש"מ הקפה היא:

[דף מ"א ע"ב] **ואי** כתב רחמנא ראשו ה"א משמע תרתי. כלומר אף כי משמע תרתי דמשמע דעשה דחי לא תעשה ומשמע נמי דהקפת כל הראש שמה

פירוש ארזי הלבנון מאות המלך.

רלח. עי' הע' רכ"א.

והנה מה דהרמב"ם עצמו פסק דהקפת כל הראש הוי הקפה י"ל כדפי' הדרכי משה שם דהטור לא צא לחלוק ע"ד הרמב"ם רק לפרש דבריו דאף שנתן טעם לדבר מ"מ הואיל ואין הטעם מפורש במקרא אין לנו לדרוש טעמיה דקרא לומר שאינו אסור אלא בדרך שעשו עובדי כו"ם וכומריהם אלא בכל ענין אסור. אבל האי מאן דס"ל דלאו שמייה הקפה יאמר כדפי' הצי" שם דהך מלוה דלא תקיפו הרי היא מוקפת מלפניה ומאחריה ממצות הנאסרות משום חוקי העכו"ם שהרי כתוב לפניה לא תאכלו על הדם לא תנחשו ולא תעוננו, ואחריה כתיב ושרט לנפש וכחכות קעקע וגו' ולפיכך הרי זה כמפורש בקרא שהקפת הראש והשחתת הזקן נאסרו מפני שהיו עושין כן העכו"ם עכ"ד. ומשום ס"ל להאי מ"ד למידרש ציה טעמא דקרא ואינו אסור אלא בדרך שהיו עושין כן העכו"ם דוקא.

רלח. פירוש, מדכתיב האיסור בלשון לא תקיפו משמע דהאיסור אינו רק כשנוטל הפאות לצד דאז נעשה מוקף בשערותיו עגול כציב. אבל כשמגלה כל ראשו לא נעשה מוקף, לכן צריך הכחוש לומר ראשו לגלות דגם הקפת כל הראש שמה הקפה (תפא"ר).

רמ. אפשר אולי לפרש קצת צהא דנחלקו אי הקפת כל הראש שמה הקפה ע"ד מה דאיתא בטו"ד ריש סי' קפ"א דהרמב"ם כתב גבי איסור הקפת הראש שאסור הכחוש מפני שהיו עושין כן העובדי כוכבים שמשום שערות ראשם לאחריו אזנו ופדחתם. והטור שם השיג ע"ז שאין אנו צריכין לבקש טעם למצוות המלך כי מצוות מלך הם עלינו אף כי לא נדע טעמן. ומעמה היכא דמגלה כל ראשו הרי אינו בדרך שהיו עושין העכו"ם ולטעמיה דהרמב"ם יאה מותר אבל לטעמיה דהטור בכל אופן אסור משום

הקפה, [אכתי] צמער לא ידעינן שיהא גילוח דמזורע דוקא צמער^{רמא} שהרי אהקפת פאת ראש חייב אפילו צמספרים שלא צמער שלא הזכר מער צקרא אללא לא תקיפו סתמא: כתב רחמנא זקנו. מינה דרשי רבנן לעיל דתגלחת דמזורע דוקא צמער הלכך צריכי תרמי ראשו וזקנו. ואי קשיא לרבנן היכא שהוא נזיר ומזורע דאיכא צראשו דנזיר תרי לאוין ועשה לאו דמער לא יעצור ועשה דגידול פרע ולא דהקפה מנא להו לרבנן דדחי עשה דגילוח דמזורע לכל הנהו. וצ"ל הכל נפקא להו מראשו דמקרא מלא דבר הכתוב לא שנה הוא נזיר ולא שנה אינו נזיר^{רמב}, רמב. ועוד כיון דגלי לן צוקנו דדחי

פירוש ארזי הלבנון

אחי מוקנו דכהנים שהרי הא דמוקמין לקרא דוקנו צכהנים היינו משום דלאו גרידא כבר שמענו מראשו למידיה לאו דהקפה, אבל אי נימא דראשו לנזיר אחא (ולא להקפה) א"כ קרא דוקנו נוקי צוקנו דכל אדם למידיה לאו גרידא, ועל כן אצטרך שפיר קרא דראשו לאשמעינן צנזיר דדחי אפילו לאו ועשה. וכי תימא א"כ זקנו דישאל למה לי הא אפילו לאו ועשה כבר שמענו דדחי מקרא דראשו וכל שכן לאו גרידא. זה אינו, דאי מראשו הוה אמינא מה לנזיר שכן ישנו צשאלה ועל כן דוחה לאו ועשה, אבל צעלמא אפילו לאו גרידא לא דחי.

ואם כן כוונת קושייתו ז"ל, הרי משוכחה צנידה, והוא דכמו דס"ל להתוס' צמירוצם זה דמקרא מלא דיצר הכתוב לא שנה נזיר לא שנה אינו נזיר, הכי נמי ס"ל צקרא דוקנו דמקרא מלא דיצר הכתוב לא שנה כהן לא שנה ישראל, וכמו שכתבנו כן התוס' לעיל (מ' ע"ב ד"ה ומאי) וצ"ל וצ"ל דאיכא למימר קרא סתמא כתיב צין צישאל צין צכהנים עכ"ל, ועי' לקמן נ"ח ע"ב סד"ה ולמאן שכתב דיותר מסתבר למימר מקרא מלא לענין זקנו עיי"ש. וא"כ למידיה לאו ועשה דנזיר לא אצטרך קרא (דראשו) דהא כבר שמעינן ליה מוקנו דדחי לאו ועשה. אללא ודאי כי נמי אצטרך קרא לנזיר היינו משום דאיכא לאו נוסף דהיינו לאו דהקפה, ועלו דצריהם שפיר. ואין לדחות דנזיר מכהן לא אחי דמה לכהן דאינו שווה בכל. דמלשון התוס' כאן משמע להדיא דס"ל דאחי נזיר מכהן, שכל קושייתם היה דלא אחי נזיר מכהן משום דאחי ציה תרי לאוין, משמע דאי הוה לאו ועשה צלבד לא הוה קשיא להו מידי. וכן כתבנו צסמך להדיא דנזיר

רמא. לפמש"כ תוס' לעיל הרי עיקר חידושא דקרא דוקנו אחא לאשמעינן דעשה דתגלחת מזורע דחי לאו ועשה דכהנים, אללא דממילא שמעינן מינה דתגלחת דמזורע צמער. ולשון הגמ' כאן דנקט "אכתי צמער מנ"ל" לא משמע כן רק משמע דעיקר הלימוד הריהו לתגלחת סתמא צמער. וצ"ל דאה"נ דהו"מ למימר "ואכתי עשה דדחי לאו ועשה דכהנים מנ"ל", אללא כיון דאיירינן צבוגיא דתגלחת מזורע צמער נקט ליה צהאי ליצנא (עפ"י מפרשים).

רמב. הנה לעיל שהקשו התוס' לר"א אמאי לא מוקים לראשו דראשו דכל אדם ולא צנזיר, לא יכולים היו לתרץ כמו הכא דראשו משמע צין שהוא נזיר צין שאינו נזיר דא"כ אכתי מאן לימא לן דבא הכתוב לדחות לאו ועשה דנזיר, דילמא לא צא למישרי אללא לאו דהקפה גרידא ולעולם אין תגלחתו דמזורע צמער דוקא. אללא ודאי למאי דצעי ר"א למילף ממזורע נזיר דתגלחתו דמזורע צמער, על כרחך דצעי לאוקמי קרא צנזיר דוקא ולא צראשו דשאר אדם.

רמב. ראיתי להקרא"ו ז"ל שהקשה על דצריהם, דאי ראשו קאי נמי אנזיר, א"כ מנ"ל לרבנן דהקפת כל הראש שמה הקפה, דילמא לא הוה הקפה ומ"מ אצטרך קרא דראשו לנזיר, ע"כ קושייתו. ולכאורה סתמא, שהרי אי נימא דהקפת כל הראש לא שמה הקפה א"כ מו ליכא צנזיר כי אם חד לאו ולזה לא נריך קרא דראשו דהא כבר שמעינן ליה מוקנו, וצ"ע. ואמנם נראה לצאר כוונת קושייתו ז"ל כי הוא זה דלעולם נימא הקפת כל הראש לא שמה הקפה ומ"מ אצטרך קרא דראשו לנזיר מזורע דדחי לאו ועשה גרידא, דלא

עשה דגילוח לאו ועשה דכהנים לאו דהשתתת זקן ועשה דקדושים (תהיו) [יהיו]^[פס] הוא הדין שידחה צ' לאוין ועשה דאין סבא להם לחלק בין לאו אחד לשני לאוין. והכי איכא חנא לקמן (דף מח:) (בגדילים) דלא מפליג בין לאו אחד לשני לאוין. ואע"ג דלאו ועשה [דכהנים] אינו שוה בכל, ה"נ לאו ועשה דנוזר [ולאו] דהקפה אינו שוה בכל אלא דנוזרין ואנשים רמה (לאו דהקפה) [ומיהו] לקמן* דפרק שני נוזרים (שס) חשיב לאו דנוזר שוה בכל רמו. רמו* ועבד דריכותא דנוזר מכהנים לא אחי שכן אינו שוה בכל רמו וכהנים

פירוש ארזי הלבנון

גם כן חשיב לאו שאינו שווה בכל עיי"ש. אמנם זאת יקשה על דבריהם אם ננקוט כפי מש"כ לעיל הע' רל"ה דנוזר איכא לאו נוסף דכל יחל, א"כ מנ"ל דהקפת כל הראש שמה הקפה דילמא לא אחי קרא אלא לאשמעינן למידחי מרי לאוין ועשה דנוזר, לאו דחער לא יעבור ולאו דכל יחל ועשה דגדל פרע. וזריך תלמוד.

רמו. ואין להקשות לפי"ז א"כ למאי אכטריך מו קרא דזקנו דדחי לאו ועשה, תיפוק ליה מראשו. דיש לומר דאכטריך לגלויי אחגלחת מלורע דבתער (כ"כ בספר יד דוד). ועוד יש לומר ולענ"ד הוא העיקר^[פס]*, כמו שכתבו החוס' להלן בסמוך דכהן מנוזר לא אחי דמה לנוזר שכן ישנו בשאלה ועוד מה לכהנים שכן ריבה בהם הכתוב מצוות יחירות.

רמו. ר"ל לאו דנוזר שיין רק דנוזרים, ולאו דהקפה שיין רק דאנשים. ולפי דבריהם אפשר לומר כמו כן גבי כהנים דאינו שווה בכל מפני דנוהג רק בכהנים, אלא דנקטו מידי דאליים טפי, דאינו נוהג בנשים שיין גם בלאו דהקפה (כן ח"י נח"י תהא). לבי מה שעלם הסבא בזה אינו מוסכם כמו שמביאים החוס' מסוגיא דלקמן דחשיב נוזר שווה בכל.

רמו. וסוגיא ההיא דלקמן ס"ל כחידוך הראשון דמקרא מלא דיבר הכתוב, וכן הוא בתוספות שס. וזה תלוי בשנייה הסוגיות, דהתם ס"ל דנוזר מיקרי לאו השווה בכל אצל הכא ז"ל דס"ל להש"ס דנוזר הוה לאו שאינו שווה בכל כדמוכח מקושיית הש"ס דפריך ורבנן האי ראשו מאי דרשת ביה ולא מוקי ליה לנוזר מלורע דחד מחצריה לא יליף,

צינונים

[פז*]. מפני שעל חידוך הידי דוד יש לגמס דלתער גירא לא מסתבר דאחי וכמש"כ בזה' רכ"ו בשם המפרשים ז"ל. [פח]. ודפרי"ז לימא כלל למיבת "תהיו".

מנזיר לא אחי שכן ישנו בשאלה ריבית. וא"ת לר"א כיון דמוקי ראשו לראשו דנזיר ולמימר דעשה דגילוח דחי לאו דתער לא יעצור [וגם] עשה דגידול פרע מאי אינטריך תו זקנו לר"א דעשה דגילוח דחי לאו דכהנים דהשתתת זקן [ועשה] דקדושים [יהיו] תיפוק ליה מראשוריב. [וי"ל] דאיכא למיפרך מה לראשו דנזיר שכן ישנו בשאלה ועוד מה לכהנים שכן ריבה צהן הכתוב מצות יתירות ולכך לא ידחה עשה דגילוח לאו ועשה דכהנים. וכ"ת לכחז זקנו ולשחוק מראשו, ראשו* אינטריך לר"א לאגמורי לן דמצות גילוח דמנזיר הוא דוקא בתער ולא בשאר משחיתים כדאמר לעיל ר"א:

השתא (פ"ק) [ע"כ] משמע הכא בסוגיא דידן דהקפת הראש הוא אפילו צלא תעריב. וכן אחא בת"כ זאת תהיה תורת המנזיר ראשו מה ת"ל לפי שיש בזקן משא"כ בראש ובראש משא"כ בזקן שהראש אסור במספרים והזקן מותר. והא דתניא בתוספתא (דמכות

פירוש ארזי הלבנון

שוה בכל א"כ לא מצי יליף מכהנים דאינו שוה בכל (עפ"י ר' שמחה דעסר).

רנא. ומש"כ תוס' דלר"א בעינן ראשו לגלוי דנזיר תער. אף שכתבנו לעיל הע' רכ"ו דלזה לחוד לא מסתבר לאוקמי קרא, מ"מ הכא יש לומר דאשמעינן נמי דדוחה ב' לארץ ועשה (עפ"י ב"ר).

רב. היינו מדקאמר אי כתיב ראשו ולא זקנו כו' אכתי בתער מנלן להכי כתב רחמנא זקנו. ואי לא מחייב דהקפת הראש אלא בתער א"כ שפיר שמעינן מראשו דגילוח דמנזיר דחי לאו דהקפה (לשון תוס' שטעמא ג' ע"ג). ועי' תוס' ר"ד מש"כ לדחות ראיה זו.

ובתשובות רעק"א (מכ"י ירושלים תשכ"ה) סי' ס"ג נחזקת לדחות דהנה לפי דברייהם דאוסרים גילוח פאות הראש במספרים דלא ילפינן פאות מזקן דלר"ך שיהא בהשתתת דתער א"כ ה"ה נמי דלא דמזינן ליה לענין דלר"ך שיהא דרך גילוח ויהא אסור נטילת פאות הראש אף במלקט וריהטני. ותימה לפי מה דפסק השו"ע יו"ד סי' קפ"א ס"ג דיש לחוש לדעה זו א"כ איך מצינו דינו ורגליו בסריקת פאות הראש דהא מטעם דבר שאינו מתכוון א"א להחיר דהא סריקה היא פסיק רישא כדאמרין במשנה לקמן "אבל לא סורק" (ועי' הע' רפ"ה), וסיים צ"ע לדינא. ועי' בתש' חת"ס יו"ד סי' קל"ט וסי' מ' דנו"י בענין זה עם חותמו הגרעק"א ז"ל באורך ומסיק להחיר וכתב שכן נהגו גדולי עולם ולא חששו בדבר עיי"ש.

איסור תורה היינו שהוא נחפס בגדר ונתקדש גופו דומיא דכהן וממילא נאסר באיסורי נזיר. דהנה אי נימא דנזיר איסור חפלא שאסור אבריו לג' מינין א"כ הו"ל איסור השווה בכל כיון שאין אסור אלא מאי דרמי אנפשיה והכל נודרין אחד איש ואחד אשה. אבל אי נימא דנזיר הוא תואר קדושה שמקבל על עצמו והאיסורין הן איסורי תורה דרמי על תואר קדושתו כמו כהן דרמי עליה מצות יתירות א"כ הו"ל איסור שאינו שווה בכל כיון שאינו נוהג אלא בתואר נזיר וכמו איסורי כהונה שאינו שווה בכל. ואע"ג שהכל נודרין בנזיר היינו אם יפליא בנזירות יהיה עליו תואר קדושת נזיר מ"מ איסור תורה אינו אלא במי שנתקדש גופו בתואר נזיר וא"כ אינו שווה בכל. עכ"ד בקינור קצת עיי"ש באורך.

רמז. בספרי דצ" רב (להרד"פ) דקדק כמו כן מסוגיא דלעיל ל"ז ע"א ומכאן אחא דן לכל איסורין שבתורה ומה נזיר שאין איסורו איסור עולם ואין איסורו איסור הנאה ויש היתר לאיסורו עשה בו טעם כעיקר ע"כ. ואמאי לא הזכיר התנא עוד קולא אחרת בנזיר משא"כ בשאר איסורין והיינו דלאו שאינו שווה בכל הוא אלא ודאי ס"ל דחשיב לאו השווה בכל.

רמז. מה שהחליטו תוס' דלר"א אנטריך זקנו לכהן מנזיר, עי' הע' ר"ס.

ר. דברייהם אולי כפי סוגיא דידן דס"ל דהו אינו שווה בכל אבל למה שהביאו לעיל דנזיר הוא

פ"ג) חייב שמים אחת לזידעא מכאן ואחת לזידעא מכאן ואינו חייב עד שיקיפנו בתער, היינו כעין תער. ובמכות (דף כ:) נמי דקאמר משה לידעיו לאחריו אזנו ופדחתו, נמי היינו כעין תער ואפילו במספרים. והיה דת"כ [פט] איכא למדחי דע"כ לאו באיסור הקפת הראש מיירי אלא בנזיר דאסור לגלח ראשו תוך ימי נזרו ואף במספרים למ"ד לעיל לרבות כל מעצירין והכי מוכחא סיפא דהתם דתנא צו והראש מותר לכל אדם והזקן אסור לכל אדם ואי בהקפת הראש איירי איך מותר ראש בכל אדם. אלמא בנזיר מיירי וקאמר דמגלחת (אינו) מותר בכל אדם שאינם נזירין. ומיהו צריך לומר שלא לטול פאת הראש אפילו במספרים דשפיר איקרו כעין תעריה. וכן נהגו העולם כשמגלחין התינוקות לשייר בלדעיהן הרבה שערותיו:

פירוש ארזי הלבנון

הראש לישראל מיירי, אלא בנזיר מיירי דאסור לגלח ראשו תוך ימי נזרו אף במספרים, וסיפא דהראש מותר בכל אדם היינו בישראל שמוחר למפר ראשו מלבד הפאות (מותר נזיר). ועוד קשה על דבריהם דמריש גופא נמי ע"כ מוכח דבנזיר מיירי דהא קתני ראשו מה ת"ל לפי שנאמר תער לא יעצור וכו' [ומוקי לה בנזיר], והא קאמר מה ת"ל ראשו, אלמא בנזיר מיירי. וא"כ לשם מה הוצרכו להביא ראייה מן הסיפא. ושו"ר לתוס' ריש שצועות דף ב' ע"ב ד"ה וחיב, שהביאו ראייה זו בסוף דבריהם (ב"מ).

רבה. מלשון התוס' [שכתבו ומיהו וכו'] משמע דר"ל דהגם דנדהה הראיה מן התוספתא מ"מ יש לנו להזהר במספרים מטעם דשפיר מיקרו כעין תער. [והראיה מסוגיא דידן לא פירשו התוס' מה יענו עליה ועי' תוס' רי"ד].

וצריך להבין כוונת דבריהם דהרי על זה גופא אנו דנים אי שרי במספרים כעין תער דומיא דהשחתת זקן דשרי כיון דלא מיקרי השחתה, ומה הוא זה שכתבו לאסור מטעם דאיקרי כעין תער וכו'.

והקריב אללי בכוונת דבריהם על דרך שכתב בתוס' שאין עמ"ס מכות דף כ' (ומייתי לה בפסקי התוס' שם ס' כ"ז וצחי' הרעב"א שם) ו"ל אצל פאת זקן אינו חייב עליהם אלא בתער דוקא כדדריש בגמ' איזהו גילוח שיש בו השחתה הו' אומר זה

רג. קצת קשה, דגם במכות לא קתני תער. דבשלמא התוספתא דקתני תער מש"ה הוצרכו לפרשה כעין תער, אבל צהך דמכות דלא קתני תער מאי קשיא להו כלל. וי"ל כיון דהקפה היא השוואת הזדעים לאחריו אזנו ולפדחתו, ואותן מקומות דלאחריו אזנו ופדחתו הם חלקים ואין שם שער, א"כ לא שייך למעבד הכ השוואה אלא בתער. ולזה כתבו דשייכא נמי הכ השוואה במספרים כעין תער. ולמדתי כן מדברי הרעב"א בחדושי מכות על דף כ"א ד"ה ת"ר וכו' שאמר שהביא התוספתא דקתני ואינו חייב עד שיקיפנו בתער כתב ו"ל ואפשר דנפק"ל לתוספתא הכ דינא משום כיון דהקפה היא השוואת הזדעים לאחריו אזנו ולפדחתו דלא חשיב הא במספרים אלא בגילוח תער וכו' עכ"ל עי"ש (באר משה).

רבה. יש לגמגם קצת במש"כ ואי בהקפת הראש איירי איך מותר בכל אדם, דמה דוחק להם להכריע הדבר מנה דאי בהקפת הראש איירי איך מותר בכל אדם. דהו"ל להכריח הדבר מיניה וביה ולימרו דעל כרחק לאו באיסור הקפת הראש מיירי אלא בנזיר דאי בהקפת הראש איירי, א"כ הת"כ סותר דבריו מרישיה לסיפיה שחילה כתב שהראש אסור במספרים, ואיך כתב אח"כ והראש מותר לכל אדם דנמצא סותר דבריו. א"כ כדי שלא יהא סותר דבריו יש לנו לומר דעל כרחק ריש דבריו דקתני שהראש אסור במספרים לאו באיסור הקפת

ציונים

ור"א דאמי עשה דמי לא תעשה מנא ליה. וא"ת ולימי מראשו חקנו דדמי עשה אפילו לאו ועשה. וכ"ת דמה להנך שכן לאו שאינו שזה בכל הוא דלאו דוקנו לימא בנשיים"י כדאמר פ"ק דקידושין (דף לה:). א"כ גם לרבנן תיקשה מנלן דבעלמא עשה דמי לא תעשה. ואומר הר"ף דמש"ה פריך לר"א דמוקי להאי ראשו משום נוזר דאיכא לאו ועשה וא"כ (נר"ך) [אית ליה עשה דוחה ל"ת] מקרא אחרינא דאל"כ לא מצי לאוקמי לקרא דראשו ללא תעשה ועשה אלא בלאו גרידא ובראשו דאיניש דעלמא למידמי לאו דהקפה כמו שרבנן מעמידין אותו לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה חקנו לאשמועינן דאפילו לאו ועשה דמי. ואי לא הוה [כתיב ראשו לא הוין] ידעינן דהקפת כל הראש שמה הקפה"ת, קמ"ל ראשו"י.

ובתוספות אחרינא מפרש הכי לר"א עשה דדמי לא תעשה מנא ליה. מדמוקי זקנו לעיל צבהן מנורע"ר דמי עשה דגילוח לאו ועשה דכהנים, לאו דזקן ועשה דקדושים (תהיו) [יהיו]^[1], אלמא פשיטא ליה לר"א דבעלמא דעשה דמי לאו גרידא, דאל"כ מנא ליה לאוקמיה צבהן, לוקמיה בזקן דישראל דמנורע ולאשמועינן דעשה דגילוח דמנורע

פירוש ארזי הלבנון

תוס' לקמן לפי' הר"ם דלא ס"ל להש"ס דסבור ר"א דהקפת כל הראש ל"ש הקפה.

ובצ"מ פירש דזוהי גופא קושיית הגמ' דאף כי לא ס"ל לר"א הקפת כל הראש שמה הקפה, מ"מ טפי הו"ל לאוקמי ראשו ללמד דשמה הקפה מאשר לומר דאמי לדחות לאו ועשה דנוזר, וזהו שכתבו: "כמו שרבנן מעמידין אותו וכו'" דר"ל שכן הסביר נותנת, וכמו שאנו רואין ממה שרבנן מעמידין אותו כן.

ומ"מ לכל הפירושים קשה דמאי משני הגמ' דנפ"ל מגדילים, דסוף סוף אכתי אימא דראשו אחא לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה ולהא בלמוד הוא דאחא, וי"ל כמש"כ לעיל הע' רכ"ו דלהא למוד לא מסתברא לאוקמי קרא, ועי' הע' רנ"א.

רנ"ב. ומה שקשה לפי' זה דאכתי לרבנן מנ"ל דעשה דמי ל"ת השווה בכל בעלמא. עי' בהע' רס"ב. רס. לא מצינו לעיל דר"א מוקי לקרא דזקנו צבהן מנורע. ובס' מס דרך הגיה במקום מיבא "לעיל" דנ"ל "לקמן" והוא לקמן צפ' כי מוירס דף נ"ח ע"ב דמשמע למאן דמוקי ראשו לזויר,

תער מיהו מספריים שלנו יש לחוש מפני שהואג של מטה משחית כחער ואמר ר' יעקב מקינן שהיה אומר לספר הזהר שלא תגוד זוג של מטה עכ"ל. ועי' לעיל הע' רכ"ו*.

וה"נ יש לפרש בכוונת התוס' דידן אחד דדחו די"ל דפאות הראש במספרים שרי כחצו דעכ"פ יש להזהר שלא ליטול פאת הראש אפילו במספרים דשפיר איקרו כעין תער כלומר דיש לחוש במספרים מפני הזוג של מטה דמשחית כחער ממש. כנלע"ד נכון בכוונתם ז"ל, בס"ד.

רנ. ולקמן בגמ' דף נ"ז ע"ב משמע דנוהגים היו בימיהם שלא לשיר פאות הקטנים כלל אלא מגלחים ראשיהם עם פאותיהם עי"ש צמד"ה ודידך, וציתר ביאור צפ' הראש"ש שם.

רנ. וכן לאו דזויר לימא בשאר צפ"א שאינם מוירס (צרי"י כ"י). ואי נימא דזויר חשיב שווה בכל (כסוגיא דדף נ"ח) מ"מ איכא למיפך מה לזויר שכן ישנו בשאלה.

רנ. לכאורה קשה דמאי קושיא, אימא דר"א ס"ל דהקפת כל הראש לא שמה הקפה והלכך על כרחך לא אנטריך קרא אלא לזויר. ונ"ל כמו שכתבו

דחי לאו דהשחמה דישראל, אבל צכהן מזורע למלא לא דחי לאו ועשה דכהנים רסא דקדושים [נא].
 דבשלמא לרצנן דמוקמי ראשו דמזורע למימר דעשה דגילוח דחי לאו דהקפת הראש א"כ
 ה"ה דעשה דמזורע דחי לאו דפאת זקן והלכך לישראל (וכו') [לא צריך דנפקא ליה
 מראשו]. להכי אוקמיה צוקן כהן[רסא].

והר"ם אמר לרצנן ניחא דמנינו למימר דראשו אס' אינו ענין לשאינו שוה
 בכל דנפקא לן מוקנו אפילו לאו ועשה שאינו שוה בכל תנייה ענין ללאו השוה
 בכלרסא. ואל תתמה דהלא שפיר אצטריך ראשו לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה
 הקפה, דאיכא למימר [מסבא] נפקא ליה. וכוה[נא] תמצא הסוגיא חלוקה ריש שני נזירין
 [לקמן דף נח. ושם] דמעיקרא צעי הש"ס למימר דמוקי ראשו להקפת ראש גרידא לאשמועינן
 דהקפת כל הראש שמה הקפה וצתר הכי ז"ל בכלל הסוגיא דהקפת כל הראש שמה
 הקפה [מסבא ו] לרווחא דמלתא אמרה הש"ס הכי אסת"ל דשפיר נפקא לן דעשה
 דוחה לא תעשה מגדילים (אכלאים) [דלכלאים אסתירסא]. אבל אין אחי גדילים לכדרצא

פירוש ארזי הלבנון

אית ליה נמי להך צרימא דוקנו אחי לכהן מזורע. ל"ת השווה בכל, אלא שאין זה מעיין הסוגיא
 וכ"כ הב"מ.

רסא. לפוס חד שניחא שכתבו חוס' לעיל (מ' ע"ב
 ד"ה ומאי טעמיהו) דאיכא למימר דקרא
 סתמא כתב בין ישראל בין צבאנים עיי"ש, אין
 מקום לדביהם הכא אלא דס"ל השתא כמו ועו"ל
 שכתבו שם (באר משה). ועו"ל טעמא דנאדו חוס'
 אחרינא מפירושא קמא משום דס"ל דאפשר דר"א
 ס"ל דהקפת הראש ל"ש הקפה כמש"כ בהע'
 רנ"ת.

רסב. יש לעיין בין לפי הר"ף ובין לפי תוספות
 אחרינא אכתי תיקשי לרצנן מנ"ל דעשה דוחה
 ל"ת צעלמא דמה לכהנים שכן אינו שווה בכל וכן
 לאו דהקפת הראש ליתא צבאנים. וכחז הב"מ דלרצנן
 ליכא למיפרך, משום דאיכא למידיחי דאימא אה"כ
 דקושטא הוא דלית להו צעלמא דעשה דוחה ל"ת.
 וכבר כתב על זה שהוא דוחק, עיי"ש. ובקרא"א כתב
 דהשתא ס"ל להתוס' דאין לחלק בין לאו השווה בכל
 ללאו שאינו שווה בכל ומש"ה לרצנן שפיר שמעינן
 צעלמא מראשו דעשה דחי ל"ת. ועי' עוד בדצירוי
 שם שהארץ קאת צה.

ועוד לעני"ד איכא לפרש כוונת הר"ף ותוס'
 אחרינא דה"נ לרצנן לא נדע מנ"ל דעשה דוחה

ציבורים

[נא]. תיבת דקדושים נראה מיותר. או אפשר דל"ל: "לאו דכהנים ועשה דקדושים". [נא]. דפיו"נ הגי' "וכוה".

כדאמר במסכת יבמות (דף ד':) שקיל [וטרי] הש"ס דא"ה * [ג] לרצון שפיר נפקא דעשה דוחה לא תעשה בזה אינו ענין ואז נאמר דהקפת כל הראש שמה הקפה [מסביר] כדמסיק ריש פרק שני נזירין. אבל לר"א דמוקי ראשו לנזיר מצורע וגם זקנו אחת לכהן, אי גמרינן מנייהו (נאמר דפליגי) [הרי ניגמר בעלמא] דעשה דוחה לא תעשה ועשה (אבל לר"א ז"ל ע"כ דנפקא ליה דעשה דוחה ל"ת גרידא בכל לאו כהאי דאי לא תער מנא ליה צמצורע דאי מראשו דלמא לאו למדחי נזיר דאית ביה תרי לאוי דהקפת דנזיר אלא לאו דהקפה גרידא אלא דס"ל השתא להש"ס דפליג ר"א [ואמר] הקפת כל הראש לא שמה הקפה) [ג]. אלא [מש"ה לא גמרינן מינייהו] משום דאיכא למפרך (כדפרישית) [כדפריך] נריש מסכת יבמות (דף ה. וסס) מה לכהן שכן אינו שוה בכל, נזיר יוכיח [ג] מה לנזיר שכן ישנו בשאלהיה ואינטריך תרויהורסין, ואכתי דעשה דחי לא תעשה השוה בכל מנליהרסין. [ועל כרחק נריך לומר לר"א דנפקא ליה דעשה דוחה ל"ת גרידא בכל לאורסין כהאי רסס, דאי לא, תער מנ"ל צמצורע. דאי מראשו דילמא לאו למידיחי נזיר דאית ביה תרי לאוי (דהקפת) [דהקפה ו] דנזיר אלא לאו דהקפה גרידא ע"ר. [ולא] (אלא) ס"ל השתא להש"ס דפליג ר"א [ואמר] הקפת כל הראש לא שמה הקפה) [ג].

פירוש ארזי הלבנון

אלא דשקיל וטרי הש"ס אי אחי גדילים לכדבא מנ"ל לר"א דעשה דחי ל"ת. וא"כ מהו שהשיב דלר"א נפ"ל מגדילים, הרי זה לא שאל מעולם. ונריך לומר דא"ה, דהיא גופא תשובת הגמרא דלר"א על כרחק לית ליה דרבא דנריך הוא ל"גדילים" למילף עשה דחי ל"ת, ודו"ק. רסח. פירוש, דלא נאמר מנין להגמרא דר' אליעזר ס"ל בכל לאו דעשה דוחה ל"ת, דפריך עליו מנא ליה. דאפשר דס"ל דאינו דוחה אלא בלאו שאינו שוה בכל כמו צמצורע. ע"ז פי' התוספות "וע"כ נריך לומר לר"א וכו'" (תפס"א). רסב. ר"ל דע"כ נריך לומר דלר"א אית ליה דעשה דוחה ל"ת גרידא בכל דוכתי דלאו כהאי, היינו דלא כהאי מצורע נזיר ומצורע כהן דאית ביה לאו ועשה. (תפ"י ב"ר): ער. לכאורה הו"ל להחוס' לומר באופן אחר, דאי מראשו דילמא לאו למידיחי נזיר דאית ביה לאו ועשה אלא למידיחי לאו דהקפה גרידא. ולמה תפסו

נאמר דעשה דוחה ל"ת מגדילים נפקא ולא אנטריך ראשו ללאו שאינו שוה בכל דעלמא, אפ"ה שפיר יחא לרצון דיש לומר דאנטריך ראשו לאשמעינן דהקפת כל הראש שמה הקפה. אבל פשיטא אס תאמר דאחי גדילים לכדבא [ללמד דניית של צמר ופשטים פוטרים גם שלא צמינן] דודאי יש לומר שפיר דאחא ראשו לאס אינו ענין ללאו דהקפה ידיעין מזקנו תנהו ענין ללאו שאינו שוה בכל בעלמא (עפ"י שלמי נזיר).

רסה. מצורע דבצריהס דר"א אית ליה שאלה צנורות. וע"י טורי אכן פ"ק דחגיגה דף י' ע"א ד"ה רא"א. וע"י מצפה איתן כאן ובאחיזעור ח"א סי' כ' ובאחוזן דאורייתא כלל ו'. רסו. ולקמן פ' ב' נזירין דף נ"ח ע"ב (בסוף חד"ה הר"ף) הקשו אמאי לא מילף מתרויהו צמה ה"ל.

רסו. יש לגמס דלפירוש הר"ס הלא כבר ידיעין דמצי למילף עשה דוחה ל"ת מקרא דגדילים,

ציונים

[ג]. דפו"ג. והוא ר"ת דאפילו הכי. [גד]. מיבית המוקפות אין כאן מקומן, אלא בטה"ד. וכמו שהגהנו (עפ"י ה"ר) וכן מחקס למיבית אלו צב"מ ובשלמי נזיר וכן במוס' ר"פ ליחא. וכמו כן במוס' רבינו טודרוס הביא פי' הר"ם ומשמע שם להדיא כהגהת ה"ר. ובאור"מ הגיה דצריהס צענין אחר עיי"ש. [גה]. מיבית : "נזיר יוכיח" נמחק (ב"ר). [ג]. ע"י ציונים אות ז"ד.

יִיָּאָה מגדילים. דסמכיה רחמנא זינית לכלאים למימר דעשה דזינית דחי לא תעשה דכלאים. וזהכי ניחא [ד] צריש מסכת יצמות* לא מצי הש"ס למיפשט דעשה דוחה לא תעשה גרידא השוה בכל מראשו וזקנו והכא פשיטא לרבנן דדחי בלא גדילים. והשתא ניחא (ליה) דסוגיא דשמעתין דיצמות דבעי למימר דאינטריך קרא לראשו דהקפת ראש שמה הקפה ולהכי ליכא לאוכוחי דעשה דוחה לא תעשה צאס אינו ענין. [כמו] ריש סוגיא דפרק שני נוירין. [והכא] סבר הקפת כל הראש שמה הקפה מסבא:

[דף מ"ב ע"א] אָמַר מר וכו' או ששיירו שתי שערות לא עשו ולא כלום וכו' זאת אומרת דרובו ככולו רעא דאורייתא ע"ב. מדגלי רחמנא גבי נויר דיום השביעי יגלחנו בלא אינטריך דכבר כתיב וגילח אלא לאשמועינן דבעינן תגלחת מצוה שלימה בלא שירה כלום: הכא הוא דבעי כולו הא בעלמא רובו ככולו. אומר הר"ס דבעלמא קיימי רע, מיהו פאת זקן [שיעורו] אמר סוף פרק המצניע (שבת דף נד:) דמלא פי הזוג מיחייב רע' [דפאת] (ד) משמע פורתא ערה, רעו:

פירוש ארזי הלבנון

רעד. רש"י פירש שם דלענין חיוב שבת מיחייבא. אבל להר"ס משמע דמיירי באיסור גילוח הזקן דמיחייבא צדדי איסור קרחה (שלמי נויר). וכן איתא בתוספתא ומציאו הנמוק"י סוף מכות דבשתי שערות חייב גבי שבת וגבי פאה וגבי סימני טומאה. גם בסמ"ג מציא כן בשם התוספתא ועי' צו"ד סי' קפ"א (או"מ). ושיעורא דמלא פי הזוג היינו צ' שערות וכדמפרש בגמ' שבת שם.

ועיין צר' עזריאל הוצא בשטמ"ק שכתב דגבי פאת זקן אינו מחייב אלא במגלח רוב פאה. ערה. והקשה האו"מ דהא גבי נויר גופיה נמי אמרינן לעיל (דף מ' ע"א) ללקות אפילו באחת. ומירך התפא"ל דמזיר ה"ט משום דלא כתיב יגלח [דמשמע כולו] אלא כתיב חער לא יעצור על ראשו דמשמע דלכשמתחיל להעביר החער על ראשו חייב.

רעו. ולפי"ז יש לעי' היאך דחי עשה דגילוח מזורע בלאו דהקפה הא לא הוי צעדיניה. עי' לעיל הע' רכא*.

סבא קלישא מדאית ציה חרי לאזי שכל זה יש להשיב שאין נראה לחלק בין לאז אחד לחרי לאזין וכמו שכתבו לעיל צד"ה ואי, ונ"ע.

רעא. אפשר לומר דמפני שהיה גירסא אחרת בגמרא וכדמוכח מפ' רש"י שהיה לפיו גירסא אחרת, לכן ציינו התוס' כל דברי הגמרא בזה (תפא"ל).

ערב. המהר"ן חיות צחי' פירש החילוק בין רובו ככולו דהכא ובין הא דקיי"ל בכל מקום דאזלינן בתר רובא וכדאיתא בחולין [י"א ע"א]. דשם מיירי על מה שאנו צריכים לומר על כל דבר פרטי שהוא מהרוב, הן לאיסור הן להיתר. אבל הכא מיירי לענין המיעוט שיהא נגרר אחרי הרוב דע"י המעשה שעושין בהרוב הוה כאילו נעשה המעשה גם בהמיעוט (עפ"י תפא"ל).

רעג. ר"ל אע"ג דבעלמא קיימי האי דקאמר רובו ככולו דמשמע דרובא לכל הפחות צעינן, מיהו וכו'.

ציונים

[נח]. צריך לגרוס "וצמתיחין" (צ"ר). אבל הרש"ס ו"ל ציין לדברי עצמו בנדרים כ"ו ע"א שם כתב כלל באורחא דרבותינו הראשונים דכשמצא משנה אשר אינה במקום שלפניו קרי לה לפעמים ברייתא. וכתב שמהלל כן בקיצור כללי המשנה. ולפי"ז אין צריך כאן להגיה. יש עוד ליישב הגירסא דכאן עפ"י מש"כ הב"מ לקמן מ"ג ע"א, דאפשר משום

מתקיא לה ר' יוסי בר' חנינא האי צנוזר טמא כתיב. [דכתיב ציום השביעי יגלחנו] דמשמע כולו, וצרייתא^[נ] משתמעא אף צנוזר טהור שיהא שתי שערות מעכבות:

מחכו עלה צמערצא^[ע]. צפ' קמא דסנהדרין (דף פ:) אמר מחכו עלה צמערצא היינו ר' יוסי בר' חנינא, והכא אשכחן מחכו על דצריורשי:

מכדי נזיר טמא [דצמער מנלן]^[נ] מנזיר טהור יליף^[ע] (דצמער): וליתי נזיר טהור וליף מנזיר טמא. דשתי שערות מעכבות:

נזיר שגילח ושייר צ' שערות. וצאותה שעה לא גילח יפה ואח"כ המתיין לגלח שתי שערות עד אשר [נמח שער] ראשו, וחזר וגילחן לאותן שתי שערות לצדרי. מי אמרין אותו תגלחת שתי שערות לא כלום הוא [הואילן] וכשגילחן ראשו מלא שערפא:

נזיר שגילח והניח שתי שערות וגילח אחת ונשרה אחת. כלומר השניה רפ. מהו מי אמרין כיון דלא גילח שתי שערות לאו גילוח הוא ששתי שערות אית בהו שיעור גילוח. או דלמא השתא מיהא לאו איכא שער כלל:

פירוש ארזי הלבנון

רעו. צמ' מחכו עלה צמערצא כו'. הכא אמרין דצמערצא מחכו אמאי דבעי למימר דצנוזר טהור לא צעיין כולו. וצירושלמי בשמעתין איכא מ"ד דס"ל הכי דמתניין דנגעים דווקא צנוזר טמא אבל צנוזר טהור נמי צרוב ראשו עיי"ש (ק"ר).

רעו. והקשה האו"מ הא לעיל (דף כ"ט ע"א) צמדה ה"ג פירשו דתרי ר' יוסי בר' חנינא הוו. ולא דק דהתם אמרו דאחד היה תנא, והכא ר' יוסי בר' חנינא אמורא היה דמתקין על דברי רב אחא. גם בלאו הכי נראה דלדעת החוס' דר"ל תרי ר' יוסי בר' חנינא הוו, הסימן לתנא היכא דנקט 'צרי' חנינא אבל אם נקט בלשון 'בר' חנינא ודאי אמורא היה כההוא דסנהדרין שם. וגם הכא ז"ל בש"ס מתקין לה ר"י בר' חנינא, וכן הוא בש"י ח"צ (כ"ר).

רעו. לקמן ס"א ע"א (גלה"ש). ועי' שם בחוס' ד"ה הי' ד' תגלחיות. רפ. אפשר בצוונתם, שלא נטעה לפרש דקאי על אותה שעה והוא"ו משמש במקום מיצת או, והכי קאמר גילח אחת או נשרה אחת. לזה כתבו כלומר השניה.

צינונים

דמשניות דטהרות וכן דזרעים חשיבי כמו צרייתות משום דלין עליהם גמרא, וכה"ג כבז רש"י פ"ק דקטורה דף י"ד ע"א (ד"ה משום הכי) לענין שאומר הש"ס גופא כמו שאומר צמימות אמוראים. [נעו]. הגה"ה וזו ושלחמיה נראה מיותר.

אמר [ליה] רב אחא מדפתי לרבינא גילח שערה [שערה] מצעיא ליה לרבא. צחמיה כלומר הא ודאי גילוח הוא כיון [דבשעה] שצא לגלח הוא שיעור גילוח רפג:

איבא נשרה אחת וגלח אחת. [דהשתא] כשצא לגלח [ליכא שיעור] שיער: ה"ג רש"י מי אמרינן השתא מיהא שיער [אין כאן. א"ל] גילוח אין כאן שיער אין כאן רפד:

אי שיער אין כאן יש כאן גילוח ה"ק אע"פ ששיער אין כאן מצות גילוח [אין] כאן. הואיל דצתגלחת ראשונה שיער ב' שערות וצתגלחת זאת לא היה רק שער א':

מתני' נזיר חופף ומפספס. פרי"ר בלע"ז שיחוף ראשו בנמר ובאדמה [ק], אף כי פעמים שמשיר שיער, דבר שאין מתכוין הוא ומותר לר' שמעון: ומפספס. שמדיל שערות זו מזו אף כי פעמים שמשיר:

אבל לא קורק. בגמ' (משמע) [מפרש] דסתם קורק מתכוין להסיר השער [קא]:

ר"י אומר לא יחוף. כדאמר בגמ':

פירוש ארזי הלבנון

רפג. היינו דכמו צמגלח שערה שערה לא אמרינן כל שערה צפנ"ע לא היא שיה שיעור גילוח, אלא אומרים דכיון דבשעה שצא לגלח איכא בראשו כדי שיעור גילוח א"כ מעתה על כל שערה ושערה נופל שם גילוח אף כי מגלחה לחודה. הוא הדין צשעיר ב' שערות, כיון דאיכא שיעור גילוח הרי נופל שם גילוח על שערה האחת שגילח צתחילה וכיון שגילחה לאותה שערה האחת הרי יאל מצות גילוח אף כי נשרה השניה, שהרי שערה אחת אין מעכבת (כדלעיל דף מ' ע"א) וא"כ פשיטא דשוב אין נפ"מ אם גילה את השניה או נשרה מעצמה שהרי אפילו אם היתה נשארת אינה מעכבת התגלחת מזה.

שוב ראיתי צבור"פ דאין צריך למש"כ, דאפילו אי הוה שערה אחת מעכבת מ"מ הוה שפיר דמי, שהרי הכתוב לא קפיד דניצעי שגלח כל שערותיו ואם ינשור אחת מהם שלא יהיה גילוח. וודאי

ציונים

[ק]. ז"ל בנמר ובחול וכן הוא [בגרש"י] ותוס' שבת נ"ז ע"ב, כי ה"ק לא מיירי מאדמה (צ"ר). אמנם צפי' הרא"ש ובעטרה לחי' איוורא כתוב "באדמה" כמו שהוא צחוס' לפנינו. ובקרי"א ובמרומי שדה משמע דהיינו חול היינו אדמה ור' ישמעאל פליג את"ק דמחיר באדמה ע"י"ש. [קא]. ז"ל להסיר נימין.

[כ"ה הסורק] להסיר נימין המדולדלותיפה. שאינן מחוברות יפה ונוסחין להנחקיפה:

[מפני שהיא] משרת תנן. לא יחוף [ב]אוחו (באדמה) מין [אדמה] שמשרת דוקא: או דלמא מפני המשרת*. דכל אדמה גזרינן אטו אוחה דמשרת:

נזיר שהיה שותה יין כל היום אינו חייב אלא אחתריי אמרו לו אל תשתה אל תשתה. שהתרו בו על כל פעם ופעם שהוא שותהריי חייב על כל אחת ואחת. וכמו כן תגלחת וכן טומאה כדמפרש ואזיליפה:

פירוש ארזי הלבנון

דף פ"ג בזה"ל, אל תשתה והוא שותה אל תשתה והוא שותה, מצוה דדוקא בשתי שמיות צהפסקה, אבל אם שותה צמח אחת אפילו בשתי התראות אינו חייב אלא אחת, וכ"כ שם בתוד"ה אלא פשיטא ו"ל צמח אחת וצתהתראה אחת פי' או צתהתראה אחת כו' עכ"ל, מצוה דצמח אחת אפילו בשתי התראות אינו חייב אלא אחת. וכ"כ הר"ן במכות דהתראה צמי בתוך כדי דיבור, אמנם צמי' כל הנשבעין כח הר"ן דכל שהוא קרוב כל כך אין חולין לומר אשתלי, וכבר הקשה עליו בדברי אמת צקוטטרסיו דדבריו סותרין זה את זה, עיין שם בארוכה דף כ"ו כ"ח ובדרך המלך דף מ' (עפ"י מרומי שדה יד דוד כ"י). וצירושלמי דפירקין מצוה דאם התרו בו מתחילה צמניין מלקיות בכל שיעור ושיעור הרי יש בו כ"כ מלקיות, והביא זה ג"כ הרמב"ם צמי' המשנה פ"ג דמכות מ"ז ועי' בתו"ט דשם (צ"ר). ועי' לעיל הע' קס"ו. ובקרא"ל כאן מה שהאריך קצת בזה).

רפא. ונראה לעשות צריכותא לאלו הג' דברים. דאי אמר יין בלחוד הו"א מפני שהכל יודעין שרביעית שיעור שחיה הוא והלכך קיבל עליו כל התראה והתראה. אבל צגילות אין נראה לאינשי דשער אחד נקרא גילוח ולא קיבל עליה ההתראות. וכן גבי טומאה סובר דכיון דטומא הוא מן הפעם האחת, שוב אינו עובר. קמ"ל (עפ"י קול הרמ"ו). ובשטמ"ק כתב צריכותא צענין אחר דאי אשמעינן יין הו"א צין הוא דחייב על כל חדא אם התרו בו משום דיין אינו סותר אבל טומאה דסתרא אימא לא לחייב אלא חדא. ואי תנא טומאה שאני טומאה דחמירא דסתרא הכל אבל תגלחת דאינו סותר אלא שלשים יום הו"א דלא מחייב אלא חדא ע"ש. ובקרא"ל הקשה עליו וכתב הוא להצריך צענין

רפא. מצוה צמי' דאסור מפני דהו מתכוון. אבל רש"י בשבת דף ג' פירש טעמא דסורק אסור משום דהו פסיק רישא וכן הוא צמי' הרא"ש כאן ד"ה אבל לא סורק. וכבר עמד על זה הריב"ש צתש' שצ"ד והביאו המג"א סי' ש"ג סקכ"ב עיי"ש, ועי' באו"מ ובצ"ר ובשאר מפרשים האחרונים על אחר מש"כ בזה. ועי' בהעמק שאלה פ' אחרי סי' צ"ו אות ו' ופ' אמור סי' ק"ה אות ה'.

רפא*. עי' חלקת יואב או"ח סי' ו'. דמצוה למה חשיב זה מחובר דהלא מצוה צמח צ"ד ע"צ דליפורן שפירשה רוצה אף בכלי פטור מטעם דמה"ם הו' כחלושין, וא"כ ה"נ נימין המדולדלין נחשיבה כחלושין, עיי"ש.

רפא. אין זה אלא צדיני אדם שאינו מחויב מלקות אלא אחר ההתראה על כל מלקות והוא מה שאמרו אמרו לו אל תשתה. אבל צדיני שמיה כל זמן ששתה רביעית יין עבירה. ועל כל גילוח [שערה] עבירה וכל טומאה שיעמא עבירה. ועל זה תעשה היקש לכל איסורין שבתורה, אין הפרש צה צין איסור לאו וצין איסור כרת או איסור מיתת בית דין. אבל תדע שהצא על הערובה איזה ערוה שמהיה חייב על כל צאה וצאה בכלל [נ"א בפרט], ואם אהנו לא נוכל להעניש עליו אלא עונש אחד, הקצ"ה מעניש אותו על כל עבירה ועבירה. ואם המיתו אותו צ"ד על אי' מאלו העצבות והתורה נתכפר לו על הכל מצד התשובה ולא מצד העונש האחד שמענישין אותו צ"ד יכפר עוונות הרבה (הרמב"ם ו"ל, הביאו החו"ט).

רפא. היינו שהתרו בו צין כל כוס וכוס. אבל אם התרו בו מעיקרא מצי למימר שכחתי ההתראה. וכן משמע לשון המשנה כפי שהביאה הגמ' חולין

[דף מ"ב ע"ב]

אמר רבה בר רב כהנא^[ק] מקרא מלא דבר הכתוב לא יטמא כשהוא אומר לא יבא. גבי נזיר כתיב הני קראי: להזהירו על הטומאה להזהירו על הציאה. כדמפרש בסמוך כשנכנס לאלה המת אם [התרו] צו משום לא יטמא ומשום לא יבא לוקה שנים [הואילן] ושניהם היו צבת אחת. אבל טומאה לא משכחת לה שיתחייב שנים [אפילו] אם התרו צו אל טמא [אל טמא]. ובסמוך מייחי מתני' לאותובי:

דאמר רב הונא נזיר שעומד בצית הקצרות והשיטו לו מתו. דעל (הקצרות) [הקצוצים] הוא מוזהר ככהן גדול: [ומת אחר. כלומר] או מת אחר ונגע צו חייב ואמאי הא מיטמא וקיימא ש"מ אפילו טומאה וטומאה:

איתיביה אבי נזיר^[ק] שהיה מת מונח לו על כתיפו וכו' יכול יהא חייב ת"ל להחלו. בספרי* כתוב ת"ל לא יחלל, וז"ל * [ק] דהא לא (כתב) [כתיב] גבי אזהרת טומאה. וגם בסמוך (דף מג.) אמר בהדיא דלהחלו אחא לדרשא [זו]. ולהחלו ככהן כתיב ומדמי נזיר לכ"ג דלקמן פרק כהן גדול (דף מח.) למדין מהדדי מג"ש* מאמו אמו:

א"ל רב יוסף ותקשה לך מתניתין דתנן היה מטמא כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל טמא אל טמא חייב על כל אחת ואחת. אע"ג דמחולל ועומד:

אלא קשיא. אלא ע"כ סמי הכן ברייתא מקמי מתני':

לא קשיא. אבי צא לתרץ מתני' וברייתא: באן [בחיבורין. צעוד] שהוא מחובר למת [והתרו] [בזו]^[ק] ומושיטים לו מת אחר, לא מיחייב דה"ל [מחולל] ועומד^{רפ"ט}: באן שלא בחצורים.

פירוש ארזי הלבנון

הדומה למת שכתב בקול הרמ"ז שהבאנו. וע"ע במרומי שדה וצרד"ל הנדפס בסוף המסכת. רפ"ט. והקשו הראשונים לכתאורה הדבר קוטר לסוגיא דלעיל (י"ז ע"א) דבעי רבא גבי נזיר בקצר אי צעי שהיה. והלא חיפק כשנטמא קודם שעבר שיעור שהיה כבר נחלל ושזו אינו מוסיף

ציונים

[קצ]. ז"ל אמר רבה אמר רב הונא (כ"ט, צ"ט אהרן). [קג]. נגמ' הגירסא כהן, וכן הגיה האו"מ דבברי המוס' אמנם על הגליון הציא גי' ס"י דגרס' נזיר, וכן גירסת המוס' בשעשוע י"ז ע"ב וכו"ה בש"י הר"י מיגאש ס"י ק"כ. ובאור זרוע ח"ב ס"י טכ"ז כמו כן גרס נזיר, וכחצ: וה"ר ברוך בר שמואל זי"ל מאריך יון גרס צריחתה כהן שהיה עומד, ופי' דפריך משום דדין נזיר וכו"ג שזה דהכי כתיב נמי כה"ג לא יטמא ולא יבא עכ"ל. [קד]. כ"ה דפיו"ג והוא ר"ת חה אינו. [קה]. חיצות והתרו צו נראה מיותר. וטעם הגהה זו נובע ממ"ש בדפוסים ישנים "איראו או מושיטים" ועי' או"מ.

שפירש כבר מהמת והושיטו לו מת אחר^[ק] שפירש מן הראשון ואמרו לו אל תטמא, לא* מיקרי* מחולל ועומד [דאיכא] (ו)תוספת [טומאה] אף זו ביוסרפ* [שהרי] בשעה שנוגע במת הנוגע [בו] יטמא שבעת ימים כדדרשין בפרק אין מעמידין (ע"ז דף ל"ז:) כל אשר יגע בו הטמא יטמא שבעה (ודיקרב מיסאב) [דיקרב בדיקרב מסאב שבעה] ר' ואחרי שפירש [אינו טמא כי אם טומאת ערב ויש כאן] תוספת טומאה:

וטומאה בחיבורין דאורייתא. כלומר וכי (בעלמא שאר) [נעוד שהאדם] נוגע [במת] וכי יהיה הנוגע [בו] טמא משום דיקרב דיקרב דאורייתא: והאמר ר' ינחק בר ר' יוסי [לא] אמרו טומאה בחיבורין. פירוש דיקרב בדיקרב אלא לענין תרומה וקדשים, בזה אמרין טומאה [בחיבורין] שיהיה [נוגע בנוגע] כנוגע במת לטמא תרומה וקדשים ר"א. אבל לנזיר לסתור ולהציא קרבן טומאה וכן לענין להמנע מעשות פסח לא העמידו דבריהם. ואי דאורייתא מאי שנא ר"ב:

פירוש ארזי הלבנון

רצ. ו"ל התרגום על הפסוק הנזכר "וכל די יקרב ביה מסאבא יהי מסאב, ואנש דיקרב ביה יהי מסאב עד רמשא".

רצא. וקשה, דלענין תרומה וקדשים לאיזה נזיר גזרו טומאה בחיבורין שיהא הנוגע בנוגע כנוגע במת עצמו דהיינו אבי אבות הטומאה. דלו יהא אלא כנוגע בטמא מת בלבד דהיינו אב הטומאה, הרי כמו כן הנוגע בו יקבל טומאה להיות ראשון שהרי אדם וכלים מקבלים טומאה מאב הטומאה. והרי ראשון מטמא אפילו חולין וכל שכן תרומה וקדשים. יש לומר דאטריך לענין שיהא מיטמא טומאת שבעה כנוגע במת עצמו, משא"כ הנוגע בטמא מת אינו מיטמא אלא טומאת ערב (עפ"י חור"פ בשם תוספות).

רצב. יש לדקדק דמשמע דאי טומאה בחיבורין הו' דאורייתא היה נזיר מגלח עליו. והא אפילו נוגע בכלים שנגעו במת דטמא טומאת ו' מה"ט אפ"ה אין הנזיר מגלח עליהם כיון דלא נגע במת עצמו. ויש לחלק בין טומאה בחיבורין דחשיב כנוגע במת עצמו, לנזיר שנגע בכלים (ק"ר). וע"י קה"י לכאן סי' י' מש"כ בזה.

הקבר. עוד תירצו בשם ר"ת דגבי נזיר בקבר איירי בשנטמא סמוך לחשיכה דאם לא פירש מוסיף לו יום אחד ע"י שהיה. וע"י עוד ברמב"ן וברשב"א שם. ובשיטתו"ק כאן כתב לישב דהא דאמרין הכא דפטור כיון שמתולל ועומד, הני מילי כשמתרין בו אל חיצה בשני, דמשום שהוא עובר על התראתו אינו מוסיף שום טומאה. אבל אם מתרין בו שיפירש מן הראשון ואינו פורש אזי לוקה על כל אחת ואחת, שע"י שהוא עובר על התראתו הוא מוסיף טומאה, שאם היה פורש אדם הנוגע בו לא יהא טמא אלא טומאת ערב, ונעוד שהוא נוגע במת, הנוגע בו טמא שבעה. ולעיל בצע"א דרצא מיירי שאמרו לו לא מצית הקברות.

רפא*. מה שכתבו "אף זו ביוס" כוונתם דלא מיעביא אם ההושטה הימה למחר דודאי איכא תוספת טומאה אף לגבי עצמו שהרי קודם שנגע לא היה מונה אלא עוד ששה ימים בלבד אבל עכשיו שנגע במת נריך למנות ו' ימים מחדש אלא אפילו הימה ההושטה זו ביוס דלגבי דידה ליכא תוספת שהרי לעולם נריך למנות ו' ימים אחרים, מ"מ איכא תוספת טומאה לגבי הנוגע בו (מפרשים).

ציונים

[ק]. "ל נפתח תחת האל"ף ותחת הסי"ת. ונח"נ הגיה "לאחר". והתפא"ל קרי אחר צירי תחת הסי"ת ומוחק חיצות "שפירש מן הראשון".

בַּחֲבוּרֵי אָדָם בָּאֵדָם. פ"י ר"י שהשלישי הנוגע צנוגע צמתרצ' דההוא ודאי מדרבנן טמא שצעה דכי אמר דיקרב דיקרב דאורייתא דוקא דנגע צנוגע צמתרצ'. וצ"פ אין מעמידן [גו"ש] אמר העיד יוסף בן יעזר דיקרב דיקרב מסאב ופריך דאורייתא הוא כל אשר יגע בו הטמא יטמא ומסיק דאורייתא צחיצורין טמא שצעה שלא צחיצורין טומאת ערב ואתו אינהו וגזר אף שלא צחיצורין טמא שצעה ואתא יוסף בן יעזר ושרא. ולפירוש ר"י [נפרש] דאורייתא צחיצורין היינו נגע צנוגע צמת [ושלא צחיצורין היינו השלישי הנוגע צנוגע צנוגע צמת]. אבל רש"י פירש התם ואתו אינהו וגזרו שלא צחיצורין אף אם פירש לגמריציה:

בַּזֵּי שֶׁנָּה טוּמְאָה וְטוּמְאָה דְּלָא דְּהָא מִיטְמָא וְקָאִי. ואין כאן תוספת [טומאה ומחולל ועומד] קרינא ציה: טומאה [וציאה נמי] הא מיטמא וקאי. דדומיא* דטומאה וטומאה דלא לקי כגון מת על כתיפו והושיטו לו מת אחר קודם שפירש מן הראשון, טומאה [וציאה] נמי היכא דמת על כתיפו והלך לאהל המת והתרו בו משום לא יבא ומשום לא יטמא הא מיטמא וקאי ואמאי לקי על הציאה. ואי צנוגע צמת ופירש ונכנס לאהל המת הא אפילו טומאה וטומאה לוקה שמים שהרי אין כאן מחולל ועומדציו:

פירוש ארזי הלבנון

רצו. קיצור לשון הוא, ור"ל שלישי לנגיעת מת וכאילו אמרו שהשלישי הנוגע צנוגע צנוגע צמת (מהרש"א צנא מניעא ק"ח ע"ג). וצ"ש"ש כאן הגיה דצריהם דל"ל הנוגע צנוגע צנוגע.

רצו. ולשון "כאן צחיצורי אדם באדם כאן צחיצורי אדם צמת" ה"פ כאן שנתחבר לאדם המחובר לאדם [המחובר למת], כאן שנתחבר לאדם המחובר למת עצמו.

רצו. פירוש דצריהם, דהא דאמרין צ"פ אין מעמידן דאתו אינהו וגזרו אף שלא צחיצורין, לפי ר"י יש מקום לפרש דצחיצורין קרי צחיצורי אדם צמת דהיינו השני, ושלא צחיצורין קרי צחיצורי אדם באדם דהיינו השלישי. ונקרא שלא צחיצורין לפי שאינו מחובר עם המת. אשר לפי"ו אפשר דדוקא צכה"ג גזרו בכל הצחיצורין אטו צחיצורי אדם למת, אבל היכא דפירש לגמרי אפשר דלא גזרו כלל. אבל רש"י פירש שם כפשוטו שלא צחיצורין היינו הנוגע צמא מת שפירש כבר מן המת (משל"מ פ"ה מהל' ט"מ צ"ג).

ועי' בש"טמ"ק שהכריח כפירש"י דאי כפיר"י א"כ אין אמרו שם צע"ו דשרייה יוסף בן יעזר

והא ר' ינאי אמר הכא דמ"מ הו' טמא לתרומה וקדשים והרי יוסף בן יעזר קדים טובא לר' ינאי. אלא ודאי שלא צחיצורין דהתם מיירי אחר שפירש מן המת דצריהא אתא יוסף בן יעזר ושרא לגמרי אבל צחיצורי אדם באדם דהכא לא אשכח. ובחור"פ כתב ליישב דלפער דמאי דשרא יוסף בן יעזר היינו דוקא גבי נזיר ועושה פסח ולא לתרומה וקדשים, וכדר' ינאי. עוד כתבו האחרונים (ב"מ, קר"א) ליישב דהא לא קיימא הכי במסקנא דהתם דיוסי בן יעזר שרא להא, ורצו מוקי לשריתיה דיוסי בן יעזר צמילי אחורי (עי"ש צסוגיא), וא"כ לא חיקי לר' ינאי.

רצו. כלומר דע"כ הא דקאמר ר"ה מקרא מלא דיבר הכתוב להזהירו על הטומאה להזהירו על הציאה מיירי אפילו צחיצורין כלומר שאם היה מונע לו מת על כתיפו ונכנס לאהל המת דחייב משום טומאה ומשום ציאה, דאי צנכנס לאהל אחר שפירש הא אפילו טומאה וטומאה חייב שמים וכדקתני צמתיתין, והכי קאמר אבל טומאה וטומאה לא. אלא ודאי מיירי צחיצורין דטומאה וטומאה פטור וכדמוכח מצרייתא, וטומאה וציאה חייב (לשון המשל"מ פ"ג מהל' טמא מת).

[כאן צבית]. נכנס צבית שצחוכו מת ולא נטמא קודם לכן אז לקי שמים על לא יטמא ועל לא יבא שצבית אל הצית בלא שמים עליו:

באן בשדה. כלומר כל טומאה וטומאה בלא אהל לא משכחת שיחייב שמים צבת אחת שהרי אם נגע צב' ממים צבת אחת כולה חדא התראה היא דהתראה בלא דטומאה (דידיה) [גרידא] היא. ואם היה טעון מת על כחיפו והתרו בו על הטומאה והושיטו לו מת אחר מחולל ועומד הוא ואין כאן תוספת טומאה מן השני. מהר"ס ופ"ה קשה להצירצ:

[דף מ"ג ע"א] **בבית** נמי כיון דאעיל ידיה אסתאב דאהל המת כמליא טומאה דמירצ ומיד שהושיט ידו צפנים* כאילו נגע צבת ואכתי לא קרינן לא יבא רצב, וכי עייל כולי האי טמא [ק] ומחולל ועומד הוא. (ואחרי) [ואחרי כין] לא תמנא חיוב לא יבא אם לא יטמא [כי אם כ] שהוא מחולל ועומד לא היה לנו [לרבות] [לדרוש] להחלו למעט מחולל ועומד (הוא) אלא לדרשה אחריתי כדבסמוך ש"א:

פירוש ארזי הלבנון

אין כאן מחולל ועומד עכ"ל. יש להעיר דמה דהוא פשוט להגמ' שם דפירש מן המת וחזר ונכנס ליכא מחולל ועומד. השתא דהרינן מזה למימר דלעולם צבא אל האהל הרי הוא מחולל ועומד, ופשוט. שא. ר"ל שהכתוב צא לרבות דחייב צ', על הביאה ועל הטומאה, ולא משכחת לה אלא בענין שהוא מחולל ועומד, וא"כ ע"כ להחלו אחי לדרשא אחריתי כדבסמוך (א"מ):

וכוונת החסו' לומר דלא נפרש קושיית הגמרא דהיפך היינו דאמאי חייב אביה כלל כיון דלעולם הוא מחולל ועומד. דהא דין זה דחייב על הביאה מקרא יליף ליה רב הונא דקאמר לעיל מקרא מלא דיצר הכתוב כו' כלומר דכיון דכתב לן רחמנא לא יטמא הרי מקרא זה למדנו שלא יטמא בשום טומאה לא בנגע ולא בשמש ולא בזהב ולא בא"כ למאי אצטריך קרא לומר לא יבא, אלא ודאי שצא להזהירו על הטומאה ועל הביאה לומר לך שאם נטמא צבת וחזר ונכנס בזהב המת לוקה על הטומאה ועל הביאה, (עפ"י משל"מ פ"ג מהל' ט"מ ה"ג). ומה שהקשה המשל"מ שם על דברי הגמ'

רצ. כוונתם לפירש"י על אחר. וביאור הדברים עי' לח"מ פ"ה מניירות הט"ז, ובצ"ר לכאן.

רחצ. הכי מוכח מהכתוב שטימא את הנכנס לאהל המת אע"פ שאינו מאהיל על המת ולא נוגע צמת. וע"כ דגזירת הכתוב הוא דחשיב כל אור הצית כאילו מלא טומאה, ומש"ה נטמא. וכן ראיתי להרב משל"מ ז"ל פ"ה מהל' טומאת מת שכתב בתוך דבריו וז"ל: אבל צנכנס לאהל המת דאינו מאהיל על המת אלא דגזירת הכתוב היא דחשיב כל אור הצית כאילו הוא מלא טומאה ומש"ה נטמא וכו' עכ"ל ע"ש (צ"מ).

רצב. ואפילו למ"ד צנכנס (ל"ב ע"ב) צאה במקצת שמה צאה, היינו דוקא לענין צאת מקדש כדלפינן פ' כל הפסולין (שם), אבל לשאר מיילי לא (עפ"י ר' עזראל). ואף החסו' בשבועות ט"ו ע"ב ד"ה אפילו כתבו להוכיח כן דלא אמרינן צאה במקצת ש"כ בשאר מיילי.

ש. יש צדק להעיר הע' קלה דהנה לעיל תד"ה מאי כתבו "ואי בנגע צבת ופירש ונכנס לאהל המת, הא אפילו טומאה וטומאה לוקה שנים שהרי

אל"א אמר ר"א צירף ידו לצית. כלומר שהכניסה לצית קודם לגוף: משום טומאה איכא משום ציאה ליכא דמחולל ועומד [הוא]:

צירף גופו. כלומר היו ידיו נרופות (ושטופות) [ותכופות] [קט] לגופו ולא הכניסן תחילה, טומאה וציאה צהדי הדדי קאחיין. ואומר הר"ס אף ע"ג דצית המנוגע אמר צפר' השוחט (חולין דף לג:): ידיו טמאות דרבנן אף כי מאורע מטמא צאהלש, מ"מ אינו כ"כ (כמו מילי) [כמאן דמלי] טומאה, שכמו כן צצית המנוגע הנכנס שם טמא אפילו לא נגע ואפ"ה נשנית צמשניות (נגעים פ"ג מ"ב) דאם יש מחילה (כל שהוא) [עשרה טפחים צינו] [קט] למאורע לא יטמאנו, ואילו צטומאת מת אף פותח טפח מציא הטומאה ש':

הא א"א שלא עייל חוטמו צרישא. ונחת ליה טומאה: אלא אמר רבא הכנים ידו משום טומאה איכא. פירוש משום דחוטמו עייל צרישארש:

הבנים גופו טומאה וציאה צהדי הדדי קאחיין. כלומר שהיה כופה ראשו חוץ לצית. כמו הלכוף כאגמון ראשושה (ישעיה נח):

פירוש ארזי הלבנון

לא נגע ומוכחי מחיאתא דאהלות דאם יש מחילה צין הטורד למנוגע לא מטמא, ואילו צטומאת מת אפילו פותח טפח מציא את הטומאה. וכי היכי דמפליג התם צההוא דינא מפליג נמי צהא דאמרן עכ"ל. ומיהו אכתי לא נחצאר טעם החילוק, ועי' צב' צאר משה אריכות דברים צזה.

דש. ולשון הגמ' "הכנים ידו" מאד מגומגם. וצב' לקט הקוצרים פי' הכנים ידו היינו שאפילו לא הושיע ידו תחילה רק נכנס כדרך הנכנסים חל עליו טומאה תחילה או דרך ידו או דרך חוטמו, וידו דנקט לאו דוקא. וצפי' הרא"ש גרס "ראשו" וצחור"פ הביא שמי הגירסאות. וצב' צ"מ כתב להגיה דל"ל הכנים חוטמו צין צגמ' צין צרש"י צין צתוס'.

שה. גליון הוא מאיזה חכם והוא פירוש על לשון כופה צצחוספות, דר"ל שפנה ראשו לצד אחד (צ"ר).

ציזנים

[קט]. כ"ה צפי' הרא"ש וצתוס' חכ' איורא. והיעצין הגיה "נרופות ופשוטות". [קט]. כן נראה להגיה עפ"י דפוס ונזיה. ומש"כ צדפוס לפנינו "כל שהוא" צ"ע דהתם צנגעים מצואר דצריך לכה"פ עשרה טפחים, וכ"כ צנטיה לחכמי איורא.

והוא לא אפשר דלא עייל אלבעא דכרעיה תחלה. ולא מצי לאוקמי [בצואו לבית דרך אחוריו, שאין זה דרך] ביאה שיש, שו' כדאמר בפרק צ' דשבועות (דף י"ז:) ובפ"ק דחולין (דף י'). ולכולהו מצי למיפרך הא לא אפשר דלא עייל מיעוטא ברישא ומטמא ליה בטורס יכנס (כדרכו) [ריצו]:

בגון שנכנס בשדה תיבה ומגדל וצא אחר ש"ה ופרע עליו המעזיבה דטומאה וביאה בהדי הדדי קא אחיאש"י. וז"ל [דהוא] מסייע להסיר המעזיבה דהא בהתרו צו למלקות אייריש, ש"י:

פירוש ארזי הלבנון

לנקוב הרי הוא מאהיל בדו על הקבר ונטמא מיד אפילו קודם שנעשה הנקב פוחם טפח ע"י ידו ונמצא שקדמה טומאה לביאה, ולכן אמר שצא חצירו והוא עומד שלא כנגד הנקב ואינו נטמא עד שיהא הנקב פוחם טפח וצא עליו הטומאה ע"י שנכנסת הטומאה לשדה ומיקרי ביאה עכ"ד. ולפי"ז מדוקדק מה דנקט הגמ' כאן פרע עליו ולא פרע מעליו דלעיל י"ז ע"ב עיי"ש מש"כ בהע' ל', איברא דק"ק אמאי לא מוקי לה הכא בשפרע הוא עצמו גג המעזיבה שמעליו וז"ל.

ואגב חזין בבאן פלוגתא רבתי דלהחמ"ס אף כי ניקב השדה בפוחם טפח אכתי לא חשיב ביאה כל כמה דלא נפחת רוב המעזיבה אבל להלקט הקולרים כיון שצוקעת הטומאה אל תוך השדה דהיינו כשנעשה צה נקב פוחם טפח מיקרי ביאה בהכי.

והב"מ פי' דה"ה דהוה מצי למינקט הוא עצמו אלא דנקט חצירו אגב שיטפא דלישנא דלעיל י"ז ע"ב גבי האיבעיא דרבא שם בנזיר והוא בביה"ק דשם נקט חצירו בדוקא עיי"ש שבת"ה וצא חצרו. וכ"כ בהגהות חדשות על הסמ"ק סי' פ"ט. וכ"כ בתוס' חכ' אירא כאן וז"ל ומשכחת לה נמי כשפרע נזיר עצמו את המעזיבה עליו והתרו צו אל חפרע שלוקה משום טומאה וביאה, עכ"ל.

מש. המשל"מ הקשה על הך שינויא דנכנס בשדה תיבה ומגדל דהרי קיי"ל אהל זרוק לאו שמה אהל וא"כ אכתי הוי טומאה קדמה לביאה. ומירץ דמירי שנכנס לבית ולא האהיל על פני המע' דלענין זה מועיל אפילו אהל זרוק [ועי' לקמן פ' כהן גדול הע' רע"ג צענין זה]. עוד תירץ דמירי שגררו את השדה על הארץ אל תוך הבית דנכה"ג חשיב אהל.

שו. כוונתם דאפילו נכנס כולו אינו חייב משום לא ביא כיון דלא מיקרי ביאה. ואע"ג שהוא טמא שהרי לא גרע מכלים שצבית (וכדאמרין שבוות י"ז ע"ב), עכ"פ אינו לוקה משום לא ביא. ואמנם קשה לפי' זה מאי הביאו החוס' מפ"ק דחולין, דאדרבה שם איפכא משמע דביאה דרך אחוריו שמהי ביאה, והחוס' שם ובשבוות הולכין לחלק בין ביאה לביאה, ועכ"פ אין ראיה משם בחולין דלא הוה ביאה (יד דוד כתיב יד. ועי' קר"א).

שו. מה שמצאנו בדבריהם דגבי נזיר צענין שיהא דרך כניסה לכאורה ז"ע מהא דמוקי לה בטמון צבא בשדה תיבה ומגדל דהוי ביאה שלא דרך פתח, וכן מהא דמוקי לה בנכנס כשהוא גוסס ומת דקרינן ביה לא יצא, וה"ה בנזיר צבית הקצרות קרינן ביה לא יצא. וז"ע לחלק בין צא דרך אחוריו לשאר מיני (עפ"י חז"א סי' קמ"ג ססק"ו).

שח. מה דנקט אחר ולא אמר דהוא עצמו פרע המעזיבה בלא חצירו היינו משום שהוא צענמו אי אפשר שיפתח כולו כאחת כי אי אפשר שלא מקדם רגע אחד פתיחת טפח קודם שנפרץ רוב המחיצה אפילו הפילה צבא אחת וא"כ כבר נטמא מן התורה טורס ביאתו לאהל המת כי ביאה לבית בודאי לא הוה עד שיצא לאהל ממנו שהמת בחוכו. אבל חצירו מבחוק בשתי ידיו אפשר שיסתור הגג צבא אחת (פס"ס יו"ד סי' ש"מ).

א"ה ונריך לי רב להצין דב"ק דמזן וז"ל מה הפרש יש בין אותו שצפנים לבין חצירו שבחוק דאם מבחוק אפשר לסתור הגג צבא, מאיזה טעם אי אפשר יהיה לעשות כן מצפנים וז"ת.

ובס' לקט הקולרים פי' דנקט חצירו משום דאי הוא עצמו שובר ועושה הנקב א"כ מיד כשהתחיל

מר בר רב אשי אמר כגון דעייל [כשהוא גוסס] [קט*] ונפק נשמתא אדתיבזיז התם דטומאה וביאה צהדי הדדי קאחיא ש"א. [פ"י שהנזיר יושב צדיק ולעת כזאת מת אדם צדיק שהוא שם ש"ב:]

מדהבא משמע דכהן אסור [ליכנס צדיק הקצרות] אף *לקרוביו [שהוא מותר] [ד"ל לטמא *זה *ואף כי מחולל ועומד הוא. דאף לפי דברי רבה אם פירש אסור לטמא, שהרי אחר שיפרש ממנו (ילקה) [ילך] על שאר מתים ומאהיל *עליהן ש"ב. וכן שמעתי וק"ל] מאשלי רבד, לשון ר"י: (שהנזיר יושב צדיק והוא עת כזאת מת צדיק שהוא שם) [ק"ל]:

פירוש ארזי הלבנון

חייב המסייע וכמו שחילק הט"ז אור"ח סי' שכ"ז סק"א ע"ש.

ש"א. נרץ להבין צאיזה פרט ניד מר בר רב אשי מאוקומחא שלפנ"ו דנכנס בשדיה תיבה ומגדל וע"י הע' ט"ש בשם השב"ז. וע"י ז"ר דיש לחלק בין כניסת היתר לכניסת אסור, דאפילו למ"ד דאין מזהיר כהן על הגוסס מ"מ מיקרי פושע כיון דרוב גוססים למיתה והו"ל כניסת אסור.

ש"ב. רז"ז דלא מיירי שפחאוס מת אדם שם דהו"ל אונס רק שישב שם מקודם והתעכב עד שמת אדם שם ובה שפיר איירי שהתרו בו מקודם (ב"ר) וע"י קר"א לגמ' כגון דעייל כשהוא גוסס כו' שפ"י בע"א.

ש"ב. נראה ברור דכוונת החוס' צה לאפוקי משיעט ר"ח הדיאו הטור יו"ד סי' שע"ג, שהחיר לקבור מתו צדיק הקצרות בו ביום, דאינו נקרא מוסף טומאה גבי טומאה שצחורה כשפירש ממנו, דלא חשיב תוספת טומאה כל שאינו מוסף טומאה צימים. וטעמיה דר"מ משום דק"ל הלכה

והשבות יעקב סי' פ"ה כחצ דנראה שבה גופא פליגי ר"פ ומר בר רב אשי דר"פ ס"ל אהל זרוק הו' אהל א"כ שפיר אמרינן דטומאה וביאה צהדי הדדי קאחיא, ומר בר ר"א ס"ל דלא הו' אהל ולכן הוצרך לאוקמי כשהוא גוסס.

ולכאורה אפשר ליישב עוד דמיירי בשהסידה מונחת ממש בפתח הבית ופתח הסידה מחוץ לבית ונכנס ממנו לחוץ הסידה אשר בתוך הבית וק"ל וע"י לקמן פרק כ"ג הע' ער"ה.

ש"י. כוונתם דל"ה כיון שלא עבד מעשה לא לקי. כן מצאנו צ"י הרא"ש. ולכאורה דצריהם צה סותרים לדצריהם לעיל דף י"ז שכתבו דלאו שיש בו מעשה הוא צמה שאינו יולא משם. ואמנם לפת"ש שם צה"י כ"ט בשם הגר"י ענגיל ז"ל דכוונתם על קבלת הנזירות דחשיב מעשה א"כ לא קשיא. וע"י עוד בר"ר כאן בצורך מש"כ ליישב צמה אופנים.

ש"י. ז"ב דהא מסייע אין בו ממש ולא הו' מעשה וכמו דאיתא בשבת פ' המגניע דף ז"ד. וז"ל דמיירי בצאופן שזולמו לא היה יכול תברו לפרוע (הג') חדשות לסמ"ק סי' פ"ט. והמהרש"ם ח"א סי' ט"ז חיצ' דמיירי בשהתחיל הוא לפרוע תחילה דצכה"ג

צינונים

[קט*]. בס"י ליחא חיצות כשהוא גוסס נטופת התוס' וע"י אור"ח וז"ר שמחקו חיצות אלו אף בגירסת הגמ'. וע"י צ"י הרא"ש ז"ל. [קין]. כ"ה בשיעט. ודפ"י: איתא ר"ת ש"מ. [קאל]. הנה אין זה דרכו של החוס' לבחוב שכן שמע מאשלי רבד, צפרט שכתבו לצפוף לשון ר"י ואין זו דרכו. וגם מוכח להדיא מסוגיית הגמ'. ע"כ י"ל דחיצת וכו"ש מאשלי רבד קרוב הדבר שז"ל וכך שנינו בצלל רבתי, דכן הוא שם פ"ה וז"ל היה עומד וקוצר את ממו עד שהוא עומד בתוך הקבר מקבל מאחר וקוצר. פירש, הרי זה לא יטמא עכ"ל. וגם לעיל מיניה ג"כ כהן שהוא מטמא לקרוביו אל יטמא לאחרים אפילו בו ביום עכ"ל. או י"ל שחיצת וכו"ש לשון ר"י, ז"ל וכל שכן לר' יוסף, וחיצת מאשלי רבד י"ל למחוק. ור"ל וכל שכן לר' יוסף דלמר אפילו טומאה וטומאה חייב שמים (או"מ). [קצין]. דברים אלו שייכי לעיל סד"ה מר בר רב אשי והאגוס שם במקומם.

להחלו. נכהן הדיוט כתיב:

עב שעה [שימות]. ולאפוקי מגוייד דלהחלו משמע לאחר שנעשה חלל: רבי אומר צמותם. נזויר כתיב (נמדבר ו) לאציו ולאמו לא יטמא להם צמותם:

אמר רבי יוחנן משמעות [דורשין] איכא צנייהו ש"י. דהאי ממעט מגוייד וגוסס מלהחלו והאי מצמותם ש"י:

במותם אין מטמא אבל מטמא ננגעם. [חימה הא] אפילו צאחריני אינו מזהר כ"א בטומאת מת שכתוב על כל נפשות מת לא יבא שבו [גליון. צת"כ] [ק"ג] כתב צמותם לא יטמא אבל יושב הוא בהספד ובשורה ש"י:

פירוש ארזי הלבנון

ש"י. יש לדקדק למה לי קרא למעוטי ומהיכי תימי לאציו על הגוסס כיון דליכא טומאה. וז"ל

מסבירא הוה אמינא דכל שהוא קרוב למיתה אסור לעסוק בו שמא ימות, קמ"ל דכל שהוא חי עדיין אין כאן איסור, ואם מת אנוס הוא ויפרוש מיד (ק"א). והנה מה דפשוט להחוס' דלר"י לד"ה פטור. ע"י במדרכי מו"ק סי' תס"טו שכתב דר"ל צהיפק דלר"י לכו"ע אסור, והוא דעת היראים סי' שכ"ב.

ש"י. ע"י לקמן דף מ"ח חד"ה ה"ג שכתבו דהו"א דמלווע דאיתקש למת אסור, ולפי"ז יש ליישב גם גירסת הש"ס דהך צמותם לאו דוקא על אציו ואמו קאי כי אם גם על כל נפש מת שכתוב מקודם דמותר וז"פ (ב"ר).

ש"י. ומשמע דלגירסת הת"כ ניחא, ולכאורה עדיין יקשה למה לי קרא הא אפילו לאחרים שאינם קרובים מותר בהספד, דלא אישתמיט תנא לומר שיהא כהן אסור בהספד ובשורה (מפרשים). ונראה ליישב דלצטרך דלא חימא אגב זעריה חיישין דילמא נוגע צמת, דצאחריני לא חיישין אבל גבי קרובי חיישין. ומהאי טעמא אסרינן גבי כהן גדול פ"ב דסנהדרין (דף י"ט ע"א) עיי"ש. ולפי"ז ז"ל דנקט בשורה אגב, שהרי השורה אחר קבור המת היא ומהיכא תימי לאסור, אלא עיקר הצטרך להספד משום דעדיין המת שם (וכן גבי

כר' עקיבא צמסכת שמחות דמתיר ליטמא באמו יום ענאו.

ולזה נצו החוס' למימר דמהכא משמע דאסור ליכנס לקבור מתו, שהרי לכולהו אמוראי אסור לחזור וליטמא בו צום, אלמא דסתם סוגיין אליבא דר' טרפון אולא דפליג אדר"ע צמסכת שמחות שם. וכן הוכיח מכאן הרמב"ן בטה"א והרשב"א בחי' שבעות י"ז ע"א והרא"ש צה"י טומאה דלית הלכתא כר"ת ע"ע. וע"י עוד צ"י שם.

ש"י. צמרא. ר"ל אמר גוסס איכא צנייהו כו'. ע"י בהמפרש דפי' הטעם דגוסס מיקרי חלל, דכיון שהוא גוסס סופו להיות חלל דקי"ל רוב גוססין למיתה. וכ"פ הרא"ש ז"ל בפירושו. וקצת קשה אמאי לא דריש הכי נמי מצמותם ויטמא דאפילו שהוא גוסס קאמר קרא דכיון שהוא גוסס סופו למות. ור"ל דלשון צמותם משמע לשון הווה דהיינו כשהוא מת ממש (כ"כ ה"מ). ועוד י"ל דמאן דדריש ליה צמותם הכי דריש - לא יטמא להם צמותם, דמשמע דהללו הוא משום הטומאה וכיון דעדיין לא מתו דליכא טומאה, ליכא לאו כלל (ידי דוד). ואמנם ע"י רש"י שכתב להוכיח דבעלמא דרשינן משמעות "צמותם" כמו כן על שם סופו, אלא דהכא ה"ט משום דצמותם קרא יתירא הוא דהא כבר כתיב בקרא שלפניו על נפש מת לא יבא, והלכך דרשינן מיתורא דקרא דבעינן מיתה ממש.

אם כן נימא קרא להחל מאי להחלו. מיתבי האדם אינו מטמא עד שתאכל נפשו ואפילו מגוייד. פירוש לשון גודו חילולא (דניאל ד) מלא פנעים [וחתכים]. והתם צפ' האשה (ינמות דף כב:) [דייק] מהך צרייתא^[קיד] דמגוייד לא חי (טמוי לא מטמא הא מחייל לא) ופליגי ביה תנאי התם שם:

ו"ב ד' מלהחלו הא קתני ואינו מטמא עד שימות. [ומשני, לענין טמוי כו'. ו] מכל מקום נדרש לאו דלא יטמא כאילו סמכו [למלת להחלו והרי הוא כאילו כתב לא] להחלו להזכירו אף [על] גוסס משום חילול שם. והו' מני לשנוי דהך צרייתא^[קטו] (כו') [כרבי] [קטו] שם:

ומהבא שמעינן דכהן אינו מזהר על הגוסס דקי"ל כר' יוחנן לגבי ר"ל. ומיהו זה"ג גרים אבי במקום רבי יוחנן ורצא במקום ר"ל ולפ"ו הלכה כרצא לגבי דאבי

פירוש ארזי הלבנון

כ"ג מותר לעמוד בצורה כדפסק הרמב"ם שם פ"ה מהל' כלי מקדש (ה"ה) (ב"ע).
שמו. היינו דבימות שם חנן דאין מעדין על האיש שמת, ואפילו אם ראוהו מגוייד אין מעדין עליו עד שיראו שתאכל נפשו. ומדקדק הגמ' שם למימרא דמגוייד חי ורמיניהו אדם אינו מטמא עד שתאכל נפשו טמוי הוא דלא מטמא הא מחייל לא חי. [שהרי אם היה חי פשיטא דאינו מטמא ומאי קמ"ל]. ומשני דפלוגתא דתנאי היא. עיי"ש.

והנה בעיקר הדבר מה הנזכר התוס' כלל להביא הך דפרק האשה, כתב הב"ר משום דללאורה י"ל דגוסס שסופו למות ודאי הוא נקרא חלל למפרע מעת גסיסתו ועל זה עובר בחלל, אבל מ"מ סתם גוסס דאין ראיה שודאי ימות דהרי מיעוטן חיין, לכן אינו מטמא. לזה הביאו ראיה מפרק האשה דהך מגוייד וגוסס איירי בזה דודאי אינו חי ואפ"ה אינו מטמא, עי' בתוס' שם עכ"ל הב"ר. ובדומה לזה כתב בס' תורת נזיר.

והב"ר כתב דאפשר שכונתם לחזק פירושם שכתבו מגוייד מלא פנעים ופגמים, דלא חימא דאפילו מי שנחתך ראשו נמי קרו מגוייד ועלה קתני דאפ"ה אינו מטמא כל זמן שמפרכס, ולזה הביאו הך דפ' האשה דמדדיק טמוי לא מטמא

שם*. היינו כרבי דדריש במותם עד שימות (מפרשים).

צינונים

[קיד]. ז"ל מתניחין (ב"ר). ועי' לעיל ציונים אות ז"ח דאיכא לאוקמי הגירסא שלפנינו כמות שהיא. [קטו]. כמו ציון שלפניו. [קטו]. כפי הנראה מקור הטעות נוצע, דבדפ"ו היה כתוב בקיצור "כר" [וכן הוא בשיטה לכת' איורא] ואח"כ נחתק להמחיקים ה"ש צ"ו.

[ולרצא] פליגי רבי ורצנן [בגוסס] ואית לן [עירובין דף מו:] הלכה כרבי מחצירו [ולא מחציריו, נמלא] יהא כהן מוזהר על גוסס ש"י:

[דף מ"ג ע"ב] נקטע ראשו של אצוי אינו שם מיטמא ש. כהן הדיוט מיירי שמוחר ליטמא לאצוי ולא ככהן גדול ונזיר:

פירוש ארזי הלבנון

שיח. הדבר תמוה לדרבנא הנה"ג עצמו שם [בהל' טומאה] פסק דמוחר להטמא לגוסס משום דסתם מנאי דאהלות אחיא כרבי (משק שלמה). ו"ל דהנה המרדכי במו"ק סי' תתס"ו כתב ו"ל וראיתי היתר בהל' גדולות בגוסס והביאו ראיה מדתנן אין אדם מטמא עד שחצא נפשו ואפילו מגוייד ואפילו גלוב, והוא ליה מחלוקת בצרייתא וסתם בנתניתין והלכתא כסתם משנה וכן הלכתא. ונפלאה היאך מציא ראיה מההיא, דהא בנזיר דחי לה בהדיא דה"מ לענין טמא בזהל אצל לענין איתחולי הא איתחיל. לך נראה איסור בגוסס כדפרישית. ועוד דבעל הלכות גדולות גרס אצוי אמר משמעות דורשין איכא צינייהו רצא אמר גוסס איכא צינייהו ואצוי ורצא הלכתא כרצא עכ"ל. ולכן גס התוס' לא הביאו רק את גירסתו אך לא ס"ל את טעמו של הנה"ג, להקל מתמיהת המרדכי הנ"ל (הג' ר' ואז ק' אריה).

שיח. צמרא. נקטע ראשו כו'. לקמן בש"ס משמע דאפילו מחסר פורחא ג"כ אינו מטמא [ק"י] ועי' צרד"ו (ח"ו צ"א ער"ב) שכתב ליישב ככה אופנים מה דנקט ראשו דוקא. או דלא תימא כיון דמצינו בעלמא חשיבות בראש לחודיה והוא עיקר האדם, סד"א היכא דנמצא הראש אצל הגוף יהא חשיב כאצוי שלם, קמ"ל. אי נמי קמ"ל דדוקא היכא דנקטע הראש לגמרי הוא דלא מיקרי שלם אצל כל שמעוריה קצת בגוף אע"פ שנחתכו הסומנים והעורף אע"פ חשיב שלם. אצל בשאר אברים כגון ידו ורגלו פשיטא דכל שהם עדיין מעוררים לא חשיב חסרון. אי נמי אורחיה דמילתא

צינונים

[ק"י]. והיינו מדמקשה לקמן מהא דמחזיר על עגס כשעורה של אצוי מאי לאו וכו'. ודלא כדעת הר"י שהביא הב"י סי' שע"ג שדוקא בחסר אצב שהשמה תליה צו אינו מטמא. ובחז"ל אהלות סי' כ"צ נקט בהר"י ובתב להוכיח שאף דעם הרמב"ם כן, (ולא כדברי הקר"א בסוגיאין). ועי"ש מש"כ ליישב שיטת הסוגיא לפי זה.

אמר ליה רב המנונא הוא דקא אזיל צפקחא דערצות. צקעה שמאזין צה גנבי: ופסקוה גנבי לרישיה דאצוה הי"נ לא ליטמא ליה. ז"ל מה ר"ל שביא: א"ל מת מזה קאמרת השתא [יש לומר] באחריו. שאין קרובין מייחיד באצו לא כ"ש שבב:

והאי מת מזה הוא. צתמיה: והתניא איזוהי מת מזה כל שקורא ואין אחרים עונין אותו. כלומר שאם המת שבב יכול לקרות ויש לו עונין קרובין אין זה מת מזה והא יש לו [בן שיכול] לשכור אחרים מתעסקין בו שבי: כיון דקא אזיל באורחא כמי שאין לו קרובין דמי. דלא שכיחי אינשי התם.

פירוש ארזי הלבנון

מיתה אין אמעט מ"לאצו". עד כאן חוכן דבריו. גם בשפ"א כאן הניח טעם הדבר צ"ע.

ועלה בדעמי לבאר טעמיה דהרמב"ן ז"ל, והוא כי הנה עצמיות האדם הדי הרי אין לה ציטו באבר מאבריו, רק צנפש חיותו בלבד. דכל שהוא די אף כי יחסך ממנו אבר ועוד אבר הרי הוא נשאר "עצמו" ומוחזק ועומד בעצמיותו בלא שום חסרון כלל. וכן גבי "אצו" כל ימי חייו קרוי "אצו", וגם כי נחסר אבר מאבריו אין נגרע שלמות שם "אצו" צך שהרי אין הדי קרוי על שם גופו כלל. והלכך אף כי מת אח"כ בחסרונו "כיון שהוא לאחר מיתה צלמות שהיה צו מחיים בו, קרינא ציה אצו" (לשון הרמב"ן שם).

ואחננס, האדם לכשחצוזה נפש חיותו ומת, הרי לא נשתייר רק גוף המת בלבד. והלכך לכשנחתך אבר מאבריו אחר מותו הרי כמו כן נחסר גם מעצמיותו עמו. וכן גבי אצו, אחר מותו שוב אין נקרא אצו אלא על שם גופו שזהו גוף אצו, ועל כן אם נחסר אבר מאבריו נמצא "אצו חסר".

שבא. ראשי חיצות: צריך לעיין מה רצה להקשות. ובאמת הוא נע"ג, דמאי סובר רב המנונא, אי קסבר דהו"ל מת מזה וס"ל דלמת מזה מטמא אפילו בחסר א"כ פשיטא דמטמא לאצו וכדאהדר ליה רב חסדא. ודוחק לומר דס"ד דלאצו מיגרע גרע בחסר כיון דאפיקמיה הכתוב ממזות טומאת קרובים הי"ה צדין מת מזה, דהדעת אינו נותן כן. ועוד מדפריך בטר הכי והאי מת מזה משמע דס"ד דלא הוה מת מזה וא"כ אינו מקשה כלום דאח"כ דלא יטמא כיון דחסר הוא ואינו מת מזה. ואי מספקא ליה נמי צמת מזה דעלמא לישראל ליה סתמא מת מזה מאי. (ב"ר, צ"מ, חו"ט.) ועי' בחו"א

יו"ד סי' ר"י סק"ז מש"כ ליישב תמיהת החוס' צב אופנים. ובספר תם דרך הגיה דצריהם דכ"ל "ר"ל מהו" (וחיצות ז"ל מה ר"ל, נמחק), דהיינו שרונים לפרש דברי רב המנונא בלשון צעיא, ולא בלשון קושיא. וז"ל לפי"ז הא דלא שאל בסתמא מת מזה מאי, משום דהוה נקט. ועוד ז"ל דמאי דפריך בטר הכי והאי מת מזה, לאו רב המנונא קפריך לה אלא סתמא דהש"ס, כנ"ל.

שבב. הא דפשיטא ליה דמת מזה הותר אפילו כשהוא חסר, היינו משום דלא כחצי היתרא דמת מזה צהדיא רק מייחורא דקרא לקמן. אבל אצו ושאר קרובין דכחצי צהדיא משמע מלשון הכתוב שיהיו שלמים (לקט הקוראים. ועי' קר"א).

שבב. פי' אם המת צחיי צשעת חלוי היה קורא וכו'. ויש מן הראשונים דמפרשי הך כל שקורא וכו' דעל המוצא קאי שאם היה קורא ואין אחרים עונים אותו לטפל צמתה הרי זה מת מזה. עי' ברא"ש ז"ל ריש הל' טומאה.

שבר. וממילא לא הוה מת מזה, דבשלמא איש אחר המוצא הגם שיכול לשכור פועלים להעסק בקבורתו מכל מקום כיון שאינו מחוייב בקבורתו ואינו מחוייב לשכור לו פועלים ממילא שוב הוה מת מזה ומחוייב להטמא לו דחיוצ מת מזה אינו אלא על גופו ולא על ממונו. אבל ברא דמלכד חיוצ מת מזה בלא"ה מחוייב בקבורתו ומוטל עליו חיוצ לשכור מתעסקים ממילא שוב לא הוה מת מזה. ומשני כיון דקא אזיל באורחא בו וממילא מוטל עליו להעסק צו בגופו דהוה מת מזה (סדרי טהרות).

פי' ר"י [כהן] הצא ליטפל צמת מצוה אם יש שם ישראל שיכול לטפל אף כי אין קרובין לא ליטפל בהן [כהנים] קרובים שבה, שבו. ור"א דאמר צפ' כ"ג [לקמן דף מז.] גבי מת מצוה כ"ג וגזיר יטמא נזיר ואל יטמא בהן. וכ"ש בהן ישראל יטמא ישראל ואל יטמא בהן שבו. ור"ע [מהאין דפ' האשה רצה (יבמות דף פט:)] גבי אשתו קטנה יורשה ומיטמא לה [פריך ואין] (ו)אין כה [ציד חכמים] לעקור דבר מן התורה [אמאי] יטמא [לה]. ומשני כיון דקרובין לא יירתי לה קריא ולא ענו [לה קרינן] בה. והשאל היכי דמי אי דליכא מתעסקים אחרים מאי איירא מטעם אשתו חיפוק ליה דאפילו אחריתי נמי מת מצוה גמור היא אלא דאיכא אחרים דיכולים להתעסק ותשוב[ק"י] כמה מצוה. אלמא בהן ומת לפניו ויש שם ישראל ואינו חושש ליטפל חשיב מת מצוה שבה. ואר"י דודאי מן הדין לאו מת מצוה התם רק לפי שקרובה מתרשלים ממנה שווה רצון כמה מצוה ואף כי אין כה ציד חכמים לעקור דבר מן התורה בקום ועשה, צמקום שיש פנים וטעם בדבר ודאי לכ"ע יש כה לעקור שבה. תדע דכולי סוגיא דהתם לא מייתי מאשה שנאמנת לומר מת בעלי דהרי עוקרה דבר תורה בקום ועשה שבה*, אלמא ודאי צמקום שיש פנים וטעם יש כה לעקור [וצאשה יש טעם בדבר דדייקא] [ודייקא] ומנכח מתוך חומר שמחמירין בסופה ש:

פירוש ארזי הלבנון

שבה. צמ' תפא"ץ מוחק תיבת "קרובים" דאל"כ
הרי אין ראיה מכה"ג וגזיר דלילמא שאני
הכא דקרוב.
ואמנם הצ"ר פירש דודאי מש"כ התוס' כהנים
קרובים אין כוונתם ו"ל לו' קרובים שהרי להנך
מצוה ליטמא להם, אלא מיירי בשאר קרובים
שמחמת קורבתם אין חוששים הישראלים לקבור
המת שאומרים שהקרובים יטפלו בו, וע"ז כתבו
התוס' להוכיח שהי"ב הישראל לקבור וכו'.
ולפי"ז הא דהקשה התפא"ץ דלילמא שאני
הכא דקרוב לא קשיא כיון דמיירי בקרוב דלאו
מו' קרובים דלענין ההיתר לטמא לו אין קורבתו
מעלה ומוריד. ומיהו בשאר ראשונים צאמת ל"ג
בהן קרוב.
שבו. והנה הרא"ש ו"ל כאן מוכיח דינא דהר"י
מסוגיין דדוקא משום דלא שכיחי אינשי הא
אי הוה שכיחי אינשי אסור להיטמא. ולא הצנחי,
שהרי מיירי הכא בשמאלא צנו ואי שכיחי אינשי
שיכול לשכרם א"כ פשיטא שאסור להיטמא ששבו

אין זה מת מצוה, ור"ב
שבו. פי' דצנחן גדול וגזיר אע"פ שע"כ הותרה
טומאה בצביל זה המת מ"מ כיון שיש לו
מתעסק אחר שזכר אסור הכהן גדול ליטמא לו. כל
שכן בישראל ובהן דכשמתפלל בו הישראל אין נדחים
טומאה בצבילו, לא יהא רשאי הכהן ליטמא.
שבה. ע"י הע' ש"ה מש"ה מש"ה הצ"ר, ותצין.
שבה. וכ"כ התוס' צע"ז דף י"ג ע"א צד"ה אמר
אבי [וביבמות פ"ח ע"א תד"ה מתוך] ועי'
צרכות ט"ז ע"א תד"ה וחותם, וצנחן דף קמ"ה
ע"ב רש"י ד"ה לעדות אשה. ועי' צ"מ דף כ'
ע"א תד"ה שובר (גלה"ש יבמות פ"ח).
שבה*. פי' כצויה סוגיא דהתם דצני לאחרי ראיה
דצ"ד מחמיר לעקור דבר מה"ת צמקום
עשה, לא מייתי מההיא משנה דאשה נאמנת לומר
מת בעלי. אלא ודאי דהא לא איירי דצמקום שיש
פנים וטעם כו"ע מודו ולא איירי התם אלא צמקום
שאין פנים וטעם.
של. פירוש מתוך חומר שמחמירין עליה בסופה

צינונים

[ק"י]. צנר"י גורס: אלא דאיכא אחרים דיכולים להתעסק ואפ"ה כיון דאין חוששין להתעסק משום כמה מצוה כו'.

מיתבי לה יטמא. גבי כהן הדיוט [כתבין]: ואינו מטמא (לה) [לחצירה] פרט לאחר מן החי של אחותו ואבר מן המת שאינו רשאי להטמאות בהן: לפי שאינו מיטמא לאחר מן החי של אביו. כלומר שאף באביו הקרוב יותר אינו רשאי לטמאות לאחר אביו. וז"ע מנא * לן* (יטמא) [ושמא] [קיע] מלאביו נפקא שלא:

אבר מחזיר הוא על עצם כשעורה. לקוצרו פי' אם נטמא כבר לשאר הגוף: מאי מחזיר [ללא] דחסר פורתא. (ה"נ) [הרי] כי אביו חסר (בערכו) [פורתא] [קיע] מיטמא לו:

רבי יהודה היא דתניא רבי יהודה אומר לה מיטמא ואינו מיטמא לחצרים לפי שאינו מיטמא לאחר מן החי של אביו אבל מיטמא הוא לאחר מן המת של אביו. ע"י [חזרה] אם נטמא אל שאר הגוף. אבל לכתחילה ודאי מודה רבי יהודה דלא יטמא כברייתא דלעיל^{שלב}. ובסיפא דההיא דלעיל תניא בתורת כהנים רבי [יהודה] אומר אינו מיטמא לעצם כשעורה מאביו אבל מחזיר הוא על עצם כשעורה. ודבר תימה דאוקימנא כר' יהודה והרי

פירוש ארזי הלבנון

ז"ר, אלא שכתב קצת באופן אחר אשר בעיני לא הנחתי כראוי.

ועי' באו"מ שהקשה לפמ"ש כ' התוס' דבתו אחי' בכל שכן מאביו שהוא קרוב יותר, א"כ למה לי כלל דרשא דלה יטמא הא בק"ו מאביו נפקא. ויש לומר דס"ל להתוס' דלאו כל שכן הוא אלא סברא בעלמא דמסתבר לדרוש כן כיון דמצינו באביו כן. אבל לעולם אפשר דאי לא כתיב לה יטמא לדרשא, לא הוה ילפינן מיניה (עפ"י יד דוד כת"י) [קב]. ועי' ז"ר מש"כ ליישב זה בדרך אחר אשר אף בואח צענויות לא ירדתי לסוף דבריו העמוקים.

שלב. וה"ק, לאחר מן החי אין מטמא כלל דהא לא משכחת ביה חזרה. אבל לאחר מן המת זימנין דמטמא כגון ע"י חזרה (מעיו"ט, הלכות טומאה ס"ז).

שם בא בעלה תלא מזה ומזה וזריכה גט מזה ומזה ואין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות והולד ממזר וכו', לפיכך הקלת עליה בתחילה להנשא מפני שהיא חוששת שמא תתקלקל ולא מינסבא עד דדייקא ויבדקה שפיר.

שלא. כוונת קושיותם מנא לן דאינו מטמא לאחר אביו. ותיירו דשמא מ"לאביו" נפקא. (וכן הוא להדיא בפ"ה הרא"ש וז"ל). והיינו דמשמע "לאביו" דוקא הוא דמטמא, ואינו מטמא לאחר אביו (כ"מ). וזה אין להקשות שהרי לעיל נפקא לן מלאביו בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר וכיון דאינו מטמא לאביו חסר א"כ פשיטא דאינו מטמא לאחר אביו ומהו שמקשים התוס'. זה אינו שהרי ברייתא זו גופא מוכיח הגמ' דס"ל דאפילו בשאביו חסר מטמא לו, דלא ס"ל דרשא דרב חסדא. (עפ"י

ציונים

[קיע]. כן גורס המעיו"ט. (בה' טומאה) בדבריהם, וכן משמע הגירסא בדפו"ג. וכ"ג הב"ר וכעיו"ג גי' הכתר חזרה. ובגירסא זו מוצא להדיא בפ"ה הרא"ש עיי"ש. והגירסא שבשס"ס שלנו הגיהו על פי האו"מ וקשה להולמה וכמש"כ בז"ר ובקרא עיי"ש. [קב]. ואמנם עי' גלשון הר"ר עזריאל שכתב להדיא דכל שכן הוא. ויש ליישב. [קבא]. כ"ה המאורי אור. והאו"מ הגיה דל"ל כי חסר בנו מטמא לו. והב"ר הגיה דל"ל חסר כשעורה. והסם דרך דל"ל כי חסר בעל כרחו מטמא לו. ובז"מ דל"ל עי' בנו מטמא לו. ובה"ר ר' גלאל אשכנזי ז"ל דל"ל כי חסר צערבו. וכן בחו"ג הגיה בערבות, והיינו בפקחא דערבות שמכר בגמרא לעיל. וכתב, והסם דהמיתבי לא מיירי בערבות עכ"ז נקטו ערבות משום דמכר בגמרא. וכתב עוד שהנראה יותר להגיה "ה"נ כי חסר מאביו ראשו מטמא לו".

[מד]מיירי [ר' יהודה] בסיפא מכלל דרישא לאו ר' יהודה היא שלג אס לא [ד]נאמר כולה ר' יהודה היא שלג:

ל"ה הוא מיטמא [ואינו מיטמא] לאצריה פרט לכזית מן המת וכזית נלל. ליחה היוצאה מן המת: ומלא תרוד רקב מלא כף עפרורית ורקצון גוף המת:

יבול לא יטמא לשדרה וגולגולת [ולרוב בניינה] ולרוב בניינה. [רוב בניינה] לקמן (פי' בזהדי) [פ' כהן גדול] (דף נב:) מפרש* לה שלג: רוב בניינה. מנין [קכ"ה] אצרים שלו:

בשדהוא אומר אמור ואמרת. דכתיב אמור אל הכהנים ואמרת הוסיף הכתוב טומאה אחרת שחולל לטמא שלג. וסברא הוא להעמיד אמור ואמרת אחרתו דאירי [בה קרא] למעוטי אצרים שלג ולהוסיף שיוכל לטמאות לרוב בניינה ורוב בניינה:

פירוש ארזי הלבנון

ועי' בק"א ז"ל דו"ק עכ"ל. (ואמנם בפירוש הרא"ש ובתור"פ כתבו כדברי התוס' וכמו כן גרסי בדברי ר' יהודה אבל מחזיר).
שלג. ומי שר' יהודה אומר (שלמי נזיר). ואמנם בגירסת הת"כ שלנו גרס בסיפא ר' יוסי (מפרשים).

שלג. היינו או צ' שוקיים ורך אחד, או צ' ירכיים ושוק א'.

שלו. שהם רוב מרמ"ח אצרים. ובדפוס ונ"ה הגי' מנין מ"ח אצרים, ועפ"י הגיה הצ"ר דל"ל רוב בניינה. ממנין רמ"ח אצרים.

שלו. והא דדרשין מיניה להזהיר גדולים על הקטנים (ומייתי לה רש"י בחומש ריש פ' אמור), י"ל דתרת"י שמעינן מינה. ועוד י"ל דהך דרשה דלהזהיר גדולים על הקטנים לא נפקא אלא משניי הלשון, (וכמש"כ הרא"ש ז"ל ריש ה' טומאה) שכל מקום נאמר בני אהרן הכהנים וכאן נאמר הכהנים בני אהרן, משמע דכא להזהיר הכהנים על בנייהם (משו"ט ה' טומאה ס' ז'). אבל צ"ח הלוי ח"א ס' ט"ו כתב דודאי נראה דראצ"י חולק על הך דרשא דלהזהיר גדולים על הקטנים עיי"ש.

שלג. מש"כ דאירי בה קרא למעוטי אצרים, ר"ל דמצינו דגלי בה קרא למעוטי אצרים. והיינו קרא דלה יטמא כדלעיל.

והנה לעיל כתבו התוס' דהא דאין מטמא לאצרי אציו היינו נמי מקרא דלאציו. וא"כ כיון דגלי

שלו. ויש לראות, שהתוס' הו"ל להקשות קושיא יותר גדולה והיא דאין אפשר דר' יהודה בסיפא דאומה ברייתא יבא לומר ממש מה שכבר אמר חנא קמא, שהרי באומה ברייתא דלעיל קמני בה אבל מחזיר הוא על ענכס כשעורה. וכיון שח"ק אמר שחזר על ענכס כשעורה מה בא ר' יהודה לומר בסיפא דאין מטמא בענכס כשעורה מאציו אבל מחזיר הוא על ענכס כשעורה, והרי כבר אמר זה ת"ק. ולזה אפשר היה לומר שהתוס' לא היו גורסים באומה ברייתא דלעיל בדברי ת"ק "אבל חזר הוא על ענכס כשעורה מאציו", רק "ואינו מטמא לאצריה לפי שאינו מטמא לאצרי מן המי של אציו", ובה ר' יהודה ואמר "אין מטמא על ענכס כשעורה מאציו אבל מחזיר הוא על ענכס כשעורה". אלא שאין נראה לומר שהיו התוס' גורסים כך, משום שאין רואה שכתבו לעיל בדבור זה אבל מטמא הוא לאצרי מן המת של אציו ע"י חזרה אס נטמא על שאר חלקי הגוף. כנראה שהיו גורסים באומה ברייתא בדברי ת"ק אבל חזר וכו' (ח"י).

ובצ"מ כתב ליישב צענין אחר וז"ל ונראה דתוס' לא היו גורסין בדברי ר' יהודה אבל מחזיר הוא על ענכס כשעורה וזריך למחוקו מדבריהם, אלא היו גורסין הס רישא לבד דאין מטמא לענכס כשעורה מאציו וכו' לא. ומשמע להו לפוס קושייתא דר' יהודה קאמר אף ע"י חזרה ובהא פליג אח"ק. ומירא דכולה ר' יהודה ותפילה קודם חזרה קאמר

[דף מ"ד ע"א] יכול לא יטמא לשדרה וגולגולת ולרוב מניינו ולרוב בניינו של קרובים אחרים (שבתורה דכתיב) [שהחיר הכחוש] לטמא[א] ות* כהן*: אמרת מה אחותו מיוחדת שגופה תלוי צו. כלומר שהרי[קכג] קרובתו ומוטלת עליו (לקוברו) [לקוברתה]. ומן הדין הוה ליה למימר יכול יטמא למתים אחרים אף לאצרים אי לא גמרינן מאחותו דכתיב זה לה שלמ, שם ומשני ההיא נמי (כר"א ז"ר) [דראב"י כרצ'י] יהודה, ורב חסדא דאמר כי האי תנא:

ובא והודיעוהו לאחר ג' שנים ושאל את ר' יהושע בן אלישע ו[זקנים] שהיה רוצה לקוברו בקברי אבותיו ואמר לו לאצו בזמן שהוא שלם שםא:

חומר בטומאה ובתגלחת שסותרין שםב. טומאה צהדיא כתיב (במדבר ו) והימים הראשונים יפלו. ותגלחת שסותרת שלשים כדאמרינן לקמן משום דצעינן גידול שיער (כדי גידול שיער קתם נזירות) שיהא השער בשעת תגלחת מצוה [כדי גידול שער קתם נזירות]:

פירוש ארזי הלבנון

קרא אף באצו למעוטי אצרים, למה כתבו התוס' דמתכבדא להעמיד אמור ואמרת אאחותו דוקא. וי"ל דהתוס' שם לא הוצרכו לזה אלא מפני הכרח לשון הברייתא דקתני התם לפי שאין מטמא לאצרי אצו, אלא דפשיטא ליה להך ברייתא דגבי אצו ממעטינן מקרא אחרתא דאינו מטמא לאצרים אף אי לא כתיב גבי אחותו. אבל ברייתא דר' אליעזר בן יעקב לא נקט לשון זה, ואדרבה משמע דליף לכל שאר קרובים כמה מצינו מאחותו, וה"ה לאצו ולא אצטריך ליה למדרש לאצו למעוטי אצרים (עפ"י מפרשים).

שםב. במשנה. חומר בטומאה ובתגלחת כו'. חימה אמאי לא חנא במתניתין חומר בתגלחת מטומאה ויין שבתגלחת עשה זה מגלח כמתגלח כדאיחא בגמרא, מה שאין כן בטומאה (שיטמ"ק). וצירושלמי דפירקין חני לה בגמרא התם. ונראה דהא דלא חני לה במתניתין משום דלא חני אלא חומר דשייכא לנזירות כמו הסחירה וחומר דיוצא מן הגפן דלא הותר מכללו, אבל חומר וז דעשה מגלח כמתגלח לא שייכא כל כך לגוף הנזירות (קרי"א). ובתוס' רעק"א כתב ליישב דלא חשיב אלא החומרות דאיחא צנזר עממו אבל לא מה שעל אחר, ומגלח כמתגלח אין זה חומר צנזר אלא בהתגלח. אף עוד כתב שם להקשות על ריש לקיש דס"ל לעיל (דף י"ז ע"א) דצנזר צדק הקצרות אינו לוקה משום טומאה, ועי' בתוס' שם דמ"מ לוקה

שלמ. פי' דכמו שאמר הגמרא יכול לא יטמא לשדרה וכו' מהטעם דכתיב לה יטמא דמשמע דממעט אחרים. כמו כן הוה להגמרא לומר על הדרש דממעט אצרים מאחותו, דזה הדרש לא נאמר אלא לה. אף הגמרא סמך על מה דאמרו אמרת מה אחותו וכו', דמזה הסברא אי אפשר לומר ג"כ דהמיעוט לא נאמר אלא על אחותו. שם. והך ברייתא לא ס"ל למידרש מלאצו למעוטי אצרים. וכמו שכתבנו בהע' של"ח. שםא. הא אילו הוה שלם היה מותר ליטמא. הרי מוכח דאע"פ דפסק הרמב"ם ז"ל דמשיטתם

ציונים

[קכג]. ז"ל שהיא (תו"ט). וכ"ה בתור"פ.

והיוצא מן הגפן אינו סותר. זהדיא ממעטינ ליה בגמ':

חומר ציונא מן הגפן שלא הותר מכללו. (לחסור) [דחסור] יין מזה כיון הרשות. שאם נשבע שאשטה ואח"כ נדר צנור חסור [צין]: ותגלחת הותרה [מכללה]. בתגלחת מצורע, [כדאמרינן לקמן] (דף נח.) [קני] מראשו. וטומאה הותרה צמת מצורע שמיב':

ויין יותר מכללו שמיב'. למי שנשבע שאשטה: אמר קרא מיין ושכר. דמיותר כדאמרינן צפ"ק (לעיל דף ג.):

פירוש ארזי הלבנון

על יין ותגלחת. א"כ אחאי לא חני חומר בתגלחת מצטומאה, צנור צבת הקצרות.

בס' אהבת איתן מירץ קושית הגרעק"א דכי היכי דמשני הגמרא שם (דף י"ז) דבקלולא לא קמייר, הכי נמי י"ל גבי מתינתין, כיון דאפילו לר"ל עבד אסורא רק דלא לקי כמש"כ התוס' שם. והרי אפילו להס"ד שם דלר"ל לא חייל עליה

נזירות צביה"ק, כתבו התוס' שם דמאי לשנוי האי תירוץ דמיקרי קלולא, וכל שכן למסקנא דגם לריש לקיש חייל עיי"ש.

ובס' תפארת ירושלים כתב לישב דהא דאין נזיר צביה"ק לוקה על הטומאה, היינו משום דאין חל כאן דין טומאה כלל, שעל כן גם כן אינו מגלה על טומאה זו [וכדמסקינן שם דף י"ח ע"א]. [א"ה], יש להוסיף דאף קרבן טומאה אין מצא על טומאה זו לכו"ע. וא"כ לא שייך לחשוב זה כקולא דטומאה שהרי לא חל כאן דין טומאה כלל. [א"ה], ויש לדקדק דאכתי אימא חומר בתגלחת ויין שישנם צנור צבה"ק משא"כ דין טומאה שאין נוהג צבת הקצרות כלל.

והלכ"מ הקשה לשיטת התוס' דלייתי חומר בטומאה מבגלחת שהטומאה סותרת בין צנורות מועטת בין צנורות מרובה משא"כ תגלחת אינה סותרת אלא צנורות מועטת.

ובספר ידי דוד הקשה עוד דלייתי חומר בטומאה מצינא מן הגפן דאין חייבין קרבן. ובס' חידושי צתרא הביא מקשים דלייתי חומר בתגלחת וצין מצטומאה שישנם צנור שמשון. ול"ע.

הק"ו הראשון. טומאה לא חומר מכללה ק"ו מיין ומה יין שאינו סותר כו'. וקשה דאיכא למיפרך תגלחת חוכית סותרת. וי"ל אה"נ דהיא גופא נמי חיתי תגלחת מק"ו שלא חומר מכללה (ב"מ). ועו"ל משום דאיכא למיפרך מה לתגלחת שכן אינו חייב קרבן (פ"ט):

הק"ו השני. ויין יותר מכללו ק"ו מטומאה, מה טומאה שהיא סותרת כו'. יש לדקדק דאין שייך לומר דין יותר מכללו, והלא לעיל מיינה אמר וטומאה לא חומר מכללה ק"ו מיין שאינו סותר, ומסקין ת"ל לצביו ולאמו כו'. אלמא מדאצטריך קרא דלצביו ולאמו דטומאה לא חומר מכללה מק"ו, משמע דין אינו סותר ולא הותר מכללו. וי"ל דהך ק"ו הראשון [דטומאה לא חומר מכללה ק"ו מיין] אינו אלא לרווחא דמילתא, דבאמת בלא ק"ו ג"כ הוה מצי לשאל מנא לן דטומאה הותרה מכללה, דאי לאו דגלי ביה קרא דחומר מכללה ודאי לא הוה אמרינן כן מדנפשינן, דהא על נפש מת לא יבא כתיב,

צינונים

[קנב]. יותר היה נראה להגיה "כדאמרינן לעיל" והוא בדף מ"א ע"ב. וכן הוא בתוס' איזורא.

פירוש ארזי הלבנון

ומת מזה בכלל. וכיון דאזכרין קרא גם בלא ק"ו, שוב לא קשה דקדוק הנ"ל, (עפ"י יד דוד):

הק"ו השלישי ויין יסחור הכל ק"ו מטומאה, מה טומאה שהותרה מכללה כו'. וקשה, דאיכא למיפרך מה לטומאה שכן חייב קרבן. וי"ל תגלחת יוכיח שאין מביא קרבן וסותר, וחזר הדין (שיטה נח"א איוורא). עו"ל דקרבן גופיה נילף נמי בק"ו שיהא חייב קרבן על היין. אבל בתר דמסיק דיין אין סותר את הכל, השתא איכא למיפרך גם לענין קרבן דמה לטומאה שכן סותרת תאמר ביין שכן אין סותר ולכן אין ראוי להביא קרבן (מו"נ). ובקרא"א כתב ד"ל דלא קחשיב ליה להש"ס הך חומרא דחיוב קרבן למיפרך הק"ו כיון דבעיקר הנוזרות יין ותגלחת חמור מטומאה.

הק"ו הרביעי ותגלחת תספור הכל ק"ו מטומאה ומה טומאה שלא עשו צה מטמא כמיטמא כו'. וקשה, הא כבר ילפינן לעיל מיניה מקרא דטמא נזרו דדוקא טומאה סותרת ומה עלה על דעת המקשן. ובשטמ"ק בשם ר' עזריאל עפ"י עיי"ש. ועם דברי הב"ר שביא בסמוך מתיישב גם זה. ועוד יש לדקדק דאימא מה לטומאה שכן חייבים עליה קרבן. וי"ל דקרבן גופיה נילף נמי בק"ו שיהיה חייב קרבן על התגלחת (מו"נ). וכמו כן שייך כאן פירוש הקרא"א שהבאנו בק"ו שלפניו. והב"ר כתב ליישב דהך ק"ו לא דוקא הוא, רק דמייבציא ליה כיון דקי"ל דתגלחת סותר לכל הפחות שלשים יום דהיינו כדי גידול שער, ואי אתא יכול לדרוש מהכתוב דטומאה סותרת ואין הגילוח סותר, א"כ מנא לן לחלק בסמירה, נימא דומיא דטומאה כיון שמצינו ג"כ חומר בתגלחת שעשו צה מגלה כמתגלה, ה"ה האי חומרא שיהיה קדוש השער כפי משך ימי נזירותו. ועל זה משני דגם צה יש לדרוש טומאה סותרת את הכל ואין גילוח סותר, רק הא דסותר שלשים הוא מסביר דבעי תגלחת דגידול שער כדלקמן עכ"ד:

הק"ו החמישי וטומאה נעשה צה מטמא כמיטמא ק"ו מתגלחת כו'. ויש לדקדק הא אין מזהירין מן הדין וליכא למילף בק"ו למלקות אלא לאיסורא בעלמא, ואיסורא בלא"ה איכא דמה על הקטנים מזהירים לספות להם איסור בידיים כש"כ על הגדולים. וגם עובר משום לפני עורר. וי"ל דמ"מ נפ"מ לעבור בלא מיוחד דלנפש לא יטמא (קרא"א). ויש לדקדק, הא לעיל דרשינן קרא ד'והימים

הקל וחומר השביעי ותגלחת לא חותר מכללה

ק"ו מיין ומה יין שאינו סותר וכו'. וקשה, דאימא

טומאה חוכית שסותרת והותרה מכללה. ובשטמ"ק

בשם תוס' רא"ש וכן בתר"פ כתבו דלא"י דהך ק"ו

לאו דוקא אלא לרווחא דמילתא [דהא אי לאו ק"ו

נמי לא הוה אמרינן דסותר מכללה, דמהיכא תיתי].

ומיהו אין זה מספיק לדברי התוס' ד"ה ומה תגלחת

דחזוין דלא ניחא להו פירוש זה. ונראה טעמיהו

דהתוס' משום דדחיקא לומר דנקיט במילתיה ק"ו

פריכא, דנהי דאיכא למימר דנקט ק"ו לרווחא דמילתא

בעלמא וה"ה דבלאו ק"ו נמי הו"מ למיפרך, מ"מ לא

הו"ל למינקט ק"ו פריכא (עפ"י ג"מ). ובספר גאון

אברהם כתב דהא דלא פריך הגמ' כן, משום דבלאו

הכי הוה מצי למילף ק"ו מיין שלא עשה משקה

כי טמא (מעיקרו סותר כי טמא) נזרו. מיעוטא הוא:

שלש עשה מטמא כמיטמא. מטמא הנזיר אינו לוקה שדים:

שעשו זה המגלח. את הנזיר: במתגלח. כנזיר עצמו, וילקו שניהן שמה כדדרשין בסמוך שמה:

פירוש ארזי הלבנון

גבי תגלחת, וק"ל. (כ"מ):

והנה, כל הנך תשעה ק"ו יש מהם דוקא ויש מהן לאו דוקא אלא לריוחא דמילתא. הראשון לאו דוקא וכמו שכתבנו לעיל [בציאור הק"ו השני]. השלישי דוקא, דהא אי לאו ק"ו מהיכא חיתי דסתור. הרביעי והחמישי דוקא, הששי והשביעי והשמיני לאו דוקא, והחשביעי דוקא. ואמנם הק"ו השני אם הוא דוקא או לאו דוקא, ע"י מש"כ ריש מכלתין הע' נ"ט ותראה שהדבר תלוי בהחירוצים שהצאנו שם.

כתב בתוס' ר"פ מה שלא עושה ק"ו מין, טעומאה לא תסתור שלא הותרה מכללה. משום דל' קרי ביה רב הוא דכתיב והימים הראשונים יפלו.

שדמ. והגם שעובר על לפני עור, אעפ"כ אינו לוקה למ"ד אין לוקין על לאו שצכללות

(תפא"ס).

והנה הא נוחא לשיטת הרמב"ם ז"ל בשורש התשיעי דחשיב ליה ללאו דלפני עור לאו שצכללות. וכן דעת כמה מן הראשונים כמו שהביא השד"ח (מע' הוא"ו כלל כ"ו אות ח"י). ואמנם לפי דעת החינוך שהביא השד"ח שם דהטעם דלא לקי אלאו דלפני"ע משום דלית ביה מעשה, א"כ קשה דהא סוגיין משמע דאיירי במטמא ליה ע"י מעשה [דאל"כ איכא למיפךר הק"ו]. ועי' בשד"ח שם שהביא חזל אחרונים דשקלו וטרו לדעת החינוך מפני מה לא חשיב מעשה צמה שמושט כוס מין לנזיר, עי"ש דכל מה שהעלו בזה יבוא ויראה על שולחנו כאן.

שמה. ומסתברא דהא דלף הנזיר לוקה, היינו דוקא בשהיה מסייע להמגלח, דאל"ה הו' לאו שאין בו מעשה ואמאי לוקה (עפ"י מפרשים). וכ"פ הרמב"ם ז"ל פ"ב מהל' ע"ו ה"א ועי' בראב"ד שם.

ועי' מנ"ח מל' שע"ג לענין אם המגלח עובר בצל יחל דלכאורה תלוי בנח' הרמב"ם והר"ן וכמו

כשומה לא הותר מכללו תגלחת שעשה זה מגלח כמתגלח לא כ"ש. (והנה הב"מ כתב לתמוה על עיקר קושיא הנ"ל דהא איכא למימר מה לטומאה שכן לא עשה זה מטמא כמיטמא. ולפוס ריהטא לא הננתי דבריו ו"ל מה ישוב יש בדבר, והלא גם צ"ן לא עשה משקה כשומה ואם כן על כרחך לא היא הקולא דגרס דהותר מכללו. וצריך בזה חיפוש ובדיקה.

הק"ו השמיני. ותגלחת לא תסתור ק"ו מין ומה יין שלא הותר מכללו כו'. הנה לבד מה שהקשו התוס', עוד קשה דהא לעיל דממעטינן שאין תגלחת סותרת הכל מקרא דכי טמא נזרו, לא ממעטינן אלא שלא תסתור הכל, אבל שלשים ודאי סותר משום גידול שער. א"כ ה"ג גם הק"ו דכאן אין יכול ללמד שלא יסתור, שהרי צריך גידול שער, ומהו שעלה על דעת המקשן. ויש לומר דק"ו הו' לריוחא דמילתא דצלא ק"ו היה דעתו לומר דלא תסתור כלום מפני המיעוט [דטמא נזרו] כיון שעושה את עצמו כאילו לא ידע הטעם דצעינן גידול שער (עפ"י תור"פ ועע"ש). עוד יש להקשות דאימא מה לין שכן לא עשה זו משקה כשומה. וי"ל כיון דלא ידעינן דין לא עשה זו משקה כשומה אלא הואיל דאינו סותר כמש"כ התוס' ד"ה ומה תגלחת עי"ש, א"כ לפוס סברת המקשה השתא דתגלחת לא תסתור ואפ"ה עשה זה מגלח כמתגלח, א"כ גבי יין נמי ימא דעשה זו משקה כשומה אע"ג דאינו סותר. והק"ו הוא מתגלחת שהותרה מכללה ועשה זה מגלח כמתגלח, יין שלא הותר מכללו לא כל שכן. אבל לפי האמת דתגלחת סותרת, שפיר אמרינן מה לתגלחת שכן סותרת ל', אבל יין כיון שאינו סותר כלל דין הוא דלא עשה זו כו' (כ"מ).

הק"ו התשיעי ויין יסתור שלשים ק"ו מתגלחת כו'. ואע"ג דאמר לעיל אמר קרא כי טמא ראש נזרו טומאה סותרת ואין היין סותר. מ"מ היה לנו לומר דהיינו שאינו סותר הכל הוא דנתמעט וכדאמרינן

אמר קרא ראשו. גבי מצורע להחיר מצורע נזיר:

תגלחת שהותרה מכללה אינו דין שלא תסתור. וא"ת טומאה חוכית. וי"ל מה לטומאה שכן קותרת את הכלשמו:

ומה תגלחת שהותרה מכללה קותרת. וא"ת מה לתגלחת שכן עשה זה מגלח כמתגלח תאמר [בין] שלא עשה משקה כשומה שמו. וי"ל דמהאי טעמא נעשה צו משקה [כשומה] שמו. אבל צתר דמשני דיין [אינו קותר] דין הוא דלא נעשה צו משקה כשומה שמו הואיל דלא קותר שמו*:

[דף מ"ד ע"ב]

ומגלח בשביעי ויצא קרצנו בשמיני. כדכתיב צפרשה וגלח (את) ראשו ציום טהרתו ציום השביעי יגלחנו וציום השמיני יצא שתי תורים וכבש לאשם:

פירוש ארזי הלבנון

א"ה, נראה דאחר שכבר ראה הגמ' לעיל ללמוד דין יסחור בק"ו מטומאה, ודמי דליכא למילף משום מיעוטא ד"רי טמא נזרו, א"כ שוב אין ללמוד מטומאה אף לא צהצד השווה. (וזה לא דמי למאי שהקשו התוס' בציצור הקודם, שאין כוונתם שם דנילף מטומאה, אלא רק למיפוך מינה בעלמא ודו"ק).

שמו. פירוש, דגם זה נלמוד מק"ו דמה תגלחת שהותרה מכללה עשה צו מגלח כמתגלח, יין שלא הותר מכללו אינו דין שנעשה צו משקה כשומה. (ציונים לתורה כלל ל"ג).

שמו. פירוש, דמעשה אין ללמוד דנעשה משקה כשומה בין מק"ו מתגלחת דהותרה מכללה, דליכא למיפוך מה לתגלחת שכן קותרת תאמר בין (ס).

שמו*. לא הבנתי דבריהם ז"ל דהא דאינו קותר לאו קולא היא מתגלחת דמתגלחת נמי היכא דליכא גידול שער כמו בנזירות מרובה לא סתרי כלל (ק"א). א"ה נראה דר"ל דהא דתגלחת קותר אין זה דין בתגלחת כלל אלא דין גידול שער. ועוד כתב, ובלא"ה י"ל דלא מתבאר לעשות משקה כשומה דלא מצינו זה נהנה וזה מתחייב ודו"ק. ועיין בלח"מ ריש פ"ו מש"כ, עכ"ל.

שהצאנו לעיל פ"ד הע' ר"י לענין נזירות הבן שהדירו אצלו. עוד נסתפק שם לענין אם עובר המתגלח בעשה דקדוש יהיה גדל פרע. [ובתהגר"פ עשה ק' פשיטא ליה דליחא להאי עשה רק בנזיר ענמו ולא בהמתגלח ע"ש].

שמו*. מקרא דחער לא יעבור על ראשו קרי ציה לא יעבור הוא ולא יעבור לאחר. ועי' באוה"מ הק' ריש פרשת אמור מש"כ בציצור זו הדרשא.

שמו. יש להקשות על חירוק זה, דהא כל שכן שנוכל לומר תוכיח דתגלחת תסתור שלשים, שהרי טומאה דכיוצא בה קותרת גם הכל. ויש לפרש דר"ל דמאחר דלא נוכל לומר תוכיח דתסתור כיוצא בה בטומאה משום מיעוטא דקרא דהימים הראשונים יפלו וכו' דגלי דטומאה קותרת ואין תגלחת קותרת הכל דכתיב לעיל, אם כן נימא דלא תסתור כלום דליכא ק"ו לומר דלא תסתור כלום (מור"פ).

שמו. קשה על קושיות. דהא טומאה תוכיח שלא עשה זה מטמא כמיטמא וקותרת אף אני אציא יין. וכי מימא מה לטומאה שכן קותרת הכל, תגלחת תוכיח שאינה קותרת הכל וקותרת ל' אף אני אציא יין שאינו קותר הכל וקותרת ל' וחזר הדין, הלא השווה שבהם שאסורין בנזיר וקותרין אף אני אציא יין. וזכרין עיין (ב"מ).

א"ל ר' טרפון מה בין זה למזורע ש. (ששמעתי ממך) שנאמר צפרשת מזורע בחגלחת שניה והיה ציוס [השציעי] יגלה את כל שערו וכנס בגדיו צמים וטהר [קניג*] וציוס [השמיני] יקח שני כבשים וכבשה אחת וגו'. [ו]שמעתי ממך דמזורע [יגלה] [שגלח] בשמיני (ו)יציא קרבנו בתשיעי: א"ל שזה טהרתו תלויה בימיו. אחר [הזיית] ג' ו'. ומזורע טהרתו תלויה בחגלחת [ד]אף כי טבל ב' צריך לטבול פעם אחרת אחר גילות, ואם כן (הוא טבול יום לגלח) [אם לא גילח] עד ח' נקרא טבול יום ואינו מציא קרבנותיו אלא א"כ היה מעורב שמש שהרי הקפיד הכתוב שיטהר מטומאת מזורע בהצאת קרבנותיו שג, [אם כן] אין צדו לשלח קרבנות שג:

קיבלה מיניה. רבי טרפון מר' עקיבא [ד]נזיר שגילה בשמיני מציא קרבנותיו [בשמיני] או לא:

דתני הלל גילה בשמיני מציא קרבנותיו בתשיעי. וקיס ליה להש"ס דגבי נזיר מתניא שג. והשחא (מדמניא) [קניג] בשלמא אי לא קבלה מיניה הא מני ר"ט היא אלא אי ס"ד דקבלה לכ"ע ליחי קרבנותיו בשמיני:

הא דלא טבל בשציעי. הא דתני הלל [מייירי] שהמתין לטבול עד בשמיני. [ד]הואיל וקפיד רחמנא שיציא נזיר קרבנו צטורה שג, (ו)צעודו טבול יום לא יציא קרבנות, גם לא ישלח קרבנות שג*:

פירוש ארזי הלבנון

שג. במשנה. החז"א סי' קל"ח סק"א כחז להוכיח דהא דקי"ל דתגלחת אינה מעכבת, זה אינו אלא בתגלחת טהרה אבל בתגלחת טומאה מעכבת. מדחקי הכא ואם גילה בשמיני כו', ואי ס"ד דאין תגלחת מעכבת ואינו אלא למזורע [להקדים תגלחת לקרבן], א"כ כי גילה בשמיני למה לא יציא קרבנותיו צו ציוס. ואף ר"ע לא פליג אלא אחר תגלחת אבל קודם תגלחת לא. עכ"ד, ועוד הציא דכן מפורש בספרי עיי"ש. וכ"כ בחי' ר' מאיר שמחה ז"ל שלהי פרק ח' דתגלחת טומאה ודאי מעכבת. וכן דעת ה"ר לרף נ"ט ע"ב ד"ה מר זוטרא. וכ"כ הגאון אברהם דף נ"ט באורך.

ואמנם דעת הלחם משנה בכמה מקומות דתגלחת טומאה אינה מעכבת. וכן דעת הרש"ש והשפ"א ריש פ' ב' נזירין וכ"כ הנפנת פענח צה"ל נזירות, וכ"כ באנן האזל פ"ד מהל' ביאת

ציונים

[קניג*]. ז"ל וכינס את בגדיו ורחץ את צפרו צמים (רש"ש). [קניג]. בשיטה וטור"פ וטור"ט ליחא לחיצת "מדמניא". והב"ר גורם "מי חניא" כלומר מאן חנא.

אמר אבי [כו'] הא דתניא שנה [וצא לפני ה' וגו']. גבי זב כתיב צפרשת מזורע וכי יטהר הזב מזובו וספר לו שבעת ימים וכבס בגדיו ורחץ במים חיים וטהר וציוס השמיני יקח לו שתי תורים וצא לפני ה' אל פתח אהל מועד ונתנם אל הכהן וכפר עליו הכהן וטהר וגו' אימתי הוא צא כשטבל מצעוד יום ועשה הערב שמש:

ובת"כ מלאכי כך, יכול יטבול צו ציוס (שמיני), פי' שיוכל להמחין מלטבול עד יום השמיני, ת"ל וצא לפני ה' [קפה] כיצד הוא צא אלא [אם כן] [קפי] טבל מצעוד יום ועשה הערב שמש. ואל תחמה היכי פשיטא ליה לתנא דטבול יום [דזב] אסור ליכנס למחנה ליה דקאמר "כיצד נכנס אלא אם כן טבל מצעוד יום", הלא טבול יום דמת מותר ליכנס במחנה ליה וכן (משמע) [איתא] בסמוך. דיש לומר דמשמע ליה קרא הכי וצא לפני ה' ציוס השמיני מכלל דקודם יום השמיני אסור ליכנס:

שער ניקנורשני. שהיא עזרת נשים ועד שם מחנה ליה כדאמר בפסחים צפרק כיצד כולין (דף פה:) שער ניקנור לא נתקדש [כדין] מחנה שכינה יש לו דין מחנה ליה. ועל כרחק (הא) [האי] לפני ה' שער ניקנור הוא, [דאין לומר] לפני ה' צעורה ממש שהרי מחוסר כפרה הוא [ואמרין] בסמוך עוד טומאתו צו לרבות מחוסרי כפורים שחייב כרת אם נכנס למחנה שכינה שנו*:

פירוש ארזי הלבנון

דקפיד קרא שיצא קרבנותיו צטהרה (כ"כ תוס') שנו. גירסת התוס' צגמ' וצא לפני ה' אל פתח אהל מועד, לשער ניקנור. וכן הוא גירסת

התוס' וצחים ל"ב ע"ב ד"ה ורבי. (עפ"י או"מ, ב"ר ועד). וכן גירסת הראשונים בצרייתא דת"כ כמו שכתבנו בלויים אות קכ"ה. וכן בדפו"ג מודפס דיבור זה כאן [אלא שהודפס לעיל בסמוך צאמצע הדיבור אחר תיבות ועשה הערב שמש. ולענ"ד שם הוא מקומו האמיתי כמו שמוכח בדברי הרא"ש ז"ל ושאר ראשונים, אך לא אביחי להפליג יותר בשינויים].

שנו*. ק"ק דהרי גם במחנה ליה אסור מחוסר כיפורים וכדאמר לקמן בסמוך מה התם מחוסר כיפורים לא עיל כו'. ועל כרחק ז"ל כיון דלצורך קרבנותיו הוא, מותר. והיקשא דאוסר איכא לאוקמי היכא שנכנס שלא לצורך. וא"כ במחנה מדברי חזריה דר' נתן).

ציונים

[קפה]. גירסת כל הראשונים וצא לפני ה' זה שער ניקנור כיצד הוא צא כו' (ע"י צפי' הרא"ש) וכן הוא גירסת התוס' כמבואר באו"מ. וע"י צה"י שני*. [קפון]. גם זה בראשונים, וכן גרסי התוס' כדמוכח מדבריהם בסמוך שכתבו היכי פשיטא ליה לתנא כו' דקאמר כיצד נכנס אלא "אם כן" טבל מצעוד יום כו'.

אלמא קסבר טבול יום [דזב] כוז דמי. כך היו אומרים חזריהו דרב נתן ברבי הושעיא אחרי שאנו רואין דס"ל לתנא דטבול יום (ד) אסור ליכנס במחנה ליה אף כי טבול יום דמת ושרץ מותרין, מכלל דסבירא ליה לתנא דטבול יום דזב כוז (דכפ"ק) [ונפ"מ] לענין דאין שוחטין חורקין עליוש^ט ואם המתיח (וטבול) [לטבול] עד יום השמיני [ד] לא יוכל לשלוח קרבנות, (ד) אין [קס] שוחטין חורקין עליוש^ט, דהכי איתא בפ' שני דכריתות

פירוש ארזי הלבנון

אפילו אבי דס"ל לאו כוז דמי, אעפ"כ מודה דאסור ליכנס וכדמסיק לקמן. וע"כ פירשו דנפ"מ לענין שוחטין חורקין עליו, דהא פליג אבי עליהו. (עפ"י קר"א).

שנת. פירוש אם המתיח לטבול עד יום ה', כיון דלא יכול לשלוח קרבנות ויבחו צו ביום [שהרי אכתי טבול יום הוא, ועי' ציונים אות קצ"ו], לכך אין שוחטין חורקין עליו. כלומר אם חל שמיני שלו בערב פסק אין שוחטין חורקין עליו אם הפסק. [והתוס' נקטו לשון קצר "אין שוחטין חורקין עליו" אשר לשון זה נאמר בגמרא בכמה וכמה דוכתי גבי קרבן פסח]. ובפסח הבא בטומאה מיירי, וכן בגמ' כריתות אשר ציינו התוס' מיירי שם בפסח הבא בטומאה. ואעפ"י דטמא מותר לאכול ממנו, הני מילי בטמא מת או בטמא שרץ שאין טומאה יוצאה מגופו [דלתי בקי' ממת], אבל זו אסור לאכול ממנו. והלכך למ"ד דכוז דמי אין שוחטין חורקין עליו כיון דהוי כוז ממש. אבל אי טבוי' דזב לאו כוז דמי, אעפ"י דעדיין מחוסר כפרה, כיון דאינו כוז אלא טומאה אחרית, הרי מותר לאכול ממנו ולכך שוחטין חורקין עליו. [ועי' צחים י"ו ע"ב בתוס' בשם הר"ר חיים שכתב להדיא נפ"מ לענין פסח הבא בטומאה אי שוחטין חורקין עליו

שכינה נמי נימא הכי. ויש ליישב דטיפי עדיף לומר דנוקי לקרא במחנה ליה [ומותר משום דהוי לנורף קרבנותיו], כיון דלא נתקדש כדין מחנה שכינה, ועוד דאין צו כרת (כ"מ בקיטור ועי"ש).

ואמנם הקר"א כתב דהא דאמרינן לקמן מה התם מחוסר כיפורים לא עי"ל, על כרחך לאו מחוסר כיפורים לחוד, אלא טבול יום שהוא מחוסר כיפורים קאמר, ולא לגמרי איתקש לאהל מועד. אבל מחוסר כיפורים בלחוד ודאי מותר במחנה ליה לכו"ע, עע"ש בדבריו. וכן כתב בפ"י הרא"ש לקמן דהך מחוסר כיפורים היינו דלית ביה תרתי מחוסר כפרה וטבול יום. וכ"כ בר' עזריאל, וכן מבואר בתוס' וצחים ל"ב ע"ב וצתוס' יצמות דף ו' ע"ב עי"ש"ה אח"כ מלאכי בתור"פ שמקשה כקושיית הב"מ הג"ל, ומתוך דכדרי הקר"א. ושם מלאכי בתוס' ר"ד על אחר, מבואר בדבריו דס"ל דמחוסר כיפורים בלחוד ג"כ אסור בעזרה חוץ ביום שצריך להביא קרבנותיו, (ואפילו מחוסר כיפורים דנזיר לדבריו אסור. וכן משמע דעת המפרש). נמצא הדבר תלוי בפלוגתא דקמאי. ועי' לקמן פ"ו הע' רצ"ו עוד מענין זה.

שנו. מה שהוצרכו לזה ולא פירשו כפשוטו דנפ"מ לענין איסור כניסה למחנה ליה. מפני דבזה

ציונים

[קכז]. כן הגיה הב"מ (וכפי המבואר בהע' ש"ח), והוא מוכרח. כי הנה לפי הגירסא שנמצא בש"ס לפנינו, פשט דכריהם משמע דאי נימא טבוי' דזב כוז דמי, אם המתיח וטבול בשמיני הרי זה לא יוכל לשלוח קרבנותיו דהיינו קרבן ויבחו צו ביום שהרי אין שוחטין חורקין עליו כדליתא בכריתות וכו'. אך כמובן שאין הדברים יתנים להאמר, שהרי כמו דאמרינן במתני' דמזויר שטבל בשמיני יצא קרבנו בתשיעי מפני שהקפיד הכחוש שיצא קרבנו בטוהרה (כמש"כ התוס' לעיל סט), הוא הדין גבי זו שטבל בשמיני לא מצי להביא קרבנו אלא בתשיעי אחר שטיהר, דמאי שנא. וא"כ אפילו אי נימא דלאו כוז דמי מ"מ לא מצי להביא קרבנו אלא בתשיעי. ומעתה כיון דמחוסר כפורים הוא עד למחר, א"כ פשוט דגם שאר קרבנות לא מצי לשלוח צו ביום שהרי אינו רואי לאכלס לערב [ונבאטינו רואי לאכול לערב הכל מודים דאין שוחטין עליו, עי' פסחים דף ז' ע"א בתנא]. וא"כ מהו זה שכתב התוס' נפ"מ לענין אם יכול לשלוח קרבנותיו. אלא ודאי מוכרח כפי הגהת הב"מ (ואמנם כן, הב"ר כתב ליישב דברי התוס' כפי הב"מ ממש וכלא שום הגה"ה אף פירושו דחוק מאד בלשון התוס' ע"ע).

(דף י.) דלמ"ד טבול יום דזב כוז דמי אין שוחטין וזורקין עליו ש"ט. ואני שמעתי (שמאי) [שרלו] לדקדק טבול יום כוז הואיל דטומאה יוצאה עליו מגופו אפילו צבעל שתי ראיות שאינו מחוסר כפורים דאסור ליכנס במחנה ליה שם:

ואמינא להו אנא חלא מעתה. כלומר לפי מה שסתמו דבריהן ולא פירשו מהיכא מוכיח התנא דטבול יום דזב אסור ליכנס במחנה ליה ואתם סוצרים שמוכח [מדכתיב] וזב ציוס השמיני שם מכלל דאם טבל [בשמיני] הואיל והוא טבול יום אסור ליכנס: [גבי נזיר נמי] דכתיב. בפרשת נשא גבי נזיר טמא וגילא ראשו ציוס טהרמו ציוס השביעי יגלחנו וציוס השמיני יציא שתי תורים או שני צני יונה אל הכהן פתח אהל מועד וגו' והציא כזב כן שנחו לאשם וגו'. ה"נ אימתי הוא מציא כשטבל ועשה הערב שמש:

[דף מ"ה ע"א] **שער** ניקנור. כו' [א"ה דיבור זה שיך לעיל דף מ"ד ע"ב והאגנוהו שם במקומו].

פירוש ארזי הלבנון

עיי"ש. [עפ"י ד"מ. וכ"פ הב"ר חלא שגרם צע"ה, ועי' ציונים אות קכ"ז].

ונריך להוסיף וליתן טעם. דהא אפילו אי כוז דמי אמאי אין שוחטין עליו, הא לאורחא אחר שהעריב שמשו שזב לא הו' כוז, ושפיר חזי לאכול מפסח הבא בטומאה. ונראה שלזה נתכוין מרן החז"ל ז"ל (בס"י קמ"ה) שכתב ז"ל ובתוס' פי' דטב"י דזב לאו כוז דמי לענין דשוחטין וזורקין עליו, וכרב פסחים (ז' ע"ב) דזב צעל ב' ראיות אין שוחטין עליו בשביעי שלו חלא א"כ טבל, עכ"ל. ואפשר נתכוון לפני' התוס' נריכין לומר דהא דפליגי אי כוז דמי היינו אליבא דרב דוקא דס"ל דהא דתנן בפסחים שם דשוחטין וזורקין על זב בשמיני שלו [כיון דלאורחא חזי למיכל] היינו דוקא בטב"י דזב צעל ב' ראיות שאין עליו חיוב קרבן, אי נמי כוז צעל ג' ראיות שטבל ב' שלו, כיון דקלישא טומאתה. אבל בטמא ממש אע"פ דראוי לטבול ולטהר לערב, אעפ"כ אין שוחטין וזורקין עליו מה"ט מגזירת הכחוש עיי"ש. אבל לעולם שם דס"ל שוחטין וזורקין אפילו על טמא ממש, א"כ שזב אין נפ"מ בזה. וז"ע.

שם. פירוש, דמדסתמו דבריהם ולא פירשו אין למד התנא, משמע שסוצרים דההוכחה הוא מדכתיב וזב ציוס השמיני כדמשמע מפשטו של כתוב (ממוך דברי התפא"ר).

שם. ז"ע מש"כ כדאיתא בכריתות, דשם לא אמרו רק דלמ"ד טב"י דזב כוז דמי הרי זה אינו

מבדי שער ניקנור כו'. וזי היכי דהתם לא תוכל לדקדק מכלל דעד יום [השמיני] אסור ליכנס דהא לימא דמפרש ואזיל אלא הא ודאי כי נקיט קרא וציוס השמיני יציא להודיע לנו זמן הבאת קרבנות ולא צאו לאוסרו ליכנס שם קודם לכן, וגבי צו נמי אכתי מנא ליה למנא דאסור ליכנס. (וה"ה) [והא] דליכא* למימר פתח אהל מועד (וי"ל) (ר"ל) פתח ההיכל ששכב כדאשכחן גבי שלמים ושחטו פתח אהל מועד ודרשינן בוצחים (דף נה:): [שיהיו] דלמות ההיכל פתוחין שם, ולעולם אימא לך דודאי טבול יום דמת אסור ליכנס שם דהוא מחנה שכינה. (ו) י"ל דלהא לא אינטריך (לטמא) [למעט] דהא כתיב טמא יהיה לרצות טבול יום דנפקא לן בסמוך דכל טבול יום שסדר אסור ליכנס במחנה שכינה. אלא ודאי צא הכתוב לומר זמן הבאת קרבנות בשמיני ולא קודם (לה) [לן] ולא לאוסרו ליכנס ששה. ה"נ נימא הכי:

ה"ג **אלא** אמר אביי טבול יום דזב לאו כזב דמי ואפ"ה כיון דמחוסר כפרה לא עייל. (אבל) הא דס"ל נאמר) [כלומר] לא כזב דמי לענין דשוחטין חורקין עליושם, ומ"מ אסור ליכנס הואיל ומחוסר כפורים שם לא עייל במחנה ליה:

פירוש ארזי הלבנון

שם. כלומר הא דלא משני הגמ' דלעולם מ"צא ציוס השמיני דכתיב גבי צו שפיר מנינו

לדקדק "מכלל דציוס השביעי אינו צא" ולא תיקשי מקרא דכתיב גבי נזיר טמא וכדאקשיה, דהתם מנינו לפרש ד"ציוס השמיני כו' פתח אהל מועד" היינו פתח ההיכל דהוא מחנה שכינה ולכן אמר קרא "ציוס השמיני יצא" דמעורב שמש הוא ולא ציוס השביעי דטבול יום הוא וטבויי אסור לבוא שם. (אבל) צקרא דכתיב גבי צו ודאי לא מניא לפרש דמיירי בפתח ההיכל דהא גם ציוס השמיני אכתי מחוסר כיפורים הוא ואסור לבוא שם וקרא אמר "וצא ציוס השמיני", משא"כ גבי טבויי דנזיר טמא שפיר מצי לבוא שם ציוס השמיני דלא מיקרי מחוסר כיפורים כיון דאין טומאה יואלא מגופו וכדלקמן תד"ה ואי. ועל זה תירצו דלא מניא לאוקמי הך קרא דנזיר טמא למעט טבויי ממחנה שכינה דזה כבר ידעינן מטמא יהיה ועל כרחך אף כי נוקי קרא דמיירי בפתח ההיכל ודאי דלא צא הכתוב לענין אסור מחנה אלא לומר זמן הבאת קרבנותיו, וה"ה דקרא דזב לא איירי מאסור מחנה אלא לומר זמן הבאת קרבנותיו.

שם. והא דלא הקשו דנימא כי אחי קרא דפתח אהל מועד לידרוש שיהא ההיכל פתוח כדאשכחן בשלמים, לפי דסבירא להו דמשלמים נלמוד לכל הקרבנות. ועי' תוס' יומא (דף כט) מזה (צ"ר).

שם. וזה לפי פירושם הראשון צחו' לעיל דהנפ"מ צין אי כזב דמי או לאו כזב דמי היינו לענין אם שוחטין חורקין עליו. אבל למש"כ שם בסוף הדיבור דנפ"מ לענין צו בעל ב' ראיות א"כ הו"ל למימר דהא דאמר אביי לאו כזב דמי היינו לענין בעל ב' ראיות דמותר ליכנס למחנה ליה. וכמו שנמנא צפי' הרא"ש ו"ל עיי"ש.

שם. היינו משום דאית ביה תרתי, טבול יום שהוא גם כן מחוסר כיפורים (עפ"י קר"ה). ועי' הע' שני"ו*.

ואי [צמחנה ליה קאי]. כלומר דאס מותר ליכנס צמחנה לוייה אמאי ליקרי ליה אהל מועד שהרי צמחנה לוייה הכתוב מדבר ע"כ, [דהא] צמחנה שכינה הוא (זה) אסור* ליכנס כ"ז שהוא מחוסר כפורים שם, ואמאי קרי ליה פתח אהל מועד דמשמע תוך העזרה לפני ההיכל שם כמו ושטתו פתח אהל מועד הכתוב בשלמים שנשטתו תוך העזרה: למימרא מה אהל מועד מחוסר כפורים לא עייל [כו']. ואהל מועד מנלן דכתיב טמא יהיה לרצות טבול יום, [עוד טומאתו צו לרצות מחוסר כפורים]. שאסור ליכנס צמחנה שכינה: הרי חוזר אצ"י (ומשני) [וסתרי] דצרי חצירו דרב נתן [משני דברים], ממה שהיו [אומרים מסברת לזכר] אלמא קסבר טבול יום דזכר כזכר (ומה) [וממה] שלא (פירשה) [פירשו] היאך היה מוכיח דטבול יום (כזכר אסור) דזכר אסור ליכנס אל פתח אהל מועד ש.

פירוש ארזי הלבנון

חמתי לאיסורא דהיינו שיהא טבול יום וגם מחוסר כיפורים, או אפילו צמחנה מחוסר כיפורים גרידא. שם. ה"ה דאפילו אינו לפני ההיכל מ"מ תוך העזרה כולה מחנה שכינה הוא. אלא קושטא קאמר שכן פתח ההיכל הוא וק"ל (ב"מ). שע. נראה דדבריהם בזה אזלי דוקא כפי פירושם הראשון לעיל דפירשו הנפ"מ אי טבוי* כזכר דמי לענין צעל ג' ראיות אם שותטין חורקין עליו. דלהאי פירושא נחלקו אצ"י וחצריה דר' נתן צ"י דברים, היינו צט"י* דזכר אי שותטין חורקין עליו אי לאו. ועוד נחלקו בטעמא דצרימא דאוסר טבוי* דזכר כניסה למחנה ליה, דלחצריה דר' נתן הוי משום משמעות הכתוב וצ"י דיום השמיני, ולאצ"י משום היקשא דאהל מועד. ואין תליא ב' מחלוקות אלו וצ"י, שהרי אפילו אי נימא דאיסור כניסה נפ"ל מ"וצא דיום השמיני", מ"מ יש לומר דצרי אצ"י דטעם איסור הכניסה משום דהוי מחוסר כיפורים אבל לענין שותטין חורקין לא אמרינן כזכר דמי. וכמו כן לאידך גיסא, אפילו אי נימא כצ"י דאיסור כניסה נפ"ל מהיקשא דאהל מועד, מ"מ יש לומר כחצריה דר' נתן דכי היכי דהוי כזכר לענין איסור כניסה למחנה ליה ה"ה דהוי כזכר לענין דאין שותטין חורקין עליו. ולכן פירשו התוס' דצ"י חולק וסותר דצרי חצריה דר' נתן צ"י דברים. ואמנם לאידך פירושא דפי' הנפ"מ אי כזכר דמי לענין צ"י צעל ב' ראיות אי אסור ליכנס למחנה ליה. הרי תליא וצ"י דלפי דברי אצ"י דנפ"ל איסור כניסה מהיקשא דאהל מועד הרי לא נפ"ל איסורא רק צמחנה מחוסר כיפורים ולא צעל ב' ראיות. ולא פליג

שם. ציבור הדברים, דהך דקאמר "ואי צמחנה ליה קאי כו" הכל המשך אחד מדברי אצ"י שצ"י לתמוך דצרי חצריהו דר' נתן שפירשו טעם הצרימא דאוסר טבוי* דזכר ליכנס צמחנה ליה משום משמעות הכתוב "וצא לפני ה' דיום השמיני" מכלל דקודם יום השמיני אסור ליכנס. ופריך לכו אצ"י דעל כרחק לימא להך דיוקא דא"כ צמיר נמי נימא הכי ממשמעות דקרא דיהא אסור טבוי* דמת ליכנס צמחנה ליה, וזה ודאי אינו, אלא ע"כ לא צ"י הכתוב להודיענו רק וזמן הבאת הקרבן שיהא דיום השמיני, אבל איסור כניסה לא שמענו. ומעתה מפרש אצ"י עצמו טעם הצרימא דהאי דנפקא ליה איסור כניסה צט"י יום דזכר, היינו מהיקשא דאהל מועד. וזה שאומר "ואי צמחנה ליה קאי כו" פי' אי ק"ד דטבוי* דזכר מותר ליכנס צמחנה ליה בשביעי שלו וקרא דביום השמיני לא צ"י אלא לומר וזמן הבאת הקרבן, א"כ יקשה אמאי קרי ליה קרא "אהל מועד" [דכתיב וצ"י לפני ה' דיום ה' פתח אהל מועד] דמשמע שיצא לעזרה ממש, והרי עד שלא קרב קרבנו אכתי מחוסר כיפורים הוא ואסור לצ"י צמחנה שכינה וכללנא. אלא ודאי ע"כ צ"ל דקרא דאהל מועד להיקשא קאמי מה אהל מועד כו' אף צט"י דזכר אסור לצ"י צמחנה ליה, ומה נפ"ל לתנא איסור כניסה. והשתא לפי טעמו דאצ"י לא נפ"ל איסור כניסה צט"י יום דזכר אלא כשהוא מחוסר כיפורים, אבל טבול יום שאינו מחוסר כיפורים לא שמענו צ"י איסור, ומותר ליכנס למחנה ליה. ועי' מה שהבאנו לעיל ה' שצ"י* אי צעין

ונזיר יכול ליכנס במחנה שכינה שהרי לאו מחוסר כפורים הוא דלא מיקרי מחוסר כפורים אלא למי שטומאה יוצאה מגופו שעה, שעב:

תגלחת טהרה כדל מציא חטאת עולה ושלמים ושוחט את השלמים ומגלח עליהם. ונראה דטעמא משום דדרשינן בגמ' וגלח פתח אהל מועד [במה שנאמר צו] אהל מועד דהיינו שלמים. [ו]אחר שחמיר הכתוב שעל השלמים יגלת, דין הוא שיקדמו* שעה, שעב. וקשה א"כ למה הקדים חטאת ועולה לשלמים שעה, שעב:

פירוש ארזי הלבנון

אבי עליהו אלא בדבר אחד, והך דמפרש ההיקש דאהל מועד, לא הוה אלא נתינת טעם לדבריו.

שעה. דצריהם נראים חסרים אך כוונתם ברורה [במחוסר צחוק] ר"פ ובתוס' ר' טודרוס], דלא תיקשי לאבי דכמו כן גבי נזיר נימא הכי דאמאי קרייה אהל מועד והא במחנה היה קאי. לזה פירשו דגבי נזיר שפיר קאמר וצא אל פתח אהל מועד דהיינו צניס העזרה ממנו. שהרי מיירי צום השמיני אחר שהעריב שמשו ומותר ליכנס במחנה שכינה, ומשום דעדיין לא קרב קרבנו ליכא לאוסרו משום מחוסר כיפורים דלא מיקרי מחוסר כיפורים אלא כגון זו דטומאה יוצאה עליו מגופו. שעב. וכמו שהוכחו זה לקמן נ"ה ע"כ חד"ה אורב בקדשים (הג' מוה"ר י"ט ליפמאן).

שעה. הא דפשיטא להתוס' דלר"י קרב השלמים צרישא, נראה משום דלישנא דמתניתין משמע כן, דתנן "ושוחט את השלמים" לומר דמקדים את השלמים, דא"ל הול"ל שחט את השלמים ומגלח עליהן. ועוד מלישנא דר"א דסיפא דקאמר שהחטאת קודמת בכל מקום. משמע דר"י פליג וס"ל דשלמים קודמים, דאי נימא דר' יהודה מודה דחטאת קרבה צרישא א"כ מאי בכל מקום דקאמר, לא לימא אלא שהחטאת קודמת (עפ"י חו"ט).

ובתוס' רבינו טודרוס דקדק מלישנא דר' אליעזר דקמי שהחטאת קודמת בכל מקום, כלומר דין הוא שמגלח עליה. אלמא פשיטא להו שעל הראשון מגלח. והטעם מה דפשיטא להו לתנאי כן, היינו משום זריזין מקדימין למזוה (צ"ר). וכן נהכון כפה"נ בתור"ט שם. ואמנם הרמב"ם פ"ח מהל' נזירות ה"ב פסק כר"י דמגלח על השלמים. ומאידך פסק דמקריב חטאת צרישא. משמע דס"ל דר"י מודה בזה. עיי"ש בנזירי כליו, ובתו"ט.

שעה. עיי' משנה למלך פ"ח מנזירות ה"ב מה

שהקשה על דברי התוס' בזה. ועיי' קר"א וב"מ.

עוד קשה לפי דצריהם שפירשו דלר' יהודה קרב השלמים צרישא, א"כ מאי ומגלח עליהן דקאמר בלשון רבים. והרי רק צהמה אחת הקריב שלמים. אבל אי נימא (כפי משמעות דברי הרמב"ם) דאפילו ר' יהודה מודה דלר"ך לשוחט כסדר הכתובים חטאת עולה ולצטוף שלמים, להכי שפיר קאמר "עליהן" דהיינו אחר ששחט כולן (תפא"י למתני). וכ"כ היד"צ"ו על המשנה בירושלמי. ונראה ליישב על כן דבס"ד דהגם דמיירי בקרבן אחד, אעפ"כ שפיר קריי בלשון רבים על שם שמו דקריי "שלמים" שהוא לשון רבים. ומיפשתי ומנאמי ראייה לדבריו ממתני' דפרק כל המדיר דתנן חטאת קודמת לאשם אשם קודם לתודה שלמים קודמין לבכור הבכור קודם כו'. הרי בכולן נקט לשון יחיד [קודם או קודמת] ורק בשלמים נקט לשון רבים [קודמין], וכפי הנראה מחמתו טעם שכתבנו. (ואיך שיהיה צריך ליישב לשון המשנה שם, ואיך דיחיש שם יתיישב גם כאן). שוב העירוני ממתניתין דלקמן עמוד ב' היה מבשל את השלמים או 'שולק' כו' ומאי האי דנקט שולקן לשון רבים אלא ע"כ דגבי שלמים שייך למתני לשון רבים וכמשנ"ת.

שעה. הב"ר כתב ליישב קושיית התוס' דמאי דנקט הכתוב כסדר הזה, היינו לענין הקדשם דצעינן שיקדים להקדיש החטאת צרישא ואח"כ העולה ואח"כ השלמים, וכדקיי"ל כסדר הזה בכל מקום אף לענין שיקדים בהקדשם, (עיי' רמב"ם פ"ט מהל' תמידין ומוספים ה"ו). ודוקא לענין שחיטה הוא דצעי שלמים צרישא משום מזוה בגלגלת.

שעה. עיי' ברד"ל שכפי הנראה הדין דקושייתם על לישנא דמתניתין בסמוך דקאמר הראיה

רבי אליעזר אומר לא היה מגלח אלא על החטאת שחטאת קודמת בכל מקום לעולה ושלמים. [כדאמר] צפרק כל הדמיר (וצמים נ):

הראויה לחטאת. כשזה: לעולה. כש: לשלמים. חילשעו:

בשלמים הכתוב מדבר. וכרבי יהודה דמתני' דאמר על שלמים יגלח שנאמר צהן ושחטו פתח אהל מועד:

רבי יאשיה אומר אינו צריך הרי הוא אומר לא תעלה צמעות. כי [קטנ] הולך לעבוד עבודה ואינו כל כך דרך ציון שעה. וקשה דמאי אינו צריך למדרש מסבירא אלא מק"ו שעת. ובסיפרי אין הגירסא ר' יאשיה אומר אלא כל זה מדברי ת"ק והכי איתא התם או אינו אלא פתח אהל מועד ממש אמרת ח"כ [הרי זה] דרך ציון. או אינו אלא ממש כלומר דאין להוציא מסבירא הפסוק ממשמעו הרי הוא אומר לא תעלה [צמעות], ק"ו לדבר ציון:

ולא צמי שמחוסר הצאה ולקחה ונתינה שפ. שהרי שלמים נאכלין בכל העיר ואם מגלח פתח אהל מועד ודוד שלמים צעין [ר] שפא הרי מחוסר הצאה לקחה ונתינה:

פירוש ארזי הלבנון

לחטאת כו' לעולה כו' לשלמים כו'. וכן הדין בם' תפא"ס. אבל בכל הראשונים מבוחר דקושייתם נסובה על ליטנא דקרא.

שעו. היינו דוקא גבי נזיר, אבל צמעות ראויה כשזה לשלמים נמי וק"ל (יד דוד).

שעה. פי' דקשיא להו אהא דקאמר ק"ו לדרך ציון דמאי ק"ו הוא זה דהרי שניהם דרך ציון הוא [קל]. על זה חירצו דציון דמעלות אינו כל כך

ציון דהולך לעבוד עבודה (עפ"י יד דוד). ועי' צפי' הרא"ש.

שעת. פי' שהרי אדרבה כיון דנפ"ל מסבירא, ח"כ ודאי אין צריך לדורשו באיזה מידה מן

המידות, דכמה דפשיט טפי מעלי, וכמו דפריך הגמ' בכמה דוכתי למה לי קרא סבירא הוא. כ"כ כוונת קושייתם. ואמנם רוב המפרשים הגיהו בדברי

התוס' דכ"ל "וקאמר דאינו צריך וכו' (ותיבות "וקשה דמאי" נמחק). וז"ל ס' שלמי נזיר, ובאמת

ציונים [קטנ]. מד"ל אף כי הולך וכו'. [קל]. וכדפרש"י שם, אשר לא תגלה ערותך. שפי' המעלות אהא צריך להרחיב פסיעותך. ואע"פ שאינו גלוי ערוה ממש שהרי כתיב ועשה להם מכנסים עד מ"מ הרחבת הפסיעות קרוב לגילוי ערוה הוא ואמה נהג בהם מנהג ציון כו' עכ"ל.

וגי'ל'ח (אח) הנזיר פתח אהל מועד בזמן שהוא פתוח. כלומר ע"כ לאו פתח אהל מועד ממש דא"כ ה"ל דרך ציון אלא בזמן (פתח) [שהוא פתוח]:

ו'א נזירה. משמע שטעמא[קל*] דקרא שמה יתגרו זה פרחי כהונה אם תגלה פתח אהל מועד ממש אלא במדינה מגלחת במקום נזוע ולא יראה פרחי כהונה שפב:

[דף מ"ה ע"ב] אינה כוחלת ופוקסת. הסוטה עומדת שם [צניוול] כדאמר בסוטה (דף י:): היו קושרין חבל המזרי כו':

ומשל'ח תחת הדוד. שהשלמים זו:

אם גילה במדינה. שיש לו רשות לגלח במקום שירצה שפב ואף על גב דכתיב אל פתח אהל מועד לאו פתח אהל מועד [ממש] קאמר כדדרשינן צמ' שפב:

ל'א היה משלח תחת הדוד. נראה דמכל מקום פשיטא ליה לתנא דאהי פשטא דקרא דמשמע דצירושלים הוא מגלח שפב ואם[קל*] היה מגלח בצבולין לא היה (מגלח) [משלח]

פירוש ארזי הלבנון

מבשל צביו (צ"מ). וז"ל לדעת התוס' הא דתנן פ"ב דמדות משנה ה' לשכת הנזירים הינה בעזרת נשים ששם הנזירים מגלחין שערן ושם מבשלים שלמיהם, היינו שנהגו כן אבל אין זה מתורת חיוב (ק"ר). ועי' צראשונים על אחר שבאמת פירשו צמ' דמחוסר הבאה היינו לעזרת נשים לשכת הנזירים.

עוד יאמר לשיטת התוס', הא דקמי' לקמן חוץ מן הטהור שבמקדש מפני שנעשה כמזוהו, האי מקדש לאו דוקא אלא היינו כל ירושלים. (ק"ר).

שפב. ר"ל דלא דרש "ולא נזירה" כלל וכלל לא. רק משמע ליה טעמא שמה יתגרו זה פרחי

כהונה, ולהכי במדינה מגלחת (כ"ר). ועי' צפ"י הרא"ש דכתב דר"ש שזרי ק"ל דלפני אהל מועד ממש היה מגלח דאי לאו דוקא, הא יכולה לגלח במקום נזוע. וכן בציטמ"ק בשם ר' עזריאל כתב כמחמפק שמה אית ליה לר"ש דנזירין מגלחין בעזרה. ונראה דלפירוש התוס' דמגלחת בכל העיר, ע"כ דר"ש פליג וס"ל אהל מועד ממש. דא"כ

ציונים

[קל*]. ומשמע ליה טעמא דקרא כו' כ"ל (כ"ר). [קל*]. דפז"נ ופז"ר פ' איהא דל"ס.

תחת הדוד דכתיב בקרא שפי וגלח הנזיר פתח אהל מועד ולקח את שער ראש נזרו ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים ואיכא תנא דדריש בגמ' ילא זה שמחוסר לקיחה הצאה ונתינה וה"נ מחוסר הצאה שערו מחוץ לירושלים לתחת תחת דוד השלמים שצירושלים שפי:

אבל תגלחת טומאה לא היה משלח תחת הדוד. דוד של אשם נזיר טמא וחטאת העוף [שלו], שלא תלה הכתוב נתינת שער תחת הדוד אלא בטהור שפי:

רבי מאיר אומר [הכל משלחין תחת הדוד]. מין נזיר טהור [במקדש און] במדינה וצין נזיר טמא [במקדש]: חוץ מן הטמא שבמדינה. בגמ' אמרין מפני ששערו נקבר. וכן שלהי תמורה (דף לה). אבל קשה מנלן דנקבר וי"ע שפי:

פירוש ארזי הלבנון

שפא. וכתב ע"ה הרי יוסף וז"ל ח"ל ולי נראה לומר טעם, כי הוא מחוסר הצאה כי הנזיר אינו מביא קרבן שלמים כשהוא מגלח תגלחת הטומאה וא"כ אי אפשר לגלח במקום הבישול כי האשם שלו אינו מתבשל אלא במקדש ע"כ (מלאת שלמה).

שפא. וכן בסמוך ד"ה מפני ששערו נקבר כתב לא אחפרש מנ"ל. והקשו המפרשים שהרי הטעם מוצא היטב שם בשלהי תמורה דאיסורי הנאה שאין מצותן בשריפה אפרן אסור, ושמצותן בשריפה אפרן מותר. ופי' התוס' שם דנשרפין כיון דלזה הכתוב לשרפן אחר שעשה כאלו נעשית מצותו וכיון שנעשית מצותו הלך איסורו, אבל אותן שלא הטעין הכתוב לשורפן הרי נמשך איסוריהו לעולם, ועל כן אין להם תקנה אלא בקצורה. וא"כ שער נזיר טמא דלא הטעינו הכתוב שריפה, לכן תני ליה התם במתניתין דתמורה צדדי נקברין.

ואמנם הצ"ח והקרא"ה והצ"ח פירשו כוונת התוס' דכיון דס"ל לר' מאיר דטמא במקדש משלח, שמע מינה דמנזיר טהור יליף (וכדאיכא לעיל מ"ב ע"ב דיליף טמא מטהור), וא"כ אפילו במדינה נמי יהא טעון שריפה תחת הדוד ואיזה טעם הוא זה מפני ששערו נקבר, דאדרבה לימא דיהא טעון שריפה תחת הדוד ולא יהא מן הנקברים. זה ביאור דבריהם. אלא שלפי"ו לא אחי שפיר מה שכתבו "וכן שלהי תמורה", דמשמע דקשיא להו על עיקר דין שריפה בשער נזיר טמא אליבא דכו"ע.

פירוש זה צריך ביאור דהא כי היכי דמהני פשטיה דקרא לענין שילוח תחת הדוד, ה"ה דנימא כן לענין עיקר הגילוח דלא יהא אלא צירושלים, ומהיכי חיתי לחלק. וי"ע.

ובס' צאר משה כתב דהכל דיבור אחד עם דיבור שלפניו (והציון "לא היה משלח תחת הדוד", נמחק). והיינו דהיה משמע להתוס' ז"ל ליטנא דמתני' דקתני "ואם גילח במדינה" דמזהו מן המובחר שיגלח צירושלים אלא דמ"מ יש לו רשות לגלח במקום שירצה. ועל זה כתבו דהיינו טעמא משום דלאהי פשטיה דקרא דצירושלים הוא מגלח דהיינו למזהו. ואח"כ כתבו טעם למאי דקתני ואם גילח במדינה לא היה משלח משום דמחוסר הצאה, ע"כ.

שפא. עי' הע' שלפניו. לפי' הצ"ח נראה להגיה כאן דבצריהם "אי נמי משום דכתיב בקרא כו". שזהו ביאור חדש.

שפא. לכאורה קשה, כיון דמחוסר הצאה א"כ לא יוכל לגלח שם כלל כי היכי דנתמעט מחנה שכינה ממצות גילוח להאי תנא מאותו הטעם. וי"ע.

והנה מחמת שדיבור זה בלא"ה מגומגם, אולי יש לפרש כוונתם על דרך זה דאליבא דח"ק ור' יאשיה קיימי, דלא סבירא להו כהא דר' יאחק למידרש ילא זה שמחוסר הצאה. ולזה פירשו דהגם דלא ק"ל דרשה זו לענין שיתמעט אהל מועד ממצות גילוח, מ"מ לענין מצות שילוח שער דרשינן כו דמי שמחוסר הצאה לית ביה מצות שילוח.

נומל' שער ראשו. כדאמר צברייטא ש"צ והוא נוטל מן הרוטב כדמפרש ואזיל:

בנל' אמר קרא תחת וצח השלמים מוצחו יהא תחתיו. מיתורא דוצח דרשינן הכי תחת השלמים יתן מוצחו שצ"א: [חטאת] ואשם [ינא מ"ט]. אמר קרא וצח לרבות חטאות ואשמות שצב, שצ:

א"ב לימא קרא שלמים וצח מאי וצח השלמים. מדסמך וצח [לתחת], למדרש תחת השלמים יהיה מן הוצח:

בפני ששערו נקצר. לא נתפרש מנלן שצד:

באן וכאן. במקדש ובמדינה:

או שולקן. צישול יתר* ומרובה*:

ואד"ב הותר הנזיר לשמות ציין. לכאורה נראה שצ"ה דהאי תנא כר"א דאמר בגמ' דאסור לשמות ציין עד אחר כל המעשים שמפרש [צקרא]:

[דף מ"ו ע"א] ב"ר [שנזרק עליו] אחד מן הדמים. כדדרשינן בגמ' אחר מעשה יחידי:

אחר מעשה יחידי. אף אחד מן הדמים כדמשמע במתניתין וכדחזי צפ' מי שאמר ושמע חזירו (לעיל כה):

בד' הם אחר מעשה יחידי. שאותו אחר (ה) כתוב קמוץ למגלחת שצ"ה שהוא מעשה יחידי שצח:

פירוש ארזי הלבנון

שצ. הוא פירוש על ציין הש"ס דר"ל דהש"ס מפרש למתני' דתנא נוטל שער ראשו והוא כדאמר צברייטא דנוטל מן הרוטב כו' (ב"ר). שצא. וע"כ דהיינו רוטב, דמן הוצח עלמו אי אפשר לשרוף כל זמן שהוא ראוי לאכילה (הרא"ש ז"ל).

שצב. ויש לעי' אס נתן מרוטב החטאת תחת הדוד אי קיים צה מצות נתינת הרוטב. וכן יש לעי' צתן מרוטב השלמים תחת החטאת. וכן יש לעי' אי נתן מרוטב החטאת תחת דוד השלמים (חז"ל סי' קמ"א סק"ו).

שצג. ולמאי דיליף מקרא דנזיר טמא משלח תחת דוד האשם והחטאת, לא אחי שפיר לישנא דאס שילח ינא דמשמע דיעבד דוקא. וצ"ל דאה"נ לפי שינויא דרצא לא ניתני ינא צברייטא (עפ"י ר' עזריאל). ועי' קר"א מש"כ בדעת הרמב"ם. וכן במנ"ח מצוה שצ"ז.

שצד. עי' הע' שפ"ט.

שצה. מש"כ לכאורה נראה כו', הוא משום דחזיק להו דכאן תנא דעת ר"א צתס ור"ש פליג, ולקמן (דף מ"ו) תנא במתניתין דעת ר"ש צלשון חכמים ור"א פליג. על זה כתבו צלשון לכאורה כו', משום דיש לומר דכאן למצוה מן המוצח קאמר דיעשה כחיקונה, (ב"ר). ועי' עוד שם בדבריו הנפלאים מש"כ לחדש דאף ר"ש דאמר צנורק עליו אחד מן הדמים הותר ציין, היינו דוקא למחר אבל צו ציוס כו"ע מודו דאסור עד אחר כל המעשים. ועי' לעיל דף ט"ו הע' קפ"ג.

שצז. פי' אחר התגלחת (ב"ר).

שצח. ר"ל נהי דהגילוח היה אחר הקרבת הקרנות

אימא עד דאיכא תרוייהו. קרבנות ותגלחת, דהא* אחר (תגלחתו) [התגלחו] דאמר, אחר כל עבודות הקרבנות שש: א"ב ג"ש דאחר אחר למה ליה:

תנופה נזיר מעכבת. מלשמות יין:

השתא תגלחת. שהיא צגוף הנזיר לא מעכבת תנופה שאין מעכבת בכל מקום מצעיהא:

שירי מזה היא. כדאמר צפ"ק דזבחים (דף ו:): שאם עשה לתנופה שירי מזה, כלומר שלא עשאה. הרי כאילו לא כיפר ויכפר, פירוש לא כיפר] שלא קיים מזה מן המזבח, וכיפר דאין מעכבת:

[דף מ"ו ע"ב] **והתניא** זאת תורת הנזיר בין שיש לו כפים בין שאין לו כפים. וקס"ד דה"פ כשם שאין לו כפים ואינו צר תנופה דלא יניף כך צא להשוות יש לו כפים שלא לעכב התנופה. וקס"ד ע"כ (הכי פירוש) [דהך צרייתח] לאו רבנן היא דא"כ לשמוק מואת תורת ומיפוק ליה מגזירה שזה דאחר אחר. אלא [ר"א] היא, ש"מ דבתנופה מודה"ב:

ואלא הא דתניא וזאת תורת הנזיר בין שיש לו שער ובין אין לו שער [הכי נמין] דלא מעכב. ותפרש דכוון להשוות יש לו לאין לו לומר שתגלחת לא מעכב, [הא] לרבנן* מג"ש דאחר אחר נפקא, ולר"א (היא) [הא] וקלינ אמר* תגלחת מעכבתה,

פירוש ארזי הלבנון

מ"מ אותו "אחר" כתוב סמוך לתגלחת שהוא מעשה יחיד. שצט. פי' מנ"ל למילף בהגזירה שזה ממה דכתוב סמוך לתגלחת שהוא מעשה יחיד, אדרבה נילף מעניינו דכמו צ"אחר התגלחו" הוא אחר עבודת הקרבנות ה"נ הך "ואחר" הוא אחר כל המעשים (כ"ר).

ח. וא"ת אכטריך גזירה שווה למעוטי תנופה. וי"ל דממילא ידענא דכיון דתנופה היא שירי מזה לא מעכבת (הרא"ש ז"ל). דדוקא לר"א דילף מאחר כל המעשים הוא דאמרינן מהו דתימא וכו' (מפרשים). ויש לדקדק עוד לר' אלעזר דמתניתין לעיל דעל החטאת שקרב ראשון הוא מגלח א"כ

אכתי תיקשי ואימא עד דאיכא תרוייהו חטאת ותגלחת אצל שאר הקרבנות אין מעכבין ולזה אהני הגזירה שווה. וכן יקשה לשיטת המוס' וי"ל דלר"י נמי שוחט השלמים תחילה, וקשה כנ"ל דאימא עד דאיכא שלמים ותגלחת. וי"ל דלא מסתבר להש"ס דתגלחת מעכב ושאר קרבנותיו אין מעכבין (קר"א).

חא. לכאורה לא הו"ל למימר אלא דבר והיפוכו, תנופה שאינה צגוף הנזיר מיצעיא. וכ"ה צחור"פ, וי"ע.

חב. והיינו מטעם דכיון דלענין כפרה שירי מזה היא אינו מעכב (תפא"ס).

חג. פי' אי נפרש כן דצא להשוות יש לו לאין לו לומר דאינו מעכב אס כן הך צרייתח מני לא ציונים

[קלנ]. כן הגיה הב"ר. ואמנם כפי הנראה מלשון הרא"ש והמר"פ נראה דחסר בדברי המוס' מספר חטאת וכנ"ל "...לומר שתגלחת לא מעכב. [והתניא] נזיר ממורט כו'. מהשחא הוה מזי למיפריך דע"כ לא צא להשוות יש לו לאין לו לומר שתגלחת לא מעכב]. דלרבנן מג"ש כו". וכן הגיה גם' צרתי יעקב כ"י בדבריהם.

וע"כ צא להשוות אין לו ליש לו לומר כשם שיש לו שער יעציר לו תער על [ראשון] (וחה) [כן צאין לן] יעציר תער על [מורטון] [קלג]ת, וה"נ [נימא ד]צא להשוות אין לו ליש לו לומר שזוקק להניף על זרועו כשאין לו כפיים. ואידי דידע לצרימא דאיתא במורט צהדיא ניחא ליה לאיתוייה: והתניא נזיר ממורט צ"ש אומרים א"ל להעציר תער וצ"ה אומרים צריך להעציר תער. ה"ג [ואמר רבינא] מאי אינו צריך לצ"ש אין לו תקנה. כלומר הממורט שהעציר תער על ראשו לא יועיל כלום, ולר"א דאמר תגלחת מעכצת יאסר לעולם ציין. ולרבנן דאמרי תגלחת למצוה ולא לעכב לא קיים המצוה: הא לצ"ה יש לו תקנה לממורט צהעצרת תער, לר"א יהא העצרת תער במקום תגלחת להחירו ציין ורבנן לקיים המצוה. הרי [אין] אפשר [לצ"ש] [לפרש] הא דאמר תורת נזיר צין יש לו שער צין שאין לו להשוות יש לו לאין לו צין לר"א צין לרבנן צין לצ"ש צין לצ"ה, דאי לצ"ש [הא צ"ש] לו שער יש לו תקנה וצאין לו אין לו תקנה. ואי לצ"ה לענין מה [צא] להשוות יש לו [לאין לו], [ע"כ] הא * [צ"ש] לו

פירוש ארזי הלבנון

רבנן ולא ר"א, דהא לרבנן לא צריך קרא לזה דמגז"ש דאחר אחר נפקא, ולר"א ודאי דלא אחיא כוונתה דהא ס"ל תגלחת מעכצת. והא ליכא להקשות צהיפק, דלר' אליעזר חיפוק ליה מאחר כל המעשים ולרבנן הא תגלחת אינה מעכצת. דאין ענין זה לזה כלל ומאי אחיא צין לרבנן צין לר"א. דלרבנן הגם דתגלחת אינה מעכצת מ"מ קמ"ל דיעציר תער על ראשו ויקיים צה מצוה גילוח. וכן לר"א קמ"ל דיש לו תקנה להעציר תער על ראשו, דלא תימא כיון שאין לו שער אין לו תקנה ויהא אסור ציין כל ימיו [עפ"י צ"מ].

ותי. פירוש, שהרי הך צרימא דזאת תורת, ע"כ מוכחא מתוך עמלה דליכא לפרושי לענין שאין תגלחת מעכב, וכמו שפירשו התוס' דא"כ לא אחיא לא כר"א ולא כרבנן. וא"כ לשם מה הוצרך הגמ' להקשות מהיהא צרימא דנזיר ממורט. לזה כתבו דהה"נ דבלא"ה גמי קשה, אלא אידי דידע לצרימא דממורט דמינה ג"כ מוכח דליכא לפרש כן, ולכך מייתי לה. ובהע' ת"ח ביארנו באריכות. והו. ובהא אמי שפיר הא דקאמר תלמודא צ"ש ור"א אמרו דבר אחד והוצרך לאחיי הא דר"א דצחן

ציונים

[קלג]. בדפ"ר "על ראשו", וכ"ה במורט.

שער זהדיא כתיב (ב)העצרת תעריח, נאלא ע"כ אין לו הוא דבא להשוות ליש לו, ולהודיענו דכי היכי דיש לו שיער כתיב זהדיא העצרת תער כמו כן בצאין (דאין) לו

פירוש ארזי הלבנון

לענין מה דקתני גבי נזיר ממורט, כיון דאין לו שיער היינו ממורט וק"ל, עכ"ל.

ונראה עוד לבאר דברי התוס' על דרך אחר, מה דנראה פשוט, דהא דבעינן מימר לעיל דבא להשוות יש לו לאין לו לומר כשם שבאין לו שיער אינו מעכב מלשחות ציין הוא הדין ביש לו אינו מעכב זה אין ניתן להאמר רק קודם דידעינן לצריחא דנזיר ממורט, שאז שפיר איכא למימר דמסתברא דבאין לו שיער אינו מעכב, דהא לאו בר חיובא הוא שאינו בר גילוח. וממילא נפרש צריחא דזאת תורת הנזיר דבא להשוות ולומר כשם שבאין לו שיער אינו מעכב מסבירא הדיא, הוא הדין דיש לו שיער אינו מעכב, ולזה כתבו התוס' לעיל בסמוך דאפילו נאמר דאיכא לסבירא זו דבאין לו שער דין הוא שלא יעכב, אעפ"כ הוה מצי לדחות דע"כ צריחא לא מתפרש הכי דא"כ מצי לא ר"א ולא רבנן. אלא אידי דידע לצריחא דמורט, ניחא ליה לאחוי, דמשם מוכח להדיא דצאמת ליכא למימר כי הך סברא כלל. שהרי מאיזה כח היה לנו פשוט יותר דאינו מעכב בבאין לו שיער, משום דלאו בר חיובא הוא שאינו בר תגלחת כלל, והרי מדברי ב"ה מוכח להדיא דליכא להך סברא שהרי ס"ל דאף באין לו שער לא פקע ממנו מצות תגלחת וצריך להעביר תער על ראשו. וא"כ פשיטא דלדידהו אין לומר דהקרא בא להשוות יש לו לאין לו, שהרי שניהם שוים. ואמנם לבית שמאי לכאורה אכתי מצינן לפרש כן שהרי אינהו סברי דאין צריך להעביר תער על ראשו כלל וא"כ כיון שאינו בר חיובא שפיר קאי הסברא דלא מעכב ונוכל לפרש הצריחא כב"ש אליבא דרבנן דבא להשוות יש לו לאין לו לומר דאינו מעכב. אלא דזה אינו, דהנה יש לנקדק במילתא דרבינא דאמר לבית שמאי מאי אינו צריך צריך ואין לו תקנה, דמה בא לחדש בזה. דבשלתא לר"א שפיר נתחדש דלא חימא דלכ"ש אינו צריך לקיים כלל מצות גילוח וממילא דלא מעכב, קמ"ל דצריך ואין לו תקנה ומעכב. אבל לרבנן דר"א דס"ל אינו מעכב א"כ מה בא רבינא לחדש בזה, שהרי צין כן וצין

ב"ש דאין לו תקנה רק לענין דלא קיים מצות גילוח. ונתבאר זה בארוכה בהע' שאת"ו, עיי"ש.

תח. ר"ל דהייזי שייך להשוות מה אין לו יש לו תקנה בהעצרת תער ה"נ יש לו. איך תלי תניא דבאלא תניא, אדרבה העצרת שער כתיבא זהדיא ביש לו (ב"מ).

ולכאורה קשה, דאמאי לא נפרש לב"ה דבא להשוות יש לו לאין לו לענין דאינו מעכב מלשחות ציין, דכמו באין לו שער אין תגלחת מעכבת הוא הדין ביש לו שער אינה מעכבת. ונתימא דלא מיירי הך צריחא מענין אם יש לו תקנה לקיים מצות גילוח כלל.

ורבינו הב"ר ז"ל בתוך דבריו עמד על זה ופי' דלענין דיעבד דלא מעכב ליכא למימר. דהיא גופא מנלן והיכא רמיזא זאת, כיון דלכ"ש צאמת באין לו אין לו תקנה, היה צריך בתחילה להשמיענו עיקר דינא דאין לו, עכ"ל. ונראה כוונתו ז"ל דבשלתא קודם דידע לפלוגתא דב"ש וב"ה, שפיר אפשר היה לפרש דבא להשוות יש לו לאין לו, דכמו באין לו אין מעכב כמו כן ביש לו אינו מעכב. ולא הוצרך להשמיענו מנא ליה דבאין לו אינו מעכב, דיש לומר דהוה פשיטא ליה כן מסבירא חילוניה ולא הוצרך לפרש. אבל בתר דשמעינן לפלוגתיהו וחזינן לב"ש דס"ל דאין לו תקנה, א"כ ודאי אינו פשוט מסבירא חילוניה בהיפך מזה. ואם כן אינו היה בא להשוות יש לו לאין לו ללמדנו דאין מעכב, בתחילה צריך היה להשמיענו עיקר דינא דאין לו מנ"ל דאינו מעכב. כן נראה ביאור דבריו. אלא שאם לכך נחזיק אז אינו מוכן, שהרי ב"ש לא אמרו דאין לו תקנה מלשחות ציין, רק אמרו דאין לו תקנה לקיים מצות גילוח וכמו שפירשו התוס' להדיא. והדרא קושיא דליתכא דנימא לב"ה בא להשוות יש לו לאין לו ומה דלא פירש מנלן דבאין לו אין מעכב, משום דהוה פשיטא ליה כן מסבירא חילוניה, וכמו דבעי המקשן לפרש הצריחא דחנופה.

והב"מ ז"ל אף הוא עמד על קושיא זו, ותיריך דע"ל מסתמא דהצריחא [דמורת הנזיר] בא להשוות

נריך להעביר תער, וז"ה היא. ה"נ [נימא ד]צא [להציא] [להשוות] אין לו [ליש לו] ולהזיקו תנופה על זרועו (וה"ה דיש) [כמו ציש] לו: והיינו דרבי פדת. הא דאמר רבינא לרב"ש אין לו תקנה, [היינו דר' פדת] דאמר רב"ש [ור"א] אמרו דבר אחד:

אין לו צהן יד ורגל. המזורע אין לו טהרה עולמית דענין קרא דכתיב: על מקומו מקום הצהן יד:

אי אליבא דרב"א פשיטא. [נראה] דאף כי לא פירשו הש"ס, אמת הוא [דאחיא] כר"א ח"א, מהו דתימא כיון [ד]לענין כפרה שירי מזה כו' [וכדתיא] [וכדשני] ללישנא קמא:

[וימי] לא מעכבא. פירוש לרבנן: והתניא זאת תורת הנזיר צין יש לו [כפיש] צין אין לו. ולהאי לישנא ס"ל דה"פ כשם שבאין לו כפיש דין הוא [שמעכב דכל] שאינו ראוי לצילה

פירוש ארזי הלבנון

ולא צהיפך. ומעתה כמו כן ההיא צרימא דצא להשוות יש לו כפיש לאין לו כפיש על כרחך יש לך לפרשו כמשמעות הלשון בעלמא, דהיינו הראשון עיקר והשני טפילה. כנלע"ד נכון מאד כס"ד.

חב. הא דלא חנא נמשנה זו דגבי מזורע אין לו שער משום דמזורע צעי גילוח בכל מקום כינוס שער והא דאחיא מילתא דלא שכיחא שיפלו לו כל שערות שצראשו חקנו ושיפול זקן התחתון עד שלא ישרא לו שני שערות משא"כ גבי נזיר דלא צעי רק גילוח ראשו שפיר שייך נזיר ממורט שיפלו לו מחמת חולי וכה"ג, [ולפי"ז] במזורע ממורט ג"כ אין לו טהרה עולמית כיון שחגלחת זו מעכבת. וזה נשאר בקושיא [ר"ל בספק] אלל הרב המיי"ט פי"ד דנגעים עיי"ש סוף פסקא הארוכה (חוי"ס סי' קס"ו. וזכ"ה הק"א).

חי. נראה לי לפרש על מקום הסמוך לצהן שהרי אם נקצץ הצהן או לא היה לו צהן אחיה מקום יש לו. אלא רוצה לומר מקום הסמוך לו כמו דאמרינן לעיל באין לו כפיש זקוק להניף על זרועו שהוא מקום הסמוך ליד (תור"פ).

חיא. ר"ל כיון דלמסקנת הגמ' לקמן לא עלה צדינו להעמיד דברי רב כרבנן. א"כ צריכין למימר דכר"א אחיא, ועל מה שהקשה "אי כר"א פשיטא" י"ל מהו דתימא כיון דלענין כפרה שירי מזה כו' כדלעיל. אלא שהש"ס קי"נר ולא חש לפרשה וסמך על מה שכבר פירשה בלישנא קמא.

כך הוה ידעין דליכא עיכוזא לרב"ש אליבא דרבנן, ובין כך ובין כך הוה ידעין דלא מצי לקיים מצות גילוח. ועל כרחך דהיא גופא צא רבינא לאשמעין, דלא תימא טעמא דביה שמאי משום סברא דלאו צר חיובא הוא, אלא דאחיא צר חיובא הוא רק שאין לו תקנה. הרי דצין לרב"ש צין לרב"ה ע"כ דליכא כי הך סברא דבאין לו לא ליעכב, יותר מדיש לו, וממילא דליכא לפרושי לההיא צרימא דתורת הנזיר דצא להשוות אין לו ליש לו כיון ששניהם שוין כנו"ל. ואחר שנתבאר בטוב דליכא לפרושי לההיא צרימא לענין דלא יעכב. א"כ נריך להבין כוונת דברי התוס' שהאריכו לצאר דעל כרחך ליכא לפרושי דצא להשוות יש לו לאין לו בשום ענין. ולכאורה מאי איכפת לן בזה, דלו יהא דמוכל לפרש כן דצא להשוות יש לו לאין לו באיזה ענין שהוא [כגון] לרב"ה להשוות דכמו באין לו שיער זקוק להעביר תער על ראשו ה"ה ציש לו. שעל זה כתבו התוס' לדחות דליכא למימר הכי שהרי ציש לו צהדיא כתיב העברת שער, הא מ"מ כיון דלענין דלא יעכב לא חוכל לפרש דצא להשוות יש לו לאין לו ממילא לא קשיא מידי לרב דאמר תנופה מעכבת לרב"א.

אמנם נראה לענ"ד כוונת אריכות דבריהם לאומי הראיה מצרימא דנזיר ממורט, דלא זו בלבד דמוכח מינה כנו"ל. אלא אף זאת מוכח מינה דעיקר לשון "צין יש לו צין אין לו" על כרחך מתפרש דצא להשוות אין לו ליש לו, כלומר שה"צין" הראשון הוא העיקר וה"צין" השני טפילה

צילה מעכבא ח"ב, [ה"ג צ"ש לו] חנופה מעכבא. [ואי] [וקס"ד דע"כ לאו כר' אליעזר אחיה, דאי] לר"א תיפוק ליה מאחר כל המעשים. אלא [לאו] [לרצנן] [היא, דאע"ג] דאמרי אחר מעשה יחידי [הני מילי צ] אחד מן הדמים קאמר אבל חנופה מעכבא דגלי [קרא] זאת תורת: ואלא הא דתניא צין יש לו [שער] צין אין לו שער הכי נמי דמעכבא והתניא נזיר ממורט צית שמאי אומרים א"צ וכו' וצ"ה אומרים צריך ואמר רבינא מאי צריך לצ"ה דאין לו תקנה דכל שאינו ראוי לצילה צילה מעכבא הא לצ"ש [יש] לו תקנה. וס"ל להאי ליטנא [לצ"ש] [טעמא דצ"ש ד] מקיש אין לו ליש לו [וזאת] [וברייתא דזאת תורת הנזיר] צין יש לו שער צין אין לו, לצ"ש [את] להשוות אין לו ליש לו שהממורט יעביר תער על ראשו ח"ב. והכי נמי צא להשוות אין לו ליש* לו לומר שיש לו תקנה להניף על זרועו.

יש לתמוה [דילמא] [דלעולם צא להשוות יש לו לאין לו [ולצ"ה] [וכצ"ה דאמרין] אין לו [תקנה ח"ב]. וי"ל דלרווחא דמילתא מיייתין מצרייתא דנזיר ממורט, דבלאו הכי היה יכול להקשות דלרצנן תגלחת לא מעכבא, [ו] לר"א מאחר כל המעשים נפקא:

פירוש ארזי הלבנון

ח"ב. ע"י אור שמח פ"ד מהל' יצום ה"ח שדן בדגריהם, דלא מנינו כיצא צוה בכל הש"ס דצריך שיהא ראוי לצילה דצבר הנעשה אחר גמר הדבר המעכב, ע"י"ש.

ו"ל ה"ב, ולפי' החוס' הנך תרי ליטני פליגי בסברא, לליטנא קמא כל שאין לו כפים יותר ראוי דלא יעכב אף דאינו ראוי וקיי"ל בעלמא כל שאינו ראוי לצילה צילה מעכבא צו היינו בעיקר מנוה דתליא ביה י"ל כל שאינו ראוי מעכבא, אבל כגון חנופה דשיירי מנוה או תגלחת למ"ד דלא מעכבא דהוה ענין מנוה אחריתי שאין טהרתו תלויה ביה אף דבעינן לכתחילה, צאינו ראוי אינו מעכב. ולליטנא בתרא ס"ל גם צוה כל שאינו ראוי מעכבא אם לא דרבי קרא כהאי דזאת תורת, עכ"ל ע"ש. ח"ג. לכאורה תמוה דהא צ"ש אמרו א"צ להעביר תער על ראשו. וי"ל דכלפי דאמרו צ"ה צריך כו' והיינו דצריך להעביר תער לגלח שער דוקא וזה שאין לו שער אין לו תקנה. על זה אמרו צית שמאי דאין צריך להעביר תער לגלח שער, אלא יעביר התער על ראשו הנקרא, ודוחק [רש"י]. וע"י צפי' הרא"ש ו"ל שם מדוקדק ממש כפי' זה. חיד. ונפרש דהכי קאמר כשם שבאין לו שער אין

לו תקנה, כלומר דמעכב. הכי נמי צ"ש לו מעכב. [ועי' צפי' הרא"ש ו"ל שחירן על קושיא זו וי"ל, וי"ל דליכא לפרושי הכי, דאי לרצנן הא אמרי תגלחת לא מעכבא מג"ש דאחר אחר ואי לר"א מאחר כל המעשים נפקא. ומיהו קשה קצת אהך סברא אמאי מיייתי צרייתא דנזיר ממורט דבלא"ה היה יכול להקשות עכ"ל. פירוש שהרי צרייתא דנזיר ממורט לא הוציא הגמ' אלא להוכיח על אידך צרייתא דזאת תורת דלא מיירי לענין עיכובא. ואם כל חיליה דהך ראייה הוא ממה דאי אפשר לאוקמה לא כרצנן ולא כר"א, א"כ גם בלעדי צרייתא דממורט היינו אומרים כן ולשם מה הוצרך להציאה כלל. ונראה דלכך נאדו החוס' מפ"י זה ופירשו דבאמת חיליה דהך ראייה מצרייתא דנזיר ממורט היינו מדצ"ש דמסתמא טעמייהו מהיקשא דזאת תורת הנזיר. והגם שאינה ראייה גמורה דליכא לדחות דתורת הנזיר כצ"ה אחיה לענין עיכובא, אפ"ה הציאה לרווחא דמילתא, ועיקר ראייתו וסמיכותו משום דבלא"ה יכול להקשות אהיה דנזיר ממורט דליכא לאוקמה לא כר"א ולא כרצנן. ועי' הע' ת"ח מש"כ דלנשון הראשון צמ' אדרבה הראיה היותר חזקה מנזיר ממורט היא ע"י"ש.

ופליגא דרבי פדת. [הא] דאמר רבינא דנזיר ממורט לנ"ש יש לו תקנה, פליגא [א] דרבי פדת דאמר נ"ש ור"א אומרים דבר אחד: (תרגום) [אית דגרסי אמר] ר' אבינא חסו ותירווא הוא, והכי פירושו והתניא בין יש לו שיער כו' והתניא נזיר ממורט כו' וב"ה אומרים נריך. וקס"ד נריך יש לו תקנה ופי' הצריכתא הכי כשם דנשיש לו שיער [נריך] להעביר [תער] או למנוה לרבנן או לעיכובא לר"א, [כך] אין לו שיער נריך להעביר יש לו תקנה בכך או למנוה או לעכב. ה"נ אידך צריכתא כשם שיש לו כפים מניף למנוה כך אין לו כפים מניף צורע חסו. ודחי רבינא [דמהכא] לא מוכיח דליכא עיכובא דודאי נריך ואין לו תקנה (יומר) לנ"ה, והכי קאמר כשם שאין לו שיער יש זה עיכובא [כך] יש לו שער יש צו עיכובא ח"י. ונ"ע דאם כן היינו כר"א, תיפוק ליה מאחר כל המעשים. ואם באתו לומר כי אינו חושש [לקושיא זון] אם כן גם [ההיא דיש לו כפים] י"ל (דלכ"ע) [דלעכב] אמת וכו' א"י. [ותו קשה] דקאמר צפרק הקומץ רבה (מנחות יט.). [אמר רב] כל מקום שנאמר* תורה וחוקה [אינו אלא] לעכב, קס"ד תרתי צעינן, והרי נזיר דכתיב תורת נזיר ואמר רב תנופה צנזיר מעכבת. ומשני כיון דכתיב כן יעשה כמאן דכתיב חוקה דמי, [והך שמעתא לוקמי] [ובשמעתין מוקמי] לה כר"א משום דכתיב אחר כל המעשים ח"י. ותו הא דתנן (במנחות כו.) [ב' מיניס שבצנזיר] חב מעכבים זה את זה, ומפרש בגמ' דכתיב כן יעשה, וכי אין זה לרבנן דרבי אליעזר רחבא. ויש משני דההיא [אתיא]

פירוש ארזי הלבנון

חב. ר"ל, דעד כאן פירשו דר' אבינא הוא מן הקושיא וגרסינן ואמר ר' אבינא. ועתה כחצו דגרסינן א"ר אבינא בלא וא"ו (א"מ). והוה כגירסת הש"ס שלפנינו בלישנא בתרא. חב. נריך לפרש דצריהם ז"ל, לאו דמוכח מינה דלא מעכב דזה לא מוכח כלל דאי ב"ה כר"א ס"ל שפיר מעכב [והיינו דקאמרי דיש לו תקנה לקיים מצוות גילוח, ומ"מ אם לא קיים מעכב מלשמות יין]. אלא ר"ל דמאי דבעי להוכיח לרבנן דמעכב ולהשוות יש לו לאין לו דודאי מעכב משום דאין ראוי לבלה, לזה מוכיח מדברי ב"ה דאין זה הוכחה אלא בזה להשוות אין לו ליש לו דיניף על זרועו אבל עיכובא לרבנן לא שמעינן (ק"ה). חז. והדברים אמורים כלפי לישנא קמא נמי, דגרסינן "אמר רבינא", ותירווא הוא וה"פ, אחר דהקשה ומי מעכבא והתניא זאת תורת בתנופה קס"ד דמקיש יש לו לאין לו דלא מעכב ופרך ואלא הא דתניא זאת תורת גבי שער כו' ודאי כנ"ש לא אתיא דהא ס"ל צמורט אין נריך כלל אפילו לבתחילה ואין שוין ועל כרחק אתי כנ"ה דס"ל דנריך וטעמיהו ז"ל דזאת תורת בזה להשוות אין

לו ליש לו לנריך להעצרת תער על מורטו, ה"נ בתנופה בזה להשוות אין לו ליש לו לנריך להניף על זרועו. ודחי רבינא דנ"ש ס"ל דאין נריך היינו דאין לו תקנה משום דמעכב וב"ה נמי הכי ס"ל דמעכב רק דמהני העצרת תער על מורטו ואחיא זאת תורת לנ"ע להשוות גם יש לו דמעכב וכו' ר"א, וה"נ בתנופה מקיש דמעכב (כ"ד). חז. פי' אם אינו חושש לפירכא זו, אם כן קושיא דמקשה הגמ' בתחילה לרב מההיא דבין יש לו כפים וכו', מעיקרא ליתא. שהרי עיקר הראיה בזה הש"ס מכת פירכא זו דעל כרחק לאו כר"א אתיא דלדידיה מאחר כל המעשים נפקא. חז. ר"ל דבשמעתא דמנחות מוקי למילתיה דרב משום דכתיב כן יעשה דמשמע עיכובא, ומשמע דהיינו לכו"ע דאי לר"א דוקא תיפוק ליה מאחר כל המעשים. ובשמעתין מוקי למילתיה דרב אליבא דר' אליעזר דוקא. חב. היינו חלות ורקיקים. חבא. מפני שהיינו יכולים לדחות דא"נ לעולם רב אליבא דר"א דוקא קאמר, ואפ"ה אצטרך למילף עיכובא מקרא דכן יעשה, דאי מאחר כל

כרצנן, דודאי מעכבין זה את זה אבל [מ"מ] אין מעכבין [מלשחות יין] חבב (משמע).
מיהו אכתי קשה מעכבין דהתסחב. [ונראה] דסוגיא דהתס כלשנא בתרא והכי פירושו
אמר רב(א) תנופה נזיר מעכבת, לכאורה נראה דהכי פירושו מעכבת לשחות יין. ופריך
אי אליבא דר"א פשיטא ואי אליבא דרבנן השתא תגלחת לא מעכבא [תנופה מיצעי,
ופריך ומי לא מעכבא], כלומר אף כי אין מעכבת הנזיר מלשחות היין לרבנן (קשה)
[מק"ו] דתגלחת מ"מ מעכבת השלמים לרבנן וכדחניא^[קלד] במנחות (דף כו.) שני מינין
שנזיר מעכבים זה את זה וההיא אף כרצנן^{חבב}, והחניא (אף) זאת תורת צין יש לו
כפים, פירוש זאת תורת לעכב כדאמר בהקומץ רבה (שם דף יט.) דתורה משמע לעכב, או
דמשני התס (בסומכין אלל) [מדכתיב כן] יעשה. דנאי דאין מעכב מלשחות יין מ"מ מעכב
השלמים ואינא^[קלד] לעשות שלמים אחרים חבב. [ופריך] אלא הא דחניא צין יש לו שיער
צין אין לו ה"נ תרצה לומר [דלשון] תורה מעכבת, התנן נזיר ממורט צ"ה אומרים נרין
להעביר חער, וס"ל השתא דנרין [ויש] לו תקנה, אלמא לצ"ה (ד) ממורט לא מעכב^{חבב}.
(מגילה כחב מקמי) [ומשני אמר ר' אבינא כו' נרין ואין לו תקנה. ומוקימין] מלתי^{חבב} דרב
לעכב בקרבן כרצנן ומשום וכן יעשה כי ההיא דפרק הקומץ:

פירוש ארזי הלבנון

המעשים הו"א דמ"מ תנופה אינה מעכבת כיון
דלענין כפרה שירי מנזה. על זה הביאו התוס'
ראיה מההיא דתנן צ' מינין שנזיר מעכבין, דהוא
סתם משנה אליבא דכו"ע וליף הגמ' שם טעמא
דמעכבין משום כן יעשה. א"כ כי היכי דהתס היו
לכו"ע כמו כן ההיא דליף רב דתנופה מעכבת היו
לכו"ע, שהכל טעם אחד הוא (עפ"י צ"ר).
חבב. היינו, יש מיישבים כי בעיקר דינא דתנן התס
דצ' מינין מעכבין, לא קשיא אדרבא דהכא,
דשם לא איירי אלא לענין שמעכבין זה את זה דאינו
נעשה לחנאין, אבל מ"מ אין מעכבין מלשחות יין
(עפ"י צ"ר).
חבב. צ"ל "מעכבת דהתס", ור"ל דאכתי קשה
קושיא קמיתא דגם בתנופה אמר צפ' הקומץ

דליף רב דמעכבת מוכן יעשה ומשמע דדברי הכל
היא (עפ"י צ"ר).
חבב. פי' וא"כ נוכל להעמיד מילתיה דרב דקאמר
תנופה מעכבת אליבא דרבנן והיינו דמעכבת
את השלמים. והחניא וכו' הוא המשך אחד, ומציא
ראיה דע"כ לרבנן ממאנא עיכובא בשלמים.
חבב. שהרי ליכא לאוקמי כר"א ולענין דמעכב
מלשחות יין, דלדידיה מאחר כל המעשים
נפקא אלא ע"כ דכרצנן אחיא.
חבב. עי' הע' סי"ג.
חבב. ר"ל ומיתוקם למסקנא דמילתא מילתיה דרב
אליבא דרבנן כו'. ברוך שהגיעני הלום לקדר
דברי תוס' הללו על מכונם עפ"י רבוטיו וז"ל ארזי
הלבנון^[קלד]. ואם כי לא יאמי ידי חוצה כולם אשר

ציונים

[קלד]. צ"ל וכדתנן. [קלד]. צ"ל ונריך, או ויטריך. [קלד]. וזה לשון ס' מורת נזיר (על דברי תוס' אלו), בדטר
זה יש הרבה טעיות וכמעט מקצתו האחרון אין לו הכנה מרוב הטעיות, ואנכי טרחתי הרבה והגהתי מה שיכולתי
ומה שלא ידעתי להגיהו הנחתיו למי שידע יותר ממני ויגיהו ע"י. וכו"כ בקונטרס ההגהות שלו שם וז"ל הנה
מכאן ועד סוף הדיבור לא יכולתי להבין כוונתם על נכון ולכן לא רציתי להגיהו והנחתיו למי שיבין, שגלי ספק יש
בדבריהם עלצול גדול מחמת טעיות סופר שיש בדבריהם. וה' יודע שהרבה יגעתי ולא מצאתי ט' ידי ורגלי להגיהו וזולת
מחלת הגהות עשיתי ט' שג"ל שהנתי כוונת הדברים מה וכו', עכ"ל.

ונמצא פסול [ש]נשפך דמוחבה או ילא או נטמא:

תגלחתו פסולה. דהואיל ובשעת תגלחתו לא נזרק אפי' א' מן הדמים בהכשר ה"ל כגלחוהו לסטים [לאחר מלאת] וגילחוהו* לסטים לאחר מלאת אמרינן ריש פירקין לר"א קותר ז' לרבנן שלשים חבב:

וזבדיו לא עלו לו. שאר הזבחים שהקריב אחרי התגלחת פסולה לא עלו לו, דהואיל והיה צריך לשהות (לא מזי) עד שיגדל שערו ובהקרבת שאר הזבחים לא היה ראוי לתגלחת יש להחשיב הזבחים כאילו הקריבם [קודם או תוך מלאת יל]:

גילח על החטאת שלא לשמה כו'. דקיימא לן [ריש זבחים] כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לזעלים לשם חובה חוץ מן הפסח וחטאת:

פירוש ארזי הלבנון

באילו מקומות כתבו להגיה ולפרש צענין אחר, מ"מ צרות הדברים הכל הולך סובב על דרך אחד, ומאירים ומשמחים הדברים כיום נמינתם.

חבב. ז"ע הא קודם וזיקה בלא"ה לאו כלום הוא ואחר וזיקה לא אכפת לן בכל הני. ולי נראה דאירי בנמצא טריפה או שאר מום שהיה צו מקודם ולא נודע, (אהל משה).

ונראה ליישב דכמו כהא דנשחט החטאת שלא לשמו דבסמוך ע"כ אירי שחשב שנשחט לשמו (שעל כן גילת), ואח"כ נודע הדבר. הוא הדין בנשפך הדם מיירי דגילת אחר כן מחמת שסבור היה דנזרק כדיו, ואח"כ נודע הדבר. ועי' בתפא"ל מש"כ לדחוק צענין אחר.

חבב. והנה מדברי המשנה בבאן לכאורה נסתרים דברי החומ' לעיל ל"ע ע"כ ד"ה וקיס, שכתבו לרבנן דס"ל תגלחת אינה מעכבת הרי אם גילת אחר מלאת אינו קותר כלום ומותר לשחות יין מיד אחר שהביא קרבנותיו, אלא דמ"מ צריך להמתין ז' ימים כדי שיוכל לקיים תגלחת מצוה עיי"ש הע' קצ"ו. והרי במתני' מוצא דאם גילת על קרבן פסול צעי סחירה מדאורייתא שעל כן שאר זבחים שהקריב לא עלו לו. ואם כדברי החומ' שם דאינו אלא מדרבנן א"כ אמאי לא עלו לו, ואיך יביא קרבנות אחרים כיון דמה"ם כבר הותרה נזירותו. (כן הקשו הק"א והב"ר והשלמי מיר). והב"ר מכת קושיא זו החליט דהך מתניתין אליבא

דר"א דוקא היא, עיי"ש שהאריך. ואף כי בדברי החומ' פסחים דף פ' ע"ב ד"ה נזרק מוצא דמתני' אליבא דרבנן היא, י"ל דהם יסבדו דלא כהחומ' דלעיל אלא אפילו לרבנן מדאורייתא קותר. ואמנם לשיטתם יקשה מעיקר הדין ועי' בקר"א שנתחבט מאי שנה מטומאה שאחר מלאת דלא קותר אלא מדרבנן כמבואר בדברי החומ' ז"ל לעיל בכמה דוכתי, וכל שכן למאי דקיי"ל דתגלחת אינה מעכבת ואם לא גילת כלל הותר גם כן. וע"כ ז"ל דאפילו למ"ד תגלחת לא מעכבת מ"מ אינו יכול להקריב קרבנותיו אלא אם יש לו שער הראוי לתגלחת, דוקא בנזיר ממורט דאין לו שער הוא דאמרי ב"ה דמקריב קרבנותיו בלא שער אבל מי שראוי לגדל שער צריך להמתין עד שיגדל השער ואח"כ יביא קרבנותיו, וז"ע, עכ"ל קר"א. ובספר שלמי נזיר כתב לחלק בין גילחוהו לסטים שכתבו החומ' דאינו קותר, לבין גילת על הקרבן ונמצא פסול, דהתם הפסול הוא בקרבן. אלו דבריו, והמבין יבין.

חל. מש"כ כאילו הקריב קודם או תוך מלאת, ר"ל לרבנן דקותר שלשים הו"ל כאילו הקריב קודם נזירותו ולר' אליעזר דקותר ז' הוה ליה כאילו הקריב תוך מלאת (ב"ר). או שמה יש להגיה דצריהם דכ"ל "קודם זמן תוך מלאת". וכ"ה צרא"ש ובחומ' ר"פ ובחומ' ר' עזרוב, ובשיטה לחכ' אורא.

גילח על העולה שלא לשמה או על השלמים ואח"כ הקריב השאר לשמן תגלחתו פסולה. דהואיל ולא עלו לשם (חוצה) [חוצה] עולה ושלמים דנזיר, ה"ל כגילח על עולה ושלמי נדבה ולא יועיל:

ר"ש אומר אותו הזבח. שנשחט שלא לשמה לא עלה לו לשם חוצה וזריך להביא [זבח אחר במקומו]: וישאר כל הזבחים עלו לו. (כר"ש צגמ' דאמר) [כדמפרש צגמ' דקסבר ר"ש ה] מגלח על שלמי נדבה יא:

[ואם גילח על שלשתן. פירוש] אחר עשותו שלשתן: ונמצא אחד מהן כשר. והאחרים פסולים: תגלחתו כשרה. לדברי הכל:

קסבר ר"ש נזיר שגילח על שלמי נדבה יא. שהרי עולה ושלמי נזיר ששחטן שלא לשמן הרי הן כנדבה:

מאי טעמא דאמר קרא [זבח תודת שלמיו] [קלי] [ויקרא ז] (השלמים) ולא כתוב שלמים*. מדשני קרא [בדיבוריה] דרשינן בפרק החודה (מנחות עח). לרבות שלמי נזיר לאקשווי לשמן ולכמה דברים, וה"ה דמקשי להו (למימר ותודה) [לתודה] שהיא שלמים אם גילח עליו יאחלא:

[דף מ"ז ע"א] **ונבמא** ר' אליעזר אומר סותר את הכל. ולא כל הימים [קאמר] כדמפרש צגמ' דהא ר' אליעזר הוא דאמר [לעיל] צפ"ג (דף עז:). נטמא לאחר מלאת סותרו. אלא סותר אקרצנות קאמר [קלי], ור' אליעזר לטעמיה דאמר צגמ' אחר המעשים כולם מותר לשחות יין ומגלת. הרי כשנזרק אחד מן הדמים עד [שיצא שאר הקרצנות אינו ראוי] לתגלחת חלב והואיל ונטמא [קודם] שהקריב כולם, כנטמא שחרית לפני הקריבו אף אחד

פירוש ארזי הלבנון

חלא. ר"ל דצפ' החודה דרשינן מדשני קרא בדיבוריה ולא כתוב תודת שלמים, לרבות שלמי נזיר לדברים אחרים שהם גבי תודת שלמים. וה"ה דמקיש נמי לומר דתודה שהיא שלמים אע"פ שהוא נדבה אם גילח עליו יא (א"מ). חלב. מוצא מדבריהם דלר' אליעזר דאמר אחר כל המעשים כולם, היינו לא רק לענין להחירו

ציונים

[קלי]. וכן הוא גירסת הרא"ש ז"ל. והנה נחשודרתי דלכאורה נפ"מ יש בין הגירסאות, דלפי הגירסא צגמ' לפנינו דמרצין לשלמי נדבה מקרא דונחן על האש אשר חתם זבח השלמים א"כ י"ל דדוקא לגבי תגלחת מהני שלמי נדבה אבל להחירו ציין לא מהני כיון דרביצא גבי תגלחת כתיב ואין לך בו אלא חידוש. אבל לפי גירסת החס' הרי מפני דמקשין שלמי נזיר לתודה לכמה דברים ה"ה דמקשין לענין דאם גילח עליה יא ופ"י אין נראה לחלק בין היתר תגלחת מזה לבין היתר יין דמאי חיות ועוד דאין היקש למחא. [קלס]. ז"ל סותר כל קרצנות קאמר. וכ"ה בראשונים.

מהן דמי ולא ראוי לתגלחת כל היום, והוא קרבן ראשון שהציא כאילו הציאו מן מלאת
 צימים שלא ראוי כלל לתגלחת דמיחל:

ורחב"א יצא שאר קרבנותיו ויטהר. פי' לכשיטהר כך מפרש צירושלמי (סתם) [עושה]
 מעשה דטהרה ואחר כך יצא קרבנות. [וב] ודאי אותו הזבח שהיה זהכשר לא
 יחזור ויצא, ורבנן לטעמייהו דאמרי אחר מעשה יחידי מותר לשמות יין ומגלח [ו]הרי (הוא)
 קודם שנטמא [נראה] לתגלחת ולמה יסתור אותו. [אבל שאר] הזבחים שהקריב משנטמא
 יסתור דהא קפיד קרא שיצא קרבנות נזיר בטוהרה תלד ואחר* (קך)* שיטהר* ויהיה לו

פירוש ארזי הלבנון

יבא נפ"ל מאחר ישמה הנזיר יין אחר מעשה
 יחידי. והיינו דכיון שהותר ביין בודאי שכבר אחא
 זמנו לגלח תגלחת מזה. ולפי"ז אחי שפיר פי'
 הראשונים ו"ל דהיינו דוקא לרבנן אבל לר"א דס"ל
 אחר כל המעשים כולם ה"ה נמי תגלחת מזה לא
 יגלח עד אחר כל המעשים.

ואמנם המור"ט על משנה הנ"ל באמת כתב
 לפרש דאחא אליבא דכו"ע, וכן הוכיח הקר"א
 כאן שדעת המוס' במנחות דאפילו ר"א מודה בה.
 והצ"ח הרמיק לפרש כן אף בדעת המוס' דידן, עם
 קצת הגה"ה ופירוש. ועי' עוד במהרש"א פסחים
 דף פ' ע"ב (למד"ה נזרק) דס"ל דלר"א לא זו
 בלבד דמהי תגלחת אחר אחד מן הדמים, אלא
 אפילו אם גילח לגמרי קודם הקרבת הקרבנות, יבא
 בדיעבד. ועי' ב"מ.

חל. משמע דהיינו דוקא בשנטמא קודם שהקריב
 כולם, אבל אם נזרקו כל הדמים ואח"כ נטמא
 שוב אינו סותר לר"א אף כי לא גילה עדיין. וכן
 מוצא בפי' הרא"ש בפר' ציבור עיי"ש. ואמנם
 מדבריהם לעיל דף י"ד ע"ב ד"ה לעולם, מוצא
 דלר"א אף בכה"ג שהציא כבר כל קרבנותיו, אם
 נטמא סותר עיי"ש בדבריהם ובמש"כ שם בזה'
 קפ"ד, ולכאורה הוא מוכרח לפרש כן בסוגיא
 דהתם וצ"ע. ועי' ב"ר אשר מחמת כן פירש
 משמעות דברי המוס' דהכא שלא כפשוטן, וע"ע
 בקר"א לרף י"ד שם.

חלד. ולענ"ד יש להסתפק בזה, כיון דכבר הותר
 מכל ואין צורך אלא לשלח קרבנותיו למזבח,
 א"כ אפילו הציאן בטומאתו יבא דהא טמא משלח
 קרבנותיו. ולכתחילה הוא דאמרי חכמים דיבא.
 וצ"ע (קר"א).

לדברי המוס' שהרי לעיל דף מ"ה ע"א קמתי ר"א
 אומר לא היה מגלח אלא על הטטאת שהטטאת
 קודמת בכל מקום, אלמא דר"א עצמו ס"ל דמגלח
 על קרבן אחד. וצ"ל דס"ל להמוס' כפירוש המאירי
 ו"ל לעיל דפי' דר"ל עד שיטטט הטטאת תחילה
 ואח"כ העולה ואח"כ השלמים ואח"כ מגלח (עפ"י
 ב"מ). א"ה כפי הנראה בגירסת המשנה אשר היה
 לפני רבינו הב"מ גרס' במתני' שם ר' אליעזר,
 אבל בגירסא שלפנינו איחא ר' אלעזר ולק"מ (ועי'
 במשניות שיש בזה חילופי גירסאות). ואמנם קשה
 קושא אחרת לפי מש"כ הרא"ש ו"ל שם דר"א
 דדריש פתח אהל מועד לעניין דצעינן דלתות
 פתוחות, ס"ל דמגלח על הטטאת עיי"ש (עפ"י
 ב"ר ועיי"ש בדבריו שבתם פי' כוונת המוס' כאן על דרך
 אחר).

והנה לולא דברי המוס' ו"ל בזה היה מקום
 לפרש בפשיטות דאף לר"א מצוותו לכתחילה לגלח
 על קרבן אחד, רק דלא הותר ביין אף אחר
 תגלחתו עד אחר כל המעשים כולם. וכמו דאמר
 לעיל דחטופה מעכבא לר' אליעזר אע"פ שגילה
 כבר. והא דמתן אם גילה על אחד משלשתן יבא
 אחא אליבא דכו"ע וקמ"ל דהגם דמזה לגלח על
 השלמים לר"י או על הטטאת לר"א, מ"מ בדיעבד
 יבא מצות תגלחת על איזה קרבן שיהיה.

אך דעת המוס' דכיון דאסור ביין אסור בתגלחת,
 וס"ל דלא אמרה תורה תגלחת מזה אלא בזמן
 שהתגלחת כבר היתר או שבתגלחת זו הוא נותר
 לגלח, אבל אם אחר התגלחת יהא עדיין אסור
 בתגלחת לא יתכן שיהא תגלחת מזה באופן זה
 (עפ"י מו"א). שוב הראוי בזה"י מנחות ה' ע"א
 שכתב דהך דינא דאם גילה על אחד משלשתן

הזאת ג' ו' יצאם. [למנין סמירה] [קלט], [והאמר] [וכדלמך] לעיל צפ"ק [דף ו':] וצפ' ג' [דף טו':] דטומאה דלאחר מלאה סותר [ל'] לרצן*. וצפ"ק פירשתי דמדרבנן הוא, דמן המורה בסמירה [שצעה סגי] [הכא מספק דמשמע] [ושמא הכא] הואיל וצדא ראו לתגלחת [מ]שנזרק א' מן הדמים לרצן [נמי דיו] בסמירה ז' חלה: סותר קרבנות[יו]. כדפי' במתני': דייק[א] נמי. [צברייתא] [דבסמירת] קרבנות* איירי, מדאייתו רבנן ראייה לדבריהם [ממה] שאמרו חכמים [מצא] שאר קרבנות:

במרים התרמודית. מתרמודחלי:

סליק פרק שישי במ"ד

פירוש ארזי הלבנון

חלה. ר"ל דלעיל פ"ק דף ו' ע"א ד"ה ונטמא וכו' כתבו בסוף דבריהם דמדרבנן משום גזירה סותר שלשים, וא"כ שמא דהכא דנזרק אחד מן הדמים דחוי לתגלחת גם רצן מודו דלא גזרו שלשים אלא די בסמירה ז' (צ"מ). ועי' צפ"ה הרא"ש צוה, וע"ע בקר"א. חלו. לכאורה תמוה, דפשיטא הוא. ואפשר דכוונתם

דלא נפרש דהיתה גזירת מאומה תרמוד דא"כ קשה הא איכא מ"ד צפ"ק דיצמות דאין מקבלין גרים מתרמוד. לזה כתבו דבאמת ישראלית היתה וגרה בתרמוד. וזהו שכתבו מתרמוד, כלומר שהיתה גרה בתרמוד. וכמו דמסרן הגמרא בקדושין ע"ו ללך העמומי דיתבי צעמון ואוריה הסימי דיתבי צחח (יד דוד כ"י).

ציונים

[קלט]. תיבות "למנין סמירה" בדפו"ג ליחא. וכ"כ בס' חס דרך ח"ל וכבר הוכחתי בדף ל"ט בתוס' ד"ה ומ"ט דר"ח דזהו מחלוקת רש"י ותוספות, שדעת רש"י דלאחר שהיה ג' ו' מנגלה ומונה ו' לסמירה ומגלה שנים. ודעת התוס' שאינו סותר רק השצעה של הזאה, וא"כ מה שהונה כאן למנין סמירה דהיינו שזרץ עוד מנין ו' לסמירה הוא רק עפי" דעת רש"י, אבל לדעת תוס' אינו כן, עכ"ל.

פרק שביעי

בהן גדול ונזיר אינן מיטמאין לקרוציהם. בספרי* היה* אבל מיטמא למת מזוה, ולא גרסינן ליה כדמוכת צמ"א. כהן גדול הלכותיו צפרשת אמור אל הכהנים ונזיר צפרשת נשאב:

ואל יטמא נזיר. שקדושתו עדיפה כיון שהזיקתו תורה להביא קרבן על טומאתו מה שאין כן בכהן. [ו]למאן דאמר דיטמא נזיר ואל יטמא כהן, ואפי' כהן הדיוט:

יטמא כהן. ואפילו כהן גדול:

נזיר קדושתו קדושת שעה. ואפי' אמר נזיר עולם, מכל מקום סתם נזירות היא שלשים יום^ה.^י (לעיל ה.).

בשלמא כהן גדול ונזיר האי סבר כהן גדול עדיף והאי סבר נזיר עדיף. וטעמא (דמ"ד) [כדלמרון] צמתניתין:

פירוש ארזי הלבנון

א. וכן צמשה שצירושלמי ל"ג לה ועי' ש"ק. ומש"כ כדמוכת צמ"א, הוא לקמן ע"ב, עיי"ש חד"ה עד כאן.

ב. נראה כוונתם ליתן טעם דהו"ל להקדים נזיר כיון דצמכת נזיר קיימינן, ואהא כתבו דסדר הפרשיות נקט (ב"מ).

ג. משמע דלא הוו גרסי בדברי חכמים כהן הדיוט אלא כהן סתם וכן בדברי ר' אליעזר גרסי כהן סתם (וכדמוכת צמ"א שאל"ו). וכן נמי לא גרסי צמ"א כהן גדול עדיף אלא כהן סתם (עפ"י ב"מ).

ד. עי' הע' שלפנ"ו.

ה. נראה כוונתם דערך קדושת הדבר קבוע הוא ואינו משתנה. ומסתברא דערך קדושת נזירות נקבע לפי מה שהוא שיעור סתם נזירות דהיינו ל' יום. והלכך אף כי מקבל עליו נזירות לכל ימיו, אין כאן משום חוספת בערך הקדושה, רק חוספת זמן אשר זו תחול עליו ערך קדושת סתם נזירות.

ו. ואפשר נמי לומר שקדושתו לא היתה עליו מעולם אלא משנזר משא"כ כהן גדול שאע"פ

שלא היתה עליו קדושת כהן גדול אלא משנתמנה להיות כה"ג מ"מ היתה עליו קדושת כהן הדיוט (מ"ט). והביא שם קושיית צנו האלוף כמוהר"ר שמואל ז"ל שהרי אפשר שיהיה נזיר מעולם דהיינו שהדירו אצלו משעה שגולד. ותיך דסכרא פשוטה היא שאין האיש מדיר את צנו כל עוד שאין הבן יודע להשמר ולהזהר מכל אשר יזוהו אצלו מדיני הנזירות אפילו למ"ד דהלל"מ הוא עיי"ש באורך. וכבר העירו עליו כל האחרונים כי קושיית צנו האלוף היא קושיית הירושלמי צפירקין, ואף כי חירונו נסתר מדברי הירושלמי צ"מ מקומות אשר מצוהר דמצי האב להזירו לצנו אפילו מרחם.

ועי' במפרשי המשנה שכתבו עוד לחלק דקדושת כהן עדיף מפני שקדושתו היא ענמים דאחיה ממילא משא"כ קדושת נזיר דלא אחיה ממילא רק מכת קבלתו. וכן מצוהר חילוק זה במאירי עיי"ש.

ז. צמרא בשלמא כו'. האי בשלמא הו' כמו פשיטא לי, שהוא לשאל בעיא אחר הפשיטא. ואומר פשיטא לי דכ"ג ונזיר לרבנן כהן עדיף ולר"א נזיר עדיף כו' (תוס' אורח).

ובן משוח בשמן המשחה. כ"ג שנמשח בשמן המשחה. ומרובה בגדים קרי משנגנו שמן המשחה דיאשיהו גנו שמן המשחה שעשה משה כדליתא צפ' הוילאו לו (יומא נב:) ואחריו לא היה כהן משוח בשמן המשחה אלא מרובה בגדים בלא שמן שהיו ממלאים ידיו בח' בגדים ולא היו יכולים לעשות שמן המשחה אחר למשוח בו כדכתיב (שמות ל) שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם זה ולא אחר, וכדליתא צפ' קמא דכריתות (דף ה:) וכי נס א' בשמן המשחה היה והלא הרבה נסים נעשו בו שמתחלה לא היה אלא י"ב לוג ובו נמשח המשכן וכל כלי ואהרן ובניו כל ז' ימי המילואים ובו נמשחו כהנים גדולים ומלכים וכולו קיים לעתיד לבא שנאמר משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם.

פירוש ארזי הלבנון

שמן אחר תחתיו מחמת תקנתא דיאשיהו המלך. והנה נמכדמי בדברים בזה ממע"כ ידידי הרה"ג יעקב סטפנסקי שליט"א מח"ס אמרי יעקב עמ"ס הוריות אשר כתב להליל דברי החוס' מתמיהת הגר"פ ז"ל צטוב טעם ודעת, וחוכן דבריו כי באמת ענין גיחת שמן המשחה אינו מחמת איזה תקנה או גזירה אלא משום דינא הוא וכדילפינן ביומא נ"ב ע"ב מג"ש דורות דורות מלגגת המן, ונלגגת המן גופא ילפינן מארון העדות צג"ש שם שם. ועי' בצורות ארי שם דפירש דהך גז"ש לאו לענין דיהא טעון גיחה הוא דאתא אלא שבא ללמד על אלו שהיו מונחים אצל הארון. וא"כ כיון דידעינן צג"ש שאלל הארון הן מונחים ממילא שמע מינה שכשנגנו הארון אף אלו נגזים עמו עכמ"ד הגצ"א. וכבר כתוב כל זה בקיטור בתוס' ישנים יומא שם בד"ה אחיא עיי"ש. וכן נמלא בתוספתא דיומא פ"ב ה"ג נלגגת המן וללוותיה של שמן המשחה ומקלו של אהרן כו' היו כולם צבית קדשי הקדשים משנגנו הארון נגנו עמו. ומעתה שפיר עולין דברי החוס' ז"ל דהוקשה להו אמאי לא עשו שמן המשחה צבית שני. ואי משום דלא יאה מקום להניחו אח"כ, לכאורה אין בזה משום מניעה מעשות שמן המשחה שהרי לריבין לקיים מצות משיחה ועל מקום הנחתו אח"כ יהיו אנוסין. או אפשר דפשיטא להו להחוס' ז"ל דדין מקום הנחה אצל הארון הוא בשמן שעשה משה דוקא. איך שיהיה שפיר עולה תמיהת החוס' ז"ל אמאי לא עשו שמן המשחה צבית שני. ולזה הכריחו דע"כ משום דדרשינן זה ולא אחר וכו'. עד כאן חוכן דבריו יקריס בקיטור קמא, ודפח"ת.

ה. הם צפ"ק דכריתות ליחא לדרשא זו. אלא משום דאמרין החס כולו קיים לעתיד לבא, וע"כ דנפק"ל הכי משום דכתיב "זה" - משמע ולא אחר, דאי ענין אותו שמן קאמר הו"ל לכתוב כזה. ועיין להרא"ם פ' תשא וק"ל (ב"מ). מיהו בכל הראשונים משמע דהוי גרסי לה לדרשא זו דכריתות שם, וז"ע.

ט. ומבואר דפשוט אללס דמקרא דשמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם נפק"ל דלא יהיה כשר למשיחה אלא שמן המשחה זה שעשה משה בלבד, וכל שמן אחר זולתו אע"פ שנעשה ככל משפטיו וחוקותיו האמורים בו פסול. ולענ"ד הוא תמוה מאד אללי ולא ידענא מנא לכו הא. דמההיא דכריתות שהביאו ודאי לא מוכח מידי, דלא יליף החס מהך קרא אלא שהכתוב הבטיח דשמן זה יתקיים לדורות עולם אבל לפסול שמן אחר זולתו ליכא לתשמע מהך קרא, ולא מיירי החס כלל מזה. (ועי' גם הע' שלפניו). ומה שלא עשו שמן המשחה אחר אחר שגנו יאשיהו שמן המשחה שעשה משה, הדבר פשוט דלא קשיא מידי דודאי יש בכלל גיחה זו תקנה שלא ישתמשו כלל בשמן המשחה מאלו והלאה, דאל"כ מה הועיל בגיחה זו. והרי בארון ליכא מיעוטא לפסול ארון אחר ואמאי לא עשו אחר. אלא ודאי דמשום שראה יאשיהו המלך לגדור גדר לנורך שעה שאינו ראה שיהא הארון במקדש ושימשחו בשמן המשחה, עמד וגמס (תו"ד הגר"פ פערלא ז"ל ח"א דף נ"א). ועיי"ש בדבריו שכתב דדעת רוב הראשונים דלא כהחוס' אלא אף שמן אחר כשר מדינא רק דלא ניתן לעשות

והא דאמר התם (דף ה.) המפטם השמן ללמוד זו או למוסרו לנצור פטור הא דקמי למוסרו לנצור (ללמד שידעו לעשות) היינו צמי משה אם עשאו פטור. אי נמי למוסרו לנצור ללמד שידעו לעשות ולא שימשו ממנו. והשתא אחרי יאשיהו לא היה כהן נמשח בשמן המשחה אלא עובד צח צגדים וכשר כזך בלא משיחה דת"ר צפ"ק דמגילה (דף ט:) משיח* אין לי אלא בשמן המשחה מרובה צגדים מנלן ת"ל הכהן המשיח*.

והשתא משום ומרובה צגדים משכחת לה דדור אי"י כגון שנמשח אי לכ"ג ובתוך כך

פירוש ארזי הלבנון

- י. ר"ל קודם שעשה משה, אם עשאו למוסרו לנצור למשוח זו (ב"ר).
- יא. וזהו בכל זמן. אבל אם מוסרם למשוח ק"ל דחייב לפי שאין ראשון למשוח בשמן המשחה אחר שאינו משל משה[א] (ב"ר). והא דמי התם ללמוד זו או למוסרו לנצור ז"ל דה"פ ללמוד זו לעצמו או ללמוד לנצור, כנ"ל.
- יב. הנה, מש"כ "וכשר כך בלא משיחה דת"ר צפ"ק דמגילה", דברים כחצן לפוס ריהטא לא וצמי להצנים, דמשמע דמיימו מצרייתא דמגילה לענין דמרובה צגדים כשר בלא משיחה. ופימה דההיא צרייתא דפ"ק דמגילה שם ר' מאיר היא ומייתיב לענין שמרובה צגדים מציא פר הבא על כל המצוות כמבואר שם. ורצן דרשי דמשיח אחי למעוטי מרובה צגדים מפר הבא על כל המצוות כמבואר צמות' לקמן ואין זה ענין למאי דקיימי התוס' השתא דמרובה צגדים כשר לעבודה. ותו צמרא הכא מפורש צהדיא כרצן דאמרינן דאילו משיח מציא פר הבא על כל המצוות ואילו מרובה צגדים אין מציא, ואולי ט"ס הוא ולא כיוונו לצרייתא דפ"ק דמגילה (שער יוסף להדיח"א ז"ל). ואמנם בכל הראשונים ככאן כתוב כדברי התוס', ועי' צ"מ, וי"ע.
- יג. מש"כ דמשכחת צ' כה"ג דדור אחד. מפני דהוקשה להו מצ' פנים, הא' שהרי קיי"ל דאין ממנין צ' כה"ג כאחד וכמו שנביא להלן תמנית דברי הבאר שבע צה. והב' דממנ"פ אי איירי

ציונים

[א]. א"ה נראה הכרת הב"ר כן דלגיה הו"ל להתוס' לתוך כפשוטו דמיייר שנכתבן למוסרו לנצור ע"מ למשוח זו, ופטור משום דאין ראוי למשוח זו. ואין לומר דמה שלא מילתו כן היינו משום דכיון דאסור למשוח זו אי"כ למה יעשנו כדי למוסרו לנצור. דהא השתא לפי מירום נמי מיקי' כיון דאסור למשוח זו למה יעשנו כדי ללמד שידעו לעשות ודו"ה.

נגנו שמן המשחה ואירע צו קרי צכהן המשוח ומינו אחר תחתיו מרובה בגדים לעשות עבודה ציה"כ". וקשה דא"כ הל"ל משוח חזי לעבודה ומרובה בגדים לא חזי לעבודה^ה דראשון חוזר לעבודתו דקאמר גבי משוח שעבר^ה. ונראה לומר כגון שכהן גדול גלה ומינו אחר תחתיו צריכי בגדים כגון שנגנו השמן כזר ושימש כמה שנים (שאם אף) [שאף אס] הראשון שב אינו חוזר לעבודתו שהרי שימש זה תחתיו כמה שנים י"ז והרי שניהם מהלכין בדרך כו' :

(ה"ג) דאילו משוח מציא פר הבא על כל המצות. כדכתיב אס הכהן המשיח יחטא לא שמת העם והציא פר וגו'. ומרובה בגדים לא, דכתיב צפ' הכהן המשיח, דוקא משוח. וליכא לפרושי משוח מציא

פירוש ארזי הלבנון

דראשון חוזר לעבודתו הול"ל המרובה בגדים לא חזי לעבודה. ועי' עוד מש"כ בהע' כ"ב.
י. אין רגום לומר דאינו חוזר לעבודתו כלל דאם כן הול"ל מרובה בגדים ומשוח שעבר ובה אמרינן לקמן (ע"ב) דמרובה בגדים עדיף כיון דעביד עבודה, אלא כוונתם דאין הראשון חוזר לעבודתו לגמרי לדחות השני מפניו כדין אס ארע קרי לראשון, אבל אה"נ דחוזר לעבודתו ושניהם נוהגים בדין כהונה גדולה (כ"פ רוב המפרשים, וכ"מ בפ' הרא"ש והמאירי ותור"פ. ודלא כהגה האר"מ והצ"מ עי"ש).

וטעמא דמילתא, דדוקא בצירע צו קרי ומינוהו להשני לפי שעה ליומו ויודע הוא שהראשון ישוב ואינו עומד לכתחילה אלא על דעת כן, לזה ס"ל לר' יוסי שם דהשני אינו ראוי לכה"ג משום איבה דראשון. אבל בנחלי גוויא שכתבו התוס' שהראשון גלה ומינו השני לחלוטין שהרי אינן יודעים מתי יחזור הראשון, והשני כסבור לעמוד בשירותו לעולם משו"ה יש לחוש גם לאיבה דשני. והרי לר' מאיר (יומא שם) אף בשימש יום אחד בלבד הרי זה נשאר בבכורו לעולם. ונהי דקיי"ל כר' יוסי דהשני אינו ראוי לכה"ג משום איבה. מכל מקום זה לא שייך אלא בצאחא אופן שעמד השני על דעת זה, ומשו"ה אין אנו חוששין לאיבה שלו רק לשל ראשון, משא"כ אס שהה זמן מרובה, כשם שאנו חוששין לאיבת הראשון כך יש לחוש לאיבת השני (עפ"י ב"ר ומרומי שדה הוריות).

יז. ואיכא נפ"מ בזה לענין פרנס או ש"ן דמדמינן ליה להאי דינא וכמש"כ התוס' וז"ל ביומא דף י"ג ע"א גבי הא דפסיק הלכתא כר' יוסי (קרי"א).

בין צפעס אחת בין בזה אחר זה דהא אדרבה יומר איבה איכא בזה אחר זה. אלא על כרחיך הא דקאמר כאחד ר"ל בזמן אחד. ואין דבר זה צריך יותר חיזוק כי פשוט ומפורסם בכה דוכתי במרמא ובמדרש רבה שלא היה מתמנה רק כה"ג אחד בלבד, עכ"ד.

יד. ומשמע מדבריהם ז"ל דקודם שנגנו שמן המשחה היה צריך למשוח כהן שהעמידו תחתיו ציה"כ. ולא משמע הכי ביומא דף י"ב דאמרינן התם כמה נתחנך השני אס אירע פסול בראשון. וכ"כ הרמב"ן ז"ל צפ' אחרי מות (ויקרא ט"ו ל"ב) דלא נמשח השני ציה"כ (קרי"א). ועי' באריכות דברי האר"מ בזה.

טו. וזה אין לתרץ דאה"נ וחדא מתרחי קושיאי נקט. דהא לקמן חזינן גבי משוח שעבר ומרובה בגדים דמרובה בגדים עדיף דעביד עבודה. הרי דאע"ג דמשוח שעבר אימיה צפר הבא על כל המצות ומרובה בגדים לימיה, מ"מ מאי דעביד עבודה המרובה בגדים מכריע, וא"כ הכא דהמרובה בגדים לימיה בעבודה וגם לימיה צפר ודאי הוא ליה להש"ס למינקט דלא חזי לעבודה מלומר דאינו מציא פר (עפ"י שער יוסף).

טז. לכאורה קשה דלא דמי, דהתם קאמר הכי גבי משוח שעבר דלא חזי לעבודה כלל, משא"כ כאן אדרבה אף כי הראשון חוזר לעבודתו מ"מ השתא המרובה בגדים דוקא הוא דראוי לעבודה ולא המשות. ואפשר דהתוס' בזה אזלי כפי מש"כ לקמן בצה"ה דודאי לא איירי ציה"כ עצמו שהרי אין קבוצת מת מזה דומה שבת ציה"כ, אלא איירי למחרת ציה"כ, ולזה אחי קושייתם שפיר דכיון

פר העלם דבר של צבור כלומר שכהן משוח מקריבו ולא מרובה צגדים כדכתיב גציה (ולקח) [והציא]^[א] הכהן המשיח מדם הפר, (ו) הא ליתא דבחורת כהנים מוכח צהדיא דאף כהן הדיוט מקריבו^י, י: [הגה"ה] (ה"ג) וא"כ אי מיירי אחר יה"כ לא היה לו לקרותו לזה מרובה צגדים אלא שעבר [כדכסמוך]^ב, ואי מאלו מת מלוא ציה"כ והא קצורת מת מלוא לא דחי י"ט וכ"ש שבת ויה"כ. וי"ל דלעולם ציה"כ עצמו אייריב ולא

פירוש ארזי הלבנון

מצא פר הבא על כל המלוות (עפ"י מור"פ, קר"א, ב"ר).

ואמנם בספר שער יוסף להחיד"א ו"ל (עמ"ס הוריות דף י"ג) הבין כוונת הגה"ה זו בענין אחר, והיינו דבאו צה להקשות על דברי החוס' לעיל שהקשו על תירוצו הראשון דא"כ הול"ל משוח דחוי לעבודה וכו'. וקשה אמאי לא הקשו כמו כן לתירוצו הנ"ל דא"כ לא הול"ל לקרותו מרובה צגדים אלא שעבר. ועל זה מירץ בעל ההגה"ה דמיירי ציה"כ עצמו והלכך לא שייך לקרותו שעבר שהרי עבד עבודה היום ומש"ה לא הקשו החוס' לעיל רק דהול"ל דלא חוי לעבודה. והגם דצ ציוס איכפא הוא דהמרובה צגדים חוי והמשיח לא חוי, כנ"ל, הא לא איכפת לן, שהרי נפקותא דפר ג"כ לא שייכא עתה והיא רחוקה ממנו, רק כיון דאילו מתרמי דיגה צהורא וצמעה אי יטערך להביא פר, על כן נחשב לו זה עדיפות צמעל קדושתו, כמו כן גבי עבודה כיון דחוזר לעבודתו למחר ואותו המרובה צגדים לא חוי יותר לעבודה כלל, א"כ הול"ל קדושתו עדיפא.

ועוד יש לומר דמיירי ציה"כ אחר שכבר גמר כל עבודות היום ובסוף היום אחרמי שהיו מהלכין דרך. דאי מקמי גמר עבודות היום אירע כן, הדבר רחוק מלומר שיטמא המרובה צגדים ויטערו למנות כה"ג אחר להשלים עבודות היום. ומה דמשוח מצא פר וחוזר לעבודתו למחר אינו כדאי שיטמא מרובה צגדים שמיניהו לעבוד היום ויטערו למנות כה"ג אחר שלישי. אלא ודאי משמע דאיירי בסוף היום אחר כל המעשים דשלימא עבדמא.

יח. ע"י משנה למלך (פ"ה ממעה"ק הט"ו) דבת"כ לפנינו לא נמלא דרשה גבי פר העלם דבר של ציבור, עי"ש בדבריו. וע"ע ברש"ש לקידושין ל"ו ע"ב לתד"ה אי דפנים שהעיר אף הוא צה. והמלצה איתן (קידושין סס) הביא דכספרי פ' צהעלותן משמע דפסול וכדעת רש"י והריצ"א שהבאנו צהע' שאל"ל.

יט. אמנם דעת רש"י קידושין ל"ו ע"ב דדוקא הכהן המשיח מקריבו, וכן דעת הריצ"א שהציאו החוס' ציומא ג"ז ע"ב ד"ה אני (ועי' הע' שלפני"ו). ודעת הר"י שם כדעת החוס' רידן. וכן הוא דעת החוס' בקידושין סס וצמגילה ט' ע"ב ד"ה אין. ועי' משל"מ פ"ה ממעה"ק הט"ו.

כ. הגה"ה זו קאי על תירוך ראשון שצחוס' דמיירי שנטמא הכהן המשות.

כא. פ"י לא הול"ל לקרותו מרובה צגדים סתם אלא מרובה צגדים שעבר וה"נ יכולים היו להקשות דאי אחר יוה"כ איירי א"כ הול"ל משוח חוי לעבודה וכו' כדהקשו החוס' לעיל, אלא חדא קושיא מגו תרמי נקט.

כב. ולפ"י מתוך גס הא דהקשו לעיל דהול"ל למימר דמרובה צגדים לא חוי לעבודה. דכיון דציוס הכפורים איירי א"כ מו לא שייך האי טעמא, שהרי אדרבה השני הוא דחוי לעבודה גלותו היום ואין המשוח ראוי לעבודה כלל. נמלא דיש נד עדיפות להמשוח משא"כ במרובה צגדים, היינו דחוזר לעבודתו למחר. ואיכא נד עדיפות להמרובה צגדים משא"כ צמעות, היינו דחוי לעבודה צו ציוס, ושקולין הן. להכי הוצרך שפיר לטעמא דמשוח

ציונים

[א]. כן הגיהו אר"מ, ב"מ ושלמי נזיר. והיינו משוח דקרא דולקח גבי משיח שחטא כחייב, אבל קרא דוהציא גבי פר העלם של צבור כחייב (ב"מ). וגם צחוס' צמגילה שם נפל טעות צה וזריך לתקן כח"ש (שלמי נזיר).

לקצרו אלא לטלטלו מחמה ללל דשרי אפי' בשבת^כ. ואהא קאמר דמשוח דשמן עדיף^כ ומטמא המרובה בגדים [לטלטלו] מחמה ללל דמשוח עדיף דמייתי פר הבא על כל המצות אם הכהן המשיח הורה וטעה צהורא. אבל מרובה בגדים אינו מציא פר [הבא] על כל המצות דמשיח דוקא כתיב, אלא מציא כשזה או שעירה כיחיד. וצהוריות (דף יא:): עיקר הדבר ופירושו (ופר) [דפר] הבא על כל המצות היינו צפר שהוא עצמו מציא שהורה בעצמו ועשה כהוראתו שהוראת כהן משיח לעצמו כהוראת צ"ד לניצור:

[דף מ"ז ע"ב] **מרובה** בגדים ומשוח שעצר. וה"ה דמלי למינקט משוח ומשוח שעצר או מרובה בגדים ומרובה בגדים שעצר אלא רבותא נקט דאפי' אותו שעצר משוח, מרובה בגדים עדיף ממנו^כ: [הגה"ה] (הכי גרים) מרובה בגדים ומשוח שעצר. לכאורה משמע מרובה בגדים כגון שכבר נגנו שמן המשחה והיה כ"ג מרובה בגדים ואירע צו קרי ומינו אחר תחתיו ומשחוי^כ ועצר יום הכפורים ושז הראשון שהוא מרובה בגדים חוזר לעבודתו. והשתא יש לפנינו מרובה בגדים ומשוח שעצר. ואי אפשר לומר כן דאיך נעשה זה שמשחו השני ולא משחו הראשון. אלא יש לפרש כגון שיש כאן כ"ג משוח (שעצר) ואירע צו קרי ומשחו אחר תחתיו ועבד יה"כ אחד ושז המשוח הראשון חזר לעבודתו ועבד כמה שנים אחרי כן ומשוח

פירוש ארזי הלבנון

הוא עצמו הרי יש אחרים שיכולים לעסוק צו ולהוילאו ממקום ציון. אבל בזה מזה דמיירי בע"כ שאין שם אחרים [דאי איכא אחרים לאו מת מזה הוא], וא"כ אם הוא לא יעסוק צו יהיה מוטל בציון להבי שרי להטמא לו להזילו מבזיון (עפ"י יד דוד כח").

ועי' צערוך לנר יצמות פ"ט ע"ז שכתב דלעת הרמב"ם דדוקא לקצור אותו מותר לכהן לטמא למת מזה ולא לטלטלו מחמה ללל. ואעפ"כ כתב דאפשר דס"ל דלקרובין הותר לטמא אפילו שלא לזורך עיי"ש.

כד. עי' הע' ל"ז מה שקשה על דברי החוס' בזה. כה. ר"ל אע"ג שמיא פר הבא על כל המצות ולא המרובה בגדים, מ"מ האי דעבד עבודה עדיף (כ"מ).

כו. לא ידענא איך כתבו ומשחוי^כ אחר שכבר כתבו לעיל דנגנו שמן המשחה. ונראה דמ"ש "כגון שכבר נגנו שמן המשחה" טעות הוא ויש למוחקו וכנ"ל לכאורה משמע מרובה בגדים כגון שמינו כהן גדול מרובה בגדים וכו' ור"ל כגון שלא משחו

ואם כן אף דעדיין לא מיקרי כהן שעצר כל זמן שלא נטהר הראשון, מ"מ לא שייך כל כך לומר דאיתיה בעבודה היום אחרי ככלות הכל. עכ"פ^ד. וכפי' זה האחרון כתב ג"כ הב"מ, עיי"ש.

כג. מדברי החוס' מוצא דאפילו בזהאי גונא שאי אפשר לקצרו מותר לטמאות משוח ציון המת.

וכיו"ד סי' שע"ג ס"ה הביא ב' דעות אי מותר לטמאות לקרוביו אף שלא לזורך קבורה או לא, וכתב הרמ"א שם דלהסבירין דמותר לטמא שלא לזורך, אפילו מת לו מת בשבת שאי אפשר לקצרו צו צום רשאי לטמאות לו ולשומרו כדי שלא יהיה מוטל בציון. וכתב טעם להחמיר כשצרב האחרונה שלא לטמאות רק לזורך קבורה. ובס' בית יעקב סי' קנ"א כתב דזה שלא בדברי החוס' דכאן דהא לא עדיפא מת מזה מקרובין וכיון דלקרובין אסור שלא לזורך ה"ה מת מזה.

והנה מה דפשיטא ליה להרב בית יעקב דלא עדיף מת מזה מקרובין זה אינו מוכרח, די"ל דודאי ציון המת דבר גדול, ודומה איסור טומאה. אלא לקרובין משה"ה לא שרי משום דאי לא יטמא

השני עבר [מ]עבודתו, וצין כך וצין כך נגנו שמן המשחה וזה המשום ראשון שחזר לעבודתו גלה עם יכניה ומינו אחר תחתיו מרובה בגדים. אבל משום שעבר אינו מתמנה תחתיו כל ימי חייו של הראשון אף כי ילא בגולה משום כי איציהב. ולהכי ליכא למימר דמת המשום דא"כ משום שעבר יתמנה תחתיו. אלא גלה ומינו מרובה בגדים תחתיו

פירוש ארזי הלבנון

כה. קלת קשה מה שפירשו דכחאי גוונא שיך איציה, דמה איציה שיך כיון דאין כאן כהן גדול וצ"כ נריך אחר תחתיו, מה לי אם זה משמש תחתיו או אחריו. ואפשר כוונתם דאי אמרינן דשי חזר לעבודתו כחאי גוונא א"כ הו"ל כזרה מחיים [כאשה שהיא זרה לעצרתה] דאמר, זה מצפה מתי אפסל או אחלה או אגלה או כיו"צ ואשמש אי תחתיו. והך סברא איחא ציומא יג' אי עיי"ש. ואף דמסקינן שם דאם מת ראשון שני חזר לעבודתו ולא חיישינן לזרה מחיים. יש לומר דדוקא לענין מיתה לא חיישינן להכי דכיון דאי אפשר דישמש זה תחתיו רק לאחר מיתתו, ליכא איציה כולי האי.

בב. מכאן מוכח דס"ל להמס' ז"ל דהא דאמר ר' יוסי ציומא שם דאם מת ראשון שני חזר לעבודתו, היינו דחזר לעבודתו מן הדין ואין ראשון להעמיד כהן אחר וזולתו. שאל"כ אמאי לא כתבו דמיירי במת ראשון ולא רצו למנותו ומינו אחר תחתיו. ועי' הע' כ"ז דהרא"ש ז"ל פליג על המס' בזה. אכן יש לדחות דאף המס' מדוי דשי חזר לעבודתו לאו מן הדין הוא אלא הכוונה לומר שאם רצו למנותו לזה יכולים למנותו ולא חיישינן לזרה מחיים וכמו שאמר ציומא שם, אבל ודאי רשאים הם להעמיד איזה כהן שירצו וזולתו. רק דשם מיירי בששיהם שנים דהיינו צבית ראשון דכולם משוחים או צבית שני דכולם מרובי בגדים. ודוקא בנדון דידן כיון דזה השני שנתמנה תחתיו מפני פיסול כהן גדול הוא משום בשמן המשחה ואם אנו ממנים לאחר תחתיו הוא מרובה בגדים דוקא כהא כתבו המס' דהשני חזר לעבודתו ולא אחר דהא ודאי מתסגר כיון דזה השני הוא משום בשמן המשחה. ובה פליגי על הרא"ש ז"ל דהוא ס"ל דאף כה"ג הרשות נתונה למנות כהן גדול ממנו

אחרו. וכה"ג כתב מהרש"א פ"ג דמכות דף י"א ע"ב עיי"ש, ולזה הקשו שפיר דאין משום שני ולא ראשון וק"ל (ב"מ).

בז. מש"כ המס' דאף כה"ג הראשון לגולה שיך צו משום איציה, נראה הכרחם לזה מהא דאמרינן ציומא (י"ג א') דמודה ר' יוסי שאם מת ראשון דשי חזר לעבודתו, ומשמע לזה דשי חזר לעבודתו מן הדין ואין לנו למנות כהן אחר תחתיו כלל. [וכן מוכח שיעסם בזה בסמוך וכמש"כ בהע' כ"ט עיי"ש]. והשאלה קשה לזה דא"כ לא תמצא משום שעבר ומרובה בגדים בזמן אחד לעולם. ולכך כתבו לחדש דמאי דאמרינן שם דשי חזר לעבודתו היינו דוקא היכא דמת הראשון אבל כל זמן שהוא חי אף כי ילא בגולה אפ"ה שיך צו משום איציה וע"כ נריכין למנות כה"ג אחר, והשאלה כחאי גוונא שפיר משכחת לה מרובה בגדים ומשום שעבר כמו שכתבו וק"ל.

ואמנם במוס' הרא"ש (ציומא שם) כתב דהא דאמרינן דשי חזר לעבודתו אין הכוונה דחזר מן הדין אלא לומר דאם רצו למנותו אחר מות הכהן הגדול, שיכולים למנותו, הואיל דהו ליכא איציה שכבר מת הראשון. והביא ראיה לדבריו מסוגיא דהכא דאי לא תימא הכי א"כ לא תמצא מרובה בגדים ומשום שעבר בזמן אחד. וכן בפירוש הרא"ש כאן אינן לשיטתיה ופירשה דמיירי במת המשום הראשון ובגון שאותו שמינו בריבוי בגדים נתחכם ותעלה יותר מאותו המשום שעבר ולכך מינוהו (וכ"כ בחי' ר"פ עיי"ש). ובאמת לפמש"כ המס' לחדש דאף בגלה חיישינן לאיציה א"כ אולא לה ראית המס' רא"ש. ומאלדך לפמש"כ הרא"ש צביאור סוגיא ציומא שם, א"כ אולא ליה הכרח החדוש שחדשו המס' וק"ל.

צינונים

[כ]. כן הקשה הטורי אפן מגילה ע' ע"ב על דברי ענמו. וכ"ה השפ"א כאן על דברי המס' כאן ע"פ.

והשתא המשוח שעבר קודם למרובה נגדים בזמן שעדיין היה שמן המשחה^ל. והשתא שניהם המרובה נגדים והמשוח שעבר מרובה נגדים עדיף (שעצד עצודה) שראוי לעבודה ואילו משוח שעבר לאו בר עבודה הוא כדאמרין פרק קמא דיומא (דף י"ב:) לכהן גדול אינו ראוי משום איבה ולא לכהן הדיוט דמעלין בקדש ולא מורדין כשמעמיה דר' יוסי דאמר אינו ראוי לכה"ג ולא לכהן הדיוט^ל:

עבר מחמת קריו ועבר מחמת מומו. בין מוס קצוע בין מוס עובר. מחמת קריו עדיף דחוי לעבודה למחר ומחמת מומו לא [עבד] עד שיתרפא מומו^ל:

משוח מלחמה וסגן הי מיינהו עדיף. כלומר כל הני פשיטא לי והא מיבעיא לי: משוח מלחמה עדיף דחוי למלחמה. שנתמנה לכך ללאת עם העם למלחמה ותלו

פירוש ארזי הלבנון

בחכמה משום דנעיין הכהן גדול מאחיו (עפ"י שער המלך פ"א מעצדות יו"כ ה"ג).

גם שמעתי מציאין ראיה מדברי החוס' הללו למה שנתפסק הרב זרע אברהם בנפוצה ח' חו"מ פ"י כ"ב (דף קמ"א ע"א) אם זה שאמרו דמי חוזר לעבודתו היינו דוקא כשלא הניח הראשון בן ממלא מקום אבותיו אבל אם הניח בן ממלא מקומו, בנו קודם. או דאמרין לא שגא. והשתא מדלא כתבו החוס' דמשכחת לה בשמחת המשות הראשון והניח בן ממלא מקום אבותיו ש"מ דס"ל דאפילו הניח בן אפ"ה שני חוזר, אלו דבריהם. ולע"ד אין מכאן ראיה דדוקא כששניהם שוים הוא דאיכא לאסתפוקי אבל הכא כיון דהשני משוח וכו' [כמו דדחה השעה"מ] (שרשי היס שורש כ"ג שער).

ל. ר"ל דלעיל הקשו דאיך נעשה זה שמשחו לשני ולא משחו לראשון. אבל לפי מה שכתב עכשיו [שהמרובה נגדים כהן שלישי הוא] א"כ שפיר נמצא המשוח שעבר שהיה בקודם להמרובה נגדים (או"מ).

לא. יעויין תוס' יומא (י"ב ע"ב ד"ה כהן) דמוכח מדבריהם דהך דאינו ראוי לכהן גדול אינו אלא מדרבנן^[א]. והשתא ז"ע האיך מעלה דרבנן

דמרובה נגדים דוחה למעלה של חורה דמשוח שעבר דמציא פר הבא על כל המצוות. כן הקשה הטור"א מגילה ט' ע"ב. וסריך דבאמת כל הני מעלות דאמרין דזה עדיף מזה לענין לטמא למת מצוה אינן אלא מדרבנן דמן החורה כולן שוים וכיון דמשוח שעבר מדרבנן לאו בר עבודה הוא כלל אע"ג דמן החורה בר עבודה הוא ועדיף ממרובה נגדים לענין פר אפ"ה כיון דהאי עדיפותא מן החורה אינו לא מעלה ולא מוריד לענין טומאת מת אלא מדרבנן וכיון דהאי לאו בר עבודה הוא מדרבנן מרובה נגדים עדיף עכ"ל^[ד]. וע"ע בקרן אורה למתני' מש"כ להסתפק בזה.

לב. יש להקשות מכאן על דברי החוס' לעיל גבי משוח ומרובה נגדים דקאמר הגמ' דמשוח קודם מפני דמציא פר, ופי' החוס' דמיירי ביוה"כ ע"מם לאותו המשוח עבר מחמת קריו והמרובה נגדים הוא שעובד תחתיו באותו היום. והשתא קשה דא"כ מאי איירא הכא דקודם להעובר מחמת מומו, והרי קודם הוא אף לכהן גדול מעליא דמשמש תחתיו (כן הקשה בספר חדר הורמי למוטו הגר"א גיטותוסקיי שלט"א).

ונראה ליישב דהרי התם מיירי בשהשני הוא

ציונים

[א]. כן פירשו המפרשים שם, ועי' תוס' רא"ש וריטב"א שם. אמנם הפנ"י בנגילה ט' ע"ב כתב דעת החוס' דמן החורה אינו ראוי לכהן גדול וה"נ יש ליישב דבריהם כאן. ועי' בשפ"א שם שהשיג עליו. [ד]. לעי' בס' חדר הורמי עמ"ס הוריות (ס' ה') דהקשה על ח"י הטור"א דמה יענה מגמ' הוריות י"ג א' דאף לענין להחיותו אמרין שם דמרובה נגדים עדיף ובהו דהאי מסתבר דסדר הקדימה מה"ם היו.

ציה רצ"ב: או דלמא סגן עדיף דהא חזי לעבודה. פירוש ציוס הכפורים^ל שנתמנה לכך שאם יארע קרי צכ"ג שיכנס הוא תחתיו ונקרא סגן^ל. נמנא כי עיקר מינויו לשמש בעבודה, ועיקר מינוי משום מלחמה למלחמה:

ת"ש דמניא אין צין משום לסגן אלא שאם היו מהלכין בדרך ומנאו מת מנא יטמא משום מלחמה. וקשה, דטובא איכא בינייהו כדאיחא צשיליה צא לו (יומא עב): צצגדים צכ"ג משמש משום מלחמה משמש^ל (משמע) וסגן עובד צצגדים כמו הדיוט כמו שעובד ציה"כ נמי תחת כ"ג^ל. ותו כל הממשה דצרים האמורים צפרשה לא פורע ולא פורס מנזרה על הצחולה ואסור צאלמנה [ואינו מיטמא לקרובים] דאין נוהגין צסגן ונוהגין צמשום מלחמה כדמרצין צפרק צתרא דהוריות (דף יב): מקרא. ואומר הרמ"ר^ל דודאי טובא מילי איכא דמשום מלחמה חמור מסגן, ותנא קולי קולי קחני דאין קולא שנוהגת צמשום מלחמה שלא תנהוג צסגן [אלא] הך שיטמא משום מלחמה ולא יטמא סגן. והכי נמי אמרין פרק מקום שנהגו (פסחים נה). תנא קולי קולי קחני:

פירוש ארזי הלבנון

מרוצה צגדים דוקא אצל הכא קאמר דאפילו צשון, (תפא"ס).
ששיהם מרוצי צגדים או שיהם משומין אפ"ה עבר
מחמת קרו עדיף.

לכ"י. צ"ע אמאי לא נקיט הגמ' עדיפותו דמשום
מלחמה כיון דנמשח צשמן הממשה ואסור
צה' דצרים האמורים צפרשת כהן גדול, משא"כ
סגן אינו רק כהן הדיוט. ועי' צפי' הרא"ש ז"ל
דצאמת פ"י כן וז"ל מי אמרין משום מלחמה
עדיף לפי שנמשח צשמן הממשה עכ"ל. אצל צריך
עיון דצגמ' מוצא טעמא אחרנא וצ"ע. כן העיר
חכ"א שליט"א.

ג. מדצריהם משמע דדוקא ציה"כ הוא דאין ראו
המשום מלחמה לעבודה. וזהו כדעת הרמב"ם

פ"ד מהל' כלי המקדש הכ"א. אצל משמעות הגמ'
ציומא (דף ע"ג ע"א) אינו כן, דמניא התם דלאו
צר עבודה הוא כלל, דלכנה"ג אינו ראו משום איצה
ולכהן הדיוט אינו ראו משום מעלין צקודש ואין
מורדין. ועי' צכספ' משנה שם מש"כ צשוב דעת
הר"מ (עפ"י ציר).

ד. צ"ל שצ"ו נקרא סגן והיינו על שהוא סגן
להכה"ג לעמוד במקומו לעבוד ציה"כ

ציונים

[ה]. עי' לעיל פ"ו ציונים אות מ"ו.

והתניא משום מלחמה קודם לסגן. וקא ס"ד דקדים לכל מילי קאמר. (אלא) [אכל] בקונט' פי' ידע שפיר המקשה דזהוריות (דף יג.) מתניא לענין להחיותו לפקח עליו את הגל קודם לסגן (ד) אם נפל גל על שניהם, ומכל מקום פריך דאי סגן עדיף לענין טומאה הוה לן לפקח את הגל תחלה על הסגן. ומשני מר זוטרא דודאי לענין להחיותו לפקח עליו את הגל משום מלחמה עדיף דתלו ביה רבים, ולענין טומאה סגן עדיף דנתמנה לעבודה. ומיהו גס זהוריות מוקי לה הש"ס לענין להחיותו כי הכא משמע דצרייחא לא נשנית צהדי (א) הך [ד] לענין להחיותו:

למדה תקנו סגן לכ"ג. ובפרק טרף בקלפי (יומא נט.) גרסינן למה סגן מימינו פי' לימינו:

פירוש ארזי הלבנון

הוה ליה לשאול מי קודם לענין להחיותו כיון דכוליה סוגיא דהתם בזהי איירי. וז"ל דלענין להחיותו הוה פשיטא ליה מסבירא בעלמא דמשום מלחמה קדים כיון דתלי ביה רבים ולהכי לא שאל אלא לענין טומאה. וכן משמע בדברי החוס' רא"ש שם ע"ע. טל. ר"ל לאפוקי שלא תפרש שהוא לשון מינוי וכדאיתא הגירסא בסוטה "למה סגן ממונה". וכן הביא רש"י ביומא (ל"ט א') לגירסא זו (רש"י). ומה שראו החוס' להביא הך גירסא בבאב, נראה דהקדמם מה שלכאורה יש לתמוה טובא בסוגיית הגמרא דהא דהביא מר זוטרא להביא דר"ח בן אנטיגנוס, שהרי מעיקרא נמי ידענא דמיניו דסגן לנזרך עצומת יוה"כ הוא [דקאמר] "או דלמא סגן עדיף דחוי לעבודה", ופיר' חוס' דהיינו לעבודה יוה"כ, ואפ"ה הוה מספקא לן דילמא משום מלחמה עדיף דמיניו למלחמה. וא"כ מה חידש מר זוטרא בזה. (והב"מ הניח זה צ"ע).

ואפשר אולי ליישב דבאיצטית הגמ' סבר דמיניו דסגן היינו דוקא לאס יארע צו פסול אצל בעוד שלא יארע פסול לכהן גדול אין לסגן גדולה של כלום. (ומ"מ שאל שמה יהא קודם למשום מלחמה מפני אותה חשיבות וגדולה הראויה לו אם יארע פסול בזה"ג), ולזה מיימי מר' חנינא בן אנטיגנוס דלמה סגן וכו'. פירוש דאף כי עדיין לא נפסל הכה"ג מ"מ מיניו דהסגן השתא נמי יש צו חשיבות גדולה, שצריך להיות מוכן ומוזמן תמיד לימין כהן גדול בעבודתו שמה יארע צו פסול וישמש הוא תחתיו. והלכך ודאי דלענין טומאה צדן הוא שיקדם להמשות מלחמה. ואמנם פי' זה לא יתכן לפרש אלא אם נגרום

לא. פי' דצריהם דזהוריות שם מיימי הגמ' צרייחא לענין מי קודם להחיותו [הוא קודם לרבו ורבו קודם לאצו אמו קודמת לכולם חכם קודם למלך ישראל וכו' משום מלחמה קודם לסגן וכו'] עיי"ש. וא"כ כיון דההיא צרייחא דמיימי הגמ' כאן נשנית זהוריות צהדיא לענין להחיותו ולא לענין טומאה, א"כ היכי ס"ד לאוהבי מינה לענין טומאה. ולזה כתבו דס"ד דקדים לכל מילי קאמר. ר"ל דלא ידע המקשן דנשנית צהדיא לענין להחיותו. אכל בקונטרס פירש ידע שפיר המקשה וכו'.

לא. ר"ל דזהוריות שם אחר דהביא הך צרייחא דלענין להחיותו [פי' הע' שלפניו], איצטית לכו לענין טומאה משום מלחמה וסגן הי מינייהו קדים. ופשיט דסגן עדיף כדכא. ופריך מהך צרייחא דמשום מלחמה קודם לסגן. ומשני "כי תניא ההיא להחיותו". הרי משמע להדיא דהמקשן לא ידע דמיתניא לענין להחיותו, שהרי התם ליכא לתרץ כפי' הקונטרס דהכא. דבעלמא הכא דמשני מר זוטרא "לענין מלחמה משום עדיף כו'" שפיר יש לפרש כפי' הקונטרס דכא לפרש טעמא דצרייחא דמיתניא לענין להחיותו דוקא, וכדמפרש טעמא משום דתלו ביה רבים וכו'. אכל זהוריות שם לא אמר אלא "כי תניא ההיא להחיותו" ותו לא. משמע שזהו עיקר המירון, [דאם כפי' הקונטרס הרי העיקר חסר מן הספר] וק"ל.

והנה כפי הגהת הצי"ר שהגהנו בפנים נראה דכוונת החוס' לומר דזהוריות שם מוכח דלא גרסינן להא דמשום קודם לסגן צהדי כל אותן המנויים שם בצרייחא דלענין להחיותו. ונר"ך להדין א"כ מאי צני התם מי קודם לענין טומאה, דראשית

עד כאן לא פליגי אלא בכ"ג ונזיר כי אולי זהדי הדדי אבל חד חד לחודיה בני איטמוי
אינון. פי' למת מצוה. מכאן מוכח שאין לגרוס במשנתינו צפי' ומיטמאין למת מצוה
ברישה דא"כ למה לו לדקדק בפלוגמיהו ישאל על המשנה להדיא מנלן:

בבבא הני מילי. דכהן ונזיר מיטמא למת מצוה: דתנן רבנן על כל נפשות מת לא יבא לאביו
ולאמו לא יטמא. בכ"ג כתיב בפרשת אמור:

אי ברחוקים ק"ו מהדיוט ומה כהן הדיוט שמיטמא לקרובים. דכתיב קרא. אינו מיטמא
לרחוקים כ"ג שאינו מיטמא לקרובים דכתיב לאביו ולאמו לא יטמא אינו דין שלא
יטמא לרחוקים. אלא ע"כ קרא דעל כל נפשות מת לא יבא בקרובים הכתוב מדבר ואייתר לאביו
למידרש לאביו אינו מיטמא אבל מיטמא הוא למת מצוה. וא"ת היכי מייתר לאביו והא ק"ו
אין שייך לומר אם לא (שנאמר) [שיאמר] הכתוב לאביו שכך מקיים הדין כ"ג שאינו מיטמא
לקרובים, ומנלן הא אם לא נכתב לאביו. וי"ל דק"ו דקאמר לאו דוקא ואינו אלא לרווחא
דמילתא כאילו היה אומר כן על כרחיך דקרא על כל נפשות מת לא יבא בקרובים דאי על
רחוקים צא להזהיר הרי הוא מזהיר ועומד משהיה כהן הדיוט שהזהיר על הרחוקים דאטו
משנעשה כהן גדול פקעה קדושת כהן הדיוט וקדושתו להיכא אולא אלא על כרחיך על
הקרובים צא להזהירו דכהן הדיוט שרי צהן אייתר לו לאביו ולאמו לדרשא לומר לאביו
אינו מיטמא אבל מיטמא הוא למת מצוה:

[דף מ"ח ע"א] **ולאביו**. שנכתב בכ"ג: לגזירה שוה. לנזיר, דכתיב נזיר לא יטמא להם
במותם ודרשינן במותם יתירא דהא כתיב ברישה דקרא על כל

פירוש ארזי הלבנון

כאורה גירסא דמייתי התוס' וי"ל דלמה סגן מימיו. צמעת הסגן שזריך להיות כל העת לימין כהן
גדול מוכן ומזומן לשמש תחתיו.
ב. עי' אר"ם שהביא מכמה וכמה מקומות צ"ס
דאשכחן כהאי גוונא, ושכן כתב התוס' בשבת
מ"ו ע"ב ד"ה כהנה שכן דרך הש"ס דאע"ג דהוי
מזי לאתויי ירשא דקתני צהדיא אע"כ מייתי סיפא
ודייק מינה, עיי"ש בדבריו. ולכאורה הו"ל להזכיר
כמו כן מגמ' דלעיל כ"ח ע"ב דדייק הגמ' איש
אין אבל אשה לא, אע"ג דתניא צהדיא דאין האשה
מדרת. אמנם התוס' שם כבר יישבו זה, ועי' מש"כ
שם הע' ר"ב.
בא. ואע"ג דאכתי קרא דעל כל נפשות מת מיותר.
מ"מ לשון הברייתא משמע דדרש מלאביו ולא
מעל כל נפשות (עפ"י ב"מ, ועי' אר"ם וז"ר מה שהאריכו
מה).

כאורה גירסא דמייתי התוס' וי"ל דלמה סגן מימיו. צמעת הסגן שזריך להיות כל העת לימין כהן
גדול מוכן ומזומן לשמש תחתיו.
ב. עי' אר"ם שהביא מכמה וכמה מקומות צ"ס
דאשכחן כהאי גוונא, ושכן כתב התוס' בשבת
מ"ו ע"ב ד"ה כהנה שכן דרך הש"ס דאע"ג דהוי
מזי לאתויי ירשא דקתני צהדיא אע"כ מייתי סיפא
ודייק מינה, עיי"ש בדבריו. ולכאורה הו"ל להזכיר
כמו כן מגמ' דלעיל כ"ח ע"ב דדייק הגמ' איש
אין אבל אשה לא, אע"ג דתניא צהדיא דאין האשה
מדרת. אמנם התוס' שם כבר יישבו זה, ועי' מש"כ
שם הע' ר"ב.
בא. ואע"ג דאכתי קרא דעל כל נפשות מת מיותר.
מ"מ לשון הברייתא משמע דדרש מלאביו ולא
מעל כל נפשות (עפ"י ב"מ, ועי' אר"ם וז"ר מה שהאריכו
מה).

כאורה גירסא דמייתי התוס' וי"ל דלמה סגן מימיו. צמעת הסגן שזריך להיות כל העת לימין כהן
גדול מוכן ומזומן לשמש תחתיו.
ב. עי' אר"ם שהביא מכמה וכמה מקומות צ"ס
דאשכחן כהאי גוונא, ושכן כתב התוס' בשבת
מ"ו ע"ב ד"ה כהנה שכן דרך הש"ס דאע"ג דהוי
מזי לאתויי ירשא דקתני צהדיא אע"כ מייתי סיפא
ודייק מינה, עיי"ש בדבריו. ולכאורה הו"ל להזכיר
כמו כן מגמ' דלעיל כ"ח ע"ב דדייק הגמ' איש
אין אבל אשה לא, אע"ג דתניא צהדיא דאין האשה
מדרת. אמנם התוס' שם כבר יישבו זה, ועי' מש"כ
שם הע' ר"ב.
בא. ואע"ג דאכתי קרא דעל כל נפשות מת מיותר.
מ"מ לשון הברייתא משמע דדרש מלאביו ולא
מעל כל נפשות (עפ"י ב"מ, ועי' אר"ם וז"ר מה שהאריכו
מה).

כאורה גירסא דמייתי התוס' וי"ל דלמה סגן מימיו. צמעת הסגן שזריך להיות כל העת לימין כהן
גדול מוכן ומזומן לשמש תחתיו.
ב. עי' אר"ם שהביא מכמה וכמה מקומות צ"ס
דאשכחן כהאי גוונא, ושכן כתב התוס' בשבת
מ"ו ע"ב ד"ה כהנה שכן דרך הש"ס דאע"ג דהוי
מזי לאתויי ירשא דקתני צהדיא אע"כ מייתי סיפא
ודייק מינה, עיי"ש בדבריו. ולכאורה הו"ל להזכיר
כמו כן מגמ' דלעיל כ"ח ע"ב דדייק הגמ' איש
אין אבל אשה לא, אע"ג דתניא צהדיא דאין האשה
מדרת. אמנם התוס' שם כבר יישבו זה, ועי' מש"כ
שם הע' ר"ב.
בא. ואע"ג דאכתי קרא דעל כל נפשות מת מיותר.
מ"מ לשון הברייתא משמע דדרש מלאביו ולא
מעל כל נפשות (עפ"י ב"מ, ועי' אר"ם וז"ר מה שהאריכו
מה).

נפשות מת^נ, למה לי צמותם לומר לך צמותם הוא דאינו מיטמא אבל מיטמא הוא לנגעם ולזיבתם. נראה דעיקר קרא לנגעם אינטריך^ב דס"ד אמינא דמזורע חשיב כמת^ב ולזיבתם נקט אגב נגעם:

ואין לי אלא נזיר. שמתר ליטמא לנגעם ולזיבתם: כ"ג מנין, אמרת לא יאמר אמו בכ"ג. דאינו נריך: ומה במקום שבהן הדיוט מיטמא לאחיו מאביו. דכתיב לאחיו, וסבירא ליה דגמר אחיה אחיה מבני יעקב כי היכי דילפינן לענין יצום צימות^ב (דף פ:). הרי עדיפא משפחה אב ממשפחה אם לגבי כהן הדיוט [ואפ"ה] אין כ"ג מיטמא לאביו, [מקום] שאין כהן הדיוט מיטמא לאחיו מאמו אינו דין שאין כ"ג מיטמא לאמו: אם זכיתה מן הדין א"כ מה ת"ל אמו בכ"ג. וא"ת ומה נריך קל וחומר, הרי כבר אמר דעל כל נפשות מת אזהר רחמנא הקרובים ועל כרחך כדפרישית^ב, ואמו נמי בכלל כל הקרובים, א"כ למה כתיב אמו בפירוש על כרחיך מיתמא לג"ש. וי"ל דאי לאו ק"ו הוה אמינא אע"ג דאסר קרובים מעל כל נפשות מת וכתיב נמי לאביו, לאו למעוטי מת מצוה אלא למעוטי אם דמיטמא לה דהוה אמינא דווקא קרובים דמלד האב דגרעי טפי משום דאינה קורבא ודאית אלא חזקה בעלמא אבל אמו דודאי ילדתו ליטמא לה כדאמר לקמן (דף מט.) האי סברא^ב, ע"כ אינטריך קל וחומר ללמד דאין זו

פירוש ארזי הלבנון

ב. הוקשה להו דלמה לי צמותם יתירא, תיפוק ליה בלאו הכי מפשט הכתוב דלא הוהר אלא על טומאת מת דכתיב על נפש מת לא יבא. והא דחירו דעיקר קרא למזורע אינטריך דס"ד דחשוב כמת וכו' (כ"מ).

ב. וי"ע דא"כ האך כהן רואה את הנגעים ולפעמים מחליטו תיכף וכגון צמחיה. והרי יעבור הכהן על איסור טומאה (על חוריה).

מד. עי' רש"ש, וקרא.

מה. היינו כדפרישו לעיל דע"כ קרא דעל כל נפשות מת לא יבא בקרובים איירי דעל הרחוקים בלא"ה הוא מחזר ועומד משהיה הדיוט.

והקשה הב"מ, אמאי הו"ל לומר כן דהא אף לפי פשטא דברייתא דמלאביו שמעיין דעל כל נפשות מת בקרובים איירי מ"מ מקשו שפיר. וי"ע. ועי' צ"ר כאן מדבריו משמע דבא ליישב זה, אך לא

הצנתי כוונתו ז"ל.
מ. עי' קר"א שהקשה על דבריהם דהיכי מצינן למימר דלאביו אחי למעוטי אמו דמיטמא לה, דא"כ למה לי קרא דעל כל נפשות מת, והרי שאר קרובים ורחוקים שמעיין בק"ו מאביו, ולכתוב רחמנא לאביו לא יעמא לחוד ולא הוה שרינן אלא לאמו דודאית היא ע"כ.

ובסגנון אחר הקשה הב"מ דהיכי מצינן למימר דלאביו אחי למעוטי אמו, דא"כ לישתוק מאביו יתירא וממילא הוה מוקמינן קרא דעל כל נפשות מת דמסתבר טפי דהיינו אביו אבל אמו לא. שהרי דומיא דהכי מסיק הש"ס או אינו לאביו ולאמו לא יעמא אבל יעמא לשאר מתים וכו', ואע"ג דעל כל נפשות מת סתמא משמע בין קרובים בין רחוקים, אלא ע"כ משום דמוקמינן קרא דמיסתבר עכ"ל. והנה בעזר הצור ית' עלה צדי לישב הדברים על נכון, ויחבאר לקמן הפ' ע"כ עי"ש.

ציונים

[ו]. ז"ל על נפש מת (מפרשים). ועי' הפ' פ"ו.

סבא שהרי צכהן הדיוט אנו מחשיבים קורבא דאז טפי מן האם ומהשתא אייתר אציו ואמו צכהן גדול, אציו לומר דמיטמא למת מצוה ואמו לגזירה שזה. ואם תאמר אכתי מנלן דאציו צא למת מצוה הא אינטריך לגופיה דלא לימא דלאמו למעוטי לאציו דיטמא לאציו דקורבא דאז עדיפא דמתייחס אחריו כדלקמן^ב (סז). ונראה לומר דהשתא תפס לדין ק"ו לרווחא דמלתא כק"ו דלעיל והך צרייתא כרבי ישמעאל דבסמוך (ולית) [דלית] ליה האי צריכותא דלקמן דאמו ודאי ילדמו, דלקמן אליבא דר"ע קאמר ליה אצל לר' ישמעאל בלאו ק"ו אייתר לאמו שהיא בכלל שאר קרובים דאפי' אי נכתב לאציו לא הוה אמינא דלמעוטי אמו קאחי משום דודאי ילדמו דלית ליה הך סברות דלקמן^ב. הלכך כי כתיב על כל נפשות מת, כולוה קרובים צמשמע אייתר לאציו למת מצוה ואייתר לאמו לגזירה שזה וקל וחומר לרווחא דמילתא:

דבי גרסינן אשכחנא כהן גדול דמיטמא למת מצוה ניזיר מנלן. תימא תיפוק ליה מגזירה שזה דאמו אמו כמו שאנו לומדים כהן גדול מניזיר לענין נגעס וזיבתס ה"נ ניהדר ונילף ניזיר מכהן גדול לענין מת מצוה^ב דאין גזירה שזה למחצה^ג. [ו] נראה למהר"ק אי לאו דנפקא לן מת מצוה צניזר מקרא אחרינא הוה אמינא דכולה גזירה שזה דאמו אמו אציה למת מצוה אצל [לא] לענין למעוטי נגעס וזיבתס צין צכהן הדיוט וצין צכהן גדול כיון דמזורע איתקש למת דהוה ליה כעוקר קרא ממשמעותיה ע"י ג"ש^א. להכי אינטריך למילף מת מצוה צניזר מקרא אחרינא^ב:

פירוש ארזי חלבנון

החדשות סוף סי' קס"א, ומהרש"ס ח"ב סי' ק"ג. נא. וק"ק דהרי אפילו טומאת מת אינו מזהר עליה אלא על טומאת שבעה ולא טומאת ערב כמבואר ברמב"ם פ"ה הט"ו וצמגט מזורע ליכא אלא טומאת ערב וקרא צטומאת ז' הוא דמיירי וליכא צה עקירת משמעותא דקרא כלל. ואולי אפשר לומר דאע"ג דעל טומאת ערב דמת לא הוזהר מ"מ מזורע אינטריך ליה משום דאיתקש למת עצמו וא"כ לטומאת שבעה איתקש והו"א דטומאת ערב דמזורע צטומאת ז' דמת (הגר"פ ז"ת ע"ו).

ב. משמע דמזורע חמיר טפי ממת מצוה, וקצת קשה דא"כ מאי פריך אשכחן כהן גדול ניזיר מנא לן. שהרי כיון דגצי ניזיר גלי קרא צמוחט אינו מטמא אצל מטמא לנגעס וליזיבתס אס כן כל שכן דמטמא למת מצוה. ואפשר לומר דודאי כיון דמזורע חמיר טפי ממת מצוה א"כ ע"כ הא דדרשינן צמוחט אינו מטמא אצל מטמא לנגעס

מו. ר"ל דכיון דידע השתא להאיא סבא דאמו עדיפא דודאי ילדמו, א"כ ודאי ידע גם להאיא סבא דצחיפך דאציו עדיף דמתייחס אחריו, שהרי מרייהו צמד דוכתא נאמרו. וא"כ מנלן דאציו צא למת מצוה וכו'.

מח. קשה קצת, דהרי האי חנא נמי קאמר דמשפחת אציו עדיפא מהא דכהן הדיוט דמטמא לאחיו מן האז וכו'. וא"כ אי לא כתיב לאציו הו"א דלאמו אחי למעוטי אציו דמיטמא ליה, וי"ל (רש"ש).

מט. והי"ה דהוה מזו לאקשוי נמי למת לי לאציו צכה"ג למעוטי מת מצוה. תיפוק ליה מניזיר צגורה שזה דאמי אמו. וצחינאס ניחא (צ"מ).

ג. הא דפשיטא להמוס' ז"ל דמיקרי ג"ש למחצה צכה"ג, כ"ה גם דעת המוס' בקידושין ל"ו ע"א ד"ה תפילין וכ"ד הרשב"ם צ"ב ק"ב ע"ב ועוד. אצל דעת רש"י צכריכות צ"ב ע"ב ד"ה ור' עקיבא משמע דלא מיקרי למחצה צכה"ג וכ"כ החו"י סי' כ"ג. ועי' יד מלאכי אות ל' וצמט' צנין ציון

כ"י ימי הזירו לה' על כלל נפש מת לא יצא שומע אני [אפילו] נפש בהמה במשמע. אי לא כחצי מת אלא נפש, שנאמר ומכה נפש בהמה ישלמנה: ת"ל נפש מת בנפש אדם הכתוב מדבר. דבהמה לא איקרי מת. אע"ג דכחצי (שמות כא) והמת יהיה לו, מת סתמא איקרי נפש מת לא איקרי:

ר' ישמעאל אומר אין צריך. למעוטי בהמה מנפש מת, דהא הוא אומר לא יצא, בנפש המטמא בציאה היינו צאהל הכתוב מדבר ואילו נצילה לא מטמא בציאהל:

לאביו ולאמו. בנזיר כחצי ד' פרטי לאביו ולאמו לאחיו ולאחותו לא יטמא להם צמותם: לאביו ולאמו אינו מטמא אבל מיטמא למת מזה. מסקנא דברייתא זו דלאביו צא לגלוי על נפש מת דאיירי בקרובין ולאמו לגזירה שזה לכדריב ולאחיו למת מזה ומפיק ליה [מ]האי סברא כמו שנושא ונותן בברייתא עד דיליף ליה מאחיו[מ]. אי נמי הסנא ידע צטוב דלא נפיק מת מזה אלא מלאחיו והאי דקאמר לאביו ולאמו הוי כמו [וגו'] ולעולם סומך אלאחיו:

פירוש ארזי הלבנון

מטמא בזהל. וי"ל דדוקא נצילה אמעט משום דאין צמינה טומאת אהל אבל עגס כשעורה שפיר נתמעט כיון דיש צמינה טומאת אהל והכי פירושא דקרא "על נפש מת לא יצא" בנפשות המטמאות בציאה הכתוב מדבר שאסור הנזיר ליטמאות עליהם אפילו באותם טומאות שבהם שאינם מטמאין רק צמגע וצמשא (עפ"י ב"מ למשה לקמן).

והנה מדברי התוס' שלהי פירקין נ"ז ע"א ד"ה עגס מצוה דלהך צדא דמקרא לא אחי רק דברים המטמאין בציאה אזי עגס כשעורה מהלכה למשה מסיני נפ"ל דמגלה על מגעו. ומיושב בזה קושיית הב"מ, ועיי"ש בדבריהם.

נר. נראה כוונת התוס' לפרש דברי התנא דאמר "לאביו ולאמו כו" ב' אופנים. או דמעיקרא סבר התנא למילף מת מזה מלאביו ימירא אלא דאח"כ פריך על זה ומסיק דנפ"ל מלאחיו. אי נמי דלעולם מעיקרא נמי יליף מלאחיו, ומה שאמר לאביו ולאמו, כוונתו בזה אינו אלא להביא הפסוק דמיירי באחיו, אלא שלא הביא רק תחילת הפסוק דכחצי לאביו ולאמו, וכאילו היה אומר "לאביו

ולציתם אינו אלא לבתר דגלי קרא אחרנא גבי נזיר דמטמא למת מזה אבל אי לא גלי קרא לא הוה מוקמינן צמותם אלא למעוטי מת מזה ולא למעוטי נגעם וציבתם דחמור טפי (ב"מ בקינור נמך עיי"ש ביאורו באורך).

עוד יש להקשות על דבריהם כיון דנגעם וציבתם חמיר א"כ ברחוקין דליכא מיעוטא מנא לן דמטמא לנגעם (כ"ה הק"א). ועי' לעיל דף מ"ג ע"א הע' שי"ג דלפמ"ש שם אחי שפיר.

ומה דכהן הדיוט מותר ליטמא לנגעים, הים דליכא ביה מיעוט. היינו משום דילפינן בכל שכן מכהן גדול (עפ"י יד דוד).

ג. דרך צחייה נפש בהמה מיקרי ולא צמיחתה, וטעמא דמילתא לפי שאחר מיתתה אין לה נפש מיוחדת לישראל בשם נפש רק הכל חוזר למקור היסודית (עפ"י ב"ר).

ג. קשה קצת והרי עגס כשעורה אינו מטמא בזהל ואפ"ה קיי"ל לקמן במשנה (דף מ"ט ע"ב) דהנזיר מגלה על מגעו ועל משאו ומאי שנא מנצילה דאין הנזיר מגלה עליה משום דאינה

ציונים

[1]. ז"ל על נפש מת (מפרשים). ועי' הע' פ"ו. [2]. וגירסת האו"מ, ולא מסיק ליה עדיין האי סברא כיון שנושא וכו'.

צד של יאמר. קרא צויר דמיטמא למת מויה יש לי צדין צקל וחומר למשמע מיניה דצויר מיטמא למת מויה: ומה כהן גדול שקדושתו עולם מיטמא למת מויה^י. מקרא דלעיל:

אז אינו. אלא לכך כתיב לאציו ולאמו לומר לך דמותר ליטמא לשאר מחים רחוקים וטעמא איכא למימר דשמא אקרובים אזהריה רחמנא מפני [שמעל] עליהם והוה זילותא דצויר דאיכא קדוש^י. אצל רחוקים שאינו נעצב עליהם לא אזהריה רחמנא^י: אמרת ק"ו מכהן (גדול) [הדיוט] דעל כרחיק סברא זאת לא אמייתת היא שהרי [בכהן הדיוט] הוא איפכא:

פירוש ארזי הלבנון

אעפ"כ יש לומר דלענין הישר טומאה כהן עדיף כיון שקדושתו לעולם בלא הפסק. והלכך צריכי תרי קראי צין צויר צין צכהן גדול, וברייתא שפיר מצי אמאי אליבא דר"ע.

ואמנם אחר דגלי לן קרא דשיהם שוין לענין הישר טומאה ומוותרים להטמא למת מויה, ולא מביעא לן רק אחי מהם קודם לחצירו. וזה נקטין לכלל דק"ל בעלמא לענין סדר הקדימות וכדלמך (הוריות י"ב) כל המקדש מחצירו קודם את חצירו, וזהו פליגי אחי מהם מקדש יושר.

שוב ראיתי בשו"ת עמודי אור סי' ס"א סקט"ו עי"ש מש"כ וזה. והנלע"ד כתבתי.

ו. נראה הטעם כיון דמטעם עליהם צויר מקטמא מולול בעלמא שיהיה צוכה צקול רס וכן חולש זקנו ומכה על ראשו בדרך המטערים ואין זה דרך כבוד וקדושה (עפ"י צ"מ).

ז. וא"ת והא כתיב על כל נפש מה לא יצא הרי שמענו קרובים ורחוקים. וי"ל דתרייהו צקרובים, חד דמטעם עליהם צמקת וחד שמטעם עליהם הרבה כגון אציו. אצל רחוקים שאין מטעם עליהם כלל אימא דיטמא להם (תור"פ, תור"ע ותוס' רא"ש). אמנם צחוס' לקמן מ"ט ע"א ד"ה ומשני פירשו דהך דצעי למילף כאן דלקרובים דוקא אסור להטמא היינו מדרשא דכלל ופרט [על כל נפש כלל, לאציו ולאמו פרט] אין בכלל אלא מה שצפרט, והא דלצטרף לכלל הוא כי היכי דלא נרעה יושר מן הפרט לא צק"ו ולא צמידה מן המדות עי' בצריהם שם ותצין. ואמנם לפי"ז לא נהירא מה הוצרכו לימן טעם וסברא מפני מה רחוקים עדיפי

ולאמו וגו'. ולפי"ז מה שהקשה הברייתא אח"כ הא מביעי ליה לומר שאינו מטמא לאציו וכו', צריך לומר שהמקשן לא הצין כוונת התנא והיה סבור דמפיק ליה מלאציו. ואמנם קשה, מלשון הברייתא דמסיק אלא לאציו לומר שאינו מטמא לאציו, לאציו אינו מטמא אצל מטמא למת מויה. משמע דמעיקרא לא הוה ידע דמלאציו נפקא דא"כ לא הו"ל למימר אלא, וי"ע. ואולי שהתוס' לא גרסי צברייתא מיבת אלא.

ז. ומסיק הברייתא לא אם אמרת צ"ג שכן אינו מביא קרבן על טומאתו כו'. ולכאורה קשה דאף על פי כן נימא דמעלת כהן עדיפא דקדושתו קדושת עולם, שהרי מטעם זה אמרו רבנן צמתיתין יטמא נזיר ואל יטמא כהן שקדושת כהן עדיפא מקדושת נזיר. וזה אין נראה כלל לומר דסוגיין אליבא דר' אליעזר דוקא אולא. ועוד, דבלאו הכי קשה צין לרבנן צין לר' אליעזר למאי צריך תרי קראי לנזיר ולכה"ג, הא לרבנן דס"ל דקדושת כהן עדיפא א"כ חיפוק ליה נזיר צק"ו מכהן ולר"א דס"ל קדושת נזיר עדיפא, לכחוד צויר בלבד ותפ"ל לכה"ג צק"ו וי"ע.

ונראה לישב דצין לרבנן צין לר"א צריך תרי קראי ולא הוה אחי חד מצירו. דהנה לרבנן אע"ג דס"ל דקדושת כהן עדיפא מקדושת נזיר אעפ"כ היה מקום לומר דלענין הישר טומאה נזיר חמיר טפי כיון דרמי עליו חיוב קרבתא אם נטמא, והלכך לא אחי מה מויה צק"ו מכהן גדול. וכמו כן לר' אליעזר אע"ג דס"ל דקדושת נזיר עדיפא מקדושת כהן (וכמו שכתב תוס' לעיל ד"ה ואל יטמא נזיר),

[דף מ"ח ע"ב] ועד שלא יאמר יש לי דבין נאמרו כללות ככ"ג. על כל נפשות מת לא יבא: ונאמר כללות נזיר. על כללי נפש מת לא יבא: מה כללות האמורות ככ"ג וכו'. תימה והיכי צעי למילף נזיר מכ"ג לענין מת מזה והא איכא למיפרך מה לכ"ג שכן אינו מביא קרבן על טומאתו כדפרכינן לעיל. ופי' הר"ם דלאו לענין מת מזה צעי למילף אלא צא לומר דלאציו ולאמו נזיר מיתר"ה דאגופיה לא אינטריך דלכתוב כללות לחודייהו על נפש מת לא יבא וממילא ידעינן דהיינו קרובים נמי דילפינן להו מכללות דכ"ג ג"ש. (או כלך לדרך זו נאמר כלל צכהן הדיוט לנפש לא יטמא בעמיו כו'. ושפיר אינטריך לגופיה). והאי דקאמר אף כללות דאמרינן נזיר מיטמא למת מזה היינו כלומר מיתורא דאציו דלא אינטריך לגופיה. וכן מוכח בחר הכים:] או כלך לדרך זו נאמר כלל צכהן הדיוט לנפש לא יטמא בעמיו כו'. ושפיר אינטריך לגופיה].

פירוש ארזי הלבנון

יש להקשות, דא"כ ה"נ ימא לענין מת מזה דמי היכי דצכהן גדול מוכרחים לומר דמשמעות פירוש הכתוב על נפש מת לא יבא לא מיירי במת מזה כדדרשינן לעיל מאציו יתירא למעוטי מת מזה א"כ הוא הדין גבי נזיר ימא דמשמעות פירוש הכתוב על נפש מת לא יבא לא מיירי במת מזה. ויש לחלק דבשלמא לענין דאסור להטמא לקרובים שפיר יש לומר דכלל זה בפירוש הפסוק דכתיב סתמא על נפש מת לא יבא, דמשמע על כל אדם. אבל מה דילפינן דמטמא הוא למת מזה זה אינו מגלה על פירוש משמעות הפסוק דלא איירי במת מזה, אלא אדרבה ילפוטא היא לסחור משמעות הפסוק ולומר דהגם דקרא משמע דלא יטמא לכל אדם, אעפ"כ אי אומר לך צכאן דמותר להטמא למת מזה. שו"ר צב"מ שכפי הנראה הדין על דרך זה אף הוסיף דאכתי יקשה מהא דקאמר צכמוך או כלך לדרך זו נאמרו כללות צכהן הדיוט וכו' וקשה דהרי מה לכהן הדיוט שכן אינו מביא קרבן על טומאתו. ואי התם נמי חשיב פירוש הפסוק דלא הוי אציו צכמוך א"כ גבי מת מזה נמי ימא הכי דלא הוי מת מזה צכמוך. וז"ע, עכ"ד.

ב. נראה דהיינו ממאי דפריך בחר הכי האי מיבעי ליה לומר שאינו מטמא לאציו. משמע דר"ל

דחיפוק ליה מהאי טעמא דאין צכלל אלא מה שצפרט. והצ"ר עמד על זה וינין לדביהם לקמן שפירשו דגבי אסור טומאה שאני דגלי לן קרא דאינו מיטמא לרחוקים א"כ צכצכא דקורבא חליא מילתא וכו' עיי"ש, וז"צ דהרי הכא קיימין צטרס שמענו לזו הצכצכא וז"צ ודו"ק.

נח. ולפי"ז הא דקתני "עד שלא יאמר יש לי דבין" לא הוי דומיא ל"עד שלא יאמר יש לי דבין" דקאמר צרישא. דהיא דרישא פריך למה לי קרא למעוטי מת מזה דכלא הכי יש לי דבין למעוטי מת מזה. אבל הא דהכא אדרבה מייית סיעתא לדבריו דלא תימא דלאציו אנטריך לגופיה ולא למעוטי מת מזה, והא קאמר דלגופיה לא אנטריך דעד שלא יאמר לאציו כלל הכי יש לי דבין שלא יטמא לקרובים וא"כ ע"כ דאנטריך לאציו למעט מת מזה (צ"ח צבידו לשון מעט וע"ש).

בב. ואע"ג דלענין זה גם כן איכא למיפרך מה לכהן גדול שכן קדושתו קדושת עולם ואינו צכאלה, יש לומר דה"ק לאו דילפינן מכהן גדול, אלא ילפינן דמשמעות פירוש על נפש מת לא יבא מיירי צקרובים נמי, דכמו צכהן גדול מוכרחים לומר פירוש הכתוב נמי צקרובים שהרי כתיב לאציו ולאמו לא יטמא א"כ ה"ה גבי נזיר, וא"כ לאציו ולאמו דכתיב גבי נזיר מיתור (אוי"מ).

ציונים

[טו]. צ"ל על נפש מת (מפרשים). ועי' הע' פ"ו.

הוא מיבעי ליה לאציו ולאמו ממס. שאינו מיטמא לאציו ממס: [ומשני] אין ה"ג דאינטריך לאציו וכיון דאפיקתיה מכללא דכהן הדיוט שמיטמא לאציו אוקמיה אכללא דכ"ג שאינו מיטמא לקרובים ואייתר לו לאמו ולאחיו ולאחותו: לאמו לג"ש. תימה כיון דאמו דכהן גדול מופנה כדאמרין לעיל למה לי חו (למופנה) הפנאה מאמו? דמיר. וי"ל אליבא דר' ישמעאל קיימא (לן) דאית ליה פרק המפלת (נדה כג:) מופנה מזד אחד למדין ומשיצין^ב והכא יש להשיב דמה לנויר שאין קדושתו קדושת עולם וישנו בשאלה^ב:

לאחריו אינו מיטמא אבל מיטמא למת מזוה. לג"ש לא מני למידרשיה דלא כתיב לאחיו ככ"ג וכ"ת אמאי לא קאמר הש"ס הדרשות על סדר הכתוב ולומר לאמו לגזירה שזה שהיא מוקדמת בקרא ולאחיו לאחיו אינו מיטמא אבל מיטמא למת מזוה. אלא לפי מה שפירשתי לעיל דאי לאו דידעינן מת מזוה מקרא אחרינא לא הוה מוקמי' גזירה שזה דאמו לכדדבי לגעס וליצתם אלא הוה ממעטינן מאמו מת מזוה. להכי קאמר דמת מזוה ידעינן מלאחיו לגבי נזיר אייתר ליה אמו על כרחיך לג"ש:

ולאחותו מה תלמוד לומר הרי שהיה הולך לשחוט את פסחו וכו' אמרת לא יטמא^ב. אף בעושה פסח ומילה [גרירא] בלא נזיר וכ"ג^ב משום דלא אחי עשה דטומאה

פירוש ארזי הלבנון

רעק"א פסקים ס' קכ"ז ד"ה חו וצחט"ס אה"ע ב' ס' ע"א ד"ה אמנס.

בג. יש לדקדק לדבריהם דהא דיטמו בשאלה הו' פירכא, א"כ אמאי לא קאמרי רבנן צמחיתין דיטמא נזיר דיטמו בשאלה ואל יטמא כהן דאינו בשאלה. אבל לולא דצריהם היה אפשר לומר כדברי הקר"א (בד"ה עד שלא יאמר) דכיון דאיכא נמי קולא בכהן מצנזר היינו דאינו שווה בכל י"ל דס"ל דהך ב' קולות שוין הן, ולכך לא קאמרי להך פירכא. וי"ע.

סד. בגמ'. לשחוט את פסחו ולמול את בנו כו'. יש להקשות, הא תינת פסח שימנע מליטמא שהרי טמא נדחה לפסח שני. אלא מעשות מילה למה ימנע מפני הטומאה, וכי טמא אינו יכול למול בנו. ונראה לי שאינו רוצה לומר שצטור הטומאה ימנע מעשות המילה, אלא צטור שצריך לקצור המת לא יהיה לו שהות לעשות צרכי מילה אחמל

ומנלן דמיטמא למת מזוה. והכי פריך הכי שהרי הא דמיטמא למת מזוה מכהן גדול הוא דילפינן (כ"כ ה"ר). והצ"ח, הקשה על פירוש זה (וקושייתו לא הצנחי), ופירש דכוונתם להביא ראיה מהא דמסיק לאחיו אינו מיטמא הא למת מזוה מטמא וכו'. ומאי משני, הא אכתי הקושיא צמחית עומדת עד שלא יאמר לאחיו יש לי צדין למעוטי מת מזוה דנילף מכהן גדול וכו'. אלא ע"כ לאו לענין מת מזוה צדי למילף עכ"ד. וכ"כ בס' שלמי נזיר.

בא. מש"כ וכיון דאפיקתיה מכללא דכהן הדיוט כו' לא ידענא למה הוצרכו לזה, דבלא"ה כיון דכתב רחמנא דלאציו לא יטמא כל שכן לאמו ולשאר קרוביו כדאמרין לעיל גבי כהן גדול. וי"ל דכתבו כן לריוחא דמילתא (קר"א).

בב. לפנינו הגירסא שם צדה דר"י ס"ל למדין ואין משיצין (מפרשים). והצל"ח ברכות כ' ע"א כתב דגירסא משצחא נזמנה לפניהם. ועי' צחט'

שאין זה כרת ודחי עשה דפסח ומילה שיש בהם כרת כן פי' בקונטרס בזמנים שפרק טבול יוס^ס (דף ק.). ובמנהגיהן (דף ל"ה.) ובזכרו' (דף יט.; כ.) מפורש באורח^ס:

ר"ע אומר נפש אלו הרחוקין. דסברא הוא לאוקמיה קרא קמא צרחוקים. ומת הכתוב אחרי כן מייתר לאוסרן אף בקרובים דסבירא ליה לר"ע דאפילו לא כתיב מת בנפש ליכא למיטעי לאוקמי בזהמה אי משום דרשא דלא יבא דמטמא בזהל משמע. אי משום דאע"ג דאיכרי נפש זהמה נפש סתמא לא איקרי^ס ועוד דלא מצינו זהמה מוזכרת גבי טומאה רק בלשון נבילה:

לאבי ולאמו לא מיטמא אבל מיטמא הוא למת מזה. לקמן קעביד זריכותא בין אביו ובין אמו וזריכי תרויהו למיכתב למעוטי מת מזה: לאחיו שאם היה כ"ג ונזיר^ס. דמיטמא למת מזה. דכולהו פרטי מיותרים לר"ע הלכך כולהו זריכי [למידרש]. אבל לא מזריך קרא לכהן הדיוט [ונזיר] דכיון* דכהן הדיוט מיטמא לקרובים דין הוא דטופיינא דכהן הדיוט דקדושתו קדושת עולם אינו מעלה ומוריד לגבי מת מזה ולא אינטריך קרא [אלא] לכהן גדול ונזיר^ע:

ולאחותו כדתניא וכו' ור"ע ג"ש דרבי מנא ליה. פי' דהא ליכא הפגאה כלל דהנהו פרטי נזיר דרש' לכולהו ולאביו ולאמו דכ"ג נמי (כדאמרין) ס"ד* דאינטריכו למת מזה תרויהו כי היכי דזריכי תרויהו נזיר למת מזה. ומשני כיון דאמר מר היינו ר"ע לאחיו דאם היה כ"ג ונזיר לאחיו אינו מיטמא אבל מיטמא הוא למת מזה מהשתא תיפוק לן מהכא דכ"ג ואפי' נזיר מיטמא למת מזה וכ"ש כ"ג גרידא ומהשתא מייתר לן אביו

פירוש ארזי הלבנון

וסמרטוטין והדברים הנזכרים לה, וילך לקצור המת ויניח מלעשות המילה ולא תעשה בזמנה (תור"פ).

סה. ויליף לה בלאם אינו ענין לכהן ונזיר תניהו ענין לשאר אדם ההולך לשחוט פסחו וכו' (כ"פ רש"י בצרכות).

סו. ברש"י שלפנינו שם פירש דמיירי בכהן גדול ונזיר שהלך לשחוט פסחו. וכן פירש בסנהדרין. אמנם בשיטתם"ק בזמנים הבא נוסחת ס"א דמיירי בכל אדם. וכן פירש"י בצרכות ועי' תור"פ כאן מזה וע"ע פני' בצרכות שם מה שכתב ליישב הפירושים דלא סתרי אהדדי.

סו. עיי"ש דף י"ט ע"ב רש"י ד"ה ולאחותו ותד"ה אמרת.

סח. והא דדרש ר"ע צביה (דף כ"א) יאכל לכל נפש אף נפש זהמה בנשמת, ז"ל דזה מרבה

מכלל נפש. גם י"ל דהתם מיירי בחיים דאיכרי נפש ולא לאחר מיתה (ב"ר).
סא. לענין איך חייל איסור נזיר אכא"ג או איפכא וכן איך חייל איסור נזיר על כהן הדיוט עי' שאגת אריה ס' ס' ונתשו' אבני מילואים ס' ט"ו וצגה"ה שם.

ע. קשה קצת, דנהי כיון דמטמא לקרובים אלמא דקדושת עולם ידיה קילא לגבי קרובים ולא הוי קדושה אלימתא כ"כ והלכך לא חשיב טופיינא היכא דהוי נזיר וכהן הדיוט. מ"מ טופיינא דלאוי יתירי ודאי חשיב טופיינא, א"כ לעולם אינטריך קרא לכהן הדיוט ונזיר כיון דאיכא ריבוי הלאוין. וכן משמע דקאמר לר' ישמעאל מה לי חד לאו מה לי תרי לאוין כו', משמע דלר"ע לית ליה מה לי חד לאו מה לי תרי לאוין וא"כ מש"ה אינטריך קרא לכהן הדיוט ונזיר ור"ע (ב"מ).

(ואציו) [ואמון] ככ"ג לגזירה שזה נרץ למכתב שניהם אציו ואמו ככ"ג כדעבד לקמן נריכותא (בנזיר) לר"ע מאציו ואמו נזיר ה"ג בעי למיעבד נריכותא מאציו ואמו דכ"ג. וא"ת ואכתי אינו מופנה אלא מנזר כ"ג דאילו בנזיר נרץ למת מנזר וי"ל דסבירא ליה לר"ע מופנה מנזר אחד למידין ואין משיבין אצל לר' ישמעאל לעיל ודאי נרץ להפנות משני דדין דאיהו לטעמיה בפרק המפלת (מה כנ:) דסבירא ליה למידין ומשיבין כדפירש' לעיל (דכ"ה הא מיעבי ליה):

וְלָר' ישמעאל כ"ג והוא נזיר מנזר ליה. היכא דאית ציה שתי קדושות דלדידיה לא אייתר לאחיו נזיר לכ"ג שהוא נזיר כיון דלית ליה מת אלו הקרובין א"כ אינטריך אציו לגופיה לאשמועינן אפילו לקרובין לא יטמא ולאמו לגזירה שזה ולאחיו למישרי מת מנזר ולאחותו כדמניא. ומשני כיון דשרי רחמנא חד לאו במת מנזר בנזיר לחודיה או ככ"ג לחודיה מה לי חד לאו מה לי תרי לאוין:

וְלִאֲחֻזְתּוֹ למה לי. פירוש לרבי ישמעאל. דבשלמא לר"ע כיון דנרץ קרא להיכא דאית ציה קדושת כ"ג והוא נזיר ולא אמר מה לי חד לאו מה לי תרי לאוין ה"ג אינטריך קרא מיותר דאחותו שידחה מ"מ עשה דפסח ומילה אע"ג שיש בהן כרת. אלא לרבי ישמעאל דאין לו חילוק בין חד לאו לשני לאוין היה סבור נמי דאין לו חילוק. בכת. ומשני דהא ודאי מודה רבי ישמעאל דסד"א כי שרא רחמנא למת מנזר נזיר וכהן דחד^[א] לאו הוא כלומר לית ציה כרת אצל פסח ומילה דכרת לא יטמא למת מנזר קמ"ל אחותו:

[דף מ"ט ע"א] וְלָרַבִּי עקיבא לא שנה כהן גדול לחודיה ולא שנה כהן גדול והוא נזיר נפקא ליה מלאחיו נזיר, דאפילו יש צו שתי קדושות: לאביו ולאמו נזיר למה לי. וא"ת והא צריכי למת מנזר. וי"ל דהכי פירושא למה לי תרווייהו לכחוד חד למת מנזר. והוא הדין נמי דיש להקשות לאציו ולאמו דכ"ג למה לי תרווייהו לא לכחוד אלא לאמו לגזירה שזה, דאציו לא אינטריך לגופיה ככ"ג לקרובים דלקמן* דריש ר"ע מעל כל נפשות רחוקים מת קרובים. והנריכותא דקעבד על תרין קראי בין בנזיר בין ככ"ג:

וּבַשְּׁנַי דלריכי. דאי כתב [ל]אציו ולא לאמו הוה אמינא דווקא לאציו אינו מיטמא משום דקורבא דאציו חזקה בעלמא הוא משום דרוב בעילות אחר הבעל^א אצל אמו דודאי

פירוש ארזי הלבנון

עא. הקושיא בכהן מפורסמת דממ"נ אי נימא דלאו חזקה והבן מוחזק בכהן וכגון שיש לפנינו צ' בני אציו הוא א"כ אינו כהן ומותר לטמאות. אדם מוחזקים בחזקה כהנים כל אחד בפני"ע, וגם ונראה לי כיון שיש מציאות שאציו אין לו אלא מוחזקים שאחד מהם אב ואחד בנו, ובמציאות זו

ציונים

[יא]. י"ל דאסור לאו (אז"מ).

ילידתיה אימא דמיטמא לה, לכך אי הוה כתב לאציו לחודיה הוה אמינא דאחי יתורא דאציו למעוטי לאמו מהאי טעמא. ואי הוה כתיב לאמו בלא לאציו הוה אמינא דוקא לאמו אינו מיטמא דלא אציל זרעה בתרה כדכתיב למשפחותם לבית אבותם והלכך אי הוה כתיב לאמו ולא כתיב לאציו הוה אמינא דאמו מייתרא למעוטי אציו ועל כל נפשות^[יג] מת לא יצא דמוקי ליה לקרובים מייתורא אע"ג דכתיב סתמא, (ד)אי לא כתיב [נמי] אציו צפי' הוה מוקמינן ליה בקורבא דלד אס דוקא מסבא דקאמר (בדאי ילידיתה) [דלא אציל זרעה בתרה]. ואי כתיב אציו ולא אמו (כו') צפי' אע"ג דמרבינן קרובים ממת דמיתור הוא הוה מוקמינן ליה דוקא בקורבא דלד אב מטעמא דקאמר הש"ס (שזרעו מתייחס אחריו) [משום דחוקה בעלמא הוא]^{עב}.

פירוש ארזי הלבנון

ובספר פרדס יוסף פ' אמור הרחיב בזה דבריו בקדש צבקיאות מופלאה והציא הרבה תירוצים והרבה מראי מקומות מה שדנו כבר המפרשים ו"ל צענין זה עיי"ש.

עב. לכאורה קשה טועא דהיכי הוה סלקא דעמין מימר דאציו למעוטי אמו קאחי או להיפך, דא"כ למה לי קרא דעל כל נפשות מת לא יצא, לכחוד רחמנא לאציו לא יטמא לחודיה ולא הוה שרינן אלא לאמו דודאית היא. וכן איפכא לאידך גיסא למאי דס"ד דאמו למעוטי אציו קאחי. מיהו לפמ"ש התוס' בסמוך דאחיא ליה מדרשא דכלל ופרט ניחא דלטרין קרא יתירא למדייניה בכלל ופרט, אך לא מחמת קושיא זו כתבו התוס' כן וע"ע בשיטמ"ק בשם הר' רבינו עזריאל משמע דלא ס"ל כהא דכתבו בסמוך. וכבר הבאנו קושיא זו לעיל הע' מ"ו בשם קר"א.

ויש לומר דהנך סברות דאמיה ודאי ילידיתה ואציו דמתייחס אחריו לא הוו כי אס סברות כל דהו [וכמו דמשמע כן מדבריהם לקמן עי' הע' ע"ט, וכן משמע מדבריהם לעיל שכתבו דר' ישמעאל לית ליה הנך סברות כלל, אלמא דלאו סברי אלימי אינון], וא"כ שוב אין הכרח למה שכתבנו, דבאמת אף לפוס ס"ד דאציו למעוטי אמו קאחי י"ל היינו דוקא בחר דכתיב כלל דעל כל נפשות מת דכ"ל כל הקרובים וכתיב נמי אציו, אמרינן דאציו יתירא אחי למעוטי אמו מכת סבא דודאי ילידיתה. דלענין לגלוי על

יכול להיות שזרע חזקת האב שאינו כהן ולא יורע חזקת הבן להסירו מחזקת כהן וגאמר שאין זה אציו ונשאר הבן בחזקתו. וכיון שכן אס לא היה אומר "לאציו" הייתי דן שלא יטמא לאציו חזקה באופן הנזכר מטעם שמה יורע חזקת אציו והבן ישאר כהן לעולם (אה"ח הק' ריש פ' אמור. וכבר נאמרו דברים הללו בתשו' רשב"א ח"א סי' כ"ו בקיטור).

והר"ש צפי' לת"כ ריש פ' אמור הקשה קושיא הג"ל ותיקן דמיירי כגון שנתארסה לכהן ונתאלמנה מן הארוסין ונשאט לשני ולא שהתה כדי אצחנה וילדה לסוף ו' לשני שאין כאן אלא חזקה ולא ידוע באמו ולהכי צריך קרא דמטמא לו.

ובתשו' בשמים רא"ש סי' רנ"ד תי' דמשכחת לה בעיר שכולה כהנים. וכ"פ הגר"א בהגהותיו לת"כ הג"ל.

והקרא' והמרומי שדה פי' דהא דס"ד דשרי להיטמא לאציו חזקה זה אינו מחמת ספיקא דילמא לאו אציו הוא שהרי מן התורה ודאי אציו הוא דהא ממייתין על החזקות. אלא סבא בעלמא הוא לומר דקרוב הוא אלא אמו דודאי ילידיתה ואזן הוא עליה יותר משהוא און על אציו דחוקה בעלמא הוא ואין קורבנו נודעת ומש"ה לאמו החירה מורה אצל לא לאציו. שכן הרבה חליא צמה שלבו של אדם און עליו וכמו דמצינו שהמת בתוך שלשים יום ללידתו אין כהן מטמא לו משום דאין לבו של אדם און עליו.

ציונים

[יג]. י"ל על נפש מת (מפרשים). ועי' הע' פ"ו.

וא"ת ואפי' אי כתיב אציו ולא אמו היכי תיסק אדעתין דלאמו יטמא ותיפוק ליה מק"ו מאציו מק"ו דלעיל ומה במקום שכהן הדיוט מיטמא לאחיו מאציו כדאמרין לעיל (והוא גופא תימא) דק"ו ניתן למידרש. ונראה למהר"ף דלר"ע דדריש מנפש מת דנזיר וכן מעל כל נפשות מת לא יצא דכ"ג דבקרובים איירי א"כ הו' כללל לכל הקרובים הלכך כי פרט בתר הכי חד מן הקרובים אציו או אמו הוה אמינא אין בכלל אלא מה שזפרט אציו אין אמו לא או איפכא כיון שיש טעם לחלק ביניהם וכיון דהוי מטעם כלל (או) [ו] פרט דאין בכלל אלא מה שזפרט א"כ אפילו בק"ו נמי לא אחי אמו מאציו כמו כלל ופרט דעלמא דאין לרבות יותר מן הפרט לא בק"ו ולא בשום דרשא אחרת כדפרישית צריש שלשה מינין (לעיל דף לה:). וא"ת כיון דמטעם כלל ופרט הוה א"כ למה לי טעמא שנותן לאציו מטעם חזקה וכן לאמו משום דלא אזיל זרעה בתרה תיפוק ליה מהאי טעמא דאין בכלל אלא מה שזפרט כמו בעלמא. ועוד קשה דמשמע כאן מדכתיב [אציו] ואמו הוה ידעינן כולהון קרובים כגון אחיו ואחותו ואמאי נימא לעולם אין בכלל אלא מה שזפרט. וי"ל שאני איסור טומאה דגלי קרא צכהן הדיוט שמתמא לקרובים ולא לרחוקים א"כ בסבא דקורבא היתה^[ג] תליא מילתא והלכך צריך ליתן טעמא צאציו וצאמו מה דקורבא יש בזה יותר מצוה"ש. ויחא נמי דמאציו

פירוש ארזי הלבנון

המיעוט אהיכא קאי שפיר מהני הך סבא, אבל אי הו' כתיב אציו לחודיה הוה אמינא דלאו למעוטי אמו קאמי אלא לגופיה קאמי והוה ילפינן מיניה דה"ה לאמו ולא הוה מצי למפרך מה לאמו דודאי ילדמו, דזה לא הו' כי אם סבא כל דהו ופירכא כל דהו אצניין אב לא פריקין כמזכר חולין קט"ו ע"א עיי"ש.

ונראה ביאור הדברים דודאי דרשא דכלל ופרט מגלי דאין לך אלא הפרט בלבד ואין לך לרבות שום דבר אחר לא בסבא ולא בשום מידה מן המידות. אך ענין מה שכתבו החוס' הוה דגכי טומאה אחר דגלי לן קרא דבסבא דקורבא תליא מילתא, מעתה כשיאמר הפסוק לאציו לא יטמא הרי אין לך לפרש כוונת הפסוק לאציו ממש אלא כוונת הפסוק לדרגת הקורבא דאציו שהרי כל ענין טומאת כהנים תלי בסבא דקורבא. והלכך אין לפרש דאחי כלל ופרט ומוציא מזה הסבא שאדרבה זו הסבא מגלי לן על פירוש הפרט שאין הכוונה לאציו עצמו אלא הכוונה לדרגת הקורבא דאציו. ולזה כתבו החוס'

עג. לכאורה קשה דהא לפוס מאי דבעינן מימר דקורבא דאם עדיפא דודאי ילידהיה, א"כ על זה הצד על כרחך דלאו בסבא דקורבא תליא מילתא, שהרי צכהן הדיוט חזין איפכא דמיטמא לאחיו מאציו ולא לאחיו מאמו [ובסבא הקל וחומר דלעיל], ודוקא על הצד דאמרין דקורבא דאב עדיפא איכא למימר הכי דבסבא דקורבא תליא מילתא. וזה צריך ביאור.

גם צריך להבין ענין זה שכתבו החוס' דכיון דבסבא דקורבא תליא מילתא הלכך צריך טעמא לחלק בקרובים וכו'. וי"צ שהרי ענין דרשא דכלל

ואמו ידעינן אחיו ואחותו שהרי אין לך עוד טעם לחלק בקרובים יותר רק מב' טעמים מנז' האב ומנז' האם כדקא מפרש בצריכותא והלכך כיון דגלי אביו ואמו ה"ה אחיו ואחותו ואין לנו לומר חו אין בכלל אלא מה שזכרנו. ודע דהכי הוא שהרי לעיל במילתיה דרבי ישמעאל דקאמר מעיקרא או אינו אומר לאביו [אלא] למעוטי אחרים רחוקים ופירשו בתוספות לעיל מטעמא דכלל ופרט, [וסתרי] ליה משום דגלי זכרון הדיוט שזכרנו הוא ליטמא לקרובים יותר מלרחוקים ש"מ דגבי איסור טומאה גם כי דיינינן ליה בכלל וזכרנו כריך טעם וזכרנו לדבר. והשתא ניחא דלר"ע כריך למיכתב תרוייהו לאביו ולאמו ולא אחיה אמו בק"ו מאביו כדפרישית. ולא דמי לר' ישמעאל דיליף ליה מק"ו אמו מאביו דלרבי ישמעאל כלל דנזיר על כל נפשות^[יז] מה לא יבא לא בקרובים כתיב וכיון דברחוקים כתיב אינך יכול לומר כלל ופרט אא"כ תאמר דלמעוטי רחוקים קאחייב זה אינך יכול לומר כדאיתא לעיל [ק"ו] מכהן הדיוט הלכך חו ליכא למידייניה בכלל ופרט למעוטי קרובים אחרים כגון אמו כמו לר"ע דהא כלל לא בקרובים כתיב כמו לר"ע והלכך איתא אמו שפיר בק"ו מאביו^[יח] ומ"מ כריכינן לק"ו משום

פירוש ארזי הלבנון

דכיון דבזכרנו דקורבא תליא מילתא אי הוה כתיב לאביו לא יטמא לא היה לנו למעט אמו אם לא שנמלא בה זד קורבא דליכא באביו שאזי שפיר איכא למידרש בכלל ופרט דדוקא לדגת הקורבא דאביו לא יטמא [ונכלל דרגא זו אחיו ואחותו דכל מעלת קורבא שבהן יש גם באביו] ולמעט דרגא דאמו שהיא דרגא אחרת דיש בה זד מעלת קורבא דליכא באביו היינו דודאי ילידהיה. ואע"ג דקורבא דאביו דמתייחס אחריו ודאי עדיפא היא מקורבא דאם [וכמו דחזין זכרון הדיוט דמיטמא לאחיו מאביו ולא לאחיו מאמו], הא לא אכפת לן כיון דעכ"פ אותה מעלה דודאי ילידהיה ליכא באביו ומשוי לה להאם דרגת קורבא אחרת אחי דרשא דכלל ופרט ומסיק ליה מקל וחומר^[יט] ודו"ק.

עד. עי' או"מ וז"מ שפירשו כוונת התוס' דכיון דלר' ישמעאל כלל מיירי ברחוקים ופרטא בקרובין על כן ליכא למידרשה בכלל ופרט, ומה

ע"ה. ציבור המילוק בין ר"ע לר' ישמעאל הוא, דהנה מידת כלל ופרט כריך שהפרט ימעט את הכלל לגמרי, ובשלמא לר"ע שפיר שייך למידרש כלל ופרט לומר שהפרט ממעט שאר קרובים שזכרנו. אבל לר' ישמעאל כיון דהכלל לא מיירי אלא ברחוקים א"כ אם באת לדרוש כלל ופרט ע"כ כריך אתה לומר שהפרט בא למעט את הרחוקים שזכרנו [וזהו גופא מאי דבעי ר' ישמעאל לעיל (מ"ח ע"א)]

ציונים

[ד]. צ"ל על נפש מת (מפרשים). ועי' הע' פ"ו. [טו]. והנה אין להקשות על דברינו ממס"כ התוס' לעיל מ"ח ע"א ח"ל דהוה אמינא דוקא קרובים דמנז' האב דגריעי טפי משום דאיהו קורבא ודאית כו' עכ"ל, אלמא דלהדג זה של הנזירות חזין דס"ל דאמו עדיפא מאביו. הא לא קשיא דהתם מיירי בדבריהם קודם דידענא מהך ק"ו דאביו אבל אחר דידענא להק"ו א"כ ודאי דאביו עדיף ולא בא הנזירות רק לומר דאמו דרגא אחרת היא וחו לא ודו"ק.

סבא דלריכותא כדפרישית לעיל^ע. וא"ת הא תינה גבי נזיר אכל גבי כ"ג הא כללא הוא בקרובים גם לר' ישמעאל כדאמר לעיל על כל נפשות מת לא יבא בקרובים או אינו אלא ברחוקים אמנא ק"ו מכהן הדיוט וא"כ נידייניה בכלל ופרט. ונ"ל כיון דגבי נזיר לא מצי למדייניה בכלל ופרט ואחיא אמו בק"ו מאביו כדפרישית, א"כ גבי כ"ג נמי הכי הוא דהא ילפינן מהדדי מגזרה שזה דאמו^ע. ועוד י"ל דשמא לא חשיב ליה כללא כיון דהא דאוקימנא ליה לההוא דכ"ג בקרובים אינו מכה [הפסוק] עצמו דכ"ג אלא מכהן הדיוט באס* אינו [ענין] כדפרישית לעיל ולא דמי לדר"ע דר"ע מוקי קרא מטעמא דנפשיה מכה הפסוק עצמו הלכך חשיב כלל גמור. ואריך עיון דהא ר"ע דריש ריבה ומיעט פ"ג דשבועות^ע (דף כו.) וי"ל דגם בריבה ומיעט ממעטינן מיהא דבר אחד ואין מועיל ק"ו או מדה אחרת לרבות והלכך אי הוה כתיב אביו הוה ממעטינן אמו ולא אחיא בק"ו ותו לא מידי כל זה לשון מהר"ף.

וא"ת וכיון דלריכי לגופייהו אביו ואמו א"כ מהיכא תיתי [מת מלוא] בנזיר וגם לא מייתי לג"ש בכ"ג כיון דמינרך צריכי. וי"ל דעל כרחיק מיותרים הם למת מלוא בנזיר ולג"ש בכ"ג דאל"כ לישתוק קרא מתרוייהו דהא ר"ע דריש מייתורא [דמת] קרובים צין בנזיר צין בכ"ג ועל כרחיק מקרא מלא דבר הכתוב בכולהו

פירוש ארזי הלבנון

למידרש "או אינו מיטמא לאביו אכל יטמא לשאר מתים רחוקים וכו'" ופירשו בחוס' לעיל בסמוך דהיינו מטעמא דכלל ופרט] וזה אי אפשר לומר וכדאימא לעיל (שם) ק"ו מכהן הדיוט, כלומר דגלי לן קרא צהן הדיוט דסבא הוא ליטמא לקרובים יותר מלרחוקים, ובסבא דקורבא תליא מילתא. והנה צריך להבין, הא לר"ע כללא מיירי ברחוקים נמי וא"כ היכי מצי למידרש כלל ופרט, והלא צריך שהפרט ימעט את הכלל לגמרי וא"כ ע"כ צריך אחא למעט את הרחוקים כמו לר' ישמעאל. אך ביאור הדבר נראה כמו שכתבנו לעיל הע' ע"ג שאחר דגלי לן קרא דסבא דקורבא תליא מילתא א"כ מעתה לכשיאמר הכתוב לאביו לא יטמא אין הפירוש לאביו ממש רק הכוונה דעד דרגת הקורבא דאביו אסור הוא להטמא, וממילא דכל הרחוקים וכן אחיו ואחותו הרי הם בכלל זו הדרגא וכלולים בהפרט, וכמוכן שלא בא הפרט למעט, ורק גבי אמו היה סבא לחלק בדרגת הקורבא ולומר דאינה בכלל דרגת קורבא דאביו ונמעט לה מן הפרט. אכל לר' ישמעאל על כרחק דלא בא הכתוב למדרש בכלל ופרט שהרי מן הכלל

אין לך למעט אלא רחוקים וזה אינן יכול שהרי גלי לן קרא גבי כהן הדיוט דבסבא דקורבא תליא מילתא וא"כ הרחוקים אף הם כלולים בהפרט כנ"ל ואין יבא הפרט למעט, ודו"ק. עו. והנה לפי מש"כ החוס' לעיל דף מ"ח ע"א ד"ה אין לי וכו' דר' ישמעאל לית ליה הני סברות ואריכותא דהכא ע"ש ניחא כיון דליכא סבא לחלק ביניהם לא עבדינן כלל ופרט. מיהו החוס' הכא מחלפא שיטתייהו וס"ל דר' ישמעאל נמי ס"ל הני סברות ואריכותא כמ"ש בזה"ל. מיהו לא ידעמי מה יענו לקושיית החוס' לעיל שהוכיחו מינה דלית ליה לר' ישמעאל הני סברות ודו"ק (ב"מ).

עו. וא"ת לר"ע נמי למה צריך תרי קראי לאביו ולחמו צין בנזיר צין בכ"ג, דלא לכתוב אלא חד ויילף אידך בגז"ש דאמו אמו. לקמן ידברו החוס' מזה.

עו. ר"ל ובמידת ריבה ומיעט מרביען טפי ממידת כלל ופרט וא"כ אימא דמועיל הק"ו. ויחירו דגם בריבה ומיעט ממעטינן דבר אחד ואין מועיל הק"ו וכו' (ב"מ).

קרובים ולא מפליג בין אביו לאמו בשום סברה [ו]למה נכתבו שניהם כל עיקר אלא בנזיר לאיתווי מת מזה וצ"ג לג"ש ומיהו אי לא כתיב אלא חד לאביו או לאמו אז הוה אמינא דאע"ג דמקרא מלא דבר הכתוב מ"מ הוה אמינא דלהכי כתיב חד למעוטי אידך ולאפוקי מקרא מלא כדפרישית ע"פ.

וא"ת מי מוקינן לומר את הנריכות לר"ע בין אמו לאביו אדרבה נאמר דאין שום סברה לחלק ביניהם ומייתרי תרוייהו לאביו ולאמו בין בנזיר בין צ"ג ונדרש אביו למת מזה ואמו לג"ש בשניהם*. ואע"ג דצרייתא מזכיר שניהם צמילתיה דר"ע לאביו ולאמו תרוייהו למת מזה, מה בכך מ"מ נימא דלאו דווקא נקט אלא מאביו לחודיה נפקא דהכי נמי אמרינן לעיל לר' ישמעאל דאע"פ שהזכיר צצרייתא לאביו ולאמו גבי מת מזה אפ"ה אסיקנא דלא אחי כלל אביו ואמו למת מזה אלא אביו לגופיה ואמו לג"ש ומת מזה מלאחיו הוא דנפקא לן כדאמרינן לעיל אלמא לאו דווקא הכי נמי נימא דלאו דווקא נקט אמו אלא מאביו לחודיה נפקא. וי"ל דלא דמי דודאי לר' ישמעאל לא הזכיר לדרשת מת מזה כי אס אמו דהא לאביו אינטריך לגופיה לקרובים כדאמרינן לעיל הלכך אע"ג דלמסקנא מת מזה מלאחיו הוא דנפקא לן ולא מאמו מ"מ שפיר הזכיר לאמו לגבי מת מזה משום דאי לא הוה כתיב לאחיו הוה דרשינן ומוקמינן לאמו למת מזה ולא לג"ש דלעולם אית לן לאוקמי קודם למת מזה (דדמי) [דבעי] לגופיה מלגורה שוה למילף לעלמא הלכך לאמו שנכתב קודם הוה מוקמינן לדרשה דמת מזה אי לא כתיב לאחיו אחרי כן ומיהו למסקנא דמינין למדרש למת מזה מלאחיו מוקמי לן לאמו לג"ש. אבל הכא צמילתיה דר"ע דנפקא לן קרובים מעל כל נפשות כדאמרינן לעיל (מלאביו) [ולאביו] ולאמו לא אינטרכין כלל לגופייהו הלכך על כרחין מה שהזכיר צצרייתא גבי מת מזה לאביו ולאמו דהא תרוייהו מייתרי כדפרישית^[1] תרוייהו נקט משום מת מזה דאי לאביו משום מת מזה ולאמו משום

פירוש ארזי הלבנון

ע"פ. ביאור דצריהם נראה דהנך סברות דאמינא דא"י ילידתיה ואביו דמתיהס אחריו לא הוה כי אס סברות כל דהו ולכך לא מהנו לאפוקי ממשמעות סתמא דקרא דמיירי בכל קרובים. רק בתר דכתיב מיעוטא דאביו או דאמו מהנו הנך סברות ללמד על מיעוטא אהיכא קאי וכמו שכתבנו צה' ע"ב עיי"ש.

בקרובים, ודוקא משום לאביו ימירא קצעי למעוטי

ובצריהם כאן מתיישב קושיית הב"מ שהבאנו רחוקים, כנ"ל.

ציונים

[1]. תיבות "דהא תרוייהו מייתרי כדפרישית" נראה מיותר.

ג"ש למה הזכיר כלל לאמו לגבי מת מנזה דכיון דכתיב לאציו קודם בקרא וקרא קמא [אית לן] לאוקמי למת מנזה כדפרישית ואם כן הכא ליכא למימר כמו לר' ישמעאל אלא ש"מ דוקא הזכיר שניהם למת מנזה ומינרץ לריבי דממסיק במסקנא^פ. כל זה לשון מהר"ק:

מקשינן דסוגיא דידן דריש לר"ע לאציו ולאמו דנוזר תרוייהו* למת מנזה וצפ' טבול יום צנחנים (דף ק.) דריש לר"ע לאציו לחודיה למת מנזה ולאמו הרי שהיה כהן הדיוט והוא נוזר דגם הוא מיטמא למת מנזה, לאציו הרי שהיה כ"ג והוא נוזר שגם הוא מיטמא למת מנזה, ומאי שנא. ועוד קשה היכי דריש (סתמא) [התם] שמי דרשות מאציו ואמו והא לריבי אציו ואמו כדקאמר הכא וא"כ ליכא למידרש מינייהו כי אם דרשא אחת כדפרישית לעיל. מיהו (צמוספת') [צמוספות פירשן] דסוגיא דפ' טבול יום פליגא אהך דהכא ולית ליה לריכותא דהכא הלכך לאציו ולאמו לשתי דרשות קאמו. וא"ת סוגיא דידן אמאי לא מנריך נמי קרא לכהן הדיוט ונוזר כי התם. וי"ל דסבר(א) דכיון דכהן הדיוט מיטמא לקרובים לא מהניא טופיינא דכהן הדיוט (בקרא) [צחא] דקדושתו קדושת עולם צהדי נוזר להנריך פסוק (ד) כיון דצטומאת עזמו קיל מנוזר^{פא}. אכל כ"ג דגם הוא אינו מיטמא לקרובים ההוא ודאי הוה אמינא דמהניא טופיינא

פירוש ארזי הלבנון

דאטריכו ליה תרוייהו.

פא. ולפי"ו קצת קשה לר' עקיבא אציו ואמו דגבי כהן גדול למה לי. דאי משום לריכותא דהו"א לאציו הוא דלא יטמא אכל לאמו יטמא או איפכא, הא על כרחך דליכא למימר הכי דא"כ למה לי קרא לכהן גדול ונוזר כיון דכהן גדול שרי לקרובים יותר מנוזר [דמותה ליטמא לאציו או לאמו] א"כ לית ביה טופיינא צהדי נוזר להנריך קרא לזה כמו בכהן הדיוט ונוזר דלא נריך קרא משום דקיל מנוזר בקרובים. ומה לי אם קיל מנוזר בכל הקרובים או בקרוב אחד אציו או אמו. וכי חיימא דאטריך לכה"ג גופיה דמיטמא למת מנזה הא לזה ג"כ לא אטריך דאיכא למילף בק"ו מה נוזר דאין מיטמא לאציו או לאמו מיטמא למת מנזה כהן גדול דמיטמא לאציו או לאמו פשיטא דמיטמא למת מנזה. אלא מדאטריך לאציו דנוזר לכ"ג למת מנזה שמע מינה לכלל הקרובים אסור לטמאות, ולמה לי לאציו ולאמו לבז"ש, ליכתוב חד. וי"ל כיון דכלל ופרט ניתן לידרש הוי דרשין ליה ולאציו הוי מוקמין לשום דרשא אחרינא (קרי"א בשינוי לשון מעט).

פ. ציבור דצריהם, דלר' ישמעאל הגם דנפ"ל מת מנזה מלאציו אעפ"כ שפיר נקט צרישא דצרייתא דנפ"ל מאציו ואמו משום דזה קאי לפום ס"ד מעיקרא דמלאמו נפ"ל מת מנזה, ורק במסקנא דצרייתא מפיק ליה מלאציו. ומה דלא אמר דמלאמו בלחוד נפקא היינו משום דאין דרך התנא למינקט מאמנע הפסוק ולכן נקט הפסוק מתחילתו ואמר דמלאציו ולאמו נפ"ל מת מנזה, אכל אה"י דעיקר כוונתו דמלאמו בלחוד נפקא. אכל לר' עקיבא ליכא למימר הכי נמי דמלאמו בלחוד נפקא והתנא נקט הפסוק מתחילתו ולהכי נקט אציו גם כן. דבשלמא לר' ישמעאל דאטריך ליה יחורא דאציו או דאמו חד מינייהו לגופיה ללמד על הקרובים, א"כ ודאי דעדיף לן למילף זה מיתורא דאציו דהוא הראשון בפסוק והלכך שוב אין לו ללמוד מת מנזה אלא מקרא דלאמו. אכל לר' עקיבא דלא אטריך ליה יחורא לגופיה, הרי כד ציינן קרא למת מנזה טפי אית לן ללמוד זה מיתורא דלאציו שהוא הקודם בפסוק ולא מיתורא דלאמו. וא"כ כיון דנפ"ל מלאציו למה הזכיר לאמו כלל גבי מת מנזה אלא ע"כ מדהזכיר שניהם היינו משום

ידיה דקדושתו קדושת עולם שלא יטמא למת מצוה ולהכי אינטריך קרא דנזיר דלאחיו לכ"ג והוא נזיר. וסוגיא דהתם סברה דאף לטופיינא דכהן הדיוט ונזיר נריך קרא מיותר. ומיהו ק' דכיון דהתם צפ' טבול יום לית ליה נריכותא דאציו ואמו א"כ אציו ואמו דכ"ג ל"ל בשלמא דנזיר כולוהו [דריש] התם כדפריש' אצל צכ"ג קשיא דחסגי (צחק) [בחד] לגזירה שוה. וליכא למימר דסוגיא דהתם ידרוש גבי כ"ג מלאציו מת מצוה ולאמו לג"ש דהא ידעינן מת מצוה צכ"ג מלאחיו דנזיר כדקאמר הש"ס מה לי כ"ג לחודיה מה לי כ"ג ונזיר.

לכך נראה דהתם נמי צפ' טבול יום אית ליה נריכותא לגבי כ"ג אלא סבר כיון דגלי לן תרוייהו צכ"ג דאין חילוק בין זה לזה בין אב לאם, (כי) אם [כן] גילוי מילתא בעלמא הוא וליף נזיר מיניה הלכך דריש תרוייהו גבי נזיר (סתם) [התם] ב. מיהו נריך לומר דסוגיא דהכא חלוקה דמנריך גם לגבי נזיר תרוייהו לכך לא דריש מלאמו כהן הדיוט והוא נזיר כי התם. ועוד יש לישב גם הך דהכא דסברה כי ההיא דטבול יום, דדוחק הוא לפלוגי סוגיא דשמעתין אהיהא דפ' טבול יום דהא אידי ואידי ר"ע היא ואין סברה לומר דתרי תנאי נינהו אליבא דר"ע מדלא קאמר הש"ס כהדיא ב. ואף על גב דסוגיא דין עבד נריכותא מאציו ומאמו והתם דריש תרתי מאציו ומאמו נאמר דמקרא דכ"ג עבד נריכותא ולגלוי מילתא בעלמא אנזיר הוא ומעתה גם צנזר שוין ואייתר לן צנזר תרוייהו לדרשא כדדריש התם. וא"ת א"כ אמאי דריש הכא מלאציו ולאמו דנזיר תרוייהו למת מצוה לר"ע הא בחדא סגי. וי"ל דאין הכי נמי דהכא נמי נימא לאציו לחודיה למת מצוה ולאמו משום כהן הדיוט והוא נזיר כדדריש התם ומיהו לא חש לפרושי כל הדרשות הכא משום דסמין אסוגיא דהתם דפרק טבול יום וכן דרך הש"ס שמקצר במקום אחד ומאריך במקום אחר. וא"ת א"כ למה הזכיר לר"ע כאן דרשא דכ"ג ונזיר כדדרישין, (בסמוך) [נסמוך] נמי אסוגיא דהתם כמו שסומך דדרשא דכהן הדיוט ונזיר דדרשינן מלאמו שלא הביאה כאן לאותה הדרשא. ויש לומר היינו משום דאינטריך ליה להביא דרשא דכהן גדול ונזיר מלאחיו ולמימר (ל)מה לי כ"ג ונזיר כו' כדי לאפנויי ההוא לאציו ולאמו דכ"ג לגזירה שוה ומה שנכתבו שניהם אציו ואמו היינו משום הנריכותא שצנייהם וגם מיניה מקשינן לר' ישמעאל כ"ג ונזיר (עליה) [מנליה].

פירוש ארזי הלבנון

- פ. תמיה לי דא"כ מנ"ל למדרש מלאחיו כ"ג ונזיר דלמא אחיא לכהן הדיוט ונזיר, והיינו דלאציו גבי כהן גדול ממעט מת מצוה (כיון דלא ידעינן מלאחיו), ומכא הנריכותא נריך לכחוז גם לאמו, וגבי נזיר אחיא לאציו למעט מת מצוה ולאמו לגז"ש שטמא נגעו והו מופנה מנ"א, ולאחיו על כהן הדיוט ונזיר, וזע"ג (חי' רעק"א).
- פ. הנה נראה דפשוט להו דאין לא מצינן למרך דרבי פלוני (מקרי לנ ה' ריב"ס' קס"א ט"ז).
- תרי תנאי כיון שלא נזכר צכ"ס. ואולם ראיתי בתוס' דנכרות דף ט' דצ"ה לעולם שכתבו וי"ל דתרי תנאי אליבא דר"ע, אף דליחיה צכ"ס. וכ"כ בוצחים דף ז"א דצ"ה הא ר' יהודה עיי"ש. כי על כן נראים הדברים דדברי תוס' דנזיר הם מהר' פרץ כמו שסיימו ע"כ לשון הר' פרץ, וסתם תוס' פליגי עליה דאין נמי מצינן לתרץ תרי תנאי אליבא דרבי פלוני (מקרי לנ ה' ריב"ס' קס"א ט"ז).

ולאחותו נמי מפרש לר"ע דכתיב צתר לאחיו הואיל והתחיל לדרוש לאחיו כדפרישית שצריך לו, גומר* הפסוק עד סופו^פ. אי נמי משום דלר"ע איצטריך טפי לאחותו יותר מלרבי ישמעאל משום (דלית) [דלית] ליה לר"ע מה לי חד לאו כו' פ"ה. כל זה לשון מהר"ף:

[דף מ"ט ע"ב] ע"ל כל לאפוקי רחוקים. הנך לאפוקי הו' פירושא כמו נפקא ליה מהאי קרא, כלומר שמפסוק זה יוצאה הדרשא שלהם. משמע דמעל כל לחודיה דריש רחוקים מדדריש בסמוך נפשות לרביעית דם הצאה משני מתים. ודוחק הוא דהא גבי נזיר נמי כתיב על כל נפש ואפ"ה לא דריש מיניה רחוקים כי אס' מנפש^פ. לכך נראה דהכא נמי דריש רחוקים מעל כל נפשות ומ"מ דריש נמי מיניה רביעית דם משני מתים מדכתיב נפשות לשון רבים ולא נפש. ויש לתמוה למה ליה לר"ע גבי כ"ג קרא דרחוקים תיפוק ליה מק"ו מכהן הדיוט^פ כמו לתנא דריש פרקין או משום איסור שהיה עליו צהדיוטומו להיכא אלו כדפרישית לעיל דזה עיקר הטעם לעיל.

פירוש ארזי הלבנון

פר. פירוש, ודרשא ללאחותו [דהרי שהיה הולך לשחוט את פסחו וכו'] דדריש לה הכא ולא סמך להיהא סוגיא דזבחים, היינו משום דלאחותו כתיב צתר לאחיו, והואיל והתחיל לדרוש לאחיו שזה היה צריך לו לדרוש כאן ולא סמך על סוגיא דזבחים כדפירשו התוס' לעיל הלכך גומר ודורש את הפסוק עד סופו.

פה. כוונת דבריהם בזה לא הבנתי.

פו. חימה דלא מצינו בכל ס"ת ובכל החומשים דכתיב גבי נזיר על כל נפש רק על נפש מת לא יצא (א"מ).

וחפשי קצת בדברי התוס' במסכתין וכ"כ ברש"י וברא"ש, ובעוד קצת מקומות בש"ס דמיימו הראשונים ז"ל קרא דנזיר דלא כמות שהוא בס"ת שלנו וזה אשר העליתי בחיפוש קל. א. מ"מ ע"א חד"ה ולאמו כו' "על כל נפשות". ב. שם ד"ה כל ימי כו' "על כל נפש מת לא יצא" ג. שם ד"ה ועד כו' נזיר "על כל נפש מת". ד. מ"ט ע"א חד"ה ומשני כו' למעוטי אביו "ועל כל נפשות כו'". ה. שם, שם כו' דלרבי ישמעאל כלל דנזיר "על כל נפשות מת לא יצא". ו. שם, שם כו' דר"ע דנפקא לן קרובים "מעל כל נפשות". ז. מ"ט ע"ב תוס' דידן. ח. נ"ו ע"א חד"ה ע"ס כו' דכתיב "על כל נפשות מת". ט. פ"ה הרא"ש מ"מ

ע"ב ד"ה נאמרו כללות כו' נזיר "על כל נפש מת". הרא"ש נ"ו ע"א ד"ה איצטריך כו' דכתיב "על כל נפשות". יא. רש"י מ"מ ע"א ד"ה "על כל נפש". יב. רש"י מס' שבת קל"ב ע"א ד"ה עקיבא כו' "על כל נפש". יג. רש"י סנהדרין ל"ה ע"ב ד"ה יכול כו' על כל נפשות (עפ"י הג' הב"ח). יד. תוס' צרכות י"ט ע"ב ד"ה ולאחותו "על כל נפשות".

והנה בכל הנך מקומות המוצאים למעלה איכא למיתלי בטעות המעתיקים אשר צמזקו העיתים וכו', אבל מדברי התוס' כאן משמע להדיא דהכי היה הגירסא בס"ת שלהם וז"ע. אך יעויין בא"מ ובצ"ר אשר ראו לנכון יותר להגיה אף בדבריהם כאן כדי ליישבם על גירסת הס"ת שלנו.

פו. יש לדקדק דהא קי"ל אין עונשין מן הדין וא"כ מנ"ל שילקה על הרחוקים, דבבי האי גוונא אמרינן צפ' אלו הן הלוקין גבי אחותו שהיא בת אביו ובת אמו דלא אחייה מק"ו מאחותו שהיא בת אביו ואינה בת אמו דלטו משום שהיא בת אביו ובת אמו יהיה פטור. אלא ע"כ דאין עונשין מן הדין כדאיתא שם בדף י"ד ע"א וז"ע (בדף משה). אמנם לפוס' מה שכתבו התוס' דלאו ק"ו גמור הוא לק"מ אלא שצ"ע למה לא הביאו ראיה מזה לפירושם.

ופי' בחוס' לעצור עליו צשני לאחין ותימה קצת דהש"ס לא הזכירו כלל ונריך עיון.
לשון מהר"ף:

במתני' על אלו טומאות הנזיר מגלח על המת ועל כזית מן המת. דין צמגע דין צמשא דין
צאהל. ומפרש^[יט] צגמרא דהשתא על כזית מן המת מגלח על מת שלם לא כ"ש:

צצ"ל. מוהל מן המת כדמפרש צגמ':

יע"ל מלא תרוד רקצ. רקצון ועפרורית הבא מן המת וצגמרא מפרש שיעורא. תרוד
כף^{פח}:

יע"ל השדרה ועל הגולגולת. ואע"פ שאין עליהן^[ס] צשר כלל. וצגמ' צעי אי על תרוייהו או
על חדא מנהון:

יע"ל חצר מן המת ואצר מן החי שיש עליהם צשר כראוי. צפרק העור והרוטב (מולין דף
קכח:) מפרש שזה כ"כ^[יט] צשר שיוכל האצר לחיות ממנו אם היה מחובר לאדם חי
שיוכל להעלות ארוכה ואע"פ שאין צו כזית צשר:

יע"ל חצי קב עצמות. ומיירי שבאו מרוב מניינו או מרוב בניינו כגון שיש (צקצ) [קכ"ה]
עצמות שנשתצרו וחי קב עצמות זה מהן מעט מכל עצם ועצם^{פח}, והיינו מרוב מניינו.
ורוב בניינו מפרש לקמן שני שוקים וירך אחד או איפכא. ואע"פ שמטמא צאהל

פירוש ארזי הלבנון

פח. וצגמ' מפרש שיעור גדול זו הכף. רבא צגמרא לקמן צסמוך, ואפילו ר' יוחנן מודה
ליה אלא דחנא ושייר וכמ"ס החוס' לקמן דכ"ה
רבא (עפ"י קר"א, ב"ר, אליהו רבא אהלום שם, מורעק"א
עדיות פ"א מ"ו, ושפ"א). אבל הלח"מ פ"ז מהל'
נזירות ה"צ היין דברי החוס' על כוונה אחרת
עיי"ש, ועי' שפ"א.
פ"א. אבל הרמב"ם ז"ל רוח אחרת עמו דס"ל
(פ"ג מהטו"מ ה"צ) דכל טומאה מן המת
שאין הנזיר מגלח עליה אינה דין חורה.
פח. כוונתם דצעיין שיהא אותו חצי הקב נלקח
מעצמות שיש בהן רוב בניינו של מת או רוב
מניינו של מת מעט מעט מכל עצם אע"פ שאין
כאן רוב צנין או רוב מנין בשלמות. אבל אם יש
רוב צנין או רוב מנין בשלמות הרי זה מטמא
צאהל אפילו צפחות משיעור רוצע הקב [וכדחתן
צאהלות ריש פ"צ גבי אלו שמטמאין צאהל וקחשיב
רוב בניינו ורוב מניינו של מת אע"פ שאין בהן
רוצע], ואפילו הנזיר מגלח עליו צכה"ג וכדלחמר

צינונים

[יט]. ז"ל ופריך צגמ' כו' (ב"ר). [יט]. ר"ת כל כך. כ"ה דפוס"ג וצראשוים. [יט*]. א"ה לא הצגמי דחייא זו,
דאין יכלו החוס' לתקן כפשוטו דצלא ועמדו היה פשיטא. דמאי פשיטותא יש צלא עמדו יותר מבשעמדו. דבשלמא רבא
דאית ליה דלדא למימר דרקב הבא מן העקב לא יעשה גלגלין א"כ שפיר יש חידוש יותר בשעמדו ולהכי הכריח שפיר
דמייר בשעמדו דל"ה פשיטא. אבל צלא סבא דרקב העקב הנ"ל הו' שניהם שקולין. ולזה הוכרחו החוס' למימר דקמ"ל
דעקב מטערף למרוד רקב וק"ל.

ברובע הקב כדאיחא צהדיא צמחיתין [צפ"ק] [צפ"צ] דאהלות אלו מטמאין צאהל וקחשיב רובע עזמות הצא מרוב מניינו או מרוב צניינו, מ"מ הלכה הוא דאין הנזיר מגלח אלא על חצי קב. וליכא לפרושי חצי קב משאר עזמות שאינו מרוב צניינו ולא מרוב מניינו? דהא צאהל נמי לא מטמא מדללא קחני להו [צפ"ק] [צפ"צ] דאהלות צהדי הנך דמטמא צאהל צא:

ועל חצי לוג דס. ואע"פ שמתמא צאהל צרביעית כדאיחא צמחיתין דאהלות מ"מ אין הנזיר מגלח אלא על חצי לוג. ושיעורין הלכה למשה מסיני:

על משאו ועל מגעו ועל אהילו. דכל הני דחשיב לעיל מטמא דין צמגע צין צמשא דין צאהל: ועל* עזס* כשעורה על מגעו ועל משאו מגלח, אבל צאהל אפילו טמוי לא מטמא:

על אלו הנזיר מגלח. צגמ' (לקמן דף נג.) מפרש על אלו דרישא ועל אלו דסיפא למעוטי מאי:

ובזוה צשלישי וצצביעי וסותר את הקודמין. דכתיב והימים הראשונים יפלו: ואין מתחיל למנות נזירות דטהרה עד שיטהר. ול"ג צמשנה וציא קרבנותיו וכן מוכח צגמ' דאיצטא מיצטא ליה מתחיתין מני דא"כ פשיטא דרצנן היא צ:

אלא לקפחני צהלכות. לצעריני:

פירוש ארזי הלבנון

צב. מתחמיות צצריהס משמע דמלא תרוד רקב מטמא נמי צמגע. וכן משמע נמי פשטא דמתחיתין דאכולהו דקחשיב קחני על מגען. מיהו צחולין (קכ"ה ע"צ וקכ"ו ע"א) מסיק תלמודא דרקב אינו מטמא צמגע, וכן פסק הרמב"ם פ"ו מהל' נזירות ופ"צ מטומאות מת. ועי' צמאירי כאן מש"כ צה (פכ"י צ"מ).

צג. כוונתם דל"ג וציא (וכמו שהוא צצירסת המשנה שצירושלמי). דלשון זה מורה דקאי אדלעיל מיניה דצעי עד שיטהר וציא קרבנותיו, וא"כ מאי מיצטא ליה לגמרא מתחיתין מני. אלא דגרסינן ומציא את קרבנותיו (וכמו שהוא הגירסא לפנינו) דצה י"ל דהוא ענין צפנ"ע דקמ"ל דצטומאות דתנא כאן צירשא מציא קרבן ולאפוקי צסיפא דסככות וכו'. והתוי"ט הדין דל"ג גס ומציא את קרבנותיו ולא דק. (צ"ר).

צד. אין כוונתם ו"ל דלפי"ו רובע הקב הצא מרוב מניינו אה"י דנזיר מגלח עליו, דא"כ אמאי הוצרכו לדחות מפ"צ דאהלות מדללא קחני לה דאמאי לא דמו צמחיתין דהכא גופא מדללא קחני אלא חצי קב ולא קחני רובע הקב אלא ודאי דלעולם אינו מגלח הנזיר על רובע הקב משום דהלכה היא צנזיר דאינו מגלח אלא על חצי קב, וכוונתם לענין חצי קב צלצד דליכא לפרושי דמגלח עליו אף שאינו מרוב המנין וכו'. ועוד אפשר לומר דאה"י דכוונתם היינו דעל רובע הקב הצא מרוב מניינו מגלח, והא דלא דמו צמחיתין דהכא דלא קחני לה משום דאיכא מאן דאמר דשייר נמי רובע הקב וק"ל (צ"מ).

צא. עי' צב"מ שהקשה לצצריהס דהשתא נמי תיקשי אמאי לא חשיב לה התם צפ"צ דאהלות משנה ג' גבי הנך שאינן מטמאין צאהל, עיי"ש דצבריו.

כך שנה לי רבי מאיר. במשנה על המת ועל כזית מן המת. ורבי יהודה לא היה שונה על המת במשנתו משום דכל שכן דמכזית מן המת וכו' יד:

[דף ג' ע"א] **עדיין** יכול להקשות ולומר על אבר ממנו מגלח כדמתן במתניתין, ומיירי דאפילו אין עליו כזית בשר כדמתן פ"ק דאהלות שהאזנים אין להם שיעור כל שכן על מת שלם ואכתי מאי קמשמע לן על המת:

אלא כדאמר ר' יוחנן לא נזרכה אלא לנפל שלא נתקשרו אבריו בגידין. (ואית) [ואין] זו כזית בשר^צ, ואבר מאותו נפל אינו מטמא בזהל כיון שאין זו גידין דלא מיקרי אבר אלא עזם ובשר וגידין, ועל כל המת מגלח אע"פ שאין לו עדיין גידין^צ. והא דקאמר הכא כדאמר ר' יוחנן^צ פי' רבינו יצחק דאמתניתין דאהלות אמרה דקחתי המת וכזית מן המת דמטמא בזהל [ו]מוקי לה רבי יוחנן בנפל שלא נתקשרו אבריו בגידין:

רביא אמר לא נזרכה אלא לרוב בנינו ולרוב שאין בהם רובע עצמות. והיינו על המת דקחתי במתני' דליכא אבר שלם ולרבותא נקט שאין בהם רובע עצמות דשיעורא דזויר הוא בחצי קב, אלא לרבותא [נקטיה] דאע"פ שאין זו רובע עצמות הוא מגלח עליו* כיון שיש זו רוב הבנין או רוב המנין. אבל אם אין זו רוב הבנין או רוב המנין אינו מגלח אלא^כ יש זו חצי קב^צ כדאמרינן במתני' (לקמן דף נד.) דאין מגלח על אהל רובע עצמות. ואית ספרים דגרסי לא נזרכה אלא לשדרה וגולגולת שאין זו רובע עצמות. והכי נמי צפרקין לקמן (דף נג. ושם) פריך והאמר רבא לא נזרכה אלא לשדרה וגולגולת שאין זו רובע עצמות ולא מצינו שאמרנה] רבא בעלמא אם לא כאן ולכך הגיהו בספרים כן. ולא גרסי' ליה דהכי מצינן למימר דעל המת דמתני' איירי בשדרה וגולגולת והא

פירוש ארזי הלבנון

צד. כוונתם במילת וכו' הוא אבר מן המת דקחתי, דגם ממנו פריך לקמן על אבר ממנו מגלח על כולו לא כל שכן (רש"ע).

צה. אבל בדאית ביה כזית בשר אף מנפל כזה מטמא וכמ"ש בירושלמי עלה דמתניתין (בר"י). וכוונתו מדאמר' התם שאל תנייתא וחזר מישאל קדמייתא עי' במפרשים שם ודו"ק.

צה*. וצריך לומר לאוקימתא זו שלא נתקשרו אבריו בגידין, דה"ה כל אבריו לא קרשו עדיין ולא היו בכלל עצמות. דאי לאו הכי אכתי מיקשי אם על רוב מנין או בנין עצמות מגלח על כולו לא כל שכן, ולקמן בסוף דיבור הסמוך מספ"ל לתוס' אי מגלח הנזיר על רוב מנין או בנין לר'

יוחנן, ועוד דעיקר דברי ר' יוחנן נאמרו גבי מתני' דאהלות כמ"ש התוס' והתם חנן להדיא רוב מנין ובנין, א"כ כל שכן כולו (עפ"י קר"א). ואחי שפיר לפי"ז דלא תקשי נמי משדרה וגולגולת דמגלח עליהן על כולו לא כל שכן. צו. שלשון "כדאמר" משמע שהדברים נאמרו במקום אחר.

צז. ר"ל דאם אין זו רוב הבנין או רוב המנין בשלמותם רק יש זו מעט מכל עזם ועזם של רוב בנין או רוב מנין איז אינו מגלח אלא א"כ יש זו חצי הקב. אבל אם לא נלקח אותו חצי הקב מעצמות של רוב בנין או מנין, איז אפילו בזהל אינו מטמא כמו שהוכיחו התוס' לעיל, ועי' מש"כ בהע' פ"ט.

קחני צמחני' צהדיא ועל השדרה ועל הגולגולת. לכך יש לגרוס [אלא] לרוב צנין [ולרוב מנין] דלא תניא צמחני' בפירוש. ומהאי טעמא נמי ניחא אמאי לא משני רבא אמחני' דאהלות כדמשני הכא^א על המה דקחני התם לרוב צנינו או לרוב מנינו, משום דצמחני' דצאהלות קחני צהדיא על רוב צנין או על רוב מנין דמטמא צאהל הלכך ליכא לפרושי התם על המה אלא כר' יוחנן^ב. וא"כ לר' יוחנן תנא ושיר צמחני' רוב צנינו ורוב מנינו אי ס"ל דגזיר מגלח עליהו^ג:

ת"ר איזו נלל צהר המה שקרש. כך היא הצרייתא*. בשר המה שקרש. שנימוח הצהר מתחלה ואח"כ קרש. וכן מוהל שהרתיח, מוהל היוצא מן המה והרתיחו צאור והעלה רתיחות היינו נלל וכיזת מטמא צאהל:

היבבי דמי אי לא ידעי' דדידיה הוא. כלומר שאין אנו יודעים אם המוהל הזה מצהר המה שנימוח או מכיחו וניעו שהן טהורים^ד: כי קריש מאי הוי. היכי מגלח על הספק: ואי דידעינן דדידיה הוא (ו)אע"ג דלא קריש נמי, ול"ל דקריש כיון דידעינן שהוא מצהר המה:

פירוש ארזי הלבנון

להדיא י"ל דחני והדר מפרש.

צמ. ושיר תרמי, לרוב מנינו ורוב צנינו תרמי חשיב, ולא תיקשי מאי שיר דהאי שיר. מיהו קשה לרבא אמאי לא חשיב צמחנין נפל שלא נתקשרו אצרו צניין אי ס"ל דגזיר מגלח עליו ומאי שיר דהאי שיר. ואפשר דאה"ג לרבא אין הגזיר מגלח עליו. ואע"ג דלרבא מפרש על המה דצפ"ב דאהלות כר' יוחנן צפ"ל שלא נתקשרו אצרו כמ"ש התוס', מ"מ י"ל דדוקא לענין עומאת אהל אצל הגזיר אין מגלח עליו דומיא דרובע הקב ורביעית הלוג דס דמטמו צאהל ואין הגזיר מגלח עליהם. ועי'ל דס"ל לרבא דנפל לא חשיב שיר דצכלל מה דקחני צמחנין הוא, וכ"כ ה' שושנים לדוד ו"ל. ועי'ל דשיר נמי מה שנסרק ושלדו קיימת וכן מה שנחלצלה נורחו שהצא הר"ש פ"ב דאהלות וכן נמי שלא דלא מקריא מה כמ"ש התוס' פ"ג דגדה דף כ"ז ע"א ד"ה מ"ט וכו' בסוף דבריהם לחד תירוצא עיי"ש (ד"מ).

ק. כדקיימא לן פרק כיסוי הדם (דף פ"ז ע"ב)

צמ. מש"כ ומהאי טעמא וכו' נראה כוונתם ו"ל דמהאי טעמא שדחו גירסת הספרים דגרסי שדרה וגולגולת, דליכא למיגרס הכי שהרי כבר תני להו להדיא צמחנין. מטעם זה ניחא דתירוצא דרבא אי אפשר לתרץ רק אמחנין דידן אצל אמחני' דאהלות ליכא לתרץ כן שהרי כבר תני להו צהדיא צמחני' שס.

וקשה קצת דאף כי נימא דליכא לטעמא דהתוס', וכי מה קושיא היא זו אמאי לא משני רבא הכי אמחני' דאהלות, וכי היה קמי רבוחינו התוס' ו"ל גמרא על מסכתא זו ורואו כי רבא לא חירץ כן התם, וז"ע. ואולי שדקדקו כן משינוי הלשון דגבי תירוצא דר' יוחנן נקט "כדאמר ר' יוחנן" דמשמע דקאי אמחני' דאהלות כמו שדקדקו לעיל, וגבי תירוצא דרבא נקט "רבא אמר", משמע דדבריו נאמרו אמחנין דהכא דוקא. ואמנם יעו' צרא"ש ו"ל דיי"ס דגרסי כדאמר רבא וז"ע.

ועי' בתוס' ר"פ דמייתי לתרץ קושיית התוס' על אותה הגירסא, דאע"פ דחני שדרה וגולגולת

א"ר ירמיה צסחם. כלומר ידיעין דבא מזה המת אצל לא ידיעין [אי] מוהל זה מבשרו או מכיחו. קירש ודאי מוהל הוא הבא מבשר המתא. ואי לא קירש כיחו וניעו הוא. וה"נ יש לפרש גבי הרתיחא דלא ידיעין [ממה הוא] וכי הרתיח והעלה רתיחתו ודאי מוהל הבא ממהמת הוא וזהו נלל. לא הרתיח כיחו וניעוהו הוא:

יש נלל לבהמה. כוית מן הנבלה שנקרב מאליו ונימוח מי מטמא צמגע וצמשא או לאו. ולא לענין גילוח דנזיר קצעידי:

טומאה חמורה. היינו טומאת נבילות לטמא אדם צמגע וצמשא:

עד לגר. עד שתפסל מלאכול לגר כדכתיב (דברים יד) לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה הראויה לגר קרויה נבילה לטמא צמגע וצמשא והכא כיון שאינה ראויה לא מטמא וליכא למיזעי מידי אי יש נלל דאפילו אם תימצי לומר דיש נלל לבהמה הכא טהורה כיון דכבר נפסלה מאכילת גרידי:

וטומאה קלה. פי' שאר אוכלין [טמאין] שאינן מטמאין אלא [צ]כציה לשאר אוכלין ומשקין, (ו)מטמאין טומאת אוכלין עד שיפסלו מאכילת כלבדי. ומהאי סיומא לא נפקא מידי לסוגיא דידן אלא אגב רישא נקטיהדי:

פירוש ארזי הלבנון

זהא פליגי דלסדרת המקשן אפשר לבשר דלא הדר קריש ולכן פריך אי ידיעין דדידיה הוא אע"ג דלא קרש. אצל ר' ירמיה חדית ליה דבשר קריש לעולם ולכן כי לא קריש ודאי דכיחו וניעו הוא וז"ע. ויש לישב דהא דאמר אע"ג דלא קריש אין ר"ל דבדקוהו דלא מצי הדר קריש, אלא ר"ל אע"ג דלא נבדקיה כלל אי הדר קריש, פשיטא דמטמא כיון דבשר המת הוא וק"ל.

קה. משום דנזיר אינו מטמא אלא לאדם ולא צנפס צהמה דאמרינן לעיל מ"ח ע"א שומע אני אפילו נפש צהמה ת"ל כו' וק"ל (צ"מ).

קה. מדצריהם שכתבו ואפילו אח"ל יש נלל לבהמה הכא טהורה. יש לדקדק לכאורה דלכד מלענין טומאה איכא עוד נפ"מ לענין נלל אי חשיב כבשר או לאו, שעל כן כתבו דאפילו אם תמצי לומר דלדיינים אחרים יש דין נלל צהמה מ"מ לענין טומאת נבילה לא מטמא כיון שאינו ראוי לגר, וז"ע. אח"כ ראייתו בתפארת ציון עיי"ש מש"כ. קה"י. עי' צבורות דף כ"ג בפלוגתא דהר"י ותוס' צה ומהכא סיעתא לפי' התוס' שם. מיהו

דמשקין היוצאין מן המת אינן אב הטומאה (תוס' פ"ד).

קא. והיינו משום דכיחו וניעו לא יבא לו קירוש לעולם (תוס' פ"ד). ולפי"ז הו"ל ר' ירמיה והמקשן פליגי במציאות, שלפי דעת המקשן דכיחו וניעו שייך שיקרוש ולכן פריך כי קרש מאי הו' שמה כיחו וניעו הוא. אצל ר' ירמיה חדית ליה דכיחו וניעו אינו קרש ולכן אי קרש אין כאן ספק אלא ודאי דבשרו הוא וק"ל (צ"מ).

קב. דגבי הרתיח נמי איכא לאקשויי אי לא ידיעין דדידיה הוא כי הרתיח מאי הו' וכו'.

קג. לכאורה היה נראה להגיה דכ"ל לא הרתיח דילמא כיחו וניעו הוא, וכלשון הגמרא. וכן הוא בש"ט לח' אדורא. אצל מה נעשה שהמשל"מ (פ"צ מהל' טומאת מת ה"א) כתב דמדברי התוס' נראה דאם לא קרש פשיטא דכיחו וניעו הוא, וכ"כ המנ"ח מנ' רס"ג. וז"ע לפי"ז מה ראו התוס' לנטות מלשון הגמ' דנקט דילמא, ובפרט שלפי"ז יגדל הממלוכות צין סדרת המקשן לדר' ירמיה, עי' הע' ק"א. ומעתה צריכין לומר דאף

א"ל למד טומאה חמורה עד לכלבקי מאי. כלומר לדדיה איכא למיזעי מי הו [נלל] של
זהמה חשיב כבשר נבלה ומטמאה לאדם במגע ובמשא שהרי אכתי ראי לכלב הוא או
לא גמירי נלל זהמה להחשב כבשר ואע"ג דראוי לכלב עפרא בעלמא הו ואינו מטמא:

ת"ש המחה צאור: טמא. גבי נבלת עוף טהור מיתניא (חולין דף קב.) המחה לשומן של
נבלת עוף טהור צאור טמא דמשום הכי לא נפסל מלאכול (לכלב) [לאדם] [כא] כדמעיקרא
דרך להמחות שומן צאור:

בבבב טהור. דכשנימות במה הוא מסרים מחוס השמש ואינו ראי לאכילת אדם^ק ולכך
הוא טהור ואי ס"ד יש נלל לזהמה^כ וה"ה לנבלת עוף טהור אפילו במה נמי
ליטמא דאכתי הו ראי לכלבקי אלא ש"מ דאין נלל ולכך הו טהור^ק. אבל צאור מיהא כיון
שהמחה בידים עדיף מנלל [דנלל] לא* הו אלא כשנרקב ונמחה מעצמו. ומשני אימת קא
ממחו [ליה] לבתר דקא מסר וצתר דאסר מכת החמה מבאיא למאד דה"ל כעפרא
דאף לכלב אינו ראי ולא דמי לנלל דזהמה שנמחה בלא חמה וראוי אכתי לכלב:

פירוש ארזי הלבנון

יש לדחות ועי' בחולין דף ע"א (שמי נזיר, ועי' קא. יש למחוי דלפמ"ש תוס' דנבלת עוף טהור
איירי ח"כ כיון שנפסלה מאכילת אדם ודאי ב"מ).

דבעלה ממנה תורת טומאה אפילו למ"ד עד לכלב
דשאי נבלת עוף טהור דאכילה כפי זה ויש
לה דין תורת אכילה כמאכלות אסורות שאינה
מטמאה אלא בתורת אכילה ממש ולהכי אם אכל
ממנה בית ככדי יותר מכדא"פ אינה מטמאה,
ולהכי נמי אצטריך ריביא דקרא להמחה וגמעה.
ונהי דאחרצי המחיה וגמעה אבל במה דנפסלה
מאכילת אדם לאו אכילה היא. כן הקשו המפרשים
עי' קר"א, ובצו"א טב"י סי' ד' בהוספות סק"ד
היח זה בצע"ג. ועי' בהגרי"פ על הרס"ג (ל"ח
ע"ו ע"ז ע"ח) מש"כ ליישב.

קט". ולא יכול היה לתרץ דברייהם זו אולא למ"ד
טומאה חמורה עד לגר, דהך פלוגתא אי עד
לגר או עד לכלב פלוגתא דאמוראי היא בצבורות
דף כ"ג ע"א.

קו. וק"ק אמאי לא מיבעיא ליה הכא גם כן
בטומאה קלה שהיא טומאת אוכלין. וי"ל
דמשמע ליה דלא גמירי נלל אלא לענין כשיעור
כזית ולא כשיעור ביצה, ומה"ט נמי לא מיבעיא
ליה אי יש נלל בטומאת שרץ משום דשיעורו כעדשה
כמ"ש במקובצת עי"ש (ב"מ).

קו. עיקר זו הפלוגתא אימת בצבורות דף כ"ג ע"א.
קח. לכאורה לפוס מאי דבעי המקשן לאוכוחי דליכא
נלל בזהמה ח"כ אפילו אי הוה אכתי חזי לאדם
אעפ"כ אינו מטמא משום דלא חשיב כבשר. ולא
דמי להמחה צאור דהתם המחה בידים ולא חשיב
נלל כמו שמחלקים החוס' בסמוך למ"ד עד לכלב.
ומיהו צמ' לעיל משמע דקים להו דנלל הו ודאי
אינו ראי לגר וז"ת.

ציונים

[כא]. עפ"י פי' הרא"ש ז"ל, וכ"ה בתם דרך, וכן יצד הרש"ש. (וכן בצור"פ ובצור"ט ובשיטה למכ"א לימא חיצת לכלב). ח"ל
הב"מ, חיצת לכלב אינה בדקדוק שהרי ע"כ אפילו לאדם נמי אינו נפסל דאל"כ תקשי מיהא למ"ד עד לגר, לכן נראה
למחקה וק"ל עכ"ל. [כב]. בגיטא שלפנינו אינו כן אלא "ואי ס"ד עד לכלב כו". ובצור"פ הביא ב' הגירסאות
וכתב דהעיקר כמו שהוא גירסת החוס' לפנינו. וכ"ה הגי' בבתי מיינו.

תנן התסין. בפרק [חמישין] דמכשירין: כל הנזק טהור. שאם יצק ועירה משקין טהורים לתוך משקין טמאין מלמעלה למטה לא נטמאו הטהורים דנזק אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה:

חזין מן דבש הזיפים. בפרק במרא דסוטה (דף מח:) מפרש רבי יוחנן מאי זיפים דבש שמזיפין אותו לפי שהוא עב יותר מדאי ומשימין בו מים ואינו ניכר. רש"ל אומר על שם מקומו שנאמר (יהושע טו) זיף וטלס ובעלות: ו[ה]צפיחית. כמו כלפיחית בדבש, כלומר שרודה אותו מן הכוורת מעורב עם השעוה. ובערוך פירש עיסה שנטוגגת בדבש. צאלו נזק טמא דמתוך שהוא עב [הרצה] חשיב אוכל וכאלו העליון והתחתון מעורבין יחד זה בזה ולכך הנזק הוא חיבור:

[דף ג' ע"ב] **בית** שמאי אומרים אף מקפה של גריסין. [פולין] שנכחשו בריחים של גרוסקות: ושל פול. שלמים ועושה מהם תבשיל, כמו כן חשיב אוכל והוא חיבור: מפני שהיא סולדת לאחריה. כשנהפך התבשיל של מקפה ופוסק מלשפוף העמוד סולד וחוזר לאחריו מתוך שהתבשיל עב ואית ציה רירי והם מחברים האוכל להיות יחדיו:

יש נזק לאוכלין. כגון המחה שומן ועירהו לתוך אוכלין טמאים. ולרבנן קמיעעא ליה מי אמרי' אינון משום דאית צהו רירי פירוש דבש הזיפים והלפיתות אמרו חכמים דהו חיבור משום דאית צהו רירי כלומר שהן קולדים לאחריהם ואע"ג דפליגי אמקפה של גריסין דאית

פירוש ארזי הלבנון

ק. בנמרא. חנן התם כו'. נראה דאגב דבשי דבשי נזל ופשיט ליה מחלב שהמחה, לכך מיייתי נמי צעיא דנזק הכא משום דדמי למאי דבשי למיפשט נמי מחלב שהתיכו ודו"ק (כ"ח).

ק. יש להסתפק ביסוד דין זה דריר הסולד לאחריו עושה חיבור, אם טעם הדבר הוא מפני שהריר מחשיב את דיצוקן זה בזה ולכך חשיב חיבור. או שמא הטעם מפני דכששז הריר לאחריו הוא מושך עמו טפה מן התחתון ומטמאה הטיפה הטמאה את העליון. ונפ"מ אם יפסיק את הנזק בצדן רחצה שלא יסלוד מהתחתון לעליון. דלטעם הראשון כבר נטמא העליון משעת חיבורו. אבל לטעם השני כל שלא שז הריר לאחריו נשאר העליון טהור כבתחילה. ומלשון התוס' שכחצו דהרירי מחצירן את האוכל להיות יחד, משמע כהטעם הראשון. וכן משמע מתוך הסוגיא עצמה

דמספקא ליה אי טעמא דת"ק משום רירי, ואם איתא כהטעם השני דהסולד לאחריו אינו עושה חיבור רק מושך עמו משהו מן התחתון ומטמאה הטפה הטמאה להעליון, א"כ קשה אמאי פליג ת"ק אמקפה, והרי במקפה נמי אית ציה רירי ומושך הטפה טמאה עמו. אבל אי ימא כהטעם הראשון דמשום רירי חשיב כמחברים זה לזה א"כ שפיר נחלקו במידת הריר עד כמה יהא סמיך הריר כדי שישחב חיבור וכמו שכחצו התוס' לקמן בסמוך. ועוד משמע בסוגיין בסמוך דגם אוכלין אי הו צהו רירי הו נזק חיבור, אף דלאוכלין ע"מ לטמא אחרים צריך כביצה, ולא מסתבר שחזר כביצה לאחריו מן התחתון. וכן בר"מ פ"ז מטו"א משמע דמשום חיבור הוא, אבל ל' הרא"ש והר"מ בפירוש משמע שהחזר מטמא את העליון. וכן משמע מפ' התו"ט פ"ב מטבו"י מ"ז (עפ"י חו"א מכשירין סי' ו' סק"א).

להו ירירי [הני ירירי] לא חשיב לת"ק"א וצ"ש סביר אע"ג דלית להו כולי האי ירירי חשיב לחצר העליון למחמתון ושאר אוכלין לית בהו ירירי והלכך לא שייך בהו נזוק. או דלמא טעמא דת"ק משום דסמיכין משום שהם עצים ושאר אוכלים נמי סמיכין. אכל לצ"ש לא קא מיציעא ליה דמדקאמר מפני שהן קולדין לאחוריהן אס כן טעמייהו משום יריריב:

ת"ש חלב המת שהוא שלם. פי' כזית שלם והחיכו טמא. החיכו כמו חיטכו^[כג] שהמחהו באור טמא כדמעיקרא דמעיקרא היה צו כזית שלם ועדיין ישנו כולו ביחד כדמפרש בסמוך, או משום דנזוק הוא חיבור. הלכך אפילו כי החיכו (אפי' שאס) [אי אפשר ש]לא היה מחובר ביחד ע"י נזוק, ואי משום שלא נפרד מעולם זה מזה כדמפרש בשנינויא: היה מפורר. פירורין של חלב המת שלא היה מעיקרא זית שלם אע"ג דהחיכו באור ונעשה הכל חתיכה אחת טהור כדמסיים בתוספתא דאהלות פרק רביעי מפני שחיבור אדם אינו חיבור וקודם שהחיכו לא היה כזית מחובר יחד ולא היה מטמא הנוגע במקצת [אין] אפילו הנוגע בכולו למאן דלית ליה נוגע וחוזר ונוגע (חולין קד): לכך כי החיכו נמי לא חשיב זית שלם כיון שחיבור זה בא ע"י אדם. ואע"ג דרביעית דם הבאה משני מחים מטמא למאן דאית ליה [יש] אס למקרא דכתיב על כל נפשות מת] (סנהדרין דף

פירוש ארזי הלבנון

ק"א. מצאנו שהתוס' מפרש דמשום ירירי היינו דלת"ק יהא מועיל ירירי לחוד אע"ג דלא סמיכי, שעל כן הוצרכו לומר דבמקפה לא חשיב הני ירירי לת"ק. ולכאורה היה מקום לפרש דלא כהתוס' היינו דלעולם צעי סמיכי אלא דמיציעי ליה אי צעי גם כן ירירי או דסגי בסמיכי לחוד, אשר לפי"ז שפיר פליג ת"ק אדצ"ש במקפה כיון דלא סמיך הוא. שהרי על כרחך צריכים לומר לכל הפירושים דמקפה לאו סמיך, דאי סמיך הוא א"כ ע"כ ת"ק דמטהר במקפה לא ס"ל דסמיכי לחוד מהני ומאי קמיצ"ל אי טעמא דת"ק משום דסמיכין הוא (עפ"י קר"א). ולפי"ז מש"כ התוס' בדבור שלפניו ח"ל ומתוך שהבשיל עב וכו' עכ"ל, צריך לחלק ולומר דעב לחוד וסמיך לחוד, וצ"ע.

גם צריך להתיישב בלשון המאירי ז"ל שכתב ח"ל אכל המקפה כו' אף עי פי שהן עצות מ"מ אין בהם יריס שיצלוו בתוך העמוד החוזר וכו', עכ"ל וע"ש בהמשך דבריו וכעת לא ירדתי להבנת דרכו בסוגיא. שזו ראיתי בסד"ט שהאריך טובא בציבור הסוגיא על כל שיטות הראשונים בה עיי"ש.

ק"ב. ולכאורה נראה מלישנא דבית שמאי דאמרי אף מקפה וכו', דמודו בהא דאמר ת"ק אלא שמוסיפין על דבריו. ואי טעמא דת"ק משום דסמיכי גם צ"ש מודו ליה אלא דמוספי דאף דאינן סמיכי רק דאית בהו ירירי גם כן הוא חיבור. וכן משמע מדברי התוס' ענאם לקמן בד"ה מירי איריא. ואולי כוונתם דלא תימא דהאי צעיא אינה אלא לצ"ש (רש"ש).

ציונים

[כג]. ה"ר הגיה בדברי התוס' דצ"ל "החיכו שלא חתכן רק שהמחיהו באור וכו'". אכל האמת יורה דרכו שדאי צריך להגיה כמו שנמצא בתוס' חכ' אירא וכו' ל" פ"י כזית שלם וחיטכו טמא. חתכו כמו החיכו שהמחהו באור וכו'. והיינו שגירסת התוס' גנמ' היה "וחיטכו" ולא כמו שהוא לפנינו "והחיטכו". ועל זה באו לפרש דצ"ל חיטכו פירשו החיכו. וכן צ"י מיינן וכן בדפוס וגליה הגירסא "חיטכו" וכן ברש"י הנדפס בדפו"ג גרס חיטכו. ובדפוסים הגיהו בדברי התוס' עפ"י נוסחת הגמ' שלפנינו ובכך נתחלפה ונשתבשה המשמעות, וק"ל שו"ר צ"מ שאף הוא גורס בדברי התוס' כמש"כ וכתב שאף גירסת הר"ש (פ"ג מ"ד) כן היא.

ד. וכן שני חלאי זיתים משני מתים דטמא במס' אהליות (בחוספתא פ"ד) י"ל דהיינו דוקא לענין אהלית לפי שראוי להאחיל על שני החלאין יחד אבל בגיעה לא מטמא קיד. והא דאמר ר' צפי' [שלישי] דאהלות (מ"ג) הנוגע בשני חלאי זיתים מן הנבלה טמא קיד, י"ל דהתם מיירי שיש בשר מרודד ציניהן המחדרם יחד וכי האי גוונא משני בפרק העור והרוטב (פולין דף קכד:). וא"ת תפשוט מהכא דחיבורי אדם אינו חיבור קיד. וי"ל היינו דוקא בטומאת מת שהטומאה בזה ממנו לנרפו לכזית לטמא אחרים ואפשר להיות שכן הקבלה אבל לנרף האוכלין לקבל טומאה בכדיה מעלמא התם חיבור אדם הוא חיבור כי הך דכל האוכלין מטמאין לכדיה קיד:

וא"י ס"ד אין נזק לאוכלין שלם והחיכו נמי ליטרה. [פי' משום ד] כזית חלב כשנותנין על האש א"א שלא נפרדה טפה אחת ממקום חיבורה מחמת ההתכה אי נזק אין חיבור

פירוש ארזי הלבנון

דמטמא לטמא טומאת אוכלין בכדיה היינו נמי טעמא משום דהאוכלין קבלו טומאה מאחרים לזה מהני להם חיבור ע"י אדם (כ"כ הב"ר ועי"ש מה שמחה על דבריהם).

ק. דבריהם ז"ע דהא ר' עקיבא הוא דאית ליה הכי דרביעית הבא משני מתים טמא (ומייתי לה בפירקין לקמן נ"ב ע"א), והלא ר"ע ס"ל יש נוגע וחוזר ונוגע ואפשר דמטמא בנגע כולו קאמר ולא קשיא מידי (גאון אברהם וסד"ט). ובלאו הכי לא ידענא מאי קושיא דהא ר"ע קרא קדריש מדכתיב ועל כל נפשות מת לא יבא. ועד כאן לא שייך לדון אי חיבורי אדם הוא חיבור או לא הוא חיבור אלא היכי דבעינן שיעור שלם ונחלק, בזה יש לדון אם חוזר וחיבורו כדי אדם אי חשוב שיעור שלם או לא אבל היכי דמיעקרא הכי טימא רחמנא א"כ זהו הוא שיעור שלם שלו. ואולי כוונת קושייתם מדרבנן לא פליגי עליה דר"ע אלא בצא מב' מתים אבל בצא ממת אחד מודו דמטמא ומטמא אפילו בנגע קצתו דומיא דבא מב' מתים לר"ע דמטמא בכל ענין דהא קרא קדריש, ולרבנן הא ליכא קרא ועל כרחק משום דחיבורי אדם חיבור (סד"ט דף ל"ה ע"ש בארזי).

קיד. מלשונם ז"ל משמע שבאו לחלק בין אהל למגע, וזה חימה כמבואר בחולין (שס) דלמ"ד יש מאהיל וחוזר ומאהיל יש נוגע וחוזר ונוגע ולמאן דאמר אין נוגע וחוזר ונוגע אין מאהיל

קטו. גם קושייתם זו אינה מצין מאי קושיא הא ודאי בנגוע ככולו קאמר וכמאן דאמר יש נוגע וחוזר ונוגע. ומה שחיראו דמיירי שיש בשר מרודד ציניהם כו' תמהני טובא דהא לא מהני אלא לענין משא ולא לענין מגע כדמבואר התם. ואי דכוונתם ז"ל במרודד וכשאוהו בקטן הגדול עולה עמו דמהני נמי לענין מגע וכמרודד דרישא דמתני' דחולין התם דאוקימנא לה במרודד. אבל האי לאו כשני חלאי זיתים מיקרי. ועוד דא"כ מאי טעמא דר' דוסא דמטהר (סד"ט שס).

קטו. לשון תפשוט לאו דוקא דאינה צריכא בשום מקום ועיקר קושייתם מהיחא דכל האוכלין מטמאין לכדיה שהזכירו בסמוך בסוף דבריהם דמשנה היא סוף פ"ד דמעילה דף י"ו ע"א (ב"מ, ב"ר).

קז. מיהו לדעת הראשונים דס"ל דאוכל פחות מכדיה מקבל טומאה ע"כ מפרשי הך דכל האוכלים מטמאין לכדיה דמיירי לענין לטמא אחרים. אך התוס' לשיטתם דס"ל לעיל דף ל"ו ע"א ובשאר מקומות דאין אוכל מקבל טומאה אלא בכדיה (עפ"י ב"מ וע"ש).

אי נמי איכא לפרושי תמניתין דהתם לענין לטמא אחרים, ועיקר כוונת התוס' לחלק בין טומאה הבא מעצמו בטומאת מת שבה אם נפרד הזית הוא בטומאה חלוקה ואינו מטמא ע"י חיבור, לבין טומאה הבא מעלמא כגון צירוף אוכלין לקבל טומאה מעלמא הוא חיבור והציאו ע"ז ראייה מהא

דאי אפשר שאותה טפה אינה מחוצרת לשאר החלב ע"י נזוק דאי לא חשיב חיצור הרי נפרדה הטפה ואין כאן כזית^[א]:

בגון זהדי דמרתח ליה סליק עמוד לפומיה דמנא וקירש דאיחיה כוליה גבי הדדי. כשנתן ע"ג האש והרתיח עלה כזית לפומא דמנא צבת אחת מכח האש וקירש דהשתא איחיה כוליה גבי הדדי^ד. וז"ל דקירש אפומא דמנא דאילו לא קרש אלא חזר ונפל למקומו אין נופל יחד אלא דרך נזוק שאין כח האש מסייע ליפול כמו שמעלהו וכי סליק סליק צבת אחת וכי נפיל נפיל דרך נזוק:

ת"ש אף מקפה של גריסין ושל פול מפני (שידים) [שהן] סולדים לאחוריהם. [אלמא] טעמא [דצית] (ד) שמאי משום רירי^[ב] הכי נמי מסתברא טעמא דת"ק משום רירי אלא דת"ק צעי רירי טוצא ותפשוט דלשאר אוכלין דאין להם רירי אין נזוק:

בזירי איריא התם משום דסמיכי. דבש של זיפים וזפיחית דהוי חיצור לרבנן היינו משום דסמיכי ולא משום רירי וזהו פליגי דצית שמאי סברי אף כי לא סמיכי הוי חיצור כיון דאיכא רירי כגון מקפה של גריסין ולת"ק רירי לא מעלה ולא מוריד:

בז"א פיסת יד. מתחילת פיסוק האלצעות עד הזרוע:

ישבן מעיקר אלצעות ולמעלה. עד ראשי האלצעות:

חד שיעורא הוא. כך מחזיק באלצעות כמו צפיסת יד:

אמר ליה רב שימי^[ג]. שנוייה הוא: ממאי דהאי מקישרי אלצעותיו ולמעלה היינו לראשי אלצעותיו דפרכת מינה. דלמא למטה [דידיה] דקרי עיקר אלצעות מקום שמחוצרין

פירוש ארזי הלבנון

וחזר ומאהיל מדקאמר רבי ישמעאל ורבי דוסא אמרו דבר אחד יעו"ש (סד"ט וכו' גאון אברהם). קיה. התום' אינו גורם בגמ' "סליק עמודא דנורא", אלא גרים "סליק עמודא לפומא דמנא כו'", ופירש דכוונת הגמ' הוא דמחמת כח האש שחתם המנא העלה הרתיחה בחוך המנא כ"כ עד שהעלה

צינונים

[כד]. הגירסא משושמת בחקר יחזר וחלוק. וזכ"ל, כזית חלב כשנשנין על האש אי אפשר שלא נפרדה טפה אחת ממקום חיצורה מחמת ההתכה, ואי לא חשיב חיצור הרי נפרדה הטפה ואין כאן כזית. [אלא ודאי נזוק חיצור ואי] אפשר שאותה טפה אינה מחוצרת לשאר החלב ע"י נזוק. כנלע"ד, ומה שסבוגריים הוא מהב"ר. [כה]. כאן נשמטו כמה חיצות וזכ"ל "טעמא דז"ש משום רירי שעל ידי הריר נמשך העמוד לאחריו כשנפסק. וכי היכי דטעמא דז"ש משום רירי הכי נמי מסתברא וכו'" (בב"י כ"י, וכו' בשיטה). [כו]. דפז"נ הגירסא בחוס' אמר ליה רב שמואל. וכן הגירסא בחוס' חכ' אירא. וכמו כן בב"מ הגירסא ר' שמואל בר אבא.

לה ליד, ולמעלה דקאמר היינו ללד הגוף עד פרק הזרוע דהיינו ממש פיסת יד. לא גרסי' תיקוקיט:

[דף ג"א ע"א] איזזהו מת שיש לו רקב. [כלומר ש]מלא תרוד רקב [ממנו] מטמא צאהל ונזיר מגלח עליו:

שנקבר ערוס צארון של שיש או על גבי רצפה של אצנים. שאינה נשחקת ואין להסתפק בעפר אחר כי אם צרקב גוף של מת:

נקבר צכסותו. ואפילו צארון של שיש או ערוס צארון של עץ או על גבי רצפה של לצנים. שנוחות לישהק וליכתש מאליהן: זהו מת שאין לו רקב. ואפילו לקח ארבע או חמש תרודין מן רקב שלו שצודאי יש כאן מלא תרוד מגוף המת טהור כדאמרין צפרק המפלה (גדה דף כו): מה תחילתו דבר אחר נעשה לו גלגלין קב משמע דצאה ליכא מאן דפליג שאם נתערב דבר אחר עמו בתחילתו אינו מטמא:

אמר עולא אין רקב אלא הצא מן הצשר ומן הגידין ומן העצמות. מכולם צריך שיהא הרקב קבא:

הא מן העצם. לחוד טמא קבא:

פירוש ארזי הלבנון

עקב קאחי עיי"ש. ויש לומר דודאי מלא תרוד צין שהוא רקב הצשר צין שהוא רקב העצמות מטמא, והא דעולא הכי קאמר אין מלא תרוד רקב מטמא אלא כצבא מרקב צשר וגידים ועצמות, כלומר כשכבר נרקב מהמת מצשרו ומעצמותיו ומהגידים, אצל כשלא נרקב עדיין אלא הצשר אין רקב הצא ממנו מטמא. מיהו כשנרקב מצשר וגידים ועצמות מלא תרוד ממנו מטמא צין אם צא מכולן צין אם צא מאחד מהן. וזהו גם כן כוונת החוס' ז"ל כשכתבו מכולן צריך שיהא הרקב. היינו שיהיה נרקב מהמת מכולן ואז מלא תרוד ממנו מטמא ואפילו אין צו אלא מאחד מהן (סדרי טהרות). וכן צחי' האור שמת כתב כן ככוונת החוס' ודלא כצב"ר שהצין כוונתן דלעולם אין מטמא עד שיהא התרוד נלקח מכולן. קבא. אפשר דהחוס' לא גרסו צבמרא אע"ג דליכא צשר, שעל כן הוצרכו לפרש דמן העצם לחוד קאמר (יד דוד צה"י). והנה צריך ליתן טעם לפי סברת המקשן מאי אולמיה עבס דיש צו רקב טפי מצשר. ואפשר דהלכתא גמירי לה. מיהו ראיתי

היה ספק דשמא נפרד ממנו איזה טיפות ואח"כ שצ הטיפה ונדבק צהצית (תפא"י).

קט. שהרי לא צעיא היא זו, אלא שצייחא הוא דקמטני רב שצמי דהאי מקשרי אצבעותיו היינו פיסת היד כדפירשו החוס', ועל זה לא שייך תיקו, וק"ל.

קב. פירוש, דפליגי התם ר"ש ורבנן צמלא תרוד רקב שנפל לחוכו עפר כל שהו, לרבנן טמא ור' שמעון מטהר. ומפרש התם טעמא דר' שמעון משום דסופו כתחילתו מה תחילתו נעשה לו דבר אחר וכו'.

קבא. ואם תאמר הא דתניא לקמן רקב הצא משני מתים טמא ואוקימנא ליה לקמן שהרקיבו ועמדו על מלא תרוד רקב שלא נשאר משניהם אלא מלא תרוד. ואמאי טמא זיל הכא דילמא רקב הצא מן הצשר לחוד הוא והשאר אכלו עש וזיל הכא דילמא רקב הצא מן הצשר לחוד הוא והשאר אכלו עש. וכעין דמקשינן לקמן זיל הכא דילמא דרך

והא ליכא גידין. ולא הוה מצי לשנויי דהכי קאמר (ו)מן הבשר לחודיה טהור עד שיהא רקב ועלם וגידין צהדי צשר, דא"כ לייתי מן הבשר ועלם טהור קב ודייקין עד דליכא גידין צהדיהו:

א"א לבשר ועצמות בלא גידים. ועולא שהזכיר גידים אינטרין לאפוקי נפל שלא נתקשרו אבריו צגידים קב וצרייתא לא מיירי צהכי אלל בולד נגמר קבה:

שני מחס שנקצרו זה עם זה נעשו גלגלין זה לזה. וצפ' המפלת (שס כז): גרסינן בכל הספרים גנגילאן וגם צערוך (ערך גלגל) פי' גלגלים קבי עפר הוא שמעורב ממקום אחר לשון דבר המתגלגל. ועוד פירש צערוך גלגלין קוטריימ"א צלע"ז דלא גמירי רקב אלל של מת אחד ולא שיש מת אחר מעורב בו:

בתיב רצ נתן רקב הצא משני מחס טמא. וקא ס"ד דמיירי שנקצרו יחד:

ונרקבו ועמדו על מלא תרוד. אחר שאכלן עש ולא נשאר בכל אחד אלל מצי תרוד קבי וכיון שהיה כל אחד יחידי כשנקצרו יש להן דין רקב. ויש תימה למה נקט ועמדו על מלא תרוד רקב אחד שלא נשחיר [מהם יותר] קב. וי"ל דלרבותא נקטיה [דאפילון] כי אין צשניהם אלל תרוד אחד דליכא השמא רקב מן העקצקב אפילו הכי הוי שיעור [בתרוד]. דלקמן

פירוש ארזי הלבנון

צירושלמי משום דכתיב "ורקב עצמות קנאה וגו'" משמע דאין רקב אלל בעצמות עיי"ש (צ"מ).

קב. פי' דא"כ הוה ליה למיחזי רבותא טפי דאפילו כי ליכא רקב מצבר ועלם אעפ"כ אינו מטמא. קב. דברי החוס' ז"ל לא זכיתי להבין כיון דאמרין אי אפשר לבשר ולעצמות בלא גידין, א"כ גם נפל שיש בו צשר ועצמות אי אפשר בלא גידים. והא דאמרין לעיל (מ"ט ע"ב) לא נזכרה אלל לנפל שלא נתקשרו אבריו צגידים [אין ר"ל שאין בו גידין כלל] אלל היינו שהגידים לא נתקשרו עדיין היטב להדוק הבשר עם העצמות אבל ישנם צהאברים. ורבינו שרגישו צה המפרשים ז"ל צחדושיהם למס' נזיר יעו"ש (פדרי טהרות).

קב. ר"ל הא דלא הזכירה נמי הצרייתא גידין לאפוקי נפל כי היכי דהזכיר עולא גידין, משום דהצרייתא לא מיירי צהכי דלא נחתא למעט נפל וק"ל (צ"מ).

קב. גירסת החוס' צדפוס ונציה, שני מחס כו' נעשו גלגלין כו' וצפ' המפלת גרס' בכל הספרים גלגלין וגם צערוך פי' גלגלין כו'. וכן

נראה דצ"ל הכא וכן הוא גירסת החוס' צפ' המפלת שס. או שיש להגיה צג' המקומות דצ"ל גלגלים, וכ"ה הצ"מ ופירש דר"ל דהכא וצפ' המפלת גרסינן בכל הספרים גלגלים [או גלגלין כנ"ל] וכן צערוך גרס גלגלין ופי' ע"ז צ' פירושם, הא' מלשון מתגלגל וחתערוצת והוא כפירש"י הכא. והב' קוטריימא צלע"ז ר"ל לשון נגזר וצטול כלומר דבר העומד נגדו ומצטלו. וכ"פ רש"י פי' המפלת דף כ"ז ע"ב וצ"ו וכ"ה צמקוצנת הכא, עכ"ד.

קב. והגם דלקמן אמרין דמת שחצר אין לו רקב היינו דוקא צשנקבר כשהוא חצר אבל אכלו עש אחר שנקבר לא מיקרי חצר כיון דנקבר כשהוא שלם. (עפ"י חז"א סי' כ"א סק"ג). ועי' לקמן הע' קמ"ו צאורך.

קב. כוונתם למה צורך לומר דכל אחד מן המחס אינו כי אם מצי תרוד רקב, לימא שיש הרבה אלל שהוא לא לקח אלל מצי תרוד מכל אחד.

קב. פירוש דהשתא ע"כ יש להסתפק צו דילמא ליכא רקב מן העקצ כמו שפירשו לקמן. או שמא החוס' השמא לא ס"ל דספיקא הוי אלל ודאי

פשטיין מינה צעיא דרקב הצא מן העקב מהו דגם לפי הדיחוי שמעיין דמת דארקבי כוליה מיהא מנטרף רקב העקב לשאר רקבוצות לתרווד קל:

תנן התם. צמס' אהלות (פ"ג מ"ג) כל שצמט טמא. [פי'] וגם העור. ופליגי בה צפ' דס נדה (נדה נה). איכא למ"ד דרבנן ואיכא למ"ד דאורייתא קלא:

חזין מן השינים והשער והאפודין. שטחורין אף מדרבנן: ובשעת חיבורן למת כולן טמאין. שהנוגע או מאהיל עליהם הוא [כ]נוגע או מאהיל על המת דהו יד לטומאת המת:

בצי חזקיה שער העומד ליגזז מהו. מי הו [כשאר] חיבורין למת וטמא או כגזוז [כ] דמי ולא מטמא צמט אף צמחוצר למת. או דילמא מטמא צעודו מחוצר צוקל. ויש מפרשים

פירוש ארזי הלבנון

והיינו שמשיהם לא היה אלא תרווד רקב אעפ"כ טמא, עכ"ל. [א"ה ולא ידעתי לפי"ז מה יענה מההיא דלקמן (נ"ב ע"ה) על אבר מן המת שצא מצי' מחים ועל חי קב עצמות שצא מצי' מחים ועל רביעית דס הצא משינס וכו' דאס גס שס נפרש דמיירי בכה"ג דלא נשפיר מהס אלא כשיעור זה א"כ יקשה קושיית התוס' צוה דלמאי נקט דוקא באופן זה דלא נשפיר יותר מזה השיעור. ומיהו יש לישב לפי מה שהצאנו לקמן הע' קס"ח בשם התוס' יומא עיי"ש, וז"ע.]

והצ"מ כתב דלשון הצריכתא דקמני רקב הצא מצי' מחים טמא סתמא, משמע בכל גוונא ואפילו לא נשפיר רק מלא תרווד רקב אחד ומשום הכי פשיט מינה שפיר. אלא משום דמ"מ למאי נפקא מינה נקיט לה רבא למילתיה, לכך הוצרכו התוס' לומר דלרבותא נקטיה.

קלא. יש לדקדק דמאי נפ"מ הכא ומהו שהוקשה להו להתוס' ז"ל שכתבו כן. וגרררר משום דקשיא להו דכיון דהעור טמא הוא א"כ מאי האי דצעי ר' אחא לקמן צע"צ עורו מהו. הא פשיטא דלא נעשה גלגלין דודאי לא גרע משער דלא עומד ליגזז. מש"ה כתבו דיש מ"ד דטומאתו אינה אלא מדרבנן ומש"ה קצעי שפיר דאפשר דנעשה גלגלין. (עפ"י דרך משה, וז"מ, ועי' צפי' הרא"ש צמ' שס.) ועי' הע' קמ"ב.

קלב. דקדקו המפרשים דמאי שגא הכא דמספקא

הוא, וכיון דלא נשפיר אלא חצי תרווד ודאי דאית ציה נמי מן העקב. ולא גרס' צמ' צמחוך חיבת דילמא ועי' תור"פ.

קל. ויש להקשות, כיון דצצרייתא לא מוכח דמיירי בכה"ג שהרי יש לאוקמיה צצני חלצי תרווד משני מחים שיש הרבה רקב בכל אחד, א"כ מנ"ל לרבא גופיה לאוקמיה בכה"ג ולמפשט מינה צעיא דרקב העקב, דילמא לא מיירי צבי האי גוונא וליכא למיפשט. ואין לומר דרבא הוכיח דצע"כ צצני מיירי דאי יש הרבה בכל מת הוא פשיטא. דא"כ הו"ל להתוס' לתרץ כפשוטו דלהכי קאמר ועמדו משום דצנא"ה הוה פשיטא [כ] אלא שמע מינה דלאו פשיטא הוא כל כך שהרי נחלקו צצוף פ"ב דאהלות גצי רובע עצמות ושדירה וגולגולת ורביעית דס משני מחים, וחכמים מטהרין, א"כ גס בתרווד רקב משני מחים היה אפשר לומר כן, ולכך הוצרך לאשמעינן דתרווד רקב מצי' מחים אליבא דכו"ע טמא וא"כ מנא ליה לרבא לאוקמי צעמדו דוקא. וז"ל דלרבא פשיטא ליה איצטא דר' ירמיה (יד דוד כ"י).

ובס' תפא"צ כתב לישב עד"א וז"ל, ממה שאמר התנא רקב הצא מצי' מחים משמע דלא צא שיעור הרקב אלא מצי' מחים, כי אם היה תרווד רקב לכל אחד ואחד לא הוה להתנא לומר אלא רקב מצי' מחים טמא, אבל לשון "הבא" משמע דכל שיעור הרקב לא צא להס אלא ע"י הב' מחים

ציונים

[כ]. גירסת הצ"ר, "מי הו בשעת חיבורן למת כגזוז וכו'". [כא]. הציין הש"ך כאן נשמט צטעות ומצא לעיל דף קע"א מדפי הספר עי' שס אות י"ט*.

לענין גלגלין קא מיציעא ליה [אי] כגוז דמי ונעשה גלגלין או לא. ומיהו [כפ"י] קמא מסכתא דקאי אמתניתין דכל שצמת טמא קאי:

מעבא דגוז. אזו הוי גלגלין הא לא גוז לא. ומיירי בכל ענין אף משיער העומד ליגוז וקאמר דלא גוז דלא הוי גלגלין הכי נמי נימא דבשעת חיבורו טמא דהוי כגופא קאי:

לא גוז מיציעא לך. כלומר לרצה בר בר חנה גופיה קא מיציעא ליה היכא דלא גוז ולהכי נקט גוז דגוז דוקא הוא דפשיטא ליה:

רקב הבא מן העקב מהו. לפי שצנעקו של אדם יש בו עובי בשר שאין בו חיות ומיציעא ליה אי גמיירי ביה רקב או לא:

הבא מכוליה מת. כלומר מכל הבשר שיש בו חיות:

פירוש ארזי הלבנון

ליה אי כל העומד לגוז כגוז דמי, והרי פלוגתא דתנאי היא בנסהדרין (ט"ו ע"א) גבי מקדיש את עבדו אי מועלין בשערו העומד לגוז עיי"ש. ופירך הב"מ דשאני הכא גבי מת כיון דהשתא מיהא שהוא מת לא שייך ביה כגוז דמי הלכך יש לומר אפילו אי אמרינן גבי עבד כגוז דמי, הכא דשוב אין עומד ליגוז הוי כמחוצר. ונאמנס בספר סדרי טהרות בתוך דבריו דמה קצרה זו שכן צמיחה היה המנהג לגוז שער המת וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל בה"ל שמוות (פ"ד ה"א) והוא ש"ס ערוך במס' מו"ק (ח' ע"ב) עושין כל זכרי המת גוזין לו שערו כו' יעו"ש.

קל. כוונתם דמסוגיית הגמ' משמע דהך צעיא קאי אמתניתין דאהלות דכל שצמת טמא, דאי לענין גלגלין קא מיציעא ליה א"כ אמאי מיימי כלל הך מתני' דאהלות הכא, וכן הקשה צ"ח הרא"ש ז"ל על פי' זה. ומיהו ודאי דשייך לשאל צעיא זו אף לענין גלגלין וכמו דמסיק הגמ' דרצ"ה גופיה מספקא ליה בזה. רק כוונת התוס' דמ"מ לשון הגמ' מוכח דהכא מיהא לאו לענין גלגלין אחשיל.

קל. הנה הגם שהתוס' ז"ל מפרשים דהך צעיא לענין חיבורין לטומאה אחשיל ולאז לענין גלגלין מ"מ שפיר מיימי ראייה מזה על זה, דגבי שער אי נימא דכגוז דמי א"כ כיון דלא הוי כגופו דדין הוא שיעשה לו גלגלין. ומדחזין דלא נעשה לו גלגלין א"כ ודאי ה"ט משום דחשיב כמחוצר והוי כגופו, ותיפשוט דלענין חיבורין לטומאה ג"כ חשיב חיבור וק"ל ועי' באר משה לגמ' מש"כ בזה.

ובמנ"ה מנ' רס"ג אות י"א כתב לאדך גיסא, דאפילו אי אמרינן גבי עבד דלא הוי כגוז הרי מחוצר הטעם בנסהדרין שם דכל כמה דקיימי השער בראשו אשכחא משנה והלכך הוי כגופו אף דעומד להגוז אבל צמת לא שייך אשכחא בהשערות שהרי אינן גדלים לאחר מיתה. א"כ שפיר מיציעא ליה אי הוי כגופו. ויש להעיר על זה ממש"כ הב"מ כ"ב דף קנ"ד ע"א אות ה' דהדגבר מפורסם שהשערות יאריכו לאחר מיתה בקבר עיי"ש ויש ליישב.

ובס' סדרי טהרות כתב ליישב על יסוד טעם זה דכל כמה דמיחצר אשכחא משנה ולהכי אע"ג דמזד העבד הוי ליה עומד לגוז כיון שכבר גידל פרע וראוי להסתפר, אבל מזד רשות אחרים שעליו אינו עומד לגוז ובתרי דידהו אזלינן ולהכי לאו כגוז

רקב הצא משני מתים טמא. ולעיל אוקמיה רבא כגון (שעומד) [שעמדן] על מלא תרוד שלא נשאר משניהם כי אם מלא תרוד קלה: ואי ס"ד הצא מן העקב לא. כלומר (לא) שאינו מטמא: זיל הכא דילמא דרך עקב קאמי. כלומר שמא יש בו מן העקב. ולהכי נקט דילמא שאין בזה [ודאי] דשמא מן העקב אכלן עש וזה הרקב נשאר מן שאר הגוף קלי: היכי דמי [כח]. כלומר היכי הוי [צעין] ודאי אי דארכיב כוליה מת ואמי דרך עקב ה"נ דיש לו רקב דבהכי מיירי הא דמי רב נתן כשנרקב כל המת ונרקב גם העקב שיש בו דין רקב. אלא [צעין] היכא דארכיב חד אבר הרגל קלי ואמי דרך העקב דאיכא למימר לפי שאין חיות בצבר העקב [מיהר] להרכיבו [ע] [ו] צכי האי גוונא לא גמירי רקב:

עובר צמעי אשה מי הוי גלגלין. כשני מתים שקצרן זה עם זה קלה:

פירוש ארזי הלבנון

מוקמינן לצריכתא בשלקת ממנו מלא תרוד ועוד דאי לא אכפת לן מרקב העקב כיון דעכ"פ איכא תרוד מן שאר הגוף, או דהוה מוקמינן ליה בשנשאר עקב קיים כנ"ל. ועי' קר"א. וע"ע חז"א אהלות ס' כ"ב סק"מ מה שפירש הוכחת הגמרא צעין אחר (עפ"י מפרשים). קלו. ונראה לפי"ז דהכי פריך, אמאי טמא ודאי להו ספק טומאה. וכן ביאר בשטמ"ק ז"ל [והוא צפי' הרא"ש לפנינו] ודלא כמו שראיתי בספר מי נפחות שכתב להסתייע מכאן למה שז"ד המשל"מ צהל' טו"מ (פ"ב ה"א) דדעת הרמב"ם ז"ל דעל ספק לא גמירי נלל. ולפמש"כ אין מכאן ראיה כלל דלא פריך שיהיה טהור לגמרי מספק אלא דלא להו אלא ספק טומאה (סדרי טהרות וכ"כ בקר"א).

קלו. והנה מדברי הגמ' מצויר דאף בשנרקב אבר אחד בלבד שייך בו דין רקב ואין תנאי ברקב שיהא רקב של כל המת. ואע"ג דמת שחסר אין לו רקב כדלקמן, היינו דוקא בחסר, אבל כשהמת כולו כאן אף כי נרקב מקצתו טמא טומאת רקב (עפ"י חז"א ס' כ"א סק"ג).

קלה. כוונתם נראה דלא מיציעא צעובר שלא נרקס צדיין עדיין דזה אין לו טומאת רקב כלל וכדאמר עולא לעיל אין רקב אלא הצא מן הצבר

קלה. הוקשה להו דמאי פריך ואי ס"ד וכו', דילמא מיירי כגון דחזינן שצא דרך גוויה ולא דרך עקב. ואהא כתבו דלעיל אוקמיה רבא בשעומד על מלא תרוד וא"כ כיון שלא נשאר רק שיעור תרוד לצד על כרחך דלא ידעינן אי נשאר מן הגוויה או מן העקב. ולזה נכתובנו התוס' לעיל שכתבו דלהכי נקט צעמדו על מלא תרוד לאשמעינן רבנא וכו'. והיינו טעמא נמי דלא פשיט לנציעא זו ממתינן דקמי שחזיר מגלה על מלא תרוד רקב. דהכי משכחת לה הא דילמא דרך עקב קאמי, משום דמתי' איכא לאוקמי בשנשאר העקב קיים ולקח מלא תרוד מן שאר הגוף דוקא. וכמו כן יש לאוקמי מתי' בלוקח מלא תרוד ועוד דאי ודאי איכא מלא תרוד מן שאר הגוף [וכמתינן דאהלות פ"ב מ"ב מלא תרוד ועוד עפר קצרות טמא. דך שיערו חז"ל דבתרוד ועוד ודאי יש בו תרוד שלם מן המת עצמו כיון דלא נמערב בו אלא דבר מועט, וה"נ עפר העקב מועט הוא]. ואע"פ שרקב העקב היה מעורב בו משעת קצורה ממש, אפילו אי נימא דמנד עצמו אין בו טומאת רקב אעפ"כ אין נעשה לו גלגלין כיון דגופו הוא.

ולפי"ז הא דכתבו התוס' דנקט ועמדו על מלא תרוד לאשמעינן רבנא וכו', כוונתם דאי הוה מיירי בשנשתייר יותר מזה השיעור א"כ הוה

ציונים

[כח]. כן הוא גירסת הראשונים צמ' וכפי הגהת הב"מ אוח צ'. [כט]. גירסת הרא"ש ז"ל, מיהר לרקוב והרכיב גם האבר שאנלו.

[דף ג"א ע"ב] כיון דלא איחזר. שלא נוזר הוולד עדיין צגופה: [כגופה דמי] שהרי אין סופה לפרוש ממנה קלט:

פירשה מהו. פרש שלה שצמוכה מי הוא גלגלין קמ: [און] כיון דלא מיקיימא בדלא אכלה חיותא היא. ולא הוא גלגלין. ואגב ששאל עובר צמעי אשה צנקיבה שאל נמי צפירשה קמא, והוא הדין בזכר:

עורו מהו. שיעשה גלגלין קמ: כיחו וניעו מהו. שיעשה גלגלין:

כל הני דקאמר הו גלגלין. פרש ועור* וכיחו כו' היכי משכחת לה:

דאשקיייה מי דקלין. דאמר' צפ' שמנה שרצים (שבת קי). מאי מי דקלים תרי דקלי איכא צמחא מחסיא ונפיק מעיינא דמיא מצינייהו כסא קמא מרפי ואידך משלשל ואידך כי היכי דעיל הכי נפק [פי'] שמשלשל* את הגוף ומנקה את הגוף ביותר וצכך העביר הפרש וכיחו וניעו:

ובכיא נשא. פירש רש"י [ל] להשיר השער: ושלקו צמי טצריא קמ. תחילה קודם שסכו צנשא להשיר עור* הראש ועור* הגוף, וע"י* שסכו [אח"כ] נשא נשרו (השער)

פירוש ארזי הלבנון

וגידין ועצמות. אלא אפילו צעובר שנשלת נורחו ונתקשרו אצרו צדין מספקא ליה אי נעשה גלגלין לאמו כז' מתים שנקצרו וע"י. שור צקר"א שעע"י ע"ש.

קלט. לא הצנתי אטו כיון שעוד לא נוזר לפיכך אין סופו לפרוש, והרי סוף סוף לכשיוזר עתיד לפרוש, וצ"ב ואולי י"ל על יסוד מש"כ החוס' צ"ק ע"י ע"צ ד"ה כל העומד כו' כיון דבין שחיטה וחריקה צעינ מוזה קבלת הדם צכוס לא אמרינן חו צשעת שחיטה כל העומד לזרוק מזרוק דמי. וביאור דצריהם דצכל מקום דאמרין כל העומד לכך כאלו כבר נעשה המעשה היינו דוקא צשעומד להעשות צלי הפסק דבר אחר צינחיים (כ"פ החת"ם יו"ד סי' קצ"ה), וה"נ כיון דחסר מעשה היצירה צינחיים להכי לא חשבינן ליה אכתי עומד לפרוש.

קמ. ואע"ג דסופו ללאת, ולעיל מסיק אח"ל דעובר דסופו ללאת וכו', מ"מ מיציעא ליה גבי פרש כיון דחיותא הוא הו גופיה ואע"ג דסופו ללאת.

וה"ה דה"מ לומר או דאמרין הא נמי סופו ללאת וק"ל (צ"מ).

קמא. ר"ל שאל נמי "צפירשה" לשון נקיבה.

קמב. פליאה דעת ממני הפלא ופלא דאיך אפשר למיבעי בעור. לא מיבעי למאי דק"ל עור האדם מטמא כצצרו מדאורייתא כדאיחא צחולין (דף קכ"צ) ודאי לא נעשה גלגלין, אף גס למ"ד דהוא טמא מדרבנן מ"מ כשהעור מחובר לצצר לא גרע מעקב דלא נעשה גלגלין לרקב הגוף. ויותר ראיה צרורה משיינים ופפורן הגרוע מעור דגזעו מחליף כדאיחא צנדה (דף נ"ה) ולא הזכירו צש"ס דצריך להסירם מהגוף (צ"ה). ועי' הע' קמ"ה.

ועי' חור"פ שפירש דמיירי צשהופשט העור וקצרו עמו, ולכך גרע משיינים ופפורן דמחוצרין. ומיהו יש לגמגס ע"י מהא דמשני לקמן דשלקו צמי טצריה, והיינו להסיר העור מעליו. משמע דלפוס מאי דצעי מיירי צשהעור מחובר לגופו, וצ"ע.

ציונים

[ל]. חיצת רש"י נחמק וצ"ל פירוש נשא להשיר וכו' (צ"ה).

עקרי השערות. דאי סכו מעיקרא נשאל אחמי שורשי השער העוזרים דרך העור לבשר לא היו עוד נושרים מן הנשאלים משום דשער חלחולי מתחלחל ומחוזר לבשר הראש שחתת העור כדלמרינן בפרק העור והרטוב (חולין קיט:). ונראה דלא סבירא^[לא] דך סוגיא הא דלמרינן לעיל שער העומד ליגזז מהו [ד]משמע דאיתו עומד ליגזז לא היו גלגלין קמיה. ושם סבירא ליה כרצה דלמרינן גזו שער [דוקא] היו גלגלין ולא גזו תיבועי ליה צין שעומד ליגזז וצין שאינו עומד ליגזז ועלה קאי:

בית שטחנו אין לו רקב. דווקא רקבות גמירי ולא עפרורית דטחינה*:

כבריייתו צעינן. כלומר שירקב כמו שהיה שלא נשתנה מצרייתו:

בית שחמר אין לו רקבון. שנקצר חמר קמו:

פירוש ארזי הלבנון

קצורה ונקצר חמר. אבל כל שנקצר כשהוא שלם אף כי יחסר אחר כך לא יפקע ממנו שוב דין רקב וכמבואר דין זה בדבריהם לעיל ע"י הע' קכ"ז.

ובספר סדרי טהרות הדין כוונתם צעינן אחר והוא דבאז לפרש הא דמת שחמר אין לו רקב היינו שנחתך ממנו אבר ולא נקצר עמו אבל אם נקצר עמו אף על פי שאינו מחובר בו יש לו רקב, וכמו שאמרו בירושלמי דפרקין נקצרה עמו מארכובה ולמעלן אין נעשית לו גלגלין. וכן משמע להדיא מפירש"י ז"ל לקמן בצעיא דהרקיצ כשהוא חי וחזר ומת ופירש"י ז"ל הרקיצ חד אבר כשהוא חי צין שמיטפל בו צין שאינו מיטפל ולאח"כ חזר והרקיצ כולו מהו, יעו"ש, וצדפוסים נדפס להגיה בלשון התוס' ז"ל דל"ל "שנרקב" והוא שבש לענ"ד הקצרה. מיהו בשיטת"ק צסס הר"ר עזריאל ז"ל משמע להדיא דכל שחמר ממנו אבר אפילו נקצר עמו אין לו רקב. שכתב בצעיא דלקמן הרקיצ האבר כשהוא חי בעודו מחובר לגוף דאי נחתך הוה ליה חמר יעו"ש וז"ע מנא ליה הא דכה"ג חמר מיקרי, ואולי יליף לה מהאי דלעיל (מ"ג ע"ב) גבי טומאת קרובים דלמרינן נקטע ראשו של אצו אינו מטמא לו דלמרינן קרא לאצו צומן שהוא שלם ולא צומן שהוא חמר, והתם הוה חמר אע"פ שהראש

קמו. ז"ע על לשון מי טצירה למה לא נקט צחמי האור. ואולי בתולדות האור לא היו רקב צין דמשנה אח הבשר מכמות שהיה. ואשכחן חילוק צין חמי טצירה לחמי האור לענין שחין ומכזה במסכת חולין (דף ח' ע"א) דנכוה צחמי טצירה נדון משום שחין וצחמי האור נדון משום מכזה ואין מטטרפין זה עם זה (סדרי טהרות).

קמו. פי' מחמת הנשאל.

קמו. ר"ל מדמנריך נשאל להסיר השערות משרשן חזינן דאף בשערו שאינו עומד ליגזז ס"ל דעושה גלגלין. וכחצו ושמא ס"ל כרצה כו' ר"ל דשמא ס"ל כרצה דלעיל וס"ל דדוקא צגזו פשיטא ליה לרצה דנעשה גלגלין אבל לא גזו לעולם מספקא ליה אפילו באותו שאינו עומד ליגזז. והנה ז"ע מה הוצרך הגמ' לזה, והרי אותה שאלה לא נשאלה רק לענין עורו וכיחו וניעו, וא"כ לא היה להזכיר נשאל כלל וז"ע. ומירך לי חכ"א שליט"א דמדמינעיא ליה אם עור עושה גלגלין מוכח דס"ל דשער עושה גלגלין דכל שכן הוא דלעיל הע' קמ"ב, ודפח"ח. אלא דלפי"ז הו"ל להגמ' ליישב נמי מצרפנייס ושינייס דלמרינן נמי בכל שכן מעורו. ועי' הע' קמ"ב. קמו. נראה כוונתם לפרש הא דלמרינן מת שחמר אין לו רקב היינו דוקא צהיה חמר בשעת

וְלֹא תפוסה. לקמן בפרק [הכותים] (דף סד:) המוצא מת דרך כדרכו נוטלו עם תפוסתו ודריש לה מקרא ומפרש ליה שנוטל כל עפר התיחות ושלשה אנצעות מקרקע בחולה:

וְלֹא שכונת קצרות. לקמן בפרק בתרא (דף סד:) אמרינן מלא שלש מתים אם יש בין זה לזה מארבע אמות עד שמנה אמות הרי זה שכונת קצרות וצודק הימנו ולהלן כי יש לחוש שמא יש שם בית הקצרות ואם מלא שנים שלמים ואחד חסר אין זה שכונת קצרות. ולריך עיון למה, אם טעם שכונת קצרות משום חששא דדילמא היה שם בית הקצרות אף כי אחד חסר נמי ניחוש. ואם הוא הלכה למשה מסיני מוטב קמי:

במיתבי לא אם אמרת במת כו'. במסכת עדיות (פ"ו מ"ג) תנן לה דאיפלגו על כוית בשר [הפורש] מן האצר מן החי דאיכא למאן דמטהר ואיכא למאן דמטמא ויליף לה מבשר הפורש מאצר מן המת ומוציא לא אם אמרת באצר מן המת שכן במת יש בו כמה חומרות רוב ורובע ומלא תרווד. (ב) רוב, פירוש רוב בניין או רוב מניין. ורובע*, רובע קב עלמות דמטמא בזהל. וכן מלא תרווד רקב מן המת שמטמא בזהל כדחני בזהלות: והיכי דמי. דאין לו רקב לחי, כמוקמי דארקבי חד אצר: דכוותיה גבי מת אפי' ארקבי חד אצר. אם חתך האצר ממנו קמ"ט יש לו רקב ואמאי והא מת חסר הוא. ומשני מי קחני הא מת הא קמ"ל שום מת יש לו רקב, ובמת שאינו חסר. שום חי אין לו רקב, וכדאימא, שחתך אצר מן החי ונרקב:

מעבא משום חי. פי' כל זמן שהוא חי אין לו רקב אבל מת יש לו רקב כגון מת אדם אחר* שנרקב בעודו חי אחד מאבריו, יש לו רקב לאותו אבריו אע"פ שהרקב בעודו חי. ומשני מי קחני [הא מת] הא קמ"ל דשום מת יש לו רקב כשנרקב לאחר

פירוש ארזי הלבנון

בגד הגוף וכמו שפרש"י שם. עכמ"ד הסד"ט ז"ל. ח"ל החז"א (סי' קמ"ה) לענין רקב משמע דלא מיקרי חסר אלא כשאין הרקב מתהווה מכל המת אבל כל שהרקב מתהווה מכל המת מיקרי מת שלם כדמוכח מהא דקמיבעיא ליה טחנו ואחר כך הרקבי מהו, ומשמע דוקא טחנו לעפר דכבר הוא כעין רקב קדם שנתקב מיבעיא ליה אבל נחתך וארקבי יש לו רקב דאי חתך ממנו ואח"כ ארקבי אין לו רקב משום דין חסר ליכא למיבעיא בטחנו ואח"כ ארקבי. ואולי טחנו עדיף דהו"ל עשיות רקב וי"ע, עכ"ל. ועוד הביא אח"כ רמיה מן הירושלמי הג"ל ע"ש באריכות דבריו הנוגע לסוגיין. וש"ר בתור"פ שכבר נתחבטו בזה הראשונים ז"ל עיי"ש דכ"ה צ"ע רצא הרקבי כשהוא חי וכו'.

קמו. ועי' לקמן פרק בתרא הע' פכ"א.

קמח. האי כמו פירושו כגון ועי' רש מילתין הע' א'.

קמט. ר"ל דלא נפרש הגמ' כפשוטו דנרקב חד אצר מן המת ושאר המת כולו קיים, שהרי בכה"ג ודאי יש בו רקב דלאו חסר הוא [וכמו שהבאנו לעיל הע' קל"ו]. אלא כוונת הגמ' כי היכי דבחי ליכא רקב אלא מאצר אחד ומשמע דוקא משום שנתקב כשהוא חי, אבל אם נרקב אצר אחד לחוד מן המת אפילו חתך האצר ממנו וקברו בפני"ע הו' רקב וש"מ דלא צעין מת שלם (עפ"י קר"א).

ק. משמע מדבריהם דהך צעיא קאי דוקא על אותו האצר שהרקבי מחיים אבל רקב כל שאר הגוף ודאי מטמא. וכן משמע מפ"י הרא"ש ז"ל וכן מצאנו להדיא מדברי המאירי דאין האיצעיא

שמת ושום חי אין לו רקב אפי' כי מת אחרי כן אין האזר שגרקב בעודו חי מטמא
כדין רקב:

בבבב שחסרה מהו. דאמר בפרק אלו הן הלוקין (דף יג.) האוכל נמלה חייב עליה בכל שהו
אע"פ שאין בה חיות. ומציעא ליה אם נקללו רגליה שעדיין היא יכולה לחיות ועדיין
שם^[לג] צריה עליה:

בי. אמרינן שיעורא גמירי. כלומר שלימה (בצריה) [כצרייתה] והא חסרה: או דילמא
צריה גמירי לה והוא לה [שם] שרץ הואיל ועדיין ראויה לחיות קמי:

[דף נ"ב ע"א] **ת"ש** צהם יכול ככולן. גבי שרצים כתיב אשר יפול מהם אל תוכו. וצמקום
אחר כתיב אשר יגע צהם^[לג] צמותם: הא כיצד. ניישצ שני המקראות
הללו וכו': ושיעורו חכמים כעדשה. דמיקריא מהם שזהו צמקת שרץ אחד, ומיקריא
צהם לפי שהחומט תחילת צרייתו כעדשה קמי: וש"מ שיעורא גמירי. מדבעינן כעדשה
שהרי החומט גם כי הוא תחילתו כעדשה היינו עם רגליו וקרניו ומ"מ אי תחין מיניה
פורתא דמיפתחיה מכעדשה אפילו הכי חיה ואפ"ה צעינן כעדשה ממש כצרייתה ושמע מינה
שיעורא גמירי. ודחי א"ר שמעיה כי צעינן שיעורא כעדשה היכא דלא נפלה ציה
נשמה כגון חומט [בתחילת צרייתו] שאם נפחת מעט תחילה אז ודאי אין לנו להחשיבו
צריה צפחות הואיל ולעולם לא יפול צו נשמת חיים צפחות מכן אכל היכא דנפלה
ליה [נשמה] כגון נמלה חיה חסוצה היא [צריה] אף כי* קינץ רגליה או שום דבר ממנה
[הואיל] ויכולה* עדיין לחיות הרבה שאין חייה תלויין בדבר שקנץ קמי:

פירוש ארזי הלבנון

אלא על אותו האזר שהרקוב מחיים. אמנם מדברי
רש"י משמע דהך צעיא היא לגביה כוליה מת שאם
הרקוב כולו לאחר שמת אין לו דין רקב דהוא
ליה מת שחפר, ועוד שזה האזר נעשה לו גלגלין.
וכן נראה מלשון הרמב"ם ז"ל צפ"ו מה"ר ה"ד.
וסברת התוס' ז"ל והמאירי ז"ל יש לומר דגם לפי
הצד דאין לו לזה האזר שהרקוב מחיים תורת רקב
מכל מקום הוא משלים חסרון הגוף ומת שלם
מיקרי וי"ע צה (עפ"י סדרי טהרות).
קמי. התוס' מפרשים ספק הגמ' דמציעי ליה דדין
צריה אי צעינן שיעורא היינו כפי שיעור

שלימות צרייתה, או דילמא אף בשחסרה, כל
שיכולה עדיין לחיות חשיב צריה כיון דעדיין שם
שרץ עליה.
קמי*. הך תחילת צרייתו אינו ר"ל אחר שגולד אלא
ר"ל תחילת הוייתו קודם צוא הגשמה, וכמו
כית מן המת שתחילת צרייתו של אדם כצוית עי'
רמב"ם פ"ב מהל' ט"מ. (כן כתב צ"ח האו"ש). וכן
מבואר בירושלמי דפירקין ריש ה"ב ועי' צמה"פ
שם דפי' דתחילת היצירה הוא משיתקשרו אבריו
צדיקין.
קמי. דברי התוס' אלו יגעתי צהם הרבה ולא זכיתי

צינים

[לג]. נדנ"ל "אם עדיין שם צריה עליה" וכו' הראשונים. [לג]. ה"ר הגיה דנ"ל הנוגע צהם. והדין עמו שכן הוא לשון
המחבר. אכל מה נעשה וצכל הראשונים כאן כסוגיא כחוב כלשון התוס', וי"ע.

איבעיא להו שדרה וגולגולת חנן. דדוקא על שניהם מגלח: או דילמא או שדרה או גולגולת חנן. והוא הדין דאמתניתין דאהלות (פ"ג מ"א) נמי מיבעיא ליה. וכן משמע בסמוך דמיימי דאהלות למיפשט צעיין:

ת"ש שדרה שגדר רוב עלעולין שנה. פירוש שיצר רוב כלעות שנה. תרגום של כלעות עלעולין:

מהורה. בעלמא [אמרינן] (אהלות פ"ג מ"ג) כמה חסרון בשדרה (וכו') ולא מטמא [וכו'], [ואמר שמואל צפרק אלו טרפות (חולין מז): וכן לטרפה. וגם כאן נראה לרבינו יצחק דיש להשוות קיד דאם נשתברו רוב כלעותיה טרפה וכדאמר צפרק אלו טרפות (שם נב) נשתברו ברוב שני נדדין טרפה נעקרו אפילו ברוב נד אחד קיד:

ובקבר אפילו משוצרת או מפורקת טמאה מפני שהקבר מטרפה. דהכי גמירי קיד:

פירוש ארזי הלבנון

עדיין להדין דצריהם הקדושים אשר צעני נראים לי קשי ההנה צותר, והי"ע. קנה. הנה לפי גירסת המשנה שלפנינו דחנן על השדרה ועל הגולגולת, משמע ודאי דחרי מילי יניחו. דאל"ה הו"ל למיחיי על השדרה והגולגולת. ושמא לא גרסינן דמתניתין חרי זמנין "ועל", וכן משמע מפיסקת הגמרא כאן דנקט על השדרה והגולגולת, (עפ"י חור"פ וע"ש מש"כ לישב צ"א). ומלאמי בדפוס ונליה (רפ"ג), שם נוסחת המשנה "על השדרה והגולגולת". וכן היה הגירסא לפני האו"מ ו"ל שהקשה צהיפך ח"ל וא"ת מאי קושא, הא חזינן דמתניתין וצאהלות כתוב צעניהם לפנינו השדרה והגולגולת, משמע דוקא שניהם. ו"ל דהכי פריך דילמא וי"ו המדבקת הוא במקום או המחלקת עכ"ל ועיי"ש.

קנה. פי' כמו שמצינו גבי כמה חסרון בשדרה דאינו מטמא בחסרון חוליה אחת, דמשווה טריפה לטומאה. ה"ה הכא גבי חסרון כלעות יש להשוות וכו'.

קנה. כוונתם דכאן לענין טומאה דינו כמו גבי טריפה דאם נשתברו ברוב שני נדדין או נעקרו ברוב נד אחד טהור. ונראה מדצריהם שדרה בלא כלעות אינו מטמא. והוא תמוה לענ"ד מה ענין כלעות לשדרה כל אחד נקרא שמו עליו זה נקרא כלעות וזה נקרא שדרה. [וכן במשנה פ"ק דאהלות גבי רמ"ח אנשים צאדם חשיב שדרה

צפ"ע וכלעות צפ"ע משמע שדרה אחד וכלעות אחד]. ולומר דכוונת דצריהם כיון דצפ"ס מדמה טריפות לטומאה לענין חסרון בשדרה א"כ להיפך גם כן כל היכא דהו טריפה א"כ אינו מטמא. מה ענין זה לזה, דבעלמא טרפות חוליות אינו נזכר כלל במשנה א"כ צריך שמואל לחדש דין זה, והוא מכה כל שכן דאם אינו מטמא נראה דהו חסרון גדול וא"כ טריפה ג"כ הו. אבל ללמוד לטומאה מה שלא נזכר במשנה כלל דהיינו כלעות ונלמד מטריפה אין לו ענין, שהרי כמה טרפות צבחה ומ"מ צאדם צבה"ג מטמא ולפי"ו דליף טומאה מטריפה א"כ אם נחסר כלל וחזי חוליה ג"כ יהיה טהור כמו טריפה שצבה"ג טריפה. אך מה אעשה אם החוס' לא כתבו זאת מסבבתם והיא חוספתא והדין הוא כן אף שלכאורה תמוה (מנ"ח מנה רס"ג וע"ש).

קנה. והלכה זו לקולא נאמרה דטעמא מפני שהקבר מטרפה, הא לאו הכי כיון דמכותתם ומשוצרת אף על גב דלא חסרה, טהורה. ובמנ"ח מנ" רס"ג נסתפק לענין גולגולת, וכמו דאפילו אם היה משובר לחתיכות נראה דאעפ"כ מטמא צאהל אף בלא צירוף קבר דאי אפשר ללמוד משדרה דאינו מצטרף אלא צקבר דכיון דהו הלל"מ אין למדים זה מזה רק במקום שמוצא להדיא. ובספר סד"ט פ"ג דאהלות הביא גרימא (דמיימי לה צירושלמי דפירקין) דמיא להדיא השדרה והגולגולת אפילו

טעמא דגירד הא לא גירד טמא. וקס"ד דאירי צלא גולגולת ואפ"ה טמאה ושמע מינה דלא שדרה או גולגולת תקני^י. ומשני מי קתני הא לא גירד טמאה הא קמ"ל דכי גירד טהורה ואידך תיבעי לך. פירוש מי קתני הא לא גירד טמאה צלא גולגולת^י, דילמא כשיש עמה גולגולת איירי ואע"פ [כן] כי גירד רוב זלעות שבה טהורה^י: ואידך תיבעי לך. כלומר צלא גירד ואין שם אלא השדרה צלא גולגולת תיבעי לך:

תא שמע רבי יהודה אומר ששה דברים ר"ע מטמא. בסמוך קא חשיב להנך ששה דברים: וחכמים מטהרין^י וחזר בו רבי עקיבא^י:

מעשה שהציאו קופה מלאה עצמות לצית הכנסת של טרסיים. פירוש נורפי נחשת: והגיחור באיר. במקום שאין גג עליו פן יטמאו צאהל הנכנסין שם: ובבס חודס הרופא. וכל הרופאים עמו ואמרו אין כאן שדרה ממת אחד. ובפירוש משניות מלאתי דהכי איתא בספרי^י אמרו הואיל יש כאן מטהרין [ומטמאין]^י נעמוד למניין, פירוש ר"ע וחכמים שנחלקו בשדרה ובגולגולת הצאים משני מחים ובסמוך מיייתי לה, ובמסכת אהלות (פ"ב מ"ו) נמי תנן פלוגתייהו. התחילו מר' עקיבא תחילה וטיהר אמרו לו הואיל ואתה הוא שהיית מטמא טיהרת יהו טהורין:

פירוש ארזי הלבנון

מכותמין אפילו משוצרין טמא מפני שהקצר מנרפן. אלמא דאף בגולגולת אמרינן טעמא דזירוף קבר. וכתב, ושיעור השפירה בגולגולת נראה שהוא צרובא כמו בשדרה.

קנו. והוא הדין דהוה מצי למיפרך מסיפא צהדיא דקתני מפני שהקצר מנרפה, אלא פריך אף מרישא מדיוקא (שיטמ"ק בשם הר"ר עזריאל ז"ל).

קנה. מה שנטו התוס' מלפרש הגמ' כפשוטו דפשטיה דלישנא משמע דברייתא מילתא

פסיקא ליה נקט דגירד טהורה אצל לא גירד תיבעי לך, היינו דהתנא גופא מספקא ליה צהא אי שדרה לצד מטמא. היינו משום דהוקשה להו שהרי מדקתני ובקצר טמאה מפני שהקצר מנרפה מצויר להדיא דהיכא דשלימה היא טמאה [עי' הע' קנ"ו]. ולכן הוצרכו לפרש דחיי דילמא כשיש עמה גולגולת (עפ"י ב"מ).

קנט. וזריך לומר דמייירי שגירד אף עצמות הגולגולת דאל"כ חיפשוט מרישא דשדרה וגולגולת תנן. ומכאן משמע לכאורה דלא כמו שצידד המנ"ח מנ' רס"ג דדוקא לענין שדרה נאמר דין זירוף קבר אצל גולגולת אף צלא זירוף קבר

מטמא צאהל, דא"כ מדמוקי להך ברייתא דהיכא גולגולת א"כ חיפשוט מרישא דגולגולת לצד לא מטמא. ויש ליישב דהיכא לאוקמי בשדרה צלא גולגולת וזיל הכא קמדחי ליה כו'. אמנם צלא"ה כבר הוצר דין הנ"ל מצרייתא ערוכה כמו שהבאנו בהע' קנ"ו עיי"ש.

קם. והא דמטהרין רבנן היינו מטומאת אהל אצל מטמא במגע ובמשא דהא איכא ענש כשעורה (הר"ש ז"ל).

קסא. הב"ר מחבר דיבור זה עם דיבור שלאחריו וכנ"ל "וחזר בו ר"ע ומעשה וכו'", והיינו שר"י הביא ראיה דחזר בו ר"ע מאותו מעשה, וכדמסקו לקמן.

קסב. ובספרי שלפנינו לא מלאחיה (פני משה ברכות פ"א ה"א).

קסג. מה דנקט מטמאין בלשון רבים אע"ג דלא תני אלא ר"ע מטמא. היינו משום דהוא היה הראשון שטמא ונראה לקצת חזרו סברתו, ולא הוזכרו אלא הרבים החולקים עליו (פי' מעל פ' חרדים ירושלמי ברכות פ"א ה"א).

טעמא דליכא שדרה (דמת) [דמ]חדא. פי' ממת חדא: הא איכא שדרה או גולגולת דמת אחד נזיר מגלח עליה וש"מ או שדרה או גולגולת תנן קסד, קסה. ודחי דילמא לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא שדרה וגולגולת דממת אחד ליכא. נריך עיון מה היו נריין להראות לרופאים אם השדרה ממת אחד או לא והא מסתמא היתה מפורקת ומשוצרת ואמרין לעיל דאף ממת אחד טהורה קסי. ואומר רבינו יצחק דאיירי כגון דעל אותן עצמות האהיל האדם צעודן בקצר ואמר לעיל הקצר מנרפוס:

פירוש ארזי הלבנון

לטמא לרבנן. ע"כ תמצית דבריו עיי"ש באורך. קסה. לכאורה קשה אמאי לא משיי כדלעיל דילמא כשיש עמה גולגולת איירי ולזה שפיר אמרו דאילו היה זה שדרה ממת אחד שפיר היה מטמא משום שדרה וגולגולת. ומירך האור"מ דהמקשן סמך עצמו על מאי דאיחא בתוספתא דהה"א הלשון אמרו אין כאן שדרה ממת אחד ולא גולגולת ממת אחד [וכן הוצא בירושלמי פ"א ה"א דהה"א דהה"א הלשון]. ולזה שפיר מיימי דאם איחא דא שדרה או גולגולת ממת אחד. הו"ל למימר אין כאן שדרה וגולגולת ממת אחד. ועי' בפירוש הרא"ש ו"ל שגורס כן בצמחא להדיא כלשון התוספתא הנ"ל.

קסו. באורח מישור תמה על קושייתם שהרי כבר נתבאר לעיל דדוקא רוב עילעין שבה טהור אבל אם מיעוט נלעות נשחצרו טמא צמת אחד. וכאן יוכל להיות דלא נשחצרו רק מיעוט נלעות ולכן הוצרך לשאול הרופאים אם היא ממת אחד או לא וצ"ע עכ"ל. (וכן הקשה שפ"א).

וציבור קושייתו נראה משום דס"ל דהא דנחסקר מיעוט נלעות מטמא, וזה דוקא ע"י צירוף אהל היינו שהשדרה וכן אותן נלעות נשחצרו ממנה מונחים באהל אחד. אבל אם נחסקרו הנלעות לגמרי ואינן באהל כלל אזי אף בשלא נחסקר אלא מיעוט נלעות טהור. (אבל אם נשחצרו רוב נלעות, דה דוקא ע"י צירוף קצר מטמא אצל צירוף אהל לא סגי וטהור). ולזה הקשה דדילמא אותו מעשה מייירי בשיהי השדרה קיימת בשלמות, רק שנשחצרו ממנה מיעוט נלעות, שעל כן הוצרכו לשאול לרופאים אם אותן מיעוט נלעות השחצרים מאותה השדרה הם ומנרק ליה אהל, או לאו.

ואמנם הב"ר כתב דשגה דהה"א, דנשחצרו מיעוט נלעות אין נריך שאלה כלל דאפילו נחסקרו

קסד. הוכחת הגמרא דה קשה לכאורה, דדילמא לעולם שדרה וגולגולת תנן והרופאים לא נקטו אלא קושטא דמילתא, דהאמת כן הוא שאין זה שדרה ממת אחד. ויש ליישב כיון דאיכא למיטעי הו"ל לתדוק לנאר כי היכי שלא נטעות בדבריו כיון דהיה לענין דינא (צ"מ).

והנה על כרחך נריך לפרש הא דאמר בשנייה לא מיבעי קאמר וכו' דנא לאשמעינן רבותא דה, דאי אין כאן רבותא א"כ נמצא דבאמת לא דקדק מודוס צמילתיה ונתן מקום לטעות בדבריו וזה ע"כ אין לומר כמשנ"ת. ודוחק לומר שזה גופא החילוק בין המקשן להמתך. ועל כן נריך ביאור כיון דאינו מטמא עד דאיכא שדרה וגולגולת ממת אחד (כמו שהביאו תוס' לקמן ד"ה ועל דפליגי ר"ע ורבנן דזה), א"כ מה יוסיף תת כח טהרה עוד צמה דליכא נמי שדרה ממת אחד.

והב"ר כתב ליישב זה ותוכן דבריו דהא דמטמא ר"ע בשדרה וגולגולת הבאים מצ' מחיס פליגי דה תנאי, דלח"ק מטמא ר"ע בכל ענין, אבל לר"ש דצריחא דבמקום אינו מטמא ר"ע רק אם השדרה עצמה ממת אחד או הגולגולת ממת אחד, אבל אם השדרה עצמה מצ' מחיס או הגולגולת מצ' מחיס אף ר"ע מודה דטהור. והיינו רבותא קמ"ל דאפילו שדרה ממת אחד ליכא וטהור אף לר"ע אליבא דר' שמעון. וכתב דלזה נחבון רש"י סד"ה ליכא עיי"ש. והקד"ט (אהלות דף מ"ב) השיג עליו וס"ל דלר"ע טמא בכל ענין אליבא דר"ע. אלא שהיה סביר לומר דעד כאן לא פליגי רבנן עליה דר"ע ומטהרי דוקא דליכא לא שדרה ממת אחד ולא גולגולת ממת אחד אבל שדרה ממת אחד וגולגולת ממת אחד טמא לכו"ע. ולזה קמ"ל רבותא דאפילו שדרה ממת אחד ליכא ואין מקום וסבירא כלל

ת"ש ממניינא מה הן ששה דברים שר"ע מטמא וחכמים מטהרין על אבר מן המת שצא משני מחים ועל אבר מן החי שצא משני בני אדם ועל חצי קב עצמות שצא משני מחים קסח. ומדלא קאמר הכא ועל רובע עצמות הצא משני מחים כדחתן צמק' אהלום (פ"ג מ"ו) צפלוגתא דר"ע ורבנן, יש להוכיח דהכא לענין תגלחת נזיר איירי דאינו

פירוש ארזי הלבנון

קסח. יש לעי' לחכמים דמטהרי בכל הני דחשיב הכא, מאי שצא מרקב הצא מב' מחים דאמרינן לעיל דף נ"א ע"א דמטטרף. וכן נמי מאי שצא מכזית בשר הצא מב' מחים דקתני צתוספתא דמטטרף (והביאזה החוס' לעיל נ' ע"ב ד"ה ח"ש). והנה החוס' ציומא (פ"א ע"א ד"ה כל) הקשו בעיקר דין רביעית דס' הצא מב' מחים דאמאי מטהרי רבנן דהרי קי"ל (מעילה י"ז ע"ב) כל שטומאמו ושיעורו שוין מטטרפין. ותיירו דמיירי צריעית דס' הצא מב' נפלים שאין לא צה ולא צה רביעית מתחילה, אבל אה"נ שני מחים שיש בכל אחד מהם טפי מרביעית לדברי הכל מטטרפין חצי רביעית מזה וחצי רביעית מזה עכ"ל. ובספר תוס' יוה"כ הקשה עליהם דלכתי מה יתרצו החוס' בשדרה וגולגולת דפליגי נמי ר"ע ורבנן ומטהרי רבנן צבאים מב' מחים, ואמאי, הא כל שטומאמו ושיעורו שווה מטטרפין. ותייר דמיירי צנפל קצתו מחי וקצתו נוזר עי"ש ועי' מנ"ח מז' רס"ג.

אבל נמצא עוד באתרוגים שכתבו צה חילוק אחר, דהאי כלל דכל שטומאמו ושיעורו שווה מטטרפין זע"ל, וזה דוקא צאות דברים שאין חשיבותו נוצע מחמת איכותו בעצם, אלא שיעורו וכמותו הוא חשיבותו שציה שייך לירוף משום דכל חלק וחלק מהשיעור משלים את השיעור וגורם החשיבות ולהכי על כל חלק וחלק ממנו חל עליו שם טומאה גם כשהוא צפני"ע אלא שהוא חצי שיעור. משא"כ שדרה וגולגולת דאין חשיבותן מחמת שיעורן וכמותן אלא אדרבה שיעור טומאתן הוא מזד חשיבותן ושלמותן ולפיכך כל שאינו בשלמות אין כאן אפילו קצת מן השיעור ולא שייך צה לירוף. וכן רובע קב עצמות שיעורו מחמת חשיבותו צפרט למש"כ החוס' לעיל דבעינן שיהא הרובע מרוב צנין או מרוב מנין, והלכך לא מטטרף רובע הצא מב' מחים. ומהשתא אחי שפיר הא דכית בשר ומלא תרודו רקב דמטטרפי לכו"ע

לגמרי [היינו שאינם מונחים צאהל כלל] אעפ"כ מטמא שאין זה חסרון בשדרה, כמו לענין טריפות דכשר.

ועי' חז"ל אהלום סי' כ"א סק"ח שהקשה על דברי החוס' דהא משוורת לשנים או לשלשה ממת אחד טמא וכדתנן רפ"ג כל המטמאין צאהל שנחלקו חכמים מטמאין. וממקומו הוא מוכרע דלא נחלקו אלא בשדרה מב' מחים [היינו אע"פ שאינה שלמה לא מטהרי לה רבנן רק מפני דצאה מב' מחים אלמא אם צאה ממת אי' מטמאה אפילו מפורקת לשנים]. וא"כ שפיר צריכים היו לרופאים כדי שיכירו אם הם ממת אחד וצ"ע. ע"כ תוכן דבריו. ולכאורה ח"ל דאם היה נחלק לב' או ג' חלקים ולא יותר לא הו' צריכי רבנן לרופאים צכדי לידע, שהרי מידי דמינכר הוא. ומדהוצרכו לרופאים ש"מ שהיתה מפורקת ומשוורת טוצא דכבר יצא מגדר "כל המטמאין צאהל שנחלקו". וצא לגדר "משוורת או מפורקת" דשוב אין מטמא צאהל. ושיעור גדול החלקים צה עי' צחז"ל שם סק"ז ד"ה והי'.

קסו. דברי החוס' ז"ל צה לא זכיתי להצין. דלפי צריהם ז"ל שמסתמא היתה מפורקת ומשוורת ואפילו ממת אחד טהורה, ח"כ למה הוצרכו להניחה צאיר שלא תחת אהל וצ"ע (סדרי טהרות. וכן הקשה הקר"א וסיים צה לישצ).

ואולי משום דלא היה שם צעצמות אלו אלא רובע הקב, ודין רובע הצא משדרה או גולגולת הו' צעיא דלא אפשיטא (לקמן נ"ב ע"ב) אי נזיר מגלה עליו או לאו, ואפשר כי צבר צימיהם נולד הספק צה והלכך הוצרכו להניחה צאיר מחמת ספק טומאה אהל רובע עצמות הצא מן השדרה והגולגולת. ומ"מ הוצרכו לדעת אי היתה שדרה וגולגולת שלמה לענין אדם שהאחיל עליהן צעוד שהיו צקצר דהקצר מצרפן לטמא משום טומאת שדרה וגולגולת, ולגלם עליהן צודאי.

מגלה על פחות מחצי קב ולהכי נקט חצי קב דעל רובע הקב (ד) אפילו* דאמי ממת אחד אינו מגלה כדחנן במתניתין, והתם לענין טומאת אהל גרידא קמני:

[ע"ל רביעית דס] שבה משני מחים. דאילו בא ממת אחד לר"ע מגלח קסט כדחנן במתני' (לקמן דף טו:) לר"ע ופליגי רבנן עליה קע, והכא חנן [מה] דר"ע הדך ציה. וצדין הוא דמיצעי ליה למינקט לרבנן על חצי לוג דס הבא משני מחים אלא אידי דלר"ע דאף ברביעית מגלה נקט הכי קעא. הר"ק:

וע"ל ע"ס כשעורה (ועל רביעית דס כו' ועל ע"ס כשעורה) שנחלק לשנים. אף כי הוא ממת אחד: והשדרה וגולגולת. במסכת אהלות (פ"ב מ"ו) תניא בזהדיא בפלוגמא דר"ע ורבנן השדרה וגולגולת משני מחים:

[דף נ"ב ע"ב] **וא"י** ס"ד או שדרה או גולגולת הני שצעה הויין. פירוש דנחלקו צו ר"ע ורבנן וצרישא תנא ששה דברים אלא ודאי שדרה וגולגולת [כ]חד [חשיב להו] דלא מטמא הא בלא הא. ומשני לעולם שדרה וגולגולת כתרי חשיב להו וסמי ע"ס כשעורה מחושבנא דששה דברים דכי קמני ששה דברים דפליגי [רביס] על רבי עקיבא לאפוקי ע"ס כשעורה דיחיד הוא דפליגי עליה דתניא ע"ס כשעורה כו' קעא:

פירוש ארזי הלבנון

דאמר לקמן אל חשנה רביעית דס בחורה ס"ל דר"ע לא חזר צו כלל דאפילו רביעית מב' מחים מגלה כמו שכתבו רש"י והתוס' לקמן ד"ה ואצ"א וכו'. אבל למ"ד דחזר ס"ל דב' מחים הוא דחזר ובהא פליגי (ב"מ).

קעא. אין כוונתם משום דצעי לאשמעינן רבותא דר"ע דאף ברביעית מגלה, דאדרבה לשמעין רבותא לרבנן [כמו שנקטו בקושייתם] דכח היתרא עדיף. אלא כוונת פירושם כיון דלר"ע אף ברביעית מגלה היינו רביעית דס הבא ממת אחד ולא הדך ציה מזה כמו שכתבו לעיל, אי"כ על כרחך אף בחצי לוג הבא מב' מחים ע"כ לא הדך ציה ומטמא אף לאחר חזרה שהרי בכלל חצי לוג הבא מב' מחים איכא רביעית דס ממת אחד. והלכך לא חזי פלוגמא ייחודה בכה"ג, דהכא לא חנן רק מאי דהדר ציה (עפ"י ב"מ). ועי' או"מ שפי' דצריהם צע"א.

קעב. וצריך לומר דרבנן ס"ל דע"ס כשעורה אף מב' מחים מצטרף דאל"כ אמאי לא חשיב ע"ס כשעורה מב' מחים דרביס פליגי עליה ככל אינן. וטעמא דמילתא משום דהוי כתרוד רקב

אפילו בא מב' מחים משום דהני אין שיעורן מפני חשיבותן ומצטרפי ככל הדברים שטומאתן ושיעורן שווה. ולולא דברי התוס' יומא שם אפשר היה ליישב דאף טעמא דרביעית הלוג הוי שיעורו מפני חשיבותו דרביעית דס הוא דס הנפש הוי חלק חשוב מן הגוף (עפ"י סד"ט, ב"ר, קר"א, חו"א).

קסט. הוקשה להו דהו"ל למיתני רביעית דס הבא ממת אחד לרבותא דרבנן דאפילו ממת אחד אינו מגלה. ומירצו משום דלר' עקיבא אף לאחר חזרה מגלה על רביעית דס ממת אחד כדחנן במתניתין לקמן, ולא הדך ציה אלא ממת שהיה מטמא רביעית הבא מב' מחים, והך צרייתא לא מיירי אלא בצאוס דברים דהדר ציה ר"ע וכדאמר הגמ' בסמוך.

קע. פירוש, דלקמן סוף פירקין חנן דרביעית דס לר"ע הנזיר מגלה עליו וע"כ דמיירי של מת אחד מדלא קמני אפילו שני מחים [לרבותא]. ועוד דקאי ארביעית דס דקמני במתניתין דף נ"ד ע"א והתם קממא בשל מת אחד איירי. אלמא דממת אחד לא חזר ודוקא צי' מחים הוא דהדר. ומאן

ואיבעית אימא כי קתני מידי דמת מידי דחי לא קתני. ולא תחשוב בהנך ששה דברים אבר מן החי: ואיבעית אימא כי קתני מלי דנזיר מגלח על אהילו לאפוקי ענש כשעורה. דאינו מגלח אלא על מגעו ועל משאוקשי: ואיבעית אימא מידי דהדר ביה. שחור [בז] ר"ע דקתני לעיל שחור בז ר"ע. לאפוקי רביעית דס הצאה משני מתים דלא דר. וששה דברים דקא חשיב מהנך דהדר ביה ולעולם שדרה וגולגולת צחרי חשיב להו: דא"ל רבי לצר קפרא תלמידיה לא תשנה דס רביעית בחזרה שהרי למוד ערוך הוא בפיו של ר"ע דעל רביעית הצאה משני מתים דנזיר מגלח, ועוד המקרא מסייעו. וצא להכחיש דברי האומר שר"ע חזר. [וכן] (ו) צא רבי שמעון לומר כרבי דר"ע לא חזר צוקשד אלא שאמר דרך קנחור כלפי רבי עקיבא שאמר אם משמת חזר בו איני יודע:

[אמר רבי שמעון עד יום מותו של ר"ע היה מטמא. כלומר לא חזר בו:]

תנא הושחרו שיניו של רבי שמעון מפני תעניותיו. מפני שאין דרך ארץ לדבר על רבו בלשון זהקשה וישנ[ל] והתענה ימים רביםקטו:

פירוש ארזי הלבנון

קעה. מפני שהמחלוקת של התנאים יהיו אלו ואלו דברי אלקים חיים כידוע, ואך בעוה"ז שהוא עולם המעשה פסקה התורה אחרי רבים להטות כדי לידע הדרך אשר נלך בה. אבל בעוה"ב עומד שם כל אחד בשיטתו כפי הראוי לו לשורש נשמתו כידוע. ולכן אם היה חוזר בו צחייו לא היה לו מזה העדר הכבוד שכן היה מוכרח לחזור מפני שהיו רבים, אבל אם חזר אחר מיתה אזי ההכרח לומר שהיה מודה שדבריו אינם על דרך האמת וח"ו לומר כן. לכן היה מתענה על דבריו עד שהושחרו שיניו (תפא"י).

קעו. הצט וראה גדול דקתם על דבר קל שנשמת מפיו שלא כראוי לו, כמה סיגופים היה מסגף עצמו על זה. וידוע כי צער של עולם העליון היותר קטן, גדול הוא מכל יסורי איוב בעוה"ז, והיה ר"ש יודע שאם לא היה סובל היה נשאר לו לעוה"ב, ובעולם הצא תמורת כל צער קטן של המשך תעניותיו היה נשאר לו תמורת צער קטן - צער גדול של עוה"ב היותר גדול מכל

וכותי בשר שאין שיעורן מפני חשיבותן וצננון דא קי"ל כל שטומאתן ושיעורן שזין מטטרפין, וכמו שנחבאר לעיל הע' קס"ח עי"ש. (עפ"י קר"א וי"ר). וכ"כ בחז"ל אהלות סי' כ"א סק"ו דנראה שגם ענש כשעורה מצ' מתים מטטרף והא דחני שנחלקה לרבותא דריב"ז וז"ע עכ"ל.

אכן בספר תפארת ציון (ע"צ צגמרא) כתב בפשיטות דאפילו לר"ע דוקא ענש אחד שנחלק לשינים מטמא אבל חצי שעורה מענש זה וחצי שעורה מענש זה טהור שכן נתקבלה ההלכה.

קעו. ומשמע דעל רביעית דס מגלח לר"ע אפילו על אהילו. ועי' צפי' הרא"ש ז"ל ובשטמ"ק ושאר ראשונים. ועי' מש"כ סוף פירקין הע' של"ג. קעו. מדבריהם משמע דר"ש רק ארביעית דס קאי ולחזק דברי רבי דלא תשנה רביעית דס בחזרה צא. אכן בתוספתא דמכילתין משמע להדיא דאכל ששה דברים קאי ר"ש וקאמר דלא דר ביה. וכן הוא מובאר להדיא מדברי הירושלמי ברכות (פ"א ה"א) יעו"ש (סדרי טהרות. וכן העיר הרש"ש).

ת"ש דתניא ז"ש אומרים רוצע ענמות מן הענמים מן השנים מן הג'. פירוש או משנים או משלשה אברים יטמא רוצע ענמות צאהל: ובית הלל אומרים מן הגויה. פירוש מעיקר הגויה מרוצ הצנין או מרוצ המנין שרמ"ח אברים יש צאדם כדתינא^[ל] בריש מסכת אהלות (פ"א מ"ח), וקכ"ה הם רוצ מנין ואם תפס קכ"ה ענמות וקיצה מעט מן כל אחד ואחד עד שהעמיד על רוצע יטמאו צאהלקשי:

אמר רבי יהושע יכולני לעשות דברי צית שמאי ודברי צ"ה אחד שצית שמאי אומרים משנים או מג' או משני שוקים וירך אחד או משני ירכים ושוק אחד. נמצא רוצ צנינו של אדם (תנינא) [מגובה]. במסכת אהלות (פ"א מ"ח) דקחשצין^[ל] רמ"ח אברים וחשיב מלמטה למעלה פרסות הרגל וחשיב שנים בשוק חמשה בארכובה ואחד בירך, לכאורה משמע ממחניחין דהתם דשוק למטה מן הארכובה וירך למעלה: משני שוקים וירך אחד או משני ירכים ושוק אחד הואיל והוא רוצ צנינו של אדם מגובה. ומצ' או משלשה דקאמרי ז"ש לאו דווקא^[ט] אלא כלומר רוצע ענמות הצא מרוצ הצנין, ורוצ (המנין) [הצנין] הו' לגובה האדם ירך על גבי שני שוקים. ויש מפרשים דשני שוקים וירך אחד קרי שנים לפי שהשוקים דקים ציותר והוו כחד ועם ירך אחד נחשבים כשני ענמות. ושני ירכים ושוק אחד הרי שלשה לפי שהירכים עבים וגדולים נחשצין כשנים והשוק עמהם הרי שלשה:

וב"ה אומרים מן הגויה מרוצ המנין. הואיל וישנו (צ)רוצ המנין דהיינו מפרקי ידים ורגלים. וז"ש איירו צרוצע הצא מרוצ הצנין וצ"ה איירו צרוצע הצא מרוצ המנין ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. ו[צ]מפרקי ידים ורגלים (תנינא) [מצינו] רוצ המנין צלא רוצ הצנין כדמפרש במסכת אהלות (פ"א מ"ח) ד[צ]פרסת הרגלים יש

פירוש ארזי הלבנון

יסורי איוב וקצן נא כל הרגעים של צער מטה לעומת זה וזה, היה נשאר כל רגע צער של מעלה זה וזה. וכל זה היה צעיר לידור קל שצא לידו פעם אחת, הצא לידו כמה דברים חמורים וכמה פעמים בכל יום וכמה מעשים מגונים וחמורים, היספיק תעניתים וסיגופים כחול הים, ואיה התעניתים והסיגופים. ואם ח"ו ישאר הכל צעת שיצא הדין הגדול ולפי חשבון של מעלה מי יכילנו. הרחמן יעזרנו לשון אליו. אבל ראה צדקת ר"ש כמה היה עומד לפניו נזיר

דין של מעלה עד שצחר צחצח לצו לטבול חמורתו כל כך שיכופר לו לגמרי הדבר הזה. וראה עוד כמה היה דרכם תורה ומוסר גם יחד כי תנא הושחרו שינוי כו' אינו שיך להשמעתתא, רק צאמצע לעורר מוסרים הנ"ל (ר' שמחה זסל זו ז"ל חממה ומוסר סי' רנ"ה).

קעו. ע"י לעיל הע' פ"ט.

קעה. ר"ל כיון דצעי צ' שוקים וירך אחד או צ' ירכים ושוק אחד לעולם צעי שלש ענמות, וא"כ ע"כ מה דנקט שנים לאו דוקא.

ציונים

[לח]. ע"י לעיל פ' ג' מינין ציונים אוח צ"ח. [לז]. בדפו"ג גרס קחשיב.

שלשים, ששה בכל אצבע. וצפיסת היד שלשים ששה בכל אצבע, הרי ק"כ איברים ידיים וצברגלים קצט:

שמאי אומר קפ"י ענם אחד מן השדרה או מן הגולגולת קפ"א. וקס"ד מדקאמר שמאי ענם אחד מן השדרה או מן הגולגולת מטמא בזהל מכלל דלרבנן דקאמרי לא ענם אחד מן השדרה או מן הגולגולת מטמא הא שדרה גופה או גולגולת גופה מטמא אפילו האי לחודיה והאי לחודיה קפ"ב. דמשמע ליה דלא פליגי עליה* [כולין] האי* [ד]צ"ש^[ל] ענם אחד משדרה ולצ"ה צעינן שדרה וגולגולת. ודאי [שאני] שמאי דמחמיר אבל לרבנן צעינן תרויהו:

ר' יפ' שמו מיה. לאידך גיסא דטעמא (דמחמיר) [ד]שמאי דמחמיר (דטמאות דענם) [לטמאות צענם] משדרה לבד או צענם מגולגולת לבד כדקתני או או. הא

פירוש ארזי חלבנון

קעט. ואע"ג דלא חשיב כאן רק ק"כ, מ"מ צפי' הרע"ב והכא תניא דוקא משדרה וגולגולת צמחיתין שם חשיב עוד עצמות ידיים (ק"א).

וצח"י מרן רי"ז הלוי (פ"ו ה"ד) הביא דבתוספתא דאהלות פ"ג (כפי גירסת הגר"א שם) מנואר להדיא דר' יהושע דוקא הוא דקא מוקי לדברי שמאי צענם הבא מן השדרה או מן הגולגולת, [וכמו שהעמיד לדברי צ"ש צענמות רוב הצנין].

קפ"ב. לכאורה קשה דהיכי משמע מיה דלשמאי או שדרה או גולגולת לחוד מטמא, הא שמאי לא איירי אלא לענין רובע עצמות [וכ"מ להדיא במשנה עדיות פ"א מ"ז] ולזה מטמא שפיר צענם אחד משדרה לחוד או מגולגולת לחוד, אבל טומאת שדרה וגולגולת עצמן י"ל דצעינן תרויהו. וי"ל דאי לטומאת עצמן צעינן תרויהו א"כ ענם משדרה לחוד או מגולגולת לחוד הוא כשאר עצמות וכי היכי דענם משאר עצמות אינו מטמא ה"נ ענם משדרה לחוד או גולגולת לחוד. אלא ודאי שדרה לחוד ג"כ יש לה טומאת עצמה כשהיא שלימה ומש"ה חמיר נמי לענין ענם אחד ברובע (ק"א).

ומיהו בחוס' לקמן (ד"ה ת"ש ועיי"ש הע' קפ"ט) מוכח דמפרשי מילתא דשמאי דצענם אחד מטמא אפילו בדלית ביה רובע [ועי' בר"ש (עדיות שם) שנתחבט בזה]. ולפי"ז אחי דנריהם בפשיטות

קעט. ואע"ג דלא חשיב כאן רק ק"כ, מ"מ צמחיתין שם חשיב עוד עצמות ידיים וצברגלים כגון י' בקרסול וכיוצא בו מה שאינו מרוב הצנין. והחוס' לא הביאו רק פרסת היד ופרסת הרגל וכוונתם ג"כ לאחרים דמנו שם ידיים וצברגלים עד שהם רוב המנין. ואפשר חסר כאן בתוספות עוד איזה דבר להשלים רוב המנין (א"מ).

קפ"ב. כחוצ בספר כריתות צלשון לימודים (שער ב' דף ל"ט) מצינו תלמידים חולקים על רבם והתלמידים נזכרו בחילה לפני רבם, כי הא דמס' עדיות פ"ק דתנן צ"ש אומרים רובע עצמות מן העצמים כו' שמאי אומר אפילו מענם אחד וכו'. ושמא בילדותו תנא להו כמו שאמרו בית שמאי, ובאקנותו חזר בו ומשנה לא וזה ממקומה כו'. וזה ניחא הכא דהקדים דברי התלמידים שכן שנה הרב בתחילה, וניחא שהתלמידים קבלו כך מרבם ולא מליבם כי איך יתכן שכולם הושוו לדעת אחד אם לא קבלו מרב אחד דלא קבירא ליה כחד תנא עכ"ל (מלאכת שלמה עדיות).

קפ"א. עי' במשנה פ"א דעדיות מ"ז דלא תנן החס אלא "שמאי אומר אפילו ענם אחד" סתמא, ומשמע דלא צעינן דוקא מן השדרה וגולגולת אלא כל ענם אחד שיש בו רובע מטמא וכן משמע החס

צייונים

[לזו]. נדל"ל דלשמאי צעינן ענם אחד כו'.

לרבנן דלא תנן או או אלא השדרה והגולגולת קפ"שמע מינה תרוייהו בעו. ודחי עד כאן לא פליגי רבנן עליה דשמאי אלא בעצם אחד משדרה או מגולגולת אבל היכא דאיתא בעיניה שהשדרה שלימה אפילו חד מנהון. ומשום דלא קתני במילתיהו דרבנן או או לא יחוש לדקדק, דבית הלל קפ"ש לא חשו לפרש מילתיהו או דקיימי אמילתא דב"ש^[לח] דקאמרי או ומדבית שמאי נשמע לבית הלל דבעי למימר או. מהרפ"ש:

בעי רמי בר חמא רובע עצמות משדרה או מגולגולת מאי. מי אמרינן כי קתני במתני' דחיי קב עצמות דנזיר מגלח כגון דאחי משאר אברים כגון מרוב הצנין או המנין אבל משדרה וגולגולת דחמירי טפי קפ"ה אפילו רובע עצמות הבא מהן מגלח עליהן נזיר או דילמא לא שנה:

אמר רבא ת"ש השדרה והגולגולת. דקתני במתני' דנזיר מגלח עליהן וקס"ד דליכא שדרה וגולגולת דלית בהן רובע עצמות ואי לא הויה בהן רובע עצמות לא מגלח ולהכי פריך ואי ק"ד רובע עצמות דאחי משדרה וגולגולת חמיר לימני במתני' רובע עצמות הבא מן השדרה וגולגולת ולמה לי דתני במתניתין השדרה והגולגולת דמשמע דוקא כשהן שלמין הא אפי' שצורין ומפורקין בעית* למימר אם יש בהן רובע עצמות דנזיר מגלח עליהן ותיפשוט דמדקתני במתני' השדרה והגולגולת שלמים ומסתמא* אית בהון רובע עצמות מכלל דעל עצמות שצורין ומפורקין שיש (זה) [בהן] רובע וצאו (השדרה) משדרה וגולגולת לא מגלח: ופריך והא הוא דאמר. פירוש רבא: לא נכרכה אלא לשדרה וגולגולת שאין בהן רובע עצמות. אלמא דרבא גופיה קצירא ליה דאיכא שדרה וגולגולת דלית בהון רובע עצמות ולעולם אימא לך דאפילו על רובע עצמות הבא מן השדרה והגולגולת נזיר מגלח ומתני' דקתני שדרה

פירוש ארזי הלבנון

דס"ל דשמאי מטמא בעצם אחת משום טומאת שדרה או גולגולת ממס. קפ"ה היינו לרבנן דמתני' דתנן על השדרה והגולגולת. ועי' הע' קנ"ג צנין גירסת המשנה. קפ"ה משום דבעלמא בר פלוגתיה דשמאי היינו ב"ה לכך נקטו ב"ה, וכוונתם לרבנן דמתניתין. קפ"ה יש לדקדק במאי חמירי שדרה וגולגולת טפי מרוב צנין ורוב מנין. דאי משום דבעלמא מגלח עליהם הנזיר אף כי לית בהו חצי קב, הא גם על רוב מנין וצנין מגלח עליהם הנזיר כמ"ש

רבא לעיל לא נכרכה אלא לרוב מנינו או רוב צנינו שאין בהן רובע [ועי' פ"ה הרא"ש ז"ל לקמן]. ונראה דהיינו חומרייהו משום דבעלמא מטמא אף כי לית בהו לא רוב צנין ולא רוב מנין, הרי שיש חומר לעצמות אלו מחמת עצמן ומשום שלמותן וזורתן. משא"כ רוב מנין או צנין ליכא חומר לעצמות אלו ביחוד אלא חשיבותן משום כמותן דיש בהו רוב צנין או מנין (עפ"י קר"א וצ"א ועי' בדבריהם סו). שו"מ שכן פירש בחוס' רי"ד חומרא דשדרה וגולגולת דמטמאין בכ"ש כגון אם היו מנפלים ואין לך שיעור עכ"ל.

ציונים

[לח]. נ"ל שמאי, וכן להלן בסמוך (ב"מ).

וגולגולת דמשמע שלמים אינטרין לאשמעיין דאפילו אין בהן רובע נזיר מגלח^{קפ}. ולא
איחפרש היכא איחמר דרצא ויש ספרים דגרסי לעיל (דף נ.) אמר רצא לא נכרכה אלא
לשדרה וגולגולת שאין בהן רובע עצמות מכח סוגיא דהכא [ולעיל פירשתי] דאי אפשר
לקיים אותה גירסא:

[דף נ"ג ע"א]

בתר דשמעה מר"ע. כך כתוב בכל הספרים ולא איחפרש מה ר"ל וגימגו"ס. ואי לא
מסתפינא מרצותא הוה אמינא שיש חסרון בספרים וגרסינן מקמי פירכא דקאמר^{לכ} רצא
לא נכרכה אמר מר עוקבא הכא בשדרה וגולגולת שאין בהן רובע עסקין. פירוש מר עוקבא צא
לדחות התשובה שהציא רצא מחמת שהיה סבור רצא דסתם שדרה וגולגולת יש בהן רובע ודחי לה
מר עוקבא דמיייר בשדרה וגולגולת שאין בהן רובע. ופריך הש"ס ורצא לית ליה האי סברא
דאפשר לשדרה וגולגולת בלא רובע והאמר רצא לא נכרכה וכו'. ומשני בחר דשמעה
ממר עוקבא להווא סינוא דשני מר עוקבא הכא דמוקי לה בשדרה וגולגולת שאין בהן
רובע. וכי האי גוונא הגיה רש"י בצנחם צ"י שני (דף כא:) שהיה כתוב בספרים [הקושיא]
וחסר הסוגיא מן הספרים והגיה רש"י [התירוץ]^[מ] גבי שמעתין דקידוש ידים וה"נ
בשמעתין שיש הקושיא בלא התירוץ יש להגיה התירוץ, ובעלמא נמי אשכחנא שהיה רצא
בימי מר עוקבא. ע"כ לשון מהרש"ש.

והרב רבי יעקב מקינון דחק ליישב גירסת הספרים בחר [דשמעה מרבי עקיבא],
וה"פ (דהא) [והאמר] רצא לא נכרכה כו' כלומר והיכי חיסק אדעתיה דרצא לאיתויי
ממתני' והא איהו גופיה הוא דמוקי לה בשדרה וגולגולת שאין בה רובע עצמות.
ומשני בחר דשמעה [מרבי עקיבא], רצא לא אמר על מתני' אלא על משנה
דאהלות^{קפ} (פ"ג מ"ו) דקחשיב רובע (ורביעית) [עצמות] הבא משני מתים ושדרה

פירוש ארזי הלבנון

קפ. קשה קצת דמ"מ אחתי נפשוט מדלל חשיב
נמי רובע הבא מן השדרה ונפרש"י ומאי
שייר דהאי שייר וז"ע (ב"מ). א"ה ולא ידעתי למה
הניח צ"ע שהרי הוא ז"ל עצמו לעיל דף נ' ע"א
מונה כמה דברים דשייר במתניתין, והבאנו
דבריו שם צהע' ז"ט ע"ע.
קפ. והנה מפשט לשון החוס' משמע דהמקשה

ס"ד דרצא אמתניתין דידן אמרה ולכך משני
ליה דרצא לא אמרה על מתני' דהכא אלא על
מתניתין דאהלות וכו'. ולא ידעתי לפי"ו אמאי לא
הניח המתוך סברת המקשה דאמתני' דידן והו"ל
לשנויי בפשיטות דבתרייתא אמרה מקמי דשני לא
נכרכה וכו' אבל לבחר דמשני הכי חזר בו מהא
דבתרייתא. והיותר ק"ל מנ"ל להחוס' כלל לומר

ציונים

[עלן]. ז"ל "והאמר" (ב"ר). [מ]. בדפו"נ הגירסא, "שהיה כתוב בספרים התירוץ וחסר הסוגיא מן הספרים והגיה
רש"י הקושיא". ובהג' מהר"ר בלאל אשכנזי ז"ל גרס כגירסא זו אלא שהגיה דל"ל וחסר הקושיא מן הספרים וכו'. ועיי"ש
בסוגיא וברש"י שם ד"ה הכי גרסי' ובהג' מהרש"ק שם.

וגולגולת משני מתים ועלה אינטריך ליה לשנוי הכיספת. [אצל] מקמי דשמעה [מרבי עקיבא] סבירא ליה שאין שדרה וגולגולת שלא יהא בהן רובע עצמות ומשום הכי הוה מיייתי רבא ממחניחין ספיר דלכתי לא שמעה [מרבי עקיבא]:

ת"ש שמאי אומר אפילו עכס אחד משדרה או מגולגולת. ומדלא בעי שמאי אלא עכס משדרה מכלל דרצנן דפליגי עליה כגי להו בשיעור דרובע עצמות הבא מן השדרה כדקתני ברישא דרובע מטמא בזהל כי בא מעיקר הגוייה וכי בא רובע מן השדרה אפילו מגלה עלה הנזיר^[מא] דאין סבירא לומר דפליגי כולי האי דלרצנן ליבעי חזי קב ולשמאי כגי בעכס אחד קצא. קצא. ודחי שאני שמאי דמחמיר אבל רצנן [חזין] קב עצמות בעו אף

פירוש ארזי הלבנון

בנין שהרי סבירא דמילתא דא דבעין רובע מרוב בנין או מנין היינו משום דלוי יש בו חשיבות מת שלם, ור"ע הרי אחא לאפוקי דלא בעין חשיבות זו דמה"ט מטמא בשדרה וגולגולת מב' מחס. ולהכי ספיר קשיא ליה לרבא דוקא אהך מחני' דר"ע, כיון דמטמא רובע מאיזה עצמות שיהיו א"כ מה הוצרך שוב לשנות שדרה וגולגולת, חיפוק ליה משום רובע עצמות, דהא אין לך שדרה או גולגולת דלית בהו רובע.

קפ"ב. מדצריהם מצואר דס"ל דשמאי מטמא בעכס אחת, אפילו דלית בה רובע, ועי' ב"ר"ש עמ' תל"ג.

קפ"ה. עי' בפ"י הרא"ש ו"ל שהקשה על פי' זה דאמאי קאמר בחר דשמעה מר"ע, והרי מקמי הך דר"ע קתני במחניחין דאהלות (ריש פ"ב) ואלו מטמאין בזהל וקתני השדרה והגולגולת ורובע עצמות, ועלה נמי בעי לשנוי לא נצרכה אלא לשדרה וגולגולת שאין בהם רובע.

ולפוס ריהטא נראה ליישב קצת דמהיה דפ"ק שם אינו מוכרח, דהו"ל מה דרובע עצמות מטמא היינו דוקא הבא מרוב מנין או בנין וכלשון המשנה שם "רובע עצמות מרוב הבנין או מרוב המנין וכו'", וכן דעת החוס' לעיל דדוקא בכה"ג מטמא.

ולפיכך הו"ל דשפיר נקט גולגולת לאשמעינן דהגם דלית בה רוב בנין או מנין אעפ"כ מטמא. ברם צהיהא דר"ע דמטמא רובע עצמות הבא מב' מחס, מסתברא דלא בעי שיהא בא מעצמות רוב מנין או

ציונים

[מא]. ז"ל "אפילו הנזיר מגלה עליה" (כ"ח, ור"ש דפסוק).

משדרה: וליפשוט* מינה לאידך גיסא. לרצנן צעינן חזי קב דמדשמאי דמחמיר לא צעי אלא ענא אחד מכלל לרצנן שיעורא (דצית הלל) [רצה] צעו דהיינו חזי קב דאי לא צעו אלא רובע קב הוה להו לפרושי חומרייהו כמו שפירש שמאי חומריהקב. ודחי דילמא לא פליגי אלא צענא אחד דלא מטמא צאהל לרצנן אכל רובע מטמא ולא חשו לפרושי מילתיהו:

פירוש ארזי הלבנון

דוקא צלית צהו רובע אכל כל דאית צהו שיעורא דרובע הרי הן מטמאין משום שדרה וגולגולת אף שאינן שלמים]. והשחא אי נימא כדדא קמא דטומאתן מדין רובע עצמות א"כ ממילא דנגמרה צה ההלכה דלנזיר צעינן דוקא חזי קב. אכל אי נימא דטומאתן משום שדרה וגולגולת, ממילא דהנזיר מגלח עליה כמו על כל שדרה וגולגולת דלא שייכא כאן ההלכה דאין הנזיר מגלח על רובע עצמות דזה לא נאמר רק על טומאת רובע עצמות דאמו משאר אברים דכל טומאתן היא רק משום טומאת רובע עצמות.

והנה מדברי שמאי דמטמא אפילו צענא אחד משדרה או גולגולת, מוצא דנפיק מכלל שאר עצמות הגוף ואין טומאתן משום רובע עצמות אלא מדין שדרה וגולגולת ועי' הע' ק"ו. ולזה שפיר כתבו החוס' כאן דאין סברא לומר דפליגי כולי האי, רצונם צה דלא מסתברא דלשמאי יטמא משום טומאת שדרה וגולגולת ולרצנן אין מטמא אלא מדין רובע קב עצמות גרידא.

קצב. קשה, שהרי לענין טומאת אהל לא הוה מביעיא לן דמטמא צרובע, רק לענין תגלחת נזיר מספקא לן, ומדוע הוה להו לרצנן לפרש דמגלח על רובע עצמות והרי פלוגתא לא איירי כלל מענין תגלחת נזיר רק מטומאת אהל גרידא. ולכאורה משמע דהחוס' מפרשים דאף לענין טומאת אהל גרידא מספקא ליה. וכן משמע מדבריהם דמסיימי "דילמא לא פליגי אלא צענא אחד דלא 'מטמא' צאהל לרצנן, אכל רובע 'מטמא' ולא חשו לפרושי מילתיהו" עכ"ל, הרי להדיא

מכלל שאר עצמות הגוף, וממילא הדר דיניה לכלל דעלמא דכל שמטמא צאהל הנזיר מגלח עליו. וכפי הנראה, לזה נכתוב בנז"א אהלות סי' כ"א שכח ז"ל ומיהו לשמאי ודאי נזיר מגלח על רובע עצמות של שדרה וגולגולת כיון שהוא נדון בדבר החדש דסגי צענא אחד והיינו דאמר בגמ' ת"ש שמאי אומר כו' עכ"ל. וע"ע הע' שח"ו. קצא. מש"כ דאין סברא לומר דפליגי כולי האי כו', לא אבין למו מאי כולי האי. הא עיקר דינא נפ"מ לטומאת אהל דצוה פליגי דשמאי סובר דדי צענא אחד ולרצנן צעי רובע, אכל הא דלנזיר צעי חזי קב הוא ענין אחר דגם צענא דרוב צנין י"ש חילוק זה דלנזיר צעי חזי קב (צ"ר).

ונראה לצאר דברי החוס' צה [עפ"י מש"כ הגר"י ז"ל פ"ו מהל' נזירות ה"ד עי"ש באורך]. דהנה לפי דברי החוס' לעיל (ד"ה צעי רמב"ח) משמע דלענין טומאת אהל גרידא פשיטא לן דצענא שדרה וגולגולת מטמא צרובע אף דלא אחי מרוב מנין או צנין. אלא דמביעיא ליה לרמב"ח לענין תגלחת נזיר מהו מי צעי חזי הקב או דלמא אף צרובע סגי.

ויסוד הספק נראה דמביעיא ליה צהך דינא דרובע עצמות מן השדרה והגולגולת האם יש צו דין טומאת רובע עצמות, או דילמא מה דמטמא צרובע עצמות אינו מדין טומאת רובע אלא מדין שדרה וגולגולת, דהכי הוא דין טומאת שדרה וגולגולת דשיעורן לטמא צאהל היינו רובע קב עצמות. ויהא דאמרינן צברייתא לעיל דשדרה וגולגולת אינן מטמאין מפורקין ומכותחין וכן שכן בחסרים, היינו

צינונים

[מא*]. שו"מ נחש' הר צי יו"ד סי' רפ"ד שהצא דברי הגמוקי" (צ"ב דף נ"ח) דמפורש בדבריו שקברי גוים הגם דאינן מטמאין צאהל מ"מ צנגע מטמאין. והביא עוד שם מחש' הרמב"ם [הוא' פריימן] סי' רע"ו דשם מפורש להדיא שקברי גוים דינם כהמת עצמו ומטמא צנגע עי"ש.

זקנים הראשונים מקצתן היו אומרים חזי קב עצמות וחזי לוג דס לכל. שאם האהיל עליהם טמא, [אף] לתרומה ולקדשים קצת ופליגי אמתיניתין דמסכת אהלות: ומקצתם היו אומרים אף רביעית דס ורובע עצמות לכל. אף לנויר ופליגי אמתיניתין [דהכא]:

בית דין שלאחריהם אמרו חזי קב עצמות וחזי לוג דס לכל. אף לנויר כדחנן במתני' רובע עצמות ורביעית דס לתרומה ולקדשים דהמאהיל עליהם טמא כדחנן במתני' דמס' אהלות (פ"ג מ"א ומ"ב) אבל לא לנויר ועושה פסח קצת והכי גמירי להו. וסברי להו כמתניתין דאין הנזיר מגלח עליו כלל וסברו נמי כמתני' דאהלות דחנן התם דמטמא בזהל בעלמא לתרומה וקדשים כי [מב] ב"ד אחרון סברי כחנא דמתניתין וכחנא דאהלות: [אין הכרעה שלישית מכרעת]. י"מ הכרעה שלישית היינו תלמידים, שב"ד אחרון היו תלמידים לזקנים הראשונים. ופריך והא אין הכרעה שלישית מכרעת, (בבבא) [מב] ומדמתני' דהכא ומתני' דהתם דאהלות כב"ד אחרון סבירא מכלל דהכי הילכתא ומשום דהוה להו מכריע קצת. [ויש מפרשים דעת שלישית. ופריך] והא אין דעת שלישית מכרעת, שדעת שלישית טעם בפני עצמו הוא כי הראשונים לא גילו דעתם שיהא ראי לחלק בין נזיר ועושה פסח לתרומה וקדשים קצת. ומשני א"ר יעקב בר אידי מפי שמועה אמרוה מפי חגי זכריה ומלאכי ועל כן (סברי) [כדאין] ב"ד של אחרונים לסמוך על שמועתם ולקבוע הלכה כמותם:

ע"ל אלו דרישא למעוטי ע"ס כשעורה. ואע"ג דזהדיא קתני על ע"ס כשעורה על מגעו ועל משאו דמשמע אבל על אהילו לא. י"ל תני והדר מפרש: ועל אלו דסיפא למעוטי אבן

פירוש ארזי הלבנון

דלענין טומאה גרידא קאמר, ודלא כמש"כ בהע' ק"א. ועי' בהג' הגר"א ז"ל לעיל נ"ב ע"ב אות א', וי"ע.

קצת. פי' אף לתרומה וקדשים אין מטמאין כלל בפחות משיעור זה.

קצת. הא דקתני ולא לעושה פסח משמע דהך טומאה של רביעית דס ורובע עצמות לא

חשיבה טומאה לגבי עושה פסח וראוי להקריב פסחו בטומאה בראשון כמו גבי נזיר שאינו סותר ימי נזירותו בשעה שנטמא וכן לגבי באת מקדש

דחנן לקמן כל טומאה שאין הנזיר מגלח עליה

אין חייבים עליה על באת מקדש והיינו משום דלא חשיבה טומאה כלל לגביהו (עפ"י ח" ר' חיים

הלו הק"פ פ"ו ה"א). אבל הרמב"ם ז"ל בהל' ק"פ

קצת. וכדאמרין בשבת פ' כירה דף ל"ט ע"ב כל מקום שאחיה מוצא שנים חלוקין ואחד מכריע הלכה כדברי המכריע.

קצת. ועי' עוד בדברי התוס' שבת מ' ע"א ד"ה הלכה. ופסחים כ"א ע"א ד"ה אין הכרעה. וב"ק קט"ו ע"א ד"ה הכרעה שלישית.

צייונים

[מב]. ז"ל "הרי" (כ"ח). [מג]. מיבת בתרא נחמק וז"ל בתרייהו (ב"ר). או דל"ל בתרייהו (שלמי נזיר). או ז"ל בתרא (רש"י). ונדפוס וניהל נמלא כחוד בקינור - בתר'.

הסככות. אכן המיסקן על הארץ ויש שני חזנים או ג' יוצאין מן הגדר וטומאה תחת אחת מהן ועצר תחת אחת מהן ואינו יודע אם האהיל על הטומאה. וקצת קשה דהא תנא ליה סיפא אבל סככות ופרעות אין מגלח. ונריך לומר דהכי נמי תני והדר מפרש כמו עכש כשעורה קצו. מהרפ"ש:

[דף נ"ג ע"ב] חצוי קצ ענמות כו' היכי דמי אי דאית צהו עכש כשעורה תיפוק ליה משום עכש כשעורה. ז"ע מאי קא פריך הא לענין אהל איירינן ועכש כשעורה לא מטמא צהל. ואומר ר"י דסמיך אמאי דבעינן למימר בסמוך דבתר דתנן צרישא חצי קצ דמשמע אבל פחות לא אמאי אינטריך למיחני בסיפא רובע ענמות דאין הנזיר מגלח עליו, ומשני בסמוך דאיתיה^[מ] למידק דפחות מחצי קצ לא מגלח על אהילו אבל על מגעו ועל משאו מגלח, וא"כ הוי עיקר רבותא דמתניתין לאשמעינן דעל מגעו ועל משאו מגלח ולכך דייק השתא פשיטא דעל פחות מחצי קצ מגלח על מגעו ועל משאו ותיפוק ליה משום עכש כשעורה. ומשני כגון דאקמח אקמוחי. שטחן הדק כקמח או כעפר דכי האי גוונא לא מטמא משום עכש כשעורה קצו:

אין עליהם צער כראוי מאי. הא ודאי דעל אהילו לא יגלח דקמחי צמחני דוקא כשיש עליהם צער כראוי קצו. אלא צמגעו וצמשאו וצשאין שם עכש כשעורה:

רבי יוחנן אמר אין הנזיר מגלח. (ד)הואיל ואין צו עכש כשעורה קצו: ור"ש צן לקיש אמר נזיר מגלח. על מגעו ועל משאו ואף כי אין צו עכש כשעורה וגם אין עליו צער כראוי

פירוש ארזי הלבנון

קצו. ר"ל אף דלא דמי ממש לרישא דשם מפרש דמגלח צמגע וצמשא כפי' רש"י, ובסיפא דסככות אחי לאשמעינן דמטמא מדרבנן ומוזה עליה (ב"ר). קשה וכי למה אינו מטמא, והרי אכתי יש כאן עכש כשעורה על ידי זירוף החלקים ועכש כשעורה שנחלק לשנים מטמא ומה לי נחלק לשנים מה לי נחלק לכמה חלקים. ומירץ צמד"ט דאע"ג דעכש כשעורה שנחלק לשנים טמא היינו דוקא כשנגע צבולו. ומעמה שפיר קא משני אלא דאקמח אקמוחי דמשום עכש

כשעורה ליכא כי נגע צמקנחו ואין צמה שנגע כשעורה, אלא דמ"מ מיטמא משום רובע^[מ]. וצחז"א (סי' קמ"ה) כתב ליישב דאקמח אקמוחי צטל מיניה צורת עכש ולכך שוב אינו מטמא משום טומאת עכש, ומ"מ מטמא משום רובע (עפ"ש דצביו, ועי' קר"א).

קצו. ק"ק דלא הו"ל להוכיח זה מדיוקא דמתניתין, שהרי תנן להדיא בפ"צ דאהלות דאם אין עליו צער כראוי אינו מטמא צהל כלל אלא צמגע וצמשא (עפ"י קר"א).

קצו. ועי' לקמן הע' רכ"ה, אי גס לענין טומאה

ציונים

[מד]. צחוס' חצורא הגירסא "דאיתר", וכ"ה צחור"פ. וכן צפיר"ג איתא בקיצור דאית'. ויש לתלות שינוי הגירסאות בשינוי הפירושים דנחלקו הרמב"ם והאוס' בפירושא דמתניתין וכמו שהצאנו בעי' ר"א בשם הסד"ט דלהחוס' מיימי מדיוקא ולהרמב"ם מיימי מייטורא, ודו"ק. [מה]. ואמנם עי' צב"ר כאן (לרש"י ד"ה הוה אמינא) צענין זה דרובע ענמות שנדקקו אם יש צו טומאת מגע.

ואינו חשוב אצל לטמא בזה, מ"מ חשוב לטמא במגעו וצמא ליה מקראי בסמוך: ורשב"ל אומר נזיר מגלה מדלג קתני לה בסיפא. גבי אצל סככות ופרעות ואצל שאין עליו בשר כראוי אף במגעו וצמא ליה יגלה (מכלל) [אע"ג] דמטמא במגעו וצמא ליה וכדדרשינן בסמוך: ורבי יוחנן אמר לך הא קתני ברישא על אצל מן המת ועל אצל מן החי שיש עליו בשר כראוי [ולא קתני] אצל אין עליהם בשר כראוי [מגלה] למגעו ולצמא. (מ"מ) ומדלג קתני הכי ש"מ דלא מגלה מפילו על מגעו ועל משאו אי אין שם בשר כראוי ולא אינטריך מו למיתניי' בסיפא: ורשב"ל אומר [ו]כל היכא דשמע מכלל דרישא (אמר מר ד) לא קתני בסיפא, והא ברישא תני חזי קב עלמות. דמשמע חזי קב אין רובע לא ואפי' הכי הדר תנא בסיפא רובע עלמות: ה"מ אי לא תנא רובע עלמות ה"א דאפי' על מגעו ועל משאו לא יגלה להכי אינטריך למיתני רובע עלמות למימר דעל אהילו דוקא אין הנזיר מגלה הא על מגעו ועל משאו הנזיר מגלה:

פירוש ארזי הלבנון

גרירא קאמר ר' יוחנן דאינו מטמא, או דוקא לענין מגלה.

ר. חונתס דלר' יוחנן לא נפק"ל מדיוקא גרידא דדוקא בשיש עליהם בשר כראוי מגלה ואי לא לא. שא"כ היה אפשר לדחות דהיינו דוקא לענין אהל אצל במגע וצמא מגלה בכל ענין. לכך פירשו דעיקר דיוקא דר' יוחנן היינו מדלג קתני להו בזה דאי דאין עליהם בשר כראוי הנזיר מגלה על מגעו ועל משאו, כמו ששנינו גבי ע"ס כשעורה דקתני ועל ע"ס כשעורה במגעו וכו'. (עפ"י המאירי ז"ל).

רא. הא דשמעינן לה מסיפא דעל אהילן דוקא הוא דאין הנזיר מגלה, לפי' התוס' שם אחי שפיר

דמפרשי הא דקתני התם וזהל ורובע עלמות חדא מילתא הוא היינו המאהיל על רובע עלמות דמשמע דדוקא המאהיל הוא דאינו מגלה אצל על מגעו ומשאו מגלה. אכן לפי' הרמב"ם בפי' המשנה דמפרש דתרי מילי נינהו וכדמשמע בלשונא דואהל ורובע עלמות דתרי מילי נינהו [ועי' הע' רל"ג], צריך לומר דמדקתני בלא יתירה קא שמעינן לה. (עפ"י סד"ט ועי' קר"א). ועי' ציונים לעיל אות מ"ד דבר נחמד.

ומינו במשנתנו ד' חלוקות. א. על המת ועל בית מן המת וכו' כל אותן השנויים ברישא דמגלה על אהילן ומגעו ומשאו. ב. ע"ס כשעורה דמגלה על מגעו ומשאו בלבד. ג. סככות ופרעות וכו' דאין מגלה עליהם כלל. ד. רובע קב עלמות דמגלה על

ובזה מתיישב מה שקשה לכאורה על דברי ריש לקיש, כיון דמגלה הנזיר על אצל שאין עליו בשר כראוי על מגעו ועל משאו, א"כ אמאי לא תני ליה בסיפא גבי רובע קב עלמות. אלא ודאי משום דהו"ל כמו ע"ס כשעורה דלית ביה טומאת אהל כלל והלכך לא שייך למיתני גבי הכך דאינו מטמאין בזהל וכמשנ"ת. (וכן פירך המאירי וע"ס בדבריו). ובצ"מ הקשה דאינו מספיק דאכתי ליתניה ברישא בזה ע"ס כשעורה דקתני מתניתין בזה דאינו מטמא בעלתא בזהל. והי"מ צ"ע. אמנם לפי מה שנתבאר בזה ר' זהו גופא דקדוקו וראייתו של ר' יוחנן דאינו מטמא כלל. אלא דלר"ל איכא ראייה בסיפא דקדוק המשנה שאח"כ וס"ל דדיוקא דסיפא דוקא ורישא לאו דוקא.

והא חזי לוג דס דשמעת מינה [חזי] לוג דס אין רביעית לא וקמני בסיפא רביעית דס:

ה"ג **התם** לאפוקי מדרבי עקיבא דאמר רביעית דס (הבא משני מחיס) [מ]. וה"פ לאפוקי מר"ע דאמר בשילהי פירקין דעל רביעית דס (ד) על מגעו ועל משאו מגלחרי:

האי אבר מן המת היכי דמירי אי דאית ביה עטם כשעורה מאי טעמא דרבי יוחנן. דאמר אין הנזיר מגלח על מגעו ועל משאו: ואי דלית ביה עטם כשעורה מאי טעמא דר"ש בן לקיש אמר לך ר"ש בן לקיש לעולם אימא לך דלית ביה עטם כשעורה ואפילו הכי רחמנא רבייה דתניא וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת או בעצם אדם או בקבר: על פני השדה זה המאהיל על פני המת. מדלח כתיב אשר יגע במת אלא על דמשמע ד[ב]מאהיל מיירי וכדאמר נמי בפ"ק דשבת (דף יז.) טימאווהו משום כלים המאהילים על המת רוצה לומר אפילו אין עליהם [אהל] י"ד בחלל זה אבר מן החי ויש בו כדי להעלות ארוכה. דהכי משמע אבר שנפל מגוף החיה ונחתך:

פירוש ארזי הלבנון

רב. היינו דמחקו גירסת הש"ס דאמר ר"ע רביעית דס הבא משני מחיס לגירסא זו קשה היכי משמע מסיפא דנעיין ממת אחד. ולכך גרסי "לאפוקי מר"ע" ותו לא, דהשתא שפיר משמע מדקמני "על אילו אין הנזיר מגלח בו" ורביעית דס ואהל רובע עצמות" ולא קמני ואהל רביעית דס ורובע עצמות שמע מינה דעל רביעית דס אין מגלח כלל.

וקמא קשה דאכתי למה לי למחני בסיפא כיון דשמעיין ליה מדיוקא דרישא דדוקא על חזי לוג דס מגלח אצל על רביעית אין מגלח אפילו על מגעו ומשאו וכדדייק ר' יוחנן גבי אבר שאין עליו צמר כראוי.

ובפי' הרא"ש חייך דמכללא לא שמעיין ליה דהו"א דשפיר אחי' כר"ע והא דלא תנייה גבי עטם כשעורה משום דהו' בכלל עטם כשעורה דמיניה אחי' בק"ו.

ועוד יש לחלק דגבי אבר שאין על צ"כ שפיר איכא למידק מדלח כללינהו צהדי עטם כשעורה דמגלח על מגעו ומשאו ש"מ דאין מגלח עליהם

ציונים

[מ]. ובפי' הרא"ש ובתוס' חכ"א גרס' לאפוקי מר"ע דאמר רביעית דס נזיר מגלח עליו.

חרב הרי היא כחלל. דכלי מחכות הנוגעים במת נעשים אפי' אבות הטומאה כמת עצמו
 לטמא אדם הנוגע בו (מטמא) טומאת שבעה כנוגע במת עצמו או לטמא אדם הבא
 צאהל אשר החרב צמחו טומאת שבעה כבא אל אהל המת: או במת זה אבר הנחלל
 מן המת. ויש בו צמר כדי להעלות ארוכה דחשיב כמת עצמו: או בעצם אדם זה
 רוצע עצמות. שמתמא צאהל והלכה למשה מסיני היא דבעין רוצע וקרא אסמכתא
 בעלמא: [זה קבר] סתום דאמר מר טומאה צוקעת ועולה. מן הקבר, צוקעת ויורדת
 מן הקבר. [והאי] (זה) קבר סתום אין לומר דהיינו שאין בו פותח טפה, דההוא הוה
 טומאה ראויה ולא מטמא אלא כנגד גופו של מת והכא איירין דהקבר עצמו מטמא
 אפילו שלא כנגד המת. אלא הכא איירי צקבר סתום ככל רוחותיו ויש בו פותח טפה
 דינו למת, דיש חילוק מטומאה* ראויה, שהקבר עצמו מטמא צאהל אפילו שלא כנגד המת.
 והכי איתא בסיפרי או צקבר זה קבר סתום שמתמא כל נדדין אפילו ריקן שבו.
 דוקא שיש פותח טפה בין המת לקבר שעליו, אבל אין פותח טפה אינו מטמא כל
 נדדין אלא טומאה צוקעת ועולה כנגדו דהיינו כנגד המת דוקא. והביא רבינו שמשון
 נ"ע ראייה מפ"ז דאהלות (משה א') נפש [אטומה] יי הנוגע בה מן הנדדין טהור
 מפני שהטומאה צוקעת ועולה צוקעת ויורדת ואם היה מקום הטומאה טפה על טפה טמא
 מפני שהיא כקבר סתום. והא דאמרין (בבבא דף יט:) רוב ארוות יש בהן פותח טפה,
 צריך לומר שאותן הקברים היו פתוחים מן הצד ואין [ממ] עליהן דין קבר סתום אם
 לא שכל הנדדים סתומין. והכי חנן צאהלות (פ"ג מ"ז) צירי שהוא קמורית, תחת הצית
 יש בה פותח טפה וציריאתו פותח טפה טומאה צמחו הצית טהור יי:

פירוש ארזי הלבנון

דוקא כשצבר אחר מאהיל על המת ועל האדם
 כדכתיב אדם כי ימות צאהל כ' קמ"ל דגם כשאדם
 מאהיל על המת נטמא (רש"ש).
 רה. הא דכתיב מגוף החי, זה אינו מכח ומשמעות
 של חלל, דלימא נפל מגוף המת דקאמר זה
 אבר הנחלל מן המת וכי'. אלא דעיקר המשמעות
 היינו אבר שנפל ונחתך, אבל הא שכתבו מן החי
 משום דקושטא הוא דמיירי בצבר מן החי דאבר
 מן המת מאו במת נפקא דמסיק, וק"ל (ב"מ).
 רה. נפש אטומה, היינו ליון שצוים על הקבר והוא
 אטום שצנר על הטומאה עצמה ואין המת
 קבור צארון כדי שיהיה בו חלל טפה (הרע"ב).
 רה. פי', דקאמר הסם מלגין היינו על גבי ארוות
 של מתים לקראת מלכי ישראל וכי'. ומפרש

רבא הסם דבר תורה אהל כל שיש בו חלל טפה
 חוץ בפני הטומאה ושאין בו חלל טפה אינו חוץ
 בפני הטומאה ורוב ארוות יש בהם חלל טפה וגזרו
 על שיש בהן משום שאין בהן ומשום כבוד מלכים
 לא גזרו. וא"כ אדרבה משמע דפוח טפה חוץ
 לגמרי מפני הטומאה ודלא כמ"ש הסוס' דמטמא
 אפילו שלא כנגד המת.
 רה. צ"ב חרץ כמין סילון תחת קרקע הצית ראשו
 האחד פתוח בתוך הצית וראשו השני פתוח
 לחוץ ועשוי לקלח שופכין שצית לחוץ וראשו הפתוח
 לחוץ הצית פתחו ועול כדי שלא תכנס ריח רע
 מהשופכין לחוץ הצית (סדרי טהרות).
 רה. קמור. מקורה דכפרישית שהצב הולך תחת
 הקרקע (שם).

ציונים

[מז]. מז"ל דאין.

[דף נ"ד ע"א] דאמר מר טומאה צוקעת ועולה. צכדי אימה דהא לא איירי צקצריא. ועוד דקצר דהכא מטמא אפילו שלא כנגד הטומאה:

ואי"ל גבי נגיעה תניא וכל^[מח] הנוגע בעצם או בחלל עצם זו כשעורה בחלל זו או צכדי הנחלל מן המי ואין צו כדי להעלות ארוכה או צכדי הנחלל מן המי ואין צו כדי להעלות [ארוכה]. כולו קראי^[מט] וכולו דרשות איירי לענין מגע:

אז בקצר רש"ל אמר זה קצר שלפני הדיבור. שקודם מתן תורה. וז"ע לרבנן דר"ש דאמר (יבמות דף סא.) אף קצרי עובדי כוכבים מטמאין בזהל ללא דרשין אדם אדם אדם קרוין אדם וכו' אמאי איצטריך [אז בקצר] ר"א. וי"ל דר"ש היא"ר. ר"י. ר"ד. מיהו קשה דהרי גבי נגיעה מודה ר"ש דקצרי עובדי כוכבים מטמאין במגע ובמשא כדאמר רבינא בפרק הבא על יבמות

פירוש ארזי הלבנון

ר"י שהציב כיון שיש בו פתח טפח חשוב אהל לעצמו וחוצץ בפני הטומאה שבתוכו שלא תצק לתוך הבית. והיינו מפני שהטומאה יוצאה דרך פתח הציב היוצא לרה"ר.

ר"א. אלא איירי בטומאה ראוה. ולשון התוס' משמע דאין כאן קושיא אלא הלשון לאו דוקא. ותימה דלא שייך כאן לאו דוקא. ועוד יש לדקדק דבכל מקום נקטו בגמרא טומאה ראוה וכאן לא הזכירו ראוה [אלא צוקעת ועולה כו']. ונראה כוונת הגמרא בזה לדון קצר סתום דקמני במתניתין פ"ו דאהלות משנה א' דחנן הטומאה צכחל ומקומה טפח על טפח על רוס טפח כל העליות שעל גבה אפי' הן עשר טמאות כו' כחל שונית [שאין צו פתח טפח] טומאה צוקעת ועולה צוקעת ויורדת. נפש אטומה [דלית בה פתח טפח] הנוגע בה מן הנדדין טהור מפני שטומאה צוקעת ועולה צוקעת ויורדת. ואם היה מקום הטומאה טפח על טפח על רוס טפח הנוגע בה טמא מפני שהיא כקצר סתום.

ואפשר דכוונת הגמ' כאן לרישא דמתניתין דקמני צוקעת ועולה, ומייתי רישא והכוונה לסיפא

ציונים

[מח]. ז"ל "ועל", כן הגיהו המפרשים. אבל ע"י תר"ט פ"ק דכלים (אשר צ"ן הגר"פ ז"ל על הגליון) שהיה דפירוש הרמב"ם בכלים שם ובספ"ק דאהלות וכן בפירוש הר"ש שם ועוד להרמב"ם והר"ב צ"ב במשנה ג' פ"ו דעדות. ועוד להר"ב במשנה ג' פ"ב דאהלות בזמן נמצא כתוב "וכל" והביא גם לשון הגמ' בזהל דמניא וכל הנוגע בעצם ושכן העתיקו רש"י ומוס'. וכמו כן בספרי צפקא וכל אשר יגע. [מט]. הצי"ר הגיה דל"ל "האי קרא". אבל התפא"ל מקיים הגירסא ופירש דכוונתם על כל המיטות שדרשו, דמיצה אחת מחומר גם כן בשם קרא על שהחיוצ לקרותו מהכתב.

(שם דף סא.) ודוחק לומר דלא כרבינא ריש'. והריצ"א פירש קצר שלפני הדיבור גם אותן שמתו לאחר* מתן תורה ריש' קודם שנאמרה פרשת טומאת מת דמלקח דעתך אמינא אדם כי ימות בזהל מפרשה זו ואילך ריש'. וכיוצא בזה יש צפ' בתרא דהוריות (דף י.) דמזריך פסוק לזכ שלפני הדיבור משום דסד"א איש איש כי יהיה זכ מבשרו מכאן ואילך ריש'.

פירוש ארזי הלבנון

רש. ומה שלא פירשו דהוא גופא למדים מדרשא דא בקצר ללמד דמטמא במגע. משום דלישנא דגמ' התם דאמר נהי דמעטינהו קרא מאטמוי בזהל ממגע וממשה מי מעטינהו, משמע דממילא מטמאין במגע ומשא בזה שום ריבוי אלא בכלל נוגע במת הוא (מפרשס). ועי' עוד הע' רכ"ג שכתבנו ליישב צענין אחר.

רש. לכאורה מה שהוצרכו לומר "אחר מתן תורה", זהו דוקא למאן דס"ל דר"ש ממעט גוים לגמרי אף ממגע דלדידיה ליכא נפ"מ אלא גבי ישראל אחר מתן תורה דא איקרו ישראל אדם, אבל קודם מתן תורה לא הוה טומאת מת בעולם כלל. אבל לרבנן דלא דרשי אחס קרויים אדם א"כ ליכא חילוק כלל בין הני שמתו קודם מתן תורה ובין לאחריו. וכן לרבינא אליבא דר"ש לא היו נריחים לכבוד כן, שהרי אף לדידיה גבי גוים ליכא חילוק כלל בין קודם מתן תורה לאחריו ושפיר אנטריך ריביא דא בקצר ללמד על אותם שמתו קודם הדיבור אפילו קודם מתן תורה [ואפילו ישראלים שקודם מתן תורה דלא איקרו אדם] דמטמאו מיהא במגע, דכלא ריביא הו"א דדוקא מן הדיבור ואילך. וע"ע הע' שחת"ו.

ר. תירוק הריצ"א נראה דקאי לכו"ע, והיינו לרבנן דלית להו דרשא דאחס קרויים אדם ואפילו גוים מטמאין בזהל, זהו דוקא מן הדיבור ואילך אבל קודם הדיבור הו"א דלא מטמאו כלל ואפילו ישראל נמי, לכך נריך ריביא דא בקצר ללמד דאף קודם הדיבור איז בזה מיהת טומאת מגע. (או אפילו בזהל כמ"ש בזה' רי"ט). וכן לר"ש קאי הך ריביא לישראלים כנ"ל. וכן לרבינא דס"ל דלר"ש מטמאו גוים במגע א"כ אנטריך קרא בין לישראלים בין לגוים ללמד דמטמאו אף קודם הדיבור.

ר. אינו מדקדק דהתם באמת ממעטין כי יהיה

ר. היינו ר"ש היא דלדידיה עכו"ם לא מטמאו כלל, ולזה קמ"ל קרא דהיינו דוקא אחר הדיבור אבל קודם הדיבור מטמאו מיהת במגע (כן מטמא כחור"פ).

ר. אבל אליבא דרבנן לא בא חיצת או בקצר לדרש אלא ללמד לענין הזאה כמ"ש בצפרי ע"ז מגיד הכתוב שכשם שהציא כולן לענין טומאה כך הציא כולם לענין הזאה (מפא"י).

ר. יש להקשות כיון דלא מרבינן להו לעכו"ם רק לטומאת מגע א"כ אחאי יטמא הקבר, והרי ליכא מגע כלל. ולא שייך למימר ג"כ טומאה ראויה דדבר שאינו מטמא אלא במגע לבד. ונ"ל לדבריהם ו"ל דקצר שלפני הדיבור על גוף המת קאמר (ק"ר"א).

ואמנם המנ"ח שלהי מנ' רס"ג והערות לנר (יצמות ס"א ע"א) נראה מדבריהם דנקטו לשיטת התוס' דהוא גופא חדית לן קרא לענין קצר שלפני הדיבור דהגם דלא מטמאו בזהל מ"מ קצר ידיהו מטמא במגע מדין טומאת קבר, עיי"ש בדבריהם [מא"א]. ולפירושם יקשה מאד דא"כ מהו שמקשים התוס' צמון דלר"ש נמי עכ"פ מטמא במגע וכונתם כיון דרבינא מסבירא אחר דרק מטומאת אהל נחמטו דכתיב בזה אדם אבל לא מטומאת מגע א"כ למה לי קרא דהכא. וזה תמוה דהא רבינא לא איירי אלא במגע במת גופיה ולהכי שפיר אנטריך לאשמעין קרא דאפילו הקבר נמי מטמא.

והנה בעיקר דברי הקר"א דלא שייך טומאה ראויה דדבר המטמא במגע בלבד, עי' בזה' ישועות יעקב או"ח ס' שמ"ג שכתב להסתפק בזה. והגר"א באדרת אליהו פ' חוקת והאו"ש כתב דבגוי איכא טומאה ראויה עיי"ש. ועי' גם' פתח האהל כלל ה' ס' ג' ובסדרי טהרות אהליות דף ד' ע"ב מש"כ בזה.

ציונים

[מא"א]. ה'יון השייך כאן נשמט ומלא לעיל דף ר"א מדפי הספר.

ומקשינן לר"ש אלא הוה ר' צנאה מזיין מערת המכפלה צפ' חוקת הצמים (נ"ג נח). והא קודם מתן תורה לר"ש לא מטמא צאהל וצפ"ק דמ"ק (דף ה). אמרינן דאין מזיינים [על דבר שאינו] מטמא צאהלי. ואומר הריצ"א דשפיר קרייה אדם, אדם הראשון ואצרהם האדם הגדול צענקים (יהושע יד) רבא, רבב. אי נמי דקסבר מקצר שלפני הדיבור נרצה קצר שלאחר הדיבור שלאחר מתן תורה רבב.

פירוש ארזי הלבנון

הוא מערותיהן צפרט מערת המכפלה שנקברו אדם וחווה ואבותינו ידוע הוא מקומן ולא מטלטלו באותו מקום טהרות ואמאי הוצרך ר' צנאה לזיין. אלא ודאי דלא היה מזיין מטעם טהרות למד או מה שהוא מדין התלמוד למד ונ"ע (א"מ נקטור קטח).

והשער יוסף הביא דברי א"מ אלו והראה מקום לרש"י ב"מ פ"ה ע"ב שפירש דהא דמזיין ר"ל מערתא דרבנן היינו כדי שלא יכשלו כהנים לעבור עליהם שלא תאריך חקלה ע"י נדיקים. וכוונת השער יוסף בזה נראה דהא דאין מזיינים על הודאות זהו דוקא בשאר אדם משא"כ בקברי נדיקים עבדינן שמירה טפי כדי שח"ו לא יאריך חקלה על ידיהם.

ובעיקר קושיות החוס' ע"י צערוך לנר יצמות ס"א ע"א מש"כ ליישב ותמלא רוב נחת. רבא. כן איתא בב"ר (פי"ד פ"ו) א"ר לוי האדם הגדול צענקים זה אצרהם. וכן צעור מקומות כפי שזיין היפה עיניים ב"ב דף נ"ח. אבל רש"י ביהושע שם לא פירש כן.

רבב. ולא ידעתי מה חירלו בזה דמה צריך אם נקראו אדם דנהי כיון דנקראו אדם לא אמעטו מאדם מ"מ אפילו ישראל גופייהו דנקראו אדם משמע הכא דלא אחרצי לפני הדיבור אלא למגע ולא לאהל, וכן נמי לא אחרצי קודם שנאמר פ' טומאת מת לפירוש ריב"א גופיה אלא למגע ולא לאהל. וכן הוא בזהדיא בתוס' יצמות ס"א ע"א ד"ה קברי וז"ל אע"ג דאיקרו אדם הא לא מטמאו צאהל אלא משעה שנאמרה אותה פרשה ומדהוצרך נמי צנור לרבות קבר שלפני הדיבור במגע מכלל דאהל לא מטמא עכ"ל. הרי דמה שנקרא אדם לא מעלה ולא מוריד לפי סוגיא דהכא ויותר תמוהין אצלי בזה דברי החוס' ב"ב דף נ"ח ע"א (ד"ה מזיין) שצקושייתם הוכירו בזהדיא דצנור לא מרבינן לפני

פרט לפני הדיבור וכ"כ תוס' צנדה דף ע' ע"ב (גליין הש"ס). וכן הקשו שאר מפרשים ע"י א"מ וב"ר וקרא"א ובהג' מהר"ב רנשבורג ובספר שער יוסף עמ"ס הוריות דף י' ע"א.

ריב. וק"ק אמאי כי מקשו לא מקשו אלא לר"ש, והלא לפי שיטתם השתא דלא מרבינן מאו בקבר אלא למגע קשה גם לרבנן דאמאי הוה מזיין והלא אימעטו מצי ימות דמשמע מאותה פרשה ואילך ואו צקבר לא מרצה אלא למגע. ונראה דס"ל להחוס' וז"ל דצנלמא לרבנן דלא דרשי אדם וליכא מיעוטא אלא כי ימות אמרינן אחא או צקבר וגלי דלא נדרוש כי ימות ומרבינן קבר שלפני הדיבור לכל מילי אף לאהל ולהכי הוה ר' צנאה מזיין, אמנם לר"ש דדריש אדם סברי השתא דמסתמא כי אחי או צקבר לא מרצה אלא אותם שנקראו אדם דהיינו ממ"ת ואילך דלית לן למימר דמרצה אף אותם דלא נקראו אדם דהיינו קודם מ"ת דאו צקבר אחי ימות קאי וגלי דלא נדרוש כי ימות אמנם מיעוטא דאדם כדקאי קאי ולר"ש קודם מ"ת לא מטמא צאהל ואמאי הוה מזיין. (שער יוסף להחיד"א ו"ג).

ונשאר להבין כיון דלרבנן ניחא א"כ מאי קשיא להו להחוס' כלל, דלמא ר' צנאה כרבנן ס"ל ומשו"ה הוה מזיין, ונ"ע. (ועי' תוס' ב"ב דף נ"ח ע"א).

רב. חימה והלא ע"כ מוכח בלא"ה דר' צנאה לא הוה מזיין מה שהוא אציה דדיני טומאה וטהרה לפי הש"ס למד רק גם מאיזה טעם אחר שהרי מוצא דמ"ק דף ה' ע"ב דאין מזיינין על הודאות (ופירש"י הואיל דצנור לכולי עלמא דאית ביה טומאה ודאית לא מטלטלי באותו מקום טהרות) אבל מזיינין על הספקות וכו', וליכא מאן דפליג עלה דהך ברייתא וכ"פ הרמב"ם פ"ח מהל' טו"מ. אבל המערות ידוע הן לכל היכן

אלא דלית ציה עגס כשעורה ואפילו הכי מטמא (ורחמנא) [דרחמנא] רבייה. כיון שיש צו
אבר שלסריד: ור' יוחנן אמר לך לעולם דלית ציה כשעורה ואם אינו ענין למגעו
תנהו ענין למשאוריה. אם אינו ענין לנוגע דנפקא ליה מהנוגע בעגס תנהו לענין משאו

פירוש ארזי הלבנון

לה פי' ה'צ"מ. ועי' עוד או"מ, וקר"א, ושער יוסף
הוריות (דף י' ע"א ד"ה מו חזיתיה) ובהג' מהר'
שמהה דעסר, שכתבו ליישב כוונת התוס' על דרך
אחר.

רכז. אין להקשות לריש לקיש דמאי ראייה מיימי
מהך קרא דמיירי לענין טומאה גרידא ולא
לענין תגלחת נזיר, דכפשוטו כל טומאה שהיא מגוף
המת הנזיר מגלח עליה כל שלא נחמטט צפירוש
מהלל"מ וק"ל. ועי' הע' ששח"ו.

רכה. [משמע דלר' יוחנן בשאין עליו צמר כראוי
אינו מטמא כלל, שאל"כ הו"ל לשנוי דע"ג
לענין מגע מטמא אפ"ה אין הנזיר מגלח עליו
דומיא דרובע ורביעית]. וקשה דנמסקת אהלות פ"ב
תנן אלו מטמאין בזהל אבר מן הממ ומן החי שיש
עליהן צמר כראוי, ובסיפא תנן אלו אין מטמאין
בזהל אבר מן הממ ומן החי שאין עליהם צמר
כראוי, ועגס כשעורה. והשתא לר' יוחנן על כרחך
מיירי בסיפא שיש צו עגס כשעורה דאל"כ לא היה
מטמא צמגע, וא"כ אמאי קמי' לה כלל בסיפא,
אי לאשמעינן דאינו מטמא בזהל מרישא שמעינן
ליה דהא לר' יוחנן אית ליה כל היכא דשמעינן
מכלל לא תני בסיפא, ואי לאשמעינן דמטמא
צמגע ומשא חיפוק ליה משום עגס כשעורה. וסירך
הר"ם דסיפא אכטריך לאשמעינן דדבר שיש צו עגס
כשעורה ויש עליו צמר אך לא כראוי אינו מטמא
בזהל, דאי מרישא הוה אמינא היינו כי ליכא
עגס כשעורה לא מטמא בזהל אצל אם יש צו
עגס כשעורה מטמא בזהל אף כי אין עליו צמר
כראוי, קמ"ל סיפא דע"כ מיירי דיש בה עגס
כשעורה ואפ"ה אינו מטמא בזהל (שטמ"ק בשם
חוספי הרא"ש ו"ל).

ועי' קר"א שפירש דדוקא לענין תגלחת פליגי
אצל לענין טומאה אפילו ר' יוחנן מודה דמטמא
מיהא מדרבנן. וכתב שהוא דעת הרמב"ם ו"ל,
עיי"ש בדבריו.

הדיבור אלא למגע וא"כ לא ידעתי איך ניחא להו
בתרומם שם שחירא הכא דאברהם נקרא אדם וכו'
ע"ש ור"ע (צ"מ, וכו"ה שאר מפרשים).

והנה מלמתי בתסחי"ת בם' סדרי טהרות
(אהלות ב' ע"ב) דברים נפלאים בזה וכתב ליישב
דברי התוס' צ"ב הג"ל צטוב טעם ודעת יעו"ש.
(אלא מש"כ דהתוס' צ"ב הוא דלא כשיטת הריצ"א
לכאורה קשה מאד לומר כן שהרי כאן בתוס' דידן
חזין דלמרי לה צגס הריצ"א גופיה ויש ליישב
דדוקא). והרבה מאד יש לפלפל בכל המשך דברי
התוס' כאן וצ"ב וצממות הג"ל, תן לחכם ויחכם
עוד.

רב. הך "אי נמי וכו'" קאי על קושייתם לעיל
שהקשו דלרבינא אליבא דר"ש נמי לא אחיא
שהרי גבי נגיעה מודה דקברי גוים מטמאין צמגע
ואמאי אכטריך או בקצר. ולהבנת דבריהם כאן יש
להקדים דלכאורה קושייתם הג"ל תימה דלמאי לא
נקטו בפשיטות דהא דמטמא ר"ש צמגע היינו
מדרשא דהכא גופא דאז בקצר (ועי' הע' רט"ו
מה שהצטנו). ונראה מה שמיאנו בזה משום דרבינא
התם לא מיירי בטומאה שלפני הדיבור רק מיירי
בטומאת גוים בעלמא אף לאחר מתן תורה, ואי
תימא דמדרשא דהכא נפקא ליה א"כ אחתי מנ"ל
דבקצר שלאחר הדיבור נמי מטמא צמגע. אלא ודאי
טעמא אחרינא אית ליה והיינו דמיעוטא דאתם
קריים אדם לא מיעטינהו רק מטומאת אהל ולא
ממגע ומשא, וא"כ קשה לר"ש למאי אכטריך דרשא
דאז בקצר. ולזה הביאו חירון ריב"א לעיל, ואחר
דשקלו וטרו בחירוואו כתבו למרן עוד צענין אחר
וכוונתם לעולם כדבעינן מימר בפשיטות דמטמא
ר"ש צמגע היינו מדרשא דהכא דאז בקצר, ולא
קשיא מידי. ומאי דקשיא לך א"כ מנ"ל בטומאת
גוים שלאחר מתן תורה דמטמא צמגע, י"ל דקסבר
מקבר שלפני הדיבור נרצה קבר שלאחר הדיבור
שלאחר מתן תורה. (עפ"י הכ"ר בחוספת נוסף, ובדומה

דעם כשעורה מטמא במשארי. וקנת קשה דא"כ מאי קאמר או צמת זה אצר הנחלל
מן המת ואין* בו כו*, לימא זו עזם כשעורה יב: ואינו מתחיל למנות עד שיטהר
ויצארה קרבנותיו. ואיצעיל ליה עד שיטהר דמתני' בשביעי קאי דלאחר שטבל והזהיר^נ וגלח
(ו) מתחיל מאותו יום למנות נזירות טהרה ויצא קרבנותיו בשמיני ומני רבי אליעזר היא דאמר
לעיל פ' מי שאמר (דף יח:) מתחיל ומונה מיד פירוש שמתחיל ומונה משביעי כדפי'
סריכט. או דילמא בשמיני קאי ומאי עד שיטהר שיצא קרבנותיו ומני רבנן היא דאמרי
וקדש ראשו ביום ההוא^ל ביום הבאת קרבנותיו ואלא:

ת"ש מדקמני מתחיל ומונה מיד (בהדי) [ב]הנן שאין הנזיר מביא קרבן טומאה ומונה
בשלישי ובשביעי ומתחיל ומונה מיד דהיינו בשביעי שהרי אינו זקוק להביא קרבן
טומאה. (האמור) [הא] ברישא (עד) דקמני [עד שיטהר] ולא קמני מתחיל ומונה מיד כמו
בסיפא שמע מינה דרישא עד שיטהר ויצא קרבנותיו קאמר ומני רבנן היא:

פירוש ארזי הלבנון

שם (כחז) דאפשר שהתוס' גרסי לה ומפרשי "עד
דעביד הערב שמש" לאו דוקא חלא היינו שהוא יום
הטהרה. ועוד הקשה הגרעק"א שם דאמאי נקט
הגמ' דברי ר' אליעזר דאינו מפורש כדבריו דמגלח
בשביעי רק דמוכה כן, ואמאי לא נקט ר' יוסי ברי'
יהודה דאמר במפורש דמונה מיום הו'. ועיי"ש
מה שחירץ שם בסוגריים ובענייניו הנה לא זכיתי
להבין פשט המילות.

רל. ז"ע אמאי נקטו התוס' להך קרא ד"וקידש
ראשו ביום ההוא" והלא זהו לישנא דרבי דלעיל
דף י"ח דס"ל משעה שראוי להביא קרבן דהיינו
מנפרא או מליל ח' אם לילה לאו מחוסר זמן
והכא הא קמני שיצא קרבנותיו וזהו כרבנן דר"א
בבביתא לעיל וז"ל (כ"ה במדק"א, ועיי"ש בסוגריים
מה שחירץ).

רלא. והא דלא מיבעי ליה ג"כ או דלמא עד דעביד
הערב שמש ומיום שמיני אף שלא הביא
קרבנותיו וכדעת רבי לעיל (דף י"ח), דאם כן מהו
עד שיטהר דמשמע שיעשה איזה פעולה (מרוי
שדה). ועי' ב"ר מש"כ ליישב צע"א. וע"ע בתוס'
רעק"א למתניתין.

רבו. וז"ע לריש לקיש מנא ליה דעם כשעורה
מטמא במשא (הרש"ש ז"ל בפי'). והרב עזריאל
ז"ל כחז"ל וריש לקיש נפקא ליה מקרא אחרינא
(שיטמ"ק).
רבו. ולי נחא, דלישנא דאידך דרשא נקט, דאידך
קרא דעל פני השדה אנטריכין למידרש זה
אצר הנחלל ויש צו להעלות ארוכה דמטמא בזהל.
ואגב דנקט בזהיא דרשא אצר, נקט נמי הכא אצר.
כן נראה לי (תוס' רבנו טודרוס).

רבח. הרש"ש הגיה בדבריהם דז"ל "ומציא". ועי'
בתוס' לעיל מ"ט ע"ב ד"ה ומה ובה' ז"ג
שם.

רבב. ולפירושם ז"ל דלא גרסו בש"ס עד דעביד
הערב שמש, רק דמיצעיל ליה אי ימנה
משביעי כדעת ר' אליעזר לפי מה שפירשו תוס'
לעיל (י"ח ע"ב) דעת ר' אליעזר בזה דלא כפירש"י
עיי"ש, או דילמא בשמיני ועד שיצא קרבנותיו
כרבנן (ב"ר).

והנה לעיל (שם הע' מ"ב) הבאנו מהמור"פ
דפירש מילתא דר' אליעזר כמ"ש התוס', ומ"מ
גרים כאן עד דעביד הערב שמש. ואף בשיטה לחי'
איורא גורם כן וז"ע. שו"ר במדק"א (בסוגריים

ציונים

[נ]. ז"ל שהוא וטבל (ב"ר).

סככות ופרעות. מפרש בגמרא [מאי ניהו]:

בית הפרס ר"ל. שדה שנחרש צו קצר [ועד ק' אמה] חשו חכמים שמא לדלל המחרישה בעצמות ונשתייר שם ענב כשעורה וליכא טומאה אלא מדרבנן:

וארץ העמים. דגזרו בה רבנן טומאה כדאמר בפ"ק דשבת (דף טו.):

הגולל והדופק. פרש"י בפ"ק דכתובות (דף ד.) גולל זה כיסוי הארון ודופק הוא דופן של גולל. וקשה לר"ם דאמר בפרק בהמה המקשה (דף עב.) על פני השדה לרבות גולל ודופק, משמע דגלויין הן גולל ודופק ואלו מכוסין הן. ופר"ם דגולל הוא המצצה ודופק אצנים שהמצצה נשענת בהן וצמקום אחר מפורש באורך ר"ל:

ורביעית דס ואהל רובע * [נא] עצמות. [אע"פ שמטמאין צאהל אין הנזיר מגלח עליהן ר"ל. ובדין הוא דהוה ליה למיתני פחות מחצי לוג דס או פחות מחצי קב אלא נקט שיעורים המפורשין [בפ"ק] [בפ"צ] דאהלות שהן מטמאין צאהל]:

ובל"ם הנוגעים במת. דכי ימות מת עליו אמרה תורה ר"ל [ובגמרא (מפ') [אפרש] צאיזו כלים איירין]:

וימי ספרו וימי גמרו ר"ל. פירוש נזיר שמנה מקצת נזירות ונלטרע, צין ימי גמרו דהיינו ימי חלוטו שהחליטוהו לטומאה וצין ימי ספרו אחר שהחלט וראה הכהן והנה נרפא

פירוש ארזי הלבנון

ר"ל. לשון בית הפרס הוא תרגום ויפרש את האהל ופירם משכנא כלומר מקום טומאה פרוסה ומתפשטת (כ"פ הרמב"ם ז"ל צאהלות רפ"ו) אצל רש"י נדה דף נ"ז ע"א כתב פרס לשון דבר שזור ופרוס על שם שנפרסו העצמות ע"י מדרס רגליים או ע"י המחרישה כמו הלא פרוס לרעב לחמך ע"ש (עפ"י ב"מ). ומפי אחרים שמעתי על שם שפרסות צני אדם מנעוים ללכת שם מפני הטומאה (הרע"ב ז"ל צאהלות). ועי' בס' סדרי טהרות אהלות ריש פ"ו שהאריך בה.

ר"ל. ולכל הפירושים קשה מאי אנטריך קרא לרצוי דמגלח על הגולל ודופק הא צל"ה מפ"ל משום דמאהיל על הקצר ונטמא צאהל. עי'

בתוס' סוכה כ"ג ע"א שהקשו כן, ובפי' הרא"ש אהלות פ"ב מ"ד, ובתשו' רשב"א סי' תע"ו הוצא צב"י סי' שס"ט עיי"ש.

ר"ל. התוס' מפרשים ואהל רובע עצמות דקתני במתניתין כולה חדא מילתא היא דהיינו אם האהיל על רובע הקב עצמות, והקשה התו"ט דלפי"ז לא אחי שפיר לישנא ד"ורובע". ולפמ"ש ציונים אות נ"א יתא.

ר"ל. פי' דוקא טומאה דעצמו של מת ולא כלים שנגעו במת הגס שיהיו אצ הטומאה.

ר"ל. ימי ספירו מנוקד בשו"א תחת הסמן ובחיריק תחת הפ"א. וימי גמרו בצגו"ל תחת הגימ"ל (מלכת שלמה).

ציונים

[נא]. כן היא גירסת התוס' בדפו"ג [בלא וא"ו], וכן הוא בגירסת המשנה שם. וכן גרסו התוס' לקמן נ"ו ע"ב ד"ה רבי אליעזר (בדפוסים נמצא בעמ' א'), וכ"ג רש"י נ"ג ע"ב ד"ה רובע, ועי' הע' רל"ג.

הנגע מן הזרע ומציא לפורים ומגלה ונכנס במחנה ישראל וישב מחוץ לאהל שבעת ימים שאסור בתשמיש וציוס [השציעי מגלת] ובשמיני מציא קרבנות זרעו וזאתן ימים קרוין ימי ספוריו ואין עולין לימי נזירות ואין מצטלין את הקודמים. (וכתב בנזיר) ואליטריך למתני [ספרו וגמרו] דאי תנא ספרו ה"א אבל ימי גמרו דחמיירי סותר, ואי תנא גמרו הוה חמינא אבל ספרו דקיל עולה. ולריך עיון דלא ליחסי אלא ספרו וליכא למימר אבל גמרו סותר דאם כן מאי נפקא מינה במה שימי ספרו אינו סותר הרי כבר סותר מטעם ימי גמרו י"ז:

ע"ל אלו אין הנזיר מגלת. לא קאי אימי ספרו ואימי גמרו שהרי [הוא לריך] לגלת בשביל זרעו י"ז אלא קאי אשארף שאין מגלת כדין נזיר טמא:

פירוש ארזי הלבנון

של זרע חיצוני גילוח אחר בשביל הטומאה ע"מ וא"כ ימתין עוד ז' ימים אחר גילוח זרעו ויגלה על הטומאה שטימא נזרו ע"י הזרע דומיא אס טימא נזרו ע"י טומאת מת וכהיא דכתב רש"י לקמן דף נ"ו ע"א ד"ה אוכל כו' ובסוף ז' ימים כו' ואח"כ לריך למנות ז' דמגלת נזירות טומאה ואח"כ לריך למנות ז' דנזירות טהרה קמ"ל דהכא לא בעינן שתי מגלות ודו"ק (נדר משה). והנה בחי' ר' עזריאל כתב בדברת המוס' אלא שהוסיף וז"ל ופשיטא דאין מגלחין פעם שלישית אנזירות משום טומאת זרע דכי ימות מת עליו דוקא אחר רחמנא עכ"ל. וכוונתו ליישב קושיית הדרך משה הג"ל. ברם לפוס' ריהטא מדברי המוס' מוכח דלא קמ"ל כהר"ר עזריאל שהרי כתבו לעיל בסמוך דאי תנא ספרו ה"א אבל ימי גמרו דחמיירי סותר עכ"ל, ואם כדברי הר"ר עזריאל הרי פשיטא דאינו סותר רק טומאת מת דכתיב וכי ימות וגו'. ונראה טעמייהו דההוא דס"ל דאינו פשיטא מפני דמזרע איתקש למת כמו שכתבו לעיל מ"ח ע"א ד"ה הכי גרסינן. ולדברי הר"ר עזריאל ז"ל לריך לומר מה דנקטה משנתינו ימי ספרו וגמרו היינו רק לענין דמתחיל ומונה מיד אחר טהרתו וקמ"ל דדוקא אחר טהרתו מתחיל ומונה אבל כל ימי טומאתו אין עולין מן המנין.

ושב עיינתי בלישנא דקרא וראיתי דאולי יש ליישב שיטות המוס' והר"ר עזריאל דלא פליגי אהדדי, ד"ל דוקא לענין מגלת פשיטא לן דאינו מגלה אלא על המת בלבד דקרא בזה"ל כתיב

והוא וקשה אמאי לא תנא במתניחין ברישא ימי גמרו ובסיפא ימי ספירו כמו שהוא האמת דקודם הם ימי חלוטו ואחר שנטהר הם ימי ספירו (מלאת שלמה).

והוא ופאשר ליישב דאי לא הוה כתב אלא ימי ספירו אינו סותר הוה חמינא דנקט לה לדיוקא הא דימי גמרו סותר ונקט אינו סותר בספרו דר"ל דנמי אינו עולה, רק דלא היה יכול לכתוב ספירו אינו עולה דאז הייתי אומר דגם גמרו אינו סותר ואינו עולה ונקט בספרו דאינו עולה לרבותא וכ"ש דימי גמרו, ולזה אמר דימי ספירו אינו סותר למידק מינה נמי דגמרו סותר. להכי כתב דמרייהו למידק מינה דמרייהו אינו סותר ואינו עולה ולפי דממשנה לא כתב רק הא דאינו סותר לזה כתב מתחיל ימי ספירו וימי גמרו בדרך לא זו אף זו, וכע"ז כתב האו"מ (ז"ר).

והרשב"ש ז"ל כתב ליישב ד"ל לפי דאיכא למ"ד (מועד קטן ז' ע"ב) דלענין תשמיש המטה קילי ימי חלוטו מימי ספרו, וההוא כתבו שם דשם יש פירכא דלא לילף מימי ספרו, וא"כ אלטריך למיתני ימי חלוטו לאשמעינן דאין עולין. ועי"ל הואיל דחמי דימי הסגר עולין ותמן (מגילה ח' ע"ב) אין בין מזרע מוסגר למוחלט כו' יש לטעות דגם בזה שוין קמ"ל עכ"ל.

ורא. קמא קשה דלכאורה ספיר איכא למימר דקאי אימי גמרו וספרו נמי, ואעפ"י שמגלה בשביל זרעו מ"מ הגילוח לא משום נזירות אלא משום הזרע ואשמעינן מחי' דלא נימא דמלכד הגילוח

ומזה . בגמרא משמע דלא קאי אכלים הנוגעים במת דמיירי בכלי עץ ואין אדם הנוגע בהם צריך הזאה [וכן לא קאי אימי גמרו ואימי ספרו דאין טעון הזאה] אלא קאי אשאר ארבעית דם וגולל ודופק רלם

[דף ג"ד ע"ב] **ואיבזו** סותר את הקודמים. וגם אין עולין לו למנין נזירותו: ומתחיל ומונה מיד. במקום שפסק למנות כשנטמא (לא) יתחיל למנות, שימי טומאה אין עולין לו לימי נזירותו. וגם קרבן שזיר טמא מביא חטאת ועולת העוף ואשם זה אינו מביא. וקשה לרש"י^[נ] דבשלמא כולהו ניחא דכי נמי אינו סותר הקודמין אין עולין לו אלא כלים הנוגעים במת דאפי' כלי שטף קאמר כדמשמע בגמ' וכשנגע בהם הנזיר אינו טמא אלא טומאת ערב [אמאי] אין עולין לוימ, רמא:

באמת אמרו ימי הזב והזבה. נזיר שהתחיל למנות ונעשה זו: וימי הסגרו. שפרחה זו נרעת והסגיר אותו הכהן ועמד צעינו או כיהרמב, עולין לו לימי נזירותו:

פירוש ארזי הלבנון

וכי ימות מת עליו וגו' וגילת ראשו. אצל לענין סמירה אמר והימים הראשונים יפלו כי טמא נזיר, והגם דהך קרא קאי נמי אורי ימות וגו' מ"מ היה מקום לפרש מדמסיים כי טמא נזיר משמע אפילו בשאר טומאות נמי.

רלם. לאו דוקא אגולל ודופק אלא מהסככות ואילן. ועי' ב"ר מ"כ לתקן גירסת התוס' בה.

רמ. שהרי כשנטמא בזהל רובע עצמות ורביעית דם שהוא טמא טומאת שבעה אמרינן בגמרא שיום שביעי שהוא טובל זו עולה לו מן המנין והכל נמי כיון שהוא טובל זו ביום יש לו לעלות מן המנין. ובפי' הרא"ש הוצא בשיטת"ק חירך דיש לחלק דיוס שנטמא זו לא מסתבר שיעלה מן המנין. ונראה כוונתו דהיינו מדרבנן כדי שלא לחלק בטומאת מת דלעולם אין יוס שנטמא זו עולה לו מן המנין, וכן משמע בתור"פ עי"ש.

רמא. ולכאורה אפשר היה לתרץ בפשיטות דהא דקמני מתחיל ומונה מיד דמשמע דאין עולין לו ימי טומאתו זה לא קאי אנוגע בכלים אלא

שוב ראיתי בצטנפיל מהד"צ שחמה על דברי התוס' בה ח"ל ז"ע הא גם אם פשה הנרעת ג"כ ימי הסגירו עולין ומאי נפ"מ אם כיהה או פשה עכ"ל. הרי דפשיטא ליה דימי הסגירו עולין בכל ענין אפילו לדעת התוס'. ובהנחה שדברים הללו אכן יאלו מפומיה דרבינו הגרי"ו ז"ל זיע"א א"כ צריך עיון מחודש בדברים דמסתמא נמנא מקור נאמן לזה וצ"ע.

צינונים

[נב]. נראה דהיכא דרש"י נמחק וז"ל ר"ס, שכן הביאו הראשונים קושא וז בשם הר"ם מאיבזא.

איילן המיטך על הארץ. צ"ד דס הנדה (נדה נו). אמר דמדאורייתא לאו אהל מעליא רמיג שהענפים רחוקים זה מזה ואין בהם פותח טפח אף כי יש צדאי כזית מן המת תחת אחת מהן ומן המורה טהור [אף] כי הלך תחת כולן ורצנן הוא דגזרו טומאה צהולך תחתיו:

ופרעות אצנים היואלות מן הגדר. הסמוך לצית הקצרות ויש שם נפל תחת אחת מן האצנים וגזרו חכמים טומאה למהלך תחת אחת מן האצנים אף כי ספק טומאה בר"ה ספקו טהורימ"ד. ובמסכת נדה (ג"ו סס) משמע דמהלך על פני כולה טמא צודארימ"ה:

פירוש ארזי הלבנון

דסככות כיון דאין צהן פותח טפח (כמו שפירשו התוס') אמאי גזרו רבנן טומאה צהולך תחתיה, דמאי שנא מההיא דפ"י דאהלות גבי ארובה ומההיא דפ"א שם גבי צית שנסדק דמבואר התם דגבי טומאה אפילו בנסדק כל שהוא לא אמרינן לצוד ואפילו מדרבנן לא גזרו. וכיוצא בזה הקשה הרמב"ן במידושו (נדה סס) ותייך דסככות ופרעות שאני כיון שהכל מאילן אחד ומכותל אחד הוי חיבור ומשלים אהל שלהם [א"ה נראה דהיינו מדרבנן]. ולפי דברי הרמב"ן אלו אחי שפיר סככות ופרעות צחד גוונא דצתרווייהו ליכא פותח טפח. אבל התוס' דידן לא ס"ל כוותיה אלא צענפי האילן דוקא שעיקרם יוצא מאילן אחד, אבל צאצנים לא ניחא להו לומר כן דמה לי כותל אחד ומה לי תקרה אחת דבנסדק אחד לא חשיבין כמחוס (כההיא דצית שנסדק פ"א דאהלות). ולכך הוצרכו לומר דקושטא דמיירי צשים רוחב טפח צכל אחד מהם ולכך צמהלך תחת כולן ודאי טמא. והכריחו התוס' סצרתם זאת מדמשני (צנדה סס) סתם א"ר יוחנן צמהלך וצא על פני כולו כו' משמע דצצור זה גס צמשנה דסככות ופרעות הוי הכותי נאמן דאל"ה הי"ל לתוך שאני התם צקצר ציש קצר ודאי משא"כ צסככות ופרעות שאין ההולכים שם טמאים רק משום אהל ואין אהל זה דאורייתא. אלא ודאי ידע הש"ס דגס דסככות ופרעות אילו הוי הולך ע"פ כולו הוי טמא ויהיינו לפי שעכ"פ הפרעות רחבים טפח. ע"כ דברי המי נפתח המסולאים מפו צשינו לשון קצת.

ומה דלא פירשו התוס' אף צסככות דמיירי ציש צהן רוחב טפח דומיא דפרעות י"ל משום הא דאמרו להדיא צנדה ס"ח ע"צ דסככות לאו אהל מעליא הוא כמש"כ צהע' רמ"ג.

רמב. לא נמצא זה צפ"ד דס הנדה. והיה נראה דלרץ להגיה צצצריהם כאן "צפרק תנוקת" דאיתא שם (דף ס"ח ע"צ) להדיא דסככות לאו אהל מעליא הוא. ואמנם צתור"ט כתב דצברי התוס' ואף שם כתוב צפ"ד דס הנדה, וצ"ע.

רמב. הא דנדחקו התוס' לפרש דמיירי צרשות הרבים ולא פירשו צפשיטות דצרשות היחיד קיימינן. היינו משום דפשיטא להו דאי צרשות היחיד ודאי מגלה עליה דטמא צודאי (כ"כ הסד"ט). ולקמן ריש פרק צ' נזירין א"ה עוד ידובר בזה.

רמב. היינו, מדקאמר התם דכותי המהלך וצא על פני כולה נאמן לטהר, ואי לא הוי טמא ודאי מה"ט לא הוי לנו להאמינו, דדוקא על טומאת ודאי מדאורייתא נאמנים הם. ולצצריהם י"ל מיירי צשהאצנים רחצות טפח דהוי אהל מעליא מה"ט.

אף דברי התוס' צריכין צצצור דהא התם צנדה מפרש טעמא דנאמנים מפני שמעדין על גופו של קצר, היינו דמיירי צצדה שאצד צה קצר וכיון דיש צה קצר ודאי וגופו של קצר דאורייתא לפיכך מהימני. וא"כ לפי"ו שפיר מצין לפרש פרעות דומיא דסככות דמיירי שאין צהן פותח טפח ולאו אהל מעליא הן מה"ט. וחדע שהרי הא דכותי המהלך על פני כולה נאמן מיחני התם גבי סככות ולא גבי פרעות ומדין סככות הוא דלמדו התוס' לדין פרעות, וא"כ צ"ע מאי טעמא לא פירשו התוס' סככות ופרעות צחד גוונא או דצזה וצזה ליכא רוחב טפח או דצצו"ו ליכא רוחב טפח. ומצאתי ת"ל צתוס' אצשי שם על גליין המשניות (אהלות פ"ח מ"צ) צשם ס' מי נפתח כ"י צציאר הכרת התוס' צזה, דהנה צצמת קשה הך דינא

אָרִיץ העמים על אֹרֶחַ גִּזְרוּ. כגון מהלך בשִׁידָה חִיצָה ומגדל גדולות יותר מִמֶּה סֵאֵה רַמְהָ שֶׁאִין מקבלין טומאה־רִמּוֹ אוֹ עַל גֶּשֶׁר אֶרֶץ העמים אוֹ הַנִּכְנָס בְּקֶרֶן אוֹ בְּסַפִּינָה, שֶׁהַחֲמִירוֹ זֶה יוֹתֵר מִבְּחָהֵל הַמִּתְרִמּוֹ כִּי שֶׁלֹּא יֵאָדָר מֵאֶרֶץ לְחוּל: אוֹ דִּילְמָא מִשּׁוּם גּוֹשָׁא. דּוֹקָא הַמֵּאֵהֵל עַל גּוֹשָׁא גִזְרוּ כִּי שֶׁמֵּאֵהֵל עַל הַמֵּת, מִפְּנֵי מִתִּי מִבּוֹל אוֹ מִפְּנֵי רוֹב מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁנִּהְרָגוּ בְּחוּל־רַמְהָ. רַמְשׁ אֵבֶל הַנִּכְנָס בְּשִׁידָה חִיצָה וּמִגְדֵּל אוֹ בְּקֶרֶן אוֹ בְּסַפִּינָה לֹא־יִ.

פירוש ארזי הלבנון

טומאה, א"כ מה הפרש יש בין ארץ ישראל לארץ העמים. ובשלמא לטעמא דהרמב"ם ז"ל במשנה פ"ג דלהלות דפי' מפני שלהתרחקותם עם המתים קוצרים אותם בכל מקום, וכן יש לפרש כוונת רש"י בשבת ט"ו ע"ב שפי' הטעם משום חשש קצרות שלהם, לזה יש לומר דבא"י ליכא למיחש להכי. אבל לטעמייהו דהתוס' דפירשו משום מתי מבול או משום רוֹב יִשְׂרָאֵל שֶׁמִּתּוֹ וכו' צריך ביאור כנ"ל. אך באמת לק"מ, דהנה הך מילתא דנקטו התוס' דחששא הוי משום מתי מבול ומשום רוֹב יִשְׂרָאֵל שֶׁמִּתּוֹ, נראה ודאי דיכא להם כן מסוגיא דזבחים קי"ג דחייב התם פעם אחת מלאו עצמות בלשכת דיר העצים ובקשו לגזור טומאה על ירושלים, עמד ר' יהושע על רגליו ואמר לא בושא וכלימה היא לנו שנגזור טומאה על עיר אבותינו איה מתי מבול איה מתי נבוכדנצר [הרי הופנו כולם ואין אחד ממי זכר ועל כרחו בדוקה היא]. ופליגי ר"י ור"ל התם לר"י כל ארץ ישראל בדוקה היא דלא ירד המבול בארץ ישראל וכן מתי נבוכדנצר נתפנו, א"כ לר"י ודאי לא קשיא מידי. ולר"ל נמי ע"כ דמתי נבוכדנצר נתפנו כמבואר בצרייתא, ואף כל שאר ארץ ישראל דאיהו בחזקת בדוקה דס"ל דירד המבול בא"י ג"כ, נראה דהיינו דוקא לענין מעלה דעשו צפרה ע"ש בתוס', ואפילו אי נימא דלשאר דברים נמי חששו מ"מ בחו"ל ליכא למיחש טפי כמבואר שם בסוגיא דאידי דארץ ישראל גבוהה היא השפילו המים את המתים לבבל ולא נשאר בא"י אלא הני דאדריקו בטיט. ולענין החשש האחר שכתבו התוס' מפני רוֹב יִשְׂרָאֵל שֶׁמִּתּוֹ בחו"ל, הך טעמא לא שייך בא"י ששם היו מצינים על הקצרים בכל מקום שהיה ספק טומאה (כן למדי מכלל דברי המפרשים ומדברי הפוסקים שפירט).

ר. נב' מים טהורים (הביאו הב"ר) פי' נדדי הספק דמיצעי לגמרא מאיזה טעם גזרו עיקר

רמב"ה. צ"פ ט"ו דללים ורפ"ח דלהלות ובכמה דוכתי איתא דבמ' סאה מכוונות כגי ליתרה. וז"ל דמילת יותר שדבצריהם נמשכת למעלה, ור"ל שהן גדולות ביותר דהיינו ממ' סאה ומעלה (הרש"ש ז"ל).

רמב"ה דאי קטנה כלי הוא ומקבלת טומאה ולא חייבא (רש"י עירובין דף ל' ע"ב ד"ה אהל זרוק) והיא משנה ריש פ"ח דלהלות ע"ש להר"ש וכן נמי מחמי' בזהלות פי"ג משנה ו' דקתני זה הכלל הטעור ממעט והטמא אינו ממעט וכו' פי' אינו חולץ (ב"מ).

רמב"ה ר"ל דבמת אינו מטמא אלא המאהיל על אורו ולא אור אורו כגון היכא דדבר מפסיק בינו לאורו. מיהו בנכנס לאהל המת אף דאיכא הפסק בינו לאור המת כגון שנכנס בשִׁידָה חִיצָה ומגדל מטמא משום אור אורו של בית שהרי כמאן דמליא טומאה דמי, מיהו דוקא בשִׁידָה שיש לה פתחים אבל חתומה חשיב הפסק ואע"ג דמליא כל הבית טומאה ואהל זרוק לא שמיא אהל כיון דאינו אלא גזירת הכתוב הפסק כל דהו מפסיק. ועי' משל"מ ז"ל פי"א מהל' טו"מ ה"א ד"ה ודע שצ"מ וכו' ובדבור שאתרו ד"ה ודע שראיתי וכו' עיי"ש (ב"מ). ועי' לעיל פרק ו' הע' ט"ש ולקמן הע' רע"ג מענין זה.

רמב"ה. ר"ל זה דאפילו לרשב"י דס"ל קצרי גרים אינם מטמאין בזהל מכל מקום גזרין משום רוֹב יִשְׂרָאֵל שֶׁמִּתּוֹ בחו"ל (כן מבואר בשמ"ק ג"ס הר"ר עוראל ז"ל).

רמב"ה. עי' הע' ר"ג שהבאנו כמה דעות בטעם גזירת טומאת ארץ העמים. ולטעמא דהסד"ט דעיקר הטעם שלא יא' מא"י לחו"ל. א"כ ודאי דבא"י לא שייך הך גזירה. אבל להמים טהורים והב"ר דאיכא נדדה לומר דלא גזרו רק משום חשש

והא דמשמע צפ"ק דשבת (דף טו:) דגזרו על גושא ועל אורא, התם ה"פ צין לנוגע בגושא צין מאהיל על גושא בלא שום הפסק לגושא, [אצלן] צנא בשידה חיצה ומגדל שיש הפסק לא איירי. והקשה הרב רבי יעקב מאורלייני"ש דתנן (צפ"ק) [צפ"צ] דאהלות (מ"ג) ואלו מטמאין במגע ובמשא ולא צאהל ארץ העמים וצית הפרס כו', והכא משמע דפשיטא לן דמטמא צאהל כי מאהיל מיהא על גושא בלא הפסק שידה חיצה ומגדל. ותיरך דהתם מיירי בגושא הבא מארץ העמים לא"י. ור"ת אומר דהיא נשנית קודם גזרה אחרונה דשבת דאמר התם צפרק קמא דשבת (שם) דמעיקרא לא גזרו על אורא ולא כלום. ועי"ל דאינו מטמא עד שיכנס שם ראשו ורובו. כדמשמע בשלהי סוגיא דר"י ולא כשמכניס ידו לצד דאילו צאהל המת מטמא אפילו במכניס ידו.:

פירוש ארזי הלבנון

למלך שם ועי' מהרש"א ומהר"ם שף גיטין ח' ע"ב למד' (דגורו).

והנה אף דהוי מילתא מסתברא מ"מ יש לומר דשאר תירוצי התוס' דלהלן פליגי דדינא, ד"ל אף בגוש הבא לא"י אע"פ דליכא למיחש אלא לעצם כשעורה מ"מ כיון דגזרו שמא יאא מא"י לחו"ל לא חילקו צין גוש שצחוק ארץ העמים עצמה לצין גוש היוצא ממנה לטמא במאהיל עליו (מפרשים).

רג. בשבת שם מוכח דג' תקנות הוו, דיוסף ויעזר גזור אגושא לתלות ואאורא ולא כלום. ואתו רבנן דבשמונים שנה וגזור אידי ואידי לתלות. ואתו צאושא גזור אגושא לשרוף ואאורא כדקאי קאי (משל"מ).

רג. ח"ל המשל"מ (שם), ודע שצכל מקום שהזכר טומאת ארץ העמים לא הזכר כי אם מגע ומשא ואיר צכל אהל לא הזכר, ויש לעיין למה שינו את שמו ואמרו "אור" במקום "אהל" בטומאה זו של ארץ העמים. וגראה שהטעם הוא לפי שכל טומאת אהל שצטולס כיון שהאהיל ידו או אחד מאבריו על הטומאה נטמא אצל צארץ העמים לא נטמא אל"כ הכנים ראשו ורובו לאויר ארץ העמים וכמ"ש הרמב"ם וא"כ לא מקריא טומאת אהל אלא טומאת אור דגזרו חכמים שאם נכנס לאור ארץ העמים דנטמא, עכ"ל.

רג. הא דמשמע להתוס' דצארץ העמים עד שיכניס ראשו ורובו היינו מדמינא לקמן ריב"ז אומר הנכנס לארץ העמים בשידה חיצה ומגדל טהור עד שיוציא לשם ראשו או רובו. ונהי דבדין שידה חיצה ומגדל פליג רבי עליה דריב"ז אצל צאה

הגזירה, אי משום אורא ר"ל כדי שלא יאא מארץ ישראל לחו"ל או דילמא משום גושא מפני דחששו לטומאת מת אצל על טומאת אור לא גזרו.

והב"ר עצמו פירש דהא ודאי גזרו מפני דררא דטומאה, רק דמיצעי ליה אם גזרו אף על אורא כדי שלא יאא מא"י לחו"ל. יע"ש בדבריהם דמפרשי מילתא בטעמא.

ובס' סדרי טהרות כתב דמילתא פשיטא הוא דטעם גזירת טומאת ארץ העמים הוא כדי שלא יאא מא"י לחו"ל, אלא דדי הפסק איי' החמירו על אורא יותר מצאהל המת או דילמא לא גזרו אלא במקום דאיכא דררא דחשש טומאה דאל"כ מיחזי כחוכא והלכך לא גזרו אלא צמאהיל על הגוש דאיכא דררא דטומאה משום מתי מצול אצל לעולם עיקר הטעם כדי שלא יאא מא"י לחו"ל.

רג. וטעמא דאינו מטמא צאהל הוא משום דבהצא עפר מארץ העמים לארץ ישראל ליכא למיחש כי אם לעצם כשעורה דומיא דצית הפרס, ועצם כשעורה אינו מטמא צאהל, אצל צמאהיל צארץ העמים איכא למיחש דילמא יאהיל על המת. ולפי"ז הא דגזרו טומאת אהל צארץ העמים אחיא כרבנן דפליגי ארשב"י וסברי דגוים מטמאים צאהל. אי"נ אפשר לומר דאף להרב"ז דסבר דקברי גוים אינם מטמאין מ"מ גזרו טומאת אהל צארץ העמים כדי שלא יאא מארץ לחו"ל, ועל כרחין אית לן למימר טעם זה לפי מה שנסתפקו צגמרא [כאן] אי גזרו טומאה צארץ העמים אאורא גם כן וכמש"כ התוס'. והר"ש צפ"צ דאהלות כתב דכצרי התוס' הללו דמתני' איירי בגוש הבא מארץ העמים (משנה

ת"ש ומוזה בג' וצו' ואי אמרת משום אורחא הזאה למה לי. דאינו סברא שיטרכו צכה"ג הזאת ג' וז' הואיל ומטמא אף כי הפסק צינו וצין הגוש דאינו כלל מענין טומאת אהל המת להנריך הזאה ג' וז' ר"י. ומשני כי קמני אשאר. ה"ב מסתברא מדקמני וכלים הנוגעים צמת הני כלים צני הזאה נינהו. והלא אינו טמא הנוגע בהן רק טומאת ערב ולא טומאת ז' אלא ש"מ אשאר, דמשמע ליה דאפילו בכלי שטף איירי דנגעו צמת דהוו אצ הטומאה והנוגע בהם טמא טומאת ערב כנוגע בטמא מת בעלמא דלא צעיא הזאה אלא ש"מ אשאר. וא"ת ולישני ליה דהני כלים בכלי מתכות מיירי דאדם הנוגע בהם טמא טומאת שבעה וצעי הזאה שלישי ושביעי דחבר כחלל. ואר"ת דע"כ לא מתוקמא מתני' בכלי מתכות דא"כ הנזיר מגלח דחבר הרי הוא כחלל. ושלח לו

פירוש ארזי הלבנון

והנל"ם צפ"ק דצמת כתב על דברי המשל"מ אלו שהם דוחק גדול לחלק כן צין מגע לאהל דהרי בטומאת מת אור ונוגע שוין. וכתב הוא ז"ל לחלק צענין אחר והיינו משום דגושא חמיר טפי דשייך גס בצרומת ארץ ישראל דאורייתא ובקדשים דהיינו צגוש הצא מחו"ל לא"י לפי שצמתיכה כזו אין להסתפק בקצר רק צענא כשעורה (עי' הע' רנ"א) אבל צחו"ל דלא שכיח צרומת א"י וגם קדשים ליטתו שם ע"כ לא החמירו בגיורתן לעשותה כטומאת אהל ממע, ועע"ש בדבריו באורך. ר"י. ואם תאמר ומאי קושיא, דילמא לעולם על אורחא נמי גזרו אלא מתני' מיירי במאהיל על הגושא ומש"ה צעי הזאה. ולמה שפי' התוס' לעיל ס"פ מי שאמר קמא (דף כ' ע"א) אחי שפיר דאי על גושא דוקא גזרו צעי הזאה משום דמיחלפא בשאר טומאות אבל אי גזרו נמי על אורחא אפילו כי מאהיל נמי על הגושא אין סברא דליצעי הזאה דלא מיחלפא בשאר טומאות כיון דאפילו האורחא מטמא ואין זה כשאר טומאות מידע ידיע דגזירה דרבנן היא. ולזה נכתובו ג"כ התוס' דהכא (שלמי מיר וכ"כ צחו"א רש"י סי' קמ"ד).

ונריך להוסיף ולבאר לפי"ז אף שמעיקרא לא גזרו אלא אגושא בלבד והיה ודאי מענין טומאת מת ממע והנריך הזאה להנוגע בו, מ"מ אי נימא דגזרו על אורחא אח"כ, הרי נחבטל מיניה הדמיון דטומאת מת וממילא שוב אין מנריך הזאה אפילו להנוגע בו, ונחבטלה גזירה הקדומה. ועי' קר"א מש"כ באורך.

דצעי שיכנים ראשו או רובו לארך העמים לית מאן דפליג עליה. יש לראות כיון דמבאר כן להדיא בגמרא א"כ מאיזה טעם מילאו התוס' לעיל בחירוק זה עד שהוצרכו למירוויס אחרים. ונראה משום דלישנא דמתניתין דאהלות דקמני שטמא צמגע וצמשא ולא צאהל משמע להו דליכא טומאת אהל כלל אפילו צצא ראשו ורובו (עפ"י סדרי טהרות). ועי' במשל"מ שם שנתחבט דכיון דקברי רבנן דקברי גרים מטמאין צאהל א"כ כיון שחשו למקום קבר מפני מה לא גזרו טומאת אהל ממע אפילו צמכנים ידו. וכתב לנ"ד דה"ט משום דס"ל כר"ש דאין קברי גרים מטמאין צאהל, ומן הדין אפילו יכנס שם ראשו ורובו הוא טהור, אלא דרבנן גזרו בארך העמים טומאת אהל כדי שלא ינא מא"י לחו"ל ולא גזרו כי אם צנכס שם ראשו ורובו. אבל לרבנן דפליגי ארשב"י נראה דכיון דגזרו טומאת אהל בארך העמים פשיטא שנטמא אפילו לא הכניס כי אם ידו לבד ומתניתא דאהלות רשב"י היא. [א"ה] ולפי"ז ז"ל דהשתא ס"ל להתוס' דטעם ההשג מפני מתי מצול ולא מפני רוב ישראל וק"ל.

עוד כתב שם ד"ל אף לרבנן כיון שטומאה זו לארך העמים אינה אלא משום גזירה דרבנן הלכך לא גזרו כי אם בטומאת מגע שהיא כוללת בכל הטומאות אבל צאהל לא גזרו כיון דאינה כי אם צמת בלבד, ועוד כדי להודיע שטומאה זו היא מדבריו סופרים. ומ"מ על הנכנס ראשו ורובו גזרו טומאת אהל [כמו דאמרין לרשב"י לעיל] עכ"ד.

רצו חיים כהן אחיה בית אשר תצנו לי^[נ] דאין^[נ] נוזר מגלח עליו ה"ה דכהן מוזהר עליו ואין לך בית שאין זה שום כלי מתכות שהיה צאהל המה או שום מסמרינו כדאמרין במסכת שמחות (פ"ד הל' כא) כל טומאה שהנוזר מגלח עליה כהן מוזהר עליה^[נ] רנ"ב. ומו

פירוש ארזי הלבנון

רחמנא לחרב גבי מאהילין ש"מ דמיטמא צאהל, ורציה זו הביאו הראשונים צ"ב. והלכך קשיא ליה על דברי ר"ת דכיון דודאי מטמא החרב צאהל א"כ ע"כ דהנוזר אין מגלח עליה [דומיא דאהל רובע עצמות וגולל ודופק] דאי מגלח עליה ה"נ הכהן מוזהר עליה וכו'. והנה צמי' הר"ן צ"ב (כ' ע"א) כתב לישב קושיית הרמב"ם דצאמת ס"ל לר"ת דאין מטמא החרב צאהל והלכך שפיר יכולים הכהנים ליכנס בצחים, ע"ש. וזר"ך להבין שהרי מוכרח דמיטמא צאהל משני טעמים הנ"ל כמו שנתבאר. ויש לישב דהגם דס"ל לר"ת דחרב חשיב כהמת עצמו היינו דוקא לשאר דברים אבל לענין טומאת אהל מיעט רחמנא אדם דוקא דכתיב אדם כי ימות צאהל. וכ"ד הרמב"ן צפי' המורה פ' חקת. והכרח השני מהצריכתא לעיל, כבר הביא הרמב"ן צ"ב שם דדחו רבנן לראיה זו ואמרי דמשום הכי לא כתיב רחמנא לחרב כחלל גבי נגיעה משום דכתיב המס והזה על האהל, ואי היה כתיב המס הו"א דלהכי אקשיה רחמנא לומר לך כי היכי דחלל אין לו טהרה ה"נ חרב אין לו טהרה, להכי כתיב רחמנא גבי מאהילין ולעולם לנגיעה אבל לא לטמא צאהל.

ואמנם דברי הר"ן אלו אינם מסכימים עם דברי שאר ראשונים שם שכתבו דלר"ת מטמא חרב כחלל צאהל וכ"כ התוס' לעיל נ"ג ע"ב ד"ה חרב, ועי' הע' שאח"ז מש"כ.

רנ"ב. ולא נתפרש בדבריהם תשובת ר"ת בזה. והמעין בדברי הראשונים נמצא נכון שכן נראה מתוך הדברים דאף צומנס ז"ל לא היה צריח דעת ר"ת אל נכון.

דהנה הרמב"ן (צמי' צ"ב דף כ' ע"א) כתב דברי התוס' כאן דלדעת ר"ת הנוזר מגלח על

רנ"ב. דבריהם תמוהין שהרי המסמר כבר נקבע בצנין ונתצטל אגב הבגין ואין בו שום טומאת כלי מתכות, וכמו ששינוי בכלים פ"ד מ"ה. וגם אם הוא תלוש נמי טהור הוא שלא נעשה לתשמיש דתלוש אלא לתשמיש קבוע בכותל ואין בו שום טומאה ודו"ק (נדר משה. וכן הקשה צ"מ סו"ן נחום בהקדמה ל' טהרות וכן הקשה רצו העד"ן בספרו לחם שמים). ובס' צ"מ חירץ דכוונת הר"ר חיים לענין כלי מתכות המטלטל שבתוך הבית אבל האהל עצמו אה"נ דאינו מקבל טומאה כיון דמחוצר. אך לא ידעתי לדבריו איך מחייב בזה לישנא דהתוס' שכתבו "או מסמר" ונ"ע.

רנ"ב. יש לדקדק מנא ליה לחרב"כ ז"ל דר"ת ס"ל דחרב כחלל מטמא צאהל, דלמא דוקא צומנס הוא דמיטמא ואפ"ה הנוזר מגלח עליו דומיא דעצם כשעורה דמגלח על מגעו אע"פ שאין מטמא צאהל. ונראה הכרח הרמב"ם בזה מפני דודאי הסבירא נוחת דעל חרב כחלל אין הנוזר מגלח, דכי ימות מת עליו אמרה תורה [כמו שכתבו התוס' לעיל ע"א ד"ה וכלים דמה"ט הוא דממעטין שאר כלים] דאין הנוזר מגלח אלא צטומאה דהמת עצמו. אלא דר"ת ז"ל חידת דחרב שאני דעשאו הכתוב כחלל וחשוב כהמת עצמו ומש"ה הנוזר מגלח עליו דהו"ל כטומא בעצמו של מת ממש. וממילא לפי"ז לדברי ר"ת מוכרח דמיטמא החרב צאהל נמי מאותו הטעם דחשיב כהמת עצמו ממש, ושפיר הקשה הרמב"ם אחיה בית וגו'.

עוד יש לפרש דהרמב"ם ז"ל פשיטא ליה דחרב כחלל מטמא צאהל מדתניא לעיל (נ"ג ע"ב) וכל אשר יגע על פני השדה זה המאהיל על המת כחלל זה אבר הנחלל כו' חרב הרי הוא כחלל כו'. וגבי נגיעה תניא וכל הנוגע בעצם כו', אלמא מדכתביה

ציונים

[נ"ג]. לשון הפסוק הוא ישיעיה ס"ו (הפטרות שנת ור"ח) "כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי אחיה בית אשר תצנו לי ואי זה מקום מנוחתי".

דזהדיא תניא בתוספתא (ובמסכת) [דמסכת] אהלות (פ"א) דקחשיז התם ד' טומאות זממ
 כינז כלים הנוגעים זממ ואדם בכלים וכלים באדם טמאים ז' והרביעי זין אדם זין כלים
 טמאין טומאת ערב וקאמר ד"א לתרומה וקדשים אבל נזיר אין מגלח אלא על
 המה בלבד פי' למעוטי כלים הנוגעים זממ דאיירי בהן דהא ודאי מגלח על אבר
 מן החי ואכל הני דתנן במתני' ו"ע כ' מתני' דהתם בכלי מתכות איירי דבכלי שטף
 אי אפשר להיות טמאים ד' דדוקא* בכלי מתכות דאמר רחמנא חרב כחלל משכמת
 להן כמו שמפורש אבל כלי שטף אינו כחלל אלמא דאין הנזיר מגלח עליהן. והא דלא אוקי
 מתני' בכלי מתכות משום דבלאו הכי קים ליה דקתני אשאר ארסא דע"כ לאו אכולהו קאי
 ומוזה בג וז' דהא קתני נמי ימי ספרו וימי גמרו דלאו בני הזאה אינו.

פירוש ארזי הלבנון

טומאת חרב כחלל, ועל קושייתו דר' חיים כהן
 איזה בית וגו' כתב דהשיב לו ר"ת שבאמת אין
 הכהן מוזהר על טומאה זו, והך ברייתא דמס'
 שמחות משבשחא היא ולא קי"ל כהך כלל דהרי
 רביעית דס שאין הנזיר מגלח עליה דתנן במתני'
 וזהדיא אמרינן בזהמה המקשה דף ע"ב דעל
 רביעית דס הכהן מוזהר עליו עי"ש בדברי הרמב"ן
 באורכו. ואריך להוסיף דלכאורה אף ההיא ברייתא
 דר"ש אהלות דמיתיה החוס' בסמוך ע"כ משבשחא
 היא לדברי ר"ת דהא תניא שם להדיא דאין הנזיר
 מגלח [נד] וז"ע.

והר"ן בחי' (שם) כתב כמו כן דלדעת ר"ת
 הנזיר מגלח על טומאת חרב כחלל ואף הכהן מוזהר
 עליה כדנפקא לן מהאי כלל דמס' שמחות. ומ"מ
 שפיר מותרים הכהנים ליכנס בבתי שכן אין מטמא
 החרב רק זמגע ומשא אבל לא בזהל כהמת עצמו
 ממש. ועי' בזה' שלפניו.

ובחי' הרשב"א (שם) כתב דעיקר דבריו דר"ת
 נאמרו לענין טומאת כהן שהיה ר"ת רוצה לאסור
 לכהנים להכנס בזהל שיש שם שום כלי מתכות
 שנטמא זממ, והשיב לו ר' חיים כהן איזה בית וגו'
 וכן השיב לו מתוספתא דאהלות דמוכח דאין הנזיר
 מגלח עליה וכיון דאין הנזיר מגלח ה"נ אין הכהן
 מוזהר דהא בזה תליא דתניא בשמחות. והשיב

רסא. ומשמע מדבריהם דאי לא הוה קים ליה
 דקתני אשאר ארסא היה מוקי למתני' בכלי מתכות.
 הרי מצאנו דאף להרשב"א ע"פ שאין הנזיר מגלח
 על טומאת חרב כחלל מ"מ מטמא טומאת שבעה
 ואריך הזאה ג' ח'. כן דדקק הפורעק"א וכ"כ
 הרשב"ש כאן ודלא כהמיו"ט שכתב דלהרשב"א אין
 טעון הזייה.

ציונים

[נד]. כ"כ בשו"מ כפי אהרן יו"ד סי' י"ד. שו"מ בסדרי טהרות אהלות י' ע"ב ד"ה כמה דברים אמורים וכו' שהאריך בזה.

ומשמעתין קשה למה שפירש הר"ר יצחק מסימפוני"ט דמתני' דאהלות צין כלי מתכות צין בשאר כלים דכולהו גמרי מכלי מתכות דאמר חרב הוא כחלל וה"ה לשאר כלים^א, דזהדיא אמרי' בשמעתין דנוגע* בשאר כלים אינו טמא אלא טומאת ערב. ומיהו קצת יש לדחות דהא דפריך הכא צני הזאה נינהו לאו אכלים הנוגעים צמת אלא אספרו ואגמרו קאירסי דצתר הכי והוי כמו וכו' יסד. ולא נ"ל וז"ע מהרפ"ש^ב. וה"ר יצחק הביא ראיה מתוספתא דכלים (פ"ו מז"ק) החמת שהיא נתונה צתור ופיה למעלה מן התנור ועם כשעורה כרוך בסיב או צנייר ונתון לתוכה הוא טהור והתנור טהור, הוא טהור משום דכרוך בסיב והתנור טהור דתוכו ולא תוך תוכו^א, צא הטהור ואחז צו והעלהו טמא לפי שהסיב עם כשעורה וטמא את החמת^א, חזרה החמת וטמאה את התנור. אלמא דחמת כאדם ונעשית אז הטומאה לטמא את התנור ואע"ג דלאו כלי מתכות הוא משוינן ליה כאדם להיות אז הטומאה כמוהו שניטמא בעצם דהוי אזי אצות. ויש לדחות דהתם משום דיקרב דיקרב הוא דהאדם ניטמא צמשא דעם כשעורה וצשעה שהיה [נושא עצם המת שהוא] אזי אצות, צאותה שעה היה נוגע צהחמת והחמת צתנור. ועוד הביא מדאמר בספרי כל אשר יגע צו הטמא יטמא למה נאמר^א לפי שנאמר בחלל חרב צא הכתוב ולימד על החרב שהוא

פירוש ארזי הלבנון

חמת גופה טהורה. ואי לרבותא קאמר דאפילו אינו כרוך בסיב לא נטמא התנור משום תוכו ולא תוך תוכו א"כ החמת טמאה וצממא לתנור וז"ע (ב"מ). א"ה דברי הב"מ לא הצנתי דהא ודאי אצטרין להאי טעמא, שהרי מה דכרוך בסיב לא מהני רק לענין שלא יטמא החמת צמגע אצל לענין התנור הרי בעלמא מטמא כל אשר צתוכו אע"פ דלא נגע דתנור מטמא מאוירו. ואין לומר כיון דכרוך בסיב הו"ל תוך תוכו, דלהדיא אמרינן צוצחים ג' ע"צ גצי אוכלין שגיבנן צטיט דלא מצטלי שם תוכו מיניה עיי"ש וה"נ דכותה.

רסו. אצל ממשא העצם לא נטמא החמת שאין לך מיטמא צמשא המת אלא אדם (סד"ט).

רסו. פירוש, דהרי לגופיה לומר שצממא מה שנוגע צו לא אצטרין וכמו שהולך ומפרש דממה שנאמר בחלל חרב צצר למדנו לכלים ואדם, וממה שנאמר וכצחם צצדיכם וגו' למדנו כלים ואדם וכלים וכו', א"כ האי קרא דכל אשר יגע וגו' למה לי. והתוס' כאן לא מסקי המשך הצריימא רק מה

רסב. ולא נצוצר לפי צצצא צו אמאי נקט קרא חרב דוקא, וצחי' הרשב"א פ' לא יחפור כתב לפי צצצא צו דלא נאמר חרב אלא להוציא כלי חרס שאינו נעשה אז הטומאה (משל"מ ס). ולפי"ז הוא הדין דהוא מצי למכתב כלי שטף וחדא מינייהו נקט (ב"מ).

רסג. וצריך לומר לפי זה דהיה צצצתם הני צני הזאה נינהו ולא הני כלים. וכעיי"ז מנאמי צתוס' רי"ד שכתב דלא גרסינן כלל מדקתני כלים הנוגעים צמת אלא הכי גרסינן מדקתני ימי ספרו ימי גמרו והני צני הזאה נינהו (סד"ט).

רסד. עי' צגלין הש"ס שאין לכמה וכמה דוכתי שפירשו התוס' כהאי גונא. ולפלא צעיני שלא צין לדברי התוס' דמכילתין לעיל ט"ו ע"א ד"ה אלא. והגם דלפמ"ש צצג' הרב נצצוצר ז"ל שם צאות ד' לק"מ, איצירא דלא ידעתי טעם לדבריו. וגם צאו"מ משמע להדיא דלא כוותיה.

רסה. ק"ק למה לי האי טעמא, צלא"ה כיון דעצם כשעורה כרוך בסיב לא נטמא התנור דמה"ט

ציונים

[נה]. ר"ס מורנו הרב פרץ שיח' (המהדיר תור"פ).

מטמא טומאת שצעה למדנו לכלים ואדם, כלים ואדם וכלים מניין ת"ל וכצאתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם פי' שהבגדים שנוגעין באדם שנוגע [בכלים שנגעו] צמת טמאים ז' ימים, (והתם) [וסתם] בגדים משמע אף בשאינן כלי מתכות ימים. ואור"ת דתכשיטי כלי מתכות שפיר מיקרו בגדים כדכתיב בצגדי כהונה (שמות כח) אלה הבגדים אשר יעשו וחשיב ציץ ער.

וכלל דמילתא כלים צמת וכלים באדם (ואדם בכלים וכלים בכלים) הרי הן כמוהו* רמא. אדם צמת, ואדם בכלים, וכלים בכלים, ואדם באדם, ירדו מעלה אחת ערב דאילו כלי מתכות צמת הרי הן כמוהו דחרב כחלל וגם כלים באדם כדכתיב (במדבר לא) וכצאתם בגדיכם אצל כלים בכלים לא אשכחן שיעשו כיוצא בהן וכלים בכלים השלישי אינו אלא [טומאת] ערב צין אדם צין כלים (באדם) אצל כלים באדם הכלים כמו האדם מה האדם טמא ז' אף [כלי] הנוגע [בו טמא] ז'. וכלים צמת הרי הן צמת מה המה אבי אבות לטמא אדם וכלים טומאת ז' אף כלי מטמא אדם וכלים טומאת ז' ותו לא מדיד:

[דף ג"ה ע"א] **ל' יצא** כתנאי. אי משום אורחא אי משום גושא: ור' יוסי בר' יהודה מטהר. דסבר משום גושא (דכיון) [וכיון] שהוא בשידה ואהל זרוק שמה אהל, טהור:

פירוש ארזי הלבנון

רס"ט. איני יודע כוונתם הלא בגדים נמי בחיבורין מני מיירי כמו שפירשו מקודם (שפ"א).

ער. וכ"כ הרשב"א ב"ב דף כ' ובתשו' רשב"א ח"ב סי' קפ"ג. אצל כע"ג דבקרא לא כתיב צין,

ואדרבה צבעל הטורים פ' תלוא ובאץ עורא שם הוכיחו מזה דליץ לא מיקרי צגד. וכן הקשה במגדל עוז על הרמב"ם פ"ז מהל' נזירות ה"ח עיי"ש (מהרש"ם ח"ב סי' רכ"ד אות כ"א). ועי' בספר הנחמד פנינים ואגרות משמר הלוי ח"ב מ"כ לישב דברי ר"ת ז"ל בזה.

רמא. ר"ל שהם נעשים כמו הדבר שנגעו בו, שאם נגעו צמת הרי הם אבי אבות הטומאה כמוהו לטמא אדם וכלים טומאת ז'. ואם נגעו באדם הרי הם אבי הטומאה כמוהו לטמא אדם וכלים טומאת ערב. ר"ל ירדו מעלה אחת ממעלת המטמאין.

דנוגע לנד"ד. אך מסקנת הספרי שם דאכטריך ללמד על טמא מת דצמגע הוא מטמא אצל אינו מטמא בהיסט.

רסח. ואע"ג דבהאי עניינא לא כתיב שהנוגע צמח יהיה טעון כיצום בגדים כדי שגלמוד מזה לכלים ואדם וכלים דהא לא כתיב אלא וכל הנוגע בחלל וא"כ אימא דדוקא אדם וכלים אצל כלים ואדם וכלים מנ"ל. וי"ל כיון דכתיב כל הורג נפש וגו' ע"כ טעמא הוא משום דחרב הרי הוא כחלל וכמו שדרשו בספרי וכי תעלה על דעתך שזה ירה חץ והרגו זרק אבן והרגו נטמא שצעת ימים, אלא הורג נפש צמח מפני שנטמא צגיעת החרב ועליה דהאי קרא כתיב וכצאתם בגדיכם ללמדנו דאף שנטמא צמח מטמא בגדים טומאת ז' (משל"מ פ"ה מטו"מ ועפ"ש).

והתניא. צמ"כ^[נ] זרק חיצה מלאה כלים על פני המת טמאה רע. דהוי אהל זרוק ולא שמייה אהל: ואם הימה מונחת. שעומדת במקום אחד: טהורה. כיון דאינה זזה ממקומה השתא הוי אהל קצוע, אלמא דאהל זרוק לא שמייה אהל לר' יוסי ברי'. אבל אם פליגי באירא וגושא לא קשיא ליה מידי מהך ברייתא דאיכא לאוקמא לפלוגתייהו בשידה וחיצה המונחות ע"ה ואפ"ה ח"ר מטמא משום אירא. אבל השתא דפליגי באהל זרוק לא מתוקמא פלוגתייהו במונחת דא"כ רבי לא הוה מטמא דאהל מעליא הוא. ומשני דכ"ע משום איראירי ואהל זרוק לא שמייה אהלירי לר' יוסי ברי'

פירוש ארזי הלבנון

אכלים שבתוכה, [וברש"י ז"ל כל הכלים בלא וא"ן]. אח"כ האיר ה' את עיני ומלאתי ברייתא זו בתוספת פ"ט והגירסא שם "טמאין" (רש"י).

רעה. וכגון שמונחות על הגבול שצ"ן א"י לחו"ל והלך עליהן לחו"ל. ולשון הנכנס לזה"ע בשידה כו' דחוק קצת (שלמי נזיר. חז"ל סי' קמ"ד).

רעו. הריטב"א בתי' עירובין דף ל' ע"ב הקשה אמאי נייד הש"ס ממאי דצעי לאוקמי מעיקרא דכו"ע סברי דמשום גושא גזרו, שהרי השתא מצי למימר נמי דכו"ע משום גושא גזרו ואהל זרוק לא שמייה אהל ואפ"ה ריבז"י מטהר משום דלא שכיחא.

והמשל"מ פ"א מהט"מ ה"א מכח קושיא זו הכריח דלגבי טומאת גושא אין לחלוק בין שכיח ללא שכיח. ולא נחפרש בדבריו הטעם אבל ע"י

בזה"ר רע"ח מה שהבאנו טעם נפלא בזה.

ועוד כתב שם ז"ל ומיהו אפשר לדחות ולומר דלעולם פלוגתייהו הוי אף באהל זרוק והא דקאמר דכו"ע משום אירא להודיעך כוחו דר' יוסי דאף דאיכא טומאת גושא ואירא כיון דהוי מילתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן, ודברי הפוס' קצת נוטים לזה [ע"י ה' שח"ן]. ואפשר עוד לומר דלעולם פלוגתייהו הוי אפילו בצינה מונחת, והא דקאמר

דכו"ע משום אירא ולא קאמר דכו"ע משום גושא הוא משום דבגמרא צעי למדחי דממחלוקת זו דרבי וריבז"י ליכא למיפשט אי משום גושא אי משום אירא, ואידך דחייה דשמא הו"ל ראשו ורובו הוא

רעו. מדברי החוס' נראה דלא גרסי על פני המת באהל. וגירסת הגמ' "באהל" צ"ע דלטו כי זרקה על פני המת שאינו באהל לאו דינא הכי.

ובספר פתח האהל (כלל ג' ס"ט) וכן בספר סד"ט (דף נ"ח) כתבו ליישב על פי מה שחידש המשל"מ (פ"א מהט"מ ה"א) הבאנו דבריו לעיל פרק ו' הע' ט"ז) דהא דאהל זרוק לא שמייה אהל הוא רק במאהיל על המת אבל בנכנס לאהל המת דאינו מאהיל על המת אלא דגזירת הכתוב הוא דכל איר הבית הוא מלא טומאה, משו"ה אפילו בהפסק כל דהו שאינו נכנס בו האיר מהני ואף אהל זרוק חוץ צכה"ג, עיי"ש. וזה ששינוי חיצה שהיא מלאה כלים חזקה ע"פ המת באהל, כלומר אע"ג דזרקה באהל המת מ"מ צעין דוקא זרקה ע"פ המת.

והחז"ל (סי' קמ"ד סק"ד) כתב דאולי נריך לגרום בצרייתא "או באהל", ולדבריו אדרבה הך חיבת באהל אתא לאשמעינן דאפילו שלא כנגד המת אלא באהל גרידא טמאין הכלים שבתוכה. שו"ר בסד"ט שפי' אף הוא כן להלן פ"ח דף קכ"ח ע"ב עיי"ש. וע"ע ברש"ש כאן שהביא דבתוספתא פ"ט דאהלות אתא להך ברייתא ול"ג שם חיבת באהל.

רעו. הנה ע"כ מיירי בחיצה גדולה מחזקת מ' סאה בלא דאי לאו הכי אינה חוזקת ע"י לעיל בתד"ה ארץ העמים, וכדתנן בפ"ח דאהלות. וא"כ מה דנקט טמאה וטהורה לאו דוקא הוא אלא ר"ל

צינונים

[נ]. נראה דט"ס נפל בדבריהם, וז"ל "בתוספתא" והוא בפ"ט דאהלות (או"מ, רש"י). אמנם בסד"ט אהלות קכ"ח ע"ב כתב דצרייתא אחריתי היא עיי"ש בדבריו.

יהודה ואפ"ה משום דלא שכיחא ליכנס בשעיה חיצה ומגדל לא גזרו לר' יוסירע"ה. והתניא. צניחותא וכו'.

פירוש אחר, לא דכו"ע משום גושא מר סבר אהל זרוק שנכנס בשעיה שבהמה או אדם מוליכין אותו שמה אהל לחוץ ולהפסיק. וז"ל דעדיף מטלית המנפנפת דחנן במס' אהליות (פ"ה מ"ה) דאין חוצצין בפני הטומאה ואין מציאין. והיינו טעמא דהכא עדיף משום דרגלי האדם או הבהמה הנושאים השעיה והתיבה נוגעים בארץ אבל הטלית מנפנפת באוירע"ה. ומר סבר אהל זרוק לא שמה אהלרי והיינו

פירוש ארזי הלבנון

ישראל לחור"ל וזה פליגי רבי וריצרי דרבי ס"ל כסדרת הרד"ך דהא דמילתא דלא שכיחא לא גזרו הוא רק בגדרים וסייגות אבל הכא דעשו תקנה שלא יא' מא"י לחור"ל אף במילתא דלא שכיחא גזרו, ור' יוסי צר' יהודה ס"ל כסדרת הר"י טיטאצק וז"ל דאף בתקנה לא חיקנו אלא במילתא דשכיחא.

ולפי"ז מתיישב גם כן קושיית הריטב"א שהבאנו לעיל הע' רע"ו דאמאי הדר ביה הש"ס ממאי דבעי מימר מעיקרא דכו"ע משום גושא גזרו. שהרי אי נימא דכו"ע משום גושא גזרו א"כ טעמא משום מחי מצול או משום רוב מישראל שנהרגו בחור"ל כמ"ש תוס' לעיל וא"כ אין כאן תקנה רק גדר וסייג שלא יעבור על איסור טומאה, וזכ"ה"ג כו"ע מודו דלא גזרו במילתא דלא שכיחא ואחי שפיר (פסח האהל כלל ג' ס' י' צניחי לשון מעט).

רע"ה. נראה ביאור הדבר דכיון שהטלית מנפנפת באויר הרי תנועתה ממקומה למקום אחר הוא צהכרה ע"י הרוח ואי אפשר שיהיה נשאר כך עומד באויר במקום אחד ולהכי אין אהלה חשוב קבוע ומתקיים. משא"כ בשעיה חיצה ומגדל דאין תנועתו צהכרה אלא צרצון הנושא אותו, וכל רגע בכל מקום שהוא, צדו להיות נשאר עומד שם, להכי בכל מקום שהוא בכל רגע ורגע חשוב אהלו קבוע ומתקיים והגם שמתנועע למקום אחר הוא התחדשות הרצון בכל פעם ואין זה מגרע ששעת עמידתו למפרע לא יהיה חשוב קבוע ומתקיים (עפ"י סד"ט דף קל"ד ע"ב ועי' חו"א ס' קמ"ד ספק"ז וסק"ח).

רפ. קשה לי צהא דמוקי פלוגתא דרבי וריצרי דפליגי בזהל זרוק, א"כ אמאי פליגי דוקא צנכנס לארץ העמים ולא פליגי צנכנס לצית הקצרות

דכו"ע משום גושא, מש"ה נקט כהן דכו"ע משום אורא לומר דעדיין לא נפשטה בעין, ודרך זה ישר בעיני. ע"כ דבריו הקדושים.

רע"ה. מהילוך דבריהם שכתבו ואהל זרוק לא שמה אהל כו' ואפ"ה משום דלא שכיחא כו', משמע דמפרשים לאוקימתא זו דפליגי אף בשעיה המהלכת ואע"ג דאהל זרוק לא שמה אהל ואיכא משום טומאת גושא אפ"ה ס"ל לריצרי דלא גזרו בדלא שכיחא.

ולולא דבריהם היה אפשר לפרש לאוקימתא זו דפליגי צמנחת דוקא ופליגי צטומאת אורא אי גזרו בדלא שכיחא אבל צטומאת גושא אין לחלק בין שכיחא ללא שכיחא כמו שהבאנו צה"ש שלפנ"ו. שו"ר צתור"פ שכתב אריכות צה עיי"ש.

רע"ה. המהנה למלך (פ"ד מהל' מלוה ולוה הי"ד צד"ה כתב מהריצ"ל) כתב לפרש הא דפליגי הכא רבי ור' יוסי צרי"י אי גזרו אע"ג דלא שכיחא אף דקי"ל בכל דוכחי דמילתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן, דהנה הרד"ך צית כ"ה ח"ד כתב דהא דמחלקין בין מילתא דשכיחא ללא שכיחא היינו דוקא בגדרים וסייגות וטעמא דדי לנו צמה שהחמירו וגזרו במילתא דשכיחא אבל במילתא דלא שכיחא לא גזרו דליכא למיטעי משום אקראי צעלמא. אבל כשאין הענין משום גדר אלא מילתא צאפי נפשה שרצו לזכות את ישראל, פשיטא דעל כל צד זכיה ותועלת תקנו ע"כ. אף ר"י טיטאצק וז"ל צספר שארית יהודה (ס' כ"ה) כתב דאף צתקנות איכא למימר מילתא דשכיחא תקנו רבנן ומילתא דלא שכיחא לא תקנו ע"כ. והתוס' לעיל כתבו דמש"ה החמירו בארץ העמים לגזור על אורא והחמירו צה יותר מאהל המת, כדי שלא יא' מארץ

לאמר והתניא בנחותא. וכן בפירוש ר"ח^[מ]: ר' יוסי בר' יהודה אומר תיבה שהיא מלאה כלים וזרקה על פני המת טמאה. דדמיא לטלית המנפנפת דאזלה כולה באוירא: ואם הייתה מונחת. על גבי זהמה או אדם הנושאין אותה טהורה דאהל זרוק כה"ג דרגלי הנושאים נוגעים בארץ שמייה אהל לחוך בפני הטומאה:

ה"ג וא"י בעית אימא^{רפא} דכ"ע משום אוירא גזרו וטעמא דר' יוסי בר' יהודה דמטהר אף כי נמי גזרו על אוירא היינו צעומד על הגשר של ארץ העמים או נכנס בקרון ובספינה דשכיחי להלך אבל בשידה תיבה ומגדל לא שכיח לא גזרו. ורבי סבר אע"ג דלא שכיח גזרו: והתניא. בנחותא הנכנס בארץ העמים בשידה תיבה ומגדל טהור בקרון ובספינה ובאסקריא. גוט"א בלע"ז משוט הספינה^{רפב} וכדלמא בעלמא (מענית דף כא.) חילפא תלא נפשיה באסקריא

פירוש ארזי הלבנון

וכמו דפליגי רבנן ור' יהודה (עירובין ל' ע"ב) דמערבין לכהן צבית הקצרות וקאמר דפליגי בזהל זרוק. ואין לומר דקא מיפלגי בארץ העמים להודיען כמו דרבי דאף בארץ העמים אמרינן דל"ש אהל דאדרבה ליפלגו צב"ה^ק להודיען כמו דר' יוסי דאף צב"ה^ק מטהר דכחא דהיתרא עדיף. ונראה לפמ"ש הנל"ח בריש ב"ב דהא דאמרינן בכל דוכתי כחא דהיתרא עדיף היינו דוקא באיסור תורה דמספיקא אזלינן לחומרא ומש"ה צריך להשמיטנו דמותר, אבל באיסור דרבנן דנל"ה ספיקו לקולא א"כ אף אם לא נדע הדין יהיה ג"כ להקל ומש"ה אדרבה כחא דלהחמיר עדיף. וזהו דבמוקצה אמרינן כחא דהיתרא עדיף משום שספיקו לחומרא וחמור כעין דאורייתא עיי"ש]. ומש"ה בארץ העמים דהוא דרבנן שפיר אשמעינן כחא דאיסורא דאף בארץ העמים לא מהני אהל זרוק (פמח האהל כלל ג' ס"ו).

אשר על כן נראה אפשר דאף תמוס' דידן היה לפניהם הגירסא ואצ"ה, אלא מפני דלפוס פ"י הראשון ע"כ צריך להגיה נוסחת הגמ' ולמיגרס "אלא" לזה כתבו כאן לקיים גירסא הישנה דל"ל ואצ"ה.

רפב. תיבת משוט נמחק וז"ל "שם הספינה" (ב"ה, ב"מ).

ואין כוונתם דהספינה עצמה היא אסקריא שהרי הראיה שהציאו לחילפא תלה נפשיה באסקריא משמע שהוא תחורן דהיינו העץ הגבוה שבספינה וכ"ה בזהדי בריש פרק המוכר את הספינה דף ע"ג ע"א דקאמר תורן הוא אסקריא ע"ש. אלא כונתם ר"ל שם ספינה דנקראת אסקריא ע"ש האסקריא שבה, והוא כפרש"י וק"ל (ב"מ).

והנה, רש"י ב"ב צ"ב שם פ"י דאסקריא היינו מש"ט שפורסין עליו את הילון בראש הספינה. ואולי אף תמוס' כאן היה כתוב "מש"ט הספינה" ומזה נשתרצב הטעות. ואמנם אם מש"ט הוא לשון לע"ז אזי קשה מאד יהיה להגיה כן בלשון תמוס' שהרי

רפא. לפי פירושם השתא מן ההכרח לגרוס ואי בעית אימא במקום תיבת אלא, שהרי לא אחי תירוק הראשון כלל.

והנה מדבריהם שכתבו ה"ג ואי בעית אימא", משמע דגירסתם היה "אלא" רק דרז"ב להגיה נוסחת הגמרא דל"ל ואצ"ה, וכן משמע בשאר ראשונים על אחר. אך ראה זה מנאחי בחי'

ציונים

[מ]. יש כאן איזה חסרון בגירסא ואולי ז"ל וכן פירש ר"ת, או וכן אימא בפירוש ר"ת, או כיו"ב. ובחי' הריטב"א וכן בפור"פ הביאו פירוש זה בשם ר"ת.

דמכותא. אלמא אף לר' יוסי בר' דמטהר בשידה חיצה ומגדל מודה בקרון ובספינה דטמא [ד]משום אורח גזרו: ואב"א הכא שמא יוליא ראשו ורובו. לשם, ולכ"ע משום גושא גזרו ושידה חיצה ומגדל דמטהר ר' יוסי בר' משום דסבר אהל זרוק שמה אהלרפ' ולא גזר שמא יוליא ראשו ורובו לחוץ דאין פתח שידה חיצה ומגדל נוחה ליכנס ולהוליא ואין נקל כל כך להוליא ראשו אצל בקרון ובספינה מטמא משום דגזר שמא יוליא ראשו ורובו לחוץ בקרון ובספינה^[נ] ויהיה על הגושא כי נקל להוליא ראשו ורובו מספינה וקרון. ורבי דמטמא אפי' בשידה חיצה ומגדל גזר^[נט] אפי' צהנך דלמא יוליא ראשו ורובו לחוץ רפד:

והתניא בנחותא הנכנס לארץ העמים בשידה חיצה ומגדל טהור עד שיוליא ראשו ורובו^[ס]. מכלל דבקרון ובספינה טמא אע"פ שלא הוליא ראשו ורובו דנקל הוא להוליא בקרון ובספינה. וההוא דמייתי צפ' בכל מערבין (עירובין ל:). ובמס' חגיגה (דף כה). מההיא בריתא דהנכנס לארץ העמים בשידה חיצה ומגדל דפליגי ר' יוסי בר' ורבי צאהל זרוק אי שמה אהל אי לא היינו (במאי) [כמאי] דבעי למימר דשינויא קמא דפליגי צאהל זרוק רפד, אצל (שינויא) להני* [שינויא] צארץ העמים לא פליגי צאהל זרוק אצל לגבי

פירוש ארזי הלבנון

אהל זרוק לא שמה אהל אלא דפלוגמיהו דרבי ורבי ר' במונח מיידי דלרבי לא גזרו בשידה המונחת שמא יוליא ראשו ורובו אצל בקרון ובספינה המונחת גזרו וכמו דמפרשי התוס' מילתא בטעמא. ואמנם עי' רש"י ז"ל דלכאורה אילן בשיטת פירוש הראשון ואפ"ה פירש כאן דכו"ע סברי אהל זרוק שמה אהל עיי"ש, ועי' צ"ר וצ"מ מש"כ בזה, וע"ע בס' סדרי טהרות (דף נ"ו) שדן בדברי רש"י אלו באריכות.

רפד. בשיטת"ק בשם תוס' חילוניות הקשה דמדקאמר דכו"ע משום גושא משמע דאף לרבי אורח אורח טהור, והיכי משכחת לה דטהור כיון דמ"מ גזר שמא יוליא ראשו ורובו. ומידך דמשכח"ל צללים וכגון דאיכא כלים בחוץ השידה דלא שייך בזה למגור שמא יוליא, ואז הכלים שבתוכה יהיו טהורים.

רפד. זה דוקא לפירוש ר"ם לעיל, אצל להפירוש הראשון דמפרשין והתניא בלשון קשיא א"כ

כבר פירשו גוט"א בלע"ז וז"ע. איברא דברבינו גרשום ב"ב שם פי' אסקריא זהו משוט עכ"ל. אך לכאורה נראה דאף בדבריו שם מן ההכרח להגיה מש"ט שהרי פי' הגמ' אח"כ להדיא דמנהיגין אלו המשותפות וז"ע.

רפד. הכרחם בזה, שהרי למאי דמוקי פלוגמיהו בשמא יוליא ראשו ורובו ולית ליה טעמא דלא גזרו בדלא שכיח, א"כ מאיזה טעם מטהר ר' יוסי אי לאו דס"ל אהל זרוק שמה אהל. ואמנם לכאורה זה דוקא לפי פירוש השני דגרים והתניא בנחותא אצל לפי הראשון דגרים לה בתמיה א"כ מו ליכא למימר דס"ל לרבי ר' אהל זרוק שמה אצל כדמוכח מההיא בריתא דזרק חיצה מלאה כלים וכו'. וכן הקשו מכאן התוס' בחגיגה כ"ה ע"א (ד"ה אהל) על פי' זה.

איברא דלפי מה שכתבו בתוס' לעיל דאיכא לאוקמי פלוגמיהו במונח א"כ ה"נ יש לפרש דלא הדרינן ממאי דקיימין עד השתא דלכו"ע

ציונים

[נח]. דנ"ל מחוץ לקרון ולספינה. [נט]. נ"ל סבר דגזרו (צ"ת, צ"ר). [ס]. וכן נ"ר לגרסו צמ' ראשו ורובו, וכ"ה בפ"י המפרש, וכ"ה בתוס' לעיל נ"ד ע"ב ד"ה ארץ, וכ"ה בתוספתא פ"ח דהלכות. וכ"ה בר"מ פ"א מה' טו"מ ה"א ובפ"י המשנה אהלנות פ"ח מ"ו (חז"א פי' קמ"ד סק"ד).

מת הוא דפליגי בהר"י כדחניא ואם היתה מונחת (בו) טהורה דאהל זרוק שמים אהל והיה ר' יוסי בר"י אצל רבי מטמאיה דאהל זרוק לא שמים אהל:

ומתחיל ומונה מיד. כשנטהר מונה [ממקום] שהפסיק בתחילת זרעו דימי זרעו לא עלו לו מן המנין:

אמר רב חסדא לא שנו. דימי ספרו וימי גמרו אין עולים לו למנין נזירותו אלא נזירות מועטת של ל' יום ונכטרע בנתיים ולאחר שנתרפא וגילח לסוף ימי גמרו (ו) כשגילח שנית אחר ימי ספרו אז ודאי אינו יכול לגלח לסוף ל' מתחילת ימי נזירותו והיו ימי זרעו ממנין שהרי אין גידול שיער פחות מל' יום ואריך למנות ל' יום לנזירותו משנתרפא (ומספר) [וכיפר]:

אבל נזירות מרובה. שגדר כל כך ימים שאחר ימי זרעו איכא ל' יום אחר שגילח תגלחת שנית לזרעו דשפיר איכא כדי גידול שער מסלק נמי סלקי ליה:

בתיב רב שרביא מתחיל ומונה מיד ואינו מצטל הקודמים. אומר ר"י דהיינו מתני' בודאי אף [פא] כי החליף הלשון רפה:

פירוש ארזי הלבנון

קשה כיון דאסיקנא להך טעמא בחיובתא היכי מוקמינן לה בעירובין ובחגיגה הכי בהדיא ולא מותבין עלה מידי (הריטב"א עירובין שם. וכ"ה התוס' חגיגה שם).

רפ. ביאור דבריהם דהך דעירובין היינו כשינויא קמא דהכא אצל לשינויי בתראי ס"ל דבארץ העמים כו"ע מודו דאהל זרוק שמים אהל כיון דאין טומאתו אלא מדרבנן, ודוקא לגבי טומאת מת ממע הוא דפליגי רבי וריב"ז.

ומה שהזכירו התוס' לכן ולא פירשו בפשוט דלשינוי בתראי לית להו פלוגתא דאהל זרוק כלל וכלל. מפני דהוקשה להו מההיא ברייתא דלעיל דקתני זרק חיצה מלאה כלים כו' ואם היתה מונחת ע"ג בהמה וכיו"צ טהורה דאהל זרוק שמים אהל. דמדקתני לה משמיה דריב"ז משמע דרבי בר פלוגתיה פליג עליה וא"כ על כרחך דפליגי בזהל זרוק. ולזה פירשו דודאי במאהל על המת פליגי וס"ל לרבי דלאו שמים אהל, אצל הכא בארץ

העמים דרבנן י"ל דבהא כו"ע מודו דהו אהל (כ"פ המפרשים).

רפ. עי' הע' שלפניו.

רפ. והא שהיפך באמת הקדר, נראה משום דכל פרטי המשנה על אלו אין הנזיר מגלח ומונה צ' וצ', ע"כ לא קאי על ימי ספרו וימי גמרו אלא על הני טומאות מת שבמשנה. והיה אפשר לומר דכן הא דתנן ואינו סותר את הקודמין ג"כ קאי רק על טומאת מת ורק הא דתנן מתחיל ומונה מיד פ"י אחר הטבילה שנטהר קאי על כל הצבות. וא"כ שפיר י"ל כר"ח דקאי על נזירות מועטת של ל' יום ובתחילת נזירותו נכטרע, משו"ה תנן דאינו מונה נזירות אלא אחר גילוח זרעו, אצל נזירות מרובה מונה בתוך ימי זרעו. אצל המקשה מפרש דבצא דאינו סותר את הקודמין קאי ג"כ על ימי ספרו וגמרו, דבשלמא הני תרי "אין הנזיר מגלח" ו"מונה צ' וצ'" מוכן מאליו שאינו שייך כלל לנזירות, אצל אינו סותר את

ציונים

[פא]. כן הגירסא בחור"פ, ור"ל דודאי היינו מתנינן אע"פ שלא הביאה באותו הלשון.

אילימא נזירות מועטת הא צעי גידול שיער. ומאי קאמר אינו מצטל הקודמים והלא על כרחיה יסמור קודמין רפא:

[דף נ"ה ע"ב] אלא לאו נזירות מרובה וקמני מתחיל ומונה מיד דשמעינן מתחיל ומונה לאחר ימי ספרו אלמא ימי ספרו אין עולין: הוא מוסיב לה והא מפרק לה נזירות צת חמשים יום איירי מתני' והיינו נזירות מועטת (כרצ) [דרכ] חסדא וה"ק לא שנו אלא נזירות מועטת כלומר (אי) שאין לו לעשות רק ימי נזירות מועטת (כ) צתחילת ימי זרעתו כגון (דיתצ) [דנור] חמשים יתיב] עשרים נזירות ואיתיליד ציה זרעת דמגלח לזרעתו והדר יתיב שלשים ימים דנזיר: דהא אית ליה גידול שיער. כלומר וצכה"ג דין הוא שלא יעלו ימי זרעתו כל עיקר ודין הוא שלא יצטל הקודמין שאם ימי גמרו ימי (חלוטו) [ספרו] יעלו לנזירות שצעה ימים או ארבע עשר ימים כפי מה שיעלו זריך הוא להוסיף על הנדר כדי שיהא שם גידול שיער וצבי האי גוונא איירי מתניתין רצ. ונזירות צת חמשים

פירוש ארזי הלבנון

הקודמין שיך מיהא גם על ימי זרעת, מש"ה מונן דצמח קאי גם על זרעת. ומש"ה מהפך מתחיל ומונה מיד דקאי ודאי על כל הצבות, וה"נ אינו סותר את הקודמין, וא"כ אי אפשר לפרש נזירות מועטת וכשנזטרע צתחילת נזירות דא"כ אין לו קודמין, וע"כ נזירות מרובה (מרומי שדה). רפא. צמח' אילימא נזירות מועטת כו'. ק"ק היכי מצדד אילימא נזירות מועטת, שהרי כבר רב חסדא חוקי לה צהדיא נזירות מועטת. ובפשיטות הו"ל למיפך הכי דא"כ היכי קמני אינו סותר הקודמין. והא צעי גידול שיער. וי"ל דא"כ לא הוי דמי לדבריו מכל וכל רק הוי דמי דמתניתין ליכא לאוקמי נזירות מועטת כרצ חסדא. ועל כן האריך להוכיח דאדרבה כיון דע"כ מתניתין מיירי נזירות מרובה א"כ שמעת מינה דאפילו נזירות לא סלקין ליה, ולגמרי דלא כרצ חסדא (נפ"י צ"מ).

רצ. קצת קשה, כיון דעיקר טעמא דאין ימי הזרעת עולין לו הוא משום התגלחת והעברת שיער,

ציונים

[פס]. הנה מה שהקשה דאמאי לא אשמעינן צבוס מקום דתגלחת מצוה סותרת, י"ל דשפיר שמעינן לה ממתני' דריש פירקין דתנן "ואל יטמא נזיר שמצא קרבן על טומאתו", משמע דעכשיו אם יטמא הנזיר יהא עליו לגלח ולהצטל קרבן טומאה אע"פ דהיה מצוה לטמא. והגם שיש לפרש דעל דרך כלל קאמר דקדושת נזיר חמורה לפי שכלל דוכתי הוא מצא קרבן טומאה, מ"מ ה"נ יש לפרש דעל טומאה דהשתא קאמר. (כן פירש הקה"י צ"י דעת הירושלמי פ"ט ה"א).

לאו דווקא דהוא הדין לנזירות בת ארבעים היכא דאיתליד ביה זרעת לסוף עשרה ימים. וזה הכלל נזירות מועטת קרי מקום שאין לו למנות רק ל' יוסרצא משהתחיל הנרעת עד סוף ימי נזירותו אבל נזירות מרובה כלומר כשהתחיל זרעתו היה לו למנות עדיין שלשים וא' יום או שלשים ושנים ימים לנזירות וכל שכן יותר כגון נזירות בת חמשים ואחד או יותר ואיתליד ביה זרעת בכ' או ודאי לא תוכל לומר דכל ימי זרעתו אינן עולים כל עיקר דצמנין הימים (העוזרים) [העודפים] מיהא יעלו לו כגון מי שנדר

פירוש ארזי הלבנון

השלים ימי נזירותו הרי זה כגילה אחר מלאת דאינו סותר כלום [כמ"ש לעיל ל"ט ע"ב ועיי"ש בחד"ה וקיס].

ומכאן זה כתב צמח"א (סי' ק"מ סקט"ו) דצאמת אף רב חסדא מודה דאין ימי הנרעת נחשבים מימי הנזירות ואין עולין מן המניין כלל וכלל ואלא רק משום גידול שער גרידא. רק דס"ל שזה דוקא בשלשים ימים האחרונים של הנזירות דכיון שעיקר גילוחו הוא על גידול פרע האחרונים הלכך אם הם צמי זרעתו לא סלקין ליה מן המניין כיון דימים אלו הם טומאה שזריכה תגלחת וכדילפינן בצרייתא לקמן ג"ו ע"א דטומאה דזריכה תגלחת אינה עולה מן המנין.

ולפי"ז מחייב קושיא הקר"א שהצאנו בזה' ר"ז עיי"ש, דהשתא שפיר חשיב ליה בזהדי הנך טומאות שאין הנזיר מגלח עליהן כיון דדמי לה דהוי מחמת הטומאה. וכמו כן לא קשיא מההיא משנה דתגלחת סותרת ל' יום, דהתם הוי משום גידול שער גרידא אבל הכא קמ"ל דאף ימי הנרעת שקודם התגלחת אינן עולין למנין הנזירות ואם גילה לזרעתו נזירות מועטת ביום ל"ב צריך למנות ל' יום אחרים ולא הוי כגילה לאחר מלאת, וכן אם נטמא צמי ההשלמה לא הוי כנטמא צמי גידול שער.

וכן לא קשיא לפי"ז הא דהקשה האו"ש (בזה' ר"ז) דצמי הסגירו נמי משכחת לה סמירה באופן שגילה לידע אם פשה הנגע, דודאי הכ תגלחת אינה מחמת דיני הטומאה אלא מדין הכנה והכשר מזה, ולפיכך ממעט הצרייתא לקמן טומאת ימי הסגירו דעולים מן המנין כיון דאין טעון תגלחת. ואע"פ דע"כ צריך למנות לגידול שער, אין זה מענין משנתנו דלא חגי רק טומאות שאין עולין למנין

צמי תגלחת צמי הסגרו לידע אם פשה [כמ"ש הרמב"ם פ"ח מטומאת זרעת ה"ב וג'] וצריך לסתור היינו שלא יעלה לו דבעינן בין תגלחת לתגלחת שלשים. ותיכך דרב חסדא לשיטתו דאמר לעיל דף מ' ע"א לסתור אינו סותר אלא ברוב ראשו, וגילוח סביב הנחך אינו ברוב ראשו ולפיכך שפיר עולין לו ימי הסגרו בכל ענין.

והנה לפי דרכם, נזירות מועטת וכגון דנדר סתם נזירות ל' יום וננטרע ולא נרפא מנרעתו עד יום ל"א או ל"ב אף בזה יסבור רב חסדא דאינו סותר דכיון דימי הנרעת נחשבים מימי הנזירות ועולין מן המנין והוא לא גילה עד יום ל"ב הרי זה כגילה אחר מלאת דאינו סותר כלום [כדלעיל דף ל"ט עיי"ש בחד"ה וקיס]. וכמו כן לפי דרכם, נזירות מועטת דאמר ר"ח דסותר משום גידול שער, אם נטמא אח"כ בזה' ל' ימי השלמה הללו הרי זה לא יסותר משום דנטמא צמי גידול שער כמו לרב לעיל י"ד ע"ב דמיירי בשגילוחו לנטיס בכ' ונטמא בל' וכמ"ש התוס' שם דז"ה נטמא.

ובזה' ר"ז הצאנו משום החז"א ז"ל לפרש טעמו דרב חסדא בענין אחר יעו"ש.

רצא. נראה דל' יום דוקא אבל בנשתייר כ"ט או פחות לא איירי מתניתין שהרי בזה"ג סותר ג"כ את הקודמים וק"ל.

רצב. ומשמע דבזה"ג דאיתליד זרעתו בשעה שלא היה לו למנות רק ל' יום אמר רב חסדא דאין ימי הנרעת עולין לו בכל גזונא אפילו אם נתרפא מנרעתו אחר זמן ארוך יותר מל' יום. וז"ב כיון דס"ל לר"ח דימי הנרעת נחשבים מימי הנזירות נזירות מרובה א"כ גם נזירות מועטת יהו חשבים מימי הנזירות ויעלו לו מן המנין, ומה אכפת לו בזה שמגלח בגמר זרעתו הא כיון דכבר

חמשים ושלשה ויחיצ עשרים ואחיליד ביה זרעת (ו) ארבעה עשר יוסרצ, שלשה מימי זרעתו יעלו ואחד עשר לא יעלו וצריך [סג] הוא למנות על [עשרים] ושלשה ל' [סד] יום בצפחות לא יהיו לו גידול שער והיינו דנקט והדר יחיצ שלשים ימים דנזיר [סה]:

דהא אית ליה גידול שער. צריך לומר דה"ק צד ועל מזירות מועטת כי האי לא תקשי לך כדאקשת מעיקרא אילימא בזירות מועטת הא צעין גידול שער ויסתור הקודמים דהא אית ליה גידול שער:

ברבי רמי זר חמא נזיר שהיה טמא בספק (לו) אולי נטמא במת. ומוחלט בספק אולי הוחלט. ומיירי בנזיר ודאי אך הוא ספק אם נטמא במת אם לא וכן הוא ספק אם הוא מזרע מוחלט או לארצ. הר"ף:

[דף ג' ע"א] **אוב** בקדשים לאחר ששים יום. משום דספק מזרע הוא ואסור לאכול בקדשים עד שיטהר מספק זרעתו ויביא קרבנות מזרע דמחוסר כפורים אסור לאכול בקדשים, אבל משום מזירות טמא לא מיתסר בקדשים אע"ג דצריך נמי להביא קרבן משום דאין טומאה יוצאה עליו מגופו לא מיקרי מחוסר כפורים כדאמרין בפ' ארבעה מחוסרי כפרה (כריתות ח:) דדוקא במי שטומאתו יוצאה מגופו קרי מחוסר כפורים צ.

פירוש ארזי הלבנון

המזירות מחמת הטומאה אבל במזירת התגלחת גרידא לא חיירי כנ"ל. [ועיי"ש בדברי החז"ל שהאריך בזה ולא הבאנו כאן רק תמצית דבריו]. רצו. מה שנדפס על הגליון דר"ל שתי תגלחיות דמזרע טעות הוא דהא משכחת לה השמי תגלחיות גם בשבעה ימים דכתבו מקודם, [א"ה] שהרי תגלחת ראשונה ביום טהרתו ושפיר אפשר דנרפא הנגע זו ביום שהליתוהו] וכן הוא לקמן בסוגיא ברש"י וחסו'. רק דתפסו איזה מספר ועיקר כוונתם אם ישתאר כשהתחיל ימי זרעתו יותר משלשים יום אותן ימים העודפים על שיעור גידול שער דהוא ל' יום יעלו מימי זרעתו (ב"ר). רצו. כוונתם ליישב לשון "דהא אית ליה גידול שער" דהיה לו לומר כדי שיהא גידול שער

שהרי הוא נותן טעם על שלפניו דלמי יחיצ ל' יום ואינו עולה לזרעתו לפי דעבי גידול שער. לזה כתבו דמי קאמר וכו' ור"ל דהך "דהא אית ליה גידול שער" הוא דבר בפני עצמו ולא נחית טעם על שלפניו (ב"ר). רצו. עי' הע' ש'.

רצו. בדפוסים חדשים זיינו דף י' ע"א וחיפשי ולא מצאתי חילוק זה מצאנו החס. אמנם ראיתי שם דף ח' ע"ב דקאמר תלמודא נזיר טמא כי קמייתי קרבן למיחל עליה מזירות טהרה כו' ע"ש, פירוש דקרבן נזיר טמא לא צא לאשמויי בקדשים אלא למיחל עליה מזירות טהרה עיין פירוש"י שם. ומעתה ז"ל דמה שכתבו החסו' כדאמר בפ' ד' מחוסרי כפרה וכו' קאי למאי דכתבו דלא מקרי

ציונים

[סג]. דנ"ל "דלריך", שזה נחית טעם. [סד]. דהג' ר' תלאלא אשכחי ו"ל גורס "וצריך הוא למנות על חמשים ושלשה י"א". (ודפוס וניה ג"כ איתא מיצת חמשים). [סה]. יש כאן ט"ס וכנ"ל והא דנקט והדר יחיצ שלשים ימים דנזיר דהא אית ליה גידול שער ז"ל דה"ק וכו'. והכל דיטור אחד (ב"ר).

כינל, נזר נזירות שלשים יוס רחצ וציוס הראשון רצט אירע לו ספק טומאה וספק טומאה נרעת דספק אס פרהה צו נרעת ממש אס צוהק הוא ש. שא והשתא מיהא (צתר) נתפרא* לגמרי ש. מזה ושונה וטובל ונטהר מספק טומאה מח (אפי').

פירוש ארזי הלבנון

רחצ. אין כוונתם דקיבל עליו בפירוש לי יוס, דא"כ לא היה אפשר לו לגלח אלא ביום לי"א ולא היה אפשר לו לאכול צקדשים עד ששים ושנים. אלא ר"ל דקיבל עליו סתם נזירות שהם שלשים יוס. ומפני דהגמרא פרט מספר הימים על אכילת צקדשים ועל שמיית יין לכן פרט התוס' מספר הימים של הנזירות (תפא"ס).

רצט. מה שנקטו דנטמא ביום הראשון לכאורה אינו מוכרח שהרי אף אס נטמא ונלטע צספק תוך ימי נזירותו נמי כך דינו (כן הקשה השי"י קרבן). ואמנם הרש"ש ז"ל כתב דצריהם מוכרחים דאי לא אירע הספק ביום הראשון לא היה צריך להמתין לי יוס צתגלחת ראשונה משום ספק נזיר טהור. ונראה דבהא פליגי רבותינו הש"ק והרש"ש דהש"ק הדין דהא דתנן אוכל צקדשים אחר ס' יוס וכו' היינו ששים יוס משעה שחל הנזירות אצל הרש"ש מפרש דאחר ששים יוס היינו משעה שארע לו הספק טומאה.

והנה האור שמח צחי' ביאר דנזירות דשנה דתני צברייתא דמונה ד' שנים צה מוכרח דארע הספק צתחילת הנזירות ממש דאל"כ לא משכחת ליה דימנה ד' שנים נאפילו לפי הצנת הש"ק דמתחילת הנזירות קאמר]. כינל, צנולד הספק אחר ששה חדשים מיוס קבלת הנזירות, הרי תגלחת שלישית יכול לגלח אחר שתי שנים וששה חדשים ממה נפסף דלמאי חייסת שמא מוחלט ולא טמא וכעת צשנה ג' נזירות דטהרה היא זו. הלא נרעת אינו סותר וכבר מנה ו' חדשים קודם צתחילת שנה ראשונה וכעת השלים עוד ו' חדשים ומצי לגלח. הרי מוכרח לפרש צציוס הראשון נולד הספק.

ומעתה אפשר דאף לפי הצנת הש"ק דאחר ס' יוס היינו מיוס קבלת הנזירות, אעפ"כ ספיר נקטו התוס' צנולד הספק ביום הראשון משום דעלה חני צברייתא צמה צצרים אמורים צנזירות מועטת אצל צנזירות צת שנה וכו' דהתם ע"כ צציוס הראשון ארע הספק כנ"ל.

ש. עי' צפי' הרא"ש דהקשה היכי משכחת ליה

מחוסר כפרה דהיינו לענין דלא מחסר צקדשים אצל החילוק שכתבו דדוקא צמי טומאה יולאה מגופו וכו' מדנפשיהו קאמרי טעם לחלק כן. ועי' לעיל פ"ו דף מ"ה ע"א תד"ה ה"ג שכתבו נמי כהאי גוונא (צ"מ). וע"ע הע' שאח"ו.

רצו. צענין נזיר טמא אי חציב מחוסר כיפורים, הנה צצרייתות דף כ"ו ע"א גרסינן נזיר כי מייתי קרבן לאו לכפרה מייתי נאלא לאשתריו צאכילת קדשים הוא. ולפי גירסא זו מצואר דהוי כמחוסר כיפורים. ואמנם צדפוסים שס חיקנו גירסת הש"ס דצ"ל "אלא למיחל עליו נזירות טהרה הוא" ותיבת לאשתריו צאכילת קדשים נמתק וכמו שהוא לשון הגמ' שס לעיל דף ח' ע"ב וכן העתיקו התוס' סוטה ט"ו ע"א ד"ה סבר, וכן הגיה הרש"ק והב"ש וכ"כ הרש"ש והקרא"ב בסוטה שס לדבר פשוט דגירסת הגמ' לפנינו משצשתא היא. ואמנם צצרינו גרסום צצרייתות איתא כמו שהוא צגמ' לפנינו וכן גירסת הצ"ח צהגהותיו שס אות א' ועי' לעיל פ' ג' מיינן הע' שני* דכן דעת המפרש והתוס' רי"ד דנזיר טמא הוי כמחוסר כיפורים וכן משמע דעת רש"י בסוטה ט"ו ע"א ד"ה וכו' קמיימי. וכ"ד הרי מגאש צצעות ל"ו דנזיר טמא הוי מחוסר כיפורים ממש שאסור צקדשים עד שיציא קרבנו.

והנה צריך להדין לדברי האומרים הנ"ל דנזיר הוי מחוסר כיפורים א"כ האץ שרינן ליה הכא למיכל צקדשים אחר ששים יוס שהרי ספק נזירות טומאה עליו ולא הציא קרבנו עדיין. והצביר לי חכ"א שליט"א דשנינו צצרייתות פ"ק מ"ו האשה שיש עליה חמשה וציות וה' לידות מציאה קרבן אחד ואוכלת צצחים והשאר עליה חוצה ופי' הרע"ב שס דהרי הקרבן הזה לטהרה הוא צא והרי הוא כעצילה שאס נטמאת האשה כמה טומאות עצילה אחת עולה לכולן אף קרבן זה כן ע"כ. והכא נמי איכא למימר הכי דקרבן נרעתו מהני אף לנזירותו לענין טהרה לאשריו צקדשים ולא נשאר עליו רק חוצה הקרבן גרידא, ודפח"ת.

לסוף שבעה זא לו לגלח כדן נזיר טמא או כדן מזורע שנתרפא, אומרים לו להמתין מלגלח עד שלשים יום [דשמא] נזיר טהור גמור אמה שלא נטמאת ונזיר טהור אינו מגלח תוך שלשים [סו] אלא על הדמים בקוף שלשים יום כשנגמר נזירותו כדכתיב תער לא יעצור על ראשו עד מלאת ימי נזרו.

לסוף שלשים יום מגלת, ומשפטי הבאת קרבנותיו מפורש לקמן צפרק שני נזירים (דף ס.) שמביא נפרי מזורע שחוטא ומשולחת וחטאת העוף הבאה על הספק משום ספק נזיר טמא שבי, שג ועולת צהמה משום ספק נזיר טהור שאינו יכול לגלח אלא על

פירוש ארזי הלבנון

ספק מוחלט דהרי שנינו פ"ק דנגעים וכן לקמן במילתין ס"ה ע"ב ספק נגעים במחילה טהור ומשנזקק לטומאה ספקו טמא. וצירושלמי

(פ"ח ה"ב) מוקים לה כגון שהחליט אחד מד' בני אדם ואינו יודע איזה מהם [סו], אבל דברי התוס' שכתבו דספק מזורע היינו ספק אם פרחה צו נרעת או צוהק ז"ע דהא אינו מחליטו כלל

בכה"ג (ק"ה). ואם עכ"פ החליטו הכהן בספק אין החלטו החלט, כדן טמא את הטהור. ואפשר דספק צוהק ספק נגע הרי זה כספק כדן ולא נאמר שאין מטמאין את הספק אלא ספק במציאות וכמש"כ המשל"מ פ"ב ה"א וז"ע. ומיהו בתוספתא תניא ספק כגרים ספק ירקרק טהור לגירסת הגר"א (תו"א נגעים ס"ה ס"ק).

שא. דבריהם צוה נראין לכאורה צהיך מלשון התוספתא דמילתין פ"ו [אשר כל דבריהם כבאן מיוסדים עלה] דקתני החם ספק מזורע טמא ספק מזורע טהור אבל מזורע ודאי היה. ולפירוש ז"ל לאו הכי הוא דשמא אינו מזורע כלל דצוהק לאו מידי הוא לא מזורע טמא ולא מזורע טהור וז"ע (תסד דה).

שב. משמע דאם לא נתרפא לגמרי אלא שכהה מראית הנגע למטה מד' מראות (שנקרא צוהק) לא יצא עדיין מטומאתו ליטור בתגלחת וליפורים, ותימה דכת"כ דריש מן ונרפא כו'

ציונים

[סו]. ועי' תו"א נגעים ס"ה ס"ק דאף בכה"ג אכתי נרץ תלמוד מאי טעמא לא אזלינן בתר חוקת טהרה. [סו]. חיצות תוך שלשים נראה יחזור לשון. ואמנם לשון התוספתא פ"ו כן הוא "אומרים לו נזיר טהור אמה ואין נזיר טהור מגלח פחות משלשים יום" (כן הוא גירסת התוס' וצחם ע"ו ע"א ופוס' מנחות ק"ה ע"א) וכן דברי התוס' כבאן מיוסדים עפ"י ליטור דהדיא תוספתא.

הדמים [ואמרין] (לעיל מו.) דאס גילח על אחד מהם יאחד, ומתנה עליהם. ועדיין אסור לאכול בקדשים דשמא מוחלט היה וטעון עוד תגלחת שנית והנחת קרצנות [כדכתיב] צפרשת מזורע (ויקרא יד) והנה נרפא נגע הנרעת ולקח שתי צפרים ושחט את הנפזר האחת על מים חיים ושלח את הנפזר החיה וגלח את כל שערו וישב מחוץ לאהל שבעת ימים והיה ציוס השבעי יגלח ורחץ בשרו במים וציוס השמיני יקח שני כבשים אחד לעולה ואחד לאשם וכבש אחד [סח] לחטאת, וזה אי אפשר [לו] לגלח סוף שבעה לתגלחת ראשונה כי אולי אינו מזורע אבל נויר טמא היה וצריך להתחיל ימי נזירותו שלשים יום שגור כי אותן שלשים יום שמנה לא עלו לנזירותו דקרינא ביה והימים הראשונים יפלו, [ו] כיון דמספקא לן בנזיר * טמא [א"כ] שלשים * יום השניים הם ימי נזירות טהרה וקרינא ביה תער לא יעבור על ראשו עד מלאת ימי נזרו.

לסוף ששים מגלח ובהך תגלחת שניה ליכא לספוקי בנזיר טמא דמספק נויר טמא נפק בתגלחת ראשונה (עד) [שצ] סוף ל' יום הראשונים^{שה} אבל בנזיר טהור איכא לספוקי או בתגלחת ימי ספרו של מזורע. ומציא עולת צהמה משום ספק נזיר טהור כדי לגלח על הדמים ומתנה עליה. [ו] למחרת של יום תגלחתו יציא

פירוש ארזי הלבנון

קרצנותיו דנויר טהור עולה ושלמים כדי לגלח על הדמים עכ"ל.

ואמנם התוס' נדה (ע' ע"א ד"ה למחרת) כתבו דבאמת אי אפשר לו להתנות בשלמים שלמי נזיר טעונים תנופה וזה כיון דספק מזורע הוא אי אפשר לו להניף ועוד שהם טעונים לחם חרוע בשלה ואין שלמים כאלו צאים נדבה והלכך אין יכול להתנות שיהיה מוכשר לגלח אלא צריקת דמי העולה. ועי' ב"ר שכתב דאף דעת התוס' דידן מסכימה לזה ולא נקטי "שלמים" רק אגב שיטפיה דלישנא וכן לקמן פ' ב' נזירין דחק ליישב דצריהם עד"ו עיי"ש הע' ע"ד.

שה. כוונתם דבהך תגלחת שניה ליכא לספוקי בנזיר טמא דממ"ג אם לאו מוחלט הוא הרי יאחד כבר ידי תגלחת טומאה בתגלחת הראשונה ואם מזורע מוחלט הוא א"כ הך תגלחת שניה היא לחובת תגלחת שניה של מזורע, שהשתי תגלחות של מזורע המה קודמין לתגלחת של נזירות טומאה,

שערו עומד ליגדל אין מזהר עליו. ואין להקשות מנזיר מזורע דאע"פ ששערו אין עומד ליגדל אפ"ה אסור לגלח ורק תגלחת מצוה ידיה ילפינן מקראי דדחי. הא לא דמי שכן מדיני הנזירות אף שער מזורע עומד ליגדל הוא ולפיכך אימת בלאו דתער לא יעבור על ראשו רק דגוה"כ דנדחה מפני תגלחת מצוה. משא"כ בנזיר טמא אין תגלחת טומאתו מצד דחיית הלאו אלא זהו מעיקר דיני הנזירות דמצוה לגלח בסוף ימי טומאתו. שו"ר בתש' דבר אברהם ח"ב סי' ה' עיי"ש בצאור.

דש. אבל חטאת צהמה אינו יכול להציא דאין חטאת צהה על הספק [כדכתבו לקמן]. והא דלא

מיייתי שלמים ומתנה עליהם כתבו התוס' לקמן פ"ח (דף ס' ע"א) דלא הנזירכוהו, שלא הנזירכו לספק נזיר טהור רק קרבן אחד כדי להחירו בתגלחת. ולפוס ריהטא משמע כוונתם דמצי לאחריי שלמים ולהתנות עליהם, וכן משמע דצריהם להלן בסמוך ד"ה מדקדק הר"ם שכתבו ז"ל ומציא אחד מג'

קרבנות מזורע כדי להחזירו לאכול בקדשים ומציא חטאת העוף לחלו חטאת בהמה אינו בא על הספק אך יפקיר נכסיו ויביא חטאת העוף כדין מזורע ענישו. ואשם נמי יביא לרבי שמעון דאמר (זבחים עה:) אשם מצי לאתנויי ביה כשלמים, ולרבנן דר"ש אית להו דאשם אינו מעכבו לאכול בקדשים ע"י. ועדיין הוא אסור לשמות יין ולטמאות למתים דשמא מוחלט היה ושני תגלחות הללו שיעשה למזורע היו לגמרו ולספרו ואינו עולה לתגלחת נזיר [טמא ולא לתגלחת נזיר] טהור ש"י כדאמרין לקמן בפ' ב' נזירים (דף ס:) לכך טעון עוד שני תגלחות אחד לנזיר טמא ואחד לנזיר טהור. לסוף חשעים יגלח שלישיית וצחק שלישיית ליכא לספוקי במזורע כלל כי אם נזיר טהור או נזיר טמא והך תגלחת אי אפשר לגלח אלא עד סוף

פירוש ארזי הלבנון

לשניהן. אך אין הדעת סובל לומר כן דודאי כך ההלכה שאין עולין כלל לא לטהור ולא לטמא דהא לפי האמת אין תועלת בדבר כיון דאין תגלחת אחת עולה לשתייהן ותגלחת מזורע קודם ממילא צריך להמתין ו' ימים בין תגלחת לתגלחת, וצ"ע (שי"ר קרבן בשיני לשון מעט).

אמר המלקט לא זכיתי להבין כוונת דבריו הקדושים, דאפילו אי נימא דאיכא דין מנין ב' ימי טומאה, מהיכא תיתי דלא יעלו לו ימי זרעת מן המנין דהא ודאי ממנין טהרה ליכא למילף דשמי הכא שכל עצמו ועיקרו אינו אלא מנין טומאה, ואם ימי טומאת מת עולין [אע"ג דחמירי שסותרין בנזירות טהרה], כל שכן דיעלו ימי זרעתו מן המנין. ומכל שכן אי נימא ד' ימי טומאה אין בהם דין מנין כלל רק דבעינן שיטהר מטומאתו א"כ פשיטא דימי חלוטו עולין שהרי לא צעיק מנין כלל.

ומה שכתב עוד דלפי האמת אין תועלת בדבר כיון דאין תגלחת אחת עולה לשניהן כו'. יש לנזיר נפ"מ דהנה אם היה נזיר טמא ומזורע והוא ושנה וטבל ואח"כ נתרפא וגילח לזרעתו ושזב מנה ו' ימים אחרים לנזירות טומאתו, דהשתא אי עולין ימי זרעת מן המנין א"כ הו"ל כגילח לטומאתו ב' דמציא קרבנותיו ב' יום כדחתן לעיל מ"ד ע"ב אבל אי נימא דלא עלו ימי זרעת מן המנין א"כ מניינו לא חל רק מיום תגלחת זרעתו וא"כ יום תגלחתו הו"ל יום ה' ולא מצי להביא קרבנותיו רק למחרתו כדחתן לעיל שם. שו"ר לקמן פ' ב'

נמצא שאין כאן מקום ספק לתגלחת נזירות טומאה (שלמי נזיר).

שו. והא דאינו מציא חטאת בהמה על תנאי דאי מזורע הוא תעלה לו לזרעתו ואי נזיר טהור הוא תעלה לו לנזירותו ולא יטרוך להביא ספק מליקת חולין למזבח. משום דא"כ לא יוכל שוב להביא חטאת בתגלחת רביעית (רש"ע).

פירוש דהרי בתגלחת רביעית מציא קרבנות נזירות בשלמות חטאת עולה ושלמים שהרי עדיין לא הקריבן וכמ"ש בה"ש ש"א. ואם יביא חטאתו השתא בתגלחת השנייה שוב לא יכול להביאה עוד מספק, וא"כ על הצד שהיה מזורע מוחלט נמצא שלא הקריב חטאת לנזירותו כלל.

שו. וכן דעת הרמב"ם בזה נזירות פ"י ה"ח אך הראב"ד שם כתב דמעכב. והמפרשים לקמן ס' ע"א (על דברי הגמ' והא בעי אשם כו') האריכו בזה הרבה עי"ש ב"ר וקר"א וב"מ. ועי' בש"ק פ"ח ה"ב ד"ה אצל ובחקרי לב ח"א דף ה' ע"א. וע"ע בחז"ל אה"ע ס' קמ"ה דף רנ"ט מדפח"ס ד"ה ר"מ שם ה"ח כו'.

שו. קשה קצת לשם מה הוצרכו לזה, והרי אפילו אם היה עולה תגלחת זרעת לתגלחת נזירות אעפ"כ היה עדיין אסור לשמות בין כיון דאין ימי זרעתו עולין מן המנין והכי הוה להו למימר שימי זרעתו אין עולין לתגלחת נזיר. ואם נאמר דימי ספירת טומאה עולין דימי ספירת ימי גמרו ינחא דלא תיקשי דיעלה לו תגלחת השנייה לנזירו ולזרעתו לזה הוצרכו לומר דאין תגלחת אחת עולה

ל' יום, הרי תשעים יום. ללא מיציעא נזירות מועטת דנריך להמתין ל' משום גידול שער אף לרב חסדא ב"ש. ש' אלא אף נזירות מרובה כדפריש ואזיל משום דסבירא [ליה] דימי זרעתו אין עולין לו כל עיקר ודלא כרב חסדא לכך נריך להמתין לתגלחת שלישיית אחר תגלחת שניה כמנין ימי הנזירות (שעצר) [שנזר ד]אולי נזיר מזורע הוה ולא נזיר טמא. ולסוף תשעים כשמגלה שלישיית ליכא לספוקי במזורע כלל אלא או נזיר טהור או נזיר טמא ויציא עולת בהמה משום ספק נזיר טהור ולגלה על הדמים וחטאת העוף משום ספק נזיר טמא. ועדיין אסור לשחות יין ולטמא למתים דשמא מוחלט היה ונזיר טמא ועלו לו שנים) תגלחיות ראשונות לזרעתו והשלישיית לנזיר טמא לכך נריך למנות עוד ל' לנזירות טהרה.

לסוף ל' יגלה ויציא קרבן טהרה לצד ש"א ומתנה ביה כדמפרש לקמן צפ' שני נזירים (דף ס:) ומותר לשחות יין ולטמאות למתים. והיינו דקתני ושותה יין ומיטמא למתים לאחר ק"כ יום:

ומדקדק הר"ם דע"כ נריך לומר שהוא מגלח ביום ל', שאם לא היה מגלח עד יום [שלשים ואחד] כשאר נזיר א"כ הוה מגלח תגלחת שניה יום שלשים ואחד וא"כ לא היה אוכל בקדשים עד יום שלשים ושנים שהרי אחר תגלחת מזורע היה טובל ולא היה יכול להציא קרבנותיו עד למחר כדאמר לעיל צפ' ג' * [מניין] (דף מד:) גלה בח' מציא קרבנותיו צט' ש"ב אלא ביום ל' מגלח ומציא אחד מג' קרבנותיו דנזיר טהור עולה או שלמים ש"י כדי לגלח על הדמים דאולי נזיר טהור היה. ואע"ג דשאר נזיר אינו מגלח עד שלשים ואחד יום היינו מדרבנן דמדאורייתא ביום ל' מצי מגלח לרב מחנא משום דמקצת היום ככולו או לבר פדא דמכ"ט יום

פירוש ארזי הלבנון

נזירין דצברי השטמ"ק מבואר דס"ל דחיל מנין נזירות טומאה דימי זרעת וכן דעת הצ"ח שם. והקרא' שם כתב דאין חל ועי"ש הע' פ"א ופ"ב מש"כ בזה.

מש. היינו דשמא נזיר טהור הוא ומוחלט היה ולא טמא ונריך להמתין ל' יום כדי גידול שער לגלה תגלחת טהרה, דאפילו לרב חסדא דימי זרעתו עולין לימי נזירותו מ"מ תגלחת דמזורע אינו עולה לתגלחת דנזירות כדאיתא צפ' שני נזירין והוה כתגלחת פסולה ואינה עולה לא לתגלחת טהרה ולא לתגלחת טומאה ונריך לעשות עוד תגלחת טומאה ותגלחת טהרה ולהציא קרבנותיהם, וזה פשוט (שלמי נזיר).

ש'. לכאורה קשה, לדברי רב חסדא אמאי נריך להמתין ל', הא כיון דס"ל דימי זרעת עולין מחשבון הנזירות א"כ יגלה אחר ו' ימים ממה

נפשך דאפילו אם נזיר טהור היה מ"מ הרי עליו לו ימי הזרעת למנין הנזירות, ומה שגילה אחר שלשים יום הו' כגילה אחר מלאת ימי נזרו דבזה אין תגלחת קוטר כמבואר לעיל ל"ט ע"ב. אבל לדברי החו"א שהבאנו לעיל הע' רצ"ב נחא.

שיא. היינו כל קרבנותיו בשלמות עולה חטאת ושלמים של נזיר טהור שעדיין לא הקריבין. כן מבואר בלשון המוספתא שהוצא צירושלמי פ"ח ה"ב דקתני ומציא קרבנותיו שלמין. וכ"כ המוס' לקמן דף ס' ע"א.

שיב. הך צרייתא דהתם מיירי נזיר, רק כיוונו למ"ש שם במשנה אמר לו ר' טרפון כו' וכדפריש המוס' שם בד"ה א"ל ר' טרפון עי"ש (ב"ר).

שיג. עי' הע' ד"ש.

נשלים הנזירות והלך נויר זה דעדיין אינו שותה ולא מיטמא למתים לא העמידו דבריהם ואוקמה אדאורייתא שיד ושרי ליה לגלח ציום ל' שט". מיהו קשה מתגלחת שליטת דאינו שותה יין ואפי' הכי [מגלח] בשלשים ואחד שט". אלא נראה דמשום אכילת קדשים הקילו בשני תגלחיות ראשונות לכתחילה ציום ל'. מהרפ"ש:

(ה"ג) [הג"ה] ואכתי אינו מביא קרצנות נויר טמא צו ציום ש"י דכיון שהוא צריך לטבול אחר התגלחת כדין מזורע שטובל אחר כל התגלחות (ו) מיחזי כאילו היא טבילת נויר טמא ציום שביעי ש"י [מ]אחר דנזיר טמא נמי מספקא ליה דלזו אינו מביא עד שמיני ולכך אינו יכול להביא קרצנות נויר טמא עד למחרת יום תגלחתו דהיינו ציום שלשים ואחד. וציום שלשים ואחד מביא חטאת העוף כדין נויר טמא דשמא הוא טמא ולא מוחלט וימנה עוד ל' יום מיום שלשים ואחד שהביא* קרבן טומאה וכדרכן צפ' ג' (דף יח:) דאמרנ' הביא חטאתו אע"פ שלא הביא אשמו מונה, ויום* ששים שהוא יום ל' למניינו מגלח* (כדמפרש) [כדפרישית], ולמחרת דהיינו יום ששים ואחד מביא קרבן צרעתו חטאת העוף כמו מזורע עני ואם עשיר הוא מפקיר נכסיו ומותר לאכול בקדשים דאשמו אינו מעבד לאכול בקדשים לרבנן ולר' שמעון דאמר מביאין קדשים לציט הפסול מביא גם אשם ומחנה (כשלמים) [בשלמים], וזה ששינו (במספתא נויר פ"ו) ר"ש אומר למחרת מביא אשמו ולגו ואומר אם מזורע הוא זה אשמו וזה לוגו ואם לאו יהא שלמים ואותו אשם טעון

פירוש ארזי הלבנון

שי. הגה"ה זו הוא פירוש על דרך הר"ם דלעיל שכתב דמגלח ציום שלשים תגלחת ראשונה ושניה. וס"ל להג"ה זו דהא דקמי אולכ בקדשים אחר ששים יום פירשו לאחר ששים יום ממש דהיינו ציום ס"א. ומעתה יקשה דלדברי הר"ם היה לו לאכול בקדשים אחר נ"ט יום דהיינו ציום ששים גופיה, דהא מיום השלשים אחר שגילת תגלחת הראשונה והביא קרצנותיו מתחיל מנין נזירות השניה. לזה פירשו דבאמת אין חל מנין נזירות השניה רק מיום ל"א דאע"פ שמה"מ חזי להביא קרצנותיו ציום שלשים, מ"מ מדרכן גזרו דלא יביאם אלא למחר ומש"ה לא חל מניינו רק מיום ל"א כרבנן לעיל דס"ל מיום הבאת קרצנותיו (מפרשים).

שי. יש לרקדק אין מיחזי כטבילת נויר טמא והלא טבילת נויר טמא צעי למעבד קודם תגלחת כמבואר בצרייתא לקמן דף ס' ע"ב וא"כ כיון דכבר גילת קודם טבילה חו לא מתחזי כטבילת נויר טמא, ואי נימא דהך דינא דטבילת נויר טמא קודם גילוח אינו לעיכובא, ניחא קצת וי"ע.

שיד. הנה לעיל ריש פ"ג תנן מי שזר שתי נזירות מגלח את הראשונה יום שלשים ואחד ואת השניה יום ס"א. הרי אע"פ דכשמגלח את הראשונה עדיין אינו שותה ואינו מטמא למתים אע"כ העמידו דבריהם להיות מגלח ציום ל"א דוקא. וי"ל אדלא דמי דהתם ודאי מתירתו תגלחת הראשונה מכל וכל אלא דתיקף ומיד חלה עליו נזירות השניה, וק"ל.

שטו. ותגלחת השניה יגלח ציום ששים וכמו דמפרשי טעם הדבר צהג"ה בסמוך. אי נמי מגלח ציום נ"ט ומותר בקדשים ציום ס' גופא וכמו שכתבו צהג"ה השניה.

שטז. ר"ל דע"כ גבי תגלחת השלישית ליכא למימר גם כן דמגלח ציום שלשים, דהא קמי בצרייתא מותר צין אחר ק"כ יום, ולפי חשבון זה נמצא מותר לשפות צין קודם ק"כ יום. אלא ע"כ תגלחת הג' ציום ל"א אשר לפי"ז עולה חשבון ק"כ ימים בטוב כמו דמפרשי ואולי בהמשך דבריהם להלן בסמוך בשתי פנים.

כפון ומתן צהונות ש"כ כו' הרי למחרת ששים יום דהיינו יום ששים ואחד אוכל בקדשים
 דכבר גילח ב' תגלחות ואף* אם היה מזורע כבר נטהר. ומיהא תגלחת שליטת ליכא לפרושי
 הכי שהרי אינו טובל אחר התגלחת כיון שעשו לו ספיקות של מזורע. ונריך לומר דודאי
 ב' תגלחות אחרונות אינו מגלח עד יום ל' ואחד ומגלח* (שלישים*) יום* שלישים* ואחד* [שהוא
 יום תשעים ואחד] שמניינו התחיל ביום ששים ואחד ש"כ ומציא עולת צהמה לגלח על הדמים
 וגם מציא חטאת עוף משום ספק נזיר טמא כי (בתגלחת) [בתגלחות] ראשונות* אולי מוחלט
 היה ולא עלו לו לנזירותו ומתחיל מניינו מיום תשעים* ואחד ומשלים (חמשים) [עשרים]
 ותשעה יום על תשעים* ואחד שהן מאה ועשרים יום ומגלח ביום קכ"א שהוא ל'
 ואחד יום למניינו ומציא קרבן טהרה לבד ומותר ביום קכ"א לשחות יין (ומשלים)
 [דהשלים] נזירותו. ויש ליתן טעם בדבר דדוקא בשני תגלחות ראשונות דאיכא לספוקי
 בספק מזורע הקילו להיות ביום ל' אבל בשמים אחרונות שאין עליו עוד ספק מזורע
 השווהו לשאר נזיר שמגלח ביום שלישים ואחד ולכך קאמר ושותה ציין ומטמא למתים
 אחר ק"כ יום:

ורתני עלה [בד"א] צנזירות מועטת דאז די לו בק"כ אבל צנזירות בת שנתה אוכל בקדשים
 לאחר שתי שנים. כדפרישית שממתין מלגלח ראשונה עד שנה דשמא נזיר טהור היה.

פירוש ארזי הלבנון

לגמרי הוא הדין וכל שכן דקרצנות המזורע מעכבין
 הנזירות מלחול. [ומיהא אכתי לא נתיישב לפי"ז לר'
 חסדא דס"ל דימי זרעת עולין א"כ לדידיה אמאי
 אין מתחיל המנין מיום התגלחת דהיינו מיום ששים.
 כן הקשה השלמי נזיר והניח בקושיא. אבל לדברי
 החז"א שהצטו בהע' רצ"ב ינחא עיי"ש].

והרש"ש ז"ל הביא ראיה לדברי התו"ט מדלא
 יליף לקמן בצרייתא דימי ספירו וחלוטו אין עולין
 אלא משום דטעון תגלחת. א"כ זה כיון שכבר גילח
 לזרעתו אין לנו שלא יעלה לו ע"כ. כלומר דמציא
 התם בצרייתא דהא דימי חלוטו אין עולין לו מן
 המנין הוא מפני שאין שערו ראוי לתגלחת נזירות
 דלתגלחת מזורע הוא עומד. וא"כ כל זה הוא
 היכא שלא גילח עדיין לשם זרעתו אבל צנזין
 דידן שכבר גילח שתי התגלחות של מזורע א"כ
 נהי שנשאר צטומאח מזורע מ"מ יהא דינו כצימי
 הסגירו שעולין לו כיון שאין שם תגלחת לזרעתו.
 וכן פירש הקה"י ס' ט"ז צהונות הירושלמי דפרין
 התם דאפילו לרצנ דס"ל אשם מעכב מ"מ יהא
 אפשר לעשות לו תקנה ליינו ע"י שיספור נזירות
 טהרה כיון שכבר גילח לזרעתו, עיי"ש.

שי"ט. היינו כפון כחומר אשם ומתן צהונות כחומר
 שלמים.

שב. התו"ט (פ"ח מ"ז ד"ה ושותה) הקשה על
 דברי החוס' דכיון דביום ששים מגלח למה
 יתחיל מניינו ביום ששים ואחד והרי צ"ג חן
 דאיתו יום עולה לו לכאן ולכאן לשתי הנזירות.

והצ"ר תמה על תמיהתו שהרי בתוס' כאן
 מצואר מילתא בטעמא דכיון דמציא קרבן זרעתו
 ביום ס"א להכי מונה מיום ס"א, וקל וחומר הדבר
 מנזיר טמא שאינו מתחיל למנות אלא מיום הבאת
 הקרבן כל שכן מזורע דמיקרי מחוסר כיפורים ושם
 מזורע עליה עד הבאת קרבנותיו ע"ד. וכדברי
 הצ"ר פירשו השירי קרבן והקר"א והתורעק"א
 והרש"ש לקמן פ"ח צמשה.

והנה זה ודאי אין להצין מדבריו דבחומר
 הטומאה תליא מילתא אם עולין הימים אם לאו,
 דהרי ימי הזב והזבה אע"פ דמחוסר כיפורים מ"מ
 עולין מן המנין. אלא כוונתו דאחר דילפינן בצרייתא
 לקמן דטומאת זרעת אין עולה מן המנין מעתה
 יש לנו ללמוד מנזירות טומאה דכי היכי דקרצנות
 טומאה מעכבין הנזירות מלחול אע"פ שכבר נטהר

ושניה עד שחי שנים דשמה לא היה מוחלט אלא נזיר טמא. שלישית עד שלש שנים דשמה מוחלט היה ולא טמא מת. רביעית עד ארבע שנים דשמה מוחלט וטמא מת היה וגילת ראשונה ושניה לארעתו שלישית לנזיר טמא רביעית לנזיר טהור:

[הגה"ה] (ה"ג) **אוב"ל** בקדשים אחר ששים. דהיינו ציום ששים ואחד דשני תגלחיות ראשונות היו ציום שלשים לאוקמינן אדאורייתא. ומיהו לפירוש זה אוכל בקדשים ציום ששים גופיה [כיון] דתגלחת ראשונה [ציום] שלשים [ציום] א"כ תגלחת שניה ציום חמשים ותשעה דאורייתא כדאמרין לעיל (דף טז.) אם גילת ראשונה ציום שלשים מגלח שניה ציום ששים ואם גלח שניה ציום ששים חסר אחד י"א דהיינו ציום חמשים ותשעה, וכו' ציום יטבול ולמחרתו ציום ששים יציא קרבנותיו ויאכל בקדשים ונמנא לאוכל בקדשים ציום ששים. ואע"ג דלאחר ששים [תנן], הכי נמי אמרין בפרק שני [נזירים] [לקמן כ:] אוכל בקדשים אחר שמנה ימים ורואה לומר ציום השמיני עצמו וכן הא דקמני ושותה יין לאחר ק"כ היינו ציום (קכ"א) [ק"כ] (ד"אע"ג) (דמגלחת) [דמגלחיות] שניות*, שבא ציום שלשים ואחד ודוק. לשון מהרפ"ש:

וא"י ס"ד סלקו לו ימי חלוטו תסגי ליה [בג' שנים ול' יום]. כלומר אחר שגילח שנית לארעתו לקן שחי שנים יגלח שלישית לסוף שלשים ממה נפשך [וט] אם נזיר טהור הוא [ומוחלט] כך דינו שהרי עלו לו ימי זרעתו לשנה של נזירות [לכך חסדא] ואינו נריך להמתין רק שלשים יום [כדי] גידול שער (אצל) [ויכול] לגלח תגלחת נזיר טהור שבב ואחר* תגלחת

פירוש ארזי הלבנון

שכא. ר"ל שני תגלחיות האחרונות. וביאורו דהגה"ה זו ס"ל דמציא קרבנותיו דנזיר טמא ציום הגילות דיום שלשים ומונה מצו ציום והגילות השני הוא ציום נ"ט ומציא קרבן זרעתו ציום ששים ואוכל בקדשים ומונה ג"כ מצו ציום. ולפי"ז אף דשני תגלחיות האחרונות מגלח ציום שלשים ואחד, אעפ"כ מותר לשחות יין ציום מאה ועשרים (ב"ה). וראיתי בתשובות אגרות משה (יו"ד ח"ג סי' ס"ח סק"צ) שהקשה על דברי החוס' בזה דלפי החשבון נריך להיות מותר ציון גס ציום קי"ט דהרי ציום נ"ט הוחל מנין השלישי והוא יום ל"א שלו ציום פ"ט וגמר מנין הרביעי משום ספק נזירותו ציום קי"ח והוא יום קי"ט יום הל"א. וזה

ודאי אין לומר שכל זמן שלא הביא קרבנות זרעתו אין עולין לנזירות ולכן יוחסל מנין השלישי מיום ס' ולכן זע"ג וה' יאיר עיני עכ"ל.

ויש לתמוה שהרי ודאי לא נעלם מעיני רבינו ז"ל דברי החו"ט למתניתין פ"ח מ"ב שכבר הקשה כן על דברת החוס'. אף כי לא נעלמו מעיניו דברי הגרעק"א והרש"ש והקר"א וש"א שכתב דה"ט כיון שלא הביא קרבנות זרעתו עדיין וכמו שהבאנו לעיל הע' ש"כ עיי"ש. עוד יפלא מאיזה טעם המתין להקשות כן עד עתה דהו"ל להקשות כן לעיל על דבריהם שכתבו דמנין הג' מתחיל מיום ס"א וכמו שהקשה החו"ט שם וז"ע.

שבב. לכאורה קשה למה לי שלשים יום לתגלחת

צינונים

[ט]. ממה נפשך אם נזיר טמא הוא כך דינו ואפילו אחר שבעת ימים לתגלחת שניה יכול לגלח ואם נזיר טהור כו', כג"ל (ב"ה יעקב כ"י. ועפ"י פי' הרא"ש ושאר ראשונים).

(ל') [שלישית] ימתין שנה לתגלחת רביעית דשמא מוחלט היה וטמא (טמא) מת ושחי תגלחות ראשונות לזרעתו ושלישית לזיר טמא ועד שיגלח לתגלחת נזיר טמא אי אפשר לו לחזור ולמנות נזירות טהרה. והיינו דפריך בשלש שנים ושלשים יום סגי דכך עולה החשבון אלא ש"מ ימי זרעתו אין עולין לו כל עיקר ולכך לא יגלח שלישי עד סוף שלש שנים דשמא נזיר טהור הוא ומוחלט היה וימי זרעתו לא עלו לו ונמצא שאינו יכול לגלח עד סוף השנה:

ועוד מתיב רב אשי אין לי אלא ימי טומאתו שאין עולין לו. דכתיב והימים הראשונים יפלו שב: ימי חלוטו מניין ודין הוא ימי טומאתו מגלח ומביא קרבן דהיינו אשם נזיר טמא. וימי חלוטו מגלח ומביא קרבן לזרעתו אשם מזורע: לא אם אמרת צימי טומאתו שכן מצטל בהן את הקודמין. אבל ימי חלוטו פשיטא לן דלא יסחרו הקודמין כדדרשינן לעיל בפרק שלשה מינין (דף מד.) כי טמא נזיר למעוטי תגלחת ויין שאין סותרין שבו:

ומה נזיר בקצר ששערו ראוי לתגלחת נזירות. שאם אמר הריני נזיר כשהיה צבית הקצרות שערו ראוי לתגלחת טהרה שאינו מגלח ומביא קרבן [על] טומאתו כדאמרין לעיל בפרק שלישי (דף יח.) אלא מגלח לסוף שלשים יום בשביל נזירות ואע"פ כן אין ימי נזירות צבית הקצרות עולין לו לנזירותו אלא כשיצא יחליל למנות: ימי חלוטו שאין שערו ראוי לתגלחת נזירות טהרה שכן צריך לגלח בשביל זרעתו אינו דין שלא יעלו לו מן המנין:

ימי ספרו. לאחר שנתרפא שהוא מגלח כל שערו ומונה (כל) שצעה ימים וחוזר ומגלח ואז הוא נטהר לגמרי, מניין שאותן שצעה אין עולין לו מן המנין. וקצת קשה דחיתי בק"ו מנזיר בקצר ששערו ראוי לתגלחת טהרה שבה, שבו:

פירוש ארזי הלבנון

בקושי' התוס' כאן דליף מנזיר בקצר גם לימי ספרו. ולגירסת הגמ' קשה היכא יליף ימי ספירו מימי חלוטו הא איכא למיפך מה לימי חלוטו שמטמא משכב ומושב תאמר צימי סיפורו שאינו מטמא משכב ומושב דתניא בתו"כ. ועי' תוס' פסחים דף ס"ז ע"ב ד"ה שכן עושה (הג"ר) ואז כן אריה.

וכן הקשה הב"מ ע"ד התוס' לעיל נ"ד ע"א ד"ה וימי ספירו כו' שכתבו ח"ל ואי תנא גמרו הו"א אבל ספירו דקיל עולה כו' עכ"ל דא"כ היכי יליף הכא ימי ספירו מימי חלוטו דמה לימי חלוטו דחמיר, והניח צ"ע. ונראה לישב דטמא מת יוכיח דאינו עושה משכב ומושב. מה לטמא מת שכן סותר את הקודמין ימי חלוטו יוכיח וחוזר הדין וכו'. שבו. ועי' בתור"פ, בקר"א ובצ"ר מש"כ לישב.

שלישית כיון דכבר נטהר מזרעתו וימי נזירותו כבר שלמו וכשמגלח בקוף שנה שניה הוא בגילח אחר מלאת אם הוא נזיר טהור ואינו סותר כלום ואינו צריך להמתין רק ו' ימים משום ספק נזיר טמא. אלא ודאי צריכים לומר דמודה רב חסדא דאין ל' יום אחרונים של נזירותו עולין לו צימי זרעתו [כמ"ש לעיל הע' רצ"ב עיי"ש] [חז"ל סי' ק"מ]. שבו. וכיון שסותר את הקודמין כל שכן שאין עולין לו (הרא"ש ז"ל).

שבר. והכי נמי נימעות ונימא דאינו סותר על החלטו (תוס' לעיל י"ז ע"ב ד"ה לא).

שבה. עי' ספרי פ' נשא סי' ל"א, ושם הגירסא אמרת ק"ו ומה נזיר בקצר כו' ימי חלוטו שאין שערו ראוי לתגלחת נזירות אינו דין שלא יעלו לו מן המנין הוא הדין לימי ספרו כו'. והוא

[דף ג"ו ע"ב] שכן [חלוטין] טעון תגלחת. והו' כעין ימי טומאתו:

אב"ל ימי הזב והזבה וימי הסגרו של מזורע. אחרי שאין טעוין תגלחת הרי אלו עולין: אילימא בנזירות מועטת. כלומר שאין לו למנות רק שלשים יום משהתחיל זרעמו עד סוף ימי נזירות: והא צעי גידול שיער והיכי צעי למימר דימי חלוטיו יעלו לו מן המנין לנזירותו דקתני תאמר דימי חלוטיו אין מצטל בהן* הקודמין ולכך יעלו והא [כיון] [ציוס] דבתחילת זרעמו לא היה לו למנות אלא שלשים יום ונתרפא וגלח, בחר גילוחו צריך לחזור ולמנות שלשים יום דבצנזיר משלשים יום לא הו' גידול שיער שבי: אלא לאו בנזירות מרובה שהיה לו למנות יותר משלשים יום כשנצטרע וכי גילה לצרעמו יש לו עדיין למנות שלשים יום. ואי ס"ד דאמרינן ימי זרעמו יעלו לו מן המנין הרי יש לו עדיין גידול שיער שלשים יום כעין מילתא דרב חסדא ממא וקאמר תנא (קמא) [דבריימא] דלא סלקי ליה וקשה לרב חסדא:

רבי אליעזר אמר משום ר' יהושע כל טומאה מן המת שהנזיר מגלח עליה חייבין על ביאת מקדש וכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה. כגון גולל ודופק ואהל רוצע עזמות וכלים הנוגעים במת:

לא תהא זו קלה מן השרץ. דכתיב ציה צהדיא דחייבין עליה על ביאת מקדש:

אמר כו' [א"ה דבור זה שייך לקמן והלגנוהו במקומו].

ורבי אליעזר משום ר' יהושע. סתם שהוא רצי יהושע בן חנניה גמיר לה והא משום ר' יהושע בן ממל גמר לה:

פירוש ארזי הלבנון

שכו. ולפירוש יתיישב בפשיטות קושיית רש"י לזוקמא בנזירות דחמישים יום, ולפי שהוכחה היא מס"ד דעלו וכשלא נשאר כי אם שלשים יום בתחילת זרעמו איך עולה הא צעי גידול שער. אלא ודאי דמיירי שנשאר יותר משלשים יום וס"ל לתנא דאין עולה וא"ש (ב"ר). והנה באמת צריך להבין קושיית רש"י בזה דאפילו לנשנעמיד הדיא ברייתא בנזירות בת חמישים אכתי חיקשי לרב חסדא דאמאי אצטרך הברייתא למילף מק"ו הא בלא ק"ו נמי הוה ידעין דאין עולין כיון דצריך גידול שער. (שו"ר בקר"א שהקשה בן). אמנם לדברי החז"א (דלעיל הע' רצ"ב) נחא שכן אף רב חסדא מודה דאין ל' ימי נזירות האחרונים עולין בזרעם ע"י שם.

ציונים

[ע]. מיבא ר' אליעזר הוא ט"ס וז"ל ר' אלעזר [בבא' ברש"י ונחוס] והוא ר"א בן שמוע. כ"כ בס' יוסקין הביאו השו"ל וכ"כ המלכת שלמה, וכ"כ מוה"ר יחיאל הלפרין וז"ל בעמ"ס סדר הדורות וכ"כ הרש"ש וז"ל וכ"כ בהג' מו"ה צבי הירש צולין וז"ל ואמנם ע"י בהגהות היעב"ץ וז"ל דמיישב הגירסא שלפנינו.

דתניא אמר ר' אליעזר כשהלכתי לערדסקיא מצאתי ר' יהושע בן פתח ראש. כך שם אציו: שהיה יושב ודן לפני ר"מ כל טומאת מת כו' אמר לו [כלום] אחת צקי צר' יהושע בן ממל אמר [לי] הן, כך א"ר יהושע בן ממל. כל זה מדברי ר' אליעזר אלמא מרבי יהושע בן ממל גמיר ליה:

ש"מ מילתא דמיתאמרא [בצי תלחא] קדמאי ובתראי אמר מינעי לא אמר שבת. ה"נ ר' יהושע בן חנניה אמר לר' יהושע בן ממל ור' יהושע בן ממל לר"א ורבי שסידר המשנה הזכיר רבי אליעזר שהיה אחרון ורבי יהושע בן חנניה שהוא הראשון ורבי יהושע בן ממל שהוא האמצעי לא חש להזכירו:

שקיב"ל מן הזוגות. הלל ושמאי והם קיבלו משמיעה ואבטליון ומיהודה בן טבאי ושמעון בן שטח שקיבלו מן הנביאים חגי זכריה ומלאכי שקבלו הלכה למשה מסיני צורע שבת וחרדל (וכו') בשנים וג' מקומות שחייב צפאה מכל אחד ואחד. כך גירסת הספרים ולא גרסינן ליה דהך משנה שניה במסכת פאה (פ"ג מ"ב) גבי מחלוקת דר' עקיבא [וחכמים במנמר] שדהו ושייר קלחים לחים ר"ע אומר פאה מכל אחד ואחד וחכמים אומרים מאחד על הכל ומודים חכמים צורע שבת כו' שכת'. והכי גרסינן בפ"צ דפאה (מ"ה) הזורע שדהו צ' מיני חטין פי' שחממית ולבנה [עשאן] גורן אחד נותן פאה אחת, צ' גרנות צ' פאות, מעשה שזרע ר"ש איש המצפה וצא לפני ר"ג ועלו ללשכת הגזית ושאלו לנחום (הלכה) [הלבלר] ואמר כך מקובלני מר' מיאשא כו' שני מיני חטין עשאן גורן אחד נותן פאה אחת שתי גרנות נותן שתי פאות. ואילו יהושע וכלב האמצעים לא קחשיב:

פירוש ארזי הלבנון

לשלשל השמועה עד משה רבינו שלשלה ואם לאו תפוס ראשון ואחרון [כז"ל] (פתח עינים להחיד"א ז"ל).

וכן מצאנו בלשון הרא"ש ז"ל כאן שכתב בזה"ל אלמא אין קפידא אם מדלג מן האמצעים עכ"ל.

ועי' בסדרי טהרות אלהות דף רל"ט דפירש שאין קפידא כלל אפילו אם מזכיר את הראשון לבד או את האחרון לבד רק שיאמר בשם אומרו, והכא שאני דכיון שהזכיר את הראשון ואת האחרון ס"ד דיהא נריך להזכיר כולם דאל"כ מיחזי כשיקרי כיון דנחית לאדכורי הראשון והאחרון, קמ"ל דלית לן בה וספיר דמי. ועי' צ"מ כאן שהאריך בזה.

שכתב. פירוש, דהך משנה דקמני גבי זורע שבת וחרדל צ' וג' מקומות לא קמני גבה הך נחום הלבלר, רק בצמס ומודים חכמים צורע

שבת. [הנה בדוכתי טובא מייתי הש"ס מימרות בעלות שלשה ובעלות ארבעה וחמשה אמוראים] וכבר כתבתי אני צעני צממה מקומות דעיקרן של דברים דמיעאין אין חיוב להזכיר אבל אם צא להזכיר מזכיר וזכור לטוב ומוכח נמי ממתיני גופא דדייק דיהושע וכלב לא קמני, ולפוס מאי דיליף מינה דקמאי ובתראי אחד אמרינן הו"ל למימר אמר נחום הלבלר כך מקובלני מר' מיאשא שקיבל הל"מ צורע שבת, ואמאי הזכיר שקבל מאצא שקיבל מן הזוגות שקבלו מן הנביאים, אלא שהורה דאם צא להזכיר וזכור לטוב ודילג יהושע וכלב להורות שאינו חיוב אלא קמאי ובתראי. ולכן תמנא פעמים הרבה בתלמוד שמוכר במימרא אחת אפילו תמישה כל אחד שאומר משם הקודם. וכן הוא בפירוש בירושלמי פ"ק דשבת אם אחת יכול

אמר ר"ע דנתי לפני ר' אליעזר כו' אמר לי מה זו (ר') עקיבא אין דנין כאן ק"ו. ולא פירש לו טעמיה. וטעמא דר' אליעזר שאין דנין ק"ו מהלכה של (ז): [אלא] כן [אמר] הלכה. גמ' מפרש דענס כשעורה הלכה ואין דנין ק"ו מהלכה:

[דף נ"ז ע"א] **עצם** כשעורה הלכה. דנזיר מגלח עליו. דמקרא לא אחישא (כ) דכתיב על כל נפשות^[עא] מת לא יבא מידי דמיטמא צביאה שלב. ורביעית דס צעי לאגמורי מיניה מק"ו: או דילמא רביעית דס הלכה. מה שהוא מטמא צאהל דלית להו [על כל] נפשות מת לרביעית דס דאדרבה משמע דס חזי לוג שהוא שיעור שתי נפשות והלכה למשה מסיני הוא דמטמא צאהל צרביעית: ועצם כשעורה קל וחומר. כלומר מענס כשעורה צעי ללמוד שיגלח על אהל שלב צרביעית דס: ואין דנין קל וחומר מהלכה.

פירוש ארזי הלבנון

דוקא ולפיכך אנטריך למעוטי נבילה מנפש מת עיי"ש.

שלב. וכדאמר לעיל (מ"ח ע"א) ר' ישמעאל אומר הרי הוא אומר לא יבא צנפשות המטמאות צביאה הכחוז מדבר. ועי' עוד לעיל צפירקין הע' נ"ג דאף לר' ישמעאל י"ל דלא פסיקא מילתא דא, עיי"ש.

שלב. מצואר מדבריהם דס"ל דאף לענין אהל צעי ר"ע למילף צק"ו וולא דצבריהם לעיל נ"ג ע"ב ד"ה התם שכתבו דדוקא על מגעו ומשאון. ותימה הא לענין אהל ליכא ק"ו דדיו לזא מן הדין להיות כדון דהא דענס כשעורה ליכא רק טומאת מגע (כן הקשה הגרעק"א ושאר מפ').

וצריך להבין עוד אמאי נקט ר"ע הך ק"ו לענין רביעית דס דוקא שהרי דברים הרבה יש בטומאת מת שאין הנזיר מגלח עליהן כדחשיב במתניתין לעיל גולל ודופק וכלים הנוגעים במת ורובע קב עצמות וכן אבר שאין עליו בשר כראוי לר' יוחנן. ואמאי לא מיייתי ר"ע מהאי דינא לדברים הללו נמי.

והנה, כולוהו צפשיטות לא אחיין דמה לגולל ודופק דאין מטמאין במשא. וכלים הנוגעים במת נמי אין מטמאין צאהל (וכמש"פ הרמב"ם ז"ל) וליכא ק"ו. וכל שכן לשיטת ר"ת דמייירי בכלי שטף

שבת וכו'. רק צפ"צ דפאה גבי זרע ב' מיני חיטין שם קמתי הא דנחום, ולפיכך יש לגרוס צש"ס נמי הא דב' מיני חיטין וכדגרס רש"י עיי"ש.

של. ופירש"י (שבת קל"ב) שלא ניתנה תורה שבעל פה לידרש בשלש עשרה מידות עכ"ל. וז"ל רבינו שמשון בעל ס' הכריתות ומפ' בתשובות די"ג מדות הלכה למשה מסיני הן וכי אגמריה על פסוק ולא על הלכה ומכאן אנו למדין שאין דנין אחת מ"ג מדות על דבר הל"מ וכן אין דנין יוכיח מהלכה ע"כ (מלחמת שלמה). וכ"כ התוס' בחולין כ"ה ע"ב דלא ילפינן ק"ו מהלכה ולא במה מצינו. שלא. כתב הב"ר דמדבריהם משמע דעל ענס כשעורה דמגלח פשיטא ליה דהלכה היא ומקרא לא שמעינן, רק דהצטא היא על אהל רביעית דס דמטמא אם הוא מקרא או מהלכה ע"כ. וגראה דמשמע ליה הכי מהא שכתבו התוס' דמקרא לא אחי כדכתיב על כל נפשות כו' דמשמעות לשונם מורה דמילתא פסיקא דהכי הוא, דאליה הו"ל לכתוב "דס"ל דמקרא לא אחי כו'" כמו שכתבו גבי רביעית דס "דלית להו נפשות כו'" ודו"ק.

ואמנם לכאורה ע"כ לאו מילתא פסיקתא היא דהא תליא בפלוגתא דתנאי לעיל (מ"ח ע"א) דת"ק דרבי ישמעאל לא משמע ליה מידי דמטמא צביאה

ציונים

[עא]. ז"ל על נפש מת (מפרשים). ועי' לעיל הע' פ"ו.

פי' מכח חומר שהוא הלכה למשה מסיני לא נעשה קל וחומר. ת"ש רביעית דם קל וחומר וענש כשעורה הלכה:

סליק פרק שביעי בס"ד

פירוש ארזי הלבנון

מגעו ומשאו אין צריך ילפותא דבלא"ה קיי"ל דהנזיר מגלח עליו. (למדתי מדברי הקר"א והסד"ט).

זרם מדברי החוס' כאן משמע להדיא דלא כהשיטמ"ק הנ"ל אלא אף לענין טומאת אהל צעי למילף. והצ"ר הגיה בדבריהם כאן דנ"ל מאהל (צמקום על אהל), אבל צפי' הרא"ש ו"ל כתוב בדברי החוס' וכ"מ בתור"פ וז"ע. [ועי' בסד"ט נ"ג ע"ב מה שכתב אהל דרובע עצמות. אבל תירוץ קשה לי שהרי לעיל מוקמינן להא דרובע דאימחא איקמוחי וא"כ לא מטמא רובע משום ענש כשעורה].

שאינו מטמא אלא טומאת ערב. וכמו כן אצל שאין עליו צער כראוי אינו מטמא באהל אפילו לר' יוחנן (כמ"ש לעיל הע' רכ"ה) וליכא ק"ו. אמנם עדיין יקשה מרובע עצמות כיון שמטמא צמגע ובמשא ובאהל כמו רביעית דם הרי שפיר אחי צק"ו.

והשיטמ"ק לעיל נ"צ ע"א כתב כדברי החוס' כאן דלר"ע מגלח על אהל רובע עצמות, אך כתב שעיקר טעמו משום דהי גמרא גמיר אבל צמחיתין דהכא לדבריו דר"א קאמר. ולפי"ו אחי הכל שפיר דבאמת הכא לא צעי למילף ק"ו רק לענין מגע ומשא אבל לענין מה דמגלח על אהילו זה לא אחי צק"ו. ואחי שפיר נמי מרובע עצמות דלענין

פרק שמיני

שני נזירים שאמר להם אחד וכו'. נריך לומר שהן שותקין שאם היו מכחישין אותו לא היה נאמן כדאמרין בקידושין כפ' האומר ב (ד' סה:) עד אחד בהכחשה מי מהימן:

בגלחין ומציאין קרבן עומאה וקרבן טהרה ואומר כו'. לאו דוקא נקט ואומר אלא זה יקרב לשם מי שהוא וזה יקרב לשם מי שהוא:

אם אני הוא הטמא קרבן עומאה. שנעשה כזר שלי וקרבן טהרה שנעשה כזר שלך (וזה קרבן טהרה):

וסופרין כו' [א"ה דיבור זה קאי אמתני' לקמן נ"ט ע"ז והלגטוהו שם במקומו].

פירוש ארזי הלבנון

קעביד הקפה. א"כ יש לומר דדברי התוס' קאי על נשים דהמשנה איירי בהן או על הס"ד דגמ' דאיירי בגדולים. ועוד יש לומר והוא העיקר דהכחשת בעלים שאני דהכחשת בעלים מהני אף כשהוא קטן שהתורה האמינה את הבעלים על דבר שהוא שלו ולכן צידדון כאן שהכחשה היא של הבעלים עצמן אין לחלק בזה בין קטן לגדול אבל במקום שהכחשה מטעם עדות יש לומר שדברי קטן לאו כלום הם ואינו נאמן להכחיש את הגדול. שו"ר צו"ת בית יעקב (סי' ק"ג) שכבר עמד על דברי התוס' אלו ותיירך בדבריו שצבעלים עצמן אף בקטן אינו נאמן (הר צב יו"ד קט"ו צשי"ו לשון וקטור קאם).

ד. והנה תגלחת הטהרה נריך שיהיה אחר הקרבת הקרבן כלעיל דף מ"ו ע"א במשנה. ותגלחת הטומאה נריך שיהיה קודם הקרבת הקרבן כלעיל מ"ד ע"ב. והלכך יציאו קרבן טהרה על תנאי שפעלה להטהור שצביהם ואח"כ יגלחו ממ"נ ואח"כ יציאו קרבן עומאה בתנאי שיהיה למי שנריך (מ"ה אברהם וילענקין ז"ל נכד המי אדם היצאו התפא"י במתני').

ה. ובתור"פ כתב שהוא דוקא לכיון דלקחו הקרבנות בשותפות נריך שימנה על הדמים שיש לו בקרבן חצרו עיי"ש ביאורו באורך. וכ"כ הקר"א ע"ע.

א. לכאורה קשה דהא אף בשהם שותקים אחתי לא סגי לפי מה דק"ל צו"ד סי' קכ"ז גבי אם אמר לו נתנסך יין שתיקה כהודאה היינו דוקא באומר לו נתנסך יין בפניך, שאמר ליה ידעת, דאי לא הכי לא הו' שתיקה כהודאה דהא שותק משום שאינו יודע צירור הדבר, וכל שכן הכא דהעד עצמו מסתפק ואומר איני יודע איזה מכס, ודאי דאין שתיקתם הודאה כלל.

ותירך השבות יעקב בתשו' (ח"א סי' מ"ג) דהכא נמי יש לפרש דהעד אומר אחס ידעתם שזורקה הטומאה ציניכם ונולד לכם הספק. וא"כ כשהם שותקים נראה ששתיקתם הודאה כאלו הם יודעים מהספק וחוששין לחומרם כל אחד מספקו וצריכין להביא קרבן.

ב. וקשה, מה להם להביא מהא דקידושין הא מתניתין היא רפ"ג דכריתות עד אומר אכלת והוא אומר לא אכלתי נאמן, ובפ"ה דטהרות חנן הכי גבי טומאה (שיר קרבן).

ג. הנה הגם דגמ' מוקי למתני' דמיירי בנאשה וקטן, אין להביא ראיה מדברי התוס' דהכחשת קטן מהני להכחיש נאמנותו של עד אחד באיסורין, דהרי לאו דוקא בקטן מוקמינן למתני' אלא גם בנשים, וכן הגמ' מקשה לקמן ולוקמי בגדול, וכן בתחילה ס"ד דגדולים מיירי שהרי פריך והא

באומר ראיתי שנזקקה טומאה צניכס. והוא עומד מרחוק דהוי ספק טומאה צרשות היחיד. ואם תאמר אם כן יצא כל אחד קרבן טומאה ודאי דכל ספק טומאה צרשות היחיד שורפין עליה [תרומה]. ויש לומר דלא גמירי מסוטה אלא דבר שאפשר להיות כסוטה דאפשר שנטמאת אבל הכא לא אפשר לטמאות שניהם דודאי אחד טהור. ואם תאמר אם כן מאי פריך מעיקרא והא ספק טומאה צרשות הרבים הוא כלומר ויצאו שניהם קרבן טהרה והא ספק טומאה צרשות הרבים דמטהרינן נמי מסוטה גמרינן לה ולא ילפינן אלא דבר שאפשר להיות והכא דודאי אחד טמא. ויש לומר דספק טומאה צרשות הרבים לאו מסוטה גמרינן ליה אלא כל חד וחד מוקמינן אחזקתיה וילפינן ליה מקרא פרק קמא דחולין (דף י:) להעמיד כל דבר אחזקתיה אף על גב דודאי אחד טמא כיון דלא ידעינן ליה. ואף על גב

פירוש ארזי הלבנון

ח. ואפילו אם צאו להשאל צבת אחת ג"כ מחזיקין להו בטהורין. ואע"ג דגבי ב' שצילין קיי"ל דצבאו להשאל צבת אחת לדברי הכל טמאים, כבר כתבו החוס' בפסחים דף י' ע"א שהוא מדרבנן אבל מדאורייתא אפילו צב"א טהורים, והכא לענין דאורייתא איירי.

ובצאת צב"ד אין חילוק כלל בין צבת אחת לזה אחר זה וכמו שכתב המש"מ (פי"ט מהל' אה"ט ה"א ד"ה שוב) דלא דמי להדיא דב' שצילין דהתם לא נולד הספק כאחד ומש"ה היכא דלא צאו להשאל כאחד שניהם טהורים והיכא דצאו להשאל כאחד דומה להיכא דנולד הספק כאחד. אבל היכא דנולד הספק כאחד אף שצאו להשאל צב"א היו צבאו להשאל צבת אחת. ועוד דשאני התם דהוו שני אנשים וב' שצילין דטומאתו של זה אינו משום טומאתו של זה ומש"ה כל שצאו להשאל צבת אחת זה כולם טהורים דמוקמינן להו כל חד וחד בחזקת טהרה אבל הכא שטומאת שניהם מכה חד קאמי דהיינו הטומאה שנזקקה צניכס ואין ידוע בצורה מהם נגע, כי צאו להשאל צבת אחת זה כצבת אחת דמי דמהאי טעמא מטמאין צאדם אחד צבשי שצילין אפילו צבת אחת זה וכמ"ש הר"ש בפ"ה דטהרות מ"ג. ולפיכך מדרבנן מיהא לעולם מטמאין להו צבה"ג בין צבאו להשאל צב"א בין צב"א. עכ"ל.

ט. מקשין העולם לדברי החוס' דלא גמרינן מסוטה אלא דבר שאפשר להיות. א"כ צרשות היחיד נמי נטהרם לגמרי מטעם דמוקמינן להו אחזקתיה כמו צרשות הרבים. ויש לומר דהחוס' ס"ל דזה הטעם

ו. ומשמע מדצריהם דאם נולד ספק טומאה לזויר אחד שפיר יכול להצא קרבן טומאה דילפינן מסוטה לעשותו כטמא ודאי. והעירו על זה האחרונים דלכאורה יש לומר אע"ג דספק טומאה צרה"י טמא, הרי ודאי דעכ"פ עיקר המעשה עשמו נשאר בספק רק דטמא מכה גזרת הכתוב. וא"כ נהי דספיקו טמא מ"מ הוא ליה טומאה מחודשת בפני"ע ולא מהני צנויר דצעינן לגילוחו דוקא טומאה דהמת עשמו ולגבי אם נגע צהמת עשמו עדיין הספק במקומו עומד.

ועכ"פ דעת החוס' מצאור דס"ל דהא דעשה הכתוב ספק דודאי הוא צהורת צרור, כלומר שאנחנו מחזיקים מגזירת הכתוב כאילו נחברר הדבר שנטמא דודאי מהמת עשמו. והצאו האחרונים דפלוגתא היא צירושלמי דפירקין ה"א נזיר שנטמא בספק רה"י ר' הושעיא רבה אמר הנזיר מגלח ור' יוחנן אומר אין הנזיר מגלח כו' עיי"ש.

ועי' באחיעזר ח"א סי' א' וסי' ל"ד, ובאור שמת פי"א מהל' שגבות ה"ו, ושו"ת צאר משה (דלנושעווסקי) יו"ד סי' נ"ג באריכות. ובסדרי טהרות אלהות דף קל"ה ע"א. ובדבר אברהם סי' ח' צהגה"ה. וע"ע מהרי"ט אלגאזי פ"ה מצבורות אוח נ"ג, ובמנ"ח מ"ז רס"ג.

ז. ואפילו אם צאו להשאל צבת אחת זה או צהמת אחד מהם ולא נשאר הספק כי אם על האחד הצי אעפ"כ לא מטמאין ליה דודאי [וכדליתא לקמן י"ט ע"ז צהשנה], דלעולם צוחניס אח הספק כלפי צצירו נמי כיון דצחחילה נולד הספק מכה שניהן. (עפ"י צ"ר וקר"א וע"ש). ועי' הע' שאח"ו.

דבפרק קמא דחולין (ג"ז ס) למאי דקא סלקא סלקא דעתיה קאמר התם הילכתא גמירי לה ומשמע התם דספק טומאה ברשות הרבים לאו משום חזקה אלא נגמר מסוטה, במסקנא לא קאי הכי. ובמקום אחר [בריש מסכת נדה] מפורש באור:

פירוש ארזי הלבנון

שאנו דומה לסוטה משום דהא ודאי הוא שלא נטמאו שניהם אינו גורם אלא לענין דלא נוכל למילף לה מסוטה שיהיו שניהם ודאי טמא ברה"י כמו בסוטה כיון שודאי הוא שלא נטמאו שניהם, אבל מ"מ ילפינן לה מסוטה לענין דברה"ר לא מוקמינן להו אחזקתייהו כמו ברה"י משום דהא אשכחן בסוטה דברה"י לא אזלינן בחר חזקה כלל ואפילו לענין דלהו ספיקא לא מהני א"כ שמעינן מינה דהדיא דברה"י מגרע כח החזקה ולכן גם במידי דלא דמי לסוטה ממש מ"מ לענין דלא מוקמינן לה אחזקתיה ברה"י ילפינן ליה שפיר מסוטה כגון באומר ראיתי טומאה שזרקה ביניהם.

ועי' בתוס' רא"ש חולין ט' ע"ב דמשמע דמפ' כהמהר"ם, ובתור"פ לכאן משמע דמפ' כהש"ש. וע"ע במהרש"א חולין שם ובס' מנחת קנאות עמ"ס סוטה (דף כ"ב מדפה"ס), ובפ"י כוכב מיעקב לירושלמי פ"ט ה"ב, ובאחיעזר ח"א סי' ו' אות ה'.

י. צריך ביאור דהרי ילפוחא דהתם היינו מביח המנוגע דמסגירו הכהן ולא חיישינן דילמא אדנפיק ואתי צניר ליה שיעורא, ושם הוא דבר שאפשר להיות דלא צניר שיעורא ואיך ילפינן להעמיד דבר על חזקתו ולטעה שניהם אע"ג דאחד מהם טמא ודאי.

אך ביאור הדברים דכל היכא דלאנו מורין הוראה ודאית אי אפשר להורות הוראה ודאית בדבר דסתרי אהדדי ומה"ט הכא גבי צ' נזירין אי אפשר להורות הוראה ודאית שיהיו שניהם טמאים מכלל דספק טומאה ברשות היחיד ודאי טמא כיון דאינו אפשר להיות שיהיו שניהם טמאים טומאה ודאית, אבל כהא דמטהרינן להו ברה"ר זה לא מיקרי הוראה ודאית, אלא דלאנו לא מטמאין אותם מספיקא כיון דלכל אחד חזקת טהרה וכל היכא דאיכא חזקת טהרה אין אתה יכול לטמאו עד שיבוא דבר מצורע שיצטלוהו מואת החזקה (ש"ס ש"ז פ"ב).

וראיתי עוד למרן הגרש"י איערבאך שליט"א בביאוריו על הש"ס (ש"א פ"ו סי' ע"א) שאף הוא עמד על הערה הנ"ל, עיי"ש מש"כ לבאר באופן אחר. ולפלא שלא הזכיר בדבריו שם את דברי הש"ס שהבאנו.

שאנו דומה לסוטה משום דהא ודאי הוא שלא נטמאו שניהם אינו גורם אלא לענין דלא נוכל למילף לה מסוטה שיהיו שניהם ודאי טמא ברה"י כמו בסוטה כיון שודאי הוא שלא נטמאו שניהם, אבל מ"מ ילפינן לה מסוטה לענין דברה"ר לא מוקמינן להו אחזקתייהו כמו ברה"י משום דהא אשכחן בסוטה דברה"י לא אזלינן בחר חזקה כלל ואפילו לענין דלהו ספיקא לא מהני א"כ שמעינן מינה דהדיא דברה"י מגרע כח החזקה ולכן גם במידי דלא דמי לסוטה ממש מ"מ לענין דלא מוקמינן לה אחזקתיה ברה"י ילפינן ליה שפיר מסוטה כגון באומר ראיתי טומאה שזרקה ביניהם. וא"כ כיון דלא מוקמינן להו אחזקתייהו נשארנו ממילא שניהם בספק טומאה ולכן מביאים קרבן טומאה וקרנן טהרה. (מהר"ם לוצני חולין ט' ע"א).

והשם שמעתתא ש"א פ"ו ח"ך בדרך אחר וז"ל נראה דכיון דילפינן מסוטה כל ספק טומאה ברשות היחיד, ואפילו איכא חזקת טהרה נמי טמא, אלא דלא ילפינן מסוטה רק דבר שיכול להיות, אבל דבר שאי אפשר להיות אין למידן מסוטה ומש"ה שיהיו טמאין ודאי אי אפשר להיות כיון דע"כ אחד מהן טהור, וזה יכול להיות שיהיו שניהם טמאין מספק א"כ שפיר קם ליה אדינא דסוטה דברשות היחיד אינו מועיל חזקת טהרה ואין מורין בזה הוראה ודאית שיהיו טמאין רק שיהיו טמאין מספק, וזה יכול להיות עכ"ל.

ושמעתי מפי מו"ר הגר"א גיטובסקי שליט"א נפ"מ בן החירוץ, היכא דזרקה ביניהם ספק טומאה דאיכא ספק ספיקא. דהנה בעלמא קי"ל גבי ספק טומאה ברשות היחיד דאפילו בספק ספיקא טמא וכדתנן (טהרות פ"ו מ"ד) כל שאתה יכול להרצות ספקות וספיקי ספיקות ברשות היחיד טמא. והשם לדברי המהר"ם דהא דמטמאין להו בספק היינו משום דגמרינן מסוטה דלא מוקמינן

[דף ג"ז ע"ב] דקתני ואיני יודע. דמשמע שלא נודע לו מעולם משום ללא הוה בהם^א מדלא קתני שכתחיא:

והא קא עביד הקפה^ב. [בזקן השחתה], (השחתת) הקפה בראש^ג:

[באשה]. (האשה) שאינה אסורה בהקפה דדרשינן בסמוך כל שאינו בהשחתה אינו בהקפה:

פירוש ארזי הלבנון

יא. וז"ע ממ"ש בגמרא יצמות כ"ג ע"ב דייקא נמי דקתני ואינו יודע ולא קתני ואינו יודע ופירש"י שם דאינו יודע משמע השתא ואינו יודע משמע שלא נודע הדבר מעולם. ואפילו למה שכתבו התוס' שם ד"ה דייקא דאינו יודע משמע הכי ומשמע הכי מ"מ אין מתיישב מאי דדייק הכא איפכא מדיוקא דהתם. (כן הקשה הבטור שור ציננות).

וראיתי צטיטמ"ק כאן שהביא משם תוספות חילוניות שכבר הקשו קושיא הלזו, ודבריהם בזה משובשים מאד וקשה לירד לכוונת חירושם. ברם אחר העיון נראה כוונתם כך, דהנה התוס' ביצמות שם הקשו וז"ל וא"ת א"כ תקשה לאצ"י דאמר צפ' האיש מקדש דהוי קידושין, וי"ל דאין יודע משמע הכי ומשמע הכי עכ"ל. ולכאורה קשה א"כ אין דייק הגמ' שם דמיירי צהכרו ולבסוף נתעברו. ואולי כוונת התוס' דאצ"י יתכן דמשמע הכי והכי אבל סתמא דהש"ס לעולם ס"ל דאינו יודע משמע השתא דוקא וכדפרש"י שם. ואמנם יש לפרש דבריהם בצופן אחר אשר עפ"י יתיישב גם סוגיין דהכא, והיינו דבאמת אין כוונת הגמ' שם בצאומרה דייקא נמי כו' למידק דמיירי דוקא צנודע השתא, זה אינו דלישנא דאיני יודע משמע הכי והכי, רק ר"ל דייקא נמי דאיכא לשנוי דשנינן דמיירי צנודע

השתא ואין לך ראייה להיפוך ממתיניתין. ודוק בדברי הריטב"א יצמות שם דמפרש לה ע"ד שכתבנו. וכן יש ליישב הסוגיא ככאן דאין כוונת הדיוק לומר דמיירי דוקא בשלא נודע מעולם. רק ר"ל מדקתני לישנא דאיני יודע דמשמע הכי והכי דייקא דאיכא לשנוי דשנינן דמיירי בשלא נודע מעולם ואין לך ראייה להיפוך ממתיניתין. כן נראה כוונת הדברים

שצטיטמ"ק. [והנה ממ"ש התוס' דמשמע שלא נודע לו מעולם, משמע דלא מפרשי כהנ"ל, אבל יש לדחוק בכוונתם דר"ל דמשמע "נמי" שלא נודע לו מעולם, ודו"ק].

אחר הדברים האלה מלאכי בתוס' ר' טודרוס וז"ל שהקשה כנ"ל ויתרין ע"ד שכתבנו עיי"ש בדבריו.

יב. בגמרא. והא קעביד הקפה כו'. פירשו הראשונים מגלגלת שניה פריך, אבל מגלגלת ראשונה מגלגלת צממנ"פ דכל אחד הוא נזיר טהור או נזיר טמא. וקצת קשה מאי פריך, דלמא בלמח לא מגלגלים ואחיא כר' שמעון דלעיל פ"ו משנה ט' דגילוח אינו מעכב וכסתם מתני' דלעיל פ"ד מ"ה. ואדרבה היה מיושב מה דלא קתני צממנ"פ צמצא זו ומגלגל דקתני ברישא (תוס' רעק"א).

וי"ל דנהי דמגלגלת אינה מעכבת, הני מילי צראוי למגלגלת משום דכל הראוי לצילה. אבל צנודן דידן דאינו ראוי למגלגלת מצד הספק דילמא אינו טמא וקעביד איסורא לפיכך מגלגלת מעכבת זו. וכן כתבו התוס' וזכרם דף ע"א דאף בשאינו ראוי לצילה מצד הספק ג"כ צילה מעכבת זו כדמוכח מההיא דב"ב דף פ"א (תפארת ירושלם, ח' א"ש, מרומי שדה, חו"א ס' קמ"ה).

יג. כוונת התוס' לפרש על מה דשינה הגמ' הלשון דעל מתני' פריך והא קעביד הקפה, ועל נזיר שהיה טמא צממנ"פ כו' פריך והא קעביד השחתה [א"ה עי' גירסת התוס' דצבור שאח"ז]. ע"ז פירשו דתואר הקפה אינו שייך אלא בראש, ובזקן הוא תואר השחתה כלשון הכתוב לא תקיפו פאת וגו' ולא תשחית וגו' (תפא"ס).

והא קא עבד השחתת זקן^[ב]. דבספק מגלחת מזורע מגלח זקנו צמער וקענר צהשחתת זקן וצהקפת ראש^ד מספק:

המקיף את הקטן חייב. דכי כתיב רחמנא לא תקיפו פאת אף אפאות דקטן אזהר:
ודידך מאן מגלח להון. שראה בניס קטנים מגולחים ראשיהם עם פאותיהם: א"ל חובה. אשמו היתה. ורז הונא לטעמיה דאמר בצמוך הנשים מותרות להקיף דכיון דאינו צאיסור דניקף לימנהו נמי צאיסור דמקיף^ט:

חובה תקצרינהו לנביה. דאיסורא קא עבדא: כולהו שני כו'. כשגגה שיוצאת מלפני השליט^ט:

מכדי תרויהו סבירא להו הקפת כל הראש שמה הקפה". רב הונא דאמר חובה מגלחה להו אבל האיש היה עובר אע"פ שמגלח כל ראשם. וכן רב אדא דאמר חובה תקצרינהו לנביה חובה נענשה^י:

פירוש ארזי הלבנון

שע"ג. וכ"כ צמח' אהל משה סי' ל"ט. ועי' משו' צמ' אפרים יו"ד סי' ס"ב צאורך ובאחיעזר ח"ג סי' פ"א ובחלקת יואב או"ח סי' י"ט ובחי' אור שמה לבאן.

והשעה"מ צהל' ע"ז פ"ב חירך דשאני לאו דהקפה דכיון דהקיש הכתוב מקיף לניקף ללמד דהיכא דהניקף לאו צר חיובא אז פטור המקיפו הרי התירה חורה צהדיא להאכיל צידים עיי"ש. אבל המנ"ח סוף מז' רנ"א הקשה ע"ז שהרי לרב הונא לית ליה דהיקש ולמה התיר לחובה, והניח צ"ע. ובקר"א חירך דמייירי צקטנים ממש, אבל צפי' הרא"ש מצואר דמייירי צקטן מופלא סמוך לאיש עיי"ש.

טו. פירוש דודאי לא נמכון לקללה צמיחה, רק אמר כן צלשון תמיה וכי רוצה היא שתקצור את צניה שאינה יראה מן העונש. וכן פירש הרא"ש ז"ל כאן. ועי' צ"ק פ' ע"א תד"ה חובה שפי' צ' לשונות בה אי נמכון לקללה או דהוי כשגגה מפי השליט. י. צמ', מכדי תרויהו ס"ל כו'. הלשון דחוק דהקפת כל הראש שמה הקפה אינו עניין כלל

ד. הנה לפי גירסתם דגרסי והא קעבד השחתת זקן, אפשר היה לפרש דה"ט דמר זוטרא דלא מתני לה ארישא משום דס"ל הקפת כל הראש לא שמה הקפה ולפיכך לא פריך אלא אסיפא דהשחתת הזקן. אבל התוס' מפרשים דאף מהקפת הראש פריך, ואפשר טעמיהו משום דלא מצינו בשום מקום דפליגי אמוראי להדיא בדבר זה (עפי" מפרשים). ועי' צ"ר שפי' דרך אחר אמאי נייד מר זוטרא מלישנא קמייחא דמוקי לה ארישא. טו. משמע מדצריהם דהיה שרי כן לכתחילה, וציתא משמע כן מפי' הרא"ש ז"ל שכתב דרגילין היו לעשות כן. וכ"כ התוס' בשבועות. וקשה דהיכי ספיין ליה לקטן איסורא צידים. ולכאורה היה אפשר לומר דכמו שכתב צב"ח אמנות שמואל גבי איסור דלפני עור דאינו רק צאיסור דאיכא גם עליו אבל איסורא דליכא עליו לא שייך לפני עור, וכמו כן נאמר צהא דאסור לספות לקטן צידים דלא הוי רק צאיסור דהגדול המאכיל מזהר על איסור זה. כ"כ צמ' הלוי ח"א סי' ט"ו^[ב]. וכ"כ התקרי לז (או"ח סי' ס"ח) צדעת הטור או"ח סי'

ציונים

[ב]. וכ"ה גירסתם שאר ראשונים. [ב]. ומה שהקשה שם ע"ז מדברי הרוקח, כבר כתב ליישב זה ברווח באחיעזר ח"ג סי' פ"א אות ו' עיי"ש.

במאי פליגי. מאי טעמיהו:

ודגני נשי הואיל וליתנהו בהשחתה ליתנהו בהקפה. צין להיות נקפות צין להקיף אחרים ואפילו לגדול מותרות:

ורב אדא בר אבהו סבר אחד המקיף ואחד הניקף במשמע. פשטיה [דקרא] ודאי לניקף אזהר רחמנא דהא פאת ראשכם כתיב דהיינו הניקף. ומיהו מדקאמר לא תקיפו ולא כתיב לא תוקפו הוסב הלאו גם על המקיף כדי להקיש מקיף לניקף כלומר כל היכא דניקף צר חיוצא הוא (כל) מקיף נמי צר חיוצא הוא וההוא קטן הואיל וגופיה לאו צר עונשין הוא ולא מיחייב, מקיף ליה נמי לא מיחייב, ואפי' איש שרי לאקופי לקטן ואין לתמוה מנא ליה להש"ס דרב אדא בר אבהו סבר מותר לגדול להקיף את הקטן דמשמע ליה מדקאמר ליה לרב הונא ודידך מאן מקיף להו דמשמע לדידי אפי' גדול מקיף לקטן אצל לדידך מאן מקיף להון. והאי דלטייהב היינו לפי סברתו דרב הונא דאסר לגדול להקיף לקטן ואמר ליה כיון דאסרת לגדול להקיף לקטן גם האשה אסורה להקיף לקטן דלא ס"ל (למדרש) לרב אדא לדורש כל שיטתו בהשחתה ישנו בהקפה לפטור אשה המקפת אחרים. ואע"ג דצקידושין צפ' קמא (דף לה:) דרשינן הכי כל שיטתו בהשחתה ישנו בהקפה כו' לפטור נשים הניקפות, צההיא דרשה מודה רב אדא משום דפשטיה דקרא איירי צניקף אצל מה שדורש רב הונא נמי לא תקיפו אמקיף מלישנא דלא תקיפו ומקישו להשחתת זקן לפטור האשה המקפת אפי' לגדול, צהא ודאי פליגי רב אדא דלית לן להקיש הקפה להשחתה אלא במאי דאיירי פשטיה דקרא כגון צניקף. והשחת פליגי צתרי רב הונא סבר דאשה שריא להקיף צין גדול צין קטן הואיל ואינה בהשחתה אינה בהקפה צין להיות בהקפה דאיירי ציה פשטיה דקרא צין להקיף אחרים. ורב אדא סבר דודאי אשה פטורה מלהיות ניקפת מהיקשא דהשחתה דאיירי ציה פשטיה דקרא אצל מלישנא דלא תקיפו דדרשינן מיניה לחייב גם המקיף גם האשה חייבת צההוא ולא פטורה מהיקשא דהשחתה כיון דלא איירי ציה פשטיה דקרא ועוצרת בלאו אם הקיפה לגדול. ופליגי נמי צקטן דרב הונא סבר גדול המקיף את הקטן חייב ולא מסתברא ליה לרב הונא למידרש דמשום דאפקיה קרא צהך לישנא דלא תקיפו דמשמע אמקיף ואניקף

פירוש ארזי הלבנון

לפלוגתיהו דפליגי צמקיף הקטן וצאשה המקפת
לגדול. ושו"ר צמקובלת שכתב משם תוספות חילוניות
ו"ל מכדי תרייהו כו' לא שייך לפלוגתיהו כלל
ולשון נזיר משונה (צ"מ).
יח. הלשון נראה קצת מגומגם, אך כוונתם דמדסבר
רב אדא דמוצה ראיה להענש אלמא ס"ל
דהקפת כל הראש שמה הקפה. ועי' צ"מ מה
שדקדק על דצריהם צה.
יט. קשה קצת דאימא לא אמת אלא לגופיה לחייב
אלאו גם על המקיף. וי"ל כיון דכתב רחמנא
הכי דנפקי תרייהו מחד ולא כתב כל אחד צפני
עצמו ע"כ כדי לאקושיניהו להדדי ודו"ק (עפ"י יד
דו וצ"מ).
כ. האי דלטייה לאו דוקא הוא שהרי לעיל פי' דהוי
כשגגה היוצאת מלפני השליט, ועי' הע' ט"ז.

למימר דהיכא דניקף לאו בר חיובא מקיף נמי פטור דהיינו למיגמר מגזרע על גזרע לא משמע ליה. ורב [אדא] סבר דלהכי אפקיה קרא צהך לישנא למימר היכא דניקף לאו בר חיובא מקיף נמי פטור הילכך גדול המקיף לקטן פטור.

ונראה דקיי"ל כרב הונא דאשה שריא להקיף קטן וה"ה לגדול דסוגיא דהש"ס כוותיה צפרק קמא דצבא מצינא (דף י:) דקאמר מאי צנייהו איש דאמר לאשה אקיפי לי קטן וקאמר דהשלים דהיינו האשה לאו בת חיובא היא אלמא דאשה מותרת להקיף לקטן כ"ה כרב הונא ב. ומדנקט (נמי) אשה ולא איש משמע נמי דאיש המקיף לקטן חייב והיינו נמי כרב הונא. והוה מצי למימר התם שהאיש אמר לאשה אקיפי לי גדול כיון דסוגיא אולא כרב הונא אלא הגדול לא יאצה שמוע לה שתקיפו כי הוא יתחייב אבל קטן לאו בר מחאה הוא ולאו בר עונשין הוא. וא"ת ולרב אדא דמקיש מקיף לניקף (ו)ה"ה דנקיש ניקף למקיף ונימא כל היכא דמקיף לאו בר חיובא ניקף נמי פטור והיה מותר להיות ניקף מן העובד כוכבים. וי"ל לרב אדא מקיף לניקף מקשינן משום דעיקר חיובא דקרא אניקף כתיב לא תקיפו פאת [ראשכם] דהיינו פאת דניקף למימר היכא דניקף בר חיובא גם המקיף חייב ואי הניקף לאו בר חיובא הוא המקיף פטור אבל כשהניקף בר חיובא אף אם אין המקיף בר חיובא אסור דקרא אחי לאקושי מקיף דמשמע מלישנא דלא תקיפו אניקף דמשמע מגופיה דפשטיה דקרא אבל אין סברא להקיש גופיה דקרא דהיינו הניקף למקיף דלא משמע אלמא מלישנא דעלמא לא תקיפו ולא מגופיה דקרא. ותדע דאם לא כן מנורע אמאי דמי לאו דהקפה והא אפשר לקיים שתייהם שיקיפהו קטן ב', בה ואשה ב' ועובד כוכבים ב' אלא שמע מינה דכפרישית ב'. וא"ת

פירוש ארזי הלבנון

ועל הזקן (כ"מ). ועי' חקרי לב יו"ד סי' כ"ט.
בר. יש להקשות שהרי גם לפי האמת דהניקף מן לאו בר חיובא חייב אכתי תיקשי לענין המקיף אמאי דמי לאו דהקפה ויעבור על לאו דלא תקיפו, ואמאי לא יקיפו קטן או נכרי ולא יעבור אלאו דמקיף (בשמים ראש סי' י"ח, ועוד).
זה אין לתרץ דכיון שכבר נדחה אסורא דהניקף ממילא הדר דינא דכל היכא דניקף לא מיחייב מקיף ליה נמי פטור שהרי אכתי יקשה למאי דקיי"ל כרב הונא דהמקיף לקטן חייב ולא מקשינן מקיף לניקף לדידיה היכי נדחה אסורא דהמקיף ואמאי לא יגלחנו גוי או קטן (אפי' יס ח"ב סי' ל"ד ועיי"ש בצורך).

ותירץ צ"ח פנים יפות (פ' מזרע עה"פ ואת כל שערו יגלחו) דכיון דעכ"פ נדחה הלאו לגבי ניקף אין חילוק בין דמיה אחת לשתי דמיות וכדליתא צה"ג בנזחים דף ל"ב למ"ד טומאה דמיה צניצור

כא. לכאורה יש למחוי' תיבת לקטן, שהרי בקטן אף רב אדא מודה דמותרת להקיף.

בב. ונריך להבין כיון דהאשה לאו בת חיובא ולא נעשה כאן שום מעשה עברה, מהיכי תיתי לחייב את המשלח. דאטו אם יאמר הישראל לכהן לאכול תרומה או יאמר הכהן לישראל להטמאות וכיו"ב, יהא חייב המשלח. ועי' נזיר"ק סי' ע"ה ובשם"ס או"ח סי' ר"א, ובקרא"א לכהן, באפי' יס ח"א סי' מ"א אות ה' ובקובץ הערות סי' ח'.

בב. ק"ק דבלא"ה משמע הכי דקאמר צהדיא מחייב שולחו אלמא דאיש המקיף לקטן חייב ותו יש לתמוה דהיכי שייך למינקט איש דאם כן הוה שליח בר חיובא ולא מחייב שולחו. ונראה למחוק הנך חיצות וכנ"ל מותרת להקיף כר' הונא ומשמע נמי וכו' והיינו ממה דקאמר מחייב שולחו כדכתיבנא. וכו"ה בדבריהם רפ"ק דשעועות דף ג' ע"א ד"ה

פירוש ארזי הלבנון

לפינן משם דעשה דוחה ל"ת בעלמא אפילו נשים
 צו מעשה.

והשיב רבינו החת"ס ו"ל דהא ודאי מקרא מוכח
 שפיר דעשה דוחה ל"ת בכל גוונא דקרא סתמא
 קאמר שיקף ציוס טהרתו ואם לא ימצא נכרי ואשה
 וקטן יקיף ע"י ישראל (וכ"כ להדיא התוס' שצעות
 ג' ע"א סד"ה ועל הזקן). א"כ שפיר מוכח דעשה
 דוחה ל"ת אפילו לאו שיש צו מעשה. ומ"מ הוכיחו
 התוס' דאי סלקא אדעתין דלרב אדא פטור כשאין
 מקיף צו חיובא א"כ נהי דקרא מיירי בכל גוונא
 מ"מ לא ליסתמיט מנא בשום דוכתא לאשמעינן
 דמזורע צריך להקיף ע"י אשה וגוי כשיהיו נמצאים
 דאפשר לקיים שניהם. אלא ע"כ ממעשים בכל יום
 שהקיפו מזורע צבאמ"ק שלא ע"י אשה וקטן וגוי
 מוכח דעכ"פ הניקף חייב. וס"ל להתוס' כהראב"ד
 דאפילו אינו מסייע עובר אלאו ולא מיקרי אפשר
 לקיים שניהם. ואפשר עוד ס"ל להתוס' דכל לאו
 דשייך צו מעשה אף אי עביד בלא מעשה לוקה
 (ע"י משל"מ פ"ד ממלוה ולוה ה"ו) וא"כ אפילו
 לא יסייע הניקף מ"מ לוקה. עכמד"ק.

כו. מש"כ אשה הוא אשגרת לישנא, שהרי אליבא
 דרב אדא קיימין ולדידיה אשה המקפת לגדול
 חייבת כמ"ס התוס' לעיל. (מפרשים. וע"י מהרש"א
 לתוס' שטעות ג' ע"א ד"ה ועל הזקן). וראיתי עוד
 בספר פרדס יוסף (פ' מזורע) שהביא דמפורש
 בתוספתא דנגעים פ"ח והוצא צר"ש פ"ד מ"ד
 דתגלחת מזורע ושאר מעשיו פסולין בנשים אפילו
 כהנות. אמנם אי משום הא לא איריא לדברי החת"ס
 ודעימיה שהבאנו בזה' כ"ז עי"ש.

כו. וראיתי במכתב להכחם השלם רצ ועזום
 כמוהר"י אשכנזי וזה"ה שחמה על דצריהם,
 שהרי הלכה פסוקה היא דתגלחת מזורע אינו אלא
 צהן כמבואר בת"כ סדר מזורע זאת תהיה תורת
 המזורע צהן, אין לי אלא טומאתו וטהרתו צהן
 תגלחתו והזייתו מנין ת"ל תהיה. ופסקו הר"מ בפי'
 י"א מהל' טומאת נרעת ה"ג (שעה"מ הל' ע"ז פי"ב
 ה"א).

ובתשובת נשים ראש הביא בשם ראשון אחד
 את דברי התוס' בשם הריב"ן ו"ל והביא גם הת"כ
 הנ"ל רק דס"ל שאינו לעיכובא דנהי דוגילא אכהן

מה לי דחיה אחת מה לי שמי דחיות נועי' לעיל
 מ"ח ע"ז ג"כ כיו"צ.

ובס' בית הלוי ח"א סי' י' כתב דהך כללא דכל
 שאתה יכול לקיים שניהם אין עשה דוחה ל"ת, היינו
 דוקא אם זה האדם צעמנו יכול לקיימו בלא דחיה
 של הל"ת, אבל אם הוא אינו יכול לקיים בלא דחיה
 אע"ג דהך עשה יוכל להתקיים ע"י אחר בלא דחיה
 זה לא מיקרי כלל יכול לקיים שניהם כיון דגם עליו
 איכא המצוה ואם יעשה אחר הא לא יקיימנה
 הוא. וממילא הכא נק"מ דמה שיוכל להתקיים ע"י
 אשה או גוי זה לא מיקרי כלל יכול לקיים שניהם
 לגבי ידידיה דהוא רוצה לקיים את המצוה ומש"ה
 גם בדאיכא אשה או קטן מותר לגדול להיות מקיף.
 והתוס' לא הקשו לרב אדא צר"א רק על הנד
 דמקשינן ניקף למקיף ואם המקיף לאו צו חיובא
 גם הניקף אינו עובר וא"כ הא יהיה מוכרח להיות
 המקיף דוקא אשה או קטן כדי שלא יעבור הניקף
 על ל"ת דלגבי הניקף הא מקרי שפיר יכול לקיים
 שניהם דהניקף הא יקיים המצוה גם אם יקיפו
 אשה או גוי והיאך נדחה הל"ת דניקף, והוכיחו
 מזה דלא מקשינן ניקף למקיף והוא עובר בכל
 גווי ומשום המקיף לא מהדרינן אחר אשה וקטן
 כמש"כ דהוא רוצה לקיים מצות הקפה עכ"ד.

ובקובץ הערות חירץ על קושית הנ"ל דאה"ג
 לעולא היינו יכולים לומר דבאתמא מגלחם ע"י גוי.
 וזה דלא כדברי החת"ס שהבאנו בזה' כ"ה שפי'
 דקושיית התוס' ממעשים שצכל יום. ועוד לפי
 דבריו נלטרך לומר דאף בתגלחת נזיר דינא הכי
 דמגלח ע"י גוי וקטן מאותו הטעם, ובציה הלוי
 שם הוכיח צריאה אלימא דאין לומר כן ועי"ש.
 וע"ע בס' אמרי משה סי' י"ב באורך, ובתשו' נאר
 יתק אור"ח סי' י"ד ענף ח'.

כה. בתשו' חסם סופר (יו"ד סי' קמ"א) הקשה
 השואל ע"ד התוס' דאכתי קשה אמאי דמי
 לאו דהקפה והרי אפשר להקיף ע"י קטן ואשה או
 גוי והניקף עצמו לא יסייע כלל ואין כאן איסורא.
 ואפילו אם ס"ל להתוס' כהראב"ד (פי"ז מע"ז)
 דאפילו כשאינו מסייע כלל מ"מ עביד איסורא,
 עכ"פ לא שאין צו מעשה הוה שהרי המקיפין
 אינם מזהירים כלל והניקף לא עביד מעשה ואין

ולרב הונא דלא מקיש מקיף לניקף ואע"ג דניקף לאו בר חיובא הוא מיחייב מקיף, אם כן המקיף את העובד כוכבים לחייב כמו המקיף לקטן. ודוחק לחלק משום דקטן אחי לכלל חיוב, דהשתא מיהא לאו בר חיובא הוא וטעמא דרב הונא לא תלי בהכי אלא משום דלא מקיש מקיף לניקף. וגררר להר"ף דיש לומר הואיל וכתיב פאת ראשכם

פירוש ארזי הלבנון

מד"ת. דכי קי"ל דצעי כהן היינו מדכתיב זאת תהיה כמ"ש בת"כ, ואין במשמע דלא חסגי ברוב צהן דהוי ככולו מד"ת, וע"כ ק"ל להחוס' שפיר דהוי יכול הכהן לגלח שערו ולהניח פאת הראש והזקן שיגמור ויקיפו אשה וקטן או גוי דעכ"פ כבר קיים תגלחתו צהן, עכ"ל.

ובחו"א חירך דהך דת"כ דצעי כהן דוקא זה אינו אלא בתגלחת ראשונה, אבל תגלחת שניה לא ילפינן וכשרה בכל אדם.

בב. בשעה"מ פיר"ב מה"ל ע"ו הקשה לדצריהם ממילה בשבת היכי דחיא והרי אפשר למיעבד ע"י נכרי למאן דס"ל דמילה צרי כשרה ואפילו למאי דק"ל מילה צרי פסולה הא אפשר לקיים את שניהם ע"י קטן דכשרה לכו"ע כנודע.

וכתב ליישב דדוקא גבי לאו דהקפה הוא דאיכא למימר הכי משום דס"ל לרב אדא דגזרת הכתוב היא מדשמי קרא למכתב לא תקיפו לומר דכל היכא דניקף חייב מקיף נמי וכל היכא דניקף לאו בר חיובא מקיף נמי שרי ומש"ה קשיא להו שפיר דהא אפשר למעבד הקפה עי קטן דשרי לגמרי. משא"כ בשאר איסורים שבתורה ק"ל דהזהירו גדולים על הקטנים ואסור למיספי להו איסורא בידים אין להקשות דאמאי דחי מילה שבת שהרי כי עביד ליה למילה ע"י קטן הא קעבר איסורא דהזהירו גדולים על הקטנים וכיון דע"כ משום דחיה אחינן עליה הואיל ואדחי אדחי ועדיין ליה ע"י גדול עכ"ל. ומהא דגוי לא חירך כלום ועי' צ"מ. וע"ע בטעם המלך שם ובמשו' צית אפרים יו"ד סי' ס"ג צאורק.

קאי כדאיחא בת"כ היינו שהוא מצות הכהן כמו מי שיטפוף יבסה וכמו ציעור חמץ אבל ודאי אין זה מן העבדות דלריכות כהן וסגי ליה בשליח או אפשר דאפילו שליח לא צעי וכשר ע"י גוי וצודאי דלא צעינן עצמו של כהן כי קשה הדבר שיהא כהן עומד ומגלח שער צית הסתרים של אשה שאף היא חייבת בתגלחת ואיך תהיה התורה לעשות כן ואין זה דומה להסתכלות בצאתו מקום לדעת אם טמא או טהור שהוא צריע וכו' עכ"ל.

ובמשו' חת"ס יו"ד סי' ק"מ פירש כוונת החוס' כיון דגילוח שתי שערות די למצות מצורע כמבואר בגמ' לעיל מ' ע"א דהיינו אם כבר נתגלח כל גופו שלא בתער ושירי צ' שערות מגלחן בתער ודיו וכן אם גלחן שלא צהן דיו אם מעביר הכהן צ' שערות הנותרות, א"כ שפיר מקשו החוס' שיכול לקיים תגלחת צהיתר דהיינו אשה וגוי יגלחו מתחילה פיאות הראש והזקן ומה שישתיר יגלח הכהן ונמצא דלא עבר איסורא, ומתקיימא גם מצות גילוח צהן [א]. וכן הביא התנ"ח מנ' שע"ג חירוך זה בשם הגאון ר' משולם ז"ל. וכ"כ בתש' צית יעקב או"ח סי' ה'. וכ"כ הדבר אברהם (ח"צ סי' ד') והוסיף דלפי"ו ניחא נמי מתגלחת אשה מצורעת, דמה שהוא למצות גילוח יגלח רק הכהן ובה מתקיים המצוה, ושאר השער קודם גילוחו של הכהן יתגלח ע"י אשה.

והחקרי לצ יו"ד ססכ"ט כתב ליישב דאע"ג דפשיטא לן במצורע דאם שיר צ' שערות לא עשה כלום, מ"מ אם גילח כהן רוב שערו ומיעוט השער נתגלח בשאינו כהן קיים המצוה כיון דרובו ככולו

צינונים

[ג]. אמנם בתגלחת נזיר בעלמא ליכא למיעבד הכי שהרי מזהיר הוא על כל המעבירין נמי ואף אם הוא בכלל כעין מעבד לדעת החוס' לעיל מ"ה ע"א ד"ה נשא ואסור בהקפה (כ"כ הב"ר סי' ע"ג בתד"ה אי).

אשראל קאי קרא ולא אעובד כוכבים. וז"ע במקיף את האשה אי מחייב כמו בקטן לרב הונא^ב:

לפי שנאמר לא תקיפו יכול אף מזורע כן תלמוד לומר ראשו. קא סלקא דעתך השתא דמן הדין לא אינטריך קרא למדחי לא תעשה דהקפה דאף לאו השוה בכל קים לן [דדחי, אלא לאשמעינן] דהקפת כל הראש שמה הקפה^ל:

[דף נ"ח ע"א] אמר רבא דכ"ע לא שמייה הקפה וכי אינטריך קרא היכא דהקיף הפאה ולצסוף גילחא. אע"ג דאפשר לקיים שניהם כגון שיגלח כל הראש אחי עשה דוגלח ודחי ליה. ופריך מדריש לקיש כו'. אלא דכ"ע שמה הקפה למאן דמוקי לראשו למילף למידחי לא תעשה ועשה דהיינו צנור דכתיב ציה תער לא יעבור על ראשו וקדוש יהיה [היינו טעמא] משום דלאו גרידא נפקא ליה מגדילים: ומאן דמוקי ראשו ללאו גרידא מאי טעמא לא נפקא ליה מגדילים. דאילו להקפת כל הראש שמה הקפה לא אינטריך קרא דסבירא ליה השתא [ד]מסבירא ידעינן דאטו משום דהוסיף לגלח לא יתחייב על הפאות כי היכי דמאן דמוקי ליה ללאו ועשה דהיינו צנור אית ליה דשמה הקפה מסבירא ולאו כמאי דסלקא דעתך מעיקרא דצעי קרא לאשמעינן דהקפת כל הראש שמה הקפה^{יב}:

ציצית הכנף מין כנף. דמשמע מכל מין שיהא הכנף [יהא הציצית] הן משירים הן מן כלך וסריקין. וכתיב זמר ופשחים וסמך ליה גדילים [דמשמע דלכל טלית יעשה

פירוש ארזי הלבנון

בט. ז"ע צדדי הספק, שהרי לעיל כתבו דאף בגוי היה אסור אי לאו מיעוטא דפאת ראשכם דמשמע דאשראל קאי, ולא ניחא לכו לומר טעמא דגוי משום דלא אחי לכלל חיובא, א"כ במקיף את האשה מאחיה טעם יהא מותר. וז"ע (עפ"י ב"מ).

ל. עי' אור"מ וז"ר. והנה צריך להבין אמאי לא פירשו התוס' כוונת הגמ' בפשיטות וכמו דמשמע צפי' הרא"ש ז"ל דס"ד דפליגי הנך תנאי בצבירא אי הקפת כל הראש שמייה הקפה אי לאו דלמאן דס"ל שמייה הקפה שפיר מוקי ראשו ללאו דהקפה גרידא ולמאן דס"ל לא שמייה הקפה ע"כ מוקי לה דראשו דנזיר. וולפיי"ז לא תהא הסוגיא חלוקה רישיה לסיפיה כמו שפירשו התוס' בצמוך דפליגי אי ילפינן הקפת כל הראש שמה הקפה מקרא או מסבירא.

ונראה דזהו גופא כוונת התוס' לאפוקי דלא

נפרש כן, שכן לפי' זה ע"כ נמצאת אומר דפליגי נמי צעוד פלוגתא אחריתי בזה דקיי"ל עשה דוחה ל"ת, דלמאן דמוקי ליה ללאו גרידא ע"כ מפיק ליה מראשו ומאן דמוקי ליה בראשו דנזיר ע"כ דנפ"ל מגדילין כלקמן. ומהשתא כיון דעל כרחך פליגי בזה נמי, א"כ מנ"ל להש"ס לאוקמי פלוגתיהו אף בהקפת הראש, דילמא כו"ע ס"ל דשמייה הקפה רק דפליגי בזה דמאן דמוקי לה בראשו דנזיר משום דעשה דוחה ל"ת ממילא ידעינן מגדילין, ומאן דמוקי ליה בלאו גרידא ס"ל דמהכא ילפינן עשה דוחה ל"ת בזה"ת. לזה פירשו דקא ס"ד השתא דמן הדין וכו'. כנלע"ד כוונת דבריהם, וכפי הנראה שלזה ג"כ נתכוונו האור"מ והצ"ר עיי"ש.

לא. בגמ' כיון דאילו גלחיה בחד זימנא לא מיחייב כו'. מה שיש להקשות על לשון הגמ' בזה עי'

תור"פ, וז"מ.

לב. עי' הע' ל'.

צ"ית של אמר או פשטים]: הא כיצד אמר ופשטים פוטרין בין צמינ. כגון אמר
לזמר ופשטים לפשטים בין אמר לכלך וסריקין שאף הן חייבין לרצא מן התורה וכן
משמע בפרק צמה מדליקין (שבת דף כו:): שאר מיין צמינ פוטרין. כגון כלך לכלך
וסריקין לסריקין: שלא צמינ אינן פוטרין. אבל כלאים צ"ית דלית עשה ולידחי לא תעשה
אכתי לא נפקא לך:

והא תנא דמפיק ליה ראשו ללאו גרידא דחתי עשה ודחי ל"ת ועשה. היכא דאינו שיה
בכל מנליה נפקא ליה מוקנו כדמפרש והולך. ואין לתמוה אמאי פשיטא להש"ס
דדחי [ד]י"ל דאי ס"ד דלא אחי עשה ודחי ל"ת ועשה בשאינו שיה בכל אס כן למאן דמפיק
ראשו ללאו גרידא ולא דריש גדילים הא [ד]קיימא לן בכל דוכתי דחתי עשה ודחי ל"ת
גרידא אפי' השוה בכל מנלן אי מהקפה [איכא למפרך] שכן אינו שיה בכל אלא ודאי
לגופיה לא * אינטריך דאפילו לאו ועשה דחי כשאינו שיה בכל כדמפרש ואזיל צוקנו ואס כן אייתר
לו ראשו דהקפה אס אינו ענין לשאינו שיה בכל תניהו ענין לשוה בכל ומשום הכי פשיטא לן
וקא צעי מנלן דדחי עשה לא תעשה ועשה כשאינו שיה בכל י"ד. [וסוגיא] [דסוגיא] דפ"ק
דיצמות (דף ה.) ס"ל להש"ס כסוגיא דידן [למאי] דס"ד דקרא דראשו אחא לאשמועינן
היא גופה דהקפת כל הראש שמה הקפה ולא כמסקנא (בסוגיא) [דסוגיא] דידן דידעינן
ליה מסבא דפרישית י"ד:

נפקא ליה מוקנו. דכתיב במזורע מה תלמוד * [לומר] והלא כבר נאמר וגילת כל שערו:
יכול אף כהן מזורע כן. דאית ציה לא תעשה דהשחתה ועשה דקדושים יהיו. והא
דכתיב וגילת כל שערו נוקי צנמרטו פיאותיו י:

[דף ג"ח ע"ב] **בזיר** מכהן נמי לא יליף שכן לאו שאינו שיה בכל הוא. והשתא הוה מצי
למפרך אמאי לא [ילפינן] מנזיר [א]דעלמא דחתי עשה ודחי ל"ת
ועשה אפי' שיה בכל דנזיר שיה בכל הוא. ולמסקנא ניחא דפרישין בסמוך מה לנזיר שכן ישנו
בשאלה:

פירוש ארזי הלבנון

- א. אבל מ"מ אחר דנפקא לן מראשו דעשה דוחה ל"ת צעלמא, ס"ל לרצא נמי דדרשינן סמוכין ועשה (ב"ר).
- ב. גס לזה דגדילים תעשה מזמר ומפשטים יחדיו, ומלישנא דהכנף שמעינן נמי דצמינו פוטר ועי' דיצמות (דף ה' ע"ב) ובתד"ה כולה ע"ש (ב"ר).
- ג. ד. והנה לפירושם צ"ל הא דנקט הש"ס ל"ת ועשה מנ"ל זה אינו נוגע להקושיא דהא עיקרו קשיא ליה מנליה לדעלמא עשה דוחה ל"ת.
- ה. רק נקט כפי מה דמסיק מוקנו דעשה דוחה ל"ת ועשה (ב"ר).
- ו. ד. היינו דבסוגיא שם צעי מנ"ל צעלמא עשה דוחה ל"ת, וקאמר דנפ"ל מראשו דמזורע, ופריך מה ללאו דהקפה שכן לאו שאינו שיה בכל. ולא משני התם דליף ליה צאם אינו ענין. והיינו משום דס"ל דאנטריך קרא לגופיה ללמד דהקפת כל הראש שמה הקפה (מפרשים).
- ז. לו. עי' לעיל פרק ג' מיין הע' רכ"א.

ו'למאן דמוקי ראשו נזיר זקנו למה לי. לחנם פ' הש"ס כן דכוותיה קיימא ל'. גם לחנם שינה לשונו דקאמר לעיל דלמאן דמפיק ראשו לעשה ול"ת לח, לט: מבעיא ליה לדתניא. למילף דתגלחת מזורע בתער הוא דאילו מראשו נזיר [לא] נפקא דסצירא לן^[ד] כמ"ד פ' ג' מינין (לעיל מ). נזיר חייב בכל מעצירין ולהכי אינטריך זקנו דאילו השחתת זקן אינה אלא בתער כדמפרש ואזיל. וז"ע כי פריך זקנו למה לי אמאי לא משני וליטעמין הא [ד] קי"ל דאין עשה דוחה ל"ת ועשה נילף מנזיר מזורע דדחי אלא מאי אית לך למימר מה לנזיר שכן ישנו בשאלה:

ו'למאן דמפיק ראשו ללאו גרידא למה לי [למכתב ראשו ולמה לי למכתב זקנו]. לכחוש זקנו לצד דמשמע בין זקנו דכהן בין זקנו דישראל ומינה שמעי' (בין) ל"ת גרידא דישראל ומינה שמעי' ל"ת ועשה מכהנים^[ה] דמקרא מלא דיבר הכתוב. ואע"ג דראשו נמי מקרא מלא הוא ולא צעי לאוקומי אלא צראשו גרידא ולא צראשו נזיר^{טא}, שאני התם דשני לאוין הן לאו דהקפה ולא דנזיר תער לא יעצור הילכך לא מסתברא ליה למימר כולי האי מקרא מלא לאוקומי אפילו צראשו נזיר אצל השחתת הזקן הכל לאו אחד הוא בין דישראל לא תשחית פאת זקנך בין דכהנים ופאת זקנס לא יגלחו הילכך נראה לומר דמקרא מלא דיבר הכתוב דעשה דמזורע דזקנו ידחה בין לאו דישראל בין לאו דכהנים כיון דאזהרה אחת היא:

דור"ף והשתא מני לשנויי דאי מזקנו איכא למיפרך שכן לאו שאינו שוה בכל הוא דליתיה בנשים ואינטריך ראשו דאם אינו ענין ללאו שאינו שוה בכל תניהו ענין לשוה בכל (ונראה דסלקא דעמיה דשקולים הן דכך * (מודה) [שווה] לו ל"ת * גרידא השוה בכל כמו ל"ת

פירוש ארזי הלבנון

א. פירוש דאליביה איירינן. ורז"צ דמאי דנקט הש"ס "ולמאן דמוקי ראשו נזיר" הוא שפת יתר שהיה אליביה עסיק הש"ס ואזיל (מפרשים).
 ב. פ' דלעיל תפס הש"ס בלשונו "ולמאן דמפיק ראשו לעשה ול"ת", וכאן נקט בלשון "ולמאן דמוקי ראשו לנזיר" (שלמי נזיר וש"מ).
 ג. ולשון נזיר משונה.

ד. וזה צהיפך מסוגיא דג' מינין דר"א דמוקי ראשו נזיר ס"ל דנזיר אינו חייב אלא בתער וילף מראשו דתגלחת מזורע בתער, ומזקנו לא

צינים

[ד]. ז"ל דסצירא ליה. [ה]. ז"ל בכהנים (ב"ר).

ועשה שאינו שוה בכל) אלא האריך יותר דאידי דצעי לאסוקי הך פירכא מסיק ואזיל לכולי נדדי דפירכותא. ומשני כהן מנויר לא יליף שכן ישנו בשאלה ונזיר מכהן לא יליף שכן לאו שאינו שוה בכל ובעלמא לא ילפינן מינייהו משום דאיכא למיפריך כדאמרן. וקשה להר"ם דמאי קאמר כהן מנויר לא יליף כו' לימא דכהן אינטריך משום תער דצעינן תער במזורע דקרא אמרינן. וע"ק לו דקא פריך למ"ד ראשו ללאו גרידא וקמהדר ליה למ"ד ראשו לנזיר אחא מדקאמר כהן מנויר לא יליף כו'. לכך נראה להר"ם לפרש דמשמע ליה השתא כיון דמסקינן דזקנו אחא לאשמועי' תער מעתה למאן דאית ליה דראשו אחא ללאו גרידא מנלן דנזיר מזורע (מגלח) וכהן מזורע [מגלח] מ, אלא על כרחיך צריך לומר דמקרא מלא דבר הכתוב דכיון דקרא סתמא כתיב מיירי בכל ענין צין שהוא כהן צין שהוא נזיר ונמה לי למיכתב וקנוי. ואם תאמר והא שפיר אינטריך לאשמועינן דתגלחת מזורע

פירוש ארזי הלבנון

דליתיה בשאלה. ועי' מש"כ צעניומין ברש מכלתין הע' ס"ה. ועי' ספר מעשה חושב על שעה"מ פ"ג מהל' נדרים ה"ו, ובס' מגילת ספר לאזין דף קמ"ב.

יש לעי' לכאורה כיון דכל עיקר נזירות שמשון אינה אלא הלכה למשה מסיני א"כ שמא גם ככה"ג איכא למימר אין דנין ק"ו מהלכה. ועי' לעיל בפרק הקודם הע' ש"ל שהבאנו דעת הראשונים ז"ל דה"ה דלא דיינינן בצנין אב ולא בשאר מידות. מה. לא הננחי דברים אלו, דלמאן דמוקי ראשו ללאו גרידא לא אנטריך זקנו לתער דהא מראשו שמעינן לה דהקפת כל הראש ג"כ אינה אלא בתער. וי"ל דס"ל כשיטת התוס' לעיל (מ"א ע"ב ד"ה השתא) דהקפת הפאות אסור אפילו במספרים (ק"ר).

מו. פירוש, כיון דע"כ זקנו אחי לתער, איכא למימר דלא מיירי אלא בזמן ישראל ואכתי לא ידעינן בכהן מזורע דמגלח. אבל אי לאו דאנטריך זקנו לאשמועינן תער הוה אחי שפיר דע"כ לא אנטריך קרא אלא לכהן מזורע, ונזיר הוה ילפינן מיניה, דהשתא ס"ל דלהאי תנא הם שקולין שהרי עדיין לא שמענו דלא ילפינן מכהנים דאינו שוה בכל רק למאן דמוקי ראשו לעשה ול"ת.

מו. פירוש, קרא דזקנו מיירי אף בכהן, וקרא דראשו איירי אף בנזיר.

בח. יש לנקדקד לפי' זה מאי איריא דפריך קושיא זו להך דמוקי ללאו גרידא, הא לאידך תנא פשיטא דקשיא אצרייתא דזקנו למה ליה למילף כהן

מב. מה שבסוגריים הוא הגה"ה מחכם אחד לפרש מה עלה בדעת המקשן דהלא כבר ידע מזה דראשו לא אחי אלא ללאו השווה בכל כמ"ש תוס' לעיל (שלמי נזיר). ועי' צ"ר שהגיה ופירש ע"ד אחר. איברא לבי הפירושים ז"ע דבתוס' ר"פ מובאים הדברים כמות שהם בדפוסים אשר לפנינו, והלא דבר הוא להגיה בשני המקומות, וז"ע. [שו"מ בספר הנחמד כנסת יעקב (סופר שליט"א) דף קמ"ו שדבר על כיו"צ וז"ל ואל תחמה על החפץ הכיזב נפלה פאותה ט"ס בצמה ספרים, דאשכחנא כואת בא וחראך דוגמא והוא מ"ש הגחמ"ד ז"ל בשו"מ יוסף אומץ סי' נ"ב ופלא איך נפל ט"ס במרדכי כמ"י ובמרדכי שדפוס וגם בקינור מרדכי שכתב"י וגם בהגהות אשרי (ושם מיירי בצומת ט"ס). ועי' לגאון חיד"א ז"ל במחצ"ר יו"ד סי' נ' אות ה' שהציא מכה"ג שג"כ כתב כן דאותה ט"ס נפלה בצ' תמים דעים ובכל זו עיי"ש עכ"ל].
בג. פירוש, דבאמת דברי הר"ף המה בכלל שינוא דהש"ס דמסיק ובעלמא לא ילפינן משום דאיכא למיפריך כדאמרן, לזה כתב דהיה לו לתוך בקצרה ולמה לו להאריך ולומר כהן מנויר לא יליף ונזיר מכהן כו', רק אידי דצעי לאסוקי הך פירכא דבעלמא היינו לאו השווה בכל לא מזינן למילף מזקנו דאינו שווה בכל ולהכי אנטריך ראשו לאם אינו ענין כו', מסיק ואזיל לכולהו נדדי דפירכות. (עפ"י שלמי נזיר וכ"כ הם דרך ובעיניו בזה"מ עיי"ש. ועי' צ"ר שפי' ע"ד א).
בד. עי' או"מ שהקשה דאכתי יליף מנויר שמשון

בתער. וי"ל דהכי פריך למה ליה לתנא דלעיל לאיתויי זקנו למילף דכהן מזורע מותר בתגלחת דקמתי זקנו מה ת"ל כו' [הא] מראשו שמעיין שאפילו נזיר מזורע מגלח ראשו אע"ג דאיכא לאו ועשה דקרא סתמא כתיב (דמיינה) (ומיינה) משמע שגם כהן מגלח זקנו דהשתא סבירא ליה דלהאי תנא הם שקולין. ומשני אין הכי נמי דודאי סבירא ליה דמקרא מלא דבר הכתוב ומראשו גרידא שמעיין שגם נזיר מזורע מגלח ראשו ואפי' הכי אי לא דכתב רחמנא זקנו לא הוה שמעיין כהן (כדפרישית) [כדמפרש] שכן ישנו בשאלה ואי כתב זקנו לא הוה שמעיין נזיר שכן לאו שאינו שוה בכל. ולפי מסקנא זו תנא דמוקי ראשו ללאו גרידא ה"ה דשמעיין מיינה לאו ועשה ומה שהזכיר לאו דהקפה גרידא לגלות לנו דעתו דסבר דאי לאו הני קראי דראשו וזקנו אפילו לאו גרידא לא הוה ידעיין שיהא עשה דוחה אוחו דקרא דגדילים הוה מוקמיין ליה לכדברא^א: ובעלמא לא ילפיין [מייניהו דאיכא למיפרך] כדאמרן. כלומר דאיכא למיפרך מה לכהן שכן לאו שאינו שוה בכל ומה לנזיר שכן ישנו בשאלה. ואם תאמר וינלף מתרווייהו במה הדל^ב. ואור"י דאיכא למיפרך מה לעשה דמזורע דאיכא שלום בית וכי האי גוונא אמריין צפ' שילוח הקן (חולין דף קמא). דסקלקא דעתן אחינא עשה דלפרי מזורע לידחי לא תעשה ועשה דשילוח הקן משום שלום בית^א. ^ב:

אמר רב מיקל אדם כל גופו בתער מיתבי כו' הרי זה לוקה. משום לא ילבש גבר כדדרשין בסמוך: לא קשיא הא בתער הא במספרים. והא רב נמי בתער קאמר כעין תער^ב:

פירוש ארזי הלכנון

דחי ל"ת שאינו שוה בכל ילפיין נמי מגדילים לל"ת השוה בכל (כ"פ הקרא' והז"ר וע"ע).

ג. היינו דכי פרכת שכן ישנו בשאלה, כהן מזורע יוכיח, מה לזה שכן אינו שוה בכל, נזיר מזורע יוכיח (תור"ט).

נא. עי' ז"ר וקרא' וצמחש"א ומהר"ם שיף ז"מ דף ל' על תוס' ד"ה הא אין כו'. ובשעה"מ נדרים פ"ג ה"ו.

גב. ומיהו קשה דבבבלי סוגיין לא פרישין לה להך פירכא דמזורע לעלמא (תור"ט). וברצו עזריאל

כתב דאע"ג הוה מצי למינקטיה אלא משום דהוה צריך גבי צריכותא דנזיר ומזורע למימר נזיר מכהן לא יליף משום שאינו שוה בכל וכהן מנזיר לא יליף שכן ישנו בשאלה ולא הוה מצי למימר משום שלום בית הלכך צעלמא נמי נקיט להך פירכות.

גג. דבמספרים אפילו כעין תער לאו תיקון אשה הוא צכך (פרישה יו"ד ר"ס קפ"ג).

מוקנו הא אליביה ג"כ צריך לומר דקרא לתער לחוד אצטריך אבל כהן שפיר שמעיין מראשו דנזיר. וי"ל דהו מציין לאוקמי צריכתא דקמתי כהן מזורע מניין דהאי תנא דמוקי ראשו ללאו גרידא ואצטריך לכהן מזורע, להכי פריך דהא להאי תנא נמי ע"כ מקרא מלא דיבר הכתוב וראשו אחי לנזיר גם כן ואכתי לכו"ע למה ליה למילף כהן מזורע מוקנו. ומשני הש"ס דכן הוא צאמת דלהאי תנא נמי ראשו אחי לנזיר ג"כ ואחי צין ללאו גרידא צין לל"ת ועשה דנזיר כו' (קרא').

מט. וקשה לפי מסקנא זו דאכתי תיקשי מג"ל צעלמא דעשה דחי ל"ת השווה בכל דהא אם אינו ענין ליכא למימר השתא כיון דאצטריך ראשו נמי לנזיר, ומגדילים לא יליף.

ואפשר לומר דהר"ם מפרש כפירוש [הרא"ש לעיל עמ' א'] דלבתר דגלי רחמנא מראשו דעשה

א"ר יוחנן המעביר בית השחי וצית הערוה הרי זה לוקה. מיתבי העצרת (תער) [שער]^[1] אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים. והוה מני לסיועיה מצרייתא דלעיל אלא ניחא ליה לשנוי מאי לוקה [מ]דרבנן דלא ליפלגו צרייתות אהדדי. ור' * יוחנן אף במספרים אסור [ד]משמע דרבי יוחנן פליג אדרבי:

[דף ג"ט ע"א] **איבא** דאמרי א"ר יוחנן המעביר בית השחי וצית הערוה הרי זה לוקה משום לא יהיה כלי כו' מיתבי העצרת שער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים. ולא מני לשנוי דרבי יוחנן נמי מדברי סופרים קאמר דנסיב ליה לטעמיה מקראי:

דווא דאמר כי האי תנא. והוי מני לשנוי [דס"ל] כאידך צרייתא דלוקה אלא ניחא ליה לאיחוי תנא דדריש ליה מקרא, דההיא צרייתא איכא למידחי דלוקה מדרבנן קאמר: לא יהיה כלי גבר על אשה. וצסיפיה דקרא (נמי) כחיצ ולא ילבש גבר שמלת אשה: [אם] שלא ילבש איש שמלת אשה. כפשטיה דקרא, הא לא מצינת אמרת דצבחי איירי קרא דהא כחיצ צסיפיה תועבה היא וצבי האי גוונא ליכא תועבה:

בנזיר מותר. להעביר בית השחי וצית הערוה דקסבר אחרי שנוי מעביר כל שער ראשו לא חשיב נזי ותיקון לגבי אותו האיש להעביר בית השחי וצית הערוה¹¹: ולית הילכתא כותיה. דאסור אף לנזיר:

חזינא לרבי יוחנן דלית ליה. פירוש שער בית השחי [והוא] גופיה מחייב צהעצרתו. ומדלא משני במספרים שקלייניה [משמע] לכלל הפחות מדברי סופרים אסור לרבי יוחנן אף במספרים¹²:

פירוש ארזי הלבנון

גד. ר"ל מדלא פירש ר' יוחנן דמיירי [בתער דוקא] ואע"ג דלעיל כתבו התוס' דמשמע דר' יוחנן איירי במספרים נמי והיינו מדנקט לשון העצרה סתם ולא פירש וכמ"ש צהע' נ"ד, וא"כ ה"נ ניחא כן. י"ל דהכי שאני שהרי פירש טעמו משום לא ילבש א"כ הו"ל כפירש תער דוקא שהוא דרך תיקוני אשה עי' הע' נ"ג. והא דפריך מצרייתא דהעצרת שיער אינה מד"ת ולא מוקי לה במספרים י"ל משום דצרייתא לשון העצרה סתם קמני דמשמע כל מעבירין. ועי' קר"א וב"ר. גו. עי' או"מ וב"ר.

גד. ר"ל מדלא פירש ר' יוחנן דמיירי [בתער דוקא] דאמורא נריך לפרש דבריו (ב"ר). אבל רב שפיר פירש דבריו "מיקל בתער" דלשון מיקל משמע שאינו מגלה סמוך לבשר ממש, אלא דמעיקרא לא ירד בעל הש"ס לסוף דבריו וסבר דאפילו בתער ממש, ופירש לו מאי תער כעין תער כנלע"ד. גה. ולהך לישנא יש להסתפק אי מיירי ר' יוחנן בתער דוקא אבל במספרים אינו לוקה דבר תורה, או דילמא אף במספרים לוקה. ומדברי התוס' לקמן ד"ה חזינא משמע שנתחבטו בזה אלא שהוכחו דלכה"פ מדברי סופרים ודאי אסור לר'

ציונים

[1]. עי' במדומי שדה ד"ה ארסב"א אר"י.

דהווא גברא דאיתחייב נגידא קמיה דר' אחי. נתחייב מלקות: איגלאי בית השחי וחזייה דלא מגלח אמר להון רבי אחי שצקוה דין מן חצריא הוא. משמע נמי הכא דמדרבנן (נמי) אסור אף במספרים צבית השחי וצבית הערוה^נ. אבל לשאר האיברים לא מצינו איסור (זה הלשון) לזו הגירסא^נ. ובהלכות גדולות ובהלכות זויר [הכי גרים] אמר רב מיקל אדם כל גופו בתער מיתבי המעביר בית השחי וצבית הערוה הרי זה לוקה כי קאמר רב בשאר איברים [ובשאר אברים] מי* שרי והתניא העצרת שער אינו מדברי תורה אלא מדברי סופרים. ואומר ר"י דפריך משום דצרייתא קתני סתמא (צ)העצרת שער דמשמע בכל מקום צין בשאר איברים צין צבית השחי וצבית הערוה אלמא שאר איברים נמי אסור. ומשני אלא כי קאמר רב במספרים. ומדקאמר אלא משמע דהכי פירושו לעולם מיירי אף בשער בית השחי וצבית הערוה [ובתער] דקאמר רב היינו במספרים כעין תער:

אמר רבי חיילא בר אבא א"ר יוחנן המעביר בית השחי וצבית הערוה הרי זה לוקה. מיתבי העצרת שער אינו מדברי תורה אלא מדברי סופרים. ומשמע* לן דמיירי אף בשער בית השחי וצבית הערוה מדקאמר סתמא. ומשני מאי לוקה דקאמר ר' יוחנן מדרבנן וכן לוקה דצרייתא היינו מדרבנן. וכפי גירסת הלכות גדולות משמע דאפי' דשאר איברים אסור להעביר שיער^{[פ]א}. ובהלכה פסוקה דרב יהודאי בהלכות נדה מכתב ה"ר יוסף טוב עלם יש כמו בהלכות גדולות* שלנו אף דגורם במסקנא כי קאמר רב במספרים ולא גרסינן אלא. ומשמע דה"פ רב אמר מיקל אדם כל גופו בתער היינו

פירוש ארזי הלבנון

דשרי אפילו בתער ממש (כ"פ הב"מ יו"ד ריש סי'

גו. עי' הע' נ"ה).

קפ"ג). וכ"כ בר' עזריאל ז"ל כאן דלגירסא דידן שער שבשאר אברים מותר לגלח אף בתער דלא חזינן בזה איסור כלל. וכ"ד הגר"א צו"ד שם^[א].

ב. הוא המשך הפירוש עפ"י גירסת זה"ג.

א. היינו בתער, אבל במספרים לא חזינן איסור. וא"ת כיון דאיכא איסורא אף בשאר אברים

אמאי נקט ר' יוחנן וכן צרייתא דלעיל בית השחי וצבית הערוה בלמוד. וי"ל דנקטו להו משום מלקות מרדות, משא"כ בשאר אברים לא לקי רק איסורא דרבנן איכא (עפ"י שיטמ"ק בשם תוס' חינויות ותוס' הרא"ש).

ג. דאי מותר במספרים א"כ לא היה זה סימן היכר לידע דמן חצרייא הוא, דכיון דשרי להעבירו א"כ באמת מפני מה לא גילת, ע"כ מפני דלא מצער ליה ולא קפיד ביה. ומעתה דילמא לאו מן חצרייא הוא והא דלא גילת הוה מאותו הטעם.

ג. פירוש לא מצינו איסור כלל אפילו בתער צין לרב צין לר' יוחנן. דהא דרב לא שרי אלא במספרים איכא למימר דזהו משום דמיירי במגלח כל גופו אף בית השחי וצבית הערוה, אבל במגלח שאר אברים בלא בית השחי וצבית הערוה אפשר

ציונים

[1]. והנה הב"מ שם כתב דעתה הב"י דאף לגירסא דידן אסר רב שאר אברים בתער. ויגעתי ולא הלחמתי ליישב דברי התוס' כאן כפי פי' זה, וי"ע. [פ]. ובמור"י יש בדברי התוס' וכחזו שם "בתער" במקום חצית שיער.

דשאר איצרים כדאוקמינן לה וצתער דקאמר דכעין תער אצל צתער ממע ודאי עוצר מדצרי סופרים כדקתני בצרייתא^{סב}. והאי דצעי רב מרבי חייא מהו לגלח, צמספרים קמבעיא ליה. והשיב לו דאף צמספרים אסור מדקאמר ליה והא קא גדיל כלומר ומנערו ואי שרי צמספרים יטלנו צמספרים^{סג}. ורב נמי דשרי כל גופו צמספרים כעין תער היינו בשאר איצרים אצל צצית השחי וצצית הערוה אסור צמספרים. [ושמא] אף על גב דלא כתוב צמספרים* אלא מ"מ הוי פירושו כאלו גרסינן אלא והרצה יש צה"ס כזה, וחזר להעמיד דצרי רב צצית השחי כו':

בצי מיניה רב מרבי חייא מהו לגלח. פי' צית השחי וצית הערוה: אמר ליה אסור. לפי גירסת הספרים שלנו הצעיא צתער ממע ואסר לו תער ומספרים שרי. ולפירוש [הלכות פסוקות] הצעיא צמספרים ואסר לו אף צמספרים וכן נראה מדקאמר והא קא גדיל ומאי קושיא יטלנו צמספרים^{סד}:

והא קא גדיל^{טו}. והואיל וסופו ליגדל ולנער אותו אף כשיגלחנו אין זה קרוי תיקון ונוי שאינו מגלח אלא לינצל מצערא^{סה}:

גבול יש לו. שאינו גדל והולך כשיער הראש וליכא צערא. (הכי גרסינן) [הגה"ה] משמע כשאין אדם מתכוין לנוי אלא לינצל [מצערא] דלית ציה משום כלי גצר ואם כן המסתכל צמראה כדי שלא יחצול בעצמו שרי. וכן אומר הר"ף שרבו הר"ר שמואל מאיר"א היה מסתפר צמראה:

מדו לחוך ולהתחכך. כדי להשיר שער צית השחי וצית הערוה^{סז}. אמר^{טז} ליה אסור ולית הילכתא כוותיה^{סח}:

פירוש ארזי הלבנון

סב. והיינו דוקא בשאר גופו אצל צצית השחי וצית הערוה אפילו צמספרים אסור כמ"ש צמספרים.

סד. ועי' צפי' הרא"ש ז"ל.

סז. דיבור זה הוא המשך אחד לדיבור שלפניו כמ"ש צציונים אות ט'. והם המה דצרי ר"ת צתוס' יצמות (דף מ"ח ע"א ד"ה לא) לישב גירסת צה"ג ונוסחא שלנו דמפרשי דהצעיא היה צתער והא דשאל והא קא גדל אף דיכול ליטלו צמספרים הכי שאל ליה למה יאסר לגלח צתער הלא אינו עושה זה משום נוי ויופי אלא לינצל מצער (כ"כ צ"ר וב"מ).

סז. פירוש, דלפי הגירסא דלא גרס' אלא אחי שפיר הא דצעי רב מהו לגלח והשיב לו דאסור ומשמע דהצעיא היא צמספרים מדפריך ליה והא קא גדל וכו'. אצל לפי הגירסא דגרס' אלא וכן לפי גירסת הספרים שלנו דלרב צמספרים שרי אפילו צצית השחי א"כ אין לא קיצול רב מר' חייא דהשיב לו אף צמספרים אסור. אצל לפי הגירסא דלא גרס' אלא אחי שפיר דרב לא שרי מספרים רק

ציונים

[טז]. ז"ל ורבינו חס מפרש והא קא גדיל וכו' (צ"ר וב"מ). והוא המשך אחד לדיבור שלפניו כמ"ש צה"ה ס"ה. [יז]. מצינו "אמר ליה" הוא דיבור חדש וקאי אצתפילה צנגדו (מפרשים).

[דף נ"ט ע"ב] וסופרין שלשים יום ומציאין קרבן. בשותפות^ס: קרבן טומאה. חטאת העוף ועולת העוף אבל אשם לא מיייתי על הספק. וקרבן טומאה בספק. עולת העוף תהא נדבה וחטאת ספק ולא תאכל. ואשם שאינו מציא אינו מעכבו כרבנן דפרק ג' (לעיל דף יח:) וחכמים אומרים הציא חטאתו ולא הציא אשמו מונה. ועדיין אסורין לשמות ציין וליטמאות למתים ולכך סופרים עוד שלשים יום^{סח}:

ובי שומע לו. [פי' אפילו] אם (אין) דעתו לידור נזיר בלא* זה שידור כנגדו^{סט} מי^{יח} שומע לו שידור כנגדו נזיר בזה הענין מספק להיות נזיר. אלא הוא לבדו מציא לקוף שלשים יום חטאת העוף והוא הדין עולת העוף ולא חש לפרשה:

ועולת צהמה. כדי לגלח על אחד מהדמים ואומר כו' [ועדיין] אסור* לשמות ציין דשמה היה טמא. וסופר עוד שלשים יום ומציא קרבן טהרה חטאת ועולה ושלמים: ואם טהור הייתי (אומר) העולה הראשונה חובה. דלא סגי בלא עולת חובה בגילוח ראשון שצריך לכל הפחות לגלח על אחד מהדמים (והשאר): [וזה שאר] קרבני. החטאת והשלמים ועולה זו שצאה עכשיו נדבה:

פירוש ארזי הלבנון

סח. והקשו הלומדים ש', למה צריך לשעבד את האחד מן השוק לששים יום, והלא אפשר שיאמר ואם טהור הייתי הרי אני נזיר אחר שלשים יום, והכל כעמשה על עצמו, ומספיק שהאחד מן השוק ידור בספק על שלשים יום הראשונים וז"ע (כה דברי מוה"ר מ. מ. שוליצגר שליט"א).

ונראה ליישב דודאי על דעתיה דר' יהושע נמי לא עלתה כזאת שידור כנגדו מי שאין דעתו לידור כלל, דמי שומע לו לשעבד עצמו לי' יום על הספק והלא אסור ליזור על חניס כמ"ש הרמב"ם סוף הל' נדרים. רק יבקש לו אחד מן השוק שידע זו בלא"ה רוצה לידור נזיר וידור כנגדו על תנאי. ועל זה השיב לו בן זומא דמי שומע לו שידור כנגדו בזה הענין שיצטרך לשעבד עצמו ס' יום. כ"י לחומר הקושא. ואמנם מדברת הפוס' מנחות (פ"א ע"א ד"ה התורה) קצת לא משמע כן עיי"ש בדבריהם וז"ע.

סט. פי' אפילו אם בלא"ה היה בדעתו של אותו האחד מן השוק לידור נזיר גם בלא ההוא

סו. הקשה הקר"א דמאי קמיצביא ליה לרז לענין לחוך, והרי אפילו במספרים שרי רב. ונראה דהשרת השער ע"י חיכוך י"ל דגרע ממספרים דהא במספרים משייר קצת שער סמוך לנזר ולא הוי נוי כל כך, אבל ע"י חיכוך עוקר השער לגמרי מעיקרו ודמי טפי לחיכוך אשה. ועי' בשיטמ"ק שכתב [אהא דאוקימנא מילתא דרז במספרים כעין חער] דנראה דממלקט ורהיטני אסור דבמספרים דוקא נקט תלמודא עכ"ל. וטעמא דמילתא נראה כמש"כ ודו"ק.

סז. עי' ציונים אות י'. ואמנם צליקוטי הלכות בעין משפט שלו כתב דמדבריהם משמע דמפרשי דהאי "ולית הלכתא כוותיה" קאי גם על צביא דמהו לחוך. ומיושב ג"כ השמטת הרמב"ם בזה, עיי"ש.

סח. היינו קרבן טהרה שניהם בספק על מי יחול קרבן טהרה בלי יום הראשונים. אבל קרבן טומאה אין לאותו מן השוק חלק בו כלל (עפ"י ב"ר).

ציונים

[יח]. בן חזר במ' חס דרך את שני הדיערים.

נמצא מציא קרצנותיו לחלאין. דאס טהור היה עולה ראשונה חוצה כדפרישית ובגילות שני מציא חטאת ושלמים דכיון דאין נזיר אחר עמו אינו יכול לעשות צענין אחר שכיון שהוא ספק^ע טמא^{יב} צפוק* שלשים אינו רשאי לגלח בלא הבאת קרצנותיו דמציא צפרק שני (לעיל דף טו.) נזיר שכלו ימיו לוקה על התגלחת^{יג}:

אבל הודו חכמים לדברי בן זומא. דלא איכפת לו אם מציא לחלאין והלא לא ימלא אחר שידור כנגדו:

וליייתי. אדרבי יהושע פריך כלומר ויציא לחלאין ומה בכך. ומשני אין הכי נמי ולא א"ר יהושע אלא לחדד התלמידים:

אמר רב נחמן בר יצחק מאי ליעבד ר' יהושע לדקיה דלא ליסרו. לא איתפרש: [הגה"ה] (צע"א) מאי ליעבד רבי יהושע לדקיה דלא ליסרו. פירוש לצני מעים שלא יסריחו דכיון שיבקש אחד שידור כנגדו בנזיר א"כ לסוף שלשים יום כשמתגלחין שניהן שניהם צריכים להניף החלב ותגלחת שניהם היא לפני תנופה א"כ יסריח החלב צמה שיאחרו להקטיר אותו עד שמי תגלחיות^{טז} דנהי דלא מת אחד מהם כך היא לכולי עלמא שמציאין קרבן טומאה וטהרה הא ודאי אי* אפשר לתקנו צע"א^{יז} אבל צסיפא דמת אחד ואפשר לתקנו בתקנת [בן זומא] בלא נזירות אחרת (ו)לא היה ליה למימר לר' יהושע שידור אחר כנגדו. וצפירוש [אחר] כחוב לדקיה לאיצריס דעולה דאין נקטרות עד אחר תגלחת שניהם. וקשה דעל העולה אינו עיקר מצות דמים כי אם (מן) [על] השלמים. ומו למה ימתין הכהן מלהקטירם עד אחר התגלחת וזה לא מצינו. ויותר נראה כדפרישית:

פירוש ארזי הלבנון

שפריך לידור כנגדו, מ"מ מי שומע לו וכו'. ועי' התוס' דנהי דלא מת אחד מהם דלכ"ע מציאין כיון דא"א צע"א וכו' אטו משום דא"א צע"א מקריבין אע"פ שהסריחו והלא הקריצוה נא לפחתך וכו' וכה"ג פריך בוצחים דף פ"ה ע"א היכי נעבד נקריצוהו צפרחיהו הקריצוהו נא לפחתך וכו' ופירש"י צפרחיהו צפרש שלהם ע"ש אלא ודאי דאינו סרוח ממש ועי' במקובצת (כ"מ). עב. אולי מפני שודאי אחד מהן טהור לכך אי אפשר שיציאו כל אחד מהם חטאת עוף הבאה על הספק דהוי אחד מהן ודאי חולין בעורה וז"ע (כמדומה שהעקמי זה מציא ספר). ספר.

שפריך לידור כנגדו, מ"מ מי שומע לו וכו'. ועי' התוס' דנהי דלא מת אחד מהם דלכ"ע מציאין כיון דא"א צע"א וכו' אטו משום דא"א צע"א מקריבין אע"פ שהסריחו והלא הקריצוהו נא לפחתך וכו' וכה"ג פריך בוצחים דף פ"ה ע"א היכי נעבד נקריצוהו צפרחיהו הקריצוהו נא לפחתך וכו' ופירש"י צפרחיהו צפרש שלהם ע"ש אלא ודאי דאינו סרוח ממש ועי' במקובצת (כ"מ). עב. אולי מפני שודאי אחד מהן טהור לכך אי אפשר שיציאו כל אחד מהם חטאת עוף הבאה על הספק דהוי אחד מהן ודאי חולין בעורה וז"ע (כמדומה שהעקמי זה מציא ספר). ספר.

ציונים

[יב]. לכאורה היה נראה להביא ספק טהור (שלמי נזיר). ואמנם בחוס' איורא איתא כמו בחוס' לפנינו. ועי' בהע' ע'. [יג]. כ"ה בדפוס ונ"ה וכן גרס בהג' רבי בלאל אשכנזי ז"ל ושאר מפרשים.

נזיר שהיה טמא צמק. פירשתי לעיל שילי פ' כ"ג (דף נה:):

[דף ס' ע"א] ה"ג תגלחת ראשונה מציא נפריס. לספק מוחלט אחת שחטה ואחת משולחת: וחטאת העוף. לספק נזיר טמא: ועולת צהמה. לספק נזיר טהור. ועולת העוף דלא אייתי כדין נזיר טמא ק"לודי, ושמא מספק לא הנריכוהו. וכן נריך לומר דשלמים דנזיר טהור לא הנריכוהו שלא הנריכו לספק נזיר טהור רק קרבן להתיירו בתגלחת וכדאמר' גילת על א' משלשמן יא"ש: ה"ג שניה מציא חטאת העוף לאו משום נזיר * טמא * (יעלה לו למנין שצעה וציום השמיני יתחיל למנות) וי"ו, דנזיר טמא ליכא לספוקי בתגלחת שניה. אלא משום ספק מוחלט. ואף עולת צהמה [יציא] שמא לא היה מוחלט כי אם נזיר טמא: שלישית מציא חטאת העוף. דאולי היה טמא ותגלחת של מוחלט לא יעלה לתגלחת לא לנזיר טהור ולא לנזיר טמא (כדפרישית) [כדמפרש] צמק: ועולת צהמה. דשמא מוחלט הוא אך לא טמא:

רביעית . לליכא לספוקי לא צמחלט עוד ולא צמא עוד מציא קרבן טהרה משלם:

אמרת . כמו אמר מר תגלחת ראשונה מציא נפריין וחטאת העוף ועולת צהמה ממה נפשך אי ודאי מאורע הוא ולא טמא הוא הנפריין לחובתו וחטאת העוף ספק אזלא לקצורה ועולה הוי נדבה: ולגלחו צמק שצעה. דהיינו חוק שלשים לא אפשר דלילמא לאו מוחלט הוא. ורחמנא אמר תער לא יעבור כו'.

והא צעי אשם ר' שמעון היא דאמר מיייתי ומתנה. דאמר צפרק התערובת (וצמים דף עו.) ובפרק צמק דנדה (דף ע.) דאשם נמי מתנה בשלמים אף כי ממעט זמן אכילתן:

פירוש ארזי הלבנון

עג. אכל לעיל נ"ט ע"ז ד"ה וסופרין וצ"ה מי פירשו החוס' על כיוצא בזה דהכי נמי מציא עולת העוף אלא שלא חש לפרשה. ועיי"ש בדברי הרש"ש ז"ל על המשנה שפי' דלא צעי לאתוי עולת העוף כיון דיוצא ידי חובתו בעולת צהמה שהציא, עיי"ש בדבריו המחודשים מאל. ובתשובת אגרות משה אה"ע ח"א סי' קנ"ט כתב על דברי הרש"ש אלו שאינם נכונים, עיי"ש. עד. עי' לעיל פ"ז הע' ד"ש. והצ"ר כתב דדבריהם עג. אלא לעיל לפי מאי דמסיק הגמ' דהצרייחא כר"ש היא דיכול להתנות על האשם בשלמים אע"ג דלא דמי ועדיין כחומר שניהם. עה. עי' לעיל פ"ז הע' ש"ה. עו. ופיקיר נכסיו, כמס"כ לעיל נ"ז ע"ב. עו. ר"ל שמא נזיר טמא היה צראשונה והוי צשניה נזיר טהור. עה. פי' אלא נזיר טהור הוא עכשיו.

ציונים

[יד]. ר"ת קשיא לן (כ"מ בדפו"ג). [עו]. והצ"ר גרים כך: "לאו משום נזיר טמא דיעלה לו למנין שצעה ואח"כ יתחיל למנות כו'".

ואי לאו^[טז] מזורע הוא וצודאי טמא הוא חטאת העוף חוצתו כפרים אבראי ולא הוא חולין בעזרה ועולת זבחה היא נדבה. ואי לאו מזורע הוא ולא טמא הוא כפרים אבראי קא מתעבדי וחטאת העוף לקצורה אזלא ועולת זבחה היא חוצתו:

תגלחת שניה ושלישית כפורים חיים^[יז] בשביל מוחלט לא צריך דהא עבד. מאי איכא למימר דילמא ודאי מוחלט היה, חדא לספק [ספרו] וחדא לספק טומאתו. תגלחת רביעית מביא קרבן טהרה ומתנה:

[דף ס' ע"ב] **ספק** טמא ומוחלט ודאי אוכל בקדשים לאחר שמנה ימים. כלומר ביום השמיני. ולאחר לאו דוקא, שיום ראשון לנזירותו מגלח לחלוטו וישב מחוץ לאהל שבעת ימים וציום [השביעי] יגלח וציום השמיני יביא קרבנות מזורע וציום מותר לאכול בקדשים. ועתה אם היה טמא ודאי יספור ז' ויהא שלישי ו' ויגלח צו' אבל עתה שהוא ספק דילמא לאו טמא הוא אלא טהור מוחלט ולכך לגלחו בחוץ שלשים אי אפשר דילמא לאו טמא הוא ורחמנא אמר תער לא יעבור על ראשו עד מלאת ולכך ימנה שלשים ויום שמיני עולה לו וציום שלשים ואחד יגלח כדין כל נזיר שמגלח יום שלשים ואחד כדאמר צפ' קמא (לעיל דף ה:) הרי ציום שלשים [ושמנה] יגלח תגלחת שלישית. (דשמא) [ושמא] נזיר טמא הוא והימים הראשונים יפלו וצריך למנות שלשים יום עוד וציום שלשים ואחד יגלח תגלחת נזיר טהור והיינו דקאמר ושותה יין ומיטמא למתים לאחר ששים ושבעה ימים דהיינו [יום] ס"ח. זה הכלל אי אפשר לעשות דין נזירות טומאה ולא נזירות טהרה עד תום ימי חלוטו^{יח} ואינו קרוי מחוסר כפורים ליאמר בקדשים אלא בשביל מוחלט טומאתו מגופו:

בזרח ספק [טמא] ודאי אוכל בקדשים אחר שלשים ושבעה ימים ושותה יין ומיטמא למתים לאחר שבעים וארבעה ימים. [ד]מאחר שאינו ודאי מוחלט לא יגלח שום תגלחת כי אם לקוף ז' אחר הוזה שלישי ו' ומגלח^[יט] בשביעי, ובשמיני מביא קרבן חטאת העוף (ונזירות) [לנזירות] טומאה ואי אפשר לגלח שנית עד שלשים דשמא אינו מוחלט

פירוש ארזי הלבנון

עט. ר"ל עד תום ימי חלוטו וספרו והזאת השביעי רק מיום שמיני דהבאת הקרבן ועי' לקמן קרבנותיו וגם נזירות טומאה אינו מונה מיום בחד"ה טמא (ביר). ועי' הע' פ"א.

ציונים

[טז]. מדבריהם משמע דגרסי בגמ' 'והא בעי אשם כו'" קודם חיבת ואי לא מזורע כו'" וכ"ג השיטה והחור"פ. [יז]. צ"ל "חיית" כלשון הפסוק (מאורי אור). [יח]. הכ"ר גורס "מגלח" בלי וא"ו. ובחור"פ איחא "ומגלח" טא"ו.

והשמיני יעלה למנין שלשים וציוס שלשים (ואחד) י"ט יגלח^פ. [ושמא] מוחלט הוא והוא להו הנך שני תגלחיות לחלוטו והיינו דקאמר אוכל קדשים לאחר שלשים וז' דהיינו יוס ל"ח. וסוף שבעה ימים יגלח שלישי^ה כדין נזיר טמא ויוס ל"ח יעלה לו למנין ז' וציוס השמיני יתחיל למנות נזירות טהרה (לישגא אחרינא) [שלשים ואחד] וציוס שלשים ואחד יגלח תגלחת נזיר ליטהר והיינו דקאמר ושותה יין ומיטמא לאחר ע"ד דהיינו יוס ע"ה:

טומא ודאי [ו] מוחלט ודאי אוכל בקדשים לאחר ח' ימים ושותה יין ומיטמא למתים לאחר ארבעים וארבעה ימים. דמאחר שהוא מוחלט ודאי יוס תחילת נזירותו יגלח וציוס שבעה יגלח [תגלחת שניה] וציוס שמיני יצא קרבנות מזורע וצו ציוס יהא מותר לאכול בקדשים. והאי לאחר ח' לאו דוקא אלא ח' עזמו. ובצביל שהוא טמא יספור ז' עליו^ה יוס שמיני של חלוטופא וציוס הו' יגלח וציוס השמיני יצא קרבנות טומאה^ב ויתחיל למנות נזירות טהרה שלשים על^ה [כא] יוס שמיני וציוס שלשים ואחד

פירוש ארזי הלבנון

מיוס ז' דגילוח דאזי לא יהיה גם ששה ימים שלמים. ועע"ש.

פב. עוד הקשה במקוצצת שם למה לא יצא קרבן טומאה ציוס השביעי עזמו וכו'. עקיבא דאס גילח בשמיני מציא קרבנותיו צו ציוס, דכאן הרי עבר עליו יותר מז' ימים. ומיך דכיון דאזי מונה אלא שבעה ימים הו"ל כמו גילח בשביעי דמגלח בשמיני ע"כ. וגראה דר"ל דהוי משום גזירה דכיון דאין ימי זרעת עולין למנין נזירות טומאה שהרי זריך הוא לספור עוד ז' ימים לגידול שער א"כ מיחזי כנזיר טמא בעלמא דלית ליה רק ז' ימים למנינו, ולפיכך גזרו ליתן עליו דין נזיר טמא בעלמא דמציא קרבנו צב^ה.

ולדעת האומרים דימי חלוטו אין עולין למנין נזירות טומאה (יעו' הע' שלפנ"ו) י"ל דהוי מדינא ממש כיון דאין חל מנין נזירות טומאה אלא מיוס שמיני אחר הבאת קרבנות זרעתו וק"ל.

פ. ואע"פ שאמר נזירין אין מגלחין עד יוס שלשים ואחד, זה מגלח ציוס שלשים כיון דיש עליו ספק זרעת (שיטה ומור"פ). וכ"כ תוס' לעיל נ"ה ע"ב ד"ה מדקדק הר"ם עיי"ש בדבריהם.

פא. בשיתמ"ק הקשה למה לא יעלה יוס שביעי של ימי ספירו למנין ז' של נזירות טומאה. וכבר כתבתי לעיל ע"ד החו"ט דכל הימים שקודם הבאת קרבנות [זרעתו] אין עולין כיון דהקרבנות מעכבין טהרתו להכי כל יוס שביעי הרי הוא כשאר ימי ספירו דאין עולין למנין נזירות לא בנזירות טהרה ולא בנזירות טומאה (ק"ה). ועיקרן של דברים כבר נשנו לעיל בפרק הקודם הע' ש"ח עיי"ש.

ודעת הב"ר נוטה דדוקא לנזירות טהרה הוא דאין עולין ימי זרעת אבל לנזירות טומאה עולין [ועי' מש"כ צה לעיל פ"ז הע' ש"כ], ופירש דהכא ה"ט כיון דתגלחת טומאה צעי שיעור כדי לכופ ראשו לעיקרו כדאיתא לעיל ל"ט ע"ב וקיס להו לרבנן דצעי ערך ז' ימים, להכי אינו מונה

ציונים

[יט]. כ"ה בשיטה ובחור"פ, וכן הגיהו הרש"ש ובס' שלמי נזיר כאן בדבריהם. והוא מוכרח דאי ציוס שלשים ואחד מגלח תגלחת שניה א"כ הו"ל ציוס שלשים ושמנה ואסור לאכול בקדשים עד למחר אחר הבאת קרבנותיו ממא דאסור בקדשים עד יוס ל"ט, וק"ל. אמנם בחור"פ בסוף דבריו הביא לשון החוס' וגרים שם "שלשים ואחד" כמו שהוא לפנינו וז"ע. [כ]. ז"ל עס יוס שמיני (או"מ, ב"ר). [כא]. ז"ל עס יוס שמיני (או"מ, ב"ר).

יגלה ויבא קרבנות טהרה והיינו דקאמר ושותה יין ומיטמא למתים לאחר מ"ד ימים דהיינו יום מ"ה:

נזיר טהור ומזורע מהו שיגלה תגלחת אחת ועולה לו לכאן ולכאן פ"ב. אמר להן נזיר להעביר ומזורע לגדל. כלומר נזיר להעביר שער מכל וכל שאינו צריך עוד לשער שיגדלנו לשום מזה. אבל תגלחת ראשונה של מזורע לגדל שער ולגלחו שנית לפני יום הבאת קרבנות והואיל וחלוקות זו מזו לא יפטרו זו אחת זו: ולא תעלה לו צימי ספרו^[כ]. בתמיה כלומר תגלחת שניה של מזורע שגם היא להעביר מדוע לא תעלה לו לתגלחת נזירות טהרה: אמר להן זה לפני זריקת דמים. תגלחת דמזורע דכתיב וציוס השביעי יגלה ורחץ במים וטהר וציוס השמיני יקח שני כבשים (בני שנה): וזו תגלחת נזיר לאחר זריקת דמים. דכתיב וגלה הנזיר פתח אהל מועד ולקח [את] שער ראש נזיר ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים:

ורע"ה לימי [נרעתו] וטומאתו. לתגלחת נזיר טמא פ"ב. אמר להן טמא לאחר באת מים. דכתיב וגילח ראשו ציוס טהרתו ציוס (השמיני) [השביעי] יגלחנו ציוס טהרתו משמע לאחר טהרתו והכי דריש ליה בספרי. ומצורע לפני באת מים. דכתיב וציוס השביעי יגלה כל שערו ורחץ את (כל) בשרו במים וטהר^פ: אמרו לו יפה אמרת. כמו לשון אחר הוא פ"ב [ונצמח ספרים (ו) לא גרסינן [ליה]: (בני רב דמי):

פירוש ארזי הלבנון

פ"ב. וכגון אם נחלט ציוס השלמת נזירותו ונפרש וגילח לנרעתו (הראש ו"ל). והקשו המפרשים דהרי תגלחת נזיר צריך להיות על אחד מן הדמים ומזורע קודם גילוחו הרי כמו מוחלט וקיי"ל במו"ק סוף דף ט"ו דמזורע אינו משלם קרבנותיו. ומירלו דהנה לפשט"כ החוס' בציגיה ד' ע"ב (ד"ה דכתיב) דהא דאין מזורע משלם קרבנותיו היינו דוקא קרבנות דמזורע גופיה עיי"ש א"כ לק"מ. ואפילו לדעת הרמב"ם פ"ב מהל' צ"מ דס"ל דאף שאר קרבנות אינו משלם, י"ל דהוי מדרבנן או עכ"פ אינו לעיכובא (ומנחם ברוך סי' כ"ג עק' ג'). וכ"כ החז"א אה"ע סי' ק"מ סקט"ו, והסו"ק דאפשר לפרש ג"כ דמירי בנזטרע אחר שכבר נזרק עליו אחד מן הדמים ומציעא ליה לעיין

מזות תגלחת אם אפשר לקיים שתייהן בתגלחת אחת ע"ש.

ובחי' או"ש תירץ דר"ש לטעמיה דס"ל דמגלח על שלמי נדבה ילא וקרבנות שמקריב בחוץ ימי נרעתו לא גרע משלמי נדבה.

פ"ב. היינו שכבר כלו ימי טומאתו ולא הספיק לגלח עד שנזטרע, וק"ל.

פ"ב. מדצריהם שהציאו קרא דמירי בתגלחת שניה של מזורע, משמע דהשאלה היה על ימי ספרו וטומאתו. וכ"פ המפרש. ואף דהיה יכול רשבי' להשיב להם דימי ספרו הוא להעביר וטומאתו הוא לגדל, מ"מ היה שואל לו עוד על מזורע מוחלט וטומאתו דשניהם לגדל. ולכן משיב זה לפני באת

ציונים

[כב]. בנ"ב לפנינו הגירסא ותעלה לו ימי ספרו, וכ"ה בתוספתא פ"ה. ואמנם בירושלמי סוף פ"ב מייתי להך ברייתא ואימא שם בגירסת החוס' "ולא תעלה". והקד"ע שם הגיה עפ"י התוספתא והבבלי, אך לפוס מאי דחזין מדברי החוס' כאן דגריסי לה ומפרשי לה, שוב א"ל להגיה.

[דף ס"א ע"א] וזה לפני ציאת מים. מזורע: וזה לאחר ציאת מים תגלחת נזיר טמא כדפרישית: זה לפני זריקת דמים תגלחת [מזורע: וזה לאחר זריקת דמים. תגלחת] נזיר טהור:

דבי ד' תגלחיות משום מצוה. כלומר כולוהן משום מצוה ונריך תער אף לשלישית ואפי' טמא ודאי ומוחלט ודאי שטעון ארבע תגלחיות ותגלחת שלישית אינה אלא לנזיר טמא. ולפי דעתו^[כג] לא מהדר ארבע תגלחיות דמתני' דאיירי בספק מוחלט וספק טמא שאין במשנתנו תגלחת שלא תוכל להסתפק או במוחלט או בנזיר טהור [והא] ודאי מזורע ונזיר טהור נפקא לן מקראי צפ' שלשה מינין (לעיל דף מא.) דצמער. [אלא בתגלחת של כל] (ו) נזיר טמא נמי [קא מיבעיא ליה. ואע"ג דצפ' ג' מינין (דף מב.) אמרינן דבעיא תער ד] אמרינן לה מנזיר טהור, (ו) סוגיא דהש"ס הוא דלקא הכי ולרמי בר חמא מיבעיא ליה^פ. ובקוצר היה יכול לומר תגלחת נזיר טמא צריכה תער או אינה צריכה תער אלא דנקט הני תגלחיות משום דאייריניהו זהו בסוגיין במוחלט ודאי וטמא ודאי דמגלח ארבע תגלחיות: אי אמרת משום איעצורי שער אפי' סכייה נשא. ונריך לומר דגילח מקצת השער במספרים או צמער שאם כך נשא בכל ראשו תו לא הדר כדאמרי' צפ' החובל (ב"ק דף פו.) ולא מצי למיעבד תגלחת של טהרה^פ. וה"ה דמצי למיבעי אי* מגלחו במספרים:

תא שמע ומגלח ארבע תגלחיות ש"מ משום מצוה ש"מ. יש מפרשים דדיק מדכולל אותם ביחד א"כ דמיין אהדדי וכולהו צמער אף השלישית שהיא לספק נזיר טמא. גם יש בספרים* כתוב ואי ס"ד משום עיצורי טומאה אפילו צג' נמי סגי. וקשיא לן מאי מייתי והלא בכל התגלחיות יש להסתפק אי במזורע או בנזיר טהור אף בשלישית^פ. ושם י"ל דאע"ג

פירוש ארזי הלבנון

מים וכו' וזה כולל תשובה גם על מזורע מוחלט פו. ועי' צפ' הרא"ש ז"ל שהקשה על זה דמסתברא וטומאתו (וצח תודה צנינו לשון קצת). אבל צמור"פ מכח קושיא זה דחה גירסת הספרים שלנו, עיי"ש בדבריו.

פה. ר"ל דכבר נשאלה שאלה זו, לכך כתבו דהיינו הק אלא שהוא שינוי לשון והוה כמו ליטנא

אחרינא (חס דרך).

פה. הק קושיא הוא נמי ליש מפרשים מדכולל יחד ש"מ דדמיין, והא במתניתין ודאי נריך תער אף בתגלחת שלישית משום ספק דנזיר טהור ומאי מייתי ראייה לטמא (ב"ר).

פו. ר"ל דהא דפשיטא לן לעיל דטמא נמי צעי תער הוא לפי האמת דכן מסיק נמי בסוגיין אף לרמי בר חמא מיבעיא ליה זה (ב"ר).

ציונים

[כג]. מיטת "ולפי דעתו" נראה מיותר, וז"ל "ולא מהדר כו". שהרי מעיקרא נמי פירשו דארבע תגלחיות דטמא ודאי ומוחלט ודאי קאי ולא אד' תגלחיות דמתניתין וק"ל.

דצתגלחת שלישיית איכא לספוקי [ב]תגלחת (ב)נזיר טהור שהיא כריכה תער מ"מ אם לא היתה תגלחת טומאה כריכה תער משום ספק דנזיר טהור לא היה כריך גילוח שהרי עדיין לא יהיה* מותר לשתות ציין פט:

סליק פרק שמיני במ"ד

פירוש ארזי הלבנון

פט. והגם דיש בו ספק דנזיר טהור ואמרינן לעיל (דף י"ד ע"ב) כל ימי נזרו לרבות ימים שלאחר מלאת דאסור בכל המעצירין. מ"מ הרי הציא נמי עולת זבחה משום ספיקא דנזיר טהור וכיון דנזיר עליו אחד מן הדמים הותר בכל איסורי נזיר (עפ"י ז"ר. וכ"כ הגר"י פ"ח מהל' נזירות).

איך מצי להעביר שערו זנשא והרי עי"ז אידיחי ליה ממנות גילוח לגמרי וכמו שאמרו לעיל י"ד ע"ב זנשמה קודם גילוח דשזב אין לו תקנה למנות גילוח. ונראה דשאני טומאה דגופיה אידיחי וכיון דאידיחי אידיחי אצל תגלחת שאין החסרון רק ממה שאין לו עכשיו שיער לגלחו לא אידיחי ומגדל שער ומגלח. (עפ"י חז"א סי' ק"מ סק"ט. וכבר הבאנו דבריו אלו לעיל פ"ג מיין הע' קל"ח).

ומ"מ יש להקשות על הצד דילמא טהור הוא

פרק תשיעי

הגוים ^[א] אין להם נזירות. ואין קרבנן קרב אף על גב דמקבלין מהם נדרים ונדבות.^א וצגמרא מפרש מנלן:

נשים ועבדים יש להן נזירות. צגמרא מרצה להן:

בופה את עבדו. שמוחה על נזירותו.^ב צגמרא מפרש טעמא:

בגדהני מילי. דגוים אין להם נזירות הלא בשאר נדרים דינן כישראל כדכתיב איש איש לרצות גוים שנודרים נדרים ונדבות כישראל והכא נמי נדר הוא:

דת"ר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם איש או אשה כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה' וגו' בני ישראל ולא גוים. שאם קבלו נזירות אינו כלום ומוחרין לשמות ביין ואין מציאין^[ב] קרבנות נזירות עליהם: למה לי קרא לרצות לעבדים והא אמרינן כל מנזיה שאשה חייבת עבד חייב צה. כלומר הא קיימא לן הכי וצפ"ק דקדושין (דף כג.)^[ג] ילפינן לה:

פירוש ארזי הלבנון

א. מדבריהם משמע קצת דדוקא לענין חלות קדושת קרבן נזירות קמ"ל, אבל לשאר איסורי נזיר פשיטא דמוחרין. אבל כל המשך הסוגיא לא משמע כן ועי' צמוס' בסמוך ד"ה מנא הני מילי וצפ"י הרא"ש למתני' ובהע' ג'.

ב. אבל אינו כופה את אשתו אם לא שאמר לה בלשון הפרה (הרא"ש ז"ל).

ג. הקשו המפרשים דהא דגוים נודרים נדרים ונדבות כישראל היינו לענין דקדושת חלה עליהו ואפשר להקריב קרבנותיהם, אבל הגוי עצמו הרי אינו מוזהר לקיים נדרו וליתיה בכל יחל וכמ"ש התוס' לקמן ס"א ע"ב ד"ה הניחא עיי"ש. וכן אין הגוי מוזהר על הנאת הקדשו ושאר אזהרות קודש, דלכא הו' מנזות לא אשכחן אזהרות צגוי.

ותירך הקהלות יעקב (אלגאז, דף פ"ד) דמאי וצגמרא מפרש מנלן: וצגמרא מרצה להן: **נשים** ועבדים יש להן נזירות. צגמרא מפרש טעמא: **בופה** את עבדו. שמוחה על נזירותו.^ב צגמרא מפרש טעמא: **בגדהני** מילי. דגוים אין להם נזירות הלא בשאר נדרים דינן כישראל כדכתיב איש איש לרצות גוים שנודרים נדרים ונדבות כישראל והכא נמי נדר הוא:

ציונים

[א]. כ"ה דפס"ג. וכן ברוב מקומות בש"ס שזכר עכ"ל או כותי הוא משליחות יד המזכר. [ב]. נדל"ל ואין מקריבין. [ג]. עיי' או"מ. וכ"ה בשיטה.

שאני הכא דקאמר קרא לאסור איסר על נפשו מי שנפשו קנויה לו יאל עבד. ואע"ג דאכתיב לגבי נדרים מ"מ בפ"ק דנדרים (דף ג.) מקשינן נזירות לנדרים מלנדוד נדר מזיר להזיר:

והא גבי ערכין. דכתיב בני ישראל ותניא בני ישראל מעריכין, לומר ערכי עלי או ערך פלוני עלי: ואין הגוים מעריכין. אף כי נודרים נדרים ונדבות כישראל: יכול לא יהו נערכים. אם אמר ישראל ערך גוי [זה] עלי: ת"ל איש. והכא נמי גבי נזיר נמא דאהי מיעוטא דבני ישראל לומר בני ישראל נודרים^ו ומציאין קרבן אצל הגוים אין נודרים ומציאין קרבן, יכול לא יהו נודרים כלל לאסור ציין וצטומאה^ה ת"ל איש דהכי נמי אמר הש"ס בסמוך:

למאי חילימא לענין ירושה. דסתם מקום שנאמר זו אב לענין ירושה קרוי אביו:

מי שמוזהר על כיבוד [אב]. אצל גוי לא מוזהר:

מירדי [בנזיר כנד] אצך כתיב. ולעיל כי קאמר לענין ירושה לא פריך הכי דסתם אב נקרא אב לענין ירושה:

[דף ס"א ע"ב] **ודלמא** כרת הוא דלא מחייב (ת"ל דקאמר מהני) [תימה למה לי קרא מהיכי] תיתי לומר שיהא גוי בכרת^ה:

פירוש ארזי הלבנון

א. פי' דהש"ס כאן לא פירש קושייתו האצך צעי למידע צנזירות כדדריש גבי ערכין, דהא צנזירות לא שייך למימר דיהא הגוי נזיר אצל לא מזיר (כמו

דאיתא צירושלמי כאן ע"ע). לזה פי' החוס' דצעי למימר דנרצה להו לענין עיקר הנזירות ונמעטינהו מקרבן. וכתבו דהכי נמי אמר הש"ס בסמוך, היינו צעמוד ב' משינויא דרבא מתבאר דכן היה כוונת הקושא בזה, עיי"ש.

ז. עי' ספר זרע אברהם סי' נ"ג.

ח. וכן הקשה צפי' הרא"ש, ותירך דבאמת לאו מיתורא דקרא צעי למידעש אלא ממשמעותא דקרא דלא מיירי אלא צעי שיש לו קהל. אצל יתורא אין כאן דהכי הוא אורסיה דקרא למיכתב ונכרתה הנפש ההיא מחוך עמה או מחוך הקהל.

ובתוס' ר"ט תירך דהו"א דהך כרת דטומאת מקדש חמיר טפי משאר כריתות שצמורה דדילמא

ציונים

[ד]. צ"ל נזירין, וכן בסמוך (צ"ר).

אבל אטמוי מיטמו אמר קרא והזה הטור על הטמא כל מי שיש לו טהרה יש לו טומאה וכל שאין לו טהרה אין לו טומאה. וגוי אין לו טהרה דכתיב והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה חטאת היא למשמרת לבני ישראל ולא לגוים כפי' הקונטרס:

ודלמא טהרה הוא דלא הוה הא טומאה חית להו. דהאי והזה הטור על הטמא לא מייתר דצ"ק דיומא (דף יד.) מוקמינן ליה למילי אחריני למתכוין להזות על האדם והזה על הצהמה. ומשני אמר קרא אשר יטמא ולא יתחטא דמייתר יטמא דהוה ליה למכתב אשר לא יתחטא. ועוד י"ל משום דוהזה הטור לא מיירי בטהרה דחטוי אלא מיירי בטהור גמור לפי הפשט או בטבול יום כדאיחא ביצמות (דף עג.) וקרא דממעטין מיניה גוים מטהרה היינו מטהרת חטוי כדכתיב לבני ישראל למשמרת למי נדה חטאת היא להכי אייתי קרא דאשר יטמא ולא יתחטא דמיירי בחטויים ונריך עיון[א]. ' ואף על גב דאמת הוא דגוי אין לו שום טהרה ואפילו טבילה" מ"מ ניחא ליה לאתויי מחטוי גופיה דומיא דלמשמרת למי נדה חטאת היא דמיניה ממעטין גוים דמיירי בחטוי. ושמא הא דגוי אין לו טהרה ואפי' טבילה היינו משום דאיחא טבילה להזאה דכתיב וחטאו ביום השביעי וכצנ בגדיו ורחץ במים וטהר"ב:

פירוש ארזי הלבנון

משום קדושת המקום כל הנכנס בו צטומאה יכרת. יא. נראה כוונתם דהא ודאי כך הוא דין טהרה צטומאח מת בכל מקום דאינו עולה מטומאחו

קמ"ל דלא. ב. פירוש, דעד כאן לא שמענו דגוים לית להו טהרה מטומאח מת רק ע"י הזאה, אכל ע"י

טבילה בלחוד דילמא חית להו טהרה מטומאח מת. וא"כ תו לא מצין למעוטי גוי מהיקשא דוהזה

הטור על הטמא שהרי הק "טהור" מיירי בטהור גמור ולא נחפרש בקרא בציזה אופן נטהר אם

צהזה או בטבילה. ולהכי אייתי הש"ס קרא דאשר יטמא ולא יתחטא דמקיש טומאה לטהרה דחטוי

גופא. י. מפני דלשון הגמ' אינו מובן, שהרי כבר אמרינן והזה הטור על הטמא כל שיש לו טהרה וכו'

ומאי הדר פריך ואימא טהרה הוא דלא הוא להו כו'. ואם מטעם שכתבו התוס' דוהזה הטור

לא מיירי בטהרה דחטוי אלא בטהור גמור, היה להגמ' לומר מה דקשה ליה, ולזה הגיעו התוס'

צ"ע (מרומי שדה). ועי' ציונים אות ה'.

ציונים

[ה]. עי' הע' י. והצ"ר מוסק חיות וז"ע והכל המשך אחד. או דיש להגיה "ול" דאע"ג" (אז"מ, וכרוב ממשות)

לשון הר"ף^[1] אמר קרא אשר יטמא ולא יתחטא. ואיתקש טומאה לטהרה:

רב אחא בר יעקב אמר והתנחלתם אותם לנכים אחריכם. אעבדים קאי. רב אחא צא לישב דרשא של אביו דלעיל מי שיש לו אב לענין כל ירושה המפורשת צמורה וירושת עבדים מפורשת בקרא דוהתנחלתם וגוי אינו מוריש עבדו לבניו שאין לגוי קנין בגוף העבד². כדדרשין פרק השולח (גיטין דף נח). אחס קונין מהם ולא הם קונין מכס ולא הם קונין זה את זה³ א"כ כל שיש לו נחלה בעבדים קרוי אביו והוי בכלל לאביו ולאמו לא יטמא וכל שאין לו נחלה אינו בכלל טומאה כלומר בכלל אביו ואמו לא יטמא:

אי הכי עבדים נמי. נמעתו מניירות מהך דרשא שכמו כן אין מוריש עבד (אחד) [אחר] שניתן לו על מנת שלא יהיה לרבו רשות בו שאינו קונה אותו (כדפרישית) [כדדרשין] ולא הם קונים זה מזה⁴. וכ"ת דעבדים איתרבו מאליהם גוים נמי ליתרבו מאיש. וה"ה דאשינויא קמא

פירוש ארזי הלבנון

אברהם ח"א סי' י"א סק"ט. ועי' גם בקר"א.
ואמנם בזה"ק קהלות יעקב (אלגאזי) דף פ"ד ע"ג פירש דעת המוס' דאפילו הך קנין דאית ליה לגוי צמעה ידיו של העבד ג"כ אינו מוריש לבניו כיון דהא דקונה למעשה ידיו לא נפ"ל אלא מק"ו דנכרי קונה ישראל למעשה ידיו נכרי צמכר לא כ"ש דקונה למעשה ידיו כדאמרין צגיטין ל"ח ע"א, וא"כ דיו לצא מן הדין להיות כנדון וכסם שעבד עברי הנמכר לגוי אינו מורישו לבניו כדאמרין בקידושין דף י"ו, ה"ה נכרי צמכר אינו מורישו לבניו. עכת"ד הקדושים עי"ש בארוך.

יד. נראה מדבריהם דס"ל דעבד דינו כנכרי, דדוקא אם נתנו לו עבדים על מנת שאין לרבו רשות בו הוא דאינו מוריש לבניו כיון דלא קני ליה אלא למעשה ידיו, אבל אם נתנו לו שאר ממון מורישו לבניו כדן נכרי דקיי"ל דגוי יורש את אביו דבר תורה. ועי' בפ"י הרא"ש דפליג על דבריהם בתרתי, חדא דס"ל דעבד דינו כישאל לכל דיני קניינים. ועוד ס"ל דעבד אין בו דין ירושה כלל דלית ליה חיים.

ובגליון הש"ס הקשה ע"ד המוס' מהא דיבמות

להא דלית להו טהרה ע"י טבילה, דצלא ילפותא נמי הוה ידעינן כיון דאיתקש טהרה דחיתו לטומאה ומעטינהו לגמרי מתורת טומאה, ממילא דלא שייך ביה טבילה כלל, וז"ע. כן הקשה הקר"א, ועי' צ"ר.

י. והנה בודאי אין פירוש דבריהם דמשום שאין לו קנין הגוף לפיכך אינו מורישו לבנו כלל אפילו למעשה ידיו, דהא מעשה ידיו נמי איתנייהו בירושה שהרי עבד עברי עובד את הן אפילו למ"ד אין גופו קנוי, וכן בעבד עברי הנמכר לגוי אבל גוי הנמכר לגוי ודאי עובד את הן כשאר ירושה. ואי כוונת המוס' ז"ל דגוי אינו מוריש עבדו לבניו היינו קניין הגוף, א"כ אינו מוכן מה חסרון נחלה הוא זה שהרי זה אינו מפני שאין לו יחוס אב, אלא דלעצמו גם כן אין לו קנין הגוף בעבדו ומה יוריש לבניו. וכבר עמד ע"ז בשיטמ"ק בשם הר"ר עזריאל ז"ל ח"ל ואע"ג דהא דאין גוי מוריש עבדו לבניו משום דאינו קונה עבד כלל כו' מ"מ קרא דלאביו דמשמע עיקר אבות דהוי לענין נחלה לא הוי בגוים עכ"ל. פ"י דמ"מ הא גופא נמי מיקרי שאינו צמחלה, כיון דלא נמאא אצלו דין הנחלת עבדים בפועל (עפ"י דבר

צינונים

[1]. חיות לשון הר"ף, שייך לסוף הדיבור שלפניו (צ"ר וע"ש דבריו). [2]. בדפו"ג איתא זה מזה וכ"ה לפנינו צגיטין

דמי שיש לו טהרה יש לו טומאה פריך^{טו}: אלא אמר רבא בשלמא גבי ערכין איכא לאוקמי מיעוטא דבני ישראל למעוטי גוים דאין מעריכין וריבוי דאיש לרבות גוים דנערכים, אבל הכא אי איש לרבות גוים לנזירות א"כ [מאין] ממעט בני ישראל דמשמע ולא גוים, וכ"ת בני ישראל נודרים ומציאין קרבן ולא הגוים יכול לא יהו נודרים כלל ליאסר צאיסורי נזיר [ת"ל איש], אך לא יציאו קרבן: אי משום קרבן לאו מהכא נפקא אלא מהתם לעולה פרט לנזירות. בקרא דאיש איש צפרשת אמור דמרבינן מיינה שהגוים נודרין נדבות כישראל וכתיב צסיפיה דקרא לעולה פרט^{טז} לנזירות דגוי דאינו מציא קרבן נזירות. וא"ת וכיון דגוים אימעטו לגמרי מנזירות א"כ למה לי לעולה פרט לקרבנות נזירות^{טז}. [וי"ל] שלא יציא גוי קרבנות נזירות כדי לפטור ישראל נזיר מקרבנותיו^{טז} וא"ע"ה:

פירוש ארזי הלבנון

ס"ו ע"א דאיתא שם מניין לעבדיו שקנו עבדים שיאכלו בתרומה שנאמר וכהן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל זו, קניינו שקנה קנין אוכל ע"כ. הרי סוגיא ערוכה דעבד יכול לקנות לו עבד בקנין הגוף שהרי אכילת תרומה בקנין הגוף תליא. והשואל ושמע (מהד"א ח"ב סק"ל) נשאל והשיב

על נכון דצאמת הטעם דבעינן לאכילת תרומה שיהיה קנין הגוף אינו רק מסיבת הכהן המאכיל אלא מסיבת העבד נמי. דאף אי נימא דקנין פירות הוה כקנין הגוף ומקרי קנין פירות גם כן קנין כספו אבל סוף סוף כיון דהגוף אינו שלו א"כ איך אוכל הגוף שהוא של זר תרומה, נהי דמנא הכהן לא אכפת לן שהוא מאכיל לקנין כספו תרומה אבל סוף סוף הוה איך אוכל בתרומה והרי גופו זר הוא. ולכך בעינן שיהא גופו קנוי להכהן ממנו. ולפי"ז

בעבד שקנה עבד דאינו כעבד גמור רק למעשה ידיו (שכן הוא דעת התוס' כאן) וא"כ הוה כגוי ואינו כעבד ששל וטבל דהא זה לא קנהו כלל וא"כ מנא העבד מותר לאכול ומנא הרב מותר דקנין כספו סגי וגם קנין שקנה קנין מותר וזה צרור כשמש, עכ"ד. וע"ע בקהלות יעקב שם שהאריך בזה ובכלל הסוגיא עפרש"י ותוס'. ועי' קר"א.

טז. מדבריהם נראה דס"ל דעבד דינו כגוי דאין לו טומאה. וכן מוצא להדיא בתור"פ ופירש שם טעמא דמילתא משום דכתיב והיתה לבני ישראל

ציונים

[ת]. אולי צ"ל ודרשין לעולה פרט לנזירות.

ואימא בני ישראל מדירין צניהן צנזיר כו' יכול לא יהו נזירין ת"ל איש הא איתמר עלה א"ר יוחנן הלכה היא צנזירי"ה. (א"כ) [ו]הלכה לא נשנית אלא לגבי ישראל. ואי נמי אין סברא דליתי מיעוטא למעוטי דבר שאינו אלא הלכה למשה מסיני, כ:

[דף ס"ב ע"א] **איש** [ט] כי יפליא דכתיב צערכין למה לי. לרצוי גוים להיות נערכין כיון דקיימא לן דגוים נודרים נדרים ונדבות כישראלים, (ממעט) [ממילא] אפילו שתק מאיש הוה מוקמין מיעוטא דבני ישראל למעוטי גוים דאין מעריכין [ולא למעוטי שאין נערכין] דסברא הוא להשוותם מקרא דנודרין נדבות כישראל^ו לכל מה שיוכלא:

איש כי יפליא מציעא ליה לאיתויי מופלא סמוך לאיש כב:

פירוש ארזי חלבנון

ומנאמתי בשמי' חזון נחום סי' כ"ו שכתב דהדבר חלו בפלוגתא דר"י ור"מ במכות דף י"א בספר שפתו בפשטן דחד אמר פסול דאיתקש כל התורה לתפילין דהוי הלמ"מ לחופו בגידין. ואידך כי איתקש למותר צפיק להלכותיו לא אחקש.

ב. גמ' אימא בני ישראל מגלחין על נזירות אביהן כו'. בהקדשה הידועה דהרי כבר אמרין לעולה פרט לנזירות ומיעטינהו קרא לגמרי מקרבן. ע"י שיטמ"ק, קר"א, ב"ר, מרומי שדה ידי דוד ועוד. ומדברי החוס' דלא מפרשי לה נראה דל"ג לה (מפרשים).

בא. פירוש כיון דסברא הוא להשוותם לכל מה שיוכל, ממילא לא הוה מוקמין המיעוט רק לדבר אחד דהיינו לומר שאין מעריכין דמסתבר טפי למעוטיה וכדמפרש טעמא דמילתא צערכין (ה' ע"ב) דמנינו שריצה הכחוש צערכין יותר מבמעריכין שהרי חרש שוטה וקטן נעריך אבל לא מעריך עיי"ש.

בב. ולפוס הך שינוא ז"ל הא דקמי צברימא יכול לא יהו נערכים ת"ל איש, לאו דוקא הוא. כ"כ החוס' בסמוך ד"ה לאתויי. ועי' בדברי הרא"ש ז"ל כאן.

דמציא לך אטערין בני ישראל לומר דאינו מציא קרבן נזירותו וא"כ ע"כ דלעולה פרט לנזירות אחא למעט דאינו מציא כלל אפילו לפטור ישראל נזיר מקרבנותיו ולעולם ריבוא דאיש אחא למימר דהיו נזירין להאכר ציין וטומאה וז"ע (ב"מ) וכ"ה בקר"א (שפ"ה).

יח. מה שסיימו צ"ע הוא משום דפשט הכתוב מיירי בקרבן שלו, דהא לר"ע דדרש מלעולה פרט לשלמים ס"ל דיכול להציא שלמים עבור ישראל כדאיתא שם (ב"ר).

יח*. יש לדקדק דלמה לא קאמר נמי לריש לקיש דאחי שפיר דהא אמר ר"ל דהאי דהאב מדיר צנו צנזיר אינו אלא מדרבנן כדאיתא לעיל דף כ"ט ע"א וא"כ איך נאמר דפי' הכתוב הוא כזה ודו"ק (נך משה). ונריך לומר דודאי אף מעיקרא דפרין אימא בני ישראל נזירין צניהם כו' לא פריך אלא לר' יוחנן דס"ל דהוא מה"ת אבל לר"ל פשיטא דלק"מ ולפיכך לא הוצרך לשנוי אלא לר"י.

יט. בגולה"ש ציין לתוס' ונחיס ה' ע"ב דאין לתוס' אי קאי קרא אהילכתא. וכן כתבו החוס' בשבועות דף י"ב ע"א ד"ה אשם, הבאנו דבריהם לעיל דף כ"ה ע"ב הע' קי"ג.

צינונים

[ט]. מדצריה נראה דל"ג גמ' "אי הכי" (מפרשים). וכן בפור"פ כתב דל"ג ליה. [י]. נד"ל "דסברא הוא להשוות ערכין לנדרים לכל מה שיוכל" וכ"ה פ"י הרא"ש ושאר ראשונים.

הניחא למ"ד. במסכת נדה (דף מו:): לאורייתא אלא מאן דאמר דרבנן מאי איכא למימר: לאתווי מופלא סמוך לאיש דגוי. ודבר תימה הוא דבישראל לימיה אלא מדרבנן ובגוים לימיה. ופר"י דודאי ישראל דלא הו' בכלל כל יחל עד דהו' גדול וכי הו' גדול מיהא לימיה בכל יחל הלכך דרשינן כל דלימיה בכל יחל לימיה בהפלותה וכדאמר צפרק [יולא דופן] (שם) וממעטינן מופלא סמוך לאיש בישראל אבל גוי שאינו ראוי לצא לכלל כל יחלבי* לא שייך למעוטי:

הניחא למאן דאמר. בערכין בני ישראל נערכין ולא גוים יכול לא יהו מעריכין ת"ל איש, ודאי י"ל דאחא איש לומר דגוי מופלא סמוך לאיש יכול להעריך: אלא למ"ד בני ישראל [מעריכין] ולא גוים יכול לא יהו נערכין ת"ל איש ואפילו מנן חדש בר ערוכי הוא, לגבי נערך [לא שייך להזכיר מופלא סמוך לאיש]:

לאירתיי גוי גדול. כלומר לאשמועין דאע"ג דגדול הוא אס אינו יודע להפלות לא הו' נדרו נדר משא"כ בישראל דלא צעין יודע להפלות בגדול. והאי דקאמר יכול לא יהו נערכין ת"ל איש לאו דווקא אלא אסמכתא בעלמא דעיקר קרא אחא לגדול שאינו יודע להפלות ונערכין מסבא מקרא דנודרים נדות בישראל^ב:

לאירתיי גוי גדול דאע"ג דגדול הוא אס אינו יודע להפלות לא. והשתא הו' לאתווי כמו למעוטי דאשמועין דהיכא דהגוי אינו יודע להפלות אין נדרו נדר אע"ג דגדול הוא מה שאין כן בישראל דגדול נדרו נדר אפילו אינו יודע להפלות^ב. וא"ת והא גבי ערכין קיימינן ואפי' גוי גדול יודע להפלות אין מעריכין. ויש לומר דאס אין ענין לערכין חנהו ענין לנדרים^ב:

פירוש ארזי חלבגון

מקרא מרבינן דגוים נודרים נדרים בישראל (הר"ר עזראל ז"ל).

ב. ויש לתמוה, דא"כ נימא כדבעין מימר מעיקרא דכי יפליא אחא לאתווי מופלא סמוך לאיש דגוים ואס אינו ענין לערכין חנהו ענין לנדרים דמופלא סמוך לאיש דגוים נודר. וי"ל כיון דע"כ קרא לא מחוקמא כי אס צאני ענין ניחא ליה טפי לומר דקרא אחא למעט גבי גוים דאע"ג שהוא גדול אס אינו יודע להפלות אינו נודר מלומר דאחא קרא למופלא סמוך לאיש דגוים דנודר דהו' מילתא דלימיה בישראל (משנ"מ פ"א דערכין ה"א).

וצקרא"ה הקשה על חירונו דהרי למ"ד דגוים מעריכין ולא נערכים אוקמינן מיעוטא דאיש לרבויה קטן מופלא ולא למעט גדול שאינו יודע להפלות אינו מעריך, אלא דזה אינו נריך לגופיה שהרי

ב. היינו דהך מאן דאמר דמופלא סמוך לאיש לאו לאורייתא טעמא ידידיה משום דכתיב איש כי יפליא וכתיב לא יחל דברו ודרשינן כל שיטנו בכל יחל ישנו בהפלותה למעוטי קטן מופלא סמוך לאיש כיון דלימיה בכל יחל לימיה בהפלותה. בג*. עי' משנה למנן פ"י מהל' מלכים הלכה ו' ד"ה ודע שמה כו' וצד"ה וראיתי כו'. ועי' אבנ"מ ס' כ' ס"צ ד"ה עוד שם כו'. בר. לכאורה כבר באוקימתא לעיל הו"ל למימר הכי וכמ"ש צה"ש כ"ב.

כ. אבל אין לפרש לאתווי גוי גדול כמשמעו לרבות גוי גדול דאע"ג דאינו יודע להפלות נדריו נדרים, דא"כ ליסתוק קרא מיניה ואנא ידענא דנדרו נדר, דכי היכי דבישראל נדריו נדרים כשהוא גדול אע"פ שאינו יודע להפלות ה"ה נמי גוי דהא

איש כי יפליא דכתיב גבי נוזר למה לי לאיתויי ידים שאין מוכיחות. האי לאיתויי נמי הוי כמו למעוטי וכדדרשינן בפ"ק דנדרים (דף ה:) ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים [מאיש] כי יפליא מה עיקר נזירות בהפלאה אף ידות בהפלאה^ב: דאיתמר ידים שאין מוכיחות אציי אמר לא הויין ידים ורצא אמר הויין ידים. כך כתוב בפסרים ואומר ר"ת דגירסא הפוכה היא ומשובשת, (וצגירס') [וכגירסא] דריש מס' נדרים (דף ה:) גרסינן הכא* דגרים איפכא רצא אמר לא הויין ידים אציי אמר הויין ידים. דאי לאו הכי אין ליישב מה שגרים בפסרים הכא הניחא לרצא אלא לאציי מאי איכא למימר^ב. ולמאן דגרים במילתיה דרצא לא הויין ידים ניחא וכדדרשינן פ"ק דנדרים מני יפליא ידידים שאין מוכיחות לא הויין ידים. וריצ"א מיישב גירסת הספרים דהכא וכי יפליא יתירא דכתיב צ' פעמים קדריש ועל זה קאמר ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות^ב והשחא לאיתויי הוי לרבות וכן משמע במסקנא דמסיק אחד הפלאה לאיסור ואחד הפלאה להיתר ור' יהודה משום רבי טרפון מהפלאה יתירא דריש: אין אחד מהם נוזר. לעיל בפ' צית שמאי (דף לד.) תנן לה:

פירוש ארזי הלבנון

דערבין אצטריך לדרשא אחריתי כדאמרין לעיל ותו ליכא מיעוט אחר מיעוט. אבל לפי מה שהבאנו בהע' ל"א בשם התור"פ אחי שפיר.

והנה בתשו' הרא"ש הביא משם מהר"ם מרוטנבורק שפי' כעין תירוצ הריצ"א אלא שמבאר יותר דעפ"י מחייב נמי דלא קשיא מגירסא דמסכת נדרים לגירסא דידן, דהתם נזירים לא פליגי אלא לענין ידות נדרים דוקא דכתיב כי יפליא וס"ל לרצא דממעטין מיניה ידים שאין מוכיחות, ואציי ס"ל דלא ממעטין התם שאין מוכיחות ושמא טעמו דמדאצטריך למכתב גבי נדר מוצא שפתיך למעוטי גמר בלבו מכלל דכל נדר אע"ג דלא מוכח הוי נדר ובלבד שלא יהיה דברים שכלב לגמרי אבל ידים שאין מוכיחות הויין ידים. והכא בסוגין פליגי לענין ידות נזירות דלרצא לא אצטריך למכתב כי יפליא גבי נזירות שהרי אית לן למילף מהפלאה דנדרים ולפיכך קא דריש כי יפליא יתירא לרבות שאין מוכיחות דאין מיעוט אחר מיעוט

אפילו יודע להפלות קי"ל דאינו מעריך והלכך אמרינן דאם אינו ענין לערבין תמיהו ענין לנדרים. אבל אם נוקי קרא לרצוי קטן מופלא דנדרו נדר, אזי אין הדין אמת שהרי גוי לאו צר ערוכי הוא כלל ולא שייך בזה כל כך לדורשו אפילו באם אינו ענין.

בז. אבל אין לפרש לאיתויי ידים מוכיחות כמשמעו לרבות ידים שאין מוכיחות דהויין ידים, דהא מקרא דכי יפליא דריש ליה דמשמע ודאי דבעי הפלאה והוכחה וק"ל (עפ"י מפרשים).

בח. דודאי אין לפרש דלרצא ניחא דדריש מקרא דכי יפליא לרבות ידים שאין מוכיחות דהויין ידים, כמשנ"ת בהע' כ"ז.

בט. פירוש ועל זה קאמר לרצא ניחא דכתיב צ' פעמים דמינייהו מרבינן דהוי ידים אלא לאציי דאמר לא הויין ידים למה נכתב פעמיים מחדא נמי נמעטין להו (מפרשים).

וצק"ר"א הקשה על פי' הריצ"א דהא כי יפליא

ציונים

[יא]. אמנם לפנינו גרים איפכא לאציי ניחא לרצא מאי איכא למימר. ברם לפי גירסא דידן ברש"א דאצי הוא דאמר הויין ידים א"כ לא אחי שפיר ממ"נ.

בי יפליא כי יפליא [ג' פעמים]. אחד צפרשת נזיר ואחד צפרשת נדרים^{לא} ומיהו איש לא דריש ושמא אידי דאינטריך למיכתב כי יפליא כתיב נמי איש:

[דף ס"ב ע"ב] **חומר** צעזדים שאינו מיפר נדרי עצדו. שאף צנזירות [אם] מיחה* ונתרנה שוב לא יכול להמיר כי אם צהרת חכם דוקא^{לב}:

הפר לעצדו ינא לחירות. שנשתחרר, (ו) אח"כ משלים^{לב}. היפר לאו דוקא אלא כלומר מיחה^{לה}, לה: עבר מכנגד פניו^[יג]. שצרח: רמ"א לא ישתה ור' יוסי אומר ישתה. בגמ' מפרש טעמייהו:

למה רצו כופהו, לנזירות אצל לא לנדריש ולערכין. כופהו שמוחה על נזירות^[ו]:

לאסור איסר. צנדרים כתיב ומיהו צפ"ק צנדרים (דף ג.) מקשינן נזירות לנדריש:

גבי נדרים דכי מיתסר צהאי לא מיתסר צאחריני לא מצי כפי ליה. דסצרה הוא להעמיד מיעוטא דמי שנפשו קנויה לו [לנזירות] דמיתסר צכולהו ומתוך כך מיכתש ואין כל כך [צעל כח] כדי לעשות מלאכה ודין הוא שיאמר לנו הכתוב שיעכב עליו מי שנפשו קנויה לו:

פירוש ארזי הלבנון

נזיר שכן כבר נתבטל הנדר. וכן פירש הרא"ש ז"ל. ואמנם התוס' הגדילו לפרש עוד דכיון שנתרנה שוב לא יוכל להמיר כי אם צהרת חכם דוקא. משמע מדצריהם דאיכא דין קיום נדר צעזד, ולפי"ו הא דכופהו ז"ל דהיינו דוקא ביום שבעו. ודלא כהמאירי ז"ל שכתב יראה שאע"פ שלא כפאו צשעה ששמע כופהו צשעה שירנה עכ"ל. ועי' קר"א. לה. הלשון "משלים" קשה דהא צריך למנות מחדש היכא דנטמא צמת צציוו רצו. וצריך לומר דלא מיירי צנטמא צמת (שפ"א).

ואמנם יעו' צקה"י סי' ט"ו שהציא קושיא זו צשם הירושלמי ומסיק שם צענין אחר. ועי' הע' ל"ה צשם הרע"צ מצואר דמיירי צשכפאו. לה. ודלא כפי' הרמב"ם דפי' דהיכא שאמר לו צלשון הפרה פקע זכות האדון ממנו וינא העבד לחירות צשציל כן (צ"ר).

לה. לשון התוס' צדיבור זה מנוגס, וז"ל הרע"צ: הפר לעצדו ינא לחירות משלים נזירותו. לאו

אלא לרצות. אצל לאצי דס"ל גבי נדרים דהיין ידים שפיר משמע ליה מצי יפליא דנזירות למעוטי ידים שאין מוכיחות עכ"ד.

לא. צפרשת נדרים לא כתיב כי יפליא אלא צפרשת ערכין. והצ"ר כתב להגיה כאן צצריהם דצ"ל ערכין. וצחור"פ כתב לייצב הגירסא דר"ל שצפרשת נזיר נמי כתיב נדרים דכתיב איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר, וכי יפליא קרי אחרוייהו אנדרים דכתיב לנדור נדר ולנזיר דכתיב נזיר להזיר והוי כאילו כתב תרי זימני כי יפליא אחד לנדור ואחד לנזיר.

לב. פי' לא מיעביא צשאר נדרים דלית צהו עיניו נפש ולא ציטול מלאכה דאין דין הפרה צנדרי העבד כלל אלא אף צנזירות דקיי"ל דיכול למחות צנזירות ולכפותו לשמות יין מ"מ אין זה דין הפרה גמור אלא אם רוצה האדון אח"כ שיקיים נזירותו צריך לקיימו, משא"כ צנדרי אשתו אף אם נתרנה אחר ההפרה שתיקיים את נדרה אין חל עליה תורת

גבי נדרים נמי מי לא עסקין דאי לא אכיל חליש לביה^[י]. ואפילו הכי קאמר אצל לא לנדרים ואכתי מאי שנא: בגון שהיה חרץ מונח לפניו. [פירוש] שאין טוב לאכילה:

וגבי נדרים נמי מי לא עסקין [כו'. פירוש] שפעמים יחזק לבו גם באכילת חרץ. אי נמי^[יד] מי לא עסקין (שאף בשאר) [שגדר אף משאר] דברים טובים שמחזיקין אותם^{לו}:

יצא להרע לאחרים שאין הרשות צדו^ל. ולכן לנדרים אפי' צלא מחמת הרצ לא חל הנדר כלל דהיינו הרעת אחרים שמכחיש כמו ואינו חזק למלאכה דלפיין נדרים משבועות דכתיב בהן להרע או להטיב^{לז} אצל נזירות אין להקיש לנדרים. ופירש ה"ר יצחק משום דאמר צפ"ק

פירוש ארזי הלבנון

בחורת נדרים, אלא טעמא דקרא משום דמעבד ליה ממלאכה הוא ומש"ה היכא דנתרצה האדון או היכא שנשחרר מחויב העבד לקיים נדו. ולזה פרכין בתחילת הסוגיא דאי הכי נזירים נמי, פירוש נזירים נמי נימא דיוכל רבו לנפוחו. ומסיק דנדרים אחרבי מקרא דלהרע או להטיב ללמד דאינו חל כלל אפילו צלא כפיה. ומעמה אחי הכל שפיר, דקרא דלהרע או להטיב וקרא דלאסור איסר תרוייהו אחו ללמד על הנדרים [וכן על הנזירות דאיתקש לנדרים] דאין חלין על העבד, וקרא דואמרת אליהם אחי ללמד דנזירות חלה על העבד ושדין ליה אקרא דלאסור איסר למימר דאין חל רק צריות האדון. ואע"פ דהך קרא דלאסור איסר נזירים כתיב מ"מ נזירים איכא קרא אחרינא דלהרע או להטיב ללמד דאינו חל בשום ענין וקרא דלאסור איסר שדין אנזירות צאם אינו ענין לנדרים וכמש"כ החוס' לקמן בסמוך. [וכן למדמי מחוך דברי הקה"א אלגאזי ריש ס' י"ג, ומדברי המרומי שם, ומלת שחגי הצי"מ ברחמי המרומים]. ועי' הע' ל"ט מה שיש לדקדק עוד בזה. לז'. מצואר דאע"פ שאסור על עצמו ולא לאחרים מכל מקום כיון שצקונם זה הוי הרעה לאחרים לא חל. ולז"ע דמצואר נזירים ט"ו ע"כ דבאומרת קונם הנחת תשמישך עלי חל הנדר אע"פ דמשעבדא

דוקא הפר אלא אם כפה את עבדו לשתות יין ולהטמא למתים ואח"כ יצא העבד לחרות חייב העבד להשלים נזירותו אחר שיצא לחירות.

לו. נראה דהך אי נמי אין רצ"צ לפרש פי' אחר בגמרא שהרי לשון הגמרא מפורש דאחרין קאי. אלא כוונתם דאי נמי יכול היה הגמ' להקשות צקנס מי לא עסקין שגדר אף משאר דברים טובים, וכדפריך לעיל גבי אשכול וכפי גירסת החוס' שם יעו' ציונים אות י"ג.

לו. צגמ' מאי טעמא דאמר קרא להרע או להטיב כו'. צריך להבין דאמאי אצטרך קרא דלהרע או להטיב לומר שגדר ושבועה של עבד לא חל כלל, הא אמרינן לעיל ס"א ע"כ דאצטרך ואמרת גבי נזירות לרבות עבדים דאי לאו דרצ' להו קרא הוה ממעטינן להו מקרא דלאסור איסר על נפשו האמור גבי נדרים, א"כ צנדר ושבועה דליכא ריבויא אמאי לא ממעטינן להו מהאי קרא.

אך ביאור הדברים הוא דאחר דכבר רבינן לעיל מואמרת אליהם דחל נזירות על העבדים היכא דנתרצה האדון, מזה שמעין דקרא דלאסור איסר על נפשו אינו בדרך גזירה לומר דכל שנפשו קנויה לו איתיה בחורת נדרים וכל שנפשו קנויה לו ליחיה

צינונים

[יג]. משמע דהך היו גורסים ודלא כהגירסא שלפנינו מי לא עסקין דליכא אלא האי אשכול. ועי' בתור"פ שיש בה שינוי טעמאות, ואמנם הכל מתפרש על דרך אחד. [יד]. עי' הע' ל"ו. והצ"ח הגיה דצריכה דל"ל דמי לא עסקין שאין לו שאר דברים טובים כו'. ופינת אי נמי נמחק. אמנם בתור"פ הגירסא כמו שהוא צמות לפנינו.

(לעיל דף ג:) דנזירות חל ואפי' על דבר שאין הרשות צידו כגון דאמר שזועה שאסתר וחזר ואמר הריני נזיר כדדרשינן לאסור יין מצוה כיין הרשות אלמא הנזירות חל על דבר שאין הרשות צידו ולכך יחול נמי נזירות העבד כל זמן שלא ימחה האדון^ל אבל ודאי אם מיחה לענין זה נדרוש לאסור איסור על נפשו מי שנפשו קנויה לו שתועיל מחאת הרב ואם אינו ענין לנדרים שהרי אינו צריך למחות תנהו ענין לנזירות^ל. והא דקאמר אבל לא לערכין לא הוי דומיא דאבל לא לנדרים אלא שלא תועיל מחאת הרב לערכין כלל כי הוא מה מפסיד אם אמר העבד ערכי עלי ולכשיסתחרר או יתנו לו מתנה על מנת שאין לרבו רשות צו ישלם להקדש:

ל"ב בדשמואל קמפילגי^ב. דהשתא קס"ד כיון שהעבד צרח מכנגד פניו מסתמא נתייאש הימנו האדון והיינו הפקר^מ: ר"מ אית ליה דשמואל. דאמר אינו צריך גט שיחרור ולכך לא יסתה שעתה אינו צרשות רבו ולא תועיל לו עוד מחאתו: ורבי יוסי אית ליה דשמואל. וכיון דלא יאז לחרות תועיל לו מחאתו: דכ"ע אית להו דשמואל דמפקיר עבדו יאז לחירות ואין צריך גט שיחרור והאי עבד שצרח מכנגד פניו לא איירי בשנתייאש ולא חשבינן ליה

פירוש ארזי הלבנון

מש"כ לצאר דגריהם באופן אחר.

מ. משמע דדוקא אליבא דשמואל דאמר אין צריך גט שחרור הוא דלא יסתה לר"מ אבל למ"ד יאז לחרות וצריך גט שחרור יסתה. וקשה כיון שיאז לחירות ואין גופו קנוי לרבו עוד אמאי יסתה הא לא שייך גביה דרשא דלאסור איסור על נפשו. ועוד קשה דלפי ס"ד דבסתמא מייאש, מאי משני דכ"ע אית להו דשמואל ופירשו החוס' בסמוך דלא איירי בנתייאש, מנא ידע העבד אם נתייאש או לא והרי לעולם אית לן למיחש שמא נתייאש ויהא אסור לשמות. וי"ל דקושיא חדא מתורגמא בחברתה וה"פ דפליגי בדשמואל דלמאן דאית ליה דשמואל דאין צריך גט שחרור הרי מסתמא מתייאש האדון דלמאי ישוב אליו. אבל אי צריך גט שחרור לא מתייאש כלל שהרי לא יהיה רשאי לא בשפחה ולא בצת חורין וע"כ ישוב לאדונו. ומשני דכ"ע אית להו דשמואל ומכל מקום ס"ל לר' יוסי דלא מתייאש מסתמא משום דסוף סוף מיהדר הדר ואע"ג דאינו צריך גט שחרור. ור"מ סבר ג"כ דמסתמא לא מתייאש אלא קסבר דניחא ליה לאדון שלא יסתה כי היכי דלהוי ליה זערא (עפ"י מרומי שדה). וע"ע צ"ר.

מא. ע"י מלכה איתן.

ליה ואיכא הרעת אחרים ונ"ע וע"י קר"א (קה"י בגלה"ס שו).

א. ואע"ג דנדרים נמי חיילי ע"ד מצוה כדאיתא בנדרים י"ז ע"א ועיי"ש צ"ן, זה לא מיקרי חל. על דבר שאין הרשות צידו, דלפילו לכתיילה מצי נדר דקאסר חפלא עליה וכדאיתא התם. אבל נזירות דאסר נפשיה אחפלא וזה אין רשות צידו למיכר נפשיה בדבר שהוא מצוה לעשותו ואפי"ה חייל (שלמי נזיר).

ל. דגריהם צריכין ביאור דאמאי הוצרכו לטעם דנזירות חל על המנות, חיפוק ליה דאיכא קרא יחירא דואמרת אליהם לרבות את העבדים לנזירות וכמ"ש המפרש. אך ביאור הדברים ע"י היטב בזה' ל"ז דאיכא מרי קראי למעט עבדים היינו קרא דלהרע או להטיב דילפינן מיניה דאין חל הנדר כלל ועיקר, וקרא דלאסור איסור דלא ממעט רק דמהני כפיה. ולזה הוה קשיא להו דמאחר דאיכא מרי מיעוטי הנ"ל א"כ מה ראיית דשדית נדרים אדינא דשזועות דאינו חל כלל, ואמאי לא יהא כדן נזירות דחל מיהת צרנות האדון. והעלו דמסתברא דקאי אנזירות דוקא כיון דאשכחן דחל על דבר שאינו צרשותו (על יסוד דברי המרומי שדה ועיי"ש ביאורו. וע"י בקה"י אלגאז סי' רי"ג ד"ה והנה,

הפקד ר"מ סבר לא ישמה סבר דאין האדון מקפיד אם יטער ויתכחש כשאינו אללו כי היכי דניהוי ליה זער ונהדר לגביה שע"י כן ישוב אללו כדי לשמות ציין. ור' יוסי סבר ישמה קסבר אין נוח לו לרבו שימנע מן היין דליכחוש חיליה ולא יהיה כל כך צעל כח וראוי למלאכה כשישוב אללויב:

[דף ס"ג ע"א] נזיר שגילת. תגלחת טהרה: ונודע שהוא טמא, אם טומאה ידועה היא קותר ואם טומאת התהום היא. כלומר שנודע לו שצמקום שעבר הייתה טומאת התהום וצמקום מפרש איזו היא טומאת התהום שאין אחד צעולם מכירה מבי, והכי הילכתא גמירי להבי:

אם עד שלא גילת. נודע לו: בין כך ובין כך קותר. צין צטומאה ידועה צין צטומאה התהום. דכי גמירי טמאת התהום דלא סתרה דוקא כשנודע לו אחר שגילת אלל נודע לו קודם שגילת קותר:

ביצד. דין טומאת התהום: ירד לטבול צמעה. צציל טומאת שרץ מ: ונמצא כזית מן המת קף על פני המערה. ספק אם היה כזית מן המת צמוך המערה צעה שטבל והאהיל, או שמא לא היה שם צעה שטבל טמא דספק טומאה צרשות [היחיד] ספקו טמא מ. ואם נודע לו אפילו אחר שגילת טמא ולא אמרינן אף כי היה כזית מן המת

פירוש ארזי הלבנון

מב. מסכימת פי' הראשונים ולשון הרמב"ם ז"ל משמע דפלוגמיהו דר"מ ור"י כשצרכה צל כפיית רצו ואעפ"כ ס"ל לר"מ דיכול לשמות כי היכי דלא לכחוש. וקשה קצת מאי שנא דאם לא צרכה אסור לשמות אם לא ע"י כפיית רצו וכי צרכה מותר לו לשמות צל דעת רצו (ק"א). וצמאירי פי' טעמא דמילתא שהרי מן הסתם דעת רצו עליו והרי הוא כאלו כפאו דאנן סהדי שאם היה אללו היה כופהו עכ"ד. וז"ל לפי"ז דמירי צאופן שלא היה סיפק ציד האדון לכפותו קודם צברח אם מפני שלא שמע הנדר אם משום סיבה אחרת וק"ל.

מב*. ר"ל שלא שמענו שנודעה טומאה זו לשום אדם צעולם וכן שהיא צמקום המוכיח שלא נראתה לשום אדם (כ"כ המאירי).

מג. פי' הכי הילכתא גמירי לה דאע"פ דנעמא צודא, אינו קותר.

מד. דאי מוטמאת מת מאי איריא קף הא אפילו משוקע טמא דחזקת טמא טמא [כדחמי צסיפא] (חור"ט).

מה. לכאורה לפי מה שפירשו דמספ"ל שמא לא היה שם צעה שטבל, א"כ הו"ל ספק ספיקא דאפילו אח"ל שהיה שם צעה שטבל שמא לא האהיל עליו כלל. ומ"מ מטמאין להו צבה"ג וכדחמנ (טהרת פ"ו מ"ד) כל שאתה יכול להרבות ספקות וספיקי ספיקות צרשות היחיד טמא. וצלא"ה י"ל דלא חשיב ס"ס כיון דאינו מתהפך. ועו"ל כוונת התוס' דאי היה כזית מן המת ודאי צמוך המערה אי מחזקינן ליה צודאי דהאהיל עליו.

מו. לא הצנתי מאיזה טעם הוכרחו לפרש דצספק איירי. דלכאורה לפי שיטתם צהסוגיא שפיר י"ל דמירי צנעמא ודאי רק דלא נודע לו אלל אחר גילות שאזי מפלגינן צין צפה על פני המים דהוי טומאה ידועה וקותר לצין משוקע צקרקה המערה דהו"ל טומאת התהום ואינו קותר. ואפשר מפני שפירשו לקמן צצמוך דהא דנקט צרישא ירד

תוך המערה בשעה שטבל יהא טהור משום טומאת התהום דכיון שאין שום דבר מכסה עליה הוה ליה כטומאה ידועה:

במשוקע בקרקע המערה. אז ודאי מיקרי שפיר טומאת התהום ולכך ירד להקר וליוס אחרון^[ט] שגילת נודע לו אותה טומאה טהור משום דטומאת התהום הוא: ליטהר מטומאת מת. אם ירד ליטהר מטומאת המת ואחר שחזר ומנה ימי נזירותו וגילת נודע לו [ד] כשירד למערה היה כזית מהמת משוקע במערה, טמא: שחזקת טמא טמא. דכי גמירי דטומאת התהום דמת הותר דוקא לאדם שלא היה בחזקת טומאת מת: (שחזקת טמא טמא כלומר) שרגלים לדבר. כלומר שטעם גדול י"ל הואיל והוא בחזקת טומאת מת לא הותרה טומאת התהום אללו^מ. והא דנקיט ברישא ירד לטבול ובסיפא ירד להקר יש ליתן טעם לדבר דרישא רבותא קא משמע לן אף כי ירד לטבול דמסתמא דקדק ועיין היטב שלא תהא טומאה סביביו ונמצא מת כף על פי המערה מ"מ טמא משום ספק טומאה ברה"י וסיפא רבותא קמ"ל אף כי ירד להקר ואין דרכו לדקדק ולדקדק סביביו מ"מ כי משוקע בקרקע המערה טהור משום דהוי טומאת התהום:

במחזורת לו. אבל בטומאת התהום שאינה מחזורת ולא הכיר בה אחד בקוף העולם אז אינו סותר:

רבי שמעון בן לקיש אמר כי דרך. גבי עושה פסח כתיב איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה לכם ומדממן טמא לנפש לדרך נאמר כי דרך וגמירין נזיר מעושה

פירוש ארזי הלבנון

טומאה מגולה לטומאת התהום, וכיון דחידוש הוא מסתבר לומר שלא נתחדשה הלכה לנזיר ועושה פסח בטומאת התהום אלא לאדם שלא היה בחזקת טומאת מת ולא משום חזקה אחת עלה דאין מחזיקין מטומאה לטומאה כל שנטהר מטומאתו הראשונה.

ועי' בשערי יושר שער החזקות פרק כ' וכ"א שהעלה דאין טמא מטטהר אם יש עליו טומאה אחרת, אשר עפ"י איכא לפרש דאע"ג דאין מחזיקין מאיסור לאיסור אעפ"כ שפיר אחינן עלה מדין חזקה היינו דמספקא לן שמה נטמא קודם טבילה ותעבז טומאתו זו את טהרת טבילתו וממילא הוא נשאר בחזקתו כמקודם דהיינו בטומאתו הראשונה. ועי"ש בארוך.

צינים

[טו]. דפוי"נ אימא "ולמים אחר שגילת". ובקה"י צלהש"ס שלו גרים וליוס אחרון אחר שגילת.

פסח. אבל בפרק כיצד לולין (פסחים דף פא: ושם) לא קאמר הש"ס הכי והכי איתא התם במחזורת לו אשכחנא נזיר עושה פסח מנלן דכתיב או בדרך רחוקה כי דרך כו' משמע התם דלא פליגי ולא גמירי נזיר מעושה [פסח]:

א"ל למ"ד במחזורת לו כי מכירה אחד בסוף העולם מאי הוי. ובפ' כיצד לולין (ג"ו ס) לא קאמר הכי דקאמר למ"ד כי דרך נימא עד ידידי זה כולי עלמא כי דרך [יט]:

לנזיר ועושה פסח טהור. ומיירי בטומאת התהום כדפריש (י) בסמוך:

ובמאי שנה תרומה מנזיר ועושה פסח. בפרק כיצד לולין (גס זה ס) ליחא האי פירכא דסוגיא דהתם לית לה דגמירי אהדימי (אלא טומאת התהום גמירי):

במאן חנא א"ר יוחנן ר"א היא דאמר חגלחת מעכבת. מלשחות ציין דלרבנן דאמרי דחגלחת אינה מעכבת א"כ אחר שנזרק הדם אין [עלין] עוד תורת נזיר (וכן) [וכך לי] שנודע לו עד שלא גילח כמו* [מ]שגילח. ותימה* דבפ' כיצד לולין (גס זה ס) אמר מר בר רב אשי טומאת התהום מרצה אפילו נודע לו קודם זריקה, והשחא [י] [אין] אליצא דר"א אפילו לאחר זריקה קודם גילוח ואי אליצא דרבנן הא קודם זריקה לרבנן מעכבת כקודם גילוח לר"א דהכא משמע דדבר המעכב קודם לנ"ע. י"ל דלגבי עושה פסח מיירי שאין טעון גילוח ואחיה צין לרבנן צין לר"א דכיון שנשחט הפסח^מ א"כ הוי הדם עומד ליזרק

פירוש ארזי הלבנון

מז. פי' דכמו דלית לה לסוגיא דהתם דגמירי נזיר ועושה פסח מהדדי הוא הדין דלית לן למילף תרומה מינייהו. אי נמי משום דהו"ל ב' כתובים הנצלים כאחד (שלמי נזיר, פס דרך). אבל סוגיא דהכא

הא ס"ל דגמירי נזיר ועושה פסח מהדדי וא"כ ה"ה דהו"ל למילף תרומה מינייהו. ונ"צ דבשלמא נזיר ועושה פסח שפיר גמירי אהדידי כיון דבתרייהו שייך קודם זריקה ולאחר זריקה (או לאחר גילוח) אבל בתרומה דלא שייך חילוק זה א"כ ליכא למילף מינייהו. וי"ל דהשחא דיליף מקרא ס"ד דבכל גוונא טהור הוא, וה"ה דהוי מצי למיפרכי מאי שנא נודע לו לאחר שגילח או קודם שגילח, וכ"כ בפ' הרא"ש (עפ"י קר"ה).

מח. מלשון התוס' משמע דנשחטה גרידא כבר נשחט הדם עומד לזרוק. וקשה ע"ז מכמה

צינונים

[טז]. והיא מן הסוגיות החלוקות, כנ"ל (הג' ר') בללל אשכנזי ו"ל ובר"י כח"י. וכ"כ התוס' בפסחים פ"א ע"ב. [יז]. והשחא אליצא דמאן קאמר ליה אי כו' כנדל"ל וכ"ה במור"פ.

וכל העומד לזרק כזרוק דמי ולכך אין סותר כיון שנשחט, אבל תגלחת מזה באפי נפשה היא. ועוד י"ל דהא דאמרין התם טומאת התהום מראה היינו ע"י ריחו הציץ ולכך מראה אף קודם זריקה אבל על התגלחת לא שייך ריח ציץ:

בצי רב [חמא נטמא תוך מלאת. בטומאה ידועה] או בטומאת התהום ונדע לו לאחר מלאת קודם גילוח לר"א מהו בחר טומאה אזלין וסותר שלשים או בחר ידיעה אזלין וסותר שבעה:

פירוש ארזי הלבנון

שמכשירין האימורין למוצא והבשר לכהנים ולזעלים. כו' ולכן בכל קרבנות הוא גם קבלת הדם עיקר מזד עצמה מאחר דגם הקבלה היא מהעבודות המעכבות ואין להחשיבה להתחלה והזריקה וממילא אין להחשיב בהשחיטה לבד קודם קבלה שעומד לזרוק כיון שמעשה הזריקה הוא רק אחר הקבלה. אבל בפסח שכל העבודות הוא רק להכשיר לאכילה לא שייך להחשיב למכשירין אלא השחיטה והזריקה שהשחיטה היא ודאי מכשרת אף בקדשים ובפסח שהרי סילקה הרבה איסורין מהאכילה, והזריקה הא הכשירה ממש לאכילה. אבל הקבלה לא חידשה עדין כלום בהכשר הפסח לאכילה אלא שעשה להכשיר הזריקה משום שרק מהדס שנתקבל בכלי שרת ונכהן הוכשר לזריקה. נמצא שהקבלה הוא כמו חלק ממעשה הזריקה בקרבן פסח ולכן נחשב עומד להזרוק חיקף בהשחיטה כיון שאחר השחיטה מתחלת מעשה הכשר הזריקה. עכ"ד בקיצור קצת. ובזה מהך טעמא גופיה כיון שנשחט היה הדם עומד לזרוק אחי שפיר נמי גבי נזיר אליצא דרבנן דס"ל דתגלחת לא מעכבת, וכ"כ התוס' בפסחים (פ"א ע"ב), אלא ניחא להו הכא לאוקמי מילתא דמר בר רב אשי סתמא לכו"ע בין לרבנן בין לר"א ובעושה פסח (ב"מ. ועי' בב"ר ועי' ש"ס בדבריהם מש"כ לישב קושיית הא"מ). וכ"פ הקר"א דלרבנן אחי שפיר נמי גבי נזיר.

ואמנם ראיתי בחידושי הגר"א שעל גליון המשניות דפי' דאף לרבנן נמי לא אחיא אלא גבי פסח אבל בנזיר שהזריקה מתירתו בין צריך שזרק

צינים

[יח]. וכן אמרו להדיא בירושלמי עלה דמתניתין דלרבנן אין טומאת התהום מראה אלא עד שזרק הדם דוקא. [יט]. י"ל רמי בר חמא (מפרשים). ונראה דא"ל להגיה רק להוסיף סימן ראשי מיטת נחיצת ר"ב והוא ר"ת רמי בר.

[דף ס"ג ע"ב] **אמר** רבא ת"ש עד שלא גילח צין כך וצין כך סותר היכי דמי אי דאיתידע ליה חוך מלאת נריכא למימר דסותר. ז"ע מאי קאמר הא אינטריך לאשמועינן דיש טומאת התהום שסותר כגון שנודע לו עד שלא גילח. ונראה לפרש דמיתורא דמתני' דייק דמדיוקא דרישא נפקא מדקתני נודע משגלח"י:

ועדיין תצעי לך. הש"ס הולך ומפרש הך פשיטותא דרבא דרך קשיא ומירון ואף צעיא דרמי בר חמא הולך ומפרש הטעם באורך:

ועדיין תצעי לך כולהו סותר או ז' סותר. ומה היה פשיטותא דרבא. ומשיב למאן אי לרבנן פשיטא דכולהו סותר כדאמר לעיל בפרק ג' (דף טו.) דאף נטמא אחר מלאת סותר [שלשים] מדרבנן ואי ר"א הא אמר כל אחר מלאת ז' סותר:

הני מילי. דקאמר ר"א אחר מלאת ז' סותר כי נטמא אחר מלאת, והא דקא מיבעיא ליה תוך מלאת הוא. או דילמא שאני הכא ידיעה לאחר מלאת הוא והוי כמו נטמא אחר מלאת. והיינו צעיא דרמי בר חמא"י. ופשיט ליה מינייה ממתני' גופה דאוקמינן כר"א וקתני אם עד שלא גילח נודע לו צין כך וצין כך סותר ולא מפליג צין נטמא קודם מלאת לנטמא לאחר מלאת וצנטמא אחר מלאת פשיטא לך דאינו סותר כ"א ז' לר"א והכי נמי כי נטמא לפני מלאת (ד) אינו סותר כי אם ז':

לתרומה טמא. כיון שהוא מוטל לרחצה של דרך אי אפשר לו לעבור כי אם דרך עליו ויאהיל: לנזיר ועושה פסח טהור. דהוי טומאת התהום: בד"א לתרומה טמא: שאין לו מקום לעבור. אם לא דרך אותו מקום שהמת נמצא. אבל יש לו דרך לעבור טהור אף לתרומה: בד"א [ד] לתרומה טמא: שנמצא שלם, אבל משובר ומפורק אפילו אין לו מקום לעבור טהור דשמא צין פרקין עברו ולא עבר דרך ישר אלא דרך מעוקס

פירוש ארזי הלבנון

גה. וה"ה דהוי מצי למיבעי אליבא דרבנן אי בחר טומאה אזלינן וסותר מן התורה ומביא קרבנות טומאה כדין נזיר טמא או בחר ידיעה אזלינן ולא סותר אלא מדרבנן. אלא משום דאוקי מתניתין דאם עד שלא גילח כר' אליעזר ומיבעיא ליה פירושא דמתניתין, פשיט ליה אליבא דר"א (פירוש הרא"ש). וכמו כן היה יכול לשאול אליבא דרבנן בגזירות מאה אי אזלינן בחר טומאה וסותר הכל או דאזלינן בחר ידיעה וסותר שלשים (ראשונים). וכמו כן היה יכול לשאול לרבנן בסתם נזירות אם נודע לו ביום ל"ז דאי אזלינן בחר ידיעה סותר ז'. כן נ"ל.

גו. בגמ' גרסי' חיישינן שמא צין פרקין עבר. וכתב המחירי ובהרבה מקומות מצינו לשון חששא לקולא. ועי' רש"ש.

טומאת התהום נודע לו אחר שגילח דאזי אזלינן בחר ידיעה ואינו סותר אבל צטומאה ידועה ואי נמי צטומאת התהום נודע לו קודם שגילח הרי זה סותר. ועי' צפי' הרא"ש (נדפס צע"צ) שכבר נתקשה בזה וחילק צין נודע לאחר שהביא קרבנו דאזי אזלינן בחר טומאה להצריכו קרבנות אחרים, לצין נודע לו קודם שהקריב קרבנו דלענין שלא יסתור אלא ז' שפיר אזלינן בחר ידיעה. ולפי"ז נמצא דכל החילוק צין טומאה ידועה לטומאת התהום אינו אלא לענין הקרבנות אם עלו לו או לא עלו אצל לענין סתירה שניהם שוים (מפרשים. ועי' קר"א ונח"א סי' קל"ט סק"ב ובסמ"ל מה"ד).

גז. עי' הע' שלפניו.

גד. דמשמע הא עד שלא גילח סותר.

והיחל ליה ספק טומאה צרה"ר דספקו טהור. אבל אם נמצא בקצר ועצר דרך עלי אפי' משובר ומפורק טמא שהקצר מנפרו ליטמא צאהל כדדרשינן (לעיל דף נג:) או בקצר לרבות קצר סתום שהעובר אף כנגד הריקן שבקצר מטמא צאהל כדפרישית לעיל (שם ד"ה חרצ):

במה דברים אמורים. דחיישינן שמא צין פרקין עבר וטהור: במהלך על רגליו. שאפשר שלא יגע ושלא יסיט ושלא יאהיל: אבל טעון משאו או רכוב על גבי בהמה אינו יכול להלך כל כך זקוף שלא יטה עצמו לצדידן וטמא דאין זו ספק טומאה צרה"ר אלא ודאי יטמא דהאהיל:

במה דברים אמורים. [דלע"ג] דאין לו מקום לעבור דטהור: בטומאת התהום, אבל בטומאה ידועה שלשתן [טמאים]. תרומה ונזיר ועושה פסח. ומפרש ואזיל מאי ניהו טומאה ידועה דמכיר זה א' בסוף העולם: באפילה ובנזיקי הסלעים. אבל אינו מכוסה:

צפה אינו מטמא לענין שרץ דחניא ספק טומאה צפה צין בכלים. שיש מים בכלי ושרץ נף על פני המים ספק נגע בכלי" ספק לא נגע. או בקרקע צמים שעל גבי קרקע [טהורה]. ר"ש אומר בכלי טמא בקרקע טהור:

[דף ס"ד ע"א]

ודאי [נגע] טמא בכל מקום שהוא שורץ: ספק [נגע] [מגעו]. דוקא על הארץ טמא אם היא טומאה צרה"ר אבל צפה שאינה קצועה* לא. (דמספקא) [ומספקא] לן אי דוקא על פני המים מטהרינן או הוא הדין צפה צאיר שזורקה אדם צאיר מטהרינן ממעוטא דעל הארץ^{יב}.

בתיב [כ] אף מעיין וצור מקוה מים יהיה טהור^{יג} וכתב יטמאם (עד הערב) הא כיצד בכלים טמא. דדוקא דומיא דמעיינן וצור שהם מים שעל גבי קרקע:

פירוש ארזי הלבנון

גו. הב"ר הגיה דל"ל ספק נגע צרע. ונראה כוונתו דאין לפרש דהספק הוא לגבי הכלי עצמו אם נגע בו השרץ אם לאו דהא ודאי טהור אף בלא דינא דלפה, משום שאין בו דעת לישאל. גח. ולכאורה קשה דמאי מספקא להו הא בסמוך הדיא הש"ס צרימא דקמני זה להדיא דהמורקין ספיקן טהור. [ועי' צר"ש שם דפי' דמיירי בנזרקין

באחר]. ונראה לומר דהתוס' לשיטתם אזלי דמפרשי דאירי צאדם העומד צמים, וכמו שפירשו צרישא כל הנטילין והנגררין עיי"ש. והוא אמינא כיון דאדם זרקן ומכוחו נחו על המים הוא כאלו מונחין, דומיא דהנטילין והנגררין, להכי קמני ספיקן טהור דמשבינן להו צפין על פני המים כמו שהן עכשיו (ידי דוד צשטי לשון מעט וכ"כ הב"ר בקי"ור).

ב"ה הניטלין. אדם עומד במים וחצרו היה משלשלאי שרץ [ספק] נגע צו האדם * העומד במים. או הנגררין, שהיה חצרו גורר שרץ על פני המים ספק נגע, ספקו טמא: מפני שהם כמוחמין. כיון [שיד] אדם תופס צס * אין כאן דין טומאה לפה:

והמאדיל על פני הטומאה. כגון אדם ההולך במים סב ונמלא כזית מת קצוה במים ספק עבר הטוהר עליו והאחיל על המת דבשרך כי האי גזונא טוהר או במת לטומאת מגע סד כך לי [טהרה] לפה וטומאה קצוה כמו טומאה האפה וטהרה קצוה, מ"מ צאהל לא מטהרין: [וככל] דבר שהוא מטמא למעלה כלמטה לאחיותיו זו וזה שמטמא צהיטט וכן עליונו של זו וזה (מלמעלה) כלמטה ממשכו ואם זו וזה עוזרים במים וכלי אללס ספק הסיטו אין לנו ליטהר משום טומאה לפה אלא במגע דוקא דומיא דשרץ וכן אם מדרקות שם וזו עובר [עליהם] ספק דרס אין לטהר משום טומאה לפה:

בעי רמי צר חמא מת צכלי וכלי קף על פני המים מהו צתר כלי אזלין. והא נח או דילמא צתר מיא אזלין והא לא נח סד. מת ע"ג שרץ מהו כיון דהאי טומאת ערב והאי

פירוש ארזי הלבנון

ג. דמשמע הנוגע בשרץ שעל פני מי מעין וצור ומקוה יהיה טוהר (פי' הראש).

ס. דמשמע בכל מקום (סס).

סא. צכ"ת הגיה ד"ל מטלטל, וכ"ה צחור"פ. אמנם לפי גירסת הגר"א דגרים בגמ' כל הנתלין אחי שפיר חיבת משלשל צבחוס'. ולשתי הנוסחאות צריך להבין מה הפרש בין הנגררין לניטלין או לניחלין. יש לומר דנגררין היינו שמטלטלן ע"י דבר אחר כגון חבל או חוט וכדו' אבל הניטלין היינו דמטלטלן בידו ממש. ולנוסחת הגר"א ההפרש בין ניחלין ונגררין הוא דנגררין חנועתן היו מכח האדם הגוררן. משא"כ הניחלין אין חנועתם צא מכח האדם המשלשל אלא מכח כובדן בלבד ולא חשיב כ"כ חפיקת יד אדם בהן.

סב. מש"כ כגון אדם ההולך במים, היינו לפירושם דס"ל לעיל ד"ל דבעין לפה ע"פ המים דוקא ולא צאיר. ומה שלא צאיר צאדס השט ע"פ המים הוא מטעם שצחצחי צפירש"י דס"ל דצכה"ג אינו מטמא צאהל דהוא כספינה השט ע"פ המים דאיחא צאהלות פ"ח מ"ה דאינו מציא את הטומאה. אך צהולך כיון שעומד על רגליו ונוגע בצרך לא דמי לטלית המנופפת כדאיחא צחוס' לעיל (דף כ"ה ע"א) ומ"מ חשיב ליה כטהרה לפה אולי

בדרך הילוכו האחיל על המת (צרי).

סג. וכ"כ לעיל צריש שמעתין דספק מגע מת שרץ ע"פ המים טוהר. וכ"ד המפרש צסמון. אבל

מדברי הרמב"ם צפירושו יותר מחצרים נראה דגבי מת ליחא להאי דינא, וכן צסמון צהאיצניא דמת צכלי לא העתיק הוא צחיצרו אלא שרץ צכלי ע"ש (שלמי מיר, ועי' קר"א).

סד. ובצבת (דף ה' ע"ב) איחא כה"ג צענין אחר צעי רצא אגוז צכלי וכלי קף ע"ג מים צתר

אגוז אזלין והא ניחא או דילמא צתר כלי אזלין והא לא ניחא דנייד. ולכאורה הוא צהיפך ממאי דאמרינן הכא דאי צתר כלי אזלין הו"ל כמוח.

ולא עוד אלא גם לדינא חלוקין הן דשס פסק הר"ם דלא היו הנחה וס"ל דצתר כלי אזלין משום דסלקא צחיקו כדכחצ הר"מ שס ואילו הכא פסק כחצ"ל

צתר כלי אזלין ולא מיקרי לפה. אך כי דייקנין צה משכחת טעמא דצדקו יחדו דלא ראי זה כראי

זה דשס צעין הנחה ע"ג דבר שלא יהיה נדה ונעה ואם נותן על האדם כשהוא מהלך לא מיקרי

הנחה כדאיחא צחוס' שס ולהכי צעי אם צתר כלי אזלין דנייד ע"ג המים או צתר אגוז אזלין

דאיחא מינח ניחא רק דאזיל מחמת הכלי דמיא קא ממטו ליה. אבל הכא הוא ענין אחר דלא אכפת לן

צהנחה ע"ג דבר המטלטל דהא הניטלין והנגררין ספקו טמא דהו"ל כמוחמין, רק צצפה צאיר או

טומאת ו' כמי דמחמת בכלי דמיא או דילמא כיון דהאי טומאה והאי טומאה [טומאה] סמיכתא היא. ואח"ל כמאן דמחמת בכלי ודאי דמיא, שרץ ע"ג נבילה ונבילה נפה על פני המים מהו כיון דתרווייהו טומאת ערב טומאה סמיכתא היא כחדא טומאה עבה ולא חשיב כמונחת או דילמא האי כזית והאי כעדשה. שרץ על גבי שרץ מהו הני ודאי חד שיעורא הוא או דילמא כיון דמפסקי מהדדי לא. אם חימני לומר כיון דמפסקי לא, [שרץ על גבי] נבילה שנימוחה מי הוי הך נבילה שנימוחה כי משקה והוי שרץ שעל גבה טומאה נפה על פני המים או דילמא אוכלין הוא. ואח"ל כי אוכלין הויין לה ואינן חשודים משקה וה"ל [שרץ שעל גביו] כמי שאינו קף על פני המים (והא שרץ על גביו) הואיל כשהנבילה שנימוחה [ה]נפה על פני המים [שיעורו] כזית והאי כעדשה^ה כמאן דמנח דמי, שרץ ע"ג שכבת זרע מהו מי הויא לה כי משקה. ואח"ל כיון דמחמקת מגופיה לא חשיב משקה אלא כי אוכלין יש לדנו. שרץ ע"ג מי חטאת, שהיה שם אפר ומים וע"י האפר הוא עב. ומי חטאת דנקיט לומר ר"י דהוא הדין דמזי למנקט אפר ומים בעלמא אי חשיב משקה אי לא אלא לרבותא נקט דאע"ג דאיכא למימר כיון דהאי טומאה והאי טומאה^ה הויא ליה כי טומאה סמיכתא: [ומי חטאת] נפה על פני המים [מהו] (מ"מ). כיון דהני מי חטאת הוו להו [שם] משקה עליהן (והואיל) [והו"ל] כי נפה על פני המים:

[דף ס"ד ע"ב] **נזיר** ועושה פסח שהלכו צקצר התהום בשביעי שלהן טהורים מאי טעמא לא אלימא טומאת התהום למיסתת מתיב רבא ירד ליטער מטומאת מת טמא שחזקת טמא טמא. אלמא היכא דאתחזק בטומאתו לא מטהרינן בטומאת התהום:

אמר ליה מודינא לך בנזיר דמחוסר תגלחת. פי' תגלחת טומאה ומתני' איירי היכא* דמחוסר תגלחת שהרי אף טבילה הוא מחוסר שהרי הוא ירד לטבול וכ"ש תגלחת שאחריה. ורב המנונא מיירי בשביעי אחר שגילח דנהי דמחוסר הערב שמש צהאי לא קרינן ליה בחזקת טמא כדמפרש ואזיל: א"ל אף אנא מודינא לך בנזיר^[כא] ועושה פסח דלא מחוסר ולא כלום. כלומר (ו)אחר שטבול ואחר שגילח: אמר ליה אביי והא מחוסר הערב שמש א"ל שמשא ממילא ערבא ואף אביי הדר ציה. והודה דשימשא ממילא ערבא ולא חשיב חסרון:

פירוש ארזי הלבנון

ע"פ המים ספקו טהור ומיביעא ליה הכא אי הוה אפילו אי הוה חד שיעורא מ"מ כיון דאוכלא הכלי הפסק או לא. (ב"ר. וכו"כ בסד"ט דף רנ"ה וע"ש) הוא ומפסקי מהדדי כמאן דמנחת בכלי דמי (עפ"י שלמי נזיר).

סה. לריוחא דמילתא כתבו כן, דהא בלאו הכי נמי סה. שהרי גם מי חטאת מטמאין.

ציונים

[כא]. ולפנינו נגמ' ליחא חיבת "בנזיר" וע"י צפ"י הרא"ש.

דתניא יום מלאת תבא חוך מלאת לא תבא. האי יום מלאת לאו דוקאסי אלא כלומר חזרה וילדה [אף ציוס פ"א תבא צ' קרבנות: חוך מלאת. שחורה וילדה שנית חוך ימי לידה ראשונה לא תבא רק קרבן א': יכול לא תבא על לידה שלפני מלאת אבל תבא על לידה של אחר מלאת]. כגון שילדה בשניה ציוס ס"ד ללידה ראשונה וחזרה וילדה ציוס ס"ד ללידה שניה שהיא חוך מלאת של לידה שניה ולאחר מלאת של לידה ראשונה ת"ל [ובמלאת ימי טהרה] ציוס מלאת [תבא חוך מלאת לא תבא]. דכל חוך מלאת צין ללידה ראשונה* צין* ללידה* שניה הנפטרת בקרבן של ראשונה אינה מביאה אלא קרבן אחד: ואמר רב כהנא היינו טעמא דמחסר קרבן. כלומר משום הכי מיפטר בקרבן אחד לפי שמחוסרת קרבן של לידה ולא ינא עליה שעה שראויה להביא קרבן של לידה ראשונה דככל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא עד מלאת ימי טהרה והואיל וילדה שנית לא תוכל להביא קרבן של ראשונה עד מלאת לידה שניה והואיל ולא הספיקה למלאות לידה שניה עד שילדה שלישית (ו) לכך דין הוא שמיפטר היא בקרבן אחד:

התם נמי מחוסר הערב שמש. כמו והיון זה החס בלידה שלאחר מלאת אמאי תבא קרבן ללידה שניה הא מחסר הערב שמש כלומר מי לא עסקין באשה שלא טבלה לסוף שזעיים כל עיקר הרי אף לאחר שמונים אינה ראויה להביא קרבן לידה ראשונה ואפ"ה מביאה קרבן על לידה שלאחר מלאת:

אמר רבי שימשא ממילא ערבא. כלומר לא מיבעיא חסרון הטבילה שאינו חשוב חסרון שהרי מקוה לפניו וצידו ליטבולא אלא אף הערב שמש שאינו צידו לא קחשיב חסרון דשימשא ממילא ערבא. ואית דמפרשיהם האי דמיחסר הערב שמש מטיבילה דרבנן בסוף

פירוש ארזי הלבנון

סו. דכל שכן לאחר מלאת מביאה קרבן לצד מקרבן הראשון (פיר"פ).
סח. מבואר בדבריהם דחסרון טבילה בלבד לא חשוב חסרון, ולפי"ז ביאר הגרעק"א במתני' החילוק צין ירד לטבול מטומאת שרץ לצין ירד לטבול מטומאת מת. דבשרץ דאינו מחוסר אלא טבילה לא מיקרי חוקת טמא כיון דצידו לטבול, משא"כ בטומאת מת החס מחוסר מעשה התגלות ולפיכך מיקרי חוקת טומאה. ומידש לפי"ז נפ"מ לדינא צירד לטבול מטומאת מת של רובע קב ענמות וכן רביעית דס כיון דא"צ גילוח לא מיקרי חוקת טומאה.

אכל החו"א (ס') קל"ט סק"ט) כתב דאין דברי התוס' דהכא אמורים רק לענין יולדת אחר מלאת ולא כגי לה בחד קרבן דכיון דמלאו ימי טהרה יכולה לטבול ולהביא קרבן מיקרי ינאה לחיוב קרבן ולידה שניה היא ענין מחדש ולא המשכת לידה ראשונה. אבל לענין טומאת התהום כיון שאין אנו צריכין לצוא עליו צטעס טומאה השניה לחדש עליו טומאה חדשה אלא עדיין טומאה ישנה עליו דכיון דנגע קודם שנטהר צמת הטבילה שאח"כ לאו טבילה היא [וגי] בזה לא נאמרה הלכה לטהר טומאת התהום ולא דמי להע"ש, עכ"ל.

סב. וכ"פ המפרש כאן.

ציונים

[כב]. גמ' אבל תבא על לידה שלאחר מלאת ומיפטר משתיין. מש"כ 'ומיפטר משתיין' אינו מובן, ועי' צ"ר. [כג]. מה דפשיטא ליה דלא מהי טבילה בכה"ג ע"ע מה שהבאנו לעיל הע' מו* סה.

[פ"א] כדאמר צפרק חומר בקודש (תגיגה דף כ"א). ולא נהירא חדא דמדאורייתא (אמרינן) [אייירינן], וחזי דהא לא צעי הערב שמש דקמני התם דמחוסר כיפורים נריך טבילה לקודש והתם דייק טבילה אין הערב שמש לא אמילי אחרינא:

בתחלה. שלא נודע לו כי קבור שם צבר:

בדרבו. גמ' מפרש אמאי נקטיה:

בנפילי. נהי^[יד] דקבר הידוע אמרינן צפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מו:) אסור לפנותו התם הוא דוקא בשנודע לו [כי] לדעת (ש) נשאר קבור שם אבל בנמצא אמרינן התם מותר ליטלו מאחר שלא נודע הקבר לצני אדם נכון לומר כי לאקראי נקבר שם ע"א:

תפוסתו. מפרש גמ':

מצא שלשה אם יש בין זה לזה מד' אמות ועד שמונה ה"ז שכונת קברות. כלומר דאיגלאי מילתא כיון דמשכחא תלמא כי בית הקברות היה שם ולכך אסור ליטול ולפנותו גם נריך לבדוק הימנו ולהלן עשרים אמה כי בודאי שצית הקברות היה שם ורגילים היו לקבור צמערות כדאמר' בשלהי המוכר פירות והתם מפורש להך לישנא דהאי חנא קבר דתוכה של מערה ד' אמות על שמונה כר"ש דצרייתא והך שלשה לאו תוך ארבע אמות אשכחינהו כדמוכח התם דרוחב הכוך אמה וצין כוך לכוך אמה, וחזי אמה מקום פנוי סמוך לכותל המערה לשני כתלים הרי תוך ד' אמות שני כוכין, ודקאמר מארבע עד שמונה הכי קאמר השלשה מונחין כפי סדר הראוי לקבור שלשה מתים צמערה שרצה ד' אמות וארכה שמונה אמות [שנים] מהן לרחצה [ב] שני כוכין והשלישי לא יהיה מרוחק יותר מן אמה וחזי ע"ב שכן (ה) משפט המערה שרצה ארבעה וארכה שמונה ע"כ

פירוש ארזי הלבנון

ע. דהכי משמע לישנא דתחילה כלומר עכשיו תחילת ידיעתו. ולפי"ז הא דממעט גמ' לקמן מנא פרט למנא ה"ה דהוי מנא ממעט ליה מחיבת תחילה דהיינו גמי פרט למנא (ב"מ).

עא. מתחילת דבריהם שכתבו "דוקא בשנודע לו כי לדעת נשאר קבור שם" [ובהג' ר' צלאל אשכנזי גרים כי לדעת שיסאר נקבר שם] משמע דאם ידע שיש שם קבר אך לא ידוע אם לשם קבורה או לאקראי לא מיקרי קבר הידוע. וכן מסקי התוס' צ"ב דף ק"ב ע"א וכ"פ הר"ש

צינים

[כד]. תיבת נהי נמחק ונ"ל "והא" (ב"ר).

תריך ר"ת ודלא כפי' רש"ס שפירש תוך הארבע אמות שלשה כוכין דהא ליתא כדפרישית:
מארבע אמות עד שמונה. ל"ג כהלין מטה וקוצרין דגבי חצר הקצר הוא דמייתי
בפרק המוכר פירות ע:

[דף ס"ה ע"א] בודק הימנו ולהלן כ' אמה. בפרק המוכר פירות (נ"ז דף קב) פריך
עשרים ותרתיין הויין לשתי מערות ששה עשר, וחצר הקצר אמריין
התם לר"ש ורצנן שש אמה. ומשני בנפלים, שרגילות הוא כשאחת מן המערות גדולות [כ"ה] השניה
של נפלים ולכן בשנית סגי בארבע על שש. ואיכא דמוקי התם למתני' (דהתם ומתני')
דהכא כרצנן לאמרי תוכה של מערה ארבע על שש ופריך תמני סרי הויין, ומשני [כגון]
שדק מערה ראשונה באלכסון ע"ה ולחפש ולבדוק היטב ומה שהוא מחקקס עולה לשתי
אמות ע"י:

פירוש ארזי הלבנון

דהנך ג' מתים מיירי דוקא ככה"ג דליירו חזי ל"ע
כמש"כ בזה' שאח"ז עיי"ס.
ע. לכאורה נריך להבין, הלא גם אם מלא ג' מתים
קצורים זה לצד זה בשורה אחת הרי זה כסדר
הראוי לקבור במערה שארכה ח' ורחבה ד' שהרי
יש לומר דלמלא אורך המערה הוא זה. וגם אפשר
שיהיו קצורים שנים לארכה ואחד לרחבה [כ"ו]. או
אפשר שיהיו שנים לרחבה והשלישי מרוחק מהם
ה' אמות וכגון שנקבר בכך הרחוק יותר שבאורך
המערה. ומהו זה הליור דנקטו התוס' דוקא באופן
זה דשנים קצורים לרוחב המערה והג' קבור באמה
הסמוכה להם באורך. ומדברי התוס' ב"ב (ק"ב
ע"א) משמע דמפרשי דהך "מד" אמות" דקמי
מיירי משיעור המרחק בין מת הראשון לשלישי
ולכן הוכרחו לפרש ככה"ג אבל מדברי התוס' כאן
דפירשו ד"מד" אמות" קאי אשיעור המערה קשה.
וגם לדברי התוס' שם יש לדקדק אלישנא דתנא
גופיה אמאי נקט דוקא כבי האי גוונא. [ובשלמא
מה דלא נקט באופן דנמצאו שלשמן קצורין בשורה
אחת יש לומר דאי"כ לא הוה מייתי ליה בודק
הימנו ולהלן כ' אמה דכיון דנמצאו ג' זה לצד
זה א"כ הו' ודאי מכותל אורך המערה ונמצא

דממת הראשון עד מחילת המערה לא יהיה יותר
מה' אמות ומחלה לרבנן או ז' אמות ומחלה
לר"ש שהרי לעולם מרחיקין את המת חצי אמה
מכותל המערה ומו לא משכחת לה כ' אמה].
אבל מה שפירשו שהשלישי לא יהא רחוק יותר
מאמה זה נריך ביאור. ואולי י"ל לדעת התוס'
שכן היה דרכם וסדר קבורתם לעולם שבמחילה
היו קוצרין ב' מתים ברוחב המערה ורק אח"כ היו
קוצרים באורכה בסמוך למתים שכבר נקברו ברוחב
המערה. ולפי"ז מתיישב כל הנך דיקדוקי דלעיל.
יש בזה נפ"מ רבה להלכה וז"ע.
עד. אבל במשנה שצירושלמי גרים לה ופריך עליה
בגמ' שם תמן תנינן ועושה חצר ע"פ המערה
שש על שש כמלא המיטה [וקוצריה] והכא הוא
אמר הכין. בתמיה. היינו דבמתניתין תנן דשיעור
מלא מיטה וקוצריה הו' ד' על ח'. ומשני לה.
עיי"ש ובפי' הרא"ש אהלנות פט"ז מ"ג, ובא"ר
שם.

עה. ופריך דכיון דמזכרת ליה לבדוק באלכסון א"כ
גם מערה שניה שחזק לחצר יבדוק באלכסון
והו' להו אכתי כ"ב אמה. ומשני חדא באלכסונא
הוא דמחייבין ליה אבל לא החמירו כל כך לבדוק

ציונים

[כ"ה]. מד"ל גדולה. [כ"ו]. מיהו לא י"ל כוונת התוס' דכד משכחין ב' קצורים זה לצד זה לעולם יש לנו לחוש דלמלא
רוחב המערה הוא ולבדוק הימנו ולהלן כ' אמה.

מצא א' בסוף כ' צודק הימנו ולהלן עשרים שרגלים לדבר שאילמלי בתחילה מצאו נוטלו ואח תפוסמו. אבל עתה שמצא כבר ג' מחים אף כשמצא אחד יש לחוש לשכונת הקברות ואריך לבדוק עוד* עשרים:

מצא פרט למצוי. פי' ר"י שאם היה ידוע [דלשם קבורה נקבר שם] לא יהא נוטלו"ע כדאמרין בפרק נגמר הדין (פנהדין דף מו:): [נקבר הנמצא מותר לפנותו] קבר הידוע אסור לפנותו. והא דאמרין התם פינהו* מקומו טהור"ט והכא משמע דיש לו תפוסה אמר ר"י דהתם לא בתפוסה איירי דתפוסה היינו לצד הקרקע צעומק אבל התם בטומאה דרבנן איירי דמדרבנן מטמינן (למחך) [חזק] כל הקבר לד' רוחות. אבל רש"ס פירש פרט למצוי דהיינו א' ידוע ושנים בתחילה דבסמוך"ט* וקשיא לשיטתו דא"כ צחוס נקט המוצא דהוא הדין לשלשמן ידועין דיש לו שכונת קברות"פ:

פרמ' להרוג. כדאמרין בסמוך דמת שחסר אין לו תפוסה ואין לו שכונת קברות"פ: מת שחסר אין לו שכונת קברות. קשה להבין למה"פ ושמה הלכה למשה מסיני היא"פ:

פירוש ארזי הלבנון

ביאור ע"ש (צ"ר).

פא. והרוג חסר דמו (הר"ש ז"ל). ואע"ג דמשכחת לה נמי שנהרג ע"י חניקה דלא חסר כלל מ"מ כיון דסתמא דמלתא רוב הרוגים אי אפשר שלא יחסר דמן להכי סתם הרוג אינו כולל אלא שחסר דמו (עפ"י סד"ט ועי"ש בדבריו דף כ"ד). ובתפא"ל כתב דתואר הרוג מונח על ההרוג בחרב וכדומה שגמר ההריגה היה ע"י הרוגת ולא החטוק שגמר המיתה היה מעצמו.

פב. פי' דנשלמא בתפוסה אפשר לומר כיון דכל דיני תפוסה אנו למדים מיעקב אע"ה לכן יש לומר דאין דין תפוסה רק להמת שהוא דומיא דיעקב שהיה שלם ולא למי שהוא חסר, וכמו שהבדיל הכתוב בטומאת כהנים דלמת שחסר אין צו מטמא לו, אבל לענין שכונת קברות שאין זה אלא מטעם חזקה שע"י שנמצא ג' מחים הוחזק השדה לשכונת קברות מה לי אם חסרים אם לא שהלכה למשה מסיני שלא להחזיק טומאה ע"י חסרים (תפא"ל).

פב*. ובפוסקים ראיתי שמי"שנים הטעם כיון דנחסר ממנו נראה דבדרך מקרה נהרג כאן וקברוהו הרוגחים ולכן אין חולין שבת הקברות היה כאן (שם"א). ואפשר [עוד] לומר שהיה דרכם שלא לקבור למת חסר כצ"ח הקברות המיוחד לרבים

גם השניה באלכסון מאחר דבראשונה לא מצא כלום (רש"ס ס).

עו. והך בדיקה אינה בחלל המערה אלא בכותלים דשם הם מקום הכוכים. ושיעור אורך הכוכים הוא ג"כ ד' אמות ואותם צודק באלכסון לאורך המערה כדי שימצא יפה את המחטים שאם זה נמשך לפנים מזה או שא' מן המחטים קצר והאחר ארוך הרי נקל למצוא כולם באלכסון (עפ"י רש"ס צ"צ ס).

עו. החוס' צ"צ שם ד"ה וכגון הקשו דאין החשבון עולה כן דיוקא במרובע שווה ללעות הוא דאמרין כל אמתא צריבע הוי אלכסוניה אמתא ותרי חומשין. ועי' במהרש"א שם ואכ"מ. עח. ולא הוי דומיא דפרט להרוג וליושב דמירי לענין דאין להם תפוסה.

עט. פי' בקבר הנמצא. עט*. ולפי"ז הך דיוקא דמצא פרט למצוי קאי אסיפא דמתני' דקתני מצא שלשה כו'.

פ. וכדאמרין בסמוך לא אמרו שכונת קברות אלא לג' ידועין או לשלשה בתחילה. וכיון דמהני שלשמן שון בין צדועים בין צנמא"ס א"כ אמאי חפס לישנא דהמוצא צדק מיעוטא למעט חד ידוע מצ' נמצאים, הא הכי נמי יכול למעט צכה"ג מצא אחד משנים ידועים. ובחוס' צ"צ כתבו זה צ"ח

גוי הוא. דישראל אין קוצרין אותו בענין זה:

אחד ידוע ושנים הוא מולא עמה בתחילה אין לו שכונת קברות. רשז"ס פי' הלכה למשה מסיני הוא. ור"י פי' טעם בדבר דאין לנו [לומר] שכונת קברות וזית הקברות היה הואיל ונקברו שם ג' מתים כיון דא' נודע תחילה אי איתא דאין דעתו היה לפנותם ולישאר* שם [נקברו] כי היכי דידוע לנו האחד יהיו ידועים לנו אותם שעמו [ולכן] (ו) לא אמרו שכונת קברות אלא או [לשלשה] ידועים או לשלשה תחילה:

בבב שיעור תפוסה פי' ר' אלעזר. הוא ר"א בן פדת שהוא אמורא: גרשל עפר תיחוח וחופר בקרקע בתולה שלש אצבעות. בירושלמי מפרש שמוהל המת יורד בקרקע עד ג' אצבעות פ':

בית יבי כמה שיעור תפוסה פירש ר' אלעזר צרבי גדוק נוטל את הקיסמין. פי' מן הארון של שיש שנכתב פ': ואת הקססות. י"א כמו קחזות אדמה (נ"ב סט.). וזורק את הוודאים. פירוש מה שודאי לן שאינו מן המת: ומגיד את הספיקות. מה שהוא מסופק אם היו מן המת אם לא מניה במקום המונע שלא יטמאו עושי טהרות: והשאר. שהוא ברור לו שהוא מן המת: מצטרפין לרוב צנין. או לרוב מנין: ולרובע. רובע הקב לטמא באהל. ולמלא תרוד רקב: [וי"מ קססות] כמו יין קוסס (נ"ב דף לו): מיני קיהיו ובשמים שמשמין בארון. וקשה דא"כ אין לו רקב דנעשה גלגלין מידי דהוה אנקבר בארון עץ דאף שער העומד ליגזז איבעיא לן פ' כ"ג (לעיל דף נא). אי נעשה גלגלין. עוד מפרש קססות היינו לשון דבר בלוי"ה כמו (ופריו) [ואת פריה] יקוסס (יחזקאל י) אלמא תפוסה לר"א צרבי גדוק אינו זקוק ליעול עפר דאין לו לחפור בקרקע בתולה כי (אסורה) [אס] ודאי המת וספיקו:

הוא דאמר כי האי תנא דתניא כמה שיעור תפוסה פי' ר' יוחנן. לאו היינו ר' יוחנן האמורא אלא רבי יוחנן בן נורי:

פירוש ארזי הלבנון

מפני שחסרנו מהגוף מעיד על חסרנו מהנפש דמזה הטעם אין מיעטא הכהן לאביו חסר (תפא"ס). פ. לאו טעמא קא יהיב לדין תפוסה דהא הך דינא מיעקב אע"ה גמרינן לה וחס ושלום דהתם הוי מוהל יורד מיניה (דאע"ג דעתידי לדיקי דהו עפרא כדכתיב ואל עפר תשוב ההוא שעה אחת קודם תחית המתים). אלא טעמא קא יהיב דלהכי שיערו חכמים שיעור תפוסה דקרא דהו עד ג' אצבעות בעומק קרקע בתולה דהא קרא לא פריש שיעורא אלא מסר הדבר לחכמים ושיערו חכמים בחכמתם דעד שלש אצבעות בעומק קרקע

פד. ר"ל שנכתב אחר שנקב המת ולזה אין נעשה גלגלין כדאיתא בדה (כ"ו ע"ב) לת"ק דר"ש (ב"ר).

פה. פי' זה אפשר להיות גם מבשר המת עצמו (תפא"ס).

[דף ס"ה ע"ב] **אמר** רבא דק [ופנה דק] ומלא גס השני ופנה: בדק ואשכח. ודק עוד ומלא ג'. לא [האי] מפני לגבי ז'. דאיגלאי מילתא שצמתכוון קברוהו כדי (לא) לישאר [שס]: ולא הני תרי מפנה לגבי חד. א"ל שיפנה [ה] שנים ויחזיר[נס] לגבי חד אלל השלישי למקום שהיה צו קבר[נס]. ואית דגרסי הכא ומשוי להו שכונת קברות פי' שהיה צודק משם ולהלן עשרים אמה^פ:

איבא דאמרי כיון שניתן רשות לפנות. שכבר פינה קודם שידע ששלשה הם אף השלישי מפנה למקום שירצה דבאחד לא נתקן שכונת קברות^פ. וקצת קשה אם [לא] הלכה היא, ושמא כל זה מן ההלכה^פ: ולישונינהו שכונת קברות. ומשני אמר ר"ש בן לקיש עילא מלאו וטיהרו כל א"י ואין להחזיק טומאה ולהחמיר:

בדק מכ' אמה ולא מלא מאי. (דלאחד) פי' אם דק לאחד, מן הרוחות [ולא מלא] מי אמרי' כי היכי דלרוח זה לא מלא לא יהא זה זקוק לדק לשאר הרוחות מדברות זו ליבא או לא^פ:

פירוש ארזי הלבנון

ורגלי המת לתוך המערה ואין צריך לדקוק רק מרגלי המת ואילך א"כ פשיטא דאין צריך לדקוק רק מרות אחת. ואי לדברי המפרשים שאין היכר צרגלי המת פשיטא דצריך לדקוק משני הצדדים דהי מיניהו מפקת.

והנה יש לדקדק עוד על לשון המוס' שכתבו דיהא זה זקוק לדקוק לשאר רוחות, דמאי ש"אר רוחות" איכא והלא כיון דדק הימנו ולהלן כ' אמה א"כ לא נשאר רק לדקוק צהרות שכנגדו ואין כאן שאר רוחות רק רוח אחת. ויש ליישב דמיירי באופן דלא ניכר כלל אופן הקצורה ולא ידעינן איזהו כותל הוא אורך המערה ולפיכך צעינן לדקוק כל ד' רוחות וק"ל. ואמנם לכאורה יש לפרש דצריהם באופן אחר אשר לפי' יתיישב גם תמיהת הרא"ש ו"ל, דהנה צ"כ שם פליגי ר"ש ורבנן גבי המקבל מחברו לחפור לו קבר דלרבנן אינו מחויב במקבל לחפור רק ב' מערות משני צדי החצר ור"ש ס"ל דצריך שיפתח ד' מערות מד' רוחות החצר. ועי' בחי"ט למשנתינו שפי' דהא דקתני צודק כ' אמה הוא לשון קצר ולא אחא

פו. היינו דללישנא קמא לא חידש רבא צעינן טהרת המקום כלום, דהמקום צחוקת טומאה אחרי שמלא שם ג' מתים וכל חידושו הוא על מה שאינו צריך לפנות השנים אלל האחד דכיון שכבר פינה אותם צהיתר אין לנו לחייבו לפנות אותם להביאם למקומם הראשון (עפ"י תפא"ס).

ואמנם הב"ר פירש דאין כוונת המוס' דגרסינן ליה צהיתותא דבאמת היו שכונת קברות וצריך לדקוק משם ולהלן כ' אמה, אלל על "ולא הני תרי לגבי חד" קאי וקאמר ומשוי להו שכונת קברות, כלומר שאינו צריך להחזיר הנך תרי קמאי לגבי האי שלישי לשוינהו שכונת קברות. ועי' בסד"ט דף ר"י ע"ב מה שהקשה עליו.

פו. ולא דמי לקבר הידוע דאסור לפנותו, דאין כאן ידיעה ודאית (פי' הרא"ש ו"ל).

פח. לא ידעתי לפי' מאי פריך ולשונינהו שכונת קברות, שהרי מהלכה הוא דבאחד לא נתקן שכונת קברות וי"ע (ב"מ).

פט. עי' צפי' הרא"ש ו"ל שהקשה לדברי המפרשים דפי' שהיו מקפידים להניח המת בתוך הכוך

ציונים

אמר רב משרשיא שכונת קצרות. כלומר שכונת קצרות של שלשה שנמצאו כבר יש לו אצל לא יטריך יותר לדקוק מאי טעמא עילא מצאו וטיהרו את א"י. אית דמפרשי דק ולא מצא מאי מהו שיהא [זקוק] לחפור צעומק עד שיגיע לסלע או לנחולה:

כ"ד ספק נגעים בתחילה עד שלא נזקק לטומאה טהור. דאוקמיה אחזקמיה. וצמסכת נגעים (פ"ה מ"ד) מפרש כיצד שנים שבאו אלל כהן בזה צהרת כגרים ובה צהרת כסלע לסוף שבע בזה כסלע ובה כסלע ואינו יודע [איזה מהן] פשה טהור: משנזקק לטומאה. התם (מ"ה) מפרש כיצד, שנים באו אלל כהן בזה כסלע ובה כגרים לסוף שבע בזה כסלע ועוד ובה [כסלע] ועוד טמאין, לסוף [כ"ד] בזה ובה כסלע ואינו יודע איזה מהם כיהה שניהם טמאים עד (שיחזיק) [שיחזור] (ל)שניהם להיות כגרים דכל חד אוקמיה צחזקת טומאה:

בזא הני מילי. דעד שלא נזקק לטומאה ספק נגעים להקל אמר קרא לטהרו (אומר) [או לטמא] הויל דפתח הכתוב בטהרה תחילה:

אי הכי אפי' משנזקק לטומאה נמי. דהא לא איטריך קרא לעד שלא נזקק לטומאה דחיפוק ליה דאוקמיה* אחזקמיה צא, אלל לנוקק לטומאה. פר"ת: אלא אי איתמר דרב (הוא) [יהודה] אדר' יהושע איתמר דמטהר אפילו נזקק לטומאה אצל מחני' [דהכא מחלק] (נאמר) בין נזקק בין לא נזקק מסביר דאוקמיה אחזקמיה:

פירוש ארזי הלבנון

לאשמעין אלל דאורך שתי מערות וחזר הם כ' דעד כאן לא פליגי רבנן ואמרי דפותח ב' מערות אמר ומדעתך לא ודקוק בדיקות טובא כלל נד' דאיכא לספוקינהו. ולרבנן צריך שיבדוק כל נדדי הספק דאיכא לספוקי צב' מערות מב' רוחות החצר אצל לר"ש סבור ד' נד' רוחותיה צריך שיבדוק בכל ספק חצר מארבע רוחותיו, עיי"ש. והנה כי כן יש לפרש עיי"ז איבעית הגמ' על בדיקת ד' מערות דב' רוחות החצר דכיון דבדק לרות אחת ולא מצא מהו אם צריך לדקוק עכ"פ בשאר רוחות או שמה כיון דבהאי רוח ליכא מסתמא אף באידך רוחות ליכא ולא יטריך לדקוק יותר ומסולקת בזה תמיהת הרא"ש ז"ל ודוק.

ולא מיבעי למאי דמוקמינן צ"ב שם מתיניחין כר"ש עיי"ש בסוגיא, אלל אפילו למאי דמוקמינן כרבנן יש לנטות קצת לכאורה מפ"י המו"ט ולפרש

דעד כאן לא פליגי רבנן ואמרי דפותח ב' מערות צחזר בלצד היינו לענין דאין המקבל מחייב לחפור ד' מערות, אלל ודאי דעבידי אינשי הכי לחפור ד' מערות צד' רוחות ועל כן צמזא ג' מחס' אפשר דמדודו רבנן דצעי בדיקה לכל ד' רוחות החצר. וצריך תלמוד עוד בזה.

צ. גם על פי זה הקשה צפי' הרא"ש דהא מפורש הוא צמסנה דאהלות שם הצדק צדק אמה ומניח אמה עד שהוא מגיע לסלע או לנחולה. ואולי על העשרים השניים מיבעי ליה דהיינו אם מצא אחד בסוף עשרים דצדק הימנו ולהלן כ' אמה אולי די בזה בבדיקה מועטת שלא צעומק כל כך. (צ"ר, ועיי"ש).

צא. והא דקאמר מעיקרא מנא הני מילי דטהור דמשמע דצריך קרא, רב יהודה הוא דקאמר

ציונים

[כפ]. בתור"ט איתא "לסוף שבע". ולכאורה הוא לאו דוקא דמי לא מצי ליטהר בפחות משבע משעה שנחלט ועי' לעיל פ' כהן גדול הע' רצ"ג. ובמסנה נגעים שם איתא אע"פ שחזרו להיות כסלע וכסלע שניהן טמאין.

ורבי יהושע אומר כיהה^צ מאי כיהה כיהה ודלמא כיהה וטמא. ותימה דא"כ היינו ת"ק ופי' הר"ר יהודה מקורצ'יל ודילמא כיהה וטמא וצא לחלוק על ת"ק שנתא קמא [מתמא] מספק ור' יהושע צא לומר שהוא ודאי מזורע^צ. ומשני (לך) [על כרחך] דכיהה וטיהר לגמרי דאמר קרא לטהרו או לטמאו הואיל ופתח צטהרה תחילה לעולם לא נאמרה צמזורע אלא טהור גמור או טמא גמור^{צד}:

בשבעה דרכים צודקין את הזב עד שלא נוקק [לזיבה]. כמו צראיה ראשונה או שניה^{צה}: במאכל ובמשחה צמשא ובקפינה. צמראה שראה איש ואשה נזקקין זה לזה וכן משמע צמס' וצין (פ"צ מ"צ) דפליג רבי יהודה ואמר אפי' ראה צמהה חיה ועוף נזקקין זה לזה מהרהר^[כט]: משנזקק לטומאה. כמו צראיה שלישיית לרצנן פרק צנות כותים (נדה דף

פירוש ארזי הלבנון

מנא ה"מ ולא סתמא דהש"ס וכמו שמפרשים צריש אלו מציאות (דף כה ע"א) וכמה אמר ר' ינחק קב צארצע אמות. דר' ינחק הוא דקאמר וכמה ולא סתמא דהש"ס מדפריך צתר הכי היכי דמי או דרך נפילה אפילו טובא נמי אי דרך הינוח אפילו צליר נמי (הר"ש ו"ל ספ"ד דלהלות).

צב. פי' "כיהה" יש מפרשים דהיינו דין כהה וטהור וכדכתיב והנה כהה הנגע. והקשו הראשונים דא"כ היכי פריך הכא ודלמא כהה וטימא, והלא כל כהה טהור הוא. אבל הרא"ש צסוגין תירץ דהך פירכא לאו דוקא אלא הכי פריך מ"ט דר' יהושע דמטהר דילמא ראוי להיות טמא, והוי כמו מנא הני מילי אלא שלשון נזיר משונה. ור"מ גריס קהה צקו"ף והוא מלשון הקהה את שיניו שהרבה עליהם דברים וקושיות ונחלק עליהם, ומש"ה פריך הש"ס שפיר דילמא קיהה וטימא.

צג. עי' צ"ר וצרש"ס וצתפא"ל דפי' מאי טעמא לא כתבו החסו' צהיפך דת"ק מטמא צחורה ודאי ור' יהושע מספק.

צד. הקשה הצ"מ דהלא ת"ק דמטמא ע"כ לא דריש ליה להאי דרשא דהואיל ופתח צו הכחוצ צטהרה תחילה, וכיון שכן ה"נ יומא דר"ש לא דריש להאי דרשא ואכתי תיקשי דילמא כיהה וטימא.

ציונים

[כט]. תיבת מהרהר נראה מיותר וכן צחור"ט ליתא. והא ליכא למימר דהחוס' מפרשים הא דקמי צמראה וצהרהור דחזא היא היינו צמראה המצא לידי הרהור דהא צמתניפין חזים מפורש הרהר עד שלא ראה או שראה עד שלא הרהר.

לה. דמחייב קרבן (אצל) [אן] רביעית לר"א ליסתור מה שספרצ: אין בודקין אותו. דהא מבשרו ולא מחמת אונסו לא קאי אלא אשתים לרבנן או אשלישית צ" לר"א:

אונסו. כמו מאכל ומשחה והנך שבע דאמרינן שמרגילין וצות טמא משנוקק לטומאה: ספקו ושכבת זרעו. מפרש בגמ':

רבי נחמיה פוטר שרגלים לדבר. דחולה הוא צ"ש הואיל והיקל ממנו שהיה. אידי דתנא שרגלים לדבר נקטי' הכא:

מנדה"ב א"ר [נמן] דאמר קרא והזכר וזכו לזכר ולנקבה. והזכר ראיה ראשונה את וזכו ראיה שניה לזכר ולנקבה שלישי אקשיה רחמנא לנקבה ונקבה מטמאה באונס:

רבי אלעזר אומר בשלישית בודקין אותו ברביעית אין בודקין אותו. מ"ט דר"א דלית ליה דרשה דאמרינן ק"א: אלא באשים קמיפלגי ר"א דריש הזכר חדא את תרתי וזכו תלתא ברביעית אקשייה לנקבה ובפרק כותים (נדה דף לה.) מפרש ליה הש"ס טפי:

פירוש ארזי הלבנון

דמלין דלאו מחמת אונס הוא כיון שכבר ראה שמי ראיות דזכר שלא באונס. וי"ל דהא דקמי שרגלים לדבר אספיקו לחודיה קאי אבל לענין ראיה שלישי אה"נ דאפילו באונס ממש מטמא כדלפין מקראי הכא (כן חיקר הר"ש חב"ס פ"ג).

וקשה על פי' זה דהא צבא דלקמן במכה את חצירו דפליגי נמי בקראי כמבואר בנהדרין דף ע"ח והתם ליכא לאוקמיה למילתא אחרתא. לכן נראה לי דאונסו קאי ולא קשיא דהיינו נמי דקאמרי רבנן שרגלים לדבר לומר דלהכי מקשינן שלישי לאשה ולא דרשינן אשים ולא נקיש לאשה אלא הרביעית משום שרגלים לדבר (תוי"ט). ומיהו לפי מה שפירשנו בזה' צ"ל דמתני' אחיא כר' אלעזר נמי, לכאורה לא אחיא שפיר תי' התוי"ט, עיי"ש וי"ל.

קא. התוס' מפרשים כוונת הגמ' להקשות כיון דר"א ע"כ לית ליה הכ דרשא דר' נמן שהרי לדידיה אף בשלישית אין מטמא באונס וא"כ מנא ליה הכ דינא דמתניתין דמשנוקק לטומאה אין בודקין אותו דר"א נמי אית ליה הכ דינא רק דמפרש משנוקק לטומאה היינו אחר ג' ראיות עי' הע' צ"ל. ומשני דר"א נמי אית ליה דרשא דר' נמן אלא באשים קמיפלגי וכו'.

צו. פי' דמחייב קרבן בראיה ג' אפילו אם היחה באונס.

צו. פי' דהך דקמי משנוקק לטומאה אין בודקין אותו אחיא לכו"ע, לרבנן דמחייב קרבן בראיה שלישי אפילו אם היחה באונס אחיא כפשוטו דמשנוקק לטומאה היינו אחר שכבר ראה ב' ראיות שחל עליו דין זכ לטמא במשכב ולהנכיחו ו' נקיים אם ראה אח"כ ראיה שלישי אין בודקין אותו לענין חיוב קרבן. ולר' אלעזר דס"ל דאף ראיה הג' צריך שיהיה שלא מחמת אונס ודוקא לגבי ראיה רביעית דהיינו אם ראה ב' נקיים שלו ראיה רביעית אפילו באונס הרי זה סותר מניינו, יפרש משנוקק לטומאה היינו אחר שראה ג' ראיות שאז חל עליו דין זכ גמור אף לענין חיוב קרבן, אם ראה אח"כ ראיה רביעית אין בודקין אותו אלא סותר מניינו אפילו אם היחה באונס.

צח. פי' או אף אשלישית לר"א.

צח. פי' דרגלים לדבר דמיתתו היה מחמת חולי עזמו שנחחדש עליו ולא מחמת שהוכה מחצירו (תפס"ס). והב"ר מוחק תיבות "דחולה הוא" וגורס שרגלים לדבר דמאליו מה הואיל וכו'.

ק. וקשה דהא במתניתין מפרש טעמא משום שרגלים לדבר, משמע דאין מטמא באונס אלא

[דף ס"ו ע"א] **אמר** רבא לא תימא ספק חזא ספק לא חזא אלא ודאי חזא ספק מחמת [שכבת] זרע ספק מחמת ראייה וכיון דנוקק לטומאה ספקו טמא. פ"י כדאמרינן בפ' המפלת (מדה דף כב.) ויזה דפתיכא ביה שכבת זרע לא סתרה אלא יום אחד ויזה דלא פתיכא ביה שכבת זרע סתרה שבעה ורבא מיירי כגון שדק עזמו ומלא שכבת זרע וגם ויזה על הצגד ולא נודע אם צאה הזיבה לבדה והשכבת זרע לבד ויסתור שבעה או פתך זה ויזה שצאו יחד ולא יסתור רק יום אחד:

ושכבת זרע למאי חילימא למגע. דמשנוקק לטומאה יטמא (לשכבת) [השכבת] זרע כמגע פשיטא מי גרע משכבת זרע דטהור בעלמא ואפי' לא נוקק נמי. אלא למשא דשכבת זרע דטהור בעלמא אינו מטמא במשא וכשנוקק לטומאה מטמא במשא:

אילימא האי חנא דחניא כו' אפילו רבי יהושע לא קאמר אלא בנחליו ויזה אצל בעיניה לא. ושכבת זרע דמחני' משמע דאף בעיניה: אלא אמר רב אדא בר אבהו לומר שאין חולין זה. דבמסכת זבין (פ"ג מ"ג) חנן הרוואה קרי [אינו מטמא בזיבה] כל מעט לעת שהקרי פוטר ויזה הצא לאחריה כל מעט לעת אצל משנוקק לטומאה או לא תפטור השכבת זרע את הזיבה הצא אחריה:

סבר רב פפא קמיה דרבא למימר אידי חולשא הוא דחזא. כלומר להכי אמרינן דקרי פוטר ויזה הצא אחריו כל מעט לעת דאיכא למיחש שמא מחמת חלישות [ש]נתרוקן

פירוש ארזי הלבנון

קב. לקמן מסקי החוס' בפ' הגמרא דקרי פוטר ויזה הצא אחריו מעט לעת אפילו בשנוקק לטומאה ולפי"ז אפילו על הצד דצאה הזיבה לבדה והשכבת זרע לבד אכתי איכא לספוקי דילמא קדמה השכבת זרע ולא יסתור כלום. ומה דלא פירשו החוס' צאמת מילתא דרבא בזה"ג דמספ"ל אי ראה קודם הש"ז או אחריו או דמספ"ל אם חזא בתוך מעל"ע ו"ל דנקטו מילתא פסיקתא אליבא דכו"ע, כ"ת הצ"ר.

קב. צאו לאפוקי משום דפשטא דתלמודא משמע דספק חזא מחמת שכבת זרע דהיינו מחמת אונס הקרי ספק מחמת ראייה כלומר שמא ראיית זוב היא צלא שום אונס וא"כ קשה דהא אפילו ודאי מחמת אונס הקרי מ"מ חשיב זוב דקדמתי אונסו טמא, ולכך פירשו הספק בענין אחר (עפ"י ב"מ). קד. הקשה הר"ש (זב"ס פ"ג מ"ב) על פירוש זה

דא"כ אמאי אנטריך למיחש שכבת זרע שהרי כבר חנא ליה אונסו טמא ע"כ. וי"ל לתרץ דכיון דחנא חני ליה קרי בשר הכי משום פלוגתא דמעט לעת ויומו כדאימא החס בוצים (פ"ג מ"ג) הלכך אנטריך לאשמעינן הכא דין שכבת זרע לענין לא נוקק ונוקק. עוד הקשה הר"ש לפי' זה דא"כ הו"ל למיחש במחני' ב' דרכים בודקין את הזב וכבר חירצתי ד"ל דס"ל דהוי בכלל חולי שבעה דרכים (תו"ט). והנה למאי דמסקינן לקמן לפי' החוס' דקרי פוטר ויזה הצא אחריו מגזה"כ ואפילו בשנוקק לטומאה פוטר לפי"ז נמי יש להקשות אמאי לא חני ב' דרכים בודקין את הזב שהרי ע"כ צריכין לבדוקו אם ראה קרי קודם הזיבה. וי"ל דלא מיירי רק בבדיקת אותה ראייה אם מחמת אונס היא אם לאו, אצל מה דבדקינן ליה מראיית קרי אינו ענין כלל לראיית הזוב אלא סיבה חיצונית לפוטרו מחמת גזה"כ ובה לא איירי מחמתיו.

מן השכבת זרע הוא דחזא וקרי כאן מצשרו ולא מחמת חונסו אבל משנוקק לטומאה חונס לא פוטר והיינו נמי טעמא דרב אדא בר אבהה קד:

אָמַר לִיה רַבָּא [וְהָא תַנן] גַּר שְׁנַתְגִּיר מִטְּמֵא בִּצְיָה [מִיד]. ה"ג וְאִמְאִי הָא אֵין לָךְ חוּלִי גְדוֹל מִזֶּה. פּר"י גַּר שְׂרָאָה קָרִי קוֹדֵם שְׁנַתְגִּיר וְנַתְגִּיר וְרָאָה זִיבָה מִטְּמֵא בִּצְיָה וְלֹא מִפְּטוֹר קָרִי אֵת הַיִּצְיָה וְאֵם כְּדַבְּרִי רַב אֵלֶּא וְרַב פֶּפֶא דְּטַעֲמָא דְּקָרִי פּוֹטֵר בִּצְיָה הֵבֵא אַחֲרֵיוּ מִשּׁוּם חוֹלְשָׁא גַבִּי גַּר נִמֵּי נִימָא הֵכִי דְאֵין לָךְ חוּלִי גְדוֹל מִזֶּה (דְּכִי) [וְכִי] הִיכִי דְּדַקִּינָן אֹתוֹ [בְּכָל הו' דְּרֵיכִים כֵּן דְּרֵיכִין לְדוֹק אֹתוֹ] לְפִטּוֹר בְּקָרִי דְּמָה לִי קָרִי שְׂרָאָה כִּשְׁהוּא גוֹי מָה לִי שְׂרָאָה כִּשְׁהוּא יִשְׂרָאֵלִי:

א"ל תנאי [היא]. כלומר דרב אלא ורב פפא ליתא דודאי טעמא דקרי לאו משום חולשא אלא משום גזירת הכתוב דדרשינן בספרי (פ' כי תשא פ' רנ"ו) והיה לפנות ערב ירחץ במים מלמד שהקרי פוטר ויזה [הבא אחריו] כל מעת לעת ולכך ל"ש נוקק ול"ש לא נוקק אמרי דקרי פוטר ויזה הבאה אחריו מעת לעת. ושכבת זרע דמתני' לאו ביזבה איירי כי דאמר רב אלא בר אבהו אלא דאמר מעיקרא למשא (והני) [וכהני] תנאי (של זב) דאמרי דקרי של זב מטמא במשא: [דתניא שכבת זרע של זב מטמא במשא כל] מעת לעת. כלומר כשראה קרי תוך מעת לעת שראה ביזבה:

רבי יוסי אומר כו'. וא"ת ולייתי מתני' דמסכת כלים (פ"א מ"ג) למעלה מהם רוקו של זב ושכבת זרעו שמטמא במשא ובפרק כ"ד הרגל (ב"ק דף כה.) מיייתי לה"פ. [וי"ל] שרגלים לדבר דמתני' (מיירי) [משמע] דוקא שכבת זרע שרואה סמוך לזיבות (והתם צ"ל) לנחוי (שיטמא) [מאן דמטמא] במשא כל ז' ט:

במאי קמפילגי דשמואל דשמואל רמי כתיב כי יהיה צד איש אשר לא יהיה טהור. שהוא
ז: מקרה לילה. כלומר שאם ראה קרי תוך (היום) [לילה]^[ב]. אחר שראה היוצא

פִּירוּשׁ אֶרֶזִי הַלְבֵּנוֹן

קד. ופי' הר"ש ז"ל (בבבס פ"ג) דמיירי שראה שמי ראיות ביום הקרי דאי לא ראה רק ראייה אחת מאי פריך אמאי טמא, אדרבה אפילו ישראל נמי טמא בראיה ראשונה באונס כדאימא גנדה פ' צנות כותים דף ל"ה. [ע"י הע' ז"ה] (ר' שמחה דעפר).

קו. והשתא אחי שפיר הא דגר, דקרא דלפנות ערב לה ממתני' דכלים. כץ. בדפו"נ לא נמצא חיבות אלו המוקפות. אך

ציונים

[ל]. כ"ה צמור"ט וצדפו"נ לימא לחיבת "היום".

(טמאה משאו) [תגרוס הזיבה טומאת משא] לקרי: וכתוב לפנות ערב. [דמשמע] אף אחר שפנה הערב [של יום הזיבה] והיינו עד מעת לעת וכדדרשין נמי בספרי כדפריש' לעיל דמשמע מעת לעת: מ"ד מעת לעת דייק מלפנות ערב ומ"ד יומו דייק מלילה ואיך הא דכתיב לילה משום דאורחיה דקרי למיתא' בלילה. ונראה לומר דאיך דורש לפנות ערב כדדרשין בספרי דקרי פוטר זיבה של אחריה כל מעת לעת ק"א:

בזה מורה האמור בשמשון נזיר. דכתיב נזיר אלהים יהיה הנער מן הצטנן ק"ב:

פירוש ארזי הלבנון

ואיך חל הנדר עליו. ואפילו היה צעולם הרי אמרו האש מדיר את בנו נזיר ואין האשה מדרת את בנה נזיר, ואפילו באש לא מצאו בו טעם אלא אמרו הלכה היא נזיר. ואם תאמר כי אלקנה עשה הנדר גם כן אחרי ששמע מאשתו, זה לא ראינו והאיך הניח הפסוק לסיפור עיקר הנדר וכתב נדר חנה שאינו נדר זה רחוק. ויותר אני תמה איך לא דברו רז"ל בזה הדבר כי לא מצאנו בדבריהם בזה שום דבר לא במדרש ולא בתלמוד. עכ"ל.

והמצי"ט ח"א סי' קע"ד כתב כיון דאלקנה צעלה הסכים על ידה להביא שפיר חייל הנדר ויש לעי' אס ר"ל דע"י הסכמתו חל נדרה, או דר"ל דהסכמתו היה כמי שהדירו הוא עצמו. והא דהקשה הרד"ק האיך הניח הכתוב סיפור עיקר הנדר, י"ל דהא כתיב ויאמר לה אלקנה אישה עשי הטוב צעניך שבי עד גמלך אותו אך יקם ה' את דברו וגו'. הרי להדיא דהסכים צעלה על ידה עכ"ל.

ובקול הרמ"ז מירץ שנדר חנה היה שפעשה היא את שלה בזה שתקדיש הנאתו עליה כל ימיו ושתגדלו צפרישות מיין וטומאה ותגלחת ואחר שגדל הוא נתפייס בדעתו וקיבל עליו נזירות עולם. והשלמי נזיר מירץ דכל עצמו של נדר שנדרה לא היה רק כשיוולד לה בן שתהיה משדלת את צעלה בדברים עד שסכים להדיר את בנו נזיר וכן מצינו בכתוב שרצה אלקנה את כל מעשיה.

ועי' עוד בשם' חת"ס חו"מ ס"ט ד"ה ויש מקום ובשם' בית יהודה סי' מ"ט.

כוונת הדברים דהתם במתני' דכלים דומיא דרוקו קתני דהיינו כל ו' ועי' ב"ק סס.

ק'. הביאורו התוס' לעיל (ד"ה אלא) והיה לפנות ערב ירחץ במים מלמד שהקרי פוטר כו'.

ק"א. כשקראתי בדבריהם אלו עמדתי מרעיד ומשתומם איך שכתו משנתנו [דוצים פ"ב מ"ג] דתנן להדיא דר' יוסי אינו פוטר אלא יומו [והתוס' עצמם הביאו משנה זו לעיל]. ועוד אי איתא בדבריהם לא הוה הגמרא שתיק מיניה דטפי נריכה למשמע ממאי דאשמעינן לילה לת"ק למאי צע'. לכך נראה לי דדוקא לילה מיותר בקרא הוא דקשיא לגמ' למאי נריכה לת"ק אבל לפנות ערב לא קשיא ולא מידי לר' יוסי למאי אנטריך דהא דינא דרואה קרי שניך הערב שמש כדכתיב צפ' מזרוע להביא כתב (סס) והיה לפנות ערב ירחץ במים משום דעד הערב שמשו הוא טמא. (ח"ט ז"ס סס).

ואולי גירסא אחרת היתה להם בשמות התנאים, וזה שכתב מאד בכ"מ שהגירסא נשתנית בין ר' יהודה לר' יוסי ובין ר' יוסי לר' יהודה לר' יוסי כנודע ליודעי נחיצות הש"ס ונלמתי לכותבן (שלמי נזיר, וכו"ז ב"מ). והב"ר כתב ליישב דאין כוונת התוס' רק דדריש ליה כדרשא דספרי לענין דקרי מטעה זיבה הבא אחריו, אבל בזה דמטהר בספרי שם מעת לעת באמת לא ס"ל כוותיה.

ק"ב. במשנה. נזיר היה שמואל. בגלה"ש לעיל ציין לדברי הרד"ק ריש שמואל וז"ל ואני תמה איך חל נדרה על בנה שיהיה נזיר ועוד שלא היה צעולם

[דף ס"ו ע"ב] חטוף . מהר לצרך שמהא זריו ונשכר: גוליירין מתגרין וגזורים מנלחין.
 הפרשים הצאים אחרי כן ושם נלחון המלחמה על[לא] הפרשים
 הגומרין:

אחד המצרך ואחד העונה אמן. נוטל שכר אלא שממהרין למצרך תחילה לימן שכר ולהכי
 אמרינן ליה חטוף וצריך:

סליק פרק תשיעי וסליקא לה מסכת נזיר בסיעתא דשמיא

ציונים

[לא]. ז"ל על שם הפרשים כו' (יענ"ך).

מקור רות והוגהות

[דף ל"א ע"א] ד"ה כיצד כוי [ד]מילתא כוי (משמע הקדש טעות הוי הקדש) - עפ"י העתקת המלאכת שלמה ז"ל: כוי (מפרש) [אפרש] - ב"ר: ד"ה מאי כוי [ל]ר' כוי [כסבור] כוי [ואמר] כוי - ב"ר: ד"ה וב"ה כוי [כשיגיע] כוי [דמטין] - ב"ר: כוי [לכין] - אר"מ: ד"ה אמר כוי [הא] - ב"ר: כוי [נפק] [נפרש] - ר' בצלאל אשכנזי ז"ל, וכעיי' בכ"ת: ד"ה וסברי כוי [והתנן] [והתניא] כוי [ומפרש] [ואפרש] - ב"ר: כוי [פירוש] [אפרש שם] - תפא"צ, וכעיי' בב"ר: כוי [לו לצי"ה] [לן צהא] אודית [לו] [לן] - ב"ר: ד"ה ת"ש כוי [והא] [כלומר] - [צ"ר: כוי] [כצר] - מאורי אור, תפא"צ: [צו] - ב"ר:

[דף ל"א ע"ב] ד"ה אביי כוי [שחור] - ב"ר: כוי הוה אמינא [לכין] - ר' בצלאל אשכנזי ז"ל, ברי"י כת"י, וכ"ה בפ"י הרא"ש ז"ל: כוי [ד]לכתחילה - כנ"ל: כוי [כצר] - מאורי אור: ד"ה [והקתני] - אר"מ: ד"ה אמר כוי [פירוש] - כ"ה בשיטה לחכ' איורא: ד"ה תנן כוי [כין] כוי [לכין] מ"מ - ר' בצלאל אשכנזי ז"ל: כוי [כל שכן דדעתו א] [לכן] - ר' יו"ט ליפמאן: ד"ה אלא כוי [שם] [שמה] - נ"ל: כוי [צפירוש] [צדי] - גליון: ד"ה והאמר רב חסדא כוי [שנפתחו חיוורי סלעים] [שנפתחין דמי הלכנים] - ברית יעקב כת"י, כ"ת, וכעיי' בהג' ר' בצלאל אשכנזי ז"ל: כוי [שוריס ד]עלמא - עפ"י ב"ר: כוי [ו]כשהקדיש השחור [ד]צכלל - ר' בצלאל אשכנזי ז"ל: ד"ה מי שגדר כוי [ואסרון] - אר"מ כוי [ו]אין - קה"י בגליון הש"ס שלו: כוי [הוא] - יעב"ץ: כוי [אלא עיי"כ] - אר"מ: כוי [דהא] כוי [דעלון] - ב"ר: ד"ה נשאל כוי [ואינו] מזיר [נזירותו] - אר"מ: ד"ה אמרו להם כוי [ד]מיפר כוי [וטעות] [ופתח] - ב"ר וב"מ: ד"ה אמרו צ"ש כוי [לעיל] - ב"ר: ד"ה אמרו להן לא השצט כוי [אלא דמשום טעות לא כלום] - ב"ר:

[דף ל"ב ע"א] ד"ה דתניא כוי [דהא] כוי [שני] כוי [ואפילו תאמר] [כלומר] - ב"ר: ד"ה איבעית אימא כוי [כאן] - אר"מ: כוי [כאן] [כמו] - ב"ר: ד"ה א"ר ירמיה כוי [ד]צהא - ב"ר: ד"ה אמר רב שימי כוי [תליא] - כן נ"ל: ד"ה מי שגדר כוי [אין פותחין צנולד] [או שהיה משיא] - ר' בצלאל אשכנזי ז"ל, כ"ת, בר"י כת"י:

[דף ל"ב ע"ב] ד"ה ואם לאו כוי [אלא על דעת] - כ"ת: ד"ה אמר רבא כוי [אלא] [אלמא] - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: ד"ה אבל כוי [נזריתו] - כן נ"ל. ובדפוס ונציה איתא נזירותו: ד"ה אמר רב [אסי] [יוסף] כוי [כסא] [צנחא] יוס [הן] - ב"ר: ד"ה ד"ה ששה כוי [וסצרי] [דסצרי] - כן נ"ל: ד"ה ורבי כוי [אינה] - כ"ת: כוי [היא] - אר"מ: כוי [אלא] [אצל] - גליון: כוי [אלא מאי] [אפילו] - אר"מ: ד"ה רבי שמעון כוי [ציין וצטומאה וצתגלחת] - אר"מ: כוי [קנסו] [התקיניו] - ב"ר: כוי [אסור]

[מותר] - ב"ר, ר' בצלאל אשכנזי ז"ל: ד"ה הרתיע כו' (ספק) - רש"ש:

[דף ל"ד ע"א] ד"ה אלא ריי כו' (אלה) [אצל] - הג' ר' יו"ט ליפמאן ז"ל: כו' (שנדר) [הנדר לא] - כן נ"ל: ד"ה ראה את הכוי כו' [אותו] - ב"ר: כו' (דאע"ג) - כנלע"ד: כו' (ספק) [זה] - רש"ש: כו' [מזיר] - נ"ל: כו' [כן] - ב"ר: כו' (בא) [כיון] - או"מ: כו' (לצד) [לכך] - ב"ר: כו' (ושמא) [דשמא] - תפא"צ: כו' (אין) [יש] כו' (דמשמע) [ומשמע] - רש"ש: כו' [ו]לא - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: ד"ה בשלמא כו' (לענין) [כענין] - ב"ר:

[דף ל"ד ע"ב] ד"ה וחייב כו' (לצד) כו' (דחרגנים הס) כו' (ומרצה) [מדכתב] - ב"ר: כו' ור"א צ"ע] - או"מ: כו' [וזגין הס הקליפה שלהם] - ב"ר: ד"ה החרגנים כו' [והזגין אלו הס ש]מצפנים כו' [זג] - ב"ר: כו' [וזג] [זג] - או"מ: ד"ה מייין כו' (לילפי) [לאלופי] - כ"ת וכ"ה בשיטה: ד"ה מחרגנים כו' (דאע"פ) [ואע"פ] - כ"ת: ד"ה דבין הצינים. [מה שצין חרץ לזג] - או"מ. ותיבות חרצן וזג איתא ג"כ בדפדפ"נ: כו' (דה"כ) [דהני] - ב"ר: כו' (מרצין) [דמרצין] - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: כו' (הו) [היינו] - כ"ת: .

[דף ל"ה ע"א] ד"ה שני כו' (החרגנים) [החילונה] - או"מ: ד"ה ואיבעית כו' [אתי] - ב"ר: ד"ה ורב כו' [מדה זז] כו' [ר"ח] - או"מ: כו' [ופרט] - ב"ר: דורשנין] - או"מ: ד"ה רבא כו' [לאן: ה]לאן - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: כו' (ו)י"מ - נ"ל: כו' (וואדרצה) [ו]קשה - ב"ר: כו' (שמעין) [ממעטין] - ב"ר: ד"ה ולילף כו' [כללא] - ב"ר: ד"ה א"ל כו' [זהמה] - נ"ל:

[דף ל"ה ע"ב] ד"ה ומנלן כו' (כלל ופרט וכלל) [פרט וכלל ופרט] - קה"י בגליון הש"ס: ד"ה א"ל כו' (ונעשה - נ"ל: ד"ה מבדי כו' [דאילו] - כ"ת: כו' (וכללי) [וכללא] - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: כו' (ומטלטלין) [דמטלטלין] - נ"ל: ד"ה איבא כו' [אינו מרצה] - הג' מוה"ר בצלאל אשכנזי ז"ל, ברית יעקב כתי"י, וב"ר: כו' (ר"איתו) - תפא"צ: כו' [הריצוי] - כ"ת: כו' לצטל [הריצוי] - ברי"י כ"י וב"ר: כו' [הכל] - ר' שמחה דעסוי: כו' (לומר) - הג' מוה"ר בצלאל אשכנזי ז"ל, ואו"מ: קכ"ו (אחרון) [אחריו לרבות] כו' [ניחא וכו'] - ברי"י כתי"י, וב"ר: כו' [ריצה] - נ"ל: כו' (דמרצין) - ב"ר: כו' (כלל) [ככלל] - או"מ: ד"ה אין כו' (כל) - ב"ר:

[דף ל"ו ע"א] ד"ה כמאן כו' [דתני התם] כו' (דתניא התם) - ב"ח, ב"ר: כו' (דהיינו) - כן נ"ל: כו' (אמריי שפיר) [דכיון] - ב"ח: כו' (דמייתתי) [איתתי] - ב"ר: כו'

[אנטריך כי כל] - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: כוי [לירוף] - ב"ח, ב"ר: כוי [תו] - אר"מ: ד"ה אי כוי [דלרי"א] נמי [נימא דלרי"א] - [עפיי תוס' ליורא: ד"ה אה"ג כוי [היק] [הך] - כ"ה בתור"פ: ד"ה המקפה כוי [והשוס] כוי [ל]תצלין כוי [ונגע] [שנגע] כוי [צמקלתו] כוי [דהוא] [דמקפה] - ב"ר: ד"ה ה"ג כוי [צטילתו] [צטל להו] כוי [דקסצר] [דקס"ד] - ב"ר: ד"ה אמר כוי [דימוע] - עפ"י רש"י פסחים: כוי [ממעט] - כ"ת: כוי [קא] - כ"ת: כוי [ואע"ג] [דאע"ג] - ב"ר: כוי [לימא] - תר"ג:

[דף ל"ו ע"ב] ד"ה משום כוי [כל כך יחד] - ב"ר: ד"ה אמר כוי [דאכילה] [דאכל] - ב"ר: כוי [כזית] - כ"ת: כוי [ד]מלטרף - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: ד"ה וכזית כוי [לפסול] [לאוכל] - רש"ש: כוי [לא] - תפא"צ. וכע"ז בב"ר ואר"מ: כוי [איסור] - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: ד"ה אי כוי [דלא] [דפליגי] - כ"ת: כוי [אי אמרינן] - כ"ה בתוס' איורא: כוי [ו]צהא - כ"ת: ד"ה ואי מיסטר כוי [דמפליג] [דפליגי] כוי [ציחד] [צענייה מיהו] - ב"ר: ד"ה אית ספרים כוי [כולה] [כוותיה] - כן נ"ל וכן משמע בדפו"נ: ד"ה שתי קופות כוי [כוי דמיירי דשתיהן מין אחד אין היתר מלטרף לאיסור] - אר"מ:

[דף ל"ז ע"א] ד"ה אלא כוי [ויייל] - כ"ת: כוי [דלדידיה] - כ"ה בתור"פ: כוי [כשאינו] [צשאינו] - ב"ר: כוי [צמין צמינו] - ב"מ: ד"ה [א"ל] [אלא] כוי [איל אציי] [אלא] - גליון: כוי [מנא ליה] - ב"ר: ד"ה שאין כוי [דתניא] [דתנן] - רש"ש:

[דף ל"ז ע"ב] ד"ה מגיעולי כוי [לאיסורו] - אר"מ: ד"ה ה"ג כוי [ד]אפילו - ר' בצלאל אשכנזי ז"ל: ד"ה אמר ר' אבהו כוי [ואית ספרים דגרסי] - בר"י כת"י: ד"ה אפילו כוי [דשרה] - כ"ת: ד"ה על כל כוי [לנפש] - ב"ר: ד"ה מצורע כוי [מיס] - כן נ"ל: ד"ה בר כוי [למימר] - ב"ר:

[דף ל"ח ע"ב] ד"ה ואינו כוי [צרכיעית כילד] - ב"ר: כוי [נמי] - כן נ"ל: כוי [ואע"ג דאכילה צכזית כדאיתא] כוי [מוענדים] וי"י [דוענכים] - ב"ר: ד"ה ועל כוי [ולכתוב] [דלכתוב] - כן נ"ל: ד"ה ה"ג כוי [תוך] - אר"מ: ד"ה אבל כוי [צ]סחט - אר"מ: ד"ה ולילקי כוי [אלא] [אי לא] - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: ד"ה שיר כוי [הוא] - כן נ"ל: כוי [ו]דומיא - כ"ת: ד"ה והא כוי [דתנא] [הא תנייה] - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: כוי [צ]משמע - ב"ר: כוי [לאו של] - אר"מ: כוי והיינו - כ"ת: כוי [ששנה] [ששינה] - ב"ר:

[דף ל"ט ע"א] ד"ה [מחרצנים] [מתרגמינן] - אר"מ: ד"ה סתם כוי [אך]

[אריך] - ב"ר: כו' [ואין] [לגידול] - אר"מ: ד"ה נזיר כו' [בזוג] - כן נ"ל: כו'
[ומיירי] - ב"ר: ד"ה שער כו' [ומעיקרו] - ב"ר: כו' [כל] - כ"ת: ד"ה ושיירו כו'
[שבו ליגדל] [שזה גידול] - ב"ר: ד"ה ת"ש כו' [והשער] [שהשער] - אר"מ: ד"ה
אגב כו' [מלמעלה כו' [דוקא] - ב"ר: ד"ה התם כו' [מחזרת] [מחזרת] - ב"ר:
ד"ה ת"ש כו' [ושער אין] [והשער הן] - ב"ר: כו' [ומסמך כו' [ואינו] - הג' רבי
בצלאל אשכנזי ז"ל: כו' [רפיא] - בר"י כתי"י: כו' [כפרוש] [רפוי] - הג' רבי בצלאל
אשכנזי ז"ל:

[דרף ל"ט ע"ב] ד"ה עיקבי כו' [והנזע] [הסמוך] - אר"מ: ד"ה יליף כו'
[כלומר] - תו"נ: כו' [טומאה] - כן נ"ל: ד"ה וקים כו' [ולפיכך] - הג' רבי בצלאל
אשכנזי ז"ל: כו' [זי] [בשעת] - עפ"י תוס' איורא: כו' [שליש] - אר"מ: כו' [וילפיין]
[דילפיין] - ב"ר: כו' [סתם] - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: כו' [לתגלחת]
[דתגלחת] - ב"ר: כו' [דטומאה] [מטומאה] - הג' מוה"ר יו"ט ליפמאן: כו' [כמו]
[במה] - כ"ת: כו' [כ"א] [אל"כ] - עפ"י תוס' איורא: כו' [אמר] [דמדון] כו' [כעין]
[כאן] - ב"ר: כו' [ש] [אס] כו' [זי] כו' [לחזור] [ולגלח] [ולחזור] - שלמי נזיר: ד"ה
ת"ר כו' [באידך] - רש"ש: כו' [אף אס] - ב"ר: ד"ה והבתיב כו' [איכא] - ב"ר:
ד"ה כל שהוא כו' [מעיקרו] [דעוקרו] - בר"י כתי"י: ד"ה ומאחר כו' [דאין] - ב"ר:
כו' [לרבות] [לכתוב] - ב"ר, וכ"ה בתוס' איורא:

[דרף מ' ע"א] ד"ה שאין כו' [איהו] [אפילו] - אר"מ: ד"ה רבי כו' [לא] כו'
[א"כ] - ב"ר: כו' [ד] [אתא] - כ"ת: ד"ה תניא כו' [באחת וסותר] - אר"מ: ד"ה
בשם כו' [מעכבות כך שתי שערות] - אר"מ: ד"ה תנן כו' [פירוש שצ"כ] [פרק
בתרא] - אר"מ: ד"ה נשא כו' [ה] [משיחה] - ר' בצלאל אשכנזי ז"ל:

[דרף מ' ע"ב] ד"ה אין כו' [בזיר] [מזקנו] - ב"ר: ד"ה והאי כו' [למילף] - ב"ר:
כו' [מלורע] - כן נ"ל: [והא] [ומי"מ] - ב"ר: כו' [רי אליעזר] כו' [ואינו] - כן נ"ל:
ד"ה מאי כו' [אכתין] - עפ"י רא"ש ז"ל: כו' [יהיו] - ב"ר: כו' [ככהניס] [צין
ככהניס] - אר"מ: כו' [מקרא קמא] - רש"ש: ד"ה [ומנלן] - בר"י כתי"י: ד"ה הא
כו' [כהן] [אי נמי] כו' [ומקדושין] - ב"ר: כו' [דאע"ג] - אר"מ: כו' [וכוין] כו' [אתי
לאשמעין] - כן נ"ל: כו' [דקדושין] - בר"י כתי"י: כו' [כתוב] - ב"ר: כו' [ואפ"ה]
[ולעולם] - תפא"צ: ד"ה דמצוה כו' [יש] כו' [ולא] כו' [צלא] - ב"ר: כו' [לו]
[לן] - אר"מ:

[דרף מ"א ע"א] ד"ה ורבי כו' [בפאות] - כן נ"ל: ד"ה ראשו כו' [ראשו] - כן נ"ל:

כוי שער[ו] - ב"ר: כוי (לאו) [לגזי] - או"מ: ד"ה ופריך כוי (צמקוס) [צמקיף] - בר"י כתי: ד"ה מיבעיא כוי (וגדל) [דגדל] - תפא"צ: כוי [צלל] - תם דרך:

[דף מ"א ע"ב] ד"ה ואי כוי [אכתני] - תפא"צ: כוי (תהיו) [יהיו] - ב"ר: כוי (צגדיליס) כוי (לאו להקפה) - או"מ: [ומיהו] - ב"ר: כוי [וייל] - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: ד"ה השתא (פייק) [ע"כ] כוי (חינו) - או"מ: ד"ה ור"א כוי (לריך) [אית ליה דעשה דוחה לית] כוי (תהיו) [יהיו] - ב"ר: כוי (וכיו) [לא לריך דנפקא ליה מראשו, להכי חוקמיה צוקן כהן] - כן נ"ל עפ"י ב"ר: כוי [מסכרא ו] לרווחא - ב"ר: (אכלאים) [דלכלאים אחי. אכל אי] - כן נ"ל עפ"י תור"פ: כוי [וטרי] - ב"ר: כוי [מסכרא] - או"מ: כוי (נאמר דפליגי) [הרי נגמר צעלמא] - לא מצאתי כעת מקור הגהה זו אך כיו"ב יש בב"ר: כוי (כדפרישית) [כדפריך] - ב"ר: כוי (דהקפת) [דהקפה ו] דנזיר - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: כוי [ולא] [אלא] - גליון: ד"ה יליף כוי [ד]כריש כוי (ליה) - ב"ר: כוי [כמו] כוי [והכא] - הג' מוה"ר יו"ט ליפמאן:

[דף מ"ב ע"א] ד"ה אמר כוי [שיעורו] - ב"ר: כוי [דפאת] (ד)משמע - כ"ה בתוס' איורא. ובב"ר הגיה "ומפרש פורתא" והיינו דבשבת שם מפרש וכמה מלא פי הזוג ב' שערות: ד"ה אמר כוי [שערה] - ב"ר: כוי [דצשעה] - ר' יו"ט ליפמאן ז"ל: ד"ה אימא כוי [דהשתא] - עפ"י תור"פ: כוי [ליכא שיעור] - ב"ר: ד"ה אבל כוי (משמע) [מפרש] - ב"ר: ד"ה מפני כוי [צ]אותו (צאדמה) מין [אדמה] - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל:

[דף מ"ב ע"ב] ד"ה אמר כוי [וואיל] - כן נ"ל עפ"י פי' הרא"ש ז"ל: כוי [אפילו] כוי [אל תטמא] - ב"ר: ד"ה דקאמר רב הונא כוי (הקצרות) [הקרוצים] - או"מ: כוי [ומת אחר. כלומר] - עפ"י תוס' איורא: ד"ה איתיביה כוי (כתב) [כתבי] - תו"ג: כוי [זו] - תפא"צ: ד"ה לא קשיא כוי [צחיצורין. צעוד] - כ"ה בתוס' איורא: כוי [דליכא] (ו)תוספת [טומאה] - ב"ר: כוי [שהרי] - כ"ה בתור"פ: כוי (ודיקרב מיסאב) [דיקרב צדיקרב מסאב שצעה] - ב"ר: כוי [אינו טמא כי אס טומאת ערב ויש כאן] - בר"י כתי: ד"ה וטומאה כוי (צעלמא שאר) [צעוד שהאדם] - כ"ה בתור"פ ובתוס' איורא: כוי [צמת] כוי [צו] כוי [צחיצורין] - כן נ"ל: כוי [נוגע צנוגע] - כ"ה בתוס' איורא: ד"ה בחיבורי אדם כוי [ושלא צחיצורין היינו השלישי הנוגע צנוגע צנוגע צמת] - משל"מ פ"ה מטומאת מת ה"ב: ד"ה מאי כוי [טומאה ומחולל ועומד] כוי [וציאה נמי] - או"מ, ב"ר: ד"ה כאן צשדה כוי (דידיה) [גרידא] - מוה"ר בצלאל אשכנזי ז"ל, וכ"ה בתור"פ:

[דף מ"ג ע"א] ד"ה בבית כוי [ואתרי] [ואחרי כי] - ב"ר: כוי [כי אס כ] שהוא - כ"ה בתור"פ: כוי [לרצות] [לדרוש] - אר"מ: ד"ה אלא כוי [הוא] - ב"ר: ד"ה צירף כוי [ושטופוי] [ותכופות] - כ"ה בפי' הרא"ש ז"ל ובתוס' איורא: כוי [כמו מילי] [כמאן דמלי] - כ"ה בתוס' איורא: כוי [כל שהוא] [עשרה טפחים צינו] - כן נ"ל: ד"ה והא כוי [צבואו לצית דרך אחוריו שאין זה דרך] - כ"ה בפי' הרא"ש ז"ל: כוי [כדרכו] [רובו] - גליון, וכ"ה בפי' הרא"ש ז"ל: ד"ה מר כוי [פירוש, שהנזיר יושב צצית ולעת כזאת מת אדם צצית שהוא שס] - ב"ר: ד"ה מהבא כוי [ליכנס צצית הקצרות] - כ"ה בתוס' איורא: כוי [ילקה] [ילך] - ב"ר: כוי [שהנזיר יושב כוי שהוא שס] - ב"ר: ד"ה במוותם כוי [תימה הא] - ב"ר: ד"ה אם כן כוי [וחתכים] - אר"מ, ב"ר: כוי [טמוי לא מטמא הא מחיי לא] - אר"מ: ד"ה ולמ"ד כוי [ומשני לעניין טמוי כוי ו]מכל - ב"ר: כוי [למלת להחלו והרי הוא כאילו כתב לא] כוי [על] - בר"י כתי. וכ"ה בתוס' איורא: ד"ה ומהבא כוי [צגוסס] - בר"י כתי:

[דף מ"ג ע"ב] ד"ה אמר כוי [יש לומר] - כ"ה בגמרא: ד"ה והאי כוי [כן שיכול] כוי [כהן] - אר"מ: כוי [פריך ואין] [וואין] - אר"מ: כוי [ציד חכמים] כוי [אמאי] - בר"י כתי: כוי [לה] - כ"ת: [ירתי לה קריא ולא ענו] - כ"ה בגמ' שם: כוי [וצאשה יש טעם צדצר דדייקא] [ודייקא] - ב"ר: ד"ה מיתבי כוי [לה] [לאצריה] - עפ"י אר"מ: ד"ה מיתבי כוי [יטמא] [ושמא] - מעדני יו"ט בהל' טומאה: ד"ה אבל כוי [היני] [הרי] - ב"ר: כוי [צערכו] [פורתא] - מאורי אור: ד"ה רבי יהודה כוי [יהודה] - ב"ר: כוי [מד]מייני [רי יהודה] - עפ"י תוס' איורא: כוי [ד]נאמר - תו"נ: ד"ה יכול כוי [ולרוב צניינה] כוי [רוב צניינה] כוי [פיי צהדיא] [פי' כהן גדול] - ב"ר: ד"ה כשהוא כוי [בה קרא] - עפ"י תור"פ כמדומני:

[דף מ"ד ע"א] ד"ה יכול כוי [שצתורה דכתיב] [שהתיר הכתוב] - כ"ה בתור"פ: כוי [לקוצרו] [לקוצרה] - הג' רבי' בצלאל אשכנזי ז"ל: כוי [כר"א צ"ר] [דראציי כרצין] - ב"ר: ד"ה ובאו כוי [אלישע ו] - ב"ר: ד"ה חומר [כדי גידול שיער סתם מזירות] כוי [כדי כוי] - ב"ר: ד"ה חומר כוי [לאסור] [דאסור] - ב"ר: כוי [מכללה] - תו"נ, ר' בצלאל אשכנזי ז"ל:

[דף מ"ד ע"ב] ד"ה א"ל כוי [ששמעתי ממך] כוי [ו]שמעתי כוי [יגלח] [שגלח] כוי [ו]ציא - ב"ר: כוי [ד]אף - תו"נ: כוי [הוי טבול יוס לגלח] [אס לא גלח] - תפא"צ: ד"ה קיבלה כוי [ד]נזיר - כ"ה בתוס' איורא: ד"ה הא כוי [מייירין] כוי [ד]הואיל כוי [ו]צעודו - כ"ה בתוס' איורא: ד"ה אמר כוי [כוי] - נ"ל: כוי [וצא לפני הי

[וגו] - כ"ה בפ"י הרא"ש ז"ל: כ"ו (שמיני) כ"ו [אס כן] - כ"ה בראשונים: כ"ו [דזב] כ"ו (משמע) [איתא] - עפ"י ב"ר: ד"ה שער כ"ו [כדון] - או"מ, וכ"ה בראשונים, וכן משמע בדפוס דאיתא שם "שבין": כ"ו (הא) [האין] - ב"ר וכ"ה בשיטה: ד"ה אלמא כ"ו [דזב] - כ"ה בשיטה: כ"ו (דאסור) כ"ו (דפסיק) [וכפ"מ] כ"ו (וטבל) [לטבול] - ב"ר: כ"ו [דל] כ"ו (דאין) - ב"מ: כ"ו (שמלי) [שרלו] - ב"ר: ד"ה ואמינא כ"ו [גזי נזיר נמי] - תו"נ, וכ"ה בפ"י הרא"ש ז"ל ושיטה לחכ' איורא:

[דף מ"ה ע"א] ד"ה מבדי כ"ו (וה"ה) [והא] - ב"ר: כ"ו (וייל) [רייל] - או"מ: כ"ו (וייל) - ב"ר: כ"ו (לטמא) [למעט] כ"ו (לה) [לו] - כ"ת: ד"ה ה"ג אלא כ"ו (אבל האי דס"ל נאמר) [כלומר] - עפ"י ב"מ: ד"ה ואי כ"ו [דהא] - ב"ר: כ"ו (זה) - ג"ל עפ"י תור"פ: כ"ו [כ"ו] - ג"ל: כ"ו [עוד טומאתו זו לרבות מחוסר כיפורים] - ב"ר: כ"ו (ומשני) [וסתר] כ"ו [משני דברים] כ"ו (ומה) [וממה] כ"ו (פירשה) [פירשו] - עפ"י ב"ר ותור"פ: כ"ו (כזב אסור) - ב"ר: ד"ה תגלחת כ"ו [ואחרי] - לא מצאתי מקור הגהה זו כעת: ד"ה רבי יאשיה כ"ו [הרי זה] כ"ו [צמעות] - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: ד"ה ולא כ"ו [ענין] - ב"ר: ד"ה וגילח כ"ו (פתח) [שהוא פתוח] - ר' בצלאל אשכנזי ז"ל, כ"ת, תו"נ:

[דף מ"ה ע"ב] ד"ה אם כ"ו [ממש] - ג"ל: ד"ה לא כ"ו (מגלח) [משלח] - או"מ: ד"ה אבל כ"ו [שלו] - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: ד"ה רבי מאיר כ"ו [צמקדש לו] - או"מ: ד"ה מנלן כ"ו [ינא מ"ט] - ב"ר: ד"ה א"כ כ"ו [לתחת] - ר' בצלאל אשכנזי ז"ל, ברי"י כ"י: ד"ה ואח"כ כ"ו [צקרא] - ב"ר:

[דף מ"ו ע"א] ד"ה מה כ"ו (הכתוב) - ב"ר: ד"ה אימא כ"ו (תגלחתו) [התגלחו] - ב"ר: ד"ה שירי כ"ו [וכיפר, פירוש לא כיפר] - כ"ה בפ"י הרא"ש ז"ל:

[דף מ"ו ע"ב] ד"ה והתניא כ"ו (הכי פירושו) [דהך צרייתא] - שלמי נזיר, תם דרך: ד"ה ואלא כ"ו (הכי נמי) - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: כ"ו [הא] - ב"ר: כ"ו (וזה) [כן צאין לו] כ"ו [נימא ד] - כ"ה בתור"פ: כ"ו [ואמר רבינא] - או"מ: כ"ו [לצי"ש] [לפרש] כ"ו [הא צ"ש] - ב"ר: כ"ו [לצ"ש] - כ"ה בפ"י הרא"ש ז"ל: כ"ו (צ) [העצרת] כ"ו [אלא עיי"כ אין לו] כ"ו [צאין] [דאין] כ"ו [נימא ד] [צא] [להצ"ה] [להשוות] כ"ו [ליש לו] כ"ו (וה"ה דיש) [כמו צ"ש] - כ"ה בתור"פ: כ"ו [והיינו דרי פדת] - עפ"י תור"פ: ד"ה אי כ"ו [נראה] - כ"ה בפ"י הרא"ש ז"ל: כ"ו [דאיתא] - גליון הש"ס של הקה"י ז"ל: כ"ו [דלענין] - תור"פ: כ"ו [וכדתינא] [וכדשני] - רש"ש: ד"ה [ומי] כ"ו [היי"כ צ"ש לו] - ב"ר: כ"ו [ואי] [וקס"ד דעיי"כ לאו כרי אליעזר איתא דאי] - כמדומה שכ"ה

בראשונים: כו' [לאו] (ולרצנן) [היא דאע"ג] - בר"י כת"י: כו' [הני מילי צ] אחד - כ"ה בתור"פ: כו' [קרא] - כ"ה בתור"ט: כו' [שער] - כ"ה ברא"ש ז"ל ובתור"ט: כו' [לצ"ש] [טעמא דצ"ש ד] מקיש - ב"ר, וכ"ה בתור"ט: כו' (וזאת) [וצרייתא דזאת תורת הנזיר] - בר"י כת"י: כו' [אתי] - ב"ר: כו' [דילמא] (דלעולס - כ"ה ברא"ש ז"ל: כו' [ולצ"ה]) [וכצ"ה דאמר] - בר"י כ"י: כו' [תקנה] וי"ל דלרווחא דמילתא מייתי] - הג' מוה"ר יו"ט ליפמאן ז"ל: כו' [ו] לרי"א - כן נ"ל: ד"ה ופליגא כו' [הא] - ב"ר: כו' [א] דרבי - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: כו' (תרגס) [אית דגרסי אמר] כו' [לר"ך] - ב"ר: כו' [תער] כו' [כך] כו' [דמהכא] - כ"ה בפ"י הרא"ש ז"ל: כו' (יותר) - ב"ר: כו' [כך יש לו שער יש צו עיכובא] - בר"י כת"י: כו' [ההיא דיש לו כפס] - כ"ה בפ"י הרא"ש ז"ל: כו' (דלכ"ע) [דלעכצ] - הג' ר' יצחק אייזיק חבר (מודפס בסוף מנחות): כו' [ותו קשה] - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: כו' [אמר רצ] - ר' בצלאל אשכנזי ז"ל: כו' [אינו אלא] - כ"ה במנחות שם: כו' [וצשמעתין מוקמי] - ב"ר: כו' [אתיא] - עפ"י ב"מ: כו' [מלשחות יין] (משמע) - ב"ר, יעב"ץ: כו' רבנא] - מאורי אור: כו' [תנופה מיצעי, ופריך ומי לא מעכבא] - ב"מ: כו' [קשה] [מק"ו] - ב"ר: כו' [מדכתיב כן] - ב"ר: כו' (דממורט - ב"ר: כו' [ומגליה כתוב מקמי] [ומשני אמר ר' אבינא כו' לריך ואין לו תקנה] [ומוקמי] - עפ"י מפרשים: ד"ה ונמצא כו' [ש] נשפך - הר"ב רנשבורג: ד"ה תגלחתו כו' [לאחר מלחא] - עפ"י תור"פ: ד"ה וזבחי כו' הקריצ[ס] - לא מצאתי מקור הגהה זו כעת: ד"ה גילח על העולה כו' [חובה] [חובת] - כן נ"ל ועי' רא"ש ז"ל: ד"ה ר"ש כו' [כריש צגמי דאמר] [כדמפרש צגמי דקסדר ר"ש ה] מגלח - כ"ה בתור"פ: ד"ה [ואם גילח על שלשתן. פירוש] - כ"ה בתור"פ: ד"ה מאי כו' [זבח תודת שלמין] (השלמים) - אור"מ, וכ"ה בפ"י הרא"ש ז"ל: כו' [צדיצורה] - כ"ה בתור"פ: כו' [למימר ותודה] [לתודה] - ב"ר:

[דף מ"ז ע"א] ד"ה ונטמא כו' [קאמר] - תו"נ: ד"ה וחב"א כגוי (סתם) [עושה] - ב"ר: כו' [וצדאי] - כ"ת: כו' [ו] הרי (הוא) - כ"ה בתור"פ: כו' [נראה] - בר"י כת"י: כו' [אצל שאר] - כ"ה בפ"י הרא"ש ז"ל: כו' [והאמר] [כדאמר] - אור"מ, וכ"ה בדפונ הכל דיבור אחד: כו' [לי] - ב"ר: כו' [שצעה סגי] - כ"ה בתור"פ: (הבא מספק דמשמע) [ושמא הכא] - ב"ר: כו' [מ] שמרק - כ"ה בפ"י הרא"ש ז"ל: כו' קרצנות[יו] - ב"ר: כו' דייק[א] כו' [צצרייתא] [דצסתירת] - כ"ה בתור"פ: כו' [ממה] כו' [תציא] - כ"ה בפ"י הרא"ש ז"ל: ד"ה ואל כו' [ולמאן] - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: ד"ה בשלמא כו' (דמ"ד) [כדאמרן] - יד דוד: ד"ה וכן כו' [שאס אף] [שאף אס] - ב"ר: כו' [ולקח] [והציא] - אור"מ, ב"ר, שלמי נזיר: כו' [הגה"ה] (ה"ג) - ב"ר: כו' [כדצמוך] - בר"י כת"י: כו' [לטלטול] - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: כו' [הבא] - כן נ"ל: כו' [ופר] [דפר] - ב"ר:

[דף מ"ז ע"ב] ד"ה מרובה כוי [הגה"ה] (הכי גריס) כוי [מ]עבודתו - ב"מ: כוי [שעבד עבודה] - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: ד"ה משוח כוי [נמלא] - מאורי אור: ד"ה ת"ש כוי [ואינו מיטמא לקרוצין] - ר' בצלאל אשכנזי ז"ל, בר"י כ"י, ב"ר: ד"ה והתניא [אלא] [אצל] - כן ג"ל: כוי [ד]אס כוי צהדינא [הך [ד]לענין] - צ"ר: ד"ה אי כוי [שנאמר] [שיאמר] - כן ג"ל:

[דף מ"ח ע"א] ד"ה ואין כוי [ואפ"ה] - כן ג"ל עפ"י תוס' איורא: כוי [ולית] [דלית] - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: ד"ה הכי גריסין כוי [ו]נראה - כ"ת: כוי [לא] - ב"ר: ד"ה כל כוי [אפילו] - כן ג"ל: ד"ה לאביו כוי [מ]האי - ב"ר: ד"ה או כוי [גדול] [הדיוט] כוי [צכהן הדיוט] - או"מ, ב"ר:

[דף מ"ח ע"ב] ד"ה ועד כוי [או כלך לדרך כוי עד אלטריך לגופיה] כוי [או כלך כוי אלטריך לגופיה] - ב"ר: ד"ה האי כוי [ומשני] - ר' שמחה דעסוי: ד"ה לאביו כוי [למידרש] - תפא"צ: כוי [וכזיר] - כעת לא מצאתי מקור הגהה זו: ד"ה ולאחותו כוי [ואציו] [ואמו] - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: כוי [צכזיר] - רש"ש:

[דף מ"ט ע"א] ד"ה ומשני כוי [ל]אציו - כן ג"ל: כוי [ד]אי כוי [נמי] כוי [צודאי ילידתיה] [דלא חזיל זרעה צתרה] כוי [שזרעו מתייחס אחריו] [משום דחזקה צעלמא הוא] - ב"ר, או"מ: כוי [והוא גופא תימא] - מפרשים: כוי [או] [פרט כוי אציו] - [צ"ר: כוי [ענין] כוי [ו]למה כוי [דדמי] [דצעי] כוי [מלאציו] [ולאציו] כוי [אית לן] כוי [סתמא] [התס] - [צ"ר: כוי [צתוספת] [צתוספות פירשן] כוי [דסצרנא] כוי [צקרח] [צהא] כוי [ד]כיון - [צ"ר: קכ] [דריש] - [שלמי מיר: כוי [צהך] [צחד] כוי [כי] אס [כן] - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: כוי [סתס] [התס] כוי [צסמוך] [נצמוך] כוי [ל]מה כוי [עליה] [מכליה] - או"מ: כוי [דאית] [דלית] - ב"ר:

[דף מ"ט ע"ב] ד"ה ועל השדרה כוי עליה[ס] - רש"ש: ד"ה ועל חלי כוי [צקצ] [קכה] - כ"ה בתוס' איורא: כוי [צפ"ק] [צפ"צ] כוי [צפ"ק] [צפ"צ] - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל:

[דף ג' ע"א] ד"ה אלא כוי [ואית] [ואין] - או"מ, ב"ר: כוי [ו]מוקי - כ"ה בתור"ט: ד"ה רבא כוי [נקטיה] - כן ג"ל: כוי [שנאמר[ה]] - כ"ה בתור"פ: כוי [ולרוב מנין] - בר"י כ"י: ד"ה היכי כוי [ו]אע"ג - לא מצאתי מקור הגהה זו כעת: ד"ה א"ר ירמיה כוי [אי] - [עפ"י רא"ש ז"ל: כוי [ממה הוא] - ב"ר: ד"ה וטומאה כוי [טמאין] - ב"ר: כוי [צכצלה] - [כן ג"ל: כוי [ו]מטמאין] - תפא"צ: ד"ה אלא למ"ד

כוי [נלל] - אר"מ, ב"ר: ד"ה ת"ש כוי [לכלב] [ללדס] - תם דרך, וכ"ה בפ"ה הרא"ש ז"ל: ד"ה בחמה כוי [דנלל] כוי - (לא מלאתי המקור כעת: ד"ה חוץ כוי [ה]לפית - ב"ר:

[דף נ' ע"ב] ד"ה בית שמאי כוי [פולין] - עפ"י ר"ש ורע"ב: ד"ה יש נלוק כוי [הני רירי] - ב"ר: ד"ה ת"ש כוי [אפ"י שאל] [אי אפשר ש] - (אוי"מ: ד"ה ואי ס"ד כוי [פ"י משוס ד] כזית - כ"ה בתוס' איורא: ד"ה ת"ש אף כוי [דצית] [ד]שמאי - רש"ש, ברי"י כ"י: ד"ה אמר ליה כוי [דקרי] [דידיה] - ב"ר:

[דף נ"א ע"א] ד"ה איזהו כוי [כלומר ש] מלא כוי [ממנו] - כ"ה בתוס' איורא: ד"ה והא ליכא כוי [ו]מן - רש"ש: ד"ה ונרקבו כוי [מהם יותר] - עפ"י רא"ש ז"ל: כוי שיעורו] - כ"ת: ד"ה תנן כוי [פ"י] - כ"ה בתוס' איורא: ד"ה חוץ כוי [כ]נוגע - אר"מ: ד"ה בעי כוי [אי] - כן נ"ל: ד"ה רקב כוי [שעומד] [שעמדו] - כן משמע בדפו"נ:

[דף נ"א ע"ב] ד"ה כיון כוי [כגופה דמי] - ב"ר: ד"ה פירשה כוי [אן] - כן נ"ל: ד"ה דאשקיה כוי [פ"י] - עפ"י תוס' איורא: ד"ה וסביא כוי [אחי"כ] - ב"ר: כוי [ד]משמע - הג' רבי' בצלאל אשכנזי ז"ל: כוי [דוקא] - ב"ר: ד"ה מיתבי כוי [צ]צרו - כן נ"ל: ד"ה מי אמרין כוי [צצריה] [כצרייתה] - תם דרך: כוי [שס] - ב"ר:

[דף נ"ב ע"א] ד"ה ת"ש כוי [צתחילת צרייתו] - עפ"י רא"ש ז"ל ותוס' איורא: כוי [נשמה] - (צ"ר: כוי [צריה] - שיטה ורא"ש ז"ל: כוי [הואילן] - עפ"י רא"ש ז"ל: ד"ה טהורה כוי [וכי] כוי [וכי ו] אומר - (צ"ר: ד"ה טעמא כוי [דמת] [דמ]חדא - אר"מ, ב"ר: ד"ה ת"ש כוי [ד]אפילו - [כן נ"ל: ד"ה [ועל רציעית דס] - אר"מ, ב"ר: כוי [מה] - ב"ר: ד"ה ועל עלס כוי [ועל רציעית דס כוי ועל עלס כשעורה] - אר"מ:

[דף נ"ב ע"ב] ד"ה ואי כוי [כ]חד [חשיב להו] - כן נ"ל: כוי [רציס] - ב"ר: ד"ה ואיבעית כוי [צו] - כ"ה בתוס' איורא: כוי [וכן] [ו]צא - כן הוגה בדפוס ורשה: ד"ה אמר כוי [תנינא] [מגוצה] - אר"מ, ב"ר, וכ"מ בדפו"נ: כוי [המנין] [הצנין] - אר"מ: ד"ה וב"ה כוי [צ]רו - כוי [צ]מפרקי - ב"ר: כוי [תנינא] [מלינו] - (אוי"מ: כוי [צ]פרסת - הג' רבי' בצלאל אשכנזי ז"ל: ד"ה שמאי כוי [כולין] כוי [ד]צ"ש - הג' רבי' בצלאל אשכנזי ז"ל: כוי [שאני] - ב"ר: ד"ה וליפשוט כוי [דמחמיר] [ד]שמאי - ב"ר: כוי [לטמאות צעלס] - כן הוגה בדפוס ורשא: ד"ה אמר כוי [צה]

[בהן] - כן נ"ל:

[דף נ"ג ע"א] ד"ה בתר כוי [דהא] [והאמר] כוי [ורביעית] [עלמות] - ב"ר: ד"ה ת"ש כוי [דבית הלל] [רצה] - אר"מ: ד"ה זקנים כוי [אף] - עפ"י רא"ש ז"ל: ד"ה בית דין כוי [אין הכרעה שלישית מכרעת] כוי [ויש מפרשים דעת שלישית, ופריך] - ב"ר ועוד: כוי [ספרי] [כדאי] - כ"ה בתור"פ ותוס' איורא:

[דף נ"ג ע"ב] ד"ה רבי יוחנן כוי [ד]הואיל - תוס' ר"פ ותוס' איורא: כוי [מכלל] [אע"ג] - רש"ש, וכ"ה בפ"י הרא"ש ז"ל: כוי [מגלח] - עפ"י תוס' איורא: כוי [מ"מ] כוי [ו]כל - כן נ"ל: ד"ה התם כוי [ד]על - כן נ"ל: ד"ה האי כוי [ד]צמאהיל - כן הוגה בדפוס ורשא: כוי [אהל] - תם דרך: ד"ה חרב כוי [מטמא] - אר"מ: כוי [זה קצר] - כ"ת: כוי [והאי] - כ"ת: כוי [זה] - כן נ"ל:

[דף נ"ד ע"א] ד"ה ואילו כוי [ארוכה] - ב"ר: ד"ה אלא כוי [ורחמנא] [דרחמנא] - ב"ר: ד"ה ואינו כוי [ו]מתחיל - ב"ר: ד"ה ת"ש כוי [צדהי] [צ]הנך - ב"ר: כוי [האמר] [הא] כוי [עד] כוי [עד שיטהר] - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: ד"ה ורביעית כוי [צפ"ק] [צפ"צ] - רש"ש: ד"ה וכלים כוי [מפי] [אפרש] - רש"ש:

[דף נ"ד ע"ב] ד"ה ואינו כוי [לא] - [צ"ר: ד"ה אילן כוי [אף] - ב"ר: ד"ה ארין [צפ"ק] [צפ"צ] - [גליון: ד"ה ת"ש כוי [דאין] כוי [וצמסכת] [דצמסכת] - ב"ר: כוי [צכלים שנגעו] - שלמי נזיר: כוי [והתם] [ופתם] - ב"ר: כוי [ואדם צכלים וכלים צכלים] כוי [טומאת] - שלמי נזיר: כוי [כלי] כוי [צו טמא] - עפ"י ב"ר:

[דף נ"ה ע"א] ד"ה לימא כו [דכיון] [וכיון] - כן נ"ל: ד"ה ה"ג ואי כוי [ד]משום - ב"ח: ד"ה והתניא כוי [צמאי] [כמאי] כוי [שינוי] [להני שינוי] - ב"ר: כוי [צו] - ב"ח: ד"ה מתחיל כוי [ממקום] - עפ"י תור"ט ותוס' איורא: ד"ה אמר כוי [ומספר] [ויספר] - עפ"י רש"ש:

[דף נ"ה ע"ב] ד"ה אלא כוי [כרצ] [דרב] - [צ"ר: כוי [כצתחילת] - [לא מלאתי כעת מקור הגהה זו: כוי [דיתב] [דנזר חמישים ויתב] - [עפ"י תור"ט: כוי [חלוטו] [ספרו] כוי [העוזרים] [העודפים] כוי [ו]ארבעה - [צ"ר: ד"ה מתיב כוי [לו] - [צ"ר:

[דף נ"ו ע"א] ד"ה אוכל כוי [צתר] - כן העתיק במלאכת שלמה: כוי

[אפי] - ב"מ: כו' [דשמא] - ב"ר: כו' [לו] - עפ"י תוס' איורא: כו' [ו] כיון - כ"ת: כו' [א"כ] - ברי' כ"י: כו' [עד] [שז] סוף - תם דרך: כו' [ו] למחרת - ב"ר: כו' [טמא] ולא לתגלחת נזיר] - ברי' כ"י: כו' [ליה] - יעב"ץ: כו' [שעצר] [שנזר ד] אולי - ב"ר: כו' שניס) - כן נ"ל: ד"ה ומדקדק כו' [מינין] - כ"ה בתור"פ ובתוס' איורא: כו' [מגלח] - תם דרך: כו' [היג] [הגיה] - ב"ר: כו' [ו] מיחזי - תפא"צ: כו' [מ] אחר - תם דרך: כו' דאמר [י] כו' [כדמפרש] [כדפרישית] - רש"ש: כו' [כשלימים] [צשלימים] - כ"ת: כו' [שהוא יוס תשעים ואחד] - ב"ר: כו' [צתגלחת] [צתגלחות] - כן נ"ל: כו' [חמשים] [עשרים] - ר' בצלאל אשכנזי ז"ל, כ"ת, שלמי נזיר: כו' [ומשלים] [דהשלים] - ב"ר: ד"ה הגה"ה [היג] - ב"ר: כו' [ציוס] שלשים [יוס] - ב"ר: כו' [תנן] - כ"ה בתוס' יו"ט ריש פ' ב' נזירין: כו' [קכ"א] [ק"כ] - כל המפרשים: [ד] אע"ג כו' [דתגלחת] [דתגלחות] - ב"ר: ד"ה ואי כו' [ומוחלט] - ברי' כ"י, וכ"ה בפ"י הרא"ש ז"ל ושיטה: כו' [כדי] - כ"ת, וכ"ה בתוס' איורא: כו' [ויכול] - כ"ה בתור"פ ושיטה: כו' [לי] [שלישית] - כ"ה בפ"י הרא"ש ז"ל ותוס' ר"פ ושיטה: כו' [טמא] - שיטה ותור"פ: ד"ה ומה כו' [על] - כ"ה בתור"פ:

[דף נ"ו ע"ב] ד"ה שכן [חלוטין] - ב"ר: ד"ה אבל כו' [כיון] [ציוס] - ב"ר: כו' [קמא] [דצרייתא] - ב"ר: ד"ה קיבל כו' [וחכמים צמנמר] - עפ"י רא"ש ז"ל ושאר ראשונים: כו' [הלכה] [הלכלר] - ב"ר:

[דף נ"ו ע"א] ד"ה בעצם כו' [כ] דכתיב - [צ"ר: כו' [על כל] - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל:

[דף נ"ו ע"ב] ד"ה והא כו' [צוקן השחתה] [השחתת] - או"מ: ד"ה [באשה]. [האשה] - ב"ר: ד"ה ורב כו' [כל] כו' [למדרש] - ב"ר: כו' [נמי] - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: כו' [ו] הי"ה - ב"ר: כו' [ראשכס] - גלה"ש של הקה"י: ד"ה לפי כו' [דחי, אלא לאשמעין] - או"מ:

[דף נ"ח ע"א] ד"ה אמר כו' [היינו טעמא] - ב"ר: כו' [ד] מסכרא - ב"ח: ד"ה ציצית כו' [יהא הלינית] - עפ"י שיטה: כו' [דמשמע דלכל טלית יעשה ליצית של זמר או פשתים] - עפ"י ברי' כתי': ד"ה והאי כו' [ד] וי"ל כו' [ד] קיימא - קה"י בגלה"ש שלו: כו' [איכא למפרך] כו' [וסוגיא] [דסוגיא] כו' [למאי] - [צ"ח: כו' [צסוגיא] [דסוגיא] - ב"ח: ד"ה נפקא כו' [לומר] - כן נ"ל:

[דף נ"ח ע"ב] ד"ה נזיר כו' [א] דעלמא - כן נ"ל: ד"ה ולמאן דמוקי כו'

[ד]קיייל - (נ"ח: ד"ה ולמאן דמפיק כו' [למכתב ראשו ולמה לי למכתב זקנו] - ב"ח: ד"ה הר"ף כו' [ונראה דסלקא דעתיא דסקוליס הן דכך (מודה) [שוה] - הגהות הגר"י מוסא שבסוף ס' ברית יעקב: לו ל"ת גרידא השוה בכל כמו ל"ת ועשה שאינו שוה בכל] - שלמי נזיר, ועוד: כו' [מגלח] כו' [מגלח] - ב"ח: כו' [הא] - כ"ה בתור"פ: שכו' [דמיניה] [ומיניה] - ב"ר: כו' [כדפרישית] [כדמפרש] - תפא"צ: כו' [מינייהו דאיכא למיפרך] - כן נ"ל: ד"ה א"ר כו' [תער] [שער] - ב"ר: כו' [מ]דרבנן - כ"ה בתור"פ: כו' [ד]משמע - ב"ר וב"מ:

[דף ג"ט ע"א] ד"ה הוא כו' [דס"ל] - עפ"י ב"ר: כו' [נמי] כו' [אס] - ב"ר: ד"ה חזינא כו' [משמע] - בר"י כ"י: ד"ה ההוא כו' [נמי] - תפא"צ: כו' [הכי גרים] - כ"ת: כו' [ובשאר אברים] - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: כו' [ו]העצרת - כ"ה בתור"פ ושיטה: כו' [ובתער] - או"מ: ד"ה בעי כו' [הלכות פסוקות] - בר"י כ"י: ד"ה גבול כו' [הכי גרסינן] [הגה"ה] - כ"ת, תם דרך, ב"ר: כו' [מלערא] - כן נ"ל:

[דף ג"ט ע"ב] ד"ה ומי כו' [פיי אפילו] אס [אין] - כן נ"ל: ד"ה ועולת כו' [ועדיין] - כ"ה בשיטה: כו' [אומר] - ב"ר: כו' [והשאר] [וזה שאר] - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: ד"ה אמר כו' [הגה"ה] [צע"ה] - ב"מ ועוד: כו' [ולא] - כ"ת: כו' [מן] [על] - ב"ר:

[דף ס' ע"א] ד"ה תגלחת כו' [יעלה לו למנין שצעה וציוס השמיני יתחיל למנות] - ב"מ: כו' [יציא] - [צ"ר: כו' [כדפרישית] [כדמפרש] - ב"ר:

[דף ס' ע"ב] ד"ה ספק כו' [ושמנה] כו' [דשמא] [ושמא] - ב"ר, רש"ש: ד"ה מוחלט כו' [וטמא] - ב"ר: כו' [ד]מאחר - כ"ה בפ"י הרא"ש ז"ל: כו' [ונזירות] [לנזירות] - שלמי נזיר, תם דרך: כו' [ואחד] - שלמי נזיר: כו' [ושמא] - שלמי נזיר, ב"ר: כו' [לישנא אחרינא] [שליש ואחד] - שלמי נזיר: ד"ה טמא ודאי [ו]מוחלט - כן נ"ל: כו' [תגלחת שניה] - כ"ה בשיטה: ד"ה נזיר כו' [צני שנה] - רש"ש: ד"ה ותעלה כו' [השמיני] [השביעי] - ב"ר: כו' [ו]צכמה ספרים [ו]לא - קר"א: גרסינן [ליה] - בר"י כ"י: כו' [צני רב דימי] - קר"א:

[דף ס"א ע"א] ד"ה וזה כו' [מלורע: וזה לאחר זריקת דמים. תגלחת] - או"מ, ב"ר: ד"ה הני כו' [והא] - ב"ר: כו' [אלא בתגלחת של כל] [ו]נזיר כו' [קא מיבעיא ליה. ואע"ג דצ"י גי' מינין אמרינן דצ"י תער ד]גמרינן כו' [ו]סוגיא - כ"ה בתור"פ: ד"ה

תא שמע כו' [צ]תגלחת (צ)נזיר - כן נ"ל: ד"ה והא כו' [זה] - ב"ר:

[דף ס"א ע"ב] ד"ה ודלמא כו' (ת"ל דקאמר מהני) [תימה למה לי קרא מהיכי] - ב"ר: ד"ה אי הכי כו' (אחד) [אחר] כו' (כדפרישית) [כדדרשין] - ב"ר: כו' [וי"ל] - הג' רבי' בצלאל אשכנזי ז"ל: ד"ה ואימא כו' (א"י) [ו]הלכה כו' [אי נמי] - ב"מ, כרוב ממשח, מאורי אור:

[דף ס"ב ע"א] ד"ה איש כו' (ממעט) [ממילא] כו' [ולא למעוטי שדאין נערכין] - כ"ה בפירוש הרא"ש ז"ל: ד"ה הניחא כו' [מעריכין] - קה"י בגליון הש"ס שלו: כו' [לא שייך להזכיר מופלא סמוך לאיש] - בר"י כ"י: ד"ה איש כו' [וצגירס'] [וכגירסא] - שלמי נזיר:

[דף ס"ב ע"ב] ד"ה חומר כו' [אס] - ב"מ: ד"ה הפר כו' (ו)אח"כ - תפא"צ, תם דרך: ד"ה למה כו' נזירות [ו] - (כן נ"ל: ד"ה גבי נדרים דכי כו' [לנזירות] - כ"ה בתור"פ ושיטה: כו' [צעל כח] - יעב"ץ, שלמי נזיר, וכ"ה בדברי התוס' בסמוך: ד"ה גבי נדרים נמי כו' [פירוש] - כ"ה בתור"פ: ד"ה וגבי נדרים כו' [כו' פירוש] כו' [שאף צאחר] [שנדר אף משאר] - כ"ה בתור"פ:

[דף ס"ג ע"א] ד"ה משוקע כו' [ד]כשירד - כ"ה בתור"פ: כו' [שחזקת טמא טמא כלומר] - הג' רבי' בצלאל אשכנזי ז"ל: ד"ה אלא כו' כדפריש' (י) - ב"ר, וכ"מ בדפו"נ: ד"ה ומאי כו' (אלא טומאת התהום גמירי) - הג' רבי' בצלאל אשכנזי ז"ל: ד"ה מאן כו' [וכן] [וכך לין] כו' [מ]שגילח - כ"ה בתור"פ:

[דף ס"ג ע"ב] ד"ה הני כו' (ד)אינו - הג' רבי' בצלאל אשכנזי ז"ל: ד"ה לתרומה כו' [ד]לתרומה - כן נ"ל: ד"ה במה כו' [דאע"ג] - הג' רבי' בצלאל אשכנזי ז"ל: ד"ה צפה כו' [טהורה] - כ"ת, ב"ר:

[דף ס"ד ע"א] ד"ה ודאי [נגע] [נגע] - כ"ת, ב"ר, ב"מ: כו' [נגע] [נגע] - כן נ"ל: כו' [דמספקא] [ומספקא] - ב"ר: ד"ה והמאהיל כו' [וכל] - ב"ר: כו' [עליהם] - כ"ה בתור"פ: ד"ה בעי כו' [טומאה] - הג' רבי' בצלאל אשכנזי ז"ל: כו' [שרץ על גזין] כו' [שרץ שע"ג] - ב"ר: כו' (והא שרץ על גזיו) - (צ"ר: כו' [ה]לפה - כן נ"ל: כו' [שיעורו צ]כזית כו' [ומי חטאת] כו' [מימ] [מהו] כו' [שס] כו' [והואיל] [והוי"ל] - ב"ר:

[דף ס"ד ע"ב] ד"ה אמר כו' (ו)אחר - כן נ"ל: ד"ה דתניא כו' [אף צ"ס - כ"ה בתור"פ: כו' [וצמלאת ימי טהרה] כו' [תציא תוך מלאת לא תציא] - ב"ר: כו' (ו)לכך - תפא"צ: ד"ה אמר כו' (אמרינן) [איינין] - ב"ר: ד"ה נוטלו כו' [כי] - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: (ש)גשאר - תם דרך: ד"ה מצא כו' [שנים] כו' [צ]שני - ב"ר: (ה)משפט - כן נ"ל:

[דף ס"ה ע"א] ד"ה בודק כו' [כגון] - כ"ה בגמ' שם וכן בפ' הרא"ש ז"ל: ד"ה מצא פרט כו' [דלגס קצורה נקצר שס] - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: כו' [לתוך] [חזן] - או"מ: ד"ה אחד כו' [נקצרו] - ב"ר: כו' [ולכן] (ו)לא - תפא"צ: ד"ה מיתיבי כו' [ויימ קססות] - או"מ: כו' [ופריו] [ואת פריה] - גליון: כו' [אסורה] [אס] - או"מ, ב"ר:

[דף ס"ה ע"ב] ד"ה אמר רבא כו' [ופנה צדק] כו' [ה]שנים ויחזיר[ס] - ב"ר: ד"ה איבא [לא] - תם דרך: ד"ה בדק כו' [דלאחד] [פיי אס צדק לאחד] - ב"ר: כו' [ולא מלא] - כ"ה בתור"ט: ד"ה אמר רב כו' [זקוק] - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: ד"ה כל כו' [שיחזיק] [שיחזרו] [ל]שניהם - ב"ר: ד"ה מנא כו' [אומר] [או לעמאן] - או"מ: ד"ה אי כו' [יהודה] - כ"ה בתור"ט: כו' [דהכא מחלק] [נאמר] - ב"מ: ד"ה ורבי כו' [לך] [על כרחך] - כרוב ממשח: ד"ה בשבעה כו' [אצל] [או] - ב"ר:

[דף ס"ו ע"א] ד"ה אמר כו' [שכנת] - כן נ"ל: ד"ה ושכבת כו' [לשכנת] [השכנת] - תפא"צ: ד"ה סבר כו' [ש]נתרוקן - ב"ר, וכ"ה בתור"ט: ד"ה אמר כו' [דכי] [וכי] - כן נ"ל: כו' [צכל הז' דרכים כן לריכין לצדוק אותן] - עפ"י תפא"צ: ד"ה אלא כו' [הצא אחריו] - הג' רבי בצלאל אשכנזי ז"ל: כו' [והני] [וכהני] תנאי [של זב] - כ"ת: כו' [דתניא שכנת זרע של זב מטמא צמא כל] - כ"ה בתור"ט: ד"ה רבי יוסי כו' [מיירי] [משמע] - כרוב ממשח: כו' [שיטמא] [מאן דמטמא] - ב"ר: ד"ה במאי כו' [היוס] [לילה] כו' [טמאה משאו] [תגרוס הזיבה טומאת משא] כו' [דמשמע] כו' [של יוס הזיבה] - כ"ה בתור"ט: